חק לישראל

ספר

בראשית

ללמוד בכל יום כסדר פרשיות התורה מקראות טן

תורה נביאים וכתובים

עם תרגומיהם

ומשנה גמרא וזהר

מלוקט ע"י הגאון המקובל מהור"ר חיים ו יטאל ז"ל ע"פ כתבי האריז"ל
וסדרו והבינו הרה"ג יצחק ברוך ז"ל

ועליו נוסף

יוסף לחק מאת הג"מ חיים יוסף דוד אזולאי ז"ל

בולל

לקוטים מספרי מוסר והלכות פסוקות מהרמב"ם ושארי פוסקים ז"ל

ועל כל אלה הוספנו מעלות רבות חדשות
כמבואר בשער השני.

ווילנא

בדפוס האלמנה והאחים ראם
שנת בעבור ישמרו חקיו (תר"פ).

חֹק לְיִשְׂרָאֵל

סֵפֶר

בְּרֵאשִׁית

עם אלה ההוספות:

א) כָּל הָעִנְיָנִים שֶׁבּוֹ הַדַּפְסָנוּם בְּאוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת מְאִירוֹת עֵינַיִם.

ב) הָעִנְיָנִים שֶׁנִּדְפְּסוּ כְּבָר בְּאוֹתִיּוֹת רש"י קְטַנּוֹת הִדַּפְסָנוּם עַתָּה בְּאוֹתִיּוֹת מְרוּבָּעוֹת וּגְדוֹלוֹת.

ג) עִנְיָנִים רַבִּים שֶׁנִּדְפְּסוּ כְּבָר בְּלִי נְקוּדוֹת הִדַּפְסָנוּם עַתָּה עִם נְקוּדוֹת.

ד) אֶת הַתַּרְגּוּמִים הִדַּפְסָנוּם אַחֲרֵי כָּל פָּסוּק וּפָסוּק תַּרְגּוּמוֹ, לְתוֹעֶלֶת הַקּוֹרְיאָה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם, בְּאוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת מְנֻקָּדוֹת.

ה) כָּל הַתּוֹרָה נִדְפְּסָה בִּשְׁלֵמוּת בְּאוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד עִם נְקוּדוֹת וְטַעֲמִים בְּהַנָּחָה מְדוּיֶקֶת.

ו) פרש"י עַל הַנ"ךְ בִּשְׁלֵמוּת עִם רש"י יָשָׁן.

ז) מִשְׁנָיוֹת בְּאוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת מְנֻקָּדוֹת עִם פי' הרע"ב מִבַּרְטְנוּרָה ז"ל.

ח) הַגְּמָ"א נ"כ עִם נְקוּדוֹת, וְעִם פרש"י.

ט) מַאֲמָרֵי חַזַ"ל, וְעִנְיְנֵי הַמּוּסָ', וְהֲלָכוֹת הַפְּסוּקוֹת כֻּלָּם בְּאוֹתִיּוֹת מְרוּבָּעוֹת מְנֻקָּדוֹת.

י) סֵדֶר הַפְּטָרוֹת לְכָל שַׁבָּתוֹת הַשָּׁנָה בִּשְׁלֵמוּת בְּאוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת.

יא) כָּל הַסֵּדֶר הנ"ל עִם כָּל הַהוֹסָפוֹת נוֹסַף עַתָּה גַּם עַל יוֹם הַשַּׁבָּת בְּסוֹף כָּל חֵלֶק.

יב) סֵדֶר הַתְּפִלּוֹת לְחֹל וּלְשַׁבָּת אַחֲרֵי כָּל חֵלֶק נֶחְלָק.

ועוד מעלה גדולה הוספנו על כל אלה:

תרי"ג מצות (למנינותיהן אחרי כל פרשה) כפי שהן מסודרות בספר מצות ה' בכל פרטיהן ועיקרי הלכותיהן וכל יסודותיהן ע"פ דעת הרמב"ם ז"ל וחלוקי הדעות בהן של הרמב"ן הסמ"ג הסמ"ק וספר החרדים, ולכל מצוה ופרטיה ויסודותיה, מראה מקומותם לש"ס ולפוסקים ראשונים ואחרונים הכל בסדר נפלא מאד.

זה לשון הרב המקובל הגדול מהרח"ו זללה"ה

כדר עסק התורה בהלכה הייב לקרא בכל יום בקביעות בסוד קבעת עתים לתורה: זה היה מנהג מורי זלה"ה בנעוריו מבית הכנסת היה עולין מעטף בציצית ותפילין וקורא הסדר הזה בכוונות הללו על כי סדר הקדושות ממשה למעלה: וזה הסדר הנ"ך מסדם תלמוד וקבלה וזה פרקן יום רשבון מהשבוע היה קורא מתחלת פרשת השבוע שהם פסוקים שיש מקרא ואחד תרגום ואחר כך נביאים נ"כ עם התרגום ואחר כך כתובים נ"כ עם התרגום ואין צריך לקרא שיש מקרא שלא בתורה לפי שכל שבעה נביאים וכתובים פעם אחת מקרא ופעם אחת תרגום וכל הוא בשום פעמים ושם הוי"ה דשם ג"ן בגימטריא כזה יוד הה ו"ו הה גמטריא בחותיות המילוי הם חמשה ואדהוה"ו ושם נהלקים בהשבוע מיום ה' עד יום ה' חות אחת בכל יום מתורה לו נביאים לו כתובים ונקודות לו חותיות הלו שם ניר"י שבת"ה כתי"ה כגו"ל קמ"ץ חיר"ק הם יוצאים מן השבה נקודים בל את אשר יביאו ולכן צריך לקרא בכל יום רשבון שבה פסוקים מהלכת הפרשה וכן מנביאים וכתובים וביום שבני מרגעה פסוקים שלהריהם. וביום ג' השבה פסוקים שלהריהם. וביום ד' השבה פסוקים שלהריהם: ומשה בקרא בהשבה ימי שנות כ"ו פסוקים וכשקורא בתורה צריך לכוין שהיה בהפרת דשויר דשבה ולכן צריך לכוין בכלם שמות של שלם בחיות של כלי השבים שהם יהוה כלי יהוה לחיזון הנפש (י יה יהו יהוה) כלי ממשי דרום. (יוד הא ואו הא) כלי קיימי דשמה. וגם יהוה בניקוד חולם שהיא בחיות חיה יחידה לשלם בחיות הלו. וכשקורא נביאים כוין שהם בגלח חול דשבה ויכוין בכלם שמות של שלם בחיות כלישם שהם (צבאות) כלי היזון דנפש (צ צב צבא צבאו צבאות) כלי ממשי דרום. (יהוה) כלי קיימי דשמה דגלח. (אדנ"י) כלי קיימי דשמה דחול וגם שני יהוה יהוה. חרך בחיל"ק ואחד קטן שהם בחיות היה יחידה לשלם בחיות הלו. וכשקורא ... כתובים יכוין שהם ניסוד דזעיר דשבה ונמלכות ייכוין בכלבה שמות של נ' בחי' כלישם שהם (שין דלת יוד) כלי היזון דנפש. (שין שין דלת שין דלת יוד) כלי ממשי דרום (יאהדונהי) כלי קיימי דשמה דיסוד (אלף דלת נון יוד) כלי קיימי דשמה דמלכות. וגם שם יוד הוו יוד הוו חיה יחידה דיסוד (יהוה) היה יחידה דמלכות. וכשקורא מבשה יכוין שהיא בשה קטנות דנוקבא דזיירה לכן הוא בסדר קורא ורשים יכוין בהסד שלא שהוא ג' פעמים (אלף למד אלף למד) ושם בסדר קורא יכוין לגבורה שלא שם שלשים. ושם בסדר נשים יכוין שהוא בת"ת שלא שהוא שם (צבאות). ושם הוא בסדר מיקין יכוין שהוא בנצח שלא שהוא שם (א אל). ושם הוא בסדר קדשים יכוין שהוא בהוד שלא שהוא (א אל אלה אלהי אלהים). ושם הוא בסדר טהרות יכוין שהוא ניסוד שלא שהוא שם (שדי). וכשקורא תלמוד יכוין שהוא בנוקבא דז"א דבריאה שהוא ה' שלא. ושם הוא בזרשים הוא בהסד שלא שהוא שם (אלף למד) וכשקורא מועד הוא בגבורה והשם הוא (אברשם) וכשקורא נשים הוא בתפארת וכשם הוא (השתפא) כשקורא מיקין הוא בנצח והשם הוא (בם) וכשקורא קדשים הוא בהוד והשם הוא (בוכן) וכשקורא טהרות הוא ניסוד והשם הוא (ש שד שרי): וכשלמוד קשלח יכוין שהוא בתפארת דמלכות והשם הוא (יוד הא ואו הא) ונשל"ו נקומו בשמורת הו קודש שיכן שם לא יכלו לקוא בשמורת יקרא כ"ו כשקורא מהכרכה שאתם שהם לפרר הכ"ו קורא בהמשה ימי השבוע ויקראם שפו"ת ויכוין בניקוד מרך מי"ב נרופי (יהוה) שהוא יהוה שולו בניקוד חיריק והוא ניקוד הוא שניה שבי: היינת שבני:

כוונת קריאת הפרשה ביום שבי שמו"ת הכוין כי ב"מ משמו"ת הוא ת"ת ויסוד שהם מקרא ו"ת הוא תרגום שהוא מלכות והכוין בשלוי שם ג"ן כזה ו וד הו ו דה בניקוד שורוק והוא ניקוד אף של יגיעו ו' ויין שניקוכפו בג' חותיות (דהה הם בגי' ה"י) כי יום שבי שהוא יכוד הנקרא בי השועים הגדון הייט של המלכות שנקראת שבת כי יום שבי מכין לשבת שהוא מלכות והמזון להבר חמש חותיות המלוי שם ג"ן שהיו מחולקין בב' ימי השבוע תכלה יהד כזה ו דו הו ו דה בניקוד בורוק. וש תכוין בעשות מהם לירופי שם יהוה כזה ודוד הו ו דה בניקוד בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וזה תכוין בקרא בפעם הראשונה ובכפיים לשלוי שם ג"ן כזה ו דו הו ו דה ובהרגוש תכוין להחוריים שהוא שם ט"ס שיש בכל הש' כפירות מכתר עד היסוד שעולים תרגוש שנותיים של המלכות גם תכוין להחוריס של שם ג"ן כזה ו דו הו ו דה

הז ו דו הו ו דו הו ו דה

תפלה

כוונה בשיטת הקבלה בזוה"ק הכוין בכוונה דכולן ט' פותיות כזה יוד הה וו הה
ניקוד מלמד על מבר יעקבו נמ הכוין לב' בחות ו הוֹ יוֹ הוֹ וְ
הוֹ יוֹ הוֹ בניקוד ט' על יעקבו וזה וזיה מלמד ר"ל ג"פ וזיה וזריך לחמוע כל הקבלה מפי
קב"ן הבל בקבלה צריך לחומרא נפיו ולא יכמוך על הקב"ן:

תפלה לאומרה קודם קריאת התורה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ליחדא שם
י ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל ולאקבא שכינתא
מעפרא הריני קורא בתורה שהיא כנגד תפארת דזעיר אנפין שבו ג'
כלים דג' בחינות נפש רוח נשמה יהו"ה כלי החיצון דנפש. י יה יהו
יהוה כלי אמצעי דרוח יוד הא ואו הא כלי פנימי דנשמה ובחינת אורות
מקיפים שהם יהידה היה יְדוֹד בנקודת חולם לעשות לה מרכבה
ויהי רצון מלפניך י"י אלהי ואלהי אבותי שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו
ראוים לעורר מיין התאין על ידי קריאת התורה הזאת ואל יעכב שום
הטא ועון והרהור רע את קריאת התורה הזאת ויהי נועם אד' אלהינו
עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו: ברוך י"י
לעולם אמן ואמן:

יכוין לחר כך בימודים הנלמדים בסב"ל נסבר ד' מידי יום ביומו ולא יוסיף שום דבר
מפיו רק יכוין כנ"ל:

תפלה לאומרה קודם קריאת נביאים

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ליחדא שם
י"ה בו"ה ביהודא שלים בשם כל ישראל ולאקבא שכינתא מעפרא
הריני קורא בנביאים שהוא כנגד נצח הוד ד"א שבהם שלשה כלים של
שלשה בחינות נפש רוח נשמה צבאות כלי החיצון דנפש צ' צ"ב צב"א
צבא"ו צבאו"ת כלי אמצעי דרוח יהו"ה כלי פנימי של נצח אדנ"י כלי
פנימי של הוד בחינת נשמה בבחינת אורות מקיפים שהם יהידה היה
של נצח יְדוֹד ושל הוד יְדוֹד נקוד חיריק וקובוץ לעשות לו מרכבה
ויהי רצון [illegible] מלפניך י"י [illegible] אלהי ואלהי אבותי שתזכך את רוחי
ונפשי ונשמתי לעורר מיין התאין על ידי קריאת הנביאים הזאת ואל
יעכב שום הטא ועון והרהור רע את קריאת הנביאים הזאת. ויהי נועם
אד' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך
י"י לעולם אמן ואמן:

תפלה לאומרה קודם כתובים

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ליחדא שם י"ה
בו"ה ביהודא שלים בשם כל ישראל ולאקבא שכינתא מעפרא
הריני קורא בכתובים שהוא כנגד יסוד דזעיר ומלכות נוקבא דזעיר שהם
שלשה

תפלה

שלשה שמות בבחינת שלשה כלים נפש רוח נשמה שי"ן דל"ת יו"ד כלי ההיצון דנפש שי"ן שי"ן דל"ת שי"ן דל"ת יו"ד כלי אמצעי דרוש יאהדונ"הי כלי פנימי דנשמה אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד כלי החיצון דמלכות דנוקבא דזעיר ובבחינת אורות מקיפין יו הו וו הו חיה יחידה דיכוד דז"א יהוה חיה יחידה של מלכות נוקבא דזעיר אנפין ולעשות מרכבה להם ויהי רצון מלפניך י"י אלהי ואלהי אבותי שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראוים לעורר מיין נוקבין על ידי קריאת הכתובים הללו ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קריאת הכתובים הללו. ויהי נועם אד' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו: ברוך י"י לעולם אמן ואמן:

תפלה לאומרה קודם לימוד משנה

לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו לירדא שם י"ה בו"ה ביהודא שלים בשם כל ישראל ולאכמא שכינתא מעפרא הריני כורא משנה שהוא כוד מטטרו"ן שביצירה שהוא אותיות מש"ה ומשה עולה א"ל שד"י והם גימטריא רצו"ן ושהוא קפ"ד קס"א כזה יו"ד יו"ד יו"ד ה"י וי"ו יו"ד ה"י וי"ו ה"י אל"ף ה"י יו"ד ה"י יכוד אבא גו יכוד אמה להוריד שפע מאבא ואבא מבריאה ליצירה ותוכלל יצירה בבריאה והיא תרד מבריאה ליצירה שלשה שמות אהי"ה כזה אל"ף ה"י יו"ד ה"י אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה אל"ף ה"א יו"ד ה"א עהם ה' יודי"ן שהם כוד המשים שערי בינה הנקראת משנה שהם י"ה אדנ"י מטטרון והריני בסדר זרעים בהכד דנוקבא דזעיר שבו שני פעמים א"ל בכלואו כזה אל"ף למ"ד אל"ף למ"ד וכסהום לומד בסדר מועד ילמד כך והריני בסדר מועד שהוא בגבורה דנוקבא דזעיר שבו שם אלהים וכסהום לומד בסדר נשים ילמד כך והריני בסדר נשים שהוא בהפארת דנוקבא דזעיר שבו שם צבאות וכסהום לומד בסדר נזיקין ילמד כך והריני בסדר נזיקין שהוא בנצח דנוקבא דזעיר שבו שם א אל וכסהום לומד בסדר קדשים ילמד כך והריני בסדר קדשים שהוא בהוד דנוקבא דזעיר שבו שם א א"ל אל"ה אלה"י אלהים וכסהום לומד בסדר טהרות ילמד כך והריני בסדר טהרות שהוא ביכוד דנוקבא דזעיר שבו שם שד"י להעשות לה מרכבה ויהי רצון מלפניך י"י אלהי ואלהי אבותי שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראוים לעורר מיין נוקבין על ידי קריאת המשנה הזאת ויהי רצון מלפניך י"י אלהי ואלהי אבותי שאזכה לבחינת נשמה דבריאה אותיות משנ"ה ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קריאת המשנה הזאת: ויהי נועם וגו':

תפלה לאומרה קודם לימוד הלכה

לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו ליהדא שם י"ה בו"ה ביהודא שלים בשם כל ישראל ולאכמא שכינתא מעפרא הריני לומד הלכה

שהוא

תפלה

שהוא אותיות הכל"ה לקשט שם אדני שהיא הכלה העליונה בעשרים וארבע קשוטי כלה כדי לחברה בבעלה והריני קורא בסדר זרעים שהוא בחסד דנוקבא דזעיר אנפין שבו שם א"ל במלואו אל"ף למ"ד וכסהום לומד הלכה בסדר מועד ילמד כך והריני קורא בסדר מועד שהוא בנבורה דנוקבא דזעיר אנפין שבו שם אכדט"ם וכסהום לומד הלכה בסדר נשים ילמד כך והריני בסדר נשים שהוא בת"ת דנוקבא דזעיר אנפין שבו שם השתפ"א וכסהום לומד הלכה בסדר נזיקין ילמד כך והריני בסדר נזיקין שהוא בנצח דנוקבא דזעיר אנפין שבו שם ב"ם וכסהום לומד הלכה בסדר קדשים ילמד כך והריני בסדר קדשים שהוא בהוד דנוקבא דזעיר אנפין שבו שם ש' ש"ד שד"י וכסהום לומד הלכה בסדר טהרות ילמד כך והריני בסדר טהרות שהוא ביסוד דנוקבא דזעיר אנפין שבו שם בסו"ן להעשות לה מרכבה. ויהי רצון מלפניך יהוה אלהי ואלהי אבותי שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראוין לעורר מיין ראוין לעורר מיין תתאין על ידי קריאת הלכה הזאת ואל יעכב שום הטא ועון והרהור רע את ליכוד הלכה הזאת ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך י"י לעולם אמן אמן:

שוד יהוד ה' נהלכה יכוין בשם י"ה בגימטריא ס"ג כזה:

אֵיהָ בִּיהָ גִּיהָ דִּיהָ הֵיהָ וֵיהָ זֵיהָ חֵיהָ טֵיהָ יֵיהָ כֵּיהָ לֵיהָ מֵיהָ נֵיהָ
סֵיהָ עֵיהָ פֵּיהָ צֵיהָ קֵיהָ רֵיהָ שֵׁיהָ תֵּיהָ:

תפלה לאומרה קודם לימוד הקבלה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדהילו ורחימו ליהדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל לאקמא שכינתא מעפרא והריני לומד בספר קבלה פלוני שהוא כנגד תפארת דזעיר אנפין דעולם האצילות שבו שם מ"ה כזה יו"ד ה"א וא"ו ה"א לעשות לו מרכבה ויהי רצון מלפניך י"י אלהי ואלהי אבותי שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראוים לעורר מיין תתאין על ידי קריאת ספר הקבלה הזה: ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננתו: ברוך י"י לעולם אמן ואמן:

נוסחי דוקני

נוסח כוונות פשוטות לאשר בא בסוד ה' לכוין כל יום חק"ת עולם על פי כתבי הקדש האמתיים:

עשיה תת

תורה

כלי חיצון תפארת	כלי ממוצעי רוח	כלי פנימי נשמה	תורות פנימיים דנפש
ז"ת נפש יהוה	י יה יהו יהוה	יוד דא	רוח נשמה חיה
		ואו הא	יהוה

נוסחי דווקני

נוה

נביאים

כלי היצון נו"ס	כלי ממצעי רוח	כלי פנימי	כלי פנימי	תורות פנימיים
דז"ת נפש	צ צב צבא	דנצחה דנצח	דנצחה דהוד	דנר"ן חיה
צבאות	צבאו צבאות	יהוה	אדני	דנפש יהוה
				דסוד יהוה

יסוד מל'

כתובים

כלי היצון יסוד	כלי ממצעי רוח	כלי פנימי דנצחם	כלי חיצון
דז"ת נפש	שין שין דלת	יאהדונהי	נוקבא דז"ת
שין דלת יוד	שין דלת יוד		א אד אדנ אדני

תורות פנימיים דנר"נ חיה יו הו וו הא דיסוד יהוה דמל' נוק' דז"ת

יצירה

משנה

יוס ו' ס'	יוס ג' כ'	יוס נ' ס'
זרעים : חסד	מועד : גבורה	נשים : ת"ת
דנוק' דיצי' ובחינ' ממצעית שב ככלי	שלם ובחינה ממצעית	שלם ובחינה ממצעית
אלף אלף למד	אלהים	צבאות
יוס ל' ס'	יוס ס' כ'	יוס ו' ס'
נזיקין נצח	קדשים : הוד	טהרות : יסוד
שלם . ובחינה ממצעית	שלם . ובחינה ממצעית	שלם ובחינה ממצעית
א אל	א אל אלה אלהי אלהים	שדי

בריאה

הלכה

יוס ו'	יוס ג'	יוס נ'
זרעים : חסד	מועד : גבורה	נשים : ת"ת
בחינה חיצונה שב ככלי דנוק'	בחינה חיצונה כנ"ל	בחינה חיצונה כנ"ל
דנריחה אל	אבדתם	השתפא
יוס ל'	יוס ס'	יוס הסמי
נזיקין : נצח	קדשים : הוד	טהרות : יסוד
בחינה חיצונה כנ"ל	בחינה חיצונה כנ"ל	בחינה חיצונה כנ"ל
בים	במדבן ש שד שדי א אד אדנ אדני	

אצילות

קבלה

יוד הא ואו הא

היא בהפרדת דצילות יכיון בו בכל יוס סס

בס"ד

ספר חק לישראל

בראשית יום ראשון תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שרש בנגד ך דטילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו האורה

מתוספת נשמה של שבת שעברה:

א א בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ:
בְּקַדְמִין בְּרָא יְיָ יַת שְׁמַיָּא וְיַת אַרְעָא: ב וְהָאָרֶץ
הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים

* ב' רבתי. רש"י מ"חפת

א (א) בראשית. תמה רבי יצחק לא היה לריך להתחיל את התורה אלא מהחדש הזה לכם שהיא מלוה לרשאה שנלטוו ישרחל ומה טעם פתח בבראשית משום כח מעשיו הגיד לעמו להת להם נחלת גוים (תהלים קי"ח) שאם יאמרו אומות העולם לישרחל לסטים אתם שכבשתם ארלות שבעה גויס, הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו ברלונו נתנה להם וברלונו נטלה מהם ונתנה לנו: בראשית ברא. אין המקרא הזה אומר אלא דורשני כמ"ש רז"ל (ב"ר) בשביל התורה שנקראת ראשית דרכו (משלי ח') ובשביל ישרחל שנקראו ראשית תבואתה (ירמיה ב') ואם אין את לפרשו כפשוטו כך פרשהו בראשית ברילת שמים וארץ והארץ היתה תהו ובהו וחשך וגו' ויאמר אלהים יהי אור. ולא את המקרא להורות סדר הבריאה לומר שאלו קדמו שאת את להורות כך היה לו לכתוב ברחשונה ברא את השמים וגו' שאין לך ראשית במקרא שאינו דבוק לתיב' של אחריו כמו בראשית ממלכת יהויקים (שם כ"ז) ראשית ממלכתו (בראשית י') ראשית דגנך (דברים י"ח) לפ כאן אתה אומר בראשית ברא אלהים וגומר כמו בראשית ברוח ודומה לו אחלת דבר ה' אל הושע וגו'. וא"ת להורות בה שאלו אחלה דבורו של הקב"ה בהושע ויאמר ה' אל הושע וגו'. וא"ת להורות בה שאלו אחלה נבראו ופירושו בראשית הכל ברא אלו ויש לך מקראות שמקלרים לנושא וממעטים תיבה אחת. כמו כי לא סגר דלתי בטני (איוב ג') ולא פירש מי הסוגר. וכמו יאת את חיל דמשק (ישעיה ח') ולא פירש מי יאתנו וכמו אם יחרוש בבקרים (עמוס ו') ולא פירש אם יחרוש אדם בבקרים וכמו מגיד מראשית אחרית (ישעיה מ"ו) ולא פירש מגיד מראשית דבר אחרית דבר. ר"א תמה על עלמך שאתה המים קדמו שאתי כתיב ורוח אלהים מרחפת על פני המים ועדיין לא גלה המקרא בסידור הקודמים והמאוחרים אלוס בריית המים מתי היתה היא למדת שקדמו המים לארץ. ועיד שהמים מאת ומים נבראו ע"כ לא לימד המקרא בסדר המוקדמים והמאוחרים אלוס: ברא אלהים. ולא נאמר ברא ה' שבתחלה עלה במחשבה לבראתו במדת הדין ורחה שאין העולס מתקיים והקדיס מדת רחמים ושתפה למה"ד והייט דכתיב ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים: (ב) תהו ובהו. תהו לשון תמה וממון שאדם תוהה ומשתומם על דבר שבא: תהו. תשטורדיט"ן בלע"ז: (דית בעטייבונג): בהו. לשון

מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמָּיִם׃ וַאֲרָעָא הֲוַת צַדְיָא וְרִיקַנְיָא וַחֲשׁוֹכָא פָּרֵשׂ
עַל אַפֵּי תְהוֹמָא וְרוּחָא מִן קֳדָם יְיָ מְנַשְׁבָא עַל אַפֵּי מַיָּא׃ ג וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי־אוֹר׃ וַאֲמַר יְיָ יְהֵי נְהוֹרָא וַהֲוָה נְהוֹרָא׃
ד וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־הָאוֹר כִּי־טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין
הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ׃ וְחָזָא יְיָ יָת נְהוֹרָא אֲרֵי טָב וְאַפְרֵשׁ יְיָ בֵּין נְהוֹרָא
וּבֵין חֲשׁוֹכָא׃ ה וַיִּקְרָא אֱלֹהִים | לָאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא
לָיְלָה וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם אֶחָד׃ וּקְרָא יְיָ לִנְהוֹרָא יְמָמָא
וְלַחֲשׁוֹכָא קְרָא לֵילְיָא וַהֲוָה רַמְשׁ וַהֲוָה צַפְרָא יוֹמָא חַד׃ פ
ו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל
בֵּין מַיִם לָמָיִם׃ וַאֲמַר יְיָ יְהֵא רְקִיעָא בְּמֶצְיעוּת מַיָּא וִיהֵי מַפְרִישׁ
בֵּין מַיָּא לְמַיָּא׃

רש״י

ריקות וגדו׃ על פני תהום. על פני המים שעל הארץ׃ ורוח אלהים מרחפת.
כמו המגודד עומד בלוד ומרחף על פני המים כרוח פיו של הקב״ה ובמאמרו
ביומם מרחפת על הרץ לקובצי״ל בלע״ז. (בריטנן)׃ (ד) וירא אלהים את
האור כי טוב ויבדל. לף בזה אמו לריכין לדבדי לתדה (חגיגה י״ב) רלהו בלומו
כדאי להתחמם בו רבעים והבדילו לגדיקים לעתיד לבוא. ולפי פשוטו כך פרשהו רלהו
כי טוב ורין נלה לו ולאחר שיהיו מתחמשים בערבובית וקבע לזה תחומו ביום
ולזה תחומו בלילה׃ (ה) יום אחד. לפי סדר שבין הפרשה היה לו לכתוב יום רלשון
כמו שכתוב בשאר הימים שני שלישי רביעי. למה כתב אחד לפי שהיום הקדוש
בדוך הוא יהיד בשולמו שלא ינברלו המלאכים עד יום שני כך מפורש בפ״ר׃
(ו) יהי רקיע. יתחזק הרקיע. שאף על פי שנברלו שמים ביום ב׳ עדיין לחים
היו וקרבו בשני מנערת הקב״ה בלומרו יהי רקיע וז״ש (לויב כ״ו) עמודי שמים
ירופפו כל יום רלשון ובשני יתמהו מנערתו כלאדם שמתימס ושומד מנערת המלכים
עליו׃ בתוך המים. בלמלע המים שים הפרש בין מים העליונים לרקיע כמו בין
הרקיע למים שעל הארץ הא למדת שהם תלויים בשלשלאו של מוך׃

נביאים ישעיה מ״ב

א כֹּה־אָמַר הָאֵל | יְהוָה בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטֵיהֶם רָקַע הָאָרֶץ
וצאצאיה רש״י
(א) האל ה׳. בעל דין ובעל רחמים׃ בורא השמים. תמלה כמו פקוע של
פתי

וְצַאֲצָאֶיהָ נְתַן נִשְׁמָה לָעָם עָלֶיהָ וְרוּחַ לַהֹלְכִים בָּהּ:
בְּרַנָּן אֱמֹר אֱלָהּ עַלְמָא יְיָ דִּי בְרָא שְׁטַיָּא וּתְקַנּוֹן שְׁכְלֵיל אַרְעָא וְדִיּוֹרָהָא
יָהִיב נִשְׁמְתָא לְעַמָּא דִּי עֲלָהּ וְרוּחַ לְדַמְהַלְכִין בָּהּ: ב אֲנִי יְהוָה קְרָאתִיךָ
בְצֶדֶק וְאַחֲזֵק בְּיָדֶךָ וְאֶצָּרְךָ וְאֶתֶּנְךָ לִבְרִית עָם לְאוֹר גּוֹיִם: אֲנָא
רַבִּיתָךְ בְּקִשׁוֹט וְאַתְקִיפִית בִּידָךְ וְאֶתְקִנִּנָּךְ וְאֶתְּנִנָּךְ לְקָמָם עַם לָנָהוֹר
עַמְמִין: ג לִפְקֹחַ עֵינַיִם עִוְרוֹת לְהוֹצִיא מִמַּסְגֵּר אַסִּיר מִבֵּית
כֶּלֶא יֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ: לְפַתָּחָא עֵינֵי בֵית יִשְׂרָאֵל דְּאִינּוּן כְּסָמָן מִן אוֹרַיְתָא
לַאֲפָקָא גָּלוּתָהוֹן מִבֵּינֵי עַמְמַיָּא דְּאִינּוּן דָּמָן לַאֲסִירִין וּלְמַפְרְקָהוֹן מִשְׁעִבּוּד
גַּלְיוּתָא דְּאִינּוּן עֲנִינִין בַּאֲסִירֵי קְבָל: ד אֲנִי יְהוָה הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי
לְאַחֵר לֹא־אֶתֵּן וּתְהִלָּתִי לַפְּסִילִים: אֲנָא יְיָ הוּא שְׁמִי וְיָקָרִי דְּאִתְגְּלֵיתִי
עֲלֵיכוֹן לְעֵב אוֹחָרָן לָא אֶתֵּן וְתוּשְׁבַּחְתִּי לְפַלְחֵי כּוֹכְבַיָּא: ה הָרִאשֹׁנוֹת
הִנֵּה־בָאוּ וְחַדָּשׁוֹת אֲנִי מַגִּיד בְּטֶרֶם תִּצְמַחְנָה אַשְׁמִיעַ אֶתְכֶם:
קַדְמַיְתָא הָא אֲתָאָה וְחַדְתָּן הָא אֲנָא מַחֲוֵי עַד לָא אַתְיָן אַבַּפֵּר יָתְכוֹן:
ו שִׁירוּ לַיהוָה שִׁיר חָדָשׁ תְּהִלָּתוֹ מִקְצֵה הָאָרֶץ יוֹרְדֵי הַיָּם וּמְלֹאוֹ
אִיִּים וְיֹשְׁבֵיהֶם: שַׁבְּחוּ קֳדָם יְיָ תּוּשְׁבַּחְתָּא חַדְתָּא אֲמָרוּ תּוּשְׁבַּחְתֵּיהּ
מִסְפֵּי אַרְעָא נַחֲתֵי יַמָּא וּמְלָאֵהּ נָנָן וְיָתְבֵיהוֹן:

רש"י

שמי ומח"כ נטה לומס: רוקע. לשון וירקעו: וצאצאיה. היולדים ממנה: נשמה. נשמת חיים: ורוח. קדושה: (ב) קראתיך. ליעשיה לומר: ואצרך. כשילרחיך שתשיב לח עמי לבריתי ולהיות להם (ג) לפקוח. לפתוח. ובזכות התורה יצאו לחורים ממסגר בעת הגאולה: (ד) ותהלתי. לח לחן לפסילים: (ה) הראשונות. שהכטחתי לאברהם: הנה באו. שמרתי כהטחתי יעתה: חדשות אני מגיד. לעמי: (ו) מקצה הארץ. מכל הלומות: יורדי הים. פורסי כספינות: ומלואו. הקבועות כיס:

כתובים משלי א'

א מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה בֶּן־דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: מַתְלוֹי דִּשְׁלֹמֹה בַּר דָּוִד מַלְכָּא
דְּיִשְׂרָאֵל: ב לָדַעַת חָכְמָה וּמוּסָר לְהָבִין אִמְרֵי בִינָה:

פ' רבתי. רש"י למדע

(ב) לדעת חכמה ומוסר. המשלים הללו אמר להודיע לבריות שיהיו עמלים בתורה

בראשית ליום ראשון

לְמֵדָע חָכְמָתָא וּמַרְדוּתָא לְאִתְבָּנָא אִמְרֵי בִינְתָא: ג לְקַחַת מוּסַר הַשְׂכֵּל
צֶדֶק וּמִשְׁפָּט וּמֵישָׁרִים: לְמִקְבָּלָא מַרְדוּתָא דְשׁוּכְלָא וּצְדָקָתָא וְדִינָא
וּתְרִיצוּתָא: ד לָתֵת לִפְתָאיִם עָרְמָה לְנַעַר דַעַת וּמְזִמָּה: לְמִתַּן
לְשַׁבָּרֵי עֲרִימוּתָא וְטִפְלָאֵי יְדִיעָתָא וְתַרְעִיתָא: ה יִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסֵף
לֶקַח וְנָבוֹן תַּחְבֻּלוֹת יִקְנֶה: יִשְׁמַע חַכִּימָא וְיוֹסֵף מַדְעָא וְסוֹכְלְתָנוּתָא
מַדְבְּרָנוּתָא יְקַנֶּה: ו לְהָבִין מָשָׁל וּמְלִיצָה דִּבְרֵי חֲכָמִים וְחִידֹתָם:
לְמִתְבְּנָא מַתְלָא וּפַרְאָתָא וּמֵילֵי דְחַכִּימֵי וְאוּחֲדָתְהוֹן:

רש"י

בתורה שהיא חכמה ומוסר ובינה: (ג) צדק. לדקה ממש: ומשפט. לפשוט
לאמת: ומישרים. היא הפסרה: (ד) ערמה. חכמה: לנער. המגיעו מכל:
ומזימה. מחשבת עלה: (ה) ישמע חכם. המשלים הלזו: ויוסיף. על חכמתו:
לקח. למוד: ונבון. מוסיף על ידיעת חכם: (ו) להבין. שיתנו לב להבין
במקרא שני הדרכים המשל והמליצה את מה המשיל למליצה: וחידותם. דורשי רמזות:

משנה ברכות פרק א׳

מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּעַרְבִית מִשָּׁעָה שֶׁהַכֹּהֲנִים נִכְנָסִים לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָתָן
עַד סוֹף הָאַשְׁמוּרָה הָרִאשׁוֹנָה דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים
עַד חֲצוֹת. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר. מַעֲשֶׂה שֶׁבָּאוּ בָנָיו
מִבֵּית הַמִּשְׁתֶּה אָמְרוּ לוֹ לֹא קָרִינוּ אֶת שְׁמַע. אָמַר לָהֶם אִם לֹא עָלָה עַמּוּד
הַשַּׁחַר חַיָּבִין אַתֶּם לִקְרוֹת. וְלֹא זוֹ בִלְבַד (אָמְרוּ) אֶלָּא כָּל מָה שֶׁאָמְרוּ

ברטנורא

פרק א א מאימתי קורין. משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן. כהנים שנטמאו
ונכלו אין יכולים לאכול בתרומה עד שיעריב שמש דהיינו לאת הכוכבים. והא דלא
תני משעת לאת הכוכבים מלתא לגב תורתיה קמ"ל שאם נטמאו הכהנים בעומאה שהרתן תלויה
בקרבן כנון זב ומצורע אין הכפרה מעכבתן מלאכול בתרומה דכתיב (ויקרא כב) ובא השמש ואחר
ואחר יאכל מן הקדשים כיון שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה ואין כפרתו מעכבתו מלאכול
בתרומה: עד סוף האשמורה הראשונה. שלים הרשעון של לילה שהלילה נהלקת לשלשה משמרות
ומשם ואילך לא מקרי תו זמן קריאת שמע דשכיבה ולא קריאת כיה וכשכבר ומקמי לאת הכוכבים נמי
יממא הוא ולאו זמן שכיבה והמקדימים וקורין ק"ש של ערבית מכעוד יום סומכים להא דר' יהודה
דאמר לקמן בפרק תפלת השחר תפלת המנחה עד פלג המנחה שהוא שעה ורביע קודם הלילה וקי"ל
דשביד כר' יהודה עביד ומיד כשכלה זמן המנחה מתחיל זמן קריאת שמע של ערבית: עד שיעלה
עמוד השחר. דכל הלילה מקרי זמן שכיבה והלכה כרבן גמליאל שגם הכמים מודים לו ולא
אמרו עד חצות אלא כדי להרחיק את האדם מן העבירה ומיהו לכתחילה מסהניא שומת ק"ש של
ערבית דמתני' דהיינו מלאת הכוכבים אסור לעשות וכ"ש ליתן עד שיקרא ק"ש ויתפלל: מעשה
שבאו בניו מבית המשתה. כני רבן גמליאל שמעיהו לרבן דאמרי עד חצות והכי קאמרי
ליה הא דפלינו רבנן עלך דוקא קאמרי עד חצות ואו לא ויחיד ורבים הלכה כרבים אלא דלמא רבנן
כוותך ס"ל והאי דקאמרי עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העבירה אמר להו רבן כוותי
ס"ל והא דקאמרי עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העבירה ומייבים אתם לקרות: ולא זו

חֲכָמִים עַד חֲצוֹת מְצוָתָן עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר. הֶקְטֵר חֲלָבִים וְאֵבָרִים מִצְוָתָן עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר. וְכָל הַנֶּאֱכָלִים לְיוֹם אֶחָד מִצְוָתָן עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר. אִם כֵּן לָמָּה אָמְרוּ חֲכָמִים עַד חֲצוֹת כְּדֵי לְהַרְחִיק אֶת הָאָדָם מִן הָעֲבֵרָה: ב מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּשַׁחֲרִית מְשֶׁיַּכִּיר בֵּין תְּכֵלֶת לְלָבָן. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בֵּין תְּכֵלֶת לְכַרְתִּי. וְנוֹמְרָהּ עַד הַנֵּץ הַחַמָּה. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר עַד שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת. שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ בְּנֵי מְלָכִים לַעֲמוֹד בְּשָׁלֹשׁ שָׁעוֹת. הַקּוֹרֵא מִבַּאן וְאֵילָךְ. לֹא הִפְסִיד כְּאָדָם הַקּוֹרֵא בַּתּוֹרָה: ג בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים בָּעֶרֶב כָּל אָדָם יַשְׁכִּיבוּ וְיָקוּמוּ וּבַבֹּקֶר יַעֲמְדוּ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ו׳) וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים כָּל אָדָם קוֹרֵא כְּדַרְכּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ. אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהַדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם שׁוֹכְבִים וּבְשָׁעָה שֶׁהַדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם עוֹמְדִים. אָמַר רִבִּי טַרְפוֹן אֲנִי הָיִיתִי בָּא בַדֶּרֶךְ וְהִטֵּיתִי לִקְרוֹת כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי וְסִכַּנְתִּי בְעַצְמִי מִפְּנֵי הַלִּסְטִים אָמְרוּ לוֹ כְּדַי הָיִיתָ לָחוֹב בְּעַצְמְךָ שֶׁעָבַרְתָּ עַל דִּבְרֵי בֵּית הִלֵּל: ד בַּשַּׁחַר מְבָרֵךְ שְׁתַּיִם לְפָנֶיהָ וְאַחַת לְאַחֲרֶיהָ וּבָעֶרֶב מְבָרֵךְ שְׁתַּיִם לְפָנֶיהָ וּשְׁתַּיִם לְאַחֲרֶיהָ אַחַת אֲרוּכָה וְאַחַת קְצָרָה. מָקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְהַאֲרִיךְ אֵינוֹ רַשַּׁאי לְקַצֵּר. לְקַצֵּר אֵינוֹ

ברטנורא

בלבד. כולה מלתא דר"ג הוא דאמר לכניו: **הקטר חלבים.** של קרבנות: **ואיברים.** של עולת תמיד של בין הערבים שמקדם היה ניסוך מנחה להעלות הנתחים כל הלילה דכתיב (ויקרא ו) הוא העולה על מוקדה של המזבח כל הלילה עד הבקר: **וכל הנאכלים ליום אחד.** כגון תודה ושלמים וכיוצא בהם שהם נאכלים ליום ולילה זמן אכילתן עד שיעלה עמוד השחר והוא המכוון לידי מותר: **אם כן למה אמרו חכמים עד חצות.** כלומר **הקטר** חלבים ואברים לא אמרו כן חכמים עד חצות כלל ולא נקיט ליה הכא אלא להודיע שכל דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה: **כדי להרחיק את האדם מן העבירה.** שלא יבא לאכלן אחר שיעלה עמוד השחר ויתחייב כרת וכן בק"ש שלא יאמר עדיין ים לי שהות ותעבור שעתה:

ב בין תכלת ללבן. בין חושי תכלת לחושי לבן שבציצית. פי' אחר ניות שמר שצבעה תכלת יש בה מקומות שלא נקלט הצבע יפה ונשאר לבן: **בין תכלת לכרתי.** צבע התכלת קרוב לעגון של כרתי כריסין שקורין פירו"ם בלע"ז: **עד שלש שעות.** כיוס. עד סוף שעה שלישית שהוא רביע היום כזמן שהימים והלילות שוים: ולעולם זמן ק"ש היא עד רביע היום כין שהימים מרובים כין קלרים וכן הא דתנן לקמן תפלת השחר עד ד' שעות כיום היינו עד שלים היום. ול' שעות דנקט לפי שסלים היום הוא ד' שעות כזמן שהימים והלילות שוין וכל מקום שמזכר במשנה כך וכך שעות ביום ע"ד זה אתה צריך לחשוב ולדון. זה הכנתי מפירושי הרמב"ם ומת"ק לי. ושמעתי דר' יהושע דאמר עד שלש שעות ביום ככן דרך כני מלכים שהן עומדין ממטתן עד סוף שעה שלישית ורהמנא דאמר וכקומך עד שעה שכל כני אדם עומדים ממטתם קאמר והלכה כר' יהושע. ומיהו לכתחילה צריך לכוין לקרות ק"ש עם הנץ החמה כמו שהיו הוותיקים עושים: **לא הפסיד.** כלומר לא הפסיד מלבוא לפניה ולאחריה אלא מע"פ שעברה עונתה קורא ומברך לפניה ולאחריה: **כאדם הקורא בתורה.** מע"פ שלא יצא ידי חובת ק"ש כשעתה. ים לו לקבל שכר כקורא בתורה: **ג** ישו. של זלזול דכתיב כשכבך דרך שכיבה: **יעמדו.** דכתיב וכקומך דרך קימה: **כדרכו.** כין כקימה כין כישיבה כין כהליכה: **כדי היית.** רשות היית ליהרג ואם היית מת היית מתחייב כנפשך: **ד שתים לפניה.** יוצר אור ואהבה רבה: **ואחת לאחריה.** אמת ויציב: **ובערב מברך שתים לפניה.** מעריב ערבים ואהבת עולם: **ושתים לאחריה.** אמת ואמונה והשכיבנו: **אחת ארוכה ואחת קצרה.**

בראשית ליום ראשון

רַשַׁאי לְהַאֲרִיךְ. לַחֲתוֹם אֵינוֹ רַשַׁאי שֶׁלֹּא לַחֲתוֹם. וְשֶׁלֹּא לַחֲתוֹם אֵינוֹ רַשַׁאי לַחֲתוֹם: ה מַזְכִּירִין יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הֲרֵי אֲנִי כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאָמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת עַד שֶׁדָּרָשָׁהּ בֶּן זוֹמָא שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ט"ז) לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ. יְמֵי חַיֶּיךָ הַיָּמִים. כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ הַלֵּילוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים יְמֵי חַיֶּיךָ הָעוֹלָם הַזֶּה. כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ לְהָבִיא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ:

ברטנורא

משתים שלפניה קאי יוצר אור מרוכה שפותח בכריך ומותמת בכריך. וכן מעריב ערבים. ותכה קורה בחותמת בכריך ואינה פותחת בכריך: לחתום. בכריך: שלא לחתום. כגון ברכ"ג וברכת המזון: ה מזכירין יציאת מצרים בלילות. פרשת ציצית תומרים לותה בק"ש של ערבית ואע"פ שאין לילה זמן ציצית. דכתיב ורחיתם אותו פרט לכסות לילה תומרים לותה בלילה מפני יציאת מצרים שכה: כבן שבעים שנה. הייתי כראה זקן ולא זקן ממש אלא שהלכיני שערותיו יום אחד אחת כדי שיראה זקן ורצוי לכמיות. ואותו היום דרש בן זומא מקרא זה: ולא זכיתי. לא נלחתי לחכמים ודומה לו בס"ם פ' כנות כוותים (דף לח) כהת זכהו ר"ת לרבנן כלומר נלחם:

גמרא ברכות דף י"ב ע"ב

תַּנְיָא אָמַר לָהֶם בֶּן זוֹמָא לַחֲכָמִים וְכִי מַזְכִּירִין יְצִיאַת מִצְרַיִם לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר (ירמי' כ"ג) הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם יְיָ וְלֹא יֹאמְרוּ עוֹד חַי יְיָ אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם. כִּי אִם חַי יְיָ אֲשֶׁר הֶעֱלָה וַאֲשֶׁר הֵבִיא אֶת זֶרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צָפוֹנָה וּמִכָּל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים שָׁם. אָמְרוּ לוֹ לֹא שֶׁתֵּעָקֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם מִמְּקוֹמָהּ אֶלָּא שֶׁתְּהֵא שִׁעְבּוּד גָּלֻיּוֹת עִקָּר וְיִצִיאַת מִצְרַיִם טָפֵל לוֹ. בְּיוֹצֵא בוֹ אַתָּה אוֹמֵר (בראשית ל"ה) לֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ. לֹא שֶׁיֵּעָקֵר יַעֲקֹב מִמְּקוֹמוֹ אֶלָּא יִשְׂרָאֵל עִקָּר וְיַעֲקֹב טָפֵל לוֹ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (ישעי' מ"ג) אַל תִּזְכְּרוּ רִאשׁוֹנוֹת וְקַדְמוֹנִיּוֹת אַל תִּתְבּוֹנָנוּ. אַל תִּזְכְּרוּ רִאשׁוֹנוֹת זוּ שִׁעְבּוּד גָּלֻיּוֹת וְקַדְמוֹנִיּוֹת אַל תִּתְבּוֹנָנוּ זוּ יְצִיאַת מִצְרַיִם. (שם) הִנְנִי עֹשֶׂה

רש"י חדשה

לא שיעקר יעקב ממקומו. שהרי מלינו שקראו הקב"ה יעקב לאחרי זאת בדרכו למלכיות שנאמר ויאמר אלהים ליעקב ויאמר יעקב ויאמר הנני: הנני עושה חדשה. בתר אל תזכרו ראשונות כתיב:

חַדָּשָׁה עַתָּ֣ז תִּצְמָח. תָּנֵי רַבִּי יוֹסֵ֫ף זוֹ מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג מָשָׁל לְמַה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְאָדָם שֶׁחָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וְפָגַע בּוֹ זְאֵב וְנָצַל מִמֶּנּוּ וְהָיָה מְסַפֵּר וְהוֹלֵךְ מַעֲשֶׂה זְאֵב פָּגַע בּוֹ אֲרִי וְנָצַל מִמֶּנּוּ וְהָיָה מְסַפֵּר וְהוֹלֵךְ מַעֲשֶׂה אֲרִי פָּגַע בּוֹ נָחָשׁ וְנָצַל מִמֶּנּוּ שָׁכַח מַעֲשֶׂה שְׁנֵיהֶם וְהָיָה מְסַפֵּר וְהוֹלֵךְ מַעֲשֶׂה נָחָשׁ אַף כָּךְ יִשְׂרָאֵל צָרוֹת אַחֲרוֹנוֹת מְשַׁכְּחוֹת אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת׃

זוהר בהקדמה דף ד׳ ע״ב

בְּרֵאשִׁית רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח (ישעי׳ נ״א) וַאֲשִׂים דְּבָרַי בְּפִיךְ בַּמֶּה אִית לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְאִשְׁתַּדָּלָא בְּאוֹרַיְיתָא וְלֵילְיָא בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא צַיְית לְקָלְהוֹן דְּאִינּוּן דְּמִתְעַסְּקִין בְּאוֹרַיְיתָא וּבְכָל כְּלָה דְּאִתְחַדַּשׁ בְּאוֹרַיְיתָא עָבִיד רְקִיעָא חַדָּא. תָּנֵי בְּהַהִיא שַׁעֲתָא דְּכַלָּה דְּאוֹרַיְיתָא אִתְחַדְּשַׁת מִפּוּמֵיהּ דְּבַר נָשׁ הַהִיא כְּלָה כַּלָּה וְאִתְעַתְּדַת קַמֵּיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נָטִיל לְהַהִיא כְּלָה וְנַשִּׁיק לָהּ וְעַטַּר לָהּ בְּשִׁבְעִין עִטְרִין גְּלִיפִין וּמְחֻקָּקִן. וּכְלָה דְּהַהִיא כְּלָה דְּאִתְחַדָּשָׁא בַּלָּקָא וַיִּתְבָּא עַל רֵישָׁא דְּצַדִּיק חַי עַלְמִין וְטָסָא מִתַּמָּן וְשָׁמָא בְּשַׁבְעִין אֶלֶף עַלְמִין וּסְלִיקַת לְגַבֵּי עַתִּיק יוֹמִין וְכָל כְּלִין דַּעֲתִיק יוֹמִין כְּלִין דְּהָכְמְתָא אִינּוּן בְּרָזִין סְתִימִין עִלָּאִין. וְהַהִיא כְּלָה כַּתִּיבָא דְּהָכְמְתָא דְּאִתְחַדַּשַׁת הָכָא בַּדּוּכְתָּא דְּאִתְהַבְּרַת בְּאִנּוּן כְּלִין דַּעֲתִיק יוֹמִין וְסַלְקָא וְנַחְתָּא בַּהֲדַיְיהוּ וְעָאלַת בְּתַמְנִיסַר עָלְמִין גְּנִיזִין (שם ס״ד) דְּעִין לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ. נַפְקֵי מִתַּמָּן וְשָׁאטָן וְאָתְיָין לְמֵיאָן וּשְׁלֵמִין וְאִתְעַתְּדוּ קַמֵּי עַתִּיק יוֹמִין בְּהַהִיא שַׁעֲתָא אָרַח עַתִּיק יוֹמִין בְּהַהִיא כְּלָה וְנָיְחָא קַמֵּיהּ מִכְּלָא. נָטִיל לְהַהִיא כְּלָה וְאַעְטַר לָהּ בְּתִלַּת מְאָה וְשִׁבְעִין אֶלֶף עִטְרִין. וְהַהִיא כְּלָה טָסַת וְסַלְקָא וְנַחְתָּא וְאִתְעַבִּידַת רְקִיעָא חָדָא וְכֻלְּהוּ כְּלָה דְּהָכְמְתָא וְאִתְעַבִּידוּ (ס״א) אִתְעַבְּדִין רְקִיעִין קַיְימִין בְּקִיּוּמָא שְׁלִים קַמֵּי עַתִּיק יוֹמִין וְהוּא קָבֵי לוֹן שָׁמַיִם חֲדָשִׁים שָׁמַיִם מְיוּחָדִים סְתִימִין דְּרָזִין דְּהָכְמְתָא עִלָּאָה וְכָל אִינּוּן שְׁאָר כְּלִין דְּאוֹרַיְיתָא דְּמִתְחַדְּשִׁין קַיְימִין קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְסַלְקִין וְאִתְעַבִּידוּ אַרְצוֹת הַחַיִּים וְנַהֲתִין וְאִתְעַטָּרִין לְגַבֵּי אֵין חָד וְאִתְחַדַּשׁ וְאִתְעַבִּיד כֻּלָּא אֶרֶץ חֲדָשָׁה מַהַהִיא כְּלָה דְּאִתְחַדַּשׁ בְּאוֹרַיְיתָא וְעַל דָּא כְּתִיב (ישעי׳ ס״ו) כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֹמְדִים לְפָנַי וגו׳ עֲשִׂיתָ לֹא כְּתִיב אֶלָּא עוֹשֶׂה דְּעַבִּיד תַּדִּיר מֵאִינּוּן חֲדוּשִׁין וְרָזִין דְּאוֹרַיְיתָא וְעַל דָּא כְּתִיב (שם נ״א) וַאֲשִׂים דְּבָרַי בְּפִיךְ וּבְצֵל יָדִי כְּפִיתִיךָ לִנְטוֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אָרֶץ. הַשָּׁמַיִם לֹא כְּתִיב אֶלָּא שָׁמַיִם׃

בראשית ליום ראשון

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מיכד

ש"ע או"ח סי' א' ומכי' כ"ר ואילך — מרגניתה ד"ר באיר

א יִתְגַּבַּר בָּאַרְיֵ בַּעֲמוּד בַּבֹּקֶר לַעֲבוֹדַת בּוֹרְאוֹ
שֶׁיִּהְיֶה הוּא מְעוֹרֵר הַשַּׁחַר: ב רָאוּי
לָכָל יֵרֵא שָׁמַיִם שֶׁיִּהְיֶה מִצֵּר וְדוֹאֵג עַל חֻרְבַּן
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ: ג טוֹב מְעַט תַּחֲנוּנִים בְּכַוָּנָה
מֵרֻבּוֹת בְּלֹא כַוָּנָה: ד טוֹב לְהִסְתַּפֵּל בְּצִצִּית
בְּשָׁעַת עֲטִיפָה: ה גָּדוֹל עֹנֶשׁ הַמְבַטֵּל מִצְוַת
צִצִּית וְעָלָיו נֶאֱמַר (איוב ל"ח) לֶאֱחֹז בְּכַנְפוֹת
הָאָרֶץ וְגוֹ' וְהִנֵּה יִר בְּמִצְוַת צִצִּית זוֹכֶה וְרוֹאֶה
פְּנֵי שְׁכִינָה: ו צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ עָלָיו תְּפִלִּין
נִשְׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה: ז חַיָּב אָדָם
לְמַשְׁמֵשׁ בִּתְפִילִּין בְּכָל שָׁעָה שֶׁלֹּא יִסַּח
דַּעְתּוֹ מֵהֶם וְיִמַּשְׁמֵשׁ בְּשֶׁל יָד תְּחִלָּה
וְכִשְׁאוֹמֵר וְקִשַּׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְיִמַּשְׁמֵשׁ
בְּשֶׁל יָד וּכְשֶׁיֹּאמַר וְהָיוּ לְטוֹטָפוֹת בֵּין עֵינֶיךָ
יְמַשְׁמֵשׁ בְּשֶׁל רֹאשׁ: ח תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ
חוֹלֶץ תְּחִלָּה מְשׁוּם דְּכָתִיב וְהָיוּ לְטוֹטָפוֹת
בֵּין עֵינֶיךָ כָּל זְמַן שֶׁבֵּין עֵינֶיךָ יִהְיוּ שְׁתַּיִם.
צָרִיךְ לַחֲלוֹץ תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ מֵעוֹמֶד. נִים
בְּתִיק שֶׁל רֹאשׁ וְעָלָיו שֶׁל יָד כְּדֵי שֶׁיְּשַׁיְּבָא
לְהַנִּיחָם וְקָנֵע בְּשֶׁל יָד תְּחִלָּה: ט מִנְהָג
הַחֲכָמִים לְנַשֵּׁק הַתְּפִלִּין בְּשָׁעַת הַנָּחָתָן
וּבְשָׁעַת חֲלִיצָתָן: י הַמֵּנִיחַ תְּפִלִּין צָרִיךְ
לְהָהֵר מֵהַרְהוּר תַּאֲוַת אִשָּׁה: יא כָּל זְמַן
שֶׁהַתְּפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ אָסוּר לִישֵׁן בָּהֶם אֲפִילוּ
שֵׁנַת עֲרַאי:

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל לֹא יוֹעִילוּ
בָּכֶם לֹא הַתְּפִירִין וְלֹא הַתּוֹכָחוֹת וְלֹא
הַהַתְרָאָה וְלֹא הַבְּטָחָה וְלֹא תַּלְמוּד וְלֹא אֲרִיכוּת
יָמִים וְלֹא אֲרִיכוּת רוּחַ וְלֹא שָׁלוֹם וְלֹא צִוּוּי
וְלֹא קַלָּלוֹת וְלֹא חֲרָמוֹת וְלֹא נֶחָמוֹת וְלֹא
בּוּשָׁה וְלֹא כַּחַד וְלֹא אֵימַת הָעוֹלָם הַבָּא
וְלֹא אֵימַת חֶשְׁבּוֹן וְלֹא אֵימַת דִּין גֵּיהִנֹּם
וְלֹא שְׁמֵי הַמַּתְחִלִּין בַּנּוֹם עַל יְרֵיכֶם. וּמֵי
שֶׁלֹּא יָשִׂים אֶל לִבּוֹ בְּכָל אֵלֶּה הוּא מְאַבֵּד
זְכוּתוֹ וּמוֹנֵעַ מֵעַצְמוֹ טוֹבוֹת הַרְבֵּה וּשְׁנוֹתָיו
מִתְקַצְּרִין וְקוֹנֶה שָׁם רָע וְנִזְקָרִין לוֹ מַעֲשָׂיו
וַעֲוֹנוֹתָיו וַעֲוֹנוֹת אֲבוֹתָיו וְתִפְלָּתוֹ נִמְאֶסֶת
בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹרָם הַבָּא וְכָל מַעֲשָׂיו
מְפֹרָסָמִין וְנוֹתֵן עָלֵיהֶם דִּין וְחֶשְׁבּוֹן וְכָל
שָׁמְחָה שֶׁשָּׂמַח בְּיִצְרוֹ נַעֲשֵׂית לוֹ אֵבֶל וְהֵם
נִתְבָּעִין מֵהֶם בְּדִינִים קָשׁוֹנִים וּבוּשָׁה מְרֻבָּה
וּמַלְאָכִים אַכְזָרִים בָּעוֹלָם אֲרוּךְ לָבֵן הוּא
אוֹמֵר (ישעי' י') וּמָה תַּעֲשׂוּ לְיוֹם פְּקֻדָּה וגו'
וְאָנָה תָּעוּזוּ כְּבוֹדְכֶם. וְעוֹד אָדָם חוֹטֵא
בְּעֵינָיו עֲיָנָיו גְּהוֹת. חוֹטֵא בָּאָזְנָיו שׁוֹמֵעַ
חֶרְפָּתוֹ. חוֹטֵא בְּפִיו אֵין דְּבָרָיו נִשְׁמָעִים.
חוֹטֵא בְּעֵצָה פְּרֻנְסָתוֹ מְתַמַּעֶטֶת. חוֹטֵא
בְּמַחֲשָׁבָה זוּ בָּנָיו מְשֻׁתָּגֶה. חוֹטֵא בְּלָשׁוֹנוֹ
יְסוּרִין בָּאִים עָלָיו. חוֹטֵא בְּיָדָיו יוֹרֵד מִכְּבוֹדוֹ.
חוֹטֵא בְּלִבּוֹ מֵת בְּדַאֲגָה. חוֹטֵא בְּרַגְלָיו
שְׁנוֹתָיו מִתְקַצְּרִים חוֹטֵא בְּיָצְרוֹ יָצְרוֹ מְקַטְרְגוֹ. חוֹטֵא וּמַחֲטִיא קוֹבֵר אֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת בָּנָיו
וּבְנֵי בֵיתוֹ. חוֹטֵא בְּלֵיצָנוּת גָּזַר דִּינוֹ נֶחְתָּם. הַמָּקוֹם בְּרַחֲמָיו יְזַכֵּנוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה וְלַעֲשׂוֹת
נַחַת רוּחַ לְפָנָיו תָּמִיד כֵּן יְהִי רָצוֹן:

בראשית יום שני תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד דָּ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו תוספת
הרוח משבת שעברה:

ז וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־הָרָקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר

רש"י — מתחת

(ז) ויעש אלהים את הרקיע. הקנו על עמדו והוא עשייתו כמו ועשתה את
נפרגים

מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ
וַיְהִי־כֵן: וַעֲבַד יְיָ יַת רְקִיעָא וַאֲפְרִישׁ בֵּין מַיָא דִי מִלְרַע לִרְקִיעָא וּבֵין
מַיָא דִי מֵעַל לִרְקִיעָא וַהֲוָה כֵן: ח וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ שָׁמָיִם
וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי: וּקְרָא יְיָ לִרְקִיעָא שְׁמַיָא וַהֲוָה
רַמַּשׁ וַהֲוָה צַפַּר יוֹם תִּנְיָן: פ ט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם
מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל־מָקוֹם אֶחָד וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה וַיְהִי־
כֵן: וַאֲמַר יְיָ יִתְכַּנְשׁוּן מַיָא מִתְּחוֹת שְׁמַיָא לַאֲתַר חַד וְתִתְחֲזֵי יַבֶּשְׁתָּא וַהֲוָה
כֵּן: י וַיִּקְרָא אֱלֹהִים | לַיַּבָּשָׁה אֶרֶץ וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא
יַמִּים וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: וּקְרָא יְיָ לְיַבֶּשְׁתָּא אַרְעָא וּכְבִית
כְּנִישַׁת מַיָא קָרָא יַמְמֵי וַחֲזָא יְיָ אֲרֵי טָב:

רש"י

לפרניס: מעל לרקיע. על הרקיע לא נאמר אלא מעל לרקיע לפי שהן תלויין באויר. ומפני מה לא נאמר כי טוב ביום שני לפי שלא היה נגמר מלאכת המים עד יום שלישי והרי התחיל בה בשני ולבסוף נגמר היינו במלואו וטיבו ובשלישי שנגמרה מלאכת המים והתחיל וגמר מלאכה אחרת בכפל בו כי טוב שני פעמים אחת לגמר מלאכת השני ואחת לגמר מלאכת היום: (ח) ויקרא אלהים לרקיע שמים. שא מים שם מים ומים שערבן זה בזה ועשה מהם שמים. (ס"ל שמים שם מים ד"ל אם ומים): (ט) יקוו המים. שטופין היו על פני כל הארץ והקוה בתוקיינוס הוא היה הגדול שבכל הימים: (י) קרא ימים. ולא יס אחד שוא אלא היינו דומה לעשה דג העולה מן היס בעכו לדג העולה מן היס בלטפמיץ:

נביאים ישעיה סימן מ"ב

א יְשַׁאֲנוּ מִדְבָּר וְעָרָיו חֲצֵרִים תֵּשֵׁב קֵדָר יָרֹנּוּ יֹשְׁבֵי סֶלַע מֵרֹאשׁ
הָרִים יְצַוָּחוּ: יְשִׂמוּ לַיהוָה כָּבוֹד וּתְהִלָּתוֹ בָּאִיִּים יַגִּידוּ: יְשַׁוון קָדָם

רש"י ו"י

(א) ישאו מדבר. קול נסיר: חצרים תשב קדר. מדבר קדר שהם דריס עמה בתלים יהיו ערים ותלריס קבועים: יושבי סלע. המתים שיחיו: יצוחו. יצעקו: יעיר

בראשית ליום שני

יי יִקְרָא וְתוּשַׁבַּחְתֵּיהּ בְּנִגּוֹן יַחוּזִן: ג יְהוָה כַּגִּבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת
יָעִיר קִנְאָה יָרִיעַ אַף־יַצְרִיחַ עַל־אֹיְבָיו יִתְגַּבָּר: יי לְמֶעְבַּד גְּבוּרֵי
אִתְגְּלֵי לְמֶעְבַּד גְּבוּרָא מִתְגְּלֵי בְּרָזָא בְּמִלּוֹל אַף בְּזִיעַ עַל בַּעֲלֵי דְבָבוֹהִי
מִתְגְּלֵי בְּגְבוּרְתֵּיהּ: ד חֲשַׁשְׁתִּי מֵעוֹלָם אַחֲרִישׁ אֶתְאַפַּק כַּיּוֹלֵדָה
אֶפְעֶה אֶשֹּׁם וְאֶשְׁאַף יָחַד: יְהֵבִית לָהוֹן אַרְכָּא בְּעַלְמָא דְּאִם יְתוּבוּן
לְאוֹרַיְתָא וְלָא תֶבוּ חֲבֵרִין עַל יְרִידָתָא יְתַגְּלֵי דִּינִי עֲלֵיהוֹן יְצַדּוּן וְיסוּפִין
כַּחֲדָא:

רש״י

(ג) יעיר. ישורר: יצריח. יצעק: (ד) החשיתי. כתקתי משולם על חורבן בימי מנשה כיולדה לפעה: אשם. לתגבל: ואשאף. לתלוש להסמיד הכל יחד כל לויבי:

כתובים משלי סימן א׳

א יְרַאַת יְהוָה רֵאשִׁית דַּעַת חָכְמָה וּמוּסָר אֱוִילִים בָּזוּ: ב שִׁית
חָכְמָתָא דַּחֲלַתָּא דַיְיָ וְחָכְמְתָא וּמַרְדוּתָא סְכָלֵי שַׁיְטִין: ג שְׁמַע
בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ וְאַל־תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ: שְׁמַע בְּרִי מַרְדוּתָא דְאַבּוּךְ
וְלָא תִטְעֵי נִימוֹסָא דְאִמָּךְ: ג כִּי | לִוְיַת חֵן הֵם לְרֹאשֶׁךָ וַעֲנָקִים
לְגַרְגְּרֹתֶיךָ: ד בְּנִי אִם־יְפַתּוּךָ חַטָּאִים אַל־תֹּאבֶא: בְּרִי אִין נְשַׁדְּלוּ לָךְ חַטָּאֵי לָא תְתַבֵּים:

רש״י

(א) ראשית דעת. סיג עיקר תדעת כי מאויליס לאבר מיגס ירחיס לת ס׳ הס בוזיס התכמה והמוסר: (ב) מוסר אביך. הקב״ס תורס שבכתב ושבעל פס: אמך. לומקך. כ״י דברי סופריס שחדבו ועשו סייגיס וגדריס לתורס: (ג) לויית חן. תבור של חן: וענקים. על ערי זהב: לגרגרותיך. לגוחיך: (ד) החטאים. חוטאיס: אל תובא. אל תתכם להס:

משנה שבת פרק א׳

יְצִיאוֹת הַשַּׁבָּת שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע בְּפָנִים וּשְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע בַּחוּץ. בֵּיצַד

ברטנורא

העני

פרק א א יציאות השבת. הוצאות שמרשות לרשות החמורות תגל שבת והכנסות נמי קח קרי יציאות דוחיל ומוציא מרשות לרשות והתי דתני יציאות ולא תנח הוצאות ליכנח דקרח נקט. דכתיב תל יגח חים ממקומו. ומיניה דרשינן הוצאה תל יגח חים טס הכלי שכידו לנקוט חת המן: שתים שהן ארבע. בתיס מן התורה הוצאה והכנסה לבעל הבית העומד בפנים ברשות היחיד ושל שתים תלו חייב על בנגתו הטחת ועל זדונו כרת ושל התרחתו סקילה כמו בכל שחר מלחכות

הָעָנִי עוֹמֵד בַּחוּץ וּבַעַל הַבַּיִת בְּפָנִים. פָּשַׁט הֶעָנִי אֶת יָדוֹ לְפָנִים וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. אוֹ שֶׁנָּטַל מִתּוֹכָהּ וְהוֹצִיא הֶעָנִי חַיָּיב וּבַעַל הַבַּיִת פָּטוּר. פָּשַׁט בַּעַל הַבַּיִת אֶת יָדוֹ לַחוּץ וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ שֶׁל עָנִי אוֹ שֶׁנָּטַל מִתּוֹכָהּ וְהֶכְנִיס בַּעַל הַבַּיִת חַיָּיב וְהֶעָנִי פָּטוּר. פָּשַׁט הֶעָנִי אֶת יָדוֹ לְפָנִים וְנָטַל בַּעַל הַבַּיִת מִתּוֹכָהּ אוֹ שֶׁנָּתַן לְתוֹכָהּ וְהוֹצִיא שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִים. פָּשַׁט בַּעַל הַבַּיִת אֶת יָדוֹ לַחוּץ וְנָטַל הֶעָנִי מִתּוֹכָהּ. אוֹ שֶׁנָּתַן לְתוֹכָהּ וְהֶכְנִיס שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִים: כ לֹא יֵשֵׁב אָדָם לִפְנֵי הַסֵּפֶר פָּחוּת מִכְּמוּךְ לְמִנְחָה עַד שֶׁיִּתְפַּלֵּל. לֹא יִכָּנֵס אָדָם לַמֶּרְחָץ וְלֹא לְבוּרְסָקִי וְלֹא לָאֵבוֹל וְלֹא לָדוּן וְאִם הִתְחִילוּ אֵין

ברטנורא — מפסיקין

מלאכות של שבת: שהן ארבע. מדבריהם הוסיפו שתים לאסור לכתחלה היכא שהמלאכה נעשית ע"י שנים זה עוקר וזה מניח דשנים שעשאוה פטורים בשאמר בשעתה אחת מכל מלות ה' העושה אח כולה. ולא העושה מקצתה וכן בכל מלאכות של שבת למרינן יחיד שעשאה חייב שנים שעשאוה פטורים: ושתים שהן ארבע בחוץ. שתים מן התורה הוצאה והכנסה לעני העומד בחוץ כרוחות הרוחות: שהן ארבע. מדבריהם הוסיפו שתים לאסור לכתחלה כשזה עוקר וזה מניח: פשט העני את ידו. ונתוכה קופה או הכל שמקבל בו ככרות מבעה"ב ולהכי נקט הוצאה כלשון עני ועשיר דלגב חורהיה קמ"ל דמלוה הבאה בעבירה לאסורה ויכין עליה: ונתן לתוך ידו של בעל הבית. דשכיח ליה עקירה מרה"ר והנחה ברה"י: או שנטל מתוכה והוציא. ההפך והניח ברה"ר דשכיח עקירה והנחה: העני חייב. שעשה מלאכה שלימה והרי שתים מן התורה לעומד בחוץ ולף ע"ג דבשינן עקירה ממקום שיהיה בו ד' טפחים על ד' טפחים והנחה במקום שיהיה בו ד' על ד' וליכא דיד העני ובעל הבית לין בה מקום שיהיה ד' על ד' למרינן בפ"ס דידו על מדס הסוכה כד' על ד' כיון שהיה עשויה להניח בה וליטול ממנה הפלים ותפילו גדולים הרבה: ובעה"ב פטור. פטור ומותר גמור להא לאו מידי עבד: פשט בעה"ב וכו' בעל הבית חייב. הרי שתים מן התורה לעומד בפנים: פשט העני וכו'. דשכיח העני עקירה מר"ה: ונטל בעל הבית מתוכה. והניח בפנים דשכיח ליה בעל הבית הנחה ברשות היחיד: או שנתן לתוכה. דשכיח ליה בעה"ב עקירה מרה"י: והוציא. העני והניח ברה"ר: שניהם פטורים. שלא עשה שום אחד מהם מלאכה שלימה אלא חצי חסורים לעשות כן שלא יכוחו כל ד' בפני עלמו לעשות מלאכה שלימה בשבת הרי שתים מדבריהם אחת לעני בחוץ ות' לבעה"ב בפנים והא דלא חציב כ' לכל ד' עקירה לעני ועקירה לבעה"ב הנחה לעני והנחה לבעה"ב משום דלא חציב אלא עקירה שהן תחילת המלאכה ואיכא למיסם שמא יגמרנה אכל הנחות שהן סוף המלאכה לא קחציב: ב לא ישב אדם לפני הספר. ואפי' בחול ומשום דכעי למחני לא יצא ההייט במחשו וכו' שמא יבכה ולא ידמי לנזירה דלא יבכ אדם לפני הספר שמוך למנחה שמא יבכה ולא יתפלל משום הכי תנא להו הכא ואיידי דזוטרין מלייהו פסיק ותני להו בריבא והדר מפרש מילי דשבת ומתריך בהן: סמוך למנחה. מנחה גדולה משם שעות ומחצה ולמעלה וסמוך למנחה היינו מתחלת שעה שביעית ותע"פ שעושתה מרוכה נזירה שמא יבכר הזוג של ספרים אחר שיתחיל להסתפר ותעבור עונת התפלה קודם שיתקנו ויגליח התספורת: ולא יכנס אדם למרחץ. סמוך למנחה. שמא יתעלף: ולא לבורסקי. מקום שבוד העורות דלמא חזי פסידא וקלקול בעורות אם לא יניעם ממקומם ויתקנם וימשוך מלאכתו עד שתעבור עונת התפלה. ולא לאבול. אפי' בסעודה קטנה שמא ימשך בסעודה: ולא לדון. אפי' בנמר דין שבבר שמעו טענות בעלי דינין ולא נשאר עליהן אלא לפסוק הדין בלבד דילמא חזו טענת ויסתרו מה שהיו רוצים לפסוק וחוור להיות תחלת הדין: ואם התחילו. בתר מכל הני דלמרינן: אין מפסיקין. אלא ינמור ותח"כ יתפלל והוא שים שהות ביום לנמור קודם שיעבור זמן התפלה. והתחלת התספורת מצינו מעשרת של ספרים אין ברכיו הוא הסודר שנותן המחבלת על ברכיו כדי שלא יפול השער על בגדיו. והתחלת המרחץ מביפציו הבגד הסמוך לבשרו ואית דמפרשי מסיבור הסודר שעליו שהוא רחטן להפשטת בגדיו, והתחלת הבורסקים מציחנור בין כתיפיו את בתי

בראשית ליום שני

מַפְסִיקִין. מַפְסִיקִין לִקְרִיאַת שְׁמַע וְאֵין מַפְסִיקִין לִתְפִלָּה: ג לֹא יֵצֵא הַחַיָּט בְּמַחַטּוֹ סָמוּךְ לַחֲשֵׁכָה שֶׁמָּא יִשְׁכַּח וְיֵצֵא וְלֹא הַבַּלָּר בְּקוּלְמוֹסוֹ וְלֹא יָפֶה אֶת בֵּלָיו וְלֹא יִקְרָא לְאוֹר הַנֵּר. בְּאֶמֶת אָמְרוּ הֶחָזָן רוֹאֶה הֵיכָן תִּינוֹקוֹת קוֹרְאִים אֲבָל הוּא לֹא יִקְרָא כַּיּוֹצֵא בּוֹ לֹא יֹאכַל הַזָּב עִם הַזָּבָה מִפְּנֵי הֶרְגֵּל עֲבֵירָה: ד וְאֵלּוּ מִן הַהֲלָכוֹת שֶׁאָמְרוּ בַּעֲלִיַּת חֲנַנְיָה בֶּן חִזְקִיָּה בֶּן גּוּרְיוֹן כְּשֶׁעָלוּ לְבַקְּרוֹ נִמְנוּ וְרָבוּ בֵּית שַׁמַּאי עַל בֵּית הִלֵּל וּשְׁמוֹנָה עָשָׂר דְּבָרִים גָּזְרוּ בּוֹ

ברטנורא — ביום

זרועותיו כדי להתעסק בטורות, והתחלת הלכלה מסיטול ידיו. והתחלת הדין מסיתעטפו הדיינין בטליתן לצאת לדין בחימה וכירחה וחם היו משוטפים ויוסבים כדין וכל לפניהם דין אחד למנהג הוא התחלת אותו הדין מספתחו בשלי הדין בשעותם: מפסיקין לקריאת שמע. מלתא אחריתי נקט והכי קאמר חברים העוסקים בתורה מפסיקין תורתן לקריאת שמע דומנה קבוע דכתיב ובשכבך ובקומך: ואין מפסיקין לתפלה. שאין לה זמן קבוע דתוריתא ול"ם חלה כנון ר"ם כן יוחאי והכיריו שתורתן אומנותן אבל אנו הואיל ואנו מפסיקים תורתינו לאומנתינו כל שכן שנפסיק לתפלה: ג לא יצא החייט במחטו. אפי' תחוכה לו בכנדו שמא ישכח ויצא ואומן דרך אומנתו הייב שדרך האומנין לתחבן בכנדיו בשיולין לסוף: שמא ישכח ויצא. מלתא הלבלר. הסופר: בקולמוסו. התחוב לאחורי אזניו כדרך הסופרים: ולא יפלה את בליו. מכאר כנים מבנדיו תרגום בערתי הקדם שליתי: ולא יקרא לאור הנר. בספר שמא יטה הנר לכביה הזמן לפי הפתילה כדי שילדיק יפה ומשא מבעירו בשבת ואפי' היה הנר גבוה שתים ושלש קומות לעולם אסור לקרות לאור הנר חלה ח"כ ים עמו חדש אחר לשמרו או אם הוא חדש חשוב שאינו רגיל לעולם לתקן הנר: החזן. מלמד תינוקות: בהיכן התינוקות קורין. מהיכן יתחילו לקרות וכעיון מועט כי היכי לא נזדרגן שמא יטה והתינוקות קורין לפני רבן לאור הנר שיהיה רבן עליהם: אבל הוא לא יקרא. כל הפרשה מפני שאין לימתן עליו ושמירתן לא הויא שמירה ומהכי טעמא נמי אינו מיכף למ"ד דחשב שומרת לבעלה אין שמירתה שמירה שאין לימתה עליו: ביוצא בו. לעשות הרחקה מן העבירה שמרו לא יאכל הזב עם חשתו זבה. ואף על פי שבניהם טמאים: מפני הרגל עבירה. שמתוך שהם מתיחדים יבא לבעול זבה שהיא בכרת וזב וזבה לרבותא נקט שהטמאים קשה להן ואינה למימר דודאי לא יבואו לידי הרגל עבירה תפילי בכי לא יאכלו זה עם זה: ד ואלו מן ההלכות. אין פולין ואין קורין לאור הנר דתנן במתניתין: בעלייתו חנניה בן חזקיה. שבקשו חכמים לגנוז ספר יחזקאל שדבריו נראים כסותרים ד"ת כנון כל נגלה וטרפה מן השוק ומן הבהמה לא יאכלו הכהנים כהנים הוא חלה לא יאכל חלי הא ישראל חלי וכנון וכן תעשה בשבעה בחדש היכן גרמז קרבן זה בתורה ונעמן חנניה בן חזקיה בעלייתו ויבא שם ופירש ספר יחזקאל: ויש"ח דברים גזרו בו ביום. שאלקו ב"ש וב"ה ועמדו למנין ורבו ב"ש ופסקו כמותם כדכתיב אחרי רבים להטות ובלהו י"ח דברים מיתי להו בם"ם ולקו בן החוכל אוכל חשוח רחמין לטומאה או שני לטומאה גזרו שיהא נעשה נופו שני לטומאה ופיכל את התרומה במנעו שמא פוסל בתרומה הרי חלו כ' גזירות חוכל חוכל רחמין וחוכל שני והשותה משקין טמאים נעשה נ"ב שני לטומאה ופיכל את התרומה הרי ג' ושעמת דנזר בכני דומנין דאכיל חוכלין טמאים ושדי משקין דתרומה כפומיה כשוד שהאוכלים טמאים כפיו ופסיל להו ומנין דשתה משקין טמאים וכשודן כפיו שדי חוכלין דתרומה כפיו ופסיל להו וגזרו על הכה רחבו ורוכו לאחר שנבל מטומאתו בו ביום שחוכים ועל טהור נמור שנפלו על רחב' ג' לונין מים שחוכין הרי ה' נזרוח ושעמת דנזר טומאה על הני לעמת חדש לפי שהיו חוכלין כמי מערות סרוחין והיו נותנין עליהן אחר כן מים שחוכים להעביר סרחון המים ההלו ושחוכים קבע לומר לא מי המערות מטהרים חלה המים שחיכים מטהרים עמדו וגזרו עליהם טומאה דלמא אחו לבטולי תורת מקוה וטבלי בחוכים. הגזרה הו' שיהא הספרים של כתבי הקודש פוסלים את התרומה כמנע שבחלה היו מלטיעין חוכלין דתרומה חגל ספר תורה חמרי הא קדם והאי קדם כיון דחד דקא אתו כספרים לידי פסידא שהעכברים המליין חגל החוכלין היו מפסידים את הספרים

בראשית ליום שני

בְּיוֹם: ה בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אֵין שׁוֹרִין דְּיוֹ וְסַמָּנִים וְכַרְשִׁינִים אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּשּׁוֹרוּ מִבְּעוֹד יוֹם וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין: ו בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אֵין נוֹתְנִין אוֹנֶן שֶׁל פִּשְׁתָּן לְתוֹךְ הַתַּנּוּר אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיַּהֲבִילוּ מִבְּעוֹד יוֹם וְלֹא אֶת הַצֶּמֶר לְיוֹרָה אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּקָּלוֹט הָעֵץ וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אֵין פּוֹרְשִׂין מְצוּדוֹת חַיָּה וְעוֹפוֹת וְדָגִים אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיְּצוֹדוּ מִבְּעוֹד יוֹם וּבֵית

ברטנורא — הלל

גזרו שיהיו הספרים דהיינו תורה נביאים וכתובים כמנהן פוסלים את התרומה. והגזירה הוי גזרו על שהם ידים שפוסלות את התרומה מפני שהידים שקניות הן ומוגעות בכשרו במקום הטנופת וגמרי לתרומה אם יגע בה כידים מזוהמות והיא נמאסת על חוכלין. והגזירה הא' החוכלין שטמאו במקין שאוהן המשקים נטמאו מהמת ידים שגגעו בהן קודם נפילה גזרו על המשקין שיטמאו את החוכלין שכל הדברים הפוסלין את התרומה מטמאין את המשקין להיות תחלה גזירה משום משקין הנאים מהמת ארץ דאשכחן בהן שהם ראשונים מדאורייתא והאי דנזור בכל טומאת משקין להיות תחלה ולא גזור נמי בחוכלין גזירה משום חוכלין הבאים מא"ת ארץ היינו טעמא דלהמור רבנן במשקין משום דעלולין לקבל טומאה שאינן צריכין תיקון הכשר להכשיל לידי קבלת טומאה כמו החוכלין שצריכין נתינת מים להכשירן לקבל טומאה. והגזירה הט' כלים שטמאו במשקין שטמאו המשקין בארץ שהם ראשון לטומאה ומדאורייתא אין יכולים לטמא אדם וכלים שאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה ולא ממשקין שטמאו בארץ שהם ראשונים ורבנן גזור עליהם שיטמאו כלים גזירה משום משקה דוב וזבה שהן רוקו ומימי רגליו שהן אב הטומאה ומטמאין כלים מדאורייתא. והגזירה הי' שיהיו כעין כותים נדות מפרישין כלומר מיום שנולדה שתינוקת את יומא מטמאה בנדה ובותייס לית להו מדרש זה וכי חזיין לא מפרשי להו הילכך גזור בהו רבנן. והגזירה הי"ה שיהיו כל המטלטלין מכיחין את הטומאה בעובי המרדע והוא מלמד הבקר וים שהקיפו טפח אבל אין כאביו טפח ואע"פ שאין התורה אין להלן פחות מטפח גזרו רבנן על כל המטלטלים שים שהקיפן טפח שהם רחבן ג' החיל על האמה ורחבן ג' של הכלים מכיחין להם טומאת אהל גזירה אטו מי שים כעוביו טפח שמכיח את הטומאה מן התורה. והגזירה הי"ב הנוגע בעכום לדרכן בעת המקין כיולא מהן בשעת בגירה מכשירין לקבל טומאה ואע"פ שהולך לאבוד ולא ניחא ליה גזירה שמא יבלוע בקופות מוופפות דאז ניחא ליה במשקה היולא מהן שהרי הוא הולך לאבוד ומכשיר מן התורה. והגזירה הי"ג שיהיו גדולי תרומה תרומה ואפי' כדבר שזרעו כלה כגון תבואה וקטניות גזירה משום תרומה טמאה ביד כהן שאסורה בהכילה וכא לזרעה וגזור שתהא בשמה הרחבן והרי היא תרומה טמאה דהיינו דלמא משהו לה עד זמן זריעה ואתי למיכלה בטומאה. והגזירה הי"ד מי שההשיך לו בדרך ניתן כיסו לעכו"ם ולא יטלטלנו פחות פחות מד"ת. והגזירה הט"ו והט"ז אין פולין ואין קורין לאור הנר דתנן במתניתין. והגזירה הי"ז גזרו על פתן של עכו"ם ושל שמן ושל יין ושל בנותיהן ולכלו גזירה אחת הוא כדאמרינן גזרו על פתן משום שמן ושל שמן משום יין ושל יין משום בנותיהן ושל בנותיהן משום ד"ח כלומר משום עכו"ם. והגזירה הי"ח גזרו על תינוק עכו"ם שהוא מטמא כזיב כדי שלא יהא תינוק ישראל רגיל אללו במסכת זבים: ה אין שורין דיו. שפשרין מהם דיו לכתיבה: וסמנים. לצבע: וכרשינים. מאכל בהמה ורגילים לברות תוכן במים תחלה וקורין להם בערבי כרסע"ה וכלע"ז ויולי"ם וסכרי כ"ם אחם מוזהר על שביתת כלאי כמו על שביתת בהמתו והיינו טעמא דאין נותנין תוכן והיינו טעמא דאין פורסין מצודות ורר הפוך בשבת וקדרה שע"ג כירה דמודו בהו כ"ם בהמפקר אפקורים לכלים ובוב חיינו מלאכי על שביתתן: וב"ה מתירין. מצמן המים מבעוד יום אע"פ שהם נשורין והולכין בשבת דסברי על שביתת בהמתו אחם מוזהר דאית בה צער בעלי חיים אבל לא על שביתת כלים: ך אונין: חנוטות של פשתן מנופץ ומתנין תוכן בתנור ומהלכנים: שיהבילו. שיתחממו מיעלה בהם ההבלו דורה. של נכרים: אלא כדי שיקלוט את העין. שתקלוט הצבע מבע"י: וב"ה מתירין. להתן מאבו מבע"י ותהא קולטת כל הלילה ולא ברו כ"ה אלא כיורה עקורה מן החם שהם ים מחתיה בם בשבת אסור בגירה שמא יחתה בנחלים וגריך נמי שתהא היורה שתומה וטומה בטיט

בראשית ליום שני

הֶלֵּל מַתִּירִין: ו בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אֵין מוֹכְרִין לָנָכְרִי. וְאֵין מוֹעֲנִין עִמּוֹ
וְאֵין מַגְבִּיהִין עָלָיו אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיַּגִּיעַ לְמָקוֹם קָרוֹב וּבֵית הֶלֵּל מַתִּירִין: ח בֵּית
שַׁמַּאי אוֹמְרִים אֵין נוֹתְנִין עוֹרוֹת לְעִבְּדָן וְלֹא כֵלִים לְכוּבְסָם נָכְרִי. אֶלָּא כְּדֵי
שֶׁיַּעֲשׂוּ מִבְּעוֹד יוֹם וּבְכֵן בֵּית הֶלֵּל מַתִּירִין עִם הַשָּׁמֶשׁ: ט אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן
בֶּן גַּמְלִיאֵל נוֹהֲגִין הָיוּ בֵּית אַבָּא שֶׁהָיוּ נוֹתְנִים פְּרִי לְבֶן לְכוּבְסָם נָכְרִי שְׁלֹשָׁה
יָמִים קוֹדֶם לַשַּׁבָּת וְשָׁוִין אֵלּוּ וָאֵלּוּ שֶׁמּוֹעֲנִין קוֹרוֹת בֵּית הַבַּד וְעִגּוּלֵי הַגַּת:
י אֵין צוֹלִין בָּשָׂר בָּצָל וּבֵיצָה אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיְּצוּלוּ מִבְּעוֹד יוֹם. אֵין נוֹתְנִין פַּת
לַתַּנּוּר עִם חֶשְׁכָה וְלֹא חַרְדָּה עַל גַּבֵּי גֶחָלִים אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיַּקְרְמוּ פָנֶיהָ מִבְּעוֹד
יוֹם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר כְּדֵי שֶׁיַּקְרוֹם הַתַּחְתּוֹן שָׁלֶה: יא מְשַׁלְשְׁלִין
אֶת הַפֶּסַח בַּתַּנּוּר עִם חֶשְׁכָה וּמַאֲחִיזִין אֶת הָאוּר בְּחַרְדּוֹרֵת בֵּית הַמִּדְרָשׁ
וּבַגְּבוּלִין כְּדֵי שֶׁתֶּאֱחֹז הָאוּר בְּרֹבָּן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בַּפַּחְמִין כָּל שֶׁהוּא:

ברטנורא

גזירה במת יגים ויהפך בה בשבת וחייב משום מבשל: ז ולא יוענין עמו. על החמיר: ולא
מגביהין עליו. משחוט על כתיפי דמהזי כמסייעו להולך המשחוט בשבת: אלא כדי שיגיע
למקום קרוב. כלומר שיהא המקום שרוצה להוליכו קרוב שיוכל להגיע שם מבעוד יום: וב"ה
מתירין. כדי שיגיע מבעוד יום: ח לעבדן. מעבד העורות: מתירין עם
השמש. נעוד שהחמה על הארץ קודם שתשקע: ט כלי לבן. שהיה קשה לכבסו ונריך שלשה
ימים ומהמירין על עלמן בב"ש ואין הלכה כר"ש כן נמליאל אלא כדית הלל שמתירין עם השמש:
ושוין. ב"ש וב"ה: שטוענין. את הזיתים מבעוד יום בקורות בית הבד לאחר שטחנו הזיתים טוענין
עליהם קורות כבדים והמקרה זב והולך מלניו כל השבת: ועיגולי הגת. הך דגת קרי
ענולין שהיו דפין עבין עשויין בעיגול וכהא מודי ב"ש לב"ה משום דאי אביל להו בשבת ליכא
היוב הטלת דמין נותנין קירה על גבי זיתים עד שטוחנן אחלה כרחים וכן בענבים דורכין תחלן ברגל
אחלה וכלאי קורה נמי מקרי נפיק ממילא אלא דלא נפיק בפיר כי השתא הלכך לא דמי לדם:
י כך ישיצולו. כמאכל בן דרוסאי והוא בלים ביעול וכך הוא רחוי לאכילה ואו ליכא למיגזר שמא
יהתה בגהלים: חברה. עיגת רפיפה: שקרמו. אחלת אפיה עשין כמו קרוס: פניה. שם כלפי
יאוור התנור: כדי שיקרום התחתון המדוכק להרם התנור דהוא נאפ' אחלה קודם שיקרמו
הפנים שכלפי אויר התנור ובהכי סני מין הלכה כרבי אליעזר: יא משלשלין את הפסח.
התנורים שלהם פיהם למעלה ומורידין הלני לתוכו להכי תני משלשלין: עם חשיכה. ואפ"ג דכשלמת
אין נולין כדאמרן הכא רבי דבני הכורה זריזין הם ומדכרי אהדדי ולא אתי לאחתויי בגהלים:
ומאחזיק את האור. בשע בעלים על מדורות בית המוקד ולא חיישין שמא יכאו הכהנים להבעירם
מהתנורך הכהנים זריזין הן: בית המוקד. לשכה גדולה היתה בעזרה שמסיקין שם מדורה תמיד
הכהנים מתחממים שם לפי שהולכים יחפים על הרלפה של שיש: ובגבולין. נריך אדם להעביר
מדורתו מבעוד יום: כדי שתאחוז האור ברובן. וכמה ברובן כדי שתהא שלהבת עולה מאליה
ואינה נריכה לקבמין דקין תתהיה להבעירה: אף בפחמים כל שהוא. כי היכא דמדורת בית
המוקד מקילין בבית המוקד לכהנים כמו כן במדורות פחמים מקילין לכל אדם ואינו נריך להאחז
בהן האור אלא כל שהוא שאין דרכם להיות ככה והולכות ולא אתי לאחתויי בהו והלכה כר"י
דליכא מאן דפליג עליה:

גמרא שבת דף י"ג ע"א

לֹא יֹאכַל הָזָב עִם הַזָּבָה כו' אֵיבַעְיָא לְהוּ נָדָה מַהּ שֶׁתִּישַׁן עִם

רש"י בעלה

שתישן עם בעלה. כגון שהוא טמא דליכא למיחש משום טהרה או בזמן הזה שאין

בַּעֲלָה הוּא בִּבְגָדוֹ וְהִיא בִּבְגָדָהּ תָּא שְׁמַע (יחזקאל י"ח) אֶל הֶהָרִים לֹא אָכַל וְעֵינָיו לֹא נָשָׂא אֶל גִּלּוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת אֵשֶׁת רֵעֵהוּ לֹא טִמֵּא וְאֶל אִשָּׁה נִדָּה לֹא יִקְרַב מַקִּישׁ אִשָּׁה נִדָּה לְאֵשֶׁת רֵעֵהוּ מַה אֵשֶׁת רֵעֵהוּ הוּא בִּבְגָדוֹ וְהִיא בִּבְגָדָהּ אָסוּר אַף אִשָּׁה נִדָּה הוּא בִּבְגָדוֹ וְהִיא בִּבְגָדָהּ אָסוּר: תָּנֵי דְּבֵי אֵלִיָּהוּ מַעֲשֶׂה בְּתַלְמִיד אֶחָד שֶׁשָּׁנָה הַרְבֵּה וְקָרָא הַרְבֵּה וְשִׁמֵּשׁ ת"ח הַרְבֵּה וּמֵת בַּחֲצִי יָמָיו וְהָיְתָה אִשְׁתּוֹ נוֹטֶלֶת תְּפִלָּיו וּמַחֲזֶרֶתן בְּבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וְאוֹמֶרֶת לָהֶם כְּתִיב בַּתּוֹרָה (דברים ל') כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאוֹרֶךְ יָמֶיךָ בַּעֲלִי שָׁנָה הַרְבֵּה וְקָרָא הַרְבֵּה וְשִׁמֵּשׁ ת"ח הַרְבֵּה מִפְּנֵי מַה מֵת בַּחֲצִי יָמָיו וְלֹא הָיָה אָדָם מַחֲזִירָהּ דָּבָר פָּא נִתְאַרְחָתִי אֲצָלָהּ וְהָיְתָה מְסַפֶּרֶת לִי כָּל אוֹתוֹ מְאוֹרָע אָמַרְתִּי לָהּ בִּתִּי בִּימֵי נִדּוּתַיִךְ מַה הוּא אֲצָלַיִךְ אָמְרָה לִי חַיִּן אֶפִילוּ בְּאֶצְבַּע קְמַנָּה לֹא נָגַע בִּי בִּימֵי לִיבּוּנַיִךְ מַהוּ אֲצָלַיִךְ אָכַל וְשָׁתָה עִמִּי וְיָשַׁן עִמִּי בְּקֵרוֹב בָּיְשָׁר וְלֹא עָלְתָה עַל דַּעְתּוֹ עַל דָּבָר אַחֵר אָמַרְתִּי לָהּ בָּרוּךְ הַמָּקוֹם שֶׁחָרְגוּ שֶׁלֹּא נָשָׂא פָּנִים לַתּוֹרָה שֶׁהֲרֵי אָמְרָה תּוֹרָה (ויקרא י"ח) וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר מִטָּה חָדָא הַוַאי, בְּמַעֲרְבָא אַמְרִי אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר יוֹסֵף סִינָר מַפְסִיק בֵּינוֹ לְבֵינָהּ:

רש"י

שאין בו טהרה מי תיסיגין להרגל עבירה או דלמא כיון דאיכא הכירא מדכר דכיר: אל ההרים לא אכל. כפ' חלו קן הנשרפין מפר' ליה שלא נתפרנס בזכות תפות שלא הולרך לכך לפי שהיה לדיק: מה אשת רעהו כו'. דאסר לן יחוד מן התורה בקדושין מאיחך קן לחך: ושימש ת"ח. להסבירו שהומות המבוא ומעמיה והוא הנקרא תלמוד: נדותיך. כל שבעה שלי ראייה לחשוגה: ליבוניך. כגון זבה שסופרת ז' נקיים משפסקה ולריכה להיות לובעו' לבעיס לבדיקה שמא תרחה והסחור ספירותיה: בנדת טומאתה. ועד שתבא במיס למכילה היא בנדתה דמרבין מתהיה בנדתה בהויתה תהא עד שתבא במיס: מטה חדא הוואי. רחבה ולא קיהוד בשר הוחי וסבר דשרי בהכי: סינר. פיהליי"ט שהיא חוגרת בו ומגיע ממטים ולמטה:

בראשית ליום שני

זוהר בהקדמה דף י' ע"א

פָּתַח רִבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר (שיר ג) מִי זֹאת עוֹלָה מִן הַמִּדְבָּר וְגוֹמֵר. מִי זֹאת דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דְּתַרְגִּין עָלְמִין בְּחִבּוּרָא חֲדָא וְקִשּׁוּרָא חֲדָא. עוֹלָה מַמָּשׁ לְמֶהֱוֵי קֹדֶשׁ קָדָשִׁין. דְּהָא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים מ"ו וְאִתְחַבְּרָא בְּוֹאת בְּגִין לְמֶהֱוֵי עוֹלָה דְּאִיהִי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. מִן הַמִּדְבָּר דְּהָא מִן הַמִּדְבָּר יַרְתָּא לְמֶהֱוֵי כְּלָה וּלְמֵיעַל לַחוּפָּה. תּוּ מִן הַמִּדְבָּר אִיהִי עוֹלָה כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ויק ד) וּמִדְבְּרֵךְ נָאוֶה כְּהַהוּא מִדְבָּר דְּלְחִישׁוּ בְּשִׁפְנָן אִיהִי עוֹלָה. וְתִנְיָנָא מַאי דִּכְתִיב (שמואל א' ד') הָאֱלֹהִים הָאַדִּירִים הָאֵלֶּה אֵלֶּה הֵם הָאֱלֹהִים הַמַּכִּים אֶת מִצְרַיִם בְּכָל מַכָּה בַּמִּדְבָּר. וְכִי כָּל דְּעַבַד לוֹן קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בַּמִּדְבָּר חַוֶה וְהָא בִּישׁוּבָא חַוֶה אֶלָּא בַּמִּדְבָּר בְּדִבּוּרָא כְּמָא דְּאַתְּ אָמַר (שיר ח) וּמִדְבָּרֵךְ נָאוֶה וּכְתִיב (תהלים ע"ח) מִמִּדְבָּר הָרִים. אוֹף הָכִי עוֹלָה מִן הַמִּדְבָּר מִן הַמִּדְבָּר וַדַּאי בְּהַהִיא מְלָה דְּפוּמָא אִיהִי סַלְקָת וְעִאלַת בֵּין גַּדְפֵי דְּאִינָשׁ. וְלָבַתַר בְּדִבּוּרָא נְחַתָּא וְשָׁרְיָא עַל רֵישֵׁיהוּ דְּעַמָּא קַדִּישָׁא. הֵיךְ סַלְקָא בְּדִבּוּרָא דָּהָא בְּשֵׁרוּתָא כַּד בַּר נַשׁ קָאִים בְּצִפְרָא אִית לֵיהּ לְכַוְּנָא לְמֵאמְרֵיהּ בְּשַׁעְתָּא דְּפָקַח עֵינוֹי. הֵיךְ מְבָרֵךְ. הָכִי הַוּוּ עַבְדֵי חַסִידֵי קַדְמָאֵי נְטָלָא דְּמַיָּא חַוּוּ יַהֲבִי קַמַּיְיהוּ. וּבְזִמְנָא דְּאִתְעָרוּ בְּלֵילְיָא אַסְחָן יְדֵיהוּ וְקַיְּמֵי וְלָעְאן בְּאוֹרַיְיתָא וּמְבָרְכֵי עַל קְרִיאָתָהּ. וְכַד תַּרְנְגוֹלָא קָרֵי כְּדֵין צַיְּתִית לֵילְיָא מַמָּשׁ. וּכְדֵין קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִשְׁתַּבַּח עִם צַדִּיקַיָּא בְּגִנְתָּא דְּעֵדֶן וְאַסִּיר לְכוּרְכָא בִּידַיְיהוּ מְסוּאָבוּת. וּמְזַהֲמִית. וְכֵן כָּל שַׁעְתָּא. בְּגִין דִּבְשַׁעְתָּא דְּבַר נַשׁ נָאִים רוּחֵיהּ פָּרְחָא מְנִיהּ. וּבְשַׁעְתָּא דְּרוּחֵיהּ פָּרְחָא מְנִיהּ רוּחָא מְסָאֲבָא זַמִּין וְשָׁרְיָא עַל יְדוֹי וּמְסָאֵב לוֹן וְאַסִּיר לְבָרְכָא בְּהוּ בְּלָא נְמִיזָה. וְאִי תֵּימָא אִי הָכִי הָא בִּימְטָא דְּלָא נָאִים וְלָא פָּרַח רוּחֵיהּ מְנִיהּ וְלָא שַׁרְיָא עֲלֵיהּ רוּחָא מְסָאֲבָא. וְכַד עָאל לְבֵית הַכִּסְּאָ לָא יְבָרֵךְ וְלָא יִקְרָא בְּאוֹרָה אֲפִילּוּ מִלָּה חֲדָא עַד דְּיַסְחֵי יְדוֹי. וְאִי תֵּימָא בְּגִין דְּמִלּוֹכְלְכִין אִינּוּן הָאוֹ הָכִי הוּא בְּמָה אִתְלַכְלָכוּ. אֶלָּא וָוי לְבְנֵי עָלְמָא דְּלָא מַשְׁגִּיחִין וְלָא יָדְעִין בְּיָקָרָא דְּמָרֵיהוֹן וְלָא יָדְעִי עַל מָה קַיְימָא עָלְמָא. רוּחָא חָדָא אִית בְּכָל בֵּית הַכִּסְּאָ דְּעָלְמָא דְּשַׁרְיָא תַּמָּן וְאִתְהֲנֵי מֵהַהוּא לְבְלוּבָא וְטַנּוּפָא. וּמָרֵיר שְׁרֵי עַד אִינּוּן אֲצִבְּעָן דִּידוֹי דְּבַר נַשׁ:

יוסף לחק

טיסר
מרגניתא דר' מאיר

מַה הָאָדָם וְסוֹפוֹ לָפָרוּשׁ מֵעוֹלָם
לָעוֹלָם. מַחֲיִים לַמֵּתָה. מְאוֹרָה לַחֲשֵׁכָה.
מְשֻׁנָּה מְתֻנָּקָה לְשֵׁנָה דְּחוּקָה וְטָרָה. מְאִיר
פָּתוּק לְרָמָה וְתוֹלֵעָה. מְצֻמְצָמִים מְתִיקִים
לְטַעַם

הלכה פסוקה
טור ו"ש"ע או"ח סימן ס"א ואילך

א נִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע בְּבָבֶל בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה
בְּרֶתֶת וָזִיעַ: ב צָרִיךְ לְקַרְוֹת קְרִיאַת
שְׁמַע בְּטַעֲמִים כְּמוֹ שֶׁהֵם בְּתוֹרָה: ג מִי
שֶׁאֵין לוֹ בֵּית הַכְּנֶסֶת בְּעִירוֹ וְאֵינוֹ נִכְנָס בְּי
להתפלל

לְטַעַם עָפָר. מַחְבּוֹק גָּאֶה לְחָבּוּק עָפָר. בַּמָּה עֲשִׂירִים יְאוּ מֶהָעוֹלָם בְּפַחֵי נֶפֶשׁ. בַּמָּה חֲכָמִים הָיְתָה חָכְמָתָם עֲלֵיהֶם לְתַקָּלָה. בַּמָּה גִּבּוֹרִים הָיְתָה גְּבוּרָתָם עֲלֵיהֶם לְתַקָּלָה. בַּמָּה מְגַיְלֵי בָנִים לֹא שָׂחוּ בְּבָנֵיהֶם. בַּמָּה נָאִים הָיָה נוֹיָם עֲלֵיהֶם לְתַקָּלָה. בַּמָּה וָקָנִים לֹא רָאוּ גְּבוּר. בַּמָּה בַּחוּרִים גִּקְצְצוּ בְּחָפְנָן. וְכִי מַה הֲגָאָה לָאֱכוֹל מִמַּאֲכָל שֶׁהוּא מְבִיאוֹ לְרִינִים מָרִים. מַשְׁמָחָה שֶׁמְּבִיאָה לְאָדָם לְרֹאגוֹת הָרַבָּה. טְמַלְבּוּשׁ שֶׁהוּא גוֹרֵם לְפָנִיעוֹת מֻרְבּוֹת. מֵהֶרְהוּר שֶׁגּוֹרֵם לְמַכְאוֹבִים מֻרְבִּים. מְשָׁנָה מְתוּקָה שֶׁגּוֹרֶמֶת לְמִיתָה מְשׁוּנָה. מַחֲטָא שֶׁהוּא מְאַבֵּד זְכִיוֹת הָרַבָּה. מִתַּרְעוּמוֹת שֶׁמְּקַפְּחוֹת פַּרְנָסוֹת הָרַבָּה. אֵיזֶהוּ בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא הַמִּתְרַחֵק מִן הָעֲבֵירוֹת וּמִתְּהַרְהוּר וּמִלָּשׁוֹן הָרַע וּמֵהַפְּיעוּר וְהַדּוֹמִים וְהַמְקַיֵּם מִצְוֹת וְיֵשׁ בְּיָדוֹ מִצְוֹת עַל אֲמִתָּתָהּ וּמִתְרַחֵק מִן הַחֵטְא וְשׁוֹמֵר עֵינוֹ תְּפִלָּה וּמִתְוַדֶּה עַל עֲוֹנוֹתָיו. לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה:

יָחוּץ דָּבָר בֵּינוֹ לְבֵין הַקֵּיר דּוּמְיָא דְּקַרְקַע שֶׁחֲצִיצָה פּוֹסֶלֶת בֵּינוֹ לְבֵין הַקִּיר וְרָאוּי שֶׁיִּהְיוּ לוֹ מַלְבּוּשִׁים נָאִים מְיוּחָדִים לִתְפִלָּה כְּגוֹן בְּגָדֵי כְּהוּנָּה אֶלָּא שֶׁאֵין כָּל אָדָם יָכוֹל לְהַזְּדַּעֵז עַל זֶה וּמִכָּל מָקוֹם טוֹב הוּא שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מְכֻנָּכִים מְיוּחָדִים לִתְפִלָּה מְשׁוּם נְקִיּוּת: י לֹא יִשְׁיַח שִׂיחַ חוֹלִין בְּשָׁעָה שֶׁשְּׁלִיחַ צִבּוּר חוֹזֵר הַתְּפִלָּה וְאִם שְׂחָ הוּא חוֹטֵא וְגָדוֹל עֲוֹנוֹ מְנֻשׂוֹא וְגוֹעֲרִין בּוֹ: י טוֹב לְבֵין רַגְלָיו בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמֵר קְדוּשָׁה עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר:

לְהִתְפַּלֵּל נִקְרָא שָׁבֵן רָע וְגוֹרֵם גָּלוּת לוֹ וְלִבָנָיו: י הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּן בְּלִבּוֹ פֵּירוּשׁ הַמִּלּוֹת שֶׁמּוֹצִיא בִּשְׂפָתָיו וְיַחְשׁוֹב בְּאֵלּוּ שְׁכִינָה בְּנֶגְדּוֹ וְיָסִיר כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת הַטְּרוֹדוֹת אוֹתוֹ עַד שֶׁהַשְּׁאָר מַחֲשַׁבְתּוֹ וּבְנָתוֹ זֶהָּ בְּתְפִלָּתוֹ וְיַחְשׁוֹב כְּאִלּוּ הָיָה לִפְנֵי מֶלֶךְ בְּשָׂר וָדָם הָיָה מְסַדֵּר דְּבָרָיו וּמְכַוְּנִין בְּהֶם יָפֶה לְבַל יְבַשֵּׁל כָּל שֶׁכֵּן לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא חוֹקֵר כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת וְאִם תִּבְא לוֹ מַחֲשָׁבָה אֲחֶרֶת בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה יִשְׁתּוֹק עַד שֶׁתִּתְבַּטֵּל הַמַּחֲשָׁבָה וְצָרִיךְ שֶׁיַּחֲשׁוֹב בְּדְבָרִים הַמְכֻנִּיעִים הַלֵּב וּמְכַוְּנִים אוֹתוֹ לְאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם וְלֹא יַחֲשׁוֹב בְּדְבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם קַלּוּת רֹאשׁ: י הַתְּפִלָּה הִיא בְּמָקוֹם הַקָּרְבָּן וְלִבּוֹ צָרִיךְ שֶׁתְּהֵא דוֹגְמַת הַקָּרְבָּן בְּכַוָּנָה וְלֹא יַעֲרֹב בָּהּ מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת כְּמוֹ מַחֲשָׁבָה שֶׁפּוֹסֶלֶת בַּקָּדָשִׁים וּמְעוֹמֵד דּוֹמְיָא דַּעֲבוֹדָה וּקְבִיעוּת מָקוֹם כְּמוֹ הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁכָּל אֶחָד לְקָבוּעַ מְקוֹמוֹ לְשַׁחִיטָתוֹ וְנִתַּן דָּמָיו וְשֶׁלֹּא

בָּרוּךְ הוּא וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה:

בראשית יום ג תורה

יבוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה׳ דמילוי הה׳ ראשונה דשם ב״ן להשאיר בו תוספת נפש ״ משכת שעברה.

יא וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ אֲשֶׁר זַרְעוֹ־בוֹ עַל־

ר״ש״י הארץ

(יא) תדשא הארץ ד״שא עשב. לית דשא ל׳ עכב ולית עכב לשון דשא ולית היה לשון המקרא לומר תעשיב הארץ שמיני דשאים מחלקין כל אחד לעצמו נקרא עכב פלוני ואין לשון למדבר לומר דשא פלוני שלשון דשא הוא לבישת הארץ בעשבים כשהיא מתמלאת בדשאים: תדשא הארץ. תתמלא ותתכסה לבוש עשבים בלשון לע״ז נקרא דשא תרכרי״ץ (גרמ׳ כט) כיון בערבוביא וכל שורש לעצמו נקרא עכב: מזריע זרע. שיגדל בו זרע לזרוע ממנו במקום אחר: עץ פרי. שיהיה טעם הען כטעם הפרי וזהו לא עשתה כן תלת ותולת הארץ וגו׳ ועץ עושה פרי ולית הען פרי לפיכך כשנתקלל אדם על טונו נפקדים נס היא על עיכה (ונתקללה ס״א תיבו ודו״ק): אשר זרעו

בראשית ליום שלישי

הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן׃ וַאֲמַר יְיָ תִּדְּאֵת אַרְעָא דְּתֵאתֶה עִשְׂבָּא דְּבַר זַרְעֵהּ
מְזַדְּרַע אִינַן פֵּרִין עֲבַד פֵּרִין לְזַנְיֵהּ דִּי בַר זַרְעֵהּ בֵּיהּ עַל אַרְעָא וַהֲוָה כֵן׃
יב וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ
עֹשֶׂה־פְּרִי אֲשֶׁר זַרְעוֹ־בוֹ לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־
טוֹב׃ וְאַפֵּקַת אַרְעָא דְּתֵאתֶה עִשְׂבָּא דְּבַר זַרְעֵהּ מְזַדְּרַע לְזַנּוֹהִי וְאִילַן
עָבַד פֵּרִין דְּבַר זַרְעֵהּ בֵּיהּ לְזַנּוֹהִי וַחֲזָא יְיָ אֲרֵי טָב׃ יג וַיְהִי־עֶרֶב
וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי׃ וַהֲוָה רַמַּשׁ וַהֲוָה צַפַּר יוֹם תְּלִיתָאֵי
פ יד וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם
לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלָּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים
וּלְיָמִים וְשָׁנִים׃ וַאֲמַר יְיָ יְהוֹן נְהוֹרִין בִּרְקִיעָא דִּשְׁמַיָּא לְאַפָּרָשָׁא
בֵּין יְמָמָא וּבֵין לֵילְיָא וְיֵהוֹן לְאָתִין וּלְזִמְנִין וּלְמֶמְנֵי בְּהוֹן יוֹמִין וּשְׁנִין׃
טו וְהָיוּ לִמְאוֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ
וַיְהִי־כֵן׃ וְיֵהוֹן לִנְהוֹרִין בִּרְקִיעָא דִּשְׁמַיָּא לְאַנְהָרָא עַל אַרְעָא וַהֲוָה כֵן׃

רש"י

בו. הן גרעיני כל פרי שמהן הילון לומח כשנוטעין לוחה: (יב) ותוצא הארץ וגו'. חס"פ שלח נאמר למינהו בדשאין בלוייהן שמעו שנלטוו האילנות על כך ובשלוקו"ו בעלמן כדמפרש בחגדה בשחיטת חולין: (יד) יהי מארת וגו'. מיום ראשון נכראו וברביעי לוה עליהם להתלות ברקיע וכן כל תולדות שמים וארץ נכראו ביום ראשון וכל אחד ואחד נקבע ביום שנגזר עליו הוא שכתוב את השמים לרבות תולדותיהם ואת הארץ לרבות תולדותיה: יהי מארת. תסר ו"ו כתיב על שהוא יום מארה ליפול בשכרה בתיובות הוא שנינו בד' היו מתעניס על השכרה שלא תפול בתיובות: להבדיל בין היום ובין הלילה. משנגנז האור הראשון מאל בשבעת (ל"ח בג') ימי בראשית שמשו האור והמאור הראשונים שניהם יחד בין ביום ובין בלילה: והיו לאותות. בשהאותות ליקין סי' רע הוא לעולם שנא' (ירמיה י) מאותות השמים אל תחתו וגו' בעשותכם רצון הקב"ה אין אתם לריכין לדאוג מן הפורענות: ולמועדים. על שם העתיד שעתידים ישראל להלטוות על המועדות והם נמנים למולד הלבנה: ולימים. שמוש החמה אלי יום ושמוש הלבנה אלין הרי יום אלא: ושנים. לסוף שס"ה ימים (ל"ח ורביע יום) יגמרו מהלכן בי"ב מזלות המשרתים לוחה והוא שנה (ס"ח שס"ה יום ורביע יום) וחוזרים ומחילים פעם שניה לשבב בגלגל כמהלכן הראשון: (טו) והיו למאורות. עוד זאת יהמו מיאירו לעולם:

בראשית ליום שלישי

נביאים ישעיה סימן מ״ב

א אַחֲרִיב הָרִים וּגְבָעוֹת וְכָל־עֲשָׂבָם אוֹבִישׁ וְשַׂמְתִּי נְהָרוֹת לָאִיִּים
וַאֲגַמִּים אוֹבִישׁ: אַחֲרִיב טוּרִין וְרָמָן וְכָל עִסְבֵּיהוֹן אֵיבֵשׁ וַאֲשַׁוֵּי
נַהֲרִין לְגַנָּן וַאֲגַמִּין אֵיבֵשׁ: ב וְחוֹלַכְתִּי עִוְרִים בְּדֶרֶךְ לֹא יָדָעוּ בְּנְתִיבוֹת
לֹא־יְדָעוּ אַדְרִיכֵם אָשִׂים מַחְשָׁךְ לִפְנֵיהֶם לָאוֹר וּמַעֲקַשִּׁים לְמִישׁוֹר
אֵלֶּה הַדְּבָרִים עֲשִׂיתִם וְלֹא עֲזַבְתִּים: וְאַדַּבַּר לְבֵית יִשְׂרָאֵל דָּדְמִין כְּסָמָן
בְּאוֹרַח דְּלָא יָדְעוּ בְּשְׁבִילִין דְּלָא אַלִּיפוּ אַדְרִכִנּוּן אֲשַׁוֵּי קֳבֵל קְדָמֵיהוֹן לְנָהִיר
וְכַפְּלָא לְמִשְׁרָא אִלֵּין פִּתְגָמַיָּא אַעְבְּדִנּוּן וְלָא אַרְחִיקִנּוּן: ג נֶסֶגּוּ אָחוֹר
יֵבֹשׁוּ בֹשֶׁת הַבֹּטְחִים בַּפֶּסֶל הָאֹמְרִים לְמַסֵּכָה אַתֶּם אֱלֹהֵינוּ:
יְסְתַּהַרוּן לַאֲחוֹרָא יִבְּהָתוּן בְּהָתָא פָּלְחֵי כּוֹכְבַיָּא דְּאָמְרִין לְצַלְמָא אַתּוּן
מַטְעוֹתָנָא: ד הַחֵרְשִׁים שִׁמְעוּ וְהָעִוְרִים הַבִּיטוּ לִרְאוֹת: רשיעא
דְּאִנּוּן כְּחֵרְשִׁין הָלָא אוֹדְנִין לְכוֹן שְׁמַעוּ וְחַיָּבַיָּא דְּאִנּוּן כְּסָמָן הָלָא עַיְנִין לָכוֹן
אִסְתַּכְּלוּ וַחֲזוֹ: ה מִי עִוֵּר כִּי אִם־עַבְדִּי וְחֵרֵשׁ כְּמַלְאָכַי אֶשְׁלָח מִי
עִוֵּר כִּמְשֻׁלָּם וְעִוֵּר כְּעֶבֶד יְהוָה: הֲלָא אִם יְתוּבוּן רַשִׁיעַיָּא יְתָקְרוּן
עַבְדַי וְחַיָּבַיָּא דְּנְבִיֵּי שְׁבַחַית עֲלֵיהוֹן אֶלָּא רַשִׁיעַיָּא עֲתִידִין לְאִשְׁתַּלָּמָא
פּוּרְעָנוּת חוֹבֵיהוֹן בְּרַם אִם יְתוּבוּן יְתָקְרוּן עַבְדַיָּא דְּיָ:

• כצ״ל ע״פ המסורה

רש״י

(א) הרים וגבעות. סרים ושלטונים: וכל עשבם. הגלוים שלהם: אוביש. ל׳ יובש:
(ב) והולכתי. ישראל שהיו טועים עד הנה: ומעקשים. דרכיהם העקומות:
עשיתם. לעשה: (ה) כי אם עבדי. הוא חרש שבכולכם: כמלאכי. לשר שני
שולח להגיד גדולות: מי עור כמשולם. מי שהיה טוב בכם כבר קבל יסוריו
ותשלומיו ועתה הוא נחשב כעבד ה׳:

כתובים משלי א׳

א אִם־יֹאמְרוּ לְכָה אִתָּנוּ נֶאֱרְבָה לְדָם נִצְפְּנָה לָנָקִי חִנָּם:
אִין יֵמְרוּן אֱתָא עִמָּנָא נְכְמוֹן לְדָמָא נְטַשֵּׁי לְזַכֵּי מַגָּן: ב נְבַלְּעֵם כִּשְׁאוֹל
חַיִּים וּתְמִימִים כְּיוֹרְדֵי בוֹר: נִבְלְעִנּוּן כִּשְׁיוֹל לָחַיֵּי וְלִדְלָא מוּם הֵיךְ

נחתי

רש״י

(א) נארבה לדם. לשפוך דם: נצפנה. ל׳ מחרב: לנקי חנם. לפיהם
לנקי הוא חנם: (ב) כשאול. הבולע את הנוף: ותמימים. כאדם שלמים:

גולך

בראשית ליום שלישי

נַחֲתִי גִּבְעָא׃ ג בְּלֵיהוֹן יְקָר נְמַצָא נְמַלֵּא בָּתֵּינוּ שָׁלָךְ׃ כָּל עִיתָרָא
וְיָקָרָא נְשַׁפַּח וְנִמְלָא בָּתָנָא בִּזְתָא׃ ד גּוֹרָלֵךְ תַּפֵּיל בְּתוֹכֵנוּ כִּיס
אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּנוּ׃ כִּיסָךְ אַרְמִית בִּינָתָא כִּיסָא חַד יְהֵוֵי לְכֻלָן׃ ה בְּנֵי
אַל־תֵּלֵךְ בְּדַרְכָּךְ אִתָּם מְנַע רַגְלָךְ מִנְּתִיבָתָם׃ כִּרְיָ לָא תֵּזִיל
בְּאָרְחָא עִמְּהוֹן מְנַע רַגְלָךְ מִן שְׁבִילֵיהוֹן׃

רש״י

(ד) גורלך. הס תרגם התלוק תלו כיס ע׳ כו׳ בתוספות׃

משנה יבמות פרק א

אחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים פּוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן. וְצָרוֹת צָרוֹתֵיהֶן מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם
עַד סוֹף הָעוֹלָם. וְאֵלּוּ הֵן בִּתּוֹ וּבַת בִּתּוֹ וּבַת בְּנוֹ בַּת אִשְׁתּוֹ וּבַת בִּנָּהּ
וּבַת בִּתָּהּ חֲמוֹתוֹ וְאֵם חֲמוֹתוֹ וְאֵם חָמִיו אֲחוֹתוֹ מֵאִמּוֹ וַאֲחוֹת אִמּוֹ וַאֲחוֹת
אִשְׁתּוֹ וְאֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ וְאֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ וְכַלָּתוֹ חֲרֵי אֵלּוּ
פּוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן וְצָרוֹת צָרוֹתֵיהֶן מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם עַד סוֹף הָעוֹלָם
וְכֵן אִם מֵתוּ אוֹ מִיאֲנוּ אוֹ נִתְגָּרְשׁוּ אוֹ שֶׁנִּמְצְאוּ אֲילוֹנִיּוֹת צָרוֹתֵיהֶן טְהֹרוֹת.

ברטנורא ואי

פרק א **א** חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן. טעם היתה אחת מהם נפטרה לאחר זמן
אחי נפטר ומת בלא בנים שתיבמו פטורות שנאמר ואשה אל אחותה לא תקח לצרר
לגלות ערותה עליה תלין ת״ל עליה תלא ללמדך שאפי׳ יבמתו שנאמר יבמה יבא עליה אם היא
אשה אל אחותה לא תקח וה״ה לשאר ערויות שים בהן כרת תלין לי תלא היא צרתה מנין ת״ל לצרר.
צרת צרתה מנין ת״ל לצרור דמשמע לא תקח היא ולא צרתה ולא צרת צרתה: בתו ובת בתו
ובו׳. שכתו מתניתו וכן בת בתו וכת בנו דתלו בתו מתניתו היינו בת חמתו דכיון דכתיב ערות
אשה ובתה ל״ב הימנו ילא שנא מאים אחר אחר מכל מתניתו לא נפיק מהאי קרא דאשה פ״
קדושין ממעט תלא נפקא מערות בת בנך לו בת בתך: חמותי ואם חמותי ואם חמיו. כל
תלו אסורות לו משום ערות אשה וכתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה ים בכלל זה חמיתו
ואם חמיתו ואם חמיו: אחותו מאמו. שנאמר לאחיו מלכיו ומת וכן אחות אמו שאין יכול אלא
אחיו מן האב דילפי׳ אחיה אחות מכני יעקב מה להלן מן האב אף אשה אחי שאין מן האם הכא נמי
לא שנא: ואשת אחיו מאמו. שמת ונשאה אחיו מלכיו שהיתה נכרית אלו ומת בלא בנים
ונשאה לפניו ליבום ואסורה לו. לפי שהיתה תחלה אשת אחיו מאמו ואסורה לו עולמית דכתיב
ערות אשת אחיך ודרשינן אחיך הין מן האב הין מן האם: ואשת אחיו שלא היה בעולמו.
כגון ראובן שמת בלא בנים ועולה לו אח לאחר מיתה ובמו לוי וייבם שמעון את אשתו ולו אשה אחרת
ומת בלא בנים ונפלו שתיהן לפני לוי שתיהן פטורות לפי שאשת ראובן שנאמר לשמעון אסורה ללוי
שכרת לפי שמיעטה הכתוב מייבום לוי שנאמר כי ישבו אחים יחדו שהיתה להם יחד בעולם
הלך ראובן ונאסרה על לוי ויבמה שולם כאשת אח הוא שם לו בניס ואשה״י שאתה נפלה מכח
אביהן שמעון שהי׳ בעולמו אסירה לו מהמת ראובן ובשם שהיא אסורה כך צרתה אסורה: וכלתו.
שמת בנו ונשאה אחיו וכלתו אסורה עליו מיסור עולם לפי׳ אחר שמת בנו: ובלן אם מתו. כגון
שמתה בתו קודם מיתת אחיו או שמיתה בו ואע״פ שאין מיתון אלא ביתומה קטנה שהשיאה לאחר
ואחיה משכחת לה שמיתה בחיי אביה כגון שהשיאה אביה לאחר ונתגרשה בעודה קטנה שמוכ אין
לאביה רשות בה ונשאת לאחי אביה בעודה קטנה או יוצאת במיתון דקדיין לה לקמן יתומה בחיי
האב ואם מיתה בחיי או נתגרשה ממנו או נמצאת אילונית שמקחו מקח טעות וכלו לא היתה אשת
אחיו מעולם צרתה מתיבמת: אילוניה. לשון אין הזכר מן הנקבה וסימניה מפורשים שאין לה בדיר

כנסים

וְאִי אַתָּה יָכוֹל לוֹמַר בַּחֲמוֹתוֹ וּבְאֵם חֲמִיו שֶׁנִּמְצְאוּ אֵילוֹנִיּוֹת
אוֹ שֶׁמֵּא אָנוּ: ג כְּיָצַד פּוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן. הָיְתָה בְתּוֹ אוֹ אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת
הָאֵלּוּ נְשׂוּאָה לְאָחִיו, וְכֵן אִשָּׁה אַחֶרֶת וָמֵת כְּשֵׁם שֶׁבְּתּוֹ פְּטוּרָה כָּךְ צָרָתָהּ
פְּטוּרָה. הָלְכָה צָרַת בְּתּוֹ וְנִשֵּׂאת לְאָחִיו הַשֵּׁנִי וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וָמֵת כְּשֵׁם
שֶׁצָּרַת בְּתּוֹ פְּטוּרָה כָּךְ צָרַת צָרָתָהּ פְּטוּרָה אֲפִילּוּ הֵן מֵאָה. כְּיָצַד אִם מֵתוּ
צָרוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת. הָיְתָה בְתּוֹ אוֹ אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת הָאֵלּוּ נְשׂוּאָה לְאָחִיו
וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת. מֵתָה בְתּוֹ אוֹ נִתְגָּרְשָׁה וְאַחַר כָּךְ מֵת אָחִיו צָרָתָהּ מֻתֶּרֶת.
וְכָל הַיְכוֹלָה לָמֵאן וְלֹא מִיאֲנָה צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת: ג שֵׁשׁ עֲרָיוֹת
חֲמוּרוֹת מֵאֵלּוּ מִפְּנֵי שְׁנִּשּׂוּאוֹת לַאֲחֵרִים צָרוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת. אִמּוֹ וְאֵשֶׁת אָבִיו
וַאֲחוֹת אָבִיו אֲחוֹתוֹ מֵאָבִיו וְאֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו וְאֵשֶׁת אָחִיו מֵאָבִיו: ד בֵּית
שַׁמַּאי מַתִּירִין הַצָּרוֹת לָאַחִין וּבֵית הִלֵּל אוֹסְרִין. חָלְצוּ בֵּית שַׁמַּאי פּוֹסְלִין
מִן הַכְּהוּנָּה וּבֵית הִלֵּל מַכְשִׁירִין. נִתְיַבְּמוּ בֵּית שַׁמַּאי מַכְשִׁירִין וּבֵית הִלֵּל

ברטנורא פוסלין

כגוים ואין לה סימנים וקולה עבה כחים ואין לה שיפולי מפיס כגוים כלומר שחותו מקום חינו בולט מנופה כשרות שאר הגוים: ואי אתה יכול לומר וכו'. שכבר ילדו מחחר קודם שנישאו לאחיו הלכך לאו חילונית ניהו ומיתון נמי ליכא שהרי נדולות הן ואין ממחינת חלח קטנה ותנא דידן חלח חגיד אמו ככלל הגוים בפוטרות צרותיהן שבר לה כמ"ד שאין חדם נוטח לנוסח אביו ומפותח אביו אבל לדברי החומר ניטח חדם לנוסח אביו ומפותח אביו והיא הלכה לפסר שהנטח אמו לאחיו מאביו וכשימות כלח בניס נמלאת אמו ניפלת לפני בניה ליבום ונמלאו ט"ז גוים פוטרות צרותיהן ואמו אחת מהן וכן הלכה: ב בשם שבתו פטורה. שהרי מסורה לו ואין שם אח אלא הוא כך נראה פשוט: הלכה צרת בתו ונישאת לאחיו השני. היכא דים אח אחר שמתיהן מותרות לו ואין פטורות שהרי ים כאן מלות יבום ומתיבמת האחת והשניה פטורה דכתיב לא בית אחיו יבא אחד כונה ואין כונה שתי כתים ואם יבם אחיו השני הרי צרת בתו ולו אשה אחרת ומת אלא בניס וחזרו ונפלו לפניו: כשם שצרת בתו פטורה. שאסורה עליו משעת נפילת אחיו הראשון: כך צרת צרתה. אשת אחיו השני האחרת: פטורה. שוו פיטרתה שצרת צרוה פוטרת צרתה: ואפי' הם מאה. אחים והלכה צרת צרתה על כתו ותיבמה לאחיו השלישי ולו אשה אחרת ומת אלא בניס שתיהן מסורות על זה וכן לעולם: צרתה מותרת. להתיבם שהרי כשעת זיקת יבום אינה צרתה: וכל היכולה למאן. שהיא קטנה (הערוך) ויכולה למאן: ולא מיאנה. ומת אחיו הוזיל קידושיה אינן אלא מדרבנן וזיקה שלה אינה אלא מדרבנן אינה פוטרת צרתה מן החליצה ולהתיבם מסורה שצרת צרוה: ג שש עריות חמורות מאלו. ומה היא חומרת שלהן: שנשואות לאחרים. ואינן יכולות להנשא לאחיו על זה מאביו ואם מתו בעליהן שהן נכרים אלא זה: צרותיהן מותרות. ליבמה לזה שאין צרת צרוה מסורה אלא בניפלת לפניו ליבום מאחיו. ורבינו משה בר מיימון פירש אם נשאו בעבירה לאחיו ומת אלא בניס ונפלו ליבם לפניו צרותיהן מותרות שאין אלו צרות צרוה הואיל ולא היו קדושין תופסין לאחיו בחומן עריות: אמו. אינה יכולת להנשא לאחיו מאביו שהרי היא לו אשת האב הלכך לדברי החומר שהנוסח אביו מסורה ועליל פירשתי שאין כן הלכה אלא אמו פוטרת צרתה שהיא יכולה להנשא לאחיו מאביו: אשת אביו ואשת אחיו מאביו. שהיו לו בניס ואחות אביו כולן מסורות לאחיו כמו שהמסורות עליו ואין בהם כד יבום על זה לעולם ואם נשתוס מהרים ולהם בניס אחרות ואחו צרותיהן מותרות ליבמה לזה וכן אם נשא אותם אחיו בעבירה ומת אלא בניס צרותיהן מותרות: ד בית שמאי מתירין. צרת צרוה להתיבם לאחיו דלית להו דרשה דלעיל: חלצו. צרות מן האחים: בית שמאי פוסלין. הצרות מן הכהונה שחליצתן חליצה: וב"ה מכשירין. שחליצתן אלא לצורך היתה והרי היא כחולצת מן נכרי: נתיבמו. לאחיו: ב"ש מכשירין. אותן לכהונה אם נתחללו מיבמיהם: וב"ה פוסלין. שנבעלו לאסור להם והכעלה

פּוֹסְלִין. אַף עַל פִּי שֶׁאֵלּוּ אוֹסְרִין וְאֵלּוּ מַתִּירִין אֵלּוּ פּוֹסְלִין וְאֵלּוּ מַכְשִׁירִין. לֹא נִמְנְעוּ בֵּית שַׁמַּאי כְּלָל שָׁא נָשִׁים מִבֵּית הִלֵּל וְלֹא בֵּית הִלֵּל מִבֵּית שַׁמַּאי בָּל הַטְּהֲרוֹת וְהַטּוּמְאוֹת שֶׁהָיוּ אֵלּוּ מְטַהֲרִין וְאֵלּוּ מְטַמְּאִין לֹא נִמְנְעוּ לִשְׁאֹל מֵהֲרוֹת אֵלּוּ עַל גַּבֵּי אֵלּוּ:

ברטנורא

לאסור לא שמאי זוגא וזוגא מסירה לכאן: לא נמנעו. ואע"פ שבני הלכות שחיטתו כהלכתי ב"ש ממזרים הם לב"ה ב"ה סברי בלישנא קמא אחת הלכה הם עליהם ואחת הלכה הם בכרת ובני חייבי כריתות ממזרים הם אע"פ כן לא נמנעו בית הלל מלישא נשים מב"ש לפי שהיו מודיעים להן פותחין מן הכלות ופורצים מהן: אלו על גבי אלו. מטמאים כלישנא קמא ובגמרא פריך אחת דתנן ב"ש מיתירין את הכלות ואחים וב"ה אוסרים קרי כאן לא תעשו הנודות הגיעו אחת וכ"ש שני בתי דינים בעיר אחת שנג אוסרים כב"ש ופלג מורים כב"ה מכל מקום בתי דינים בעיר אחת וכ"ש שני בתי דינין בב' עיירות ליית לן בה:

גמרא יבמות דף ט"ז ע"א

שָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ צָרַת הַבַּת מַהוּ אָמַר לָהֶם מַחֲלוֹקֶת בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל. גּוּפָא בִּימֵי רַבִּי דּוֹסָא בֶּן הָרְכִינַס הִתִּירוּ צָרַת הַבַּת לְאַחִין וְהָיָה הַדָּבָר קָשֶׁה לַחֲכָמִים מִפְּנֵי שֶׁהָבֶם גָּדוֹל הָיָה וְעֵינָיו קָמוּ מִלְּבֹא לְבֵית הַמִּדְרָשׁ אָמְרוּ מִי יֵלֵךְ וְיוֹדִיעוֹ אָמַר לָהֶן רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֲנִי אֵלֵךְ וְאַחֲרָיו מִי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְאַחֲרָיו מִי רַבִּי עֲקִיבָא הָרְכוּ וְעָמְדוּ עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ נִכְנְסָה שִׁפְחָתוֹ אָמְרָה לוֹ רַבִּי חֲכָמֶיךָ יִשְׂרָאֵל בָּאִין אֶצְלֶךָ אָמַר לָהּ יִכָּנְסוּ וְנִכְנְסוּ תָּפְסוּ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְהוֹשִׁיבוּהוּ עַל מִטָּה שֶׁל זָהָב אָמַר לוֹ רַבִּי אֱמוֹר לְתַלְמִידְךָ אַחֵר וְיֵשֵׁב אָמַר לוֹ מִי הוּא רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אָמַר וְיֵשׁ לוֹ בֵּן לַעֲזַרְיָה חֲבֵרֵנוּ קָרָא עָלָיו הַמְקָרָא הַזֶּה (תהלים ל"ז) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֵּשׁ לָחֶם תָּפְסוּ וְהוֹשִׁיבוּ עַל מִטָּה שֶׁל זָהָב אָמַר לוֹ רַבִּי אֱמוֹר לְתַלְמִידְךָ אַחֵר וְיֵשֵׁב אָמַר לוֹ וּמִי הוּא עֲקִיבָא בֶּן יוֹסֵף אָמַר לוֹ אַתָּה הוּא עֲקִיבָא בֶּן יוֹסֵף שֶׁשְּׁמֶךָ הוֹלֵךְ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ שֵׁב בְּנִי שֵׁב כְּמוֹתְךָ יְרֻבֶּה בְּיִשְׂרָאֵל הִתְחִילוּ

רש"י מסבבים

בימי ר' דוסא התירו. לחזו של ר' דוסא מתלמידי שמאי התירו כדתנן לקמן ועשו על פיו ונהגו כן: שחכם גדול היה. וסבורין מכמיס שמוע התירו: קמו. עמדו מללמוד

סְסַבְּבִים אוֹתוֹ בַּהֲלָכוֹת עַד שֶׁתַּגִּיעוּ לְצָרַת הַבַּת אָמְרוּ לוֹ צָרַת הַבַּת מַהוּ אָמַר לָהֶם מַהֲלוּקֶת בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל הֲלָכָה כְּדִבְרֵי מִי אָמַר לָהֶם הֲלָכָה כְּבֵית הִלֵּל אָמְרוּ לוֹ וַהֲלֹא מִשְׁמְךָ אָמְרוּ הֲלָכָה כְּבֵית שַׁמַּאי אָמַר לָהֶם דּוֹמֶא שְׁמַעְתֶּם אוֹ בֶּן הָרְכִינַס שְׁמַעְתֶּם אָמְרוּ לוֹ חַיֶּיךָ רַבִּי מָתָם שָׁמַעְנוּ אָמַר לָהֶם אַה קָטָן יֵשׁ לִי בְּכוֹר שָׁטָן הוּא. וְיוֹנָתָן שְׁמוֹ וְהוּא מְתַלְמִידֵי שַׁמַּאי וְהִזָּהֲרוּ שֶׁלֹּא יַקִּפַּח אֶתְכֶם בַּהֲלָכוֹת לְפִי שֵׁשׁ עִמּוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת תְּשׁוּבוֹת בְּצָרַת הַבַּת שֶׁהִיא מְתֻּרֶת אֲבָל מֵעִיד אֲנִי עָלַי שָׁמַיִם וָאָרֶץ שֶׁעַל מְדוֹכָה זוֹ יָשַׁב חַגַּי הַנָּבִיא וְאָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים. צָרַת הַבַּת אֲסוּרָה עַמּוֹן וּמוֹאָב מַעֲשֵׂר עָנִי בַּשְּׁבִיעִית וּמְקַבְּלִים גֵּרִים מִן הַקַּרְדִּיִּים וּמִן הַתַּרְמוֹדִיִּים:

רש"י

מלרחות: אמר לו. ר' יהושע לר' דוסא תמור לתלמיד תחר ויסב: דוכא התירו. סמעתם תומרים: או בן הרכינס. כלפ דוסא: סתם שמענו. בן הרכינס סתם סמעתו ושמו לפ היזכר: בכור שטן הוא. חריף ועומד על שמועתו ועשה מעשה ולימו סב מסמועתו לעשות כרבים: עמון ומואב. ישרחליס הדרים בהרן עמון ומואב שכיבס מסה מסיחון ומחקדמו בקדושת ח"י ועכשיו בבית שני בטלה קדושתה וזורעין בשביעית ותקנו להס מעשר רחשון ומעשר עני בשביעית כדמפ' לקמן מפני פרנסת עניים שבח"י סחין להס מה לחכול בשביעית לפי שביטל לקט שכחה ופחה והולכים שם ומוליס לקט שכחה ופחה ומעשר עני: ומקבלים גרים מן הקרדיים וכו'. ולפ תמרי' ממזרים הס מבנות ישרחל שבחו עליהן עכו"ס דחיכח רבנן דפסלי:

זוהר בהקדמה דף י"א ע"א

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר מַאי דִּכְתִיב (ישעיה ל"ח) וַיַּסֵּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל יְיָ. תָּא חֲזֵי בַּמֶּה הוּא חַיָּיא תַּקִּיפָא דְּאוֹרַיְיתָא וְכַמָּה הוּא עִקָּאָה עַל כֻּלָּא. דְּכָל מָאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא לָא דָחִיל מֵעִילָּאֵי וּמִתַּתָּאֵי וְלָא דָחִיל מִמַּרְעִין בִּישִׁין דְּעָלְמָא. בְּגִין דְּאִיהוּ אִתְיַד בְּאִילָנָא דְּחַיֵּי וְיָלִיף מִנֵּיהּ בְּכָל יוֹמָא. דְּהָא אוֹרַיְיתָא תּוֹלִיף לְבַר נַשׁ לְמֵיזַל בְּאֹרַח קְשׁוֹט. תּוֹלִיף לֵיהּ-עֵיטָא הֵיךְ יְהוּב קָמֵי מָארֵיהּ לְבַטָּלָא הַהִיא גְּזֵרָה. דְּאַפִּילּוּ אִתְגְּזַר עָלֵיהּ דְּלָא יִתְבַּטֵּל הַאי גְּזֵרָה. מִיַּד אִתְבַּטֵּל וְאִסְתַּיֵּיק מִנֵּיהּ וְלָא שַׁרְיָא עָלֵיהּ דְּבַר נַשׁ בְּהַאי עָלְמָא. וּבְגִין כַּךְ בְּעֵי לֵיהּ לְבַר נַשׁ לְאִשְׁתַּדְּלָא בְּאוֹרַיְיתָא יְמָמָא וְלֵילְיָא וְלָא יִתְעַדֵּי מִנֵּיהּ דְּהָא הוּא דִּכְתִיב (יהושע א') וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה.

בראשית ליום שלישי

וְאִי אִתְעֲדִי מִינָהּ דְּאוֹרַיְתָא אוֹ אִתְפְּרַשׁ מִינָהּ בְּאֵיזוּ אִתְפְּרַשׁ מֵאֵיזָנָא דַּחֲיֵי. תָּא חֲזֵי עִטָּא לְבַר נַשׁ כַּד אִיהוּ סָלִיק בְּלֵילְיָא עַל עַרְסֵיהּ בְּעֵי לְקַבְּלָא עֵרֵיהּ מַרְכּוּתָא דִּלְעֵילָּא בִּרְעוּתָא שְׁלִים. וּלְאַקְדָּמָא לְמִסְמַר קָטֵיהּ פִּקְדוֹנָא דְּנִפְשֵׁיהּ וּמֵיד אִשְׁתְּוִיב מִבָּל מַרְעִין בִּישִׁין וּמִכָּל רוּחִין בִּישִׁין וְלָא שַׁלְטִין עֲלֵיהּ. וּבְצַפְּרָא קָם מֵעַרְסֵיהּ בְּעֵי לְבָרְכָא לְמָארֵיהּ וּלְמֵימַר לְבֵית יְיָ וּלְמִסְגַּד קַמֵּי הֵיכְלֵיהּ בְּדַחְיוּ מַנָּא. וּבַתַר כֵּן יְצֵלֵי צְלוֹתֵיהּ וְיִסַּב עִטָּא מֵאִינּוּן אָכְהָן קַדִּישִׁין דְּכְתִיב (תהלים ה׳) וַאֲנִי בְּרוֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשְׁךָ בְּיִרְאָתֶךָ:

יוסף להק

מיכר — הלכה פסוקה

מרגניתא דרבי מאיר — שלחן ערוך א״ח מסי׳ ש״ן ואילך

א וַיְדַבֵּר דָּבָר שֶׁלֹּא יֶהֱא דִּבּוּרוֹ שֶׁל שַׁבָּת כִּדְבּוּרוֹ שֶׁל חוֹל הֲלָכָה אָסוּר לוֹמַר דָּבָר
פְּלוֹנִי אֶעֱשֶׂה לְמָחָר אוֹ סְחוֹרָה פְּלוֹנִית אֶקְנֶה לְמָחָר אֲפִלּוּ בְּשִׂיחַת דְּבָרִים בְּטֵלִים
אָסוּר לְהַרְבּוֹת: ב דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְלֶאכָה וְאֵינוֹ
אָסוּר לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת אֶלָּא מִשּׁוּם שְׁבוּת
מִתֵּר לְיִשְׂרָאֵל לוֹמַר לְנָכְרִי לַעֲשׂוֹתוֹ בְּשַׁבָּת
וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה שָׁם מְקֻצַּת חוֹלֵי אוֹ יִהְיֶה צָרִיךְ
לְדָבָר צוֹרֶךְ הַרְבֵּה אוֹ מִפְּנֵי מִצְוָה בְּיוֹצֵד
אוֹמֵר יִשְׂרָאֵל לְנָכְרִי לַעֲלוֹת בָּאִילָן לְהָבִיא
שׁוּפָר לְתָקוֹעַ תְּקִיעָה שֶׁל מִצְוָה וְכוּ׳:
ג הַבּוֹרֵר אוֹכֶל מִתּוֹךְ פְּסוֹלֶת בְּיָדוֹ לְהַנִּיחוֹ
אֲפִילּוּ לְבוֹ בְּיוֹם נַעֲשֶׂה בְּבוֹרֵר לְאוֹצָר וְחַיָּב:
ד הַבּוֹרֵר פְּסוֹלֶת מִתּוֹךְ אוֹכֶל אֲפִילּוּ בְּיָדוֹ
אַחַת חַיָּב: ה זֵיתִים וַעֲנָבִים אָסוּר לְהַחְתִּין:
ו מֻתָּר לַחְתּוֹךְ לִימוֹנִים: ז לְהַן פַּרְפּוּם
בְּתַבְשִׁיל מֻתָּר וְאֵין לָחוּשׁ לוֹ מִשּׁוּם צוֹבֵעַ
דְּאֵין צְבִיעָה בְּאוֹכָלִים: ח הַמְחַבֵּךְ יָרָק דַּק
דַּק חַיָּב מִשּׁוּם טוֹחֵן: ט פֵּירוֹת שֶׁנִּשְׁרוּ מִן הָאִילָן בְּשַׁבָּת אֲסוּרִים בּוֹ בְּיוֹם וְלָעֶרֶב
מֻתָּרִים מֵיָד:

בראשית יום ד תורה

יבוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ו דפלוי וו דשז ב״ן לקנות
האורת נפש יתורה משבת הבאה

מז וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת־הַמָּאוֹר
רש״י
הגדול

(מז) המאורות הגדולים. שויס נבראו ונתמעטה הלבנה על מקטרגה ואמרה
מ״מ

הַגָּדֹל לְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וְאֶת־הַמָּאוֹר הַקָּטֹן לְמֶמְשֶׁלֶת
הַלַּיְלָה וְאֶת הַכּוֹכָבִים׃ וַעֲבַד יְיָ יָת תְּרֵין נְהוֹרַיָּא רַבְרְבַיָּא יָת
נְהוֹרָא רַבָּא לְמִשְׁלַט בְּיוֹמָא וְיָת נְהוֹרָא זְעִירָא לְמִשְׁלַט בְּלֵילְיָא
וְיָת כּוֹכְבַיָּא׃ יז וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם לְהָאִיר
עַל־הָאָרֶץ׃ וְיהַב יָתְהוֹן יְיָ בִּרְקִיעָא דִּשְׁמַיָּא לְאַנָּהָרָא עַל אַרְעָא׃
יח וְלִמְשֹׁל בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וְלְהַבְדִּיל בֵּין הָאוֹר וּבֵין
הַחֹשֶׁךְ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב׃ וּלְמִשְׁלַט בְּיוֹמָא וּבְלֵילְיָא
וּלְאַפָּרָשָׁא בֵּין נְהוֹרָא וּבֵין חֲשׁוֹכָא וַחֲזָא יְיָ אֲרֵי טָב׃ יט וַיְהִי־עֶרֶב
וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם רְבִיעִי׃ פ וַהֲוָה רְמַשׁ וַהֲוָה צְפַר יוֹם רְבִיעָאי׃
כ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה
וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל־הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי רְקִיעַ הַשָּׁמָיִם׃
וַאֲמַר יְיָ יִרְחֲשׁוּן מַיָּא רְחֵשׁ נַפְשָׁא חַיְתָא וְעוֹפָא דְּפָרַח עַל אַרְעָא עַל אַפֵּי
רְקִיעָא דִּשְׁמָיָא׃ כא וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים
וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה | הָרֹמֶשֶׂת אֲשֶׁר שָׁרְצוּ הַמַּיִם
לְמִינֵהֶם וְאֵת כָּל־עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־
טוֹב׃ וּבְרָא יְיָ יָת תַּנִּינַיָּא רַבְרְבַיָּא וְיָת כָּל נַפְשָׁא חַיְתָא דְּרָחִישָׁא דִּי
אַרְחִישׁוּ מַיָּא לְזַנֵּיהוֹן וְיָת כָּל עוֹפָא דְּפָרַח לְזַנּוֹהִי וַחֲזָא יְיָ אֲרֵי טָב׃

רש״י

ח״ת לשני מלכים שיסתמכו בכתר אחד׃ ואת הכוכבים. על ידי שמיעט את הלבנה (ב״ר מ״ו) הרבה נבראים להפיס דעתה׃ (כ) נפש חיה. שיהא בה חיות׃ שרץ. כל דבר שי שרוב גדוש מן המרן קרוי שרץ. כעוף כגון זבובים. בשקצים כגון נמלים ותיפיסים והולעים. ובבריות כגון חולד ועכבר וחומט וכיולת בהם וכן הדגים׃ (כא) התנינם. דגים גדולים שבים. ובדברי חגדה (פ׳ הספינה) הוא לויתן וכן זוגו שברחם זכר ונקבה והרג את הנקבה ומלחה לצדיקים לע״ל שלא יפרו וירבו לא יתקיים העולם בפניהם. התנינם כתיב׃ נפש חיה. נפש שיש בה חיות׃

נביאים ישעיה מ״ב

א רָאוֹת רַבּוֹת וְלֹא תִשְׁמֹר פָּקֹחַ אָזְנַיִם וְלֹא יִשְׁמָע׃ חֲזִיתוּן

*ראות קרי. רש״י סגיאן

(א) ראות רבות. לשון הרבה בפניהם׃ ולא תשמור. ולשכח שומרים להניע
במעט׃

בראשית ליום רביעי

סַגִיאָן וְלָא נְטַרְתּוּן אִתְפַּתָּחָא אוּדְנֵיכוֹן וְלָא קַבֵּלְתּוּן אוּלְפָּן׃
ב יְהוָה חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר׃ יְיָ רְעֵי בְּדִיל
לְזַכָּאוּתֵהּ יִשְׂרָאֵל יַרְבֵּי לְעַבְדֵי אוֹרַיְתֵיהּ וַיְתֵרֵךְ יַתְהוֹן׃ ג וְהוּא עַם־בָּזוּז
וְשָׁסוּי הָפַח בַּחוֹרִים כֻּלָּם וּבְבָתֵּי כְלָאִים הָחְבָּאוּ הָיוּ לָבַז וְאֵין
מַצִּיל מְשִׁסָּה וְאֵין־אֹמֵר הָשֵׁב׃ וְהוּא עַם בָּזוּז וַאֲנִיס אִתְחַפְיוּ בַּהֲתָא
עוּלְמִין כּוּהְלִין וּבְבָתֵּי יְסוּרִין עֲנִינִין הֲווּ לַעֲדֵי וְלֵית דְּמְשֵׁזִיב לְבִזָּא וְלֵית
דַּאֲמַר אֲתֵיב׃ ד מִי בָכֶם יַאֲזִין זֹאת יַקְשֵׁיב וְיִשְׁמַע לְאָחוֹר׃
מַן בְּכוֹן יְצִית דָּא יְקַבֵּל וְיַסְגֵּר לְסוֹפָא׃ ה מִי־נָתַן לְמִשּׁוֹסָה יַעֲקֹב
וְיִשְׂרָאֵל לְבֹזְזִים הֲלוֹא יְהוָה זוּ חָטָאנוּ לוֹ וְלֹא־אָבוּ בְדְרָכָיו
הֲלוֹךְ וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ׃ מַן מְסַר לְעַדֵי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְבִזּוּזִין הֲלָא
יְ מִן קֳדָם דְּחָבוּ קֳדָמוֹהִי וְלָא אָבוּ לְמֵהַךְ בְּאוֹרְחָן דְּתַקְנָן קֳדָמוֹהִי וְלָא
קַבִּילוּ אוּלְפַן אוֹרַיְתֵיהּ׃ ו וַיִּשְׁפֹּךְ עָלָיו חֲמַת אַפּוֹ וְעֻזּוּז מִלְחָמָה
וַתְּלַהֲטֵהוּ מִסָּבִיב וְלֹא יָדָע וַתִּבְעַר־בּוֹ וְלֹא־יָשִׂים עַל־לֵב׃
וּשְׁפַךְ עֲלֵיהוֹן חֵימַת רוּגְזֵיהּ וּתְקוֹף עֲבֵדִי קְרָבֵיהּ אַיְתֵי עֲלֵיהוֹן וְקָטַרוּ בְּהוֹן
מִסְחוֹר סְחוֹר וְלָא יְדָעוּ וְשַׁלְהוּבוּ בְּהוֹן וְלָא שַׁוִיאוּ דַּחֲלְתֵּיהּ עַל לִבָּא׃

* לשׁשׁה קרי. רש״י

במטני: פקוח אזנים. לגי עסוק לפקוח מזניכם: (ב) ה׳ חפץ. להרחיבכם: למען צדקו. ולכן מגדיל לכם תורתו: (ג) והוא. טס זה: הפח בחורים. כמוריסס פחי נפש: החבאו. נטמנים: (ד) לאחור. דבר שיעמוד לו כשהרוגה: (ו) ולא ידע. עשה עצמו כלא ידע: ולא ישים על לב. להבין זאת ולסוף מרשעו:

כתובים משלי א׳

א בְּנִי רַגְלֵיהֶם לָרַע יָרוּצוּ וִימַהֲרוּ לִשְׁפָךְ־דָּם׃ כְּטוֹב דְּרַגְלֵיהוֹן
לְבִשְׁתָּא דָּהֲטָן וּמְסְתַּרְהֲבִין לְמִשְׁפַּךְ דְּמָא׃ ב כִּי־חִנָּם מְזֹרָה
הָרָשֶׁת בְּעֵינֵי כָּל־בַּעַל כָּנָף׃ מְטוּל דְּמַגָּן פְּרִיסָא מְצוּדְתָּא עַל
פַּרְחָתָא דְּגַפָּא׃ ג וְהֵם לְדָמָם יֶאֱרֹבוּ יְצַפְּנוּ לְנַפְשֹׁתָם׃ וְהִנּוּן לְדָמָהוֹן
כְּמָנִין וּמְטַשְׁיָן לְנַפְשָׁתְהוֹן׃ ד כֵּן אָרְחוֹת כָּל־בֹּצֵעַ בָּצַע אֶת־נֶפֶשׁ
רש״י בעליו

(ב) כי חנם. הטופות הרשתות מניח לו קטניות מזורים על הרשת חנם הוא בעיניהם שאין מכירים בדבר: (ג) והם. הלוידים: (ד) בוצע בצע. גוזל גזלה

בְּעָלָיו יִקַּח : הֵכָדֵין אִנּוּן אַרְחָתָא דִּכְךָ דְּעָבְדִין עִירָא נַפְשָׁתָא דְּמָרֵיהוֹן
נָסְבִין: ה חָכְמוֹת בָּחוּץ תָּרֹנָּה בָּרְחֹבוֹת תִּתֵּן קוֹלָהּ : חָכְמְתָא
בְּשׁוּקָא מְשַׁתְּבְחָא וּמְשַׁקְּקִי יַהֲבָא קָלָהּ : ו בְּרֹאשׁ הֲמוֹיוֹת תִּקְרָא
בְּפִתְחֵי שְׁעָרִים בָּעִיר אֲמָרְיָה תְאַמַּר : בְּרִישׁ בִּירְתָא מַכְרְזָא
וּבְמַעֲבָדָא דְּתַרְעֵי בְּכַרְכֵּי מִלָּהָא אֲמָרָה :

רש"י

גזילה: וסופו. נפש בעליו. שנעשה עכשיו בעל הממון: (ה) חכמות. של תורה: תרונה. תלמוד: ברחובות. במקום שמרחיבין לותה בדתי מדרשות: (ו) בראש הומיות. במקום שהיו נאספות:

משנה ב"ק פרק א'

א אַרְבָּעָה אָבוֹת נְזִיקִין. הַשּׁוֹר. וְהַבּוֹר. וְהַמַּבְעֶה. וְהַהֲבְעֵר. לֹא הָרֵי הַשּׁוֹר
כָּהֲרֵי הַמַּבְעֶה. וְלֹא הָרֵי הַמַּבְעֶה כָּהֲרֵי הַשּׁוֹר. וְלֹא זֶה וְזֶה שָׁוִים
בָּהֶן רוּחַ חַיִּים. כָּהֲרֵי הָאֵשׁ שֶׁאֵין בּוֹ רוּחַ חַיִּים. וְלֹא זֶה וְזֶה שֶׁהֲרֵגָן לֵילֵךְ

ברטנורא ולהזיק

פרק א א ארבעה אבות נזיקין. משום דחיכא לכל חד מיניהו תולדות קרי להו אבות: **השור.** הוא הרגל דהיינו מה שהבהמה מזקת ברגליה דרך הלוכה כדכתיב ושלח את בעירה ותנא ושלח זה הרגל וכן הוא אומר משלחי רגל השור והחמור ותולדה דרגל היא כשהזיקה בניפה דרך הלוכה או בשערה דרך הלוכה שנדבקו בלים בשערה וגררתן ובכרתן או בכלף שעליה והיא משלוי שבאמתחת וכמרלופין שעליה או בזוג שבצווארה: **והבור.** הפותח בור ברשות הרבים וגפל שמה שור או חמור ומת אם הבור עמוק י' טפחים או הוזק אם הוא פחות מי"ט דכתיב כי יפתח איש בור וגומר ותולדה דבור כגון כיחו וגיעו לאחר שגמו ברשות הרבים והזיקו: **והמבעה.** זה הגן שהכלה בהמתו בשדה חבירו כדכתיב ובער בשדה אחר ונקרא הגן מבעה מפני שהוא פעמים מכוסה ופעמים מגולה מל' נבעו מלפוניו דמתרגמינן חגלין מטמרוהי ותולדה דגן היא כשנתהכשה בכותל להגיחה כדרך הבהמות שמתהככות ושברה את הכותל או עשפה פירות כשנתהכשה בהן להגיחה: **והבער.** זו הדליקה שיצאה והזיקה כדכתיב כי תצא אש ונומר ונאכל גדיש או הקמה או הכרם. ותולדה דאש חצני וסכיני ומצאו שהניחן ברשות גרמו ונפלו ברוח מצויה והזיקו דומיא דאש כמזיקים שהם מועדים מתחילתן כלומר שמצלמין מזק שלם מתחילתן לבל כתמין ותה"כ מועדים לא קא מיירי: **לא הרי השור כהרי המבעה.** כלומר מי כתב רחמנא שור לא נפיק מכשה מיניה דהוה תמינא רגל להזיקה מצוי הייביה רחמנא דן דתין הזיקה מצוי לא חייבים רחמנא ומי כתב רחמנא דן ה"מ דן דום הנאה להזיקה חייב רגל דתין הנאה להזיקה תימו חייב ומי כתב רחמנא דן ורגל ולא כתב אם הוה תמינא דן ורגל שם שהם רוח חיים כלומר שכאים מכח בעלי חיים חייב לבל אם שתין בו רוח חיים לא ליחייב ואם נכתבו שלשתן ולא כתב רחמנא שור הוה תמינא הני ליחייבי שדכן לילך ולהזיק לבל שור שתין דרכו לילך ולהזיק לא ליחייב עליה מ"ה ליעמריכו כולהו ובגמרא מסיק דאי כתב שור והד מהנך אתו כולהו אחר לבד מקרן בהאד הטוה שבכן שדכן להזיק ולא הוצרכו כולן אלא מפני שהן חלוקים בהלכותיהן שם כזה מה שתין בזה דן ורגל פטורים בר"ה משל"כ בשור ואם שור פטר ביה קרא אדם וכלים דכתיב וגפל שמה שור או חמור דדרשינן שור ולא אדם חמור ולא כלים משל"כ בשאר לבות נזיקין אם פטר בו את הטמון שאם היו בגדים טמונים בגדים פטור המבעיר דכתיב או הקמה מה קמה בגלוי אף כל בגלוי ובשאר לבות נזיקין לא פטר את הטמון:

הגד

בראשית ליום רביעי

וְיִתַּזֵּק כַּהֲרֵי הַבּוֹר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לֵילֵךְ וְלִתַּזֵּק. הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן שֶׁדַּרְכָּן לְהִתַּזֵּק וּשְׁמִירָתָן עָלֶיךָ. וּכְשֶׁהִתַּזֵּק חָב הַמַּזִּיק לְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי נֶזֶק בְּמֵיטַב הָאָרֶץ: ב כָּל שֶׁחַבְתִּי בִּשְׁמִירָתוֹ. הִכְשַׁרְתִּי אֶת נֶזֶקוֹ. הִכְשַׁרְתִּי בְּמִקְצַת נִזְקוֹ. חַבְתִּי בְּתַשְׁלוּמֵי נִזְקוֹ כְּהֶכְשֵׁר כָּל נִזְקוֹ. נֶכְסִים שֶׁאֵין בָּהֶן מְעִילָה. נֶכְסִים שֶׁל בְּנֵי בְרִית. נֶכְסִים הַמְיוּחָדִים וּבְכָל מָקוֹם חוּץ מֵרְשׁוּת הַמְיוּחֶדֶת לַמַּזִּיק וּרְשׁוּת הַנָּזָק וְהַמַּזִּיק וּכְשֶׁהִתַּזֵּק חָב הַמַּזִּיק לְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי נֶזֶק בְּמֵיטַב הָאָרֶץ: ג שׁוֹם כֶּסֶף וְשָׁוֶה כֶּסֶף. בְּפְנֵי בֵית דִּין. וְעַל פִּי עֵדִים בְּנֵי חוֹרִין וּבְנֵי בְרִית. וְנָשִׁים בְּכְלַל הַנָּזָק. וְהַנָּזָק וְהַמַּזִּיק בְּתַשְׁלוּמִין: ד חֲמִשָּׁה תַּמִּין

ברטנורא — וחמשה

הצד השוה שבהן וכו'. לפי שכיח כל שדרכו להזיק ושמירתו עליך שלם הזיק נתהייב המזיק לשלם תשלומי הנזק שהזיק דכתיב: במיטב הארץ. מעידית שבנכסיו מן המשובח שבהן שם נח ליתן לו קרקע כתשלומי נזקו דכתיב מיטב שדהו ומיטב כרמו יכלם מכל מה שם כח ליתן לו מטלטלין קי"ל כל מילי מיטב הוא דאי לא מודכן הכא מזדכן כמאן דאמרי אחריתי ויהיב ליה כל מאי דבעי ופשי סיבין. וה"מ למזקין מכל לבעל חוב אי אית ליה זוזי מהייבינן ליה למיתן זוזי ואי לית ליה זוזי יהיב ליה מטלטלין מאי דבעי ואי מגבי ליה ארעא יהיב ליה בביטוחי. ובכיר אפילו לית ליה זוזי למכיר לא מצי יהיב ליה כתנריה אלא זוזי ומחייבי' ליה לזבוני מנכסיה עד דמשכח זוזי ויהיב ליה: ב כל שחבתי בשמירתו וכו'. כל דכר שנתחייבתי לשומרו: הכשרתי את נזקו. שם לא שמרתיו כראוי והזיק אני הוא שהכשרתי ואמנתי תוכו היזק ואני חייב עליו כגון המוסר שורו לחרש שוטה וקטן חייב שעליו היה מוטל לשמירת שורו והרי לא שמרו כראוי לו: הכשרתי במקצת נזקו וכו'. ושם תקנתי וומנתי מקלת הנזק אף על פי שלא זמנתי ותקנתי את כולו נתחייבתי עליו כאלו זמנתיו כולו כגון החופר בור תשעה כר"ה וכא אחר והשלימו לעשרה ונפל שמה שור או חמור ומת התחרון חייב אף ע"פ שלא תקן אלא מקלת הנזק כאלו עשה כל הנזק כיון דכתשעה ליכא מיתה: נכסים שאין בהם מעילה. ועל ידה נכסים אני חייב לשלם שם הזקתי על נכסים שאין בהם מעילה כגון נכסים שאינן הקדש שם הזקתי נכסים של הקדש אינו חייב לשלם דכתיב שור רעהו ולא שור הקדש וה"ה לכל אחר מזיקים: נכסים שהם של בני ברית. שם הזיק נכסים של עכו"ם פטור: נכסים המיוחדים. שים להם בעלים מיוחדים שם הזיק נכסים של הפקר פטור: חוץ מרשות המיוחדת למזיק. כל"מ שהזיקו נכסיו את נכסי הכרו חייב המזיק חוץ מרשות המיוחדת למזיק שם נכנס שור ניזק ברשות המזיק זהזיקו שור המזיק פטור דת"ל תורך כרשותי מאי כעי ודוקא כשהזיקו נכסיו מכל המזיק עצמו שהכל נחכירו אף ע"פ שהוא עומד ברשותו חייב דת"ל הנחכל יהי לחית לך רשותא לאפוקי לאזוקי ליה לך רשותא: ורשות הניזק והמזיק. ורשות המיוחדת לניזק ולמזיק כגון הגר של שניהם והזיק שורו של אחד מהם בחותה הגר כשן ורגל פטור והוא שתהי' חותו הגר מיוחדת לשוורים גם כן אבל שם היתה מיוחדת לפירות ולא לשוורים והזיק כשן ורגל חייב ושם הזיק בקרן בכל ענין חייב: שום כסף. שום זה של נזקים לא יהא אלא בכסף שיהיו כ"ד שוין כמה שוה הנזק וכך יכלם לו ושם הזיקה פרתו של רחוקן עליתו של שמעון שדרש עליו ברשות הניזק וקרפתו ותח"כ תירא שנשבר רגלה של פרה זו של רחוקן בעליתו של שמעון כר"ה דהוי נמי כור כר"ה אין תומרים הואיל וזה הזיק וזה הזיק יגלו הזיקו של זה בהזיקו של זה אלא שוין שני הנזקים כדמים ומי שהזיק להכרו יותר יכלם: ושוה כסף. כשכאים לשלם ההזיק מנכסי היתומים לא יפרעו אלא מן הקרקעות שהם שוה כסף ולא ממטלטלין שהם עומד כסף לכל מידי דמטלטל השיב כאלו הוא כסף דאי לא מזדכן הכא מזדכן כמאן דאמרי: בפני ב"ד. והשומע והתשלומין של נזקים לא יהיו אלא בפני ב"ד מומחין ולא בפני כ"ד של הדיוטות: ועל פי עדים בני חורין ובני ברית. לאפוקי עבדים ועכו"ם שאינם כשרים לעדות של נזקים: והנשים בכלל הנזק. כיון שהזיקה היא את אחרים כיון שאחרים הזיקוה דין הוא ודין הוא שהא שוה בנזקין: והניזק והמזיק בתשלומין. פשיטא שהניזק שייך עם המזיק בתשלומין של ניזק כגון שם פחתה הכלה משעת מיתה עד שעת העמדה

וַחֲמִשָּׁה מוּעָדִין. הַבְּהֵמָה אֵינָהּ טוֹעֶרֶת לֹא לַנַּח וְלֹא לִנְוֹחַ וְלֹא לָרִיצוּף. וְלֹא לְרִבּוּץ וְלֹא לְבַעוֹט. הַשֵּׁן מוּעָד לֶאֱכוֹל אֶת הָרָאוּי לָהּ. הָרֶגֶל מוּעֶדֶת לִשְׁבּוֹר בְּדֶרֶךְ הִילּוּכָהּ. וְשׁוֹר הַמּוּעָד. וְשׁוֹר הַמְּזִיק בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק וְהָאָדָם. הַזְּאֵב וְהָאֲרִי וְהַדּוֹב וְהַנָּמֵר וְהַבַּרְדְּלָס וְהַנָּחָשׁ הֲרֵי אֵלּוּ מוּעָדִין. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בְּזְמַן שֶׁהֵם בְּנֵי תַרְבּוּת אֵינָן מוּעָדִין וְהַנָּחָשׁ מוּעָד לְעוֹלָם. מַה בֵּין תָּם לְמוּעָד אֶלָּא שֶׁהַתָּם מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק מִגּוּפוֹ וּמוּעָד מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם מִן הָעֲלִיָּה:

ברטנורא

בדין שפחת נכלה דניזק הוא בין בתם בין במועד ומצא שאין המזיק משלם לו אפי' חותו הני נזק שזכתה לו תורה אם הוא תם או נזק שלם אם הוא מועד הרי שהניזק הוא מפסיד ויסייך בתשלומין הללו עם המזיק : ד' חמשה המין. שאינם רגילים להזיק ואם הזיקו משלמין חצי נזק : וחמשה מועדין. שהם רגילין להזיק ומשלמין נזק שלם : לא ליגח. בקרן : ולא ליגוף. דחיפת כל הגוף וכולהו הוי תולדות דקרן ומשלמין חצי נזק והרי המשה תמין : ושור המועד. שלשה פעמים ליגח או לינוף או לרכוז או לנשוך או לשך הרי הן ד' מועדים לשלם נזק שלם ולגבי מועד השיב להו הד : ושור המזיק ברשות הניזק. אפי' קרן תמה הוי מועד לשלם נזק שלם ומתני' מחיית כמ"ד משוה קרן בחצר הניזק משלמת נזק שלם ואפי' היא תמה ואין כן הלכה : והאדם. הוי מועד מתחילתו נמי ומשלם נזק שלם אם הזיק : הזאב והארי וכו' מועדין. מתחילתן והא דלא חשיב להו בכלל ה' מועדין לעיל ולהוי לחד עשר מועדין משום דהני לא שכיחי ניסיב : ברדלס. היא שקורין לה בערבי תלנכ"ע : רבי אליעזר אומר וכו'. ואין הלכה כרבי אליעזר : מן העליה. מעידית שבנכסיו ואפי' מן המוצח שזה שיעור הנזק דכמועד כתיב ישלם שור תחת השור ולא כתיב כיה דמנוקי הניזק יפרע:

גמרא ב"ק דף ט"ו ע"ב

מַאי עֲלִיָּה אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר בְּמַעֲוֹלָה שֶׁבִּנְכָסָיו וְכֵן הוּא אוֹמֵר (דה"ב ל"ב) וַיִּשָּׂכֵב חִזְקִיָּהוּ עִם אֲבוֹתָיו וַיְקַבְּרוּהוּ בְּמַעֲלֵה קִבְרֵי בְנֵי דָוִד. וְאָמַר רִבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּמַעֲלֵה אֵצֶל מְעוּלִּים שֶׁבְּמִשְׁפָּחָה וּמָאן נִינְהוּ דָּוִד וּשְׁלֹמֹה. (שם ט"ו) וַיְקַבְּרוּהוּ בְּקִבְרוֹתָיו אֲשֶׁר כָּרָה לוֹ בְּעִיר דָּוִד וְגוֹ' וַיַּשְׁכִּיבוּהוּ בַּמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר מֻלָּא בְּשָׂמִים וְזָנִים מָאי בְּשָׂמִים וְזָנִים רִבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר זִינֵי זִינֵי רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר בְּשָׂמִים שֶׁכָּל הַמֵּרִיחַ בָּהֶם בָּא לִידֵי זִימָה (שם דף י"ז) אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי מָאי דִּכְתִיב (ישעי' ל"ב) אַשְׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל כָּל

רש"י מים

ויקברוהו במעלה וכו'. בחזקיהו כתיב בספר דברי הימים : וישכבוהו במשכב. בחסא מלך יהודה : זיני זיני. מיני בשמים הרבה כדמתרגמינן למינהו לזוטו : זורעי. הייגו לדקה כדמפרש לקמיה: לנחלת שני שבטים. דהכי מסמע רגליהם

בראשית ליום רביעי

מַיִם מְשַׁחֲקֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּבְגְמִלּוּת חֲסָדִים זוֹכֶה לְנַחֲלַת ב' שְׁבָטִים שֶׁנֶּאֱמַר אַשְׁרֵיכֶם זֹרְעֵי וְאֵין זְרִיעָה אֶלָּא צְדָקָה שֶׁנֶּאֱמַר (הושע י') זִרְעוּ לָכֶם לִצְדָקָה וְקִצְרוּ לְפִי חֶסֶד וְאֵין מַיִם אֶלָּא תוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי' נ"ה) הוֹי כָּל צָמֵא לְכוּ לַמַּיִם וְזוֹכֶה לְנַחֲלַת שְׁנֵי שְׁבָטִים זוֹכֶה לְכִינָה כְּיוֹסֵף דִּכְתִיב (בראשית מ"ט) בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף וְגוֹ' בָּנוֹת צָעֲדָה עֲלֵי שׁוּר וְזוֹכֶה לְנַחֲלַת יְשָׁשכָר דִּכְתִיב (שם) יְשָׂשכָר חֲמוֹר גָּרֶם אִית דַּאֲמְרֵי אוֹיְבָיו נוֹפְלִים לְפָנָיו כְּיוֹסֵף דִּכְתִיב (דברים ל"ג) בָּהֶם עַמִּים יְנַגֵּח יַחְדָּו אַפְסֵי אָרֶץ וְזוֹכֶה לְבִינָה כִּיְשָׂשכָר דִּכְתִיב (דה"א י"ב) וּמִבְּנֵי יְשָׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה לָעִתִּים לָדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל וְגוֹ':

רש"י

רגליהם יכולמו בנחלת השור והחמור יוסף ויששכר: בנות צעדה עלי שור. היינו כילה: חמור גרם. מתרגמינן עתיר בנכסין. יוסף לשקלי שור דכתיב בכור שורו הדר לו (דברים ל"ג):

זוהר בראשית דף מ"ז ע"א

וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם. רִבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח (תהלים ל"א) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם. תָּא חֲזֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּרָא לְבַר נָשׁ בְּעָלְמָא וְאַתְקִין לֵיהּ לְמֶהֱוֵי שָׁלִים בְּפוּלְחָנֵיהּ וּלְאִתְתַּקָּנָא אַרְחוֹי בְּגִין הֵיזְכֵּי לְנַהוֹרָא עִלָּאָה דְּגָנִיז קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְצַדִּיקַיָּא כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ישעיה ס"ד) עַיִן לֹא רָאֲתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ וּבְמָה יִזְכֵּי לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְמֶהֱוֵי נְהוֹרָא בְּאוֹרַיְיתָא. דְּכָל מַאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא בְּכָל יוֹמָא יִזְכֵּי לְמֶהֱוֵי לֵיהּ חוּלָקָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי וְיִתְחַשֵּׁב לֵיהּ כְּאִילּוּ בָּאנִי עָלְמִין דְּהָא בְּאוֹרַיְיתָא אִתְבְּנֵי עָלְמָא וְאִשְׁתַּכְלַל הָדָא הוּא דִּכְתִיב (משלי ג') יְיָ בְּחָכְמָה יָסַד אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתְבוּנָה וּכְתִיב (שם ח') וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן וָאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם וְכָל דְּאִשְׁתַּדַּל בָּהּ שַׁכְלִיל עָלְמִין וְקַיָּים לֵיהּ. וְתָא חֲזֵי בְּרוּחָא עָבִיד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָלְמָא וּבְרוּחָא מְתַקְּיְמָא רוּחָא דְּאִינּוּן דְּלָעֵאן בְּאוֹרַיְיתָא. וְכָל שֶׁכֵּן רוּחָא דְּהָכָל דְּרַבָּנֵי דְּרַבֵּי רַב מָה רַב טוּבְךָ דָּא טוּבָה דְּאִתְגְּנִיז לִירֵאֶיךָ דְּאִינּוּן דַּחֲלֵי חַטָּאָה פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ מַאי פָּעַלְתָּ דָּא עוֹבָדָא

דְּבְרַאשִׁית. רִבִּי אַבָּא אָמַר דָּא גַּן עֵדֶן דְּהָא בְּאוּמָנוּתָא עָבִיד לֵיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּאַרְעָא כְּנוּוָנָא דִּלְעֵילָא לְאִתַּתְקָפָא בֵּיהּ צַדִּיקַיָּא (דס"ו ע"ב) הָדָא הוּא דִכְתִיב (תהלים ל"א) פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם. דְּהָא הוּא נֶגֶד בְּנֵי אָדָם וְאָחֳרָא נֶגֶד עִלָּאִין קַדִּישִׁין אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן גַּן עֵדֶן לְעֵילָא וְנֶגֶד בְּנֵי אָדָם הָוֵי | וַאֲפִילוּ אָחֳרָא נֶגֶד בְּנֵי אָדָם הָוֵי | לְאִתְפַּנָּשָׁא בֵּיהּ צַדִּיקַיָּא דְּעִבְדֵי רְעוּתָא דְּמָארֵיהוֹן. וַיְכֻלּוּ דְּכָלּוּ עוֹבָדִין דִּלְעֵילָא וְעוֹבָדִין דִּלְתַתָּא הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ לְעֵילָא וְתַתָּא. רִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר עוֹבָדָא וְאֻמָּנוּתָא דְאוֹרַיְיתָא שֶׁבִּכְתָב וְעוֹבָדָא וְאוּמָנוּתָא דְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְכָל צָבָאָם אִלֵּין פַּרְטֵי דְאוֹרַיְיתָא אַפִּין דְּאוֹרַיְיתָא שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה. וַיְכֻלּוּ דְּאִתְקְיָימוּ וְאִשְׁתַּכְלִלוּ דָּא בְדָא שָׁמַיִם וָאָרֶץ פְּרַט וְכְלַל. וְכָל צְבָאָם רָזֵי דְאוֹרַיְיתָא דַּכְיָין דְּאוֹרַיְיתָא מְסָאֲבָן דְּאוֹרַיְיתָא:

יוסף לחק

מוסר — הלכה פסוקה

מרגניתא דרבי מאיר — ש"ע א"ח סי' של"ט ש"ט

יֵשׁ פְּרָעָנוּת מִיַּד וְיֵשׁ פְּרָעָנוּת לְאַחַר זְמָן.

וְיֵשׁ אַחַת אַחַר אַחַת וְיֵשׁ כֻּלָּן כְּאַחַת.

וְיֵשׁ מֵהֶן בְּאוֹת עַל הָאָדָם וְהוּא עֵר. וְיֵשׁ בָּאוֹת וְהוּא יָשֵׁן. וְיֵשׁ מֵהֶן כְּבֵדוֹת וְיֵשׁ מֵהֶן בְּמְרוּצָה נָפֶשׁ. וְיֵשׁ בְּרַעְתּוֹ וְיֵשׁ שֶׁלֹּא בְּרַעְתּוֹ. וְיֵשׁ בִּזְקוּנוֹתוֹ וְיֵשׁ בְּנַעֲרוּתוֹ. וְיֵשׁ בְּסַהֲרִי וְיֵשׁ בְּגָלוּי. וְיֵשׁ בַּבַּיִת וְיֵשׁ בָּאַכְסַנְיָא. כָּל צָרָה וְצוּקָה וְקִנְאָה וּפְרִצָה וְתַקָּלָה מְמַעֲטִין אֶת הַחֶטְא. וְיֵשׁ שֶׁעוֹבֵר אֶת הַמָּקוֹם מְתוּקָה יְרֵאָה כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְקַפֵּחַ פַּרְנָסָתוֹ. וְיֵשׁ מְתוּקָה אַהֲבָה. וְיֵשׁ מְתוּקָה בוּשָׁה. וְיֵשׁ מְתוּקָה תְּמִימוּת. וְיֵשׁ מְתוּקָה לְהַרְאוֹת. וְיֵשׁ בְּשִׂמְחָה שֶׁשִּׂמְחָתוֹ שְׁלֵמָה הַמְצָוֶה עַל יָדוֹ. וְיֵשׁ מְתוּקָה הַיְסוּרִין שֶׁנֶּאֱמַר(ישעיה ח') בְּצַר לָהֶם יְשַׁחֲרוּנָנִי וְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי מַעֲשָׂיו. בְּשָׁעָה שֶׁנִּפְטָר הָאָדָם הַמַּלְאָךְ הַמְמוּנֶה עַל הַדִּין עוֹמֵד בְּנֶגְדּוֹ וְאוֹמֵר לוֹ אוֹי עַל זֶה הַגּוּף שֶׁיָּצָא מִן הָעוֹלָם רֵיקָם מִזְכֻיּוֹת וּמָלֵא עֲוֹנוֹת. מַכִּיט בְּרַגְלָיו וְאוֹמֵר אוֹי לָהֶם לְרַגְלַיִם שֶׁלֹּא הָלְכוּ בְּיוֹשֶׁר. אוֹי לְיָדַיִם שֶׁנִּתְעַסְּקוּ בְּרִבְרֵי שֶׁקֶר. אוֹי לַעֵינַיִם שֶׁנֶּהֱנוּ מִן הַגָּזֵל. אוֹי לְאָזְנַיִם שֶׁלֹּא קִבְּלוּ תּוֹכָחָה. אוֹי לְפֶה שֶׁלֹּא עָסַק בַּתּוֹרָה. אוֹי לוֹ לְבָשָׂר שֶׁלֹּא נִתְּנַע בְּיִרְאָה. אוֹי לוֹ לְיֵצֶר שֶׁלֹּא נִבְרָא מִפָּנַי בּוֹרְאוֹ. אוֹי לוֹ לְלֵב שֶׁלֹּא עָבַד אֶת בּוֹרְאוֹ שֶׁעָתִיד לַעֲמוֹד בְּנָזִיפָה וְאֵימָרִים לוֹ עָמוֹד בַּדִּין וְהַבֵּר מַעֲשֶׂיךָ וְדַע מֵהֵיכָן בָּאתָ וְלְפָנַי מִי אַתָּה עָתִיד לָתֵן אֶת הַדִּין. וְאִם אֵין אַתָּה יָכוֹל לְהָשִׁיב מִי יוּכַל לְהָשִׁיב. וּמִי יוּכַל לְקַבֵּל עֲנוּתֵיהּ שֶׁהֵן בְּאֵשׁ לְבָנָד. וְבַחֲרָב לְצַוָּאר. וְכַחֵץ לְלֵב. וְכִכְלִים לְרַגְלַיִם. פַּחְשָׁה לעינים

א אֵין מְטַפְּחִין לַהֲפוֹת כַּף אֶל כַּף וְלֹא מְסַפְּקִין לַהֲפוֹת כַּף עַל יָרֵךְ וְלֹא מְרַקְּדִין גְּזֵרָה שָׁמָא יָתֵקֵן כְּלִי שִׁיר וַאֲפִילוּ לַהֲפוֹת בְּאֶצְבַּע עַל הַקַּרְקַע אוֹ עַל הַלּוּחַ אוֹ אַחַת בְּנֶגֶד פִּדְרָךְ הַמְשׁוֹרְרִים אוֹ לְקַשְׁקֵשׁ בְּאֱגוֹז לְשַׂחֵק בּוֹ בְּזוּג כְּדֵי שֶׁיִּשְׂתּוֹק כָּל זֶה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ אָסוּר גְּזֵרָה שָׁמָא יָתֵקֵן כְּלִי שִׁיר וּלְסַפֵּק כְּלָאַחַר יָד מֻתָּר:

ב אָסוּר לִיטוֹל שְׂעָרוֹ אוֹ צִפָּרְנָיו בֵּין בְּיָד בֵּין בִּכְלִי בֵּין לְעַצְמוֹ בֵּין לַאֲחֵרִים וְחַיָּב עַל שְׁתֵּי שַׂעָרוֹת וּמְרַקֵּד לְבָנוֹת מְתוּקָה שְׁחוֹרוֹת אֲפִילוּ בְּאַחַת חַיָּב וְדָבָר זֶה אֲפִילוּ בְּחוֹל אָסוּר מִשּׁוּם לֹא יִלְבַּשׁ גֶּבֶר שִׂמְלַת אִשָּׁה: ג הַמּוֹחֵק דְּיוֹ שֶׁעַל הַקְּלָף אוֹ שֶׁעָוָה שֶׁעַל הַפִּנָּקֵס אִם יֵשׁ בְּמְקוֹמוֹ כְּדֵי לִכְתּוֹב שָׁם חַיָּב אוֹתִיּוֹת חַיָּב: ד וְזָהַר שֶׁלֹּא לִכְתּוֹב בְּאֶצְבָּעוֹ בְּמַשְׁקִין עַל הַשֻּׁלְחָן אוֹ בְּאֹפֶר: ה חוֹט שֶׁל תְּפִירָה שֶׁנִּפְתַּח אָסוּר לְמָתְחוֹ מִשּׁוּם תּוֹפֵר:

בראשית ליום רביעי

לָעֲיָנִים. כְּמָרָה לַפֶּה. בְּשׂוּחָה לָרֶגֶל. בַּחֲרִישָׁה לָאָזְנַיִם. בְּמַכְשֵׁלָה לַפֶּתַח. כְּיָמִים רָעִים יְזֻקָּנָה.
בְּיִסּוּרִין לָגוּף. כְּגַרְיָנָא לְקֶרֶן. כְּמָרָה לְמֵיתָה. בַּעֲבִירָה לְיוֹם הַדִּין. יֵשׁ שֶׁהוּא מֵת בְּחַצִּי יָמָיו
וְיֵשׁ מִי שֶׁהוּא יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם בְּתָמִימוּת. ה׳ שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְרֵנוּ מִפֶּגַע רָע בֵּן יְהִי רָצוֹן׃

בראשית יום ה תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם בנגד ה׳ דמילו ה״ה אחרונה
דשם ב״ן לקנות הארת רוח יתירה משבת הבאה.

כב וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־
הַמַּיִם בַּיַּמִּים וְהָעוֹף יִרֶב בָּאָרֶץ׃ וּבָרִיךְ יַתְהוֹן יְיָ לְמֵימָר פּוּשׁוּ
וְסָגוּ וּמְלוּ יַת מַיָּא בְּיַמְמַיָּא וְעוֹפָא יִסְגֵּי בְּאַרְעָא׃ כג וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־
בֹקֶר יוֹם חֲמִישִׁי׃ וַהֲוָה רַמַּשׁ וַהֲוָה צַפַּר יוֹם חֲמִישָׁאי׃ כד וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וָרֶמֶשׂ
וְחַיְתוֹ־אֶרֶץ לְמִינָהּ וַיְהִי־כֵן׃ וַאֲמַר יְיָ תַּפֵּיק אַרְעָא נַפְשָׁא חַיְתָא
לְזַנָּהּ בְּעִיר וְרָחֵישׁ וְחֵוַת אַרְעָא לְזַנָּהּ וַהֲוָה כֵּן׃ כה וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים
אֶת־חַיַּת הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֶת־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֵת כָּל־
רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב׃ וַעֲבַד יְיָ
יַת חֵוַת אַרְעָא לְזַנָּהּ וְיַת בְּעִירָא לְזַנָּהּ וְיַת כָּל רִיחֲשָׁא דְאַרְעָא לְזַנּוֹהִי וַחֲזָא
יְיָ אֲרֵי טָב׃ כו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ

רש״י כדמותנו

(כב) ויברך אותם. לפי שמחסרים תותס ודין מהס ותוכלין תותס הוקרכו לברכה ואף החיות הוקרכו לברכה תלת מפני הגחש שעתיד לקללה לכך לא ברכן בלא יהא הוא בכלל: פרו. ל׳ פרי כלו׳ עשו פירות: ורבו. אס לא אמר תלת פרו הים אחד מוליד אחד ולא יותר ובא ואחד מוליד הרבה: (כד) תוצא הארץ. הוא שפירסתי שהכל נגזרת מיום ראשון ולא הוקרכו תלת להוליאס: נפש חיה. שים בה חיות: (עיין לעיל פסוק כ׳): ורמש. הס שרלים שהס נמוכים ורומסים על האדץ ונרחים כאלו נגררים שאין הלוכן ניכר. כל לשון רמס ושרץ בלעזנו קוקמובריי״ס (רעגטן): (כה) ויעש. תקנס בלביונס בתיקונן ובקומתן: (כו) נעשה אדם. עטתנותו של הקב״ה למדנו מכאן לפי שאדם נדמות המלאכים נגרא ויתקנאו בו לפיכך נמלך בהס וכשהוא בן את המלאכים הוא נמלך בפמליא שלו שכן מלינו באחאב שאמר לו מיכה (מלכים א׳ כ״ב) ראיתי את ה׳ יושב על כסאו וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו וכי יש ימין ושמאל לפניו אלא אלו מיימינים לזכות ואלו

משמאילים

כִּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה
וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ׃ וַאֲמַר
יְיָ נַעֲבֵד אֱנָשָׁא בְּצַלְמָנָא כִּדְמוּתָנָא וְיִשְׁלְטוּן בְּנוּנֵי יַמָּא וּבְעוֹפָא דִּשְׁמַיָּא
וּבִבְעִירָא וּבְכָל אַרְעָא וּבְכָל רִיחֲשָׁא דְּרָחִישׁ עַל אַרְעָא׃

רש"י

למחוסר. וכן (דניאל ד) בגזירת עירין פתגמא ובמאמר קדישין שאלתא לקח כלן בפעליה שלו נטל רשות למר לפס ים בעליונים כדמותי אף לון כדמותי בתחתונים הרי ים קנאה במעשה בראשית: נעשה אדם. אע"פ שלא סייעוהו בלידתו וים מקום למינים לרדות לא נמנע הכתוב מללמוד דרך ארץ ומדת ענוה שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן ואם כתב אעשה אדם לא למדנו שהיה מדבר עם בית דינו אלא עם עצמו ותשובתי כתיבה בלדו ויברא את האדם ולא כתיב ויבראו: בצלמנו. כדפוס שלנו: כדמותנו. להבין ולהסכיל: וירדו בדגת הים. יש בל' הזה ל' רידוי ולשון ירידה שכה רודה בחיות ובבהמות לא שכה נעשה ירוד לפניהם ומתיה מושלת בו:

נביאים ישעיה מ"ג

א וְעַתָּה כֹּה־אָמַר יְהוָה בֹּרַאֲךָ יַעֲקֹב וְיֹצֶרְךָ יִשְׂרָאֵל אַל־תִּירָא
כִּי גְאַלְתִּיךָ קָרָאתִי בְשִׁמְךָ לִי־אָתָּה׃ וּכְעַן כִּדְנַן אֲמַר יְיָ דְּבָרָאֲךָ
יַעֲקֹב וּדְאַתְקָנָךְ יִשְׂרָאֵל לָא תִדְחַל אֲרֵי פְּרַקְתָּךְ רַבְיָתָךְ בְּשָׁמָךְ דִּילִי אָתְּ׃
ב כִּי־תַעֲבֹר בַּמַּיִם אִתְּךָ אָנִי וּבַנְּהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּךָ כִּי־תֵלֵךְ
בְּמוֹ־אֵשׁ לֹא תִכָּוֶה וְלֶהָבָה לֹא תִבְעַר־בָּךְ׃ אֲרֵי בְּקַדְמֵיתָא בַּד
עֲבַרְתּוּן בְּיָמָא דְסוּף מֵימְרִי הֲוָה בְּסַעֲדְכוֹן פַּרְעֹה וּמִצְרָאֵי דְּסַגִּיאִין כְּמֵי
נַהֲרָא לָא יְכִילוּ לְכוֹן וְאַף בְּתִנְיֵנְיָתָא כַּד תֵּהֲכוֹן לְבֵינֵי עַמְמַיָּא דְּתִקְיְפִין
כְּאֶשָּׁתָא לָא יְכִלוּן לְכוֹן וּמַלְכָּנֵן דְּחַסְנָן כְּשַׁהֲבִיתָא לָא יְשֵׁיצוּן יַתְכוֹן׃
ג כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעֶךָ נָתַתִּי כָפְרְךָ
מִצְרַיִם כּוּשׁ וּסְבָא תַּחְתֶּיךָ׃ אֲרֵי אֲנָא יְיָ אֱלָהָךְ קַדִּישָׁא דְיִשְׂרָאֵל
פָּרְקָךְ יַהֲבִית חֲלִיפָךְ מִצְרָאֵי כּוּשׁ וּסְבָא תְּחוֹתָךְ׃ ד מֵאֲשֶׁר יָקַרְתָּ
בְעֵינַי נִכְבַּדְתָּ וַאֲנִי אֲהַבְתִּיךָ וְאֶתֵּן אָדָם תַּחְתֶּיךָ וּלְאֻמִּים תַּחַת

רש"י נפשך

(ב) כי תעבור במים. כשעברת כים סוף לתך סיחי: ובנהרות. כין המלכיס: במו אש. לע"ל: ולהבה. שתשרוף לת מו"ס: (ג) כפרך. לפדיון לך: (ד) מאשר יקרת. כשניל שהיית חשוב כעיני גלל כן נכבדת:

בראשית ליום חמישי

נַפְשֶׁךָ׃ מְדַאתְּ חֲבִיבְ קֳדָמַי אִתְיַקַּרְתָּא וַאֲנָא רְחִימְתָךְ וּמְסַרִית עַמְמַיָּא
תְּחוֹתָךְ וּמַלְכְוָתָא חֲלַף נַפְשָׁךְ׃ ה אַל־תִּירָא כִּי־אִתְּךָ אֲנִי מִמֶּזֶרַח
אָבִיא זַרְעֲךָ וּמִמַּעֲרָב אֲקַבְּצֶךָּ׃ ו לָא תְדַחַל אֲרֵי בְּסַעֲדָךְ מֵימְרִי
מְמַדְּינְחָא אַיְתֵי בְנָךְ וּמִמַּעַרְבָא אֲקָרֵב גַּלְוָתָךְ׃

כתובים משלי א׳

א עַד־מָתַי | פְּתָיִּים תְּאֶהֲבוּ פֶתִי וְלֵצִים לָצון חָמְדוּ לָהֶם וּכְסִילִים
יִשְׂנְאוּ־דָעַת׃ ב עַד אֵימַת שַׁכְרֵי רַחֲמִין שַׁבְרוּתָא וּמְמַקְנֵי מְמַקְנוּתָא רָגִינוּ
לְהוֹן וְסַכְלֵי סָנִין יְדִיעָתָא׃ ג תָּשֻׁבוּ לְתוֹכַחְתִּי הִנֵּה אַבִּיעָה לָכֶם
רוּחִי אוֹדִיעָה דְּבָרַי אֶתְכֶם׃ ד תִּתְפְּנוּן לְמַכְסְנוּתִי אַבַּע לְכוֹן רוּחִי וְאוֹדְעִנּוּן
מִלַּי׃ ה יַעַן קָרָאתִי וַתְּמָאֲנוּ נָטִיתִי יָדִי וְאֵין מַקְשִׁיב׃ ו עַל כָּרְחִית
וְלָא הֵימַנְתּוּן אֲרִימִית אֲיָדִי וְלָא אֲצִיתוּן׃ ז וַתִּפְרְעוּ כָּל־עֲצָתִי
וְתוֹכַחְתִּי לָא אֲבִיתֶם׃ ח וְשַׁנִּיתוּן כָּל תַּרְעִיתִי וּמַכְסְנוּתִי לָא אֲבִיתוּן׃
ה גַּם־אֲנִי בְּאֵידְכֶם אֶשְׂחָק אֶלְעַג בְּבֹא פַּחְדְּכֶם׃ אַף אֲנָא בְּתַבְרְכוֹן
אֶגְחַךְ וֶאֱדַחַךְ כַּד יֵיתֵי דְלוּחֲיָא עֲלֵיכוֹן׃

רש״י

(ב) אביעה לכם רוחי. לדבר עמכם ברוח הקודש׃ (ג) נטיתי ידי. לרמוז
לכם שתשובו אלי׃ (ד) ותפרעו. ותשביתו׃ לא אביתם. לשמוע׃ (ה) גם אני.
לעשה זאת׃ באידכם. כשצרותיכם׃

משנה (זבחים פ״א)

א כָּל הַזְּבָחִים שֶׁנִּזְבְּחוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָן כְּשֵׁרִים. אֶלָּא שֶׁלֹּא עָלוּ לְבַעֲלִים לְשֵׁם
חוֹבָה. חוּץ מִן הַפֶּסַח וּמִן הַחַטָּאת. הַפֶּסַח בִּזְמַנּוֹ וְהַחַטָּאת בְּכָל זְמַן.

ברטנורא רב׳

פרק א **א** כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן. כגון שנשחטה עולה לשם שלמים׃ כשרים.
ויזרוק דמן ויקטיר אמוריהן למזבח דקדושתייהו קיימו ומפיק לשמויי כהו׃ אלא שלא
עלו לבעלים לשם חובה. ועריך להכיא אחר לחובתו או לנדרו ויפחטנו לשמו דמ״ק מונח שפיר
תשמור ועשית כאשר נדרת לה׳ אלהיך נדבה. אם נדבה היינה נדר ואם נדר היינה נדבה אלא ה״ק
אם כמה שנדרת עשית שנפחט לשם נדר ולשם הבעלים יהא נדר ועלת הבעל ידי חובת נדרו ואם
לאו אלא שנפחט הזבח לשם בעלים יהא נדבה כלומר כשר הוא כאלו הביאו לנדבה אבל לא יצא ידי
נדרו אלא עלה לבעלים לשם חובה ודוקא קרבן יחיד שיש לו בעלים אבל קרבנות צבור שנפחטו
אלא לשמן עלו לגבור לשם חובה שהשיטה מוכחתן למה שהן רגילין לו ודוקא כשנפחטן כפי׳ אלא
לשמן אז תמרינן דלא עלו לבעלים לשם חובה אבל שנפחטו שתטן עלו לבעלים לחובה׃ חוץ מן הפסח.
דכשמה כתיב ועשית פסח על זיהיו כל עשיותיו לשם פסח ועוד כתיב ותמרתם זבח פסח הוא שתהא
זביחה לשם פסח והני תרתי קראי אד לפסול אם נעשה אלא לשם פסח ואד לפסול אם נעשה
אלא

רבי אליעזר אומר את האשם. הפסח בזמנו. והחטאת והאשם בכל זמן. אמר רבי אליעזר. החטאת באה על חטא. והאשם בא על חטא. מה חטאת פסידה שלא לשמה. אף האשם פסול לשמו: ב יוסי בן חוני אומר הנשחטים לשם פסח ולשם חטאת פסולין. שמעון אחי עזריה אומר שחטן לשם גבוה מהם כשרין. לשם נמוך מהם פסולים. ביצד קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים קלים פסולין. קדשים קלים ששחטן לשם קדשי קדשים כשרין. החכור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשרין. ושלמים ששחטן לשם בכור ולשם מעשר פסולין: ג הפסח ששחטו בשחרית באחרבעה עשר שלא לשמו. רבי יהושע מכשיר. באלו נשחט בשלשה עשר. בן בתירא פוסל באלו נשחט בין הערבים. אמר שמעון בן עזאי מקובל אני מפי שבעים ושנים זקנים ביום שהושיבו רבי אלעזר בן עזריה בישיבה שכל הזבחים הנאכלים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים משום חובה. חוץ מן הפסח ומן החטאת. ולא הוסיף בן עזאי אלא העולה ולא הודו לו חכמים: ד הפסח והחטאת

ברטנורא ששחטן

שלא לשם בעלים: וחטאת. דכתיבת גמי כתיבי תרי קראי כתיב ושחט אותה להטעת שתהא שחיטה לשם חטאת וכתיב ולקח הכהן מדם החטאת עד שתהא קבלת הדם וזריקתו לשם חטאת וכפר עליו הכהן. עליו ולא על הבירו דהיינו שתהא לשם בעלים. מחטאתו אשר חטא שתהא לשם חותו החטאת ולא לאחרן דחטאת שלא לשמו פסול הלא כשמחטו לשם קדשים אחרי. אבל שחט לשם חולין כשר ולא עלה לבעלים לשם חובה דכתיב ולא יהללו את קדשי בני ישראל קדשים מהללים ואין חולין מהללים קדשים: הפסח בזמנו. פסול שלא לשמו כ"ז שחיטתו דהיינו מהנות היום עד ערבי פסחים עד הערב אבל קודם לכן ואחר מכן קיי"ל פסח בשאר ימות השנה שלמים הוי וכל דיניו כשלמים: אף האשם. כדמפרש טעמא ואזיל: החטאת בא על החטא וכו'. וכתיב בחטאת כאשם וכתיב סברי החטאת דכתיב ביה מעוטא פסול לשם שלא כתיב ביה מעוטא כשר ואם תאמר לשם שלא לשמו פסול אם כתיב ביה לשם הוה אתי שלא נאמר שלא לשמו אבל אם הקטרת אמורין ואם בא לחטא שלא לשמו דפסול קודם הקטרת אמורין היה צריך לכתבו ואין הלכה כר"ח: ב הנשחטים לשם פסח. כל שאר זבחים שנזבחו בי"ד בניסן לשם פסח פסולים וכן שנזבחו לשם חטאת בכל זמן פסולים כי היכי דאיתנהו פסולים לשם פסחים ופליג אתי"ק דמתני' דאמר כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים ואמר חייהו ובלבד שלא ישחטם לשם פסח ולא לשם חטאת: שמעון אחי עזריה. נקרא כן על שם שעזרי' היה עוסק בפרקמטיא והיה מספיק צרכי שמעון אחיו שהיה עוסק בתורה והתנו ביניהם שיהא הלק לעזריה שכר למודו של שמעון: שחטן. לשאר זבחים: לשם גבוה מהן. כדמפרש ואזיל כשרים: לשם נמוך מהם. לשם זבח שהוא פחות מהן בקדושה: פסולים. דכתיב ולא יהללו את קדשי בני ישראל את שאר ירימו לה' במורם מהן הין מתהללים בנמוך ממש מתהללים ואין הלכה כרבי יוסי בן חוני ולא כשמעון אחי עזריה: בכור ומעשר. בהמה גמוכין מבלמים מפני שהבלמים טעונים מתן ד' כלומר כ' מתנות שהן ד' ומביכה ומסכים ותנופת חזה ושוק-משל"כ בבכור ומעשר דמתן טעון מתנה אחת ואין סמיכה ונסכים מיהנה בהן ולא תנופת חזה ושוק: ג רבי יהושע מכשיר. דכתיב ליה כפסח בשאר ימות השנה הואיל ואין זמנו עד בין הערבים: בן בתירא פוסל. הואיל ומקלת היום רחוי ה"ל כפסח בזמנו והלכה כבן בתירא: שבעים ושנים זקן. להודיעך שביניהם אחת היו יושבים וכולם הורו כאחד לכך תנן זקן ולא תני זקנים: כל הזבחים הנאכלים. אבל לא עולה: ולא הוסיף בן עזאי. על דברי חכמים לפסול חוץ מפסח ואם את אלא עולה: ד קבל והלך וזרק. אי אי קתני שהקטן שלא לשמן אי קבל הדם כשורק אי הוי לך

בראשית ליום חמישי

שֶׁשְּׁחָטָן שֶׁלֹּא לִשְׁמָן קִבֵּל וְהָלַךְ וְזָרַק שֶׁלֹּא לִשְׁמָן אוֹ לִשְׁמָן וְשֶׁלֹּא לִשְׁמָן אוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמָן וְלִשְׁמָן פְּסוּלִים. בֵּיצַד לִשְׁמָן וְשֶׁלֹּא לִשְׁמָן. לְשֵׁם פֶּסַח וּלְשֵׁם שְׁלָמִים. שֶׁלֹּא לִשְׁמָן וְלִשְׁמָן. לְשֵׁם שְׁלָמִים וּלְשֵׁם פֶּסַח. שֶׁהַזָּבַח נִפְסָל בְּאַרְבָּעָה דְבָרִים. בְּשְׁחִיטָה. וּבְקִבּוּל. וּבְהִלּוּךְ. וּבִזְרִיקָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר בְּהִלּוּךְ. שֶׁהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא בְּשְׁחִיטָה וְשֶׁלֹּא בְקַבָּלָה וְשֶׁלֹּא בִזְרִיקָה. אֲבָל אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא בְהִלּוּךְ. שֶׁשְּׁחָטוֹ בְּצַד הַמִּזְבֵּחַ וְזָרַק. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַמְהַלֵּךְ בְּמָקוֹם שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַלֵּךְ. הַמַּחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת. וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין צָרִיךְ לְהַלֵּךְ אֵין הַמַּחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת:

ברטנורא

הדם למזבח הוי זרק. כל אחת מד' עבודות הללו שעשה שלא לשמן כשר וכשאר זבחים לית עלו לבעלים לשם קרבה ואפי' עשה ג' מד' עבודות הללו לשמן ואלו לשמן יהד כין שהקדיש מחשבת לשמן למחשבת שלא לשמן כין שהקדיש מחשבת שלא לשמן למחשבת לשמן ככל ענין פסול: אבל אפשר שלא בהלוך. הלכך לא הויא למפסל והכי"ת לקמן ע"ג דמפשר שלא כהלוך מחשבה פוסלת כה דעבודה שמפשר לכטלה שמה עבודה והולכת הדם עבודה היא שהרי פסולה כזר דכתיב ושחט והקריבו בני אהרן הכהנים מקבלה והילך מצות כהונה: המהלך במקום שהוא צריך להלך. הולכה זו מחשבה פוסלת כה כיון קבלו כהון להלן מן המזבח והכניסו כפנים שקרבו לגד המזבח זו הוי צריך להלך ומחשבה פוסלת בו קבלו כפנים סמוך למזבח והוציאו לחוץ זהו הוי שאין צריך להלך ואין מחשבה פוסלת בו חזר והכניסו זה הוי הצריך להלך ואין הלכה כר"ש ולא כר"מ:

גמרא זבחים דף ד' ע"א

מִנָּא לָן דִּבְעֵינַן זְבִיחָה לִשְׁמָהּ. אָמַר קְרָא (ויקרא ג') וְאִם זֶבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ שֶׁתְּהֵא זְבִיחָה לְשֵׁם שְׁלָמִים (ממאי) וְדִלְמָא הֵיינוּ שְׁמַיְיהוּ. מִדְּכְתִיב (שם ז') הַמַּקְרִיב אֶת דַּם הַשְּׁלָמִים. הַזּוֹרֵק אֶת הַדָּם הַשְּׁלָמִים. וְלֹא כְתִיב זֶבַח וְהָכָא כְּתִיב זֶבַח שְׁמַע מִינָּהּ שֶׁתְּהֵא זְבִיחָה לְשֵׁם שְׁלָמִים. אַשְׁבְּחַן זְבִיחָה שֶׁאֵר עֲבוֹדוֹת מְנַיִן. אָמַר קְרָא הַמַּקְרִיב אֶת דַּם הַשְּׁלָמִים שֶׁתְּהֵא קַבָּלָה לְשֵׁם שְׁלָמִים. אַשְׁבְּחַן שְׁחִיטָה וְקַבָּלָה. זְרִיקָה מְנָלָן. אָמַר קְרָא הַזּוֹרֵק אֶת הַדָּם הַשְּׁלָמִים שֶׁתְּהֵא זְרִיקָה לְשֵׁם שְׁלָמִים. אַשְׁבְּחַן בּוּזְהוּ הוֹלָכָה מְנָלָן אָמַר קְרָא (שם) וְהַקְרִיב אֶת הַכֹּל הַמִּזְבֵּחָה וְאָמַר מַר זוּ הוֹלָכַת אֵבָרִים לַכֶּבֶשׁ. וְתַנְיָא וְהִקְרִיבוֹ זוּ קַבָּלַת הַדָּם וְאַפִּיק

רש"י

רחמנא

מנא לן דבעינן זביחה לשמה. לכתחילה דהי ממילא שפיך לא מיפרסי בית עבודות לשמו: ממאי. דלמעין שחיטה קרוי זבח דילמא הייט שמייהו זבח שלמים ולא נאמר זבח מקום שחיטה: זו קבלת הדם. דהא בתר שחיטה כתיב ולא לפשר

לתוקמיה

רַחֲמָנָא בִּלְשׁוֹן הוֹלָכָה לְמֵימְרָא דְהוֹלָכָה לֹא תַפִּיק מִכְּלַל קַבָּלָה:

רש"י

לְחוֹקְמִים כְּהוֹלָכָה וְאֵינוֹ דִּין הוֹלָכָה הוּא מִדְּחָזִינַן כְּהוֹלָכָה לְיִכְרִים דִּכְתִיב בֵּיהּ קְרִיבָה דִּין הוֹלָכָה הוּא. וְכִי גְּרִסִינַן וְאִפְּיקָה רַחֲמָנָא קַבָּלָה בִּלְשׁוֹן הוֹלָכָה לְמֵימַר' דְּהוֹלָכָה לֹא נִפְקָא מִכְּלַל קַבָּלָה:

זוהר בהקדמה דף י"ג ע"ב

פְּקוּדָא תְּשִׁיעָאָה לְמֵיתַן לְמַסְכְּנֵי וּלְמֶהֱוֵי רַחְמָנָא לוֹן מַרְפֵּא דִּכְתִיב נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ. נַעֲשֶׂה אָדָ"ם בְּשִׁתּוּפָא כְּלַל דְּכַר וְנוּקְבָא. בְּצַלְמֵנוּ עָתִירִי. כִּדְמוּתֵנוּ מַסְכְּנֵי. דְּהָא מִסְכְּנוּתָא דְּדִכּוּרָא עָתִירִי וּמַסְטְרָא דְּנוּקְבָא מַסְכְּנֵי. כַּמָּה דְּאִינּוּן בְּשִׁתּוּפָא חֲדָא וְחֵם דָּא עַל דָּא וְיָהִיב דָּא לְדָא וְנָמִיל לֵיהּ טִיבוּ הָכִי אִיצְטְרִיךְ בַּר נָשׁ לְתַתָּא לְמֶהֱוֵי עָתִירָא וּמַסְכְּנָא בְּחִבּוּרָא חֲדָא וּלְמֶיהַב דָּא לְדָא וּלְגַמְלָאָה טוֹבָא דָּא לְדָא. וְיִרְדּוּ בְּדָגַת הַיָּם וְגוֹמֵר רָזָא דְּנָן חֲמִינָן בְּסִפְרָא דִּשְׁלְמֹה מַלְכָּא. דְּכָל מַאן דְּחָם עַל מַסְכְּנֵי בְּרַעוּתָא דְּלִבָּא לָא מִשְׁתָּנֵי דִּיוּקְנֵיהּ לְעָלָם מִדִּיוּקְנָא דְּאָדָם הָרִאשׁוֹן וְכֵיוָן דְּדִיוּקְנָא דְּאָדָ"ם אִתְרְשִׁים בֵּיהּ שַׁלִּיט עַל כָּל בְּרִיָּין דְּעַלְמָא בְּהַהוּא דִּיוּקְנָא. הָדָא הוּא דִכְתִיב (בראשית ט') וּמוֹרַאֲכֶם וְחִתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְגוֹמֵר. כְּהִהוּ זְעִין וְדַחֲלִין מֵהַהוּא דִּיוּקְנָא דְּאִתְרַשִּׁים בֵּיהּ בְּנִין דְּדָא הוּא פְּקוּדָא מַעֲלָיָא לְאִסְתַּלָּקָא בַּר נָשׁ בְּדִיוּקְנֵיהּ דְּאָדָם עַל כָּל שַׁבָּ פְּקוּדִין. מְנָא לָן מִנְּבוּכַדְנֶצַּר אַף עַל גַּב דְּחַלְמָא הַהוּא חֶלְמָא כָּל זְמָנָא דַּהֲוָה מֵיתָן לְמַסְכְּנֵי לָא שָׁרָא עֲלֵיהּ חֶלְמֵיהּ. בְּיָן דַּאֲטִיל עֵינָא בְּישָׁא דְּלָא לְמֵיתַן לְמַסְכְּנֵי מַ"ש כְּתִיב (דניאל ד') עוֹד מִלְּתָא בְּפוּם מַלְכָּא וְגוֹמֵר מִיָּד אִשְׁתַּנֵי דִּיוּקְנֵיהּ וְאִטְרִיד מִן בְּנֵי נָשָׁא. וּבְנִין כַּךְ נַעֲשֶׂה אָדָם. כְּתִיב הָכָא עֲשָׂיָה וּכְתִיב הָתָם (רות ב') שֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם בּוֹעַז:

מוסר יוסף לחק הלכה פסוקה

ספר הישר והוא לרבי זרחיה מיוני ולא לר"ת ש"ע או"ח סי' ר"ו

א כָּל אֵלּוּ הַבְּרָכוֹת צְרִיךְ שֶׁלֹּא יַפְסִיק בֵּין בְּרָכָה לַאֲכִילָה וְצָרִיךְ לְהַשְׁמִיעַ לְאָזְנָיו וְאִם לֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנָיו יָצָא וּבְלִבַּד שֶׁיּוֹצִיא בִּשְׂפָתָיו וְנֶאֱמָרִים בְּכָל לָשׁוֹן: ב כָּל הַבָּר שֶׁמְּבָרֵךְ עָלָיו לֶאֱכֹל אוֹ לְהָרִיחַ בּוֹ צָרִיךְ לֶאֱחֹז בִּימִינוֹ כְּשֶׁהוּא מְבָרֵךְ: ג אֵין מְבָרְכִין לֹא עַל אוֹכֶל וְלֹא עַל מַשְׁקֶה עַד שֶׁיְּבִיאוּהוּ לְפָנָיו צָרִיךְ לְבָרֵךְ פַּעַם אַחֶרֶת אֲבָל מִי שֶׁבֵּירַךְ עַל פֵּירוֹת שֶׁלְּפָנָיו יָכֹלוּ לוֹ יוֹתֵר מֵאוֹתוֹ הַמִּין

לְבִי לַבִּי הַלֹּא יָדַעְתָּ כִּי לֹא נִבְרֵאתִי כִּי אִם לַשּׁוּב לְעָפָר טְיוֹם יְהוֹתֵךְ מְדוּעַ לֹא זָכַרְתָּ אַחֲרִיתֵךְ הֲלֹא תֵרַע כִּי כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתָּה חַי עַל הָאֲדָמָה כְּצֵל עוֹבֵר וְכַמּוּץ יְסוֹעֵר מְגוֹרָן וְכָעָשָׁן מֵאֲרֻבָּה יָמִיךְ חֲרוּצִים וְחַיֶּיךָ קְצוּצִים וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲבוֹר עָלֶיךָ יוֹם אוֹ לַיְלָה תֶּחְסַר חֵלֶק מֵחַלְקֵי חַיֶּיךָ וּבְכָל יוֹם תִּקְרַב אֶל הַקֶּבֶר וְתָעוּף בְּלִי אֵבֶר וּמְדוּעַ לֹא זָכַרְתִּי עִפָּךְ אַתָּה וְלֹא יָדַעְתָּ כִּי מִן הָאֲדָמָה נוֹצַרְתָּ וְעַל מִי בָטַחְתָּ כִּי מָרַדְתָּ וּמְדוּעַ אַתָּה

בראשית ליום חמישי

גֵּיהַר וְלֹא תַעֲבוֹר אֶל לַבָּךְ יוֹם הַמַּר. יוֹם אָשֵׁי תֹּאבַד עֲצָתָךְ וְנִסְרָחָה חֻכְמָתָךְ. יוֹם יְרַבֵּץ לְשׁוֹנָךְ רֻחֲבֵיךְ. יוֹם יְשַׁאוֹךְ עַל כְּתֵפָם וְיִסְבְּלוּךְ וְעַל אֶרֶץ הַחֹתִית יַשְׁלִיכוּךְ וְעַל כָּל מַעֲשֶׂה יַחְשָׁבוּךְ וְבָאבָק תִּדְכָּה וְאִשָּׁךְ לֹא תִכְבֶּה. יוֹם הִרְאָה הַחֶשְׁבּוֹן עֶרְוָךְ וְהַכְּפֹר פְּתוּחַ וּמֹאזְנֵי מִשְׁפָּט וְכוּס תַּרְעֵלָה בְּיַד ה׳ שָׁם תְּמַצֶּה שִׁמְרָיְךָ וְתָהֲמָה נַפְשֵׁךְ בְּצִרְיָךְ וּמַה תָּשִׁיב עַל דְּוֹגוֹתֵךְ הָלֹא אִוֶּה תִּרְאֶה פְּרִי מַעֲלָלַיִךְ וְתִמְצָא גְמוּלֵךְ וְאִלּוּ הָמוּת בְּמוֹת הַבְּהֵמָה וְלֹא תִהְיֶה עָתִיד לָתֵת חֶשְׁבּוֹן הֵנָּה לָךְ לְשִׁמּוֹחַ בְּמוֹתֵךְ אַךְ הֵלְאָה לְמֵרָה כָּמוֹת וְלַמְּקוֹם אוֹפֶל אֶרֶץ חוֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת שָׁם תָּפוּר עֲרֵיךְ אֵימָה וְתַבְסֵךְ בְּלִימָה וּלְבוּשֵׁךְ גּוֹשׁ רִמָּה וְיוֹרָה עַל גּוּפֵךְ גַּפְרִית לְבָלְתִּי הַשְׁאִיר לָךְ שָׂרִיד הָלֹא הַיּוֹם הַהוּא נוֹרָא וְאָיוֹם. יוֹם אֲשֶׁר אֵין לוֹ פְּדִיוֹם. יוֹם הַמְּרוּר בְּבָבָה תַּאֲנִיָּה וַאֲנִיָּה. יוֹם חֲרָדָה וְצָעָקָה. יוֹם שׁוֹאָה וּנְאָקָה. יוֹם מַכְפֵּר מַר. יוֹם תַּעֲרוּךְ אֲנָל מִשְׁמָר מוּל מִשְׁמָר. יוֹם יָחֻמָּה אֵם הָאֵל וְקִנְאָתוֹ וְנִהְיָה בְּאֵשׁ חֲמָתוֹ. יוֹם יָרְכוּ הַמַּעֲנִבִּים וְהַמַּכְאוֹבִים. יוֹם יָהֻמּוּ כָּל אִישׁ יָדָיו עַל חֲלָצָיו. יוֹם יֹאבְדוּ כָּל חַפְצָיו. יוֹם תֵּצֵא הַנְּשָׁמָה וַיִּשָּׁאֵר הַגּוּף כְּכֶלִי מָלֵא בְּרִימָה מוּשָׁלָךְ בָּאָבֶן דּוֹמֵם וְאַתָּה בֶּן אָדָם עַל מִי תָּגוּם לַעֲזָרָה אוֹ מִי יִהְיֶה עָלֶיךָ סַתְרָה הָלֹא אֵן תֹּאמַר אַוִּי לִי מֶה עָשִׂיתִי מַדּוּעַ דִּבֶּר ה׳ בְּזוֹתִי וְאַתַּרֵי שְׁרִירוּת לִבִּי פָּנִיתִי וּכְמֶה אֶתְבָּטֵחַ בִּי. עֵרוֹם אִנְבֵי תִּתְקוֹשֵׁשׁ וְתִתְבּוֹשֵׁשׁ וְתִכָּלֵם מַחֲשָׁאתֵךְ וְתַן תּוֹדָה לֵאלֹהַיִךְ בְּעוֹד נַפְשֵׁךְ בְּגוּפֵךְ וּבְטֶרֶם יֶחְשְׁכוּ כֹּכְבֵי נַשְׁפֵּךְ שׁוּב יוֹם אֶחָד לְפָנַי מֵיתָתֵךְ תַּחֲזֵק בְּמוּסָר אַל תֶּרֶף נְצֹרֶהָ כִּי הִיא חַיֶּיךָ:

בראשית ליל ששי תורה

צירוף יְהוָה

כז וַיִּבְרָא אֱלֹהִים | אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים
בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם: וּבְרָא יְ־ת אָדָם בְּצַלְמִיהּ
בְּצַלְמָא דַּיְ בָּרָא יָתֵיהּ דְּכַר וְנוּקְבָא בָּרָא יָתְהוֹן: כח וַיְבָרֶךְ אֹתָם
אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־

רש״י

הארץ

(כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו. נדפיס העבוי לו שכל נברא במאמר והוא נברא בידים שנא׳ (תהלים קלט) ותשת עלי כפכה נעשה במותם כמותם העבוים ט״י רומס מקורין קוי״ן (וכ״י קוי״ן והוא בל״ת בטעמפעל) וכן הוא אומר (מיכה לח) תתפכך במומר חומס: בצלם אלהים ברא אותו. פירש לך שאותו צלם המתוקן לו נלם דיוקן יוצרו הוא: זכר ונקבה ברא אותם. ולהלן הוא אומר (בראשית ג) ויקח אחת מצלעותיו וגו׳ במדרש אגדה שנברלו שני פרופיס ברומח ראשונה ואחר כן חלקם. ופשוטו של מקרא כאן מודיעך שנבראו שניהם בשעה אחת ולא פירש לך כיצד בריותן ופירש לו במקום אחר: (כח) וכבשוה. מסר ו״ולמדך שהזכר כופה את הנקבה שלא

תהה

הָאָרֶץ וְכִבְשֻׁהָ וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל־
חַיָּה הָרֹמֶשֶׁת עַל־הָאָרֶץ׃ וּבָרִיךְ יְתֵהוֹן יְיָ וַאֲמַר לְהוֹן יְיָ פּוּשׁוּ
וְסְגוּ וּמְלוּ יָת אַרְעָא וּתְקוֹפוּ עֲלָהּ וּשְׁלוּטוּ בְּנוּנֵי יַמָּא וּבְעוֹפָא דִּשְׁמַיָּא וּבְכָל
חַיְתָא דִּרְחִישָׁא עַל אַרְעָא׃ כט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם
אֶת־כָּל־עֵשֶׂב | זֹרֵעַ זֶרַע אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ
וְאֶת־כָּל־הָעֵץ אֲשֶׁר־בּוֹ פְרִי־עֵץ זֹרֵעַ זָרַע לָכֶם יִהְיֶה
לְאָכְלָה׃ וַאֲמַר יְיָ הָא יְהָבִית לְכוֹן יָת כָּל עִשְׂבָּא דְּבַר זַרְעָה מִזְדָּרַע
דִּי עַל אַפֵּי כָל אַרְעָא וְיָת כָּל אִילָנָא דִּי בֵיהּ פֵּירֵי אִילָנָא דְּבַר זַרְעֵהּ
מִזְדָּרַע לְכוֹן יְהֵי לְמֵיכָל׃ ל וּלְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ וּלְכָל־עוֹף
הַשָּׁמַיִם וּלְכֹל | רוֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה
אֶת־כָּל־יֶרֶק עֵשֶׂב לְאָכְלָה וַיְהִי־כֵן׃ וּלְכָל חֵית אַרְעָא וּלְכָל
עוֹפָא דִּשְׁמַיָּא וּלְכֹל דְּרָחִישׁ עַל אַרְעָא דְּבֵיהּ נַפְשָׁא חַיְתָא יָת כָּל יְרוֹק
עִשְׂבָּא לְמֵיכַל וַהֲוָה כֵּן׃ לא וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה
וְהִנֵּה־טוֹב מְאֹד וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם הַשִּׁשִּׁי׃ פ
וַחֲזָא יְיָ יָת כָּל דְּעָבַד וְהָא תַקִּין לַחֲדָא וַהֲוָה רְמַשׁ וַהֲוָה צַפַּר יוֹם שְׁתִיתָאֵי׃
ב א וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צְבָאָם׃ וְאִשְׁתַּכְלִילוּ שְׁמַיָּא
וְאַרְעָא וְכָל חֵילֵיהוֹן׃ ב וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ

רש"י אשר

תמה ילחנית ועוד ללמדך שהיתה שדרכו לכבוש מלזוה על פריס ורביה ולא הלסה׃
(כט) לכם יהיה לאכלה ולכל חית הארץ. הבוה להם בהמות וחיות למלכל
ולא הרמה לחדם ולהסמו להמית בריה ולהכול בשר לה כל ירק עשב יהכלו יחד
כלם וכשבחו בני נח התיר להם בשר שנחמר כל רמש חשר הוח חי וגו׳ כירק עשב
שהתרתי לחדם הרחשון נתתי לכם חת כל׃ (לא) יום הששי. הוסיף ה׳ בשבי
בגמר מעשה בראשית לומר שהתנה עמהם ע״מ שיקבלו עליהם ישראל תמשה חומשי
תורה. ד״ל יום השבי שכולם תלויס ועומדים עד יום השבי הוח שבי בסיון (ס״ל
שביום ו׳ בסיון שקבלו ישראל התורה נתחזקו כל יצירת בראשית ונחשב כאלו נגמרה
העולם עתה וזהו יום השבי בס״ל שחותו יום ו׳ בסיון) המוכן למתן תורה׃ (ב)
ויכל אלהים ביום השביעי. כ״ם לומר בשר ודם שאינו יודע עתיו ורגעיו לריך
להוסיף מחול על הקודם לחבל הקב״ה שיודע עתיו ורגעיו נכנס בו בחוט השערה
וגרמה

אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ
אֲשֶׁר עָשָׂה׃ וְשֵׁצִי יְיָ בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה עֲבִידְתֵּיהּ דִּי עֲבַד וְנַח בְּיוֹמָא
שְׁבִיעָאָה מִכָּל עֲבִידְתֵּיהּ דִּי עֲבָד׃ ג וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־יוֹם
הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ
אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת׃ פ שני וּבְרִיךְ יְיָ יָת יוֹמָא
שְׁבִיעָאָה וְקַדִּישׁ יָתֵיהּ אֲרֵי בֵיהּ נַח מִכָּל עֲבִידְתֵּיהּ דִּי בְרָא יְיָ לְמֶעְבַּד׃
ד אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת
יְהוָה אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמָיִם׃ אִלֵּין תּוֹלְדָת שְׁמַיָּא וְאַרְעָא כַּד
אִתְבְּרִיאוּ בְּיוֹמָא דִּי עֲבַד יְיָ אֱלֹהִים אַרְעָא וּשְׁמַיָּא׃ ה וְכֹל | שִׂיחַ
הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ וְכָל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טֶרֶם
יִצְמָח כִּי לֹא הִמְטִיר יְהוָה אֱלֹהִים עַל־הָאָרֶץ וְאָדָם
אַיִן לַעֲבֹד אֶת־הָאֲדָמָה׃ וְכָל אִילָנֵי חַקְלָא עַד לָא הֲווֹ בְּאַרְעָא
וְכָל עִשְׂבָּא דְּחַקְלָא עַד לָא צְמַח אֲרֵי לָא אַחֵית מְטָרָא יְיָ אֱלֹהִים עַל אַרְעָא

* ה' וע"ירא. רש"י ואנש

וגרסה כאלו כלה בו ביום ד"ת מה היה העולם חסר מנוחה כאת שבת באת מנוחה כלתה וגמרה המלאכה: (ג) ויברך ויקדש. ברכו במן בכל ימות השבוע יתד להם עומר לגלגולת ובשבי לחם משנה. וקדשו במן שלא ירד כלל בשבת והמקרא כתב ע"פ הנתיד: אשר ברא אלהים לעשות. המלאכה שהיתה רשויה לעשות בשבת כפל ועשה בשבי כמו שמפורש בג"ר: (ד) אלה. התמורים למעלה: תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה'. למדך שכלם נבראו בראשון. ד"ת בהבראם בה' בראם שנאמר (ישעיה מח) גיה ס' גור עולמים בה' חותיות הללו של השם יצר בהן עולמים ולמדך כאן שהעולם הזה נברא בה"ח (ס"ת רמז כמו שם"ח פתוחה למטה כך העולם פתוח לשבים בתשובה ושולם הבא נברא ביו"ד לומר שלדיקים שבאותו זמן מוצנים כמו י' בחיק קטנה בחותיות) רמז שיכדו הרשעים למעה לרחות שחת כה"ח וחת שהתומה מכל לדדיה ופתוחה למטה לרדת דרך שם: (ה) טרם יהיה בארץ. כל טרם שבמקרא לשון עד לא הוא וחינו לשון קודם וחינו נפעל לומר הטרים כאשר יאמר הקדיש וזה מוכיח ועוד אחר (שמות ט) כי טרם תירחון עדיין לא תירחון ואף זה הפרש עדיין לא היה בארץ כשנאמרה נבואת העולם בשבי קודם שנברא אדם וכל שכב השדה עדיין לא נמח וכן שכתוב ותולא לא יגלו אלא על פתח הקרקע ועמדו עד יום ו' ולמה כי לא המטיר ומה טעם לא המטיר לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתן של גשמים וכשבא

אדם

וְאֵנָשׁ לַיְת לְמִפְלַח יָת אַדְמְתָא׃ ו וְאֵד יַעֲלֵה מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה
אֶת־כָּל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ וְעַנְנָא הֲוָה סָלִיק מִן אַרְעָא וְאַשְׁקִי יָת כָּל
אַפֵּי אַדְמְתָא׃ ז וַיִּיצֶר יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם עָפָר
מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי
הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה׃ וּבְרָא יְיָ אֱלֹהִים יָת אָדָם עַפְרָא מִן
אַדְמְתָא וּנְפַח בְּאַנְפּוֹהִי נִשְׁמְתָא דְחַיֵּי וַהֲוַת בְּאָדָם לְרוּחַ מְמַלְלָא׃
ח וַיִּטַּע יְהוָה אֱלֹהִים גַּן־בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם וַיָּשֶׂם שָׁם אֶת־
הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר׃ וְנָצִיב יְיָ אֱלֹהִים גִּינָתָא בְּעַדֶן מִקַּדְמִין וְאַשְׁוִי
תַּמָּן יָת אָדָם דִּי בְרָא׃ ט וַיַּצְמַח יְהוָה אֱלֹהִים מִן־הָאֲדָמָה
כָּל־עֵץ נֶחְמָד לְמַרְאֶה וְטוֹב לְמַאֲכָל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ

רש"י הגן

חדש וידע שהם עורך לעולם התפלל עליהם וירדו ולמחו התילנות והדבלים: ה' אלהים. ה' הוא שמו ולהים בהוא שליט ושופט על כל העולם וכן פירוש זה בכ"מ לפי פשוטו ה' שהוא להים: (ו) ואד יעלה. לעניין בריותו של חדש העלה התהום והשקה ענינים לשרות הטפר ועברת חדש כנגד זה שמוהן מים ולח"כ לם ית העיסה לתך כהן והשקה ולח"כ ויולר: (ז) וייצר. שתי ילירות יליר לעולם הזה ויליר לתחיית המתים לחבל בבשתה שהיה עומדת לדין לת נכתב ביליר"ה שני יודי"ן: עפר מן האדמה. לכר עפרו מכל האדמה מלרבע רוחות שבכל מקום שימות שם תהת קולטתו לקבורה. ד"ח נטל עפרו ממקום שנלמר בו (שמות כ) מזבח אדמה תעשה לי להלוהי תהת לו אדמה כפרה ויוכל לעמוד: ויפח באפיו. עשהו מן התחתונים ומן העליונים גוף מן התחתונים ונשמה מן העליונים. לפי שביום רחשון נבראו שמים וארץ. בשני ברח רקיע לעליונים. בשלישי תרחה היבשה לתחתונים. ברביעי ברח מאורות לעליונים. בחמישי יצאו המים לתחתונים הוזקק בשני לבראות בו בעליונים ובתחתונים ואם לאו ים קנאה במעשה ברחשית שיהיו אלו רבים על אלו בבריאת יום אחד (ב"ר פי"ד וע"ש י"ח): לנפש חיה. לף בהמה וחיה נקראו נפש חיה לף זו של חדש חיה שבכולן שנאוסף בו דעה ודבור: (ח) מקדם. במזרחו של עדן נטע את הגן. ואם תאמר הרי כבר נאמר ויברח ונו' את האדם ונו' רחיתי בבריותה של ר' אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי מל"ב מדות שהתורה נדרשת וזו אחת מהן כלל שלאחריו מעשה הוא פירטו של רחשון ויברח ונו' את האדם ונו' זהו כלל שתם בריאתו מהיכן ושתם מעשיו חזר ופירש ויולר ה' אלהים ונו' וילמח לו ג"ע ויניחהו בג"ע ויפל עליו תרדמה השומע שבור שהוא מעשה אחר ואינו אלא פירטו של רחשון וכן אלל בהמה חזר וכתב ויולר ה' ונו' מן האדמה כל חית השדה כדי לפרש ויבח אל האדם לקרות שם ולאמר על העופות שנבראו מן הרקק: (ט) ויצמח.

לעכין

הַגָּן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע׃ וַאֲצַמַּח יְיָ אֱלֹהִים מִן אַרְעָא כָּל אִילָן
דְּמַרְגַּג לְמֶחֱזֵי וְטָב לְמֵיכַל וְאִילַן חַיֵּיא בְּמֶצְיעוּת גִּינְתָא וְאִילַן דְּאָכְלִין פֵּירוֹהִי
חַכְמְתָן בֵּין טַב לְבִישׁ׃ י וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־
הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים׃ וְנַהֲרָא חַד
נָפִיק מֵעֵדֶן לְאַשְׁקָאָה יַת גִּינְתָא וּמִתַּמָּן יִתְפְּרֵשׁ וְהָוֶה לְאַרְבְּעָה רֵישֵׁי נַהֲרִין׃
יא שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסֹּבֵב אֵת כָּל־אֶרֶץ הַחֲוִילָה
אֲשֶׁר־שָׁם הַזָּהָב׃ שׁוּם חַד פִּישׁוֹן הוּא דְּמַקְפְּתַת כָּל אַרְעָא דַּחֲוִילָא
דִּי תַמָּן דַּהֲבָא׃ יב וְזְהַב הָאָרֶץ הַהִוא טוֹב שָׁם הַבְּדֹלַח
וְאֶבֶן הַשֹּׁהַם׃ וְדַהֲבָא דְּאַרְעָא הַהִיא טָב תַּמָּן בְּדֹלַחָא וְאַבְנֵי בוּרְלָא׃
יג וְשֵׁם־הַנָּהָר הַשֵּׁנִי גִּיחוֹן הוּא הַסּוֹבֵב אֵת כָּל־אֶרֶץ
כּוּשׁ׃ וְשׁוּם נַהֲרָא תִנְיָנָא גִּיחוֹן הוּא דְּמַקֵּף יַת כָּל אַרְעָא דְכוּשׁ׃
יד וְשֵׁם־הַנָּהָר הַשְּׁלִישִׁי חִדֶּקֶל הוּא הַהֹלֵךְ קִדְמַת
אַשּׁוּר וְהַנָּהָר הָרְבִיעִי הוּא פְּרָת׃ וְשׁוּם נַהֲרָא תְּלִיתָאָה
דִּיגְלַת הוּא דְּמְהַלֵּךְ לְמַדְנְחָא דַּאתּוּר וְנַהֲרָא רְבִיעָאָה הוּא פְּרָת׃
טו וַיִּקַּח יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם וַיַּנִּחֵהוּ בְּגַן־עֵדֶן
לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ׃ וּדְבַר יְיָ אֱלֹהִים יַת אָדָם וְאַשְׁרִיהּ בְּגִינְתָא דְעֵדֶן
לְפַלְחָהּ וּלְמִטְרַהּ׃ טז וַיְצַו יְהוָה אֱלֹהִים עַל־הָאָדָם לֵאמֹר
מִכֹּל עֵץ־הַגָּן אָכֹל תֹּאכֵל׃ וּפַקֵּד יְיָ אֱלֹהִים עַל אָדָם לְמֵימָר

מכל

רש"י

לשון הגן הכתוב מדבר: בתוך הגן. בשמעם הגן: (יא) פישון. הוא גילוס נהר מלריס וע"ם שמימיו מתכרכין ועולין ומשקין את החלק נקרא פישון כמו ופלו פרסיו. ד"ל פישון שהוא מגדל פשתן שנאמר לגל מלריס (ישעיס יס) ובוסו טובדי פשתים: (יג) גיהון. שהיה הולך ושומה והמייתו גדולה מאד כמו (שמות כא) וכי יגף שמנגח והולך ושומה: (יד) חדקל. שמימיו חדין וקלין: פרת. שמימיו פרין ורבין ומכרין את האדם: כוש ואשור. מדיין לג סיו וכתב המקרא ע"ם הפתיד: קדמת אשור. למזרחה של אשור: הוא פרת. סחבוב על כולם המוכר על שם ל"י: (טו) ויקח. לקחו בדברים גלוים ופתחו ליבכם (ב"ר):

מִכָּל אֵילָן גִּינָּתָא מֵיכַל תֵּיכוּל׃ יז וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא
תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת׃ וּמֵאִילָן
דְּאָכְלִין פֵּירוֹהִי חַכְמִין בֵּין טַב לְבִישׁ לָא תֵיכוּל מֵנֵיהּ אֲרֵי בְּיוֹמָא דְּתֵיכוּל
מִנֵּיהּ מְמַת תְּמוּת׃ יח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לֹא־טוֹב הֱיוֹת
הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה־לּוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ׃ וַאֲמַר יְיָ אֱלֹהִים לָא תַקִּין
לְמֶהֱוֵי אָדָם בְּלְחוֹדוֹהִי אֶעְבֵּד לֵיהּ מְסָךְ לְקִבְלֵיהּ׃ יט וַיִּצֶר יְהוָה
אֱלֹהִים מִן־הָאֲדָמָה כָּל־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל־עוֹף
הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל־הָאָדָם לִרְאוֹת מַה־יִּקְרָא־לוֹ וְכֹל
אֲשֶׁר יִקְרָא־לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ׃ שלישי
וּבְרָא יְיָ אֱלֹהִים מִן אַרְעָא כָּל חֵיוַת בָּרָא וְיָת כָּל עוֹפָא דִשְׁמַיָּא וְאֵיתִי לְוָת
אָדָם לְמִחֲזֵי מָה יְקָרֵי לֵיהּ וְכֹל דִּי יְקָרֵי לֵיהּ אָדָם נַפְשָׁא חַיְתָא הוּא
שְׁמֵיהּ׃ כ וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁמוֹת לְכָל־הַבְּהֵמָה וּלְעוֹף
הַשָּׁמַיִם וּלְכֹל חַיַּת הַשָּׂדֶה וּלְאָדָם לֹא־מָצָא עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ׃
וּקְרָא אָדָם שְׁמָהָן לְכָל בְּעִירָא וּלְעוֹפָא דִשְׁמַיָּא וּלְכָל חֵיוַת בָּרָא וּלְאָדָם לָא
אַשְׁכַּח מְסָךְ לְקִבְלֵיהּ׃ כא וַיַּפֶּל יְהוָה אֱלֹהִים | תַּרְדֵּמָה עַל־
הָאָדָם וַיִּישָׁן וַיִּקַּח אַחַת מִצַּלְעֹתָיו וַיִּסְגֹּר בָּשָׂר תַּחְתֶּנָּה׃

רש"י ורמא

(יח) לא טוב היות האדם וגו'. עלה יעמדו שתי רבויות הן הקב"ה בעליונים יחיד ואין לו זוג וזה בתחתונים ואין לו זוג: עזר כנגדו. זכה עזר לא זכה כנגדו להלחם: (יט) ויצר וגו' מן האדמה. (חולין כו) היא יצירה היא עשייה התחילה למעלה ויעש אלהים את חית הארץ וגו' אלא בא ופירש שהעופות נבראו מן הרקק לפי שאמר למעלה מן המים נבראו וכאן אמר מן האדמה נבראו וטוד ללמדך כאן שבשעת יצירתן מיד בו ביום הביאם אל האדם לקרות להם שם. ובדברי הגדה (ב"ר) יצירה זו לשון רידוי וכבוש כמו (דברים כ) כי תצור אל עיר שכשבאו התת ידו של אדם: וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה וגו'. שכשהביו ופרכבו כל נפש חיה אשר יקרא לו האדם שם. הוא שמו לעולם: (כ) ולאדם לא מצא עזר: (כא) ויפל ה' אלהים תרדמה. (ב"ר) כשהביאן הביאן לפניו כל מין ומין זכר ונקבה אמר לכולם יש בן זוג ולי אין בן זוג מיד ויפל: מצלעותיו. מסטריו כמו (שמות כו) ולצלע המשכן זה שאמרו (עירובין יח) שני פרוכיות נבראו: ויסגור. מקום החתך:

וְרָמָא יְיָ אֱלֹהִים שְׁנָתָא עַל אָדָם וּדְמַךְ וְנָסִיב חֲדָא מֵעִלְעוֹהִי וּמְלֵי
בִשְׂרָא תְּחוֹתָהּ׃

יום ששי כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצנגו תשלום כל הסדרה
ותרגום והפטרה׃

כב וַיִּבֶן יְהוָה אֱלֹהִים | אֶת־הַצֵּלָע אֲשֶׁר־לָקַח מִן־
הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיְבִאֶהָ אֶל־הָאָדָם׃ וּבְנָא יְיָ אֱלֹהִים יָת עִלְעָא
דְנָסִיב מִן אָדָם לְאִתְּתָא וְאַיְתֵיהּ לְוָת אָדָם׃ כג וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת
הַפַּעַם עֶצֶם מֵעֲצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה
כִּי מֵאִישׁ לֻקְחָה־זֹּאת׃ וַאֲמַר אָדָם הָדָא זִמְנָא גַּרְמָא מִגַּרְמַי
וּבִסְרָא מִבִּסְרִי לְדָא יִתְקְרֵי אִתְּתָא אֲרֵי מִבַּעְלָא נְסִיבָא דָּא׃ כד עַל־כֵּן
יַעֲזָב־אִישׁ אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ
לְבָשָׂר אֶחָד׃ עַל כֵּן יִשְׁבּוֹק גְּבַר בֵּית מִשְׁכְּבֵי אֲבוּהִי וְאִמֵּיהּ וְיִדְבַּק
בְּאִתְּתֵיהּ וִיהוֹן לְבִסְרָא חַד׃ כה וַיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִּים הָאָדָם
וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא יִתְבּשָׁשׁוּ׃ וַהֲווֹ תַּרְוֵיהוֹן עַרְטִילָאִין אָדָם וְאִתְּתֵיהּ וְלָא
מִתְבָּהֲמִין׃ ג א וְהַנָּחָשׁ הָיָה עָרוּם מִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר

רש"י עשה

ויישן ויקח. (סס יז) שלא ירגיש בהיכת הכאר בממנו וגרגלת ותתבזה עליו: (כב)
ויבן. כבנין רחבה מלמטה וקלרה מלמעלה לקבל הולד כחולר של חטים שהוא רחב
מלמטה וקלר מלמעלה שלא יכביד משקלו על קיבותיו: ויבן. את הצלע. לאשה.
להיות לחמה כמו (שופטים ח) ויעש לותו גדעון לאפוד להיות לאפוד: (כג) זאת
הפעם (יבמות סג) מלמד שבא חדס על כל בהמה וחיה ולא נתקררה דעתו עד שבא
על חוה: לזאת יקרא אשה כי מאיש וגו'. לשון נופל על לשון מכאן שאמרו
הטועם כלשון הקדם (ב"ר): (כד) על כן יעזב איש. רוח הקדש אומרת כן
לאסור על בני נח את הערוות (סנהדרין נח): לבשר אחד. הולד נולר ע"י שניהם
ושם נעשה בשרם אחד (שם נח): (כה) ולא יתבוששו. שלא היו יודעים דרך
ניעות להאמין בין טוב לרע (ב"ר) ואע"פ שאנחנו בו דעתנו שמות לא נתן
בו יצר הרע עד שאכלו מן העץ ונכנס בו יה"ר וידע מה בין טוב לרע (ב"ר):(א)
והנחש היה ערום. מה ענין זה לכאן היה לו לסמוך ויעש לאדם ולאשתו כתנות
עור ולבבס אלא ללמדך מחיזו סיבה קבן הוחם עליהם רואה אותם ערומים ועסוקים
בתשמיש לעין כל ונהיוה לה: ערום מכל. לפי ערמתו וגדולתו היתה מפלתו ערום
מכל חרוד מכל (ב"ר): אף כי אמר וגו'. שמא אמר לכם לא תאכלו מכל וגו'

וא"פ

עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִשָּׁה אַף כִּי־אָמַר
אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִכֹּל עֵץ הַגָּן׃ וַתְּוֵיא חַוָּה חַבִּים מִכָּל
חֵוֹת בָּרָא דִּי עֲבַד יְיָ אֱלָהִים וַאֲמַר לְאִתְּתָא בְּקוּשְׁטָא אֲרֵי אֲמַר יְיָ לָא תֵיכְלוּן
מִכָּל אִילַן גִּנְתָא׃ ב וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־הַנָּחָשׁ מִפְּרִי עֵץ־
הַגָּן נֹאכֵל׃ וּמִפְּרִי אִילַן גִּנְתָא נֵיכוֹל׃
ג וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ־הַגָּן אָמַר אֱלֹהִים לֹא
תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְּעוּ בּוֹ פֶּן־תְּמֻתוּן׃ וּמִפֵּירֵי אִילָנָא דִּי
בְּמִצְיעוּת גִּנְתָא אֲמַר יְיָ לָא תֵכְלוּן מִנֵּיהּ וְלָא תְקָרְבוּן בֵּיהּ דִּלְמָא תְּמוּתוּן׃
ד וַיֹּאמֶר הַנָּחָשׁ אֶל־הָאִשָּׁה לֹא־מוֹת תְּמֻתוּן׃ וַאֲמַר
חִוְיָא לְאִתְּתָא לָא מְמָת תְּמוּתוּן׃ ה כִּי יֹדֵעַ אֱלֹהִים כִּי בְּיוֹם
אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ וְנִפְקְחוּ עֵינֵיכֶם וִהְיִיתֶם כֵּאלֹהִים יֹדְעֵי
טוֹב וָרָע׃ אֲרֵי נָבִי קֳדָם יְיָ אֲרֵי בְּיוֹמָא דְּתֵכְלוּן מִנֵּיהּ וְיִתְפַּתְּחָן עֵינֵיכוֹן
וּתְהוֹן כְּרַבְרְבִין חַכְמִין בֵּין טַב לְבִישׁ׃ ו וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב
הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תַאֲוָה־הוּא לָעֵינַיִם וְנֶחְמָד הָעֵץ
לְהַשְׂכִּיל וַתִּקַּח מִפִּרְיוֹ וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם־לְאִישָׁהּ עִמָּהּ
וַיֹּאכַל׃ וַחֲזַת אִתְּתָא אֲרֵי טָב אִילָנָא לְמֵיכַל וַאֲרֵי אַפֵּי הוּא לְעֵינִין
וּמְרַגֵּג אִילָנָא לְאִסְתַּכָּלָא בֵּיהּ וְנָסֵיבַת מֵאִבֵּיהּ וַאֲכָלַת וִיהַבַת אַף לְבַעֲלָהּ

רש"י עמה

זאת"פ בראשה לומס מוכלים מסאר פירות הרבה עליה דברים כדי בתם"כמו ויבא לדבר בחומו הטן׃ (ג) ולא תגעו בו. הוסיפה על הלווי לפיכך באה לידי גרעון הוא שנאמר (משלי ל) אל תוסף על דבריו׃ (ד) לא מות תמותון. דחפה מד שנגעה בו אמר לה כשם שאין מיתה בנגיעה כך אין מיתה באכילה (ב"ר)׃ (ה) כי יודע. כל אומן שונא את בני אומנותו מן הטן אכל ובראו את העולם (ב"ר)׃ והייתם כאלהים. יולבי טולמות׃ (ו) ותרא האשה. ראתה דבריו של נחש ושקלו לה והחמיקו (ב"ר)׃ כי טוב העץ. לסיות כאלסיס׃ ובי תאוה הוא לעינים. כמו שאמר לה ונפקחו עיניכם׃ ונחמד העץ להשכיל. כמו שאמר לה יודעי טוב ורע׃ ותתן גם לאישה. שלא תמות היא ויסא הוא ויסא אחרת׃ גם. לרבות בהמה וחיה׃

ותפקחנה

עבה ואכל : ז וַתִּפָּקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי עֵירֻמִּם
הֵם וַיִּתְפְּרוּ עֲלֵה תְאֵנָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגֹרֹת : וְאִתְפַּתָּחָא
עֵינֵי תַּרְוֵיהוֹן וְיָדְעוּ אֲרֵי עַרְטִילָאִין אִינּוּן וְהַטִּיטוּ לְהוֹן מַרְגְּנֵי תְּאֵנִין וַעֲבָדוּ
לְהוֹן דָּרְזִין : ח וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־קוֹל יְהוָה אֱלֹהִים מִתְהַלֵּךְ בַּגָּן
לְרוּחַ הַיּוֹם וַיִּתְחַבֵּא הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ מִפְּנֵי יְהוָה אֱלֹהִים
בְּתוֹךְ עֵץ הַגָּן : וְשָׁמְעוּ יָת קָל מֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהִים מְהַלֵּךְ בְּגִנְתָּא
לְמִנַּח יוֹמָא וְאִטְמַר אָדָם וְאִתְּתֵיהּ מִן קֳדָם יְיָ אֱלָהִים בְּגוֹ אִילַן גִּנְתָּא :
ט וַיִּקְרָא יְהוָה אֱלֹהִים אֶל־הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אַיֶּכָּה :
וּקְרָא יְיָ אֱלָהִים לְאָדָם וַאֲמַר לֵיהּ אַיְכָדֵין אָתְּ : י וַיֹּאמֶר אֶת־קֹלְךָ
שָׁמַעְתִּי בַגָּן וָאִירָא כִּי־עֵירֹם אָנֹכִי וָאֶחְבָּא : וַאֲמַר
יָת קָל מֵימְרָךְ שְׁמָעִית בְּגִנְתָּא וּדְחֵילִית אֲרֵי עַרְטִילָאי אֲנָא וְאִיטַמָּרִית :
יא וַיֹּאמֶר מִי הִגִּיד לְךָ כִּי עֵירֹם אָתָּה הֲמִן־הָעֵץ
אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְבִלְתִּי אֲכָל־מִמֶּנּוּ אָכָלְתָּ : וַאֲמַר מַן חַוֵי
לָךְ אֲרֵי עַרְטִילָאי אָתְּ הֲמִן אִילָנָא דְּפַקֵּידְתָּךְ בְּדִיל דְּלָא לְמֵיכַל מִנֵּיהּ

אכלת רש"י

(ז) ותפקחנה וגו'. לענין החכמה דבר הכתוב ולא לענין ראיה ממש וסוף המקרא מוכיח: וידעו כי עירומים הם. לפי הסומא יודע כשהוא ערום ולא מהו וידעו כי עירומים הם מלוה ע' היה בידם ונתערטלו הימנה (ב"ר): עלה תאנה. הוא העץ שאכלו ממנו בדבר שנתקללו בו נתקנו (סנהדרין ע') לפי שאר העלים מגעוס מליטול עליהם ומפני מה לא נתפרסם העץ שאין הקב"ה חפץ להוסיף בריה שלא יכלימוהו ויאמרו זהו שלקה העולם על ידו (מדרש רבי הגחומא): (ח) וישמעו. יש מדרשי אגדה רבים וכבר סדרום רבותינו על מכונם בב"ר ובשאר מדרשות ואני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא ולאגדה המיוצאת מדברי המקרא דבר דבור על אופניו: וישמעו. מה שמעו שמעו את קול הקב"ה שהיה מתהלך בגן: לרוח היום. לאותו רוח שהשמש באה משם (ס"א לפי ודוק כי כן עיקר) וזו היא מערבית שלפנות ערב תמה במערב והם סרחו בשעירית (שם לח): (ט) איכה. יודע היה היכן הוא אלא ליכנס עמו בדברים שלא יהא נבהל להשיב שם יעניסנו פתחום (ב"ר) וכן בקין אמר לו (בראשית ד') אי הבל אחיך וכן בבלעם (במדבר כב) מי האנשים האלה עמך ליכנס עמהם בדברים וכן בחזקיהו בשלוחי מרודך בלאדן (ישעיה לט): (יא) מי הגיד לך. מאין לך לדעת שהשם

אֲכַלְתָּ: יב וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הִוא
נָתְנָה־לִּי מִן־הָעֵץ וָאֹכֵל: וַאמַר הָאָדָם אִיתְתָא דִיהַבְתְּ עִמִּי הִיא
יְהַבַת לִי מִן אִילָנָא וַאֲכָלִית: יג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לָאִשָּׁה
מַה־זֹּאת עָשִׂית וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַנָּחָשׁ הִשִּׁיאַנִי וָאֹכֵל:
וַאמַר יְיָ אֱלֹהִים לְאִתְתָא מָה דָא עֲבַדְתְּ וַאֲמַרַת אִתְתָא חִוְיָא אַטְעֵנִי
וַאֲכָלִית: יד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים | אֶל־הַנָּחָשׁ כִּי עָשִׂיתָ
זֹּאת אָרוּר אַתָּה מִכָּל־הַבְּהֵמָה וּמִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה
עַל־גְּחֹנְךָ תֵלֵךְ וְעָפָר תֹּאכַל כָּל־יְמֵי חַיֶּיךָ: וַאמַר יְיָ
אֱלֹהִים לְחִוְיָא אֲרֵי עֲבַדְתְּ דָא לֵיט אַתְּ מִכָּל בְּעִירָא וּמִכֹּל חֵיוַת בָּרָא עַל
מְעָךְ תְּזֵיל וְעַפְרָא תֵיכוֹל כָּל יוֹמֵי חַיָּיךְ: טו וְאֵיבָה | אָשִׁית בֵּינְךָ
וּבֵין הָאִשָּׁה וּבֵין זַרְעֲךָ וּבֵין זַרְעָהּ הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ
וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב: ס וּדְבַבוּ אֲשַׁוֵי בֵּינָךְ וּבֵין אִיתְתָא וּבֵין בְּנָךְ
וּבֵין בְּנָהָא הוּא יְהֵא דְכִיר לָךְ מַה דַּעֲבַדְתְּ לֵיהּ מֵרֵקְדָמִין וְאַתְּ תְּהֵא נָטַר
לֵיהּ לְסוֹפָא: טז אֶל־הָאִשָּׁה אָמַר הַרְבָּה אַרְבֶּה
עִצְּבוֹנֵךְ וְהֵרֹנֵךְ בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָנִים וְאֶל־אִישֵׁךְ

רש"י השוקתך

ים בעומר טרוס: המן העץ. בתמיה: (יב) אשר נתתה עמדי. (ע"ז ה') כאן כפר בטובה: (יג) השיאני. הטעני כמו (יסעיה לו) אל יסית לכם חזקיהו: (יד) כי עשית זאת. מכאן אתין מהפכים בזכותו של מסית אחילות למה עמית זאת. היה לו להסיב דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין (סנהדרין כ"ט): מכל הבהמה ומכל חית השדה. אם מבהמה נתקלל מחיה לא כל שכן הטמידו רבותינו מדרש זה במס' כבורות (דף ח) ללמד שימי עיבורו של נחש שבע שנים: על גחונך תלך. רגליס היו לו ונקללו: (טו) ואיבה אשית. אתה לא נתכוונת אלא שימות אחד כשיאכל הוא תחלה ושמא אח חוס ולא בחת לדבר אל חוס תחלה אלא לפי שהנחיס דעתן קלות להתפתות ויודעות לפתות אח בעליהן לפיכך ואיבה אשית: ישופך. (סוטה ט) יכתוך. כמו (דבריס ט) ואכות אחזו ותרגומו ושפיית יתיה: ואתה תשופנו עקב. לא יהא לך קומה ותשכנו בעקבו ואף משם תמיתנו ולעתן תשופנו כמו נשף בהם (יסעיה מ) כשהגחש בא לנשוך הוא נושף כמין סריקה ולפי שהעין נופל על הל' כתב לשון נשיפה בשניהם: (טז) עצבונך. זה לער גידול בניס (עירובין ק) והרונך זה לער העיבור: בעצב תלדי בנים. זה לער הלידה:

ואל

תְּשׁוּקָתֵךְ וְהוּא יִמְשָׁל־בָּךְ׃ ס לְאִתְּתָא אֲמַר אַסְגָּאָה אַסְגֵּי צַעֲרָיְכִי
וְעִדּוּיָיְכִי בְּצַעַר תֵּלְדִין בְּנִין וּלְוָת בַּעֲלַיִךְ תֶּהֵא תְּאוּבְתִּיךְ וְהוּא יִשְׁלַט בָּךְ׃
יז וּלְאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ וַתֹּאכַל
מִן־הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה
הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ׃
וּלְאָדָם אָמַר אֲרֵי קַבֵּילְתָּא לְמֵימַר אִיתְּתָךְ וַאֲכַלְתָּ מִן אִילָנָא דִּי פַקֵּדְתָּךְ
לְמֵימַר לָא תֵיכוֹל מִנֵּיהּ לִיטָא אַרְעָא בְּדִילָךְ בְּעָמַל תֵּיכְלִינַהּ כָּל יוֹמֵי חַיָּיךְ׃
יח וְקוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה׃
וְכוּבִין וְאֶזְדְּרִין תַּצְמַח לָךְ וְתֵיכוֹל יַת עִשְׂבָּא דְּחַקְלָא׃ יט בְּזֵעַת אַפֶּיךָ
תֹּאכַל לֶחֶם עַד שׁוּבְךָ אֶל־הָאֲדָמָה כִּי מִמֶּנָּה לֻקָּחְתָּ
כִּי־עָפָר אַתָּה וְאֶל־עָפָר תָּשׁוּב׃ בְּזִיעָא דְאַפָּךְ תֵּיכוֹל
לַחְמָא עַד דְּתֵיתוּב לְאַרְעָא דְּמִנַּהּ אִתְבְּרִיתָא אֲרֵי עַפְרָא אַתְּ וּלְעַפְרָא
תְּתוּב׃ כ וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הִוא הָיְתָה
אֵם כָּל־חָי׃ וּקְרָא אֱנָשׁ שׁוּם אִתְּתֵיהּ חַוָּה אֲרֵי הִיא הֲוָת אִמָּא דְּכָל

רש"י בני

ואל אישך תשוקתך. להמשים ותטפ"כ יון לך מלח למוכעו בפה חלה הוח ימשול בך הכל ממנו ולח ממך: תשוקתך. תחוקך כמו (ישעיה כט) ונפשו שוקקה: (יז) ארורה האדמה בעבורך. תעלה לך דברים מרובים כעון זבוכים ופרשוסים ומלים מפל ליולה להרבות רעה והבריות מקללות חדים ביוק מהם: (יח) וקוץ ודרדר תצמיח לך. להרן כשחורעה מיני זרעים הלמיח קוץ ודרדר קודהם ועכבויות וכן בילקוט ע"י תיקון (בילה לד): ואכלת את עשב השדה. ומה קללה היח זו והלח בברכה נחמר לו הנה נתתי לכם חת כל עשב זורע זרע וגו' חלח מה חמור כחן בדהם הענין חרורה האדמה בעבורך בעצבון תחכלנה ואחר העלבון וקוץ ודרדר תצמיח לך כשחורעה קטניות חו ירקות נגה היח הלמיח לך קוליס ודרדרים ואחר עשבי השדה ועל כרחך תחכלם: (יט) בזעת אפיך. לאחר שתטריח בו הרבה: (כ) ויקרא האדם. חזר הכתוב לעניני הרחמן ויקרח האדם שמות ולח הפסיק חלח ללמדך שע"י קריחת שמות נזדווגה לו חוה כמו שכתוב ולאדם לא מלח עזר כנגדו לפיכך ויפל ה' אלהים וע"י שכתב ויהיו שניהם ערומים שמך לו פרשת הנחש להודיעך שמחיך שרחה חותם ערומים ורחה חותם עטוקים בהשמים נתחוה לה וכח עליהם במחשבה וכמרמה: חוה. נופל על לשון חיים שמחיה חת ולדותיה כלאחר

תלמר

בְּנֵי אֱנָשָׁא: כא וַיַּעַשׂ יְהוָה אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת
עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם: פ וְעַבַד יְיָ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִתְּתֵיהּ לִבּוּשִׁין דְּיַקִּר עַל
מְשַׁךְ בִּשְׂרֵיהוֹן וְאַלְבְּשִׁינוּן: רביעי כב וַיֹּאמֶר | יְהוָה אֱלֹהִים
הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאַחַד מִמֶּנּוּ לָדַעַת טוֹב וָרָע וְעַתָּה |
פֶּן־יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וָחַי לְעֹלָם:
וַאֲמַר יְיָ אֱלֹהִים הָא אָדָם הֲוָה יְחִידִי בְּעַלְמָא מְנֵיהּ לְמִידַע טַב וּבִישׁ וּבְעַן
דְּלָמָא יוֹשִׁיט יְדֵיהּ וְיִסַּב אַף מֵאִילָן חַיֵּא וְיֵיכוֹל וְיֶחֱי לְעָלַם: כג וַיְשַׁלְּחֵהוּ
יְהוָה אֱלֹהִים מִגַּן־עֵדֶן לַעֲבֹד אֶת־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר לֻקַּח
מִשָּׁם: וְשַׁלְחֵיהּ יְיָ אֱלֹהִים מִגִּנְתָא דְעֵדֶן לְמִפְלַח יַת אַדְמְתָא דְאִתְבְּרִי
מִתַּמָּן: כד וַיְגָרֶשׁ אֶת־הָאָדָם וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגַן־עֵדֶן
אֶת־הַכְּרֻבִים וְאֵת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת לִשְׁמֹר
אֶת־דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים: וְתָרִיךְ יַת אָדָם וְאַשְׁרִיהּ מִקֳּדָמִין לְגִנְתָּא
דְעֵדֶן יַת כְּרוּבַיָּא וְיַת שְׁנַן חַרְבָּא דְמִתְהַפְּכָא לְמִטַּר יַת אוֹרַח אִילָן חַיֵּא:
ס ד א וְהָאָדָם יָדַע אֶת־חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד
אֶת־קַיִן וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת־יְהוָה: וְאָדָם יַדַּע יַת חַוָּה

רש"י אתתיה

תלמר מה הוא לומר (קהלת ג) בל' היה: (כא) כתנות עור. יש דברי אגדה חומרים חלקים כלפונין היו מדובקים על עורן. וי"מ דבר הבא מן העור כן למר התרגום שהוא לך וחס ושלום להם כתנות ממנו: (כב) היה כאחד ממנו. הרי הוא יחיד בתחתו' כמו שאתי יחיד בעליון' ומה היא יחידתו לדעת טוב ורע מה שאין כן בבהמה וחיה: ועתה פן ישלח ידו וגו'. ומשיחים לעולם הרי הוא קרוב להטעות הבריות לחטיו ולומר אף הוא אלוה. ויש מדרשי אגדה אבל אין מיושבין על פשוטו: (כד) מקדם לג"ע. במזרחו של ג"ע חוץ לגן: את הכרובים. מלאכי חבלה: החרב המתהפכת. ולה להט להיות עליו מלכתו עוד לגן. תרגום להט שאין שנאת ובלשון לע"ז למ"ח (קלינגע) ומדרשי אגדה יש ואתי היא בא אלא לפשוטו: (ד) והאדם ידע. כבר קודם הענין של מעלה קודם שחטא ונטרד מג"ע וכן ההריון והלידה שהם כתוב וידע אדם שאחר שנטרד היו לו בנים: קין. על שם קניתי: את ה'. כמו עם ה' כשברא אותי ואת אישי לעבדו ברחמו אבל זה שופיפש אחו עמו (בראשית לח): את קין את אחיו את הבל. ג' לחיים ריבויים הם מלמד שתחומה עולה עם קין

ועם

אִתְּתֵיהּ וְעַדְיָאת וְיָלְדַת יַת קַיִן וַאֲמַרַת קְנֵיתִי גַּבְרָא מִן קֳדָם יְיָ׃
ב וַתּוֹסֶף לְמֵלַד אֶת־אָחִיו אֶת־הָבֶל וַיְהִי־הֶבֶל רֹעֵה
צֹאן וְקַיִן הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה׃ וְאוֹסִיפַת לְמֵילַד יַת אֲחוֹהִי יַת הָבֶל
וַהֲוָה הָבֶל רָעֵי עָנָא וְקַיִן הֲוָה גָּבַר פְּלַח בְּאַרְעָא׃ ג וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים
וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרִי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַיהוָה׃ וַהֲוָה מִסּוֹף יוֹמִין
וְאַיְתֵי קַיִן מֵאִבָּא דְּאַרְעָא תֵּיקְרוּבְתָּא קֳדָם יְיָ׃ ד וְהֶבֶל הֵבִיא גַּם־
הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ וּמֵחֶלְבֵהֶן וַיַּשַׁע יְהוָה אֶל־הֶבֶל
וְאֶל־מִנְחָתוֹ׃ וְהָבֶל אַיְתִיאַת הוּא מִבַּכְרֵי עָנֵיהּ וּמִשַּׁמְנֵיהוֹן וְהַוָת
רַעֲוָא מִן קֳדָם יְיָ בְּהֶבֶל וּבְתֵיקְרוּבְתֵּיהּ׃ ה וְאֶל־קַיִן וְאֶל־מִנְחָתוֹ
לֹא שָׁעָה וַיִּחַר לְקַיִן מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָּנָיו׃ וּבְקַיִן וּבְתֵיקְרוּבְתֵּיהּ לָא
הֲוָה רַעֲוָא וּתְקֵיף לְקַיִן לַחֲדָא וְאִתְכְּבִישׁוּ אַפּוֹהִי׃ ו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
קַיִן לָמָּה חָרָה לָךְ וְלָמָּה נָפְלוּ פָנֶיךָ׃ וַאֲמַר יְיָ לְקַיִן לְמָא תְקֵיף
לָךְ וּלְמָא אִתְכְּבִישׁוּ אַפָּךְ׃ ז הֲלוֹא אִם־תֵּיטִיב שְׂאֵת וְאִם
לֹא תֵיטִיב לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ וְאַתָּה
תִּמְשָׁל־בּוֹ׃ הֲלָא אִם תּוֹטִיב עוֹבָדָךְ יְשְׁתְּבֵיק לָךְ וְאִם לָא תּוֹטִיב
עוֹבָדָךְ לְיוֹם דִּינָא חֲטָאָךְ נָטִיר דְּעָתִיד לְאִתְפְּרָעָא מִנָּךְ אִם לָא תְּתוּב וְאִם
תְּתוּב יְשְׁתְּבֵיק לָךְ׃ ח וַיֹּאמֶר קַיִן אֶל־הֶבֶל אָחִיו וַיְהִי
בִּהְיוֹתָם בַּשָּׂדֶה וַיָּקָם קַיִן אֶל־הֶבֶל אָחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ׃

ואמר רש"י

ועם הבל נולדו שתים לכך נאמר ותוסף (ב"ר): (ב) רועה צאן. לפי שנתקללה האדמה פירש לו מעבודתה: (ג) מפרי האדמה. מן הגרוע ועם הגדש שאומרת זרע פשתן היא (ד"ח מפרי מעיזי שבא לידו לא טוב ולא מובחר): (ד) וישע. ויפן. וכן ואל מנחתו לא שעה לא פנה. וכן ואל יפעו (ל"ל ולא יפעה. ישעיה יז יח) אל יפנו. וכן (איוב יד) שעה מעליו פנה מעליו: וישע. ירדה אש ולחכה מנחתו: (ז) הלא אם תיטיב. כתרגומו פירושו: לפתח חטאת רובץ. לפתח קברך תהלך שמור: ואליך תשוקתו. של חטאת הוא יצר הרע תמיד בוקק ומתאווה להכשילך: ואתה תמשל בו. אם תרצה תתגבר עליו: (ח) ויאמר קין. נכנס עמו בדברי ריב ומלה להתעולל

וַאֲמַר קַיִן לְהֶבֶל אֲחוּהִי וַהֲוָה כְּמֶהֱוֵיהוֹן בְּחַקְלָא וְקָם קַיִן עַל הֶבֶל אָחוּהִי
וְקַטְלֵיהּ: ט וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־קַיִן אֵי הֶבֶל אָחִיךָ וַיֹּאמֶר
לֹא יָדַעְתִּי הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי: וַאֲמַר יְיָ לְקַיִן אָן הֶבֶל אָחוּךְ
וַאֲמַר לָא יְדַעְנָא הֲנָטַר אָחִי אָנָא: י וַיֹּאמֶר מֶה עָשִׂיתָ קוֹל
דְּמֵי אָחִיךָ צֹעֲקִים אֵלַי מִן־הָאֲדָמָה: וַאֲמַר מָה עֲבַדְתָּ קַל
דַּם זַרְעִין דַּעֲתִידִין לְמֵיפַק מִן אָחוּךְ קָבְלִין קָדָמַי מִן אַרְעָא: יא וְעַתָּה
אָרוּר אַתָּה מִן־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת־פִּיהָ לָקַחַת
אֶת־דְּמֵי אָחִיךָ מִיָּדֶךָ: וּכְעַן לִיט אַתְּ מִן אַרְעָא דְּפָתְחַת יָת פּוּמַהּ
לְמִסַּב יָת דְּמֵי אָחוּךְ מִן יְדָךְ: יב כִּי תַעֲבֹד אֶת־הָאֲדָמָה לֹא־
תֹסֵף תֵּת־כֹּחָהּ לָךְ נָע וָנָד תִּהְיֶה בָּאָרֶץ: אֲרֵי תִפְלַח יָת
אַרְעָא לָא תּוֹסִיף לְמִתַּן חֵילָהּ לָךְ מְטַלְטֵל וְגָלֵי תְּהֵא בְּאַרְעָא: יג וַיֹּאמֶר
קַיִן אֶל־יְהוָה גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשׂוֹא: וַאֲמַר קַיִן קָדָם יְיָ סַגִּי חוֹבִי
מִלְמִשְׁבַּק: יד הֵן גֵּרַשְׁתָּ אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה
וּמִפָּנֶיךָ אֶסָּתֵר וְהָיִיתִי נָע וָנָד בָּאָרֶץ וְהָיָה כָּל־מֹצְאִי
יַהַרְגֵנִי: הָא תָרֵיכְתָּא יָתִי יוֹמָא דֵּין מֵעַל אַפֵּי אַרְעָא וּמִן קֳדָמָךְ לֵית
אֶפְּשַׁר לְאִטַּמָּרָא וַאֲהֵי מְטַלְטֵל וְגָלֵי בְּאַרְעָא וִיהֵי כָּל דְּיִשְׁכְּחִינַנִי יִקְטְלִינַנִי:
טו וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוָה לָכֵן כָּל־הֹרֵג קַיִן שִׁבְעָתַיִם יֻקָּם
רש"י וישם

על להרגו וים כזה מדרשי חגדה לך זה ייסובו של מקרא: (ט) אי הבל אחיך. להכעס עמו כדברי נחת לולי ימיד ויאמר לחי הרגתיו וחטאתי לך: לא ידעתי. נעשה כגונב דעת העליונה: השומר אחי. לשון תימה הוא וכן כל ה"א הנקודה בסוף פת"ח: (י) דמי אחיך. דמו ודם זרעיותיו. ד"א שעשה בו פעמים הרבה בלא היה יודע מהיכן נפשו יולאה (סנהדרין לז): (יא) מן האדמה. יותר ממה שנתקללה היא כבר בעונה וגם בזו הוסיפה לחטוא: אשר פצתה את פיה לקחת את דמי אחיך וגו'. והגני מוסיף לה קללה אלך לא תוסיף תת כחה. (ס"א הכל דבור אחד ממן האדמה ע"כ): (יב) נע ונד. אין לך רשות לדור במקום אחד: (יג) גדול עוני מנשוא. בתמיה אתה טוען עליונים ותחתונים ועוני א"א לך לטעון (כ"ר): (טו) לכן כל הורג קין. זה א' מן המקרואות שקראו דבריהם

ורמזו

בראשית ליום ששי

וַיָּשֶׂם יְהוָה לְקַיִן אוֹת לְבִלְתִּי הַכּוֹת־אֹתוֹ כָּל־מֹצְאוֹ׃
וַאֲמַר לֵיהּ יְיָ בְּכֵן כָּל דְּיִקְטוֹל קַיִן לְשַׁבְעָא דָּרִין יִתְפְּרַע מִינֵיהּ וְשַׁוִי יְיָ לְקַיִן
אָתָא בְּדִיל דְּלָא לְמִקְטַל יָתֵיהּ כָּל דְּיִשְׁכְּחִנֵיהּ׃ טז וַיֵּצֵא קַיִן מִלִּפְנֵי
יְהוָה וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ־נוֹד קִדְמַת־עֵדֶן׃ וּנְפַק קַיִן מִן קֳדָם יְיָ וְיָתֵב
בַּאֲרָעָא גְּלֵי וּמַטַּלְטֵל דַּהֲוָה עֲבִידָא עָלּוֹהִי מִלַּקְדְּמִין בְּגִינָתָא דְּעֵדֶן׃
יז וַיֵּדַע קַיִן אֶת־אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת־חֲנוֹךְ וַיְהִי בֹּנֶה
עִיר וַיִּקְרָא שֵׁם הָעִיר כְּשֵׁם בְּנוֹ חֲנוֹךְ׃ וְיַדַּע קַיִן יַת אִתְּתֵיהּ
וְעַדְיַאת וְיָלִידַת יַת חֲנוֹךְ וַהֲוָה בָּנֵי קִרְתָּא וּקְרָא שְׁמָא דְּקִרְתָּא כְּשׁוּם בְּרֵיהּ
חֲנוֹךְ׃ יח וַיִּוָּלֶד לַחֲנוֹךְ אֶת־עִירָד וְעִירָד יָלַד אֶת־מְחוּיָאֵל
וּמְחוּיָאֵל יָלַד אֶת־מְתוּשָׁאֵל וּמְתוּשָׁאֵל יָלַד אֶת־

רש״י למך

ורמזו ולא פירשו לכן כל הורג קין לשון נערה כה יעשה לו כך וכך עונשו ולא פירש עונשו: שבעתים יוקם. לויי רומה להנקם מקין עכשיו לסוף ז׳ דורות לויי נוקם נקמתי ממנו ויעמוד למך מבני בניו ויהרגהו וסוף המקרא מאיר שבעתים יוקם והוא נקמת הבל מקין לשדנו שתחלת מקרא לשון נערה הוא שלא תהא בריה מזיקתו וכיולא בו (ס״ב ה) ויאמר דוד כל מכה יבוסי ויגע בצנור ולא פירש מה יעשה לו אבל דבר הכתוב ברמז כל מכה יבוסי ויגע בצנור ויקרב אל השער ויכבשנו ואת העורים וגו׳ וגם לותם יכה על שאר לאמרו הסור והפסח לא יבא אל תוך הבית המכה את אלו לויי לפשנו רחם ואר כאן קלר דבריו ובדה״ח (יא ו) פירש יהי׳ לראש ואר: ויישם ה׳ לקין אות. מקק לו לות מאמו במלחו (ס״ח ד״ח כל מולאי יהרגני שבהמות והחיות אבל בני אדם עדיין לא היו שיירא מהם רק אדיו ואמו ומהם לא היה יודע שיהרגוהו אלא לאמר עד עכשיו היה פחדתי על כל החיות כמ״ש ומוראכם וכו׳ ועכשיו בשביל עון זה לא יירחו ממני החיות ויהרגוני מיד ויאמר ה׳ לקין לות החזיר מוראו על הכל: (טז) ויצא קין. ילא בהכנעה כנוגע דעת העליונה: בארץ נוד. בארץ שכל הגוליס נדיס שם: קדמת עדן. שם גלה אדיו כשנוכרס מגן עדן שנאמר ויגרש מקדם לגי״ע וגו׳ לשמור את שמירת דרך מבוא הגן שיס ללמוד שהיס שם ומליני רוח מזרחית קולטת בכל מקום את הרוצחים שנאמר (דבריס ד) אז יבדיל משה וגו׳ מזרחה שמש. ד״א בארץ נוד כ״מ שסולך היסה הארץ מזדעזעת תחתיו והבריות לומריס סורו מעליו זהו שהרג את אחיו: (יז) ויהי. קין בונה עיר ויקרא שם העיר לזכר בנו חנוך: (יח) ועירד ילד. יש מקום שהוא לומר בזכר הוליד ויש מקום שהוא לומר ילד שהלידה משמשת שתי לשונות לידת האשה ניסטר״ח בלעז וזריעת הולדות החיים ליזיניד״ר בלעז כשהוא לומר הוליד בלשון הפעיל מדבר בלידת האשה פלוני הוליד את אשתו בן או בת וכשהוא לומר ילד מדבר בזריעת החיים והוא בלעז

לָמֶךְ׃ וְאֶתְיָלִיד לַחֲנוֹךְ אֶת עִירָד וְעִירָד אוֹלִיד אֶת מְחוּיָאֵל וּמְחִיָּיאֵל אוֹלִיד
אֶת מְתוּשָׁאֵל וּמְתוּשָׁאֵל אוֹלִיד אֶת לָמֶךְ׃ חמישי יט וַיִּקַּח־לוֹ לָמֶךְ
שְׁתֵּי נָשִׁים שֵׁם הָאַחַת עָדָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית צִלָּה׃ וַתֵּסֶב
לֵיהּ לֶמֶךְ תַּרְתֵּין נָשִׁין שׁוּם חֲדָא עָדָה וְשׁוּם תִּנְיָתָא צִלָּה׃ כ וַתֵּלֶד
עָדָה אֶת־יָבָל הוּא הָיָה אֲבִי יֹשֵׁב אֹהֶל וּמִקְנֶה׃ וְיַלֶּדֶת
עָדָה יָת יָבָל הוּא הֲוָה רַבְּהוֹן דְּיָתְבֵי מַשְׁכְּנִין וּמָרֵי בְּעִיר׃ כא וְשֵׁם
אָחִיו יוּבָל הוּא הָיָה אֲבִי כָּל־תֹּפֵשׂ כִּנּוֹר וְעוּגָב׃ וְשׁוּם
אֲחוּהִי יוּבָל הוּא הֲוָה רַבְּהוֹן דְּכָל דְּמַנְּנִין עַל פּוּם נַבְלָא וְדַעֲיָי זַמָּר בְּנֵירָא
וַאֲבוּבָא׃ כב וְצִלָּה גַּם־הִוא יָלְדָה אֶת־תּוּבַל קַיִן לֹטֵשׁ
כָּל־חֹרֶשׁ נְחֹשֶׁת וּבַרְזֶל וַאֲחוֹת תּוּבַל־קַיִן נַעֲמָה׃
וְצִלָּה אַף הִיא יָלְדַת יָת תּוּבַל קַיִן רַבְּהוֹן דְּכָל דַּיְדֵעֵי עֲבִידַת נְחָשָׁא
וּפַרְזְלָא וַאֲחָתֵיהּ דְּתוּבַל קַיִן נַעֲמָה׃ כג וַיֹּאמֶר לֶמֶךְ לְנָשָׁיו עָדָה

רש"י וצלה

תניידרי"ר: (יט) ויקח לו למך. לא היה לו לפרש כל זה אלא למדנו מסוף הענין שהיה הקב"ה הבטיחו שאמר שבעתים יוקם קין ועמד למך לאחר שהוליד בניס ועשה דור שביעי והרג את קין זהו שאמר כי לאיש הרגתי לפצעי וגו': שתי נשים. ב"ר כך היה דרכן של דור המבול אחת לפריה ורביה ואחת לתשמיש זו שהיא לתשמיש מביאה כוס של עקרין (סה"ת) כדי שתעקר ומקיבעת ככלה ומאכילה מעדנים וחברתה נוזפה ואכלה כאלמנה וזהו שפי' ליוב (כד כה) רועה עקרה לא הלד ואלמנה לא יטיב כמו שאפורש באגדת חלק: עדה. היא של פריה ורביה על שם שמגונה עליו ומוסרת מאכלו (ס"ת ממאכלו) עדה תרגום של סורה: צלה. היא של תשמיש על שם שיוכבת תמיד בצילו. דברי האגדה הם בב"ר: (כ) אבי יושב אהל ומקנה. הוא היה הראשון לרועה בהמות במדברות ויועב להליכ חדם כאן וחדם כאן בשביל מרעה לאנו וכשבלה המרעה במקום זה הולך ותוקע להלו במקום אחר ומדרש אגדה בונה בהיס לעבודת אלילים כמה דאת אמר (יחזקאל ח') סמל הקנאה המקנה וכן אחיו הופס בנור ובינב לומר לעבודת אלילים: (כב) תובל קין. תובל לומנתו של קין. תובל לבון תבלין תבל והתקין לומנתו של קין לעשות כלי זיין לרוצחים: לטש כל חרש נחושת וברזל. מחדד לומנות נחושת וברזל כמו (לעיל טז) ילטוש עיניו לי. חורש היה לבון פועל בסגול אלא לבון פועל בלירי שהרי נקוד קמץ קטן ונעשה למטה כלומר מחדד ומלחלח כל כלי לומנות נחושת וברזל: נעמה. היא אשתו של נח ב"ר: (כג) שמעון קולי. שהיו נשיו פורשות ממנו מהשמים לפי שהרג את קין ואת תובל קין שהיה

למך

וְצִלָּה שְׁמַעַן קוֹלִי נְשֵׁי לֶמֶךְ הַאֲזֵנָּה אִמְרָתִי כִּי אִישׁ
הָרַגְתִּי לְפִצְעִי וְיֶלֶד לְחַבֻּרָתִי: וָאֹמַר לֶמֶךְ לְנָשׁוֹתָיו עָדָה וְצִלָּה
שְׁמַעַן קוֹלִי נְשֵׁי לֶמֶךְ אֲצִיתָא לְמֵימְרִי לָא גַבְרָא קְטָלִית דְּבַדִּילֵיהּ אֲנָא מָכִיל
חוּבִין לְמָמֶת וְאַף לָא עוֹלֵימָא חַבָּלִית דְּבַדִּילֵיהּ יְשַׁתֵּיצֵי זַרְעִי: כד כִּי
שִׁבְעָתַיִם יֻקַּם־קָיִן וְלֶמֶךְ שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה: אֲרֵי שִׁבְעָא
דָּרִין אִתְיְאוּ לְקָיִן הָכָא לֶמֶךְ בְּרֵיהּ שַׁבְעִין וְשַׁבְעָה: כה וַיֵּדַע אָדָם
עוֹד אֶת־אִשְׁתּוֹ וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שֵׁת כִּי
שָׁת־לִי אֱלֹהִים זֶרַע אַחֵר תַּחַת הֶבֶל כִּי הָרָגוֹ קָיִן:
וְיַדַּע אָדָם עוֹד יָת אִתְּתֵיהּ וְיָלְדַת בַּר וּקְרַת יָת שְׁמֵיהּ שֵׁת אֲרֵי אֲמָרַת
יְהַב לִי יְיָ בַּר אוֹחְרָן חֲלַף הָבֶל דְּקְטָלֵיהּ קָיִן: כו וּלְשֵׁת גַּם־הוּא יֻלַּד־
בֵּן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אֱנוֹשׁ אָז הוּחַל לִקְרֹא בְּשֵׁם יְהוָה: ם
וּלְשֵׁת אַף הוּא אִתְיְלִיד בַּר וּקְרָא יָת שְׁמֵיהּ אֱנוֹשׁ בְּכֵן בְּיוֹמוֹהִי חָלוּ בְּנֵי

אנשא

רש"י

למך סומע ותובל קין מוסכו ורואה את קין וגדמה לו כחיה ואמר לתבניו למסוך בקשת והרגו וכיון שידע שהוא קין זקפו הכה כף על כף וספק את בנו ביניהם והרגו והיו כשיו פורעות ממנו והוא מפייסן: שמען קולי. להשמע לי לתשמים וכי לים תאזר הרגתי לפצעי הוא נהרג וכי לחבורתי מזיד שיהא הפלע קרוי על שמי וילד תאזר הרגתי לחבורתי נהרג כלומר ט"י חבורתי בתמים והלא שוגג הוא ולא מזיד לא זהו פצעי ולא זהו חבורתי: פצע. מכת חרב לוחן מקלדור"ה בלעז: (כד) כי שבעתים יוקם קין. קין שהרג מזיד נתלה לו עד ז' דורות הוא שהרגתי שוגג לא כש"כ שיתלה לי שביעיות הרבה: שבעים ושבעה. לשון רבוי שביעיות הוא לו כך דרש רבי תנחומא. ומדרש בראשית רבה לא הרג למך כלום וכשיו פורעות ממנו מקשיימו פריה ורביה לפי שנגזרה גזירה לכלות זרעו של קין לאחר שבעה דורות הוא יולדות להבלה למאר המבול בא ושוטף את הכל והוא חושב להן וכי לים הרגתי לפצעי וכי הוא הרגתי את הבל שהיה לים בקומה וילד בשניס שיהא זרעי כלה בלחותו עון ומה קין שהרג נתלה לו שבעה דורות הוא שלא הרגתי לא כש"כ שיתלו לי שביעיות הרבה וזה ק"ו של שבות ח"כ הין הקב"ה גובה את חובו ומקיים את דבריו: (כה) וידע אדם וגו'. בא לו למך אחר אדם הראשון וקבל טל כשיו אמר להם וכי עליכם לדקדק על גזירתו של מקום אתם עשו מלותיכם והוא יעשה את שלו אמרו לו קשוט עצמך תחלה והלא פרשת מאשתך זו מחה ושלשים שנה מסנקסה מיתה של ידך מיד וידע אדם וגו' ומהו עוד ללמדך שנוספה לו תאוה על תאותו (בב"ר): (כו) אז הוחל. לשון חולין לקרות את שמות האדם ואת שמות העלבים בשמו של הקב"ה לעשותן

אלילים

אֱנוֹשָׁא לְצַלָּאָה בִּשְׁמָא דַיְיָ׃ ששי א זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם
בְּיוֹם בְּרֹא אֱלֹהִים אָדָם בִּדְמוּת אֱלֹהִים עָשָׂה אֹתוֹ׃
דֵּין סִפְרָא תּוֹלְדָת אָדָם בְּיוֹם דְּבָרָא יְיָ אָדָם בִּדְמוּת אֱלָהִים עֲבַד יָתֵיהּ׃
ב זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאָם וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָם
אָדָם בְּיוֹם הִבָּרְאָם׃ דְּכַר וְנוּקְבָא בְּרָאנוּן וּבָרִיךְ יָתְהוֹן וּקְרָא יַת
שְׁמְהוֹן אָדָם בְּיוֹמָא דְאִתְבְּרִיאוּ׃ ג וַיְחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה
וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שֵׁת׃ וְחָיָא אָדָם
מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין וְאוֹלִיד בִּדְמוּתֵיהּ דְּדָמֵי לֵיהּ וּקְרָא יַת שְׁמֵיהּ שֵׁת׃
ד וַיִּהְיוּ יְמֵי־אָדָם אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שֵׁת שְׁמֹנֶה מֵאֹת
שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ וַהֲווֹ יוֹמֵי אָדָם בָּתַר דְּאוֹלִיד יַת שֵׁת תַּמְנֵי
מְאָה שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃ ה וַיִּהְיוּ כָּל־יְמֵי אָדָם אֲשֶׁר־חַי
תְּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיָּמֹת׃ ס וַהֲווֹ כָּל יוֹמֵי
אָדָם דְּחָיָא תְּשַׁע מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין וּמִית׃ ו וַיְחִי־שֵׁת חָמֵשׁ שָׁנִים
וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־אֱנוֹשׁ׃ וְחָיָא שֵׁת מְאָה וְחַמֵּשׁ שְׁנִין
וְאוֹלִיד יַת אֱנוֹשׁ׃ ז וַיְחִי־שֵׁת אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־אֱנוֹשׁ שֶׁבַע
שָׁנִים וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ וְחָיָא שֵׁת
בָּתַר דְּאוֹלִיד יַת אֱנוֹשׁ תַּמְנֵי מְאָה וּשְׁבַע שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃ ח וַיִּהְיוּ
כָּל־יְמֵי־שֵׁת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּתְשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה
וַיָּמֹת׃ ס וַהֲווֹ כָּל יוֹמֵי שֵׁת תְּשַׁע מְאָה וְתְרֵתֵי עַשְׂרֵי שְׁנִין וּמִית׃ ט וַיְחִי
אֱנוֹשׁ תִּשְׁעִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־קֵינָן׃ וְחָיָא אֱנוֹשׁ תִּשְׁעִין
שְׁנִין וְאוֹלִיד יַת־קֵינָן׃ י וַיְחִי אֱנוֹשׁ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־קֵינָן

רש"י חמש

הגיליס ולקרומן תלסוס: (ה) זה ספר תולדות אדם. זו היא ספירת תולדות
אדם. ומדרשי אגדה יש רבים: ביום ברוא וגו'. מגיד שביום שנברא הועיד: (ג)
שלשים ומאת שנה. עד כאן פירש מן התורה (ב"ר):

ויתהלך

חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים
וּבָנוֹת׃ וַחֲיֵא אֱנוֹשׁ בָּתַר דְּאוֹלִיד יַת־קֵינָן תַּמְנֵי מְאָה וַחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵי שְׁנִין
וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃ יא וַיִּהְיוּ כָּל־יְמֵי אֱנוֹשׁ חֲמֵשׁ שָׁנִים וּתְשַׁע
מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמֹת׃ ס וַהֲוּ כָּל יוֹמֵי אֱנוֹשׁ תְּשַׁע מְאָה וַחֲמֵשׁ שְׁנִין
וּמִית׃ יב וַיְחִי קֵינָן שִׁבְעִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־מַהֲלַלְאֵל׃
וַחֲיָא־קֵינָן שַׁבְעִין שְׁנִין וְאוֹלִיד יַת מַהֲלַלְאֵל׃ יג וַיְחִי קֵינָן אַחֲרֵי
הוֹלִידוֹ אֶת־מַהֲלַלְאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת
שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ וַחֲיָא־קֵינָן בָּתַר דְּאוֹלִיד יַת מַהֲלַלְאֵל
תַּמְנֵי מְאָה וְאַרְבְּעִין שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃ יד וַיִּהְיוּ כָּל־יְמֵי־קֵינָן
עֶשֶׂר שָׁנִים וּתְשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמֹת׃ ס וַהֲוּ כָּל יוֹמֵי
־קֵינָן תְּשַׁע מְאָה וַעֲשַׂר שְׁנִין וּמִית׃ טו וַיְחִי מַהֲלַלְאֵל חָמֵשׁ
שָׁנִים וְשִׁשִּׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־יָרֶד׃ וַחֲיָא מַהֲלַלְאֵל שִׁתִּין
וַחֲמֵשׁ שְׁנִין וְאוֹלִיד יַת יָרֶד׃ טז וַיְחִי מַהֲלַלְאֵל אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ
אֶת־יָרֶד שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים
וּבָנוֹת׃ וַחֲיָא מַהֲלַלְאֵל בָּתַר דְּאוֹלִיד יַת יָרֶד תַּמְנֵי מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין
וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃ יז וַיִּהְיוּ כָּל־יְמֵי מַהֲלַלְאֵל חָמֵשׁ וְתִשְׁעִים
שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמֹת׃ ס וַהֲוּ כָּל יוֹמֵי מַהֲלַלְאֵל
תַּמְנֵי מְאָה וְתִשְׁעִין וַחֲמֵשׁ שְׁנִין וּמִית׃ יח וַיְחִי־יָרֶד שְׁתַּיִם
וְשִׁשִּׁים שָׁנָה וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־חֲנוֹךְ׃ וַחֲיָא יָרֶד מְאָה
וְשִׁתִּין וְתַרְתֵּין שְׁנִין וְאוֹלִיד יַת חֲנוֹךְ׃ יט וַיְחִי־יָרֶד אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ
אֶת־חֲנוֹךְ שְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃
וַחֲיָא יָרֶד בָּתַר דְּאוֹלִיד יַת חֲנוֹךְ תַּמְנֵי מְאָה שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃
כ וַיִּהְיוּ כָּל־יְמֵי־יָרֶד שְׁתַּיִם וְשִׁשִּׁים שָׁנָה וּתְשַׁע מֵאוֹת

שָׁנָה וַיָּמֹת׃ ס וַהֲווֹ כָּל יוֹמֵי יֶרֶד תְּשַׁע מְאָה וּשְׁתִּין וְתַרְתֵּין שְׁנִין וּמִית׃
כא וַיְחִי חֲנוֹךְ חָמֵשׁ וְשִׁשִּׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־מְתוּשָׁלַח׃
וְחָיָא חֲנוֹךְ שִׁתִּין וְחַמֵּשׁ שְׁנִין וְאוֹלִיד יַת מְתוּשֶׁלַח׃ כב וַיִּתְהַלֶּךְ חֲנוֹךְ
אֶת־הָאֱלֹהִים אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־מְתוּשֶׁלַח שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ וַהֲלִיךְ חֲנוֹךְ בְּדַחֲלְתָּא דַיְיָ תְּרֵין דְּאוֹלִיד
יַת מְתוּשֶׁלַח תְּלַת מְאָה שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃ כג וַיְהִי כָּל־יְמֵי
חֲנוֹךְ חָמֵשׁ וְשִׁשִּׁים שָׁנָה וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה׃ וַהֲוָה כָּל
יוֹמֵי חֲנוֹךְ תְּלַת מְאָה וְשִׁתִּין וַחֲמֵשׁ שְׁנִין׃ כד וַיִּתְהַלֶּךְ חֲנוֹךְ אֶת־
הָאֱלֹהִים וְאֵינֶנּוּ כִּי־לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים׃ ס וְהֲלִיךְ חֲנוֹךְ בְּדַחֲלְתָּא
דַיְיָ וְלֵיתוֹהִי אֲרֵי וְלָא אֲמִית יָתֵיהּ יְיָ׃ שביעי כה וַיְחִי מְתוּשֶׁלַח
שֶׁבַע וּשְׁמֹנִים שָׁנָה וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־לָמֶךְ׃
וְחָיָא מְתוּשֶׁלַח מְאָה וְתַמְנִין וּשְׁבַע שְׁנִין וְאוֹלִיד יַת לֶמֶךְ׃ כו וַיְחִי
מְתוּשֶׁלַח אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־לֶמֶךְ שְׁתַּיִם וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה
וּשְׁבַע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ וְחָיָא מְתוּשֶׁלַח
בָּתַר דְּאוֹלִיד יַת לֶמֶךְ שְׁבַע מְאָה וְתַמְנִין וְתַרְתֵּין שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃
כז וַיְהִי כָּל־יְמֵי מְתוּשֶׁלַח תֵּשַׁע וְשִׁשִּׁים שָׁנָה וּתְשַׁע
מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמֹת׃ ס וַהֲוָה כָּל יוֹמֵי מְתוּשֶׁלַח תְּשַׁע מְאָה וְשִׁתִּין
וְתַשַׁע שְׁנִין וּמִית׃ כח וַיְחִי־לֶמֶךְ שְׁתַּיִם וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה וּמְאַת
שָׁנָה וַיּוֹלֶד בֵּן׃ וְחָיָא לֶמֶךְ מְאָה וְתַמְנִין וְתַרְתֵּין שְׁנִין וְאוֹלִיד בַּר׃
כט וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ נֹחַ לֵאמֹר זֶה יְנַחֲמֵנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ

* הקורא ישעים הגריש קודם התלישא. רש"י ומעצבן

(כד)ויתהלך חנוך(ב"ר) נדיק היה וקל (ס"ז וקבל) בדעתו לשוב להרשיע לפיכך מיהר הקב"ה וסלקו והמיתו קודם זמנו וזהו שאינה הכתוב במיתתו לכתוב ואינו בעולם למלאות שנותיו: כי לקח אותו. לפני זמנו כמו (יחזקאל כד) הנני לוקח ממך את מחמד עיניך: (כח) ויולד בן. שממנו נבנה העולם: (כט) זה ינחמנו. ניח ממנו

את

וּמֵעֲבֹן יָדֵינוּ מִן־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אֵרְרָהּ יְהוָה׃
וְקָרָא־ית שְׁמֵיהּ נֹחַ לְמֵימַר דֵּין יְנַחֲמָנָא מֵעוּבְדָנָא וּמֵלְאוּת יְדָנָא מִן אַרְעָא
דִּי לַטָּהּ יְיָ׃ ל וַיְחִי־לֶמֶךְ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־נֹחַ חָמֵשׁ
וְתִשְׁעִים שָׁנָה וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃
וַחֲיָא לֶמֶךְ בָּתַר דְּאוֹלִיד יַת נֹחַ חֲמֵשׁ מְאָה וְתִשְׁעִין וַחֲמֵשׁ שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין
וּבְנָן׃ לא וַיְהִי כָּל־יְמֵי־לֶמֶךְ שֶׁבַע וְשִׁבְעִים שָׁנָה וּשְׁבַע
מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמֹת׃ ס וַהֲוֹו כָּל יוֹמֵי לֶמֶךְ שְׁבַע מְאָה וְשַׁבְעִין וּשְׁבַע
שְׁנִין וּמִית׃ לב וַיְהִי־נֹחַ בֶּן־חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד נֹחַ
אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יָפֶת׃ וַהֲוָה נֹחַ בַּר חֲמֵשׁ מְאָה שְׁנִין וְאוֹלִיד
נֹחַ־ית שֵׁם־ית חָם וְית יָפֶת׃ ו א וַיְהִי כִּי־הֵחֵל הָאָדָם לָרֹב עַל־
פְּנֵי הָאֲדָמָה וּבָנוֹת יֻלְּדוּ לָהֶם׃ וַהֲוָה כַּד שָׁרִיאוּ בְּנֵי אֱנָשָׁא
לְמִסְגֵּי עַל אַפֵּי אַרְעָא וּבְנָתָא אִתְיְלִידוּ לְהוֹן׃ ב וַיִּרְאוּ בְּנֵי־הָאֱלֹהִים
אֶת־בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הֵנָּה וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכֹּל

רש״י

אשר

את טלטון ידינו עד שלא בא נח לא היה להם כלי מחרישה והוא הכין להם והיתה
האדמה מוליכה קוצים ודרדרים כשזורעים חטים מקללתו של אדם הראשון ובימי נח נתה
וזהו ינחמנו ואם לא תפרשהו כך אין טעם הלשון נופל על השם ואתה צריך לקרות שמו
מנחם׃ (לב) בן חמש מאות שנה. ר״ל יודן מה טעם כל הדורות הולידו
לק׳ שנה וזה לחמם מלות אמר הקב״ה אם רשעים הם יחבדו במים ורע (ס״ת
לזרע של צדיק זה) לצדיק זה ואם לדיקים הם לערים עליו לעשות תיבות הרבה
כבם את מעיינו ולא הוליד עד חמם מלות שנה כדי שלא יהא יפת הגדול שבבניו
רחוי לעונשין לפני המבול (ב״ר) דכתיב (ישעיה סב) כי הנער בן מאה שנה ימות
רחוי לעונש לעתיד וכן לפני מתן תורה: את שם את חם ואת יפת. והלא יפת
הגדול הוא שלא בתחלה אתה דורש את שהוא לדיק וגולד כשהוא מהול ומאברהם
ילא ממנו וכו׳ (בב״ר) (ב) בני האלהים. בני השרים והשופטים. ד״ל בני האלהים
הם השרים ההולכים בשליחותו של מקום שלא הם היו מתערבים בהם. כל אלהים
שבמקרא לשון מרות וזה יוכיח (שמות ד) ואתה תהיה לו לאלהים (שם ז) ראה
נתתיך אלהים: כי טבת הנה. אמר רבי יודן טבת כתיב כשהיו מטיבין לותה
מקיומת ליכנס לחופה היה גדול נכנס ובועלה תחלה (ב״ר): מכל אשר בחרו.

אֲשֶׁר בָּחָרוּ׃ וַתֵּזְנֶה בְּנֵי רַבְרְבַיָּא־ת בְּנָת אֲנָשָׁא אֲרֵי שַׁפִּירָן אִנּוּן וּנְסִיבוּ
לְהוֹן נָשִׁין מִכֹּל דִּי אִתְרְעִיאוּ׃ ג וַיֹּאמֶר יְהוָה לֹא־יָדוֹן רוּחִי
בָּאָדָם לְעֹלָם בְּשַׁגַּם הוּא בָשָׂר וְהָיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים
שָׁנָה׃ וְאָמַר יְיָ לָא יִתְקַיֵּים דָּרָא בִּישָׁא הָדֵין קֳדָמַי לְעָלַם בְּדִיל דְּאִנּוּן
בִּישָׁרָא וְעוֹבְדֵיהוֹן בִּישַׁיָּא אַרְכָּא יְהִיבַת לְהוֹן מְאָה וְעַשְׂרִין שְׁנִין אִם יְתוּבוּן׃
ד הַנְּפִלִים הָיוּ בָאָרֶץ בַּיָּמִים הָהֵם וְגַם אַחֲרֵי־כֵן אֲשֶׁר
יָבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶל־בְּנוֹת הָאָדָם וְיָלְדוּ לָהֶם הֵמָּה
הַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר מֵעוֹלָם אַנְשֵׁי הַשֵּׁם׃ גִּבָּרַיָּא הֲווֹ בְּאַרְעָא
בְּיוֹמַיָּא הָאִנּוּן וְאַף בָּתַר כֵּן דִּי־יַעֲלוּן בְּנֵי רַבְרְבַיָּא לְבְנָת אֲנָשָׁא וְיַלְּדָן מִנְּהוֹן
אִנּוּן גִּבָּרַיָּא דְּמֵעָלְמָא אֱנָשֵׁין דִּשְׁמָא׃ פ מפטיר ה וַיַּרְא יְהוָה כִּי
רַבָּה רָעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ וְכָל־יֵצֶר מַחְשְׁבֹת לִבּוֹ רַק
רַע כָּל־הַיּוֹם׃ וְחָזָא יְיָ אֲרֵי סַגִּיאַת בִּישַׁת אֱנָשָׁא בְּאַרְעָא וְכָל יְצַר
מַחְשָׁבַת לִבֵּיהּ לְחוֹד בִּישׁ כָּל יוֹמָא׃ ו וַיִּנָּחֶם יְהוָה כִּי־עָשָׂה
רש"י את

לא בעולה בעל לא מזכר והכסמה (ב"ר): (ג) לא ידון רוחי באד. לא יתרעם ויריב רוחי עלי בשביל האדם: לעולם. לאורך ימים הוים רוחי גדון בקרבי אם להשחית ואם לרחם לא ימים מדון זה ברוחי לעולם כלומר לאורך ימים: בשגם הוא בשר. כמו בשגם בשגו"ל כלומר בשביל שגם זאת הוא שהוא בשר ואעפ"כ חינו נכנע לפני ומה אם יהיה אם לו דבר קשה. כיולא בו (שופטים ה) עד שקמתי דבורה כמו שקמתי. וכן שאתה מדבר עמי כמו שאתה לא בשגם כמו בשגסו"היו יכיון ונו'. טעדק"ך שגה תאריך להם אפי ואם לא ישובו תביא עליהם מבול. וז"ת מבול יפת עד המבול חינו אלא מאה שנה אין מוקדם ומאוחר בתורה (פסחים ו) כבר היתה הגזירה גזורה עשרים שנה קודם שהוליד נח תולדות וכן מליני בסדר עולם וים מדרשי אגדה רבים בלא ידון לכל זה הוא לתלות פשוטו: (ד) הנפלים. על שם שנפלו והפילו את העולם ובלשון עברית לשון ענקים הוא: בימים ההם. (ב"ר) בימי דור אנוש ובני קין: וגם אחרי כן. אע"פ שראו בחבדן של דור אנוש שעלה לוקיינוס והליף שלים העולם לא נכנע דור המבול ללמוד מהם: אשר יבואו. היו ילדות ענקים כאותם: הגבורים. למרוד במקום: אנשי השם. לוקט שנקבו בשמות עיכד מחויאל שנקבו ע"ש תבדן שנאותו והוסבו. ד"א תנשי שממון שעשמו את העולם: (ו) וינחם ה' כי עשה. נחמה היתה לפניו שבראו בתחתונים

שלו

אֶת־הָאָדָם בְּאֶרֶץ וַיִּתְעַצֵּב אֶל־לִבּוֹ: וַתַּב יְיָ בְּמֵימְרֵיהּ אֲרֵי
עֲבַד יָת אָדָם בְּאַרְעָא וַאֲמַר בְּמֵימְרֵיהּ לְמִתְבַּר תּוּקְפֵּיהוֹן בְּרַעוּתֵיהּ:
ז וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶמְחֶה אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר־בָּרָאתִי מֵעַל
פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף
הַשָּׁמָיִם כִּי נִחַמְתִּי כִּי עֲשִׂיתִם: וַאֲמַר יְיָ אֶמְחֵי יָת אֱנָשָׁא דִּי
בְרֵאתִי מֵעַל אַפֵּי אַרְעָא מֵאֱנָשָׁא וְעַד בְּעִירָא עַד רִחֲשָׁא וְעַד עוֹפָא דִּשְׁמַיָּא
אֲרֵי תָּבִית בְּמֵימְרִי אֲרֵי עֲבַדְתִּנוּן: ח וְנֹחַ מָצָא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה:
וְנֹחַ אַשְׁכַּח רַחֲמִין קֳדָם יְיָ: פ פ פ

קמ"ו. אמצי"ה. יחזקיה"ו סימן. ומפטירין ביפעיה כה אמר כסימן מ"ב:

רש"י

שאלו היה מן הטליונים היה ממרידן. (בב"ר): ויתעצב. התחיל אל לבו של מקום עליה במחשבתו של מקום להעלידו וזהו תרגום יונקלוס. ד"ח ויכחס נהפכה מחשבתו של מקום ממדת רחמים למדת הדין עליה במחשבה לפניו מה לעשות בהדס בעשה בחרן. וכן כל ל' ניחום שבמקרא לשון נמלך מה לעשות (במדבר כג) וכן הדס ויתנחם (דברים לב) ועל עבדיו יתנחם (תהלים לב) ויכחס ה' על הרעה (שמואל ח טו) נחמתי כי המלכתי כולם לשון מחשבה אחרת הם: ויתעצב אל לבו. נתחבל על מעשה ידיו כמו (ס"ב יט) נעלב המלך על בנו. וזה כתבתי להבדיל המינים. לפיקורוס אחד שאל את רבי יהושע בן קרחה ז"ל לית לכם מידיס שהקב"ה רואה את העולה אמר לו הן אמר לו והא כתיב ויתעצב אל לבו אמר לו גולה לך בן זכר מימיך אמר לו הן אמר לו ומה עשית אמר לו שמחתי ושימחתי את הכל. ז"ל ולא היית יודע שסופו למות אמר לו בשעת חדותה חדותה בשעת אבלה אבלה אמר לו כך הקב"ה את"פ שגלוי לפניו שסופן להטות ולאחדן לא נמנע מלברואן (ועיין ברא"ס) בשביל המדיקים העתידים לעמוד מהם: (ז) ויאמר ה' אמחה את האדם. הוא עפר והכית עליו מים ומחה אותו לכך נאמר לשון מחוי: מאדם עד בהמה. אף הם השחיתו דרכם (ב"ר). ד"ח הכל נברא בשביל אדם וכיון שהוא כלה מה צורך בהלו: כי נחמתי כי עשיתם. חשבתי מה לעשות של אחר עשיתם: חסלת פרשת בראשית:

הפטרת בראשית ישעיה סימן מב

א כֹּה־אָמַר הָאֵל | יְהוָה בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטֵיהֶם רֹקַע הָאָרֶץ
וְצֶאֱצָאֶיהָ נֹתֵן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ וְרוּחַ לַהֹלְכִים בָּהּ:

ו אֲנִי יְהוָה קְרָאתִיךָ בְצֶדֶק וְאַחֲזֵק בְּיָדֶךָ וְאֶצָּרְךָ וְאֶתְּנְךָ לִבְרִית
עָם לְאוֹר גּוֹיִם: ז לִפְקֹחַ עֵינַיִם עִוְרוֹת לְהוֹצִיא מִמַּסְגֵּר אַסִּיר
מִבֵּית כֶּלֶא יֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ: ח אֲנִי יְהוָה הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַחֵר
לֹא־אֶתֵּן וּתְהִלָּתִי לַפְּסִילִים: ט הָרִאשֹׁנוֹת הִנֵּה־בָאוּ וַחֲדָשׁוֹת
אֲנִי מַגִּיד בְּטֶרֶם תִּצְמַחְנָה אַשְׁמִיעַ אֶתְכֶם: י שִׁירוּ לַיהוָה
שִׁיר חָדָשׁ תְּהִלָּתוֹ מִקְצֵה הָאָרֶץ יוֹרְדֵי הַיָּם וּמְלֹאוֹ אִיִּים
וְיֹשְׁבֵיהֶם: יא יִשְׂאוּ מִדְבָּר וְעָרָיו חֲצֵרִים תֵּשֵׁב קֵדָר יָרֹנּוּ יֹשְׁבֵי
סֶלַע מֵרֹאשׁ הָרִים יְצִוָּחוּ: יב יָשִׂימוּ לַיהוָה כָּבוֹד וּתְהִלָּתוֹ
בָּאִיִּים יַגִּידוּ: יג יְהוָה כַּגִּבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָעִיר קִנְאָה
יָרִיעַ אַף־יָצְרִיחַ עַל־אֹיְבָיו יִתְגַּבָּר: יד הֶחֱשֵׁיתִי מֵעוֹלָם אֶחֱרַשׁ
אֶתְאַפֵּק כַּיּוֹלֵדָה אֶפְעֶה אֶשֵּׁם וְאֶשְׁאַף יָחַד: טו אַחֲרִיב הָרִים
וְגִבָּעוֹת וְכָל־עֲשָׂבָם אוֹבִישׁ וְשַׂמְתִּי נְהָרוֹת לָאִיִּים וַאֲגַמִּים
אוֹבִישׁ: טז וְהוֹלַכְתִּי עִוְרִים בְּדֶרֶךְ לֹא יָדָעוּ בְּנְתִיבוֹת לֹא־יְדָעוּ
אַדְרִיכֵם אָשִׂים מַהֹשֶׁךְ לִפְנֵיהֶם לָאוֹר וּמַעֲקַשִּׁים לְמִישׁוֹר אֵלֶּה
הַדְּבָרִים עֲשִׂיתִם וְלֹא עֲזַבְתִּים: יז נָסֹגוּ אָחוֹר יֵבֹשׁוּ בֹּשֶׁת
הַבֹּטְחִים בַּפֶּסֶל הָאֹמְרִים לְמַסֵּכָה אַתֶּם אֱלֹהֵינוּ: יח הַחֵרְשִׁים
שְׁמָעוּ וְהָעִוְרִים הַבִּיטוּ לִרְאוֹת: יט מִי עִוֵּר כִּי אִם־עַבְדִּי וְחֵרֵשׁ
כְּמַלְאָכִי אֶשְׁלָח מִי עִוֵּר כִּמְשֻׁלָּם וְעִוֵּר כְּעַבֶד יְהוָה: כ רֹאֹת
רַבּוֹת וְלֹא תִשְׁמֹר פָּקֹחַ אָזְנַיִם וְלֹא יִשְׁמָע: כא יְהוָה חָפֵץ לְמַעַן
צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר: כב וְהוּא עַם־בָּזוּז וְשָׁסוּי הָפֵחַ
בְּחוּרִים כֻּלָּם וּבְבָתֵּי כְלָאִים הֻחְבָּאוּ הָיוּ לָבַז וְאֵין מַצִּיל מִשְׁסָּה
וְאֵין־אֹמֵר הָשֵׁב: כג מִי בָכֶם יַאֲזִין זֹאת יַקְשֵׁב וְיִשְׁמַע לָאָחוֹר:
כד מִי־נָתַן לְמִשּׁוֹסָה* לְמשסה קרי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְבֹזְזִים הֲלוֹא
יְהוָה זוּ חָטָאנוּ לוֹ וְלֹא־אָבוּ בִדְרָכָיו הָלוֹךְ וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ:
כה וַיִּשְׁפֹּךְ עָלָיו חֲמַת אַפּוֹ וְעֹזּוֹ מִלְחָמָה וַתְּלַהֲטֵהוּ מִסָּבִיב וְלֹא
יָדָע וַתִּבְעַר־בּוֹ וְלֹא־יָשִׂים עַל־לֵב: כו וְעַתָּה כֹּה־אָמַר יְהוָה
בֹּרַאֲךָ יַעֲקֹב וְיֹצֶרְךָ יִשְׂרָאֵל אַל־תִּירָא כִּי גְאַלְתִּיךָ קָרָאתִי
בְשִׁמְךָ לִי־אָתָּה: כז כִּי־תַעֲבֹר בַּמַּיִם אִתְּךָ אָנִי וּבַנְּהָרוֹת לֹא

* כצ"ל ע"פ המסורה. * ראות קרי. ישטפוך

יִשְׁטְפוּךְ כִּי־תֵלֵךְ בְּמוֹ־אֵשׁ לֹא תִכְבֶּה וְלֶהָבָה לֹא תִבְעַר־בָּךְ׃
כד כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעֶךָ נָתַתִּי כָפְרְךָ
מִצְרַיִם כּוּשׁ וְסְבָא תַּחְתֶּיךָ׃ כה מֵאָשֶׁר יָקַרְתָּ בְעֵינַי נִכְבַּדְתָּ
וַאֲנִי אֲהַבְתִּיךָ וְאֶתֵּן אָדָם תַּחְתֶּיךָ וּלְאֻמִּים תַּחַת נַפְשֶׁךָ׃ כו אַל־
תִּירָא כִּי־אִתְּךָ אָנִי מִמִּזְרָח אָבִיא זַרְעֶךָ וּמִמַּעֲרָב אֲקַבֶּצֶךָּ׃
כז אֹמַר לַצָּפוֹן תֵּנִי וְלַתֵּימָן אַל־תְּכַלְאִי הָבִיאִי בָנַי מֵרָחוֹק
וּבְנוֹתַי מִקְצֵה הָאָרֶץ׃ כח כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו
יְצַרְתִּיו אַף־עֲשִׂיתִיו׃ כט הוֹצִיא עַם־עִוֵּר וְעֵינַיִם יֵשׁ וְחֵרְשִׁים
וְאָזְנַיִם לָמוֹ׃ ל כָּל־הַגּוֹיִם נִקְבְּצוּ יַחְדָּו וְיֵאָסְפוּ לְאֻמִּים מִי
בָהֶם יַגִּיד זֹאת וְרִאשֹׁנוֹת יַשְׁמִיעֻנוּ יִתְּנוּ עֵדֵיהֶם וְיִצְדָּקוּ וְיִשְׁמְעוּ
וְיֹאמְרוּ אֱמֶת׃ לא אַתֶּם עֵדַי נְאֻם־יְהוָה וְעַבְדִּי אֲשֶׁר בָּחָרְתִּי
לְמַעַן תֵּדְעוּ וְתַאֲמִינוּ לִי וְתָבִינוּ כִּי־אֲנִי הוּא לְפָנַי לֹא־נוֹצַר אֵל
וְאַחֲרַי לֹא־יִהְיֶה׃

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחר תרגום והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום׃

משנה מקואות פרק א'

שֵׁשׁ מַעֲלוֹת בַּמִּקְוָאוֹת זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ. וְזוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ. מֵי גְבָאִים שֶׁתָּה
טָמֵא וְשֶׁתָּה טָהוֹר טָמֵא. שֶׁתָּה טָמֵא. וּמָלֵא בִּכְלֵי טָהוֹר טָמֵא. שֶׁתָּה
טָמֵא וְנָפַל כְּפָר שֶׁל תְּרוּמָה. אִם הִדִּיחַ טָמֵא. וְאִם לֹא הִדִּיחַ טָהוֹר׃

מלא

ברטנורא

פרק א **א** שש מעלות במקואות. מקומות של כונס מים יש כאן שם מעלות כל ג' מהן גדולה מחברתה׃ מי גבאים. חצירה שבקרקע המכונסין בה מים שאינן שאובין והן פחות מארבעים סאה שהוא שיעור מקוה׃ גבאים. לשון מים מגבא׃ שתה טמא ושתה טהור טמא. אם שתה מלותן המים טמא תחלה ואח"כ שתה מהן הטהור נעשה השהור לפי שנפלה טפה מפיו של טמא לתוך הנבא ונעשה שתה חותה הטהור ונעשה דהשתא' משקין טמאים פוסל את התרומה והוא מי"ח דבר שנזרו בו כיוצ כדליתא פ"ק דשבת ולפ ע"ג דלישנו פוסל את התרומה אח"כ שתה רביעית מ"מ כשבא השני השתה כפיו טמא כל המשקין שבפיו וחותה טפה לא פלקה לה השקה בנבא דמיירי כשאין בו מ' סאה כדקתני בסיפא וע"י נגיעת הטמא אין מי הנבא מטמאין על"ידתלמו והכי איתא בתוספתא׃ ומילא בכלי טהור. מן המים שבנבא לאחר ששתה בו הטמא למיטיאין לאותו טפה כדפריטית נעשה הכלי שהכלים מטמאין בנגיעת משקין טמאין׃ אם הדיח. את הכלי׃ טמא. ואם לאו טהור מפני שאין מי נבאים עלולים לקבל טומאה עד שיתלמו הלכך אם לא הדיח טהור ואפי' כשהגביה הכלי לא הוחשבו מים שבו לקבל טומאה מן הטפה שנתבטלה הטפה במים הטהורים׃

ג מְקֶוֶה בְּכֵלִי טָמֵא וְשָׁתָה טָהוֹר טָמֵא. מִקֶּוֶה בְּכֵלִי טָמֵא וּמְקֶוֶה בְּכֵלִי טָהוֹר טָמֵא. מְקֶוֶה בְּכֵלִי טָמֵא וְנָפַל כְּבָר שֶׁל תְּרוּמָה. אִם הִדִּיחַ טָמֵא. וְאִם לֹא הִדִּיחַ טָהוֹר: ג נָפְלוּ מַיִם טְמֵאִים וְשָׁתָה טָהוֹר טָמֵא. נָפְלוּ מַיִם טְמֵאִים וּמְקֶוֶה בְּכֵלִי טָהוֹר. טָמֵא. נָפְלוּ מַיִם טְמֵאִים וְנָפַל כְּבָר שֶׁל תְּרוּמָה. אִם הִדִּיחַ טָמֵא. וְאִם לֹא הִדִּיחַ טָהוֹר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר בֵּין שֶׁהִדִּיחַ בֵּין שֶׁלֹּא הִדִּיחַ טָמֵא: ד נָפַל לְתוֹכָן מֵת אוֹ שֶׁהָלַךְ בָּהֶן הַמֵּטְמֵא וְשָׁתָה טָהוֹר. טָמֵא. אֶחָד מֵי גְבָאִים. מֵי שִׁיחִין. מֵי בוֹרוֹת. מֵי מְעָרוֹת. מֵי תַכְּיוֹת שֶׁפָּסְקוּ. וּמְקוָאוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם אַרְבָּעִים סָאָה. בִּשְׁעַת הַגְּשָׁמִים הַכֹּל טָהוֹר. פָּסְקוּ הַגְּשָׁמִים הַקְּרוֹבִים לָעִיר וְלַדֶּרֶךְ טְמֵאִים. וְהָרְחוֹקִים טְהוֹרִים עַד שֶׁיֵּהָלְכוּ רוֹב בְּנֵי אָדָם: ה מֵאִימָתַי טַהֲרָתָן. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מִשֶּׁיֵּרְבּוּ וְיִשְׁטוֹפוּ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים רַבּוּ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁטָפוּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר שֶׁטִּבְּעוּ

אף

ברטנורא

מכל כשהדיח הוחזקו והוכזרו מיס שכידיו לקבל טומאה מן הטפה ולא נתכטלה כהן מלא מדרכה נעמלו ומעמו מת הככר: ב מילא בכלי טמא. לעיל מסמופין כשהטומאה כאה למים מחמת מדס עמ"ז והכא מסמעין כשהטומאה כאה מחמת כלי: ג נפלו כים טמאין. הכא מסמ"מין שמי נכרים הלנו מקבלין טומאה ע"י מסקין טמאין שנפלו כהן: ר"ש אומר בין שהדיח בין שלא הדיח. מכולהו קאי ר"ס כין הטומאה שבאה מחמת מדס כין כין מחמת כלים כין מחמת מסקין ככולהו ס"ל כין הדיח כין שלא הדיח טמא הככר ונעמא דרכי שמעון שהי חומר שנפת המים טמאים שנפלה מפי הטמא או מן הכלים או מן המסקין טמאים לכספוף כשנפלו על המים נמתיירה הטפה היח על הככר ומעמתו ואין הלכה כר"ס: ד או שהלך בהן הטמא ושתה הטהור טהור. שאין מי נכרים עלולים לקבל טומאה עד שיהלכו כדאמרן לעיל: אחד מי גבאים מי בורות מי שיחין. כלהו שוין לכל הדינים דתניא כמתני' עד המעלה הסנית: בורות. הן עשוין שנולין: שיחין. מרוכין וקורין: מערות מרוכעות מכוסות נקרוי מלא סיס להן פה: מי תמציית שפסקו. נמסים היורדים על הכריס ומתמלין המים ומכטכטין מן הכריס לאחר שפסקו הגמסים ופסקו הכריס מזחילתן חותן המים הנמצאים הן כמי נכרים ואם-תאמר מהן מדס טמא או מלא נכלי טמא או נפלו כהן מסקין טמאין אין הטפה הטמאה מתכטלת כהן אבל כ"ז בלא פסקו הכריס מזחילתן אע"פ שפסקו הגמסים אין נחשכין כמי נכרים ומי הגמסים הנזחלין אה"כ מן הכריס מכטלים הטפה הטמאה אף ע"פ שהמים הראשונים לא כטלוהו והכי תנן בפ"כ דמכשירין מי שפיכת סירדו עליהם מי גמסים אם רוב מן הטהור טהור ימתי כזמן שקדמו מי שפיכות אבל קדמו מי גמסים אפי' כל שהוא מי שפיכות טמא: הקרובים לעיר ולדרך טמאים. דחיישינן שמא שתה טמא. או מלא נכלי טמא. עד שיהלכו רוב בי"א. המיירות ההולכות כדרך רחוקה דאז טמאים שמא שתה מהן אדם טמא או מלא נכלי טמא: ה מאימתי טהרתן. של קרוכים ורחוקים: משירבו וישטפו. משירדו גמסים וירכו מי הגמסים על המים שהיו כהם כבר קודם שבאה מהם הטמא או שמלא מהם נכלי טמא ונם שיהיו שופפין ויסברו על שפת הנהר ויצאו לחוץ וישור הטיפה כל שהוא: רבו. לא כבית שמאי דכעי תרוויהו שירבו ויטפו אלא כיון שרבו מי גמסים שבאו אחר כך על המים שהיו כהן כשעת טומאתן נטהרו אע"פ שלא טפו ויצאו לחוץ: ר"א שטפו. מי גמסים על גדותיו של נהר ויצאו לחוץ נטהר הנהר: אע"פ שלא רבו. מי הגמסים שבאו אחר כן על המים שהיו בנהר כשעת טומאתן: כשרין לחלה. מי גבאים הלנו דתנן במתניתין כשרים להטמא כהן לחלה לגום ולכשל כהן חלה: וליטול מהן לידים. לכל דבר שבעולם נעיל תידים:

מי

בראשית ליום ששי

אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא רָבּוּ. כְּשֵׁרִין לְחַפָּה וְלִיטּוֹל מֵהֶן לַיָּדַיִם: ו לְמַעְלָה מֵהֶן מִי תַּמְצִיוֹת שֶׁלֹּא פָּסְקוּ. שֶׁתָּה טָמֵא וְשֶׁתָּה טָהוֹר טָהוֹר. שֶׁתָּה טָמֵא וּמְלֵא בֵּכְלֵי טָהוֹר טָהוֹר. שֶׁתָּה טָמֵא וְנָפַל כְּבָר שֶׁל תְּרוּמָה. אַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱיַח טָהוֹר. מְלֵא בֵּכְלֵי טָמֵא וְשֶׁתָּה טָהוֹר. טָהוֹר. מְלֵא בֵּכְלֵי טָמֵא וְנָפַל כְּבָר שֶׁל תְּרוּמָה. אַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱיַח טָהוֹר. נָפְלוּ מַיִם טְמֵאִים וְשֶׁתָּה טָהוֹר. טָהוֹר. נָפְלוּ מַיִם טְמֵאִים וּמִלְּאוּ בֵּכְלֵי טָהוֹר. טָהוֹר. נָפְלוּ מַיִם טְמֵאִים וְנָפַל כְּבָר שֶׁל תְּרוּמָה אַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱיַח טָהוֹר. כְּשֵׁרִין לַתְּרוּמָה. וְלִיטּוֹל מֵהֶם לַיָּדַיִם: ו לְמַעְלָה מֵהֶן מְקוָה שִׁישׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה. שֶׁבּוֹ טוֹבְלִין וּמַטְבִּילִין. לְמַעְלָה מֵהֶן מַעְיָן שֶׁמֵּימָיו מוּעָטִין. וְרַבּוּ עָלָיו מַיִם שְׁאוּבִים שָׁוֶה לַמְקוָה לְטַהֵר בְּאֶשְׁבּוֹרֶן. וְלַמַּעְיָן הַטְּבִיל בּוֹ בְּכָל שֶׁהוּא: ח לְמַעְלָה מֵהֶן מַיִם מְכִין שֶׁהֵן כְּטַהֲרִין בְּזוֹחֲלִין. לְמַעְלָה מֵהֶן מַיִם חַיִּים שֶׁבָּהֶן טְבִילָה לַזָּבִים. וְהַוֵּה לַמְצוֹרָעִים וּכְשֵׁרִים לְקַדֵּשׁ מֵהֶן מֵי חַטָּאת:

ברטנורא

ד מי תמציות שלא פסקו. הכריס מוחלתן ועדיין הן מכלכלין ממי הגשמים שירדו עליהם אלו מכטלים הטפה הרחבונה הטמאה שהיתה בנכח לפיכך שתה טמא ושתה טהור. כ"ו אלא פסקו: טהור. דמים טמאים שנפלו שם נעהרו וזו היא המעלה דהני לעיל לא עלתה טבילה למים הטמאים ואלו הכא עלתה אבל אין כשרין לטבילת אדם וכלים וידים: ז טובלין. כגי אדם כל גופו: ומטבילין. הכלים וידים למידי דבעי טבילת ידים ולא סגי בנטילה כגון לקידש מעין. שמימיו מוצעים והמים המוצעים מן המים שאובין שנפלו בתוכו: שוה למקוה לטהר באשבורין. ולא בזוחלין דקיי"ל מעין מטהר בזוחלין מקוה מטהר באשבורין והאי מהום מים שאובין מרובין שבו שוה למקוה לטהר באשבורין ולא בזוחלין: ולמעין להטביל בכל שהוא. ולא כמי מ' סאה כמקוה דאין מקוה מטהר בפחות מארבעים סאה והאי מטהר בכל שהוא כמעין: ח מים מוכין. מים מוצעים שהן מלואים לו המים: שהן מטהרין בזוחלין. ואלו מעין שמימיו מוצעים לעיל חינו מטהר בזוחלין אלא באשבורין: מים חיים. מוצעים שאינן מוכין: שבהן טבילה לזבים. דכתיב ביה ורחץ את בשרו במים חיים; והויה למצורעים. דכתיב בהו אל כלי חרס על מים חיים, ובשרין לקדש בהן מי החטאת. דכתיב בהו מים חיים אל כלי:

גמרא נדה דף ז ע"ב

תַּנְיָא אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַ' יְהוֹשֻׁעַ אַתָּה לֹא שָׁמַעְתָּ אֲנִי שָׁמַעְתִּי אַתָּה לֹא שָׁמַעְתָּ אֶלָּא אַחַת וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי הַרְבֵּה אֵין אוֹמְרִים לְמִי שֶׁלֹּא רָאָה אֶת הַחוֹדֶשׁ יָבוֹא וְיֵיעַד אֶלָּא לְמִי שֶׁרָאָהוּ. כָּל יָמָיו שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָיוּ עוֹשִׂים כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ

לאחר

רש"י

אין אומרים. למי שלא ראה את המולד שיבא ויעיד שראהו:

לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל רִבִּי אֱלִיעֶזֶר חֲזִיר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֶת הַדָּבָר לִיוֹשְׁנוֹ פִּרְקֵי אֱלִיעֶזֶר וּבְחַיָּיו מַאי טַעְמָא לָא מְשׁוּם דְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר שְׁמוּתֵי הוּא וְסָבַר אִי עַבְדִינָן כְּוָתֵיהּ בְּחַדָּא עַבְדִינָן כְּוָתֵיהּ בְּאַחֲרִינֵיתָא וּמְשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר לָא מְצִינָן מָחֲנָן בְּהוּ לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל רִבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמְצִינָן מָחֲנָן בְּהוּ חֲזִיר אֶת הַדָּבָר לִיוֹשְׁנוֹ:

רש"י

שמותי. ל' שמת' שהרי נרכזו כדאמרינן בהזהב הלכך לא עבדינן כיתיס כאחרניתא: דמצינן מחינן בהו. לו עבדי כותיס כאחרניתא

זוהר בהקדמה דף יד ע"ב

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה תְּלָתָא אִינּוּן דְּנַרְמִין בִּישָׁא לְנַרְמַיְיהוּ. חַד מָאן דְּלָיֵט נַרְמֵיהּ. תִּנְיָינָא מָאן דְּזָרִיק נַהֲמָא אוֹ פֵּרוּרִין דְּאִית בְּהוּ כַּזִּית. תְּלִיתָאָה מָאן דְּאוֹקִיד שַׁרְגָּא בְּמַפְקָא דְּשַׁבְּתָא עַד לָא מָטוּ יִשְׂרָאֵל לְקִדּוּשָׁא דְּסִדְרָא דְּנָרִים לְנוּרָא דְּגֵיהִנֹּם לְאַדְלָקָא בְּהַאי נוּרָא עַד לָא מָטָא זְמַנַּיְיהוּ. חַד דּוֹכְתָּא אִית בְּגֵיהִנֹּם לְאִינּוּן דְּקָא מְחַקְּקֵי שַׁבָּתוֹת. וְאִינּוּן דְּעָנוּשִׁין בְּגֵיהִנֹּם לַיְיטִין לֵיהּ לְהַהוּא דְּאוֹקִיד שַׁרְגָּא עַד דְּלָא מָטָא זְמַנֵּיהּ וְאָמְרִי לֵיהּ (ישעיה כג) דַּגָּה יְיָ מְטַלְטְלָךְ מַטְלָטְלָה גָּבֶר וְגוֹמֵר צָנוֹף יְצַנְפֵךְ צְנָפָה כַּדּוּר אֶל אֶרֶץ רַחֲבַת יָדָיִם. בְּגִין דְּלָאו אֻמּוֹת הוּא דְּאַדְלָקָא נוּרָא כַּד נָפִיק שַׁבָּתָא עַד דְּמַבְדְּלֵי יִשְׂרָאֵל בְּצַלּוֹתָא וּמַבְדְּלֵי עַל כַּפָּא. בְּגִין דְּעַד הַהוּא זְמָנָא שַׁבָּת הוּא וּקְדוּשָׁה דְּשַׁבָּת שָׁלִיט עֲלָנָא. וּבְשַׁעְתָּא דְּמַבְדִּילִין עַל כַּפָּא כָּל אִינּוּן חַיָּילִין וְכָל אִינּוּן מַשְׁרְיָין דְּאִתְמְנָן עַל יוֹמֵי דְּחוֹל כָּל חַד וְחַד יְתוֹב לְאַתְרֵיהּ וּלְפוּרְחָנֵיהּ דְּאִתְמְנֵי עֲלֵיהּ. בְּגִין דְּכָךְ עָאל שַׁבָּתָא וְאִתְקַדָּשׁ יוֹמָא קַדִּישָׁא אִתְעַר וְשָׁלִיט בְּשַׁלְמָא וְחוֹל אִתְעַדֵּי מִשָּׁלְטָנוּתָא דִּילֵיהּ. וְעַד שַׁעְתָּא דְּנָפִיק שַׁבָּתָא לָא תַּיְיבִין לְאַתְרַיְיהוּ. וְאַף עַל גַּב דְּנָפַק שַׁבָּתָא לָא תַּיְיבִין לְאַתְרַיְיהוּ עַד זְמָנָא דְּאָמְרִי יִשְׂרָאֵל בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל. כְּדֵין קֻדְשָׁא אִתְתַּלַּק וּמַשְׁרְיָין דְּאִתְמְנָאוּ עַל יוֹמֵי דְּחוֹל מִתְעָרִין וְתַיְיבִין לְאַתְרַיְיהוּ כָּל חַד וְחַד עַל מַטְרֵיהּ דְּאִתְפְּקַד עֲלֵיהּ.

ישכים

בראשית ליום ששי

הלכה פסוקה. יוסף לחזק מיסר.

שלחן ערוך א"ח סי' רנ"ז

א יָשְׁבִים בְּבֹקֶר בְּיוֹם שִׁשִּׁי לְהָכִין צָרְכֵי שַׁבָּת וְאֵינוֹ יָשׁ לוֹ פַּמָּה עֲבָדִים לְשִׁמְשׁוֹ וְיָשְׁתַּדֵּל לְהָכִין בְּעַצְמוֹ שׁוּם דָּבָר לְצָרְכֵי שַׁבָּת בְּדֵי לְכַבְּדוֹ כִּי רַב חֶתְרָא הָיָה מְסַחֵף הַגֶּרֶף דַּק דַּק וְרַבָּה וְרַב יוֹסֵף הָיוּ מְבַקְּעִין עֵצִים וְרַבִּין זֵירָא הָיָה מְרַלֵּיק הָאֵשׁ וְרַב נַחְמָן הָיָה מְתַקֵּן הַבַּיִת וּמַכְנִיס כֵּלִים הַצְּרִיכִים לַשַּׁבָּת וּמְפַנֶּה כֵּלִי הַחוֹל וּמֵהֶם יִלְמַד כָּל אָדָם וְלֹא יֹאמַר לֹא אֶפְנוֹם כְּבָנַי כִּי הָא הוּא כְּבוּדוֹ שֶׁמְּכַבֵּד הַשַּׁבָּת. וְיֵשׁ לְהַשְׁחִיז הַסַּכִּין בְּעֶרֶב שַׁבָּת כִּי הָוֹ מְגַבְּרִי הַשַּׁבָּת שֶׁמַּכִּין עַצְמוֹ לַאֲכִילָה

ג וְרַבָּה בְּבִשָּׂר וְיַיִן וּמַגְדָּנוֹת פִּפְּי וְכִלְיָתוֹ: מִן הַשְּׂרָרָה וְתִהְיֶה תָּמִיד בָּהַכְנָעָה וְקָרֵא אֶל אֶרְחִיךְ תָּמִיד כִּי הוּא יְרַגִּיעֲךָ וְיַשְׁבִּיעֲךָ וְנִינַח לָךְ. וְיָכוֹר שְׁאֹתָה טַפָּה סְרוּחָה. מְזוֹנָן לְעָפָר וְשׁוֹחָה. לְבֵן הִתְרַחֵק מִן הַמְּנוּחָה. נַעֲבוֹר אֶלְחִיךְ בִּשְׂמָחָה. וְיִהְיֶה לָךְ לְחַמְלָה כִּי תַרְרָךְ שְׁחוּחָה. וְיִהְיֶה לָךְ לְמִשְׁאַת יַאֲרוּחָה. אָם אֶת־הָהָכָר הָוֹה תַּעֲשֶׂה לָךְ יְאִיר־פְּנוּהִים וְצִוְּךָ אֱלֹהִים כִּי אִם הַעֲבוֹר אֱלֹהֶיךָ בָּאֲמֶת וְחִבָּה אַשְׁרֶיךָ בְּשׁוּלָם הָוֹה וְטוֹב לָךְ לָעוֹלָם הַבָּא:

מרגניתא דרבי מאיר

אַשְׁרֵי מִי שֶׁיְּרָאָתוֹ עַל פָּנָיו. אַשְׁרֵי הַנִּשְׁקָר מַעֲנָיו. אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוּא עָנִיו. אַשְׁרֵי הַמְּשַׁבְּחִים אוֹתוֹ הֲמוֹנָיו. אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוּא פָּעַל בְּעֵינָיו. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּטָּה אָזְנָיו לִשְׁמוֹעַ דִּבְרֵי תוֹרָה. אַשְׁרֵי הַשּׁוֹמֵעַ דִּבְרֵי תוֹרָה. אַשְׁרֵי הַשּׁוֹמֵעַ דִּבְרֵי תוֹרָה בְּכָל יוֹם. תּוֹרַת ה' תְּמִימָה עוֹמֶדֶת לָעַד יְהָאָדָם בְּשָׁעָה שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּמִצְוֹתָיו וְאוֹמֶרֶת ה' עִמּוֹ גִּבּוֹר חָחִיל הִנֵּה בָאתִי לְמַרְךָ עַל בֵּן נִצְאתִי לִקְרָתֶךָ לְשַׁחֵר פָּנֶיךָ וְאֶמְצָאֲךָ. אִשְׁרֶיךָ אִם תִּזָּכְרֵנִי. אַשְׁרֶיךָ אִם בְּלִבְּךָ תַּצְפְּנֵנִי. אַשְׁרֶיךָ אִם תְּקַוֵּנִי. אַשְׁרֶיךָ אִם תִּשְׁנִישֵׁנִי. וּבְכָל יוֹם כִּי יִהְיוּ וְמָקְךָ כִּי כִי יִרְכִּי יָמֶיךָ. הִתְרַחֵק מִן הָעֲבֵרָה וְהִדָּבֵק בְּתוֹרָה וּבְרֹב מִן הַשְּׂרָרָה וְתִהְיֶה תָּמִיד בָּהַכְנָעָה וְקָרֵא אֶל אֶרְחִיךְ תָּמִיד כִּי הוּא יְרַגִּיעֲךָ וְיַשְׁבִּיעֲךָ וְנִינַח לָךְ. וְיָכוֹר שְׁאֹתָה טַפָּה סְרוּחָה. מְזוֹנָן לְעָפָר וְשׁוֹחָה. לְבֵן הִתְרַחֵק מִן הַמְּנוּחָה. נַעֲבוֹר אֶלְחִיךְ בִּשְׂמָחָה. וְיִהְיֶה לָךְ לְחַמְלָה כִּי תַרְרָךְ שְׁחוּחָה. וְיִהְיֶה לָךְ לְמִשְׁאַת יַאֲרוּחָה. אָם אֶת־הָהָכָר הָוֹה תַּעֲשֶׂה לָךְ יְאִיר־פְּנוּהִים וְצִוְּךָ אֱלֹהִים כִּי אִם הַעֲבוֹר אֱלֹהֶיךָ בָּאֲמֶת וְחִבָּה אַשְׁרֶיךָ בְּשׁוּלָם הָוֹה וְטוֹב לָךְ לָעוֹלָם הַבָּא:

מצות בראשית השם

יכמו' מ"א. אבות פ"א סהי"ד ה' אישות פ' ט"ו. ס' המצות להמב"ם מ"ע רי"ב. סמ"ג עשין מ"ט. אבן העזר סי' א'. כמ"ק סי' רפ"ד:

א (א) מ"ע לישא אשה לפרות ולרבות שנאמר ויאמר להם אלהים פרו ורבו. ויכוין לקיום המין. והלשון שהוא בכתב י"ח נתחייב בפריה ורביה (ועיין לקמן סי' קפ"ט סם כתוב כדי שלא יבא לזנות לו לסרסור. מלוה ליבא סמוך לפרקו ועיין בכלי י"ד זמן הפרק) ואם עבר עליו עשרים שנה ולא נשא הרי זה עובר ומבטל מ"ע זו, ואם עוסק בתורה ומתירא שלא יבטל מחמת טרדת מזונות נותר להתאחר. ואם דבוק בתורה כל ימיו כגון עזאי ואין ילדו מתגבר עליו ולא נשא אין בידו עון. אם היה לו זכר ונקבה הרלוים להוליד קיים מלוה זו. ואם מתו לא יצא. ואם הניחו זכר ונקבה (אפילו סזכר מהנקבה והנקבה מהזכר) יצא שבני בניו הרי הן כבניו. ודוקא שעשו מזכר ונקבה. ואם הניח אחד מהן זכר ונקבה לא יצא. גר שנתגייר ובניו עמו יצא עמהן ידי מלוה זו. עבד שנשתחרר וכניו עמו לא יצא בהם ידי מלוה זו. ואפילו אם קיים אחד פריה ורביה הוא מלוה מד"ס שלא יבטל כל זמן שיש בו כח. וכן מלות חנשים שלא ליעשב שלא אחת מצוה סרסור. ואחת פטורה מפ"ו ומכל מקום לא תעשב שלא הים מצוה אחד ועובג בכל מקום וכל זמן:

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ו' דמילוי יוד דשם ב"ן להשאיר בי הארח מתוספת נשמה " של שבת שעברה :

ט אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו
אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלֶּךְ־נֹחַ : אלין תולדת נח נח גבר
זַכַּאי שְׁלִים הֲוָה בְּדָרֵוהִי בְּדַחֲלְתָּא דַיְיָ הַלִּיךְ נֹחַ : י וַיּוֹלֶד נֹחַ שְׁלֹשָׁה
בָּנִים אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יָפֶת : ואוליד נח תלתא בנין ית
שם ית חם וית יפת : יא וַתִּשָּׁחֵת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים
וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ חָמָס : ואתחבלת ארעא קדם יי ואתמליאת ארעא
חטופין : יב וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי־
הִשְׁחִית כָּל־בָּשָׂר אֶת־דַּרְכּוֹ עַל־הָאָרֶץ : ס וחזא יי ית
ארעא והא אתחבלת ארי חבילו כל בשרא יתיה על ארחיה על ארעא .
יג וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קֵץ כָּל־בָּשָׂר בָּא לְפָנַי כִּי־
מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי מַשְׁחִיתָם אֶת־
הָאָרֶץ : וַאֲמַר יי לְנֹחַ קֵצָא כָּל בִּשְׂרָא עַל קֳדָמַי אֲרֵי אִתְמְלִיאַת אַרְעָא

חטופין

רש"י

(ט) אלה תולדת נח נח איש צדיק. הוזיל והזכרו ספר בפני עצמו שנאמר (משלי י) זכר לצדיק לברכה. ד"א למדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים : בדורותיו. (סנהדרין קט) יש מרבותינו דורשים לומר לשבח כל שכן שלמו היה בדור לצדיקים היו צדיק יותר ויש שדורשים לומר לגנאי לפי דורו היה לצדיק ולמו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום : את האלהים התהלך נח. ואברהם הוא אומר (לקמן כד) לפני התהלכתי לפניו נח היה לריך שעזד להומכו לבל אברהם היה מתחזק ומהלך בלדקו מלליו . התהלך. לשון עבר וזהו בחומו של ל' בלשון כבד מסמיכה להבא ולשעבר בלשון ג' קוס התהלך (שם יג) להבא התהלך נח לשעבר התפלל בעד עבדיך (ב"ח יב) להבא ובא והתפלל אל הבים הזה (מלכים ח ח) ל' עבר אלא שהוי"ו שאברהם הופכו להבא : (יא) ותשחת. לשון ערוה וע"א (סנהדרין נו) (ס"א ערוה כי הסמיכ כל בשר את דרכו וע"א) כמו (דברים ז) כן תעשיון : ותמלא הארץ חמס . גזל (ס"א שנאמר יונה ג ומן החמס אשר בכפיהם) (יב) כי השחית כל בשר. אפי' בהמה חיה ועוף נזקקין לשחיתן מינן : (יג) קץ כל בשר. כל מקום שאתה מולא זעם וע"א לשון הנדלמוסי' בתה לעולם והוכנת טובים ורעים : כי מלאה הארץ חמס. לא נתתי גזר דינם אלא על הגזל (סנהדרין קח) : את הארץ. כמו עם

המרס

נח ליום ראשון

חֲטוּפִין מִן קֶדֶם עוֹבְדֵיהוֹן בִּישָׁיָא וְהָא אֲנָא מְחַבֵּלְהוֹן עִם אַרְעָא׃
יד עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי־גֹפֶר קִנִּים תַּעֲשֶׂה אֶת־הַתֵּבָה
וְכָפַרְתָּ אֹתָהּ מִבַּיִת וּמִחוּץ בַּכֹּפֶר׃ עֲבֵד לָךְ תֵּיבוּתָא דְּאָעִין
דַּקְדְּרוֹם מְדוֹרִין תַּעֲבֵד יַת תֵּיבוּתָא וְתַחֲפֵי יָתַהּ מִגָּו וּמִבָּרָא בְּכוּפְרָא׃

רש"י

התרן ודומה לו (שמות ט) כלאחי את העיר מן הצד (מ"ח טו) הלא את רגליו מן רגליו. ד"ח את התרן עם התרן בלוקח ג' עטפיות של עומק המחריסה כמותו וכעטפתו׃ (יד) עשה לך תבת. הרבה ריוח והללה לפניו ולמה הטרידו בבנין זה כדי שילמדו מלכי דור המבול עוסק הם ק"ל שנה ושולחין לומר מה זאת לך ושוב לומר להם עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם לולי ישובו׃ עצי גפר. כך שמו ולמה ממין זה ע"ש גפרית שעתיד עליהם להמחות בו׃ קנים. מדורים לכל בהמה וחיה׃ בכפר. זפת בלשון ארמי. ומליטו בגמ' כופרת. בתיבתו של משה ע"י שהיו המים חמים דיה בחומר מבפנים וזפת מבחוץ ועוד כדי שלא יריח לותו גדיק ריח רע של זפת לבל ימלן מפני חוזק המים זפתה מבית ומחוץ׃

נביאים ישעיה נב

א הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד׃ הָא יַצְלַח עַבְדִּי
מְשִׁיחָא יְרוּם וְיִתְנְשֵׂי וְיִתְקַף לַחֲדָא׃ ב כַּאֲשֶׁר שָׁמְמוּ עָלֶיךָ רַבִּים
כֵּן־מִשְׁחַת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ וְתֹאָרוֹ מִבְּנֵי אָדָם׃ כְּמָא דְסָבְרוּ לֵיהּ
בֵּית יִשְׂרָאֵל יוֹמִין סַגִּיאִין דַּהֲוָה חָשִׁיךְ בְּנֵי עַמְמַיָּא חֲזָיוֹהִי וְיִוְהוֹן מִבְּנֵי
אֱנָשָׁא׃ ג כֵּן יַזֶּה גּוֹיִם רַבִּים עָלָיו יִקְפְּצוּ מְלָכִים פִּיהֶם כִּי אֲשֶׁר
לֹא־סֻפַּר לָהֶם רָאוּ וַאֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ הִתְבּוֹנָנוּ׃ כֵּן יַבְדֵּר עַמְמִין
סַגִּיאִין עֲלוֹהִי יִשְׁתְּקוּן מַלְכִין יְשַׁוּן יְדֵיהוֹן עַל פּוּמֵיהוֹן אֲרֵי דְּלָא אִשְׁתְּעִיאוּ
לְהוֹן חֲזוֹ וּדְלָא שְׁמָעוּ אִסְתַּכָּלוּ׃ ד מִי הֶאֱמִין לִשְׁמֻעָתֵנוּ וּזְרוֹעַ יְהוָה
עַל־מִי נִגְלָתָה׃ מַן הֵימִין לִבְשׂוֹרָתָנָא דָּא וּתְקוֹף דְּרַע גְּבוּרְתָּא דְיָ בְּדִין
עַל מַן אִתְגְּלִיאַת׃ ה וַיַּעַל כַּיּוֹנֵק לְפָנָיו וְכַשֹּׁרֶשׁ מֵאֶרֶץ צִיָּה לֹא־

תאר

רש"י

(א) הנה בלחרית סימים: ישביל ילליח: עבדי. יעקב לדיקים שבו: (ב) באשר שממו. תמהו בראותם שפלותם ואמרו כמה מצחת מלים מרלחו: ותארו. תכוך מצחר בני אדם: (ג) כן יזה. יזרוק: יקפצו. יסגרו פיהם: כי. כבודו לחר לח ספר להם על ידם לדם ראוי הו: התבוננו. הסתכלו: (ד) מי האמין. כן יאמרו חים על רעהו: (ה) ויעל. הצמח הזה: כיונק. מיונקות החילנות: וכשורש. מלה מחרן

ליה

תַּאַר לוֹ וְלֹא חָדַר וְנִרְאֶהוּ וְלֹא־מַרְאֶה וְנֶחְמְדֵהוּ : וַיִּתְרַבָּא
צַדִּיקָא בָּרְמוֹהִי הָא כִּרְבָלְבִין דְּפַרְחָן וּכְאִילָן דְּמַשְׁרֵח שָׁרְשׁוֹהִי עַל נַגְדִּין
דְּמַיִן כֵּן יִסְגּוֹן תּוֹלַדְתָּ קוּדְשָׁא בְּאַרְעָא דַּחֲוָת צְרִיבָא לֵיהּ לָא חֲזוֹ חוֹלָא
חֲזוֹיהּ וְלָא אֲמָתֵיהּ אֵימַת חֲדִיוּט וְיהֵי זִיו קוּדְשָׁא וְזִיוֵהּ דְּכָל דְּיַחֲזִינֵיהּ יִסְתַּכַּל
בֵּיהּ : ו נִבְזֶה וְחָדֵל אִישִׁים אִישׁ מַכְאֹבוֹת וְיֹדֵעַ חֹלִי וּכְמַסְתֵּר
פָּנִים מִמֶּנּוּ נִבְזֶה וְלֹא חָשַׁבְנֵהוּ : בְּכֵן יְהֵי לְבוּסְרָן וְיַפְסֵק יְקַר כָּל
מַלְכְּוָתָא יְהוֹן חַלָּשִׁין וְדָוִן הָא בְּאֱנָשׁ בֵּיבִין וּמְזוֹמָן לְמַרְעִין וּבְטָא דַּחֲוָת
מְסַלָּקָא אַפֵּי שְׁכִינְתָּא מִנָּא בְּסִירִין וְלָא חֲשִׁיבִין :

רש״י

ליה : ונראהו מהחלה בתין מרחם ואיך נחמדהו : (ו) וידוע חולי. נסבר בחלחים :
וכמסתר פנים ממנו. מרוב נסחם ופפליחם היו כמסחירים פניהם :

כתובים משלי סימן א

א בְּבָא כְשׁוֹאָה | פַּחְדְּכֶם וְאֵידְכֶם כְּסוּפָה יֵאָתֶה בְּבָא עֲלֵיכֶם
צָרָה וְצוּקָה : כַּד יֵיתֵי כְּשֵׁלְיָא דִּלְוָוחֵיכוֹן וּתְבַרְכוֹן כְּעֵילְעוּלָא
יֵתֵא כַּד תֵּתָא עֲלֵיכוֹן עָקְתָא וְשִׁנּוּקָא : ב אָז יִקְרָאֻנְנִי וְלֹא אֶעֱנֶה
יְשַׁחֲרֻנְנִי וְלֹא יִמְצָאֻנְנִי : תֵּידִין נְקָרוּנְנִי וְלָא אֶעֱנֵה נְקָרֵיוּן וְלָא
תִּשְׁפְּחֻנְנִי : ג תַּחַת כִּי־שָׂנְאוּ דַעַת וְיִרְאַת יְהוָה לֹא בָחָרוּ :
עֲל דְּסָנוּ יְדִיעְתָא וְדַחֲלְתֵּיהּ דַּאֲלָהָא לָא אִיתְרִיעוּ : ד לֹא־אָבוּ לַעֲצָתִי
נָאֲצוּ כָּל־תּוֹכַחְתִּי : לָא צָבוּ בְּתַרְעִיתִי וְאַשְׁלִיוּ כָּל מַכְסָנוּתִי :
ה וַיֹּאכְלוּ מִפְּרִי דַרְכָּם וּמִמּוֹעֲצֹתֵיהֶם יִשְׂבָּעוּ : וַאֲכָלוּ מִן פֵּרִי
דְאָרְחָתְהוֹן וּמִמֵּילֵכֵיהוֹן יִשְׂבְּעוּן : ו כִּי מְשׁוּבַת פְּתָיִם תַּהַרְגֵם וְשַׁלְוַת
כְּסִילִים תְּאַבְּדֵם : מְטוּל דְּנָהְפְּכִנּוּתָא דְּשַׁבְרֵי תִּקְטוֹל אִינּוּן וְטוּעֵי
דְּסִיכְלֵי תּוֹבְדִינּוּן :

* בשואה קרי.

רש״י

(א) כשואה כעין העולה פתאום : (ב) ישחרוננני. יבקשוני : (ו) משובת.
חוכר לנסן שובב :

משנה ברכות פרק ב׳

פרק ב א הָיָה קוֹרֵא בַּתּוֹרָה וְהִגִּיעַ זְמַן הַמִּקְרָא אִם כִּוֵּן לִבּוֹ יָצָא. וְאִם

ברטנורא לאו

פרק ב א היה קורא בתורה. פרשת ק״ש. והגיע זמן ק״ש : אם כיון לבו יצא. לקרוי
המומר

נח ליום ראשון

לָאו לֹא יָצָא. בַּפְּרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכָּבוֹד וּמֵשִׁיב. וּבְאֶמְצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַיִּרְאָה וּמֵשִׁיב דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּאֶמְצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַיִּרְאָה. וּמֵשִׁיב מִפְּנֵי הַכָּבוֹד. בַּפְּרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכָּבוֹד וּמֵשִׁיב שָׁלוֹם לְכָל אָדָם: ג אֵלּוּ הֵן בֵּין הַפְּרָקִים. בֵּין בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה לַשְּׁנִיָּה. בֵּין שְׁנִיָּה לַשְּׁמַע. בֵּין שְׁמַע לִוְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ. בֵּין וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ לְוַיֹּאמֶר בֵּין וַיֹּאמֶר לֶאֱמֹת וְיַצִּיב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בֵּין וַיֹּאמֶר לֶאֱמֹת וְיַצִּיב לֹא יַפְסִיק. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קְרֻחָה לָמָּה קָדְמָה שְׁמַע לִוְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ (אֶלָּא) כְּדֵי שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ יְקַבֵּל עָלָיו עוֹל מִצְוֹת. וְהָיָה אִם שָׁמֹעַ לְוַיֹּאמֶר. שָׁוְותָה אִם שָׁמַע נוֹהֵג בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה. וַיֹּאמֶר אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בַּיּוֹם: ד הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְלֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ יָצָא רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר לֹא יָצָא. קָרָא וְלֹא דִקְדֵּק בְּאוֹתִיּוֹתֶיהָ רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר יָצָא.

רבי

ברטנורא

קמוֹמר מצות צריכות כוונה צריך לפרש מה כיון לבו שיהא מתכוין לצאת ידי חובתו והחומר מצות אין צריכות כוונה מפרש מה כיון לבו לקרות כנקודתן וכהלכתן ולהפוקי קורא להניח שאינו קורא התיבות כנקודתן אלא קורא ככתיבתן. כדי להבין בתמרו' ויתרות דנקרייהה כזו ז דינא ואין קיימת לן כמ"ד מצות צריכות כוונה: **בפרקים.** לקמן במתני' מפרש מה הם הפרקים: **שואל מפני הכבוד.** שואל כשלום תלמיד שרוצה להקדים לו שלום כגון אביו או רבו או גדול ממנו בחכמה: **ומשיב.** ומ"ל לומר שמשיב להם שלום מה הקדימו לו: **ובאמצע.** הפירוש: **שואל מפני היראה.** תלמיד שהוא ירא מפניו שמא יהרגהו ומצ"ל שמשיב לו שלום **אבל** מפני הכבוד לא: **ר"י אומר באמצע.** הפרק: **שואל.** כשלום מי שהוא ירא ממנו: **ומשיב** לשלום למי שמוטל עליו לכבדו: **ומשיב שלום לכל אדם** שהקדים לו שלום והלכה כר' יהודה וכב"מ שאסור להפסיק כך אסור לדבר בלשון הקודש כמו שאחר לשונות: **ב בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק.** דכתיב וה' אלהים אמת (ירמיה י) הלכך אין מפסיקין בין אני ה' אלהיכם לאמת וכן הלכה: **והיה אם שמוע נוהג בין ביום בין בלילה** דכתיב בה (דברים יא) ולמדתם אותם את בניכם ותלמוד תורה נוהג בין ביום ובין בלילה: **ויאמר אינו נוהג אלא ביום** דאית ביה פ' ציצית שאינה נוהגת בלילה דכתיב (במדבר ט"ו) וראיתם אותו: **ג רבי יוסי אומר לא יצא** דכתיב **שמע** השמע לחוק מה שאתה מוצית מפיך יהא קשה סכר שמע כלל בשתי' שומע **והלכתא** כתנא קמא: **ולא דקדק באותיותי'** להוציאן כשפתיו יפה בשתי תיבות שהתיבה השני' מתחלת באות שהתיבה הראשונה נגמרת בנון על לבבך עשה בשדך ותבדתם מהרה תאבדון מעל הארץ הטובה אשר ה' נותן לכם: **רבי יוסי אומר יצא** והלכה כרבי יוסי מיהו לכתחלה צריך לדקדק באותיותיה וכן מוהר שלא יניח הבל ולא יניד הגה ולא ירפה החזק ולא יהזק הרפה וצריך להתיז זיין של חזקרו שלא יהא נראה כאומר תשכרו כש"ן כלומר כדי שתרבו שכר שהרי אין רחוי לשמש את הרב ע"מ לקבל פרס: **הקורא למפרע.** הקדים פסוק שלישי לשני ושני לראשון וכיוצא בזה: **לא יצא** דכתיב והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך ושנותם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך וקשרתם לאות על ידך והיו לטוטפות בין עיניך וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך ואין הדברים האלה אמורים אלא בסדר שכתבו משה בתורה ומיהו אם הקדים פרשת ויאמר לפרשת והיה אם שמוע ופרשת והיה אם שמוע לשמע נראה לרבי יוסי זה תשוב למפרע ויצא שהרי תינן סדורות כן זו לאחר זו בתורה; **יחזור לטקום שטעה.** אם כן פרק לפרק טעה שאינו יודע בהיזה פרק הפסיק ולראש היזה פרק יחזור חוזר להפסק ראשון שהוא והיה אם שמוע. ורמב"ם חומר שהוא ואהבת את ה'. ואם בתמצע הפרק פסק חוזר לראש הפרק פסק שיודע הפרק שאינו יודע אם הוא כתיבתו' על שמע או כתיבתם על והיה אם שמוע חוזר לכתיבתם על שמע ואם נסתפק לאחר שהתחיל למשן ירבי שאינו חוזר שעל הרגל לשוב הוא

דְּבֵי יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא יָצָא. הַקּוֹרֵא לְמַפְרֵעַ לֹא יָצָא. קָרָא וְטָעָה יַחֲזוֹר לַמָּקוֹם שֶׁטָּעָה: ד הָאוֹמְנִין קוֹרִין בְּרֹאשׁ הָאִילָן אוֹ בְרֹאשׁ הַגַּבָּךְ. מַה שֶּׁאֵינָן רַשָּׁאִין לַעֲשׂוֹת בֵּן בִּתְפִלָּה: ה חָתָן פָּטוּר מִקְרִיאַת שְׁמַע בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת אִם לֹא עָשָׂה מַעֲשֶׂה. מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁקָּרָא בְּלַיְלָה הָרִאשׁוֹן שֶׁנָּשָׂא. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו לֹא לִמַּדְתָּנוּ רַבֵּינוּ שֶׁאָבֵל אָסוּר לְרַחוֹץ. אָמַר לָהֶם אֵינִי כְּשְׁאַר כָּל אָדָם אֲמְטָנִים אָנִי: ו וּכְשֶׁמֵּת טָבִי עַבְדּוֹ קִבֵּל עָלָיו תַּנְחוּמִין. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו לֹא לִמַּדְתָּנוּ רַבֵּינוּ שֶׁאֵין מְקַבְּלִין תַּנְחוּמִין עַל הָעֲבָדִים אָמַר לָהֶם אֵין טִבְי עַבְדִּי כִּשְׁאַר כָּל הָעֲבָדִים. כָּשֵׁר הָיָה: ח חָתָן אִם רָצָה לְקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע בְּלַיְלָה הָרִאשׁוֹן קוֹרֵא. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר לֹא כָּל הָרוֹצֶה לְיַסֵּר אֶת הַשֵּׁם יְסַיֵּר:

ברטנורא

ה"ד נדבך פי' על כגון מכניס כמו נדכיס הכמים לגרדת דק"ם לח כעי כוותה חלח פסוק רחמון בלבד: מה שאינן רשאין לעשות בן בתפלה. דלישתא רחמי היא וכפי כוותה הלכך יורדין למטה ומתפללין: ז ח חתן מכאן בתולה: פטור מקריאת שמע לילה ראשונה. מפני דטריד שמא לא ימלאנה בתולה ויהי שמחתו שמחת שמא יעשה כרות שפכה בנעילתו וטרדה דמלוה היא ורחמנא אמר וכלכתך בדרך בלבת דיוק היא דמחייבת הא דמצוי פטירת: אם לא עשה מעשה אם לא בעל עד מו"ש שהם ד' לילות עריב. ומפני ותלך לבו גם בה ותו לא עריב ותע"פ שלא עשה מעשה הייב בק"ש: ן רחץ בלילה הראשון שמתה אשתו ותע"פ שהכל אסור בתילה אסטנים אני קר ומלוז לבון לימה ותיכא לגרוס אם לא היה רוהן ואין אסור בימי אבלו אלא רחילה של תענוג: ס לא כל הרוצה ליטול את השם יטול אם לא הוהק מכם ופרום כשאר דכריס אין זה אלא נאוה שמרחיה בעלמו שיוכל לכוין לבו ואין הלבה כרבן שמעון בן גמליאל והוין לקלת מרכותיהו דאמרי דהלכו' כל אחד יקרא ק"ש בלילה הראשון שכיון שבדורות הללו אין מכווינים כל כך כשאר ימים אם לא יקרא בלילה הראשון אחר יותר כיוהרא שמרחיה עלמו שהוא מכוין בכל שעה אלא העתא מסיים דעריב נמלאה:

גמרא ברכות דף י"ד ע"א

אָמַר רַב כָּל הַנּוֹחֵן שָׁלוֹם לַחֲבֵירוֹ קוֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל בְּאִלּוּ עָשָׂאוּ בָּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי' ב) חִדְלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְאַפּוֹ כִּי בַמֶּה נֶחְשָׁב הוּא אַל תִּקְרֵי בַמֶּה אֶלָּא בָּמָה. וּשְׁמוּאֵל אָמַר בַּמֶּה חֲשַׁבְתּוּ לָזֶה וְלֹא לֵאלֹהַּ. מָתִיב רַב שֵׁשֶׁת בַּפָּרָקִים

שואל

ר"י

חדלו לכם מן האדם. כגיס לכס לעסוק בכבוד המקום אל תתעסקו בכבוד אדם

דאי

נח ליום ראשון

שׁוּאל מִפְּנֵי הַכָּבוֹד וּמָשִׁיב תִּרְגְּמָה רִבִּי אַבָּא בְּמַשְׁכִּים לְפִרְחוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹנָה אָמַר רִבִּי זְרָא כָּל הָעוֹשֶׂה הַפָּצְיוֹ קוֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל כְּאִלּוּ בָּנָה בָּמָה. אָמַר לֵיהּ בָּמָה קָא אָמְרַתְּ. אָמַר לֵיהּ לֹא. אֶסוּר קָאָמִינָא. וְכִדְרַב אִידִי בַּר אָבִין דְּאָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִן אָמַר רַב יִצְחָק בַּר אֲשִׁיאָן אָסוּר לוֹ לָאָדָם לַעֲשׂוֹת הַפָּצְיוֹ קוֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פה) צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו. וְאָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין אָמַר רַב יִצְחָק בַּר אֲשִׁיאָן כָּל הַמִּתְפַּלֵּל וְיוֹצֵא לַדֶּרֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לוֹ חֲפָצָיו שֶׁנֶּאֱמַר צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו: (שם ע״ב) אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר מָאי דִּכְתִיב (תהלים כג) כִּן אֲבָרֶכְךָ בְּחַיָּי בְּשִׂמְךָ אֶשָּׂא כַפָּי. כֵּן אֲבָרֶכְךָ בְּחַיַּי זוֹ קְרִיאַת שְׁמַע. בְּשִׂמְךָ אֶשָּׂא כַפָּי זוֹ תְּפִלָּה. וְאִם עוֹשֶׂה כֵּן עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (שם) כְּמוֹ חֵלֶב וְדֶשֶׁן תִּשְׂבַּע נַפְשִׁי. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁנּוֹחֵל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְשִׂפְתֵי רְנָנוֹת יְהַלֶּל פִּי:

רש״י

דתי לאו הכי למה ליה לחדול ושמואל לית דרים לטון כמה שלח כמשמעו כמה מטבתו לזה מקדמת כבודו לכבודי. שואל מפני הכבוד. והא ק״ש קודם תפלה היא וקתני שואל: תרגמה רבי אבא. להא דרב ושמואל דאסרי: במשכים לפתחו. אחל פגעו בדרך שואל: ס״ג אמר רב חידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן אסור לאדם לעשות חפציו עד שיתפלל: צדק. תפלה שמלדיק לבוראו והדר ויסד פעמיו לדרכו חפצו: כן אברכך. וכמו אחל ודמן תרי קראי דסמכי להדדי: רננות. שמים:

זהר דף נ״ט ע״ב

אֱלֹהַּ תּוֹלְדוֹת נֹחַ רִבִּי חִיָּא פָּתַח (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר. זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא וְיַדְעֵי אָרְחִין דְּאוֹרַיְיתָא דְּבִנְיָנָהּ יְזִכּוּן לְעָלְמָא דְּאָתֵי. הָא חָזֵי כָּל יִשְׂרָאֵל אִית לוֹן חוּלָקָא לְעָלְמָא דְּאָתֵי מַאי טַעְמָא בְּגִין דְּנַטְרִין בְּרִית דְּעָלְמָא אִתְקְרִיאוּ עָלֵיהּ כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ירמיה ל״ג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חוּקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי. וְעַל דָּא יִשְׂרָאֵל דְּנַטְרֵי בְּרִית וְקַבִּילוּ לֵיהּ אִית לוֹן חוּלָקָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי. וְלֹא עוֹד אֶלָּא בְּגִין כַּךְ אִקְרוֹן צַדִּיקִים. מִכָּאן אוֹלִיפְנָא כָּל מַאן דְּנָטִיר הָאי בְּרִית דְּעָלְמָא אִתְקְרֵי עָלֵיהּ אִקְרֵי צַדִּיק מְנָא לָן מִיּוֹסֵף בְּגִין דְּנָטַר לֵיהּ יִבְרִי ת עָלְמָא וְכָךְ דְּאִקְרֵי צַדִּיק

וְעַל גַּבְּךָ וְעַמְּךָ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ. (ד"ס א) רִבּוֹי אֶלְעָזָר פָּתַח (תהלים ס"ו) לְכוּ חֲזוּ מִפְעֲלוֹת יְיָ אֲשֶׁר שָׂם שְׁמֵמוֹת בָּאָרֶץ הַאי קְרָא הָא אִתְּמַר וְאוּקְמוּהּ. אֲבָל לְכוּ חֲזוּ מַאי חֲזוּ כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ישעיה כ"א) חֲזוּת קָשָׁה הוּגַּד לִי. בְּעוֹבְדוֹי דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבִיד אִתְגַּלְיָא נְבוּאָה עַל לִבְנֵי נְשָׁא. אֲשֶׁר שָׂם שְׁמֵמוֹת. שְׁמִית וַדַּאי דְּהָא שְׁמָא נָרִים לְכֹלָּא. כְּתִיב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹחַ לֵאמֹר. זֶה וְנוֹמֵר אָמַאי הָכָא לֵאמֹר. וָאָמַאי זֶה. אֶלָּא לֵאמֹר דָּא אִתְּמָא. זֶה דָּא צַדִּיק וְרָמְזוּ כְּמוֹ דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָרָא לֵיהּ נֹחַ נַיְיחָא דְּאַרְעָא. לֵאמֹר מַאי לֵאמֹר אֶלָּא אַתָּר דָּא קָרֵי לֵיהּ נֹחַ וּמַאן אִינּוּן אַרְעָא קַדִּישָׁא לֵאמֹר זֶה יְנַחֲמֵנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ וְנוֹמֵר עָבַד לֵיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְתַתָּא כְּנָוֹנָא עִלָּאָה. (נ"א זֶה דָּא צַדִּיק וְכֵן נֹחַ) (לֵאמֹר נֹחַ) דָּא צַדִּיק לֵאמֹר דָּא נוּקְבָא בְּנִין דִּלָּא מִתְפָּרְשָׁן דָּא מִן דָּא: אָמַר רַבִּי יִצְחָק לֵאמֹר דָּא אַרְעָא קַדִּישָׁא) (זֶה אִמָּא) כְּתִיב הָכָא זֶה יְנַחֲמֵנוּ וּכְתִיב הָתָם (ישעיה נ"ה) זֶה יְיָ קִוִּינוּ לוֹ. בַּאן אִינּוּן צַדִּיקַיָּא דְּרָשִׁימִין בִּרְשִׁימוּ דְּגוּשְׁפַּנְקָא דְּמַלְכָּא לְמֶהֱוֵי בְּשִׁטְיָה דְּרָשִׁימִין וְאִיהוּ שָׁוֵי שְׁמָהָן בְּאַרְעָא כַּדְקָא יָאוֹת. כְּתִיב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹחַ וּכְתִיב (בראשית ג"ה) וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב אִמַּאי לָא כְּתִיב אֶת. אֶלָּא הָתָם דְּרָגָא אַחֲרָא (ד"א חֲדָא) וְהָכָא דְּרָגָא אוֹחֲרָא (נ"א אֶת כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר וְאֶרְאֶה אֶת יְיָ) כְּדְכְתִיב (ישעיה ו') וְאֶרְאֶה אֶת יְיָ וְאֶרְאֶה יְיָ לָא כְּתִיב אֶלָּא אֶת יְיָ אוֹף הָכָא בְּנֹחַ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹחַ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב דְּרָגָא דִּילֵיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כַּמָּ"ש קָרָא לֵיהּ יַעֲקֹב אֲבָל הָכָא אֶת לְאִתְפַּלְגָא שְׁכִינְתָּא (נ"א דְּהִיא) דַּרְגָא אָחֳרָא לְתַתָּא):

יוסף להק

הלכה פסוקה

ש"ע יו"ד מסי' קי"ג ואילך

* דָּבָר שֶׁאֵינוֹ נִמְכָּל כְּמוֹת שֶׁהוּא חַי וְגַם
עוֹלֶה עַל שֻׁלְחַן מְלָכִים לְלַפֵּת בּוֹ
אֶת הַפַּת אוֹ לְפָרְפֶּרֶת שֶׁבִּשְׁלוּ נָכְרִי אֲפִילּוּ
בִּכְלֵי יִשְׂרָאֵל וּבְבֵית יִשְׂרָאֵל אָסוּר מִשּׁוּם
בִּשּׁוּלֵי נָכְרִי: ב בֵּיצָה אַף עַל פִּי שֶׁרְאוּיָה
לְגוֹמְעָהּ חַיָּה אִם בִּשְּׁלָהּ נָכְרִי אֲסוּרָה:
ג בֵּלִים שֶׁבִּשֵּׁל בָּהֶם הַנָּכְרִי לְפָנֵינוּ דְּבָרִים
שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם מִשּׁוּם בִּשּׁוּלֵי נָכְרִי צְרִיכִים
הַכְשֵׁר: ד אִם הוּא כֵּלִי חֶרֶס מַגְעִילוֹ ג'
פְּעָמִים וְדִיו מִפְּנֵי שֶׁאֵין לְאִיסּוּר זֶה עִקּוּר
מְרוֹדְיָתָא: ה יֵין הַפִּיתִּים וְיֵין רְמוֹנִים
וְכֵיוֹצֵא בָּהֶם מֻתָּר לִשְׁתּוֹת בְּכָל מָקוֹם וְדָבָר

שאינו

מיסר

מספר תוצאות חיים

הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יִהְנוּ אֶל לִבּוֹ כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּב
בְּתְשׁוּבָה הֵם אֵלּוּ שֶׁיִּדַּע כַּמָּה
מִינֵי כְּפִי שׁוֹשָׁה לוֹ וְלַנַּפְשׁוֹ וּלְכָל הָעוֹלָמוֹת
בִּהְיוֹתוֹ חוֹטֵא הָאֶחָד כָּפִי גֻּפּוֹ שֶׁהוּא
חוֹתֵם הַבְּרִיָּה הָעֶלְיוֹנָה וְאָמְרוּ
בְּתִיקּוּנִים וַוי לֵיהּ מַאן דַּאֲפַחִישׁ קִימְתֵיהּ
בְּעוֹבְדִין בִּישִׁין דַּאֲפַחִישׁ פַּמְלְיָא דִּלְעֵילָּא
וְכָל אֲבַר שֶׁלֹּא נִתְקַן כָּרָאוּי חוֹזֵר לִכְאֵב עַלְיוֹ
בְּגִלְגּוּל. וְכָל נִשְׁמָה כָּמָה אֵין הַשִּׂכְיָנָה
שׁוֹרָה בָּהּ שֶׁנֶּאֱמַר כֹּל אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא
יִקְרַב. כָּמָה בְּגִשְׁמִיּוּתוֹ הַיְקָרָה אֲשֶׁר חֲצוּבָה
מִמְּקוֹם גְּבוֹהַּ שֶׁחָטָא עַד אֲשֶׁר הִשְׁפִּילָהּ

לרנליו

נח ליום ראשון

שֶׁאֵינוֹ מְצוּי לֹא גָּזְרוּ עָלָיו : י חָלָב שֶׁחָלְבוֹ גּוֹי וְאֵין יִשְׂרָאֵל רוֹאֵהוּ אָסוּר : יא גְּבִינוֹת בַּנְּכְרִי אֲפִלּוּ מִפִּגְּרֵי שֶׁמַּעֲמִידִים אוֹתָם בְּעוֹר קִיבַּת שְׁחִיטָתָם שֶׁהִיא גְּבִילָה וַאֲפִילוּ הֶעֱמִידוּהָ בְּעֲשָׂבִים אֲסוּרָה :

לְבִנְלָיו. עַי לֵיהּ לְבַר נַשׁ דְּנַשְׁתָּתֵיהּ נְחִיתָא תְּחוֹת רַגְלוֹי וְבֵן בְּחֶתְאוֹ מוּרִיד בִּישְׁבִינְתֵּהּ וְהַגַּל מִרַגְלוֹתָיו וַתִּשְׁכַּב וְהַשְׁכִּינָה מִילְּתָא עָלָיו נְתָנֵנִי ה׳ וכו׳. וּפְנֵם הַמְּנִיעַ בָּהּ שֶׁהוּא נִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף. וְעוֹד שֶׁהִיא עִמָּנוּ בַּגָּלוּת וְכֻשָּׁאנוּ חוֹטְאִים אָנוּ מַאֲרִיכִין גְּלוּתָהּ. וְעוֹד נוֹתֵן לָהּ עֵצָב שֶׁהוּא בֵּן פָּסִיל תּוֹנֶת אִמּוֹ. וּמַאן דְּחָב לְגַבֵּי שְׁכִינְתָּא בָּאִלּוּ מַפְשִׁיט שְׁכִינְתָּא מִלְּבוּשָׁהָא וכו׳ וְכָל מַאן דְּמַקְנִים פִּקִּידָא דְּאוֹרַיְיתָא בָּאִלּוּ הוּא לָבִישׁ לִשְׁכִינְתָּא בִּלְבוּשָׁהָא. וְאָמַר בְּרַעְיָא מְהֵימְנָא שְׁכִינְתָּא מַאן דְּנָמִיל חָתֵר עִשָּׂה לַיִת עֲרָהּ לְאַגְרָא דִּילֵיהּ וּמַאן דְּחָב לְנַפְשֵׁהּ לַיִת לֵיהּ לְעוֹנְשָׁא דִּילֵיהּ. עוֹד כִּי בְּפָגְמוֹ פָּגַם בְּהַפָּאֳרַת עַצְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי׳ ס״ו) הַפּוֹשְׁעִים בִּי וּמְכַלֵּק הָאֵם מֵעַל הַבָּנִים וְלִפְעָמִים פָּגַם מַגִּיעַ גַּם בְּכָל יְהוֹ״ה כְּדִכְתִיב (שמות י״ט) פֶּן יֶהֱרֹס אֶל ה׳. וְהַפּוֹגֵם בְּמִדּוֹת הוּא בְּקִנְטֵעַ לְבוּשׁ הַמַּלְכוּת מֵעַל הַמַּלְכוּת :

נח יום שני

יכוון בקריאת ארבעה פסוקים אלו שהם כנגד ד׳ דמילוי יו״ד דשם ב״ן לחשאיר בו תוכפת הרוח משבת ד׳ שעברה.

טו וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אוֹתָהּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה אֹרֶךְ הַתֵּבָה חֲמִשִּׁים אַמָּה רָחְבָּהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ :

וְדֵין דְּתַעֲבִיד יָתָהּ תְּלַת מְאָה אַמִּין אוּרְכָּא דְּתֵיבוּתָא חַמְשִׁין אַמִּין פּוּתְיָהּ וּתְלָתִין אַמִּין רוּמָהּ : טז צֹהַר | תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה וְאֶל־אַמָּה תְכַלֶּנָּה מִלְמַעְלָה וּפֶתַח הַתֵּבָה בְּצִדָּהּ תָּשִׂים תַּחְתִּיִּם שְׁנִים וּשְׁלִשִׁים תַּעֲשֶׂהָ :

נְהוֹר תַּעֲבִיד לְתֵיבוּתָא וּלְאַמְּתָא תְּשַׁכְלִלִינַּהּ מִלְעֵילָּא וְתַרְעָא דְּתֵיבוּתָא בְּסִטְרָהּ תְּשַׁוֵּי מְדוֹרִין אַרְעָאן תְּנַנִּין וּתְלִיתָאן תַּעֲבְדִנַּהּ : יז וַאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת־הַמַּבּוּל מַיִם

על

רש״י

(טז) צהר. י״ח חלון וי״ח אמה המחירה להם (ב״ר שם) : ואל אמה תכלנה מלמעלה. כסויה מטופח ועולה עד שהוא קצר מלמעלה ועומד על אמה כדי שיזובו המים למטה מכאן ומכאן (סח״ל) : בצידה תשים. שלא יפלו הגשמים בה : תחתים שנים ושלשים. ג׳ עליות זו על גב זו עליונים לחדש למעלה למדור תחתים לזבל (שם) : (יז) ואני הנני מביא. הנני מיכן להכניס עם חומס שזכותי ותמרו לפני כבר (תהלים ח) מה אנוש כי תזכרנו : מבול. שבלה את הכל שבלבל את הכל שהוציל את הכל מן הגבוה לנמוך וזהו ל׳ חומקלוס שתרגם

טופנח

עַל־הָאָרֶץ לְשַׁחֵת כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ חַיִּים מִתַּחַת
הַשָּׁמָיִם כֹּל אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ יִגְוָע׃ וַאֲנִי הִנֵּה אֲנִי מֵבִיא אֶת־הַמַּבּוּל
מַיִם עַל־הָאָרֶץ לְחַבֵּל כָּל בָּשָׂר אֲשֶׁר בּוֹ רוּחַ חַיִּים מִתַּחַת כָּל
הַשָּׁמָיִם כֹּל אֲשֶׁר בָּאָרֶץ יִגְוָע׃ וְהַקִמֹתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתָּךְ וּבָאתָ אֶל־
הַתֵּבָה אַתָּה וּבָנֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ וּנְשֵׁי־בָנֶיךָ אִתָּךְ׃ וְאֶת־כָּל
אֵת קִנֵּי עִמָּךְ וְתֵיעוֹל לְתֵיבוּתָא אַתְּ וּבְנָךְ וְאִתְּתָךְ וּנְשֵׁי בְנָךְ עִמָּךְ׃

רש"י

טופנת סהליף חת הכל והכיתם לכפל שהיה עמוקה לכך נקראת שנערו שנערו
שם כל חתי מבול (ס"ח מימי וכן הניה מהרש"ל בח"ם במס' שבת)׃ (יח)
והקמתי את בריתי (ב"ר) ברית היה לריך על הפירות שלא ירקבו ויעפשו ושלא
יסרגוהו רשעים שבדור׃ אתה ובניך ואשתך. הזכרים לבד והנשים לבד
מכאן בנאמרו בשמים המטה (שם)׃

נביאים ישעיה סימן נג

א אֶכֶן חֳלָיֵנוּ הוּא נָשָׂא וּמַכְאֹבֵינוּ סְבָלָם וַאֲנַחְנוּ חֲשַׁבְנֻהוּ נָגוּעַ
מֻכֵּה אֱלֹהִים וּמְעֻנֶּה׃ וְהוּא מְחֹלָל מִפְּשָׁעֵנוּ מְדֻכָּא מֵעֲוֹנֹתֵינוּ מוּסַר שְׁלוֹמֵנוּ עָלָיו וּבַחֲבֻרָתוֹ
נִרְפָּא־לָנוּ׃ וְהוּא יִבְנֵי בֵּית מַקְדְּשָׁא דְאִתְחַל בְּחוֹבֵנָא דְאִתְמְסַר בַּעֲוֵיתָנָא
וּבְאוּפְנָיָה שְׁרָמָא יְסֵנֵי עֲלָנָא וְכַדְנָצַת לְפִתְגָמוֹהִי חֵיבָנָא יִשְׁתַּבְקוּן לָנָא׃
ג כֻּלָּנוּ כַּצֹּאן תָּעִינוּ אִישׁ לְדַרְכּוֹ פָּנִינוּ וַיהוָה הִפְגִּיעַ בּוֹ אֶת
עֲוֹן כֻּלָּנוּ׃ כּוּלָּנָא כַּעֲנָא אִתְפַּזַּרְנָא גְּבַר לֶקְבֵּיל אוֹרְחֵיהּ גְּלֵינָא וּמֵן קֳדָם
יְיָ הֲוַת רָעֲוָא לְמִשְׁבַּק חוֹבֵי כּוּלָּנָא בְּדִילֵיהּ׃ ד נִגַּשׂ וְהוּא נֶעֱנֶה וְלֹא
יִפְתַּח־פִּיו כַּשֶּׂה לַטֶּבַח יוּבָל וּכְרָחֵל לִפְנֵי גֹזְזֶיהָ נֶאְלָמָה וְלֹא

יפתח

רש"י

(א) חלינו הוא נשא. כל הרשעים מתכפרין ביסורים של ישראל׃ חשבנוהו.
סהוא סנאוי למקום ולא כן הוא אלא מחולל מפשעינו וכו'׃ מוסר שלומינו
עליו בהו עליו יסורים להיות עלינו שלום׃ (ג) הפגיע בו. נעתר על ידו
כאדם טון כלנו׃ (ד) נגש בעונשים ודוחקים׃ והוא נענה בחוזקת דברים׃

נעלמה

נח ליום שני

יְפַתַּח פִּיו : בְּעִי וְהוּא מִתְּתַב וְעַד לָא פְּתַח פּוּמֵיהּ מִתְקַבֵּל תַּקִּיפֵי עַמְמַיָּא
בְּאַטְרָא דְּנְבָסְתָּא יְמַסַּר וְכַרְחָא דְּקָדָם גַּזְּרָא שַׁתָּקָא וְלֵית לְקַבְלֵיהּ דְּפָתַח
פּוּמֵיהּ מְמַלֵּיל מִלָּא :

רש"י

נעלמה נעשית חלמת :

כתובים משלי א

א וְשִׁמְעָה לִי יִשְׁכָּן־בֶּטַח וְשַׁאֲנַן מִפַּחַד רָעָה : מַן דְּשָׁמִיעַ לִי נְשָׁרֵי
בְּכַרְעָא וְנִשְׁרָא מִן דְּלוּחָא דְּבִישְׁתָּא : ב בְּנִי אִם־תְּקַח אִמְרָי
וּמִצְוֹתַי תִּצְפֹּן אִתָּךְ : בְּרִי אִין תְּקַבֵּל מֵימְרַי וּפוּקְדָנַי תִּטְשֵׁי נַבָּיךְ :
ג לְהַקְשִׁיב לַחָכְמָה אָזְנֶךָ תַּטֵּה לִבְּךָ לַתְּבוּנָה : וְתַצְלִי אָדְנָךְ
לְבָחְמָתָא וְתַפְנֵי לִבָּךְ לְבִיוָנָא : ד כִּי אִם לַבִּינָה תִּקְרָא לַתְּבוּנָה
תִּתֵּן קוֹלֶךָ : וְאִמָּא לְבִיוְנְנוּתָא תִּקְרָא וְלִבְיוָנָה תִּתֵּן קָלָךְ :

רש"י

(א) ושאנן. מפחד רעה. של גיהנם : (ב) בני. תהיה לי תקח לאמרי :
(ג) להקשיב לחכמה. לעסוק בתורה :

משנה שבת פרק ב'

א בַּמֶּה מַדְלִיקִין וּבַמֶּה אֵין מַדְלִיקִין. אֵין מַדְלִיקִין לֹא בְּלֶכֶשׁ. וְלֹא בְּחוֹמֶן
וְלֹא בְּכַלָּךְ. וְלֹא בְּפְתִילַת הָאִידָן. וְלֹא בְּפְתִילַת הַמִּדְבָּר. וְלֹא
בִּירוֹקָה שֶׁעַל פְּנֵי הַמַּיִם. לֹא בְּזֶפֶת. וְלֹא בְּשַׁעֲוָה. וְלֹא בְּשֶׁמֶן קִיק. וְלֹא
בְּשֶׁמֶן שְׂרֵפָה. וְלֹא בְּאַלְיָה. וְלֹא בְּחֵלֶב. נָחוּם הַמָּדִי אוֹמֵר מַדְלִיקִין בְּחֵלֶב
מבשל

ברטנורא

פרק ב **א** במה מדליקין. גר של שבת כמה טיפין פתילות ושמנים להדליק : לא בלכש.
כמין צמר ים כתרז בין הקליפה לעץ וקרוי לכש : בחומן. פשתן שחיבו מגופן : בכלך.
פסולת של מצי : בפתילת האידן. כמין צמר ים בערכה בין הקליפה לעץ : בפתילת
המדבר. עלי עשב תרוך בגודלין חותה ומדליקין בהן : בירוקה שעל פני המים. כמין צמר
שגדל בדופני הספינה שבהתה זמן מרובה במים. עד כאן פסול פתילות מכאן ואילך פסול שמנים :
לא בזפת ולא בשעוה. לפי יתן זפת ממש ושעוה נתכת בגר במקום שמן וידליק אבל לעשות
כמין פתילה מרובה ברגילין לעשות משעוה שרי : ולא בשמן קיק. שמן היוצא מגרעינים שכתוך
הלמר נפן שקורין קוט"ן ו"מ קיקיון דיונה והוא שעב שעליו גדולין וקרקפו כערבי כרו"ע והשמן
היוצא ממנו עב ביותר ופתילו שממרו חכמים אין מדליקין בהם מה שעם מפני שהחור מסכסכת
בהם כלומר שאין החור נכנסת תוך הפתילה אלא סביב מבחוץ. ושמנים שאמרו חכמים אין
מדליקין בהם לפי שאין נמשכין אחר הפתילה ומתוך שאין הגר דולקת יפה מיישנין שמא יפה
השמן ע"פ הגר ונמצא מכעיר פי נמי שמא יניח הגר ויצא ואין קיימא לן דגר של שבת חוכה
ולא

מְבֻשָּׁל. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֶחָד מְבֻשָּׁל וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ מְבֻשָּׁל. אֵין מַדְלִיקִין
בּוֹ: ג אֵין מַדְלִיקִין בְּשֶׁמֶן שְׂרֵפָה בְּיוֹם טוֹב. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר אֵין
מַדְלִיקִין בְּעִטְרָן מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשַּׁבָּת. וַחֲכָמִים מַתִּירִין בְּכָל הַשְּׁמָנִים.
בְּשֶׁמֶן שׁוּמְשְׁמִין. בְּשֶׁמֶן אֱגוֹזִים. בְּשֶׁמֶן צְנוֹנוֹת. בְּשֶׁמֶן דָּגִים. בְּשֶׁמֶן פִּקְּעוֹת
בְּעִטְרָן וּבְנֵפְטְ. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר אֵין מַדְלִיקִין אֶלָּא בְּשֶׁמֶן זַיִת בִּלְבָד:
ג כָּל הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ אֵין מַדְלִיקִין בּוֹ אֶלָּא פִּשְׁתָּן. וְכָל הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ אֵינוֹ
מִטַּמֵּא טוּמְאַת אֳהָלִים אֶלָּא פִּשְׁתָּן. פְּתִילַת הַבֶּגֶד שֶׁקִּפְּלָהּ וְלֹא הִבְהֲבָהּ.

רבי

ברטנורא

ולא בשמן שריפה. שמן של תרומה שנטמא ותמצי קרי ליה שמן שריפה הואיל ולשריפה עומד מדרי אסור בהנאה וכיו"ב אהל להיות בע"מ עסקינן שכשמדליקין הגר מכעוד יום נמצא סורף שמן טמא של תרומה כיו"ט ואנן קי"ל אין סורפין קדשים כיו"ט דכתיב והניתר תאכלו אתו עד בקר כתם תשרפו ודרשינן קרא הכי והניתר ממנו עד בקר רחמנן עד בקר אני תעמוד ותשרפנו שאין סורפין הנותר ביום טוב וה"ה לכל שאר קדשים הטעונים שריפה: וחכמים אומרים אחד מבושל ואחד שאינו מבושל אין מדליקין בו. ותמה קמא נמי אמר ולא כחלב כל הלב כמשמע הלא היכא כין הכתים לתמה קמא דאחד מניהו שכר דשרי להדליק כחלב מכושל כשמערב בו שמן כל שהוא ואחד תוסר מפני ע"י הערובת שמן ולא נתברר להכמי הש"ס מי מסניהם הותר זמי המתיר והלכה כחכמים: ב אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב. טעמא דמתני' דלעיל קאמר מה טעם תנן ולא נשמן שריפה לפי שאין מדליקין בשמן שריפה כיו"ט שאין סורפין קדשים כיו"ט: אין מדליקין בעטרן. פסולת של זפת וריחו רע ביותר ומיהו נמשך אחר הפתילה יותר מן הזפת מפני שהוא רך הילכך חלמלה מפני ככוד שכת היו מדליקין בו: שומשמין. כך שמו בערכ"י והוא ורע דק ומתוק וכת"י ממנו הרכה: שמן צנונות. שמן היולא מזרע לפת: פקיעית. דלעת מדברית: נפט. מן זפת הוא ולכן וריחו רע והלכה כחכמים שמדליקין בכל השמנים חוץ מהותן הפסולות שנמנו לעיל במתניתין וחוץ מהמן שפרסמון ונפט לכן שכל אחד משני אלו השמנים הוא עב ובורך וחייסין שמא יניחנו ולא ושוב יש טעם אחר לאסור בשמן שפרסמון גזירה שמא יסחפך ממנו מפני הסיכתו וקי"ל הניתן שמן בכר חייב משום מכעיר והמסחפך ממנו חייב משום מכבה: ג כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו. לעשות ממנו פתילה: אלא פשתן. דאקרו עץ כדכתיב ותעמיס בפשתי העץ וה"ה מדליקין בפתילה שעשין ממנו וקנבוס ונמר נפן לאו יולא מן העץ ניהו אלא מיני זרע הן הלכך מדליקין בהן ופשתן נמי מין זרע הוא ולא תעריך לרבוי אלא משום דאקרי עץ דכתיב ותעמיס בפשתי העץ: אינו מטמא טומאת אוהלים. אם עשה מהן אהל והמת תחתיו הוי כמאהיל עליו ואינו מזאה ומכילה דאהל עצמו אינו מקבל טומאה אלא כלים שתחתיו: אלא פשתן. שהאהל עצמו טמא כדכתיב וזה על האהל וילפינן אהל אהל ממשכן דכתיב ביה ויפרום את האהל על המשכן ולא היה באהל משכן דבר יולא מן העץ אלא פשתן כדכתיב עשר יריעות שש משזר: שקפלה. כדרך שנוהלין הפתילות: הבהבה. על הפלהבת כדי שתהיה מחורכת ותדליק יפה וכנגד שש כו שלש תכלת על שלש תכלת מלומלות עסקינן: טמאה היא. דקפולה חיבה מכעלה מהורת כנד הואיל ולא הכהבה: טהורה היא דקפולה מכעלה מחירת כנד והוי כאילו אין בה ג' של ג' וכל פחות מג' של ג' טהור מלטמא לא כגדים ולא כטומאת מת: ואין מדליקין בה. כיו"ט אהל להיות בע"מ עסקי' דשיך בה איסור מוקלה ואין מסיקין בשברי כלים שנשברו בו ביום דהוי להו גולד אהל בכלים מסיקין דהא חזי לעלטל ודכולי עלמא חיים להו המדליק צריך להדליק רוב היולא מן הפתילה חוץ לגר קוסס שיפלק ידו הילכך טעמא דר"ח דאמר אין מדליקין בה קסבר קפולה לא כעלה מחירת כלי וכי תדליק בה פורתא כיון דג' של ג' מלומלות הוי ה"ל שברי כלי דפחות מג' על ג' לאו כלי הוא וכי מדליק בידים לכלים דוקא היולא נמצא שמדליק בשבר כלי שנשבר כיו"ט דכי תמרינן מסיקין בכלים דוקא שלא יצא

נח לְיוֹם שֵׁנִי

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר טְמֵאָה הִיא וְאֵין מַדְלִיקִין בָּהּ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר טְהוֹרָה הִיא וּמַדְלִיקִין בָּהּ: ד לֹא יָקוֹב אָדָם שְׁפוֹפֶרֶת שֶׁל בֵּיצָה. וְיַמְאִינָהּ שֶׁמֶן וְיִתְּנֶנָּה עַל פִּי הַנֵּר. בְּשַׁבִּיל שֶׁתְּהֵא מְנַטֶּפֶת. אֲפִילוּ הִיא שֶׁל חֶרֶס. וְרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר. אֲבָל אִם חִבְּרָהּ הַיּוֹצֵר מִתְּחִלָּה מוּתָּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּלִי אֶחָד. לֹא יִמְלֵא אָדָם קְעָרָה שֶׁמֶן וְיִתְּנֶנָּה בְּצַד הַנֵּר וְיִתֵּן רֹאשׁ הַפְּתִילָה בְּתוֹכָהּ. בְּשַׁבִּיל שֶׁתְּהֵא שׁוֹאֶבֶת. וְרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר: ה הַמַּכֶּבֶּה אֶת הַנֵּר. מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְתִירֵא. מִפְּנֵי גוֹיִם. מִפְּנֵי לִסְטִים. מִפְּנֵי רוּחַ רָעָה. וְאִם בְּשַׁבִּיל הַחוֹלֶה שֶׁיִּישָׁן פָּטוּר. כָּחַם עַל הַנֵּר. כָּחַם עַל הַשֻּׁלְחָן. כָּחַם עַל הַפְּתִילָה חַיָּב. וְרַבִּי יוֹסֵי פּוֹטֵר בְּכֻלָּן. חוּץ מִן הַפְּתִילָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה פֶּחָם: ו עַל שָׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת נָשִׁים מֵתוֹת בְּשָׁעַת לִדְתָּן. עַל שֶׁאֵינָן זְהִירוֹת בְּנִדָּה.

ובחלה

ברטנורא

כו אחר שנפתח: ר"ע אומר מדליקין בה. קסבר קפילה בטלה מתורת כלי מכי קפלה מעי"ש דאין נודלין פתילה בי"ט ונמלא שאין כאן שבר כלי שנשבר ביו"ט הלכך מדליקין בה והלכה כר"ע: ד שפופרת של ביצה. הקליפה הקשה העליונה שהביצה מונחת בתוכה: בשביל שתהא מנטפת. שפה שפה לתוך הנר ושמא נזדמה שמא יפתפק ממנו וכיון שהקלוהו לגר חייב משום מכבה: ואפילו היא של חרס. דמים מפ"ם נזדמינן שכיון שאין הפתילה הדולקת בתוך הכלי שם כו המן אתי לאפתפוקי מיניה דשבר אין כאן משום מכבה: ורבי יהודה מתיר. דלא גזר דלמא אתי לאפתפוקי מיניה שהרי הוא רוחה השמן נוסף על הפתילה מתחתיו: אם חברה היוצר מתחלה כו'. וה"ה אם חברה בעל הבית שכיח הוא בחרסית מע"ם ליכא למיחש משום אפתפוקי דשבר כדאל מיניה: ויתן ראש הפתילה. שהוא יוצא מן הנר לבחוץ השמן ונמצך דרך הפתילה לראש החולק ואשמעינן מתני' פלוגתא דרבי יהודה ורבנן בשפופרת של ביצה ובחרס ובקערה דאי אשמעינן שפופרת של ביצה הוא משום דאית ליה קאמרי רבנן דכיון דלא מאוסה אתיא לאפתפוקי מינה אבל של חרס דמלים חיישי מודי ליה לרבי יהודה ואי אשמעינן של חרס נמי קאמר רבי יהודה אבל בהיה חיישי מודה להו לרבנן. ואי אשמעינן הני תרתי נמי קאמר רבי יהודה משני שהשפופרת של ביצה והחרס מונחים בתוך חלל הנר למעלה ולא מפסיק מידי בין הנר וביצה וליכא למיגזר שמא יפתפק דבדיל מינה אבל בקערה דמפסקת שהרי חלל הנר מונחת בים כאן הפסק וליכא למיגזר נופיה הוא חיישי מודה דגזר ואי אשמעינן בהיה בהיה קאמרי רבנן אבל בהך תרתי מודו לרבי יהודה וגרסינן והלכה כחכמים: ך מפני עבו"ם כגון פרסיים שאין מניחין להדליק אור ביום אחד אלא בבית ע"ו שלהם: מפני לסטים אלא ירחו שם אם אחד ויבואו עליו: מפני רוח רעה. השירה עליו ובשאינו רוחה נוח לו והמכ"ם פירש רוח רעה מין ממיני החולי הבאה לבעלי המרה השחורה אלא יעמוד אלא בשיבוי כאשר וכהסתרה מכני אחס: ואם בשביל החולה שישן פטור. היי קולא שם בו שכנה הוא דאלו מכבה בשביל חולה שאין בו שכנה חייב למאי דשבר היי תנא דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה וכן מפני עכו"ם מפני לסטים מפני רוח רעה כלהו אית בהו שכנה ובדין הוא דליתני מותר אלא משום דבעי למתני סיפא חייב אלא ריפא פטור: בחם על הפתילה חייב. ואע"ג דאינו צריך לגוף הכבוי אלא לצורך לכר אחר אלא מלקך הפתילה או אלא יפקע הנר חייב דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה: פושר בכולם חוץ מן הפתילה. שאין לך כבוי הצריך לגופו אלא כבוי של פחמים וכבוי של הבהוב פתילה שעושה הכבוי להאחיז האור מהר כשירצה להדליקו ואין הלכה כרבי יוסי: שהוא עושה פחם. שהוא מתכוין לעשותה עכשיו בכבוי זה פחם שאחר מהוכהבת להאיר יפה: ך בשעת לידתן בשעת סכנה מוזהן לפורעניות: ובחלה ובהדלקה חבר. לפי שגרסי הכית הן והיא מצויה בכית תלוין בה:

וּבַחֲלָה, וּבְהַדְלָקַת הַנֵּר: ׀ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה. עַשַּׂרְתֶּם. עֵרַבְתֶּן. הַדְלִיקוּ אֶת הַנֵּר. סָפֵק חֲשֵׁכָה, סָפֵק אֵין חֲשֵׁכָה. אֵין מְעַשְּׂרִין אֶת הַוַּדַּאי, וְאֵין מַטְבִּילִין אֶת הַכֵּלִים. וְאֵין מַדְלִיקִין אֶת הַנֵּרוֹת. אֲבָל מְעַשְּׂרִין אֶת הַדָּמַאי וּמְעָרְבִין. וְטוֹמְנִין אֶת הַחַמִּין:

ברטנורא

צריך אדם לומר בתוך ביתו. וצריך למימריהו כניחותא כי היכי דלקבלו מיניה: עם חשיכה כשהוא סמוך לחשיכה ויש עדיין שהות ביום לעשר ולערב לכל קודם להשיכה הרבה לא דלמא פשעי ואמרי עדיין יש שהות ביום: עשרתם. לפעודות שבת שפיר לכילת ערתי על שבת קובעת למעשר: ערבתם ערובי תחומין וחצרות והני תרתי צריך למימריהו בלשון שלמה דמשמע ככר עבו מבל בגר לא צריך למימר הדלקתם את הגר דכבר הגרמה לעין הוא אי מדליק אי לא מדליק: ספק חשיכה מתחלת שקיעת החמה כל זמן שגרמה כוכב אחד בלבד ודאי יום וכל זמן שגרמיה שני כוכבים בינונים הוה ספק השיכה וקרוי בין השמשות ומותרים עליו חומרי יום וחומרי לילה ומשירתו ג' כוכבים בינונים הוה ודאי לילה לכל דבר: אין מעשרין את הודאי. דתיקון מעליא הוא ואע"ג דאיכא לפרושי מפוס שבות קבכר אתי תנא דגזור על השבות אף בין השמשות: ואין מטבילין את הכלים להעלותן מידי טומאתן דהוי כמתקן כלי ואית ביה נמי שבות: ואין מדליקין את הנרות. כל שכן דספיקו לחומרא הוא וזו ואע"ג לומר זו קתני ורבותי פרשו אין מדליקין את הנרות אין חומרים לעכו"ם להדליק: אבל מעשרין את הדמאי ולא דמי למתקן דרוב עמי הארץ משערין הן: ומערבין ערובי הצירוף דהומרא בעלמא הוא לכל לא ערובי תחומין דים לכם כמך מקרמי: ושומנין את החמין. כדבר שאינו מוסיף הכל דאלו כדבר המוסיף הכל אפי' מבשול יום לפור ושעמא דטומנין את החמין בין השמשות כדבר שאינו מוסיף הכל אלא לפרו להטמין את החמין כשבת שלמו כדבר שאינו מוסיף הכל אלא נזירה שמא ימלא קדירתו שלטנגה וירתיחנה בחור ונמלא מבשל בשבת וכין השמשו' ליכא למיגזר בהכי דשמא קדירות בין השמשות רותחות הן וליכא למיחש שמא ילטנגה וירתיחנה הלכך טומנין את החמין כה"ג ואע"פ שאין טומנין בשבת:

הלכה שבת דף כ"ח ע"ב

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר וכו'. מַאי מַעְמָא אָמַר רַבָּא מִתּוֹךְ שֶׁרִיחוֹ רַע גְּזֵירָה שֶׁמָּא יְנִיחֶנָּה וְיֵצֵא. אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי וְיֵצֵא. אָמַר לֵיהּ שֶׁאֲנִי אוֹמֵר הַדְלַקַת נֵר בְּשַׁבָּת חוֹבָה דְּאָמַר רַב נַחְמָן בַּר זַבְדָּא וְאָמְרִי לָהּ אָמַר רַב נַחְמָן בַּר רָבָא אָמַר רַב הַדְלַקַת נֵר בְּשַׁבָּת חוֹבָה רְחִיצַת יָדַיִם וְרַגְלַיִם בְּחַמִּין עֲרֵבִית רְשׁוּת וַאֲנִי אוֹמֵר מִצְוָה מַאי מִצְוָה דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב כָּךְ הָיָה מִנְהָגוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה בַּר אַלְעַאי עֶרֶב שַׁבָּת מְבִיאִים לוֹ עֲרֵבָה מְלֵיאָה חַמִּין וְרוֹחֵץ פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו וּמִתְעַטֵּף וְיוֹשֵׁב

בסדינין

רש"י

ויצא. מהי להכפת לן: חובה. כבוד שבת הוא בחין שעודה חשובה אלא במקום חור כעין יממא בפ"ב דיומא: רחיצת ידים ורגלים. ערבית ליל שבת:

בסדינין

נח לְיוֹם שֵׁנִי

בִּסְדִרִין הַמְצוּיָצִין וְדוֹמֶה לְמַלְאַךְ ה׳ צְבָאוֹת וְהָיוּ תַּלְמִידָיו מְחַבְּרִין מִמֶּנּוּ כְּנָפִי כְסוּתָן אָמַר לָהֶם בָּנַי לֹא כָךְ שָׁנִיתִי לָכֶם סְדִין בְּצִיצִית בֵּית שַׁמַּאי פּוֹטְרִין וּבֵית הִלֵּל מְחַיְּבִין וְהֲלָכָה כְּדִבְרֵי בֵית הִלֵּל וְאִינְהוּ סַבְרֵי גְּזֵרָה מִשּׁוּם כְּסוּת לַיְלָה (איכה ג׳) וַתִּזְנַח מִשָּׁלוֹם נַפְשִׁי נָשִׁיתִי טוֹבָה מַאי וַתִּזְנַח מִשָּׁלוֹם נַפְשִׁי אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ זוּ הַדַּלָּקַת גֵּר בְּשַׁבָּת נָשִׁיתִי טוֹבָה אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה זוּ בֵּית הַמִּדְרָשׁ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן זוּ רְחִיצַת יָדַיִם וְרַגְלַיִם בְּחַמִּין רַבִּי יִצְחָק נַפְחָא אָמַר זוּ מִטָּה נָאָה וְכֵלִים נָאִים שֶׁעָלֶיהָ רַבִּי אַבָּא אָמַר זוּ מִטָּה מוּצַעַת וְאִשָּׁה מְקוּשֶׁטֶת לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים׃

רש״י

בסדינין המצויצין. סדינין של פשתן ובהם ציצית של תכלת כלומר הלבש סמיכר מן המורם דדרשינן סמוכין לא תלבש שעטנז וכו׳ גדילים תעשה לך : מחברין ממנו. כנפי כסותן. שהיו להם סדינים שחוסס מצויירין : ב״ש פוטרין. ואע״ג דציצית חובה הוא בכל טליתות שיש לו לאדם ואפילו מונחים בקופסא הני דפשתן פטורין משום דכלאים לא שרו רחמנא אלא דרשי סמוכים והיה הלל מחייבין דדרשי סמוכין : ואינהו סברי. תלמידיו שהיו חוסרין סברי נמי דלמכתב כב״ה וחייבין מדאורייתא מיהו רבנן גזור בהו משום כסות לילה שמא יסיר לו בסות שמיוחד ללילות ויטול בו ליליה ונמצא לובש כלאים שלא במקום מצוה דכסות לילה לא מחייב בציצית דכתיב ורציתם לובש : הדלקת נר בשבת. שלא יהיה לו ממה להדליק ובמקום שאין נר אין בעלוס שהולך ונכשל והולך בחשכה :

זוהר נח דף ס״א ע״א

וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה. אֲמַאי נִשְׁחָתָה. בְּגִין כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ כְּמָה דְאִתְמַר. רַבִּי חִיָּא פָּתַח קְרָא וְאָמַר (יונה ג׳) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כִּי שָׁבוּ מִדַּרְכָּם הָרָעָה. תָּא חֲזֵי בְּשַׁעְתָּא דִבְנֵי נָשָׁא זַכָּאן וְנַטְרֵי פִּקּוּדֵי דְאוֹרַיְיתָא כְּדֵין אַרְעָא אִתְתַּקְּפַת וְכָל חֵילוּ אִשְׁתְּכַחַת בְּהּ מַאי טַעְמָא בְּגִין דִּשְׁכִינְתָּא שַׁרְיָא עַל אַרְעָא וּכְדֵין כֹּלָּא עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי בְּחֶדְוָה. וְכַד בְּנֵי נָשָׁא מְחַבְּלָן אוֹרְחַיְיהוּ וְלָא נַטְרֵי פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא וְחָטָאן קָמֵי מָארֵיהוֹן כְּדֵין כַּבְיָכוֹל דַּחְיָין לָהּ לִשְׁכִינְתָּא מֵעַרְעָא וְאִשְׁתְּאַרַת אַרְעָא מְחַבְּלָא דְּהָא שְׁכִינְתָּא אִתְדַּחְיָא וְלָא שַׁרְיָא עָלָהּ וּכְדֵין אִתְחַבְּלַת. מַאי טַעְמָא אִתְחַבְּלַת בְּגִין דְּשַׁרְיָא רוּחָא אַחֲרָא עָלָהּ דְּמְחַבְּלָה עָלְמָא. וְעַל דָּא אֲמָרִינָן דְּיִשְׂרָאֵל יָהֲבִי עוֹז לֵאלֹהִים דְּמְקַיְּימִין עָלְמָא

אֱלֹהִים דָּא שְׁכִינְתָּא. וְאִם חַס וְשָׁלוֹם אִי יִשְׂרָאֵל יִשְׁתַּכְּחוּ חַיָּבִין מַה כְּתִיב רוֹמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים וְגוֹמֵר מְשׁוּם דְּרֵשַׁת הֲכִינוּ לְפָעֳמֵי כָּפַת נַפְשִׁי בְּסִפַּת חָמָס וְשִׂנְאַת חִנָּם כָּרוּ לְפָנַי שִׂיחָה וְגוֹמֵר. כְּגַוְונָא דְּדוֹר הַמַּבּוּל דְּבְנִין חָמָס דַּהֲווֹת בֵּינֵיהוֹן הֲוָה בֵינֵיהוֹן שִׂנְאָה וּדְבָבוּ, יָכוֹל אַף בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל כֵּן וְהָא תָּנֵינָן אַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל לָא שַׁרְיָא עָלָהּ רוּחָא אַחֲרָא וְלָא מְמָנָא אַחֲרָא בַּר קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּלְחוֹדוֹי. תָּא חֲזֵי דְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל הָכִי הוּא דְּלָא שַׁרְיָא עָלָהּ (פ"ד עב) מְמָנָא וְלָא שְׁלִיחָא אַחֲרָא בַּר קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּלְחוֹדוֹי. אֲבָל שַׁעְתָּא חֲדָא שַׁרְיָא עָלָהּ לְחַבָּלָא בְּנֵי נָשָׁא, מְנָלַן מִדָּוִד דִּכְתִיב (ד"ה א' כ"א) וַיַּרְא דָּוִד אֶת מַלְאַךְ יְיָ וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלַיִם וְכֵדִין אִתְחַבַּלַת אַרְעָא. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אֲפִילּוּ בַּהֲהִיא שַׁעְתָּא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הֲוָה, כְּתִיב הָכָא מַלְאַךְ יְיָ וּכְתִיב הָתָם (בראשית מ"ח) הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אוֹתִי:

יוסף לחק

הלכה פסוקה
ש"ע יו"ד מסי' קי"ט ק"כ

א חֲשׁוּד לֶאֱכוֹל דְּבָרִים הָאֲסוּרִים בֵּין אִם הוּא חָשׁוּד בְּאִיסּוּר תּוֹרָה בֵּין אִם הוּא חָשׁוּד בְּאִיסּוּר דִּרַבָּנָן אֵין לָסְמוֹךְ עָלָיו בָּהֶם וְאִם נִתְאָרֵחַ עִמּוֹ לֹא יֹאכַל מִשֶּׁלּוֹ מִדְּבָרִים שֶׁהוּא חָשׁוּד עֲלֵיהֶם: ב חֲשׁוּד עַל הַדָּבָר אֵינוֹ נֶאֱמָן עָלָיו אֲפִילּוּ בְּשִׁבּוּעָה: ג הַקּוֹנֶה מֵהֶנְבְּרִי בְּנֵי מְעָרָה שֶׁל מַתֶּבֶת אוֹ שֶׁל זְכוּכִית אוֹ כֵּלִים הַמְצָפִים בְּאֵבֶר מִבְּפָנִים אַף עַל פִּי שֶׁהֵם חֲדָשִׁים עָלָיו לְהַטְבִּילָם בְּמִקְוֶה אוֹ מַעְיָן שֶׁל מ' סְאָה: ד יָבֵךְ עַל מְבִירַת בְּלִי וְאִם הֵם שְׁנַיִם אוֹ יוֹתֵר מְבָרֵךְ עַל טְבִילַת בְּלִי בְּלִי: ה צָרִיךְ לְהַטְבִּיל יְדֵי הַכֶּלִי: ו אִם שָׁבַח וְלֹא הִטְבִּיל כֶּלִי מֵעֶרֶב שַׁבָּת אוֹ מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב יַתְּגִיעוּ לְגוֹי בְּמַהֲנָה וְאַחַר כָּךְ יִשְׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ וּמְתָּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ:

מוסר
מספר תוצאות חיים

צָרִיךְ אָדָם שֶׁיִּזָּהֵר שֶׁכְּשֶׁהוּא חוֹטֵא פּוֹגֵם בְּיָמִים וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הוּא מַלְאַךְ אַכְזָרִי עוֹמֵד לְקַטְרֵג עָלָיו וְעוֹד כִּי מַה שֶּׁאָדָם מְתַקֵּן בָּהֶם נִשְׁמָתוֹ מִתְלַבֶּשֶׁת בָּהֶם בְּצַאתָהּ מֵהָעוֹלָם פּוֹגֵם בָּהֶם אוֹתוֹ הַיּוֹם נִגְרָע מִלְּבוּשׁוֹ וְעוֹמֵד לַחוּץ בְּבוּשָׁת מִתְעַטֵּף בְּאֵבֶל עַד שׁוּבוֹ לְמוֹטָב. וְאָמְרוּ וַיְ לַהֲהוּא דְּגָרַע יוֹמִין לְעָלָא וכו', וַיְ לֵיהּ וַיְ לְנַפְשֵׁיהּ דְּיָנִין לֵיהּ בְּגֵיהִנָּם עַל אִינּוּן יוֹמִין יוֹמִין עַל יוֹמִין עַל חַד תְּרִין וְדוֹן מְצָאן שֶׁבָּעוֹן שֶׁמְּעַנִּישִׁין אוֹתוֹ עַל כָּל יוֹם שְׁנֵי יָמִים וְיוֹתֵר שֶׁפֵּן רָאוּי שֶׁיְּהֵא הַתְּשׁוּבָה וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה עַל חַד תְּרִין דְּגָרַר הַיָּמִים שֶׁפָּגַם. עוֹד פֵּירְשׁוּ הַמְפָרְשִׁים שֶׁכְּשֶׁ"ב שָׁעוֹת הַיּוֹם וְכֵן בַּלַּיְלָה מִתְגַּלְגְּלוֹת י"ב צֵירוּפֵי יהו"ה בְּכָל שָׁעָה צֵירוּף א' וְאִם חִסְּרוֹ שָׁלוֹם פּוֹגֵם הוּא פּוֹגֵם בְּאוֹתָהּ הוי"ה הַמּוּרָד בַּאֲדוֹנָיו. עוֹד פֵּירְשׁוּ אוֹף הָכִי פּוּרְסָיָא אֵיהִי פְּגִימָא מֵחוֹבֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל וְצָרִיךְ הָאָדָם לֵירֵא מִלְּפָגְמוֹ כִּי צַעַר מֵהַפְּגָם מַגִּיעַ לִשְׁכִינָה הַמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּכַפָּא וְהִיא מִסְתַּלֶּקֶת מֵהַכִּסֵּא בְּהִיוָתָהּ פְּגוּמָה וְעוֹד שֶׁהַנְּשָׁמוֹת כֻּלָּם מְצוּיָרוֹת בְּכִסֵּא כְּמוֹ שֶׁפֵּירֵשׁ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי בְּתִיקוּנִים בְּעִנְיַן שִׁמְנֵי כַּחוֹתָם וּבְהִיוֹת הָאָדָם פּוֹגֵם מַתְשִׁישׁ שׁוֹרֶשׁ נְשָׁמָה הַמְּצוּיֶּרֶת בַּכִּסֵּא:

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם בנגד ה׳ דמילוי הה׳ ראשונה דשם ב״ן להשאיר בו תוספת נפש ׳ משבת שעברה :

יט וּמִכֹּל־הָחַי מִכָּל־בָּשָׂר שְׁנַיִם מִכֹּל תָּבִיא אֶל־הַתֵּבָה
לְהַחֲיֹת אִתָּךְ זָכָר וּנְקֵבָה יִהְיוּ : וּמִכָּל דְּחַי מִכָּל בְּשָׂרָא תְּרֵין
מִבּוֹלָא תַּעֲיל לְתֵיבוּתָא לְקַיָּמָא עִמָּךְ דְּכַר וְנוּקְבָא יְהוֹן : כ מֵהֲעוֹף
לְמִינֵהוּ וּמִן־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ מִכֹּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה
לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכֹּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיוֹת : מֵעוֹפָא לְזַנּוֹהִי וּמִן
בְּעִירָא לְזַנָּהּ וּמִכָּל רִיחֲשָׁא דְאַרְעָא לְזַנּוֹהִי תְּרֵין מִבּוֹלָא יַעֲלוּן לְוָתָךְ לְקַיָּמָא :
כא וְאַתָּה קַח־לְךָ מִכָּל־מַאֲכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְאָסַפְתָּ
אֵלֶיךָ וְהָיָה לְךָ וְלָהֶם לְאָכְלָה : וְאַתְּ סַב לָךְ מִכָּל מֵיכַל
דְּמִתְאֲכֵיל וְתִכְנוֹשׁ לְוָתָךְ וְיֵהֵי לָךְ וּלְהוֹן לְמֵיכָל : כב וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל
אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים כֵּן עָשָׂה : וְעֲבַד נֹחַ כְּכֹל דִּי פַקֵּד יָתֵיהּ
יְיָ כֵּן עֲבַד : שני ז א וַיֹּאמֶר יְהוָה לְנֹחַ בֹּא־אַתָּה וְכָל־בֵּיתְךָ
אֶל־הַתֵּבָה כִּי־אֹתְךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בַּדּוֹר הַזֶּה :
וַאֲמַר יְיָ לְנֹחַ עוֹל אַתְּ וְכָל אֱנָשׁ בֵּיתָךְ לְתֵיבוּתָא אֲרֵי יָתָךְ חֲזֵיתִי זַכַּאי
קֳדָמַי בְּדָרָא הָדֵין :

רש״י

(יט) ומכל החי, לפי׳ שדיש (חגיגה טז) : שנים מכל. מן הפרות שנאמר לג׳ פתחו משניים לחד זכר ולחד נקבה : (כ) מהעוף למינהו (ב״ר) חותן שדבקו במיניהם ולא הבחינו דרכם ומעליהם כאו וכל שהחיבה קולטתו הכניסם בה : (כב) ויעש נח זה בנין התיבה (סנהדרין קח) : (א) ראיתי צדיק ולא נאמר לדיק תמיס מכאן שאומרים מקלת שבאו על חדש בפניו וכולו שלא בפניו (ב״ר) :

נביאים ישעיה נ״ג.

א מִי־הֶאֱמִין לְשִׁמְעָתֵנוּ וּזְרוֹעַ יְיָ עַל־מִי נִגְלָתָה :
חַיִּים מְפֻשָּׁע עַמִּי נֶגַע לָמוֹ : מִיסְרִין וּמִפְרְעָנוּת יְקָרֵב

גלותנא

רש״י

(א) מעוצר שהיה עלוב בידם וממשפט היסורין שסבל עד שהיה : ואת דורו. שניה שעברו עליו : מי ישוחח. מי יוכל לספר התלאות אשר מלאוהו : נגזר מארץ

גַּלְוָתָנָא וּפִרִישָׁן דְּיִתְעַבְדָן לָנָא בְּיוֹמוֹהִי מַן יֵיכוֹל לְאִשְׁתָּעָאָה אֲרֵי עַד־
שׁוּלְטַן עַמְמַיָּא מְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל חוֹבִין דְּחָבוּ עַמִּי עַד לְוָתְהוֹן יְמָטֵי׃
ג וַיִּתֵּן אֶת־רְשָׁעִים קִבְרוֹ וְאֶת־עָשִׁיר בְּמֹתָיו עַל לָא־חָמָס עָשָׂה
וְלָא מִרְמָה בְּפִיו׃ וְיִמְסַר יַת רְשִׁיעַיָּא לְגֵיהִנָּם וְיַת עָתִירֵי נִכְסַיָּא דְאָנְסוּ
בְּמוֹתָא דְאִתְדָּנָא בְּדִינָא דְלָא יִתְקַיְּמוּן עֲבֵדֵי חֲטָאָה וְלָא יְסַלְּקוּן נִכְלִין
בְּפוּמְהוֹן׃ ג וַיהוָה חָפֵץ דַּכְּאוֹ הֶחֱלִי אִם־תָּשִׂים אָשָׁם נַפְשׁוֹ יִרְאֶה
זֶרַע יַאֲרִיךְ יָמִים וְחֵפֶץ יְהוָה בְּיָדוֹ יִצְלָח׃ וּמִן קֳדָם יְיָ הָוֵת רַעֲוָא
לְמִצְרַף וּלְדַכָּאָה יַת שְׁאָרָא דְעַמֵּיהּ בְּדִינָא לְנַקָּאָה מֵחוֹבִין נַפְשָׁהוֹן יֶחֱזוֹן
בְּמַלְכוּת מְשִׁיחֵהוֹן יְסַגּוּן בְּנִין וּבְנָן יְוַרְכוּן יוֹמִין וְעֲבֵדֵי אוֹרַיְתָא דַיְיָ בְּרַעוּתֵיהּ
יְצְלְחוּן׃ ד מֵעֲמַל נַפְשׁוֹ יִרְאֶה יִשְׂבַּע בְּדַעְתּוֹ יַצְדִּיק צַדִּיק עַבְדִּי
לָרַבִּים וַעֲוֹנֹתָם הוּא יִסְבֹּל׃ מִשְּׁעִבּוּד עַמְמַיָּא יְשֵׁיזִיב נַפְשָׁהוֹן יֶחֱזוֹן
בְּפוּרְעָנוּת שַׁנָּאֵהוֹן יְסַבְּעוּן מִבִּיזַת מַלְכֵיהוֹן בְּחוֹבָתֵיהוֹן יְזַכֵּי זַכָּאִין בְּדִינָא
לְשַׁעְבְּדָא סַגִּיאִין לְאוֹרַיְתָא וְעַל חוֹבֵיהוֹן הוּא יְבַעֵי׃ ה לָכֵן אֲחַלֵּק־לוֹ
בָרַבִּים וְאֶת־עֲצוּמִים יְחַלֵּק שָׁלָל תַּחַת אֲשֶׁר הֶעֱרָה לַמָּוֶת נַפְשׁוֹ
וְאֶת־פֹּשְׁעִים נִמְנָה וְהוּא חֵטְא־רַבִּים נָשָׂא וְלַפֹּשְׁעִים יַפְגִּיעַ׃
בְּכֵן אֲפַלֵּיג לֵיהּ בְּזַת עַמְמִין סַגִּיאִין וְיַת נִכְסֵי קְרָכִין יְחַלֵּיק יַפְלִיג עֲדָאָה
חֲלַף דְּמְסַר לְמוֹתָא נַפְשֵׁיהּ וְיַת מְרוֹדָיָא שַׁעְבִּיד לְאוֹרַיְתָא וְהוּא עַל חוֹבִין
סַגִּיאִין יְבַעֵי וְלִמְרוֹדָיָא יְשֵׁתְּבִיק בְּדִינֵיהּ׃

רש"י

מארץ חיים. מחחלה מ"י: מפשע עמי. בח הנגע להם: (ב) ויתן את רשעים קברו. מסר עלמו למיתה ולקבור ככל אחר יגזרו עליו רשעי כנעניס: ואת עשיר. ולדעת המוסל: במותיו. ככל מיני מות שנגזר עליו: ולא מרמה בפיו. לקבל עליו ע"ז בחלוה: (ג) וה' חפץ. לדכאו ולהחזירו למוטב: החלי. החלה לחתו: אם תשים אשם נפשו. סיסוד ויחודה על כל עוונותיו: (ד) מעמל נפשו. היה חוכל ושבע ולח היה גוזל ושומס: בדעתו יצדיק צדיק. היה סופג עבדיו משפע לאת וכל עוונותם היה סובל: (ה) אחלק לו נחלה ברבים. עס החכוח: ואת עצומים כחורה: הערה לשון ותער כדה: ואת פושעים נמנה. סכל יסורין כאלו חטא ופשע: ולפושעים יפגיע. ע"י יסורין בחתה טובה לכל העולם:

נח ליום שלישי

כתובים משלי ב

א אִם־תְּבַקְשֶׁנָּה כַּכֶּסֶף וְכַמַּטְמֹנִים תַּחְפְּשֶׂנָּה׃ וְתָבִין יִרְאַת יְהוָה וְדַעַת אֱלֹהִים
תִּמְצָא׃ ב כִּי יְהוָה יִתֵּן חָכְמָה מִפִּיו דַּעַת וּתְבוּנָה׃ ג וְצָפַן לַיְשָׁרִים תּוּשִׁיָּה מָגֵן
לְהֹלְכֵי תֹם׃ ד נְטֹרוֹת אָרְחוֹת מִשְׁפָּט וְדֶרֶךְ חֲסִידָיו יִשְׁמֹר׃ ה אָז תָּבִין צֶדֶק וּמִשְׁפָּט
וּמֵישָׁרִים כָּל־מַעְגַּל־טוֹב׃

* יצפון קרי. * חסידיו קרי.

רש"י

(ד) יצפון לישרים תושיה. סתורה גמור הקב"ה כ"ו דורות עד שנתנה לדור
המדבר׃

משנה יבמות פרק ב'

א בֵּיצַד אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בָּעוֹלָמוֹ. שְׁנֵי אַחִים וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וְנוֹלַד
לָהֶם אָח. וְאַחַר כָּךְ יִבֵּם הַשֵּׁנִי אֶת אֵשֶׁת אָחִיו וּמֵת הָרִאשׁוֹנָה
וְנִמְצְאָה מְשׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בָּעוֹלָמוֹ. וְהַשְּׁנִיָּה מְשׁוּם צָרָתָהּ. עָשָׂה
בָהּ מַאֲמָר וּמֵת שְׁנִיָּה חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת׃ ב שְׁנֵי אַחִים וּמֵת אֶחָד מֵהֶם.
וְיִבֵּם הַשֵּׁנִי אֶת אֵשֶׁת אָחִיו. וְאַחַר כָּךְ נוֹלַד לָהֶם אָח וּמֵת. הָרִאשׁוֹנָה יוֹצְאָה
מְשׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בָּעוֹלָמוֹ. וְהַשְּׁנִיָּה מְשׁוּם צָרָתָהּ. עָשָׂה בָהּ
מַאֲמָר וּמֵת. הַשְּׁנִיָּה חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מְיַבֵּם לְאֵיזוֹ
מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה. אוֹ חוֹלֵץ לְאֵיזוֹ מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה׃ ג כְּלָל אָמְרוּ בַּיְבָמָה. כָּל שֶׁהִיא

אסורה

ברטנורא

פרק ב **א** כיצד אשת אחיו וכו'. פיסרת נרתה: ונולד להן את. ומנתה זקוקה ליבם ושלו
חסורה מסום חמת אחיו שלא היה בעולמו: ואח"כ יבם השני את אשת אחיו.
ולו חמה מחרת: ומת. בלא בנים: הראשונה. היא חמת הרחמנן שנפלה לפניו ככר פעם אחת
יוצאה מסום חמת אחיו שלא היה בעולמו: עשה בה. זה אמר: מאמר. פירוש שקדשה בכסף
ובביאה קדושין של כסף אינם קדושין גמורים אלא מדברי סופרים שהן היבמה נקנית ליבם להיות
כאשת איש גמורה עד שיבא עליה וזה לא הספיק לבועלה עד שמת: שניה חולצה. ולא מפערה
מסום צרת ערוה דאחו נרתה ממש היא: ולא מהיבמת. מסום דמאמר קונה מקנת ושויא לה
צרת ערוה כמקנת וכל מקום שאין שם קדושין גמורים חולצת ולא מתיבמת: **ב** ומת המיבם:
מיבם לאיזו שירצה. ופיסרת מכרתה ולאו חעשה כה מאמר אלא אחד חרשה אלא
הרחמנא חסורה וכו'. ואמאי ר"ש אינו שבשעולך ככר נתיבמה ולא היתה על זה בזיקת נפושי
אחיו הרחמנן משולש מותרת לו ואין הלכה כר"ש: **ג** לא חולצת ולא מתיבמת. נרתה וכל

אַסוּרָה אִסּוּר עֲרוָה לֹא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. אַסוּרָה אִסּוּר מְצוָה וְאִסּוּר
קְדוּשָׁה חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. אֲחוֹתָהּ שֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת:
ד אִסּוּר מְצוָה שְׁנַיִּים מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. אִסּוּר קְדוּשָׁה אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל
גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט. מַמְזֶרֶת וְנְתִינָה לְיִשְׂרְאֵל וּבַת יִשְׂרְאֵל לְנָתִין
וּמַמְזֵר: ה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אָח מִכָּל מָקוֹם זוֹקֵק אֶת אֵשֶׁת אָחִיו לְיִבּוּם. וְאָחִיו
לְכָל דָּבָר חוּץ מִמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִן הַשִּׁפְחָה וּמִן הַנָּכְרִית. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן מִכָּל
מָקוֹם פּוֹטֵר אֵשֶׁת אָבִיו מִן הַיִּבּוּם וְחַיָּיב עַל מַכָּתוֹ וְעַל קִלְלָתוֹ. וּבְנוֹ לְכָל
דָּבָר חוּץ מִמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִן הַשִּׁפְחָה וּמִן הַנָּכְרִית: ו מִי שֶׁקִּדֵּשׁ אַחַת מִשְּׁתֵּי
אֲחָיוֹת וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזוֹ מֵהֶן קִדֵּשׁ נוֹתֵן גֵּט לְזוֹ וְגֵט לְזוֹ. מֵת וְלוֹ אָח אֶחָד
חוֹלֵץ לְשְׁתֵּיהֶן. הָיוּ לוֹ שְׁנַיִם אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַבֵּם. קִדְּמוּ וְכָנְסוּ אֵין
מוֹצִיאִין מֵיָּדָם: ו שְׁנַיִם שֶׁקִּדְּשׁוּ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזוֹ קִדֵּשׁ וְזֶה
אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזוֹ קִדֵּשׁ. זֶה נוֹתֵן שְׁנֵי גִטִּין וְזֶה נוֹתֵן שְׁנֵי גִטִּין. מֵתוּ לָזֶה אָח
וְלָזֶה אָח זֶה חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן וְזֶה חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן לָזֶה אֶחָד וְלָזֶה שְׁנַיִם הַיָּחִיד
חוֹלֵץ

ברטנורא

כן היא וכן לשונות דכתיב אשר תלד פרט לאילונית וכן אשת סרים חמה ואנדרוגינוס לא חולצת ולא מתייבמת שנ' וכן אין לו פרט לאלו שאין רשאי להוציא להם כניס ואשת גר ואשת עבד משוחרר לא חולצת ולא מתייבמת שאין אחוה לגריס ולא לעבדים אבל עקרה וקטנה אף חולצת אף מתייבמת: אחותה. של ערוה: כשהיא יבמתה. כגון שנפלו לו שתי אחיות משני אחיו והאחת אסורה עליו משום ערוה כגון שהיא חמותו או כלתו: חולצת או מתייבמת. דהשתא לא פגע באחות זקוקתו משום דערוה לאו זקוקותו היא: ד שניות. לעריות שנזרו סופרים עליהם וגקראו ליסור מלוה שמוה לשמוע דכרי חכמים ואלו הן אם אמו ואין לה הפסק ואם אכי אמו בלבד ואם אכיו ואין לה הפסק ואם אכי אכיו ואשת אכי אכיו ואין לה הפסק ואשת אכי אמו בלבד ואשת אחי האב מן האם ואשת אחי האם בין מן האב בין מן האם וכלת כנו ואין לה הפסק וכלת כתו וכת כת כנו וכת כת כתו וכת כן כנו וכת כן כתו וכת כת כן אשתו וכת כת כת אשתו ואם אם אכי אשתו ואם אם אם אשתו ואם אב אם אשתו ואם אב אכי אשתו: אלמנה לכהן גדול. שמת אחיו ההדיוט ונפלה אשתו לפניו: גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. כגון שעבר אחיו המת ונשא גרושה וחלוצה וכשמת צריכה חליצה שהרי הפסיד לו כה קידושין משום דקדושין תופסים כאחיו לאחין אבל יבומי לא שהרי היא אסורה לו ולפטרה צלא כלום ס"ת דלא חליס לאו למפטרה דילפינן לה מאחות אשה שהיא בכרת: ה אח מ"מ. ואפילו ממזר: ואחיו לכל דבר ליורשו ולהטמא לו: שפחה ונכרית. ולדה כתרה חולל דכתיב בשפחה האשה וילדיה תהי' לאדוניה ובנכרית כתיב כי יסיר את בנך מאחרי ומדלא כתיב כי תסיר שמע מינה הכי קאמר כתך לא תתן לבנו כי יסיר בעל כתך את בנך שתלד לו כתך מאחרי אבל אשתו לא תקח לבנך לא מהדר שאין הבן הבא מן הנכרית קרוי בנך אלא בנה: ו וא"י איזו קדש. ומסור בשתיהן משום דכל חדא וחדא היכא למימר זו אחות אשה: חולץ לשתיהן. דלא ידע היזו היא יבמתו ומחלץ לחדא וליבומי לחודיה לא מפסיד דאחות הלוותו היא ומסורה לו מדרבנן כחייה ויבומי כריצת נמי לא דלמא לא זו היא יבמתו וקפגע כאחות זקוקתו דהויא כאשתו: היו לו שנים אחר חולץ. תחלה לא' והשני אם רצה ליבם לשניה מיבם שאם זו יבמתו שפיר ואם אחותה היא לא פגע כאחות זקוקתו משום דחליצה דהך מפקעתה לזיקה: קדמו וכנסו. קודם שמלכו כב"ד: אין מוציאין אותן מידן. משום דכל חד וחד אמר אנא שפיר נסבי ואי נמי הוי ליפכא שהרשעין שבכהן ליבום כנס אחות זקוקתו היא שאשתו הוא לעבד מיסורת ומשבח אחיו ויבם את השניה שהיא יבמתו פקעה זיקתה למפרע מאחר: ז ב' שקדשו שתי אחיות והם נכריס: זה חולץ לשתיהן כו' משום דכל חד מינייהו אסור ליבומי דלמא כל

נח ליום שלישי

חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן וְהַשְּׁנַיִם אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַבֵּם. קִדְּמוּ וְכָנְסוּ אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָם לָזֶה שְׁנַיִם וְלָזֶה שְׁנַיִם. אָחִיו שֶׁל זֶה חוֹלֵץ לְאַחַת. וְאָחִיו שֶׁל זֶה חוֹלֵץ לְאַחַת. אָחִיו שֶׁל זֶה מְיַבֵּם חֲלוּצָתוֹ שֶׁל זֶה וְאָחִיו שֶׁל זֶה מְיַבֵּם חֲלוּצָתוֹ שֶׁל זֶה קִדְּמוּ שְׁנַיִם וְחָלְצוּ לֹא יְיַבְּמוּ הַשְּׁנַיִם אֶלָּא אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַבֵּם קִדְּמוּ וְכָנְסוּ אֵין מוֹצִיאִים מִיָּדָם: ח מִצְוָה בַּגָּדוֹל לְיַבֵּם. וְאִם קָדַם הַקָּטָן זָכָה. הַנָּטְעָן עַל הַשִּׁפְחָה וְנִשְׁתַּחְרְרָה אוֹ עַל הַנָּכְרִית וְנִתְגַּיְּרָה הֲרֵי זֶה לֹא יִכָּנֵס וְאִם כָּנַס אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ. הַנִּטְעָן עַל אֵשֶׁת אִישׁ וְהוֹצִיאוּהָ מִתַּחַת יָדוֹ אַף עַל פִּי שֶׁכָּנַס יוֹצִיא: ט הַמֵּבִיא גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם וְאָמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם. לֹא יִשָּׂא אֶת אִשְׁתּוֹ. מֵת הָרַנְתִּיו. הֲרַנְנוּהוּ לֹא יִשָּׂא אֶת אִשְׁתּוֹ. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָרַנְתִּיו לֹא תִנָּשֵׂא אִשְׁתּוֹ הָרַנְנוּהוּ הִנָּשֵׂא אִשְׁתּוֹ: י הֶחָכָם שֶׁאָסַר אֶת הָאִשָּׁה בְּנֶדֶר עַל בַּעְלָהּ הֲרֵי זֶה לֹא יְשָׁאֲנָה.

מיאנה

ברטנורא

חד וחד פגע בחמות זקוקתו: **היחיד חולץ לשתיהן.** שמי שפסר לו ליבם לא קודם חליצה של מניה משום חמות זקוקה ולא לאחר חליצה משום חמות חלוצה לפיכך הואיל ומסור ליבם יחלוץ תחלה לשתיהן כדי להוציא חותה שניה יכמתו מחיסור יבמה לפוק: **והשנים אחד חולץ.** לשפקוני זיקה מחיו סס זו יבמתו ותשתרי חמותה לשני ממ"ג חי יבמתו היא שפיר ואס מחותה היא הא פקעה זיקת היבמה מיניה בחליצת אחיו: **אחיו של זה מיבם חלוצתו של זה.** ממ"ג סס זו יבמתו שפיר נסיב שהרי אחיו לא חלץ לזו אלא לאחותה שלא היתה יבמתו ואינה כלום ואי לאו יבמתו היא שפיר נסיב דנכרית היא דאי משום אחות זקוקה ליבם שהרי הלץ אחיו את אחותה שהיא יבמתו ופקעה זיקה ואי משום יבמה לפוק הרי חלצה זו מאחי כשלה: **קדמו שני אחין.** של אחת: **וחלצו.** לשתיהן משום דלא ידעו מיזו היא יבמתו: **לא יבמו.** שני האים האחריס זה את זו וזה את זו משום דקמא דנסיב אית ליה למימר זו היא אחות זקוקתו: **אלא אחד חולץ.** תחלה לאחת: **ואחד מיבם.** לשניה ממה שפתך. אי יבמתו היא שפיר ואי לאו באחות זקוקה לא פגע שהרי אלן אחיו ליבמתו ויבמה לפוק לא הוי שהרי חלצה מאחי כשלה: **ואם קדמו.** אלו שני אחרונים: **וכנסו.** אחר חליצת שניס האחרים ולא כאו לימלך כ"ד: **אין מוציאין מידן.** כדפרישית שהרי אין כאן אלא ספק איסור אחות זקוקה כשאחי רשאוה ואיכא למימר קמא דנסיב יבמתו היא ושפיר נסיב ובתרא נמי שפיר נסיב שהרי נכריה ואי נמי הוי אינסיבא מיפכא וקמא פגע באחות זקוקה כיון שבא שני ויבם פקעה זיקתה מאחיו והותרה לו אשתו ואיסורא דשבא עבד: **ך מצוה בגדול ליבם.** דדרשינן ולקחה לו לאשה ויבמה והיה הבכור המוכס יהא בכור אשר תלד ואותה יבמה תהא רשויה לילד פרט לאילונית. יקוס הבכור היכס של שם אחיו לנחול אותו ולא יחלקו אחיו עמו: **הנטען על אשת איש.** החשוד של ח"ח: **והוציאוה כ"ד מתחת כשלה בשביל זה שאסר עליו והלך זה ונשאה: יוציא.** דמדאוריית אסורה נמי לו כמו שאסורה לבעל כדדרשינן מנשמת נשמת כ' פעמים אחת לבעל ואחת לבועל ודוקא הנשען על ח"ח אבל נשען על הפרוזה נראה דמניה לכנוס כדאשכחן נכי אוגם ולו תהיה לאשה: **ט המביא גט ממדינת הים** לריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם וטעמא מפורש בגיטין למר משום שאין בקיאין בשמה ולמר משום שאין עדים מצויים לקיימו: **לא ישא את אשתו** משום דאדאוריתא סמכינן: **מת הרגתיו וכו'.** הואיל ועל עדותו נשמת מיכא לזות שפתים שמא טעינו נתן בה והטיל עדות שקר עליה אבל תנשא לאחר דאשה נשמת בעד אחד: **ר"י אומר הרגתיו לא תנשא אשתו.** כעדותו אפילו לאחר מפני שהוא רשע והתורה האמינה אל תשת רשע עד ואין הלכה כר"י דקיי"ל אין אדם מעיז עלמו רשע דאדם קרוב אצל עלמו ומהימנין ליה שנהרג אבל לא מהימנין ליה כשאי דאמר שהוא הרגו והלכך אפילו כי אמר הרגתיו תשא אשתו: **הרגוהו תנשא אשתו.** מפרש בס"ם כשאמר אני הייתי עם הורגיו אבל אני לא הרגתיו: **י בנדר.** שנדרה

מִיָּאנָה אוֹ שֶׁחָלְצָה בְּפָנָיו יִשָּׁאֲנָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא בֵּית דִּין. וְכֻלָּם שֶׁהָיוּ לָהֶם נָשִׁים וּמֵתוּ מֻתָּרוֹת לְיָנֶשֶׁא לָהֶם וְכֵן שֶׁנִּשְׁאוּ לַאֲחֵרִים וְנִתְגָּרְשׁוּ אוֹ שֶׁנִּתְאַלְמְנוּ מֻתָּרוֹת לְיָנֶשֶׁא לָהֶן. וְכֵן מֻתָּרוֹת לְבָנֶיהָם אוֹ לַאֲחֵיהֶם:

ברטנורא

הגיה מכעלה ולא הפר לה וכאת לחכם להתיר לה ולא מצא פתח לחרטה: לא ישאנה. משום חשד: שהוא ב"ד כלומר מיתון הוא חלילה לא עשה הכם זה ביחידי משום דקיי"ל חלילה ומיחזין בג' וג' לא חשידי אכל היתר נדרים ביחיד מומחה: ובולם. החכם והמניח גם והמעיד על החשה להשיאה דתנן כהו לא יכנום אם היו להן נשים כשעת מעשה: ומתו אח"כ: מותרות להנשא להם. דהשתא ליכא חשד: וכולן. הנשים הללו: שנשאו לאחרים. כשאסרה החכם או כשהעיד העד שמת בעלה ומתו הבעלים הנ"ש: מותרות לינשא לחכם ולעד ולמכיח גם: וכולן מותרות לבניהן ולאחיהן של אלו המתירין אותן ואינן אסורות אלא להם לבדם דאין אדם הוטח כשכיל כמו או כשכיל אחיו וכל הני דאמרינן לא יכנום אם כנם אינו מועיל אוך אכא מהנטען על ר"ש שאם הועילוהו כ"ד מתחת בעלה בעדים ורמיה ברורה אפי' אם כנם יועיל ואם כאו עדי דכר מכוער כלבד כגון שראו אדם יוצא והיא חוגרת כשיור או אדם יוצא והיא עומדת מעל המטה וכיוצא כזה אם כנם אל ועיל ואם לאחר שכאו עדי דכר מכוער יצא קלא אלא שאין שמיע הקול יוצ ואפי. אם כנם יועיל אלא ר"ש היו לו כנים ממנה שאז אינו מועיל כדי אלא להועיל לעז על כניו:

הלכה יבמות דף כ"א ע"א

אִיסּוּר מִצְוָה שְׁנִיּוֹת מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים אָמַאי קָרֵי לֵיהּ אִיסּוּר מִצְוָה אָמַר אַבַּיֵי מִצְוָה לִשְׁמוֹעַ דִּבְרֵי חֲכָמִים אִיסּוּר קְדוּשָּׁה אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט וַאֲמַאי קָרֵי לֵיהּ אִיסּוּר קְדוּשָּׁה דִּכְתִיב (ויקרא כ"א) קְדוֹשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם. תַּנְיָא רַבִּי יְהוּדָה מַחֲלִיף אִיסּוּר מִצְוָה אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט וַאֲמַאי קָרֵי לֵיהּ אִיסּוּר מִצְוָה דִּכְתִיב (שם כ"ז) אֵלֶּה הַמִּצְוֹת. אִיסּוּר קְדוּשָּׁה שְׁנִיּוֹת מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וַאֲמַאי קָרֵי לֵיהּ אִיסּוּר קְדוּשָּׁה אָמַר אַבַּיֵי כָּל הַמָּקוֹם דִּבְרֵי חֲכָמִים נִקְרָא קָדוֹשׁ אָמַר לֵיהּ רָבָא וְכָל שֶׁאֵינוֹ מָקוֹם דִּבְרֵי חֲכָמִים קָדוֹשׁ הוּא דְּלָא מִקְרֵי רָשָׁע נַמִּי לֹא מִקְרֵי אֶלָּא אָמַר רָבָא קַדֵּשׁ עַצְמְךָ בְּמֻתָּר לָךְ. רַב בַּהֲנָא אָמַר מֵהָכָא (שם י"ח) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי עֲשׂוֹ מִשְׁמֶרֶת לְמִשְׁמַרְתִּי.

אמר

רש"י

אלה המצות. נסוף ספר תורת כהנים ומשמע דאכולי ספרא קאי וכל אזהרות כהנים הנס כתיבי: קדש עצמך. לעמוד ולהזהר אף במותר לך והוסיף עליהם סניות המותרות לך כדי שלא תבא לידי עריות האסורות מן התורה: ושמרתם את משמרתי. גבי עריות כתיב:

נח ליום שלישי

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף הָא דְּאוֹרַיְיתָא הוּא. דְּאוֹרַיְיתָא וּפֵרְשׁוּתֵיהּ רַבָּנַן. כָּל הַתּוֹרָה נַמִּי פֵּרְשׁוּ רַבָּנַן אֶלָּא מִדְּרַבָּנַן וְקָרָא אַסְמַכְתָּא בְּעַלְמָא:

זוהר נח דף ס"א ע"ב

רַבִּי יִצְחָק הָוָה שָׁכִיחַ קָמֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר לֵיהּ הַאי קְרָא (דִּכְתִיב) דִּכְתִיב וַתִּשָּׁחֵת הָאָרֶץ (דס"ב ע"א) לְפָנֵי הָאֱלֹהִים אִי בְּנֵי נָשָׁא חַטָּאן אַרְעָא בְּמָה. אָמַר לֵיהּ בְּגִין דִּכְתִיב כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ פְּמָה דְּאִתְמַר. בְּגַוְונָא דָּא (ויקרא י"ח) וַתִּטְמָא הָאָרֶץ וָאֶפְקוֹד עֲוֹנָהּ עָלֶיהָ. אֶלָּא וַאי תֵּימָא אִי בְּנֵי נָשָׁא חַטָּאן אַרְעָא בְּמָה. אֶלָּא עִיקָּרָא דְּאַרְעָא בְּנֵי נָשָׁא אִינּוּן. וְאִינּוּן מְחַבְּלִין אַרְעָא וְהִיא אִתְחַבְּלָא וּקְרָא אוֹכַח דִּכְתִיב וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ תָּא חֲזֵי כָּל חֻבְלוֹי דְּבַר נָשׁ בְּיִהוּ חַבְלוּתָא דִּילֵיהּ תַּלְיָין בִּתְשׁוּבָה. וְהָטְאָה דְּאוּשִׁיד זַרְעָא עַל אַרְעָא וּמְחַבְּלָא אַרְחֵיהּ וְאַפִּיק זַרְעָא עַל אַרְעָא מְחַבֵּל לֵיהּ וּמְחַבֵּל אַרְעָא וְעָלֵיהּ כְּתִיב (יחזקאל ב') נְכֹתָם עָנֹךְ לְפָנַי וּכְתִיב בֵּיהּ (תהלים ה') כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אַתָּה לֹא יְגוּרְךָ רָע גַּר בִּתְשׁוּבָה סַגֵּי. וּכְתִיב (בראשית ל"ח) וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי יְיָ וַיְמִיתֵהוּ יְיָ וְהָא אִתְּמַר. אָמַר לֵיהּ אָמְנָם דָּאִין קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָלְמָא בְּמַיָּא וְלָא בְּאֶשָׁא וְלָא בְּמִדָּה אַחֲרָא. אָמַר לֵיהּ רָזָא הוּא דְּהָא אִינּוּן חַבִּילוּ אַרְחַיְיהוּ בְּגִין דְּמַיָּין עִלָּאִין וּמַיִן תַּתָּאִין לָא אִתְחַבְּרוּ כְּדְקָא יָאוֹת מַה אִינּוּן חַבִּילוּ אַרְחַיְיהוּ כְּגַוְונָא דָּא מַיִן דִּכּוּרִין וְנוּקְבִין לָא אִתְחַבְּרוּ. וְעַל דָּא אִתְּדָנוּ בְּמַיָּא כְּמָה דְּאִינּוּן חָבוּ וּמַיִן הָווּ רְתִיכָן וּפְשָׁטוּ מְשָׁכָא מִנַּיְיהוּ כְּמָה דַּחֲבִילוּ אַרְחַיְיהוּ בְּמַיִן רְתִיכָן דִּינָא לָקְבֵיל דִּינָא הָדָא הוּא דִּכְתִיב נִבְקְעוּ כָּל מַעְיְנוֹת תְּהוֹם רַבָּא דָּא מַיִן תַּתָּאִין. וַאֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ דָּא מַיִן עִלָּאִין. מַיִן עִלָּאִין וְתַתָּאִין:

יוסף לחק

הלכה פסוקה

ש"ע יו"ד מסי' ק"ס ואילך

* צְרִיךְ לְהַזָּהֵר בְּרִבִּית וְכָמָה לַאוִין נֶאֱמְרוּ בּוֹ וַאֲפִלּוּ הַמַּוֹתְנוֹ וְהָעָרֵב וְהָעֵדִים עוֹבְרִים. (הגה) וְאֵין חִילּוּק בֵּין מַלְוֶה לָעָנִי או לָעָשִׁיר: ג כָּל הַנּוֹתֵן בְּרִבִּית נִכְשָׁלוּ מִתְמוֹטְטִים וְכָאִלּוּ פּוֹשֵׁעַ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וּבֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: ד הַתּוֹלֶה מָעוֹתָיו לְיוֹצֵר שהם

מוסר

מספר תוצאות חיים

יָדַע כָּל אָדָם כִּי בְּמַעֲשָׂיו הָרָעִים עוֹשֶׂה לְבוּשִׁים צוֹאִים לְהַלְבִּישׁ נִשְׁמָתוֹ בְּגֵיהִנָּם כִּדְפָרַשׁוּ בְּפָסוּק (זכרי' ג') וַיהוֹשֻׁעַ הָיָה לָבוּשׁ בְּגָדִים צוֹאִים וְאָמְרוּ בְּזוֹהַר יְהוֹשֻׁעַ כֹּהֵן גָּדוֹל הָוָה מַה כְּתִיב בֵּיהּ וְהַשָּׂטָן עוֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשִׂטְנוֹ וּמַה בֵּהאי בַּהּ שְׁאָר בְּנֵי עַמָּא

שֵׁם שֶׁל נָכְרִי וְאֵלֶּה אוֹתָם הִרְבִּית בַּקְּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְבָרֵךְ מְכֻנּוּ: ד אֲפִילּוּ אִם הַלְוָה נוֹתֵן לוֹ יוֹתֵר מִדַּיּוֹתוֹ בְּשָׁעַת הַפָּרָעוֹן שֶׁלֹּא הָיְתָה עִמּוֹ וְאֵינוֹ אוֹמֵר עֻכּוֹתֵן לוֹ יוֹתֵר בְּשָׁבִיל רִבִּית אָכוּר: ה אֲפִילּוּ כָּל בָּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ אָסוּר לְהַלְווֹת בְּרִבִּית אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מַקְפִּיד עֲלֵיהֶם וּבוֹדֵאי נוֹתְנוֹ לָהֶם הַמַּתָּנָה: ו יִשְׂרָאֵל שֶׁלָּוָה מָעוֹת מֵהַנָּכְרִי בְּרִבִּית אָכוּר לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר לִהְיוֹת לוֹ עָרֵב וכו': ז נָכְרִי שֶׁלָּוָה מִיִּשְׂרָאֵל בְּרִבִּית אָכוּר לְיִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת לוֹ עָרֵב:

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. עוֹד צָרִיךְ לָשׁוּב שֶׁלֹּא תִּהְיֶה נִשְׁמָתוֹ נִרְתַּחַת לַחוּץ כַּיָּלָתָה בַּיַּלָּה בְּהִיוָתָהּ נִפְטֶרֶת מֵהַגּוּף וְעוֹד הָיָה מְחַפֵּשׂ עַל זֶה עֶטֶר נַפְשִׁי אַל תְּפַטֵּר בִּידֵי הַרַּקְטָרִגִים כָּל שֶׁכֵּן הַמַּלְוֶה שֶׁזּוֹנוֹת אֵין מְסַפֵּר בַּמָּה תְּשׁוּבָה וְתִפְלָה צָרִיךְ. וְכֻשְׁיָצֵר הָאָדָם בְּשִׁכְלוֹ דָּבָר זֶה בְּהַתְחַדּוּתוֹ שֶׁנִּשְׁמָתוֹ עוֹלָה דֶּרֶךְ הַהֵיכָלוֹת וְנוֹתֶנֶת חֶשְׁבּוֹן וְדִין אוֹתָהּ בַּחוּץ כַּמָּה רָאוּי שֶׁיִּצְטַעֵר וְבָכָה וְאִם יִזְכֶּה הָאָדָם לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה שֶׁתְּהֵא מִיָּתוֹ בְּנִשְׁיָכָה הוּא נִפְטָר מִכָּל דִּינֵי חֶשְׁבּוֹן וְשָׁרָיו:

נח יום רביעי

יכוין בקריאת ששה סדורים אלו שהם כנגד ן דמילוי ון דשם ב"ן לקנות האירת נשמה יתירה משבת הבאה.

ב מִכֹּל | הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח־לְךָ שִׁבְעָה שִׁבְעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהֹרָה הִיא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ: מִכָּל בְּעִירָא דַכְיָא תִּסַּב לָךְ שַׁבְעָה שַׁבְעָה דְּכַר וְנוּקְבָא וּמִן בְּעִירָא דְּלֵיתוּהִי דְּכֵי תְּרֵין דְּכַר וְנוּקְבָא: ג גַּם מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם שִׁבְעָה שִׁבְעָה זָכָר וּנְקֵבָה לְחַיּוֹת זֶרַע עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ: אַף מֵעוֹפָא דִשְׁמַיָּא שַׁבְעָא שַׁבְעָא דְּכַר וְנוּקְבָא לְקַיָּמָא זַרְעָא עַל אַפֵּי כָל אַרְעָא: ד כִּי לְיָמִים עוֹד שִׁבְעָה אָנֹכִי מַמְטִיר עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה וּמָחִיתִי אֶת־כָּל־הַיְקוּם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: אֲרֵי לְזִמַן יוֹמִין עוֹד שַׁבְעָה אֲנָא מָחֵית מִטָּרָא עַל אַרְעָא אַרְבְּעִין יְמִין

וארבעין

רש"י

(ב) הטהורה. הטהילה לטהורה ליסרמל למדנו שלמד נח תורה (ערובין י"ם): שבעה שבעה כדי שיקריב מהן קרבן בצאתו: (ג) גם מעוף השמים וגו'. נמהוליס הכתוב מדבר ולמד סתום מן המפורש: (ד) כי לימים עוד שבעה (סנהדרין קח) אלו ז' ימי אבלו של מתושלח כלדיק שהם הקב"ה על כבודו

ועכב

נח ליום רביעי

וְאַרְבָּעִין לֵילְיָא וַאֲתְחֵי יַת תֵּבְלָ יְקוּמָא דִּי עַבְדִית מֵעַל אַפֵּי אַרְעָא׃ ה וַיַּעַשׂ
נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּהוּ יְהוָה׃ וְעַבַד נֹחַ כְּכָל דִּי פַקְּדֵיהּ יְיָ׃
ו וְנֹחַ בֶּן־שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְהַמַּבּוּל הָיָה מַיִם עַל־הָאָרֶץ׃
וְנֹחַ בַּר שִׁית מְאָה שְׁנִין וְטוּפָנָא הֲוָה מַיָּא עַל אַרְעָא׃ ז וַיָּבֵא נֹחַ וּבָנָיו
וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בָנָיו אִתּוֹ אֶל־הַתֵּבָה מִפְּנֵי מֵי הַמַּבּוּל׃
וְעַל נֹחַ וּבְנוֹהִי וְאִתְּתֵיהּ וּנְשֵׁי בְנוֹהִי עִמֵּיהּ לְתֵיבוּתָא מִן קֳדָם מֵי טוּפָנָא׃

רש"י

ועכב את הפורענות לג ושנוד שנותיו של מתושלח ותמלא שמח כליס בשנת ת"ר שנה לחיי נח: כי לימים עוד. מכו עוד זמן אחר זמן זה נוסף על ק"כ שנה. ארבעים יום. כנגד ילידת הולד שקלקלו להטריח ליוצרם לעור עורת ממזרים: (ה) ויעש נח. זה ביאתו לתיבה: (ז) נח ובניו. הקדים לבד והכשיר לבד לפי שנאמרו בתשמים המטה מפני שהעולם שרוי בצער: מפני מי המבול. לפי נח מקטני האמה היה מאמין ואינו מאמין שיבא המבול ולא נכנס לתיבה עד שהקהו המים:

נביאים ישעיה נד

א רָנִּי עֲקָרָה לֹא יָלָדָה פִּצְחִי רִנָּה וְצַהֲלִי לֹא־חָלָה כִּי־רַבִּים
בְּנֵי־שׁוֹמֵמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה אָמַר יְהוָה׃ שַׁבְּחִי יְרוּשָׁלַיִם דַּהֲוַת
כְּאִתְּתָא עֲקָרָה דְּלָא יְלִידַת בּוּעִי תְּשַׁבַּחְתָּא וְדוּצִי דַּהֲוַת כְּאִתְּתָא דְּלָא
עָדְיַת אֲרֵי סַגִּיאִין יְהוֹן בְּנֵי יְרוּשְׁלֵם צְדִיתָא מִבְּנֵי כְרַכָּא יְתִיבְתָּא אָמַר יְיָ׃
ב הַרְחִיבִי | מְקוֹם אָהֳלֵךְ וִירִיעוֹת מִשְׁכְּנוֹתַיִךְ יַטּוּ אַל־תַּחְשֹׂכִי
הַאֲרִיכִי מֵיתָרַיִךְ וְיִתֵּדֹתַיִךְ חַזֵּקִי׃ אֲפֹתִי אָתַר בֵּית מֵישָׁרֵךְ וּמַקְוֵי
אַרְעֵיךְ יָתְבִי לָא תְמַנְעִין אַסְגִי עַם מַשְׁרִיתֵךְ וְשַׁלְטוֹנַיִךְ תַּקִּיפִי׃ ג כִּי־יָמִין
וּשְׂמֹאול תִּפְרֹצִי וְזַרְעֵךְ גּוֹיִם יִירָשׁ וְעָרִים נְשַׁמּוֹת יוֹשִׁיבוּ׃
אֲרֵי לְדָרוֹמָא וּלְצִפּוּנָא תִּתְקְפִין וּבְנָךְ עַמְמִין יֵרְתוּן וְקִרְוִין דַּצְדָּיִן יִתְּבוּן׃
ד אַל־תִּירְאִי כִּי־לֹא תֵבוֹשִׁי וְאַל־תִּכָּלְמִי כִּי־לֹא תַחְפִּירִי כִּי בֹשֶׁת

עלומיך

רש"י

(א) רני עקרה. יוסלים אשר היתה כלה ילדה: לא חלה. לא היה לה חבלי לידה: מבני בעולה. בת לחדוש: (ב) ימו. למרחוק: מיתריך. חבלים דקים התלוים בגולי אהלים וקשורים ביתדות התקועים בארץ: (ג) תפרצי. תחזיקי (ד) כי לא תחפידי. לא תסיה לתרפה:

עלומיך

עַלּוֹמַיִךְ תִּשְׁכָּחִי וְחֶרְפַּת אַלְמְנוּתַיִךְ לֹא תִזְכְּרִי־עוֹד : לָא תְדַחֲיִין
אֲרֵי לָא תִתְבַּהֲתוּן וְלָא תִתְכַּנְעִין אֲרֵי לָא תִתְכַּלְמִין אֲרֵי בַּהֲתַת עוֹלֵימוּתַיִךְ
תִּתְנַשְׁיִן וְחִסּוּדֵי אַרְמְלוּתַיִךְ לָא תְדַכְּרִין עוֹד : ה כִּי בְעֹלַיִךְ עֹשַׂיִךְ יְהוָה
צְבָאוֹת שְׁמוֹ וְגֹאֲלֵךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל־הָאָרֶץ יִקָּרָא :
אֲרֵי בָּרִיךְ דְּעַבְדִיךְ יְיָ צְבָאוֹת שְׁמֵיהּ וּפָרְקִיךְ קַדִּישָׁא דְיִשְׂרָאֵל אֱלָהּ כָּל
אַרְעָא יִתְקְרֵי : ו כִּי־כְאִשָּׁה עֲזוּבָה וַעֲצוּבַת רוּחַ קְרָאָךְ יְהוָה וְאֵשֶׁת
נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס אָמַר אֱלֹהָיִךְ : אֲרֵי כְאִתְּתָא שְׁבִיקָא וְעָקַת רוּחָא
עֲרָעָךְ שְׁכִינְתָא דֵיָי וְכָאִתַּת עוּלְמִין דְּאִתְרַחֲקַת אָמַר אֱלָהָיִךְ :

רש"י

עלומיך נעוריך : (ו) כי תמאס פעמים שכועס עליה מעט :

כתובים משלי

אָז תָּבִין צֶדֶק וּמִשְׁפָּט וּמֵישָׁרִים כָּל־מַעְגַּל־טוֹב : חֲדַיִן תְּתַבֵּיוְן
צְדָקָתָא וְדִינָא וּתְרִיצוּתָא דְכָל שְׁבִילֵי שַׁפִּירוּ : ב כִּי־תָבוֹא חָכְמָה
בְלִבֶּךָ וְדַעַת לְנַפְשְׁךָ יִנְעָם : אֲרֵי תֵעוֹל חָכְמְתָא לִלְבָּךְ וִידִיעְתָא
לְנַפְשָׁךְ יְבָסֵם : ג מְזִמָּה תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ תְּבוּנָה תִּנְצְרָכָּה : תַּרְעִיתָא
תִּנְטוֹר עָלָךְ בְּיוּנְתָא תִּנְצְרָךְ : ד לְהַצִּילְךָ מִדֶּרֶךְ רָע מֵאִישׁ מְדַבֵּר
תַּהְפֻּכוֹת : דִּי תִתְפְּצִי מִן אָרְחָא בִישָׁא וּמִן גַּבְרָא דְמַמְלֵל מְפַרְכִיתָא :
ה הָעֹזְבִים אָרְחוֹת יֹשֶׁר לָלֶכֶת בְּדַרְכֵי־חֹשֶׁךְ : דְשָׁבְקִין אָרְחָתָא
תְּרִיצְתָא וְאָזְלִין בְּאָרְחָתָא דַחֲשׁוֹכָא : ו הַשְּׂמֵחִים לַעֲשׂוֹת רָע יָגִילוּ
בְּתַהְפֻּכוֹת רָע : דְחֶדְיָן לְמֶעְבַּד בִּישׁ וְדִיצִין בְּחוֹבְכָא דְבִישְׁתָּא :

רש"י

(ב) ינעם יסוך ממוק : (ג) מזמה המורה תשמר עליך : (ד) מדבר תהפוכות
כמו המספכין את הדבר :

משנה בבא קמא פרק ב׳

א כִּיצַד הָרֶגֶל מוּעֶדֶת. לְשַׁבֵּר בְּדֶרֶךְ הָרְגָלָהּ, הַבְּהֵמָה מוּעֶדֶת לְהַלֵּךְ
כְּדַרְכָּהּ וּלְשַׁבֵּר. הָיְתָה מְבָעֶטֶת אוֹ שֶׁהָיוּ צְרוֹרוֹת מְנַתָּזִין מִתַּחַת
רגליה

ברטנורא

פרק ב א כיצד הרגל מועדת. כלומר כאיזה דבר הרגל מועדת ומצוי : לשבר בדרך הלוכה
כגון

נח ליום רביעי

רַגְלֵיהָ וְשִׁבְּרָה אֶת הַכֵּלִים. מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. דְּרָסָה עַל הַכֵּלִי וְשִׁבְּרָתוֹ. וְנָפַל עַל כְּלִי אַחֵר וְשִׁבְּרוֹ עַל הָרִאשׁוֹן מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם וְעַל הָאַחֲרוֹן מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. הַתַּרְנְגוֹלִים מוּעָדִין לְהַלֵּךְ כְּדַרְכָּן וְלִשְׁבֹּר. הָיָה דְלִיל קָשׁוּר בְּרַגְלָיו. אוֹ שֶׁהָיָה מְהַדֵּם וְשִׁבֵּר אֶת הַכֵּלִים מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק: ג בֵּיצַד הַשֵּׁן מוּעֶדֶת לֶאֱכוֹל אֶת הָרָאוּי לָהּ. הַבְּהֵמָה מוּעֶדֶת לֶאֱכוֹל פֵּירוֹת וְיָרָקוֹת. אֲכָלָה כְּסוּת אוֹ כֵלִים מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק. אֲבָל בִּרְשׁוּת הָרַבִּים פָּטוּר. וְאִם נֶהֱנֵית מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁנֶּהֱנֵית. כֵּיצַד מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁנֶּהֱנֵית אֲכָלָה מְתוֹךְ הָרְחָבָה מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁנֶּהֱנֵית. מִצִּדֵּי הָרְחָבָה מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיקָה. מִפֶּתַח הַחֲנוּת מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁנֶּהֱנֵית. מִתּוֹךְ הַחֲנוּת מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיקָה: ג הַכֶּלֶב וְהַגְּדִי שֶׁקָּפְצוּ מֵרֹאשׁ הַגָּג וְשִׁבְּרוּ אֶת הַכֵּלִים מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם מִפְּנֵי שֶׁהֵן מוּעָדִין. הַכֶּלֶב שֶׁנִּטַּל חֲרָרָה וְהָלַךְ לַגְּדִישׁ אֲבָל חֲרָרָה וְהִדְלִיק הַגְּדִישׁ. עַל חֲרָרָה מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם וְעַל הַגְּדִישׁ מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק: ד אֵיזֶהוּ הוּא תָּם וְאֵיזֶהוּ הוּא מוּעָד. מוּעָד כָּל שֶׁהֻעִידוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים. וְתָם מְשֻׁיַּחֲזֵר בּוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מוּעָד שֶׁהֻעִידוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים וְתָם כָּל שֶׁיִּהוּ הַתִּינוֹקוֹת מְמַשְׁמְשִׁין בּוֹ

ואינו

ברטנורא

כך היא מועדת שמצרת כלים בדרך הלוכה: הבהמה מועדת. ריפ"ח חנם חכות רגל ממש שדרסה ברגליה. וסיפא תנא תולדות שהבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר כגופה וכשברה וכשליף שעליה דרך הלוכה: היתה מבעטת. שגוי הוא זה. ותולדה דקרן הלכך הני נזק ותו לא: או שהיו צרורית מנתזין. ומ"ג דלאו שגוי הוא אלא תורתי' הוא משפ"כ חצי נזק ותו לא דהלכתא גמירי לה וברשות היזק קאמר דכרשות הרבים פשוט דצרורות תולדה דרגל ניהו לפשוטי בר"ה: ונפל על כלי אחר. רשמון נזקי רגל הן ומשלמת נזק שלם והמחרון ע"י צרורות נשבר הלכך ח"נ: דליל קשור ברגליו כל דכר הנקשר ברגלו כחרנגולים קרוי דליל ואית דגרסי דלי: מהדם. מרקד ואית דמפרשי חופר ברגלו בארץ כדרך התרנגולים: משלם חצי נזק. דדליל הויגו צרורות דכחותו דליל מדיינהו לצרורות על הכלים והדום גמי כגון שהתיז וחותן צרורות שברו הכלים: ב ביצד השן מועדת. כלומר דכר היא מועדת ומצני לאכול את הראוי לה: משלם חצי נזק ממשהו הוא: בד"א וכו'. מחלוקת פירות או ירקות קאי דכר"ה פשוט דכשיגיע וכער כשדה אחר אכל אכלה כסות וכלים ואפי' כרה"ר חייב חצי נזק דעבדי אינשי דמנחי כסיתא וכלים כרה"ר וחייב: משלם מה שנהנית. לאו תשלומין מעלייתא אלא אם אכלה דכר שדמיו יקרים רואים אותו כאלו הן שעוריס ואינו משלם אלא דמי שעוריס בזול שהוא שלים פחות ממה שהם נמכרים בשוק ואם אכלה דכר שדמיו פחותים מן השעוריס משלם דמי אותו דכר שאכלה כול ואם אכלה דכר שהזיק לה כגון שאכלה חטיס הוחיל ולא נהנית פשוט: מצדי הרחבה משלם מה שהזיקה. אם הלכה ועמדה בצדי הרחבה במקום שאין דרך שוריס ללכת אם לאו כרשות הרבים דמי ומשלמת מה שהזיקה: ג מפני שהן מועדין לקפן וכרשות היזק קאמר דתולדה דרגל היא: חררה שונה שמפיית על גבי גחלים: על החררה משלם נזק שלם דהוי כן כרשות היזק: ועל הגדיש משלם חצי נזק דהוי כמו צרורות דהלכתא גמירא לה שמשלם הני נזק; ד משיחזור בו שלשה ימים ברואה שוריס ואינו ניצח חוזר לתמיתו: ג' פעמים ואפילו כיום אחד ואין הלכה כר' מאיר דלא הוי מועד עד שיעידו בו ג' ימים: ממשמשין בו מוכיס לותו ומשחקים בו ואינו נוגח וכהא הלכה כר"מ שאין שור מועד חוזר לתמותו עד שיהיו

תינוקות

וְאֵינוֹ נוֹגֵחַ: ה שׁוֹר הַמַּזִּיק בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק בֵּיצַד. נָגַח נָגַף נָשַׁךְ רָבַץ בָּעַט. בִּרְשׁוּת הָרַבִּים מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר נֶזֶק שָׁלֵם וַחֲכָמִים אוֹמְרִים חֲצִי נֶזֶק אָמַר לָהֶם רַבִּי טַרְפוֹן וּמָה אִם בִּמְקוֹם שֶׁהַקֶּל עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל בִּרְשׁוּת הָרַבִּים שֶׁהוּא פָּטוּר. הֶחְמִיר עֲלֵיהֶם בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק לְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. מָקוֹם שֶׁהֶחְמִיר עַל הַקֶּרֶן בִּרְשׁוּת הָרַבִּים לְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק אֵינוֹ דִין שֶׁנַּחְמִיר עָלָיו בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק לְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם אָמְרוּ לוֹ דַּיּוֹ לַבָּא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כַּנָּדוֹן מַה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים חֲצִי נֶזֶק אַף בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק חֲצִי נֶזֶק. אָמַר לָהֶם אֲנִי לֹא אָדוֹן קֶרֶן מִקֶּרֶן אֲנִי אָדוֹן קֶרֶן מֵרֶגֶל וּמָה אִם בִּמְקוֹם שֶׁהַקֶּל עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל בִּרְשׁוּת הָרַבִּים הֶחְמִיר בְּקֶרֶן מָקוֹם שֶׁהֶחְמִיר עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק אֵינוֹ דִין שֶׁנַּחְמִיר בְּקֶרֶן. אָמְרוּ לוֹ דַּיּוֹ לַבָּא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כַּנָּדוֹן. מַה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים חֲצִי נֶזֶק אַף בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק חֲצִי נֶזֶק: ו אָדָם מוּעָד לְעוֹלָם בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין מֵזִיד בֵּין עֵר בֵּין יָשֵׁן. סָמָא אֶת עֵין חֲבֵירוֹ וְשִׁבֵּר אֶת הַכֵּלִים מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם:

ברטנורא

תיקוקות מסחקים כו: **ה** נגח נגף. וכו' טולן תולדות קרן הן: דיו לבא מן הדין להיות כנדון קרן ברשות הניזק שאתה מביא מדין קרן כר"ה דקתמרת קרן שהחמיר עליה כר"ה תימו דין שנחמיר עליה ברשות הניזק דיו להיות כנדון כקרן כר"ה ולא יותיה חייב ברשות הניזק חלא חצי נזק כמו שהוא חייב כרה"ר: אני לא אדון קרן מקרן. כלומרן לעיל חלא קרן מרגל מקום שהחמיר עליו כשן ורגל תימו דין שנחמיר בקרן: דיו לבא מן הדין. לסוף סוף מי לאו קרן כר"ה לא מכחת לד ק"ו ורבי טרפון חע"ג דכעלמא חית ליה דיו למלתורייתא הוא דכתיב הלא תכלס שבעת ימים ק"ו לשכינה י"ל יום חלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון הלכך שסגר ז' ימים ותי לא מ"מ הכא לית ליה דיו דס"ל לר"ש דכי תמרינן דיו היכא חלא מפרך ק"ו כגון התם דשבעה ימים דשכינה לא כתיבי אתא ק"ו תייתי מרכיסר אתא דיו תפיק שבעה ותוקי שבעה חשתכח דהאי ק"ו להני שבעה דתוקימנא ולא תפריך לגמרי אבל הכא ח"כ כתיב בין ברשות הרבים בין בהאי הניזק ואתא ק"ו ותייתי ח"כ אחריוה ושבעה גזק שלם מי דרשת דיו והוקמיה להאי גזק כדמשיקרת תפריך ליה ק"ו ולא להאי ולא מידי ורבנן סברי דאפילו היכא דמפרך ק"י תמרינן דיו והלכה כהכמים: **ו** בין ער בין ישן. אם היה ישן וכא אחר ויזק כלדו והזיק שני לרחתן חייב. ואם הזיק רחתן לשני פטור ואם שכבו יחד כל אחד מהם שהזיק את חבירו חייב לפי שמניהם מועדים זה לזה: סימא את עין חבירו וכו'. דכריס חלא מזיד הוא קרוב למזיד:

הלכה בבא קמא דף י"ו ע"ב

תָּנוּ רַבָּנָן תַּרְנְגוֹלִין שֶׁהָיוּ מַפְרִיחִין מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְשִׁבְּרוּ כֵלִים בְּכַנְפֵיהֶן מְשַׁלְּמִין נֶזֶק שָׁלֵם. בְּרוּחַ שֶׁבְּכַנְפֵיהֶן מְשַׁלְּמִין חֲצִי נֶזֶק סוּמְכוֹס אוֹמֵר נֶזֶק שָׁלֵם. תַּנְיָא אִידָךְ תַּרְנְגוֹלִין שֶׁהָיוּ

מהדסין

רש"י

בכנפיהם. שנגעו בכנפיהם בכלי: ברוח שבכנפיהם. היינו לרוחות דכחו הוא:

מהדסין

נח ליום רביעי

מְהַדְּסִין עַל גַּבֵּי עִיסָּה וְעַל גַּבֵּי פֵּירוֹת וְטִנְּפוּ אוֹ נִקְּרוּ מְשַׁלְּמִין נֶזֶק שָׁלֵם הֶעֱלוּ עָפָר אוֹ צְרוֹרוֹת מְשַׁלְּמִין חֲצִי נֶזֶק ׃ סוּמְכוֹס אוֹמֵר נֶזֶק שָׁלֵם ׃ תַּנְיָא אִידָךְ תַּרְנְגוֹל שֶׁהָיָה מַפְרִיחַ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְיָצְתָה רוּחַ מִתַּחַת כְּנָפָיו וְשִׁבֵּר אֶת הַכֵּלִים מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבָּא בְּהֵמָה מוּעֶדֶת לְשַׁבֵּר בְּדֶרֶךְ הִלּוּכָהּ כֵּיצַד בְּהֵמָה שֶׁנִּכְנְסָה לַחֲצֵר הַנִּיזָּק וְהִזִּיקָה בִּגוּפָהּ דֶּרֶךְ הִלּוּכָהּ וּבִשְׁעָרָהּ דֶּרֶךְ הִלּוּכָהּ בְּאוֹכֶף שֶׁעָלֶיהָ וּבְשִׁלִּיף שֶׁעָלֶיהָ וּבִפְרוֹמְבְיָא שֶׁבְּפִיהָ וּבְזוֹג שֶׁבְּצַוָּארָהּ וַחֲמוֹר בְּמַשָּׂאוֹ וְעֶגְלָה מוּשֶׁכֶת בְּקַרְנָהּ מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם ׃

רש"י

מהדסין. מרקדין : או נקרו. כמרטוס שלהם שקורין כי"ק : העלו עפר. מן התרן לעיסה : אוכף שיל"ח בלע"ז : שליף. משחוי שבאמתחת ומרלופין : ובפרומביא רסן: זוג. מתקניט"ח :

זוהר נח דף ס"ח ע"א

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אַף עַל גַּב דְּזַכָּאָה הֲוָה נֹחַ לָאו אִיהוּ כְּדָאי (בְּנִין) דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יָנִין עַל עָלְמָא בְּגִינֵיהּ. תָּא חֲזֵי מֹשֶׁה לָא תָּלֵא מִלָּה בְּזְכוּתֵיהּ אֶלָּא בִּזְכוּת אֲבָהָן קַדְמָאֵי. אֲבָל נֹחַ לָא הֲוָה (נ"א לֵיהּ) בְּמָאן דְּיִתְלֵי זְכוּתָא כְּמֹשֶׁה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק וְעִם כָּל דָּא כְּיָון דְּאָמַר לֵיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וַהֲקִימוֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּךְ הֲוָה לֵיהּ לְמִבְעֵי רַחֲמֵי עֲלַיְיהוּ. וְקָרְבָּנָא דְּאַקְרִיב לְבָתַר דְּיִקְרֵיב לֵיהּ מִן קָדְמַת דְּנָא דִּילְמָא יִשְׁכַּח רוּגְזָא מֵעַלְמָא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מַאי הֲוָה לֵיהּ לְמֶעְבַּד דָּהָא חַיְיבֵי עָלְמָא הֲווּ מַרְגִּיזִין קָמֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאִיהוּ יַקְרִיב קָרְבָּנָא. אֶלָּא וַדַּאי נֹחַ דָּחִיל עַל גַּרְמֵיהּ הֲוָה בְּגִין דְּלָא יֶעֱרַע בֵּיהּ מוֹתָא בְּגוֹ חַיְיבֵי עָלְמָא דַּהֲוָה חָמֵי עוֹבָרַיְיהוּ בִּישִׁין כָּל יוֹמָא וְהֵיךְ מְרַגְּזָן קָמֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כָּל יוֹמָא. ר' (אֶלְעָזָר פָּתַח) יִצְחָק אָמַר כָּל זְמָנָא דַּחַיְיבֵי עָלְמָא אַסְגִּיאוּ זַכָּאָה דְּאִשְׁתְּכַח בֵּינַיְיהוּ הוּא אִתְפַּס בְּקַדְמֵיתָא דִּכְתִיב (יחזקאל ט') וּמִמִּקְדָּשִׁי תָּחֵלוּ וַתְּנָנָן אַל תִּקְרֵי מִמִּקְדָּשִׁי אֶלָּא מִמְּקוּדָּשַׁי. וְנֹחַ הֵיךְ שְׁזִיב לֵיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בֵּין כָּל אִינּוּן חַיְיבַיָּיא. אֶלָּא בְּגִין דִּיתְקוֹן מִנֵּיהּ תּוֹלְדִין בְּעָלְמָא דַּהֲוָה צַדִּיק בְּדָרָא יָאוֹת וְתוּ דְּאִיהוּ אַתְרֵי בְּהוּ כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא וְלָא קַבִּילוּ מִנֵּיהּ וְקָיִים בְּנַפְשֵׁיהּ קְרָא דִּכְתִיב (שם ג') וְאַתָּה כִּי הִזַּהְרְתָּ רָשָׁע וְגוֹמֵר וּכְתִיב וְאַתָּה אֶת נַפְשְׁךָ הִצַּלְתָּ. מִכָּאן כָּל מָאן דְּאַזְהַר לְחַיָּיבָא אַף עַל גַּב דְּלָא קַבִּיל

מניה

מַנִּיחַ הוּא שֶׁזִּיב לֵיהּ לְגַרְמֵיהּ וַהֲוָה חַיָּיבָא אִתְּפַּס בְּחוֹבֵיהּ. וְעַד כַּמָּה יְהַדַּר לֵיהּ עַד דְּיִמְחֵי לֵיהּ וְהָא אוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא:

יוסף לחק

הלכה פסוקה
ש"ע יו"ד מסי' קפ"א ואילך

* פְּאוֹת הַזָּקָן הֵם חֲמִשָּׁה וְרֹבוּ בְּהֶם הַדֵּעוֹת לְפִיכָךְ יָרֵא שָׁמַיִם יֵצֵא אֶת כֻּלָּם וְלֹא יַעֲבוֹר תַּעַר עַל כָּל זְקָנוֹ: ג צָרִיךְ לֵיזָהֵר שֶׁלֹּא יִדּוֹר שׁוּם דָּבָר וָאֲפִילוּ צְדָקָה אֵין טוֹב לֵידוֹר אֶלָּא אִם יֶשְׁנוֹ בְּיָדוֹ וְתֵן מַיָּד: ד כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל חַיָּיב בְּתַלְמוּד תּוֹרָה בֵּין עָנִי בֵּין עָשִׁיר בֵּין שָׁלֵם בְּגוּפוֹ בֵּין כֹּעֵס יְסוּרִים בֵּין בָּחוּר בֵּין זָקֵן גָּדוֹל אֲפִילוּ עָנִי הַמְחֻיָּיר עַל הַפָּתָחִים אֲפִילוּ אִם הוּא בַּעַל אִשָּׁה וּבָנִים חַיָּיב לִקְבּוֹעַ לוֹ זְמַן לְתַלְמוּד תּוֹרָה בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה שֶׁנֶּאֱמַר וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה: ה עַד אֵימָתַי חַיָּיב לִלְמוֹד עַד יוֹם מוֹתוֹ: ו תַּחְלַת דִּינוֹ שֶׁל אָדָם עַל הַתַּלְמוּד תּוֹרָה וְאַחַר כַּךְ עַל אֻמָּן מַעֲשָׂיו:

מוסר

מספר תוצאות חיים

צָרִיךְ לֵירָא מִלְּפָגוֹם כִּי שִׁבְעָה הֵמָּה עֵינֵי ה' מְשׁוֹטְטוֹת הֵם מְעִידִים עַל כָּל פְּגַם הַנַּעֲשֶׂה שֶׁכָּהֶם מְצָאנוּ הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (תהלים נ"א) וְהָרַע בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי. עוֹד מָסוֹג זֶה שֶׁהוּא מַכְנִיס פְּגַם הַטָּמָא בֵּין הַקְּדוֹשִׁים הֲלֹא יֹאמְרוּ מִי נָתַן שֶׁיִּכָּנֵס הַמְצֹרָע הַזֶּה בֵּינֵינוּ הֲלֹא רַבִּי יֶעֱנַשׁ. בְּפֶרֶט הַמְדַבֵּר לָשׁוֹן הָרָע הוּא הַגּוֹרֵם הַגָּדוֹל שֶׁמֵּבִיא הַפְּגָם עוֹלָה. וְשֵׁנִי הַמַּלְאָכִים הַהוֹלְכִים עִם הָאָדָם הֵם בְּדָלִים מִמֶּנּוּ וְהֵם אֲבֵלִים עָלָיו עַד שׁוּבוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי' נ"ו) וְאַשְׁלָם נִחוּמִים לוֹ וַלַאֲבֵלָיו וְיִתֵּן אֶל לִבּוֹ לָשׁוּב שֶׁלֹּא יְהִי הַמַּלְאָכִים אֲבֵלִים עָלָיו. וְכַאֲשֶׁר הָאָדָם חוֹטֵא הַתּוֹרָה בָּאָה וְרוֹשֶׁמֶת הַחֵטְא בְּפָנָיו וְכָל צְבָאוֹת מַעְלָה בְּהִיוֹת הָרוֹשֶׁם הַהוּא בְּפָנָיו מְקַלְלִים אוֹתוֹ וּבְדָלִים מִמֶּנּוּ כִּי רוּחַ הַטּוּמְאָה שׁוֹרָה עָלָיו וְאָז רוֹנֵם לְבָרְכָה כִּי בְּדִבּוּרוֹ הָרוֹשֶׁם צָרִיךְ שֶׁיִּכָּנֵס וְיִרְחַץ בְּדָמָעוֹת פָּנָיו וְשׁוּב לְהַעֲבִיר הַדְּמָעוֹת עַל מְצָחוֹ כִּי בְּמֵצַח נִכְתָּמִים הָעֲוֹנוֹת כְּדִכְתִיב (יחזקאל ט') וְהִתְוִיתָ תָּו עַל מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים וְתִהְיֶה כַּוָּנָתוֹ בְּהִתְוַדּוֹתוֹ בְּאַלְפָא בֵּיתָא אֲשֶׁמְנוּ. בָּגַדְנוּ. גָּזַלְנוּ. וכו' לְטַהֵר כ"ב אוֹתִיוֹת הַפְּגוּמִים בַּעֲוֹנוֹתָיו וְלִקְבֹּל עָלָיו גְּזֵרַת הַדִּין לְטַהֵר הַמִּדּוֹת וְזֶהוּ וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל הַבָּא עָלֵינוּ וכו'. וְצָרִיךְ שֶׁיִּסְתַּכֵּל כִּי שָׁמָּא כְּשֶׁחָטָא הָיָה הָעוֹלָם חֲצִיו זַכַּאי וְחֶצְיוֹ חַיָּיב וּבַעֲוֹנוֹתָיו הִכְרִיעַ הָעוֹלָם לְכַף חוֹבָה וְכַמָּה עֲנִיִּים צוֹעֲקִים בָּרָעָה שֶׁהוּא עָשָׂה שֶׁהִכְרִיעַ הָעוֹלָם לְכַף חוֹבָה וּכְכָל הַפְּגָמִים הָאֵלֶּה כָּל הַהֶגֶא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּדִבְרִים קְצָרִים מַאן דְּעָבַר עַל פִּיקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא בְּכֵיבוּל פָּגִים לְעֵילָּא וּפָגִים לְתַתָּא פָּגִים לְגַרְמֵיהּ וּלְכָל עָלְמִין:

נח ליום חמישי

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם בנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות חנות רוח יתירה משבת הבאה:

ח מִן־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינֶנָּה טְהֹרָה וּמִן־הָעוֹף וְכֹל אֲשֶׁר־רֹמֵשׂ עַל־הָאֲדָמָה:

מִן בְּעִירָא דַכְיָא וּמִן בְּעִירָא דְלֵיתוֹהִי דְכִי וּמִן עוֹפָא וְכֹל דִי רָחֵישׁ עַל
אַרְעָא: ט שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתֵּבָה זָכָר
וּנְקֵבָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ: תְּרֵין תְּרֵין עָלוּ עִם נֹחַ
לְתֵיבוּתָא דְכַר וְנוּקְבָא כְּמָא דְפַקֵּיד יְיָ יָת נֹחַ: י וַיְהִי לְשִׁבְעַת
הַיָּמִים וּמֵי הַמַּבּוּל הָיוּ עַל־הָאָרֶץ: וַהֲוָה לְזִמַן שַׁבְעָא יוֹמִין
וּמֵי טוּפָנָא הֲווֹ עַל אַרְעָא: יא בִּשְׁנַת שֵׁשׁ־מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי־
נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּשִׁבְעָה־עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה
נִבְקְעוּ כָּל־מַעְיְנוֹת תְּהוֹם רַבָּה וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמָיִם
נִפְתָּחוּ: בְּשַׁנַת שֵׁית מְאָה שְׁנִין לְחַיֵּי נֹחַ בְּיַרְחָא תִּנְיָנָא בְּשַׁבְעַת עַשְׂרָא
יוֹמָא לְיַרְחָא בְּיוֹמָא הָדֵין אִתְבָּזָעוּ כָּל מַבּוּעֵי תְּהוֹמָא רַבָּא וְכַוֵּי שְׁמַיָּא
אִתְפַּתָּחוּ: יב וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם
וְאַרְבָּעִים לָיְלָה: וַהֲוָה מְטַרָא נָחִית עַל אַרְעָא אַרְבְּעִין יְמָמִין
וְאַרְבְּעִין לֵילְיָן:

רש"י

(ט) באו אל נח. מלמיכן: שנים שנים. כלם הוסיו במנין זה מן הפחות היו סנים: (יא) בחדש השני רבי אליעזר אומר זה מרחשון ר' יהושע אומר זה אייר (סנהדרין ק"ח): נבקעו. להולית מימיהן: תהום רבה. מדה כנגד מדה, הם חטאו בדבה רעה הלדה ולקו בתהום רבה: (יב) ויהי הגשם על הארץ. ולהלן הוא אומר ויסי המבול אלא כשהורידן הוריחן ברחמים אם יחזרו יהיו נשמי ברכה וכשלא חזרו היו למבול: ארבעים יום וגו'. אין יום פ' מן המנין לפי שאין לילו עמו שהרי כתיב ביום הזה נבקעו כל מעיינות גמלו ארבעים יום כלים בכ"ח בכסליו לרבי אליעזר שהחדשים. נמנין כסדרן אחד מלא ואחד חסר הרי י"ב ממרחשון וכ"ח מכסליו:

נביאים ישעיה נד

א בְּרֹנִּי עֲקָרָה לֹא יָלָדָה פִּצְחִי רִנָּה וְצַהֲלִי לֹא חָלָה כִּי־רַבִּים בְּנֵי־שׁוֹמֵמָה
מִבְּנֵי בְּעוּלָה אָמַר יְהוָה: ב הַרְחִיבִי מְקוֹם אָהֳלֵךְ וִירִיעוֹת מִשְׁכְּנוֹתַיִךְ
יַטּוּ אַל תַּחְשֹׂכִי הַאֲרִיכִי מֵיתָרַיִךְ וְיָתֵדֹתַיִךְ הַעֲמִיקִי: ג כִּי יָמִין וּשְׂמֹאל

הספרתי

רש"י

(ב) בשצף קצף. במעט קלף: ובחסד עולם. שיתקיים עד עולם:

הִסְתַּרְתִּי פָנַי רָגַע מִמֵּךְ וּבְחֶסֶד עוֹלָם רִחַמְתִּיךְ אָמַר גֹּאֲלֵךְ
יְהוָה: בְּרָגַע זְעִיר סְלַקִית אַפִּי שְׁכִינְתִּי זְמַן וְעִירָא מִינָךְ וּבְטִיבָוּתָא עָלָם
דָּלָא פַּסָקָן אֲרַחֵים עָלָךְ אָמַר פָּרְקָנָךְ יְיָ: ג כִּי־מֵי נֹחַ זֹאת לִי אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֲבֹר מֵי־נֹחַ עוֹד עַל־הָאָרֶץ כֵּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקְצֹף עָלַיִךְ
וּמִגְעַר־בָּךְ: כְּיוֹמֵי נֹחַ דָּא קֳדָמַי הֲקִימִית בְּמֵימְרִי דְּלָא יֶעְדּוּן מֵי טוּפָנָא
דַּהֲווֹ בְּיוֹמֵי נֹחַ עוֹד עַל אַרְעָא כֵּן קַיֵּימִית בְּמֵימְרִי דְּלָא יֵחוֹל רוּגְזִי עָלָךְ
וְלָא אֶזְעַף בָּךְ: ד כִּי הֶהָרִים יָמוּשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת תְּמוּטֶינָה וְחַסְדִּי
מֵאִתֵּךְ לֹא־יָמוּשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תָמוּט אָמַר מְרַחֲמֵךְ יְהוָה:
אֲרֵי טוּרַיָא יְעִידוּן וְרַמָתָא יִתְפָּרְקוּן וְטוּבִי מִנִּיךְ יְרוּשְׁלֵם לָא יְעִידֵי וּקְיָם
שְׁלָמִי לָא יִתְרַחֵק אָמַר דְּעָתִיד לְרַחֲמָא עָלָךְ יְיָ: ה עֲנִיָּה סֹעֲרָה לֹא
נֻחָמָה הִנֵּה אָנֹכִי מַרְבִּיץ בַּפּוּךְ אֲבָנַיִךְ וִיסַדְתִּיךְ בַּסַּפִּירִים:
חַשִׁיכָתָא מְקַבְּלַת עוֹלְבָן קַרְתָּא דְּאָמְרִין עָלָהּ עַמְמַיָא לָא תִתְנַחֲם הָא אֲנָא
כָּבִישׁ בִּצְדִידָא אַבְנֵי רְצָפְתִּיךְ וַאֲשַׁכְלִילִינִיךְ בְּאַבְנִין טָבִין:

רש"י

(ג) כי מי נח זאת לי. שבועה בידי: (ד) כי ההרים ימושו. לפי שיש תכלה זכות לגזרות ולמהות חסדי מאתך לא ימוש: (ה) סוערה. שלבה סוער מרוב צרות: מרבץ בפוך. חרלף לשפתיך בחצבי טופך:

כתובים משלי ב

א אֲשֶׁר אֲרְחֹתֵיהֶם עִקְּשִׁים וְנִלְוָזִים בְּמַעְגְּלוֹתָם: דְּאַרְחָתְהוֹן
מְעַקְּמָן וּמְפַתְּלִין שְׁבִילֵיהוֹן: ב לְהַצִּילְךָ מֵאִשָּׁה זָרָה מִנָּכְרִיָּה אֲמָרֶיהָ
הֶחֱלִיקָה: דְּתִתְפְּצֵי מִן אִתְּתָא חִילוֹנִיתָא מְנוּכְרִיתָא דְּמֵילָהָא חֲלָיִן:
ג הָעֹזֶבֶת אַלּוּף נְעוּרֶיהָ וְאֶת־בְּרִית אֱלֹהֶיהָ שָׁכָחָה: דְּשָׁבְקָא
מַרְבִּיתָא דְּטַלְיוּתָהָא וּקְיָמָא דְּאַלָּהָא טָעַת: ד כִּי שָׁחָה אֶל־מָוֶת בֵּיתָהּ
וְאֶל־רְפָאִים מַעְגְּלֹתֶיהָ: דְּבְעִמְקָא דְּמוֹתָא בֵּיתָהּ וּלְגַבְרָיָא הִלְכָתָא

דשבילהא

רש"י

(א) עקשים ונלוזים לשון עקומים: (ב) מאשה זרה. זו פריקת עול של כל המלות: מנכריה. שאר אמריה החליקה: (ד) רפאים גיהנם:

נח ליום חמישי

דְּשַׁבִּילָהָא׃ ה כָּל־בָּאֶיהָ לָא יְשׁוּבוּן וְלָא יַשִּׂיגוּ אָרְחוֹת חַיִּים׃
כָּל דְּעַיְילִין לָא חָזְרִין בְּשָׁלָם וְלָא צַיְידִין אָרְחָתָא דְּחַיֵּי׃

רש״י

(ה) לא ישובון יקשה בעיניהם לפרוש ממנה ולחזור בתשובה׃

משנה זבחים פרק ב׳

כָּל הַזְּבָחִים שֶׁקִּבֵּל דָּמָן זָר אוֹנֵן טְבוּל יוֹם מְחוּסָּר בְּגָדִים וּמְחוּסָּר כִּפּוּרִים
שֶׁלֹּא רָחַץ יָדָיו וְרַגְלָיו. עָרֵל טָמֵא יוֹשֵׁב עוֹמֵד עַל גַּבֵּי כֵלִים עַל גַּבֵּי
בְּהֵמָה עַל גַּבֵּי רַגְלֵי חֲבֵירוֹ פָּסוּל קִבֵּל בִּשְׁמאֹל פָּסוּל רַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר
נִשְׁפַּךְ עַל הָרִצְפָּה וַאֲסָפוֹ פָּסוּל. נָתַנוֹ עַל גַּבֵּי הַכֶּבֶשׁ שֶׁלֹּא בְּנֶגֶד הַיְסוֹד.

נתן

ברטנורא

פרק ב **א** כל הזבחים שקבל דמן זר. שמיני כהן פסול דכתיב וימזרו מקדשי בני״י ולא יחללו
למד על הזר שעבד שחילל את הקדשים׃ אונן. מי שמת לו אחד מן הקרובים שהוא חייב
להתאבל עליהם כל יום המיתה קרי אונן ואסור לאכול בקדשים ואם עבד מילל חוץ מכהן גדול
שהוא מקריב אונן׃ וטבול יום. שאין טהרתו נגמרת עד שיערב שמשו כדכתיב וכתה השמש וטהר׃
ומחוסר בגדים. כהן הדיוט שמשם כפחות מד׳ בגדים וכהן גדול שמשם כפחות משמונה וכשם
שמחוסר בגדים פסול כך מיותר בגדים פסול וכן אם היה דבר חוץ בין בשרו לבתונת או למכנסיים
פסול דרחמנא אמר ילבש על בשרו שלא יהא דבר חוץ בן הבגדים לבשרו הלכך כהן בשעת עבודה לא
היה מניח תפילין של יד לפי שהן חוצצים בין הבגדים לבשרו אבל תפילין של ראש היה מניח לפי
שהן מוחזקים של שערו שהוא נראה בין שיר למצנפת׃ ומחוסר כפורים. כגון זב וזבה ומצורע
ויולדת שנגמרה טהרתן ולא הביאו קרבנותיהם דאסכהן דכתיב רחמנא ביולדת וכפר עליה הכהן
וטהרה מכלל שעד כאן טמאה היא והוא הדין לכל שאר טמאים הטעונים קרבן שהן בטומאתן
עד שיביאו כפרתן לענין אכילת קדשים ולכך במקדש׃ ושלא רחוץ ידים ורגלים. לפי שנאמר
בקדוש ידיים ורגלים חקת עולם ונאמר בכגדי כהונה חקת עולם מה בגדי כהונה אם עבד מחוסר
בגדים פסול אף אם עבד שלא רחץ ידיו ורגליו פסול. וסדר קדוש ידיים ורגלים לא עומד ולא
יושב אלא מושה ומניח ידו הימנית ע״ג רגלו הימנית וידו השמאלית ע״ג רגלו השמאלית ומשפשף
רגליו בידיו כשהוא שהוא מקדש ואינו רואי לקדש בתוך הכיור עצמו אלא מן המים שיוצאים
ממנו שנאמר ורחצו אהרן וכניו ממנו ולא בתוכו וכל המימות כשרים לקדוש ואפילו שאינן מים
חיים׃ : וערל. אם עבד פסול דכתיב ביחזקאל כל בן נכר ערל לב וערל בשר הקים ערל לבן
נכר מה בן נכר אם עבד פסול אף ערל כן׃ יושב. דכתיב לעמוד לשרת שלא יהא שירות
אלא משומד׃ עומד על גבי כלים. הואיל ורצפת העזרה מקודשת וכלי שרת מקדשים הדבר
רבוע כהן מה כלי שרת צריך שלא יהא דבר חוץ בינו לכלי שרת אף רצפה לא יהא דבר חוץ
בינו לבין הרצפה ולא מבטיח כלים שאינן מין בשר דודקי חיילי אלא לפילו בהמה שהיא מין בשר
ולא מיבטיח בהמה שאינה מין אדם אלא לפילו רגלי חבירו שהן מין אדם מוקדשים׃ **קיבל בשמאל
פסול**. דכתיב ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן מלמד שלא תהא קבלת הדם ולא נתינה אלא
בימין דכל מקום שנאמר יד או אצבע אינו אלא בימין דילף ממצורע דכתיב ביה וטבל הכהן את
אצבעו הימנית׃ **ר״ש מכשיר**. סבר מקרא נדרש לאחריו ולא לפניו הלכך אצבע חוצץ דכתיב
בתריה קמי שלקיחה לפניו ואינתיה דלאחריו והלכה כחכמים׃ **נשפך על הרצפה**. אלא נתקבל הדם
ככלי׃ **ואספו פסול**. דכתיב ולקח מדם הפר מאי מדם הפר מי ס״ד ואפילו מקלח דם והא כתיב
ואת כל דם הפר יפיק אלמא צריך שיקבל כל הדם אלא קרי ביה ולקח דם מהפר מן הפר יקבלנו
ולא מן הארץ שגורעים חות מתיכה זו ומוסיפין חותה של תיכה אחרת ודורשים חותה׃ **נתנו על**

הכבש

נָתַן אֶת הַנְּתָנִים לְמַטָּן לְמַעְלָן. וְאֶת הַנְּתָנִים לְמַעְלָן לְמַטָּן. אֶת הַנְּתָנִים בְּפָנִים בַּחוּץ. וְאֶת הַנְּתָנִים בַּחוּץ בְּפָנִים. פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת: ב הַשּׁוֹחֵט אֶת הַזֶּבַח לְזָרוֹק דָּמוֹ בַּחוּץ. לְהַקְטִיר אֶת אֵמוּרָיו בַּחוּץ. אוֹ מִקְצַת אֵמוּרָיו בַּחוּץ. לֶאֱכוֹל בְּשָׂרוֹ בַּחוּץ. אוֹ בַּזַּיִת מִבְּשָׂרוֹ בַּחוּץ. אוֹ לֶאֱכוֹל בַּזַּיִת מֵעוֹר הָאַלְיָה בַּחוּץ. פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. לְזָרוֹק דָּמוֹ לְמָחָר. אוֹ מִקְצַת דָּמוֹ לְמָחָר. לְהַקְטִיר אֵמוּרָיו לְמָחָר. אוֹ מִקְצַת אֵמוּרָיו לְמָחָר. לֶאֱכוֹל בְּשָׂרוֹ לְמָחָר. אוֹ כַּזַּיִת מִבְּשָׂרוֹ לְמָחָר. אוֹ לֶאֱכוֹל כַּזַּיִת מֵעוֹר הָאַלְיָה לְמָחָר. פָּגוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת: ג זֶה הַכְּלָל כָּל הַשּׁוֹחֵט וְהַמְקַבֵּל וְהַמְהַלֵּךְ וְהַזּוֹרֵק. לֶאֱכוֹל דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל לְהַקְטִיר דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לְהַקְטִיר. חוּץ לִמְקוֹמוֹ. פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. חוּץ לִזְמַנּוֹ פָּגוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. וּבִלְבַד שֶׁיְּקָרֵב הַמַּתִּיר כְּמִצְוָתוֹ: ד בֵּיצַד קָרֵב הַמַּתִּיר כְּמִצְוָתוֹ שָׁחַט בִּשְׁתִיקָה. קִבֵּל וְהָלַךְ וְזָרַק חוּץ לִזְמַנּוֹ. אוֹ שֶׁשָּׁחַט חוּץ לִזְמַנּוֹ. קִבֵּל וְהָלַךְ וְזָרַק בִּשְׁתִיקָה. אוֹ שֶׁשָּׁחַט וְקִבֵּל וְהָלַךְ וְזָרַק חוּץ לִזְמַנּוֹ. זֶה הוּא שֶׁקָּרֵב הַמַּתִּיר כְּמִצְוָתוֹ. בֵּיצַד לֹא קָרֵב הַמַּתִּיר כְּמִצְוָתוֹ. שָׁחַט חוּץ לִמְקוֹמוֹ. קִבֵּל וְהָלַךְ וְזָרַק חוּץ לִזְמַנּוֹ. אוֹ שֶׁשָּׁחַט חוּץ לזמנו

ברטנורא

הכבש. שלח כנגד היסוד פסול ומ"מ נחכפרו הכשלים שלח שהכשר היו נאכל לזמר רחמנא נבי דם ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר כיון שהגיע דם למזבח נתכפרו הכשלים: נתן את הנתנים למטה. מחוט הסקרא שהיה חגור למזבח בחלקו והדמים הנתנין כה' אמות העליונות שהן למעלה מן החוט נקרחים הנתנים למעלה והנתנים כה' אמות תחתונות שהן למטה מן החוט נקרחים הנתנים למטה: הנתנים בפנים. שדמן טעון הזיה על מזבח הזהב: בחוץ. על מזבח החיצון: פסול ואסור נאכילה: ואין בו כרת. החוכל מבשר הקדשים שנפסל דמו בפסולים הללו היו עונש כרת: ב השוחט את הזבח. שלמים או שאר הנאכלים: כזית מעור האליה. הא ק"ל דעור האליה לאו כאליה דמי והוי מחשב לאכול דבר שדרכו לאכול ולסיכך פסול דאי כאליה דמי הוי מחשב לאכול דבר שדרכו להקטיר ולא היה פסול דתנן בסמוך לאכול דבר שדרכו לאכול להקטיר דבר שדרכו להקטיר: פסול ואין בו כרת. החוכלו אפילו בחוץ היו עונש כרת: לאכול את בשרו למחר. הא ליכא לאוקמי בשלמים שלא כתובה והעלת דאלו בשלמים זמנו הוא אכל לזרוק דמו או להקטיר חימוריו אפילו בשלמים הוי למחר חוץ לזמנו: פגול וחייבין עליו כרת. החוכלו ואפילו בזמנו עונש כרת: ג השוחט והמקבל והמהלך והזורק. אם כשהוא עסוק בא' מד' עבודות הללו חשב על הזבח לאכול ממנו: דבר שדרכו לאכול. דהיינו הכשר או להקטיר ממנו דבר שדרכו להקטיר דהיינו חימורים: חוץ למקומו. הכשר אסור באכילה והאוכלו חייב עונש כרת ואם חשב על הזבח לאכלו חוץ לזמנו הזבח פגול והאוכלו אפילו כתוך זמנו עונש כרת דכתיב ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פגול יהיה ונמחשב לאוכל מזבחו ביום השלישי הכתוב מדבר או היינו מדבר אלא לאוכל מזבחו ביום השלישי תמרת אחר שהוכשר יחזור ויפסול בתמיה ושוב הרי הוא אומר לא יחשב במחשבה הוא נפסל ואינו נפסל בשלישי ומדקאמר קרא האכל יאכל דרשינן דבר' אכילות הכתוב מדבר אחת אכילת אדם דהיינו הכשר ואחת אכילת מזבח דהיינו התימורין ושל שתיהן הוא אומר לא יחשב פגול יהיה: ובלבד שיקריב המתיר. הדם שהוא מתיר: כמצותו. כאלו היה כשר אלא שהוא פסול אחר אחר כל אלו ים בו פסול מחשבה אחרת יצא מידי פגול דמפרש ואזיל דנכי פגול כתיב לא ירצה כדכתיב נבי כשר לומר לך כהרצאת כשר כך הרצאת פגול מה הרצאת כשר לא קרי לה הרצאה אלא בזריקה שהיא סוף אחבת עבודות המתירות אף פגול אינו קבוע ולעולם הוא תלוי ועומד עד שיזרק הדם שהיא סוף כל המתירין: ד בשתיק' אלא מחשבה הפוסלת: הפסח

והחטאת

נח ליום חמישי

לְזַמְּנוֹ קִבֵּל וְהָלַךְ וְזָרַק חוּץ לִמְקוֹמוֹ. אוֹ שֶׁשְּׁחָטוֹ וְקִבֵּל וְהָלַךְ וְזָרַק חוּץ לִמְקוֹמוֹ. הַפֶּסַח וְהַחַטָּאת שֶׁשְּׁחָטָן שֶׁלֹּא לִשְׁמָן. קִבֵּל וְהָלַךְ וְזָרַק חוּץ לִזְמַנּוֹ. אוֹ שֶׁשְּׁחָטוֹ חוּץ לִזְמַנּוֹ. קִבֵּל וְהָלַךְ וְזָרַק שֶׁלֹּא לִשְׁמָן. אוֹ שֶׁשְּׁחָטוֹ קִבֵּל וְהָלַךְ וְזָרַק שֶׁלֹּא לִשְׁמָן זֶה הוּא שֶׁלֹּא קָרַב הַמַּתִּיר כְּמִצְוָתוֹ: ה לֶאֱכוֹל כַּזַּיִת בַּחוּץ וְכַזַּיִת לְמָחָר. כַּזַּיִת לְמָחָר וְכַזַּיִת בַּחוּץ. כַּחֲצִי זַיִת בַּחוּץ וְכַחֲצִי זַיִת לְמָחָר. כַּחֲצִי זַיִת לְמָחָר. וְכַחֲצִי זַיִת בַּחוּץ. פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה זֶה הַכְּלָל אִם מַחְשֶׁבֶת הַזְּמַן קָדְמָה לְמַחְשֶׁבֶת הַמָּקוֹם. פִּגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. וְאִם מַחְשֶׁבֶת הַמָּקוֹם קָדְמָה לְמַחְשֶׁבֶת הַזְּמַן פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים זֶה וְזֶה פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת: לֶאֱכוֹל כַּחֲצִי זַיִת וְלְהַקְטִיר כַּחֲצִי זַיִת כְּשֵׁר שֶׁאֵין אֲכִילָה וְהַקְטָרָה מִצְטָרְפִין:

ברטנורא

וחחטאת ששחטן שלא לשמן. מוציאן מידי פגול אבל אמר זכחים חין בלא לזמן מוציאין מידי פגול דהא כסרים הן בבלא לזמן: ה לאכול כזית בחוץ וכזית למחר הייט הך דאמרן לעיל דריסא חיירי בשתי עבודות בשחט ע"מ לאכול כזית בחוץ וקבל ע"מ לאכול כזית למחר וכאן בעבודה אחת בשחט ע"מ לאכול כזית למחר וכזית בחוץ: ר' יהודה אומר וכו' אבוא מתניתן פליג דלית ליה דמחשבת אמר פסולים מוציאה מידי פגול אף"כ קדם פסולו לפגולו ובעבודה אחת גמי פליג דלית ליה חפוס לזמן ואין הלכה כר"י: לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית. ובגיהן מן לזמנו או חוץ למקומו: כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין. לפסלו דהכא ליכא בעורף והכא ליכא בעורף:

הלכה וכחים דף י"ט ע"ב:

וְשֶׁלֹּא רְחוּץ יָדַיִם וְרַגְלַיִם. אַתְיָא חֲקָה חֲקָה מִמְּחוּסַר בְּגָדִים.

תָּנוּ רַבָּנָן כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁלֹּא טָבַל וְשֶׁלֹּא קִדֵּשׁ בֵּין בָּגֶד לְבָגֶד וּבֵין עֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה וְעָבַד עֲבוֹדָתוֹ כְּשֵׁרָה וְאֶחָד כֹּהֵן גָּדוֹל וְאֶחָד כֹּהֵן הֶדְיוֹט שֶׁלֹּא קִדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו שַׁחֲרִית וְעָבַד עֲבוֹדָתוֹ פְּסוּלָה. אָמַר לֵיהּ רַב אָסִי לְרִבִּי יוֹחָנָן מִכְּדֵי חֲמֵשׁ מְבִילוֹת וַעֲשָׂרָה קִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא וְחֲקָה כְּתִיב בְּהוּ לְיַעְבְּדוּ. אָמַר לֵיהּ אָמַר קְרָא וְלִבַּשְׁתָּם לְבִישָׁה מְעַכֶּבֶת וְאֵין דָּבָר אַחֵר

מעכב

רש"י

כהן גדול וכו'. כגון בחמש עבודות של יום הכיפורים דילפינן בסדר יומא שהוא מסגא מבגדי זהב לבגדי לבן ומבגדי לבן לבגדי זהב ולריך לכל חילוף טבילה ובני קידושין מן המקרא אם לא טבל ולא קידש עבודתו כשירה: שחרית. בין ביום הכפורים בין בכל השנה עבודתו פסולה כדילפינן חוקה חוקה ממחוסר בגדים: דאורייתא. דכתיב ורחץ את בשרו במים ולבשם והתם ילוף לכולה מלתא: וחוקה כתיב בהו. לאחר שגמר כל הפרשה כתיב והיתה לכם לחקת

עולם

מְעַכֵּב. צָהֳבוּ פָּנָיו אָמַר לֵיהּ וַיי אַאוּפְתָּא כָּתַבְתִּי לָךְ אִי הָכִי דְּצַפְּרָא נָמֵי. אָמַר חִזְקִיָּה אָמַר קְרָא (שמות ל) וְהָיִתָה לָהֶם חָק עוֹלָם לוֹ וּלְזַרְעוֹ לְדוֹרוֹתָם דָּבָר הַמְעַכֵּב בְּזַרְעוֹ מְעַכֵּב בּוֹ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְעַכֵּב בְּזַרְעוֹ אֵינוֹ מְעַכֵּב בּוֹ. רִבִּי יוֹנָתָן אָמַר מֵהָכָא (שם ט) וְרָחֲצוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו דָּבָר הַמְעַכֵּב בְּבָנָיו מְעַכֵּב בּוֹ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְעַכֵּב בְּבָנָיו אֵינוֹ מְעַכֵּב בּוֹ. רִבִּי יוֹנָתָן מַאי טַעְמָא לֹא אָמַר מִדְּחִזְקִיָּה אָמַר לָךְ הַהוּא לְדוֹרוֹת הוּא דִּכְתִיב וְאִידָךְ מַאי טַעְמָא לֹא אָמַר מֵהַאי מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְרִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא דְּאָמַר רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא כָּל כִּיּוֹר שֶׁאֵין בּוֹ כְּדֵי לְקַדֵּשׁ אַרְבָּעָה כֹהֲנִים מִמֶּנּוּ אֵין מְקַדְּשִׁין בּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְרָחֲצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו:

רש"י

עולם וגו': אמר קרא ולבשם כיצד הכתוב מלמדם. לעכב דכתיב ילבם ולבשם ולהכי כתיב הכא עיכובא למעוטי עיכובא דחוקה דלא קיימא להאי קרא דמייר בדחילה ולגיסה חלא מאחר (מנו) דברים המוריס בפרכה: ואין דבר אחר בפסוק זה מעכב: צהבו פניו של רבי יוסי מפני שמחה כסבור טעם הגון שמע: וי"ו אאופתא כתבי לך. כתבתי לך וי"ו על הבקעת חות שהיה נכרת כה מפני בורות הבקעת שמפסיקות בס הפסיקות הרבה לשון אחר הסורות עלמן קרי להו ווי"ן שדומין לה כלומר אין זה טעם דאיכא למקשוי מ"ש אפילו קידום של אחרים של יום הכפורים נמי לא ליעכב כיה דהא אימעט כיה"כ מולבשם: והיתה להם חק עולם. בקידום כתיב: בזרעו. בכהנים הדיוטים דהיינו קידום שבשעת כניסה שנוהג בכל הכהנים מעכבת בההן כיה"כ דהא חוקה כתיב: לדורות הוא דכתיב. מזהיר לגהוג חוקה זו לזרעו אחריו ולאו להיקשא אתא: שאין בו. שאין מחזיק מים כשיעור הרבעה קדושין: משה ואהרן. תרין וכנו תרין שלף משה כהן היה בשבעת ימי המילואים:

זוהר נח דף ע"א ע"א

וּמִרַאֲכֶם יִחְתְּכֶם יְהֵא מִכָּאן וּלְהָלְאָה יְהֵא לְכוֹן דִּיוּקְנִין דִּבְנֵי נָשָׁא.

דָּהָא בְּקַדְמִיתָא לָא הֲווֹ דִּיוּקְנִין דִּבְנֵי נָשָׁא. תָּא חֲזֵי בְּקַדְמִיתָא כְּתִיב (שם ט') בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם וּכְתִיב (שם ה') בִּדְמוּת אֱלֹהִים עָשָׂה אוֹתוֹ בֵּיוָן דְּחָטוּ אִשְׁתַּנּוּ דִּיוּקְנֵיהוּ מֵהַהוּא דִּיוּקְנָא עִלָּאָה וְאִתְהַפְּכוּ אִינּוּן לְמִדְּחַל מִקְּמֵי חַיָּוָן בָּרָא. בְּקַדְמִיתָא כָּל בְּרִיָּין דְּעָלְמָא זַקְפָּן עַיְנִין

וחמאן

נח ליום חמישי

וְחָמָאן דְּיוּקְנָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה וְזָעָאן וְדַחֲלִין מֶקְמֵיהּ. בֵּינַיִן דְּחָטוּ אִתְהַפָּךְ דְּיוּקְנֵיְיהוּ מֵעִינֵיְיהוּ לְדְיוּקְנָא אָחֳרָא וְאִתְהַפָּךְ דִּבְנֵי נָשָׁא זָעִין וְדַחֲלִין מִקֳּמֵי שְׁאַר בְּרִיָּין, תָּא חֲזֵי כָּל אִינּוּן בְּנֵי נָשָׁא דְּלָא חָמָאן קַמֵּי מָארֵיהוֹן וְלָא עַבְרִין עַל פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא זִיו דְּיוּקְנָא דִּילְהוֹן לָא אִשְׁתַּנֵּי מֵחֵזוּ דְּדְיוּקְנָא עִלָּאָה וְכָל בְּרִיָּין דְּעַלְמָא זָעִין וְדַחֲלִין קָמֵיהּ. וּבְשַׁעֲתָא דִּבְנֵי נָשָׁא עַבְרִין עַל פִּתְגָמֵי אוֹרַיְיתָא אִתְחֲלָף דְּיוּקְנָא דִּילְהוֹן וְכֻלְּהוּ זָעִין וְדַחֲלִין מֶקְמֵי בְּרִיָּין אָחֳרָנִין בְּגִין דְּאִתְחֲלָף דְּיוּקְנָא עִלָּאָה וְאִתְעֲבַר מִנַּיְיהוּ וּכְדֵין שַׁלְטֵי בְּהוּ חַיָּוֹת בְּרָא דְּהָא לָא חָמוּ בְּהוּ הַהוּא דְּיוּקְנָא עִלָּאָה כְּדָקְחֲזוּ. וְעַל דֵּן הַשְׁתָּא בֵּינַיִן דְּעַלְמָא אִתְחַדַּשׁ כְּמִקַּדְמִין בְּרִיךְ לוֹן בְּרַכְתָּא דָּא וְשָׁלִיט לוֹן עַל כֻּלָּא בְּמָה דְּאָמַר וּבְכָל דְּגֵי הַיָּם בְּיֶדְכֶם נִתָּנוּ. וַאֲפִילוּ נוּגֵי יַמָּא רְבִי חַיָּיא אָמַר בְּיֶדְכֶם נִתְּנוּ מִקַּדְמַת דְּנָא דְּכַד בָּרָא קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא עַלְמָא מְסַר כֹּלָּא בִּידֵיהוֹן דִּכְתִיב וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּנוֹמֵר:

יוסף לחק

הלכה פסוקה

ש"ע אה"ע סי' כ"א כ"ב

א צָרִיךְ אָדָם לְהִתְרַחֵק מֵהַנָּשִׁים מְאֹד מְאֹד וְאָסוּר לְקָרוֹץ בְּיָדוֹ אוֹ בְּרַגְלָיו וְלִרְמוֹז בְּעֵינָיו לְאַחַת מֵהָעֲרָיוֹת וְאָסוּר לְשָׂחוֹק עִמָּהּ לְהָקֵל רֹאשׁוֹ בְּנֶגְדָּהּ אוֹ לְהַבִּיט בְּיָפְיָהּ: ב אֵין שׁוֹאֲלִים בְּשָׁלוֹם אִשָּׁה בְּכָל: ג הַמְחַבֵּק וּמְנַשֵּׁק אַחַת מֵהָעֲרָיוֹת שֶׁאֵין לִבּוֹ נוֹקְפוֹ בְּגוֹן אֲחוֹתוֹ הַגְּדוֹלָה וַאֲחוֹת אָבִיו הֲרֵי זֶה מְגוּנֶּה בְּיוֹתֵר וְדָבָר אִיסּוּר הוּא וּמַעֲשֶׂה טִפְּשִׁים שֶׁאֵין קִרְבִּין לָעֶרְוָה כָּל חוּץ מִ ה א ב לְבִתּוֹ וְהָאֵם לְבִנָּהּ: ד אָסוּר לְהִתְיַחֵד עִם עֶרְוָה מֵהָעֲרָיוֹת בֵּין זָכָר בֵּין יַלְדָּה שֶׁדָּבָר זֶה גּוֹרֵם לַגִּלּוּי עֶרְוָה חוּץ מֵהָאֵם עִם בִּנָּהּ וְהָאָב עִם בִּתּוֹ: ה דָּר וּבַיִת דֵּינוֹ גָּזוּר עַל יָחִיד פְּנִיָּה וְאַף עַל פִּי שְׁאֵינָהּ עֶרְוָה: ו כָּל הַמִּתְיַחֵד עִם אִשָּׁה שֶׁאָסוּר לְהִתְיַחֵד עִמָּהּ בֵּין יִשְׂרְאֵלִית בֵּין גּוֹיָה מַפְקִין שָׁנֵיהֶם מַפַּת מְרוּדוֹת וּמְכָרְיָזִין עֲלֵיהֶם חוּץ מֵאִשַּׁת אִישׁ:

מוסר

מספר שערי קדושה

כָּל הַנָּאוֹת וְטוֹבוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה הָבֶל הַבָּא מַעֲשֶׂה תַּעֲתּוּעִים וְלָמָּה הִתְגָּאָה עַל הַבְּרִיּוֹת. אִם בְּקוֹמָה זְקוּפָה בָּלָם נִבְרְאוּ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים כָּמוֹהוּ. וְאִם בְּמִשְׁפָּחָה בָּלָנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד נָחְנוּ בְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. וְאִם בְּעוֹשֶׁר כַּמָּה רֵיקִים וּפוֹחֲזִים מִמֶּךָּ עֲשִׁירִים יוֹתֵר מִמֶּךָּ. וְעוֹד כִּי ה' מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׁיר וְאַל יִתְהַלֵּל עָשִׁיר בְּעָשְׁרוֹ כִּי אוּלַי עוֹשֶׁר שָׁמוּר לְבַעֲלָיו לְרָעָתוֹ. וְאִם בִּשְׂרָרָה וְכָבוֹד כַּמָּה בְּזוּיֵי הַמִּשְׁפָּחָה שׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי ל) תַּחַת עָבְדָּ כִּי יִמְלוֹךְ. וְעוֹד כִּי הָעוֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד מִלְּפָנָיו וְהוּא מַשְׁפִּיל רָאִים עַדֵי אָרֶץ. וְאִם בְּחָכְמָה כַּמָּה חֲכָמִים גְּדוֹלִים נִמְרְדוּ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וּמֵהָעוֹלָם הַבָּא כְּעִנְיַן דּוֹאֵג וַאֲחִיתוֹפֶל וְגַרְבָּעִם וּבִידוֹ יִתְכַּבֵּד לְהָסִיר שְׂפָה נֶאֱמָנִים וְטַעַם זְקֵנִים יָקַח וְאַל יְהַלֵּל חָכָם בְּחָכְמָתוֹ. וְאִיךְ תִּתְגָּאֶה וְתִתְהַלֵּל נוֹלַדְתָּ מִטִּפָּה סְרוּחָה וּמַסָּבֵר בְּחַיֶּיךָ רָמָה וְתוֹלָעָה בְּמוֹתְךָ. וְאַף כִּי עָפָר אַתָּה וְאֶל עָפָר תָּשׁוּב וְהָיָה כְּלֹא הָיָה. וְאֵיךְ תִּבְעוֹט עַל זוּלָתְךָ וְלֹא תִּבְעוֹט עָלֶיךָ שֶׁאַתָּה בְּעַצְמְךָ מוּרַף נַפְשְׁךָ. בְּאַפְּךָ וְעוֹבֵר עֲבוֹדָה זָרָה בְּכַעֲסְךָ וְאַתָּה מַכְעִים אֶת קוֹנְךָ וְעָתִיד לִפְרֹעַ מִמְּךָ. וְאֵיךְ תַּקְפִּיד עַל הַבְּלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וְסוֹפְךָ לָמוּת וְרוֹתֵּ עִבְרָה בּוֹ וְאֵינֶנּוּ וְלֹא נַכִּירֶנּוּ עוֹד מְקוֹמוֹ רִיקָם יֹאמְרוּ אַיּוֹ. וְאֵיךְ תִּתְעַצֵּב עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ וְלֹא

תַּתְעַצֵּב עַל פְּרִידַת נַפְשְׁךָ מִגּוּפְךָ בְּרָחַת וְיֵיצֵא וְאִימָה חֲשֵׁכָה נוֹפֶלֶת עָלָיו. וְאֵיךְ תַּחֲמוֹד לַצְּבוּר זָהָב וְלִבְנוֹת בָּתִּים וַעֲלִיוֹת מְרֻוָחִים וְהוּא לַקְּבָרוֹת יוֹבִל אַמָּה עַל אַמָּה בְּרוּם אַמָּה בָּאָרֶץ תַּחְתִּית וּמְאוּמָה אֵין בְּיָדְךָ וַעֲזָבְךָ לַאֲחֵרִים חֵילֶךָ וְלָמָּה תִּיגַע לְהַעֲשִׁיר וְהַכֹּל תָּלוּי בְּמַעַל אֲפִילוּ סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁבְּהֵיכָל:

נח ליל ששי תורה

צירוף יְהוָה

יג בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם־וְחָם וְיֶפֶת בְּנֵי־נֹחַ
וְאֵשֶׁת נֹחַ וּשְׁלֹשֶׁת נְשֵׁי־בָנָיו אִתָּם אֶל־הַתֵּבָה:
בְּבַרן יוֹמָא דֵּדן עַל נֹחַ וְשֵׁם וְחָם וְיֶפֶת בְּנֵי נֹחַ וְאִתַּת נֹחַ וּתְלַת נְשֵׁי בְנוֹהִי
עִמְּהוֹן לְתֵיבוּתָא: יד הֶמָּה וְכָל־הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל־הַבְּהֵמָה
לְמִינָהּ וְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ לְמִינֵהוּ וְכָל־
הָעוֹף לְמִינֵהוּ כֹּל צִפּוֹר כָּל־כָּנָף: אינון וְכָל חַיְתָא לְזַנָּהּ
וְכָל בְּעִירָא לְזַנָּהּ וְכָל רִיחֲשָׁא דְּרָחִישׁ עַל אַרְעָא לְזַנּוֹהִי וְכָל עוֹפָא לְזַנּוֹהִי
כָּל צִפַּר כָּל דְּפָרַח: טו וַיָּבֹאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתֵּבָה שְׁנַיִם
שְׁנַיִם מִכָּל־הַבָּשָׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ חַיִּים: וְעָלוּ עִם נֹחַ
לְתֵיבוּתָא תְּרֵין תְּרֵין מִכָּל בִּשְׂרָא דִּי בֵיהּ רוּחָא דְחַיֵּי. מז וְהַבָּאִים
זָכָר וּנְקֵבָה מִכָּל־בָּשָׂר בָּאוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים
וַיִּסְגֹּר יְהוָה בַּעֲדוֹ: וְעָלָיא דְּכַר וּנְוּקְבָא מִכָּל בִּשְׂרָא עֲלוּ כְּמָא
דְפַקֵּד יְיָ יָתֵיהּ וְיָ וַאֲגַן יְיָ בְּמֵימְרֵיהּ עֲלוֹהִי: שלישי יז וַיְהִי הַמַּבּוּל

ארבעים

רש"י

(יג) בעצם היום הזה. למדך הכתוב שהיו בני דורו אומרים היאך נבנו רואים אותו ובונים לתיבה ואין מוכיחין אותו אמר הקב"ה אני מכניסו לעיני כלם וגראה דבר מי יקוש: (יד) צפור כל כנף דבוק הוא לפור על כל מין כנף לרבות חגבים (כנף זה ל' עולה כמו (ויקרא ז) ושסע אותו בכנפיו שחפי' עולת עולה לף כאן לפור כל מין מרחיק עולה). (מז) ויסגר ה' בעדו. הגין עליו שלא שכרוח הקוף החיבה דובים וחליות והיו הורגים בהם ופבוטו על מקרח סגר כנגדו מן המים וכן כל בעד שבמקרא ל' כנגד הוא (בראשית כ) בעד כל רחם בעדך ובעד בניך (שיוב ג) טור בעד טור (תהלים ג) מגן בעדי (ש"א יב)

אַרְבָּעִים יוֹם עַל־הָאָרֶץ וַיִּרְבּוּ הַמַּיִם וַיִּשְׂאוּ אֶת־
הַתֵּבָה וַתָּרָם מֵעַל הָאָרֶץ: וְהָוָה מֵיפְנָא אַרְבְּעִין יְמָמִין עַל
אַרְעָא וְסַגִּיאוּ מַיָּא וּנְטָלוּ יָת תֵּיבוּתָא וְאִתְרָמַת מֵעַל אַרְעָא: יח וַיִּגְבְּרוּ
הַמַּיִם וַיִּרְבּוּ מְאֹד עַל־הָאָרֶץ וַתֵּלֶךְ הַתֵּבָה עַל־פְּנֵי
הַמָּיִם: וְתַקִּיפוּ מַיָּא וְסַגִּיאוּ לַחֲדָא עַל אַרְעָא וּמְהַלְכָא תֵּיבוּתָא עַל
אַפֵּי מַיָּא: יט וְהַמַּיִם גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל־הָאָרֶץ וַיְכֻסּוּ
כָּל־הֶהָרִים הַגְּבֹהִים אֲשֶׁר־תַּחַת כָּל־הַשָּׁמָיִם: וּמַיָּא
תַּקִּיפוּ לַחֲדָא לַחֲדָא עַל אַרְעָא וְאִתְחַפְיָאוּ כָּל טוּרַיָּא רַמַיָּא דִּי תְּחוֹת כָּל
שְׁמַיָּא: כ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מִלְמַעְלָה גָּבְרוּ הַמָּיִם
וַיְכֻסּוּ הֶהָרִים: חַמֵּשׁ עַשְׂרֵי אַמִּין מִלְעֵילָא תַּקִּיפוּ מַיָּא וְאִתְחַפְיָאוּ
טוּרַיָּא: כא וַיִּגְוַע כָּל־בָּשָׂר | הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ בָּעוֹף
וּבַבְּהֵמָה וּבַחַיָּה וּבְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ וְכֹל
הָאָדָם: וּמִית כָּל בִּשְׂרָא דְּרָחִישׁ עַל אַרְעָא בְּעוֹפָא וּבִבְעִירָא וּבְחַיְתָא
וּבְכָל רִיחֲשָׁא דְּרָחִישׁ עַל אַרְעָא וְכָל אֱנָשָׁא: כב כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת־
רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרָבָה מֵתוּ: כָּל דִּי נִשְׁמַת
רוּחָא דְחַיִּין בְּאַפּוֹהִי מִכָּל דִּי בְיַבֶּשְׁתָּא מִיתוּ: כג וַיִּמַּח אֶת־כָּל־
הַיְקוּם | אֲשֶׁר | עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה
עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמָּחוּ מִן־הָאָרֶץ וַיִּשָּׁאֶר

אך

רש"י

כתפלל בעד עבדיך כנגד עבדיך: (יז) ותרם מעל הארץ. משוקעת היתה במים י"ח אמה כספינה טעונה המשוקעת מקלתה במים ומקרקעת שלפניו יוכיחו: (יח) ויגברו. מלילין: (כ) חמש עשרה אמה מלמעלה. למעלה על גובה כל ההרים לאחר שהושוו המים לראשי ההרים: (כב) נשמת רוח חיים כמשמעו רוח חיים: אשר בחרבה. ולא דגים שבים (סנהדרין קח): (כג) ויאמח ל' ויפעל הוא ומי"ו ל' ויפעל והוא מגזרת ויפן ויבן כל תיבה שסופה ה"א כגון בנה מחה קנה כשהוא נוטה וי"ו וי"ד כתרגומה נקוד בחירק תחת היו"ד:

לך

אַךְ־נֹחַ וַאֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה׃ וּמָחָא יַת כָּל יְקוּמָא דִי עַל אַפֵּי
אַרְעָא מֵאֲנָשָׁא עַד בְּעִירָא עַד רִחֲשָׁא וְעַד עוֹפָא דִשְׁמַיָּא וְאִתְמְחִיאוּ מִן
אַרְעָא וְאִשְׁתְּאַר בְּרַם נֹחַ וְדִי עִמֵּיהּ בְּתֵיבוּתָא׃ כד וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם
עַל־הָאָרֶץ חֲמִשִּׁים וּמְאַת יוֹם׃ וְתַקִּיפוּ מַיָּא עַל אַרְעָא מָאָה
וְחַמְשִׁין יוֹמִין׃ ח א וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֵת כָּל־הַחַיָּה
וְאֶת־כָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים
רוּחַ עַל־הָאָרֶץ וַיָּשֹׁכּוּ הַמָּיִם׃ וְדַכִּיר יְיָ יַת נֹחַ וְיַת כָּל חַיְתָא
וְיַת כָּל בְּעִירָא דִי עִמֵּיהּ בְּתֵיבוּתָא וְאַעֲבַר יְיָ רוּחָא עַל אַרְעָא וְנָחוּ מַיָּא׃
ב וַיִּסָּכְרוּ מַעְיְנֹת תְּהוֹם וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמָיִם וַיִּכָּלֵא הַגֶּשֶׁם
מִן־הַשָּׁמָיִם׃ וְאִסְתַּכָּרוּ מַבּוּעֵי תְהוֹמָא וְצִנּוֹרֵי דִשְׁמַיָּא וְאִתְכְּלִי מְטַרָא
מִן שְׁמַיָּא׃ ג וַיָּשֻׁבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הָלוֹךְ וָשׁוֹב
וַיֶּחְסְרוּ הַמַּיִם מִקְצֵה חֲמִשִּׁים וּמְאַת יוֹם׃ וְתָבוּ מַיָּא מֵעַל
אַרְעָא אָזְלִין וְתָיְבִין וְחַסְרוּ מַיָּא מִסּוֹף מְאָה וְחַמְשִׁין יוֹמִין׃ ד וַתָּנַח
הַתֵּבָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּשִׁבְעָה־עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ
על

רש"י

אך נח. לבד מה זהו פשוטו ומדרש אגדה (ב"ר) גומא וכוהה דס מטורח הבהמות והחיות ויש אומרים שחיחר מזונות לאחרי והכיסו ועליו נאמר (משלי יח) הן לדיק בארץ ישולם : (א) ויזכר אלהים. זה הסם מדת הדין הוא ונהפכה למדת רחמים ע"י תפלת הלדיקים ורשעתן של רשעים הופכת מדת רחמים למדת הדין שנאמר (ברחשית ו) וירע ה' כי רבה רעת האדם וגו' ויאמר ה' אמחה והוא סם מדת רחמים : ויזכר אלהים את נח וגו'. מה זכר להם לבהמות זכות שלא הסחיתו דרכם קודם לכן ושלא שמשו בתיבה : ויעבר אלהים רוח. רוח מנחומין והנחה עברה לפניו : על הארץ על עסקי הארץ : וישבו. כמו (לסתר ג) כשוך חמת המלך ל' הנחת חמה : (ב) ויסכרו מעינות. כשנפתחו כתיב כל מעינות וכאן אין כתיב כל לפי שנסתיירו מהם לוהן שים בהם לורך לעולם כגון חמי טבריה וכיולא בהם : ויכלא. ויעלע כמו (תהלים מ) לא תכלא רחמיך (ברחשית כג) לא יכלה ממך : (ג) מקצה חמשים ומאת יום. התחילו לחסור והוא אחד בסיון כיוד בכ"ז בכסליו פסקו הגשמים הרי ג' מכסליו כ"ט מטבת הרי ל"ב ושבט ואדר וניסן ואייר קי"ח הרי ק"נ : (ד) בחדש השביעי. סיון והוא שביעי לכסליו שבו

פסקו

עַל הָרֵי אֲרָרָט: וְנֹחַ תֵּיבוּתָא בְּיַרְחָא שְׁבִיעָאָה בְּשַׁבְעַת עַשְׂרָא
יוֹמִין לְיַרְחָא עַל טוּרֵי קַרְדוּ: ה וַהֲמַיִם הָיוּ הָלוֹךְ וְחָסוֹר עַד
הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בָּעֲשִׂירִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ נִרְאוּ רָאשֵׁי
הֶהָרִים: וַהֲוָא הָווּ אָזְלִין וַחֲסִרִין עַד יַרְחָא עֲשִׂירָאָה בַּעֲשִׂרָאָה בְּחַד
לְיַרְחָא אִתְחֲזִיאוּ רֵישֵׁי טוּרַיָּא: ו וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם
וַיִּפְתַּח נֹחַ אֶת־חַלּוֹן הַתֵּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה: וַהֲוָה מִסּוֹף
אַרְבְּעִין יוֹמִין וּפְתַח נֹחַ יָת כְּוַת תֵּיבוּתָא דִי עֲבַד: ז וַיְשַׁלַּח אֶת־
הָעֹרֵב וַיֵּצֵא יָצוֹא וָשׁוֹב עַד־יְבֹשֶׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ:
וְשַׁלַּח יָת עוּרְבָּא וּנְפַק מֵפַּק וְתָב עַד דְּיִבְּישׁוּ מַיָּא מֵעַל אַרְעָא:

וישלח

רש"י

פסקו הגשמים: בשבעה עשר יום. מכאן לתה למד שהיתה התיבה מזוקעת במים י"ח אמה. שהרי כתיב בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים זה אינו שהוא עשירי למרחשון לירידת גשמים והם היו גבוהים על ההרים חמש עשרה אמה וחסרו מיום אחד בסיון עד אחד באב חמש עשרה אמה לשבעים יום הרי אמה לד' ימים נמלא שביו"ם בסיון לא חסרו אלא ד' אמות ונמה התיבה ליום המחרת למדת שהיתה מזוקעת י"ח אמה במים שעל ראשי ההרים: (ה) בעשירי וגו' נראו ראשי ההרים. זה אינו שהוא עשירי למרחשון שהתחיל הגשם. ור"ת הוא אלול ועשירי לכסליו שפסק הגשם כשם שאתה אומר בחדש השביעי סיון והוא שביעי להפסקה אי אפשר לומר כן על כרחך שביעי אי אתה מוצא אלא להפסקה שהרי לא כלו ארבעים יום של ירידת גשמים ומאה וחמשים של הגבורת המים עד אחד בסיון ואם אתה אומר שביעי לירידה אין זה סיון ושעשירי ר"ת למטת אלא לירידה שאם אתה אומר להפסקה והוא אלול אי אתה מוצא בראשון בחדש לחדם חרבו המים מעל האדמה שהרי מקץ ארבעים יום משנראו ראשי ההרים אלא את העורב וכ"ת יום הוחיל בשליחות היונה הרי שמים יום משנראו ראשי ההרים עד שחרבו פני האדמה ור"ת באלול נראו נמלא שחרבו במרחשון והוא קודם לאותו ראשון ואין זה אלא תשרי שהוא ראשון לבריאת עולם ולרבי יהושע הוא ניסן: (ו) מקץ ארבעים יום. משנראו ראשי ההרים: את חלון התיבה אשר עשה לגופר (ב"ר) ואלא זה פתח התיבה העשוי לביאה ויציאה: (ז) יצוא ושוב. הולך ומקיף סביבות התיבה ואלא הלך בשליחותו שהיה חושדו על בת זוגו כמו שמניו בתגדת חלק (סנהדרין קח) : עד יבשת המים. פשוטו כמשמעו אבל מדרש אגדה מוכן היה העורב לשליחות אחרת (כשיבשו המים) בעלירת גשמים בימי אליהו שנאמר (מלכים א יז) והעורבים מביאים לו לחם ובשר:

וישלח

ח וַיְשַׁלַּח אֶת־הַיּוֹנָה מֵאִתּוֹ לִרְאוֹת הֲקַלּוּ הַמַּיִם מֵעַל
פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ וַיַּשְׁלַח יוֹנָה מִלְּוֹתֵיהּ לְמֶחֱזֵי אִם־קַלּוּ מַיָּא מֵעַל אַפֵּי
אַרְעָא׃ ט וְלֹא־מָצְאָה הַיּוֹנָה מָנוֹחַ לְכַף־רַגְלָהּ וַתָּשָׁב
אֵלָיו אֶל־הַתֵּבָה כִּי מַיִם עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח
יָדוֹ וַיִּקָּחֶהָ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו אֶל־הַתֵּבָה׃ וְלָא אַשְׁכַּחַת יוֹנָה
מָנַח לְפָרְסַת רַגְלָהּ וַתָּבַת לְוָתֵיהּ לְתֵיבוּתָא אֲרֵי מַיָּא עַל אַפֵּי כָל אַרְעָא
וְאוֹשִׁיט יְדֵיהּ וְנַסְבָהּ וְאָעַל יָתָהּ לְוָתֵיהּ לְתֵיבוּתָא׃ י וַיָּחֶל עוֹד שִׁבְעַת
יָמִים אֲחֵרִים וַיֹּסֶף שַׁלַּח אֶת־הַיּוֹנָה מִן־הַתֵּבָה׃ וְאוֹרִיךְ
עוֹד שַׁבְעָא יוֹמִין אָחֳרָנִין וְאוֹסִיף שַׁלַּח יָת יוֹנָה מִן תֵּיבוּתָא׃ יא וַתָּבֹא
אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעֵת עֶרֶב וְהִנֵּה עֲלֵה־זַיִת טָרָף בְּפִיהָ
וַיֵּדַע נֹחַ כִּי־קַלּוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ׃ וַאֲתַת לְוָתֵיהּ יוֹנָה לְעִדַּן
רַמְשָׁא וְהָא טָרַף זֵיתָא תְּבִיר מָחַת בְּפוּמָהּ וְיַדַע נֹחַ אֲרֵי קַלּוּ מַיָּא מֵעַל
אַרְעָא׃ יב וַיָּיחֶל עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אֲחֵרִים וַיְשַׁלַּח אֶת־
הַיּוֹנָה וְלֹא־יָסְפָה שׁוּב־אֵלָיו עוֹד׃ וְאוֹרִיךְ עוֹד שַׁבְעָא יוֹמִין
אָחֳרָנִין וְשַׁלַּח יָת יוֹנָה וְלָא אוֹסִיפַת לְמֵתַב לְוָתֵיהּ עוֹד׃ יג וַיְהִי בְּאַחַת
וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת שָׁנָה בָּרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם
מעל

רש"י

(ח) וישלח את היונה. לכוף ז' ימים שהרי כתיב וייחל עוד ז' ימים אחרים מכלל זה אתה למד שחף כרחסונה הוחיל ז' ימים: וישלח מין זה ל' שלימות אלף ל' שלוח שלחה לגבה לדרכה וכן ירחה חס קלו המים שחס תמלא מנוח לה תשוב אליו: (י) ויחל. ל' המתנה וכן (איוב כ"ט) לי שמעו ויחלו והרבה ים במקרא: (יא) טרף בפיה. לומר לחי שזכר היה לכן קורלו פעמים ל' זכר ופעמים ל' נקבה לפי שכל יונה במקרא ל' נקבה כמו (שה"ש ה) כיונים על אפיקי מים רוחלות (יחזקאל ז) כיוני הגאיות כלם הומות (הושע ז) כיונה פותה: טרף. חטף ומדרש אגדה ל' מזון ודרשו (עירובין יח) בפיה ל' מאמר אמרה יהיו מזונותי מרורין כזית בידו של הקב"ה ולא מתוקין כדבש בידי של בשר ודם: (יב) וייחל. הוא ל' ויחל אליה שזה ל' ויפעל וזה ל' ויתפעל ויחל וימתן וייחל וימתין: (יג) בראשון. לר"ח הוא תשרי ולרבי יהושע הוא ניסן (ר"ה יב) ג
חרבו

נח ליל ששי

מֵעַל הָאָרֶץ וַיָּסַר נֹחַ אֶת־מִכְסֵה הַתֵּבָה וַיַּרְא וְהִנֵּה
חָרְבוּ פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ וַהֲוָה בְּשִׁית מְאָה וַחֲדָא שְׁנִין בְּקַדְמָאָה בְּחַד
לְיַרְחָא נְגִיבוּ מַיָּא מֵעַל אַרְעָא וַאֲעַדִּי נֹחַ יַת חוּפָאָה דְּתֵיבוּתָא וַחֲזָא דְּהָא
נְגִיבוּ אַפֵּי אַרְעָא׃ יד וּבַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם
לַחֹדֶשׁ יָבְשָׁה הָאָרֶץ׃ ס רביעי וּבְיַרְחָא תְּנִינָא בְּעַסְרִין וְשַׁבְעָא
יוֹמִין לְיַרְחָא יַבִּישַׁת אַרְעָא׃

נח יום ששי

בדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצענו תשלום
כל הסדרה ותרגום והפטרה:

טו וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ לֵאמֹר׃ וּמַלֵּיל יְיָ עִם נֹחַ לְמֵימָר׃
טז צֵא מִן־הַתֵּבָה אַתָּה וְאִשְׁתְּךָ וּבָנֶיךָ וְנְשֵׁי־
בָנֶיךָ אִתָּךְ׃ פּוֹק מִן תֵּיבוּתָא אַתְּ וְאִתְּתָךְ וּבְנָךְ וּנְשֵׁי בְנָךְ עִמָּךְ׃
יז כָּל־הַחַיָּה אֲשֶׁר־אִתְּךָ מִכָּל־בָּשָׂר בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה
וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ הוֹצֵא אִתָּךְ וְשָׁרְצוּ
בָאָרֶץ וּפָרוּ וְרָבוּ עַל־הָאָרֶץ׃ כָּל חֵיְתָא דְעִמָּךְ מִכָּל בִּסְרָא
בְּעוֹפָא וּבִבְעִירָא וּבְכָל רִיחֲשָׁא דְּרָחִישׁ עַל אַרְעָא אַפֵּיק עִמָּךְ וְיִתְּלְדוּן
בְּאַרְעָא וְיִפְּשׁוּן וְיִסְגוֹן עַל אַרְעָא׃ יח וַיֵּצֵא־נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ
וּנְשֵׁי־בָנָיו אִתּוֹ׃ וּנְפַק נֹחַ וּבְנוֹהִי וְאִתְּתֵיהּ וּנְשֵׁי בְנוֹהִי עִמֵּיהּ׃
יט כָּל־הַחַיָּה כָּל־הָרֶמֶשׂ וְכָל־הָעוֹף כֹּל רוֹמֵשׂ עַל־
* היצא קרי. הארץ

רש"י

חרבו. נעשה כמין טיט שקרמו פניו של מעלה: (יד) בשבעה ועשרים. ויורדקן במדם הסגי בי"ז. ולו י"ל ימים שהמטר יורד על הלבנה שמשפע דור המבול שנה תמימה היה: יבשה. נעשה גריד כהלכתה: (טז) אתה ואשתך וגו'. לים ותשתו כאן המיר לסס תשמים המטה: הוצא. הולא כתיב הולא קרי הולא לשון חמור לסס שילחו הולא חם לינס רולים לולאת הוליחס לחת: ושרצו בארץ. ולא בתיבה מגיד שלא הבהמה והטוף נאספו בתשמים: (יט) למשפחותיהם
קבלו

הָאָרֶץ לְמִשְׁפְּחֹתֵיהֶם יָצְאוּ מִן־הַתֵּבָה׃ כָּל חַיָּתָא כָּל רְחָשָׁא
וְכָל עוֹפָא כָּל דְּרָחִישׁ עַל אַרְעָא לְזַרְעַיְתְהוֹן נָפְקוּ מִן תֵּיבוּתָא ׃ - וַיִּבֶן
נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקַּח מִכֹּל | הַבְּהֵמָה הַטְּהֹרָה וּמִכֹּל
הָעוֹף הַטָּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ׃ וּבְנָא נֹחַ מַדְבְּחָא קֳדָם
יְיָ וְנָסֵיב מִכֹּל בְּעִירָא דַכְיָא וּמִכֹּל עוֹפָא דְכֵי וְאַסֵּיק עֲלָוָן עַל מַדְבְּחָא׃
כא וַיָּרַח יְהוָה אֶת־רֵיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־לִבּוֹ
לֹא אֹסִף לְקַלֵּל עוֹד אֶת־הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי
יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעָרָיו וְלֹא־אֹסִף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת־
כָּל־חַי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי׃ וְקַבֵּל יְיָ בְּרַעֲוָא יָת קָרְבָּנֵיהּ וַאֲמַר יְיָ
בְּמֵימְרֵיהּ לָא אוֹסִיף לְמֵלֵט עוֹד יָת אַרְעָא בְּדִיל חוֹבֵי אֱנָשָׁא אֲרֵי יְצַר
לִבָּא דֶאֱנָשָׁא בִּישׁ מְזְעֵירֵיהּ וְלָא אוֹסִיף עוֹד לְמִטְחֵי יָת כָּל דַּחֲי כְּמָא
דַּעֲבַדִית׃ כב עֹד כָּל־יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקָצִיר וְקֹר וָחֹם
וְקַיִץ וָחֹרֶף וְיוֹם וָלַיְלָה לֹא יִשְׁבֹּתוּ׃ עוֹד כָּל יוֹמֵי אַרְעָא
זַרְעָא וַחֲצָדָא וְקוּרָא וְחוֹמָא וְקַיְטָא וְסֵיתָוָא וְיוֹמָם וְלֵילְיָא לָא יִבְטָלוּן׃

רש"י

קבלו עליהם על מנת לידבק במינן׃ (כ) מכל הבהמה הטהרה. לומר לך טוב לי הקב"ה להכניס מאלו ז' ז' ולא כדי להקריב קרבן מהם (ב"ר פ' כ"ו ופ' ל"ד׃ (כא) מנעוריו. מנעוריו כתיב מגונער לגלות ממעי אמו כהן בן יומר הרע לא אסף. ולא אסף. כפל הדבר לשבועה הוא שכתוב אחר שבועתי מעבור מי נח ולא מלינו בה שבועה אלא זו שכפל דבריו והיא שבועה וכן דרשו חכמים במסכת שבועות (דף לו)׃ (כב) עוד כל ימי הארץ וגו' לא ישבתו. ו' עתים הללו שני חדשים לכל אחד ואחד כמו שמנינו אלי תשרי ומרחשון ואלי כסליו זרע אלי כסליו וטבת ואלי שבט קור וכו' בב"מ (דף קג) (ס"א עוד כל ימי כלומר תמיד כמו עוד טומאתו בו) קור קשה מחורף׃ חורף. עת זרע שעורים וקטנית התריפין להתבשל מהר. קור הוא אלי שבט ואדר ואלי ניסן (מכרם"ל קציר אלי ניסן ואייר ואלי סיון)׃ קיץ. הוא זמן לקיטת תאנים וזמן שמייבשים אותן בשדות ושמו קיץ כמו (שמואל ב טז) והלחם והקיץ לאכול הנערים׃ חום. הוא סוף ימות החמה אלי לב ואלול ואלי תשרי שהעולם חס ביומר כמו שמנינו במסכת יומא שלאי קייטא קשי' מקייטא׃ ויום ולילה לא ישבתו. מכלל שאמרו כל ימות המבול שלא שמשו המזלות ולא ניכר בין יום ובין לילה (ב"ר פכ"ו ופ' לד)׃ לא ישבתו. לא

ט א וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת־בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ
וְרִבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ׃ וּבְרִיךְ יְיָ יָת נֹחַ וְיָת בְּנוֹהִי וַאֲמַר לְהוֹן
פּוּשׁוּ וְסְגוּ וּמְלוּ יָת אַרְעָא׃ ב וּמוֹרַאֲכֶם וְחִתְּכֶם יְהִיֶה עַל
כָּל־חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר
תִּרְמֹשׂ הָאֲדָמָה וּבְכָל־דְּגֵי הַיָּם בְּיֶדְכֶם נִתָּנוּ׃ וְדַחֲלַתְכוֹן
וְאֵימַתְכוֹן תְּהֵא עַל כָּל חֵיוַת אַרְעָא וְעַל כָּל עוֹפָא דִּשְׁמַיָּא בְּכָל דִּי תִרְחֵשׁ
אַרְעָא וּבְכָל נוּנֵי יַמָּא בִּידְכוֹן יְהוֹן מְסִירִין׃ ג כָּל־רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא־
חַי לָכֶם יִהְיֶה לְאָכְלָה כְּיֶרֶק עֵשֶׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת־
כֹּל׃ כָּל רִיחֲשָׁא דְּהוּא חַי לְכוֹן יְהֵא לְמֵיכַל כִּירוֹק עִשְׂבָּא יְהָבִית לְכוֹן יָת
כּוֹלָּא׃ ד אַךְ־בָּשָׂר בְּנַפְשׁוֹ דָמוֹ לֹא תֹאכֵלוּ׃ בְּרַם בִּשְׂרָא
בְּנַפְשֵׁיהּ דְּמֵיהּ לָא תֵיכְלוּן׃ ה וְאַךְ אֶת־דִּמְכֶם לְנַפְשֹׁתֵיכֶם
אֶדְרֹשׁ מִיַּד כָּל־חַיָּה אֶדְרְשֶׁנּוּ וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ
אָחִיו אֶדְרֹשׁ אֶת־נֶפֶשׁ הָאָדָם׃ וּבְרַם יָת דְּמָכוֹן לְנַפְשָׁתֵיכוֹן
אֶתְבַּע מִיַּד כָּל חַיְתָא אֶתְבְּעִינֵיהּ וּמִיַּד אֱנָשָׁא מִיַּד גְּבַר דְּיִשּׁוֹד יָת דְּמָא

ר״ש״י

יפסקו כל הלילה מלהתגבר כסדרן׃ (ב) וחתכם. ומימתכם כמו תרעו חתם (חיוב ו) ומגדה ל׳ חיות (סנהדרין נח סבת קנין) שכל זמן שתינוק בן יום ומי יתן לחם לריך לשומרו מן העכבריס עוג מלך הבשן מת לריך לשומרו מן העכבריס שנאמר ומורחכם וחתכם יהי׳ מימתי יהי׳ מורחכם על החיות כל זמן שחם חיים׃ (ג) לכם יהיה לאכלה. (סנהדרין קמ) שלח הרשיתי לחדם הרשעון בשר חלח ירק עשב ולכס כירק עשב שהפקרתי לחדם הרשעון נתתי לכס חת כל׃ (ד) בשר בנפשו. חסר להס חבר מן החי כלומר כל זמן שנפשו בו לח תחכלו הבשר׃ בנפשו דמו. בעוד נפשו בו׃ בשר בנפשו לח תחכלו. הרי חבר מן החי וחף בנפשו דמו לח תחכלו הרי דס מן החי׃ (ה) ואך את דמכם. חע״פ שהתרתי לכס נטילת נשמה בבהמה חת דמכס חדרוש מהשופך דס עלמו׃ לנפשתיכם. לף החונק עלמו חע״פ שלח ילח ממנו דס׃ מיד כל חיה. לפי שחטחו דור המבול והופקרו למחכל חיות רעות לבלוע בהן שנחמר (תהלים מט) נמשל כבהמות נדמו לפיכך הוקרך להזהיר עליהן חת החיות׃ ומיד האדם. מיד ההורג במזיד ואין עדים לפי חדרוש׃ מיד איש אחיו. מיד שהוח חופב לו כחח והרגו שוגג לפי חדרוש חם לח יגלה ויבקש על

דַּאֲחוֹהִי אֶתְבַּע־ית נַפְשָׁא דְּאֶנָשָׁא׃ וּ שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם
דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ כִּי בְצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת־הָאָדָם׃ דְּיִשּׁוּד
דְּמָא דֶּאֱנָשָׁא בְּסַהֲדִין עַל מֵימַר דַּיָּנַיָּא דְּמֵיהּ יִתְשַׁד אֲרֵי בְּצַלְמָא דַּיְיָ עֲבַד
יַת אֱנָשָׁא׃ ז וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ שִׁרְצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ־בָהּ׃ ס
וְאַתּוּן פּוּשׁוּ וְסְגוּ אִתְיַלִּידוּ בְּאַרְעָא וְסְגוּ בַּהּ׃ חמישי ח וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ וְאֶל־בָּנָיו אִתּוֹ לֵאמֹר׃ וַאֲמַר יְיָ לְנֹחַ וְלִבְנוֹהִי
עִמֵּיהּ לְמֵימָר׃ ט וַאֲנִי הִנְנִי מֵקִים אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת־
זַרְעֲכֶם אַחֲרֵיכֶם׃ וְאָנָא הָא מְקַיֵּים יַת קְיָמִי עִמְּכוֹן וְעִם בְּנֵיכוֹן
בַּתְרֵיכוֹן׃ י וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם בָּעוֹף
בַּבְּהֵמָה וּבְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם מִכֹּל יֹצְאֵי הַתֵּבָה
לְכֹל חַיַּת הָאָרֶץ׃ וְעִם כָּל נַפְשָׁא חַיְתָא דְּעִמְּכוֹן בְּעוֹפָא בִּבְעִירָא
וּבְכָל חֵיוַת אַרְעָא עִמְּכוֹן מִכֹּל נָפְקֵי תֵּיבוּתָא לְכָל חֵיוַת אַרְעָא׃
יא וַהֲקִמֹתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְלֹא־יִכָּרֵת כָּל־בָּשָׂר
עוֹד מִמֵּי הַמַּבּוּל וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל לְשַׁחֵת הָאָרֶץ׃
וַאֲקִים יַת קְיָמִי עִמְּכוֹן וְלָא יִשְׁתֵּיצֵי כָּל בִּשְׂרָא עוֹד מֵמֵי טוּפָנָא וְלָא יְהֵא
עוֹד טוּפָנָא לְחַבָּלָא אַרְעָא׃ יב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זֹאת אוֹת־

הברית

רש"י

עוכו לימחל שלא שסוגג לריך כפרה ואם אין עדים לחייבו גלות והוא ניגנו נכנס הקב"ה דורש ממנו. כמו שדרשו רבותינו והלכים אנה לידו במסכת מכות הקב"ה מזמין לפונדק לאחד וכו' : (ו) באדם דמו ישפך. אם יש עדים המיתוהו ואם למה כי בצלם וגו' : עשה את האדם. זה מקרא חסר לריך להיות עשה שעשה את האדם וכן הרבה במקרא : (ואתם פרו ורבו. (בכורות ה) לפי פשוטו הרשאוה לברכה וכאן לגווי ולפי מדרשו להקים מי שאינו עוסק בפריה ורביה לשופך דמים (יבמות סה) : (ט) ואני הנני. מסכים אני עמך שהיה את דוגג לעסוק בפריה ורביה עד שהבטיחו הקב"ה שלא לשחת העולם עוד וכן עשה ובאחרונה אמר לו הנני מסכים לעשות קיוס ומוזך ברית להבטחתי ואתן לך אות : (י) חיית הארץ אתכם. הם המהלכים עם הבריות : מכל יוצאי התיבה. להביא שקלים ורמשים : לכל חיית הארץ. להביא המזיקין שאינן בכלל החיה אשר אתכם שאין הילוכן עם הבריות : (יא) והקימותי. אעשה קיוס לבריתי

ומהו

הַבְּרִית אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ
חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדֹרֹת עוֹלָם: וַאֲמַר יְיָ דָּא אָת קְיָם דִּי
אֲנָא יָהֵב בֵּין מֵימְרִי וּבֵינֵיכוֹן וּבֵין כָּל נַפְשָׁא חַיְתָא דִּי עִמְכוֹן לְדָרֵי עַלְמָא:
יג אֶת־קַשְׁתִּי נָתַתִּי בֶּעָנָן וְהָיְתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין
הָאָרֶץ: יַת־קַשְׁתִּי יָהֲבִית בַּעֲנָנָא וּתְהֵי לְאָת קְיָם בֵּין מֵימְרִי וּבֵין אַרְעָא:
יד וְהָיָה בְּעַנְנִי עָנָן עַל־הָאָרֶץ וְנִרְאֲתָה הַקֶּשֶׁת בֶּעָנָן:
וִיהֵי בַּעֲנָנוּתִי עֲנָנָא עַל אַרְעָא וְתִתְחֲזֵי קַשְׁתָּא בַּעֲנָנָא: טו וְזָכַרְתִּי
אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה
בְּכָל־בָּשָׂר וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל לְשַׁחֵת כָּל־
בָּשָׂר: וְדֵכִירְנָא יַת קְיָמִי דִּי בֵּין מֵימְרִי וּבֵינֵיכוֹן וּבֵין כָּל נַפְשָׁא חַיְתָא
בְּכָל בִּשְׂרָא וְלָא יְהוֹן עוֹד מַיָּא לְטוּפָנָא לְחַבָּלָא כָּל בִּשְׂרָא: טז וְהָיְתָה
הַקֶּשֶׁת בֶּעָנָן וְרָאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים
וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ:
וּתְהֵי קַשְׁתָּא בַּעֲנָנָא וַאֲחֶזִינַהּ לְדַכָּרָן קְיָם עָלָם בֵּין מֵימְרָא דַיְיָ וּבֵין כָּל
נַפְשָׁא חַיְתָא בְּכָל בִּשְׂרָא דִּי עַל אַרְעָא: יז וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־
נֹחַ זֹאת אוֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר הֲקִמֹתִי בֵּינִי וּבֵין כָּל־בָּשָׂר
אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ: וַאֲמַר יְיָ לְנֹחַ דָּא אָת קְיָם דִּי אֲקִימִית בֵּין מֵימְרִי
וּבֵין כָּל בִּשְׂרָא דִּי עַל אַרְעָא: פ ששי יח וַיִּהְיוּ בְנֵי־נֹחַ הַיֹּצְאִים

טן

ומהו קיומו של הקשת כמו שמסיים והולך: (יב) לדרת עולם נכתב חסר שיש דורות שלא הוצרכו לאות לפי שצדיקים גמורים היו כמו דורו של חזקיהו מלך יהודה ודורו של רבי שמעון בן יוחאי (ב"ר): (יד) בעניני ענן. כשתעלה במהשבה לפני להביא חשך ואבדון לעולם: (טז) בין אלהים ובין כל נפש חיה בין מדת הדין של מעלה וביניכם שהיה לו לכתוב ביני ובין כל נפש חיה. אלא זהו מדרשו כשתבוא מדת הדין לקטרג עליכם (לחייב אתכם) אני רואה את האות ונזכר: (יז) זאת אות הברית שראתה הקשת ואמר לו הרי האות שאמרתי: (יח) וחם הוא אבי כנען. למה הוצרך לומר כאן לפי שהפרשה עוסקת ובאה בשכרומו

סל

כִּן־הַתֵּבָה שֵׁם וְחָם וְיֶפֶת וְחָם הוּא אֲבִי כְנָעַן: וַהוּו בְּנֵי
נַח דִּי נְפָקוּ מִן תֵּיבוּתָא שֵׁם וְחָם וְיָפֶת וְחָם הוּא אֲבוּהִי דִּכְנָעַן:
יט שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה בְּנֵי־נֹחַ וּמֵאֵלֶּה נָפְצָה כָּל־הָאָרֶץ:
תְּלָתָא אִלֵּין בְּנֵי נַח וּמֵאִלֵּין אִתְבַּדַּרוּ כָּל אַרְעָא: כ וַיָּחֶל נֹחַ אִישׁ
הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כָּרֶם: וּשְׁרִי נַח גְּבַר פְּלַח בְּאַרְעָא וּנְצִיב כַּרְמָא:
כא וַיֵּשְׁתְּ מִן־הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלֹה: וּשְׁתִי מִן
חַמְרָא וּרְוִי וְאִתְגְּלִי בְּגוֹ מַשְׁכְּנֵיהּ: כב וַיַּרְא חָם אֲבִי כְנַעַן אֶת
עֶרְוַת אָבִיו וַיַּגֶּד לִשְׁנֵי־אֶחָיו בַּחוּץ: וְחָזָא חָם אֲבוּהִי דִּכְנַעַן
יָת עֶרְיָתָא דַּאֲבוּהִי וְחַוִי לְתַרְעִין אַחוֹהִי בְּשׁוּקָא: כג וַיִּקַּח שֵׁם וָיֶפֶת
אֶת־הַשִּׂמְלָה וַיָּשִׂימוּ עַל־שְׁכֶם שְׁנֵיהֶם וַיֵּלְכוּ אֲחֹרַנִּית
וַיְכַסּוּ אֶת עֶרְוַת אֲבִיהֶם וּפְנֵיהֶם אֲחֹרַנִּית וְעֶרְוַת
אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ: וְנָסִיב שֵׁם וְיָפֶת יָת כְּסוּתָא וְשַׁוִאוּ עַל כְּתֵף תַּרְוֵיהוֹן
וַאֲזָלוּ מְהַדְּרִין וְכַסִיאוּ יָת עֶרְיָתָא דַּאֲבוּהוֹן וְאַפֵּיהוֹן מְהַדְּרִין וְעֶרְיָתָא דַּאֲבוּהוֹן
לָא חָזוּ: כד וַיִּקַץ נֹחַ מִיֵּינוֹ וַיֵּדַע אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ

הקטן

רש"י

על נח שקלקל בה חס ושל ידו נתקלל כנען ועדיין לא כתב תולדות חם ולא
ידעינו שכנען בנו לפיכך הוצרך לומר כאן וחם הוליד את כנען: ויחל. (ב"ר)
עשה עלמו חולין שהיה לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת: איש האדמה. לדוגי
האדמה כמו (רות ג) חיש נעמי: ויטע כרם. כשנגמם לתיבה הכניס עמו זמורות
ויחורי תאנים (ב"ר): (כא) אהלה. לחלה כתיב רמז לו' שבטים שנקברו על
שם שומרון שנקראת אהלה בגלו על עסקי יין שנאמר (עמוס ו) הסותים
במזרקי יין: ויתגל. לשון ויתפעל: (כב) וירא חם אבי כנען. (ב"ר) יש מרבותינו
חומרים כנען רחם והגיד לאביו לכך הוזכר על הדבר ונתקלל: וירא את
ערות. אביו יש חומרים סרסו (סנהדרין ע). ור"ח רבעו (ב"ר): (כג) ויקח שם
ויפת. אין כתיב ויקחו אלא ויקח (סנהדרין ע) לומד על שם שנאמרו במליה
יותר מיפת לכך זכו בניו לטלית של לילית ויפת זכה לקבורה לבניו שנאמר
(יחזקאל לט) אתן לגוג מקום שם קבר וחס שביזה את אביו אמר בזרעו
(יסעיה כ) כן ינהג מלך אשור את שבי מלרים ואת גלות כוש נערים וזקנים ערום
ויחף וחשופי ערות וגו': ופניהם אחורנית. למה נאמר פעם שניה מלמד שכשקרבו
אלגלו והוליכו להפוך עלמם לכסותו הפכו פניהם לאחורנית: (כד) בנו הקטן.

הפוסל

הַקָּטָן׃ וְאִתְעַר נֹחַ מֵחֲמָרֵיהּ וִידַע יַת דִּי עֲבַד לֵיהּ בְּרֵיהּ זְעֵירָא׃
כה וַיֹּאמֶר אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו׃
וַאֲמַר לֵיט כְּנָעַן עַבַד פָּלַח יְהֵא לַאֲחוֹהִי׃ כו וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה
אֱלֹהֵי שֵׁם וִיהִי כְנַעַן עֶבֶד לָמוֹ׃ וַאֲמַר בְּרִיךְ יְיָ אֱלָהֵיהּ דְּשֵׁם
וִיהֵי כְנַעַן עַבְדָּא לְהוֹן׃ כז יַפְתְּ אֱלֹהִים לְיֶפֶת וְיִשְׁכֹּן בְּאָהֳלֵי־
שֵׁם וִיהִי כְנַעַן עֶבֶד לָמוֹ׃ יַפְתִּי יְיָ לְיֶפֶת וְיִשְׁרֵי שְׁכִינְתֵּיהּ
בְּמַשְׁכְּנֵיהּ דְּשֵׁם וְיֵהֵי כְנַעַן עַבְדָּא לְהוֹן׃ כח וַיְחִי־נֹחַ אַחַר הַמַּבּוּל
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה׃ וְחַיָּא נֹחַ בָּתַר טוּפָנָא
תְּלַת מְאָה וְחַמְשִׁין שְׁנִין׃ כט וַיְהִי כָּל־יְמֵי־נֹחַ תְּשַׁע מֵאוֹת
שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וַיָּמֹת׃ פ וַהֲווֹ כָּל יוֹמֵי נֹחַ תְּשַׁע מְאָה וְחַמְשִׁין
שְׁנִין וּמִית׃ י א וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת בְּנֵי־נֹחַ שֵׁם חָם וָיֶפֶת
וַיִּוָּלְדוּ לָהֶם בָּנִים אַחַר הַמַּבּוּל׃ וְאִלֵּין תּוֹלַדַת בְּנֵי נֹחַ שֵׁם חָם
וְיֶפֶת וְאִתְיְלִידוּ לְהוֹן בָּנִין בָּתַר טוּפָנָא׃ ב בְּנֵי יֶפֶת גֹּמֶר וּמָגוֹג
וּמָדַי וְיָוָן וְתֻבַל וּמֶשֶׁךְ וְתִירָס׃ בְּנֵי יֶפֶת גּוֹמֶר וּמָגוֹג וּמָדַי וְיָוָן
וְתוּבַל וּמֶשֶׁךְ וְתִירָס׃ ג וּבְנֵי גֹמֶר אַשְׁכְּנַז וְרִיפַת וְתֹגַרְמָה׃
וּבְנֵי גּוֹמֶר אַשְׁכְּנַז וְרִיפַת וְתוֹגַרְמָה׃ ד וּבְנֵי יָוָן אֱלִישָׁה וְתַרְשִׁישׁ

כתים

רד"י

הפסול והבזוי כמו (ירמיה מט) הנה קטן נתתיך בגוים בזוי׃ (כה) ארור כנען. אחת גרמת לי שלא תוליד בן רביעי אחר למפלגי ארור בנך רביעי להיות ממשם את זרעם של אלו הגדולים שהוטל עליהם טורח עבודתי מעתה. ומה רואה היה שסרסו לומר להם לאחיו אלא הרשעין שני בניו היו לו והרג זה את זה בשביל ירושת העולם ואבדו ים לו ג׳ בניו ושודנו מנקם בן רביעי׃ (כו) ברוך ה׳ אלהי שם. שעתיד לשמור הבטחתו לזרעו לתת להם את ארץ כנען׃ ויהי להם כנען למס טובד׃ (כז) יפת אלהים ליפת. מהורגם יפת ירחיב׃ וישכון באהלי שם. יראה שכינתו בישראל. ומדרש חכמים אע״פ שיפת אלהים ליפת שכנה בורם שהיה מבני יפת בית שני לא שרתה בו שכינה ושיכן שרתה במקדש רחבעם שכנה שלמה שהיה מבני שם׃ ויהי כנען עבד. אף משיגלו בני שם ימכרו להם עבדים מבני כנען׃ (ב) ותירס. זו פרס (ברחשית רבה)׃

להיות

כִּתִּים וְדֹדָנִים׃ וּבְנֵי יָוָן אֱלִישָׁה וְתַרְשִׁישׁ כִּתִּים וְדוֹדָנִים׃ ה מֵאֵלֶּה
נִפְרְדוּ אִיֵּי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֹתָם אִישׁ לְלְשֹׁנוֹ לְמִשְׁפְּחֹתָם
בְּגוֹיֵהֶם׃ מֵאֵלֶּה אִתְפְּרִשׁוּ עַמְמַיָּא בְּאַרְעָהוֹן גְּבַר לְלִישָׁנֵיהּ
לְזַרְעִיתְהוֹן בְּעַמְמֵיהוֹן׃ ו וּבְנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם וּפוּט וּכְנָעַן׃
וּבְנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם וּפוּט וּכְנָעַן׃ ז וּבְנֵי כוּשׁ סְבָא וַחֲוִילָה
וְסַבְתָּה וְרַעְמָה וְסַבְתְּכָא וּבְנֵי רַעְמָה שְׁבָא וּדְדָן׃
וּבְנֵי כוּשׁ סְבָא וַחֲוִילָה וְסַבְתָּה וְרַעְמָה וְסַבְתְּכָא וּבְנֵי רַעְמָה שְׁבָא וּדְדָן׃
ח וְכוּשׁ יָלַד אֶת־נִמְרֹד הוּא הֵחֵל לִהְיוֹת גִּבֹּר בָּאָרֶץ׃
וְכוּשׁ אוֹלִיד יַת נִמְרוֹד הוּא שָׁרִי לְמֶהֱוֵי גִּבַּר תַּקִּיף בְּאַרְעָא׃ ט הוּא־
הָיָה גִבֹּר־צַיִד לִפְנֵי יְהוָה עַל־כֵּן יֵאָמֵר כְּנִמְרֹד גִּבּוֹר
צַיִד לִפְנֵי יְהוָה׃ הוּא הֲוָה גַּבַּר תַּקִּיף קֳדָם יְיָ עַל כֵּן יִתְאֲמַר כְּנִמְרוֹד
גִּבּוֹר תַּקִּיף קֳדָם יְיָ׃ י וַתְּהִי רֵאשִׁית מַמְלַכְתּוֹ בָּבֶל וְאֶרֶךְ
וְאַכַּד וְכַלְנֵה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר׃ וַהֲוָה רֵישׁ מַלְכוּתֵיהּ בָּבֶל וְאֶרֶךְ
וְאַכַּד וְכַלְנֵה בְּאַרְעָא דְבָבֶל׃ יא מִן־הָאָרֶץ הַהִוא יָצָא אַשּׁוּר
וַיִּבֶן אֶת־נִינְוֵה וְאֶת־רְחֹבֹת עִיר וְאֶת־כָּלַח׃ מִן אַרְעָא הַהִיא
נְפַק אַתּוּרָאָה וּבְנָא יַת נִינְוֵה וַיַת רְחוֹבַת קַרְתָּא וַיַת כָּלַח׃ יב וְאֶת־
רֶסֶן בֵּין־נִינְוֵה וּבֵין כָּלַח הִוא הָעִיר הַגְּדֹלָה׃ וַיַת רֶסֶן בֵּין
נִינְוֵה וּבֵין כָּלַח הִיא קַרְתָּא רַבְּתָא׃ יג וּמִצְרַיִם יָלַד אֶת־לוּדִים
וְאֶת־עֲנָמִים וְאֶת־לְהָבִים וְאֶת־נַפְתֻּחִים׃ וּמִצְרַיִם אוֹלִיד יַת

לודאי

רש"י

(ח) להיות גבור להמריד כל העולם על הקב"ה כענין דור הפלגה׃ (ט) גבור
ציד. לד דעתן של בריות בפיו ומטעין למרוד במקום׃ לפני ה'. מתכוין להקניטו
על פניו׃ על כן יאמר. על כל לדס מרשיע בעזות פניס ידע רבונו ומתכוין
למרוד בו יאמר זה כנמרוד גבור ליד (כ"ר)׃ (יא) מן הארץ. כיון שראה אשור
לת בניו שומטין לנמרוד ומורדין במקום לבנות המגדל יצא מתוכס (ב"ר)׃
(יב) העיר הגדולה. היא ניטוה שנאמר (יונה ג) וניטוה היתה עיר גדולה
לאלהים׃ (יג) להבים. ספניסס דומיס ללהב׃ פתרוסים

לוּדָאִי וְית עֲנָמָאִי וְית לְהָבָאִי וְית נַפְתּוּחָאִי : יד וְאֶת־פַּתְרֻסִים
וְאֶת־כַּסְלֻחִים אֲשֶׁר יָצְאוּ מִשָּׁם פְּלִשְׁתִּים וְאֶת־
כַּפְתֹרִים : ס וְית פַּתְרוֹסָאֵי וְית כַּסְלוּחָאֵי דִי נְפָקוּ מִתַּמָּן פְּלִשְׁתָּאֵי
וְית קַפּוּטְקָאֵי : טו וּכְנַעַן יָלַד אֶת־צִידֹן בְּכֹרוֹ וְאֶת־חֵת :
וּכְנַעַן אוֹלִיד יַת צִידוֹן בּוּכְרֵיהּ וְית חֵת : טז וְאֶת־הַיְבוּסִי וְאֶת־
הָאֱמֹרִי וְאֶת־הַגִּרְגָּשִׁי : וְית יְבוּסָאֵי וְית אֱמוֹרָאֵי וְית גִּרְגָּשָׁאֵי :
יז וְאֶת־הַחִוִּי וְאֶת־הָעַרְקִי וְאֶת־הַסִּינִי : וְית חִוָּאֵי וְית עַרְקָאֵי
וְית אַנְתּוֹנָאֵי : יח וְאֶת־הָאַרְוָדִי וְאֶת־הַצְּמָרִי וְאֶת־הַחֲמָתִי
וְאַחַר נָפְצוּ מִשְׁפְּחוֹת הַכְּנַעֲנִי : וְית אַרְוָדָאֵי וְית צְמָרָאֵי וְית
חֲמָתָאֵי וּבָתַר כֵּן אִתְבַּדְּרוּ זַרְעַת כְּנַעֲנָאֵי : יט וַיְהִי גְּבוּל הַכְּנַעֲנִי
מִצִּידֹן בֹּאֲכָה גְּרָרָה עַד־עַזָּה בֹּאֲכָה סְדֹמָה וַעֲמֹרָה
וְאַדְמָה וּצְבֹיִם עַד־לָשַׁע : וְהָוָה תְּחוּם כְּנַעֲנָאָה מִצִּידוֹן מְטֵי
לְגְרָר עַד עַזָּה מְטֵי לְסְדוֹם וַעֲמוֹרָה וְאַדְמָה וּצְבוֹיִם עַד לָשַׁע : כ אֵלֶּה
בְנֵי־חָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לִלְשֹׁנֹתָם בְּאַרְצֹתָם בְּגוֹיֵהֶם : ס
אִלֵּין בְּנֵי חָם לְזַרְעָתְהוֹן לְלִישָׁנֵהוֹן בְּאַרְעָתְהוֹן בְּעַמְמֵיהוֹן : כא וְלְשֵׁם
יֻלַּד גַּם־הוּא אֲבִי כָּל־בְּנֵי־עֵבֶר אֲחִי יֶפֶת הַגָּדוֹל :
וּלְשֵׁם אִתְיְלִיד אַף הוּא אֲבוּהוֹן דְּכָל בְּנֵי עֵבֶר אֲחוֹהִי דְּיֶפֶת רַבָּא

* וצבוים קרי. רש"י בני

(יד) פתרוסים ואת כסלוחים אשר יצאו משם פלשתים. מסניסס ילאו סהיו פתרוסיס וכסלוחיס מחליפין מסכס נסוסיסס חלו לחלו וילאו מהס פלסתיס: (יח) ואחר נפצו. מלה נפלו מספחות סרכה: (יט) גבול. סוף חרטו כל גבול ל' סוף וקלה: באכה. סס דבר. ול"ע כחדס סחומר לחכרו גבול זה מגיע עד חצר תבח לגבול פלוני: (כ) ללשונותם בארצותם. לע"פ סנחלקו ללסונות וחרטות כולס בני חס הס: (כא) אבי כל בני עבר. הנהר היה סס: אחי יפת הגדול. לימי יודעי חס יפת הגדול חס סס הגדול כסהוח חומר סס בן מאת סנה וגו' סנתייס לחר המבול הוי חומר יפת הגדול סהרי בן ק"ק סנה היה נח כשהתחיל להוליד והמבול היה בשנת סם מאות סנה נמלח שהגדול בשניו היה בן מאה סנה וכס נח

הגיע

כב בְּנֵי שֵׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשַׁד וְלוּד וַאֲרָם׃
בְּנֵי שֵׁם עֵילָם וַאֲשׁוּר וְאַרְפַּכְשַׁד וְלוּד וַאֲרָם׃ כג וּבְנֵי אֲרָם עוּץ
וְחוּל וְגֶתֶר וָמָשׁ׃ וּבְנֵי אֲרָם עוּץ וְחוּל וְגֶתֶר וָמָשׁ׃ כד וְאַרְפַּכְשַׁד
יָלַד אֶת־שֶׁלַח וְשֶׁלַח יָלַד אֶת־עֵבֶר׃ וְאַרְפַּכְשַׁד אוֹלִיד אֵת
שֶׁלַח וְשֶׁלַח אוֹלִיד אֵת עֵבֶר׃ כה וּלְעֵבֶר יֻלַּד שְׁנֵי בָנִים שֵׁם
הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בְיָמָיו נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשֵׁם אָחִיו יָקְטָן׃
וּלְעֵבֶר אִתְיְלִידוּ תְּרֵין בְּנִין שׁוּם חַד פֶּלֶג אֲרֵי בְּיוֹמוֹהִי אִתְפְּלִיגַת אַרְעָא
וְשׁוּם אָחוּהִי יָקְטָן׃ כו וְיָקְטָן יָלַד אֶת־אַלְמוֹדָד וְאֶת־שָׁלֶף
וְאֶת־חֲצַרְמָוֶת וְאֶת־יָרַח׃ וְיָקְטָן אוֹלִיד אֵת אַלְמוֹדָד וְאֵת שָׁלֶף וְאֵת
חֲצַרְמָוֶת וְאֵת יָרַח׃ כז וְאֶת־הֲדוֹרָם וְאֶת־אוּזָל וְאֶת־דִּקְלָה׃
וְאֵת הֲדוֹרָם וְאֵת אוּזָל וְאֵת דִּקְלָה׃ כח וְאֶת־עוֹבָל וְאֶת־אֲבִימָאֵל
וְאֶת־שְׁבָא׃ וְאֵת עוֹבָל וְאֵת אֲבִימָאֵל וְאֵת שְׁבָא׃ כט וְאֶת־אוֹפִר
וְאֶת־חֲוִילָה וְאֶת־יוֹבָב כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יָקְטָן׃ וְאֵת אוֹפִיר וְאֵת
חֲוִילָה וְאֵת יוֹבָב כָּל אִלֵּין בְּנֵי יָקְטָן׃ ל וַיְהִי מוֹשָׁבָם מִמֵּשָׁא
בְּאָכָה סְפָרָה הַר הַקֶּדֶם׃ וַהֲוָה מוֹתְבָנֵיהוֹן מִמֵּשָׁא מָטֵי לְסַפַּר
טוּר מַדִּינְחָא׃ לא אֵלֶּה בְנֵי־שֵׁם לְמִשְׁפְּחֹתָם לִלְשֹׁנֹתָם
בְּאַרְצֹתָם לְגוֹיֵהֶם׃ אִלֵּין בְּנֵי שֵׁם לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְלִישָׁנָהוֹן בְּאַרְעָתְהוֹן
בעממיהון

רש"י

הגיע למשה עד שנתיס לאחר המבול: אחי יפת. ולא לאחי חם שהלו שניהם כנדו את אביהם וזהו זהו: (כה) נפלגה. נתבלבלו הלשונות ונפולו מן הבקעה ונתפלגו בכל העולם למדנו שהיה עבר נביא בקרוב סם בנו ע"ם העתיד. ושניהו בסדר עולם שבסוף ימיו נתפלגו שנ"ת בתחלת ימיו הרי יקטן לאחיו לעיר ממנו והוליד כמה משפחות קודם לכן שנאמר ויקטן ילד וגו' ואח"כ ויהי כל האדץ וגו'. ול"ק בחמלא ימיו לא בא הכתוב לסתום הלא לפרש הא למדת שבשעת מות פלג נתפלגו: יקטן. שהיה עניו ומקטין עלמו לכך זכה להעמיד כל המשפחות הללו: (כו) חצרמות. ע"ם מקימו דברי הגדה (ב"ר): (א) שפח

בְּעַמְמִיהוֹן: לכ אִלֶּה מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־נֹחַ לְתוֹלְדֹתָם בְּגוֹיֵהֶם
וּמֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ הַגּוֹיִם בָּאָרֶץ אַחַר הַמַּבּוּל: פ אִלֵּין זַרְעַיָּת
בְּנֵי נֹחַ לְתוֹלַדְתְּהוֹן בְּעַמְמֵיהוֹן וּמֵאִלֵּין אִתְפְּרְשׁוּ עַמְמַיָּא בְּאַרְעָא בָּתַר
טוּפָנָא: שביעי יא א וַיְהִי כָל־הָאָרֶץ שָׂפָה אֶחָת וּדְבָרִים
אֲחָדִים: וְהֲוָה כָּל אַרְעָא לִישָׁן חַד וּמַמְלָל חַד: ב וַיְהִי בְּנָסְעָם
מִקֶּדֶם וַיִּמְצְאוּ בִקְעָה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם:
וַהֲוָה בְּמִטַּלְהוֹן בְּקַדְמֵיתָא וְאַשְׁכְּחוּ בִּקְעָתָא בְּאַרְעָא דְּבָבֶל וְיָתִיבוּ תַּמָּן:
ג וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הָבָה נִלְבְּנָה לְבֵנִים וְנִשְׂרְפָה
לִשְׂרֵפָה וַתְּהִי לָהֶם הַלְּבֵנָה לְאָבֶן וְהַחֵמָר הָיָה לָהֶם
לַחֹמָר: וַאֲמָרוּ גְּבַר לְחַבְרֵיהּ הָבוּ נֶרְמֵי לְבֵנִין וְנוֹקְדִינוּן בְּנוּרָא וַהֲוַת
לְהוֹן לְבֵינְתָא לְאַבְנָא וְחֵימְרָא הֲוָה לְהוֹן לְשִׁיעַ: ד וַיֹּאמְרוּ הָבָה |
נִבְנֶה־לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה־לָּנוּ שֵׁם
פֶּן־נָפוּץ עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ: וַאֲמָרוּ הָבוּ נִבְנֵי לָנָא קַרְתָּא
וּמִגְדְּלָא וְרֵישׁ מָטֵי עַד צֵית שְׁמַיָּא וְנַעֲבֵיד לָנָא שׁוּם דִּלְמָא נִתְבַּדַּר עַל
אַפֵּי כָל אַרְעָא: ה וַיֵּרֶד יְהוָה לִרְאֹת אֶת־הָעִיר וְאֶת־
המ־ל

רש"י

אחת. ל' הקודם: ודברים אחדים. בלו בעלה להם ולמדו לא כל הימנו סיבור לו העליונים לת בעלה לרקיע ונעשה עמו מלחמה. ד"ח על יחידו של עולם. ד"ח ודברים לחדים (ס"ל דברים חדים) לחרו לחת לאלף ותרנ"ו שנים הרקיע מתמוטט כשם שעשה בימי המבול בוהו ונעשה לו סמוכות (כ"ר): (ב) בנסעם מקדם. שהיו יושבים שם כדכתיב למעלה ויהי מוסבם וגו' הר הקדם וגסעו משם לתור להם מקום להחזיק לת כלם ולא מלאו חלא שנער: (ג) איש אל רעהו. לומה לאומה מלריס לכות וכות לפות ופות לכנען: הבה. הזמינו עלמיכם כל הבה לשון הזמנה הוא שמכינים עלמן ומתחברים למלחמה או לעשה או למשא הבה הזמינו לפקלויי"ר בלטז (בערייטען מוריזטען): לבנים. שהין חבנים בבבל שהיא בקעה: ונשרפה לשרפה. כך עושין הלבנים שקורין טוול"ם (ציגעל דחכסטיינע) שורפים חותן בכבשן: לחמר. לטוח הקיר: (ד) פן נפוץ. שלא יהיו עליהו שום מכה להפילנו משם: (ה) וירד ה' לראות. לא הולרך לכך אלא בא ללמד לדיינים שלא ירשיעו הנדון עד שירלו ויבינו במדרש רבי תנהומא: בני
האדם

הַמּוּבְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם׃ וְאִתְגְּלִי יְיָ לְאִתְפָּרָעָא עַל עוֹבְדֵי
קַרְתָּא וּמִגְדָּלָא דִּי בְנוֹ בְּנֵי אֱנָשָׁא׃ ו וַיֹּאמֶר יְהוָה הֵן עַם אֶחָד
וְשָׂפָה אַחַת לְכֻלָּם וְזֶה הַחִלָּם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא־
יִבָּצֵר מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יָזְמוּ לַעֲשׂוֹת׃ וַאֲמַר יְיָ הָא עַמָּא חַד
וְלִישַׁן חַד לְכוֹלְהוֹן וְדִין דְּשָׁרִיאוּ לְמֶעְבַּד וּכְעַן לָא יִתְמְנַע מִנְּהוֹן כֹּל דַּחֲשִׁיבוּ
לְמֶעְבַּד׃ ז הָבָה נֵרְדָה וְנָבְלָה שָׁם שְׂפָתָם אֲשֶׁר לֹא
יִשְׁמְעוּ אִישׁ שְׂפַת רֵעֵהוּ׃ הָבוּ נִתְגְּלֵי וּנְבַלְבֵּל תַּמָּן לִישָׁנְהוֹן
דְּלָא יְשַׁמְּעוּן אֱנַשׁ לִישָׁן חַבְרֵיהּ׃ ח וַיָּפֶץ יְהוָה אֹתָם מִשָּׁם עַל־
פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיַּחְדְּלוּ לִבְנֹת הָעִיר׃ וּבַדַּר יְיָ יָתְהוֹן מִתַּמָּן
עַל אַפֵּי כָל אַרְעָא וְאִתְמְנַעוּ מִלְּמִבְנֵי קַרְתָּא׃ ט עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ
בָּבֶל כִּי־שָׁם בָּלַל יְהוָה שְׂפַת כָּל־הָאָרֶץ וּמִשָּׁם
הֱפִיצָם יְהוָה עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ׃פ עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בָּבֶל אֲרֵי
תַּמָּן בְּלְבֵּל יְיָ לִישָׁן כָּל אַרְעָא וּמִתַּמָּן בַּדְּרִינוּן יְיָ עַל אַפֵּי כָל אַרְעָא׃

אלה

רש"י

האדם. אלא בני מי שמא בני חמורים וגמלים אלא בני אדם הראשון שכפה את העופה ואמר החכה אחר נתתה עמדי אף אלו כפו בעופה למרוד במי שהשפיעם עופה ומלטם מן המבול :(ו) הן עם אחד. כל עופה זו יש עמהן שעם אחד הם ושפה אחת לכולם ודבר זה התלו לעשות : החלם. כמו אמרם עשותם להתחיל הם לעשות : לא יבצר מהם וגו' לעשות. בתמיה. יבצר לשון מניעה כתרגומו ודומה לו יבצור רוח נגידים (תהלים עו) : (ז) הבה נרדה. בניה דיבו נמלך מעצותנו יתירה : הבה. מדה כנגד מדה הם אמרו הבה נבנה והוא כנגדם מדד ואמר הבה נרדה : ונבלה. ונבלבל ו"ן משמש בלשון רבים וה"א אחרונה יתירה כה"א של נרדה : לא ישמעו. זה שואל לבנה וזה מביא טיט וזה עומד עליו ופועא את מוחו : (ח) ויפץ ה' אותם משם. בעוה"ז מה שאמרו פן נפוץ נתקיים עליהם הוא שאמר שלמה (משלי י) מגורת רשע היא תבואנו : (ט) ומשם הפיצם. למד שאין להם חלק לעוה"ב וכי מי זו קשה של דור המבול או של דור הפלגה אלו לא פשטו יד בעיקר ואלו פשטו יד בעיקר להלחם בו ואלו נשטפו ואלו לא נאבדו מן העולם אלא שדור המבול היו גזלנים והיתה מריבה ביניהם לכך נאבדו ואלו היו נוהגים אהבה וריעות ביניהם שנאמר שפה אחת ודברים אחדים. למדת שמחלוקת

ונדול

י אֵלֶּה תּוֹלְדֹת שֵׁם שֵׁם בֶּן־מְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־
אַרְפַּכְשַׁד שְׁנָתַיִם אַחַר הַמַּבּוּל: אגין תולדת שם שם בר
מאה שנין ואוליד ית אַרְפַּכְשַׁד תַּרְתֵּין שְׁנִין בָּתַר טוּפָנָא: יא וַיְחִי־שֵׁם
אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־אַרְפַּכְשָׁד חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד
בָּנִים וּבָנוֹת: ס וחיא שם בתר דאוליד ית אַרְפַּכְשַׁד חֲמֵשׁ מְאָה
שְׁנִין ואוליד בְּנִין וּבְנָן: יב וְאַרְפַּכְשַׁד חַי חָמֵשׁ וּשְׁלֹשִׁים
שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־שָׁלַח: וארפכשד חיא תְּלָתִין וַחֲמֵשׁ שְׁנִין ואוליד
ית שָׁלַח: יג וַיְחִי אַרְפַּכְשַׁד אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שָׁלַח שָׁלֹשׁ
שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ס
וחיא אַרְפַּכְשַׁד בָּתַר דאוליד ית שָׁלַח אַרְבַּע מְאָה וּתְלַת שְׁנִין ואוליד בְּנִין
וּבְנָן: יד וְשֶׁלַח חַי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־עֵבֶר:
וְשֶׁלַח חַיָּא תְּלָתִין שְׁנִין ואוליד ית עֵבֶר: טו וַיְחִי־שֶׁלַח אַחֲרֵי
הוֹלִידוֹ אֶת־עֵבֶר שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה
וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ס וחיא שלח בָּתַר דאוליד ית עֵבֶר אַרְבַּע
מְאָה וּתְלַת שְׁנִין ואוליד בְּנִין וּבְנָן: טז וַיְחִי־עֵבֶר אַרְבַּע וּשְׁלֹשִׁים
שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־פָּלֶג: וְחַיָּא עֵבֶר תְּלָתִין וְאַרְבַּע שְׁנִין ואוליד ית
פָּלֶג: יז וַיְחִי־עֵבֶר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ס וחיא עֵבֶר בָּתַר
דאוליד ית פָּלֶג אַרְבַּע מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין ואוליד בְּנִין וּבְנָן: יח וַיְחִי־
פָלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־רְעוּ: וחיא פָּלֶג תְּלָתִין שְׁנִין
ואוליד ית רְעוּ: יט וַיְחִי־פָלֶג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־רְעוּ תֵּשַׁע

שנים

רש"י

וגדול הכלוס: (י) שם בן מאת שנה. כשהוליד את ארפכשד נמנים לאחר
המבול

שָׁנִים וּמָאתַיִם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ ס וַיְחִי פֶּלֶג בָּתַר
דְּאוֹלִיד יָת רְעוּ מָאתָן וּתְשַׁע שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃ כ וַיְחִי רְעוּ
שְׁתַּיִם וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־שְׂרוּג׃ וְחָיָא רְעוּ תְּרֵתִין
וְתַרְתִּין שְׁנִין וְאוֹלִיד יָת שְׂרוּג׃ כא וַיְחִי רְעוּ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־
שְׂרוּג שֶׁבַע שָׁנִים וּמָאתַיִם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ ס
וְחָיָא רְעוּ בָּתַר דְּאוֹלִיד יָת שְׂרוּג מָאתָן וּשְׁבַע שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃
כב וַיְחִי שְׂרוּג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־נָחוֹר׃ וְחָיָא
שְׂרוּג תְּלָתִין שְׁנִין וְאוֹלִיד יָת נָחוֹר׃ כג וַיְחִי שְׂרוּג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ
אֶת־נָחוֹר מָאתַיִם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ ס וְחָיָא שְׂרוּג
בָּתַר דְּאוֹלִיד יָת נָחוֹר מָאתָן שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃ כד וַיְחִי נָחוֹר
תֵּשַׁע וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־תָּרַח׃ וְחָיָא נָחוֹר עַסְרִין
וְתִשַׁע שְׁנִין וְאוֹלִיד יָת תָּרַח׃ כה וַיְחִי נָחוֹר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־
תָּרַח תְּשַׁע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים
וּבָנוֹת׃ ס וְחָיָא נָחוֹר בָּתַר דְּאוֹלִיד יָת תָּרַח מְאָה וְתִשַׁע עַסְרֵי שְׁנִין
וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃ כו וַיְחִי־תֶרַח שִׁבְעִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־
אַבְרָם אֶת־נָחוֹר וְאֶת־הָרָן׃ וְחָיָא תֶּרַח שַׁבְעִין שְׁנִין וְאוֹלִיד יָת
אַבְרָם יָת נָחוֹר וְיָת הָרָן׃ כז וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת תֶּרַח תֶּרַח הוֹלִיד
אֶת־אַבְרָם אֶת־נָחוֹר וְאֶת־הָרָן וְהָרָן הוֹלִיד אֶת־לוֹט׃
וְאִלֵּין תּוֹלְדַת תֶּרַח תֶּרַח אוֹלִיד יָת אַבְרָם יָת נָחוֹר וְיָת הָרָן וְהָרָן אוֹלִיד יָת
לוֹט׃ כח וַיָּמָת הָרָן עַל־פְּנֵי תֶּרַח אָבִיו בְּאֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ

באור

רש"י

המבול: (כח) על פני תרח אביו. בחיי תחיו (ב"ר) ומ"ח י"ו שט"י תחיו
מת בקבל הרח על תכרס בנו לפני נמרוד על שכתת את עלמיו והסליכן לכבשן
האש והרן יושב ומחזר בלבו אם תכרס נוטה אני מבלו ואם נמרוד נוטה אני מבלו
וכשניצל תכרס אמרו לו להרן מבל מי אתה אומר להם הרן מבל תכרס
אני הסליכוהו לכבשן האש ונשרף וזהו אור כשדים. ומנחם פירש אור בקעה
וכן

בְּאוּר כַּשְׂדִּים: וּמֵת הָרָן עַל פְּנֵי תֶּרַח אָבִיהוּ בְּאֶרֶץ יַלְדוּתֵיהּ
בְּאוּרָא דְּכַסְדָּאֵי: מפטיר כט וַיִּקַּח אַבְרָם וְנָחוֹר לָהֶם נָשִׁים
שֵׁם אֵשֶׁת־אַבְרָם שָׂרָי וְשֵׁם אֵשֶׁת־נָחוֹר מִלְכָּה בַּת־
הָרָן אֲבִי־מִלְכָּה וַאֲבִי יִסְכָּה: וְנָסִיב אַבְרָם וְנָחוֹר לְהוֹן נְשִׁין
שׁוּם אִתַּת אַבְרָם שָׂרָי וְשׁוּם אִתַּת נָחוֹר מִלְכָּה בַּת הָרָן אֲבוּהָא דְּמִלְכָּה
וַאֲבוּהָא דְּיִסְכָּה: ל וַתְּהִי שָׂרַי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלָד: וַהֲוָת
שָׂרַי עָקְרָה לֵית לַהּ וְלָד: לא וַיִּקַּח תֶּרַח אֶת־אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת־
לוֹט בֶּן־הָרָן בֶּן־בְּנוֹ וְאֶת שָׂרַי כַּלָּתוֹ אֵשֶׁת אַבְרָם בְּנוֹ
וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ
עַד־חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: וּדְבַר תֶּרַח יַת אַבְרָם בְּרֵיהּ וְיַת לוֹט בַּר הָרָן
בַּר בְּרֵיהּ וְיַת שָׂרַי כַּלָּתֵיהּ אִתַּת אַבְרָם בְּרֵיהּ וּנְפָקוּ עִמְּהוֹן מֵאוּרָא דְּכַסְדָּאֵי
לְמֵיזַל לְאַרְעָא דִּכְנַעַן וַאֲתוֹ עַד חָרָן וְיַתִּיבוּ תַּמָּן: לב וַיִּהְיוּ יְמֵי־תֶרַח
חָמֵשׁ שָׁנִים וּמָאתַיִם שָׁנָה וַיָּמָת תֶּרַח בְּחָרָן: וַהֲווֹ יוֹמֵי
תֶּרַח מָאתָן וַחֲמֵשׁ שְׁנִין וּמִית תֶּרַח בְּחָרָן: פ פ פ

קנ בגלגל סימן. מכ"י יכ"ה לו"ט ס'.ומפטירין רני עקרה ביפטיה כימן נ"ד:

רש"י

זכן (ישעיה כד) בחורים כבדו ס' וכן (שם יח) מחורת לפעוני כל חור ובקע עמוק קרוי חור: (כט) יסכה. זו שרה על שם שסוכה ברוח הקודש ושהכל סוכין ביפיה (ס"א כמו שנאמר וירחו לוחה שרי פרעה.) ועוד יסכה לשון נסיכות (וכן סוף בסנהדרין ל"ט להדיא) כמו שרה לשון שררה: (לא) ויצאו אתם. וילאו תרח ואברם עם לוט ושרי: (לב) וימת תרח בחרן. לאחר שילא אברם מחרן ובא לארץ כנען והיה שם יותר משבעים שנה שנאמר בישב ואברם בן חמש שנים וע' שנה בגלאתו מחרן ותרח בן שבעים שנה היה כשנולד אברם הרי קמ"ה לתרח כשילא אברם מחרן עדיין נשאלו משנותיו הרבה ולמה הקדים הכתוב מיתתו של תרח לילאתו של אברם שלא יהא הדבר מפורסם לכל ויאמרו לא קיים אברם את כבוד תביו שהניחו זקן והלך לו לפיכך קדמו הכתוב מת. (ס"א ועוד) שהרשעים לא במייסם קרוי מתים והצדיקים אף במותן קרוי חיים שנאמר ובניהו בן יהוידע בן אישי חי: בחרן. הגון הפוכה לומר לך עד שאברם חוזר לא שב מקום: חסלת פרשת נח

א רָנִּי עֲקָרָה לֹא יָלָדָה פִּצְחִי רִנָּה וְצַהֲלִי לֹא־חָלָה כִּי־רַבִּים
בְּנֵי־שׁוֹמֵמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה אָמַר יְהוָה: ג הַרְחִיבִי | מְקוֹם אָהֳלֵךְ וִירִיעוֹת מִשְׁכְּנוֹתַיִךְ יַטּוּ אַל־תַּחְשָׂכִי הַאֲרִיכִי
מֵיתָרַיִךְ וְיִתֵּדֹתַיִךְ חַזֵּקִי: ג כִּי־יָמִין וּשְׂמֹאול תִּפְרֹצִי וְזַרְעֵךְ
גּוֹיִם יִירָשׁ וְעָרִים נְשַׁמּוֹת יוֹשִׁיבוּ: ד אַל־תִּירְאִי כִּי־לֹא תֵבוֹשִׁי
וְאַל־תִּכָּלְמִי כִּי־לֹא תַחְפִּירִי כִּי בֹשֶׁת עֲלוּמַיִךְ תִּשְׁכָּחִי וְחֶרְפַּת
אַלְמְנוּתַיִךְ לֹא תִזְכְּרִי־עוֹד: ה כִּי בְעָלַיִךְ עֹשַׂיִךְ יְהוָה צְבָאוֹת
שְׁמוֹ וְגֹאֲלֵךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל־הָאָרֶץ יִקָּרָא: ו כִּי־כְאִשָּׁה
עֲזוּבָה וַעֲצוּבַת רוּחַ קְרָאָךְ יְהוָה וְאֵשֶׁת נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס אָמַר
אֱלֹהָיִךְ: ז בְּרֶגַע קָטֹן עֲזַבְתִּיךְ וּבְרַחֲמִים גְּדוֹלִים אֲקַבְּצֵךְ:
ח בְּשֶׁצֶף קֶצֶף הִסְתַּרְתִּי פָנַי רֶגַע מִמֵּךְ וּבְחֶסֶד עוֹלָם רִחַמְתִּיךְ
אָמַר גֹּאֲלֵךְ יְהוָה: ט כִּי־מֵי נֹחַ זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֲבֹר
מֵי־נֹחַ עוֹד עַל־הָאָרֶץ כֵּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקְצֹף עָלַיִךְ וּמִגְעַר־בָּךְ:
י כִּי הֶהָרִים יָמוּשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת תְּמוּטֶינָה וְחַסְדִּי מֵאִתֵּךְ לֹא־יָמוּשׁ
וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תָמוּט אָמַר מְרַחֲמֵךְ יְהוָה:

כאן מסיימים הספרדים

יא עֲנִיָּה סוֹעֲרָה לֹא נֻחָמָה הִנֵּה אֲנֹכִי מַרְבִּיץ בַּפּוּךְ אֲבָנַיִךְ
וִיסַדְתִּיךְ בַּסַּפִּירִים: יב וְשַׂמְתִּי כַדְכֹד שִׁמְשֹׁתַיִךְ וּשְׁעָרַיִךְ
לְאַבְנֵי אֶקְדָּח וְכָל־גְּבוּלֵךְ לְאַבְנֵי־חֵפֶץ: יג וְכָל־בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי
יְהוָה וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ: יד בְּצֶדֶקָה תִּכּוֹנָנִי רַחֲקִי מֵעָשֹׁק כִּי־
לֹא תִירָאִי וּמִמְּחִתָּה כִּי לֹא־תִקְרַב אֵלָיִךְ: טו הֵן גּוֹר יָגוּר אֶפֶס
מֵאוֹתִי מִי־גָר אִתָּךְ עָלַיִךְ יִפּוֹל: טז הֵן הנה קרי אֲנֹכִי בָּרָאתִי
חָרָשׁ נֹפֵחַ בְּאֵשׁ פֶּחָם וּמוֹצִיא כְלִי לְמַעֲשֵׂהוּ וַאֲנִי בָּרָאתִי
מַשְׁחִית לְחַבֵּל: יז כָּל־כְּלִי יוּצַר עָלַיִךְ לֹא יִצְלָח וְכָל־לָשׁוֹן
תָּקוּם־אִתָּךְ לַמִּשְׁפָּט תַּרְשִׁיעִי זֹאת נַחֲלַת עַבְדֵי יְהוָה וְצִדְקָתָם
מֵאִתִּי נְאֻם־יְהוָה: יח הוֹי כָּל־צָמֵא לְכוּ לַמַּיִם וַאֲשֶׁר אֵין־לוֹ

כֶּסֶף לָכֶם שִׂבְרוֹ וְאֹכַלְתֶּם וְלָכוּ שִׂבְרוּ בְלוֹא־כֶסֶף וּבְלוֹא מְחִיר
יין וְחָלָב: יט לָמָּה תִשְׁקְלוּ־כֶסֶף בְּלוֹא־לֶחֶם וִיגִיעֲכֶם בְּלוֹא
לְשָׂבְעָה שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ אֵלַי וְאִכְלוּ־טוֹב וְתִתְעַנַּג בַּדֶּשֶׁן נַפְשְׁכֶם:
כ הַטּוּ אָזְנְכֶם וְלֻכוּ אֵלַי שִׁמְעוּ וְתִחְיֶינָה נַפְשְׁכֶם וְאִכְרְתָה לָכֶם
בְּרִית עוֹלָם חַסְדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים: כא הֵן עֵד לְאוּמִּים נְתַתִּיו
נָגִיד וּמְצַוֵּה לְאֻמִּים: כב הֵן גּוֹי לֹא־תֵדַע תִּקְרָא וְגוֹי לֹא־
יְדָעוּךָ אֵלֶיךָ יָרוּצוּ לְמַעַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פֵאֲרֶךָ:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך יצל"ח דברו משנה והלכה מכדר מחרות שהוא נגד היסוד בחינת היום:

משנה מקואות פרק ב'

הַטָּמֵא שֶׁיָּרַד לִטְבּוֹל. סָפֵק טָבַל סָפֵק לֹא טָבַל. אֲפִילוּ טָבַל. סָפֵק יֵשׁ בּוֹ
אַרְבָּעִים סְאָה. סָפֵק אֵין בּוֹ. שְׁנֵי מִקְוָאוֹת אֶחָד יֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים
סְאָה. וְאֶחָד שֶׁאֵין בּוֹ. טָבַל בְּאֶחָד מֵהֶם וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה מֵהֶן טָבַל. סָפֵק
טָמֵא: ג מִקְוֶה שֶׁנִּמְדַּד וְנִמְצָא חָסֵר. כָּל טָהֳרוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל גַּבָּיו לְמַפְרֵעַ.
בֵּין בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד בֵּין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים טְמֵאוֹת. בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים
בְּטוּמְאָה חֲמוּרָה. אֲבָל בְּטוּמְאָה קַלָּה. כְּגוֹן אָבִי אוֹכְלִין טְמֵאִים וְשָׁתָה
מַשְׁקִין טְמֵאִים. בָּא רִאשׁוֹן וְרִבּוּ בְּמַיִם שְׁאוּבִים. אוֹ שֶׁנָּפְלוּ עַל רִאשׁוֹן וְרִבּוּ
שְׁלֹשָׁה לוֹגִין מַיִם שְׁאוּבִין. וְיָרַד לִטְבּוֹל. סָפֵק טָבַל סָפֵק לֹא טָבַל. אֲפִילוּ
טָבַל. סָפֵק יֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה. סָפֵק אֵין בּוֹ. שְׁנֵי מִקְוָאוֹת אֶחָד יֵשׁ בּוֹ
אַרְבָּעִים סְאָה וְאֶחָד שֶׁאֵין בּוֹ. טָבַל בְּאֶחָד מֵהֶן וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה מֵהֶן טָבַל
סָפֵק טָהוֹר. רַבִּי יוֹסֵי מְטַמֵּא. שֶׁרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כָּל דָּבָר שֶׁהוּא בְּחֶזְקַת
טוּמְאָה. לְעוֹלָם הוּא בְּפִשּׁוּטוֹ עַד שֶׁיִּוָּדַע שֶׁטָּהוֹר. אֲבָל סָפֵק טָהוֹר וְטָמֵא

טהור

ברטנורא

פרק ב **א** הטמא שירד לטבול ספקו טמא לפיכך נכרת מחזקתיה ובחזקת טומאה הוא:
ב בין ברה"י בין ברה"ר טמאות. ומ"ג דספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור
הני ספק טהרה הוא ולא ספק טומאה: **בטומאה חמורה.** כגון הטומאה שמטמאתו מן התורה:
ט"מאה קלה. דרבנן: **אבל איכל"ם טמאים.** אבל הני פרס מהסוכלים טמאים אי שתה
רבינו מקרין טמאים נפשל נוסי מלאכול כזרומה ופיסל את התרומה מדרבנן וכולן מי"ה דכר
שנזרו בו חכמי' וכולהו מפורסים בפ"ק דבכת: **אפילו טבל.** דהכתם ליכא תרתי לריעיתך שמא לא
טבל כלל ואפילו טבל שמא קודם טבילה נתחסר חפ"ה ספיקו טהור: **ר"י טמטא.** ואפילו בא מאה
דרבנן מטים דנכרת בחזקת טומאה: אבל ספיקו ליטמא ולטמא. כגון ספק אכל מוכלים טמאים
או לא אכל הרי ספקו ליטמא או ודאי אכל מוכלים טמאים ספק נגע נכנר על תרומה ספק

טָהוֹר: ג סָפֵק מַיִם שֶׁאוּבִין שֶׁטִּהֲרוּ חֲכָמִים. סָפֵק נָפְלוּ סָפֵק לֹא נָפְלוּ. אֲפִילוּ נָפְלוּ. סָפֵק יֵשׁ בָּהֶם אַרְבָּעִים סְאָה סָפֵק אֵין בָּהֶם. שְׁנֵי מִקְוָאוֹת. אֶחָד יֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה וְאֶחָד אֵין בּוֹ. נָפַל לְאֶחָד מֵהֶן. וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְאֵיזֶה מֵהֶן נָפַל. סְפֵקוֹ טָהוֹר מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בַּמֶּה יִתְלֶה. הָיוּ שְׁנֵיהֶם פְּחוּתִים מֵאַרְבָּעִים סְאָה. וְנָפַל לְאֶחָד מֵהֶם. וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְאֵיזֶה מֵהֶן נָפַל. סְפֵקוֹ טָמֵא. מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ בַּמֶּה יִתְלֶה: ד רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר רְבִיעִית מַיִם שֶׁאוּבִין בַּתְּחִלָּה פּוֹסְלִים אֶת הַמִּקְוֶה. וּשְׁלֹשָׁה לוֹגִין עַל פְּנֵי הַמָּיִם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בַּסּוֹף שְׁעוּרוֹ שְׁלֹשָׁה לוֹגִין: ה מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁלֹשׁ גּוּמּוֹת שֶׁל מַיִם שְׁאוּבִין שֶׁל לוֹג לוֹג. אִם יָרוּעַ שֶׁנָּפַל לְתוֹכוֹ אַרְבָּעִים סְאָה מַיִם כְּשֵׁרִים. עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לַגּוּמָא הַשְּׁלִישִׁית כָּשֵׁר. וְאִם לָאו פָּסוּל. רַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר. מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּמִקְוֶה מָמוּךְ לַמִּקְוֶה: ו הַמְּסַנֵּק לַטִּיט לְצַדְדִין. וּמָשְׁכוּ כְּמָנוּ שְׁלֹשָׁה לוֹגִין כָּשֵׁר. הָיָה תוֹלֵשׁ וּמָשְׁכוּ מִמָּנוּ שְׁלֹשָׁה לוֹגִין פָּסוּל. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר. מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִתְפַּוֵּן לְשָׁאוֹב: ז הַמְּנַיֵּחַ קַנְקַנִּים בְּרֹאשׁ הַגֹּג לְנַגְּבָן. וְנִתְמַלְּאוּ מַיִם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִם עֵינַת נְשָׁמִים הִיא אִם יֵשׁ בּוֹ כְּמַעֲט מַיִם בַּכּוֹר יִשָּׁבֵר. וְאִם לָאו לֹא יִשָּׁבֵר. רַבִּי

יהושע

ברטנורא

לח נגע הרי ספיקו לטמא מעתה ר"י דחין כאן חזקת טומאה ואין הלכה כר"י: ג ספק מים שאובין שטהרו חכמים. במסכת טהרות פ' הזורק טומאה תמן תניען חלו ספיקות שטהרו חכמים ספק מים שאובין למקוה: ספק נפלו. ג' לוגין מים שאובין במקוה הסר: ספק יש בהן מ' סאה. כלומר ספק היה במקוה ארבעים סאה כשרים קודם שנפלו השאובין דשוב אין השאובין פוסלין אותו: שיש לו במה יתלה. שיש לו מקום לתלות שפילתן שלא נגרעו לון פסול: שאין לו במה יתלה. דממה שפסק רבי מנייהו דנפל שפלוהו הלכך שניהם פסולין והאי דמטהרינן הכא ספק מים שאובין במקום שים לו במה לתלות הייט משום דשאובין דרבנן והא דתניא בת"כ לך מעין וכור מקוה מים מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים מסתברא כשלמא היא: ד בתחלה. שלא היה במקוה מים כלל כשנפל בו רביעית מים שאובין ונמלא אח"כ שיעורו כמי גשמים. על פני המים. לאחר שהיה בו הרבה מים כשרים: וחכ"א וכו' והלכה כחכמים: ה של לוג לוג. לוג אחת ככל גומא: עד שלא הגיע לגומא שלישית כשר. דהוה ליה כמקוה שלם שנפלו לתוכה ג' לוגין מים שאובין דלא פסלוהו ור"י הוחיל והיה במקוה מ' סאה קודם שהגיע המים לגומא שלישית לא נפסל המקוה: במקוה ממוך למקוה. במקוה כשר הממוך למחוב שזה עומד בכשרותו וזה עומד בפסולתו ור"י המים שבגומא כעומדים בפ"ע חציו ולא כמעורבין והלכה כר"ם: ו המסנק. כמו המפלק ממפלק את הטיט לצד אחד ולא מחלם את הטיט מן המים אלא בתוך המים סלקן לצד אחד שאם תלבו מן המים נחסר כשחוב ואם משכו ממנו ג' לוגין פיסל את המקוה ודוקא כשאין במקוה מ' סאה הוא דג' לוגין מים שאובין פיסלין את המקוה אבל אם היו בו מ' סאה אין כל מ"ש שאובין שבעולם פיסלין אותו: ור"ש מכשיר משום דאין מתכוין למחיבה אלא לסלק את הטיט למקום אחד והלכה כר"ם: ז לנגבן. תרגיס והגה תרבו והא גניבו ודוקא לנגבן אלא נתכוין לקבל המים לכך לא נעשו שאובין דכתיב אך מעין וכור מה מעין שאין בו תפיסת ידי אדם אף כור שאין בו תפיסה ידי אדם: אם עונת גשמים היא. שנתקבצו שמים כעבים וירדו גשמים: אם יש בו מעט מים בכור. גרסינן ול"ג או: ישבר. הקנקנים ויפלו המים שבתוכן לכור להמשכה היה כיון שמתיך כלים שבורים מפלים לכור: ואם לאו. שהיה עונת גשמים ול"ג שאין שם שאובין בכור: לא ישבר. דאם תינח

יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ יִשָּׁבֵר. אוֹ יִכָּפֶה. אֲבָל לֹא יֵעָרֶה: ח הַפַּיָּד יְשַׁשְׁכַּח עָצִיץ בְּבוֹר וְנִתְמַלֵּא מַיִם. אִם הָיוּ הַמַּיִם צָפִים עַל גַּבָּיו כָּל שֶׁהֵן יִשָּׁבֵר. וְאִם לָאו לֹא יִשָּׁבֵר. דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ יִשָּׁבֵר: ט הַמְסַדֵּר קַנְקַנִּים בְּתוֹךְ הַבּוֹר וְנִתְמַלְּאוּ מַיִם. אַף עַל פִּי שֶׁבִּלַּע הַבּוֹר אֶת מְקוֹמוֹ הֲרֵי זֶה יִשָּׁבֵר: י מְקוָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה מַיִם וְטִיט. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מַטְבִּילִין בְּמַיִם. וְאֵין מַטְבִּילִין בְּטִיט. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר בְּמַיִם וּבְטִיט. בְּאֵיזֶה טִיט מַטְבִּילִין. בְּטִיט שֶׁהַמַּיִם צָפִים עַל גַּבָּיו. אִם הָיוּ הַמַּיִם מַצַּד אֶחָד. מוֹדֶה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁמַּטְבִּילִין בְּמַיִם וְאֵין מַטְבִּילִין בְּטִיט. בְּאֵיזֶה טִיט אָמְרוּ. בְּטִיט שֶׁהַקָּנֶה יוֹרֵד מֵאֵלָיו. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. מָקוֹם שֶׁאֵין קָנֶה הַמְּדָה עוֹמֵד. אַבָּא אֶלְעָזָר בֶּן דּוֹלְעַי אוֹמֵר. מָקוֹם שֶׁהַמִּשְׁקוֹלֶת יוֹרֶדֶת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַיּוֹרֵד בְּפִי חֲבִית. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הַנִּכְנָס בִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד. רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צָדוֹק אוֹמֵר הַנִּמְדָּד בַּלּוֹג:

ברטנורא

שוה גשמים הרי לח יוכל לעשות מקוה מן המים שבקנקנים בלבד דמ"ל לר"ח שחושב שהמשיכה כולה חו רוכב פסולה אבל כשהיה שוה גשמים ישבר להמשיך חלו המים ויתמלא רוב המקוה כמי גשמים וכשהין בו מים כלל לח ישבר מ"ש שהיה שוה גשמים שמא יפלו מן המים לכאר רביעית קודם שבירה ור"ח לעשמים דאמר לעיל רביעית מים פוסלים את המקוה לכתחלה: ור' יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר. דקסבר ג' לוגין פוכלים את המקוה בין בתחלה בין בסוף ולח רביעית ולח חיישינן שמא יפלו לבור ג' לוגין קודם שבירה ומ"ג דלמו שיעה גשמים הוא ישבר דיכול להמשיך עד שישיר מקוה דקסבר בחוכה שהמשיכה כולה טהורה ואין הלכה כר"ח: או יכפה בכופה הקנקנים שעל הגג שלח יפלו המים מחוכן לבור שלח יפלו לגד אחר ומשם נמשכים לבור: אבל לא יערה. שאם הגביה הקנקנים ויריה חוחן נעשה כמים שחוכין שהרי ים כהם תפיסת ידי חדם: ח הסייד. חומן הסד את הבור בסיד כדי ליחוק מימיו ודרכו להכניס הסיד לבור בעלין וחותו בור היו בו מים כשריס ונסקע העלין לתוך המים ונתמלח: אם היו המים צופין על גביו כל שהוא ישבר. שלח נשחבו המים דכל שעה הם מעורבין אבל אם היה מעלה העלין בידו היו נפסקים ונעשים תלושים: ואם לאו. שאין המים נפים על גביו: לא ישבר. וכשחינה שוה גשמים חיירי דאם היה שוה גשמים כיון דחיכף מים בבור ישבר כדחמרן: ר' יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר. דיכול להמשיך כדפרישנא לעיל: ט המסדר קנקנים בבור ונתמלאו. אע"פ שבלע הבור את מימיו ואין מים בבור חלח שבקנקנים: הרי זה ישבר. כרבי יהושע דאין רביעית פוכל ומשבר את הקנקנים ושוה מקוה כתהלה: י ר' יהושע אומר במים ובטיט. כשהמים נפים ע"ג הטיט ונפולו רגליו שוקעות בטיט מטבילין לר"י מפני שהמים מקדימים ור"ח לית ליה הלי סברת הכל אם היה מטביל כלי קטן במים הנפים ע"ג הטיט כהא מודה ר"ח דפלוגתה לו טבילה כיון שלח ה'שוקע בטיט כלל מגיעין להפוכים מ' סאה והלכה כר"י: שהקנה יורד מאליו. שהוח רך וגמוח כ"כ שאם ירימו כו קנה ישקע בטיט מחליו: מקום שאין קנה המדה עומד. קנה שמודדין בו הינו עומד מחליו בחוכו וזה הינו רך וגימוח כרחמנן: משקולת. כדיל של הכנחים וכל השטרין הללו כל אחד הוכיח בקומי הטיט ושניו שהרחמנן רך מכולם ושני קשה הימנו והשלישי קשה הימנו וכן כולם: בפי חבית. שפיה גר וקטן ואם הטיט רך כ"כ שיכול לשפוך ולהכניס בשפה גר של חבית שלחה לו טבילה: שפיפרת הנור. שפופרת של קנה שמניחין ע"פ הנוד שפופכים לתיכו ושיעור הנקב של שפופרת הנוד שיהיו חוזרות בו כ' חלכעות כיונות שהן רוחב שתי חלכעות הרחבועות של פם היד לח חניחל: הנמדד בלוג. כ"ז שהוח רך כ"כ שהיה נמדד בלוג וגוח כלי המחזיק ז' בציס הוח נמדד עם המקוה ושוכלין בו והלכה כר' יהודה:

גמרא נדה דף ח' ע"ב

תָּנוּ רַבָּנָן חֲרִי שֶׁהָיְתָה בְּחֶזְקַת מְעֻבֶּרֶת וְרָאֲתָה דָּם וְאַחַר כָּךְ הִפִּילָה רוּחַ אוֹ כָּל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁל קַיְימָא חֲרִי הִיא בְּחֶזְקָתָהּ וְדַיָּהּ שַׁעְתָּהּ וְאַף עַל גַּב שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר זֵכֶר לַדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כ"ו) חֲרִינוּ חַלְנוּ כְּמוֹ יָלַדְנוּ רוּחַ מַאי זֵכֶר לַדָּבָר חֲרִי רְאָיָה גְּדוֹלָה הִיא כִּי כְתִיב חַאי קָרָא בְּוָכָרִים כְּתִיב וּרְמִינְהוּ קָשְׁתָה שְׁנַיִם וְשָׁלִישִׁי הִפִּילָה רוּחַ אוֹ כָּל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁל קַיְימָא חֲרִי זוֹ יוֹלֶדֶת בְּוָלָד וְאִי אָמְרַתְּ לֵידָה מְעַלְיוֹתָא הִיא קוֹשִׁי סָמוּךְ לְלֵידָה רַחֲמָנָא טַהֲרֵיהּ אָמַר רַב פַּפִּי חַנַּח מֵעַתָּה לְעֵת דְּרַבָּנָן:

רש"י

ודיה שעתה. לא לממרינן חיגלאי מילתא למפרע דלאו הריון הוא ונטמאו טהרות דמעתה לעתם סל רחים: זכר לדבר. דהריון רוח שמיה הריון: קשתה. שני ימים בתוך י"ג ימי זוב ולסלישי נמי רחתה ותמ"ל הפילה רוח בו ביום ולא שפתה מן הלעב הרי לידה זו בזוב ולריכה ז' נקיים וקרבן לזיבתה דכיון דלאו ולד הוא הוי זיבה מעלית: קושי סמוך ללידה. סלא שפתה ביומיים ודם הקושי מחמת הולד הוא בא: רחמנא טהריה. מזיבה בתוך י"ג יום כפי' בעזרת כותיים: אמר רב פפי. אין ודאי דלאו לידה הוא אבל לעניין דיה שעתה חשוב ולד דמעתה לעת דרבנן:

זוהר בראשית דף ל"ב ע"א

תָּא חֲזֵי כַּד אִינּוּן עַמִּיקָן סְתִימָן דְּנַפְקִי מִגּוֹ מַחֲשָׁבָה וְקָלָא נָטִיל לוֹן לָא אִתְּגַלְיָין עַד דְּמָלָּה מְגַלֶּה לוֹי. מַאן מִלָּה הַיְינוּ דִּבּוּר וְהַאי דִּבּוּר אִקְרֵי שַׁבָּת וּבְגִין דְּשַׁבָּת אִקְרֵי דִּבּוּר דִּבּוּר דְּחוֹל אֲסוּר בְּשַׁבָּת וְכַךְ הָוָה עָבִיד רַבִּי שִׁמְעוֹן כַּד הֲמֵי לְאִמֵּיהּ דַּהֲוָות מְשַׁתְּעָיָא הָוָה אָמַר לָהּ אִימָּא שְׁתוֹקִי שַׁבָּת הוּא וְאָסִיר בְּגִין דְּדִבּוּר דָּא בָּעָיָא לְשַׁלְטָאָה וְלָא אַחֲרָא. וְהַאי דִּבּוּר דְּאִיהוּ אָתֵי מִסִּטְרָא דְּחֶשְׁךְ מְגַלֶּה עֲמוּקוֹת מַגִּיהּ. וּמַשְׁמַע מַגִּי חֶשְׁךְ הַהוּא דְּאָתֵי מִסִּטְרָא דְּחֶשְׁךְ דִּכְתִיב מַגִּי דַּיְקָא:

יוסף לחק

הלכה פסוקה

ש"ע א"ח סי' רנ"א

* הָעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה אֵינוֹ רוֹאֶה סִימָן בְּרָכָה
יֵשׁ מְפָרְשִׁים מִנְחָה גְּדוֹלָה וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים מִנְחָה קְטַנָּה. (הגהה) וְדָוְקָא בְּשֶׁעוֹשֶׂה המלאכה

מיסר

מספר שערי קדושה

אַשְׁרֵי אָדָם שָׁמַשִּׂים עָצְמוֹ כְּשׁוֹר לָעוֹל
וְכַחֲמוֹר לַמַּשָּׂאוֹי וְיוֹשֵׁב וְקוֹרֵא
וְשׁוֹנֶה בְּדִבְרֵי תוֹרָה בְּכָל יוֹם תָּמִיד וְקוֹרֵא
תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים וְשׁוֹנֶה הֲלָכוֹת

ומדרש

נח ליום ששי

הַמַּלְאָכָה דָּרְךָ קִבַּע אֲבָל אִם עוֹשֶׂה אוֹתָהּ מִתְּרַשֵּׁל וְנִרְבֶּה בִּישִׁיבָה וְיִמְצָא בָּקְחוֹרָה דָּרְךְ עֲרַאי לְפִי שָׁעָה וְלֹא קִבַּע עָלֶיהָ שָׁרִי מִיָּד רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה עָלָיו וכו' אָמַר אַבָּא וְלָבָן מָתַר לְכַתּוֹב אִגֶּרֶת שְׁרוּמִים וְכָל אֵלִיהוּ זָכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מַעִיד אֲנִי עָלַי שָׁמַיִם וְאָרֶץ בֵּין אִישׁ בֵּין אִשָּׁה בֵּין כּוּתִי בֵּין יִשְׂרָאֵל בֵּין עֶבֶד בֵּין שִׁפְחָה הַכֹּל לְפִי חֲבֵרוֹ אִם הוּא לְצוֹרְךָ שַׁבָּת וְאֵינוֹ נוֹטֵל עָלָיו שָׂכָר. וְהוּא הַדִּין לְמִי שֶׁכּוֹתֵב סְפָרִים לַעֲצְמוֹ דָּרְךְ לְמוֹדוֹ. (הגה) מְכַתְּפְרִין כָּל הַיּוֹם אֲפִילּוּ מְסַפֵּר יִשְׂרָאֵל: חַמָּא וְעָוֹן זוֹכֶה לְכָל הַבָּבוֹד הַצָּפוּן לַצַּדִּיקִים עַד שֶׁאֵין מָנִין וְשִׁיעוּר וְאֵין כָּל עַיִן יְכוֹלָה לָרְאוֹת וְאֵין כָּל אֹזֶן יְכוֹלָה לִשְׁמוֹעַ כְּבוֹד הַמְּתוּקָן לַצַּדִּיקִים וְלַחֲסִידִים: וְכֵן הוּא אוֹמֵר (ישעי' ס"ד) וּמֵעוֹלָם לֹא שָׁמְעוּ וְלֹא הֶאֱזִינוּ עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לַמְחַכֶּה לוֹ:

לך יום ראשון תורה

יכיון בקריאת ששה פסוקים אלו שהם בנגד ו' דמ"לוי יוד דיום ב"ן להשאיר בו הארת ותוספת נשמה של שבת שעברה:

יב א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַבְרָם לֶךְ־לְךָ מֵאַרְצְךָ
וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ: וַאֲמַר יְיָ לְאַבְרָם אֵיזֵל לָךְ מֵאַרְעָךְ וּמִיַּלְדוּתָךְ וּמִבֵּית
אָבוּךְ לְאַרְעָא דִּי אַחֲזִנָּךְ: ב וְאֶעֶשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וַאֲבָרֶכְךָ
ואגדלה

רש"י

(א) לך לך. להנאתך ולטובתך. ועוד אמרתי לגוי גדול כאן לי אתה זוכה לכנים. ועוד שהודיע טבעך בעולם: (ב) ואעשך לגוי גדול. לפי שהדרך גורמת לשלשה דברים ממעטת פריה ורביה וממעטת את הממון וממעטת את השם לכך הוזקק לשלשה ברכות הללו שהבטיחו על הבנים ועל הממון ועל השם (ס"ה וזהו ואגדלה שמך הריני מוסיף חות על שמך שעד עכשיו שמך מכרס מכאן ואילך לכרסם ואכרסם עולם רמ"ח כנגד ליבריו של אדם ברש"י יפן): ואברכך. בממון. ג"ר: והיה ברכה. הברכות נתונות בידך עד עכשיו היו בידי ברכתי לאד' ונח ומעכשיו אתה מברך את אשר תחפץ. ב"ר. ד"ה ואעשך לגוי גדול זהו שאומרים אלהי אברהם. והברכך זהו ב' אומרי' אלהי יצחק. ואגדלה שמך זהו שאומרים אלהי יעקב. יכול יהיו חותמין בכולן ת"ל והיה ברכה הא כיצד חותמין ואין בהם: מארצך. והלא כבר יצא משם עם אביו ובא עד לחרן אלא כך אמר לו התרחק עוד משם ואז אביא אותך: אשר אראך. לא גלה לו להרן מיד כדי לחבבה בעיניו ולתת לו שכר על כל דיבור ודבור. וכיוצא בו (בראשית כב) את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק. כיוצא בו (שם) על

להר

וְאַגַדְלָה שִׁמְךָ וֶהְיֵה בְּרָכָה׃ וַאֲבָרְכָה לְעַם כָּנִי וַאֲבָרְכֵנְךָ
וַאֲגַבֵּי שְׁמֶךָ וּתְהִי מְבָרָךְ׃ ג וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלֶּלְךָ אָאֹר
וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה׃ וַאֲבָרֵךְ יְבָרְכֵךְ וּמְלַטְטֵךְ
אֵילוֹט וְיִתְבָּרְכוּן בְּדִילָךְ כָּל זַרְעַת אַרְעָא׃ ד וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר
דִּבֶּר אֵלָיו יְהוָה וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן־חָמֵשׁ
שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מֵחָרָן׃ וַאֲזַל אַבְרָם כְּמָה דִי
מַלֵּיל עִמֵּיהּ יְיָ וַאֲזַל עִמֵּיהּ לוֹט וְאַבְרָם בַּר שִׁבְעִין וַחֲמֵשׁ שְׁנִין כְּמִפְּקֵיהּ
מֵחָרָן׃ ה וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת־שָׂרַי אִשְׁתּוֹ וְאֶת־לוֹט בֶּן־
אָחִיו וְאֶת־כָּל־רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכָשׁוּ וְאֶת־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־
עָשׂוּ בְחָרָן וַיֵּצְאוּ לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ אַרְצָה
כְּנָעַן׃ וּדְבַר אַבְרָם יַת שָׂרַי אִתְּתֵיהּ וְיַת לוֹט בַּר אָחוּהִי וְיַת כָּל קִנְיָנְהוֹן
דִּי קָנוֹ וְיַת נַפְשָׁתָא דִי שַׁעְבִּידוּ לְאוֹרַיְתָא בְּחָרָן וּנְפָקוּ לְמֵיזַל לְאַרְעָא
דִּכְנַעַן וַאֲתוֹ לְאַרְעָא דִכְנָעַן׃ ו וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ עַד מְקוֹם
שְׁכֶם עַד אֵלוֹן מוֹרֶה וְהַכְּנַעֲנִי אָז בָּאָרֶץ׃ וַעֲבַר אַבְרָם
בְּאַרְעָא עַד אֲתַר שְׁכֶם עַד מֵישַׁר מוֹרֶה וּכְנַעֲנָאָה בְּכֵן בְּאַרְעָא׃

לטה

רש"י

אחד ההרים אשר אומר אליך. כיוצא בו (יונה ג) וקרא עליה את הקריאה אשר אנכי דובר אליך׃ (ג) ונברכו בך. ים הגדות רבות וזהו פשוטו אדם אומר לבנו תהא כאברהם וכן כל וכברכו כך שבמקרא וזה מוכיח (בראשית מח) בך יברך ישראל לאמר ישימך אלהים כאפרים וכמנשה׃ (ה) אשר עשו בחרן. שהכניסן תחת כנפי השכינה לאברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים ומעלה עליהם הכתוב כאלו עשאוס (לכך כתיב אשר עשו) ופשוטו של מקרא עבדים ושפחות שקנו להם כמו (שם לא) עשה את כל הכבוד הזה (לשון קנין) (במדבר כ"ד) וישראל עושה חיל לשון קונה וכונס׃ (ו) ויעבר אברם בארץ. נכנס לתוכה׃ עד מקום שכם. להתפלל על בני יעקב כשיבאו להלחם בשכם׃ אלון מורה. הוא שכם הרואה הר גריזים ואר עיבל שסם קבלו ישראל שבועת התורה׃ והכנעני אז בארץ. היה הולך וכובש את ארצו כשבאו בני יהושע ואמרו לו שם נפלה בשחלקו של שם כשחלק גם את הארץ לבניו שנאמר (בראשית יד) ומלכי צדק מלך שלם לפיכך ויאמר אל אברם לזרעך אתן את הארץ הזאת עתיד אני להחזירם לבניך שהם מזרעו של שם׃

לטה

לְךָ לְיוֹם רִאשׁוֹן

נביאים ישעיה מ׳

א לָמָּה תֹאמַר יַעֲקֹב וְתֹדַבֵּר יִשְׂרָאֵל נִסְתְּרָה דַרְכִּי מֵיְיָ וּמֵאֱלָהַי מִשְׁפָּטִי יַעֲבוֹר׃ לָמָּה תֵּימַר יַעֲקֹב וְתִמַּלֵּיל יִשְׂרָאֵל מְטַמְּרָא אוֹרְחִי
מִן קֳדָם יְיָ וּמִן קֳדָם אֱלָהִי דִּינִי יַעְדִּי׃ ב הֲלוֹא יָדַעְתָּ אִם־לֹא שָׁמַעְתָּ אֱלָהִי עוֹלָם | יְהוָה בּוֹרֵא קְצוֹת הָאָרֶץ לֹא יִיעַף וְלֹא
יִגַע אֵין חֵקֶר לִתְבוּנָתוֹ׃ הֲלָא יְדַעְתָּא אִם לָא שְׁמַעְתָּ אֱלָהָא עַלְמָא יְיָ
דִּי בָרָא יְסוֹדֵי אַרְעָא לָא בַעֲמַל וְלָא בְלֵיאוּ לֵית סוֹף לְסוּכְלְתָנוּתֵיהּ׃
ג נֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ וּלְאֵין אוֹנִים עָצְמָה יַרְבֶּה׃ דְּיָהֵב לְצַדַּיקָא
דְּמִשְׁלְהָן לְפַתְנָמֵי אוֹרַיְתָא חוּכְמָא וּדְלֵית לְהוֹן תְּקוֹף נְכָסִין מַסְגֵּי׃
ד וְיֵעָפוּ נְעָרִים וְיִגָּעוּ וּבַחוּרִים כָּשׁוֹל יִכָּשֵׁלוּ׃ וְיִשְׂתַּהְווֹן עוֹלֵימִין
חַיְּבִין וְיִלְאוּן וּדְוָקִי רַשִׁיעַיָּא אִתְקְלָא יִתְקְלוּן׃ ה וְקֻוֵּי יְהוָה יַחֲלִיפוּ
כֹחַ יַעֲלוּ אֵבֶר כַּנְּשָׁרִים יָרוּצוּ וְלֹא יִיגָעוּ יֵלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ׃
וּדְמַסְּבְרִין לְפוּרְקָנָא דַיְיָ יְתַּבְּנְשׁוּן מִבְּנֵי גָלוּתָהוֹן וְיוֹסְפוּן חַיִל וְיִתְחַדְּתוּן
לְעֵילַיְּתְהוֹן כְּצִימוּחַ דְּסַלִּיק עַל גַּדְפֵּי נְשָׁרִין יָרַהֲטוּן וְלָא יִלְאוּן יַהֲכוּן וְלָא
יִשְׂתַּהְלוּן׃ ו הַחֲרִישׁוּ אֵלַי אִיִּים וּלְאֻמִּים יַחֲלִיפוּ כֹחַ יִגְּשׁוּ אָז
יְדַבֵּרוּ יַחְדָּו לַמִּשְׁפָּט נִקְרָבָה׃ אֲצִיתוּ לְמֵימְרִי נַגְוָן וּמַלְכְּוָן יוֹסְפוּן
חַיִל יִתְקָרְבוּן בְּכֵן יְמַלְּלוּן כַּחֲדָא לְדִינָא נִתְקָרֵב׃

רש״י

(א) למה תאמר יעקב. בגלות: נסתרה דרכי מה׳. כעלים עיניו מכל מה שעבדוהו: ג ולאין אונים. ולמי שאין לו כח: עצמה ירבה. מרבה לו לומן: (ד) ויעפו נערים. גבורת מויבים המגיערין מן המלות: ובחורים. בחס עכשיו נבוריס: (ה) יחליפו כח. מחס וחזק: אבר. כנף: (ו) החרישו אלי. לשמוע דברי ושתקו: איים. חומות: יחליפו כח. יתחזקו בכל גבורתם לולי יעמדו בדין: יגשו. הלוס ויבכו: נקרבה. נתוכח:

כתובים משלי ב

א לְמַעַן תֵּלֵךְ בְּדֶרֶךְ טוֹבִים וְאָרְחוֹת צַדִּיקִים תִּשְׁמֹר׃ בְּרִיךְ
הֲלִיךְ בְּאוֹרְחָתָא דְטָבֵי וְשָׁבְלֵי דְצַדִּיקֵי תִּנְטוֹר׃ ב כִּי־יְשָׁרִים

יִשְׁכְּנוּ־אֶרֶץ וְתִמְּימִים יִוָּתְרוּ בָהּ׃ מָטוּל דְּתַרְיֵי עָמְדִין בְּאַרְעָא
וְאַיִן דְּלָא מוּם מִשְׁתּוֹתְרוּן בָּהּ׃ ג וְרָשָׁעִים מֵאֶרֶץ יִכָּרֵתוּ וּבוֹגְדִים
יִסְּחוּ מִמֶּנָּה׃ וְרִשְׁעַיָּא מִן אַרְעָא יִסְּפוּן וּבָזוֹזֵי נָתְעַקְּרִין מִנָּהּ׃ ד בְּנִי
תוֹרָתִי אַל־תִּשְׁכָּח וּמִצְוֹתַי יִצֹּר לִבֶּךָ׃ בְּרִי נִימוֹסִי לָא תְנַשֵּׁי
וּפוּקְדָנִי יְנַטַּר לִבָּךְ׃ ה כִּי אֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ
לָךְ׃ מְטוּל דְּנוּגְדָא דְּיוֹמָתָא וּשְׁנַיָּא דְּחַיֵּי וּשְׁלָמָא נוֹסְפוּן לָךְ׃ ו חֶסֶד
וֶאֱמֶת אַל־יַעַזְבֻךָ קָשְׁרֵם עַל־גַּרְגְּרֹתֶיךָ כָּתְבֵם עַל־לוּחַ לִבֶּךָ׃
טַבְוָתָא וְקוּשְׁטָא לָא נְשַׁבְּקוּנָךְ קְטוֹרִינוּן בְּצַוָּרָךְ וּכְתוֹב אִינוּן עַל לוּחַ דְּלִבָּךְ׃

רש"י

(ב) ישכנו ארץ. לעוש"כ : יותרו בה. כשירדו לשעים לגיהנם : (ג) יכחו. יודמו :

משנה ברכות פרק ג׳

מִי שֶׁמִּתּוֹ מוּטָּל לְפָנָיו, פָּטוּר מִקְּרִיאַת שְׁמַע וּמִן הַתְּפִלָּה וּמִן הַתְּפִלִּין.
נוֹשְׂאֵי הַמִּטָּה וְחוֹפְפֵיהֶן וְהַחוֹפְפִין חֲלוֹפֵיהֶן אֶת שֶׁלְּפָנֵי הַמִּטָּה וְאֶת שֶׁלְּאַחַר הַמִּטָּה. אֶת שֶׁלַּמִּטָּה צוֹרֵךְ בָּהֶן פְּטוּרִין. וְאֶת שֶׁאֵין לַמִּטָּה צוֹרֵךְ בָּהֶן חַיָּבִים. אֵלּוּ וָאֵלּוּ פְּטוּרִין מִן הַתְּפִלָּה׃ ב קָבְרוּ אֶת הַמֵּת וְחָזְרוּ. אִם יְכוֹלִים לְהַתְחִיל וְלִגְמוֹר עַד שֶׁלֹּא יַגִּיעוּ לַשּׁוּרָה. יַתְחִילוּ. וְאִם לָאו לֹא יַתְחִילוּ. הָעוֹמְדִים בַּשּׁוּרָה הַפָּנִימִים פְּטוּרִים וְהַחִיצוֹנִים חַיָּבִין׃ ג נָשִׁים וַעֲבָדִים וְקְטַנִּים פְּטוּרִים מִקְּרִיאַת שְׁמַע וּמִן הַתְּפִלִּין וְחַיָּבִין בַּתְּפִלָּה

ובמזוזה

ברטנורא

פרק ג א מי שמתו מוטל לפניו. אחד מן הקרובים שחייב להתאבל עליהם ומוטל עליו לקברו : פטור מק"ש. משום דטריד טרדת המלוה : וחלופיהן. שכן דרך שמתאבלין לפי שהכל רוצים לזכות במלוה : את שלפני המטה. המוזמנים לנשאה כשתגיע המטה אצלם : ואת שלאחר המטה. כלומר כין שותם שלפני המטה וכין שותם שלאחר המטה אם המטה צריכה להם לשאתה פטורים : ואת שאין למטה צורך בהם. כגון ההולכים ללוות את המת כלבד לכבודו חייבין : אלו ואלו פטורין מן התפלה. דלאו דאורייתא היא כמו ק"ש. ות"ד מפני שהיא צריכה כוונה יתירה : ב להתחיל ולגמור. פרשה אחת של ק"ש : לשורה. שהיו עושים שורות שורות סביב המכל לנחמו כשיוצא מן הקבר : ואם לאו. שהיה הדרך קרוב מן הקבר עד המקום שהו עושים השורה ואין פנאי להתחיל ולגמור עד שלא יגיעו לשורה : הפנימים. הרואים פני המכלים : והחיצונים. שאינם רואים פני המכלים : ג נשים ועבדים פטורים מקריאת שמע. תע"פ שהיא מלות עשה שהזמן גרמא. וכל מלות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות ס"ד תימא להייכו דוחיל ותית כה מלכות שמים קמ"ל : ותפילין. מלות עשה שהז"ג הם לילה ושבת לאו זמן תפילין הוא ונימא וסד"א הואיל ואתקש תפילין למזוזה נשים לחייבו קמ"ל: ג קטנים. אפי' קטן שהגיע לחינוך לא הטילו על אביו להכאו בק"ש לפי שאינו מצוי תמיד אצלו בשעת ק"ש : ולא בתפילין. משום דשמא קטן אינו יודע לשמור תפליו אצלו יפיח כהן : וחייבין בתפלה

לך ליום ראשון

וּבַמְּזוּזָה וּבִבְרָכַת הַמָּזוֹן: ד בַּעַל קֶרִי מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ לֹא לְפָנֶיהָ וְלֹא לְאַחֲרֶיהָ, וְעַל הַמָּזוֹן מְבָרֵךְ לְאַחֲרָיו וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ לְפָנָיו. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְבָרֵךְ לְפָנֶיהָם וּלְאַחֲרֵיהֶם: ה הָיָה עוֹמֵד בַּתְּפִלָּה, וְנִזְכַּר שֶׁהוּא בַּעַל קֶרִי לֹא יַפְסִיק אֶלָּא יְקַצֵּר. רָד לְטָבוֹל אִם יָכוֹל לַעֲלוֹת וּלְהִתְפַּשֵּׁט וְלִקְרוֹת עַד שֶׁלֹּא תָּנֵץ הַחַמָּה יַעֲלֶה וְיִקְרָא, וְאִם לָאו יִתְכַּסֶּה בַּמַּיִם וְיִקְרָא, אֲבָל לֹא יִתְכַּסֶּה לֹא בְּמֵי הָרָעִים וְלֹא בְּמֵי הַמִּשְׁרָה עַד שֶׁיַּטִּיל לְתוֹכָן מַיִם. וְכַמָּה יַרְחִיק מֵהֶם וּמִן הַצּוֹאָה אַרְבַּע אַמּוֹת: ו זָב שֶׁרָאָה קֶרִי, עוֹנֶדֶת וְנִדָּה שֶׁפָּלְטָה שְׁכָבַת זֶרַע, וְהַמְּצַמֶּצֶת שֶׁרָאָתָה נִדָּה צְרִיכִין מְבִילָה, וְרַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר:

ברטנורא

בתפלה. דתפלה רחמי היא ומדרכן היא ותקנוה אף לנפיש ולקיל בה הקפנים: ובמזוזה. מהו דתימא הואיל ותתקם לתלמוד תורה כי היכי דנפיש פטורות מת"ת דכתיב ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם ה"ג נפטרו ממזוזה תע"פ שהיא מ"ע שלא הזמ"ג קמ"ל: ובברכת המזון. מכאיזה לן מי חייבות בברכת המזון מדאורייתא כיון דכתיב ואכלת ושבעת וברכת היינו ליה מצות עשה שלא הזמן גרמא מי אמרי׳ אין חייבות מדאורייתא מכיוס דכתיב על הארץ הטובה אשר נתן לך ואין לא נתנה לנקבות ולא תפזיטא: ד בעל קרי. עזרא תקן שלא יקרא בעל קרי כתורה כיון שרשה קרי לאוגסו כיון לרגיזו עד שיטבול ולא מבני עומקא ושהרה שאין דברי תורה מקבלין טומאה שלא כדי שלא יהיו תלמידי חכמים מצוין אצל נשותיהן כתרגולים: מהרהר. ק"ס בלבו כשהגיע זמן המקרא: ואין מברך לפניה ולאחריה. ואפילו בהרהור כיון דברכות לאו דאורייתא לא אצרכוהו רבנן ועל המזון מברך לאחריו. דחיובא דאורייתא היא: ואינו מברך לפניו. דלאו חיובא דאורייתא היא וכבר נפסקה ההלכה דבעלות לעבילותה ובעלי קריין קורין ק"ס כדרכן ושוסקן בתורה ומתפללין ומברכין כל הברכות ואין מעכבר בדבר: ה לא יפסיק. תפלתו לגמרי: אלא יקצר. כל ברכה וברכה: ולקרות עד שלא תנץ החמה. שהותיקין מדקדקים על עצמם לגמור אותה עם הנץ החמה דכתיב וירח שם שם: יתכסה במים. ודוקא מים שכורים שאין לבו רואה את העורה אבל גלגלים לא: במים הרעים. מים סרוחים: במי המשרה. מים שעורין בהן פשתן: עד שיטיל לתוכו מים. הסרי מחסרת והכי קתני ולא יקרא אלא מי רגלים עד שיתן לתוכן מים ושעור המים שיטול למי רגלים של פשם ג׳ רביעית: וכמה ירחיק מהם. מן המי רגלים שלא העיל לתוכן מים ומן הצואה: ארבע אמות. ודוקא כשהוא לגדדים או לאחריו אבל לפניו מרחיק כמלא עיניו: ז זב שראה קרי. תע"פ בעמת טומאת שבעה מכוס זיבה ואין טבילה זו מעכבתו אפ"ס צריך טבילה לדברי תורה כתקנת שדא מכוס קרי וכן נדה אם כתה להתפלל ופלטת ב"ז הרי היא כבעל קרי ים"ז מעמת התפה בפליטתו כל שלשה ימים לאחר השמים ולאחר מכאן ככר הסריה בניפה ואין רואי עוד להיות ולד טוהר ממנו והכי פירושו נדה שפלטה עתה תשמים שעמתה תחמול קודם ברחתה והמעמת מעתה ברחתה נדה אחר שעמתה צריכה טבילה: ורבי יהודה פוטר. אף במעמת ברחתה נדה פוטר ר"י ותע"ב דמעיקרא את טבילה חוות ואיכא למימר הלא פקעה הוכת טבילה מיה וכבר כתבנו לעיל דבעלות לעבילותה מפני שהיתה תקנה שאין רוב הטבור יכולין לעמוד בה:

הלכה ברכות דף י״ח ע״א

אָמַר רַחֲבָה אָמַר רַב יְהוּדָה כָּל הָרוֹאֶה הַמֵּת וְאֵינוֹ מְלַוֵּהוּ עוֹבֵר מִשּׁוּם (משלי יז) לוֵעֵג לָרָשׁ חֵרֵף עוֹשֵׂהוּ. וְאִם הִלְוָהוּ

מַה שְׁכָרוֹ אָמַר רַב אָשֵׁי עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (שם יט) מַלְּוֶה ה' חוֹנֵן דָּל וּמְכַבְּדוֹ חוֹנֵן אֶבְיוֹן. רַבִּי חִיָּא וְרַבִּי יוֹנָתָן חַד אָמַר שַׁקְלֵי וְאָזְלֵי בְּבֵית הַקְּבָרוֹת חֲדָה קַשְׁדָּיָא תְּכֵלְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹנָתָן אָמַר לֵיהּ רַבִּי חִיָּא דַּלְיֵיהּ בִּדֵּי שֶׁלֹּא יאמְרוּ לְמָחָר בָּאִין אָצְלֵנוּ וְעַכְשָׁיו מְחָרְפִין אוֹתָנוּ. אָמַר לֵיהּ וּמִי יֵדְעֵי כּוּלֵי הָאי וְהָא כְתִיב (קהלת ט) וְהַמֵּתִים אֵינָם יוֹדְעִים מְאוּמָה. אָמַר לֵיהּ אִם קָרִיתָ לֹא שָׁנִיתָ וְאִם שָׁנִיתָ לֹא שִׁלַּשְׁתָּ וְאִם שִׁלַּשְׁתָּ לֹא פֵּירַשְׁתָּ לָךְ. כִּי הַחַיִּים יוֹדְעִים שֶׁיָּמוּתוּ אֵלּוּ צַדִּיקִים שֶׁבְּמִיתָתָן נִקְרָאִים חַיִּים שֶׁנֶּאֱמַר (ש"ב כג) וּבְנָיָהוּ בֶן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ חַי רַב פְּעָלִים מִקַּבְצְאֵל הוּא הִכָּה אֶת שְׁנֵי אֲרִיאֵל מוֹאָב וְהוּא יָרַד וְהִכָּה אֶת הָאֲרִי בְּתוֹךְ הַבּוֹר בְּיוֹם הַשָּׁלֶג. בֶּן אִישׁ חַי אָמְרוּ כּוּלֵי עָלְמָא בְּנֵי מֵתֵי נִינְהוּ. אֶלָּא בֶּן אִישׁ חַי שֶׁאֲפִילּוּ בְּמִיתָתוֹ קְרוּי חַי רַב פְּעָלִים מִקַּבְצְאֵל שֶׁרִבָּה וְקִבֵּץ פְּעָלִים לַתּוֹרָה. וְהוּא הִכָּה אֶת שְׁנֵי אֲרִיאֵל מוֹאָב שֶׁלֹּא הִנִּיחַ כְּמוֹתוֹ לֹא בְּמִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן וְלֹא בְּמִקְדָּשׁ שֵׁנִי. וְהוּא יָרַד וְהִכָּה אֶת הָאֲרִי בְּתוֹךְ הַבּוֹר בְּיוֹם הַשָּׁלֶג. אִבָּא דְּאָמְרֵי דְּתַבֵּר גּוּזֵי דְּבַרְדָּא וְנָחֵת וְטָבֵל. וְאִבָּא דְּאָמְרֵי דְּתָנָא סִפְרָא דְּבֵי רַב בְּיוֹמָא דְּסָתְוָא:

רש"י

מלוה ה' חונן דל. קרי ביה מלוה את המקום מי גרם חונן את הדל ואין לך דל מן המת והמלוה חותו כאלו מלוה את המקום: דלייה. הגביהו: לא שנית. לא חזרת עליו פעם שנית כדי שתבינו בו: אלו צדיקים. ומאי יודעים שימותו ניתנים על לבם יום המיתה ומוכיס ידיעה מן העבירה ורשעים אינם יודעים מחומה בעוסים עליהם כליכם יודעים וחוטאים: הוא הכה. הפיל את הגבים של דורות מצני מקדשים שלא היה בהם כמותו: אריאל. זו בית המקדש שנאמר הוי אריאל אריאל קרית חנה דוד: מואב. על שם שבגלו דוד ונהתי מרות המואבים: גוזזי דברדא. תחיבות של ברד והקרח שקורין גלגל"ח בלע"ז והייגו ביום השלג: ונחת וטבל. לקריו כדי לעסוק בתורה. דתני ספרא דבי רב. תורת כהנים:

זהר לך דף ע"ו ע"ב

לָךְ יְיָ מַאֲרָצָךְ וְגוֹמֵר רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר (ישעיה מו) שִׁמְעוּ אֵלַי אַבִּירֵי לֵב הָרְחוֹקִים מִצְּדָקָה. שִׁמְעוּ אֵלַי אַבִּירֵי לֵב. כַּמָּה תַּקִּיפִין לְבַיְּיהוּ דְּחַיָּבַיָּיא

דחמא!

לך ליום ראשון

דְּחָמָאן עֲבִידִי וְאוֹרְחֵי דְּאוֹרַיְתָא וְלָא מִסְתַּכְּלָן בְּהוּ וְלִבַּיְיהוּ תַּקִּיפִין דְּלָא מְהַדְּרִין בְּתִיּוּבְתָּא לְנַבֵּי מָרֵיהוֹן וְאִקְרוּן אֲבִירֵי לֵב. הָרְחוֹקִים מִצְדָּקָה דְּמִתְרַחֲקִי מֵאוֹרַיְתָא. רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר דְּמִתְרַחֲקִי מִקְרְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאִינוּן רְחִיקִין מִנַּיהּ וּבְגִין כַּךְ אִקְרוּן אֲבִירֵי לֵב. הָרְחוֹקִים מִצְדָּקָה דְּלָא בָּעָאן לְקָרְבָא לְנַבֵּי קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין כַּךְ אִינוּן רְחוֹקִים מִצְדָּקָה. בֵּיוָן דְּאִינוּן רְחוֹקִים מִצְדָּקָה רְחוֹקִים אִינוּן מִשְּׁלוֹם דִּכְתִיב לוֹן שָׁלוֹם. דִּכְתִיב (ישעיה מ״ח) אֵין שָׁלוֹם אָמַר יְיָ לָרְשָׁעִים. מַאי טַעֲמָא בְּגִין דְּאִינוּן רְחוֹקִים מִצְדָּקָה. תָּא חֲזֵי אַבְרָהָם בָּעֵי לְקָרְבָא לְקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאִתְקְרֵב הַדָּא הוּא דִּכְתִיב (תהלים ס״ה) אָהֳבְתָּ צֶדֶק וַתִּשְׂנָא רֶשַׁע. בְּגִין דְּאָהַב צֶדֶק וְשָׂנָא רֶשַׁע. אִתְקְרֵב לְצִדְקָה. וְעַל דָּא כְּתִיב (ישעיה מ״א) אַבְרָהָם אוֹהֲבִי. מַאי טַעֲמָא אוֹהֲבִי. בְּגִין דִּכְתִיב אָהֳבְתָּ צֶדֶק. רְחִימוּתָא דְּקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּרָחִים לֵיהּ אַבְרָהָם מִכָּל בְּנֵי דָרֵיהּ דְּהוּו אֲבִירֵי לֵב וְאִינוּן רְחוֹקִים מִצְדָּקָה כְּמָה דְּאִתְמַר. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח (תהלים פ״ד) מַה יְדִידוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יְיָ צְבָאוֹת. כַּמָּה אִית לוֹן לִבְנֵי נָשָׁא לְאִסְתַּכָּלָא בְּפוּרְקָנָא דְּקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דְּהָא כָּל בְּנֵי נָשָׁא לָא יַדְעֵי וְלָא מִסְתַּכְּלֵי עַל מַה דְּקָאִים עֲלָמָא וְאִינוּן עַל מַה קַיְימִין. דְּכַד בָּרָא קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָלְמָא עֲבַד שְׁמַיָּא מֵאֵשׁ וּמַיִם מִתְעָרְבִין כַּחֲדָא וְלָא הֲווֹ נַגְדֵי וּכְתַר אַגְלִידוּ וְקַיְימִי בְּרוּחָא עִלָּאָה וּמִתַּמָּן שָׁתִיל עָלְמָא לְקַיְימָא עַד סַמְכִין. וְאִינוּן סַמְכִין. לָא קַיְימִין אֶלָּא בְּהַהוּא רוּחָא. וּכְשַׁעְתָּא דְּהַהוּא רוּחָא אִסְתַּלַּק כְּלְהוּ מְרַפְּפִין וְזָעִין וְעָלְמָא אַרְתַּת הַדָּא הוּא דִּכְתִיב (איוב ט׳) הַמַּרְגִּיז אֶרֶץ מִמְּקוֹמָהּ וְעַמּוּדֶיהָ יִתְפַּלָּצוּן. וּכְלָא קָאִים עַל אוֹרַיְתָא דְּכַד יֵשׁ מִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְתָא מִתְקַיְּמִים עָלְמָא וְאִינוּן קַיְימִין וְסַמְכִין קַיְימִין בְּאַתְרַיְיהוּ שְׁכִים. תָּא חֲזֵי בְּשַׁעְתָּא דְּאִתְעַר דַּרְגִּית לֵיְיָא וְקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָאל לְגַנְתָא דְּעֵדֶן לְאִשְׁתַּעְשָׁעָא עִם צַדִּיקַיָּא כְּדֵהוּ אִלֵּין דִּבְנָנְתָא דְּעֵדֶן מְזַמְּרָן וּמְשַׁבְּחָן קָמֵיהּ. דִּכְתִיב אָז יְרַנְּנוּ עֲצֵי הַיָּעַר וכו׳:

יוסף לחק

הלכה פסוקה	מוסר
ש״ע יו״ד סי׳ של״ד	מכפר דסידים סי׳ ל״ד
עַל עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה דְּבָרִים מְנַדִּין אֶת הָאָדָם וְאֵלּוּ הֵן. הַמַּבָּזֶה אֶת הַחָכָם	יַבְּרֵת ה׳ כָּל שִׂפְתֵי חֲלָקוֹת לָשׁוֹן מְדַבֶּרֶת גְּדוֹלוֹת (תהלים י״ב) כָּל הַמְסַפֵּר לָשׁוֹן הָרָע כְּאִלּוּ כּוֹפֵר בְּעִקַּר דִּכְתִיב בְּתֹרָה (שם) אֲשֶׁר אָמְרוּ לְלְשׁוֹנֵנוּ נַגְבִּיר שְׂפָתֵינוּ אִתָּנוּ מִי אָדוֹן לָנוּ. בָּא וְרְאֵה כַּמָּה כֹּחוֹ שֶׁל לָשׁוֹן הָרָע שֶׁאֵין לוֹ שִׁעוּר וְגוֹלֶה מִקְּרוֹבִים וּמֵהַמּוּכִיא שֵׁם רָע עַל שְׁאֵין שׁוֹמְעִין וְרוֹאִים
אֶת	וּמְקַפִּידִים

אֶת הַדִּין מְנַדְּין אוֹתוֹ עַד שֶׁיִּתְּנוּ. י מִי שֶׁיֵּשׁ בְּרְשׁוּתוֹ דָּבָר הַמַּזִּיק מְנַדְּין אוֹתוֹ עַד שֶׁיְּסִירֶנּוּ הַגַּזָּק. יא הַמּוֹכֵר קַרְקַע שֶׁלּוֹ לַנָּכְרִי מְנַדְּין אוֹתוֹ עַד שֶׁיִּקַּבֵּל עָלָיו כָּל אוֹנֶס שֶׁיָּבֹא מֵהַנָּכְרִי לְיִשְׂרָאֵל בְּעֵרְכּוֹ בַּעַל הַמִּצָּר. יב הַמֵּעִיד עַל יִשְׂרָאֵל בְּעַרְכּוֹאוֹת שֶׁל נָכְרִים וְהוֹצִיא מָמוֹן בְּמִקְּחוֹ שֶׁלֹּא כְּדִין מְנַדְּין אוֹתוֹ עַד שֶׁיְּשַׁלֵּם. יג טָבַח כֹּהֵן שֶׁאֵינוֹ מַפְרִישׁ הַמַּתָּנוֹת וְנוֹתְנָם לְכֹהֵן אַחֵר מְנַדְּין אוֹתוֹ עַד שֶׁיִּתֵּן. יד הַמְחַלֵּל יוֹם טוֹב שֵׁנִי שֶׁל גְּלִיּוֹת אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְנֻדֶּה, טו הָעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּעֶרֶב פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת, טז הַמַּזְקִיר שֵׁמוֹת רַבָּתָה אוֹ לַשְּׁבוּעָה בְּרַבֵּי הָבְאי. יז הַמַּבְיא אֶת הָרַבִּים לִידֵי אֲכִילַת קָדָשִׁים בַּחוּץ. יח הַמַּבְיא רַבִּים לִידֵי חִלּוּל הַשֵּׁם. יט הַמְחַשֵּׁב שָׁנִים וְקוֹבֵעַ חֳדָשִׁים בַּחוּץ לָאָרֶץ. יי הַמַּכְשִׁיל אֶת הָעִוֵּר. יא מְנַדִּין אֶת הָרַבִּים מִלַּעֲשׂוֹת מִצְוָה. יב טָבַח שֶׁיָּצְאָתָה מִרְיָפָה מִתַּחַת יָדוֹ. יג טָבַח שֶׁלֹּא הֶרְאָה בְּרַזְקַת סַכִּינוֹ לַחֲכָם. יד הַמְקַשֶּׁה עַצְמוֹ לָרַעַת. טו הַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְעָשׂוּ בֵּינוֹ וּבֵינָהּ שְׁתָּפוּת אוֹ מַשָּׂא וּמַתָּן הַמְּבִיאָן לְהֶזֵּק זֶה לָזֶה יְכֻיָּבוּ לָבֵית דִּין מְנַדִּין אוֹתָם. טז חָכָם שֶׁשִּׁמְּעָתוֹ רָעָה. יז הַמְנֻדֶּה לָמַי שֶׁאֵינוֹ חַיָּב נִדּוּי (חגיגה) וְאֵין וְצָרִיכִין לְעַנְּנָן נִדּוּי עֵדוּת וּרְאָיָה בְּרוּרָה אֶלָּא אוֹמֵר הַדַּעַת בַּאֲמָתוּת הַדְּבָרִים שֶׁהַהוֹבֵעַ טוֹעֵן בָּרִיא וְאֵי אֶפְשָׁר אֶפִילּוּ קְטָן נֶאֱמָן אִם רַעַת נוֹתֵן שֶׁאֱמֶת הַדָּבָר:

וּמַקְפִּידִים בְּבִזְיוֹנָם כְּדֵי הַמּוֹצִיא שֵׁם רָע עַל חֲבֵירוֹ הַנּוֹצֵר בְּצַלָּם וּדְמוּת עַד אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. וּמֵה יִתֵּן לָךְ לָשׁוֹן רְמִיָּה אֹמֶר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִלְשׁוֹן מָה יֵּעָשֶׂה לָךְ כָּל אֲבָרָיו שֶׁל אָדָם מַכְחִישׁ וְאַתָּה מְכַפְּנִים, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁתַּקְנַתִּי לְךָ שְׁתֵּי חוֹמוֹת אֶחָד שֶׁל עֶצֶם וְאֶחָד שֶׁל בְּשָׂר שֶׁל עֶצֶם הַשִּׁנַּיִם וְשֶׁל בְּשָׂר הַשִּׂפָתַיִם. בְּרוֹב דְּבָרִים לֹא יֶחְדַּל פֶּשַׁע. רָעוֹתָם יָרְבֶּה אָדָם בְּשֶׁתִּנָּקֶה וְאַל יְדַבֵּר כָּלָל אֶלָּא בְּדִבְרֵי חֲכָמִים אוֹ בְּהֶכְרֵחַ הַדְּבָרִים לוֹ לְצוֹרְךָ גּוּפוֹ. אָמְרוּ עָלָיו עַל רַב תַּלְמִידוֹ שֶׁל רַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ שֶׁלֹּא שָׂח שִׂיחָה בְּטֵלָה בָּל יָמָיו, בָּל הַשָּׂח שִׂיחַת חוֹלִין עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ו׳) וְדִבַּרְתָּ בָּם וְלֹא בְּדִבָּרִים אֲחֵרִים וְלַאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה עֲשֵׂה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים בְּלַאו וַעֲשִׂיתֶם (קהלת א׳) כָּל הַדְּבָרִים יָגַעַ אִישׁ לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר וְאֶפִילוּ בִּצְרָכֵי גּוּפוֹ לֹא יְרַבֶּה דְּבָרִים כִּי אִם מְעַט מַה שֶּׁצָּרִיךְ לוֹ בְּהַכְרַח גּוּפוֹ. וְכֵן בְּדִבְרֵי תוֹרָה יִהְיוּ דְּבָרָיו שֶׁל אָדָם מְעַט מְעַט וְעִנְיָנֵיהֶם מְרֻבִּים. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמִים לְעוֹלָם יִשְׁנֶה אָדָם לְתַלְמִידוֹ דֶּרֶךְ קְצָרָה. אֲבָל אִם דְּבָרָיו מְרֻבִּים וְעִנְיָנָיו מוּעָטִים זֶה עָנִין מִכְּלוּת שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ה׳) וְקוֹל כְּסִיל בְּרוֹב דְּבָרִים. סָיָג לַחָכְמָה שְׁתִיקָה. לְפִיכָךְ אַל יְמַהֵר אָדָם לְהָשִׁיב וְאַל יַרְבֶּה לְדַבֵּר וְגַם יִרְמַר בְּשׂוּבָה וָנַחַת בְּרֹא יְעַקֵּר בָּלֹא אֲרִיכוּת שֶׁדִּבְרֵי חֲכָמִים בְּנַחַת נִשְׁמָעִים:

לך יום שני תורה

יכוין בקריאת ארבעה פסוקים אלו שהם כנגד ד דמילוי יוד דשם ב״ן להשאיר כו תוספת הרוח משבת ד שעברה:

ז וַיֵּרָא יְהוָה אֶל־אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּרְאֶה אֵלָיו׃ וְאֶתְגְּלִי יֵי לְאַבְרָם וַאֲמַר לִבְנָךְ אֶתֵּן יַת אַרְעָא הָדָא וּבְנָא תַמָּן מַדְבְּחָא קֳדָם יְיָ דְּאִתְגְּלִי

ליה

רש״י

(ז) ויבן שם מזבח. על כסורת הזרע ועל כסורת ח״י: (ח) ויעתק משם. מהלו: מקדם

לֵי ה׃ ח וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם הָהָרָה מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל וַיֵּט
אָהֳלָה בֵּית־אֵל מִיָּם וְהָעַי מִקֶּדֶם וַיִּבֶן־שָׁם מִזְבֵּחַ
לַיהוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה׃ וְאַסְתֵּלֵק מַתָּן לְמוּרָא מִמַּדְנַח לְבֵית
אֵל וּפַרְסֵיהּ לְמַשְׁבַּנֵיהּ בֵּית אֵל מִמַּעְרְבָא וְעַי מִמַּדְנְחָא וּבְנָא תַּמָּן מַדְבְּחָא
קֳדָם יְיָ וְצַלִּי בִּשְׁמָא דַּיְיָ׃ ט וַיִּסַּע אַבְרָם הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ
הַנֶּגְבָּה׃ פ וּנְטַל אַבְרָם אָזֵיל וְנָטֵיל לְדָרוֹמָא׃ י וַיְהִי רָעָב
בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה לָגוּר שָׁם כִּי־כָבֵד הָרָעָב
בָּאָרֶץ׃ וַהֲוָה כַּפְנָא בְּאַרְעָא וּנְחַת אַבְרָם לְמִצְרַיִם לְאִתּוֹתָבָא תַּמָּן אֲרֵי
תַקִּיף כַּפְנָא בְּאַרְעָא׃

רש״י

מקדם לבית אל. כמזרחה של בית אל נמצאת בית אל כמערבו הוא שנאמר בית אל מיס: אהלו. אהלה כתיב בתחלה נטה את אהלו ואח״כ את בלו ב״ר: ויבן שם מזבח. נתנבא שעתידין בניו להכעיס שם על עון עכן והתפלל שם עליהם: (ט) הלוך ונסוע. לפרקים יושב כאן מדם או יותר ונוסע משם ונוטה אהלו במקום אחר וכל מסעיו הנגבה ללכת לדרומה של ג״י ושיח נגד ירושלים (פירוש ירושלים היתה בחלקו העולם וסוף ארץ ישראל כ״פ בינתיים) שהיו בחלקו של יהודה שנטלו בדרומה של ג״י הר המוריה שהיו נחלתו. בבר״ר: (י) רעב בארץ. בחומת הארץ לבדה לנכותו מה שהרעב אחר דבריו של הקב״ה שאמר לו ללכת אל הארץ כנען ועכשיו משיחו לגלות ממנה:

נביאים ישעיה מא

א מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם וּמְלָכִים
יַרְדֶּה יִתֵּן כֶּעָפָר חַרְבּוֹ כְּקַשׁ נִדָּף קַשְׁתּוֹ׃ מַן אַיְתִי בְּגָלַאי
מִמַּדְנְחָא אַבְרָהָם בְּחִיר צַדִּיקָא בְּקִשׁוֹט קָרֵיבֵיהּ לְאַתְרֵיהּ מְסַר קָדָמוֹהִי
עַמְמִין וּמַלְכִין תַּקִּיפִין תְּבַר רָמָא כְּעַפְרָא קָטִילִין קֳדָם חַרְבֵּיהּ כְּקַשָּׁא
דַּדְפִינוּן קֳדָם קַשְׁתֵּיהּ׃ ג יִרְדְּפֵם יַעֲבֹר שָׁלוֹם אֹרַח בְּרַגְלָיו לֹא

יבא

רש״י

(א) מי העיר. את אברהם להביאו מארם שהיא ממזרח: צדק. שהיה עושה: יקראהו לרגלו. בכל מסעיו הלך: יתן לפניו. יתן לפניו ד׳ מלכים ומילוחיהן: ירד. מושל עליהם: יתן. הרוגים בעפר לפני חרבו: כקש נדף. היו לפני קשתו: (ב) יעבור שלום. לא נכשל בדרכו: ארחה. דרך אשר לא בא קודם

יָבוֹא : רְדָפִינוּן עַדָּא שַׁלָּם חַיַּת אוּרַח בְּרַגְלוֹהִי לָא עָלַת : ג מִי־פָעַל
וְעָשָׂה קֹרֵא הַדֹּרוֹת מֵרֹאשׁ אֲנִי יְהוָה רִאשׁוֹן וְאֶת־אַחֲרֹנִים
אֲנִי־הוּא : מַן אֲמַר אֵיתִין קָדָם אֲמַר וְעָבִיד וְסַדַּר דָּרָיָא מִלְּקַדְמִין אֲנָא יְיָ
בָּרִית עַמָּא מְבָרַאשִׁית אַף עָלְמַי עַלְמַיָּא דִּילִי אִינּוּן בַּר מִנִּי לֵית אֱלָהָא :
ד רָאוּ אִיִּים וְיִרָאוּ קְצוֹת הָאָרֶץ יֶחֱרָדוּ קָרְבוּ וְיֹאתָיוּן :
חֲזוֹ נַגְוָתָא וְיִדְחָלוּן דְּבִסְפֵי אַרְעָא יְזִיעוּן יִתְקָרְבוּן וְיֵיתוֹן :

רש"י

לכן כרגליו : (ג) מי פעל ועשה. לו יאות מי שהוא : קורא הדורות מראש. זה מדת הרחמין : אני ה' ראשון. לעזור : ואת אחרונים. לף עמכם בניס לחרוניס להיה ולעזור לחכס : (ד) איים. עובדי עכו"ם :

כתובים משלי ג׳

א וּמְצָא־חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם : וְתִשְׂבַּח חַסְדָּא וְשִׂכְלְתָּא
וְטִיבִיתָא קֳדָם אֱלָהָא וְקֳדָם בְּנֵי אֱנָשָׁא : ב בְּטַח אֶל־יְהוָה
בְּכָל־לִבֶּךָ וְאֶל־בִּינָתְךָ אַל־תִּשָּׁעֵן : בְּכֹל בְּאֻלָּהָא מִן כָּלְהֵ לְבָבָךְ וְעַל
בִּיוְנָתָא דִּלְבָבָךְ לָאזְתְּסְתְּמִיךְ : ג בְּכָל־דְּרָכֶיךָ דַּעֲהוּ וְהוּא יְיַשֵּׁר
אָרְחֹתֶיךָ : בְּכָל אוֹרְחוֹתָךְ דְּעֵהוּ וְהוּא יְתָרֵץ שְׁבִילָךְ : ד אַל־תְּהִי
חָכָם בְּעֵינֶיךָ יְרָא אֶת־יְהוָה וְסוּר מֵרָע : לָא תְּהֵי חַכִּים בְּאַפָּךְ
דְּחַל מִן אֱלָהָא וְסָטָא מִן בִּישְׁתָּא :

רש"י

(ב) בטח אל ה'. ופזר מעותיך לקנות לך רב : (ד) אל תהי חכם בעיניך. להיות מוחס בדברי תוכיחך :

משנה שבת פרק ג

א כִּירָה שֶׁהִסִּיקוּהָ בְּקַשׁ וּבְגַבָּבָא נוֹתְנִין עָלֶיהָ תַּבְשִׁיל בְּגֶפֶת וּבְעֵצִים לֹא
יִתֵּן עַד שֶׁיָּגְרוֹף. אוֹ עַד שֶׁיִּתֵּן אֶת הָאֵפֶר. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים חַמִּין אֲבָל

לא

ברטנורא

פרק ג א כירה. מקום עבוי בארץ כדי שפיתת שתי קדרות והשם טוברת תחת שתי הקדרות : בגבבא. עלים דקים כקש שנוכנין מן השדה : נותנים עליה תבשיל. מערב שבת להשהותו שם כשבת : בגפת. פסולת של זיתים ושומשמין לאחר שהוליאו שמנן : לא יתן. מע"ש כדי להשהותה שם כשבת : עד שיגרוף. הגחלים ויוליאם מן הכירה : או עד שיהן את האפר. על גבי גחלים לכסותם ולשמש גזירה שמא יחתה בגחלים בשבת כדי למהר כשילו ודוקא בחכשיל

לך ליום שני

לֹא תַבְשִׁיל. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים חַמִּין וְתַבְשִׁיל. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים נוֹטְלִין אֲבָל לֹא מַחֲזִירִין. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים אַף מַחֲזִירִין: ג הַנּוֹר שֶׁהִסִּיקוּהוּ בְּקַשׁ וּבְגַבָּא. לֹא יֵתֵן בֵּין מְתוּכוֹ בֵּין מֵעַל גַּבָּיו. בְּפַח שֶׁהִסִּיקוּהוּ בְּקַשׁ וּבְגַבָּא. הֲרֵי הוּא כְּכִירַיִם. בְּגֶפֶת וּבְעֵצִים הֲרֵי הוּא כְּתַנּוּר: ג אֵין נוֹתְנִין בֵּיצָה בְּצַד הַמָּיחָם בְּשָׁבִיל שֶׁתִּתְגַּלְגֵּל. וְלֹא יַפְקִיעֶנָּה בְּסוּדָרִים. וְרַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר. וְלֹא יַטְמִינֶנָּה בַּחוֹל וּבָאֵבֶק דְּרָכִים. בְּשָׁבִיל שֶׁתִּצְלֶה: ד מַעֲשֶׂה שֶׁעָשׂוּ אַנְשֵׁי טְבֶרְיָא. וְהֵבִיאוּ סְרוֹן שֶׁל צוֹנֵן לְתוֹךְ אַמָּה שֶׁל חַמִּין. אָמְרוּ לָהֶם חֲכָמִים. אִם בְּשַׁבָּת. בְּחַמִּין שֶׁהוּחַמּוּ בְּשַׁבָּת. אֲסוּרִין בְּרִחְצָה וּבִשְׁתִיָּה. וְאִם בְּיוֹם טוֹב כְּחַמִּין שֶׁהוּחַמּוּ בְּיוֹם טוֹב. אֲסוּרִין

בתוניצה

ברטנורא

כשבשל שלא כישל כל צרכו או שפלו כשיל כל צרכו ומצטמק ויפה לו הוא דנזרעין שמא יהיה חבל תבשיל שלא כשיל כלל או שכשיל כל צרכו ומצטמק ורע לו מותר להשהותו על גבי כירה לף על פי שהיה גרופה וקטומה ולא חיישינן שמא יהיה הוחיל והסיח דעתו ממנו וכן תבשיל שכשיל כל צרכו והלך בתוכו מכר מי שמוך לכיון השמשות נעשה הכל כתבשיל שלא כשיל כלל שהרי הסיח דעתו ממנו: בש"א מים חמין. נותנין על גבי כירה לאחר שנרף שלא יריכי לכשלי יליכה למינור שמא יהיה: אבל לא תבשיל. אע"פ שנרף שא"א לנרוף כל הנהלים עד שלא יהיה שם גיריך אחד ואחי להתוי מאחר דניחא ליה כבשולים: בש"א נוטלין וכו'. אפילו חמין הרבה להשהות על גבי כירה גרופה ומתן את הקפר לאחר שנטלן חין מחזירין דמחזי כמכשל בשבת: ובה"א כין חמין כין תבשיל יכולין להחזיר לאחר שנטלן. ולא ברי כ"ה להחזיר שלא כזמן בידו שלא הניחן על גבי דבר אחר אבל לאחר שהניחן בקרקע או על גבי דבר אחר אסור להחזירן אפילו לכ"ה דהוי כמטמין לכתחלה בשבת: ב תנור. מתוך שאר למעלה ורחב למטה נקלע חומו לדיוכו שפי מכירה ואפילו הסיקוהו בקש וכנכנא חיישינן שמא יהיה לטעום אינו מסיח דעתו ממנו: בין מעל גביו. לסמוך אצל דופנו: כיופח. עשוי ככירה אלא שאורכו ברחבו וחין בו אלא מקום שפיתת קדרה אחת והאם טוכרת תחתיה והכלו רב מהבל הכירה שהכירה פתוחה מלמעלה שיעור שתי קדירות והכיופח אין פתוחה אלא שיעור קדירה אחת ופתוח מהבל התנור: ג אין ניתנין. בשבת: ביצה בצד המיחם. קומקום של נחושת שהממים בו המים על גבי האש: שיתגלגל. שתלנה קלת עד שתהא מגילגלת כלומר מעורבת: ולא יפקיענה בסודרין. לא יכרכנה על סידר שהוחם בחמה כדי שתלנה כו דנזרעין תולדות החמה אטו תולדות האור ואין הלכה כרבי יוסי: הלא יטמינה בחול ובאבק דרכים. שהוחמו מכח החמה וכבר לא ברי ר"י דנזר חל אטי רמץ הוחל ותרווייהו דרך הטמנה אתי למימר מה לי רמץ מה לי חול אי"ב נזר ר"י שמא יזיז שפר ממקומו שמא לא יהא שם חול עקיר ככל הצורך ואתי לאחוזי שפר הדבוק והיו תולדה דאורג: ד סילון. צינור שממשיכין המים לתוכו והיה תיתו צינור מסוקע בחמי טבריה ומתחמם מכח חוסם המים החמים וכשהיו המים ניגנין ממשכין בתוכו מתחממין בתוכו סלון שנתחמם בתוך חמי טבריה. ואמרו חכמים שהמים שנמשכו בתוכו צינור בשבת דיש כדין המין שהוחמו בשבת אסורים לרחץ בהן אפילו חבר קטן ואסורים לף בשתיה והמים שעוברין בו בי"ט דיש כדין המין שהיחמו כי"ט אסורים לרחץ בהן כל הגוף אבל מותר לרחץ בהן ידיו ורגליו ומותרים בשתיה והלכה כחכמים וחזרו בהן חבמי טבריה ושברו את הסילון: טוליא. פירסו בשים מכפים ונתלים מבחוץ והוא כלי שים בו בית הקול קטן אצל דופנו מבחוץ מחובר לו וניתנים שם נחלים והמים בקבולו הגדול ואם נרפוהו מן הנחלים מבעוד יום ניתן מן המים שבקבולו הגדול בשבת ואע"פ שהוחמו קלת מחמת כלי לפי שהיו מוסף הבל אלא מעמר ומקיים הוא שבהם שלא יעשנו: אנטיבי. הוא כלי נחשת שים לו שתי אולים ומשימין המים למעלה והאש

למטה

בְּרֵיחָצָה וּמִתְרִין בְּשִׁתְיָה. מוֹלִיאָר הַנָּרוּחַ שׁוּתִין הֵימֶנּוּ בְּשַׁבָּת. אֲנַטִּיכִי אַךְ עַל פִּי שֶׁנָּרוּפָה אֵין שׁוּתִין מִמֶּנָּה: ה הַמֶּתֶם שֶׁפִּנָּהוּ לֹא יִתֵּן לְתוֹכוֹ צוֹנֵן. בְּשִׁבִּיל שֶׁיֶּחֱמוּ. אֲבָל נוֹתֵן הוּא לְתוֹכוֹ אוֹ לְתוֹךְ הַכּוּס אוֹ לְתוֹךְ הַכַּדִּי לְהַפְשִׁירָן. הָאִלְפָּם וְהַקְּרָדָה שֶׁהֶעֱבִירָן מְרוּתָּחִין לֹא יִתֵּן לְתוֹכָן תַּבְלִין. אֲבָל נוֹתֵן הוּא לְתוֹךְ הַקְּעָרָה. אוֹ לְתוֹךְ הַתַּמְחוּי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לַכֹּל הוּא נוֹתֵן חוּץ מִדָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חוּמֶץ וְצִיר: ו אֵין נוֹתְנִין כֵּלִי תַּחַת הַנֵּר לְקַבֵּל בּוֹ אֶת הַשֶּׁמֶן. וְאִם נָתַנּוּ מִבְּעוֹד יוֹם מֻתָּר. וְאֵין נַאוֹתִין מִמֶּנּוּ לְפִי שֶׁאֵינוֹ מִן הַמּוּכָן. מְטַלְטְלִין נֵר חָדָשׁ אֲבָל לֹא יָשָׁן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כָּל דַּבָּרוֹת מְטַלְטְלִין. חוּץ מִן הַנֵּר הַדּוֹלֵק בְּשַׁבָּת. נוֹתְנִין כֵּלִי תַּחַת דַּבָּר לְקַבֵּל נִיצוֹצוֹת. וְלֹא יִתֵּן לְתוֹכוֹ מַיִם מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְכַבֶּה:

ברטנורא

למטה בין שתי הסולים ומתוך שהאם למטה בין שתי הסולים חזינו כאחר הרכה ותע"פ שגרף הגחלים מע"ם המים מתחממים כו בשבת לפיכך אין שיחין מהם בשבת: ה המיחם. קומקום של נחושת שמשימין תוחו על גבי האש לחמם המים שבתוכו: שפינהו. מעל הכירה וים בתוכו מים חמין: לא יתן לתוכו. מים מועטים. כדי שיתחממו מן המים החמים שבתוכו בתוך המיחם דהוה ליה כמבשל בשבת: אבל נותן לתוכו. מים מרובים עד שיעמדו כדי פיסרין: או לתוך הכוס. ותע"פ שהוא כלי שני דוקא להפסירן מותר אבל מיעטים כדי שיחמו לא דסכירא ליה דהאי תנא דכלי שני מבשל ולקמן תניא אבל נותן הוא לתוך הקערה דמשמע דכלי שני הוא מבשל והלכה דכלי שני הוא מבשל: שהעבירן. מן האור מרותחין ערב שבת בין השמשות: לא יתן להיכן הבלין. משתהך דכלי ראשון כל זמן שרותח מבשל: אבל נותן הוא לתוך הקערה. דכלי שני הוא מבשל: תמחוי. כמין קערה גדולה שמערה כל התלפס לתוכו ומשם מערה לקערות: לכל הוא נותן. לפי' לכלי ראשון: חוץ מדבר שיש בו חומץ או ציר. הטעם ממליחת דגים שהם מבשלין התבלין ואין הלכה כר"י ודוקא תבלין הוא דאסיר ליה ליתן בכלי ראשון לפילו לאחר שהעבירו מן האור אבל מלח אפילו בכלי ראשון לא בשלה אלא ע"ג האור בעינן לפיכך מותר לתת מלח אפילו בכלי ראשון לאחר שהעבירו מן האור: ך אין נותנין. בשבת: כלי החת הנר לקבל בו את השמן. המטפטף משום דשמן מוקלה הוא ואסור לבטל כלי מהיכנו כלומר להוסיף כלי במקום אלא יוכל עוד ליטלו משם דהוי ליה כקובע לו מקום ומחברו בטיט ודמי למלאכה וכלי זה מסיפל בו השמן מוקלה הוא ואסור לטלטלו: אין ניאותין. אין נהנין מן השמן המטפטף מן הנר בשבת: לפי שאינו מן המוכן. שבשר היקלה להדלקה: מטלטלין נר חדש. שאינו מלוי ומזי לאחתמוי ביה: אבל לא ישן. דמוקלהו מחמת מיחום הוא: חוץ מן הנר הדולק. כעוד שהוא דולק אסור גזירה שמא יכבה ולית ליה לר"ם מוקלה מחמת מיחום ולא מוקלה מחמת מיחום ואין הלכה כר"ם שמתיר לטלטל כל הנרות חוץ מן הנר הדולק שנר שהדליקוהו לצורך שבת אף על פי שבכה אסור לטלטלו כל אותו שבת דמנו דאתקצי לבין השמשות אתקצי לכולי יומא אבל כשאר נרות הלכה כמותו שאין מוקלה לשבת אלא מוקלה מחמת חסרון כיס דמודה ביה ר"ם: נותנים כלי תחת הנר. בשבת לקבל נצוצות של שלהבת העשויות מן הנר כדי שלא ילקו מה שתחתיו דנצוצות אין בהם ממש ואין הכלי מבושל מהיכנו בהכי: ולא יתן לתוכו מים. ופירוש מערב שבת דנזרין ע"ם אלו שבת ובשבת אי הוה שביד כי האי גוונא הוה מבבה ואייב הלכך בע"ם אסיר:

לך ליום שני

הלכה שבת דף מ"א ע"א

רבי זירא חוה קא משתמיט מדרב יהודה דבעי למיסק לארעא דישראל דאמר רב יהודה כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה שנאמר בבלה יובאו ושמה יהיו. אמר איזיל ואשמע מניה מלתא ואיתי ואסק אזל אשבחיה דקאי בי באני וקאמר ליה לשמעיה הביאו לי נתר הביאו לי מסרק פתחו פומייכו ואפיקו הבלא ואשתו מסאיא דבי באני אמר אלמלא לא באתי אלא לשמוע דבר זה די. בשלמא הביאו נתר והביאו מסרק קא משמע לן דברים של חול מותר לאומרם בלשון הקדש. פתחו פומייכו ואפיקו הבלא נמי פרשמואל דאמר שמואל הבלא מפיק הבלא אלא אשתו מיא דבי באני מאי מעליותא דתניא אכל ולא שתה אבילתו דם ושתה תחלת חולי מעים אכל ולא הלך ארבע אמות אבילתו מרקבת ושתה תחלת ריח רע. הנצרך לנקביו ואבל דומה לתנור שהסיקוהו על גבי אפ"ו ושתה תחלת ריח זוהמא. רחץ בחמין ולא שתה מהן דומה לתנור שהסיקוהו מבחוץ ולא הסיקוהו מבפנים. רחץ בחמין ולא נשתטף בצונן דומה לברזל שהכניסוהו לאור ולא הכניסוהו לצונן. רחץ ולא סך דומה למים על גבי חבית:

רש"י

משתמיט. היה ירא לירחות לו מכוס דכוס בעי רבי זירא למיסק לארעא דישראל ורב יהודה לא סבירא ליה וירא פן יגזור עליו מליך: בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי וגו'. ור' זירא אמר לך האי קרא בכלי שרת כתיב כדאמרינן בכתובות: הביאו לי נתר. לחוף את ראשי וקאמר להו בלשון הקודש: פתחו פומייכו. ויכנס הבל בית המרחץ להוך הגוף ויוליד הבל על זיעה: ואשתו מן מים חמין ואפילו לא הוחמו מלא לרחיצה: מותר לאומרם. בבית המרחץ ואפילו בלה"ק: הבלא. דמרחץ הנכנס דרך הפה: מפיק הבלא. דזיעה: ולא הלך ארבע אמות. קודם שיצן: מרקבת. ליגע מתעכלת לעשות זבל: ריח רע. ריח הפה: ריח זוהמא. כל גופו מוסס בזיעה תמיד: ולא הסיקוהו מבפנים. שאינו מוציל לאפות בו כלום: ולא הכניסוהו לצונן. שאין מחזיקין את הברזל: למים על גבי חבית. על שוליו ומדדיו שאינם נכנסים לתוכו:

ילך

זהר לך דף ע"ח ע"ב

וַיֹּאמֶר אַבְרָם בַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו יְיָ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר תָּא חֲזֵי דְּהָא לָא כְתִיב וַיֵּצֵא אַבְרָם בַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו יְיָ אֶלָּא וַיֵּלֶךְ כְּמָא דְּאַתְּ אָמַר לָךְ לָךְ דְּהָא יְצִיאָה בְּקַדְמִיתָא עַבְדוּ דִּכְתִיב וַיֵּצְאוּ אֶתְּם מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן וְהַשְׁתָּא כְּתִיב וַיֵּלֶךְ וְלָא כְתִיב וַיֵּצֵא. כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו יְיָ דְּאַבְטַח לֵיהּ בְּכָךְהוּ הַבְטָחוֹת. וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט דְּאִתְחַבָּר עִמֵּיהּ בְּגִין לְמֵילַךְ מֵעוֹבָדוֹי וְעִם כָּל דָּא לָא אוֹלִיף הָאי. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּא דְּאוֹלְפֵי אָרְחוֹי דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין לְמֵילַךְ בְּהוּ וּלְדַחֲלָא מִנֵּיהּ מֵהַהוּא יוֹמָא דְּדִינָא דְּזַמִּין בַּר נָשׁ לְמֵיהַב דִּינָא וְחוֹשְׁבָּנָא לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. פָּתַח וְאָמַר (שם) בְּיַד כָּל אָדָם יַחְתּוֹם לְדַעַת כָּל אֲנָשֵׁי מַעֲשֵׂהוּ. הָאי קְרָא אוּקְמוּהָ. אֲבָל (דע"ט ע"א) תָּא חֲזֵי בְּהַהוּא יוֹמָא דְּאִשְׁתֵּימוּ יוֹמוֹי דְּבַר נָשׁ לַאֲפָקָא מֵעָלְמָא. הַהוּא יוֹמָא דְּנוּפָּא אִתְבַּר וְנַפְשָׁא בָּעְיָא לְאִתְפָּרְשָׁא מִנֵּיהּ כְּדֵין אִתְיְהִיב רְשׁוּ לְבַר נָשׁ לְמֶחֱמֵי מַה דְּלָא הָוָה לֵיהּ רְשׁוּ לְמֶחֱמֵי בְּזִמְנָא דְּנוּפָּא שַׁלְטָא וְקָאִים עַל בּוּרְיֵיהּ וּכְדֵין קַיְימֵי עֲלֵיהּ תְּלַת שְׂרֵיחָן וַחֲשָׁבֵי יוֹמוֹי וְחוֹבוֹי וְכָל מַה דְּעָבַד בְּהָאי עָלְמָא וְהוּא אוֹדֵי עַל כֻּלָּא בְּפוּמֵיהּ. וּלְבָתַר הוּא חָתִים עֲלֵיהּ בִּידֵיהּ הַדָּא הוּא דִּכְתִיב בְּיַד כָּל אָדָם יַחְתּוֹם וּבִידֵיהּ כְּתִיב חַתִּימִין לְמֵידַן לֵיהּ בְּהַהוּא (ד"א בְּהָאי) עָלְמָא עַל קַדְמָאֵי וְעַל בַּתְרָאֵי עַל חַרְתֵּי וְעַל עַתִּיקִי לָא אִתְנַשֵּׁי חַד מִנַּיְיהוּ הַדָּא הוּא דִּכְתִיב לְדַעַת כָּל אֲנָשֵׁי מַעֲשֵׂהוּ וְכָל אִינּוּן עוֹבְדִין דְּעָבַד בְּהָאי עָלְמָא בְּנוּפָּא וְרוּחַ הָכִי נָמֵי יָהִיב חוֹשְׁבָּנָא בְּנוּפָּא וְרוּחָא עַד לָא יִפּוֹק מֵעָלְמָא. תָּא חֲזֵי כַּמָּה דַּחֲיִיבָא אֲפִילּוּ בְּשַׁעְתָּא דְּבַעְיָא לְאִתְפָּרְקָא מֵהָאי אִתְּקַשִּׁי קִדְלָא בְּהָאי עָלְמָא הָכִי נָמֵי (עָלְמָא) אִתְּקַשִּׁי קִדְלָא בְּגִין כַּךְ זַכָּאָה הוּא בַּר נָשׁ דְּיָלִיף בְּהָאי עָלְמָא אָרְחוֹי דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין לְמֵילַךְ בְּהוּ:

יוסף לחק

הלכה פסוקה — מוסר

ש"ע ו"ד סי' רמ"ו

* מִצְוַת עֲשֵׂה לְהַנִּיחַ צְרָקָה בְּפִי הַשֹּׁגֵת יָד וְכַמָּה פְּעָמִים נִצְטַוִּינוּ בָּהּ בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה וְיֵשׁ לֹא תַעֲשֶׂה בְּמַעֲלִים עֵינָיו מֵהֶם שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תֵאָמֵץ אֶת לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפּוֹץ אֶת יָדְךָ וְכָל הַמַּעֲלִים עֵינָיו מֵהֶם נִקְרָא בְּלִיַּעַל וְכִאלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה וּמְאוֹד יֵשׁ לְיִזָּהֵר בָּהּ כִּי אֶפְשָׁר שֶׁיָּבֹאוּ לְיָדֵי עֲבֵרוֹת דָּמִים שְׁמוּת הָעֲנִי הַמְבַקֵּשׁ אִם לֹא יִתֵּן לוֹ מִיָּד בְּעוֹבְרָא דְּנָחוּם אִישׁ גַּם זוּ: ג לְעוֹלָם

מספר חסידים סי' מ"ד

אַרְבַּע פְּתוֹת אֵינָן מְקַבְּלוֹת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה פֵּת שְׁקָרִים פֵּת חֲנֻפִּים פֵּת מְסַפְּרֵי לָשׁוֹן הָרָע פֵּת לֵיצָנִים וְכָלָן מְפוֹרָשִׁים בַּפִּתְרוֹנִים. פֵּת שְׁקָרִים דּוֹבֵר שֶׁקָּרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינַי וְגַם בְּמַלְחֶמֶת אַחְאָב כָּשְׁבָא וְעָשָׂה אֶל הַנְּבִיאִים אִם יָצֹא אֲנִי הֵם בְּרוּחוֹ שֶׁל גְּבוֹת לְפָנֵי ה' וַיֹּאמֶר אֵצֵא וְהָיִיתִי רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי כָּל נְבִיאָיו וַיֹּאמֶר צֵא וְגָרַשְׁתָּ חֲכָמִים צֵא מְמַהֵרְתִּי. חֲנֻפִּים כִּי

לך ליום שני

אֵין אָדָם מֵעָנִי מִן הַצְּדָקָה וְלֹא דָבָר רָע לֹא לָפָנָיו חֶנֶף נָבָא. מְסַפְּרֵי לָשׁוֹן הָרָע
וְלֹא הָיָה מִתְגַּלְגֵּל עַל יָדָהּ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה שֶׁנֶּאֱמַר כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אַתָּה לֹא
מַעֲשֶׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם: ג בָּל הַמְרַחֵם עַל יְנוֹרְךָ רָע. לֹא יָגוּר אִתְּךָ רָע לֹא יָבִנַם
הָעֲנִיִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַחֵם עָלָיו: בְּמְחִיצָתֶךָ. לֵיצָנִים לֹא יִתְיַצְּבוּ הוֹלְלִים
ד הַצְּדָקָה דוֹחָה אֶת הַגְּזֵרוֹת הַקָּשׁוֹת לְנֶגֶד עֵינֶיךָ. בְּנֵי אָדָם לֵיצָנִים מְעָרְבִין
וּבְרַעַב תַּצִּיל מָמָתָ בְּמוֹ שֶׁאֵירַע לַצָּרְפִית: אֶת הָעוֹלָם. לָשׁוֹן הָרַע מְסַפֵּר בָּגְנוּת שֶׁל
חֲבִירוֹ אֲפִילוּ דָבָר אֱמֶת וְגַם מָשָׁל הַדְיוֹט
הוּא. מִי שֶׁהוֹצִיא שֵׁם רַע עַל חֲבֵירוֹ אוֹ חֵרְפוֹ בַּחֲרָפוֹת שֶׁלֹּא הָיָה חָשׁוּד בָּהּ וְלֹא הַבְּיִר
אָדָם בָּהּ מֵעוֹלָם וְזֶה גִּלָּהוּ אֵין עֲוֹנוֹ מִתְכַּפֵּר מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַחֲזִיר אֶת אֲשֶׁר עָוַתָה
וַאֲפִילוּ יָכוֹל לְהַחֲזִיר חֶרְפַּת חֲבֵירוֹ וְזֶהוּ שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה פֶּן יַחְסָדֶךָ שׁוֹמֵעַ:

יום שלישי תורה

ב ין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם בנגד ה׳ דמילוי הה׳ ראשונה דשם ב׳ן להשאיר בו
תוספת נפש ׃ משבת שעברה.

יא וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לָבוֹא מִצְרַיְמָה וַיֹּאמֶר אֶל־
שָׂרַי אִשְׁתּוֹ הִנֵּה־נָא יָדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יְפַת־מַרְאֶה אָתְּ׃
וְהָוָה בַּד קָרִיב לְמֵיעַל לְמִצְרַיִם וַאֲמַר לְשָׂרַי אִתְּתֵיהּ הָא כְעַן יְדַעְנָא אֲרֵי
אִתְּתָא שַׁפִּירַת חֱזוֹ אָתְּ׃ יב וְהָיָה כִּי־יִרְאוּ אֹתָךְ הַמִּצְרִים
וְאָמְרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת וְהָרְגוּ אֹתִי וְאֹתָךְ יְחַיּוּ׃ וְיהֵי אֲרֵי
חֲזוֹן יָתִיךְ מִצְרָאֵי וְיֵימְרוּן אִתְּתֵיהּ דָא וְיִקְטְלוּן יָתִי וְיָתִיךְ יְקַיְמוּן׃
יג אִמְרִי־נָא אֲחֹתִי אָתְּ לְמַעַן יִיטַב־לִי בַעֲבוּרֵךְ וְחָיְתָה
נַפְשִׁי בִּגְלָלֵךְ׃ אִמְרִי כְעַן אֲחָתִי אָתְּ בְּדִיל דְּיֵיטַב לִי בְּדִילָךְ וְתִתְקַיַּם
נַפְשִׁי בְּפִתְגָמֵיכִי׃ שני יד וַיְהִי כְּבוֹא אַבְרָם מִצְרַיְמָה וַיִּרְאוּ
הַמִּצְרִים אֶת־הָאִשָּׁה כִּי־יָפָה הִוא מְאֹד׃ וַהֲוָה כַּד עַל אַבְרָם
למצרים

רש״י

(יא) הנה נא ידעתי. מ״ש עד עכשיו לא הכיר בה מתוך גניעות שבעיניהם
ושכשיו הכיר בה ע״י מעשה ד״ש מנהג העולם בע״י טורח הדרך אדם מתנזה
וזעת עמדה ביופיה. ופשוטו של מקרא הכה נא הגיע השעה שים לדעת על
יפיך ידעתי זה ימים רבים כי יפת מראה את ושכשיו אמו בחיים בין הגנים
בחורים ומכוערים אחיהם של כושים ולא הורגלו בחמה יפה. ודומה לו (בראשית
יט) הנה נא אדוני סורו נא׃ (יג) למען ייטב לי בעבורך. יתנו לי מתנות׃
(יד) ויהי כבוא אברם מצרימה. היה לו לומר כבואם מלמידה אלא למד
שהטמין

לְמִצְרַיִם וַחֲזוֹ מִצְרָאֵי֫ת אִתְּתָא אֲרֵי שַׁפִּירָא הִיא לַחֲדָא׃ טו וַיְרַאוּ
אָתְתָהּ שָׂרֵי פַּרְעֹה וַיְהַלְלוּ אָתְתָהּ אֶל־פַּרְעֹה וְתִתָּקַח
הָאִשָּׁה בֵּית פַּרְעֹה׃ וַחֲזוֹ יָתַהּ רַבְרְבֵי פַּרְעֹה וְשַׁבָּחוּ יָתַהּ לְפַרְעֹה
וְאַדְּבָרַת אִתְּתָא לְבֵית פַּרְעֹה׃

רש״י

שהטמין לותה במיבה וט״ו שהבעו את המכס פסמו ורמו לותה׃ (טו) ויהללו
אותה אל פרעה. הללוה ביופיה לומר הגונה זו למלך׃

נביאים ישעיה מא

א אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ יַעְזֹרוּ וּלְאָחִיו יֹאמַר חֲזָק׃ גֹּבַר֫ת חַבְרֵיהּ יְסָעֲדוּן
וּלְאָחוּהִי יֵימַר תַּקִּיף׃ ב וַיְחַזֵּק חָרָשׁ אֶת־צוֹרֵף מַחֲלִיק
פַּטִּישׁ אֶת־הוֹלֶם פָּעַם אֹמֵר לַדֶּבֶק טוֹב הוּא וַיְחַזְּקֵהוּ בְּמַסְמְרִים
לֹא יִמּוֹט׃ הָלָא יְבָהֲתוּן בְּעוֹבְדֵיהוֹן דְּמַתָּקִיף נַגָּרָא עִם קַנְאָה מְחֵי
בְּפַטִּישָׁא עִם דְּמַטַּפַּח בְּקוּרְנָסָא זְמָנָא אָמַר עַל דַּבָּקָא תַּקִּין הוּא וּמַתְקִיף לֵיהּ
בְּמַסְמְרִין דְּלָא יְזִיזֵי׃ ג וְאַתָּה יִשְׂרָאֵל עַבְדִּי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחַרְתִּיךָ
זֶרַע אַבְרָהָם אֹהֲבִי׃ וְאַתְּ יִשְׂרָאֵל עַבְדִּי יַעֲקֹב דְּאִתְרְעֵיתִי בָּךְ זַרְעֵיהּ
דְּאַבְרָהָם רְחִימִי׃ ד אֲשֶׁר הֶחֱזַקְתִּיךָ מִקְצוֹת הָאָרֶץ וּמֵאֲצִילֶיהָ
קְרָאתִיךָ וָאֹמַר לְךָ עַבְדִּי־אַתָּה בְּחַרְתִּיךָ וְלֹא מְאַסְתִּיךָ׃
דְּקָרֵיבְתָּךְ מִזַּרְעִית אַרְעָא וּמִמַּלְכָוָתָא בְּחֵירְתָךְ וַאֲמָרִית לָךְ עַבְדִּי אַתְּ
אִתְרְעֵיתִי בָּךְ וְלָא אַרְחֲקִנָּךְ׃ ה אַל־תִּירָא כִּי־עִמְּךָ אָנִי אַל־תִּשְׁתָּע
כִּי־אֲנִי אֱלֹהֶיךָ אֲמַצְתִּיךָ אַף־עֲזַרְתִּיךָ אַף־תָּמַכְתִּיךָ בִּימִין צִדְקִי׃
לָא תְדַחַל אֲרֵי בְסַעֲדָךְ מֵימְרִי לָא תִתְבַּר אֲרֵי אֲנָא אֱלָהָךְ אַתְקְפִינָךְ אַף
אֲסַעֲדִינָךְ אַף אַחֲדִינָךְ בִּימִין קוּשְׁטִי׃

רפאות

רש״י

(א) יאמר חזק. למלאכה חולי יעמדו להס לאליהס׃ (ב) ויחזק חרש. נסך
הפסל׃ את צורף. המרקע בזהב׃ מחליק. בלחרונה בפטיש׃ את הולם
פעם הוא המתחיל להולמה פעם ראשונה׃ אומר לדבק טוב הוא. לאותן
שהיו חופרין בקרקע טובה לחזק ולחבר בה עבשית ברזל׃ לא ימוט. שלא
ימוט׃ (ד) מקצות הארץ. מאחר הטובדי כוכבים׃ ומאציליה. מן הגדולים שבהן
קראתיך. לחלקי בני בבורי ישראל׃ (ה) אל תשתע. אל ימס לבך להיות

כשעוה׃ רפאות

לך ליום שלישי

כתובים משלי ג

א רְפָאוֹת תְּהִי לְשָׁרֶךָ וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתֶיךָ: אַסִּיוּתָא תֶּהֱוֵי לְכוּנְשָׁרָךְ
וְדוּהֲנָא לְגַרְמָיךְ: ג כַּבֵּד אֶת־יְהוָה מֵהוֹנָךְ וּמֵרֵאשִׁית כָּל־
תְּבוּאָתֶךָ: יְקַר לֶאֱלָהָיךְ מִן מָמוֹנָךְ וּמֵרֵישׁ כָּלְהוֹן עֲלַלְתָּךְ: ג וְיִמָּלְאוּ
אֲסָמֶיךָ שָׂבַע וְתִירוֹשׁ יְקָבֶיךָ יְפָרֹצוּ: וּמִתַּמְלָיָן אוֹצָרָךְ שְׂבַעְנָא
וּמַעֲצַרְתָּךְ חֲמָרָא נְשַׁפְּעָן: ד מוּסַר יְהוָה בְּנִי אַל־תִּמְאָס וְאַל־תָּקֹץ
בְּתוֹכַחְתּוֹ: בְּרִי מַדְרוּתָא דֶּאֱלָהָא לָא תִּסְאֵב וְלָא תַּמְרִיק בְּמַכְסָנוּתֵיהּ:
ה כִּי אֶת אֲשֶׁר־יֶאֱהַב יְהוָה יוֹכִיחַ וּכְאָב אֶת־בֵּן יִרְצֶה: מְטוּל דְּלֶהֱוֵן
דַּרְחִים לֵיהּ אֱלָהָא רָדֵיהּ לֵיהּ וְתֵיךְ אַבָּא דָּבְרֵי לְבַרְיֵהּ:

רש"י

(א) רפאות תהי. תורה: לשרך. לטבורך: ושקוי. הוא המוח: (ב) ומראשית
תלו תרומות ומעשרות: (ג) אסמיך. כלולויתך: (ד) אל תמאס יהיו יסוריס
חביבין עליך: (ה) ירצה. ילמדו לחר המכה:

משנה יבמות פרק ג'

אַרְבָּעָה אַחִין, שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וּמֵתוּ הַנְּשׂוּאִים אֶת
הָאֲחָיוֹת, הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת. וְאִם קָדְמוּ וְנָשְׂאוּ
יוֹצִיאוּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים יָקִימוּ וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים
יוֹצִיאוּ: ב הָיְתָה אַחַת מֵהֶן אֲסוּרָה עַל אֶחָד אִסּוּר עֶרְוָה, אָסוּר בָּהּ וּמֻתָּר
בַּאֲחוֹתָהּ. וְהַשֵּׁנִי אָסוּר בִּשְׁתֵּיהֶן, אִסּוּר מִצְוָה וְאִסּוּר קְדוּשָּׁה חוֹלֶצֶת וְלֹא
מִתְיַבֶּמֶת: ג הָיְתָה אַחַת מֵהֶן אֲסוּרָה עַל זֶה אִסּוּר עֶרְוָה, וְהַשֵּׁנִיָּה אֲסוּרָה
עַל זֶה אִסּוּר עֶרְוָה, הָאֲסוּרָה לָזֶה מֻתֶּרֶת לָזֶה, וְהָאֲסוּרָה לָזֶה מֻתֶּרֶת לָזֶה.
וְזוֹ הִיא שֶׁאָמְרוּ. אֲחוֹתָהּ כְּשֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת:

ברטנורא

פרק ג א ארבעה אחין חולצות ולא מתיבמות. דכיון דתרוייהו זקוקין להמי ולהמי קמץ
דמייבם פנע בהאחות זקוקתו להויא כאחתו: ב"ש אומרים יקיימו וב"ה יוציאו.
כם"ש מפכיון לה כם"ל יוציאו וכה"ל יקיימו דכב'מ כ"ם לחומרא וכ"ה לקולא הון מהמקומות
הידועים מקולי ב"ם ומחומרי ב"ה והכי מהרינן בעלמא ב"ם במקום ב"ה חיכה מצנה כלומר
כל היכא דאצטרכן במצנה ב"ם מקלין וב"ה הוא סדרכן להקל וימצאו עתה ב"ם עומדים במקום
ב"ה חיכה מצנה ומצטרפת היא וצריך להפכה חלצה ג"כ היא מהמצניות הידועות שהם מקולי ב"ם
ומחומרי בית הלל. ובמסכת עדיות מני לה בפ"ק ר"ל מקולי ב"ם ומחומרי ב"ה: ב אסור
ערוה. כגון המותו ומת חמותו: ומותר באחותה. דלאו אחות זקוקתו היא דערוה לא רמיא
קמיה ליכומי: אינו מציה. רמיא קמיה מדאורייתא הילכך אסור בחמותה דאחות זקוקתו היא
ג אחותה כשהיא יבמתה. אחותה של ערוה כשהיא יבמתה חצת אחי בעלה כשניפלת עמה

ד שְׁלֹשָׁה אַחִים. שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת. אוֹ אִשָּׁה וּבִתָּהּ. אוֹ אִשָּׁה וּבַת בִּתָּהּ. אוֹ אִשָּׁה וּבַת בְּנָהּ. חֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. הָיְתָה אַחַת מֵהֶן אֲסוּרָה עָלָיו אִסּוּר עֶרְוָה. אָסוּר בָּהּ וּמֻתָּר בַּאֲחוֹתָהּ. אִסּוּר מִצְוָה אוֹ אִסּוּר קְדוּשָּׁה. חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת: ה שְׁלֹשָׁה אַחִים שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וְאֶחָד מוּפְנֶה. מֵת אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת וְעָשָׂה בָּהּ מוּפְנֶה מַאֲמָר. וְאַחַר כָּךְ מֵת אָחִיו הַשֵּׁנִי. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ. וְהַלָּה תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט וּבַחֲלִיצָה. וְאֵשֶׁת אָחִיו בַּחֲלִיצָה. זוֹ הִיא שֶׁאָמְרוּ אוֹי לוֹ עַל אִשְׁתּוֹ. וְאוֹי לוֹ עַל אֵשֶׁת אָחִיו: ו שְׁלֹשָׁה אַחִים שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת. וְאֶחָד נָשׂוּי נָכְרִית. מֵת אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת. וְכָנַס נָשׂוּי נָכְרִית אֶת אִשְׁתּוֹ וּמֵת. הָרִאשׁוֹנָה יוֹצְאָה מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. וּשְׁנִיָּה מִשּׁוּם צָרָתָהּ. עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר וּמֵת. נָכְרִית חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. שְׁלֹשָׁה אַחִים. שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת. וְאֶחָד נָשׂוּי נָכְרִית. מֵת הַנָּשׂוּי נָכְרִית וְכָנַס אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת אֶת אִשְׁתּוֹ וּמֵת הָרִאשׁוֹנָה יוֹצְאָה מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. וּשְׁנִיָּה מִשּׁוּם צָרָתָהּ. עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר וּמֵת. נָכְרִית חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת: ו שְׁלֹשָׁה אַחִים שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת. וְאֶחָד נָשׂוּי נָכְרִית. מֵת אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת. וְכָנַס נָשׂוּי נָכְרִית אֶת אִשְׁתּוֹ. וּמֵתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל שֵׁנִי. וְאַחַר כָּךְ מֵת נָשׂוּי נָכְרִית. חֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה עָלָיו עוֹלְמִית הוֹאִיל וְנֶאֱסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת. שְׁלֹשָׁה אַחִים. שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת. וְאֶחָד נָשׂוּי נָכְרִית. גֵּרֵשׁ אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת אֶת אִשְׁתּוֹ. וּמֵת נָשׂוּי נָכְרִית. וְכִנְּסָהּ הַמְגָרֵשׁ וּמֵת. זוֹ הִיא שֶׁאָמְרוּ וְכֵן שְׁמֹתוֹ. אוֹ נִתְגָּרְשׁוּ. צָרוֹתֵיהֶן טְהֹרוֹת: ח וְכֵלֶּן שֶׁהָיוּ

כהן

ברטנורא

ליכוס: או חולצת או מתיבמת. דלאו לאחות זקוקתו היא שמרוח לא רמיא קמיה: ד ור"ש פוטר. שמעת דר"ש דכתיב ומשה על לאחותה לא תקח לצרור כשאה שמעצו צרות זו לזו כגון הכא שמתיהן זקוקות לו ליכוס לא יהא לך לקוטין לא כזו ולא כזו ומין הלכה כר"ש: ה ואחר מופנה. כלומר משה: אשתו עמו. דקסברי בית שמאי כשלת מאמר היא המוכה ככניסה וכשפלה לאחותה לאח"כ לא מתפרש משום לאחות זקוקתו: והלה תצא. לף מן החלילה משום לאחות משה: מוציא את אשתו בגט. דלא חליס מאמר לפוייה ככנוסה וזו מופרשה משום לאחות זקוקה וגריכה גט מפני המאמר דהוי קדושין במקלת ולא פקעי קדושיה כלא גט וגריכה חליצה דהואיל ולא הוי מאמר קדושין גמורין מדיין זקוקתו היא וגריכה חליצה לזיקתו וכריתת יהיב לה גיטא והדר חלין לה וכן הלכה: ז נכריה. שמיה קרוכה. לא לזו ולא לזו. נכרית חולצת ולא מתיבמת. ה"ה חש"ג דלא עשה בה מאמר ומת. נכרית מחלן חלוצה יכומי לא מיכמה דהוה לה ג"ת לאחות משה כזיקה והאי דקתני מאמר לאפוקי מדכית שמאי דאמרי מאמר קוטה קנין גמור והפ"ל חלוצה נמי לא תבעי קא משמע לן דגריכה חליצה: ז שעה אחת. כגפילה דאמוכה כשפלה מאחיו הראשון שעה היתה משתו קיימת והיתה זאת מסורה עליו כאשת אחים לו כגים. ונרת הנכרית לא מתפרש דיוה ומתפרש דחולצת ולא מתיכמת: ח וכולן. ע"ו ערוות שהיו כהם לאחיו קדושי ספק או גירושי ספק

לך ליום שלישי

בָּהֶן קְדוּשִׁין. אוֹ גְּרוּשִׁין בְּסֻפֵּק: הֲרֵי אֵלּוּ צָרוֹת חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת. כֵּיצַד סֻפֵּק קְדוּשִׁין וַדַּאי לָהּ קְדוּשִׁין. סֻפֵּק קָרוֹב לוֹ. סֻפֵּק קָרוֹב לָהּ. זֶהוּ סֻפֵּק קְדוּשִׁין. סֻפֵּק גְּרוּשִׁין כָּתַב בִּכְתַב יָדוֹ. וְאֵין עָלָיו עֵדִים. יֵשׁ עָלָיו עֵדִים וְאֵין בּוֹ זְמָן. יֵשׁ בּוֹ זְמָן וְאֵין בּוֹ אֶלָּא עֵד אֶחָד. זֶהוּ סֻפֵּק גְּרוּשִׁין: ט שְׁלֹשָׁה אַחִים נְשׂוּאִין שָׁלֹשׁ נָכְרִיּוֹת. וּמֵת אַחַד מֵהֶן וְעָשָׂה בָּהּ הַשֵּׁנִי מַאֲמָר וּמֵת. הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת. שֶׁנֶּאֱמַר וּמֵת אַחַד מֵהֶם יָבָמָה בָּא עָלֶיהָ. שֶׁעָלֶיהָ זָקַת יָבָם אֶחָד. וְלֹא שֶׁעָלֶיהָ זָקַת שְׁנֵי יְבָמִין. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מְיַבֵּם לְאֵיזוֹ שֶׁיִּרְצֶה. וְחוֹזֵר לַשֵּׁנִיָּה. שְׁנֵי אַחִים נְשׂוּאִים לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת. וּמֵת אַחַד מֵהֶם. וְאַחַר כַּךְ מֵתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל שֵׁנִי. הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה עָלָיו עוֹלָמִית. הוֹאִיל וְנֶאֱסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת: י שְׁנַיִם שֶׁקִּדְּשׁוּ שְׁתֵּי נָשִׁים. וּבִשְׁעַת כְּנִיסָתָן לַחֻפָּה הֶחֱלִיפוּ אֶת שֶׁל זֶה לָזֶה וְאֶת שֶׁל זֶה לָזֶה. הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִים מִשּׁוּם אֲשֶׁת אִישׁ. וְאִם הָיוּ אַחִים מִשּׁוּם אֲשֶׁת אָח. וְאִם הָיוּ אֲחָיוֹת מִשּׁוּם אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ. וְאִם הָיוּ נִדּוֹת מִשּׁוּם נִדָּה. וּמַבְרִישִׁין אוֹתָן שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים. שֶׁמָּא מְעֻבָּרוֹת הֵן. וְאִם הָיוּ קְטַנּוֹת שֶׁאֵינָן רְאוּיוֹת לְיֵלֵד. מַחֲזִירִין אוֹתָן מִיָּד. וְאִם הָיוּ בְּהֲנוֹת נִפְסְלוּ מִן הַתְּרוּמָה:

ברטנורא

ספק להוי ספק ערוה: חולצת. ולא מפטרת כלל כלום דלמא לאו ערוה היא: ספק קרוב לו. שהיו ח"ש מלומלמות כיוהכ"פ וד"ש של מדם קומות לו בם וזרקו ספק בד' תמותיו ספק בד' תמותיה: בי זיקת שני יבמים. דכל זמן שלא כנסה זה עדיין זיקת רחמנן עליה וניחוספה עליה זיקת שני יבמים. דכל זמן שלא כנסה זה עדיין זיקת רחמנן עליה וניחוספה עליה זיקת שני כשכיל המאמר וכשמת נותרו שני' ויקח שני יכמין: רש"א וכו'. דקסבר מספקא לן אי מאמר קונה לגמרי או לא קני כלל לכך מיכם לאיזו שירצה דאי מאמר קני לא הוה שלא זיקת שני ואי מאמר לא קני לא הוה שלא חלא זיקת הרחמנן: וחולץ לשניה. דמדלא מפטרת כשיעת מיכך דלמא מאמר לא קני והוו שתי יכמות הכאות מכ' כתים ויכומי תרוייהו לא דלמא מאמר קני והוו כ' יכמות הכאות מכית אחד ואין הלכה כר"ש ורע"ג דאמרי' כמתניתין דזיקת שני יכמין דאוריית מקרא דיכמה יבא עליה כש"ם מוכח דזיקת שני יכמין דרבנן היא נזדה שמא יאמרו שתי יכמות הכאות מכית אחד מיכמות: י ואם היו אחין אף משום אשת אח וכו'. תע"ג דקי"ל אין איסור חל על איסור אית ליה להאי תנא דאיסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת כי הכא איסור חל על איסור ואייב להכניס קרבן על כל איסור ואיסור: ומפרישין אותן. שלא לחזור לכעליהן שמא משוברות הן והולדות ממזרים וכעוין הכחנה בין זרע כשר לזרע פסול שלא יתלו העוכרים כבעליהן: ואם היו בהנות. כנות כהגיס: נפסלו מתרומה. מלאכול בתרומת בית אביהן אפילו אחר מיתת בעלה ותע"פ שנתגרשה:

גמרא יבמות דף ל' ע"א

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב כָּל יְבָמָה שֶׁאֵין אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ בְּשָׁעַת נְפִילָה יְבָמָה יָבֹא עָלֶיהָ הֲרֵי הִיא כְּאֵשֶׁת אָח שִׁישׁ לָהּ

רש"י

בנים

הרי היא כאשת אח וכו'. ותע"ג דהדר מתחזיא: בנפילה ראשונה. כל

זמן

בְּנִים וַאֲסוּרָה מַאי קָא מַשְׁמַע לָן תְּנִינַן הֲרֵי זוּ אֲסוּרָה עָלָיו עוֹלָמִית הוֹאִיל וְנֶאֱסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת. מַהוּ דְתֵימָא הֵנִי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא אִיחֲזֵיא לָהּ בִּנְפִילָה רִאשׁוֹנָה אֲבָל הֵיכָא דְּאִיחֲזֵיא לָהּ בִּנְפִילָה רִאשׁוֹנָה אֵימָא תִּשְׁתָּרֵי קָא מַשְׁמַע לָן. הָא נָמֵי תָּנֵינָא שְׁנֵי אַחִים נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אַחְיוֹת מֵת אֶחָד מֵהֶם וְאַחַר כַּךְ מֵתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל שֵׁנִי הֲרֵי זוּ אֲסוּרָה עָלָיו עוֹלָמִית הוֹאִיל וְנֶאֱסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת. מַהוּ דְתֵימָא הָתָם הוּא דְאַדְחֵי לָהּ מֵהָאי בֵּיתָא לְגַמְרֵי אֲבָל הָכָא דְּלָא אַדְחֵי לָהּ מֵהָאי בֵּיתָא לְגַמְרֵי אֵימָא מִגּוֹ דְחַזְיָא לְהָאי נְשׂוּי נָכְרִית חַזְיָא נָמֵי לְהָאי קָא מַשְׁמַע לָן:

רש"י

זמן נפילה ראשונה שמיתה שמתו קיימת שמית אסורה: אבל היכא דאיתחזיא בנפילה ראשונה. כגון שמתה שמתו אחר מיתת אחיו ולא כנסה נשוי נכרית: דאדחי לה מהאי ביתא לגמרי. משפילה ואין כאן לא אחר אלא זה בעל אחותה גדחית ונתרת לגוף ואין עליה לד זיקה עוד. אבל היכא דלא אדחי לה מהאי ביתא לגמרי. בשעת נפילה שמית שם נשוי נכרית וזקוקה ליבם: אימא מגו דחזיא לנשוי נכרית עדיין זיקתה עליה וכי מתה אחותה ועודה בנפילה תתייבם לו בנפילה קא משמע לן רבי יהודה דלא:

זוהר לך דף פ"א ע"ב

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לָבָא מִצְרַיְמָה. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב כַּאֲשֶׁר קָרַב מִבְּעֵי לֵיהּ. מַאי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב אֶלָּא כִּדְכְתִיב (שמות י"ד) וּפַרְעֹה הִקְרִיב דְּאִיהוּ אַקְרִיב לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל לְתִיּוּבְתָּא אוֹף הָכָא הִקְרִיב דְּאַקְרִיב גַּרְמֵיהּ לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כִּדְקָא יָאוֹת. לָבָא מִצְרַיְמָה לְאַשְׁנָחָא בְּאִינּוּן דָּרְגִּין וּלְאִתְרַחֲקָא מִנַּיְיהוּ וּלְאִתְרַחֲקָא מֵעוֹבְדֵי מִצְרַיִם אָמַר רִבִּי יְהוּדָה תָּא חֲזֵי כְּתִיב (פ"א בְּגִין) דְּנָחַת אַבְרָהָם לְמִצְרַיִם בִּלְּאו רְשׁוּ אִשְׁתַּעְבִּידוּ בְּנוֹי בְּמִצְרַיִם אַרְבַּע מְאָה שְׁנִין דְּהָא כְּתִיב וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה וְלָא כְּתִיב רֵד מִצְרַיִם וְאִצְטָעַר כָּל הַהוּא לֵילְיָא בִּנְיָנֵהּ דִּשָּׂרָה. וַיֹּאמֶר אֶל שָׂרַי אִשְׁתּוֹ הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה אָתְּ. וְכִי עַד הַהִיא שַׁעֲתָא לָא הָוָה יָדַע אַבְרָהָם דְּאִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה הָוֹות. אֶלָּא הָא אוֹקְמוּהָ דְּעַד הַהִיא שַׁעֲתָא לָא אִסְתַּכַּל בְּדִיוּקְנָא דְּשָׂרָה. מִסְּגִיאוּת צְנִיעוּתָא דְּהָוֹות בְּיַגִּיהוֹן וְכַד קָרִיב לְמִצְרַיִם אִתְגַּלְיָיא אִיהִי וְחָמָא בָּהּ. דָּבָר אַחֵר בְּמָה יָדַע אֶלָּא עַל יְדָא דְּמוֹרָח אוֹרָחָא בַּר נָשׁ מִתְבַּוֵּה וְהַאי קַיְימָא בְּשִׁפּוּרוּ

לְךָ לְיוֹם שְׁלִישִׁי

דִּיבְּרָה וְלֹא אִשְׁתַּנִּי. דָּבָר אַחֵר הַנַּח נָא יָדַעְתִּי דְּהַמָּא עִמָּהּ שְׁבִיעָתָא וּבְנִין כַּךְ אִתְרְחִישׁ אַבְרָהָם וְאָמַר אֲחוֹתִי הִיא. וּמָה דָּא אִסְתְּלַק לְתַרְעֵי נוּנָיִן חַד כְּמַשְׁמָעוֹ. וְחַד דִּכְתִיב (משלי ו׳) אֱמוֹר לַחָכְמָה אֲחוֹתִי אָתְּ. וּכְתִיב אִמְרִי נָא אֲחוֹתִי אָתְּ וּכְתִיב (דברים ז׳) וְאַתֶּם תְּדַבְּרוּ אֶלֵינוּ. לְמֵעַן יִיטַב לִי בַּעֲבוּרֵךְ כַּרְצֵי׳ שְׁכִינָה אֱמַר בַּעֲבוּרֵךְ. יִיטַב לִי קִרְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְחָיְתָה נַפְשִׁי בִּגְלָלֵךְ. בְּנִין דִּבְדָא יִסְתְּלַק בַּר נָשׁ וְיִזְכֶּה לְאִסְתַּלָּקָא לְאוֹרְחָא דְּחַיֵּי׃

יוסף לחק

הלכה פסוקה — ש״ע יו״ד סי׳ רמ״ח

א כָּל אָדָם חַיָּב לִיתֵּן צְדָקָה אֲפִילּוּ עָנִי הַמִּתְפַּרְנֵס מִן הַצְּדָקָה חַיָּב לִיתֵּן מִמַּה שֶׁהוּנַח לוֹ וּמִי שֶׁנוֹתֵן פָּחוֹת מִמַּה שֶּׁרָאוּי (לו) לִיתֵּן בִּ״ד כּוֹפִין אוֹתוֹ וּמַכִּין אוֹתוֹ מַכּוֹת מְרֻדּוֹת עַד שֶׁיִּתֵּן מַה שֶּׁאָמְדוּהוּ לִיתֵּן וְיוֹרְדִים לְנִכְסָיו בְּפָנָיו וְלוֹקְחִין מִמֶּנּוּ מַה שֶּׁרָאוּי לוֹ לִיתֵּן׃ ב מְמַשְׁכְּנִים עַל הַצְּדָקָה אֲפִילּוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת׃ ג יְתוֹמִים אֵין פּוֹסְקִין עֲלֵיהֶם צְדָקָה אֲפִילּוּ לְפָרְיוֹן שְׁכוּיִים אֲפִילּוּ יֵשׁ לָהֶם מָמוֹן הַרְבֵּה אֶלָּא אִם כֵּן פּוֹסְקִים עֲלֵיהֶם לִכְבוֹדָם כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא לָהֶם שֵׁם׃ ד נִכְאֵי צְדָקָה אֵין מְקַבְּלִים מֵהַנָּשִׁים וּמֵהָעֲבָדִים וּמֵהַתִּינוֹקוֹת אֶלָּא דָּבָר מוּעָט אֲבָל לֹא דָּבָר גָּדוֹל שֶׁחֲזָקָתוֹ גָּזוֹל אִי גָּנוּב מִשֶּׁל אֲחֵרִים וְכִשֶּׁה הוּא דָּבָר מוּעָט הַבָּא לְפִי עוֹשֶׁר הַבְּעָלִים וַעֲנִיּוּתָם וְהֵנִי מִילֵּי בְּסָתְמָא אֲבָל אִם הַבַּעַל מוֹחֶה אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא אָסוּר לְקַבֵּל מֵהֶם׃

מוסר — מספר חסידים סי׳ מ״ד

שָׁנוּ בְּהַלְמוּד יְהוֹשֻׁלָמִי מִי שֶׁפָּרַח עַל הַבֵּירוֹ הָחִלָּה וְהָלַךְ וּבָקֵשׁ מָקוֹם לְהַחֲלָה פְּעָם רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה וְלֹא קִבֵּל מָקוֹם יַעֲשֶׂה שׁוּרוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם וְיַפְיִיסֵנוּ בִּפְנֵיהֶם הֲרֵי הוּא דְּאָמַר (איוב לג) יָשׁוֹר עַל אֲנָשִׁים וְיֹאמַר חָטָאתִי לְפָלוֹנִי וַהֲרֵי נִתְחַיֵּבְתִּי וְאִם עָשָׂה בֵּן פָּדָה נַפְשׁוֹ מֵעֲבוֹר בְּתוֹרַת בְּהֵמָה (שם) פָּדָה נַפְשׁוֹ מֵעֲבוֹר בַּשָּׁחַת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי הֲרֵי דְּאָמְרֵי בְּאוֹתוֹ שֶׁלֹּא הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל חֲבֵירוֹ אֲבָל הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל חֲבֵירוֹ אֵין לוֹ מְחִילָה עוֹלְמִית. צִיעֵר אָדָם בְּאֵלּוּ צִיעֵר עוֹלָם מָלֵא שֶׁאֵל מָה שֶׁבָּעוֹלָם יֵשׁ בָּאָדָם. רָקָק בְּפָנָיו וְלֹא הֵגִיעַ בּוֹ הָרוֹק בְּשִׁוּר מְרֵינִי אָדָם וְחַיָּב בְּרֵינִי שָׁמַיִם אֲפִילּוּ צִיעֵר בַּל שֶׁהוּא עַל בַּל צִעֵר וְצִעֵר שֶׁהוּא מְצַעֵר אֶת חֲבֵירוֹ יַעֲנֹשׁ בִּירֵי שָׁמַיִם שֶׁנֶּאֱמַר (משלי י״ט) כִּי עַל כֵּן אָלָה יְבִיאֶה הָאֱלֹהִים בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נָעְלָם. רַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ מָאי עַל כָּל נָעְלָם. זֶה הַהַדָּס כִּיצָד חֲבֵירוֹ נִכְנָאם בָּהּ וְיֵשׁ אוֹמְרִים זֶה הָרוֹק וְלָבֵן כָּל יִרְאֵי ה׳ הַצַּדִּיקִים אֲשֶׁר אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּבִיא הַקְּלָלָה עַל נָדָם וְהָיוּ מְזֻהָרִים לָחוּל מֵיד לְהוֹדֵעַ כִּיצָד אִי רוֹקֵק אִי עוֹשֶׂה כָּל דָּבָר מָאוּם שֶׁלֹּא יְהֵא נִכְשָׁל עַל יָדָם׃

לְךָ יוֹם רְבִיעִי תּוֹרָה

יבוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ו׳ רקיעים וו׳ רשם כ״ן לקניית הארת נפש יתירה משבת ד׳ הבאה׃

טז וְלְאַבְרָם הֵיטִיב בַּעֲבוּרָהּ וַיְהִי־לוֹ צֹאן־וּבָקָר וַחֲמֹרִים

רש״י — ועברים

(טז) ולאברם היטיב. פרטי כמנורה׃ (יז) וינגע ה׳ וגו׳. כמגפם רמזן לקס

וַעֲבָדִים וּשְׁפָחֹת וַאֲתֹנֹת וּגְמַלִּים׃ וּלְאַבְרָם אוֹטִיב בְּדִילַהּ
וַהֲוֹו לֵהּ עָאן וְתוֹרִין וְחַמָרִין וְעַבְדִין וְאַמְהָן וַאֲתָנָן וְגַמְלִין׃ יז וַיְנַגַּע
יְהוָה | אֶת־פַּרְעֹה נְגָעִים גְּדֹלִים וְאֶת־בֵּיתוֹ עַל־דְּבַר
שָׂרַי אֵשֶׁת אַבְרָם׃ וְאַיתִי יְיָ עַל פַּרְעֹה מַכְתָּשִׁין רַבְרְבִין וְעַל אֱנָשׁ
בֵּיתֵהּ עַל עִיסַק שָׂרַי אִתַּת אַבְרָם׃ יח וַיִּקְרָא פַרְעֹה לְאַבְרָם
וַיֹּאמֶר מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי לָמָּה לֹא־הִגַּדְתָּ לִּי כִּי
אִשְׁתְּךָ הִוא׃ וּקְרָא פַּרְעֹה לְאַבְרָם וַאֲמַר מָה דָא עֲבַדְתְּ לִי לְמָא לָא
חַוַיְתָא לִי אֲרֵי אִתְּתָךְ הִיא׃ יט לָמָּה אָמַרְתָּ אֲחֹתִי הִוא וָאֶקַּח
אֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה וְעַתָּה הִנֵּה אִשְׁתְּךָ קַח וָלֵךְ׃ לְמָא
אֲמַרְתְּ אֲחָתִי הִיא וּדְבָרִית יָתַהּ לִי לְאִתּוּ וּכְעַן הָא אִתְּתָךְ דְּבַר וְאֵיזֵל׃
כ וַיְצַו עָלָיו פַּרְעֹה אֲנָשִׁים וַיְשַׁלְּחוּ אֹתוֹ וְאֶת־אִשְׁתּוֹ
וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ׃ וּפַקִּיד עֲלוֹהִי פַּרְעֹה גּוּבְרִין וְאַלְוִיאוּ יָתֵהּ וְיָת
אִתְּתֵהּ וְיָת כָּל דִּילֵהּ׃ יג א וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא
וְאִשְׁתּוֹ וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנֶּגְבָּה׃ וּסְלִיק אַבְרָם
מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִתְּתֵהּ וְכָל דִּילֵהּ וְלוֹט עִמֵּהּ לְדָרוֹמָא׃

רש"י

לקה שהמשים קשה לו (ב"ר) : ואת ביתו כמשמעו ועל ידם ביתיה (ומדרשו לרבות כותליו ועמודיו וכליו כר"י) : על "בר שרי". ע"פ דכורה תומרת למלך כך והוא מכה : (יט) קח ולך. לא כאבימלך שא"ל הנה ארצי לפניך חלא ג"ל לך וחל תמוד שהמלרים שטופי זימה הם שנא' (יחזקאל כג) וזרמת סוסים זרמתם : (כ) ויצו עליו. על מודותיו לשלחו ולשמרו : וישלחו. כתרגומו ואלוויהו: (א) ויעל אברם וגו' הנגבה. לשון לדרומה של ג"י כמו שאתה למעלה הלוך ונסוע הנגבה להר המוריה ומ"מ כשהוא הולך ממלרים לארץ כנען מדרום לשפיעות מהלך שארץ מלרים בדרומה של ג"י כמו שמוכיח במסעות ובגבולי הארץ:

נביאים ישעיה מא

א חֲנֵן יַבְשׁוּ וְיִכָּלְמוּ כֹּל הַנֶּחֱרָים בָּךְ יִהְיוּ כְאַיִן וְיֹאבְדוּ אַנְשֵׁי

ריבך

רש"י

(א) הנחרים. המתגרים בך :

תגרי

לך ליום רביעי

רִיבֶךָ׃ הָא יְהָתְוּן וְיִתְבְּנַיָן כָּל עַמְמַיָא דַּהֲווֹ מְתָנְרִין בָּךְ יְהוֹן כְּלָמָא
וְיֵבְדוֹן אֱנָשֵׁי דִינָךְ׃ ב תְּבַקְּשִׁם וְלָא תְמַצְּאֵם אֱנָשֵׁי מַצְּתָךְ יְהוֹ
כְּאַיִן וּכְאֶפֶס אֱנָשֵׁי מִלְחַמְתָּךְ׃ תַּבְעִינוּן וְלָא תְשַׁכְּחִינוּן לְאֱנָשֵׁי מַצּוּתָךְ
יְהוֹן כְּלְמָא וּכְלָא מִדְּעֵם נַבְרִין דַּהֲווֹ מְתָנְרִין לְמֶעְבַּד עִמָּךְ קְרַב ✻
ג כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלָהָיִךְ מַחֲזִיק יְמִינֶךָ הָאֹמֵר לָךְ אַל־תִּירָא אֲנִי
עֲזַרְתִּיךָ׃ אֲרֵי אֲנָא יְיָ אֱלָהָךְ מַתְקֵיף יְמִינָךְ דַּאֲמַרִית לָךְ לָא תִדְחַל
מֵימְרִי בְּסַעֲדָךְ׃ ד אַל־תִּירְאִי תּוֹלַעַת יַעֲקֹב מְתֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי
עֲזַרְתִּיךְ נְאֻם־יְהוָה וְגֹאֲלֵךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃ הָא תִּדְחַלִּין שִׁבְטַיָא
דְּבֵית יַעֲקֹב זַרְעִיתָא דְּיִשְׂרָאֵל מֵימְרִי בְּסַעֲדְכוֹן אֲמַר יְיָ וּפָרְקִיכוֹן קַדִּישָׁא
דְּיִשְׂרָאֵל׃ ה הִנֵּה שַׂמְתִּיךְ לְמוֹרֵג חָרוּץ חָדָשׁ בַּעַל פִּיפִיּוֹת תָּדוֹשׁ
הָרִים וְתָדֵק וּגְבָעוֹת כַּמֹּץ תָּשִׂים׃ הָא שַׁוִּיתִיכוֹן לְמוֹרַג תַּקִּיף חֲדַת
מַלֵּי סַמְפּוֹרִין תְּקַטֵּל פָּלְחֵי כּוֹכְבַיָא וּתְשֵׁצֵי וּפָלְחֵי כּוֹכְבַיָא כְּמוֹצָא תְּשַׁוֵּי ✻
ו תִּזְרֵם וְרוּחַ תִּשָּׂאֵם וּסְעָרָה תָּפִיץ אֹתָם וְאַתָּה תָּגִיל בַּיהוָה
בִּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלָּל׃ תְּבַדְּרִינוּן וְרוּחָא תֵּיטוֹלִינוּן וּמֵימְרֵיהּ
בְּעִילָא לְקַשָּׁא יְבַדַּר יַתְהוֹן וְאַתְּ תַּבּוּעַ בְּמֵימְרָא דַּיְיָ בְּקַדִּישָׁא דְּיִשְׂרָאֵל
תִּשְׁתַּבַּח׃

רש"י

(ב) אנשי מצותך. מנסי ריבך׃ (ד) תולעת יעקב. מספחת יעקב כחלוסה כחלבנת׃ מתי ישראל. מספר ישראל׃ (ה) למורג. מגירה עשוי חרילין חרילין׃ בעל פיפיות. פן סחרילין׃ תדוש הרים. עכומ"ז ושריס׃ (ו) תזרם. תזרה לופס כמזרה׃ ורוח תשאם. לגיסנס׃

כתובים משלי ג

א אַשְׁרֵי אָדָם מָצָא חָכְמָה וְאָדָם יָפִיק תְּבוּנָה׃ טוּבוֹהִי לְבַר נָשָׁא
דְּאַשְׁכַּח חָכְמְתָא וּבַר נָשָׁא דְּמַפֵּיק בִּינְתָא׃ ב כִּי טוֹב סַחְרָהּ
מִסְּחַר־כֶּסֶף וּמֵחָרוּץ תְּבוּאָתָהּ׃ מְטוֹל דְּמָהּ עֲדִיף מִן מִגְרוֹתָא

דסימא

רש"י

(א) ואדם יפיק. יוליד׃ שלומד חכמה עד שמגורה בפיו להוליאה׃ (ב) ומחרוץ

דְּסִימָא וּמִן דַּהֲבָא סְנִינָא עֲלַלְתָּהּ׃ ג יְקָרָהּ הֵיא מִפְּנִינִים וְכָל־חֶפְצַיִךְ
לָא יְשַׁוֵּוֹ־בָהּ׃ יַקִּירָא הִיא מִן בִּיפֵי טָבְאתָא וְכָל מַרְגְּלָא לָא פָחִים לֵיהּ׃
ד אֻרְכָּא יְמִים בִּימִינָהּ בְּשְׂמָאולָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד׃ נוּגְדָא דִּיוֹמָתָא
בִּימִינָהּ וּבְשְׂמָאלָהּ עוּתְרָא וִיקָרָא׃ ה דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי־נֹעַם וְכָל־
נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם׃ אוֹרְחָתָהּ אוֹרְחָתָא דְּבוּסְמָא וְכוּלְּהוֹן הֲלִיכָתָהּ
שְׁלָמָא׃ ו עֵץ־חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתוֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר׃
אִילָנָא דְּחַיֵּי הִיא לְאִלֵּין דְּמִתְחַזְּקִין בָּהּ וְאִלֵּין דְּמִתְעַסְּקִין בָּהּ טוּבֵיהוֹן׃

*) מפנינים קרי.

רש"י

הוֹן זְכֵה מוֹכ׃ (ג) וכל חפציך. כָּל תַּמְדוּתַיִךְ׃ לֹא ישוו בה. לֹא יִהְיוּ שָׁוִין בְּשׁוּוִיהּ׃ (ד) בימינה. הַמּוּסָקִים לִשְׂמ״ס׃ ובשמאלה. שַׁמּוּסָקִים שֶׁלֹּא לִשְׂמ״ס׃ (ו) למחזיקים בה. לְתוֹמְכִים בָּהּ׃ ותומכיה מאושר. מְאוּשָּׁר יִהְיֶה חָזָק׃

משנה בבא קמא פרק ג

הַמַּנִּיחַ אֶת הַכַּד בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וּבָא אַחֵר וְנִתְקַל בָּהּ, וְשִׁבְּרָהּ פָּטוּר.
וְאִם הוּזַק בָּהּ, בַּעַל הֶחָבִית חַיָּיב בְּנִזְקוֹ. נִשְׁבְּרָה כַּדּוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְהוּחְלַק אֶחָד בַּמַּיִם, אוֹ שֶׁלָּקָה בְּחַרְסִיָּה חַיָּיב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּמִתְכַּוֵּין חַיָּיב. בְּשֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּין פָּטוּר׃ ג הַשּׁוֹפֵךְ מַיִם בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְהִזִּיק בָּהֶן אַחֵר, חַיָּיב בְּנִזְקוֹ. הַמַּצְנִיעַ אֶת הַקּוֹץ וְאֶת הַזְּכוּכִית, וְהַגּוֹדֵר אֶת גִּדְרוֹ בְּקוֹצִים, וְגָדַר שֶׁנָּפַל לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְהִזִּיק בָּהֶן אֲחֵרִים חַיָּיב בְּנִזְקָן׃ ד הַמּוֹצִיא אֶת תְּבֵנוֹ וְאֶת קַשּׁוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים לַזְּבָלִים, וְהִזִּיק בָּהֶן אַחֵר חַיָּיב בְּנִזְקוֹ. וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהֶן זָכָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כָּל

המקלקלין

ברטנורא

פרק ג **א** המניח את הכד וכו' ושברה פטור. לפי שאין דרך בני אדם להתבונן בדרכים: ואם הוזק בה בעל החבית חייב. ותפילו הפקידה שכל המפקיר מזקיו שלא היה לו רשות מתחלה לשומרן כתלו לא הפקירן: או שלקה בחרסיה חייב. דסבר נתקל פוטר הוא ולאו חמס הוא ולכך חייב: במתכוין חייב. אם נתכוין לזכות בחרסיה וכמיס אחר שנשברה כדו חייב כהיקיו דהוי ליה כורו שהזיק ואם לא נתכוין לזכות בהן היזיל ואקרו חמס הוא דסבר נתקל לאו פוטר הוא. הרי החרסים והמיס הפקר לאחר שנתנם ולפיכך פטור והלכה כרבי יהודה דנתקל לאו פוטר הוא ומאחר דחמס הוא ולא נתכוין לזכות בחרסים וכמיס הוי כאלו לא היו מחולט שלו ופטור על מזקיהם: **ב** השופך מים ברה"ר. תמ"ג דברכות קמביד כגון בימות הגשמים שמותר לשפוך מים כר"ה אם"ה אם הזיק בהן חייב כמזקו: המצניע את הקוץ וכו'. וכגון שהצניען בחרסים וכן הגודר גדרו בקוצים והפריחן לר"ה אבל המצמיח בתוך שלו והזיק בהן אחר פטור שאין דרך בני אדם להתחכך בכתלים: **ג** לזבלים. שירקבו התבן והקש ונשארית זבל לזבל שדות וכרמים: כל הקודם בהם זכה. דקנסוהו רבנן: כל המקלקלים

לך ליום רביעי

הַמְּקַלְקְלִין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְהִזִּיקוּ. חַיָּבִין לְשַׁלֵּם. וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהֶן זָכָה. הֶהוֹפֵךְ אֶת הַגָּלָל בִּרְשׁוּת הָרַבִּים. וְהִזִּיק בָּהֶן אַחֵר. חַיָּב בְּנִזְקוֹ: ד שְׁנֵי קַדָּרִין שֶׁהָיוּ מְהַלְּכִין זֶה אַחַר זֶה. וְנִתְקַל הָרִאשׁוֹן וְנָפַל. וְנִתְקַל הַשֵּׁנִי בָּרִאשׁוֹן. הָרִאשׁוֹן חַיָּב בְּנִזְקֵי שֵׁנִי: ה זֶה בָּא בַחֲבִיתוֹ. וְזֶה בָּא בְקוֹרָתוֹ. נִשְׁבְּרָה כַדּוֹ שֶׁל זֶה בְּקוֹרָתוֹ שֶׁל זֶה פָּטוּר. שֶׁזֶּה רְשׁוּת לְהַלֵּךְ. וְזֶה רְשׁוּת לְהַלֵּךְ. הָיָה בַּעַל קוֹרָה רִאשׁוֹן. וּבַעַל חָבִית אַחֲרוֹן. נִשְׁבְּרָה חָבִית בַּקּוֹרָה. פָּטוּר בַּעַל הַקּוֹרָה. וְאִם עָמַד בַּעַל הַקּוֹרָה חַיָּב. וְאִם אָמַר לְבַעַל חָבִית עֲמוֹד פָּטוּר. הָיָה בַּעַל חָבִית רִאשׁוֹן. וּבַעַל קוֹרָה אַחֲרוֹן. נִשְׁבְּרָה חָבִית בַּקּוֹרָה חַיָּב. וְאִם עָמַד בַּעַל חָבִית פָּטוּר. וְאִם אָמַר לְבַעַל קוֹרָה עֲמוֹד חַיָּב. וְכֵן זֶה בָּא בְּגָרוֹ וְזֶה בְּפִשְׁתָּנוֹ: ו שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ מְהַלְּכִין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים. אֶחָד רָץ וְאֶחָד מְהַלֵּךְ. אוֹ שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם רָצִים. וְהִזִּיקוּ זֶה אֶת זֶה שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִין: ז הַמַּבְקֵעַ בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד. וְהִזִּיק בִּרְשׁוּת הָרַבִּים. בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְהִזִּיק בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד. בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וְהִזִּיק בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד אַחֵר. חַיָּב: ח שְׁנֵי שׁוֹרִים תְּמִים שֶׁחִבְּלוּ זֶה אֶת זֶה. מְשַׁלְּמִים בַּמּוֹתָר חֲצִי נֶזֶק. שְׁנֵיהֶם מוּעָדִים מְשַׁלְּמִים בַּמּוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם. אֶחָד תָּם וְאֶחָד מוּעָד. מוּעָד בְּתָם מְשַׁלֵּם בַּמּוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם. תָּם בְּמוּעָד מְשַׁלֵּם בַּמּוֹתָר חֲצִי נֶזֶק. וְכֵן שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁחִבְּלוּ זֶה בָּזֶה. מְשַׁלְּמִים בַּמּוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם. אָדָם בְּמוּעָד וּמוּעָד בְּאָדָם. מְשַׁלֵּם בַּמּוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם. אָדָם בְּתָם וְתָם בְּאָדָם. אָדָם בְּתָם מְשַׁלֵּם בַּמּוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם. תָּם בְּאָדָם מְשַׁלֵּם בַּמּוֹתָר חֲצִי נֶזֶק. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אַף תָּם שֶׁחִבֵּל בְּאָדָם מְשַׁלֵּם בַּמּוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם: ט שׁוֹר שֶׁוָּה מָנֶה שֶׁנָּגַח

שׁוֹר

ברטנורא

ברה"ר. ואפי' עושים ברשות כגון בשעת הועלת וזכלים אם הזיקו חייבים: ההופך את הגלל. צואת הבקר: ד הראשון חייב בנזקי שני. וכגון שהיה יכול לעמוד ולא עמד דפשיטא הוא שכל לא היה יכול לעמוד פטור דהא קיימא לן נתקל לאו פושע הוא: ה היה בעל קורה ראשון וכו' פטור. זוה מהלך כדרכו וזה מיהר לנחת: ו אחד רץ ואחד מהלך וכו'. מתני' חסורי מחסרא והכי קתני אחד רץ וה' מהלך כמרכי שכחות וימים עוכים או שהיו שניהם רצים כשאר ימות השנה שניהם פטורים דכמרכי שכחות וי"ט מי ברן רן ברשות שהולך לדבר מצוה להכין לצרכי שבת וי"ט ומש"ה פטור וכשאר ימות השנה כשבניהם רגיל הואיל ושניהם משלמים שניהם פטורים: ז המבקע. עגיל: והזיק ברה"י. שלו מחריש: ברה"י. שלו: והזיק ברה"י אחר. שלו מחריש: חייב. ואע"ג דכרשות קשכיח ולא שכיחי רבים שם בעומק ה"ל לעיוני הפילו הכי חייב: ח במותר ח"נ. שמין מה היזקו של זה יותר על נזקו של זה וכלומר מותר משלם מי שהזיק יותר את האחר: מועד בתם משלם במיתר. כלומר שם הוא הזיק את השם יותר ממה שהזיקו שם: אדם בתם משלם במותר נזק שלם. לחדש מועד לעולם: הם באדם משלם במותר ח"נ. דכתיב או כן יגח לו בת יגח כשבשם הזה יעשה לו. כשבשם שור כשור כך משפט שור כאדם מה שור כשור שם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם אף שור כאדם שם משלם ח"נ ומועד משלם נזק שלם: ר"ע אומר אף שחבל באדם משלם במותר נ"ש. דדרים כמשפט הזה לדיוק דסליק האי קרא מיניה דכשור מועד מיירי.

וה"ק

שור שֶׁוֶה מָאתַיִם. וְאֵין הַנְּבֵלָה יָפָה כְּלוּם. נוֹטֵל אֶת הַשּׁוֹר. שׁוֹר שֶׁוֶה מָאתַיִם. שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁוֶה מָאתַיִם. וְאֵין הַנְּבֵלָה יָפָה כְּלוּם. אָמַר רַבִּי מֵאִיר עַל זֶה נֶאֱמַר וּמָכְרוּ אֶת הַשּׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת כַּסְפּוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה וְכֵן הֲלָכָה. קַיְמְתָּ וּמָכְרוּ אֶת הַשּׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת כַּסְפּוֹ. וְלֹא קַיְמְתָּ וְגַם אֶת הַמֵּת יֶחֱצוּן. וְאֵיזֶה זֶה שׁוֹר שֶׁוֶה מָאתַיִם שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁוֶה מָאתַיִם. וְהַנְּבֵלָה יָפָה חֲמִשִּׁים זוּז. שֶׁזֶּה נוֹטֵל חֲצִי הַחַי וַחֲצִי הַמֵּת. וְזֶה נוֹטֵל חֲצִי הַחַי וַחֲצִי הַמֵּת: י יֵשׁ חַיָּיב עַל מַעֲשֵׂה שׁוֹרוֹ. וּפָטוּר עַל מַעֲשֵׂה עַצְמוֹ. פָּטוּר עַל מַעֲשֵׂה שׁוֹרוֹ. וְחַיָּיב עַל מַעֲשֵׂה עַצְמוֹ. שׁוֹרוֹ שֶׁבִּישׁ פָּטוּר. וְהוּא שֶׁבִּישׁ חַיָּיב. שׁוֹרוֹ שֶׁסִּמָּא אֶת עֵין עַבְדּוֹ. וְהִפִּיל אֶת שִׁנּוֹ פָּטוּר. וְהוּא שֶׁסִּמָּא אֶת עֵין עַבְדּוֹ. וְהִפִּיל אֶת שִׁנּוֹ חַיָּיב. שׁוֹרוֹ שֶׁחִבֵּל בְּאָבְיו וּבְאִמּוֹ פָּטוּר. וְהוּא שֶׁחִבֵּל בְּאָבְיו וּבְאִמּוֹ פָּטוּר. שׁוֹרוֹ שֶׁהִדְלִיק אֶת הַגָּדִישׁ בְּשַׁבָּת חַיָּיב. וְהוּא שֶׁהִדְלִיק אֶת הַגָּדִישׁ בְּשַׁבָּת פָּטוּר. מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְחַיֵּיב בְּנַפְשׁוֹ: יא שׁוֹר שֶׁהָיָה רוֹדֵף אַחַר שׁוֹר אַחֵר וְהִזִּיק. זֶה אוֹמֵר שׁוֹרִי הִזִּיק. וְזֶה אוֹמֵר לֹא כִי, אֶלָּא בְּסַלַּע לָקָה. הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. הָיוּ שְׁנַיִם רוֹדְפִין אַחַר אֶחָד. זֶה אוֹמֵר שׁוֹרִי הִזִּיק. וְזֶה אוֹמֵר שׁוֹרִי הִזִּיק שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִין. אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם שֶׁל אִישׁ אֶחָד. שְׁנֵיהֶם חַיָּיבִים. הָיָה אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן. הַגָּזָק אוֹמֵר גָּדוֹל הִזִּיק. וְהַמַּזִּיק

אומר

ברטנורא

וה"ק קרא כשפסע הזה על שור מושד שמשלם נזק שלם יעשה לו לכל שור שנגח את הקדש ופיללו הוא שור תם ופלן הלכה כר"ע: ט וכן הלכה. ולאי כן הלכה למנה נותן לו להיינו לאי נזק לכל לין זה שור החמור בתורה קיימת ומכרו את השור החי וכו' ופלונתא דר"מ ורבי יהודה הוא בשכה נכילה כגון שכשפת מיתה לא היתה שוה כלום ועתירה מת"ח והיא שוה להאכילה לכלבים או למוכרה לשכו"ס ר"מ סבר שכח שכילה לניזק הוי ולא שקיל כה מזיק כלום אלא נותן לו אלי נזקו. והיינו דקאמר ר"מ על זה נאמר ומכרו את השור החי וחצו את כספו כלומר שצריך ליתן לו דמי אלי נזקו מדמי שור החי ואינו מנכה לו כלום כשבור השכח שהשכיחה הכלה. ורבי יהודה סבר לאלי שכח נכלה למויק הוי וכשכח מויק לשלם לניזק דמי אלי נזקו מנכה לו אלי שכח שהשכיחה הכלה משעת מיתה עד שעת השמדה כדין והיינו דקאמר ר' יהודה לר"מ קיימת ומכרו את השור החי ולא קיימת וגם את המת יחלוקו צריך לאלק השכח שהשכיח המת ושקיל ליה מזיק פלגא והלכה כרבי יהודה: י שורו שבייש פטור. דכתיב אים כאמיתו ולא שור כאמיתו אי נמי לין המכיים חייב אלא כשמכיים בכוונה ושור לאו מכוין לכיים הוא: שורו שסימא את עין עבדו פטור. ולין המכד יוצא כן חורין על ידו: והוא שסימא את עין עבדו חייב. שנאמר לחפצי יכלחנו: שורו שחבל באביו ואמו חייב. כתכלומי נזק: והוא שחבל באביו ואמו פטור. מן התכלומין שאין לדם מת ומשלם: שורו שהדליק את הגדיש בשבת חייב. אלי נזק דמסוה הוא: יא בסלע לקה. מתחכך היה כשלע ולקה: היו שנים רודפים אחר אחד. שני שוריס של שני בני אדם רודפים אחר שור של אדם אחד: שניהם פטורים. דתרוייהו מדמו ליה: שניהם חייבים. דגמ' מפרש למתניתין כגון שמשיכה תמין שאין התם משלם אלא מגופו וכי תימנה לתרוייהו קמן משתלם הניזק אלי נזקו מבין שניהם אבל ליתנה לתרוייהו מני אמר ליה זיל לייתי דאיה דהאי תורא חזקך ותשלם לך ג גדול הזיק. ויש בגופו שוה אלי נזק: קטן הזיק. ודמי הקטן תקח ומותר אלי נזקך תפסיד: קטן הזיק את הגדול

לך ליום רביעי

אוֹמֵר לֹא כִי. אֶלָּא קָטָן הַזִּיק, אֶחָד תָּם וְאֶחָד מוּעָד. הַנָּזָק אוֹמֵר מוּעָד הִזִּיק, וְהַמַּזִּיק אוֹמֵר לֹא כִי אֶלָּא תָּם הִזִּיק. הַמּוֹצִיא מֵחֲבִירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. הָיוּ הַנִּזּוֹקִין שְׁנַיִם. אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן וְהַמַּזִּיקִים שְׁנַיִם. אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן. הַנָּזָק אוֹמֵר גָּדוֹל הִזִּיק אֶת הַגָּדוֹל. וְקָטָן אֶת הַקָּטָן. וְהַמַּזִּיק אוֹמֵר לֹא כִי. אֶלָּא קָטָן אֶת הַגָּדוֹל. וְגָדוֹל אֶת הַקָּטָן. אֶחָד תָּם וְאֶחָד מוּעָד. הַנָּזָק אוֹמֵר מוּעָד הִזִּיק אֶת הַגָּדוֹל. וְתָם אֶת הַקָּטָן. וְהַמַּזִּיק אוֹמֵר לֹא כִי. אֶלָּא תָּם אֶת הַגָּדוֹל. וּמוּעָד אֶת הַקָּטָן. הַמּוֹצִיא מֵחֲבִירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה:

ברמנורא

הגדול. ופ"פ שחצי נזקו על גדול מרובה לא תקח אלא קטן שלי וחצי נזקו על קטן שלך קח מן הגדול. וכל הך המוציא מחבירו עליו הראיה דתניגן במתני' אם לא הכיח ראיה אין לו כלום ואפילו דמי תם ואפי' קטן שהזה לו אין לו שהשוטן את חבירו חניגן והזה לו כשוריס פשור אף מדמי שעוריס ואי אפשר הניזק שיעור מה שהזה לו המזיק לא מפקינן מיניה:

הלכה בבא קמא דף ל"ב ע"א

שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִים. מַתְנִיתִין דְּלָא כְּאִיסִי בֶּן יְהוּדָה דְּתַנְיָא אִיסִי בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר רָץ חַיָּיב מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשׁוּנֶּה. וּמוֹדֶה אִיסִי בְּעֶרֶב שַׁבָּת בֵּין הַשְׁמָשׁוֹת שֶׁהוּא פָּטוּר מִפְּנֵי שָׁרָץ בִּרְשׁוּת. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הֲלָכָה כְּאִיסִי בֶּן יְהוּדָה. וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הֲלָכָה כְּסָתָם מִשְׁנָה וְתַנָּן אֶחָד רָץ וְאֶחָד מְהַלֵּךְ אוֹ שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם רָצִין פְּטוּרִים. מַתְנִיתִין בְּעֶרֶב שַׁבָּת בֵּין הַשְׁמָשׁוֹת מְמַאי מִדְּקָתָנֵי אוֹ שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם רָצִין פְּטוּרִים הָא תּוּ לְמָה לִי. הַשְׁתָּא אֶחָד רָץ וְאֶחָד מְהַלֵּךְ פָּטוּר שְׁנֵיהֶם רָצִין מְבָעְיָא אֶלָּא הָכִי קָאָמַר אֶחָד רָץ וְאֶחָד מְהַלֵּךְ פָּטוּר בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּעֶרֶב שַׁבָּת בֵּין הַשְׁמָשׁוֹת אֲבָל בְּחוֹל אֶחָד רָץ וְאֶחָד מְהַלֵּךְ חַיָּיב שְׁנֵיהֶם רָצִין אֲפִילּוּ בְּחוֹל פְּטוּרִים. אָמַר מָר וּמוֹדֶה אִיסִי בְּעֶרֶב שַׁבָּת בֵּין הַשְׁמָשׁוֹת שֶׁהוּא פָּטוּר מִפְּנֵי שָׁרָץ בִּרְשׁוּת. בְּעֶרֶב שַׁבָּת מַאי בִּרְשׁוּת

איכא

רש"י

מפני שרץ ברשות. מפרש לקמן: הא תו למה לי. השתא אחד רץ ואחד מהלך

אִיכָּא כְּדְרִבִּי חֲנִינָא דְּאָמַר רִבִּי חֲנִינָא בּוֹאוּ וְנֵצֵא לִקְרַאת כַּלָּה מַלְכְּתָא וְאָמְרֵי לָהּ לִקְרַאת שַׁבָּת כַּלָּה מַלְכְּתָא רִבִּי יַנַּאי מִתְעַטֵּף וְקָאֵי וְאָמַר בּוֹאִי כַלָּה בּוֹאִי כַלָּה:

רש"י

מהלך דרך שיכה ומהלך לג שיכה פעור שניכם רגין מבעית: בואו ונצא. כאדם המקבל פני המלך:

זוהר לך לך דף פ"ג ע"א.

פָּתַח וְאָמַר (ישעיה כ"ו) נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַלַּיְלָה אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ. הַאי קְרָא אוּקְמוּהָ וְאוֹקִימְנָא לֵיהּ. אֲבָל תָּא חֲזֵי נַפְשָׁא דְּבַר נַשׁ בַּד בַּלַּיק לְעַרְסֵיהּ נַפְקָא מִנֵּיהּ וְסַלְקָא לְעֵילָּא. וְאִי תֵּימָא דְּכֹלְּהוּ סַלְקָן לָאוֹ כָּל חַד וְחַד חֲמִי אַפֵּי מַלְכָּא אֶלָּא נַפְשָׁא סַלְקָא וְלָא אִשְׁתְּאַר בָּהּ בַּהֲדֵי גּוּפָא בַּר חַד רְשִׁימוּ (נשימו) דְּקִטְטָא דְּחִיוּתָא דִּלְבָּא. וְנַפְשָׁא אָזְלָא וּבָעְיָא לְסַלְקָא וְכַמָּה דַּרְגִּין לְדַרְגִּין לְסַלְקָא שָׁטָאת וְהִיא אִתְעָרַעַת בַּהֲנֵי קוּטְרִין טְהִירִין דְּמָסָאבוּתָא. אִי הִיא דַּכְיָאת דְּלָא אִסְתָּאֲבַת בִּימָמָא סַלְקָא לְעֵילָּא וְאִי לָאו דַּכְיָאת אִסְתָּאֲבַת בֵּינַיְיהוּ וְאִתְדַּבְּקַת בְּהוּ וְלָא סַלְקָא יַתִּיר וְתַמָּן מוֹדְעֵי לָהּ מִכָּאן וְאֵילָךְ אִתְדַּבְּקַת מֵאִינּוּן מִכָּאן דְּזִמְנָא קָרִיב וּלְזִמְנִין דְּחַיְּיבִין בָּהּ וּמוֹדְעִין לָהּ מִילִּין כְּדִיבִּין. וּכְדֵין אָזְלָא כְּהַאי גַּוְונָא כָּל לֵילְיָא עַד דְּיִתְעַר בַּר נָשׁ וְתָאבַת לְאַתְרָהּ. זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּא דְּנַצְּטִין קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא רָזִין דִּילֵיהּ בְּחֶלְמָא בְּגִין דְּיִסְתַּמְּרוּן מִן דִּינָא. וַוי לְאִינּוּן חַיָּיבֵי עָלְמָא דְּמָסָאבִין גַּרְמַיְיהוּ וְנַפְשַׁיְיהוּ. דְּהָא אִינּוּן דְּלָא אִסְתָּאֲבוּ כַּד סַלְקֵי בְּנִרְסַיְיהוּ נַפְשָׁא סַלְקָא וְעָאלַת בֵּין כָּל חֲנֵי דַּרְגִּין בְּקִדְמֵיתָא וְסַלְקָא וְלָא אִתְדַּבְּקַת בְּהוּ וּלְבָתַר אָזְלָא וְשָׁטָאת וְסַלְקַת כְּפוּם אוֹרְחָא דְּהִיא נַפְשָׁא דְּזַכַּת לְסַלְקָא אִתְחֲזְיָאת קָמֵי דְּמָארָהּ אַפֵּי יְמִין וְאִתְדַּבְּקַת בִּרְעוּתָא לְאִתְחָזָאָה בְּתִיאוּבְתָּא עִלָּאָה לְמֶחֱמֵי בְּנוֹעַם מַלְכָּא וּלְבַקָּרָא בְּהֵיכְלֵיהּ וְדָא הוּא בַּר נָשׁ דְּאִית לֵיהּ חוּלָקָא תַּדִּיר בְּעָלְמָא דְּאָתֵי וְדָא הִיא נַפְשָׁא דְּכַסּוּפָא דִּילֵהּ כַּד סַלְקָא בְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (תדיר) וְלָא אִתְדַּבְּקָא בְּהַנֵי זִינִין טְהִירִין אַחֲרָנִין וְהִיא אָזְלַת בָּתַר זִינָא קַדִּישָׁא בְּאַתְרָא (ר"א בָּתַר אַתְרָא) דַּנַפְקָא מִתַּמָּן. וּבְגִין כַּךְ כְּתִיב נַפְשִׁי אַוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה בְּגִין לְמִרְדַּף בַּתְרָךְ וְלָא לְאִתְפַּתָּאָה בָּתָר זִינָא אָחֳרָא

נוּבְרָאָה ♦

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מוסר

ש"ע יו"ד סי' רמ"ט — מרב סעדיה גאון

* שְׁמוֹנָה מַעֲלוֹת יֵשׁ בְּצְדָקָה זוֹ לְמַעְלָה בְּשִׁבְעָה דְבָרִים אֵין תְּפִלָּתוֹ שֶׁל אָדָם

מזו — נשמעת

לְךָ לְיוֹם רְבִיעִי

מִיז. מַעֲלָה הַגְּדוֹלָה שֶׁאֵין לְמַעְלָה מִמֶּנָּה הַמַּחֲזִיק בְּיַד יִשְׂרָאֵל הַסָּף וְנוֹתֵן לוֹ מַתָּנָה אוֹ הַלְוָאָה אוֹ עוֹשֶׂה שׁוּתָפוּת אוֹ מַמְצִיא לוֹ מְלָאכָה בְּדֵי לְחַזֵּק יָדוֹ שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת וְלֹא יִשְׁאַל וְעַל זֶה נֶאֱמַר וְהֶחֱזַקְתָּ בּוֹ. ג פְּחוּת מִזֶּה הַנּוֹתֵן צְדָקָה לָעָנִי וְלֹא יָדַע לְמִי יִתֵּן וְלֹא יָדַע הָעָנִי מִמִּי מְקַבֵּל וְקָרוֹב לָזֶה הַנּוֹתֵן לְקוּפָּה שֶׁל צְדָקָה וְלֹא יִתֵּן אָדָם לְקוּפָּה שֶׁל צְדָקָה אֶלָּא אִם כֵּן יוֹדֵעַ שֶׁהַמְּמֻנֶּה עָלֶיהָ נֶאֱמָן וְיוֹדֵעַ לִנְהֹג בָּהּ כְּשׁוּרָה. ד פְּחוּת מִזֶּה שֶׁיּוֹדֵעַ לְמִי נוֹתֵן וְלֹא יָדַע הַנּוֹתָן לְמִי נוֹתֵן בְּגוֹן הַחֲכָמִים שֶׁהָיוּ גָּדוֹלֵי הַחֲכָמִים שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים בַּסֵּתֶר וּמַשְׁלִיכִים הַמָּעוֹת בְּפִתְחֵי הָעֲנִיִּים וְזֶה רָאוּי לַעֲשׂוֹת וּמַעֲלָה טוֹבָה הִיא אִם אֵין הַתְּמוּגִים עַל הַצְּדָקָה נוֹהֲגִים כְּשׁוּרָה. ה פְּחוּת מִזֶּה שֶׁיּוֹדֵעַ הָעָנִי מִמִּי נוֹטֵל וְלֹא יָדַע הַנּוֹתֵן לְמִי נוֹתֵן בְּגוֹן הַחֲכָמִים שֶׁהָיוּ צוֹרְכִים הַמָּעוֹת בְּסַדֵּיהֶם וּמַשְׁלִיכִים אוֹתָם לְאַחוֹרֵיהֶם וּבָאִים הָעֲנִיִּים וְנוֹטְלִין כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם בּוּשָׁה. ו פְּחוּת מִזֶּה שֶׁיִּתֵּן לָעָנִי בְּיָדוֹ קֹדֶם שֶׁיִּשְׁאַל. ז פְּחוּת מִזֶּה שֶׁיִּתֵּן לוֹ בְּרָאוּי אַחַר שֶׁיִּשְׁאַל. ח פְּחוּת מִזֶּה שֶׁיִּתֵּן לוֹ פָּחוּת מֵהָרָאוּי בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת. ט פְּחוּת מִזֶּה שֶׁיִּתֵּן לוֹ בְּעָצֵב (הגהה וְעַל כָּל פָּנִים לֹא יַתְפִּיר הָאָדָם בְּצְדָקָה שֶׁנּוֹתֵן וְאִם מִתְפָּאֵר לֹא דַיּוֹ שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל שָׂכָר אֶלָּא אֲפִילּוּ מַעֲנִישִׁין אוֹתוֹ עָלֶיהָ וּמְגַלֶּה מָקוֹם מִי שֶׁמְּקַדֵּישׁ דָּבָר לַצְּדָקָה מוּתָּר לוֹ שֶׁכְּתוּב שְׁמוֹ עָלָיו שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לְזִכָּרוֹן וְרָאוּי לַעֲשׂוֹת כֵּן):

לְךָ יוֹם חֲמִישִׁי תּוֹרָה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתירה משבת הבאה:

ב וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד בַּמִּקְנֶה בַּכֶּסֶף וּבַזָּהָב: וְאַבְרָם
הַקִּיף לְחָדָא בְּבִעְיָרָא בְּבִסְפָּא וּבְדַהֲבָא: ג וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעָיו מִנֶּגֶב
ועד
רש"י
(ב) כבד מאד. מעון מסחות: (ג) וילך למסעיו. כשחזר ממגרים לארץ כנען

וְעַד־בֵּית־אֵל עַד־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־הָיָה שָׁם אָהֳלֹה
בַּתְּחִלָּה בֵּין בֵּית־אֵל וּבֵין הָעָי: וַאֲזַל לְמַטְלָנוֹהִי מְדָרוֹמָא
וְעַד בֵּית אֵל עַד אַתְרָא דְּפַרְסִיהּ תַּמָּן מַשְׁכְּנֵיהּ בְּקַדְמֵיתָא בֵּין בֵּית אֵל
וּבֵין עָי: ד אֶל־מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר־עָשָׂה שָׁם בְּרִאשֹׁנָה
וַיִּקְרָא שָׁם אַבְרָם בְּשֵׁם יְהוָה: אַתַר מַדְבְּחָא דִּי עֲבַד תַּמָּן
בְּקַדְמֵיתָא וְצַלִּי תַּמָּן אַבְרָם בִּשְׁמָא דַיְיָ: שלישי ה וְגַם־לְלוֹט
הַהֹלֵךְ אֶת־אַבְרָם הָיָה צֹאן־וּבָקָר וְאֹהָלִים: וְאַף לְוֹט
דַּאֲזִיל עִם אַבְרָם הֲוָה עָאן וְתוֹרִין וּמַשְׁכְּנִין: ו וְלֹא־נָשָׂא אֹתָם
הָאָרֶץ לָשֶׁבֶת יַחְדָּו כִּי־הָיָה רְכוּשָׁם רָב וְלֹא יָכְלוּ
לָשֶׁבֶת יַחְדָּו: וְלָא סְבָרַת יַתְהוֹן אַרְעָא לְמִתַּב כַּחֲדָא אֲרֵי הֲוָה
קִנְיָנֵהוֹן סַגִּי וְלָא יָכִילוּ לְמִתַּב כַּחֲדָא:

רש"י

כנען היה הולך ולן בתכסניות שלו כמה בהליכתו למדרים למדך דרך ארץ שלח ישנה לרוש מתכסניה שלו. ד"ח (ב"ר) בחזרתו פרע הקפיזיו: מנגב. ארץ מדרים כדרומה של ארץ כנען: (ד) אשר עשה שם בראשונה ויקרא שם. ושאר קרא שם אברם כמה פ' וגם יש לומר ויקרא שם עכשיו כמה פ': (ה) ההולך את אברם. מי גרם שהיתה לו זאת הליכתו עם אברם: (ו) ולא נשא אתם. לא היתה יכולה להסניק מרעה למקניהם. ול' קלר הוא וצריך לסוסיף עליו כמו ולא נשא לותם מרעה הארץ לפיכך כתב ולא נשא בל' זכר:

נביאים ישעיה מ"א

א עֲנִיִּים וְהָאֶבְיוֹנִים מְבַקְּשִׁים מַיִם וָאַיִן לְשׁוֹנָם בַּצָּמָא נָשָׁתָּה
אֲנִי יְהוָה אֶעֱנֵם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹא אֶעֱזֹבֵם: עֲנוּתַנְיָא
וְחַשִּׁיכַיָּא דְּמַחְמְדִין לְאוּלְפָנָא הָא כְצַחְיָא לְמַיָּא וְלָא טַשְׁבְּחַן רוּחֵיהוֹן
בְּמִנְפָּא מְשַׁלְּהֵיא אֲנָא יְיָ אֲקַבֵּל צְלוֹתְהוֹן אֱלָהָא דְּיִשְׂרָאֵל לָא אֲרַחֲקִנּוּן:
ב אֶפְתַּח עַל־שְׁפָיִים נְהָרוֹת וּבְתוֹךְ בְּקָעוֹת מַעְיָנוֹת אָשִׂים
מדבר

רש"י

(א) מבקשים מים. זו תפורה: נשתה. יבשה: (ב) מדבר. מקום שלא היה

לך ליום חמישי

מִדְבַּר־לָאֲגַם־מַיִם וְאֶרֶץ צִיָּה לְמוֹצָאֵי מָיִם: אֲקַרֵב גְּלוּתְהוֹן
מְבִינֵי עַמְמַיָּא וְאַדְבְּרִנוּן בְּאוּרַח תַּקְנָא וַאֲפַתַּח לְהוֹן עַל נַגְדִּין נַהֲרִין וּבְגוֹ
מִשְׁרָיַן מַבּוּעִין אֲשַׁוֵּי מַדְבְּרָא לַאֲגַמִּין דְּמַיִן וְאַרְעָ בֵּית צַחֲנָא לְמַבּוּעֵי מַיָּא:
ג אֶתֵּן בַּמִּדְבָּר אֶרֶז שִׁטָּה וַהֲדַס וְעֵץ שֶׁמֶן אָשִׂים בָּעֲרָבָה בְּרוֹשׁ
תִּדְהָר וּתְאַשּׁוּר יַחְדָּו: אֶתֵּן בְּמַדְבְּרָא אַרְזִין שִׁטִּין וַהֲדַסִּין וְאָעִין
דְּמָשַׁח אַרְבֵּי בְּמִישְׁרָא בְּרוֹן מוּרָנָן וְאֶשְׁכְּרוּעִין כַּחֲדָא: ד לְמַעַן יִרְאוּ
וְיֵדְעוּ וְיָשִׂימוּ וְיַשְׂכִּילוּ יַחְדָּו כִּי יַד־יְהוָה עָשְׂתָה זֹּאת וּקְדוֹשׁ
יִשְׂרָאֵל בְּרָאָהּ: בְּדִיל דְּיֶחֱזוֹן וְיֵדְעוּן וְיִשְׂוּן דַּחֲלָתִי עַל לִבְּהוֹן וְיִסְתַּבְּלוּן
כַּחֲדָא אֲרֵי גְּבוּרְתָא דַיְיָ עֲבַדַת דָּא וְקַדִּישָׁא דְיִשְׂרָאֵל בְּרָא יָתָהּ:
ה קָרְבוּ רִיבְכֶם יֹאמַר יְהוָה הַגִּישׁוּ עַצְמוֹתֵיכֶם יֹאמַר מֶלֶךְ
יַעֲקֹב: קָרִיבוּ דִינְכוֹן אֲמַר יְיָ אַעִילוּ חֻזָּתְכוֹן אֲמַר מַלְכָּא דְיַעֲקֹב:

רש"י

היס תכמת התורס: (ג) אתן במדבר ארז שטה וכו'. כל מיני יסוד:
תדהר ווּתאשור. מיני אילני סרק לגנין: וישימו. על לב: (ה) קרבו
ריבכם. כל הנסטים כולו וריבו והתוכחו עם בני: עצמותיכם. טענות חזקות
שלכם:

כתובים משלי ג

א יְהוָה בְּחָכְמָה יָסַד אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה: אֱלָהָא בְּחָכְמְתָא
שְׁתַּסֵּיָא אַרְעָא וְאַסְקִין שְׁמַיָּא בְּבִיוָנָה: ב בְּדַעְתּוֹ תְּהוֹמוֹת
נִבְקָעוּ וּשְׁחָקִים יִרְעָפוּ־טָל: בִּדְעָתֵיהּ תְּהוֹמֵי אִתְבְּזִיעוּ וּשְׁמַיָּא צָעֵי
מַמְטַיָּא: ג בְּנִי אַל־יָלוּזוּ מֵעֵינֶיךָ נְצֹר תּוּשִׁיָּה וּמְזִמָּה: בְּרִי לָא נְזַל
מֵעֵינָךְ נְטַר מַדְּעָא וְתַרְעִיתָא: ד וְיִהְיוּ חַיִּים לְנַפְשֶׁךָ וְחֵן לְגַרְגְּרֹתֶיךָ:
וְיֵהָוֹן חַיֵּי לְנַפְשָׁךְ וְחִסְדָּא לְצַוָּארָךְ: ה אָז תֵּלֵךְ לָבֶטַח דַּרְכֶּךָ וְרַגְלְךָ
לֹא תִגּוֹף: תֵּידִין תֵּיזֵל בְּסִבְרָא בְּאֹרְחָתָךְ וְרַגְלָךְ לָא תִתְקַל:

רש"י

(א) בחכמה. ע"ס התורס: (ב) ירעפו. יטפו: (ג) אל ילוזו. אל יתעקמו מנגד
עיניך: (ה) לא תגוף. לא תכשל:

משנה זבחים פרק ג׳

כָּל הַפְּסוּלִין שֶׁשָּׁחֲטוּ. שְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה. שֶׁחִשְּׁחָטָה כְּשֵׁרָה בְּזָרִים בַּנָּשִׁים וּבַעֲבָדִים וּבַטֻּמְאִים אֲפִילּוּ בְּקָדְשֵׁי קָדָשִׁים. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהִיוּ טֻמְאִים נוֹגְעִים בַּבָּשָׂר. לְפִיכָךְ הֵם פּוֹסְלִים בְּמַחֲשָׁבָה. וְכֻלָּן שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַדָּם חוּץ לִזְמַנּוֹ. וְחוּץ לִמְקוֹמוֹ. אִם יֵשׁ דַּם הַנֶּפֶשׁ. יַחֲזוֹר הַבָּשָׂר וְיִקָּבֵל: ב קִבֵּל הַבָּשָׂר וְנָתַן לַפְּסוּל. יַחֲזִיר לַבָּשָׂר. קִבֵּל בִּימִינוֹ וְנָתַן לִשְׂמֹאלוֹ. יַחֲזִיר לִימִינוֹ. קִבֵּל בִּכְלִי קֹדֶשׁ וְנָתַן בִּכְלִי חוֹל. יַחֲזִיר לִכְלִי קֹדֶשׁ. נִשְׁפַּךְ מִן הַכְּלִי עַל הָרִצְפָּה וַאֲסָפוֹ בָּשָׂר. נָתְנוּ עַל גַּבֵּי הַכֶּבֶשׁ שֶׁלֹּא כְנֶגֶד הַיְסוֹד. נָתַן אֶת הַנִּתָּנִין לְמַטָּה לְמַעְלָה. וְאֶת הַנִּתָּנִין לְמַעְלָה לְמַטָּה. אֶת הַנִּתָּנִין בְּפָנִים בַּחוּץ. וְאֶת הַנִּתָּנִין בַּחוּץ בְּפָנִים. אִם יֵשׁ דַּם הַנֶּפֶשׁ יַחֲזוֹר הַבָּשָׂר וְיִקָּבֵל: ג הַשּׁוֹחֵט אֶת הַזָּבַח לֶאֱכוֹל דָּבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל. וּלְהַקְטִיר דָּבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְהַקְטִיר כָּשֵׁר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל. לֶאֱכוֹל דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל וּלְהַקְטִיר דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לְהַקְטִיר פְּחוּת מִכַּזַּיִת כָּשֵׁר. לֶאֱכוֹל כַּחֲצִי זַיִת. וּלְהַקְטִיר כְּחֻצְיוֹ זַיִת כָּשֵׁר שֶׁאֵין אֲכִילָה וְהַקְטָרָה מִצְטָרְפִין: ד הַשּׁוֹחֵט אֶת הַזָּבַח לֶאֱכוֹל כַּזַּיִת מִן הָעוֹר. מִן הָרוֹטֶב. מִן הַקֻּפָּה. מִן הָאַצֶּלֶת. מִן הָעֲצָמוֹת. מִן הַגִּידִים. מִן הַטְּלָפַיִם.

מן

ברטנורא

פרק ג **א** כל הפסולים ששחטן בשרה. וה״ה דאפילו לכתחלה שהטין דכתיב ושחט את בן הבקר והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם מקבלה ואילך מצית כהונה למד על הפחיטה שכשרה בזרים ובפסולים ולא קתני שנחטו דמשמע דיעבד אין לכתחלה לא. אלא משום טמאים כלבד דטמא לכתחלה לא יעשה נזירה שמא יגע בכשר ושמא שנחט בקדשים דכשרים לה משכחת לה אלא בסכינא חריפא וכגון שהוא עומד חוץ לעזרה ושוחט הבהמה שכולך העזרה דהא שחיטת קדשים בעזרה היא ואין שמא נכנס לעזרה וכשמא בארץ שחיטו משמא את הסכין דלאו מכ העומדה הוא לו בשמא את וכגון שבדק קרומית של קנה ושחט כה אבל בסכין לא שמא את משמא את הסכין להיות מכ העומדה כיוצא בו והסכין משמא את הכשר: לפיכך הם פוסלים. את הקרבן: במחשבה. הואיל ורחוין לעבודה זו מחשבתם מחשבה ופוסלת: וכולן. הפסולים שקבלו את הדם ע״מ לאכול ולהקטיר חוץ לזמנו או חוץ למקומו: אם יש דם הנפש. עוד בבהמה: יחזיר הכשר. לעבודה: ויקבל. ויזרוק והוכח כשר אחין מחשבתן של אלו פיסלתן בקבלה לפי שאין רחוין לה ואין המחשבה פוסלת אלא כמי שרחוי לעבודה ובדבר הרחוי ובמקום הרחוי לעבודה דכתיב המקריב אותו לא יהא כשר להקרבה הכתוב מדבר: **ב** יחזיר לכשר. ולא מפסיל כמה שנתן אותו לפסול: נתני. סמוך: על גבי הכבש שלא כנגד היסוד. דהוי נתינה אלא במקומה: או שנתן את הנתנים למטה למעלה יחזור הכשר ויקבל. ונריכא לאתמושינן בכולהו דאית ליה תקנתא בחזרה דאי אתמושינן בריבא ה״מ הכא דהוי לעבודת גבור כגון שמא דאי לכתחלה בגבור הלכך גבי יחיד אי אית ליה תקנתא בחזרה אבל שמאל דלא חזיא לעבודת גבור אימא לעיל אית ליה תקנתא בחזרה ואי אתמושינן שמאל הוה אימא שמאל אית ליה תקנתא בחזרה שכן יש בה בכשר כיוס הכפורים שכהן גדול מטיל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו אבל כלי חול אימא לא ואי אתמושינן כלי חול מיבעי דאי לקדשינהו אבל הכא אימא לא נריכא: **ג** לאכול דבר שאין דרכו לאכול. חוץ לזמנו או חוץ למקומו: ור״א פיסל ואין הלכה כר״ש: **ד** קיפה. תכלין דק דק שכשולי קדרה: **האלל.** שיורי הבשר הנדבקים בשור בשעת הפשט. פ״ק ג״ד

לך ליום חמישי

מִן הַקְּרָנַיִם. חוּץ לִזְמַנּוֹ אוֹ חוּץ לִמְקוֹמוֹ. בָּשֵׂר. וְאֵין חַיָּבִין עָלֶיהָם מִשּׁוּם פִּגּוּל וְנוֹתָר וְטָמֵא: ח הַשּׁוֹחֵט אֶת הַמּוּקְדָּשִׁין. לֶאֱכוֹל שָׁלִיל אוֹ שֶׁלְּיָא בַּחוּץ לֹא פִגֵּל. הַמּוֹלֵק תּוֹרִים בְּפָנִים לֶאֱכוֹל בֵּיצֵיהֶם בַּחוּץ לֹא פִגֵּל. חֵלֶב הַמּוּקְדָּשִׁין וּבֵיצֵי תּוֹרִים. אֵין חַיָּבִים עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פִּגּוּל וְנוֹתָר וְטָמֵא: ו שְׁחָטוֹ עַל מַנַּת לְהַנִּיחַ אֶת דָּמוֹ אוֹ אֶת אִמּוּרָיו לְמָחָר. אוֹ לְהוֹצִיאָן לַחוּץ. רִבִּי יְהוּדָה פּוֹסֵל. וַחֲכָמִים מַכְשִׁירִין. שְׁחָטוֹ עַל מְנַת לְתִתּוֹ עַל גַּבֵּי הַכֶּבֶשׁ שֶׁלֹּא כְנֶגֶד הַיְסוֹד. לִתֵּן אֶת הַנִּתָּנִין לְמַעְלָן וְאֶת הַנִּתָּנִין לְמַעְלָן לְמַטָּן. אֶת הַנִּתָּנִין בְּפָנִים בַּחוּץ וְאֶת הַנִּתָּנִין בַּחוּץ בְּפָנִים. שֶׁיֹּאכְלוּהוּ טְמֵאִים. שֶׁיַּקְרִיבוּהוּ טְמֵאִים. שֶׁיֹּאכְלוּהוּ עֲרֵלִים. שֶׁיַּקְרִיבוּהוּ עֲרֵלִים. לְשַׁבֵּר עַצְמוֹת הַפֶּסַח וְלֶאֱכוֹל מִמֶּנּוּ נָא. לָעֲרֵב דָּמוֹ בְּדַם פְּסוּלִין כָּשֵׁר. שֶׁאֵין הַמַּחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת. אֲבָל חוּץ לִזְמַנּוֹ וְחוּץ לִמְקוֹמוֹ. וְהַפֶּסַח וְהַחַטָּאת שֶׁלֹּא לִשְׁמָן:

ברטנורא

הלוחר שהוא קשה ואינו רוצה לאכילה שקורין קפיל"ו בלע"ז: הקרנים והטלפים. ואפילו מה שיש בהן קרוב לבשר שכשחוכין חותו יצא ממנו דם לא חשיב כבשר: ואין חייבין עליהם משום פגול. אם היה הזבח פגול שחשב על כשרו לאכלו חוץ לזמנו וחוץ מקלו פטור: ושמא. אם אכל מאחד מקלו בטומאת הגוף מזבח כשר אינו חייב משום אוכל קדשים בטומאת הגוף: ה השוחט את המוקדשין. כל היכא דנקיט להי ליטעמ מיירי בנקבות: לאכול שליל. שכמעיה: או שליא. העור החופה את הולד הין מחשבה זו פוסלת את הזבח דשליל וכליא לאו גופא דזבח הוא: לא פיגל. ר"ק השוחט את המוקדשין לאכול שליל או שליא חוץ למקומו לא פסל ואם חשב לאכול מהן חוץ לזמנו לא פיגל. חלב המוקדשין וביצי תורים אין חייבים עליהם משום פגול. אם פיגל בזבח וחוץ מחלב שבדדיה לא מחייב עליה משום פגול דלאו גופו דזבח הוא: ך להניח את דמו או את אימוריו למחר. לא שיקטירם למחר דהאי מחשבה חוץ לזמנו היא ופגול גמור הוי מלא ע"מ שיזה הכל למחר ולא יקטירם: רבי יהודה פוסל. הואיל ומופסל בהולאה וכהנוה מיפסל נמי במחשבת הולאה והנוח. וכשם שאם היזה למחר פסל דדם נפסל בשקיעת החמה כך אם חשב עליהם להיזה למחר פסלה: וחכמים מכשירין. הואיל ולא חשב לא להקטיר ולא לזרוק ולא לאכול חוץ לזמנו וכן לא חשב לא להקטיר ולא לזרוק ולא לאכול חוץ למקומו אף על פי שחשב להניח למחר או להיזות חוץ למקומו לא פסל והלכה כחכמים והא דלא פסל ר' יוסי כמחשב כדמים הנתונין למעה לתת תותם למעלה הואיל ואם עשה כן פסל משום דס"ל לר"י שחחושב לזרוק הדם על המוכח חפילו שלא במקומו כאלו חשב לזרקו במקומו וכלכך שלא יחשוב לזרוק חוץ לעזרה:

הלכה ובחים דף ל"ב ע"א

כָּל הַפְּסוּלִים שֶׁשָּׁחֲטוּ וְכוּ'. שָׁחֲטוּ דְּיַעֲבַד אֵין לְכַתְּחִלָּה לָא וְרַמִּינְהִי וְשָׁחַט שְׁחִיטָה בְּזָר כְּשֵׁרָה שֶׁהַשְּׁחִיטָה כְּשֵׁרָה בְּזָרִים בְּנָשִׁים וּבַעֲבָדִים וּבְטֻמְאִין וַאֲפִילּוּ בְּקָדְשֵׁי קָדָשִׁים אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּכֹהֲנִים אֲמַרְתְּ וְכִי מֵאַיִן בָּאתָ מִכְּלָל שֶׁנֶּאֱמַר

רש"י

אתה

ה"ג ורמינהי ושחט שחיטה בזר כשירה מדלא כתיב ושחט הכהן: וכי מאין באת. לומר

(במדבר יח) אַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ תִּשְׁמְרוּ אֶת כְּהוּנַתְכֶם לְכָל דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וְכוּ' אַף בִּשְׁחִיטָה תַּלְמוּד לוֹמַר (ויקרא א) וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי ה' וְהִקְרִיבוּ וגו' מְקַבָּלָה וְאֵילָךְ מִצְוַת כְּהוּנָה לְמַד עַל הַשְּׁחִיטָה שֶׁכְּשֵׁרָה בְּכָל אָדָם הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה נַמִּי וּמִשּׁוּם דְּקָא בָּעֵי לְמִתְנֵי מְמֵאִים דְּלֹא כַּתְּחִלָּה לָא גְּזִירָה שְׁמָא יִגְעוּ בַּבָּשָׂר תָּנָא שֶׁשָּׁחַטוּ. וְטָמֵא דְּיָעֵד שַׁפִּיר דָּמֵי וְרַמִּינְהִי וְסָמַךְ וְשָׁחַט מַה סְּמִיכָה בַּטְּהוֹרִים אַף שְׁחִיטָה בַּטְּהוֹרִים מִדְּרַבָּנָן. מַאי שְׁנָא סְמִיכָה דִּכְתִיב לִפְנֵי ה' שְׁחִיטָה נַמִּי הָכְתִיב לִפְנֵי ה' אֶפְשָׁר דְּעָבִיד סַכִּין אֲרוּכָה וְשָׁחִיט סְמִיכָה נַמִּי אֶפְשָׁר דְּמַעֲיֵיל יָדֵיהּ וְסָמִיךְ קָסָבַר בִּיאָה בְּמִקְצַת שְׁמָהּ בִּיאָה. רַב חִסְדָּא מַתְנִי אִיפְּכָא וְסָמַךְ וְשָׁחַט מַה שְׁחִיטָה בַּטְּהוֹרִים אַף סְמִיכָה בַּטְּהוֹרִים מַאי שְׁנָא שְׁחִיטָה דִּכְתִיב לִפְנֵי ה' סְמִיכָה נַמִּי כְּתִיב לִפְנֵי ה' אֶפְשָׁר דְּמַעֲיֵיל יָדֵיהּ וְסָמִיךְ שְׁחִיטָה נַמִּי אֶפְשָׁר דְּעָבִיד סַכִּין אֲרוּכָה וְשָׁחִיט הָא מַנִּי שִׁמְעוֹן הַתֵּימָנִי הִיא דְּתַנְיָא וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי ה' וְלֹא הַשּׁוֹחֵט לִפְנֵי ה' שִׁמְעוֹן הַתֵּימָנִי אוֹמֵר מִנַּיִן שֶׁיִּהְיוּ יָדָיו שֶׁל שׁוֹחֵט לִפְנִים מִן הַנִּשְׁחָט תַּלְמוּד לוֹמַר וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי ה' שׁוֹחֵט אֶת בֶּן הַבָּקָר יִהְיֶה לִפְנֵי ה':

רש"י

לומר שלריכה כהונה והלל לא נאמר כאן: והקריבו הכהנים. ומדכתיב בקבלה כהונה ובשחיטה לא כתיב לומר על השחיטה שכשרה בזר: מה סמיכה בטהורים. כדמפרש לקמיה: מדרבנן. שמא יגעו בבשר: מאי שנא סמיכה. דבטהורים מדאורייתא דכתיב לפני ה' ושחט את בן הבקר לפני ה' וכיון דבעינן תכף לסמיכה שחיטה אין סמיכה מבחוץ ושחיטה מכפנים אלא לף הסמיכה בפנים ואין טמא נכנס לעזרה: ולא השוחט לפני ה'. שאם רצה עומד חוץ לעזרה ושוחט בסכין ארוכה: לפנים מן הנשחט. לפנים מן הכשרה:

זוהר לך דף פ"ה ע"א

תָּא חֲזֵי כְּמָה דְּשַׁכִּינְתָּא לָא אִתְגַּלְיָיא אֶלָּא בְּאַתְרָא דְּאִתְחֲזֵי לָהּ אוֹף הָכִי לָא אִתְחֲזֵי וְלָא אִתְגַּלְיָיא אֶלָּא בִּבְרָא נָשׁ דְּאִתְחֲזֵי לֵיהּ. דְּהָא מִן יוֹמָא דְּסָלִיק עַל רְעוּתֵיהּ דְּלוֹט לְאִתְחַפְּכָא בְּסַרְחָנֵיהּ אִסְתַּלְּקַת רוּחָא קַדִּישָׁא מֵאַבְרָהָם. וְכַד אִסְתַּלַּק לוֹט מִנֵּיהּ מַיָּד שַׁרָא רוּחַ קוּדְשָׁא בְּדוּכְתֵּיהּ הָדָא

לך לך יום חמישי

הוּא דִּכְתִיב וַיַּרְא אֲמַר אֲ אַבְרָם אַחֲרֵי הִפָּרֵד לוֹט מֵעִמּוֹ וְנוֹמֵר. תָּא חֲזִי כֵּיוָן דְּהָמָא אַבְרָהָם דִּלוֹט הָוָה תָּב לְסַרְחָנִיהּ הָוָה דָּחִיל אַבְרָהָם אֲמַר דִּילְמָא חָס וְשָׁלוֹם בְּגִין חַבְרוּתָא דְּדָא אֲבִידָנָא בְּנַנְיהּ חוּקָא קַדִּישָׁא דְּאַעְטַר לִי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. כֵּיוָן דְּאִתְפְּרַשׁ מִנֵּיהּ אֲמַר לֵיהּ שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה שָׁם. מַאי מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה שָׁם. דְּאִתְדַּבַּקַת בֵּיהּ בְּקַדְמִיתָא וְאִתְעַטָּרָא בְּמֵהֵימְנוּתָא שְׁלֵימְתָא. צָפוֹנָה וְנֶגְבָּה וְקֵדְמָה וְיַמָּה. אִין אִינּוּן מַפָּעֵי דְּהָווּ בְּקַדְמִיתָא דִּכְתִיב וַיֵּלֶךְ יְמַפָּעָיו וּכְתִיב הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה. אִלֵּין דְּרָגִין עִלָּאִין דְּאִתְעַטָּר בְּמֵהֵימְנוּתָא שְׁלֵימְתָא בְּקַדְמִיתָא. וּכְדֵין אִתְבַּשַּׂר דָּא יַעֲדִי מַגֵּיהּ וּמִן בְּנוֹי דְּעַמְמִין דִּכְתִיב כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה. מַאי אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה. דָּא דַּרְגָּא קַדְמָאָה דְּאִתְגַּלְיָא לֵיהּ כְּמָה דְּאַתְּ אֲמַר לְיֵי הַגְּרָאָה אֵלָיו. וּבְגִין כַּךְ אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה בְּגִין דְּדַרְגָּא דָּא קַדְמָאָה אִתְכְּלִיל מִכֻּלְּהוּ דַּרְגִּין וְכֻלְּהוֹן אִתְחָזוֹן בֵּיהּ וּבְגִין כַּךְ כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה וְנוֹמֵר:

יוסף להק

הלכה פסוקה
ש"ע יו"ד סי' רנ"ג

* מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָזוֹן י"ד סְעוּדוֹת לֹא יֵטוֹל מֵהַתְּמְחוּי מָזוֹן י"ד סְעוּדוֹת לֹא יֵטוֹל מֵהַקּוּפָּה וְאִם יֵשׁ לוֹ ר' זוּז וְאֵינוֹ נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בָּהֶם אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ ק' זוּז וְהוּא נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בָּהֶם לֹא יֵטוֹל צְדָקָה. וְאִם יֵשׁ לוֹ ר' זוּז חֶסֶר דִּינָר וְאֵינוֹ נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בָּהֶם אֲפִילּוּ נוֹתְנִים לוֹ אֶלֶף זוּז בְּכַת אַחַת הֲרֵי זֶה יֵטוֹל. וְאִם יֵשׁ לוֹ הַרְבֵּה וְהוּא עָלָיו בְּחוֹב אוֹ שֶׁמְּמַשְׁכֹּן לָבְתוּבַת אִשְׁתּוֹ הֲרֵי זֶה יֵטוֹל. וְאִם יֵשׁ לוֹ בַּיִת וּכְלֵי בַיִת הַרְבֵּה וְאֵין לוֹ ר' זוּז הֲרֵי זֶה יֵטוֹל וְאֵינוֹ צָרִיךְ לִמְכּוֹר כְּלֵי בֵיתוֹ וַאֲפִילּוּ הֵם שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בִּכְלֵי אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וּמַלְבּוּשׁ וּמִצְוֹעוֹת וְכִיוֹצֵא בָּהֶם אֲבָל מְנוֹרָה אוֹ עֶלֵי שֻׁלְחָן שֶׁל כֶּסֶף מוּכָרִים וְלֹא יֵטוֹל מֵהַצְּדָקָה וְהוּא דְּאֵין מַחֲיִבִים אוֹתוֹ לְמַכּוֹר כְּלֵי תַּשְׁמִישׁוֹ שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב דָּוְקָא כָּל זְמַן שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְיֵטוֹל מֵהַקּוּפָּה אֲלָא נוֹטֵל בְּסֵתֶר מְיֻחָדִים אֲבָל אִם בָּא לְיֵטוֹל מֵהַקּוּפָּה שֶׁל צְדָקָה לֹא יְתֵנוּ לוֹ עַד שֶׁיְּמַכֵּר כֵּלָיו: ס יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא נֶאֶמְרוּ הַשִּׁעוּרִים הָאֵלּוּ אֲלָא בִּימֵיהֶם אֲבָל בִּזְמַן הַזֶּה

מוסר

מהרב סעדיה גאון

רָאוּי שֶׁנֵּדַע כִּי כָּל הָעֲוֹנוֹת מִתְכַּפְּרוֹת בִּתְשׁוּבָה אֲלָא עִוֹן הַמַּתָּעָה אֶת הָרַבִּים וְהַמַּתָּעָה אוֹתָם בְּנִימוּס רָע וּבְטָעוּת רָע. וּבְהוֹרָאָה שֶׁהוֹרָה אוֹתָם שֶׁלֹּא בַּתּוֹרָה וְשֶׁלֹּא כַּהֲלָכָה לְמַדָּם אֵין עֲוֹנוֹ מִתְכַּפֵּר מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְתַקֵּן מַה שֶּׁעָוַת וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהָשִׁיב אֶת הָרָעוֹת אֲשֶׁר לִמֵּד אוֹתָם. וַחֲמָאת הָרַבִּים תְּלוּיָה בּוֹ וְעָלָיו נֶאֱמַר (משלי כה) מַשְׁגֶּה יְשָׁרִים בְּרָעָה. וְהַשֵּׁנִית מִי שֶׁמּוֹצִיא שֵׁם רַע עַל חֲבֵירוֹ. וְחָרְפּוֹ בְּחֶרְפָּה אֲשֶׁר אֵינוֹ חָשׁוּד בָּהּ אֵין עֲוֹנוֹ מִתְכַּפֵּר מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְתַקֵּן מַה שֶּׁעָוַת. וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהָשִׁיב חֶרְפַּת חֲבֵירוֹ עָלָיו נֶאֱמַר (משלי כה) כֵּן יְחַמְּדֶךָּ שׁוֹטֵעַ. הַשְּׁלִישִׁית מִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ גָּזֵל וְעוֹשֵׁק וְאֵינוֹ מֵשִׁיב גְּזֵלָתָן וְעָלָיו נֶאֱמַר (ויקרא ה) וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשַׁם וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל וְעוד כְּתִיב (יחזקאל יח) חָבֹל רָשָׁע יָשִׁיב גְּזֵלָה לֹא יְגַוֵּל לָכֵךְ אִם מֵת בַּעַל הַגְּזֵלָה חַיָּב הַגּוֹזֵל לְהָשִׁיב וּלְהַחֲזִיר הַגְּזֵלָה לְיוֹרְשֵׁי הַמֵּת שֶׁנֶּאֱמַר לַאֲשֶׁר הוּא לוֹ יְתֵנֶנּוּ בְּיוֹם אַשְׁמָתוֹ. וְאִם אֵין לוֹ יוֹרְשִׁים חַיָּב הַגּוֹזֵל

להפקירם

הוֹא יָכוֹל לָטוּל עַד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ קָרְן כְּבֵי לְהַפְקִידָם וְלַעֲשׂוֹתָם קֹדֶשׁ:
שֶׁיִּתְפָּרְנֵם הוּא וּבָנָיו בֵּיתוֹ מִדְּרָיוֹת וּדְבָרִים
שֶׁל טַעַם הֵם: ג מִי שֶׁהָיוּ לוֹ קְרָקָעוֹת וְאִם יְמָכְרֵם בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים יְמָכְרֵם בְּזוֹל וְאִם
יַנִּיחֵם עַד יְמוֹת הַחַמָּה מוֹכְרָן בְּשׁוּוִין אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְמָכְרוֹ אֶלָּא מַאֲכִילִין אוֹתוֹ
מַעֲשֵׂר עָנִי עַד חֲצִי דְּמֵיהֶם וְלֹא יְדַחוֹק עַצְמוֹ וְיִמְכּוֹר שֶׁלֹּא בְּזְמַן מְכִירָה. הָיוּ שְׁאָר
הָאָדָם לוֹקְחִים בְּיוֹקֶר וְהוּא אֵינוֹ מוֹצֵא מִי שֶׁיִּקַּח מִמֶּנּוּ אֶלָּא בְּזוֹל מִפְּנֵי שֶׁהוּא דָּחוּק
שָׁרוּד אֵין מְחַיְּבִים אוֹתוֹ לְמָכְרוֹ אֶלָּא מַעֲשֵׂר עָנִי וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁיִּמְכּוֹר בְּשָׁוֶה
נַיָּרעוּ הַכֹּל שֶׁאֵינוֹ דָּחוּק לְמָכְרוֹ: ד בָּעַל הַבַּיִת הַהוֹלֵךְ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְכָלוּ מָעוֹתָיו
בַּדֶּרֶךְ וְאֵין לוֹ מַה יאכַל יָטוֹל צְדָקָה וּכְשֶׁיַּחֲזוֹר לְבֵיתוֹ אֵינוֹ חַיָּב (לְשַׁלֵּם):

לך ליל ששי תורה

ציורף יְהוָה

ז וַיְהִי־רִיב בֵּין רֹעֵי מִקְנֵה־אַבְרָם וּבֵין רֹעֵי מִקְנֵה־לוֹט
וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי אָז יֹשֵׁב בָּאָרֶץ: וַתְּהִי מַצּוּתָא בֵּין רָעֵי בְּעִירֵה
דְּאַבְרָם וּבֵין רָעֵי בְּעִירֵה דְּלוֹט וְכַנַעֲנָאָה וּפְרִזָּאָה בְּכֵן יָתִיב בְּאַרְעָא:
ח וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל־לוֹט אַל־נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי
וּבֵינֶךָ וּבֵין רֹעַי וּבֵין רֹעֶיךָ כִּי־אֲנָשִׁים אַחִים אֲנָחְנוּ:
וַאֲמַר אַבְרָם לְלוֹט לָא כְעַן תְּהֵי מַצּוּתָא בֵּינָא וּבֵינָךְ וּבֵין רַעָוָתַי וּבֵין
רַעְוָתָךְ אֲרֵי גּוּבְרִין אַחִין אֲנָחְנָא: ט הֲלֹא כָל־הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ
הִפָּרֶד נָא מֵעָלָי אִם־הַשְּׂמֹאל וְאֵימְנָה וְאִם־הַיָּמִין
וְאַשְׂמְאִילָה: הֲלָא כָל אַרְעָא קֳדָמָךְ אִתְפְּרַשׁ כְּעַן מְלָּוָתִי אִם אַתְּ

לצפונא

רש"י

(ז) ויהי ריב. לפי שהיו רועיו של לוט רשעים ומרעים בהמתם בשדות אחרים ורועי אברהם מוכיחים אותם על הגזל והם אומרים נתנה הארץ לאברהם ולו אין יורש ולוט יורשו ואין זה גזל והכתוב אומר והכנעני והפרזי אז יושב בארץ ולא זכה בה אברהם עדיין (ב"ר): (ח) אנשים אחים. קרובים. ומ"ח דומין בקלסתר פנים: (ט) אם השמאל ואימנה. בכל מקום תשב (תשב) לא תתרחק ממך ותעמוד לך למגן ולעזר וסוף דבר הולך לו שנאמר ויאמץ אברם כי נשבה אחיו וגו': אימנה. לימין את עצמי כמו ותשמילה תשמיל את עצמי ות"ת היה לו ליקרא ותיימינה כך מלינו במקום אחר (ס"ב יד) חס ים להימין ואין

נקוד

הַצְּפוֹנָה וָאֵנָה לְדָרוֹמָה וְאֵם אַתְּ לְדָרוֹמָה וָאֵנָה לְצָפוֹנָה׃ י וַיִּשָּׂא
לוֹט אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־כָּל־כִּכַּר הַיַּרְדֵּן כִּי כֻלָּהּ
מַשְׁקֶה לִפְנֵי | שַׁחֵת יְהוָה אֶת־סְדֹם וְאֶת־עֲמֹרָה כְּגַן־
יְהוָה כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בֹּאֲכָה צֹעַר׃ וַיִּבְחַר־לוֹ לוֹט אֶת עֵינוֹהִי וַחֲזָא
יָת כָּל מֵישַׁר יַרְדְּנָא אֲרֵי כֻלֵּהּ בֵּית שַׁקְיָא קֳדָם חֲבָלוּת יְיָ יָת סְדוֹם וְיָת
עֲמֹרָה כְּגִנְּתָא דַייָ כְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם מָטֵי לְצֹעַר׃ יא וַיִּבְחַר־לוֹ
לוֹט אֶת כָּל־כִּכַּר הַיַּרְדֵּן וַיִּסַּע לוֹט מִקֶּדֶם וַיִּפָּרְדוּ
אִישׁ מֵעַל אָחִיו׃ וּבְחַר לֵהּ לוֹט יָת כָּל מֵישַׁר יַרְדְּנָא וּנְטַל לוֹט
מִקֳּדְמִין וְאִתְפְּרָשׁוּ גְּבַר מִלְּוָת אֲחוּהִי׃ יב אַבְרָם יָשַׁב בְּאֶרֶץ־
כְּנָעַן וְלוֹט יָשַׁב בְּעָרֵי הַכִּכָּר וַיֶּאֱהַל עַד־סְדֹם׃
אַבְרָם יָתֵב בְּאַרְעָא דְכְנָעַן וְלוֹט יָתֵב בְּקִרְוֵי מֵישְׁרָא וּפְרַס עַד סְדוֹם׃
יג וְאַנְשֵׁי סְדֹם רָעִים וְחַטָּאִים לַיהוָה מְאֹד׃ וַאֲנָשֵׁי
דְסְדוֹם בִּישִׁין בְּמֵמְרֵהוֹן וְחַיָּבִין בְּגַוְיָתְהוֹן קֳדָם יְיָ לַחֲדָא׃ יד וַיהוָה
אָמַר אֶל־אַבְרָם אַחֲרֵי הִפָּרֶד־לוֹט מֵעִמּוֹ שָׂא נָא
עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־אַתָּה שָׁם צָפֹנָה וָנֶגְבָּה
וָקֵדְמָה וְיָמָּה׃ וַיְ אֲמַר לַאַבְרָם בָּתַר דְּאִתְפְּרַשׁ לוֹט מֵעִמֵּהּ זְקוֹף

כען

רש"י

נקוד להיימין : (י) כי כלה משקה. הרץ נחלי מים : לפני שחת ה' את סדום ואת עמורה. היה חוזו מיסור. כגן ה' לחילוניח. כארץ מצרים לזרעיס (ב"ר) : באבה צוער. עד לוער ומ"ח דוכתה לגנאי על שהיו שטופי זימה כחר לו לוט כשכונתם במסכת סוריות : (יא) בכר. מיסור כתרגומו : מקדם. נסע מאצל אברם (למזרח) והלך לו למערבו של אברם נמצא נוסע ממזרח למערב. ומרש אגדה הסיע עלמו מקדמונו של עולם אמר לי אפשי לא באברם ולא בחלקיו : (יב) ויאהל. נטה אהליס לרופיו ולמקנהו עד סדום : (יג) ואנשי בדום רעים. ואעפ"כ לא נמנע לוט מלשכון עמהס ורבותינו (יומא לח) למדו מכאן (משלי ט) ושס רשעיס ירקב : רעים. (סנהד' קט) בגופס ומטאיס בממונס : לה' מאד. יודעיס רבונס ומתכוונים למרוד בו : (יד) אחרי הפרד לוט. כל זמן שהרשע עמו היה הדבור פורס ממנו. (ולעיל שהיה לוט

מגלו

כְּעַן עֵינָךְ וַחֲזִי מָן אַתְרָא דְּאַתְּ תַּמָּן לְצַפּוֹנָא וְדָרוֹמָא וּלְמַדִּינְחָא וּלְמַעַרְבָּא׃
טו כִּי אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה רֹאֶה לְךָ אֶתְּנֶנָּה
וּלְזַרְעֲךָ עַד־עוֹלָם׃ אֲרֵי יָת כָּל אַרְעָא דְּאַתְּ חָזֵי לָךְ אֶתְּנִנַּהּ
וְלִבְנָיךְ עַד עָלַם׃ טז וְשַׂמְתִּי אֶת־זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ
אֲשֶׁר | אִם־יוּכַל אִישׁ לִמְנוֹת אֶת־עֲפַר הָאָרֶץ גַּם זַרְעֲךָ
יִמָּנֶה׃ וְאֶשְׁוֵי יָת בְּנָךְ סַגִּיאִין כְּעַפְרָא דְּאַרְעָא בְּמָא דְּיָא אֶפְשַׁר לְגָבַר
לְמִמְנֵי יָת עַפְרָא דְּאַרְעָא אַף בְּנָיךְ לָא יִתְמְנוֹן׃ יז קוּם הִתְהַלֶּךְ
בָּאָרֶץ לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ כִּי לְךָ אֶתְּנֶנָּה׃ קוּם הַיְךְ
בְּאַרְעָא לְאָרְכַּהּ וּלְפָתְיֵהּ אֲרֵי לָךְ אֶתְּנִנַּהּ׃ יח וַיֶּאֱהַל אַבְרָם וַיָּבֹא
וַיֵּשֶׁב בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא אֲשֶׁר בְּחֶבְרוֹן וַיִּבֶן־שָׁם מִזְבֵּחַ
לַיהוָה׃ וּפְרַס אַבְרָם מַשְׁכְּנֵהּ וַאֲתָא וְיָתֵב בְּמֵישְׁרֵי מַמְרָא דִּי בְחֶבְרוֹן וּבְנָא תַּמָּן
מַדְבְּחָא קֳדָם יְיָ׃ פ רביעי יד א וַיְהִי בִּימֵי אַמְרָפֶל מֶלֶךְ־
שִׁנְעָר אַרְיוֹךְ מֶלֶךְ אֶלָּסָר כְּדָרְלָעֹמֶר מֶלֶךְ עֵילָם
וְתִדְעָל מֶלֶךְ גּוֹיִם׃ וַהֲוָה בְּיוֹמֵי אַמְרָפֶל מַלְכָּא דְּבָבֶל אַרְיוֹךְ מַלְכָּא
דְּאֶלָּסָר כְּדָרְלָעֹמֶר מַלְכָּא דְּעֵילָם וְתִדְעָל מַלְכָּא דְּעַמְמֵי׃ ב עָשׂוּ
מִלְחָמָה אֶת־בֶּרַע מֶלֶךְ סְדֹם וְאֶת־בִּרְשַׁע מֶלֶךְ עֲמֹרָה
שִׁנְאָב | מֶלֶךְ אַדְמָה וְשֶׁמְאֶבֶר מֶלֶךְ צְבֹיִים וּמֶלֶךְ בֶּלַע
הִיא־צֹעַר׃ עֲבַדוּ קְרָבָא עִם בֶּרַע מַלְכָּא דְסָדֹם וְעִם בִּרְשַׁע מַלְכָּא
דַּעֲמֹרָה שִׁנְאָב מַלְכָּא דְאַדְמָה וְשֶׁמְאֶבֶר מַלְכָּא דִּצְבוֹיִם וּמַלְכָּא דְּבֶלַע

'צבוים קרי. היא

רש"י

הגלו וכתיב וירא ה' אל לבדם בלותה שעה כשר היה וק"ל: (מז) אשר אם יוכל איש. כשם שא"א לעפר להמנות כך זרעך לא ימנה: (יח) ממרא. שם חדש: (א) אמרפל. הוא נמרוד שאמר לאברהם פול לתוך כבשן האש (ב"ר): מלך גוים. מקום ים שמו גויס על שם שנתקבלו שמה מכמה לומות ומקומות והמליכו חים עליהם ושמו תדעל (ב"ר): (ב) ברע. רע לשמים ורע לבריות: ברשע. שנתעלה ברשעו: שנאב. שונא לבניו שבשמים:

הִיא צֹעַר׃ ג כָּל־אֵלֶּה חָבְרוּ אֶל־עֵמֶק הַשִּׂדִּים הִוא יָם
הַמֶּלַח׃ כָּל אִלֵּין אִתְכַּנָּשׁוּ לְמֵישַׁר חַקְלָיָא הוּא אֲתַר יַמָּא דְמִלְחָא׃
ד שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה עָבְדוּ אֶת־כְּדָרְלָעֹמֶר וּשְׁלֹשׁ־
עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָרָדוּ׃ תַּרְתֵּי עֲשַׂר שְׁנִין פָּלְחוּ יָת כְּדָרְלָעֹמֶר וּתְלָת
עֲשַׂרֵי שְׁנִין מָרָדוּ׃ ה וּבְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה בָּא כְדָרְלָעֹמֶר
וְהַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיַּכּוּ אֶת־רְפָאִים בְּעַשְׁתְּרֹת
קַרְנָיִם וְאֶת־הַזּוּזִים בְּהָם וְאֶת הָאֵימִים בְּשָׁוֵה קִרְיָתָיִם׃
וּבְאַרְבַּע עֲשַׂרֵי שְׁנִין אֲתָא כְדָרְלָעֹמֶר וּמַלְכַיָּא דְעִמֵּהּ וּמְחוֹ יָת גִּבָּרַיָּא
דִי בְעַשְׁתָּרוֹת קַרְנַיִם וְיָת תַּקִּיפַיָּא דִּבְהֹמְתָא וְיָת אֵימָתָנֵי דִּבְשָׁוֵה קִרְיָתָיִם׃
ו וְאֶת־הַחֹרִי בְּהַרְרָם שֵׂעִיר עַד אֵיל פָּארָן אֲשֶׁר עַל־
הַמִּדְבָּר׃ וְיָת חוֹרָאֵי דִּי בְטוּרְהוֹן דְּשֵׂעִיר עַד מֵישַׁר פָּארָן דְּסָמִיךְ עַל
מַדְבְּרָא׃ ז וַיָּשֻׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־עֵין מִשְׁפָּט הִוא קָדֵשׁ וַיַּכּוּ
אֶת־כָּל־שְׂדֵה הָעֲמָלֵקִי וְגַם אֶת־הָאֱמֹרִי הַיֹּשֵׁב בְּחַצְצֹן
תָּמָר׃ וְתָבוּ וַאֲתוֹ לְמֵישַׁר פְּלוּגְתָּא דִּינָא הִיא רָקָם וּמְחוֹ יָת כָּל חֲקַל

רש״י

שמאבר. סס מאכר לעוף ולקפוף ולמרוד בהקב״ה: בלע. סס הסיר: (ג) עמק
השדים. כך שמו על סס סמיו בו שדות הרבה ומדרשי חגדה ים הרבה:
הוא ים המלח. לאחר זמן נמשך סיס לתוכו ונעשה יס המלח ומ״ח אומר
שנתבקעו הגורים סביביותיו ונמשכו יאוריס לתוכו: (ד) שתים עשרה שנה עבדו.
ס׳ מלכים .הללו את כדרלעומר: ובארבע עשרה שנה. למרדן בא כדרלעומר
לפי שהוא היה בעל המעשה נכנס בעובי הקורה: והמלכים. אלה שלשה
מלכים: הזוזים. הם זמזומים: (ו) בהרם. בהר שלהם: איל פארן. כתרגומו
מיסור ואומר אני שהיו איל לשון מיסור אלא מיסור על פארן איל שמו ועל
ממרח אלוני שמו ועל ירדן ככר שמו ועל שטים אבל שמו אבל הבמים וכן
בעל גד בעל שמו וכולם מתורגמין מיסור וכל אחד שמו עליו: על המדבר.
אצל המדבר כמו (במדבר ג) ועליו משה מנשה: (ז) עין משפט הוא קדש. על
שם העתיד שעתידין משה ואהרן להשפט שם על עסקי אותו הענין והם
מי מריבה. ואונקלוס תרגמו כשבועו מקום שהיו בני המדינה מתקבלים שם
לכל משפט: שדה העמלקי. עדיין לא נולד עמלק ונקרא על שם העתיד:

עַמְקָאָה וְאֶת עֶמוֹרָאָה דְּיָתִיב בְּעֵין גֶּדִי: ח וַיֵּצֵא מֶלֶךְ־סְדֹם
וּמֶלֶךְ עֲמֹרָה וּמֶלֶךְ אַדְמָה וּמֶלֶךְ צְבוֹיִם וּמֶלֶךְ בֶּלַע
הִוא־צֹעַר וַיַּעַרְכוּ אִתָּם מִלְחָמָה בְּעֵמֶק הַשִּׂדִּים:
וּנְפַק מַלְכָּא דְּסְדוֹם וּמַלְכָּא דַּעֲמוֹרָה וּמַלְכָּא דְּאַדְמָה וּמַלְכָּא דִּצְבוֹיִם
וּמַלְכָּא דְּבֶלַע הִיא צוֹעַר וְסַדְּרוּ עִמְּהוֹן קְרָבָא בְּמֵישַׁר חַקְלַיָּא
ט אֶת כְּדָרְלָעֹמֶר מֶלֶךְ עֵילָם וְתִדְעָל מֶלֶךְ גּוֹיִם
וְאַמְרָפֶל מֶלֶךְ שִׁנְעָר וְאַרְיוֹךְ מֶלֶךְ אֶלָּסָר אַרְבָּעָה
מְלָכִים אֶת־הַחֲמִשָּׁה: עִם כְּדָרְלָעוֹמֶר מַלְכָּא דְּעֵילָם וְתִדְעָל
מַלְכָּא דְּעַמְמִין וְאַמְרָפֶל מַלְכָּא דְּבָבֶל וְאַרְיוֹךְ מַלְכָּא דְּאֶלָּסָר אַרְבְּעָה מַלְכִין
לְקִבֵּיל חַמְשָׁא: י וְעֵמֶק הַשִּׂדִּים בְּאֵרֹת בְּאֵרֹת חֵמָר וַיָּנֻסוּ
מֶלֶךְ־סְדֹם וַעֲמֹרָה וַיִּפְּלוּ־שָׁמָּה וְהַנִּשְׁאָרִים הָרָה נָסוּ:
וּמֵישַׁר חַקְלַיָּא בֵּירִין בֵּירִין מְסָקַן חֵימָרָא וַעֲרָקוּ מַלְכָּא דְּסְדוֹם וַעֲמוֹרָה
וּנְפָלוּ תַּמָּן וּדְאִשְׁתָּאַרוּ לְטוּרָא עֲרָקוּ: יא וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־רְכֻשׁ סְדֹם
וַעֲמֹרָה וְאֶת־כָּל־אָכְלָם וַיֵּלֵכוּ: וּשְׁבוּ יַת כָּל קִנְיָנָא דִּסְדוֹם
וַעֲמוֹרָה וְיַת כָּל מֵיכְלְהוֹן וַאֲזָלוּ: יב וַיִּקְחוּ אֶת־לוֹט וְאֶת־רְכֻשׁוֹ

* צבוים קרי.

בן

רש"י

בחצצון תמר. הוא עין גדי מקרוי מלח (בד"ה ב') ביהושפט: (ט) ארבע' מלכים וגו'. ואעפ"כ נלחו המועטים להודיעך שגבורים היו ואעפ"כ לא נמנע לכרסם מלרדוף אחריהם: (י) בארת בארת חמר. בארות הרבה היו שם שנוטלין משם לחמה לטיח של בנין. ומדרש אגדה שהיה הטיט מוגבל בשם ונעשה שם למלך סדום שילא משם לפי שהיו בחומות מקלתן שלא היו מחמינין שיגיל לאברהם מאור כשדים מכבשן האש וכיון שיצא זה מן החמר החמינו באברהם למפרע (ד"ר): הרה נסו. להר נסו. הרה כמו להר. כל תיבה שאריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה. ויש מילוק בין הרה להרה שה"א שבסוף התיבה עומדת במקום למ"ד שבראשה אבל (ס"א זו) תיבה עומדת במקום למ"ד (ס"א לנקוד) ונקודה פת"ח תחתיה והרי הרה כמו להר או כמו אל הר ואינו מפרש לאיזה הר אלא שכל אחד גם בחסר מלא הר תחלה וכשהוא נותן ה"א בראשה לכתוב ההרה או המדברה פתרונו כמו אל ההר או במו להסר (להר) ומשמע לאותו הר סידוע ומפורש בפרשה: (יב) והוא יושב בסדום. מי גרס לו זאת שיבאנו בסדום:

ויבא

לך ליל ששי

בֶּן־אָחִי אַבְרָם וַיֵּלְכוּ וְהוּא יֹשֵׁב בִּסְדֹם׃ וּשְׁבוּ אֶת לוֹט וְאֶת
קִנְיָנוֹ בַּר אֲחוּהִי דְאַבְרָם וַאֲזָלוּ וְהוּא יָתֵב בִּסְדוֹם׃ יג וַיָּבֹא הַפָּלִיט
וַיַּגֶּד לְאַבְרָם הָעִבְרִי וְהוּא שֹׁכֵן בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא הָאֱמֹרִי
אֲחִי אֶשְׁכֹּל וַאֲחִי עָנֵר וְהֵם בַּעֲלֵי בְרִית־אַבְרָם׃
וַאֲתָא פְּלִישָׁאָה וְחַוִּי לְאַבְרָם עִבְרָאָה וְהוּא שָׁרֵי בְּמֵישְׁרֵי מַמְרֵא אֱמוֹרָאָה
אֲחוּהִי דְאֶשְׁכּוֹל וַאֲחוּהִי דַּעֲנֵר וְאִנּוּן אֲנָשֵׁי קְיָמֵהּ דְּאַבְרָם׃ יד וַיִּשְׁמַע
אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אָחִיו וַיָּרֶק אֶת־חֲנִיכָיו יְלִידֵי בֵיתוֹ
שְׁמֹנָה עָשָׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיִּרְדֹּף עַד־דָּן׃ וּשְׁמַע אַבְרָם
אֲרֵי אִשְׁתְּבִי אֲחוּהִי וְזָרִיז אֵת עוּלֵּמוּהִי יְלִידֵי בֵיתֵהּ תְּלָת מְאָה וְתַמָנְיָי
עֲסַר וּרְדַף עַד דָּן׃

לך יום ששי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום
כל הסדרה ותרגום והפטרה׃

טו וַיֶּחָלֶק עֲלֵיהֶם | לַיְלָה הוּא וַעֲבָדָיו וַיַּכֵּם וַיִּרְדְּפֵם
עד

רש״י

(יג) ויבא הפליט. לפי פשוטו זה עוג שפלט מן המלחמה והוא שכתוב כי רק עוג נשאר מיתר הרפאים וזהו נשאר שלח הרגוהו אמרפל וחביריו כשהכו הרפאים בעשתרות קרנים תנחומא ומדרש ב״ר זה עוג שפלט מדור המבול וזהו מיתר הרפאים שנאמר הנפילים היו בארץ וגו׳ ומתכוין שיהרג לאברם ויבא לו שרה : העברי. שבא מעבר הנהר (ב״ר) : בעלי ברית אברם. שכרתו עמו ברית (ס״ח דבר אחר שהשיאו לו עלה על המילה כמו שמפורש במקום אחר) : (יד) וירק. כתרגומו וזריז וכן (ויקרא כו) והריקותי אחריכם חרב לשון בחרבי עליכם וכן (שמות טו) תריק חרבי וכן (תהלים לה) והרק חנית וסגור : חניכיו. חנכו כתיב (ס״ח קרי) זה אליעזר שחנכו למצות והוא לשון התחלת כניסת החדש או כלי לחומנות שהוא עתיד לעמוד בה וכן (משלי כב) חנוך לנער (בראשית ז) חנכת המזבח (תהלים ל) חנכת הבית ובלע״ז קורין לו אינקיני״ר (חנוכערריכטען) וברש״י כ״י איסטרייני״ר (נוס ערשטען מאלע ברויכען) : שמנה עשר וגו׳. (נדרים לב) רבותינו אמרו אליעזר לבדו היה והוא מנין גימ׳ של שמו : עד דן. שם חסם שרשה שעתידין בניו להעמיד שם עגל (סנהדרין לו) : (טו) ויחלק עליהם. לפי פשוטו פרש המקרא ויחלק הוא

ועבדיו

עַד־חוֹבָה אֲשֶׁר מִשְּׂמֹאל לְדַמָּשֶׂק׃ וְאִתְפְּלֵג עֲלֵיהוֹן לֵילְיָא
הוּא וְעַבְדּוֹהִי וּמְחוֹנִן וּרְדָפִנּוּן עַד חוֹבָה דִּי מִצְּפוֹנָא לְדַמָּשֶׂק׃ טז וַיָּשָׁב
אֶת כָּל־הָרְכֻשׁ וְגַם אֶת־לוֹט אָחִיו וּרְכֻשׁוֹ הֵשִׁיב וְגַם
אֶת־הַנָּשִׁים וְאֶת־הָעָם׃ וַאֲתֵב יַת כָּל קִנְיָנָא וְאַף יַת לוֹט בַּר
אֲחוּהִי וְקִנְיָנֵהּ אֲתֵיב וְאַף יַת נְשַׁיָּא וְיַת עַמָּא׃ יז וַיֵּצֵא מֶלֶךְ־סְדֹם
לִקְרָאתוֹ אַחֲרֵי שׁוּבוֹ מֵהַכּוֹת אֶת־כְּדָרְלָעֹמֶר וְאֶת־
הַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ אֶל־עֵמֶק שָׁוֵה הוּא עֵמֶק הַמֶּלֶךְ׃
וּנְפַק מַלְכָּא דְסָדוֹם לְקַדָּמוּתֵהּ בָּתַר דְּתָב מִלְּמִמְחֵי יַת כְּדָרְלָעוֹמֶר וְיַת
מַלְכָּיָא דִּי עִמֵּהּ לְמֵישַׁר מַפְּנָא הוּא אֲתַר בֵּית רִיסָא דְמַלְכָּא׃
יח וּמַלְכִּי־צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם הוֹצִיא לֶחֶם וְיָיִן וְהוּא כֹהֵן
לְאֵל עֶלְיוֹן׃ וּמַלְכִּי צַדִּק מַלְכָּא דְירוּשְׁלֶם אַפֵּיק לְחֶם וַחֲמָר וְהוּא
מְשַׁמֵּשׁ קֳדָם אֵל עִלָּאָה׃ יט וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמַר בָּרוּךְ אַבְרָם
לְאֵל עֶלְיוֹן קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ׃ וּבָרְכֵהּ וַאֲמַר בְּרִיךְ אַבְרָם
לְאֵל עִלָּאָה דְּקָנְיָנֵהּ שְׁמַיָּא וְאַרְעָא׃ כ וּבָרוּךְ אֵל עֶלְיוֹן אֲשֶׁר־
מִגֵּן צָרֶיךָ בְּיָדֶךָ וַיִּתֶּן־לוֹ מַעֲשֵׂר מִכֹּל׃ וּבְרִיךְ אֵל עִלָּאָה

דמסר

רש"י

ועבדיו עליהם לילה כדרך הרודפים שמתפלגים לאחר הנרדפים כשבורחין זה לכאן וזה לכאן: לילה. כלומר לאחר שחשכה לו נמנע מלרדפם. ומ"ש שנחלק לילה ובחלוי הרשעון נעשה לו נס וחלוו הפכי נשמר וכח לו לחלות לילה של מלרים: עד חובה. לין מקום שעמו חובה ודן קורח חובה על שם ע"ש שעתידה להיות שם: (יז) עמק שוה. כך שמו ותרגומו למישר מפנה פנוי מחילות ומכל מכשול: עמק המלך. בית ריסא דמלכא בית ריש ג' שהות שלשים קנים שהיה מיוחד למלך לנחת שם. ומ"ש עמק שהושוו שם כל החומות והמליכו את אברהם עליהם לנשיא אלהים ולקוין: (יח) ומלכי צדק. מ"ש הוא שם בן נח (נדרים לב): לחם ויין. כך עושים ליגיעי מלחמה והרואה לו שאין בלבו עליו על שהרג את בניו. ומ"ש רמז לו על המנחות ועל הנסכים שיקריבו שם בניו: (יט) קונה שמים וארץ. כמו (תהלים קמו) עושה שמים וארץ ע"י שעתיד קנען להיות שלו: (כ) אשר מגן. אחר הסגיר. וכן (הושע יא) אמגנך ישראל: ויתן לו. אברם מעשר מכל אשר לו לפי שהיה כהן:

דְּמַסַּר סָנְאָךְ בִּידָךְ וְיַהַב לֵיהּ חַד מִן עַסְרָא מַכְּלָא חמישי כא וַיֹּאמֶר
מֶלֶךְ־סְדֹם אֶל־אַבְרָם תֶּן־לִי הַנֶּפֶשׁ וְהָרְכ�ush קַח־לָךְ׃
וַאֲמַר מַלְכָּא דְסְדוֹם לְאַבְרָם הַב לִי נַפְשָׁתָא וְקִנְיָנָא דַּבַּר לָךְ׃ כב וַיֹּאמֶר
אַבְרָם אֶל־מֶלֶךְ סְדֹם הֲרִמֹתִי יָדִי אֶל־יְהוָה אֵל עֶלְיוֹן
קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ׃ וַאֲמַר אַבְרָם לְמַלְכָּא דְסְדוֹם אֲרִימִית יְדִי בְּצִלּוּ
קֳדָם יְיָ אֱלָהּ עִלָּאָה דְּקָנְיָנֵהּ שְׁמַיָּא וְאַרְעָא׃ כג אִם־מִחוּט וְעַד
שְׂרוֹךְ־נַעַל וְאִם־אֶקַּח מִכָּל־אֲשֶׁר־לָךְ וְלֹא תֹאמַר אֲנִי
הֶעֱשַׁרְתִּי אֶת־אַבְרָם׃ אִם מִחוּטָא וְעַד עַרְקַת מַסְנָא וְאִם אֶסַּב
מִכָּל דִּי לָךְ וְלָא תֵימַר אֲנָא אַעְתַּרִית יָת אַבְרָם׃ כד בִּלְעֲדַי רַק
אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים וְחֵלֶק הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ אִתִּי
עָנֵר אֶשְׁכֹּל וּמַמְרֵא הֵם יִקְחוּ חֶלְקָם׃ ס לְחוֹד מְדַאֲכָלוּ
עוּלֲמַיָּא וְחֵלָק גֻּבְרַיָּא דִּי אֲזָלוּ עִמִּי עָנֵר אֶשְׁכֹּל וּמַמְרֵא אִנּוּן יִקְבְּלוּן חֲלָקְהוֹן׃
טו א אַחַר ׀ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־אַבְרָם
בַּמַּחֲזֶה לֵאמֹר אַל־תִּירָא אַבְרָם אָנֹכִי מָגֵן לָךְ שְׂכָרְךָ
הרבה

רש"י

(כא) תן לי הנפש. (הגופים מן) הסבי שלי שהגלת החזר לי הגופים לבדם:
(כב) הרמותי ידי. לשון שבועה. מריס לגי לת ידי לחל עליון וכן (ברחשית
כד) כי נשבעתי נשבע לגי וכן (ברחשית כג) נתתי כסף השדה קח ממני ויתן
לגי לך כסף השדה וקחהו ממני : (כג) אם מחוט ועד שרוך נעל. תעכב
לעלמי מן הסבי : ואם אקח מכל אשר לך. ות"ת לתת לי שכר מבית גמיך
לח לקח : ולא תאמר וגו'. שהקב"ה הבטיחני לעשרני שנאמר ואברכך וגו' :
(כד) הנערים. עבדי תשר הלכו לתי ועוד תשר תשכול וממרא וגו' ותט"פ
שעבדי נכנסו למלחמה שנאמר הוא ועבדיו ויכם ועגר וחבריו יושבו על הכלים
לשמור לפי' הכי הס יקחו חלקם וממנו למד דוד שאמר (ש"א ל) כחלק היורד
למלחמה וכחלק היושב על הכלים יחדו יחלוקו ולכך נאמר (שם כה) ויהי מהיום
ההוא ומעלה ויושם לחוק ולמשפט ולא נאמר והלאה לפי שכבר נתן החוק
בימי תשרם : (א) אחר הדברים האלה. כל מקום שנאמר אחר סמוך לחרי
מופלג. כ"ל אחר הדברים האלה אחר שנעשה לו נס זה שהרג את המלכים
ויהיה דואג ואומר שמא קבלתי שכר על כל נדקותי לכך אמר לו המקום אל
תירא

הָרְבֵּה מְאֹד׃ בְּתַר פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין הֲוָה פִּתְגָמָא דַּיְיָ עִם אַבְרָם
בְּנְבוּאָה לְמֵימָר לָא תִדְחַל אַבְרָם מֵימְרִי תְּקוֹף לָךְ אַגְרָךְ סַגִּי לַחֲדָא׃
ב וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֲדֹנָי יֱהוִה מַה־תִּתֶּן־לִי וְאָנֹכִי הוֹלֵךְ
עֲרִירִי וּבֶן־מֶשֶׁק בֵּיתִי הוּא דַּמֶּשֶׂק אֱלִיעֶזֶר׃ וַאֲמַר אַבְרָם
יְיָ אֱלָהִים מָה תִּתֶּן לִי וַאֲנָא אָזֵיל בְּלָא וְלָד וּבַר פַּרְנָסָא הָדֵין דְּבֵיתִי
הוּא דַּמַּשְׁקָאָה אֱלִיעֶזֶר׃ ג וַיֹּאמֶר אַבְרָם הֵן לִי לֹא נָתַתָּה
זָרַע וְהִנֵּה בֶן־בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי׃ וַאֲמַר אַבְרָם הָא לִי לָא יְהַבְתְּ
וְלָד וְהָא בַר בֵּיתִי יָרִית יָתִי׃ ד וְהִנֵּה דְבַר־יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר
לֹא יִירָשְׁךָ זֶה כִּי־אִם אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֵּעֶיךָ הוּא יִירָשֶׁךָ׃
וְהָא פִּתְגָמָא דַּיְיָ עִמֵּהּ לְמֵימַר לָא יְרִתָנָךְ דֵּין אֶלָּהֵין בַּר דְּתוֹלִיד הוּא
יְרִתָנָךְ׃ ה וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַבֶּט־נָא הַשָּׁמַיְמָה
וְסְפֹר הַכּוֹכָבִים אִם־תּוּכַל לִסְפֹּר אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה
יִהְיֶה זַרְעֶךָ׃ וְאַפֵּיק יָתֵהּ לְבָרָא וַאֲמַר אִסְתְּכִי כְּעַן לִשְׁמַיָּא וּמְנֵי כּוֹכְבַיָּא

אם

רש"י

תירא מאברם מגן אנכי לך מן העונש אל תעש על כל חומן נפשות שהרגת ומה שאתה דואג על קבול שכרך שכרך הרבה מאד: (ב) הולך ערירי. ממתי בן סרוק פירשו לשון יורש ואבר לו עד ועונה (מלאכי ג) ערירי בלא יורש כאשר תאמר (ויק' כו) וככל תבואתי תשרש תעקר שרשיה כך לשון ערירי חסר בנים וכלע"ז דעזענפאלנטס (קינדרלאז), ולי נראה עד ועונה מגזרת (שיר ה) ולבי ער, וערירי לשון מרבן וכן (תהלים קלז) ערו ערו וכן (חבקוק ג) ערות יסוד וכן (ירמיה נא) ערער תתערער וכן (צפניה ב) כי תרזה ערה: ובן משק ביתי. כתרגומו שכל ביתי נזון על פיו כמו (בראשית מא) ועל פיך ישק תפוטרופא שלי ואלו היה לי בן היה בני ממונה על שלי: דמשק. לפי התרגום מדמשק היה ולפי מדרש הגדה שרדף המלאכים עד דמשק. ובגמרא שלנו דרשו נוטריקון דולה ומשקה מתורת רבו לתחריס: (ג) הן לי לא נתתה זרע. ומה טובת כל אשר תתן לי: (ה) ויוצא אתו החוצה. לפי פשוטו הוליכו מחללו לתוך לרחות הכוכבים. ולפי מדרשו אמר לו לך מאסטגניות שלך שרחית בחזלות שאיך אתיר להעמיד בן אברם אין לו בן אברהם יש לו בן וכן שרי לא תלד אבל שרה תלד אני קורא לכם שם אחר ויתקנה בחזל. ד"א הוליכו מחללו של טולס והגביהו למעלה מן הכוכבים וזהו לשון

הבטה

אִם תִּכּוֹל לִמְמֶנִּי יִתְהוֹן וַאֲמַר לֵהּ כְּדֵין יְהוֹן בְּנָיְךָ: ו וְהֶאֱמִן בַּיהוָה
וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה: וְהֵימִין בְּמֵימְרָא דַּיְיָ וְחָשְׁבַהּ לֵהּ לְזָכוּ:
ששי ז וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּר
כַּשְׂדִּים לָתֵת לְךָ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ:
וַאֲמַר לֵהּ אֲנָא יְיָ דְּאַפֵּקְתָּךְ מֵאוּרָא דְּכַשְׂדָּאֵי לְמִתַּן לָךְ יָת אַרְעָא הָדָא
לְמֵירְתַהּ: ח וַיֹּאמַר אֲדֹנָי יֱהוִה בַּמָּה אֵדַע כִּי אִירָשֶׁנָּה:
וַאֲמַר יְיָ אֱלֹהִים בְּמָה אֵדַע אֲרֵי אֵירְתִנַּהּ: ט וַיֹּאמֶר אֵלָיו קְחָה לִי
עֶגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאַיִל מְשֻׁלָּשׁ וְתֹר וְגוֹזָל:
וַאֲמַר לֵהּ קָרֵב קָדָמַי עֶגְלִין תְּלָתָא וְעִזִּין תְּלָתָא וְדִכְרִין תְּלָת וְשַׁפְנִינָא וּבַר
יוֹנָא: י וַיִּקַּח־לוֹ אֶת־כָּל־אֵלֶּה וַיְבַתֵּר אֹתָם בַּתָּוֶךְ וַיִּתֵּן
אִישׁ־בִּתְרוֹ לִקְרַאת רֵעֵהוּ וְאֶת־הַצִּפֹּר לֹא בָתָר:
וְקָרֵב קָדָמוֹהִי יָת כָּל אִלֵּין וּפַלֵּיג יַתְהוֹן בְּשָׁוֵה וְיָהַב פַּלְגֵיָא פְּלוּגָ לָקְבֵל

חברה

רש"י

הצטה מלמעלה למטה: (ו) והאמין בה'. לה שחל לו לות על זאת אבל על ירושת הארץ שחל לו לות ואמר לו כמה אדע: ויחשבה לו צדקה. הקב"ה חשבה לאברם לזכות ולצדקה על האמונה שהאמין בו. ד"ח כמה אדע לה שחל לו לות הלא אמר לפניו הודיעני בחיזה זכות יתקיימו בה אמר לו הקב"ה בזכות הקרבנות: (ט) עגלה משלשת. (כ"ר) שלש עגלים רמז לג' פרים פר והכ"פ ופר העלם דבר על נבור ועגלה ערופה: ועז משלשת. רמז לשעיר המשתה בפנים ושעירי מוספין של מועד ושעיר חטאת יחיד: ואיל משלש. חגם ודאי וחגם תלוי וכבשה של חטאת יחיד: ותור וגוזל. תור ובן יונה: (י) ויבתר אותם. חלק כל אחד לשני חלקים ואין המקרא יוצא מידי פשוטו לפי שהיה כורת ברית עמו לשמור הכתחתו להורים לבניו את הארץ כדתניא ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר וגו' ודרך כורתי ברית לחלק בהמה ולעבור בין בתריה כמה שנאמר (ירמיה לד) העוברים בין בתרי עגל אף כאן תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים הוא שלומו של שכינה שהוא אש: ואת הצפור לא בתר. לפי שהחומות עכו"ם נמשלו לפרים ואילים ושעירים שנאמר (תהלים כב) סבבוני פרים רבים וגו' ואומר (דניאל ח) והאיל אשר ראית בעל הקרנים מלכי מדי ופרס ואומר והפיר והשעיר מלך יון. וישראל נמשלו לבני יונה שנאמר (שה"ש ב) יונתי בחגוי הסלע לפיכך בתר הבהמות רמז על החומות עכו"ם שיהיו כלין והולכין: ואת הצפור לא בתר. רמז שיהיו ישראל

קיימין

חַבְרָה וְאֵת עִפָּא לָא פַלִּיג: יא וַיֵּרֶד הָעַיִט עַל־הַפְּגָרִים וַיָּשֶׁב
אֹתָם אַבְרָם: וְנַחַת עִפָּא עַל פְּנַלְיָא וַאֲפַרַח יְתְהוֹן אַבְרָם:
יב וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לָבוֹא וְתַרְדֵּמָה נָפְלָה עַל־אַבְרָם
וְהִנֵּה אֵימָה חֲשֵׁכָה גְדֹלָה נֹפֶלֶת עָלָיו: וַהֲוָה שְׁמָשָׁא
לְמֵיעַל וְשִׁנְתָא נָפְלַת עַל אַבְרָם וְהָא אֵימָה חֲבַל סַגִּי נָפְלַת עֲלוֹהִי:
יג וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדֹעַ תֵּדַע כִּי־גֵר | יִהְיֶה זַרְעֲךָ
בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה:
וַאֲמַר לְאַבְרָם מְדַע תִּדַּע אֲרֵי דַיָּרִין יְהוֹן בְּנָיךְ בְּאַרְעָא דְּלָא דִילְהוֹן וְיִפְלְחוּן
בְּהוֹן וְיַעֲנוּן יָתְהוֹן אַרְבַּע מְאָה שְׁנִין: יד וְגַם אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר
יַעֲבֹדוּ דָּן אָנֹכִי וְאַחֲרֵי־כֵן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל: וְאַף יָת

עמא

רש"י

קיימין לשולם: (יא) העיט. הוא עוף ועל שם שהוא עט ושואף את הגבלות לטוס עלי אוכל כמו (ס"ח סו) ותעט אל השלל: על הפגרים. על הבתרים (ס"ה הפגרים מתרגמינן פגליא אלא מפני שהורגלו לתרגם לים בתרו ויהב פלגיא נתחלף להם תיבת פגליא לפגליא ותרגומו הפגרים פלגיא וכל המתרגם כן טועה לפי שאין להקיש בתרים לפגרים שבתרים תרגומו פלגיא ופגרים תרגומו פגליא לשון פגול כמו פגול הוא (ויקרא ז) לשון פגר) כך שמעתי מפי רבינו יהודה ב"ר שמואל) (וכן הגי' בדפ"י כ"י ובכ"י לחברת כתיב כך פי' רבינו מחיר ב"ר שמואל): וישב. ל' נשיבה והפרחה כמו (תהלים קמז) ישב רוחו רמז שיבת דוד בן ישי לכלומס ואין מניחין לחותו מן השמים עד שיבת מלך המשיח: (יב) והנה אימה וגו'. רמז לגלות ומשך שלג גליות: (יג) כי גר יהיה זרעך. משנולד יצחק עד שיצאו ישראל ממצרים ת' שנה. כיולד יצחק בן ששים שנה כשנולד יעקב ויעקב כשירד למצרים לחמר ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה הרי ק"ל ובמצרים היו מאתים ועשר כמנין רד"ו הרי תרצע מאות שנה ות"ת במצרים היו תרצע מאות הרי קסת מיורדי מצרים היה לת וחשוב שנותיו של קסת ושל עמרם ושמונים של משה שהיה כשיצאו ישראל ממצרים הין ואתה מונה אלא שלש מאות וחמשים ואתה לריך להוליא מהן כל השנים שחי קסת קודם לידת עמרם ושחי עמרם קודם לידת משה: בארץ לא להם. ולא נאמר בארץ מצרים אלא לא להם ומשנולד יצחק ויגר בארצם וגו' ויגר יצחק בגרר (תהלים קה) ויעקב גר בארץ חם (בראשית מז) לגור בארץ באתו: (יד) וגם את הגוי. וגם לדבות ד' מלכיות שאף הם כלים שלו שעבדו את ישראל: דן אנכי. בעשר מכות: ברכוש גדול. בממון

גדול

עַמָּא דְּיִפְלְחוּן בְּהוֹן דָּיְין אֲנָא וּבְתַר כֵּן יִפְקוּן בִּקְנְיָנָא סַגִּי׃ טו וְאַתָּה
תָּבוֹא אֶל־אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקָּבֵר בְּשֵׂיבָה טוֹבָה׃
וְאַתְּ תֵּיעוֹל לְוָת אֲבָהָתָךְ בְּשָׁלָם תִּתְקְבַר בְּסֵיבוּ טָבָא׃ טז וְדוֹר רְבִיעִי
יָשׁוּבוּ הֵנָּה כִּי לֹא־שָׁלֵם עֲוֹן הָאֱמֹרִי עַד־הֵנָּה׃ וְדָרָא
רְבִיעָאָה יְתוּבוּן הָכָא אֲרֵי לָא שְׁלִים חוֹבָא דֶּאֱמוֹרָאָה עַד כְּעַן׃ יז וַיְהִי
הַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה וְעַלָטָה הָיָה וְהִנֵּה תַנּוּר עָשָׁן וְלַפִּיד אֵשׁ
אֲשֶׁר עָבַר בֵּין הַגְּזָרִים הָאֵלֶּה׃ וַהֲוָה שִׁמְשָׁא עַיְלַת וַקְבָלָא הֲוָה
וְהָא תַנּוּר דְּתַנָּן וּבְעוּר דְּאֶשְׁתָּא דִּי עָדָא בֵּין פַּלְגַיָּא הָאִלֵּין׃ יח בַּיּוֹם
הַהוּא כָּרַת יְהוָה אֶת־אַבְרָם בְּרִית לֵאמֹר לְזַרְעֲךָ

נתתי

רש"י

גדול כמו שנאמר (שמות יב) ויגלו וגו׳ : (טו) ואתה תבוא. ולא תראה כל
מלה : אל אבותיך. לחיי עה"ז והוא מבשרו שיצא חליו ללמדך שעשה תרח
תשובה : תקבר בשיבה טובה. בשרו שיעשה ישמעאל תשובה בימיו ולא יגע
עמו למרבות רעה בימיו ולפיכך מת ה׳ שנים קודם זמנו וכו ביום מרד עשו:
(טז) ודור רביעי. לאחר שיגלו למלריים יהיו שם ג׳ דורות והרביעי ישובו
לארץ הזאת לפי שבארץ כנען היה מדבר עמו וכרת ברית זה כדכתיב לתת
לך את הארץ הזאת לרשתה וכן היה יעקב ירד למלריים לא ושבוב דורותיו
יהודה פרץ והלרון וכלב בן חלרון מבחי הארץ היה : כי לא שלם עון האמורי
להיות משתלח מארלו עד לותו זמן שאין הקב"ה נפרע מלומה עד שתתמלא
סאתה שנאמר (ישעיה כז) בסאסאה בשלחה תריבנה : (יז) ויהי השמש באה.
כמו (בראשית מב) ויהי הם מריקים שקיהם (מ"ב יג) ויהי הם קוברים היה
כלומר ויהי דבר זה : השמש באה. שקעה : ועלטה היה. חשך היוס : והנה
תנור עשן וגו׳ רמז לו שיפלו המלכיות ע"ח בגיהנם : באה. טעמו למעלה
לכך הוא מצוחר שבא כבר ואם היה טעמו למטה בחל"ק היה מצוחר כשהיא
שוקעת וא"ח לומר כן שהרי כבר כתיב ויהי השמש לבוא והעברת הגור שאין
לאחר מכאן היתה נמלא שכבר שקעה וזה חילוק בכל תיבה לשון נקבה
שיסודה שתי לותיות כמו בא קס שב כשהטעם למעלה לשון עבר הוא כנון
זה וכנון׳ ורחל בחה. קמה חלומתי. הגה שבה יבמתך (רות ח) וכשהטעם למטה
הוא לשון הווה דבר שנעשה עכשיו והולך כמו בחה עם הצאן. בערב היה בחה
ובבקר היה שבה : (חסתר ג) : (יח) לזרעך נתתי. למירתו של הקב"ה
כחלו היה עתיד. (ד"ר) : הנהר הגדול נהר פרת. לפי שהוא דבוק לא"י
קורחהו גדול לפ"י שהוא מחוסר בארבעה נהרות היולחים מעדן שנאמר

והנהר

נָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר מִצְרַיִם עַד־הַנָּהָר הַגָּדֹל
נְהַר־פְּרָת׃ בְּיוֹמָא הַהוּא גְּזַר יְיָ עִם אַבְרָם קָם לְמֵימַר לְבָנָיךְ יְהָבִית
יָת אַרְעָא הָדָא מִן נַהֲרָא דְמִצְרַיִם וְעַד נַהֲרָא רַבָּא נַהֲרָא פְּרָת׃ יט אֶת־
הַקֵּינִי וְאֶת־הַקְּנִזִּי וְאֶת־הַקַּדְמֹנִי׃ יָת שַׁלְמָאֵי וְיָת קְנָזָאֵי וְיָת
קַדְמוֹנָאֵי׃ כ וְאֶת־הַחִתִּי וְאֶת־הַפְּרִזִּי וְאֶת־הָרְפָאִים׃
וְיָת חִתָּאֵי וְיָת פְּרִזָּאֵי וְיָת גִּבָּרָאֵי׃ כא וְאֶת־הָאֱמֹרִי וְאֶת־הַכְּנַעֲנִי
וְאֶת־הַגִּרְגָּשִׁי וְאֶת־הַיְבוּסִי׃ ס וְיָת אֱמוֹרָאֵי וְיָת כְּנַעֲנָאֵי וְיָת
גִּרְגָּשָׁאֵי וְיָת יְבוּסָאֵי׃ טז א וְשָׂרַי אֵשֶׁת אַבְרָם לֹא יָלְדָה לוֹ
וְלָהּ שִׁפְחָה מִצְרִית וּשְׁמָהּ הָגָר׃ וְשָׂרַי אִתַּת אַבְרָם לָא יְלִידַת
לֵהּ וְלָהּ אַמְתָּא מִצְרָיְתָא וּשְׁמַהּ הָגָר׃ ב וַתֹּאמֶר שָׂרַי אֶל־אַבְרָם
הִנֵּה־נָא עֲצָרַנִי יְהוָה מִלֶּדֶת בֹּא־נָא אֶל־שִׁפְחָתִי אוּלַי
אִבָּנֶה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אַבְרָם לְקוֹל שָׂרָי׃ וַאֲמַרַת שָׂרַי
לְאַבְרָם הָא כְּעַן מַנְּעַנִי יְיָ מְמֵיְלַד עוּל כְּעַן לְוַת אַמְתִּי מָה אִם אֶתְבְּנֵי מִנַּהּ
וְקַבִּיל אַבְרָם לְמֵימַר שָׂרָי׃ ג וַתִּקַּח שָׂרַי אֵשֶׁת־אַבְרָם אֶת־
הָגָר הַמִּצְרִית שִׁפְחָתָהּ מִקֵּץ עֶשֶׂר שָׁנִים לְשֶׁבֶת

כצ״ל מש אברם

רש״י

והנהר הרביעי הוא פרת. משל הדיוט עבד מלך מלך הדבק למחיר ויתמחו לך : (יט) את הקיני. (ב״ר) עשר אומות יש כאן ולא נתן להם חלק שבעה נויס והשלשה לדוש ומואב ועמון הם קיני קניזי וקדמוני עתידים להיות ירושה לעתיד שנאמר לדוש ומואב משלוח ידם ובני עמון ממשמעת (ישעיה יא) : (כ) ואת הרפאים. ארץ עוג שנא׳ בה (דברים ג) ההוא יקרא ארץ רפאים : (א) שפחה מצרית בת פרעה היתה כשראתה נסים שנעשו לשרה אמר מוטב שתהא בתי שפחה בבית זה ולא גבירה בבית אחר : (ב) אולי אבנה ממנה. לימד על מי שאין לו בנים שאינו בעולי חלא הרוס : אבנה ממנה. בזכות שאכנים לרבי לתוך ביתי : לקול שרי. (ב״ר) לרוח הקודש שבה : (ג) ותקח שרי. לקחתה בדברים שאריך בזכות לידבק בנוף קדום כזה (ב״ר) : מקץ עשר שנים. מועד הקבוע לאשה שבהתה עשר שנים ולא ילדה לבעלה חייב ליטול אחרת (יבמות סה) : לשבת אברם וגו׳. מגיד שאין ישיבת ארץ לארץ טולה

אַבְרָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַתִּתֶּן אַתָּה לְאַבְרָם אִישָׁה לָוּ
לְאִשָּׁה: וּדְבָרֵת שָׂרַי אִתַּת אַבְרָם יַת הָגָר מִצְרֵיתָא אַמְתָהּ מִסּ֫וֹף עָשַׂר
שְׁנִין לְמִתַּב אַבְרָם בְּאַרְעָא דִּכְנָעַן וְיָהֲבַת יָתַהּ לְאַבְרָם בַּעֲלָהּ לֵהּ לְאָנְתוּ:
ד וְעָלַת לְוַת הָגָר וְעַדְיַאת וְחָזַת אֲרֵי עַדְיַאת וְקָלַת רְבָנְתַהּ בְּעֵינָהָהּ:
בְּעֵינֶיהָ: וְעַל לְוַת הָגָר וְעַדְיַאת וַחֲזַת אֲרֵי עַדְיַאת וְקָלַת רְבָנְתַהּ בְּעֵינָהָהּ:
ה וַתֹּאמֶר שָׂרַי אֶל־אַבְרָם חֲמָסִי עָלֶיךָ אָנֹכִי נָתַתִּי
שִׁפְחָתִי בְּחֵיקֶךָ וַתֵּרֶא כִּי הָרָתָה וָאֵקַל בְּעֵינֶיהָ יִשְׁפֹּט
יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ: וַאֲמַרַת שָׂרַי לְאַבְרָם דִּין לִי עֲלָךְ אֱנָא יְהָבַת
אַמְתִּי לָךְ וַחֲזַת אֲרֵי עַדְיַאת וְקָלִית בְּעֵינָהָהּ יְדַן יְיָ בֵּינִי וּבֵינָךְ:
ו וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל־שָׂרַי הִנֵּה שִׁפְחָתֵךְ בְּיָדֵךְ עֲשִׂי־
לָהּ הַטּוֹב בְּעֵינָיִךְ וַתְּעַנֶּהָ שָׂרַי וַתִּבְרַח מִפָּנֶיהָ: וַאֲשַׁכַּח
אַבְרָם יָת אֱמָא דְּיָדִיךְ עִבְדִי לָהּ כְּדְתַקֵּן בְּעֵינָיְכִי וַעֲנַיְתַהּ שָׂרַי
וְעָרְקַת מִקֳּדָמָהָהּ: ז וַיִּמְצָאָהּ מַלְאַךְ יְהוָה עַל־עֵין הַמַּיִם
בַּמִּדְבָּר עַל־הָעַיִן בְּדֶרֶךְ שׁוּר: וְאַשְׁכַּחַהּ מַלְאֲכָא דַּיְיָ עַל
עֵינָא דְּמַיָּא בְּמַדְבְּרָא עַל עֵינָא בְּאָרְחָא דְּתַנְרָא: ח וַיֹּאמַר הָגָר

* נקוד על יו"ד בתורא. שפחת

רש"י

עולה לו מן המנין לפי שלא נאמר לו ותעתך לגוי גדול עד שיצא לפ"י:
(ד) ויבא אל הגר ותהר. מכיאה רחשונה (ב"ר): ותקל גברתה בעיניה. אמרה שרי זו אין סתרה כגלוי מדאה עלמה כאלו היא לדקת ואינה לדקת שלא זכתה להריון כל השנים הללו ואני נתעברתי מכיאה רחשונה (ב"ר): חמסי עליך. חמס העשוי לי עליך אני מטיל העונש כשהתפללת להקב"ה מה תתן לי ואנכי הולך ערירי לא התפללת אלא עליך ויהי לך להתפלל על שניהו ושייתי אני נפקדת ממך. ועוד דכריך לאתה חומס ממני שאתה שומע בזיוני ושותק (ב"ר): אנכי נתתי שפחתי וגו' ביני וביניך. כל זיק שבמקרא חסר וזה מלא קרי ביה וביניך (ר"ל נוכח לנוכח) שהכניסה עין הרע בעיבורה של הגר והפילה עוברה הוא שממלאך אמר להגר הרה הרה והלא כבר הרתה והוא מבשר לה שהגר אלא מלמד שהפילה הריון הרחשון: (ו) ותענה שרי. היתה משעבדת בה בקושי (ב"ר): (ח) אי מזה באת. מהיכן בחת. יודע היה אלא ליתן לה פתח ליכנס עמה בדברים ולשון אי מזה היה המקום

שתאמר

שִׁפְחַת שָׂרַי אֵי־מִזֶּה בָּאת וְאָנָה תֵלֵכִי וַתֹּאמֶר מִפְּנֵי
שָׂרַי גְּבִרְתִּי אָנֹכִי בֹרַחַת: וַאֲמַר הָנָךְ אֲמָתָא דְשָׂרַי מְנָן אַתְּ
אָתְיָא וּלְאָן אַתְּ אָזְלָא וַאֲמַרַת מִן קֳדָם שָׂרַי רִבְּנָתִי אֲנָא עָרָקָא (נ"י עָרַקְתִּ):
ט וַיֹּאמֶר לָהּ מַלְאַךְ יְהוָה שׁוּבִי אֶל־גְּבִרְתֵּךְ וְהִתְעַנִּי
תַּחַת יָדֶיהָ: וַאֲמַר לַהּ מַלְאֲכָא דַיְיָ תּוּבִי לְוָת רִבּוֹנְתִּךְ וְאִשְׁתַּעְבְּדִי
תְּחוֹת יְדָהָא: י וַיֹּאמֶר לָהּ מַלְאַךְ יְהוָה הַרְבָּה אַרְבֶּה אֶת־
זַרְעֵךְ וְלֹא יִסָּפֵר מֵרֹב: וַאֲמַר לַהּ מַלְאֲכָא דַיְיָ אַסְגָּאָה אַסְגֵּי יַת
בְּנָיְכִי וְלָא יִתְמְנוּן מִסְּגִי: יא וַיֹּאמֶר לָהּ מַלְאַךְ יְהוָה הִנָּךְ
הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן וְקָרָאת שְׁמוֹ יִשְׁמָעֵאל כִּי־שָׁמַע יְהוָה
אֶל־עָנְיֵךְ: וַאֲמַר לַהּ מַלְאֲכָא דַיְיָ הָא אַתְּ מְעַדְּיָא וְתֵלְדִין בַּר וְתִקְרִין
שְׁמֵהּ יִשְׁמָעֵאל אֲרֵי קַבִּיל יְיָ צְלוֹתִיךְ: יב וְהוּא יִהְיֶה פֶּרֶא אָדָם
יָדוֹ בַכֹּל וְיַד כֹּל בּוֹ וְעַל־פְּנֵי כָל־אֶחָיו יִשְׁכֹּן:
וְהוּא יְהֵא מָרוּד בֶּאֱנָשָׁא הוּא יְהֵא צָרִיךְ לְכֻלָּא וִידָא דְּבָנֵי אֱנָשָׁא יְהוֹן
צְרִיכִין לֵהּ וְעַל אַפֵּי כָל אֲחוֹהִי יִשְׁרֵי: יג וַתִּקְרָא שֵׁם־יְהוָה הַדֹּבֵר
אֵלֶיהָ אַתָּה אֵל רָאִי כִּי אָמְרָה הֲגַם הֲלֹם רָאִיתִי אַחֲרֵי
ראי

רש"י

שאמר עליו מזה לעני בא: (ט) ויאמר לה מלאך ה' וגו' על כל למיכר היה שלוח לה מלאך לחר לכך נאמר מלאך בכל למירה ולמירה: (יא) הנך הרה. כשתשובי תסרי כמו הנך הרה דאמת מנוח (שופטים יג): ויולדת בן. כמו וילדת ודומה לו (ירמיה כב) ושבת בלבנון מקוננת בארזים וקראת שמו. לשון הוה כמו שאומר לזכר וקראת את שמו ישחק: (יב) פרא אדם. לשון מדברות לשון חיות כמו שכתוב ויהי רובה קשת וישב במדבר פארן: ידו בכל. לשטים: ויד כל בו. הכל שונאין אותו ומתגרין בו: ועל פני כל אחיו ישכון. שיהיה זרעו גדול (ב"ר) (יג) אתה אל ראי. נקוד חטף קמ"ץ מפני שהוא שם דבר שלוה הרואי' שרואה בעלבון של עלובין (ס"ח ד"ה אתה אל ראי משמע שהוא רואה הכל ואין שום דבר רואה אותו): הגם הלום. לשון תימה וכי סבורה הייתי שאף הלום במדברות ראיתי שלוחו של מקום אחרי רואי אותם בניהו של אברהם שאף הייתי רגילה לראות מלאכים

ותדע

רֹאִי׃ וַצְּיִאַת בִּשְׁמָא דַיְיָ דְּמִתְמַלֵּל עִמַּהּ אֲמַרַת אַתְּ הִיא אֵלָהָא
דְחָזֵי כְלָא אֲרֵי אֲמַרַת הַבְרַם הָכָא שָׁרֵיתִי חָזְיָא בָּתַר דְּאִתְגְּלִי לִי׃
יד עַל־כֵּן קָרָא לַבְּאֵר בְּאֵר לַחַי רֹאִי הִנֵּה בֵין־קָדֵשׁ
וּבֵין בָּרֶד׃ עַל כֵּן קָרָא לִבְאֵרָא בְּאֵרָא דְמַלְאַךְ קַיְמָא אִתְחֲזִי עֲלַהּ הָא(הִיא)
בֵּין רַקָם וּבֵין חַגָּרָא׃ טו וַתֵּלֶד הָגָר לְאַבְרָם בֵּן וַיִּקְרָא אַבְרָם
שֵׁם־בְּנוֹ אֲשֶׁר־יָלְדָה הָגָר יִשְׁמָעֵאל׃ וְיָלִידַת הָגָר לְאַבְרָם בַּר
וּקְרָא אַבְרָם שׁוּם בְּרֵהּ דִּילִידַת הָגָר יִשְׁמָעֵאל׃ טז וְאַבְרָם בֶּן־
שְׁמֹנִים שָׁנָה וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּלֶדֶת־הָגָר אֶת־יִשְׁמָעֵאל
לְאַבְרָם׃ ס וְאַבְרָם בַּר תְּמָנָן וְשִׁתִּ שְׁנִין כַּד יְלִידַת הָגָר יַת יִשְׁמָעֵאל
לְאַבְרָם׃ יז א וַיְהִי אַבְרָם בֶּן־תִּשְׁעִים שָׁנָה וְתֵשַׁע שָׁנִים
וַיֵּרָא יְהוָה אֶל־אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי־אֵל שַׁדָּי
הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים׃ וַהֲוָה אַבְרָם בַּר תִּשְׁעִין וְתִשַׁע שְׁנִין
וְאִתְגְּלִי יְיָ לְאַבְרָם וַאֲמַר לֵהּ אֲנָא אֵל שַׁדַּי פְּרַח קֳדָמַי וֱהֵוִי שְׁלִים׃
ב וְאֶתְּנָה בְרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ וְאַרְבֶּה אוֹתְךָ בִּמְאֹד מְאֹד׃
וְאֶתֵּן קְיָמִי בֵּין מֵימְרִי וּבֵינָךְ וַאֲסַגֵּי יָתָךְ לַחֲדָא לַחֲדָא׃ ג וַיִּפֹּל אַבְרָם
עַל

רש"י

ותדע שסיפה רגילה לרחוקה שהרי מנוח רואה את המלאך פעם אחת ואמר מות נמות וזו רחוקה ד' זה לחבר זה ולא תרדה׃ (יד) באר לחי ראי כתרגומו בארא דמלאך קיים לחזיה עלה׃ (טו) ויקרא אברם שם וגו'. תע"פ שלא שמע לאברם דברי המלאך שאמר וקראת שמו ישמעאל שרואה רוח הקודש עליו וקראו ישמעאל׃ (טז) ואברם בן שמונים וגו'. לשבחו של ישמעאל ככתב להודיע שהיה בן י"ג שנה כשנימול ולא עכב׃ (א) אני אל שדי. אני הוא שיש די בהלוותי לכל בריה לפיכך התהלך לפני והיה לך ללוות ולפטרון וכן כל מקום שהוא במקרא פירושו כך די שלו והכל לפי שעתן׃ התהלך לפני. כתרגומו פלח קדמי הדבק בעבודתי׃ והיה תמים. לך זה לווי לחבר הווי היה שלם בכל נסיונותי ולפי מדרשו התהלך לפני במלות מילה ובדבר זה תהיה תמים שכל זמן שהערלה בך לחתה בעל מום לפני. ד"ח והיה תמים עכשיו לחתה חסר ה' לחבריה ג' עיניה ג' חזניה ורחם הגויה חוסיף לך חות על שמך ויהיו מנין חותיותיך רמ"ח כמנין איבריך׃ (ב) ואתנה בריתי

עַל־פָּנָיו וַיְדַבֵּר אִתּוֹ אֱלֹהִים לֵאמֹר׃ וּנְפַל אַבְרָם עַל אפוהי
וַיַּקְהֵל עִמּוֹ יְיָ לְמֵימָר׃ ד אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתָּךְ וְהָיִיתָ לְאַב
הֲמוֹן גּוֹיִם׃ אנא הא(נָזַר)קְיָמִי עִמָּךְ וּתְהֵי לְאַב סַגִּי עַמְמִין׃ ה וְלֹא־
יִקָּרֵא עוֹד אֶת־שִׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם כִּי
אַב־הֲמוֹן גּוֹיִם נְתַתִּיךָ׃ וְלָא יִתְקְרֵי עוֹד יַת שְׁמָךְ אַבְרָם וְיֵהֵי שְׁמָךְ
אַבְרָהָם אֲרֵי אַב סַגִּי עַמְמִין יְהַבְתָּךְ׃ ו וְהַפְרֵתִי אֹתְךָ בִּמְאֹד מְאֹד
וּנְתַתִּיךָ לְגוֹיִם וּמְלָכִים מִמְּךָ יֵצֵאוּ׃ וַאֲפִישׁ יָתָךְ לַחֲדָא לַחֲדָא
וֶאֱתְּנָךְ לְכִנְשִׁין וּמַלְכִין דְּשַׁלִּיטִין בְּעַמְמַיָּא מִנָּךְ יִפְקוּן׃ שביעי ז וַהֲקִמֹתִי
אֶת־בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתָם
לִבְרִית עוֹלָם לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ׃
וַאֲקִים יַת קְיָמִי בֵּין מֵימְרִי וּבֵינָךְ וּבֵין בְּנָיךְ בַּתְרָךְ לְדָרֵיהוֹן לְקְיָם עָלָם
לְמֶהֱוֵי לָךְ לֵאלָהָא וְלִבְנָיךְ בַּתְרָךְ׃ ח וְנָתַתִּי לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ
אֶת | אֶרֶץ מְגֻרֶיךָ אֵת כָּל־אֶרֶץ כְּנַעַן לַאֲחֻזַּת עוֹלָם
וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים׃ וְאֶתֵּן לָךְ וְלִבְנָיךְ בַּתְרָךְ יַת אַרְעָא תּוֹתָבוּתָךְ
יַת כָּל אַרְעָא דְכְנַעַן לְאַחֲסָנַת עָלַם וְאֶהֱוֵי לְהוֹן לֵאלָהָא׃ ט וַיֹּאמֶר

אלהים

רש"י

ברית של אהבה וברית האדון להודיעה לך על ידי מלוה זו (ג) ויפול אברם על פניו. ממורא השכינה שעד שלא מל לא היה בו כח לעמוד ורוח הקודש נלבת עליו ושמו שנאמר בבלעם נופל וגלוי עיניים. בבריית דר"ח מלאתי כן: (ה) כי אב המון גוים. לשון ניטריקון של שמו ורי"ם שהיה בו בתחלה שלא היה אב אלא לארם שהוא מקומו ועכשיו אב לכל העולם וחפי' רי"ם שהיתה בו מתחלה לא זזה ממקומה שהק' יו"ד של שרי נתרעמה על השכינה עד שהוסיפה ליהושע שנאמר (במדבר יג) ויקרא משה להושע בן נון יהושע: (ו) ונתתיך לגוים. ישראל והדוס שהרי ישמעאל כבר היה לו ולא היה מבשרו עליו (ז) והקימותי את בריתי. ומה הוא הברית להיות לך לאלהים: (ח) לאחוזת עולם. ושם תהיה לכם להאלהים אבל (כר ישראל) הדר בחוצה לארץ כמו שאין לו אלוה: (ט) ואתה. וי"ו זו מוסיף על ענין ראשון הגה בריתי אתך ואתה הוי זהיר לשמרה ומה היא

שמירתם

אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם וְאַתָּה אֶת־בְּרִיתִי תִּשְׁמֹר אַתָּה
וְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתָם׃ וַאֲמַר יְיָ לְאַבְרָהָם וְאַתְּ יָת קְיָמִי תִּטַּר אַתְּ
וּבְנָךְ בַּתָּרָךְ לְדָרֵיהוֹן׃ י זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי
וּבֵינֵיכֶם וּבֵין זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ הִמּוֹל לָכֶם כָּל־זָכָר׃
דָּא קְיָמִי דִּי תִּטְּרוּן בֵּין מֵימְרִי וּבֵינֵיכוֹן וּבֵין בְּנָיךְ בַּתָּרָךְ מִנְּזַר לְכוֹן כָּל
דְּכוּרָא׃ יא וּנְמַלְתֶּם אֶת בְּשַׂר עָרְלַתְכֶם וְהָיָה לְאוֹת
בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם׃ וְתִגְזְרוּן יָת בִּשְׂרָא דְעָרְלַתְכוֹן וּתְהֵי לְאָת קְיָם
בֵּין מֵימְרִי וּבֵינֵיכוֹן׃ יב וּבֶן־שְׁמֹנַת יָמִים יִמּוֹל לָכֶם כָּל־זָכָר
לְדֹרֹתֵיכֶם יְלִיד בָּיִת וּמִקְנַת־כֶּסֶף מִכֹּל בֶּן־נֵכָר אֲשֶׁר
לֹא מִזַּרְעֲךָ הוּא׃ וּבַר תְּמָנְיָא יוֹמִין יִתְגְּזַר לְכוֹן כָּל דְּכוּרָא לְדָרָתֵיכוֹן
יְלִידֵי בֵיתָא וְזִבְנֵי כַסְפָּא מִכָּל בַּר עַמְמִין דְּלָא מִבְּנָךְ הוּא׃ יג הִמּוֹל |
יִמּוֹל יְלִיד בֵּיתְךָ וּמִקְנַת כַּסְפֶּךָ וְהָיְתָה בְרִיתִי
בִּבְשַׂרְכֶם לִבְרִית עוֹלָם׃ אִתְגְּזָרָא יִתְגְּזְרוּן יְלִיד בֵּיתָךְ וְזִבְנֵן
כַּסְפָּךְ וּתְהֵי קְיָמִי בְּבִשְׂרֵיכוֹן לִקְיָם עָלַם׃ יד וְעָרֵל | זָכָר אֲשֶׁר
לֹא־יִמּוֹל אֶת־בְּשַׂר עָרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ
הַהִוא מֵעַמֶּיהָ אֶת־בְּרִיתִי הֵפַר׃ ס וְעָרֵל דְּכוּרָא דִּי לָא יִגְזַר

בשר

רש"י

שמירתם זאת בריתי תשמרו המול לכם וגו' : (י) ביני וביניכם וגו' חותם של מכשיו : ובין זרעך אחריך. העתידין להיולד אחריך : המול. כמו להמול כמו שאתה אומר עשות כמו לעשות : (יא) ונמלתם. כמו ומלתם והנו"ן בו יתירה ליסוד הנופל בו לפרקים כגון ג' של נוסך וכ' של נוסח ונמלתם כמו ונשאתם תכל ימול לשון יפעל כמו יעשה יתכל (ברם"י יען לישנו) : (יב) יליד בית. שילדתו הספחה בבית : מקנת כסף. שקנאו משנולד : (יג) המול ימול יליד ביתך. כאן בכל עליו ולא אמר לשמונה ימים ללמדך שים יליד בית נמול לאחר (ס"ת לאחד) שמונה ימים כמו שמפורש בשם' שבת (דף קל"ב) : (יד) וערל זכר. כאן למד שהמילה בחומו מקום שהוא ניכר בין זכר לנקבה (ב"ר) : אשר לא ימול. משניע לכלל טומטום ואכרתה. תכל תלניו תין עטם עליו כרת תכל עובר בעשה : ונכרתה הנפש. הולך ערירי

ומת

יַת בִּשַׂר עָרְלָתֵהּ וְיִשְׁתֵּיצֵי אֲנָשָׁא הַהִיא מֵעַמֵּיהּ יַת קְיָמִי אַשְׁנִי׃
טו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם שָׂרַי אִשְׁתְּךָ לֹא־תִקְרָא
אֶת־שְׁמָהּ שָׂרָי כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ׃ וַאֲמַר יְיָ לְאַבְרָהָם שָׂרַי
אִתְּתָךְ לָא תִקְרֵי יַת שְׁמַהּ שָׂרַי אֲרֵי שָׂרָה שְׁמַהּ׃ טז וּבֵרַכְתִּי אֹתָהּ
וְגַם נָתַתִּי מִמֶּנָּה לְךָ בֵּן וּבֵרַכְתִּיהָ וְהָיְתָה לְגוֹיִם מַלְכֵי
עַמִּים מִמֶּנָּה יִהְיוּ׃ וְאֵבָרְכָה יָתַהּ וְאַף אֶתֵּן מִנַּהּ לָךְ בַּר וְאֵבָרְכִנַּהּ
וּתְהֵי לְכִנְשִׁין מַלְכִין דְּשַׁלִּיטִין בְּעַמְמַיָּא מִנַּהּ יְהוֹן׃ יז וַיִּפֹּל אַבְרָהָם
עַל־פָּנָיו וַיִּצְחָק וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ הַלְּבֶן מֵאָה־שָׁנָה יִוָּלֵד
וְאִם־שָׂרָה הֲבַת־תִּשְׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד׃ וּנְפַל אַבְרָהָם עַל
אַפּוֹהִי וְחַדִי וַאֲמַר בְּלִבֵּהּ הַלְּבַר מְאָה שְׁנִין יֶהֵי וְלַד וְאִם שָׂרָה הֲבַת תִּשְׁעִין
שְׁנִין תֵּלִיד׃ יח וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־הָאֱלֹהִים לוּ יִשְׁמָעֵאל
יִחְיֶה לְפָנֶיךָ׃ וַאֲמַר אַבְרָהָם קֳדָם יְיָ לְוַי יִשְׁמָעֵאל יִתְקַיַּם קֳדָמָךְ׃
יט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֲבָל שָׂרָה אִשְׁתְּךָ יֹלֶדֶת לְךָ בֵּן

רש"י וקראת

ומה קודם זמנו (סנה קד): (טו) לא תקרא את שמה שרי. דמשמע שרי לי ולא לאחרים כי שרה סתם שמה שהרי שרה על כל (ברכות יג): (טז) וברכתי אותה. ומה היא הברכה שחזרה לגעורתה שנאמר (לקמן יח) היתה לי עדנה: וברכתיה. בהקפת שדים כשנולדה לכך ביום משתה של יצחק שהיו מרננים עליהם שהביאו לסופי מן השוק ואומרים בנינו הוא והביאה כל אחת בנה עמה ומניקתה לא הביאה והיא היניקה את כלם הוא שנאמר היניקה בניס שרה. ב"ר רמזו במקלת: (יז) ויפל אברהם על פניו ויצחק. זה ת"ח לשון שמחה וחדי ושל שרה לשון מחיל למדת שאברהם רחמין ושמח ושרה לא האמינה ולגלגה וזהו שהקפיד הקב"ה על שרה ולא הקפיד על אברהם: הלבן. יש המיהות שכן קיימות כמו (ס"ח ג) הנגלה נגליתי (ס"ב מו) הרואה אתה לחם זו היא קיימת וכך אמר בלבו הנעשה חסד זה לאחר מה שהקב"ה עושה לי; ואם שרה הבת תשעים שנה. היתה כדאי לילד ואע"פ שדורות הרחשונים היו מולידין בני ת"ק שנה בימי אברהם נהמעטו השנים כבר ובא תשות כח בעולם ולא ולמד מעשרה דורות שמח ועד אברהם שמיכרו תולדותיהן בני ס' ובני ע': (יח) לו ישמעאל יחיה. הלואי שיחיה ישמעאל חיי כדאי לקבל מתן שכר כזה: יחיה לפניך. יחיה בירחתך כמו התהלך לפני פלח קדמי: (יט) אבל. לשון אמתה דברים

וְקָרָאתָ אֶת־שְׁמוֹ יִצְחָק וַהֲקִמֹתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתּוֹ
לִבְרִית עוֹלָם לְזַרְעוֹ אַחֲרָיו: וַאֲמַר יְיָ בְּקוּשְׁטָא שָׂרָה אִתְּתָךְ
תְּלִיד לָךְ בַּר וְתִקְרֵי יַת שְׁמֵהּ יִצְחָק וַאֲקִים יַת קְיָמִי עִמֵּהּ לִקְיָם עָלָם לִבְנוֹהִי
בַּתְרוֹהִי: כ וְלִישְׁמָעֵאל שְׁמַעְתִּיךָ הִנֵּה | בֵּרַכְתִּי אֹתוֹ
וְהִפְרֵיתִי אֹתוֹ וְהִרְבֵּיתִי אֹתוֹ בִּמְאֹד מְאֹד שְׁנֵים־עָשָׂר
נְשִׂיאִם יוֹלִיד וְנָתַתִּיו לְגוֹי גָּדוֹל: וְעַל יִשְׁמָעֵאל קַבֵּלִית צְלוֹתָךְ
הָא בָּרֵכִית יָתֵהּ וַאֲפֵּישׁ יָתֵהּ וַאַסְגֵּי יָתֵהּ לַחֲדָא לַחֲדָא תְּרֵין עֲשַׂר רַבְרְבַיָּא
יְלִיד וְאֶתְּנִנֵּהּ לְעַם סַגִּי: כא וְאֶת־בְּרִיתִי אָקִים אֶת־יִצְחָק
אֲשֶׁר תֵּלֵד לְךָ שָׂרָה לַמּוֹעֵד הַזֶּה בַּשָּׁנָה הָאַחֶרֶת:
וְיָת קְיָמִי אָקִים עִם יִצְחָק דִּי תְלִיד לָךְ שָׂרָה לְזִמְנָא דֵּין בְּשַׁתָּא אָחֳרָנְתָּא:
כב וַיְכַל לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם:
וְשַׁצִּי לְמַלָּלָא עִמֵּהּ וְאִסְתַּלַּק יְקָרָא דַיְיָ מֵעֲלְוֹהִי דְּאַבְרָהָם: כג וַיִּקַּח
אַבְרָהָם אֶת־יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ וְאֵת כָּל־יְלִידֵי בֵיתוֹ וְאֵת
כָּל־מְקֻנַת כַּסְפּוֹ כָּל־זָכָר בְּאַנְשֵׁי בֵּית אַבְרָהָם וַיָּמָל
את

רש"י

וכן (לקמן מג) אבל אמיס אנחנו (מ"ב ד) אבל בן חין לה: וקראת את שמו יצחק. על פס הלאוק. ויש לומרים על פס העברה נסיונות ול' פנה על ברה וח' ימים שנימול וק' פנה על אברהם. (ס"ח ואת בריתי למה נאמר הרי כבר כתיב ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך וגו' אבל לפי שאמר והקמותי וגו' יכול בני ישמעאל ובני קטורה בכלל הקיום ת"ל והקמותי את בריתי אתו ולא עם אחרים. ואת בריתי אקים את יצחק למה נאמר אלא למד שהיה קדום מבטן. ד"א אמר רבי אבא מכאן למד ק"ו בן הגבירה מבן האמה כתיב הכא ברכתי אותו והפריתי אותו והרביתי אותו זה ישמעאל וק"ו ואת בריתי אקים את יצחק: את בריתי. ברית המילה תהא מסורה לזרעו של יצחק: (כ) שנים עשר נשיאים. כעניים יכלו כמו (משלי כה) נשיאים ורוח: (כב) מעל אברהם. לשון נקיה הוא כלפי שכינה ולמדנו (ב"ר) שהמלאיקים מרכבתו של מקום: (כג) בעצם היום. בו ביום שנלטווה ביום ולא בלילה לא נתירא לא מן העכו"ם ולא מן הלגיים ושלא יהיו לויבין ובני דורו אומרים אילו רחיטהו לא הנחמיהו למול ולקיים מצותו

של

אֶת־בְּשַׂר עָרְלָתָם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אִתּוֹ
אֱלֹהִים: וְדַבָּר אַבְרָהָם אֵת יִשְׁמָעֵאל בְּרֵה וְאֵת כָּל יְלִידֵי בֵיתֵה וְאֵת כָּל
זְבִינֵי כַסְפֵּה כָּל דְּכוּרָא בַּאֲנָשֵׁי בֵּית אַבְרָהָם וּגְזַר אֵת בִּשְׂרָא דְעָרְלָתְהוֹן
בְּכַרְן יוֹמָא הָדֵין כְּמָא דִי מַלֵּיל עִמֵּהּ יְיָ: מפטיר כד וְאַבְרָהָם בֶּן־
תִּשְׁעִים וְתֵשַׁע שָׁנָה בְּהִמֹּלוֹ בְּשַׂר עָרְלָתוֹ: וְאִבְרָהָם
בַּר תִּשְׁעִין וְתִשַׁע שְׁנִין כַּד גְּזַר בִּשְׂרָא דְעָרְלָתֵהּ: כה וְיִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ
בֶּן־שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּהִמֹּלוֹ אֵת בְּשַׂר עָרְלָתוֹ:
וְיִשְׁמָעֵאל בְּרֵה בַּר תְּלַת עַשְׂרֵי שְׁנִין כַּד גְּזַר אֵת בִּשְׂרָא דְעָרְלָתֵהּ:
כו בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוֹל אַבְרָהָם וְיִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ:
בְּכַרְן יוֹמָא הָדֵין אִתְגְּזַר אַבְרָהָם וְיִשְׁמָעֵאל בְּרֵה: כז וְכָל־אַנְשֵׁי
בֵיתוֹ יְלִיד בָּיִת וּמִקְנַת־כֶּסֶף מֵאֵת בֶּן־נֵכָר נִמֹּלוּ אִתּוֹ:
וְכָל אֲנָשֵׁי בֵיתֵהּ יְלִידֵי בֵיתָא וְזִבְנֵי כַסְפָּא מִן בַּר עַמְמִין אִתְגְּזָרוּ (גְּזָרוּ)

עִמֵּהּ: פ פ פ

קכ"ו גמל"ו סימן מכנדי"ב סימן: ומפטירין למה תאמר כישעיה סימן מ':

רש"י

על מקום: וימל. ל' ויפעל: (כד) בהמולו. בהפעלו. כמו בהכרתם (לעיל ג.)
בהמולו נטל לאברהם סכין ואחז בערלתו וראה לחתוך והיה מתירא שהיה זקן מה
עשה הקב"ה שלח ידו ואחז עמו, שנאמר וכרות עמו סברים לו לא נאמר אלא עמו ד"ר
רש"י ישן): (כה) בהמולו את בשר ערלתו. כאברהם לא נאמר את לפי שלא היה
חסר אלא חתוך כשר שכבר נאמרך בהשמים אבל ישמעאל שהיה ילד הוזקק לחתוך ערלה
ולפרוע המילה לכך נאמר בו את (ב"ר): (כו) בעצם היום הזה. שמלאו לאברהם ל"ט
שנה ולישמעאל שלש עשרה שניה נמול לאברהם וישמעאל בנו: הסלת פרשת לך לך

הפטרת לך כישעיה סימן מ'

א לָמָּה תֹאמַר יַעֲקֹב וְתֹדַבֵּר יִשְׂרָאֵל נִסְתָּרָה דַרְכִּי מֵיְיָ
וּמֵאלֹהַי מִשְׁפָּטִי יַעֲבוֹר: ב הֲלוֹא יָדַעְתָּ אִם־לֹא שָׁמַעְתָּ
אֱלֹהֵי עוֹלָם | יְיָ בּוֹרֵא קְצוֹת הָאָרֶץ לֹא יִיעַף וְלֹא יִיגָע אֵין
חֵקֶר לִתְבוּנָתוֹ: ג נֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ וּלְאֵין אוֹנִים עָצְמָה יַרְבֶּה:

ד וְיַעֲפוּ נְעָרִים וְיִגָּעוּ וּבַחוּרִים כָּשׁוֹל יִכָּשְׁלוּ׃ ה וְקוֵי יְהוָה
יַחֲלִיפוּ כֹחַ יַעֲלוּ אֵבֶר כַּנְּשָׁרִים יָרוּצוּ וְלֹא יִיגְעוּ יֵלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ׃
ו הַחֲרִישׁוּ אֵלַי אִיִּים וּלְאֻמִּים יַחֲלִיפוּ כֹחַ יִגָּשׁוּ אָז יְדַבֵּרוּ יַחְדָּו
לַמִּשְׁפָּט נִקְרָבָה׃ ז מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ יִתֵּן
לְפָנָיו גּוֹיִם וּמְלָכִים יַרְדֶּה יִתֵּן כֶּעָפָר חַרְבּוֹ כְּקַשׁ נִדָּף קַשְׁתּוֹ׃
ח יִרְדְּפֵם יַעֲבֹר שָׁלוֹם אֹרַח בְּרַגְלָיו לֹא יָבוֹא׃ ט מִי־פָעַל
וְעָשָׂה קֹרֵא הַדֹּרוֹת מֵרֹאשׁ אֲנִי יְהוָה רִאשׁוֹן וְאֶת־אַחֲרֹנִים
אֲנִי־הוּא׃ י רָאוּ אִיִּים וְיִרָאוּ קְצוֹת הָאָרֶץ יֶחֱרָדוּ קָרְבוּ וְיֶאֱתָיוּן׃
יא אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ יַעְזֹרוּ וּלְאָחִיו יֹאמַר חֲזָק׃ יב וַיְחַזֵּק חָרָשׁ
אֶת־צוֹרֵף מַחֲלִיק פַּטִּישׁ אֶת־הוֹלֶם פָּעַם אֹמֵר לַדֶּבֶק טוֹב הוּא
וַיְחַזְּקֵהוּ בְּמַסְמְרִים לֹא יִמּוֹט׃ יג וְאַתָּה יִשְׂרָאֵל עַבְדִּי יַעֲקֹב
אֲשֶׁר בְּחַרְתִּיךָ זֶרַע אַבְרָהָם אֹהֲבִי׃ יד אֲשֶׁר הֶחֱזַקְתִּיךָ מִקְצוֹת
הָאָרֶץ וּמֵאֲצִילֶיהָ קְרָאתִיךָ וָאֹמַר לְךָ עַבְדִּי־אַתָּה בְּחַרְתִּיךָ וְלֹא
מְאַסְתִּיךָ׃ טו אַל־תִּירָא כִּי־עִמְּךָ אָנִי אַל־תִּשְׁתָּע כִּי־אֲנִי אֱלֹהֶיךָ
אִמַּצְתִּיךָ אַף־עֲזַרְתִּיךָ אַף־תָּמַכְתִּיךָ בִּימִין צִדְקִי׃ טז הֵן יֵבֹשׁוּ
וְיִכָּלְמוּ כָּל הַנִּחָרִים בָּךְ יִהְיוּ כְאַיִן וְיֹאבְדוּ אַנְשֵׁי רִיבֶךָ׃
יז תְּבַקְשֵׁם וְלֹא תִמְצָאֵם אַנְשֵׁי מַצֻּתֶךָ יִהְיוּ כְאַיִן וּכְאֶפֶס אַנְשֵׁי
מִלְחַמְתֶּךָ׃ יח כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מַחֲזִיק יְמִינֶךָ הָאֹמֵר לְךָ
אַל־תִּירָא אֲנִי עֲזַרְתִּיךָ׃ יט אַל־תִּירְאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב מְתֵי
יִשְׂרָאֵל אֲנִי עֲזַרְתִּיךְ נְאֻם־יְהוָה וְגֹאֲלֵךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃ כ הִנֵּה
שַׂמְתִּיךָ לְמוֹרַג חָרוּץ חָדָשׁ בַּעַל פִּיפִיּוֹת תָּדוֹשׁ הָרִים וְתָדֹק
וּגְבָעוֹת כַּמֹּץ תָּשִׂים׃ כא תְּזָרֵם וְרוּחַ תִּשָּׂאֵם וּסְעָרָה תָּפִיץ אֹתָם
וְאַתָּה תָּגִיל בַּיהוָה בִּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלָּלוּ׃

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום ☙

משנה מקואות פרק ג׳

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר שְׁנֵי מִקְוָאוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם אַרְבָּעִים סְאָה. וְנִפַּל לָזֶה לוֹג וּמֶחְצָה וְלָזֶה לוֹג וּמֶחְצָה. וְנִתְעָרְבוּ כְּשֵׁרִין. מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִקְרָא עֲלֵיהֶן שֵׁם פְּסוּל. אֲבָל מִקְוֶה שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה. וְנָפְלוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה לוֹגִין וְנֶחְלַק לִשְׁנַיִם פָּסוּל. מִפְּנֵי שֶׁנִּקְרָא עָלָיו שֵׁם פְּסוּל. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מַכְשִׁיר. שֶׁהָיָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר כָּל מִקְוֶה שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה. וְנָפְלוּ לוֹ שְׁלֹשָׁה לוֹגִין וְחָסֵר אֲפִילוּ קֹרְטוֹב כָּשֵׁר. מִפְּנֵי שֶׁחָסְרוּ לוֹ שְׁלֹשָׁה לוֹגִין. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים לְעוֹלָם הוּא בְּפְסוּלוֹ. עַד שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ מִלּוּאוֹ וְעוֹד:

ב כֵּיצַד. הַבּוֹר שֶׁחִצַּר וְנָפְלוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה לוֹגִין. לְעוֹלָם הוּא בְּפְסוּלוֹ. עַד שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ מִלּוּאוֹ וְעוֹד. אוֹ עַד שֶׁיַּעֲמִיד בֶּחָצֵר אַרְבָּעִים סְאָה. וְיִטָּהֲרוּ הָעֶלְיוֹנִים מִן הַתַּחְתּוֹנִים. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה פּוֹסֵל אֶלָּא אִם כֵּן פָּקַק:

ג בּוֹר שֶׁהוּא מָלֵא מַיִם שְׁאוּבִין וְהָאָמָה נִכְנֶסֶת לוֹ וְיוֹצְאָה מִמֶּנּוּ. לְעוֹלָם הוּא בְּפְסוּלוֹ עַד שֶׁיִּתְחַשֵּׁב שֶׁלֹּא נִשְׁתַּיֵּר מִן הָרִאשׁוֹנִים שְׁלֹשָׁה לוֹגִין. שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ מַטִּילִין לַמִּקְוֶה. זֶה לוֹג וּמֶחְצָה. וְזֶה לוֹג וּמֶחְצָה. הִפּוֹחֵת אֶת פְּסוּתוֹ וּמַטִּיל מִמִּקְוֹמוֹת הָרְחָבָה. וְהַמְּעָרָה מִן הַצְּרָצוּר וּמַטִּיל מִמִּקְוֹמוֹת הָרְחָבָה. רַבִּי עֲקִיבָא מַכְשִׁיר. וַחֲכָמִים פּוֹסְלִין. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא לֹא אָמְרוּ מטילין

ברטנורא

פרק ג **א** רבי יוסי אומר ולזה לוג ומחצה ונתערבו. והרי יש כאן ג׳ לוגין מים שאובין שהכין פוסלים את המקוה משפ״כ כשריס שלא נקרא עליהן שם פסול שאם היו מוסיפין מים כשריס ככל אחד עד שישלים שיעור של מקוה היה כל אחד מהן כשר: ונחלק לשנים. הוסיפו ככל אחד מים כשרים עד שיש ככל אחד מהן כשיעור מקוה: פסול. כל אחד מהן: וחסר אפילו קורטוב. לאחר שנפלו ג׳ לוגין מים שאובין מצומצמים נחסר ממנו אפילו קורטוב של מים; כשר. להוסיף עליו מים ולהשלימו לשיעור מקוה שע״מ שבשותו קורטוב שחסר לו חסר מעט מן הג׳ לוגין וגמלא שלא היה בו ג׳ לוגין מים שאובין: קורטוב. חלק מס״ד כלוג: עד שיצא ממנו מלואו. המים שהיו בו תחלה כשנפלו בו שלשה לוגין מים שאובין: עוד. מעט יותר כדי לחסר מחלשה לוגין כגון מקוה שהיה בו כ׳ סאה מים כשרים ונפלו לתוכו ג׳ לוגין מים שאובין ונתמלא אחר כך מי גשמים לעולם הוא בפסולו עד שיוציא ממנו כ׳ סאה שהיו בו תחלה ועוד מעט יותר למעט שלשה לוגין: **ב** שיעמוד בחצר מ׳ סאה. מקוה כשר למעה מן הפסול ופיתקן לכשר כדי שיתחברו ויטהר העליון הפסול מן התחתון הכשר. דתמרינן גוד אסיק וכ״ש אם הכשר למעלה והפסול למטה דתמרינן גוד אמיק: **אלא אם כן פקק**. שפסקו מימיו ואין ממנו מלואו ועוד כדתמרן ים גורסים אלא אם כן פקק כלומר אלא אם כן סתם על המקוה אשר עשה עד שלא יצא אחר כלה המים וגרס רחמנא ל״ל מיקר ואין הלכה כרחב״ש: **ג** והאמה נכנסת לו. כגון מי גשמים שבאים מן המדרון ונכנסים לו: **הוסחט את פסותו**. והמים שהיו נכלאים בו תזיבי מים שאובין וכשהוא שותן לתוך הבור הן נאין ממקומות הרבה שמכאן ומכאן לנגד: **ומערה** מן הצרצר. כלי חרס שעשין על פיו שנבה כמין מכבר משמה רשת והמערה ממנו מטיל המים ממקומות הרבה: **רבי עקיבא מכשיר**. קסבר דאין ג׳ לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה אע״פ שמטילין למקוה מכלי ג׳ וממקום אחד משפ״כ בכפות וגרגר: **וחכמים פוסלים**. דסברי ג׳ כלים מצטרפין: **לא אמרו מטילין אלא מטיל**. כלומר זה קיבל ר״ע מרבותיו דכלי המטיל ג׳ לוגין מים למקוה

לך יום ששי תורה

כַּטִּילִין אֶלָּא מַטִּיל. אָמְרוּ לוֹ לֹא כָךְ וְלֹא כָךְ אָמְרוּ: וְאֶלָּא שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ שְׁלֹשָׁה לוֹגִין: ד מִכְּלֵי אֶחָד. מִשְּׁנַיִם. וּמִשְּׁלֹשָׁה מִצְטָרְפִין. וּמֵאַרְבָּעָה אֵין מִצְטָרְפִין. בַּעַל קֶרִי הַחוֹלֶה שֶׁנִּפְּלוּ עָלָיו תִּשְׁעָה קַבִּין מַיִם. וְטָהוֹר שֶׁנִּפְּלוּ עַל רֹאשׁוֹ וְעַל רֻבּוֹ שְׁלֹשָׁה לוֹגִין מַיִם שְׁאוּבִים מִכְּלֵי אֶחָד. מִשְּׁנַיִם וּמִשְּׁלֹשָׁה מִצְטָרְפִין. וּמֵאַרְבָּעָה אֵין מִצְטָרְפִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בִּזְמַן שֶׁהַתְּחִיל הַשֵּׁנִי עַד שֶׁלֹּא פָּסַק הָרִאשׁוֹן. וּבַמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בִּזְמַן שֶׁלֹּא נִתְבַּוְּנוּ לְרַבּוֹת. אֲבָל נִתְבַּוְּנוּ לְרַבּוֹת. אֲפִילוּ קָרְטוֹב בְּכָל הַשָּׁנָה מִצְטָרְפִין לִשְׁלֹשָׁה לוֹגִין:

ברטנורא

למקוה פיסל את המקוה: לא כך אמרו אלא שנפלו. ולא שנפל מכלי אחד לו מכלים הרבה ואין הלכה כר"ע: ד מכלי אחד משנים וכו'. סיומא דמלתייהו דרבנן היא: ט' קבין מים בעל קרי חולה שאינו יכול לטבול אם נתנו עליו ט' קבין מים טהור ונמצאין מתמיהין דלא שנפל מכלי אחד לא שנפל מכ' לו מנ' כלים. וכן טהור שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים שאובין דפיסל את התרומה כדלמרינן פ"ק דשבת הני ג' לוגין מכ' לו נ' כלים. מצטרפין. מד' אין מצטרפין: בד"א. דמכ' וג' כלים מצטרפין: בזמן שלא נתכוין לרבות. למקוה קאי שלא נתכוין להוסיף עליו כדי להרבות בו מים: אפילו קורטוב. שיעור מישוש אחד מס"ד כלונ:

הלכה נדה דף ט' ע"ב

תַּנְיָא אָמַר לָהֶם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לַחֲכָמִים מַעֲשֶׂה בְּרִיבָה אַחַת בְּהִיתֵּלוֹ שֶׁהִפְסִיקָה שָׁלֹשׁ עוֹנוֹת וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים וְאָמְרוּ דַּיָּה שֶׁעָתָהּ אָמְרוּ לוֹ אֵין שַׁעַת הַדְּחַק רְאָיָה מַאי שַׁעַת הַדְּחַק אִיכָּא דְּאָמְרִי שְׁנֵי בַּצּוֹרֶת הַוּוּ אִיכָּא דְּאָמְרִי טְהָרוֹת אֲפִישׁ לַעֲבִידָא וְחָשׁוּ רַבָּנָן לְהֶפְסֵד דְּטָהֳרוֹת. תָּנוּ רַבָּנָן מַעֲשֶׂה וְעָשָׂה רַבִּי כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְאַחַר שֶׁנִּזְכַּר אָמַר כְּדֵי הוּא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְסָמוֹךְ עָלָיו בְּשָׁעַת הַדְּחַק. מַאי לְאַחַר שֶׁנִּזְכַּר אִילֵימָא לְאַחַר שֶׁנִּזְכַּר דְּאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֶלָּא כְּרַבָּנָן בְּשָׁעַת הַדְּחַק הֵיכִי עָבִיד כְּוָותֵיהּ אֶלָּא דְּלָא אִיתְּמַר הִלְכְתָא לָא כְּמָר וְלָא כְּמָר. וּמַאי לְאַחַר שֶׁנִּזְכַּר דְּלָאו יָחִיד פָּלִיג עָלֵיהּ אֶלָּא רַבִּים פָּלִיגִי עָלֵיהּ אָמַר כְּדֵי הוּא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְסָמוֹךְ עָלָיו בְּשָׁעַת הַדְּחַק:

רש"י

בהתילו. סס מקוס: שני בצורת הוו. ומיכא הפסד מרובה חשבו: לאחר שנזכר. שלא יפה הורה:

זוהר בראשית דף מ"ו ע"ב

וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. דָּא תּוֹרָא שֶׁבְּעַל פֶּה דְּאִיהִי יוֹם שְׁבִיעִי וּבֵיהּ אִשְׁתַּכְלַל עָלְמָא דְּאִיהוּ קְיוּמָא דְּכֹלָּא. מַלְאַכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וְלֹא כָּל מַלְאַכְתּוֹ דָּהָא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב אַפִּיק כֹּלָּא בְּתוּקְפָּא דְּכָתַב דְּנָפִיק מֵחָכְמְתָא תִּלַּת זִמְנִין הָכָא בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי: וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי הָא תְּלַת. וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי דָּא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה דְּעִם יוֹם הַשְּׁבִיעִי דָּא אִשְׁתַּכְלַל עָלְמָא כַּדְקָא אַמְרָן וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי דָּא יְסוֹדָא דְּעָלְמָא. בְּסִפְרָא דְּרַב יֵיבָא סָבָא דָּא יוֹבְלָא וְעַל דָּא כְּתִיב הָכָא כְּכָל מְלַאכְתּוֹ דְּכֹלָּא נָפִיק מִנֵּיהּ. וַאֲנַן דָּא יְסוֹדָא כִּדְקַאמְרָן דְּהָא נַיְיחָא בֵּיהּ הַוָּה יַתִּיר מִכֹּלָּא. וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי דָּא כֶּתֶר גָּדוֹל דְּמְבָרֵךְ לְכֹלָּא וְהוּא נָטִיל בִּרְיָשָׁא דְּתָנֵן כֹּהֵן נוֹטֵל בָּרִאשׁ וּבִרְכָאן בֵּיהּ שַׁרְיָין לְבָרְכָא וְאִקְרֵי שְׁבִיעִי:

יוטף לחק

הלכה פסוקה — מוסר

ש"ע א"ח סי' רנ"א — מספר שערי קדושה

* לְעוֹלָם יַרְחִיק אָדָם עַצְמוֹ מֵהַצְּדָקָה וְיִגַּלֵּג עַצְמוֹ בְּצַעַר שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת וְכֵן צָוּוּ חֲכָמִים עֲשֵׂה שַׁבָּתְךָ חוֹל וְעַל תִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת וַאֲפִילּוּ הָיָה חָכָם מְכֻבָּד וְהָעֲנִי יַעֲסוֹק בָּאֻמָּנוּת וַאֲפִילּוּ בְּאֻמָּנוּת מְבֻזֶּלֶת וְאַל יִצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת: ג כָּל מִי שֶׁאֵין צָרִיךְ לְטוֹל מֵהַצְּדָקָה וּמִרְמֶה הָעָם וְנוֹטֵל אֵינוֹ מֵת עַד שֶׁיִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת וְכָל מִי שֶׁצָּרִיךְ לְטוֹל לַחְיוֹת אֲלָּא אִם כֵּן יָטוֹל כְּגוֹן זָקֵן אוֹ חוֹלֶה אוֹ בַּעַל יַסּוּרִין וּמַגִּיעַ דַּעְתּוֹ וְאֵינוֹ נוֹטֵל הֲרֵי זֶה שׁוֹפֵךְ דָּמִים וּמִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ וְאֵין לוֹ בְּצַעֲרוֹ אֶלָּא עֲוֹנוֹת וַחֲטָאִים וְכָל מִי שֶׁצָּרִיךְ לְטוֹל וְיִצְעַר עַצְמוֹ וְדוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה וְחַי חַיֵּי צַעַר כְּדֵי שֶׁלֹּא יַמְרִיחַ עַל הַצְּבּוּר אֵינוֹ מֵת עַד שֶׁיִּפָּרְנֵס אֲחֵרִים וְעָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (ירמ' יז) בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּה': בְּעוֹלָם הַזֶּה עַל אַשְׁמָתוֹ כְּדֵי שֶׁיִּקָּרַע גְּזַר דִּינוֹ. וְכֵיוָן שֶׁשָּׁב מֵרָעָתוֹ וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה הִתְחִילוּ הַיִּסּוּרִים לָבֹא עָלָיו וַהֲנֶגָעִים שׁוֹלְטִים בּוֹ לְפִיכָךְ הֲמוֹן בָּל רוֹאָיו מְפַעֲשָׂיו וְחִשְׁבוּ בְּלִבָּם שֶׁבָּא אֵלּוּ הַיִּסּוּרִים הֵם פְּרִי הַצְּדָקוֹת שֶׁהִתְחִיל לַעֲשׂוֹת. וְנִתְפַּתּוּ בּוֹ הַשּׁוֹנִים וְטָעוּ בָּזֶה הַדָּבָר אַחַר הָרְהוּרִים וְלֹא יָדְעוּ כִּי הַיִּסּוּרִים שֶׁבָּאוּ עָלָיו הֵם פְּרִי הָעֲוֹנוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת יֵשׁ מִן הָעֲוֹנוֹת שֶׁאֵין מִתְכַּפְּרִין אֶלָּא לְאַחַר גַּלְגַּלְתָּא וּפְרָעוֹן בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהֵם אַרְבָּעָה. הָרִאשׁוֹנָה שְׁבוּעַת שָׁקֶר. וּבָהּ נֶאֱמַר (שמות כ) כִּי לֹא יְנַקֶּה ה' אֵת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לַשָּׁוְא. הַשֵּׁנִי הַשּׁוֹפֵךְ דַּם נָקִי כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יואל ד) וְנָקֵיתִי דָּמָם לֹא נָקֵיתִי. הַשְּׁלִישִׁי הַנּוֹאָף עִם אֵשֶׁת אִישׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יואל ד) הַבָּא אֶל אֵשֶׁת רֵעֵהוּ לֹא יִנָּקֶה כָּל הַנּוֹגֵעַ בָּהּ. הָרְבִיעִי הַמַּעְיִד עֵדוּת שֶׁקֶר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב עֵד שֶׁקָּרִים לֹא יִנָּקֶה. אֵלּוּ עֲוֹנוֹת אִם יַעֲשֶׂה אוֹתָם וְיַעֲשֶׂה מֵהֶם תְּשׁוּבָה יִפָּרַע מֵהֶם הֵיטֵב בְּעוֹלָם הַזֶּה פְּרָעוֹן כָּל בָּשְׂרוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן לֹא יְנַקֶּה וְאַחַר כָּךְ יִנָּצֵל מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם. וְגַם יַשְׂרָשׁ שָׂכָל עֲוֹנוֹתָיו וְצוּרִים וְשָׁמְרִים לְיוֹם הַדִּין וְאַחַר כָּךְ שָׁב מִרְשָׁעוֹ וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה וְחָטָאוֹ מֻחְלָּקוֹת וְעָוֹן חוֹבְתּוֹ וְנִתְחַיֵּב שֶׁיִּלָּקֶה עַל זְדוֹנוֹ בָּזֶה הָעוֹלָם וְיִלָּקֶה וְיִנָּקֵם מִפְּנֵי

לה׳ ליום ששי תורה

שֶׁעֲשָׂה. וְכֵיוָן שֶׁמִּתְנַחֵם עֲלֵיהֶם וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה כְּבַר בָּטְלוּ מִלְּשַׁמֵּר אוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא. וְנִדּוֹן עֲלֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה לְפִיכָךְ יֹאחֵז צַדִּיק דַּרְפּוֹ :

מצות לך לך מ״ע אחת : השם

סכת פ׳ י״ט יכמות פ״ד ופ״ח קדושין ד׳ כ״ט. סכי״ד ה׳ מילה. סה״מ מ״ע רט״ו. סמ״ג עטין כ״ח. יו״ד סי׳ ר״ס. סמ״ק סי׳ קל״ז קל״ח קל״ט רפ״ט. ומילת גר וסחר עניניו כסהי״ד ה׳ מ״כ פי״נ. י״ד סי׳ רס״ח :

ב (ב) מ״ע למול כל זכר בן שכנת ימים שנאמר ובן שמונת ימים ימול לכם כל זכר. ודוקא ביום שנאמר וביום השמיני ימול, אחר עלות השחר. ואם מל משעלה עמוד השחר יצא. חותכין הערלה כל העור החופה את העטרה עד שתגלה כל העטרה ואח״כ פורעין את הקרום הרך שלמטה בלפורן ומחזירו לכאן ולכאן עד שירחה בשר העטרה. מל ולא פרע כאלו לא מל וכדי שלא לבוא לידי סכנה מוכן לאחר כך את המילה כדי שילא הדם ממקומות רחוקים. ומילה שחיובה ודאי ובזמנה ודחי דוחה את השבת. מילה היא מ״ע שיש בה כרת שנאמר וערל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו ונכרתה : ומצוה על האב למול את בנו ואם הרג למול את עבדיו ילידי ביתו ומקנת כספו. יליד בית נמול לשמונה ומקנת כסף נמול ביום שנלקח אפי׳ לקחו ביום שנולד נמול ביומו. עבר האב וסאחרן ולא מלו ביטלו מ״ע אבל חייב כרת שאין כרת אלא בהערל עלמו. לא מל האב מלוה על הב״ד למול שנאמר המול לכם כל זכר : ואם נתעלם מב״ד ולא מלו חותבו כשיגדיל הוא חייב למול את עלמו : וכל יום שיעבור עליו משיגדיל ולא מל את עלמו הוא מבטל מ״ע וחייב כרת אם מת ולא מל את עלמו (עיין כלל י״ח) במזיד. גר 1) לריך למול עלמו בפני ב״ד. גר 2) שמל בגיותו וקטן שנולד מהול לריך להטיף ממנו דם ברית ואין האשה מלוה למול את בנה כמו שהאב מלוה. וכל המפיר ברית ומושך בערלתו לע״פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעוה״ב. וגדולה מלוה זו שנכרתו עליה י״ג בריתות ונוהג בכל מקום ובכל זמן :

1. 2) הכל בזה״ב.

וירא יום ראשון תורה

יכו ן בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי יוד דשם ב״ן להשאיר בו הארה מהוספת נשמה ״ של שבת שעברה :

יח א וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם : וְאֶתְנַלִּי לֵיהּ יְיָ בְּמֵישְׁרֵי מַמְרֵא וְהוּא

יתב

רש״י

(א) וירא אליו. לבקר את החולה. (ב״מ פו) אמר רבי חמא בר חנינא יום שלישי למילתו היה ובא הקב״ה ושאל בשלומו : באלוני ממרא.

הוֹא

יָתֵב בְּתָרַע מַשְׁכְּנָא כְּמֵיחַם יוֹמָא׃ ב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה
שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו וַיַּרְא וַיָּרָץ לִקְרָאתָם
מִפֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה׃ וְזַקֵּף עֵינוֹהִי וַחֲזָא וְהָא תְּלָתָא
גְּבָרִין (נ״י גַּבְרִין) קָיְמִין עֲלָווֹהִי וַחֲזָא וְרָהַט לְקַדָּמוּתְהוֹן מִתְּרַע מַשְׁכְּנָא
וּסְגִיד עַל אַרְעָא׃ ג וַיֹּאמַר אֲדֹנָי אִם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ
אַל־נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדֶּךָ׃ וַאֲמַר יְיָ עִם כְּעַן אַשְׁכַּחְתְּ רַחֲמִין
קֳדָמָךְ (נ״י בְּעֵינָיךְ) לָא כְּעַן תְּעַבַּר מֵעַל עַבְדָּךְ׃ ד יֻקַּח־נָא מְעַט־

* קדש. מים

רש״י

הוא שנתן לו עצה על המילה לפיכך נגלה עליו בחלקו (ב״ר) : ישב. (ב״ר) יש כתיב בקס לעמוד אמר לו הקב״ה אב ואני אעמוד ואתה סימן לבניך שעתיד אני להתילב בעבדת הדיוטים ומן יושבין שנא׳ (תהלים פב) אלהים נצב בעדת אל : פתח האהל. לרחות חם ים טובר ואב ויכניסם בביתו : כחם היום. (ב״מ פו) הוליא הקב״ה חמה מנרתיקה שלא להטריחו בחורחים ולפי שרואהו מלטער שלא היו חורחים בחוץ הביא המלאכים עליו בדמות אנשים : (ב) והנה שלשה אנשים. אחד לבשר את שרה ואחד להפוך את סדום ואחד לרפואת את אברהם שאין מלאך אחד עושה שתי שליחות (ב״ר) תדע לך שכן כל הפרשה הוא מזכירן בלשון רבים ויאכלו ויאמרו אליו ובשורה נאמר ויאמר שוב אשוב אליך ובהפיכת סדום הוא אומר כי לא אוכל לעשות דבר לבלתי הפכי (ב״ר) ורפאל שרפא את אברהם הלך משם להגיל את לוט הוא שנאמר ויהי כהוליאם אותם החוצה ויאמר המלט על נפשך למדת שהאחד היה מגיל : נצבים עליו. לפניו כמו (במדבר ג) ועליו משא מגשא. אבל לשון נקיש הוא כלפי המלאכים : וירא. מכאן וירא וירא ג׳ פעמים הרואבן כמשמעו ושני לשון הבנה שהתבל שהיו נגבים במקום אחד והבין שלא היו רואים להטריחו ואע״פ שיודעים היו שילא לקראתם עמדו במקומם לכבודו ולהרחיקו שלא רצו להטריחו וקדם הוא וירץ לקראתם (כך הגירסא ברא״י ישן) בבא מציעא (שם) כתיב נגבים עליו וכתיב וירץ לקראתם כך מזיזו הקוב״ה שרי ואשר פירשו ממנו מיד וירץ לקראתם : (ג) ויאמר אדני אם נא וגו׳. לגדול שבהם אמר וקראם כלם אדונים ולגדול אמר אל נא תעבר וכיון שלא יעבור הוא יעמדו חביריו עמו ובלשון זה הוא חול (שבועות לה) ד״ח קודם הוא ואיה אומר להקב״ה להמתין לו עד שיחון ויכניס את החורחים ואע״פ שכתוב אחר וירץ לקראתם החמירה קודם לכן היתה ודרך המקרחות לדבר כן כמו שפרשתי אצל ידון רוחי בחדם שנכתב אחר וילד נח ואע״פ לומר כן אע״ב קודם גזירת ק״ב שנה ושתי הלשונות בב״ר : (ד) יקח נא. ע״י שליח והקב״ה שלח לבניו פ״י שליח שנאמר (במדבר כ) וירם משה את

מַיִם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשָּׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ׃ יִסְבוּן בְּשַׁן וְעִיד
מַיָּא וְאַסְחוּ רַגְלֵיכוֹן וְאִסְתְּמִיכוּ תְּחוֹת אִילָנָא׃ ה וְאֶקְחָה פַּת־לֶחֶם
וְסַעֲדוּ לִבְּכֶם אַחַר תַּעֲבֹרוּ כִּי־עַל־כֵּן עֲבַרְתֶּם עַל־
עַבְדְּכֶם וַיֹּאמְרוּ כֵּן תַּעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ׃ וַיְמַהֵר אַבְרָהָם הָאֹהֱלָה
דְּלַחְמָא וְסַעִידוּ לִבְּכוֹן בָּתַר כֵּן תִּעְבְּרוּ אֲרֵי עַל כֵּן עֲבַרְתּוּן עַל עַבְדְּכוֹן
וַאֲמָרוּ כֵּן תַּעְבֵּיד כְּמָא דִּי מַלֵּלְתָּא׃ ו וַיְמַהֵר אַבְרָהָם הָאֹהֱלָה
אֶל־שָׂרָה וַיֹּאמֶר מַהֲרִי שְׁלֹשׁ סְאִים קֶמַח סֹלֶת לוּשִׁי
וְעֲשִׂי עֻגוֹת׃ וְאוֹחִי אַבְרָהָם לְמַשְׁפְּנָא לְוָת שָׂרָה וַאֲמַר אוֹחָא תְּלָת
סְאִין קֶמְחָא דְּסַלְתָּא לוּשִׁי וְעַבִּידִי גְּרָצָן׃

רש"י

ירו ויך את הסלע׃ ורחצו רגליכם. כסבור שהם ערביים שמשתחוים לאבק רגליהם והקפיד שלא להכניס ע"ז לביתו (ב"מ פו) אבל לוט שלא הקפיד הקדים ליהנ לרחיצה שנאמר ולינו ורחצו רגליכם׃ תחת העץ. תחת האילן׃ (ה) וסעדו לבבם. בתורה בנביאים ובכתובים מלינו דפתח סעדתח דלבח. בתורה סעדו לבכם. בנביאים (שופטים יט) סעד לבך פת לחם. בכתובים (תהלים קד) ולחם לבב ינוש יסעד. ת"ר חמש לבבות הן בתיב כאן חלש לבכם מגיד שאין יה"ר שולט במלאכים (ב"ר)׃ אחר תעבורו. אחר כן תלכו׃ כי על כן עברתם. כי הדבר הזה הגי מבקש מכם מאחר שעברתם עלי לכבודי׃ כי על כן. כמו על אשר וכן כל כי על כן שבמקרא (לקמן יט) כי על כן באו בגל קורתי (לקמן לג) כי על רחיתי פניך (שם לח) כי על כן לא נתתיה (במדבר י)׳ כי על כן ידעת חנותנו׃ (ו) קמח סולת. סולת לעוגות קמח לעמילן של מבחים לכסות את הקדרה לשאוב את הזוהמא׃

נביאים מלכים ב׳ ד׳

א וְאִשָּׁה אַחַת מִנְּשֵׁי בְנֵי־הַנְּבִיאִים צָעֲקָה אֶל־אֱלִישָׁע לֵאמֹר
עַבְדְּךָ אִישִׁי מֵת וְאַתָּה יָדַעְתָּ כִּי עַבְדְּךָ הָיָה יָרֵא אֶת־
יְהוָה וְהַנֹּשֶׁה בָּא לָקַחַת אֶת־שְׁנֵי יְלָדַי לוֹ לַעֲבָדִים׃ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע
מַנְּשֵׁי תַּלְמִידֵי נְבִיָּא מְצוּחָא דָּמָךְ אֱלִישָׁע לְמֵימָר עַבְדָּךְ עוֹבָדְיָה בַּעֲלִי

מית

רש"י

(א) והנשה. טוח יהורם בן אחאב שהיה מלוהו בריבית מה שון את הנביאים

בימי

מִית וְאַתְּ יְדַעְתְּ אֲרֵי עַבְדָךְ הָוָה דָּחִיל מִן קָדָם יְיָ כַּד קְטִילַת אִיזֶבֶל יַת
נְבִיָּא דַיְיָ דַּבַּר מְנָהוֹן מְאָה גַּבְרִין וְאַטְמַרנוּן חַמְשִׁין חַמְשִׁין גַּבְרָא בְּמַעֲרְתָּא
וְהָוָה יָזִיף וּמוֹכִיל לְהוֹן בְּדִיל דְּלָא לְאוּכְלָא יַתְהוֹן מִנִּכְסוֹהִי דְּאַחְאָב מִן
קָדָם דְּאִינּוּן אוֹנְסָא וּכְעַן רַשִׁיעָא אַתָּא לְמִדְבַּר יַת תְּרִין בְּנֵי לֵיהּ לְעַבְדֵּיי׃
ג וַיֹּאמֶר אֵלָיהָ אֱלִישָׁע מָה אֶעֱשֶׂה־לָּךְ הַגִּידִי לִי מַה־יֶּשׁ־לָכִי
בַּבַּיִת וַתֹּאמֶר אֵין לְשִׁפְחָתְךָ כֹל בַּבַּיִת כִּי אִם־אָסוּךְ שָׁמֶן׃
וַאֲמַר לַהּ אֱלִישָׁע מָה אַעֲבִיד לִיךְ חֲוִי לִי מָא אִית לִיךְ בְּבֵיתָא וַאֲמָרַת לֵית
לְאַמְתָךְ כָּל מְדַעַם בְּבֵיתָא אֶלָּהֵן מָנָא דְמִשְׁחָא׃ ג וַיֹּאמֶר לְכִי שַׁאֲלִי־
לָךְ כֵּלִים מִן־הַחוּץ מֵאֵת כָּל־שְׁכֵנָיִכִי כֵּלִים רֵקִים אַל־תַּמְעִיטִי׃
וַאֲמַר אֵיזִילִי שְׁאֵילִי לִיךְ מָנִין מִן בָּרָא מִן כָּל שְׁכֶנָיִכִי מָנִין רֵיקָנִין לָא
תַּזְעִירִין׃ ד וּבָאת וְסָגַרְתְּ הַדֶּלֶת בַּעֲדֵךְ וּבְעַד־בָּנַיִךְ וְיָצַקְתְּ עַל
כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה וְהַמָּלֵא תַּסִּיעִי׃ וְתֵהֲכִין וְתַגִּיפִין דָּשָׁא בְּאַפָּיִךְ
וּבְאַפֵּי בְרָךְ וּתְרִיקִין עַל כָּל מָנָיָא הָאִילֵּין וּמָנָא דְאִתְמְלִי תְּסַלְּקִין׃
ה וַתֵּלֶךְ מֵאִתּוֹ וַתִּסְגֹּר הַדֶּלֶת בַּעֲדָהּ וּבְעַד בְּנֶיהָ הֵם מַגִּישִׁים
אֵלֶיהָ וְהִיא מִיצָקֶת׃ וְאָזְלַת מִלְּוָתֵיהּ וְאַגְפַת דָּשָׁא בְּאַפָּהָא וּבְאַפֵּי
בְנָהָא אִינּוּן מְקָרְבִין לָהּ מָנָיָא וְהִיא מְרִיקָא מִשְׁחָא׃ ו וַיְהִי | כְּמְלֹאת
הַכֵּלִים וַתֹּאמֶר אֶל־בְּנָהּ הַגִּישָׁה אֵלַי עוֹד כֶּלִי וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ
אֵין עוֹד כֶּלִי וַיַּעֲמֹד הַשָּׁמֶן׃ וַהֲוָה כְּמִישְׁלַם מָנָיָא וַאֲמָרַת לִבְרָהּ קָרִיב
לִי עוֹד מָנָא וַאֲמַר לָהּ לֵית עוֹד מָנָא וּפְסַק מִשְׁחָא׃

* לך קרי. * שכניך קרי. * מוצקת קרי. רש"י

דימי מגיו׃ (ב) אסוך שמן. כדי סיכת גמן׃ (ד) וסגרת הדלת. כדוד הגס לבא בהלגע׃ והמלא תסיעי. מלפניך בכל פעם ותקרב כלים ריקים׃ (ה) הם מגישים אליה. הכלים׃ מוצקת. יולקת הגמן׃ (ו) ויעמוד השמן מלבא עוד׃

כתובים משלי ג׳

א אִם־תְּשַׁכֵּב לְאֵ־תִפְחָד וְשָׁכַבְתְּ וְעָרְבָה שְׁנָתֶךָ׃ אִם תִּשְׁכּוֹב
וְתִידְמוֹךְ לָא תִידְחַל וְתִשְׁכַּב וְתִבְסַם שְׁנָתָךְ׃ ב אַל־תִּירָא מִפַּחַד

פתאום

רש"י

(ב) ומשאת. כי תבוא על הרבעים׃ בכסלך

וירא ליום ראשון

פִּתְאֹם וּמְשֹׁאֵת רְשָׁעִים כִּי תָבֹא׃ לָא תִדְחַל מִן דַּחֲלָא וּמִן שְׁלָיָא
וּמִן חֲיָסָא דְּרַשְׁיעֵי כַּד ייְתֵי׃ ג כִּי־יְהוָה יִהְיֶה בְּכִסְלֶךָ וְשָׁמַר רַגְלְךָ
מִלָּכֶד׃ מָמוֹל דֵּאֲהָא יְהֵי בְּסַעֲדָךְ וְיִנְטַר רִיגְלָךְ וְלָא תִתְצֵיד׃ ד אַל־
תִּמְנַע־טוֹב מִבְּעָלָיו בִּהְיוֹת לְאֵל יָדְךָ לַעֲשׂוֹת׃ לָא תִּתְכְּלִי
לְמֶעְבַּד שַׁפִּיר כַּד אִית חֵילָא בִּידָךְ לְמֶעְבַּד׃ ה אַל־תֹּאמַר לְרֵעֲךָ
לֵךְ וָשׁוּב וּמָחָר אֶתֵּן וְיֵשׁ אִתָּךְ׃ לָא תֵימַר לְחַבְרָךְ אֵיזֵיל וְתוּב
וּלְמָחָר אֶתֵּן וְאִית גַּבָּךְ׃ ו אַל־תַּחְרֹשׁ עַל־רֵעֲךָ רָעָה וְהוּא־יוֹשֵׁב
לָבֶטַח אִתָּךְ׃ לָא תְחַשֵּׁב עַל חַבְרָךְ בִּישְׁתָּא וְהוּא יָתִיב עִמָּךְ בְּשַׁלְוָה׃

* ידך קרי. * לרעך קרי.

רש"י

(ג) בכסלך. במבטחך׃ (ד) אל תמנע טוב מבעליו. אם רמית מכיוך רוצה להטיב לעצמך אל תמנעהו בהיות לאל כח ידך להחזילו׃ (ה) אל תאמר לרעך. לעני׃ ויש אתך. היום שמתן לו׃ (ו) אל תחרוש אל תחשוב׃

משנה ברכות פרק ד

תְּפִלַּת הַשַּׁחַר. עַד חֲצוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד אַרְבַּע שָׁעוֹת תְּפִלַּת
הַמִּנְחָה עַד הָעֶרֶב רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד פֶּלֶג הַמִּנְחָה. תְּפִלַּת
הָעֶרֶב אֵין לָהּ קֶבַע. וְשֶׁל מוּסָפִין כָּל הַיּוֹם רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד שֶׁבַע
שָׁעוֹת׃ ב רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה הָיָה מִתְפַּלֵּל בִּכְנִיסָתוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ
וּבִיצִיאָתוֹ. תְּפִלָּה קְצָרָה. אָמְרוּ לוֹ מַה מָּקוֹם לִתְפִלָּה זוֹ אָמַר לָהֶם
בכניסתי

רש"י

פרק ד א תפלת השחר עד חצות. שכן תמיד של שחר קרב עד חצות לרבנן ולרבי יהודה
חינו קרב אלא עד ארבע שעות ביום ועד ד' שעות היינו עד סוף שעה ד' שהוא
שלים היום בזמן שהיום י"ב שעות וכן זמנה לעולם עד סוף שלים היום לפי תורך הימים וקטן
כדתניין לעיל גבי ק"ש והלכה כר"י׃ תפלת המנחה עד הערב. עד שתחשך׃ עד פלג
המנחה. זמן מנחה קטנה היא מתשע שעות ומחצה עד הלילה שהם שתי שעות ומחצה ממלא
פלג המנחה שהוא חלי שיעור זה שעה ורביע. ופסק הלכה כזה לעבד כמר עבד ודעבד כמר שבד
והרוצה לעשות כדברי חכמים ולהתפלל תפלת מנחה עד הערב יעשה וכלבד אלא יתפלל תפלת
ערבית בזמן זה שכיון שמתחיל תותו יום לעניו שתפלל בו מנחה אינו יכול להחזיקו לילה
ולהתפלל בו ערבית ואם בא לעשות כדברי רבי יהודה אלא להתפלל מנחה אלא עד פלג המנחה
שהיא שעה ורביע קודם הלילה עושה ומשם ואילך יוכל להתפלל ערבית׃ אין לה קבע. זמנה
כל הלילה והא דתני אין לה קבע ולא תני זמנה כל הלילה לאשמעינן דתפלת ערבית רשות
לפי שהיא כנגד הקרבת איברים ופדרים שקרבים כל הלילה והכך רשות ניתנו שכיון שמורך הדם
נראה הקרבן אע"פ שנשמטו איברים ופדרים או שאכלו ואינו החזינן קבלוה עליהם כאובא׃ ושל
מוספין כל היום. אם לאחר חצי שעה יכול נקרא פיוסא וכן הלכה׃ ב מה מקום.
כלומר מה טיבה׃ שלא תארע תקלה אלא יבא מבעוד מ"י כדמפרש בגמרא אלא מבעל

כדבר

בְּבִנְיָסָתִי אֲנִי מִתְפַּלֵּל שֶׁלֹּא תֵאָרַע תַּקָּלָה עַל יָדִי. וּבִיצִיאָתִי אֲנִי נוֹתֵן הוֹדָיָה עַל חֶלְקִי: ג רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר בְּכָל יוֹם מִתְפַּלֵּל אָדָם שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אִם שְׁגוּרָה תְּפִלָּתוֹ בְּפִיו יִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. וְאִם לָאו מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה: ד רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הָעוֹשֶׂה תְּפִלָּתוֹ קֶבַע אֵין תְּפִלָּתוֹ תַּחֲנוּנִים. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר הַמַּהֲלֵךְ בְּמָקוֹם סַכָּנָה מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה קְצָרָה אוֹמֵר הוֹשַׁע הַשֵּׁם אֶת עַמְּךָ אֶת שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל. בְּכָל פָּרָשַׁת הָעִבּוּר. יְהִיוּ צָרְכֵיהֶם לְפָנֶיךָ. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה: ה הָיָה רוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר יָרַד. וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לֵירֵד יַחֲזִיר אֶת פָּנָיו. וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהַחֲזִיר אֶת פָּנָיו יְכַוֵּן אֶת לִבּוֹ כְּנֶגֶד בֵּית קָדְשׁ הַקָּדָשִׁים: ו הָיָה יוֹשֵׁב בַּסְּפִינָה אוֹ בָּעֲגָלָה אוֹ בָּאַסְדָּא יְכַוֵּן אֶת לִבּוֹ כְּנֶגֶד בֵּית קָדְשׁ הַקָּדָשִׁים: ז רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר אֵין תְּפִלַּת הַמּוֹסָפִין אֶלָּא בְּחֶבֶר עִיר וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בְּחֶבֶר עִיר וְשֶׁלֹּא בְחֶבֶר עִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְׁמוֹ כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֶבֶר עִיר הַיָּחִיד פָּטוּר מִתְּפִלַּת הַמּוֹסָפִין:

ברטנורא

כדבר הלכה ויאמתו כי הכרי הרי רעה שחבת על ידי שתנרום להם שיעשו: אני נותן הודיה על חלקי. מודה על הטובה שחלק לי שפס הלקי מיוחבי בית המדרש ושתי תפלות הללו בכניסתו לבית מדרש ויציאתו חובה על כל אים ואים לאמרן דהכי אמרינן בברייתא בכניסתו מה הוא אומר ויציאתו מה הוא אומר משמע דחובה למימרינהו: ג מעין שמונה עשרה. פירש בגמרא שאומר מכל ברכה וברכה מן האמצעית בקוצר וחותם על כל אחת ואחת ואית דאמרי הכיונו ה' אלהינו לדעת דרכיך שהיא ברכה אחת שים כה מעין כל הברכות האמצעיות של ע"ש וחותם ברוך אתה ה' שומע תפלה: שגורה בפיו. שהוא למוד ורגיל כה והלכה כר"ע שמי שאין תפלתו שגורה בפיו או בשעת הדחק מתפלל אחד ג' ראשונות וג' אחרונות והכיונו באמצע שהיא מעין כל האמצעיות חון מימות הגשמים שאינו מתפלל הכיונו מפני של"ל שאלה בברכת השנים ואף ממוצאי שבתות ויו"ט של"ל הבדלה בחונן הדעת: ד העושה תפלתו קבע. שתפלתו דומה עליו כמשאוי ולשון קבע אומר אף קבוע עלי להתפלל ואריך אף אי לגאת ממנה: מתפלל תפלה קצרה. ומהו תפלה קצרה שאומר הושע ה' את עמך וכו': בכל פרשת העבור. הפילו בשנה שאם פורשים לעבורה יהיה ירכיהם נלוים לפניך לרחם עליהם. פרשת לשון פריסת העבור של עבורה ואין הלכה כרבי יהושע אלא שתפלתו שמתפללים במקום סכנה היא ירבי עמך מרובים וכו' ומתפלל אחד מהם אותה כשהוא מהלך ואינו מתפלל לא ג' ראשונות ולא ג' אחרונות וכשיגיעו מקום סכנה ויתיישב דעתו ירוץ לחזור ולהתפלל תפלה כתקנה אם לא עברה פונתה: ה היה רוכב על החמור יורד. אין הלכה כשאם משנה זו אלא אין שים לו מי שיאחוז חמורו בין אין לו מי שיאחוז חמורו לא ירד מפני שאין דעתו מיושבת עליו כשהוא יורד: יחזיר פניו. לצד ירושלים שנאמר והתפללו אל המקום הזה: יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים. שנאמר והתפללו אל המקום הזה: ו באסדא. שיש הרבה קשורים ומהודקים יחד ומשיטים אותם בנהר וכני אחד הולכים עליהם וכלשון מקרא קרויין רפסודות: ז אין תפלת המוספין אלא בחבר עיר. כאחרונות העיר כלומר בצבור ולא ביחיד: בחבר עיר ושלא בחבר עיר. בין בצבור בין ביחיד: רבי יהודא אומר. משמו של רבי אלעזר בן עזריה. ואיכא בין ת"ק לר"י יחיד הדר בעיר שאין שם עשרה לת"ק אליבא דר"ח אמר לא תקנוה אלא בחבר עיר יחיד זה פטור ולרבי יהודה אין יחיד פטור אלא כשהוא במקום י' שם"ן פוטרו והלכה כחכמים:

תנו

וירא ליום ראשון

הלכה ברכות דף כ"ה ע"ב

תָּנוּ רַבָּנָן בְּבִנְיָסְתּוֹ מַהוּ אוֹמַר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהַי שֶׁלֹּא
יֵאָרַע דָּבָר תַּקָּלָה עַל יָדִי וְלֹא אֶכָּשֵׁל בְּדָבָר הֲלָכָה וְיִשְׂמְחוּ
בִי חֲבֵירַי וְלֹא אוֹמַר עַל טָמֵא טָהוֹר וְלֹא עַל טָהוֹר טָמֵא וְלֹא
יִכָּשְׁלוּ חֲבֵירַי בְּדָבָר הֲלָכָה וְאֶשְׂמַח בָּהֶם. בִּיצִיאָתוֹ מַהוּ אוֹמַר
מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהַי שֶׁשַּׂמְתָּ חֶלְקִי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ
וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקִי מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת שֶׁאֲנִי מַשְׁכִּים וְהֵם מַשְׁכִּימִים
אֲנִי מַשְׁכִּים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדִבְרִים בְּטֵלִים אֲנִי
עָמַל וְהֵם עֲמֵלִים אֲנִי עָמַל וּמְקַבֵּל שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָם
מְקַבְּלִים שָׂכָר אֲנִי רָץ וְהֵם רָצִים אֲנִי רָץ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא
וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שָׁחַת. תָּנוּ רַבָּנָן כְּשֶׁחָלָה רִבִּי אֱלִיעֶזֶר נִכְנְסוּ
תַּלְמִידָיו לְבַקְּרוֹ אָמְרוּ לוֹ רַבֵּינוּ לַמְּדֵנוּ אָרְחוֹת חַיִּים וְנִזְכֶּה
בָּהֶם לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. אָמַר לָהֶם הִזָּהֲרוּ בְּכְבוֹד חֲבֵירֵיכֶם
וּמְנָעוּ בְּנֵיכֶם מִן הַהֶגְיוֹן וְהוֹשִׁיבוּם בֵּין בִּרְכֵּי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים
וְכֶשְׁאַתֶּם מִתְפַּלְּלִין דְּעוּ לִפְנֵי מִי אַתֶּם עוֹמְדִים וּבְשֵׁכִיל כָּךְ
תִּזְכּוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא:

רש"י

לא אכשל בו'. ויסמוכו הכירי על כסלוני הרי רעות סתים סיבלו ע"י שלגרוס להס שיעכבו: מיושבי קרנות. עמי הלכן שעוסקין בדברי שיחה בטילות: מן ההגיון. שלא תרגילוס במקרא יותר מדאי מכוס דמשכח. ליכנע לחבירו מפיחת כילדים: דעו לפני מי וכו'. כדי שיתפללו כירלאה ובכוונה:

זוהר ויקרא דף ק"ב ע"ב

אי עפ"ק

מַאי טַעֲמָא אִעְתַּק אַבְרָהָם לְדַכְּאָה לִבְנֵי נָשָׁא בְּגִין דְּאִיהוּ טָהוֹר וְאִקְרֵי טָהוֹר. דִּכְתִיב (איוב י"ד) מִי יִתֵּן טָהוֹר מִטָּמֵא לֹא אֶחָד. טָהוֹר דָּא אַבְרָהָם דְּנָפַק מִתָּרַח. רִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר בְּגִין לְתַקָּנָא הַהוּא דַּרְגָּא דְּאַבְרָהָם וּמַאן אִיהוּ מַ"ם בְּגִין כַּךְ אַתְקִין לְדַכְּאָה בְּנֵי עַלְמָא בְּמַיָּא. וּבְשַׁעְתָּא דְּאַזְמִין לְמַלְּאָכִין שְׁרוּתָא דְּמִלָּה דָּה כְּתִיב וַיַּקְחֶנָּא מְעַט מַיִם בְּגִין לְאִתְתַּקְפָּא בְּהַהוּא דַּרְגָּא דְּמַיִן שָׁרָאן בָּהּ. וּבְגִין כַּךְ הָוָה מַדְכֵּי לְכָל בְּנֵי נָשָׁא מִכּוֹלָּא מַדְכֵּי לוֹן מִסִּטְרָא דַּעֲבוֹדָה זָרָה וּמַדְכֵּי לוֹן מִסִּטְרָא דְּמַסָּאבָא. וּכְמָה דְּאִיהוּ מַדְכֵּי לְגוּבְרִין הָכִי נָמֵי שָׂרָה מַדְכָּאת לַנָּשִׁין וְאִשְׁתְּכָחוּ

כְּדְהוּ דַּאֲתַיִן לְנַבְּיוּהוּ דַּכְיָן מִכֹּלָּא. תָּא חֲזֵי אֵילָנָא נַטַע אַבְרָהָם בְּכָל אֲתַר דְּיַתְרִיהּ תַּמָּן וְלָא הֲוָה סָלִיק בְּכָל אֲתַר כְּדְקָא יָאוֹת. בַּר בְּשַׁעֲתָא דְּיַתְרִיהּ בְּאַרְעָא דְּכְנַעַן וּבְהַהוּא אֵילָנָא הֲוָה יָדַע מָאן דְּאִתְאַחִיז בֵּיהּ בְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּמָאן דְּאִתְאַחִיד בְּעַבּוּדָה זָרָה מָאן דְּאִתְאַחִיד בְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֵילָנָא הֲוָה פָּרִישׁ עַנְפּוֹי וְחָפֵי עַל רֵישֵׁיהּ וְעָבִיד עָלֵיהּ צִלָּא(יָאָה.) וּמָאן דְּאִתְאַחִיד בְּסִטְרָא דַּעֲבוֹדָה זָרָה הַהוּא אֵילָנָא הֲוָה אִסְתַּלַק וַעֲנָפּוֹי הֲווֹ סָלְקִין לְעֵילָּא. כְּדֵין הֲוָה יָדַע אַבְרָהָם וְאִזְדְּהִיר לֵיהּ וְלָא אַעְדֵּי מִתָּמָן עַד דְּאִתְאַחִיד בְּמְהֵימְנוּתָא דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְהָכִי מָאן דְּאִיהוּ דַּכְיָא (ד"א ל"ג הָכִי) מְקַבֵּל לֵיהּ אִילָנָא. מָאן דְּאִיהוּ מְסָאֲבָא לָא מְקַבֵּל לֵיהּ. כְּדֵין יָדַע אַבְרָהָם וּמְדַכֵּי לוֹן בְּמַיָּא. וּמַעַיְנָא דְּמַיָּא הֲוָה תְּחוֹת הַהוּא אִילָנָא. וּמָאן דְּצָרִיךְ טְבִילָה כְּמַיִן סַלְקִין לְנַבְּיהּ וְאִילָנָא אִסְתַּלַּק עַנְפּוֹי כְּדֵין יָדַע אַבְרָהָם דְּאִיהוּ מְסָאֲבָא וְצָבֵי טְבִילָה מִיָּד. וְאִם לָאו מַיָּא נְגִיבָן כְּדֵין יָדַע דְּבָעֵי לְאִסְתַּאֲבָא לְאִסְתַּמְרָא שִׁבְעָה יוֹמִין. תָּא חֲזֵי דַּאֲפִילּוּ בְּשַׁעְתָּא דְּאִזְמִין לוֹן לְמַלְאָכִין אָמַר לוֹן וְהִשָּׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ בְּגִין לְמֶחֱמֵי וּלְמִדְבַּק בְּהוּ וּבְהַהוּא אִילָנָא הֲוָה בָּדִיק לְכָל בְּנֵי עָלְמָא. וְרָזָא דָּא בְּגִין קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָא (עבד) וְאָמַר דְּאִיהוּ אִילָנָא דְּחַיֵּי לְכֹלָּא וּבְגִין כַּךְ וְהִשָּׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ וְלֹא תַּחַת עֲבוֹדָה זָרָה וְתָא חֲזֵי כַּד חָב אָדָם בְּעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע חָב דְּכְתִיב וּמֵעֵץ הַדַּעַת וְנוֹטֵר וְאִיהוּ בֵּיהּ חָב וְגָרַם מוֹתָא לְכָל בְּנֵי עָלְמָא מַה כְּתִיב וְעַתָּה פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְנִטַּל. וְכַד אָתָא אַבְרָהָם בְּאִילָנָא אַחֲרָא אַתְקִין עָלְמָא דְּהוּא אִילָנָא דְּחַיֵּי וְאוֹדַע מְהֵימְנוּתָא לְכָל בְּנֵי עָלְמָא:

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מיסר

ש"ע יו"ד סי' רנ"ו — מגלת סתרים כרך נסים נאון

• הַצְּדָקָה חֲבֵרִי הִיא בְּכָל הַנְּדָרִים לְפִיכָךְ הָאוֹמֵר הֲרֵי עָלַי סֶלַע לַצְּדָקָה אוֹ הֲרֵי הִסְלַע זוּ לְצְדָקָה חַיָּב לִתְּנָהּ לָעֲנִיִּים מִיָּד וְאִם אִיחֵר עוֹבֵר בְּכָל תְּאַחֵר שֶׁהֲרֵי בִּידוֹ לִתֵּן מִיָּד וַעֲנִיִּים מְצוּיִים הֵם. וְאִם אֵין שָׁם עֲנִיִּים מַפְרִישׁ וּמַנִּיחַ עַד שֶׁיִּמְצָא עֲנִיִּים. וְדַוְקָא בְּמַפְרִישׁ צְדָקָה סְתָם אֲבָל כָּל אָדָם יָכוֹל לְהַפְרִישׁ מָעוֹת לְצְדָקָה שֶׁיִּהְיוּ מוּנָּחִים אֶצְלוֹ לִתֵּנָם מֵעַט עַל יַד עַל יַד כְּמוֹ שֶׁרָאָה לוֹ וְכֵן אִם הִתְנָה בְּשָׁעָה שֶׁנָּדַר בְּצְדָקָה אוֹ הִתְנַדֵּב אוֹתָם שֶׁיִּהְיוּ הַגַּבָּאִים רְשָׁאִים לְשַׁנּוֹתָהּ וּלְצוֹרְפָהּ בְּזוּזֵי הֲרֵי אֵלּוּ מְתֻרִּים: ג צְרִיךְ לִזָּהֵר מִלְּדוֹר וְאִם פִּיסְקִים

מִי שֶׁעָשָׂה עֲבֵירוֹת גְּדוֹלוֹת כְּגוֹן מִי שֶׁבָּא עַל אֵשֶׁת אִישׁ וְהוֹלִיד מַמְזֵר וְכֵן כַּיּוֹצֵא בָּהֶם מֵעֲבֵירוֹת חֲמוּרוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם פֵּרְי מַגִּיעַ פֵּרִים בְּעוֹלָם הַזֶּה וְהָעִקָּר שָׁמוּר וּמְזוּמָן לָהֶם לָעוֹלָם הַבָּא וְעַל זֶה נֶאֱמַר וְיֹאכְלוּ מִפְּרִי דַרְכָּם וּמִמּוֹעֲצוֹתֵיהֶם יִשְׂבָּעוּ. וְנֶאֱמַר עָלָיו עֲבֵירוֹת שֶׁעוֹשִׂין פֵּירוֹת יֵשׁ לָהֶן פֵּירוֹת שֶׁאֵין עוֹשִׂין פֵּירוֹת אֵין לָהֶם פֵּירוֹת דְּבָעוֹלָם הַזֶּה מַגִּיעַ לוֹ פְּרִי מַעֲשָׂיו וְעִקָּר מַעֲשָׂיו מוּכָנִים לָעוֹלָם הַבָּא לְהַפְרַע מִמֶּנּוּ עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר בְּתוֹסִפְתָּא בְּדִין פָּאָה אֵלּוּ דְּבָרִים נִפְרָעִים מִן הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא

וירא ליום ראשון

עַל עֲבוֹדָה זָרָה גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים
וְעַל לָשׁוֹן הָרָע בְּנֶגֶד כֻּלָּן עַל אַלּוּ מְמַהֲרִין
לְהַפְרִישׁ מִמֶּנּוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה חוּץ מִפּוֹרְעָנוּת
שֶׁנִּפְרָעִים מֵהֶם לָעוֹלָם הַבָּא. וּבְתַלְמוּד
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל חָזְקוּ בְּדָבָר זֶה מִן הַכְּתוּבִים
וְאָמְרוּ בְּעִנְיַן עֲבוֹדָה זָרָה הַבָּרֵת תִּבָּרֵת
כְּתִיב הִכָּרֵת בְּעוֹלָם הַזֶּה הִכָּרֵת לָעוֹלָם
הַבָּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה עָנוּשׁ בְּזֶה כְּעִנְיַן שֶׁעָנְשָׁה

צְדָקָה וָצֶדֶק לְפָסוּק עֲלֵיהֶם יֹאמַר בְּלֹא
נֶגֶד: ג עָנְיֵי שָׁשׂ לוֹ קְרוּבִים עֲשִׁירִים
שְׁיָכוֹלִין לְפָרְנְסוֹ אֵין נַבָּאֵי הָעִיר חַיָּבִים
לְפַרְנְסוֹ אַף עַל גַּב דְּקְרוֹבָיו גַּם כֵּן נוֹתְנִים
בְּכִיסוֹ: ד לֹא יִתֵּן אָדָם כָּל צְדָקוֹתָיו לְעָנִי
אֶחָד בְּלָבָד: ה הַמְחַלֵּק צְדָקָה צָרִיךְ לְיַחֵד
שֶׁלֹּא יַרְבֶּה לְקְרוֹבָיו יוֹתֵר מִשְּׁאֵר בְּנֵי אָדָם:

בָּהּ. כְּתִיב (שמות לב) אָנָּא חָטָא הָעָם הַזֶּה חֲטִיאָה גְּדוֹלָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב תֵּבִי לְגַבֵּי עֲבוֹדָה זָרָה וְגַבֵּי עֲרָיוֹת כְּתִיב (בראשית לח) וְאֵיךְ אֶעֱשֶׂה הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וְחָטָאתִי לֵאלֹהִים. וְגַבֵּי שְׁפִיכוּת דָּמִים כְּתִיב (שם ד) גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשׂוֹא. כְּשֶׁבָּא אַצַּל לָשׁוֹן הָרַע מָה כְּתִיב (תהלים יב) יַכְרֵת ה' כָּל שִׂפְתֵי חֲלָקוֹת לָשׁוֹן מְדַבֶּרֶת גְּדוֹלוֹת:

וירא יום שני תורה

יכון בקריאת ארבעה פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יוד ה"ש בין להשאיר בו מתוספת הרוח ד' של שבת שעברה:

ז וְאֶל־הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בֶּן־בָּקָר רַךְ וְטוֹב וַיִּתֵּן
אֶל־הַנַּעַר וַיְמַהֵר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ: וּלְוַת תּוֹרֵי רַהַט אַבְרָהָם וּדְבַר
בַּר תּוֹרֵי רַפִּיךְ וְטַב וְיַהַב לְעוּלֶמָא וְאוּחֵי לְמֶעְבַּד יָתֵהּ: ח וַיִּקַּח חֶמְאָה
וְחָלָב וּבֶן־הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם וְהוּא־
עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכֵלוּ: וּנְסִיב שְׁמַן וַחֲלָב וּבַר תּוֹרֵי
דִּי עֲבַד וְיַהַב קֳדָמֵיהוֹן וְהוּא מְשַׁמֵּשׁ עֲלֵיהוֹן תְּחוֹת אִילָנָא וַאֲכָלוּ:

ט וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַיֵּה שָׂרָה אִשְׁתֶּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָאֹהֶל:

* נקוד על איו. ויאברו

רש"י

(ז) בן בקר רך וטוב. ג' פרים היו כדי להאכילן ג' לסעודות בחרדל (ב"מ פז): אל הנער. זה ישמעאל לחנכו במצות ב"ר: (ח) ויקח חמאה וגו'. ולחם לא הביא לפי שפירסה שרה נדה שחזר לה לורח כנשים לחודו היום וטמאת הגיסה (ב"מ שם): חמאה. שומן החלב שקולטין מעל פניו: ובן הבקר אשר עשה. לשר תקן. קטן קטן שתקן לחמי ולייחי קמייהו: ויאכלו. גרמה כמו שהכלו מכאן שלא ישנה לחדם מן המנהג (ב"מ שם. ב"ר): (ט) ויאמרו אליו. נקוד על יו"ו שבאליו ותניא ר' שמעון בן אלעזר לומר כל מקום שהכתב רבה על הנקודה לחתה דורש הכתב וכו' וכאן הנקודה רבה על הכתב ולחתה דורש הנקודה שלח לשרה שהלו היו לחברהם

למדנו

וַאֲמָרוּ לֵהּ אָן שָׂרָה אִתְּתָךְ וַאֲמַר הָא בְּמַשְׁכְּנָא: י וַיֹּאמֶר שׁוֹב
אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה וְהִנֵּה־בֵן לְשָׂרָה אִשְׁתֶּךָ וְשָׂרָה
שֹׁמַעַת פֶּתַח הָאֹהֶל וְהוּא אַחֲרָיו: וַאֲמַר מְתַב אִתּוֹב לְוָתָךְ
כְּעִדָּן דַּאֲתוֹן קַיְמִין וְהָא בַר לְשָׂרָה אִתְּתָךְ וְשָׂרָה שָׁמְעַת בְּתָרַע מַשְׁכְּנָא
וְהוּא אֲחוֹרוֹהִי:

רש"י

למדנו שיטהל חדש בהכנסיה שלו לחיים על החצה ולחצה על החיים. בב"מ (דף"ו) תומרים יודעים היו מלחכי השרת שרה חמנו היכן היתה חלא להודיע שלנועה היתה כדי לחכבה על בעלה חמר רבי יוסי בר חנינא כדי לשנר לה כוס של ברכה: הנה באהל. לנועה היא: (י) כעת חיה. כעת הזאת לשנה הבאה ופסח היה ולפסח הבאה נולד יצחק מדלא קריכן כעת חלא כעת: בעת חיה. כעת הזאת שהרי חיה לכם שתהיו כלכם שלימים וקיימים: שוב אשוב. לא בשרו המלאך שישוב חלילו חלא בשליחותו של מקום ח"ל כמו ויאמר לה מלאך ה' הרבה תרבה והוא אין בידו להרבות חלא בשליחותו של מקום אף כאן בשליחותו של מקום ח"ל כן (ב"ר). (תלישע אמר לשונמית למועד הזה כעת חיה את חובקת בן ותאמר אל תדני חיש החלהים אל תכזב בשפחתך. לוחן המלאכים שבשרו את שרה אמרו שוב אשוב אמר לה חלישע לוחן המלאכים שהם חיים וקיימים לעולם אמרו שוב אשוב אבל חני בשר ודם שהיום חי ומחר מת בין חי ובין מת למועד הזה וגו') : והוא אחריו. הפתח היה אחר המלאך:

נביאים מלכים ב' ד'

א וַתָּבֹא וַתִּגַּד לְאִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לְכִי מִכְרִי אֶת־הַשָּׁמֶן
וְשַׁלְּמִי אֶת־נְשִׁיכִי וְאַתְּ בָּנַיְכִי תְּחֵי בַּנּוֹתָר: וְאַתְּ וְחוּיַת לְנַבְיָא
דַּיָּי וַאֲמַר אֱזִילִי זַבְּנִי יַת מְשִׁחָא וְשַׁלְּמִי לְמָרֵי חוֹבְתִיךְ וְאַתְּ וּבְנַיִךְ
תִּתְכַּרְנְסִין מִדְּשָׁתָאר: ב וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבֶר אֱלִישָׁע אֶל־שׁוּנֵם וְשָׁם
אִשָּׁה גְדוֹלָה וַתַּחֲזֶק־בּוֹ לֶאֱכָל־לָחֶם וַיְהִי מִדֵּי עָבְרוֹ יָסַר שָׁמָּה
לֶאֱכָל־לָחֶם: וְהַוָה יוֹמָא וַעֲבַר אֱלִישָׁע לְשׁוּנֵם וְתַמָּן אִתְּתָא דַּחֲלַת חֲטָאִין
וְאִתְקִיפַת בֵּיהּ לְמֵיכַל לַחְמָא וַהֲוָה בְּזִמְנִין מְעִדּוֹהִי מִתְּפָנֵי לְתַמָּן לְמֵיכַל

*) נשיך קרי. ובניך קרי. לחמא

רש"י

(א) נשייך. כתובים שלך: (ב) גדולה. חשובה: מדי עברו. נלוותו העיר: הגה

וירא ליום שני

לַחֲמָא: ג וַתֹּאמֶר אֶל־אִישָׁהּ הִנֵּה־נָא יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים
קָדוֹשׁ הוּא עֹבֵר עָלֵינוּ תָּמִיד: וְאָמַרְתְּ לְבַעְלָהּ חָא כְּעַן יָדַעְנָא אֲרֵי
נְבִיָא דְיָי קַדִּישָׁא הוּא מִתְפְּנֵי לְוָתָנָא תְּדִירָא: ד נַעֲשֶׂה־נָּא עֲלִיַּת־
קִיר קְטַנְּה וְנָשִׂים לוֹ שָׁם מִטָּה וְשֻׁלְחָן וְכִסֵּא וּמְנוֹרָה וְהָיָה
בְּבֹאוֹ אֵלֵינוּ יָסוּר שָׁמָּה: נַעֲבִיד כְּעַן עַלְיַת כָּתְלָא זְעִירָא וְנִתְקֵן לֵיהּ
תַּמָּן אָתָר עַרְסָא וּפָתוֹרָא וְכוּרְסְיָא וּמְנָרְתָא וְיְהֵי כְּמֵיתוֹהִי לְוָתָנָא
יִתְפְּנֵי לְתַמָּן:

רש"י

(ג) הנה נא ידעתי. שלח רמתה זכוב על שלחנו ולח קרי על סדינו: (ד)
עלית קיר. חדר קטן נעליה:

כתובים משלי ג

א אַל־תְּרוֹב עִם־אָדָם חִנָּם אִם־לֹא גְמָלְךָ רָעָה: לָא תְנַצֵּי עִם בַּר
נָשָׁא מַגָּן אִם לָא עֲבַד לָךְ בִּישָׁא: ב אַל־תְּקַנֵּא בְּאִישׁ חָמָס וְאַל־
תִּבְחַר בְּכָל־דְּרָכָיו: לָא תְּתַן בְּנַבְרָא חֲטוֹפָא וְלָא תִצְבֵּי בְּכָל־
אָרְחָתֵיהּ: ג כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה נָלָוז וְאֶת־יְשָׁרִים סודו: מְטוּל דְּמָרְחֵק
עַוָתָא מִן קֳדָם יְיָ וְעִם תְּרִיצַיָא שׁוּעֲיָתֵיהּ: ד מְאֵרַת יְהוָה בְּבֵית רָשָׁע
וּנְוֵה צַדִּיקִים יְבָרֵךְ: לְוָטָתָא דֵאלָהָא בְּבָתֵּיהוֹן דְּרָשִׁיעֵי וּמַעֲמַדְהוֹן
דְּצַדִּיקֵי יְבָרֵךְ:

*תריב קרי.

רש"י

(א) אל תריב עם אדם. להחלוקן עליו אם לא בגמלך רעה שאבר
על ואהבת לרעך כמוך: (ב) אל תקנא. לעשות כמעשיו: (ג) נלוז. מעוות
בדרכיו: ואת ישרים. ועם ישרים סודו:

משנה שבת פ"ק ה'

בַּמֶּה טוֹמְנִין וּבַמֶּה אֵין טוֹמְנִין. אֵין טוֹמְנִין לֹא בְּנֶפֶת. וְלֹא בְּזֶבֶל. לֹא
בְּמֶלַח. וְלֹא בְּסִיד. וְלֹא בְּחוֹל. בֵּין לַחִים בֵּין יְבֵשִׁים. לֹא בְּהֶבֶן. וְלֹא
בוגים

ברטנורא

פרק ד א במה טומנין. הכא לפלוג קדרה מעל גבי כירה כשרוב שבת ולמחר כדבר אחר
ותמרו הכמים אין טומנין כדבר המוכיח הכל. אלא כדבר המעמיד הכל תיהו דבר
המוכיח ואסור: לא בנפת. פסולת של זיתים ושומשמין כשהן כתוש יחד חס מלח: להים.
ים

בְּזָגִים. וְלֹא בְטוּכִים. וְלֹא בָעֲשָׁבִים. בִּזְמַן שֶׁהֵם לַחִים. אֲבָל טוֹמְנִין בָּהֶן כְּשֶׁהֵן יְבֵשִׁין. טוֹמְנִין בִּכְסוּת. וּבְפֵירוֹת. בְּכַנְפֵי יוֹנָה. וּבְנִסּוֹרֶת שֶׁל חָרָשִׁים. וּבְנִעוֹרֶת שֶׁל פִּשְׁתָּן הַדָּקָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר בְּדַקָּה וּמַתִּיר בְּנַפָּה: טוֹמְנִין בְּשֶׁלְחִין. וּמְטַלְטְלִין אוֹתָן. בְּגִזְעֵי צָמֶר. וְאֵין מְטַלְטְלִין אוֹתָן. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה. נוֹטֵל אֶת הַכִּסּוּי וְהֵן נוֹפְלוֹת. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר קָפָה מַטָּה עַל צִדָּהּ וְנוֹטֵל. שֶׁמָּא יִטּוֹל וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַחֲזִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים נוֹטֵל וּמַחֲזִיר. לֹא כִסָּהוּ מִבְּעוֹד יוֹם. לֹא יְכַסֶּנּוּ מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ. כִּסָּהוּ וְנִתְגַּלָּה. מֻתָּר לְכַסּוֹתוֹ. מְטַלֵּא אֶת הַקִּיתוֹן. וְנוֹתֵן לְתַחַת הַבָּר. אוֹ תַחַת הַבָּרָה:

ברטנורא

טו כה הכל הרכה יותר מיבשין: וגין. קליפי העבשים: חרצנים. גרעיני העבשים: טוכין. כל דבר רך קרוי מוכין כגון לשון נפן וחלפי לשון רך של בהמה וגרירת בגדים בלוש: **בזמן ש**הן לחים. מלמד שלחי מתכן וזנין ומוכין ועבשים. ולחין שאמרו לחין מחמת עצמן לא לחין מחמת משקין שנפלו עליהן לאחר שיבשו ומוכין לחין מחמת עצמן משכחת לה כגון בלשון הסמיך לגליה או בלשון שכין ירכות הבהמה: **נסורת**. פסולת שמנסרין הנגרים מן העץ כלשון המנסרים תותי **ב** ירה: **נעורת**. דק דק שמנערין מן הפשתן כלשון חותו: **ר' אוסר בדקה**. נעורת דקה: **ומתיר בנפה**. פשתן דקה לכל נעורת מודה לרבי בין דקה בין גסה ואין הלכה כר' ומה שאסרו להטמין בשבת כלשון המוסיף הכל גזירה שמא יטמין בגרמן ויבא לתחות בגלולים משתחשך ואסרו להטמין בשבת כלשון שאינו מוסיף הכל ואף על פי שאינו מכשל גזירה שמא ימלא קדרתו שלשונה וירתיחנה כאור בשבת וכין השמשות מותר להטמין כלשון שאינו מוסיף הכל כדאמרי' בפרק כמה מדליקין לגזרת שמא ימלא קדרתו שלשונה וירתיחנה דשתי קדרות הם ר"ת רותחות הן ורמב"ם פירש בשתי קדרות כין השמשות רותחות הן פירש שאין הלשת סוכלתו מפני שכוח הגיסתות ונרפות מהופכות שנמלא בגמרא שלפניו בפרק כמה מדליקין שהוא היה נוהג מפני מה אמרו אין טומנין בלשון הכל מכשל שאינו מוסיף הכל משתשיכה גזירה שמא יטמין בגרמן ומפני מה אמרו אין טומנין בלשון הכל מכש"י גזירה שמא ירתיח. ואין הגירסות כן אלא מפני מה אמרו אין טומנין בלשון שאינו מוסיף הכל משתשיכה גזירה שמא ירתיח ואין טומנין בלשון הכל מכש"י גזירה שמא יטמין בגרמן: **ב בשלחין**. עורות תרנגים והפשיט ושלח: **ומטלטלין אותן**. כין שטמן בה כין שלא טמן בה לחוו למוני שלייהו כלו' להטמן עליהם: **ואין מטלטלין אותן** דמוקלות הן לעוות ולשרוף ואף על פי שטמן בהן לפי שאם לא הפקירן לגמרי כשלא יהרן להטמין מכל מקום להטמ' מטלטלין: **כיצד הוא עושה**. זה שטמן בהם כיצד יטיל קדרתו הומיל ואסור לטלטלן והרי היא טמונה כולה בהם: **נוטל**. כשוי של קדרה בים תורת כלי עליו ואע"פ שהן עליו לא מיכפו לן דלא נעש' כהם שהין שעוו חלה לכסות את הקדירה; **ראשא קופה מטה על צדה ונוטל**. כשהא ליטלה מטה את הקופ' על לדה: **שמא יטול**. את הקדרה ויפלו הגזין שמהן ומהן לתוך הגומא שיש בה הקדר' ואם יצטרך לחזור ולהטמינה לא יוכל להטמל הגזין לבין ולבין ולשאת גופא ולהחזירה לתוכה: **וחכ"א נוטל את הקדרה**. ואם לא נפלו הגזין שמהן ומהן ולא נתקלקלה הגומא מחזיר הקדר' למקומה ולא חסרינן ליה ליטול את הקדרה לכתחל' גזירה שמא תתקלקל הגומא ומודים חכמים שאם נתקלקל הגומא שלא יחזיר **והלכה** כחכמים: **לא יכסנו משתחשך**. שאסור להטמין בשבת כין בדבר המוסיף הכל כין בדבר שאינו מוסיף הכל כדרך השמ': ונותן. בשבת: **תחת הבר**. שמשיס מרשעותיו ואע"פ שהוא מלא מוכין אז נוטה שאין דרך הטמ' בכך: **כסת**. גדול מכר:

וירא ליום שני

הלכה שבת דף מ"ט ע"א

אָמַר רַב יַנַּאי תְּפִילִּין צְרִיכִין גּוּף נָקִי כְּאֶלִישָׁע בַּעַל כְּנָפַיִם.
מַאי הִיא. אַבַּיֵי אָמַר שֶׁלֹּא יְפִיחַ בָּהֶן. רָבָא אָמַר שֶׁלֹּא
יִישַׁן בָּהֶן. וַאֲמַאי קָרֵי לֵיהּ בַּעַל כְּנָפַיִם שֶׁפַּעַם אַחַת גָּזְרָה
הַמַּלְכוּת גְּזֵירָה עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּל הַמַּנִּיחַ תְּפִילִּין יִנָּקְרוּ אֶת
מוֹחוֹ וְהָיָה אֶלִישָׁע מַנִּיחָן וְיוֹצֵא לַשּׁוּק רָאָהוּ סַקְסְוּר אֶחָד רָץ
מִפָּנָיו וְרָץ אַחֲרָיו וְכִיוָן שֶׁהִגִּיעַ אֵצְלוֹ נִטְלָן מֵרֹאשׁוֹ וַאֲחָזָן
בְּיָדוֹ אָמַר לוֹ מַה זֶּה בְּיָדְךָ אָמַר לוֹ כַּנְפֵי יוֹנָה פָּשַׁט אֶת
יָדוֹ וְנִמְצְאוּ כַּנְפֵי יוֹנָה לְפִיכָךְ קוֹרִין אוֹתוֹ אֶלִישָׁע בַּעַל כְּנָפַיִם.
וּמַאי שְׁנָא כַּנְפֵי יוֹנָה מִשְּׁאָר עוֹפוֹת מְשׁוּם דְּאִמְּתִילָא כְּנֶסֶת
יִשְׂרָאֵל לְיוֹנָה שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סח) כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף וגו'
מַה יוֹנָה כְּנָפֶיהָ מְגִינוֹת עָלֶיהָ אַף יִשְׂרָאֵל מִצוֹת מְגִינוֹת
עֲלֵיהֶן:

רש"י

שלא יפיח. סיכול להעמיד עלמו בשעת הרוח: שלא יישן בהן. שמא יפיח
או ירהה קרי אבל אם יכול להזהר שלא ייטן בהם כל הגופים
נקיים בהפח' סיכולים להעמיד עלמן: ינקרו את מוחו. שהוא תחת התפלין.
ינקרו ל' נוקר עיניו: קסדור. מניסטרא"ל שהיה ממונה על כך: כנפי יונה
כדמפרש לקמן מפני שהמלות הם מגינין ליסראל והויא להם ככנפים ליונה
שהיא נמלטת ליונה והמלו' ככנפים: כנפיה מגינות עליה. מן הגיגה ומכל
עוף והדם הבא עליה היא נלחמת ומכה בראש נפיה מה שאין כן בשאר טופות:

זוהר וירא דף ק"ד ע"א

וַיָּקוּמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיַּשְׁקִיפוּ עַל פְּנֵי סְדוֹם רִבּוֹי אֶלְעָזָר אָמַר תָּא חֲזֵי
כַּמָּה אַנְהַג קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא טִיבוּ עִם כָּל בְּרִיָּין וְכָל שֶׁכֵּן לְאִינּוּן
דְּאָזְלֵי בְּאוֹרְחוֹי. דְּאַפִּילוּ בִּזְמַנָּא דְּבָעֵי לְמֵידָן עָלְמָא אִיהוּ נָרִים לְמָאן
דְּרָחִים לֵיהּ לְמִזְכֵּי בְּמִדָּה עַד לָא יֵיתֵי הַהוּא דִּינָא לְעָלְמָא. דְּתָנִינָן בְּשַׁעְתָּא
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רָחִים לֵיהּ לְבַר נָשׁ מְשַׁדַּר לֵיהּ דּוּרוֹנָא וּמָאן
אִיהוּ מִסְכְּנָא בְּנִין דְּיִזְבֵּי בֵּיהּ וְכִיוָן דְּזָכֵי בֵּיהּ אִיהוּ אַמְשִׁיךְ עָלֵיהּ חַד
הוּטָא דְּחֶסֶד דְּאִתְמְשַׁךְ מִסִּטְרָא דִּימִינָא וּפָרִישׁ אֲרִישֵׁיהּ וְרִשִּׁים לֵיהּ.
בְּגִין כַּךְ כַּד יֵיתֵי דִּינָא לְעָלְמָא הַהוּא מְחַבְּלָא יְזַדְּהַר בֵּיהּ וְזַקְפִּ עֵינוֹי
וְחָמָא לַהַהוּא רְשִׁימוּ בְּדִין אִסְתַּלַּק מִנֵּיהּ וְאִזְדַּהַר בֵּיהּ בְּגִין כַּךְ אַקְדִּים
לֵיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמֵי דִּיזְבֵּי. וְתָא חֲזֵי כַּד בָּעָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ

הוּא לְאַיְתָאָה דְּיָנָא עַל סְדוֹם אַזְכִּי קוֹדֶם לְאַבְרָהָם וְשָׁדַר לֵיהּ דּוּרוֹנָא
כְּמָזְכִּי עַמְּהוֹן בְּגִין לְשֵׁזָבָא לְלוֹט בַּר אָחוּהָ מִתְּמָן הָדָא הוּא דִּכְתִיב
וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם וַיְשַׁלַּח אֶת לוֹט מִתּוֹךְ הַהֲפֵכָה. וְלָא כְתִיב
וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת לוֹט דְּהָא בִּזְכוּתֵיהּ דְּאַבְרָהָם אִשְׁתֵּזִיב. וּמַאי וַיִּזְכֹּר
(דְּכִיר לֵיהּ) מַאי דְּאַזְכִּי קוֹדֶם עִם אִינּוּן תְּלַת מַלְאָכִין. כְּנַוְונָא דָּא בַּר
נָשׁ דְּיַזְכֵּי בְּצַדָּקָה עִם בְּנֵי נָשָׁא בְּשַׁעְתָּא דְּדִינָא שַׁרְיָא בְּעַלְמָא
קַדִּשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַדְכַּר לֵיהּ לְהַהִיא צַדָּקָה דַּעֲבַד בְּגִין דִּבְכָל שַׁעְתָּא
דְּזַכְּאֵי בַּר נָשׁ הָכִי אַכְתִּיב עֲלֵיהּ לְעֵילָּא וְאַפִּילּוּ בְּשַׁעְתָּא דְּדִינָא שַׁרְיָא
עָלּוֹהִי קַדִּשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַדְכַּר לֵיהּ לְהַהוּא טִיבוּ דַּעֲבַד וְזָכָה עִם בְּנֵי
נָשָׁא כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (משלי י״א) וּצְדָקָה תַּצִּיל כְּמָוֶת. בְּנִינִי כַּךְ אֲקָדִים לֵיהּ
קַדִּשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַבְרָהָם בְּגִין דְּיִזְכֵּי וְיֵשֵׁזִיב לְלוֹט:

יוסף לחק

הלכה פסוקה — מנילת סתרים מיב נסים גאין

ש״ע יו״ד סי׳ של״ה — מוכר

• מִצְוָה לְבַקֵּר חוֹלִים הַקְּרוֹבִים וְהַחֲבֵרִים
נִכְנָסִים מִיַּד וְהָרְחוֹקִים אַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים
וְאִם קָפַץ עָלָיו הַחוֹלִי אֲפִלּוּ נִכְנָסִים
מִיָּד: ג אֲפִילּוּ הַגָּדוֹל יָלֵךְ לְבַקֵּר הַקָּטָן
וַאֲפִילּוּ כַּמָּה פְּעָמִים בַּיּוֹם וַאֲפִילּוּ בֶּן גִּילּוֹ
וְכָל הַמּוֹסִיף הֲרֵי זֶה מְשׁוּבָּח וּבְלֵבַד שֶׁלֹּא
יַמְרִיחַ לוֹ: ג הַמְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה לֹא יֵשֵׁב
עַל גַּבֵּי מִטָּה וְלֹא עַל גַּבֵּי כֶּסֶא וְלֹא עַל
גַּבֵּי סַפְסָל אֶלָּא מִתְעַטֵּף וְיוֹשֵׁב לְפָנָיו
שֶׁהַשְּׁכִינָה לְמַעְלָה מְרַאֲשׁוֹתָיו: אֵין מְבַקְּרִין
הַחוֹלֶה בְּשָׁלֹשׁ שָׁעוֹת רִאשׁוֹנוֹת שֶׁל יוֹם
מִפְּנֵי שֶׁכָּל חוֹלֶה מַיְקֵל עָלָיו חָלְיוֹ בַּבֹּקֶר
וְלֹא יָחוּשׁ לְבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים וְלֹא בְּשָׁלֹשׁ
שָׁעוֹת אַחֲרוֹנוֹת שֶׁל יוֹם שֶׁאָז מַכְבִּיד
עָלָיו חָלְיוֹ וְיִתְיָאֵשׁ מִלְּבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים:

אִם הִרְאָה אָחַד מִן וְרָשָׁעִים שֶׁהִשְׁפִּיעַ לוֹ
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טוֹבָה וְהִנְעִים
עֲלִילוֹתָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה אֲפִלּוּ שָׁעָה מְצוּמְצֶמֶת
בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנוֹטֵל שְׂכָרוֹ כָּאן כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה
נִפְרָעִים מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם הַבָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(דברים ו׳) וּמְשַׁלֵּם לְשׂוֹנְאָיו אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ
וּמְתַרְגְּמִינַן וּמְשַׁלֵּם לְשָׂאוֹהֵי מְבָנִן דְּאִינּוּן
עֲבִדִין קֳדָמוֹהִי בְּחַיֵּיהוֹן לְאוֹבָדָהוֹן. מַכְשִׁילוֹ
בְּשִׁילּוּם גְּמוּלוֹ כְּשִׁיעוּר שֶׁעָשָׂה בָּעוֹלָם
הַזֶּה. וְכֵמוֹ בֵן נֶאֱמַר עוֹד כִּי הַצַּדִּיק שָׁעָבַר
עֲבֵירוֹת מוּעָטוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְיַסְּרוֹ
בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּשִׁיעוּר מֵה שֶׁמְּסַרְקִין עוֹנוֹתָיו
כְּדֵי שֶׁיָּבֹא לוֹ שָׂכָר בָּעוֹלָם הַבָּא מְשֻׁלָּם כָּל
צְרָקוֹתָיו לָעָתִיד לָבֹא. דָּבָר זֶה נֶאֱמַר
בְּתַלְמוּדֵנוּ וּבְתַלְמוּד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֵלּוּ
מְזֻכִּירִים בַּאן מַה שֶׁאָמְרוּ בְּתַלְמוּד אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל כְּפִי שֶׁהָפְסוּ בּוֹ דֶּרֶךְ קְצָרָה וְכֵן אוֹמֵר רוּבּוֹ וְכִיוֹת וּמְיוּעוּטוֹ עֲבֵירוֹת מְיוּעוּט
עֲבֵירוֹת שֶׁיֵּשׁ בִּידוֹ נִפְרָעִים מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לְיַפְרַע לוֹ שָׂכָר מְשֻׁלָּם לָעָתִיד לָבֹא.
רוּבּוֹ עֲבֵירוֹת וּמְיוּעוּטוֹ זְכִיוֹת נוֹתְנִים לוֹ שָׂכָר מְצוֹת קַלּוֹת שֶׁיֵּשׁ בִּידוֹ בָּעוֹלָם הַיָּה כְּדֵי
לְיַפְרַע מִמֶּנּוּ מְשֻׁלָּם לָעוֹלָם הַבָּא. רוּבּוֹ עֲבֵירוֹת יוֹרֵשׁ נֵהֲנִים רוּבּוֹ זְכִיוֹת יוֹרֵשׁ גַּן עֵדֶן:

וירא יום שלישי תורה

יכוין בקריאת תשעה פסוקים אלו שהם כנגד ה׳ דמילוי הה׳ ראשונה דשם ב״ן לחשאיר בו תוספת נפש ״ בשבת שעברה :

יא וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים בָּאִים בַּיָּמִים חָדַל לִהְיוֹת
לְשָׂרָה אֹרַח כַּנָּשִׁים : וַאֲבְרָהָם וְשָׂרָה סִיבוּ עַיּוּ בְּיוֹמִין פְּסַק
מַלְמֶהֱוֵי לְשָׂרָה אוֹרַח כְּנָשַׁיָּא : יב וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר
אַחֲרֵי בְלֹתִי הָיְתָה־לִּי עֶדְנָה וַאדֹנִי זָקֵן : וְחַיַּת שָׂדֶה
בְּמֵעֲהָה לְמֵימָר בָּתַר דְּסֵיבִית חַוַת לִי עוּלֵימוּ וְרִבּוֹנִי סִיב : יג וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־אַבְרָהָם לָמָּה זֶּה צָחֲקָה שָׂרָה לֵאמֹר הַאַף
אָמְנָם אֵלֵד וַאֲנִי זָקַנְתִּי : וַאֲמַר יְיָ לְאַבְרָהָם לְמָא דְנָן חַיְכַת
שָׂרָה לְמֵימַר הֲבְרַם בְּקוּשְׁטָא אוֹלִיד וַאֲנָא סִיבִית : יד הֲיִפָּלֵא מֵיְהוָה
דָּבָר לַמּוֹעֵד אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה וּלְשָׂרָה בֵּן :
הֲיִתְפְּלֵי מִן קֳדָם יְיָ פִּתְגָמָא לְזִמְנָא אִתּוּב לְוָתָךְ כְּעִדָּן דַּאֲתִיוֹן קַיָּמִין וּלְשָׂרָה
בַּר : שני טו וַתְּכַחֵשׁ שָׂרָה | לֵאמֹר לֹא צָחַקְתִּי כִּי |
יָרֵאָה וַיֹּאמֶר | לֹא כִּי צָחָקְתְּ : וְכַדְּיבַת שָׂרָה לְמֵימַר לָא חַיֵּכִית
אֲרֵי דְחֵלַת וַאֲמַר לָא בְּרַם חַיָּכְתְּ :

רש״י

(יא) חדל להיות. פסק ממנה : ארח בנשים. תורת נדות : (יב) בקרבה. מסתגלת במעיה ואומרת לפסר הקרביים הללו שיעוכין ולד הסדיס הללו שנמקו מוסכין חלב (תנחומא) : עדנה. לחלוח בשר. ולשון מגנה מסיר את הקשר ומעדן הבשר. ד״ח לשון עידן זמן וסת נדות : (יג) האף אמנם. הגם אמת אלד : ואני זקנתי. סיגה הכתוב מפני השלום שהרי היא אומרת ואדוני זקן : (יד) היפלא. כתרגומו היתכסי וכי שום דבר מופלא ומופרד ומכוסה ממני מלעשות כרצוני : למועד. לאותו מועד המיועד שקבעתי לך לחמול למועד הזה בשנה הבאה : (טו) כי יראה וגו׳ כי צחקת. הרחבן משמש לשון דמה הוא שיתן טעם לדבר ותכחש שרה לפי שיראה. והשני משמש בלשון אלא ויאמר לא כדבריך הוא אלא לחקת שאמרו רבותינו כי משמש בתרבע לשונות הי דילמא אלא דהא :

נביאים מלכים ב׳ ד׳

א וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹא שׁוּנֵמָה וַיֵּסֶר אֶל־הָעֲלִיָּה וַיִּשְׁכַּב־שָׁמָּה: וְהָוָה
יוֹמָא וַעֲל לְתַמָּן וְזַר לְעִילְיְתָא וּשְׁכִיב תַּמָּן: ב וַיֹּאמֶר אֶל־גֵּיחֲזִי נַעֲרוֹ
קְרָא לַשּׁוּנַמִּית הַזֹּאת וַיִּקְרָא־לָהּ וַתַּעֲמֹד לְפָנָיו: וַאֲמַר לְגֵיחֲזִי
עוּלְמֵיהּ קְרֵי לְשׁוּנַמִּיתָא הָדָא וּקְרָא לָהּ וְקָמַת קֳדָמוֹהִי: ג וַיֹּאמֶר לוֹ
אֱמָר־נָא אֵלֶיהָ הִנֵּה חָרַדְתְּ | אֵלֵינוּ אֶת־כָּל־הַחֲרָדָה הַזֹּאת מֶה
לַעֲשׂוֹת לָךְ הֲיֵשׁ לְדַבֶּר־לָךְ אֶל־הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶל־שַׂר הַצָּבָא
וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ עַמִּי אָנֹכִי יֹשֶׁבֶת: וַאֲמַר לֵיהּ אֱמַר כְּעַן לָהּ הָא
עֲסַקְתָּא לָנָא יַת כָּל עִסְקָא הָדָא מָה לְמֶעְבַּד לֵיךְ הֲפִתְגַם אִית לֵיךְ לְמַלָּלָא
עִם מַלְכָּא אוֹ עִם רַב חֵילָא וַאֲמָרַת בְּגוֹ עַמִּי אֲנָא מְסוֹבָרָא:
ד וַיֹּאמֶר וּמֶה לַעֲשׂוֹת לָהּ וַיֹּאמֶר גֵּיחֲזִי אָבָל בֵּן אֵין־לָהּ וְאִישָׁהּ
זָקֵן: וַאֲמַר וּמָה לְמֶעְבַּד לָהּ וַאֲמַר גֵּיחֲזִי בְּקוּשְׁטָא בַּר לֵית לָהּ וּבַעְלָהּ
סִיב: ה וַיֹּאמֶר קְרָא־לָהּ וַיִּקְרָא־לָהּ וַתַּעֲמֹד בַּפָּתַח: וַאֲמַר קְרִי
לָהּ וּקְרָא לָהּ וְקָמַת בְּתַרְעָא:

רש״י

(ג) חרדת אלינו. כשבילנו החרדה הזאת לפוס חל לבך עסק שלנו: מה לעשות לך. מה את לריכה שנעשה כשבילך: בתוך עמי. בתוך קרובי ואין מזיקני, ואינו לריכה למלך ולא לשר הלבא:

כתובים משלי ג׳

א אִם־לַלֵּצִים הוּא יָלִיץ וְלַעֲנִיִּים יִתֶּן־חֵן: וְלִמְתַקְנֵי נִסְחוֹף וְלַעֲנָנֵי
יִתֵּן חִסְדָּא: ב כָּבוֹד חֲכָמִים יְנַחֲלוּ וּכְסִילִים מֵרִים קָלוֹן: ג בָּרָא
חַכִּימֵי נְחַסָּנָן וְסָכְלֵי נַקְפָּן צַעֲרָא: ג שִׁמְעוּ בָנִים מוּסַר אָב וְהַקְשִׁיבוּ
לָדַעַת בִּינָה: שְׁמָעוּ בְנַיָּא מַרְדּוּתָא דַאב וְאַצִיתוּ לְמִדַע בִּיוָנָא: ד כִּי

* ולעגוים קרי. לקח

רש״י

(א) אם ללצים. אם אדם מחבר עלמו לללים סוף שהוא ילין עמהם: ולעגוים. אם לעגויס מתחבר סוף שיתנו חן בעיני הבריות: (ב) וכסילים מרים קלון. מפריש קלון לחלקו: (ג) מוסר אב. הקב״ה: (ד) נתתי.
הגה׳ה

וירא ליום שלישי

לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אַל־תַּעֲזֹבוּ׃ מְטוּלְז דְיוּלְזָנָא טָבָא
יְהָבִית לְכוֹן וְנָמוֹסִי לָא תִשְׁבְּקוּן׃ ה כִּי־בֵן הָיִיתִי לְאָבִי רַךְ וְיָחִיד
לִפְנֵי אִמִּי׃ מְטוּל דְּבָרָא הֲוִית לַאֲבָא מְפַנֵּק וְיחִידָא קֳדָם אִמִּי׃

רש"י

הגבית מדבר בשליחותו של הקדוש ברוך הוא׃ (ה) כי בן הייתי
לאבי. ואם תאמר שלמה הי' עוסק בתורות שמזהיר על הגזל ועריות שניפו
של תמה מתאו' להם לכך נאמר כי בן הייתי לאבי הי' רך ויחיד וגו'.
שהי' לומד אותי יותר והזהירני ג"כ על זה׃

משנה יבמות פרק ד'

הַחוֹלֵץ לְיִבְמָתוֹ. וְנִמְצֵאת מְעֻבֶּרֶת וְיָלְדָה. בְּזְמַן שֶׁהַוָּלָד שֶׁל קַיָּמָא. הוּא
מוּתָּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ וְהִיא מוּתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו וְלֹא פְסָלָה מִן הַכְּהוּנָּה.
אֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּמָא. הוּא אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ וְהִיא אֲסוּרָה בִּקְרוֹבָיו וּפְסָלָה
מִן הַכְּהוּנָּה׃ ג הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ. וְנִמְצֵאת מְעֻבֶּרֶת וְיָלְדָה. בְּזְמַן שֶׁהַוָּלָד
שֶׁל קַיָּמָא. יוֹצִיא וְחַיָּבִין בִּקְרָבָן. וְאִם אֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּמָא יַקִּיִּם. סָפֵק בֵּן
תִּשְׁעָה רִאשׁוֹן. סָפֵק בֵּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן יוֹצִיא וְהַוָּלָד כָּשֵׁר וְחַיָּבִין
בְּאָשָׁם תָּלוּי׃ ג שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁנִּפְּלוּ לָהּ נְכָסִים מוֹדִים בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית
הִלֵּל שֶׁמּוֹכֶרֶת וְנוֹתֶנֶת וְקַיָּם. מֵתָה. מַה יַּעֲשׂוּ בִּכְתוּבָּתָהּ וּבַנְּכָסִים
הַנִּכְנָסִים וְיוֹצְאִין עִמָּהּ. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים יַחֲלוֹקוּ יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל עִם
יוֹרְשֵׁי הָאָב. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים נְכָסִים בְּחֶזְקָתָן. כְּתוּבָּה בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי
הַבַּעַל. נְכָסִים הַנִּכְנָסִים וְיוֹצְאִים עִמָּהּ. בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאָב׃ ד כְּנָסָהּ הֲרֵי
הִיא כְאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר. וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא כְּתוּבָּתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן׃

מצוה

ברטנורא

פרק ד׳ **א** החולץ ליבמתו. הוא מותר בקרובותיה. דלאו חליצה היא דהא לא כתיב חליצה
וקרובות וקרובים דמתני' היינו הך דכתיב על האיש ממתת משתו וקרובים הנאסרים
על משה ממתת כעלה: אם אין הולד של קיימא. שהוא נפל: **ב** וחייבין בקרבן.
שכעל משת חת שלא במקים מליה: והולד כשר. ממה שפתך: וחייבין אשם תלוי. שכל
דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת חייבין על לא הודע שלו חסס תלוי: **ג** שומרת
יבם. שהיא ממתנת ומצפה ליבם: שנפלו לה נכסים. מכית חכיה: מה יעשו בכתובתה.
מנה ומאתים ותוספת ומדוע שהכניסה לו וקבל עליו לחריות: ובנכסים הנכנסים ויוצאים.
נכסי מלוג שכשהיא נכנסת נכנסין עמה וכשיולאה מכעלה יולאין עמה: ב"ש יחלוקו יורשי
הבעל עם יורשי האב. דספק נשוחה היא ושוכה היכס כחלי ירושת' מספק שהכעל יורש חת
משתו וחה ספק נשוח' היא חלמו שוכה כפלגא: נכסים בחזקתן. נכסי נלן כרשל כחזקתן ולא סירבו כ"ה
לי כחזקת יורשי האשה שהיו הנכסים שלה לי כחזקת יורשי הבעל שהלריכוה עליו ולעניו דינא יחלוקו חפי'
לדברי כ"ה: **ד** כאשתו לכל דבר. שמנדשה כנס ולא כתיב הליצה ומחזיר' כשירג' ולא מיחסרת
עליה: על נכסי בעלה הראשון. שיהיו קרקעות של נעלה הרחשון מחרחין ושרבחין על כתובתה ואי

לית

ה מִצְוָה בַּגָּדוֹל לְיַבֵּב. לֹא רָצָה מְהַלְּכִין עַל כָּל הָאַחִים׳ לֹא רָצוּ חוֹזְרִין אֵצֶל גָּדוֹל. וְאוֹמְרִים לוֹ עָלֶיךָ מִצְוָה. אוֹ חָלוּץ אוֹ יַבֵּם: ו תָּלָה בְּקָטָן עַד שֶׁיִּגְדַּל. אוֹ בַּגָּדוֹל עַד שֶׁיָּבֹא מִמְּדִינַת הַיָּם. אוֹ בַּחֵרֵשׁ אוֹ בַּשּׁוֹטֶה. אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. אֶלָּא אוֹמְרִים לוֹ עָלֶיךָ מִצְוָה. אוֹ חָלוּץ אוֹ יַבֵּם: ז הַחוֹלֵץ לִיבְמָתוֹ. הֲרֵי הוּא כְּאֶחָד מִן הָאַחִים לְנַחֲלָה. וְאִם יֵשׁ שָׁם אָב. הַנְּכָסִים שֶׁל אָב. הַנְּכָסִים שֶׁל אָב. הַחוֹלֵץ לִיבְמָתוֹ. הוּא אֲסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ. וְהִיא אֲסוּרָה בִּקְרוֹבָיו הוּא אָסוּר בְּאִמָּהּ. וּבְאֵם אִמָּהּ. וּבְאֵם אָבִיהָ. וּבִבַת בִּתָּהּ. וּבִבַת בְּנָהּ. וּבַאֲחוֹתָהּ בִּזְמַן שֶׁהִיא קַיֶּמֶת. וְהָאַחִים מוּתָּרִין. וְהִיא אֲסוּרָה בְּאָבִיו. וּבַאֲבִי אָבִיו. וּבַאֲבִי אִמּוֹ. וּבִבְנוֹ. וּבִבֶן בְּנוֹ. בְּאָחִיו. וּבִבֶן אָחִיו. מוּתָּר אָדָם בִּקְרוֹבַת צָרַת חֲלוּצָתוֹ. וְאָסוּר בִּצָּרַת קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ: ח הַחוֹלֵץ לִיבְמָתוֹ. וְנָשָׂא אָחִיו אֶת אַחוֹתָהּ וּמֵת. חוֹלֶצֶת וְלֹא מְיַבֶּמֶת. וְכֵן הַמְנָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ. וְנָשָׂא אָחִיו אֶת אַחוֹתָהּ וּמֵת. הֲרֵי זוֹ פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם: ט שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁקִּדֵּשׁ אָחִיו אֶת אַחוֹתָהּ. מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אָמְרוּ אוֹמְרִים לוֹ הַמְּתֵן עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אָחִיךָ הַגָּדוֹל מַעֲשֶׂה. חַיָּן לָהּ אָחִיו אוֹ

כנסה

ברטנורא

לית לה כתובה מבעלה הראשון כותב לה היכס כתובה על נכסיו והוא מנה בלבד: ה מצוה בגדול ליבם. כדילפינן מהיה הכבור: ו או בגדול. שהיה גדול האחים במדינת הים ותלה גדול האחים שלפניו כו לומר המתינו לו שהוא גדול ממני (וכתרם וכשוסה עד שיבריאו) אין שומעין לו: עליך מצוה. מע"פ שאחיך שכמדינת הים הוא גדול ממך כיון שאתה גדול האחין שלפניו עליך מצוה דשהוי מצוה לא מסהינן: ז הרי הוא כאחד מן האחין. ולא הפסיד חלקו כשכיל שאין דסד"ח לקנסיה הוחיל והפסידה מיכוס שפשלה על האחים: זבה בנכסי אחיו. ואפי' נרשה למאר דיקוס על סס אחיו אמר רחמנא והרי קס: נכסים של אב. דכתיב והי' הכבור מה כבור אין לו בחיי האב אף יבם אין לו בחיי האב ואין כן הלכה - אלא הכוסם את יבמתו זכה בנכסי אחיו ואפי' במקום אב: אסור בקרוביותיה. כאילו היא אשתו וכל קרובות הנאסרות מחמת אשה גמור' אסורות מדרבנן כהלוך: בזמן שהיא קיימת. אחאותה קאי ולא אשאר ערוות: מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו. ולא אמרי' לרה כהלוך שיהא אסור בקרובות צרת חלוצתו כמו שהוא אסור בקרובות חלוצתו: ואסור בצרת קרובת חלוצתו. רשוכן חלן ללאה ורחל נשואה לנכרי ולה נרה ומת הנכרי אסור' אותה נרה לרשוכן וטעמא הוי שכזמן שלאה חולצת מוליכה רחל אחיתה עמה לב"ד וכ"ע לא ידעי להי מנייהו חלין ואיכא דסברי לרחל חלין וכי נסיב נרת רחל היינו צרת קרובת חלוצתו אמרי' צרת חלוצתו נסיב דאיכא סברי ברחל ונרתה נמי אחיו הוו שהרי חלן לרחל אבל אין היבמה מוליכה נרתה עמה בזמן שחולצ' הלכך כי נסיב אחות הנרה לא אמרי אחות חלוצה נסיב: ח וכן המגרש את אשתו וכו'. בגמרא פריך וכן ס"ד הלא יימא אבל המגרש כו' שאחות נרושה מד"ת ולכך פטורה מן החליצה ומן היבום ואחות חלוצה מדברי סופרים ולכך חולצת ולא מתייבמת: ט שומרת יבם. ממתנת ליבם: שקדש. אחד מן האחים: את אחותה. אחר שנפלה זו לפניהן והוזקקה לבולן: המתן. מלבנים דקא פגעו באחות זקוקה: עד שיעשה אחיך הגדול מעשה. שיבנים אחיך את היבמה או יחלוץ לה ויעקור את זיקתה מעליך: מתה היבמה יבנום את אשתי. דאפי' בנסה ומתה

מותר

וירא ליום שלישי

כְּנָסָהּ. יִכָּנוֹם אֶת אִשְׁתּוֹ. מֻתָּה הַיְבָמָה יִכָּנוֹם אֶת אֵשֶׁת אָחִיו. מֵת יָבָם יוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּנֶטֶ וְאֶשֶׁת אָחִיו בַּחֲלִיצָה: י הַיְבָמָה לֹא תַחֲלוֹץ וְלֹא תְתַיַּבֵּם עַד שֶׁיִּהְיוּ לָהּ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. וְכֵן שֹׁאַר כָּל הַנָּשִׁים. לֹא יִתְאָרְסוּ וְלֹא יִנָּשְׂאוּ. עַד שֶׁיִּהְיוּ לָהֶן שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. אֶחָד בְּתוּלוֹת וְאֶחָד בְּעוּלוֹת. אֶחָד גְּרוּשׁוֹת וְאֶחָד אַלְמָנוֹת. אֶחָד נְשׂוּאוֹת וְאֶחָד אֲרוּסוֹת. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַנְּשׂוּאוֹת יִתְאָרְסוּ. וְהָאֲרוּסוֹת יִנָּשְׂאוּ. חוּץ מִן הָאֲרוּסוֹת שֶׁבִּיהוּדָה מִפְּנֵי שֶׁלְּבוֹ גַּם בָּהּ. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כָּל הַנָּשִׁים יִתְאָרְסוּ. חוּץ מִן הָאַלְמָנָה מִפְּנֵי הָאִבּוּל: יא אַרְבָּעָה אַחִים נְשׂוּאִים אַרְבַּע נָשִׁים וּמֵתוּ. אִם רָצָה הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶם לְיַבֵּם אֶת כֻּלָּן. הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי שְׁתֵּי נָשִׁים וָמֵת. בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ שֶׁל אַחַת מֵהֶן. פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ. הָיְתָה אַחַת כְּשֵׁרָה וְאַחַת פְּסוּלָה. אִם הָיָה חוֹלֵץ חוֹלֵץ לַפְּסוּלָה. וְאִם הָיָה מְיַבֵּם מְיַבֵּם לַכְּשֵׁרָה: יב הַמַּחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ. וְהַנּוֹשֵׂא חֲלוּצָתוֹ. וְהַנּוֹשֵׂא קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ. יוֹצִיא וְהוֹלֵד מַמְזֵר. דִּבְרֵי רִבִּי עֲקִיבָא וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵין הַוָּלָד מַמְזֵר. וּמוֹדִים בְּנוֹשֵׂא קְרוֹבַת גְּרוּשָׁתוֹ שֶׁהַוָּלָד מַמְזֵר: יג אֵיזֶהוּ מַמְזֵר. כָּל שֶׁאֵר בָּשָׂר שֶׁהוּא בְּלֹא יָבֹא. דִּבְרֵי רִבִּי עֲקִיבָא. שִׁמְעוֹן הַתֵּימָנִי אוֹמֵר

כל

ברטנורא

מותר כלתיה: **מת היבם.** ולא נותר לת מלא זה שקדם לת לחותה: **מוציא את אשתו בנט ואת אשת אחיו בחליצה.** לכל יכולי לא משום דלחות גרושתו היא וכגמרא פסיק הלכה כרבי יהודה כן כתירא: **י לא החלוץ וכו'.** מפרש בגמרא טעמא דכתיב לם לא יהפוך החים לקמת לת יבמתו וכו' הא לם יהפוך ייבם כל הפולה ליבום עולה לחליצה וכל שחיבו עולה ליבום חיבו עולה לחליצה: **בתולות.** נזדיין לטו בעילות ולרוסות לטו נשואות וכן הלכה. והנך ג' תלסיס הם ל' יום חוץ מיום שמת בו בעלה או שנתגרשה בו ומוץ מיום שנתארסה בו: **הנשואות יתארסו.** דטעמא דלסורה כדי להבחין בין זרע רחטון לזרע שני שלא תלד בן פסק בן תשעה לרחטון פסק בן שבעה לאחרון ונלרוסו' ליכא למימר הכי: **והארוסות ינשאו.** דהא לא חיישינן מרחטון: **חוץ מן הארוסות שביהודה.** שהיו מיחדין לת הכלה ולת החתן ביהודה קודם כניסתן לחופה כדי שיהיה רגיל ומסתק שמה ולא יהיו בושים זה מזה בבעילת מצוה הלכך חיישינן שמא בעל: **כל הנשים יתארסו.** משום דר"י לא מפליג בין חלמנה לגרושה ומתיר לחלמנה ליחרס תפילו תוך שלשים יום של יחי חכלה אחת דבי יוסי לחפלוני עליה בהא ואסר לחלמנה ליחרס תוך ל' של יחי חכלה: **יא** ד' אחין וכו'. ה"ה אפי' נשי טובי נמי אם חפסר בסיפוקייהו הרשות בידו לכנוס לת כולן והאי דנקיט ד' שנה טובה קמ"ל ד' אין פחי לא כי היכי דלמטייה טובה בחדא: **ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה.** ולא מייכס לתרווייהו דכתיב תסר לא יבנה לת בית אחיו בית ג' הוא בונה ואין בונה ב' בתים ולא הלין לתרווייהו אבל אחיבו עולה ליבום אחיבו עולה לחליצה והוחיל ותרוייהו כי הדדי לא סלקי ליבום כדאמרינן בית ג' הוא בונה ה"ג לא סלקי לחליצה: **חולץ לפסולה.** ולא יפסול לת הכשרה לכהונ' שהחלוצ' פסולה לכהונה ולא יפסיד חדס מי כורו ואחרי' לריכים להס: **יב המחזיר את גרושתו.** מפרשת: **והנושא את חלוצתו.** דקיימא עליו בלאו דלא יבנה כיון דלא בנה שוב לא יבנה: **הנושא קרובת חלוצתו.** דקסבר ר"ע דחליצתו כחתתו שהכתוב קראה ביתו דכתיב בית חלוץ הנעל וקסבר נמי ר"ע יש ממזר מחייבי לאוין ואינה הלכה: **קרובת גרושתו.** דנרושתו כחתתו ואמה ואחותה חייבי כריתות ניהו: **יג כל שאר בשר,**

כָּל שֶׁחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת בְּיָדֵי שָׁמַיִם. וַהֲלָכָה כְּדִבְרָיו. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר כָּל שֶׁחַיָּבִין עָלָיו מִיתַת בֵּית דִּין. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן עֲזַאי מָצָאתִי מְגִלַּת יוּחָסִין בִּירוּשָׁלַיִם וְכָתוּב בָּהּ אִישׁ פְּלוֹנִי מַמְזֵר מֵאֵשֶׁת אִישׁ לְקַיֵּם דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. אִשְׁתּוֹ שִׁמְּתָה מוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ. גֵּרָשָׁהּ וּמֵתָה מוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ. נִשֵּׂאת לְאַחֵר וּמֵתָה מוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ. יְבִמְתּוֹ שִׁמְּתָה מוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ. חָלַץ לָהּ וּמֵתָה מוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ נִשֵּׂאת לְאַחֵר וּמֵתָה מוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ:

ברטנורא

שהוא בלא יבא. כל קורבה שהיא בלשון ואפי' מין בה כרת: כל שחייבין כרת. מכל לשון חייבי לאוין וכן הלכה שכל שאסורים משום כרת הולד ממזר חוץ מן הנדה מכל מחייבי לאוין חוץ הולד ממזר:

הלכה יבמות דף ט"ל ע"ב

תַּנָּן הָתָם מְצוֹת יְבוּם קוֹדֶמֶת לִמְצוֹת חֲלִיצָה בְּרִאשׁוֹנָה שֶׁהָיוּ מִתְכַּוְּנִין לְשֵׁם מִצְוָה עַכְשָׁיו שֶׁאֵין מִתְכַּוְּנִין לְשֵׁם מִצְוָה אָמְרוּ מִצְוַת חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת לְמִצְוַת יְבוּם. אָמַר רַמִּי בַּר חָמָא אָמַר רַבִּי יִצְחָק חָזְרוּ לוֹמַר מִצְוַת יְבוּם קוֹדֶמֶת לְמִצְוַת חֲלִיצָה. אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אַכְּשׁוּר דָּרֵי. מֵעִיקָּרָא סַבְרִי לָהּ כְּאַבָּא שָׁאוּל וְלָבְסוֹף סַבְרִי לָהּ כְּרַבָּנָן דְּתַנְיָא אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ לְשֵׁם נוּי וּלְשֵׁם אִישׁוּת וּלְשֵׁם דָּבָר אַחֵר כְּאִלּוּ פּוֹגֵעַ בְּעֶרְוָה וְקָרוֹב אֲנִי בְּעֵינַי לִהְיוֹת הַוָּלָד מַמְזֵר וַחֲכָמִים אוֹמְרִים יְבָמָה יָבָא עָלֶיהָ מִכָּל מָקוֹם מַאן תַּנָּא לְהָא דְּתַנּוּ רַבָּנָן יְבָמָה יָבָא עָלֶיהָ מִצְוָה שֶׁבְּתִחִלָּה הָיְתָה עָלָיו בְּכָלַל תַּתֵּר נֶאֱסְרָה וְחָזְרָה וְהִתִּירָה יָכוֹל תַּחֲזוֹר לְהַתִּירָהּ הָרִאשׁוֹן

תלמוד

רש"י

תנן התם. במסכת כתובות: אבשר דרי. בתמיה וכי נתכסלו הדוכות: יבמה יבא עליה מצוה. גרסינן ולא גרסינן הכא למעוטי חלץ לקמן בתירוץ דכ יוחק כר מכדימי: שבתחלה. עד שלא קדשה לאחיו: נאסרה. כשקדשה לאחיו: וחזרה והותרה. כשמת אחיו בלא בנים: יכול תחזור להיתרה הראשון מפרש לקמן: מאן תנא. ומאי קאמר: אבא שאול הוא. והכי קאמר יבמה

וירא ליום שלישי

תַּלְמוּד לוֹמַר יְבָמָה יָבֹא עָלֶיהָ מִצְוָה. מַאן תַּנָּא אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר אַבְדִימִי אַבָּא שָׁאוּל הִיא וְהָכִי קָאָמַר יְבָמָה יָבֹא עָלֶיהָ מִצְוָה שֶׁבִּתְחִלָּה הָיְתָה עָלָיו בְּכָל הַתֹּר רָצָה לָשֵׂם נוֹי כּוֹנְסָהּ רָצָה לָשֵׂם אֵישׁוּת כּוֹנְסָהּ נֶאֱסֶרֶת חֲזָרָה וְהִתִּירָה יָכוֹל תַּחֲזוֹר לְהַתֵּירָה הָרִאשׁוֹן תַּלְמוּד לוֹמַר יְבָמָה יָבֹא עָלֶיהָ מִצְוָה.

רָבָא אָמַר אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנָן וְהָכִי קָאָמַר יְבָמָה יָבֹא עָלֶיהָ מִצְוָה שֶׁבִּתְחִלָּה הָיְתָה בְּכָל הַתֹּר רָצָה כּוֹנְסָהּ רָצָה אֵינוֹ כּוֹנְסָהּ נֶאֱסֶרֶת חֲזָרָה וְהִתִּירָה יָכוֹל תַּחֲזוֹר לְהַתֵּירָה הָרִאשׁוֹן רָצָה כּוֹנְסָהּ רָצָה אֵינוֹ כּוֹנְסָהּ רָצָה אֵינוֹ כּוֹנְסָהּ הָא אֲנִדָּא בְּיִבּוּם בִּכְרֵי תִּפּוֹק אֲפֵיָא אֵימָא רָצָה כּוֹנְסָהּ רָצָה חוֹלֵץ לָהּ תַּלְמוּד לוֹמַר יְבָמָה יָבֹא עָלֶיהָ מִצְוָה:

רש"י

יכ"ל עליה למצוה משמע לכס מצות יבום דכתיב ויבמה: רבא אמר אפילו תימא רבנן. ול"ל קתני למצוה מ"ל מצוה: יבמה יבא עליה מצוה. מצוה עליו ליבמה יותר מן החליצה: יכול תחזור להתירה הראשון. ומ"ו ל"ל דמי נעי ל"ל כניס לה תלמוד לומר יבמה יבא עליה מצוה: בכדי תיפוק. כתמיה:

זוהר וירא דף ק"ו ע"ב

רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח (איוב כ"ח) כִּי הוּא לַקְצוֹת הָאָרֶץ יַבִּיט תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם יְרָאֶה. כַּמָּה אִית לוֹן לִבְנֵי נָשָׁא לְאִסְתַּכָּלָא בְּעוֹבָדוֹי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּלְאִשְׁתַּדָּלָא בְּאוֹרַיְיתָא יוֹמָמָא וְלֵילְיָא דְּכָל מַאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא קַדִּשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִשְׁתְּכַח בֵּיהּ לְעֵילָּא וְאִשְׁתְּכַח בֵּיהּ לְתַתָּא. בְּגִין דְּאוֹרַיְיתָא אִילָנָא דְּחַיֵּי אִיהִי לְכָל אִינּוּן דְּעַסְקִין בָּהּ לְמֵיהַב לוֹן חַיִּין בְּעָלְמָא דֵּין וּלְמֵיהַב לוֹן חַיִּין בְּעָלְמָא דְּאָתֵי. תָּא חֲזֵי כִּי הוּא לַקְצוֹת הָאָרֶץ יַבִּיט לְמֵיהַב לוֹן מְזוֹנָא וּלְסַפָּקָא לוֹן מִכָּל מַה דְּאִצְטְרִיכוּ. בְּגִין דְּאִיהוּ אַשְׁגַּח בֵּיהּ תָּדִיר דִּכְתִיב (דברים י"א) תָּמִיד עֵינֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה. בְּגִין דְּאָרְעָא דָּא מַה כְּתִיב בָּהּ מְמָרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ וּכְתַר אִיהִי יָהֲבַת מְזוֹנָא וְטַרְפָּא לְכָל אִינּוּן חַיָּון בָּרָא דִּכְתִיב (משלי ל"א) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרוֹתֶיהָ. וְעַל דָּא כִּי הוּא לַקְצוֹת הָאָרֶץ יַבִּיט תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה

רַבִּלְהוּ בְּנֵי עֲלְמָא לְמֵיהַב לוֹן מְזוֹנָא וְסִפּוּקָא לְכָל מַה דְּאִצְטְרִיךְ כָּל חַי וְחַד דְּכְתִיב (תהלים קמ"ה) פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן. דָּבָר אַחֵר כִּי הוּא לַקְצוֹת הָאָרֶץ יַבִּיט לְאִסְתַּכָּלָא בְּעוֹבָדוֹי דְּבַר נָשׁ וּלְאַשְׁגָּחָא בְּכָל מַה דְּעַבְדֵי בְּנֵי נָשָׁא בְּעַלְמָא תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה מְסִתַּכֵּל וְחָמֵי לְכָל חָד וְחָד:

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מוסר

ש"ע ח"מ סימן פ"ז — הרמב"ם ה' טומאת צרעת פט"ז דין י'

צְרִיךְ לִשְׁבֹּעַ בְּשָׁם אוֹ בְּאָחַר מִכָּל הַכִּינּוּיִים וּמְעוּמָּד. וְאִם נִשְׁבַּע מְיוּשָׁב אֵינוֹ חוֹשֵׁד וְנִשְׁבַּע וְתַלְמִיד חָכָם אֲפִילּוּ לְכְתְּחִלָּה מְיוּשָׁב בֵּין שֶׁל תּוֹרָה בֵּין שֶׁל דְּבָרִים בֵּין עַל מַעֲנַת וְדַאי בֵּין עַל מַעֲנַת סָפֵק. שְׁנַיִם שֶׁנִּתְעַצְּמוּ בַּדִּין וְנִשְׁבְּעוּ שֶׁלֹּא יִמְעֲנוּ אֶלָּא הָאֱמֶת וְאַחַר כָּךְ נִתְחַיֵּב אֶחָד מֵהֶם שְׁבוּעָה לַחֲבֵירוֹ יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵינוֹ נִפְטָר בִּשְׁבוּעָה הָרִאשׁוֹנָה: ג סֵדֶר שְׁבוּעַת הַדַּיָּנִים כָּךְ. הַנִּשְׁבָּע אוֹחֵז סֵפֶר תּוֹרָה בִּזְרוֹעוֹ וְעוֹמֵד תָּשָׁבַע בַּשֵּׁם אוֹ בַּכִּינּוּי בְּשִׁבְעָה אוֹ בְּאָלָה מָפָיו אוֹ מִפִּי הַדַּיָּנִים כַּיּוֹצֵא מָפָיו אוֹמֵר הֲרֵינִי נִשְׁבָּע בְּשֵׁם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אוֹ הֲרֵינִי נִשְׁבָּע בְּמִי שֶׁשָּׁמוֹ רַחוּם אוֹ בְּמִי שֶׁשָּׁמוֹ חַנּוּן שֶׁאֵינִי חַיָּיב לָזֶה כְּלוּם. וְכֵן אִם אָמַר הֲרֵי הוּא אָרוּר לַה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אוֹ הֲרֵי הוּא אָרוּר לְמִי שֶׁשָּׁמוֹ רַחוּם אוֹ לְמִי שֶׁשָּׁמוֹ חַנּוּן אִם יֵשׁ לָזֶה אֶצְלִי כְּלוּם. כֵּיצַד מִפִּי הַדַּיָּנִים. מַשְׁבִּיעִים אֲנִי אוֹתְךָ בְּשֵׁם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אוֹ בְּמִי שֶׁשָּׁמוֹ חַנּוּן שֶׁאֵין לָזֶה בְּיָדְךָ כְּלוּם וְהוּא עוֹנֶה אָמֵן אוֹ שֶׁיֹּאמְרוּ הֲרֵי פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי אָרוּר לַה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אוֹ לְמִי שֶׁשָּׁמוֹ חַנּוּן אִם יֵשׁ לְפְלוֹנִי אֶצְלוֹ מָמוֹן וְלֹא יוֹדֶה לוֹ וְהוּא עוֹנֶה אָמֵן:

שֶׁהִשְׁתַּוּוּ לְשָׁאר נְבִיאִים וְהוּא לֹא הִקְפִּיד עַל כָּךְ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד וְאַף עַל פִּי כֵן מֵיד נֶעְנְשָׁה בְּצָרַעַת. קַל וָחוֹמֶר לִבְנֵי אָדָם הָרְשָׁעִים הַמְּמַשְּׁשִׁים שְׁמֵרָכִים לְדָבָר גְּדוֹלוֹת וְנִפְלָאוֹת. לְהִתְרַחֵק מִיּשִׁיבָתָן וּמִדִּבּוּר עִמָּהֶן כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְפֹּשׂ אָדָם בְּרֶשֶׁת רְשָׁעִים וְסִבְלוֹתָם. וְזֶה דַּרְכּוֹ יְשִׁיבַת הַלֵּצִים הָרְשָׁעִים בַּתְּחִלָּה מְרַבִּין בְּדִבְרֵי הֲבָאי כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ה) וְקוֹל בְּסִיל בְּרוֹב דְּבָרִים, וּמְהוֹוֹ כַּךְ בָּאִין לְסַפֵּר בְּגִנּוּת הַצַּדִּיקִים כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לא)

הַצָּרַעַת הוּא שָׁם הָאָמוּר בְּשׂוּתְפוּת כּוּלָּל

עִנְיָנִים הַרְבֵּה שֶׁאֵין דּוֹמִין זֶה לָזֶה שֶׁהֲרֵי לוֹבֶן עוֹר הָאָדָם קְרוּי צָרַעַת וּנְפִילַת קְצַת שְׂעַר הָרֹאשׁ אוֹ הַזָּקָן קְרוּי צָרַעַת וְשִׁינּוּי עֵין הַבְּגָדִים אוֹ הַבָּתִּים קְרוּי צָרַעַת וְזֶה הַשִּׁנּוּי הָאָמוּר בִּבְגָדִים וּבָתִּים שֶׁקָּרְאָתוֹ תּוֹרָה צָרַעַת בְּשׂוּתְפוּת הַשָּׁם אֵינוֹ מְמַנְהֲגוֹ שֶׁל עוֹלָם אֶלָּא אוֹת וּפְלָא הָיָה בְּיִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְהַזְהִירָן מִלָּשׁוֹן הָרָע שֶׁהַמְסַפֵּר בְּלָשׁוֹן הָרָע מְשַׁתֵּנוֹת קִירוֹת בֵּיתוֹ. אִם חָזַר בּוֹ יִטְהַר הַבַּיִת אִם עָמַד בְּרִשְׁעוֹ עַד שֶׁהַתַּיִת הַבַּיִת מְשַׁתְּנִין כֵּלֵי הָעוֹר שֶׁבְּבֵיתוֹ שֶׁהוּא יוֹשֵׁב וְשׁוֹכֵב עֲלֵיהֶן. אִם חָזַר בּוֹ יִטְהֲרוּ וְאִם עָמַד בְּרִשְׁעוֹ עַד שֶׁיִּשָּׂרְפוּ מְשֻׁתָּנִין הַבְּגָדִים שֶׁעָלָיו. אִם חָזַר בּוֹ יִטְהֲרוּ וְאִם עָמַד בְּרִשְׁעוֹ עַד שֶׁיִּשָּׂרְפוּ מְשֻׁתָּנָה עוֹרוֹ וְיוֹצֵא. וְהָיָה מוּבְדָּל וּכְפוּרְסָם לְבַדּוֹ עַד שֶׁלֹּא יִתְעַסֵּק בְּשִׂיחַת הָרְשָׁעִים שֶׁהוּא הַנִּיצָנוּת וְלָשׁוֹן הָרָע וְעַל עִנְיָן זֶה מַזְהִיר בַּתּוֹרָה וְאוֹמֵר (דברים ה') הִשָּׁמֶר בְּנֶגַע הַצָּרַעַת (שם) וְזָכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיָם בַּדֶּרֶךְ הֲרֵי הוּא אוֹמֵר הִתְבּוֹנְנוּ מַה אֵירַע לְמִרְיָם הַנְּבִיאָה שֶׁדִּבְּרָה בְּאֲחִיהָ שֶׁהָיְתָה גְּדוֹלָה מִמֶּנּוּ בְּשָׁנִים וְגִדְּלָתּוּ עַל בִּרְכֶּיהָ וְסִבְּבָה בְּעַצְמָהּ לְהַצִּילוֹ מִן הַמַּיִם. וְהָיָה לֹא הִבְּרָה בְּנִגּוּתוֹ אֶלָּא טַעֲתָה בְּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יב) וְהָאִישׁ בְּצַרַעַת. קַל וָחוֹמֶר לִבְנֵי אָדָם הָרְשָׁעִים שֶׁמְּדַבְּרִין בְּגִנּוּת הַצַּדִּיקִים כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים נ)

וירא ליום שלישי

הַאֲמָנָה שְׁכַחְתִּי שֶׁכָּתַב רַדּוּבְרוֹת עַל צַדִּיק עָתָק, וּמְהוּפָּךְ בַּהּ יְהֵיה לָהֶן הֶרְגֵּל לְדַבֵּר בַּנְּבִיאִים וְלָהֶת רוּפִי בְּדִבְרֵיהֶם כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (ה״ג לו) וַיִּהְיוּ מַלְעִיבִים בְּמַלְאֲכֵי אֱלֹהִים וּבוֹזִים דְּבָרָיו וּמִתְעַתְּעִים בִּנְבִיאָיו וּמְהוּפָּךְ כַּהּ בְּאִים לְדַבֵּר בֵּאלֹהִים וְכוֹפְרִין בְּעִיקָר כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (פ״ג י״ז) וַיַּחְפְּאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּבָרִים אֲשֶׁר לֹא כֵן עַל ה׳ אֱלֹהֵיהֶם. וַהֲרֵי הוּא אוֹמֵר (תהלים ע״ג) שַׁתּוּ בַשָּׁמַיִם פִּיהֶם וּלְשׁוֹנָם תִּהֲלַךְ בָּאָרֶץ מִי נֵרַם לָהֶם לָשִׁית בַּשָּׁמַיִם פִּיהֶם לְשׁוֹנָם שֶׁהֲלָכָה תְּחִלָּה בָּאָרֶץ. זוֹ הִיא שִׂיחַת הָרְשָׁעִים שֶׁגּוֹרֶמֶת לָהֶן יְשִׁיבַת קְרָנוֹת. וְיֵשִׁיבַת בָּתֵּי כְנֵסִיוֹת שֶׁל עַמֵּי הָאָרֶץ. וְיֵשִׁיבַת בְּתֵּי מִשְׁתָּאוֹת עִם שׁוֹתֵי שֵׁכָר. אֲבָל שִׂיחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵינָהּ אֶלָּא בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְחָכְמָה וּלְפִיכָךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹזֵר עַל יָדָן וּמַצָּה אוֹתָן בָּהּ שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ג׳) אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה׳ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב ה׳ וַיִּשְׁמָע וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי ה׳ וּלְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ:

וירא יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דטילוי ון דשם כ״ן לקנות נפש יתירה משבת ׃ הבאה:

טז וַיָּקֻמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיַּשְׁקִפוּ עַל־פְּנֵי סְדֹם וְאַבְרָהָם
הֹלֵךְ עִמָּם לְשַׁלְּחָם: וָקְטוֹ מְתַתָּן גְּבַרְיָא וְאִסְתְּכִיאוּ עַל אַפֵּי סְדוֹם
וְאַבְרָהָם אָזֵל עִמְּהוֹן לְאַלְוָאֵיהוֹן: יז וַיהוָה אָמַר הַמְכַסֶּה אֲנִי
מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁ֫ר אֲנִי עֹשֶׂה: וְיָ אֲמַר מְכַסֵּי אֲנָא מֵאַבְרָהָם דִּי
אֲנָא עָבֵד: יח וְאַבְרָהָם הָיוֹ יִהְיֶה לְגוֹי גָּדוֹל וְעָצוּם וְנִבְרְכוּ־
בוֹ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ: וְאַבְרָהָם מֵהֲוָה יֶהֱוֵי לְעַם סַגִּי וְתַקִּיף וְיִתְבָּרְכוּן
בְּדִילֵהּ כֹּל עַמְמֵי אַרְעָא: יט כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה
אֶת־בָּנָיו וְאֶת־בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ יְהוָה לַעֲשׂוֹת

צרקה

רש״י

(טז) וישקיפו כל הנקפה שבמקרא לרעה חוץ מהשקיפה ממעון קדשך (דברים כו) שגדול כח מתנות עניים שהופך מדת הרוגז לרחמים: לשלחם. ללוותם כסדור חורחים הם: (יז) המכסה אני. בחמיה: אשר אני עושה. בסדום לא יפה לי לעשות דבר זה שלא מדעתו תחי נתתי לו את הארץ הזאת וחמתה כרכין הללו שלו הן שנאמר גבול הכנעני מלידון וגו' בואכה סדומה: ועמורה וגו'. קראתי לותו לחברתם אב המון גוים ואשמיד את הבנים ולא חודיע לאב שהוא חוטאי: (יח) ואברהם היו יהיה. מ״ח זכר לדיק לברכה הוחיל והזכירו ברכו. ופשוטו וכי ממנו אני מעלים והרי הוא חביב לפני להיות לגוי גדול ולהתברך בו כל גויי הארץ: (יט) כי ידעתיו. לשון חיבה

כמו

צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיא יְהוָה עַל־אַבְרָהָם אֵת
אֲשֶׁר־דִּבֶּר עָלָיו: אֶרֶץ גִּלְיָ קַדְמַי (גי׳ רפכ״ן יַדְעָתְנָהּ) בְּדִיל דִּי יְפַקֵּד
יָת בְּנוֹהִי וְיָת אֲנָשׁ בֵּיתֵהּ בַּתְרוֹהִי וְיִטְּרוּן אָרְחָן דְּתַקְנָן קֳדָם יְיָ לְמֶעְבַּד
צְדָקְתָא וְדִינָא בְּדִיל אֵיתֵי יְיָ עַל אַבְרָהָם יָת דְּמַלֵּיל עֲלוֹהִי: כ וַיֹּאמֶר
יְהוָה זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי־רַבָּה וְחַטָּאתָם כִּי כָבְדָה
מְאֹד: וָאֵמַר יְיָ קֳבֵל דְּסְדוֹם וַעֲמוֹרָה אֲרֵי סְגִיאַת וְחוֹבָתְהוֹן אֲרֵי
תְקִיפַת לַחֲדָא: כא אֵרְדָה־נָּא וְאֶרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה
אֵלַי עָשׂוּ | כָּלָה וְאִם־לֹא אֵדָעָה: אֶתְגְּלִי כְעַן וְאֶדּוּן הֲכִי
קֳבִלְתְּהוֹן דְּעַתַּת קֳדָמַי עֲבָדוּ אֶעְבֵּד עִמְּהוֹן גְּמִירָא (אִם לָא תֵּיבִין) וְאִם
תֵּיבִין לָא אֶתְפְּרַע:

ויאמר

רש״י

כמו (רות ב) מודע לאשה (שם ג) הלא בועז מודעתנו (שמות לג) ומדתך בשם. ואמנם טיקר לשון כולם לימו חלח לשון ידיעה שהמחבב את האדם מקרבו תגלו ויודעו ומכירו ולמה ידעתיו למען אשר יוה לפי שהוא מלוה את בניו עלי לשמור דרכי. ואם תפרשהו כתרגומו יודע אני בו שילוה את בניו וגו׳ אין למען נופל על הלשון: יצוה. לשון הווה כמו (לעיל ח) ככה יעשה ליוב (ע״פ ה׳ יתנו): למען הביא. כך הוא מלוה לבניו שמרו דרך ה׳ כדי שיביא ה׳ על אברהם וגו׳ על בית אברהם לא נאמר אלא על אברהם שעשה למצוה כל המעמיד בן לדיק כאלו לימו מת: (כ) ויאמר ה׳. אל אברהם שעשה כאשר אמר אלא יכשה ממנו: כי רבה. כל רבה שבמקרא הטעם למטה בני״ת לפי שהן מהורגמין גדולה או גדלה והולכת אבל זה טעמו למעלה ברי״ם לפי שמתורגם גדלה אבר כמו שפירשתי ויש השמם בתה הנה שבה ישמתך: (כא) ארדה נא. למד לדיינים שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראיה הכל כמו שפירשתי בפרשת הפלגה. ד״א ארדה נא לסוף מעשיהם: הכצעקתה. אל מדינה: הבאה אלי עשו. וכן עומדים במרדם כלה אני עושה בהם. ואם לא יעמדו במרדן אדעה מה אעשה להפרע מהן ביסורין ולא אכלה אותן. וכיולא בו מליטו במקום אחר: (שמות לג) ועתה הורד עדיך מעליך ואדעה מה אעשה לך. ולפיכך יש הפסק נקודת פסיק בין עשו לכלה כדי להפריד תיבה מחברתה. וכבותיהו דרשו הכלעקתה לעקת ריבה אחת שהרגוה מיתת משונה על שגזלה מזון לעני כמפורש בחלק:

למועד

וירא ליום רביעי

נביאים מלכים ב׳ ד׳

א וְאִמְּרַת לְמוֹעֲדָא הָדֵין כְּעִדָּנָא הָדָא אֲנָא חַיְתָא בְּרַת עַמָּא וְתֵאמֶר אֶל־
אֲדֹנָי אִישׁ הָאֱלֹהִים אַל־תְּכַזֵּב בְּשִׁפְחָתֶךָ: וַאֲמַר לְזִמְנָא
הָדֵין כְּעִדָּנָא דְּאַתְוֵן חַיָּיטִין תְּהֵא מְחַבָּקָא בְּרָא וְאָמְרַת כְּבָעוּ רְבוֹנִי נְבִיָּא
דַיְיָ לָא יְכַדֵּיב פִּתְגָמָךְ בְּאַמְתָךְ: ג וַתַּהַר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֵּן לַמּוֹעֵד
הַזֶּה כְּעִדָּנָא חַיְתָא אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע: וְעַדְיָאת אִתְּתָא וִילִידַת
בַּר לְזִמְנָא הָדֵין כְּעִדָּנָא דְּהוּא קַיָּמָא דִּי מַלֵּיל עִמַּהּ אֱלִישָׁע: ג וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד
וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּצֵא אֶל־אָבִיו אֶל־הַקְּצִרִים: וּרְבָא רַבְיָא וַהֲוָה יוֹמָא
וּנְפַק לְוַת אֲבוּהִי לְוַת חַצָּדַיָּא: ד וַיֹּאמֶר אֶל־אָבִיו רֹאשִׁי | רֹאשִׁי
וַיֹּאמֶר אֶל־הַנַּעַר שָׂאֵהוּ אֶל־אִמּוֹ: וַאֲמַר לַאֲבוּהִי רֵישִׁי רֵישִׁי וַאֲמַר
לְעוּלֵיָא סָבֵהִי אוֹבִילֵיהּ לְאִמֵּיהּ: ה וַיִּשָּׂאֵהוּ וַיְבִאֵהוּ אֶל־אִמּוֹ וַיֵּשֶׁב
עַל־בִּרְכֶּיהָ עַד־הַצָּהֳרַיִם וַיָּמֹת: וְנָסְבַתֵּיהּ וְאוֹבִילֵיהּ לְאִמֵּיהּ וִיתִיב עַל
בִּרְכָּהָא עַד עִידָן טִיְרָא וּמִית: ו וַתַּעַל וַתַּשְׁכִּבֵהוּ עַל־מִטַּת אִישׁ
הָאֱלֹהִים וַתִּסְגֹּר בַּעֲדוֹ וַתֵּצֵא: וְסַלִּיקַת וְאַשְׁכְּבַתֵּיהּ עַל עַרְסָא דְּנָבִיָּא
דַיְיָ וְאַנְפַּת בְּאַפּוֹהִי וּנְפַקַת:

רש״י

(א) למועד הזה כעת חיה. כמו בעת קיימת סיוס כך תסיס קיימת למועד הזה וחוכמת בן: אל תכזב. אל תרמני דבר שיפסוק ים לך כח לבקש רחמים שיתן לי בן שלא קיימת: (ד) ראשי ראשי. הגני חולה ברחש: ויאמר אביו אל אחד מהנערים:

כתובים משלי ד

א וַיִּרֲנִי וַיֹּאמֶר לִי יִתְמָךְ־דְּבָרַי לִבֶּךָ שְׁמֹר מִצְוֹתַי וֶחְיֵה:
וְאַלְפַנִי וַאֲמַר לִי יְיָ יְקַטֶּט מִלַּי לִבָּךְ נְטַר פִּקּוּדַי וֶחֱיֵה: ב קְנֵה
חָכְמָה קְנֵה בִינָה אַל־תִּשְׁכַּח וְאַל־תֵּט מֵאִמְרֵי־פִי: קְנֵה חָכְמְתָא
קְנֵה בִּינָה לָא תְנַשֵּׁי וְלָא תְסַטֵּי מִן מֵאמְרֵי פּוּמִי: ג אַל־תַּעֲזְבָהּ
ותשמרך

רש״י

(א) ויורני. על כך ויוכיחני: (ד) ראשית חכמה קנה חכמה. תחלת חכמתך

וְתִשְׁמָרֵךְ אֲהֻבָתָהּ וְתִצָּרֵךְ׃ וְלָא תִשְׁבַּקְיָה וְתִנְטְרִיךְ רַחֲמָהּ דְּתִשְׁגְּבִיךְ׃
ד רֵאשִׁית חָכְמָה קְנֵה חָכְמָה וּבְכָל־קִנְיָנְךָ קְנֵה בִינָה׃ רֵישׁ
חָכְמְתָא קְנֵה חָכְמְתָא וּבְכָל קִנְיָנָךְ קְנֵה בִיוְנָה׃ ה סַלְסְלֶהָ וְתָרוֹמְמֶךָּ
תְּכַבְּדֶךָּ כִּי תְחַבְּקֶנָּה׃ הַכְבֵּיהָ כִּי תְרוֹמְמָנָךְ וְחַבְּקֵיהָ דִי תְיַקְּרָךְ׃
ו תִּתֶּן לְרֹאשֶׁךָ לִוְיַת־חֵן עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת תְּמַגְּנֶךָּ׃ וְתֵשִׂים בְּרֵישָׁךְ
יַאֲיוּתָא דְחִסְדָּא כְּלִילָא דְשַׁבְהוֹרָא יַעֲלָךְ׃

רש"י

הכמיתך למוד מלחריס ולח"כ: ובכל קנינך וכו'. מחבוון הם מעלמך להסכיל הטעמים: (ה) סלסלה. חפשה הוי חוזר עליה לדקדק הם:

משנה בבא קמא פרק ד'

שׁוֹר שֶׁנָּגַח אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה שְׁוָרִים, זֶה אַחַר זֶה יְשַׁלֵּם לָאַחֲרוֹן שֶׁבָּהֶם
וְאִם יֵשׁ בּוֹ מוֹתָר יַחֲזִיר לְשֶׁלְּפָנָיו. וְאִם יֵשׁ בּוֹ מוֹתָר יַחֲזִיר לְשֶׁלְּפָנֵי
פָנָיו. וְהָאַחֲרוֹן אַחֲרוֹן נִשְׁבָּר. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר שׁוֹר שָׁוֶה
מָאתַיִם שֶׁנָּגַח שׁוֹר שָׁוֶה מָאתַיִם, וְאֵין הַנְּבֵלָה יָפָה כְלוּם. זֶה נוֹטֵל מָנֶה, וְזֶה
נוֹטֵל מָנֶה. חָזַר וְנָגַח שׁוֹר אַחַר שָׁוֶה מָאתַיִם. הָאַחֲרוֹן נוֹטֵל מָנֶה, וְשֶׁלְּפָנָיו
זֶה נוֹטֵל חֲמִשִּׁים זוּז, וְזֶה נוֹטֵל חֲמִשִּׁים זוּז. חָזַר וְנָגַח שׁוֹר אַחַר שָׁוֶה
מָאתַיִם. הָאַחֲרוֹן נוֹטֵל מָנֶה, וְשֶׁלְּפָנָיו חֲמִשִּׁים זוּז. וּשְׁנַיִם הָרִאשׁוֹנִים דִּינָר
זָהָב׃ ג שׁוֹר שֶׁהוּא מוּעָד לְמִינוֹ, וְאִינוֹ מוּעָד לְשְׁאִינוֹ מִינוֹ. מוּעָד לָאָדָם
ואינו

ברטנורא

פרק ד **א** שור שנגח ארבעה וחמשה. וכולם היה חס דמשלם מגופו: ישלם. חני נזק לאחרון. תחלה. בגמרא מוקי למתניתין. כגון שחפסו ניזק לשור המזיק לגבות ממנו ונעשה עליו שומר שכר וכניזל מתחת ידו והזיק הניזק הרחשון חייב כנזקיו לפיכך האחרון משלם חני נזקו משלם: אם יש בו מותר יחזיר לשלפניו. ה"ק חס יש בו מותר כנזקיו יחזיר לשלפניו כגון שחני נזק של הרחשון היה מנה וח"כ של האחרון היה חמשים והשור שוה מאתי' מחחיל' כשנגח שור זה שורו של הניזק הרחשון שחני נזקו מנה היה לניזק בשור זה מנה ולכעלים מנה וכשחפסו הניזק ונגח תחת ידו אין לכעלים להפסיד מנה שהיה להם בו שהרי לא היתה שמירתו עליהן אלא על הניזק שחופסו וכשהזיק לשני והיה חני נזקו ל' חכך הניזק הרחשון מן המנה שלו חמישים ונותן לזה הניזק השני והמותר עד המנה חוזר לו והכעלים נוטלים המנה שלהם: **ר"ש** אומר וכו'. ר"ש שכר שוחפי ניהו הכעלים והניזק בשור המזיק ושניהם מתהייבים בנזקיו כיון שור שוה מאתים שנגח וכו': ושלפניו. ואם ניזק רחשון: נוטל נ' זוז והבעלים נ' זוז. דים לניזק רחשון בו החני הלכך משלם חני תשלומי נזקו: חזר ונגח שור שוה מאתים האחרון נוטל מנה, החני מכל מי שהוא דמגופו משלם ונמלא חותו שלפניו שהיה החני שלו משלם מחלקו חני מנה שניטל האחרון: ושנים הראשונים. ניזק רחשון והבעלים שהי' להם לכל ג' רביע משלמין כל אחד רביעית נזקו: דינר זהב. שהם כ"ה דינרים של כסף: **ב** מועד לקטנים. לפנליס: אכרו לפני רבי יהודה. שחלו חלמידיו ממנו: מועד לשבחות. משני שהוח בטל ממלאכה

ודפחו

וירא ליום רביעי

וְאֵינוֹ מוּעָד לַבְּהֵמָה. מוּעָד לַקְּטַנִּים, וְאֵינוֹ מוּעָד לַגְּדוֹלִים. אֶת שֶׁהוּא כּוֹעֵד לוֹ. מְשַׁלֵּם נֵזֶק שָׁלֵם. וְאֶת שֶׁאֵינוֹ מוּעָד לוֹ. מְשַׁלֵּם חֲצִי נֵזֶק. אָמְרוּ לִפְנֵי רַבִּי יְהוּדָה הָרֵי שֶׁהוּא מוּעָד לַשַּׁבָּתוֹת, וְאֵינוֹ מוּעָד לַחוֹל. אָמַר לָהֶם לַשַּׁבָּתוֹת מְשַׁלֵּם נֵזֶק שָׁלֵם. לְיָמוֹת הַחוֹל מְשַׁלֵּם חֲצִי נֵזֶק. אֵימָתַי הוּא חַם. בְּשֶׁיַּחְזוֹר בּוֹ שְׁלֹשָׁה יְמֵי שַׁבָּתוֹת: ג שׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁנָגַח לְשׁוֹר שֶׁל הֶקְדֵּשׁ וְשֶׁל הֶקְדֵּשׁ שְׁנָגַח לְשׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל. פָּטוּר. שֶׁנֶּאֱמַר שׁוֹר רֵעֵהוּ. וְלֹא שׁוֹר שֶׁל הֶקְדֵּשׁ. שׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁנָגַח לְשׁוֹר שֶׁל גּוֹי פָּטוּר. וְשֶׁל גּוֹי שְׁנָגַח לְשׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל. בֵּין תָּם בֵּין מוּעָד. מְשַׁלֵּם נֵזֶק שָׁלֵם: ד שׁוֹר שֶׁל פִּקֵּחַ שְׁנָגַח שׁוֹר שֶׁל חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן חַיָּב. וְשֶׁל חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שְׁנָגַח שׁוֹר שֶׁל פִּקֵּחַ פָּטוּר. שׁוֹר שֶׁל חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שְׁנָגַח. בֵּית דִּין מַעֲמִידִים לָהֶם אַפּוֹטְרוֹפּוֹס. וּמְעִידִים לָהֶם בִּפְנֵי אַפּוֹטְרוֹפּוֹס נִתְפַּקֵּחַ הַחֵרֵשׁ. נִשְׁתַּפֵּה הַשּׁוֹטֶה. וְהִגְדִּיל הַקָּטָן. חָזַר לְתַמִּיתוֹ. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר הֲרֵי הוּא בְּחֶזְקָתוֹ. שׁוֹר הָאֲצְטָדִין אֵינוֹ חַיָּב מִיתָה. שֶׁנֶּאֱמַר כִּי יִגַּח וְלֹא יְשֻׁגַּח וְגוֹ': ה שׁוֹר שֶׁנָּגַח אֶת הָאָדָם וָמֵת. מוּעָד מְשַׁלֵּם כּוֹפֶר. וְתָם פָּטוּר מִן הַכּוֹפֶר. וְזֶה וְזֶה חַיָּבִים מִיתָה וְכֵן בְּבֵן. וְכֵן בַּבַּת. נָגַח עֶבֶד אוֹ אָמָה. נוֹתֵן שְׁלֹשִׁים סְלָעִים. בֵּין שֶׁהוּא יָפֶה מֵאָה מָנֶה. וּבֵין שֶׁאֵינוֹ יָפֶה אֶלָּא דִּינָר אֶחָד: ו שׁוֹר שֶׁהָיָה מִתְחַבֵּךְ בְּכוֹתֶל. וְנָפַל עַל הָאָדָם. נִתְכַּוֵּן לַהֲרוֹג אֶת הַבְּהֵמָה. וְהָרַג אֶת הָאָדָם. לְנוֹי וְהָרַג בֶּן יִשְׂרָאֵל. לַנְּפָלִים

והרג

ברטנורא

ודעתו וזה עליו לי נמי לפי שרואה כני אדם במלכושים נאים של שבת חשובים כשיגיו נכריס ואינו מכירם: ואינו מועד לחול. מה דינו: משיחזור בו ג' ימי שבתות. לאחר שהועד לשבתות העבירו לפניו שוורים כ' שבתות ולא נגח חזר לתמותו ואם חזר ונגח חינו משלם אלא חצי נזק: ג שור של ישראל שנגח שור של עכו"ם פטור. דכתיב שמד ויומד מרן רחה ויתר נויס. רחה שכא מלות שנלטוו בני נח אלא קיימו חותן ואומר היפיע מהר פארן נלה ממונן של עכו"ם והתירן מהר פארן משעה שסבב והחזיר את התורה על העכו"ם ולא קבלוה: ד ושל חרש שוטה וקטן שנגח שור של פקח פטור. שאין מעמידין אפוטרופוס לאם לנכסות מניפו דמטלטלי הוא ואמרינן בפרק קמא דף י"ל שוה כסף מלמד שאין כית דין נזקקים אלא לנכסים שים להן אחריו' ואוקימנא ביממי: מעמידין להם אפיטרופו וכו'. אם הזמקו ננחים מעמידין להם אפוטרופוס ולא משלם חני נזק אלא לעוי' מועד דכי הדר נגח משלם מן העליה וינבו הנזק מקרקע של יתומים: חזור לתמותו. דסבר מועד שלא מרצות בעליו ונכנס לרצות בעלים אחרים חזר לתמותו דרצות משוכה משל' את דין התרחתו: שור האצטדין. שמיוחד לנניחות ומלמדין אותו לכך: ה מועד משלם כופר. ואף על גב דכתיב דנגח קטני ליה אמכחין מועד כנון שהרג שלשה כותים אי נמי שהרג ג' ישרחלים טרפה דאטרפ' לא קטלינן ליה דנברת קטילה קטיל אי נמי דקטל ושרק לאנמ' לאחר שהעידו בו: וכן בבן וכן בבת. תינוק ותינוקת חייב עליהן סקילה וכופר כנדולים: ו שור שהיה מתחכך בכותל וכו' פטור. מן המיתה ואם היה מועד כנון שהי' מועד להתחכך בכותלים ולהפילם על כני אדם ונתחכך בכותל להנחתו והפילו על האדם ומת. השור פטור מן המיתה והבעלים משלמים את הכופר השור פטור מן המיתה דכתיב השור יסקל וגם בעליו יומת במיתת הבעלים כך מיתת השור מה בעלים אין חייבים

מיתה

וְדַרְגּ בֶּן קֵינָא. פָּטוּר: ז שׁוֹר הָאִשָּׁה. שׁוֹר הַיְתוֹמִים. שׁוֹר הָאַפּוֹטְרוֹפּוֹס. שׁוֹר הַמְדַבֵּר. שׁוֹר הַמְקֻדָּשׁ. שׁוֹר הַגֵּר שֶׁמֵּת וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים. הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִים מִיתָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שׁוֹר הַמְדַבֵּר. שׁוֹר הַמְקֻדָּשׁ. שׁוֹר הַגֵּר שֶׁמֵּת וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁין. פְּטוּרִים מִן הַמִּיתָה. לְפִי שֶׁאֵין לָהֶם בְּעָלִים: ח שׁוֹר שֶׁהוּא יוֹצֵא לְהֶפְקֵל. וְהֻקְדִּישׁוּ בְעָלָיו אֵינוֹ מֻקְדָּשׁ. שְׁחָטוֹ. בְּשָׂרוֹ אָסוּר. וְאִם עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ. הֻקְדִּישׁוּ בְעָלָיו מֻקְדָּשׁ. וְאִם שְׁחָטוֹ בְּשָׂרוֹ מוּתָּר: ט נִסְקְרוּ לְשׁוֹמֵר חִנָּם. וְלַשּׁוֹאֵל. לַנּוֹשֵׂא שָׂכָר. וְלַשּׂוֹכֵר. נִכְנְסוּ תַּחַת הַבְּעָלִים. מוֹעֵד מְשַׁלֵּם נָזָק שָׁלֵם. וְתָם מְשַׁלֵּם חֲצִי נָזָק. קְשָׁרוּ בְעָלָיו בְּמוֹסֵרָה. וְנֶעֱלַם בְּפָנָיו כָּרָאוּי. וְיָצָא וְהִזִּיק אֶחָד תָּם וְאֶחָד מוּעָד חַיָּב. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר תָּם חַיָּב. וּמוּעָד פָּטוּר. שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ בְעָלָיו וְשָׁמוֹר הוּא זֶה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֵין לוֹ שְׁמִירָה אֶלָּא סַכִּין:

ברמנורא

מיתה מם שרגו את הנפש עד שיהרגנו בכוונ' כך השור חינו חייב עד שיהרוג בכוונה והבעלים מצלמים את הכופר דכתיב מם כופר שהי' יכול לכתוב כופר יומת עליו מאי מם כופר לרבות ההורג שלא בכוונה להייב כופר: ז שור היתומים. שאין להם אפיטרופים ' ושור האפיטרופים. השור של היתומים הוא חלוי שעל אפיטרופים למרו: הרי אלו חייבין. דשמשה שור כתוכים כפרשה בנוגע אדם אד לניפיק ושמה לשמה שוורים הללו: ר' יהודה אומר שור הקדש שור הגר שמת ואין לו יורשים פטורים מן המיתה. לפי' נגח ואח"כ הקדיש נגח ואח"כ מת הגר היה פוסר ר"י ואין הלכ' כר"י: ח אם שחטו. אסור בהכילי' דכתיב סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו ממשמע שנ' סקול יסקל השור יודע שהוא נבל' אבלה אסורה בהכילה ומה ת"ל ולא יאכל את בשרו אלא לומר לך שאם קדם ושחטו לאחר שנגמר דינו אסור: הקדישו בעליו מוקדש. ונפקא מינ' דאי מתפדי מניה מעל: ט ונעל בפניו כראוי. כדלת איכולה לעמוד ברוח מצויה והיינו שמירה פחותה: ומ"ש פטור. מלא העלם' שכן אכל לו תמות במקומו' עומדת ומצלם מ"ש כתם דכתיב ולא יזמרנו נכי מועד הא שמרו כל דהו פטור מלא העלם': ר' אליעזר אומר אין לו שמירה. למועד: אלא סכין. עד שיהחנו. ולם מפליגת כדכר לרבי מאיר בשמירה פחותה חייב וכשאולה פטור ולרבי יהודה בשמירה פחותה נמי פטור מלא העלמה שכן אכל אכל חייב על לו תמות שכן עד שיזמרנו שמירה משאולה ולרבי אליעזר במשאולה נמי חייב והלכה כרבי יהוד' ומיהו מנוה לכתחל' לשחיט שור המועד כדי לסלק ההזק:

הלכה בבא קמא דף ל"ה ע"א

תַּנְיָא נִמְצֵי אָמְרִי שׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁל נָכְרִי פָּטוּר. שׁוֹר שֶׁל נָכְרִי שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל בֵּין תָּם בֵּין מוּעָד מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם שֶׁנֶּאֱמַר (חבקוק ג') עָמַד וַיְמֹדֵד אֶרֶץ רָאָה וַיַּתֵּר גּוֹיִם וַאֲמַר (ירמיה לג) הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן מָאי וַאֲמַר וְכִי תֵּימָא הָאי עָמַד וַיְמֹדֵד אֶרֶץ מִבָּעֵי לְכִדְרַב מָתְנָא וְכִדְרַב

יוכף

רש"י

הופיע. גיל' ממו' והתירן: מפארן. כשסכב והחזיר את התורה על כל האומות

ולא

וירא ליום רביעי

יוֹסֵף תָּא שְׁמַע הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן מִפָּארָן הוֹפִיעַ מָמוֹנָם לְיִשְׂרָאֵל. מַאי דְּרַב מַתְנָא דְּאָמַר רַב מַתְנָא עָמַד וַיְמוֹדֵד אֶרֶץ רָאָה וַיִּתֵּר גּוֹיִם מַה רָאָה רָאָה שֶׁבַע מִצְוֹת שֶׁנִּצְטַוּוּ עֲלֵיהֶם בְּנֵי נֹחַ וְלֹא קִיְּימוּם עָמַד וְהִגְלָה אוֹתָם מֵעַל אַדְמָתָם. וּמַאי מַשְׁמַע דְּהַאי וַיִּתֵּר לְישָׁנָא דְּאַגָּלְוֵיי הוּא כְּתִיב הָכָא וַיִּתֵּר גּוֹיִם וּכְתִיב הָתָם (ויקרא יא) לְנַתֵּר בָּהֶן עַל הָאָרֶץ וּמְתַרְגְּמִינַן לְקַפָּצָא בְּהוֹן עַל אַרְעָא מַאי דְּרַב יוֹסֵף דְּאָמַר רַב יוֹסֵף עָמַד וַיְמוֹדֵד אֶרֶץ רָאָה וַיִּתֵּר גּוֹיִם מַה רָאָה רָאָה שֶׁבַע מִצְוֹת שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם בְּנֵי נֹחַ וְלֹא קִיְּימוּ עָמַד וְהִתִּירָן לָהֶם אִיתְּגּוּרֵי אִתְּגּוֹר אִם כֵּן מָצִינוּ הוֹטֵא נִשְׂכָּר. אָמַר מָר בְּרִיהּ דְּרַבִינָא לוֹמַר שֶׁאֲפִילּוּ מְקַיְּימִין אוֹתָן אֵין מְקַבְּלִין עֲלֵיהֶן שָׂכָר. וְלֹא וְהָתַנְיָא רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מִנַּיִן שֶׁאֲפִילּוּ גּוֹי וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה שֶׁהוּא כְּכֹהֵן גָּדוֹל תַּלְמוּד לוֹמַר (ויקרא יח) אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵל לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא אָדָם הָא לְמַדְתָּ שֶׁאֲפִילּוּ גּוֹי וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה הֲרֵי הוּא כְּכֹהֵן גָּדוֹל אֲמְרֵי אֵין מְקַבְּלִין עֲלֵיהֶן שָׂכָר כְּמִצְוָּה וְעוֹשֶׂה אֶלָּא כְּמִי שֶׁאֵינוֹ מִצְוָּה וְעוֹשֶׂה דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא גָּדוֹל הַמִּצְוָּה וְעוֹשֶׂה יוֹתֵר מִמִּי שֶׁאֵינוֹ מִצְוָּה וְעוֹשֶׂה:

רש"י

ולא קבלוה: והגלה אותם. כגון כפתוריים היולחים מכפתור וכגון ובשעיר ישבו החוריס וגו': לומר שאפילו מקיימין אותם וכו'. שהרי חינם מלוויס לחכל מעוכם לח פטרם:

זוהר וירא דף ק"ח ע"ב

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי הָווּ קַיְּימֵי יוֹמָא חַד וַעֲבָקִי בְּהַאי קְרָא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כְּתִיב (דברים ח') אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֵּנוּת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תֶחְסַר כָּל בָּהּ. הַאי בָּהּ בָּהּ תְּרֵי זִמְנֵי אֲמָאי: אֶלָּא הָא אִתְּמַר דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא פָּלִיג כָּל עַמִּין וְאַרְעָאן לְמִמְנָן שְׁלִיחָן וְאַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל לָא שַׁלִּיט בָּהּ מַלְאָכָא וְלָא מְמָנָא אַחֲרָא אֶלָּא אִיהוּ בִּלְחוֹדוֹי בְּגִין כָּךְ אָעִיל לְעַמָּא דִּלָּא שַׁלִּיט בָּהּ אַחֲרָא לְאַרְעָא דִּלָּא שַׁלִּיט בָּהּ אַחֲרָא. תָּא חֲזֵי קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יָהִיב מְזוֹנָא תַּמָּן בְּקַדְמֵיתָא וּלְבָתַר לְכָל עַלְמָא. כָּל שְׁאַר

עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה בְּמַסְכְּנוּת וְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל לָאו הָכִי אֶלָּא אַרְעָא יִשְׂרָאֵל אִתְּזַן בְּקִדְמֵיתָא וּלְבָתַר כָּל עַלְמָא. וּבְנִין בַּךְ אֲרֵי אֲשֶׁר לֹא בְמַסְכְּנוּת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם אֶלָּא בְּעִתִּירוּ בְּסִפּוּקָא דְכֻלָּא תֹּאכַל בָּהּ וְלָא בְּאַתַר אָחֳרָא. בָּהּ בְּקַדִּישׁוּ דְאַרְעָא בָּהּ שַׂרְיָא מְהֵימְנוּתָא עִמָּהּ בָּהּ שַׂרְיָא בִּרְכָתָא דְלָעֵילָּא וְלָא בְּאַתַר אָחֳרָא. תָּא חֲזֵי כְּתִיב כִּנְעַן יְיָ כְּאַרְצַיִם מִצְרַיִם עַד הָכָא לָא אִתְיְדַע גַּן יְיָ אִי הוּא אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִי אִיהוּ אֶרֶץ סְדוֹם וְאִי אִיהוּ גַּן יְיָ דְאָקְרֵי גַּן עֵדֶן. אֶלָּא כִּנְעַן יְיָ דְּאִית בֵּיהּ סְפוּקָא וְעִדּוּנָא דְכֻלָּא הָכִי נָמֵי הָוָה סְדוֹם וְהָכִי נָמֵי מִצְרַיִם. מַה גַּן יְיָ לָא אִצְטְרִיךְ בַּר נָשׁ לְאַשְׁקָאָה לֵיהּ אוֹף מִצְרַיִם לָא אִצְטְרִיךְ אַחֲרָא לְאַשְׁקָאָה לֵיהּ בְּגִין דְּנִילוֹס אִיהוּ אַפִּיק וְאַשְׁקֵי לְכָל אַרְעָא דְמִצְרַיִם. תָּא חֲזֵי כַּמָּה כְתִיב (בראשית י"ג) וְהָיָה אֲשֶׁר לֹא יַעֲלֶה מֵאֵת מִשְׁפְּחוֹת הָאָרֶץ אֶל יְרוּשָׁלַיִם וְנוֹמֵר דָּא הוּא עֲנָשָׁא דְיִלְהוֹן דְּאִתְמְנַע מִנְּהוֹן מְטָרָא מַה כְתִיב וְאִם מִשְׁפַּחַת מִצְרַיִם לֹא תַעֲלֶה וְלֹא בָאָה וְנוֹמֵר. חָמֵי דְּלָא כְתִיב וְלֹא עֲלֵיהֶם יִהְיֶה הַגֶּשֶׁם בְּגִין דְּלָא נָחִית מְטָרָא לְמִצְרַיִם וְלָא אִיצְטְרִיךְ לֵיהּ אֶלָּא עוֹנָשָׁא דְיִלְהוֹן מַה הוּא דִכְתִיב וְזֹאת תִּהְיֶה הַמַּגֵּפָה אֲשֶׁר יִגּוֹף יְיָ אֶת כָּל הָעַמִּים וְנוֹמֵר בְּגִין דְּמִצְרַיִם לָא צְרִיכִין לְמְטָרָא אוֹף סְדוֹם מַה כְתִיב בֵּיהּ כִּי כֻלָּהּ מַשְׁקֶה כָּל עִדּוּנִין דְּעַלְמָא הָוֹו בָּהּ וְעַל דָּא לָא בָּעָאן דְּבְנֵי נָשָׁא אַחֲרָנִין יִתְעַדְּנוּן בָּהּ. רַבִּי חִיָּיא אָמַר אִינּוּן הָווּ חַיָּבִין מִגַּרְמַיְיהוּ וּמְמַטְרְנִיתְהוֹן דְּכָל בַּר נָשׁ דְּאִיהוּ צַר עֵינָא לְגַבֵּי מְסַכְּנָא יָאוֹת הוּא דְלָא יִתְקַיֵּים בְּעַלְמָא וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְּלֵית לֵיהּ חַיִּים לְעַלְמָא דְאָתֵי. וְכָל מָאן דְּאִיהוּ זַוְּתָן לְגַבֵּי מְסַכְּנָא יָאוֹת הוּא דְיִתְקַיֵּים בְּעַלְמָא וְיִתְקַיֵּים עַלְמָא בְּגִינֵיהּ וְאִית לֵיהּ חַיִּים וְאוֹרְכָא דְחַיֵּי לְעַלְמָא דְאָתֵי:

יוסף לחק

הלכה פסוקה

ש"ע ח"מ מסי' רכ"ו

▪ אָסוּר לְהוֹנוֹת אֶת חֲבֵירוֹ בֵּין בְּמֶקַח בֵּין בְּמִמְכָּרוֹ וְאֵיזֶהוּ מֶהֶם שֶׁאִינָהּ בֵּין לוֹקֵחַ בֵּין מוֹכֵר עוֹבֵר בְּלָאו: ▪ כַּמָּה תְּהֵא הָאוֹנָאָה וְיִהְיֶה חַיָּיב לְהַשִּׁיב שְׁתוּת בְּשׁוּמָה כֵּיצַד חֲרֵי שָׁמְכַר שָׁוֶה שֵׁשׁ אוֹ שָׁוֶה שִׁבְעָ בְּשֵׁשׁ אוֹ שָׁוֶה חֲמֵשׁ בְּשֵׁשׁ אוֹ שָׁוֶה שֵׁשׁ בְּשִׁבְעָ אוֹנָאָה הַמֶּקַח וְחַיָּיב הַמְּאַנֶּה לְשַׁלֵּם הָאוֹנָאָה וּלְהַחֲזִירָהּ כּוּלָּהּ לַמְּתָאַנֶּה: ▪ הָיְתָה הָאוֹנָאָה פְּחוּתָה מִזֶּה בְּכָל שֶׁהוּא בְּגוֹן שֶׁמָּכַר שָׁוֶה שִׁבְעִים

בששים

מוסר

מספר חרדים דף ס"ו ע"ב

יְהִי כָּל דְּבָרֶיךָ בְּבוּד נָדוֹל וּפִיּוּם לַבּוֹרֵא וְגַם לְבְרִיּוֹתָיו מִיְּרָאָתוֹ לְקַטָּנִים וְלַגְּדוֹלִים לְרָעִים וְלַטּוֹבִים בְּלֵב נָקִי וּבְר וְשָׁפֵל וְסָבְלָן בְּפִתְחַ תִּשָּׂא הֲדָמָה כִּי אַתָּה מִן הַפּוֹעֲלִים אֲשֶׁר בְּפִתְחַ יִשְׂאוּ וְיוֹתֵר מֵהַמָּה כְּשׁוּר לַעוֹל וְכַחֲמוֹר לְמַשּׂוּי הֱוֵי מַמְתִּין הַפֶּבֶל לְעֵת בּוֹאוֹ פָּתְאוֹם וְלֹא תִבְעַט כִּי יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ חִידּוּשׁ. תְּדַמֶּה כִּי פְּסוּת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ חוֹפֵף עָלֶיךָ הַעֲשֵׂה בּוֹ כְּשֶׁלָּמָּה וּלְכָל יִשְׂרָאֵל שֶׁתִּדְבְּקֵהוּ לַעֲבוֹדָתוֹ

יתברך

וירא ליום רביעי

בְּשִׁשִּׁים וּפְרוּטָה אֵינוֹ חַיָּב לְהַחֲזִיר קְלוּם שֶׁכָּל פְּחוּת מִשְּׁתוּת דָּרָךְ הַכֹּל לְמֹחל בּוֹ: י הָיְתָה הָאוֹנָאָה יְתֵרָה עַל הַשְּׁתוּת כָּל שֶׁהוּא כְּגוֹן שֶׁמָּכַר שְׁוָה שִׁשִּׁים בְּחֲמִשִּׁים פְּחוּת פְּרוּטָה בְּכָל הַמָּקוֹם וְהַמְּתְאֻנֶּה יָכוֹל לְהַחֲזִיר הַחֵפֶץ וְלֹא יְקַנֶּה כְּלָל אֲבָל הַמְּאֻנֶּה אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר אִם רָצָה זֶה וְקִבֵּל:

יִתְבָּרַךְ. תַּרְמָה לְכִסּוּתוֹ בְּשִׁלְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְיִהְיֶה כָּל הַלַּיְלָה בָּגֵר הַמֻּלָּךְ בְּחָטָאוֹת פֶּן יָסִיר בִּגְדוֹ מֵעָלֶיךָ וְתִהְיֶה עֶרוֹם מֻכָּנוּ וְאַל תֵּרַע בְּגָדֶיךָ בְּחָמְתָךְ דַּחֲנִי כְּעוֹבֵר עֲבוֹדָה זָרָה הוֹאִיל וְהָאָדָם חוֹטֵא אֵינוֹ רוֹאֶה בְּעֵינָיו בְּמוֹשְׁכָלוֹת אֶלָּא בְּבִזְיוֹנָשׁ הַעֵירוּ הַבּוֹרֵא כְּשֶׁהֵי אוֹתוֹת עָלָיו אַחַת בִּכְשָׁרוֹ בְּרִית קֹדֶשׁ וְאַחַת תְּפִילִין וּבְשַׁבָּת הַשַּׁבָּת אוֹת הִיא וְרָאוּי שֶׁלֹּא יַחְסְרוּ אֲלוּ שְׁתֵּי אוֹתוֹת לְאוֹתוֹת עֲבוֹדוֹת אַהֲבָה. כְּשֵׁם שֶׁהִפְעִם אָסוּר בְּהִ הֶעְצְבוֹן מִן הָאֲבֵק שֶׁכֵּל עֲבֵירָה יֵשׁ לָהּ אֲבָק כְּדֶאֱמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אֲבָק רְבִית אֲבָק לָשׁוֹן הָרָע וְהַלַּל הַגָּזָל כְּשֶׁהַלַּהְ אָדָם אֶחָד לְנַסּוֹתוֹ אִם יַכְעִס וְלֹא נִתְעַצֵּב אֲלָא רָאוּי לָאָדָם לְקַח בְּנַחַת כָּל אֲשֶׁר יָבֹא עָלָיו לְכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יִשְׁמַע לְשְׁתּוֹק וְלוֹמַר גַּם זוּ לְטוֹבָה בְּשִׂמְחָה. הַדְּבָרִים בְּטֵלִים בִּבְרִית הַלָּשׁוֹן בִּזְרַע לְבְטָלָה בִּבְרִית הַמְּעוֹר דָּמִי וְעַל דָּא כְּתִיב הוֹגַעְתָּם אֶת ה׳ בְּדִבְרֵיכֶם שְׁפִירְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲנִי סוֹבֵל הָעוֹלָם וַאֲנִי יָגֵעַ וּבְדִבְרִים בְּטֵלִים אֲנִי יָגֵעַ וְכָמָה יִהְיֶה אָדָם עָז פָּנִים וְיָגֵעַ בּוֹרְאוֹ חָלִילָה לָכֵן אַל יוֹצִיא מִלָּה מִפִּיו לְבַטָּלָה אֶלָּא תּוֹרָה אוֹ עֲבוֹדָה אוֹ הוֹדָאָה אוֹ שָׁלוֹם. מִי שֶׁאָבַד לוֹ פְּרַח הַיִּתָּכֵן שֶׁכְּעַצְבוֹנוֹ וַבַעְסוֹ יְשַׁבֵּר כְּלֵי שֻׁשָּׁוֹה אֶלֶף פְּרָחִים לֹא יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ כֵּן אָדָם יַבַּדְתָּ כִּי נִשְׁמָתְךָ מוֹשֵׁב אֱלֹהִים וּבְכַעְסְךָ וְעִצְבוֹנְךָ יִסְתַּלֵּק וְאֵיךְ תַּעֲצֹב עַל חַיֵּי שָׁעָה וְתֹאבַד חַיֵּי עוֹלָם לָכֵן כְּבֵיל בְּשִׂמְחָה בְּהַלֵּל כָּל הַבָּא עָלֶיךָ וְלֹא תַעֲוֹב אֶת מַלְכְּךָ וְיִהְי זֹאת נַחֲמָתְךָ כִּי בּוֹ תִדְבָּק וְהוּא יָאֵר פָּנָיו אֵלֶיךָ וְאַתָּה אֲלָיו יִתְבָּרַךְ:

וירא יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אהרונה דשם ב״ן לקנות דארת רוח יתרה משבת הבאה:

כב וַיִּפְנוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ סְדֹמָה וְאַבְרָהָם עוֹדֶנּוּ
עֹמֵד לִפְנֵי יְהוָה: וְאַתְּפְנִיאוּ מִתַּמָּן גְּבַרְיָא וַאֲזָלוּ לְסְדוֹם וְאַבְרָהָם עַד
כְּעַן מְשַׁמֵּשׁ בְּצִלּוֹ קֳדָם יְיָ: כג וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמַר הַאַף
תִּסְפֶּה צַדִּיק עִם רָשָׁע: וְקָרֵב אַבְרָהָם וַאֲמַר הֲבִרְנַז תְּשֵׁיצִי זַכָּאָה

רש״י עם

(כב) ויפנו משם. ממקום שהבריהם ליווה שם: ואברהם עודנו עומד לפני ה׳. והלא לא הלך לעמוד לפניו אלא הקב״ה בא אצלו ואמר לו זעקת סדום ועמורה כי רבה והיה לו לכתוב וה׳ עודנו עומד לפני אברהם אלא תיקון סופרים הוא זה (ב״ר) (אחר הפסוקו רז״ל לכתוב כן): (כג) ויגש אברהם. מלינו הגשה למלחמה (ס״ב י) ואם יואב וגו׳ הגשה לפיוס ויגש אליו יהודה. והגשה לתפלה (מ״ח יח) ויגש אליהו הנביא ולכל אלה נכנס אברהם לדבר קשות ולפיוס ולתפלה: האף תספה. הגש תספה ולתרגום של אונקלוס שתרגמו

לשון

עם חיבא: כד אולי יש חמשים צדיקם בתוך העיר
האף תספה ולא־תשא למקום למען חמשים
הצדיקם אשר בקרבה: מאים אית חמשין זכאין בגו קרתא
הברגז תשיצי ולא תשבוק לאתרא בדיל חמשין זכאין די בגוה:
כה חללה לך מעשת | כדבר הזה להמית צדיק עם־
רשע והיה כצדיק כרשע חללה לך השפט כל־
הארץ לא יעשה משפט: קושטא אנון דינך מלמעבד כפתגמא
הדין לקטלא זכאה עם חייבא ויהי זכאה כחייבא קושטא אנון דינך דדן
(נ״י הדין) כל ארעא לא (נ״י ברם) יעבד דינא: כו ויאמר יהוה אם־
אמצא בסדם חמשים צדיקם בתוך העיר ונשאתי
לכל־המקום בעבורם: ואמר יי אם אשכח בסדום חמשין זכאין
בגו קרתא ואשבוק לכל אתרא בדילהון:

רש״י

לסין ריגז כך פירושו האף ימיקך שתספה לדיק עם רשע: (כד) אולי יש חמשים צדיקים. עשרה לדיקים לכל כרך וכרך כי ה׳ מקומות יש: (כה) חלילה לך. וא״ת לא ילילו הלדיקים את הרשעים למה תמית הלדיקים: חלילה לך חולין הוא לך יאמרו כך הוא חומנתו שוטף הכל לדיקים ורשעים כך עשית לדור המבול ולדור הפלגה: כדבר הזה. לא הוא ולא כיוצא בו: חלילה לך. לשולם הבא: השופט כל הארץ. נקוד בחטף פת״ח ה״א של הכופט לשון תמיה וכי מי שהוא שופט לא יעשה משפט לאמת: (כו) אם אמצא בסדום וגו׳ לכל המקום. לכל הכרכים ולפי שסדום היתה מטרפולין ותשובה מכולם תלה בה הכתוב:

מלכים ב׳ ד׳

א ותקרא אל־אישה ותאמר שלחה נא לי אחד מן־הנערים
ואחת האתנות וארוצה עד־איש האלהים ואשובה:
וקרת לבעלה ואמרת שדר כען לי חד מן עולמיא וחדא מן אתניא ואתמטי
לות נביא דיי ואתוב: ג ויאמר מדוע אתי הלכתי אליו היום
לא־חדש ולא שבת ותאמר שלום: ואמר מה דין אתי דזלת לותיה

* הלכת קרי. * את קרי.

וירא ליום חמישי

יוֹמָא דֵּין לָא יָרַח וְלָא שַׁבְתָּא וַאֲמַרַת שְׁלָם׃ ג וַתַּחְבּוֹשׁ הָאָתוֹן וַתֹּאמֶר
אֶל־נַעֲרָהּ נְהַג וְלֵךְ אַל־תַּעֲצַר־לִי לִרְכֹּב כִּי אִם־אָמַרְתִּי לָךְ׃
וְזַרִיזַת אַתְנָא וַאֲמַרַת לְעוּלֵימָהָא דַּבַּר וֶאֱזִיל לָא תְּדַחוֹק עֲלַי לְמִרְכַּב אֲדָהָן
כַּד אֵימַר לָךְ׃ ד וַתֵּלֶךְ וַתָּבֹא אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הַר הַכַּרְמֶל
וַיְהִי כִּרְאוֹת אִישׁ הָאֱלֹהִים אוֹתָהּ מִנֶּגֶד וַיֹּאמֶר אֶל־גֵּיחֲזִי נַעֲרוֹ
הִנֵּה הַשּׁוּנַמִּית הַלָּז׃ וְאִזְלַת וְאַתַּת לְוָת נְבִיָּא דַיְיָ לְטוּר כַּרְמְלָא וַהֲוָה
כַּד חֲזָא נְבִיָּא דַיְיָ יָתַהּ מְקַבֵּיל וַאֲמַר לְגֵיחֲזִי עוּלֵמֵיהּ הָא שׁוּנַמִּית דֵּיכִי׃
ה עַתָּה רֽוּץ־נָא לִקְרָאתָהּ וְאֱמֹר־לָהּ הֲשָׁלוֹם לָךְ הֲשָׁלוֹם לְאִישֵׁךְ
הֲשָׁלוֹם לַיֶּלֶד וַתֹּאמֶר שָׁלוֹם׃ כְּעַן רַחוּט כְּעַן לָקַדְמוּתָהּ וַאֲמַר לָהּ
הַשְׁלָם לִיךְ הַשְׁלָם לְבַעְלִיךְ הַשְׁלָם לְרַבְיָא וַאֲמַרַת שְׁלָם׃

רש"י

(ג) ותחבוש. ותחגור: נהג ולך. מהרס: אל תעצר. לג תעכב מל ידי הרכיבה:

כתובים משלי ד

א שִׁמְעוּ בָנִים מוּסַר אָבִי וְהַקְשִׁיבוּ לָדַעַת בִּינָה׃ שִׁמְעוּ בְּנֵי
מָנֵי וְנִסְגְּיוּן שַׁנָּיָא דְּחַיָּךְ׃ ב כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אַל־תַּעֲזֹבוּ
בְּמַעְגְּלֵי־יֹשֶׁר׃ אֹרְחָתָא דְּחַכְמְתָא אֲלַפְתָּךְ וְהַלֶּכְתָּךְ בִּשְׁבִילֵי תְרֵיצִי׃
ג בֶּלֶכְתֵּךְ לָא־יֵצַר צַעֲדֵךְ וְאִם־תָּרוּץ לָא תִכָּשֵׁל׃ בַּד תֵּיזִיל לָא
תִּתְעוֹק אָרְחָךְ וְאִין תִּרְהַט לָא תִּתָּקֵל׃ ד הַחֲזֵק בַּמּוּסָר אַל־תֶּרֶף נִצְּרָהּ
כִּי־הִיא חַיֶּיךָ׃ תְּתַחֲזַק בְּמַרְדּוּתָא וְלָא תְרַפֵּא נְטַרֵיהּ מְטוֹל דְּהוּא חַיָּיךְ׃
ה בְּאֹרַח רְשָׁעִים אַל־תָּבֹא וְאַל־תֵּאַשֵּׁר בְּדֶרֶךְ רָעִים׃ בְּאָרְחָתָא
דְּרַשִׁיעֵי לָא תֵיזִיל וְלָא תִטַּן בְּאָרְחָא דְּבִישִׁין׃

רש"י

(ג) לא יצר. לג יהמ נר ודמוק: (ד) אל תרף. לג תעזוב: (ה) ואל תאשר. לג תדרך:

משנה זבחים פרק ד׳

א בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים כָּל הַנְּתָנִין עַל טְוִבַּחַ הַחִיצוֹן שֶׁאִם נָתַן מַתָּנָה אַחַת

ברטנורא כפר

פרק ד א בש"א כל הניתנין על מזבח החיצון ים מהן שעטונין ד' מחנית וים שעטונין כ'

כֶּפֶר. וּבְחַטָּאת שְׁתֵּי מַתָּנוֹת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים אַף חַטָּאת שֶׁנִּתְּנָה
מַתָּנָה אַחַת כִּפֶּר. לְפִיכָךְ אִם נָתַן אֶת הָרִאשׁוֹנָה כְּתִקָּנָהּ. וְאֶת הַשְּׁנִיָּה חוּץ
לִזְמַנָּהּ כִּפֶּר. נָתַן אֶת הָרִאשׁוֹנָה חוּץ לִזְמַנָּהּ. וְאֶת הַשְּׁנִיָּה חוּץ לִמְקוֹמָהּ.
פָּגוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת: ג כָּל הַנְּתָנִין עַל מִזְבַּח הַפְּנִימִי שֶׁאִם חִסֵּר אַחַת
מִן הַמַּתָּנוֹת לֹא כִפֶּר. לְפִיכָךְ אִם נָתַן כֻּלָּן כְּתִקָּנָן וְאַחַת שֶׁלֹּא כְתִקָּנָהּ. פָּסוּל
וְאֵין בּוֹ כָּרֵת: ג אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם פִּגּוּל. הַקְּטֹרֶת
וְהַלְּבוֹנָה וְהַקְּטֹרֶת. וּמְנָחַת כֹּהֲנִים. וּמְנָחַת כֹּהֵן מָשִׁיחַ. (וּמְנָחַת נְסָכִים) וְהַדָּם.
וְהַנְּסָכִים הַבָּאִים בִּפְנֵי עַצְמָן. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אַף הַבָּאִים
עִם הַבְּהֵמָה. לוֹג שֶׁבֶּן שֶׁל מְצוֹרָע. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵין חַיָּבִין עָלָיו מִשּׁוּם
פִּגּוּל

ברטנורא

שניס שהן תרבע וים שטעונין מתנה ג', כדתנן בתיוך פירקין והשתא קאמר דכולן שלא נתן חלא מתנה ג' כדישבך כפר דכתיב ודם וזכחיך יצפך שפיכ' תחת משמע מדלא כתיב שביב דמשמע כ' מתנו' שהן ד': ובחטאת ב' מתנות. שלש פרשיות נאמרו בחטאות החיצונות בויקרא תחת כשעיר נשיא ושתים בחטאת יחיד ג' בכבש וג' בשעירה בשתים כתיב על קרנת מזבח והג' מלא וכ"ש ים להס ים מס למקרא הרי כאן שמה ואין במזבח אלא ד' והכ' היתרות לא נאמרו אלא שמנהן הכתוב לעכב וכ"ה שכרי אהני מקרא דמשמע שם ואהני מסורת דמשמע תרבע הילכך שפי חדא מחסורת וכגר חדא ממקרא והוו להו חמש ד' למזה וחד לעכב ומס נתן מתנה אחת כפר: לפיכך. חטאת וכל הזבחים לבית הלל. ולבית שמאי אחר הזבחים מון החטאת: נתן את הראשונה בתקונה ואת השניה. כמחשב' תכילת כפר חון לזמנה: כפר. וכפר הקרבן ליקרב ע"י מתנ' דחשוכה דאין השניה מתרת הכפר שהרי הותר ע"י מתנה דחשוב הלכך אינה מפגל': נתן את הראשונה חוץ לזמנה וכו' פיגול וחייבין עליו כרת. שאין מחשבה חון למקומו דשני' מוציאתו מידי פיגול שהרי הוקבע כחשוכה שקרב כל מתיריו: ב אם חסר אחת מכל המתנות לא כפר. דכפר השלם דבר כתיב ושמה לפר כפר שם' לפר החטאת כן יעש' ו ומקרא שלי"ל הוא שהרי כל עבודותיו מפרשו בו חלא לכפול בחוהרת הזאו' שבו הוא לחתן והכי משמע ושם' ו כאשר כתבתי ו עשיותיו ושנה עליהם לעכב שאם חסר אחת מכל המתנות לא כיפר: לפיכך אם נתנו כולן בתקנן. הואיל וכלן מתירות אין זו מתרת כלא זו ואין זו מפגלת כלא זו: ואחת שלא בתקונה. כמחשבת חוץ לזמנו: פסיל. שלא הותר כחשוכות: ואין בו כרת. שאין מפגלים בחני מתיר: ג אלו דברים שאין חייבין עליהם כרת בחילתן משום פגול: הקומץ. שם קמץ של מנת לאכול שירי למחר ונתפגלה המנח' שחינה נאכלת אלא ליום ולי' אין האוכל את הקומץ בכרת שאין פגול אל אלא על דבר שיש לו מתירין אחרים דפגול משלמים ילפינן ליה דכתיב ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו וגומר מה שלמים מיוחדי' שיש להן מתירין בין לאדם בין למזבח שהדם מתיר להקטיר האימורין למזבח והאימורין מתירין הבשר לאדם וחייבין עליהם משום פיגול אף כל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח חייבין עליו משום פיגול לאפוקי כל הנך דהשיב במתניתין שאין להם מתירין אלא הן עצמן מתירין לאחרים שהאוכל מהן אינו חייב משום פגול: והלבונה. אין אחר מתירה אלא היא מתרת את המנח' כמו הקומץ: מנחת נדבת כהנים. כולה כליל ואינ' נקמצת הלכך אין אחר מתירה: ומנחת כהן משיח. דהייט הכיתי כ"ג שהיא קרבה בכל יום מחציתה בבקר ומחציתה בערב ומנחת נסכים ל"ג דהא מפליג פלינהו בה וים חילוק בין כהה עם הזכה לכהה בפני עצמה: והדם. הוא המתיר: והנסכים הבאים בפני עצמן. כגון שהתנדב מנחת נסכים בלא זבח דתמרינן במנח' מתנדב אחד מנחת נסכים בפני עצמה. ג"י הכיתה בשכל הזבח אלא שהבית זבחו היום ונסכיו למחר דאמר מר ומנחתם ונסכיהם תפילו למחר אחל מביאין עם זבחו ופגל בזבח נתפגלו הנסכים: וחב"א אף הבאים עם הבהמה. דכיון דיכו' להקריב נסכים למחר. נמלא שאין הזבח

מתירן

וירא ליום חמישי

פָּגוּל. וְרַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר חַיָּבִים עָלָיו מִשּׁוּם פִּגּוּל. שֶׁדַּם הָאָשָׁם מַתִּירוֹ. וְכָל שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַתִּירִים. בֵּין לָאָדָם בֵּין לַמִּזְבֵּחַ. חַיָּבִין עָלָיו מִשּׁוּם פִּגּוּל: ד הָעוֹלָה דָּמָהּ מַתִּיר אֶת בְּשָׂרָהּ לַמִּזְבֵּחַ. וְעוֹרָהּ לַכֹּהֲנִים. עוֹלַת הָעוֹף דָּמָהּ מַתִּיר אֶת בְּשָׂרָהּ לַמִּזְבֵּחַ. חֲטֹאת הָעוֹף דָּמָהּ מַתִּיר אֶת בְּשָׂרָהּ לַכֹּהֲנִים. פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים. וּשְׂעִירִים הַנִּשְׂרָפִים. דָּמָן מַתִּיר אֶת אֵיטְוּרֵיהֶן לְיָקָרֵב. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כָּל שֶׁאֵינוֹ עַל מִזְבַּח הַחִיצוֹן בַּשְׁמִים. אֵין הַיָּבִין עָלָיו מִשּׁוּם פִּגּוּל: ה הָקְדֵּשֵׁי עִיבְּדֵי עֲבוֹדַת אֲלִילִים. אֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פִּגּוּל נוֹתָר וְטָמֵא. וְהַשְּׁחָטָן בַּחוּץ פָּטוּר. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי מְחַיֵּב. דְּבָרִים שֶׁאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם פִּגּוּל. חַיָּבִים עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם נוֹתָר. מִשּׁוּם טָמֵא. חוּץ מִן הַדָּם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר בְּדָבָר שֶׁדַּרְכָּן לְהֵאָכֵל. אֲבָל פִּגּוּן הָעֲצָמִים וְהַגִּבְוֹנָה וְהַקְּטֹרֶת אֵין הַיָּבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם טִימְאָה: ו לְשֵׁם שִׁשָּׁה דְבָרִים הַזֶּבַח נִזְבָּח לְשֵׁם זֶבַח. לְשֵׁם זוֹבֵחַ. לְשֵׁם הַשֵּׁב. לְשֵׁם אִשִּׁים. לְשֵׁם רֵיחַ. לשם

ברטנורא

מתירין ליקרב חלה הן מתירין את עצמן והלכ' כחכמים: לוג שמן של מצורע. שיריו נאכלים: אין חייבין עליו משום פיגול. אם סיגל בהסס לא נתפגל הלוג אף על פי שהלוג תלוי בהסס דכתיב על דם האסם דאם לא נתן מדם האסם תחילה אין נתינת השמן כלום אפ"ה כיון דאדם מכיח אסמו עכשיו ולינו עד ג' ימים נמלא שאין האסם מתירו וכיון דאין לו מתירין אין חייבין עליו משום פיגול: ור"מ אומר. ליג הכא עם האסם כו כיוס: חייבין עליו משום פיגול. אם פגול בהסס ואין הלכ' כר"מ: בין לאדם בין למזבח. מו לזה מו לזה: ד העולה דמה מתיר את בשרה למזבח. דכתיב וזרקו את הדם והדר ופרטו: ואת עורה לכהנים. דכתיב עור העולה אשר הקריב אין לו הלא לאחר זריקה: חטאת העוף. שהיא נאכלת לכהנים נפקא לן מדכתיב לכל הטהור לרבות חטאת העוף דלא תימא נכילה היא: פרים הנשרפים פר כהן משיח ופר העלם דבר כל נכור ופר יוה"כ: ושעירים הנשרפי. שעיר של יה"כ ושעירי פ"ז שכל הלו דמן עשון הזה לפניס ולימוריהן קריבין על מזבח החיל' ושאר הכשר נשרף בבית הדשן והוחל ודמן מתיר את לימוריהן ליקרב אם פיגל בהן ואכל את לימוריהן חייב עליהן משום פיגול: כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים. דפיגול בשלמים הוא דכתיב מה שלמים מיוחדים שמתן דמן של מזבח החילון לף כל שדמן נתון של מז' החלון לאפוקי פרי' הנשר' ושעירי' הנש' שדמן שתון הזה ומתן דמים בפנים ואין הלכ' כר"ש: ה קדשי עבו"ם. שהעכו"ם נודרים נדרים ונדבות ביהראל דכ' כפ' למור חים חים מכיח יהראל וגו' ודרשינן חים חים מת"ל חים חים לרבות את העכו"ם שנודרים נדרים ונדבות ביהראל: אין חייבין משום פיגול ניתר וטבא. דפיגול ילף מנותר בנ"ם דשון שין ונותר ילף מטמא בנ"ם דהלוג הלול וכשמא כתיב ויגזרו מקדשי בני יהראל ולא מקדשי עכו"ם ואין הלכה כר"מ: דברים שאין חייבים עליהם משום פיגול. כגון הקומץ והקטורת וכל השוויין במשנתינו: חייבין משום טימאה. החילון בטומאת הגוף חייב כרת: חוץ מן הדם. דמעביה קרת דכתיב והגי נתתיו לכם לכפר יהם כשאר חולין ולא בקדשים יעוד כתיב על המזבח לכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה הלכך אין חייבין עליו לא משום טימא' ולא משום נותר ולא משום פיגול אלא משום חוכל דם גרידא: בדבר שדרכן להאכל. שדרך כ"א לאכלן ואע"פ שהוא מן הקטרים כגון קומץ ומנחת כהנים והדומים לה אכל לבוקר ועלים וקטרת אין חייבין עליהם משום טומא' ורבנן פליגי עליהן ומרבה להו לטימא' מקרא דכתיב והכשר חגר יגע בכל טמא והכשר יחר' לרבות עלים ולבונ' והלכ' כחכמים דעלים ולבונה נמי יש בהן משום טומא' ואין לך עלים דמיטמאין אלא עלים של קרבן בלבד שאם נגעה בהן טומא' אסור לשרפן של גבי המזבח: ך לשם זבח. לאפוקי שימוי קודם שנון לבסוף זבח אחר: לשם זובח לאפוקי שימוי בעלים כדילפינן לעיל בר"ם פ"ק ממינח שפתיך תשמור ושפת

לְשֵׁם נִיחוֹחַ. וְהַחַטָּאת וְהָאָשָׁם לְשֵׁם חַטָּא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אַף מִי שֶׁאֵינוֹ הָיָה בְּלִבּוֹ לְשֵׁם אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ כָּשֵׁר. שֶׁהוּא תְּנַאי בֵּית דִּין שֶׁאֵין הַמַּחֲשָׁבָה הוֹלֶכֶת אֶלָּא אַחַר הָעוֹבֵד:

ברטנורא

וגומר: לשם אישים. לאפוקי אם שחט על מנת לעשותו תחיכות לגויו' נכרי': לשם ריח לאפוקי אם נילון תחלה חוץ למערכה דהו לא מסקי ריחא: לשם ניחוח. הנחת רוח נחת רוח להקב"ה שאמר ונעשה רצונו וכל הני ילפי' להו מדכתיב לשם ריח ניחוח: לשם חטא. לשם הטאו שהוא מביאו עליו: אף מי שלא היה בלבו לשם אחר מכל אלו. הלא שהטו שחט שלא: שהוא תנאי ב"ד, שיסחוט שחט. ולא ליתא לשמן דלמא אתי למימר שלא לשמן: שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד. הלכך מי הוה אומר שלא לשמן אף כי תמרו הבעלים לשמן לאו מידי הוא דלאו נדידהו תליא מלתא דכתיב המקריב תותו לא יחשב והלכה כר"י:

הכה זבחים דף נ"ה ע"ב

דָּרַשׁ רָבָא מַאי דִּכְתִיב (ש"א י"ט) וַיֵּלֶךְ דָּוִד וּשְׁמוּאֵל וַיֵּשְׁבוּ בְּנָיוֹת בָּרָמָה וְכִי מַה עָנָן נָיוֹת אֶצֶל רָמָה אֶלָּא שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים בְּרָמָה וְעוֹסְקִים בְּנוֹיוֹ שֶׁל עוֹלָם אָמְרֵי כְּתִיב (דברים יז) וָקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם מְלַמֵּד שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ גָּבוֹהַּ מִכָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל גְּבוֹהָה מִכָּל הָאֲרָצוֹת לֹא הָווּ יָדְעֵי דּוּכְתֵּיהּ הֵיכָא אַיְיתוּ סֵפֶר יְהוֹשֻׁעַ בְּכוּלְּהוּ כְּתִיב וְיָרַד וְעָלָה הַגְּבוֹל וְתַאַר הַגְּבוֹל. בְּשֶׁבֶט בְּנִימִין וְעָלָה כְּתִיב וְיָרַד לֹא כְּתִיב אָמְרֵי שְׁמַע מִינָּהּ הָכָא הוּא מְקוֹמוֹ סָבוּר לְמִבְנְיֵיהּ בְּעֵין עֵיטָם

דמדלי

רש"י

שהיו יושבין ברמה. כעירו של שמואל: בנויו של עול'. למלות מקוס לבית הבחירה מן התירה: ועלית. בכל שערין קרי עליה ומשם לבית המקדש מלמד שנשמ"ק הי' גבוה מכל ח"י: וא"י גבוה מכל הארצות. לח מנפי' לן הכח ולאו מהכח נפקא לן הלח מקר' לחריני דכתיב לח יחמר עוד חי ה' וגו' כי חם חי ה' חשר העלה ואשר הביח חת בנ"י מחרן נפין ומכל המקומות חשר הדחיתים שם וכו': דוכתיה. מקומו היכן מקום הגבוה בח"י בנבול מי הוח: אייתי ספר יהושע. לבדוק בגבולי השבטים ולח פרשו בחחד מכל השבטים פחות גבוליהם לחרבע רוחותיהם חוץ משבט יהודה וכנימין שנתפשטו שם כל הגבולין מסובבין ברוחותי' ומקלעותי': כתיב ועלה הגבול ולא כתיב וירד. ועוד כתיב בעלייה לחת בירושלם עד רחם הסר על פני גיח בן הנום ומשם עד היס שהוח לרוח מערב כתיב ותחר הגבול וירד הגבול: ולא כתיב ועלה. ונחלת בנימין בגפול' של נחל' יהודה וגבול נגד לבנימין הוח גבול לפוכה ליהודה חלח שחין חוכך נחלת בנימין

דְּמַדְלִי אָמְרֵי נִיחָתִי בֵּיהּ קְלִיל כְּדְכְתִיב וּבֵין כְּתֵפָיו שָׁכֵן. וְאִיבָּעִית אֵימָא גְּמִירִי דְּסַנְהֶדְרִין בְּחֶלְקוֹ דִּיהוּדָה וּשְׁכִינָה בְּחֶלְקוֹ דְּבִנְיָמִין וְאִי מַדְלִינַן לֵיהּ מִתְפַּלֵּיג טוּבָא מוּטָב דְּנִיחָתִי בֵּיהּ פּוּרְתָּא כְּדְכְתִיב (שם לג) וּבֵין כְּתֵפָיו שָׁכֵן וְעַל דָּבָר זֶה נִתְקַנֵּא דּוֹאֵג הָאֲדֹמִי בְּדָוִד כְּדְכְתִיב כִּי קִנְאַת בֵּיתְךָ אֲכָלָתְנִי וּכְתִיב (תהלים סט) זְכוֹר ה' לְדָוִד אֵת כָּל עִנּוֹתוֹ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַה' וגו'. אִם אָבֹא בְּאֹהֶל בֵּיתִי וגו'. אִם אֶתֵּן שְׁנָת לְעֵינָי לְעַפְעַפַּי תְּנוּמָה. עַד אֶמְצָא מָקוֹם לַה' וגו'. הִנֵּה שְׁמַעֲנוּהָ בְאֶפְרָתָה מְצָאנוּהָ בִּשְׂדֵי יָעַר. הִנֵּה שְׁמַעֲנוּהָ בְאֶפְרָתָה זֶה יְהוֹשֻׁעַ דְּקָאָתֵי מֵאֶפְרַיִם מְצָאנוּהָ בִּשְׂדֵי יָעַר זֶה בִּנְיָמִין דִּכְתִיב (בראשית מט) בִּנְיָמִין זְאֵב יִטְרָף:

רש"י

עד היס חלח עד ירוסלם ועד הכר חסר גיח בן הנוס ועד קריח יערי: כתיב ועלה ותאר ולא כתיב וירד. ומאר חיכה לח עליה ולח ירידה למדבי שרחם הכר על גיח בן הנוס הוח גבוה מן הכל ולמעלה מירוסלים דמירוסלם ולפס כתיב ועלה: סבור למבניה בעין עיטם. גרחה בעיני שהוח מטין מי נפחוח החמור שם לחר עליית הכר חסר על פני גיח בן הנוס חסר לח נכתב ירידה ביניהם: ניחתי ביה קליל. נעשה לחומו גמוך מעט ונגנהו בירוסלים שהוח למטה כדכתיב כתפיו ולח כתיב רחשו. ולהיכח דחמרי הכי דלח בנחה בעין עיטם מפוס דרחיק מפס נחלת בניימין מנחלת יהודה יותר מסיעור הר הבית ות"ח לסמוך לפתח הגזית לעזרה ואחן בעיון סנהדרין בעזרה דכתיב וקמת ועלית וגו' ולריכה להיות בחלקו של יהודה כדמפרש ואזיל: גמירי סנהדרין. בחלקו של יהודה כדכתיב וממוקק מבין רגליו: את כל ענותו. חסר עיטה עלמו לעסוק ולדעת ונשבע ונדר חס חבח בחוסל וגו':

זוהר וירא דף קך ע"ב

פָּתַח וְאָמַר (ישעיה ס"ג) בְּכָל צָרָתָם לֹא צָר וּמַלְאַךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעָם וְגוֹמֵר. תָּא חֲזֵי בְּכָל צָרָתָם דְּיִשְׂרָאֵל כַּד אִזְדְּמָן לוֹן עָקָאן כְּתִיב לֹא בְּאָלֵ"ף וְקָרֵי בְּוָא"ו בְּגִין דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִמְּהוֹן בְּעָקוּ. לָא בְּאָלֵ"ף אֶתֶר עֲלָאָה יַתִּיר אַף עַל גַּב דְּלָאו בְּהַהוּא אֶתֶר רוּגְזָא וְעָקוּ לְהַהוּא לְעֵילָא מְטָא עָקָתָא דְּיִשְׂרָאֵל. לֹא בְּאָלֵ"ף כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים ק') הוּא עָשָׂנוּ וְלֹא אֲנַחְנוּ. כְּתִיב בְּאָלֵ"ף וְקָרֵי בְּוָא"ו וּמַלְאַךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעָם. וְהָא אִיהוּ עִמְּהוֹן בְּהַהוּא עָקוּ וְאַתְּ אֲמַרְתְּ הוֹשִׁיעָם אֶלָּא מוֹשִׁיעָם לָא כְּתִיב אֶלָּא

הושיעם

דּוֹשִׁיעַם מִקַּדְמַת דְּנָא דְּאִיהוּ זַמִּין בְּהַהוּא עָקוּ לְמִכְבַּל עִמְּהוֹן. תָּא חֲזֵי בְּכָל זִמְנָא דְּיִשְׂרָאֵל אִינוּן בְּגָלוּתָא שְׁכִינְתָּא עִמְּהוֹן בְּגָלוּתָא וְהָא אוּקְמוּהָ דִּכְתִיב (דברים ל׳) וְשָׁב יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרִחֲמֶךָ וְגוֹמֵר. דָּבָר אַחֵר וַטְּאֹמֶר דְּאִיהוּ הוֹשִׁיעַם דָּא שְׁכִינְתָּא דְּאִיהִי עִמְּהוֹן בְּגָלוּתָא וְאַתְּ אֲמַרְתְּ דְּאִיהוּ הוֹשִׁיעַם. אֶלָּא הָכִי הוּא וַדַּאי דְּאִלֵּין אִינוּן מַשְׁכּוֹנוֹתָיו הַקְּדוֹשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגָלוּתָא וּבְגִין דִּשְׁכִינְתָּא עִמְּהוֹן קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא אַדְכַּר לוֹן לְאוֹמְבָא לוֹן וּלְאַפְּקָא לוֹן מִן גָּלוּתָא דִּכְתִיב (שמות ו׳) וְאַזְכּוֹר אֶת בְּרִיתִי בְּקַדְמֵיתָא וּלְבָתַר וְעַתָּה הִנֵּה צַעֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלָי. וְגַם רָאִיתִי לְאַכְּנָאָה רְאִיָה אַחֲרָא דְּאִיהוּ קַדְמָאָה דִּכְלָא. וּכְתִיב וַיִּזְכּוֹר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ דָּא שְׁכִינְתָּא. אֶת אַבְרָהָם לְאַבְרָהָם מִבְּעֵי לֵיהּ אֶלָּא אֶת אַבְרָהָם דָּא הוּא חַבְרוּתָא וְזִוּוּגָא דִּילֵהּ בַּאֲבָהָן. אֶת אַבְרָהָם דָּא הוּא מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית. אֶת יִצְחָק דָּא הוּא צְפוֹנִית מַעֲרָבִית. וְאֶת יַעֲקֹב דָּא הוּא זִוּוּגָא חֲדָא כְּלָלָא חֲדָא זִוּוּגָא שְׁלִים כְּדָקָא יָאוֹת. בְּגִין דָּא אֶת הַשָּׁמַיִם דָּא הוּא כְּלָלָא מִדַּת לַיְלָה בְּיוֹם. וְאֶת הָאָרֶץ דָּא מִדַּת יוֹם בְּלַיְלָה כְּהֲ״א. אוֹף הָכָא בְּכָל בִּרְכָתוֹ אֶת וּבְיַעֲקֹב וְאֶת לְמִהְוֵי כֻּלָּא זִוּוּגָא חֲדָא דְּלָא מִתְפָּרְשִׁין דְּכַר וְנוּקְבָא לְעָלְמִין. וְזַמִּין קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַכְרָזָא בְּכָל עָלְמָא וּלְאַשְׁמָעָא לְכָל דְּיֵיתָא (ישעיה ס״ג) וַיֹּאמֶר אַךְ עַמִּי הֵמָּה בָּנִים לֹא יְשַׁקֵּרוּ וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ: בילא״ו

Rif. S. III 120a.

הלכה פסיקה — יוסף לחק — מוסר

ש״ע חו״מ סימן שמ״ח

* אָכוֹר לַגָּנוּב אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא דִּין תּוֹרָה וְאָסוּר לַגָּנוּב אֲפִילּוּ דָּבָר שֶׁחוֹק וַאֲפִילּוּ עַל מְנַת לַהֲחֲזִיר אוֹ כְּדֵי לְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל אוֹ כְּדֵי לְצַעֲרוֹ הַכֹּל אָסוּר כְּדֵי שֶׁלֹּא יַרְגִּיל עַצְמוֹ בְּכָךְ: ג כָּל הַגּוֹנֵב אֲפִילּוּ שָׁוֶה פְּרוּטָה עוֹבֵר עַל לֹאו דְּלֹא תִגְנֹובוּ וְחַיָּיב לְשַׁלֵּם אֶחָד הַגּוֹנֵב מִמּוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל אוֹ הַגּוֹנֵב מִמּוֹן שֶׁל גּוֹיִם וְאֶחָד הַגּוֹנֵב מִגַּדּוּל אוֹ כְּקָטָן: ג אֵיזֶהוּ גַּנָּב הַלּוֹקֵחַ מִמּוֹן אָדָם בְּסֵתֶר וְאֵין הַבְּעָלִים יוֹדְעִים אֲבָל אִם לָקַח בְּגָלוּי וּבְפַרְהֶסְיָא אֵין זֶה גַּנָּב אֶלָּא גַּזְלָן:

מסכת חובות הלבבות שער ע״א

הָרָשָׁע שֶׁהִתְעִיב עֲלִילָה וּבֶן מָוֶת הוּא לְמַלְאָךְ יִתְבָּרַךְ בְּצַדַּת עֲנִיּוּתוֹ וּבִיסוּרָיו לֹא יִתְרַעֵם אֶלָּא יָדוּם וְהוּא שֶׁמַּשִּׂיג יְרָאָה לוֹ חֶסֶד רַב עַל דַּרְכּוֹ כִּי חַסְדּוֹ גָּדוֹל עָלַי וְהַצְלָתוֹ נַפְשִׁי מִשְּׁאוֹל תַּחְתִּיָּה. וְעוֹד בֶּן אָדָם הָעֲנִיּוּת בְּמָקוֹם צַרַעַת בְּרֹאשׁוֹ בְּתִיקוּנֵי הַזֹּהַר וְהֲרֵי שְׁנֵיהֶן וְאוֹתָהּ שׁוּנָּה בַּדָּבָרִים שֶׁמְּבָיְאִים צַרַעַת לָבָן סְבוּל הַמַּלְקוֹת. וְעוֹד פְּתָן שֶׁפְּחוּת מִשּׁוֹר וַחֲמוֹר הָיִיתָ שֶׁנֶּאֱמַר (ישע׳ א׳) יָדַע שׁוֹר קוֹנֵהוּ וַחֲמוֹר אֲבוּס בְּעָלָיו וְאוֹתָהּ לֹא תִבְקֹשׁ גְּדוֹלָה וְטוֹבָה יוֹתֵר מֵהֶם אֶלָּא כְּהֶם תְּהֵא סָבוּל הָעוֹל וְהַפְּשׁוּט וְלֹא תִמְרוֹד וְכֵהֶם תְּהֵא נָאֶלָם אִם יְחָרֶפְךָ אָדָם חָגַם אוֹ יַגְלֶה. מוֹרָא וְחַתַּת כָּל אָדָם לֹא יְהֵא עָלֶיךָ כִּי כֻּלָּם אֲנָשִׁים וְאוֹתָהּ לֹא תַדְמֶה כִּי בְּדַד תֵּשֵׁב וְתָדוּם כִּי אֵין נִמְצָא בָּאֱמֶת אֶלָּא ה׳ וּלְפָנָיו תַּעֲמוֹד בָּאֵימָה וְהַבְּרוּאִים כֻּלָּם כְּבַעֲלֵי חַיִּים לְפָנָיו וּמִמֶּנּוּ תֵּבוּשׁ וּמִפָּנָיו תִּבָּהֵל

הֲלֹא תֵרָאֶה פִּי תִּשְׁאַל מֵרֹעֲךָ מְאוּמָה תְּהֵיֶה עָלָיו לַמַּשָּׂא וְיָקוּץ בְּךָ וְלֹא גְמַלָּתְהוּ רָעָה
בָּג שֶׁבֵּן כְּשׁוֹאֲלְךָ לְאֵל כַּמָּה שְׁאֵלוֹת וְאַתָּה מוֹרֵד בּוֹ:

לֵיל ששי

צירוף יְהוָה

כז וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא הוֹאַלְתִּי לְדַבֵּר אֶל־
אֲדֹנָי וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר: וַאֲתֵיב אַבְרָהָם וַאֲמַר הָא כְּעַן שָׁרֵיתִי
לְמַמְלָא קֳדָם יְיָ וַאֲנָא עָפָר וְקִטָם: כח אוּלַי יַחְסְרוּן חֲמִשִּׁים
הַצַּדִּיקִם חֲמִשָּׁה הֲתַשְׁחִית בַּחֲמִשָּׁה אֶת־כָּל־הָעִיר
וַיֹּאמֶר לֹא אַשְׁחִית אִם־אֶמְצָא שָׁם אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה:
מָאִים יַחְסְרוּן חַמְשִׁין זַכָּאִין חַמְשָׁא הַתְחַבֵּל בְּחַמְשָׁא יַת כָּל קַרְתָּא וַאֲמַר
לָא אֶחְבֵּל אִם אַשְׁכַּח תַּמָּן אַרְבְּעִין וְחַמְשָׁא: כט וַיֹּסֶף עוֹד לְדַבֵּר
אֵלָיו וַיֹּאמַר אוּלַי יִמָּצְאוּן שָׁם אַרְבָּעִים וַיֹּאמֶר לֹא
אֶעֱשֶׂה בַּעֲבוּר הָאַרְבָּעִים: וְאוֹסִיף עוֹד לְמַמְלָא קֳדָמוֹהִי וַאֲמַר
מָאִים יִשְׁתַּכְחוּן תַּמָּן אַרְבְּעִין וַאֲמַר לָא אֶעְבֵּד גְּמָרָא בְּדִיל אַרְבְּעִין:
ל וַיֹּאמֶר אַל־נָא יִחַר לַאדֹנָי וַאֲדַבֵּרָה אוּלַי יִמָּצְאוּן
שָׁם שְׁלֹשִׁים וַיֹּאמֶר לֹא אֶעֱשֶׂה אִם־אֶמְצָא שָׁם
שְׁלֹשִׁים: וַאֲמַר לָא כְּעַן יִתְקַף קֳדָם (ג"י רוגְזָא) דַּיְיָ וַאֲמַלֵּל מָאִים
יִשְׁתַּכְחוּן תַּמָּן תְּלָתִין וַאֲמַר לָא אֶעְבֵּד גְּמָרָא אִם אַשְׁכַּח תַּמָּן תְּלָתִין:
לא וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא הוֹאַלְתִּי לְדַבֵּר אֶל־אֲדֹנָי אוּלַי
יִמָּצְאוּן שָׁם עֶשְׂרִים וַיֹּאמֶר לֹא אַשְׁחִית בַּעֲבוּר
העשרים

רש"י

(כז) ואנכי עפר ואפר. וכבר הייתי ראוי להיות עפר ע"י המלכים ואפר על ידי נמרוד לולי רחמיך מסר עמד לי: (כח) התשחית בחמישה. והלא הן ט' לכל כרך ואתה נדיקו על עולם תנערך עמהם: (כט) אולי ימצאון שם ארבעים. וימלטו ד' הכרכים וכן ל' יגילו ג' מהם חו כ' יגילו ב' מהם חו' י' יגילו ח' מהם: (לא) הואלתי. רציתי כמו ויואל משה: (לב) אולי ימצאון

הָעֲשָׂרִים: וַאֲמַר הָא כְעַן שָׁרֵיתִי לְמַמְלָּא קֳדָם יְיָ מָאִים יִשְׁתַּכְחוּן תַּמָּן
עֶשְׂרִין וַאֲמַר לָא אֶחַבֵּל בְּדִיל עֶשְׂרִין: לב וַיֹּאמֶר אַל־נָא יִחַר
לַאדֹנָי וַאֲדַבְּרָה אַךְ־הַפַּעַם אוּלַי יִמָּצְאוּן שָׁם עֲשָׂרָה
וַיֹּאמֶר לֹא אַשְׁחִית בַּעֲבוּר הָעֲשָׂרָה: וַאֲמַר לָא כְעַן יִתְקַף
קֳדָם יְיָ וְאֵמַלֵּל בְּרַם זִמְנָא חָדָא מָאִים יִשְׁתַּכְחוּן תַּמָּן עַשְׂרָא וַאֲמַר לָא
אַחַבֵּל בְּדִיל עַשְׂרָא: לג וַיֵּלֶךְ יְהוָה כַּאֲשֶׁר כִּלָּה לְדַבֵּר
אֶל־אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לִמְקֹמוֹ: וְאִסְתַּלַּק יְקָרָא דַיְיָ כַּד
שֵׁצִי לְמַמְלָּא עִם אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם תָּב לְאַתְרֵהּ: שלישי יט א וַיָּבֹאוּ
שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בָּעֶרֶב וְלוֹט יֹשֵׁב בְּשַׁעַר־סְדֹם
וַיַּרְא־לוֹט וַיָּקָם לִקְרָאתָם וַיִּשְׁתַּחוּ אַפַּיִם אָרְצָה:
וְעָלוּ תְּרֵין מַלְאָכַיָּא לִסְדוֹם בְּרַמְשָׁא וְלוֹט יָתֵב בְּתָרַע (בִּתְרַע ע) דִּסְדוֹם וַחֲזָא
לוֹט וְקָם לְקַדָּמוּתְהוֹן וְסָנִיד עַל אַפּוֹהִי עַל אַרְעָא: ב וַיֹּאמֶר הִנֶּה נָא־
אדני

רש"י

שם עשרה. טל פחות לא ניקם תמר דור המבול היו ח' נח ובניו ונשיהם ולא הגילו על דורם ועל ט' ע"י לירוף כבר נקם ולא מלא: (לג) וילך ה' וגו'. כיון שנשתתק הסניגור הלך לו הדין: ואברהם שב למקומו. נסתלק הדיין נסתלק הסניגור והקטיגור מקטרג ולפיכך ויבאו ב' המלאכים סדומה להשחית. ת' להשחית את סדום ות' להציל את לוט והוא אומו שבא לרפאות את אברהם והשלישי שבא לבשר את שרה כיון שעשה שליחותו נסתלק לו: (א) המלאכים. ולהלן קראם אנשים כשהיתה שכינה עמהם קראם אנשים. ד"א הגיד אברהם שכחו גדול וסיו המלאכים תדירין אללו כאנשים קראם אנשים והגיד לוט קראם מלאכים: בערב. וכי כל כך שהו המלאכים מאברהן לסדום אלא מלאכי רחמים היו ומתעיבים שמא יוכל אברהם ללמד עליהם כניגודיא: ולוט ישב בשער סדום. יפה כתיב אומו היום מינוהו שופט עליהם כ"ר: וירא לוט וגו'. מביא אברהם למד לחזור על הקודמים: (ב) הנה נא אדוני. הנה נא אתם אדונים לי אחר שעברתם עלי. ד"א הנה נא נריכים אתם לאת לב על הרשעים הללו שלא יכירו בכם וזו הוא עונה נכונה: סורו נא. עקמו את הדרך לכיתי דרך עקלתון שלא יכירו שאתם נכנסין שם לכך נאמר סורו (ב"ר): ולינו ורחצו רגליכם. וכי דרכן של בני אדם ללון אחלה ואח"כ לרחון. ועוד שהרי אברהם אמר להם אחילה ורחצו רגליכם אלא כך אמר לוט אם כשיבאו אנשי סדום וירחו שכבר רחצו רגליהם יעלילו עלי ויאמרו כבר

אֲדֹנַי סוּרוּ נָא אֶל־בֵּית עַבְדְּכֶם וְלִינוּ וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם
וְהִשְׁכַּמְתֶּם וַהֲלַכְתֶּם לְדַרְכְּכֶם וַיֹּאמְרוּ לֹא כִּי בָרְחוֹב
נָלִין: וַאֲמַר בְּבָעוּ כְּעַן רִבּוֹנַי זוּרוּ כְעַן לְבֵית עַבְדְּכוֹן וּבִיתוּ וַאֲסְחוּ
רַגְלֵיכוֹן וּתְקַדְּמוּן וְתֵהְכוּן לְאָרְחֲכוֹן וַאֲמָרוּ לָא אֱלָהֵן בִּרְחוֹבָא נְבִית:
ג וַיִּפְצַר־בָּם מְאֹד וַיָּסֻרוּ אֵלָיו וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּיתוֹ וַיַּעַשׂ
לָהֶם מִשְׁתֶּה וּמַצּוֹת אָפָה וַיֹּאכֵלוּ: וְאַתְקֵף בְּהוֹן לַחְדָּא וְזָרִיז
לְוָתְהוֹן וְעָלוֹ לְבֵיתֵהּ וַעֲבַד לְהוֹן מִשְׁתְיָא וּפַטִּיר אַפָּא לְהוֹן וַאֲכָלוּ: ד טֶרֶם
יִשְׁכָּבוּ וְאַנְשֵׁי הָעִיר אַנְשֵׁי סְדֹם נָסַבּוּ עַל־הַבַּיִת
מִנַּעַר וְעַד־זָקֵן כָּל־הָעָם מִקָּצֶה: עַד לָא שְׁכִיבוּ וֶאֱנָשֵׁי קַרְתָּא
אֱנָשֵׁי דְסָדוֹם אַקִּיפוּ עַל בֵּיתָא מֵעוּלֵימָא וְעַד סָבָא כָּל עַמָּא מִסְּיָפֵהּ:
ה וַיִּקְרְאוּ אֶל־לוֹט וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַיֵּה הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־
בָּאוּ אֵלֶיךָ הַלָּיְלָה הוֹצִיאֵם אֵלֵינוּ וְנֵדְעָה אוֹתָם:
וְקָרוֹ לְלוֹט וַאֲמָרוּ לֵהּ אָן גֻּבְרַיָּא דִי אֲתוֹ לְוָתָךְ לֵילְיָא אַפֵּקְנוּן לְוָתָנָא וְנִדַּע
יָתְהוֹן: ו וַיֵּצֵא אֲלֵהֶם לוֹט הַפֶּתְחָה וְהַדֶּלֶת סָגַר אַחֲרָיו:
וּנְפַק לְוָתְהוֹן לוֹט לְתָרְעָא וְדָשָׁא אֲחַד בַּתְרוֹהִי: ז וַיֹּאמַר אַל־
נָא אַחַי תָּרֵעוּ: וַאֲמַר בְּבָעוּ כְּעַן אַחַי לָא תְבַאישׁוּן: ח הִנֵּה־

רש"י

עברו שני ימים או שלשה שבאו לביתך ולא הודעתנו לפיכך אמר מוטב שיתעכבו כאן
בחבק רגליהם שיהיו נראין כמו שבאו עכשיו לפיכך אמר ליטו תחילה ואח"כ רחצו:
ויאמרו לא ולאכרסם אמרו כן תעשה מכאן שמסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול(ב"ר):
כי ברחוב נלין. הרי כי משמש בלשון אלא שאמרו לא נסוב אל ביתך אלא ברחובה
של עיר נלין: (ג) ויסורו אליו. עקמו את הדרך לגד ביתו: ומצות אפה. פסח
היה: (ד)טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדום. כך נדרש בב"ד טרם ישכבו
ואנשי העיר היו בפיהם של מלאכים שהיו שואלים ללוט מה מיבש ומעשיהם ושוא
אומר להם רובם רשעים עודם מדברים בהם ואנשי סדום וגו'. ופשוטו של מקרא
ואנשי העיר אנשי רשע נסבו על הבית ועל שהיו רשעים נקראים אנשי סדום כמו
שאמר בכתוב ואנשי סדום רעים וחטאים: כל העם מקצה. מקלה העיר עד
מקלה אחד מהם מוחה בידם שחפילו לדיק אחד אין בהם: (ה) ונדעה

נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ אִישׁ אוֹצִיאָה־נָּא
אֶתְהֶן אֲלֵיכֶם וַעֲשׂוּ לָהֶן כַּטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם רַק לָאֲנָשִׁים
הָאֵל אַל־תַּעֲשׂוּ דָבָר כִּי־עַל־כֵּן בָּאוּ בְּצֵל קֹרָתִי:
דָּא כְּעַן לִי תַּרְתֵּין בְּנָן דִּי לָא יָדְעִנּוּן גְּבַר אַפֵּק כְּעַן יַתְהֶן לְוָתְכוֹן
וְעִבִידוּ לְהֶן כְּדְתַקֵּן בְּעֵינֵיכוֹן לְחוֹד לְגֻבְרַיָּא הָאִלֵּין לָא תַּעְבְּדוּן כִּדְעַם
אֲרֵי עַל כֵּן עֲלוּ בְּטַלַּל שֵׁרוּתִי: ט וַיֹּאמְרוּ | גֵּשׁ הָלְאָה וַיֹּאמְרוּ
הָאֶחָד בָּא־לָגוּר וַיִּשְׁפֹּט שָׁפוֹט עַתָּה נָרַע לְךָ מֵהֶם
וַיִּפְצְרוּ בָאִישׁ בְּלוֹט מְאֹד וַיִּגְּשׁוּ לִשְׁבֹּר הַדֶּלֶת:
וַאֲמָרוּ קְרַב לְהַלְאָה וַאֲמָרוּ חַד אֲתָא לְאִתּוֹתָבָא וְהָא דַיִּין דִּינָא כְּעַן
נְבַאֵישׁ לָךְ מִדִּילְהוֹן וְתִקְפוּ בְּגֻבְרָא בְּלוֹט לַהֲדָא וְקָרִיב לְמִתְבַּר דַּשָׁא:
י וַיִּשְׁלְחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־יָדָם וַיָּבִיאוּ אֶת־לוֹט אֲלֵיהֶם
הַבַּיְתָה וְאֶת־הַדֶּלֶת סָגָרוּ: וְאוֹשִׁיטוּ גֻּבְרַיָּא יָת יְדֵיהוֹן וְאַיְתִיאוּ
יָת לוֹט לְוָתְהוֹן לְבֵיתָא וְיָת דַּשָׁא אֲחַדוּ: יא וְאֶת־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־
פֶּתַח הַבַּיִת הִכּוּ בַּסַּנְוֵרִים מִקָּטֹן וְעַד־גָּדוֹל
וַיִּלְאוּ לִמְצֹא הַפָּתַח: וְיָת גֻּבְרַיָּא דִּי בְתָרַע

ביתא

רש"י

אותם. במסכת זכור כמו תסר לא ידעו חיים (ב"ר): (ח) האל כמו התלה: כי על כן באו. כי הטובה הזאת תעשו לכבודי על תסר כחו בגלל קורתי תרגום בטלל שרותי תרגום של קורה שרותא: (ט) ויאמר גש הלאה. קרב להלאה כלומר התקרב לגדדין והתרחק ממנו וכן כל הלאה שבמקרא לשון ריחוק כמו (בתהלים יז) זרה הלאה (ש"ח כ) הנה החלי ממך והלאה. גם הלאה המשך להלן בלשון לט"ז טריט"טי דנו"ם (ווייכטן פון חומז) ודבר נזיפה הוא לומר חין חנו חומזען לך ודומה לו (ישעיה סה) קרב חליך אל הגש בי. וכן (ישעיה מח) גשה לי ותשבה המשך לגדדין בעבודי ותשב חלילך. תחה מלין על החורחין חיך מלתך לבך על תחמר להם על הבמות תמרו לו גם הלאה לשון כחת ועל שפיה מלין על החורחין תמרו החחד בא לגור תדם נכרי יפידי תחה ביניכו שבחת לגור ויפויט שפיט ונעשים מוכיח חוחנו: הדלת. דלש בסובבת לנעול ולפתוח: (יא) פתח. הוא החלל שבו נכנסין ויולחין: בסנורים. מכת עורין: מקטן ועד גדול. (ב"ר) הקטנים התחילו בעבירה החילה שנאמר מנער ועד זקן

לפיכך

בֵּיתָא מְחוֹ בְּשַׁבְרִירַיָּא מִזְעֵירָא וְעַד רַבָּא וְיֵאוּשׁ לַאֲשַׁבָּחָא תַּרְעָא׃
יב וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים אֶל־לוֹט עַד מִי־לְךָ פֹּה חָתָן
וּבָנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ וְכֹל אֲשֶׁר־לְךָ בָּעִיר הוֹצֵא מִן־הַמָּקוֹם׃
וַאֲמָרוּ גְּבַרַיָּא לְלוֹט עוֹד מָן לָךְ הָכָא חַתָּנָא וּבְנָךְ וּבְנָתָךְ וְכֹל דִּי לָךְ בְּקַרְתָּא
אַפֵּיק מִן אַתְרָא׃ יג כִּי־מַשְׁחִתִים אֲנַחְנוּ אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה
כִּי־גָדְלָה צַעֲקָתָם אֶת־פְּנֵי יְהוָה וַיְשַׁלְּחֵנוּ יְהוָה
לְשַׁחֲתָהּ׃ אֲרֵי מְחַבְּלִין אֲנַחְנָא יָת אַתְרָא הָדֵין אֲרֵי סַגִּיאַת קְבֵלְתְּהוֹן
קֳדָם יְיָ וְשַׁלְחָנָא יְיָ לְחַבָּלוּתַהּ׃ יד וַיֵּצֵא לוֹט וַיְדַבֵּר | אֶל־חֲתָנָיו |
לֹקְחֵי בְנֹתָיו וַיֹּאמֶר קוּמוּ צְאוּ מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי־
מַשְׁחִית יְהוָה אֶת־הָעִיר וַיְהִי כִמְצַחֵק בְּעֵינֵי חֲתָנָיו׃
וּנְפַק לוֹט וּמַלֵּיל עִם חַתָּנוֹהִי נָסְבֵי בְנָתֵהּ וַאֲמַר קוּמוּ פּוּקוּ מִן אַתְרָא
הָדֵין אֲרֵי מְחַבֵּל יְיָ יָת קִרְתָּא וַהֲוָה כְּטָחֵיךְ בְּעֵינֵי חַתָּנוֹהִי׃ טו וּכְמוֹ
הַשַּׁחַר עָלָה וַיָּאִיצוּ הַמַּלְאָכִים בְּלוֹט לֵאמֹר קוּם קַח
אֶת־אִשְׁתְּךָ וְאֶת־שְׁתֵּי בְנֹתֶיךָ הַנִּמְצָאֹת פֶּן־תִּסָּפֶה
בַּעֲוֹן הָעִיר׃ וּכְמִפַּק צַפְרָא הֲוָה וְדָחִיקוּ מַלְאֲכַיָּא בְּלוֹט לְמֵימַר קוּם
דְּבַר יָת אִתְּתָךְ וְיָת תַּרְתֵּין בְּנָתָךְ דְּאִשְׁתְּכַחַן הָכָא כְּמָא עֲמָךְ. דִּילְמָא תִּתְלְקֵי
בְּחוֹבֵי קִרְתָּא׃ טז וַיִּתְמַהְמָהּ | וַיַּחֲזִיקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ וּבְיַד־

אשתו

רש"י

לפיכך התחילה הפורענות מהם: (יב) עוד מי לך פה. פשוטו של מקרא מי ים לך עוד בעיר הזאת חוץ ממשפחתך שבכאן: חתן ובניך ובנותיך. לפי שיש לך חתן או בנים ובנות סולא מן המקום: ובניך. בני בניהן הנכדות ומ"ח עוד מלמד שעושין גבלה כזאת מי לך פתחון פה ללמד סניגוריא עליהם שכל הלילה היה מלין עליהם טובות קרי ביה מי לך פה: (יד) חתניו. שתי בנות נכדות היו לו בעיר: לקחי בנותיו. שהיו שבויות מרוסות להם: (טו) ויאיצו. כתרגומו ודחיקו מסרסו: הנמצאות. המזומנות לך בבית להגילם ומ"ח יש וזה ישיבו של מקרא: תספה. תהיה כלה עד תום כל הדור מתורגם עד דסף כל דרא: (טז) ויתמהמה. כדי להגיל את ממיבו: ויחזיקו. (כ"ר) ר' מהם היה שליח להגילו וחביבו להפיך סדום לכך נאמר

ויאמר

אִשְׁתּוֹ וּבְיַד שְׁתֵּי בְנֹתָיו בְּחֶמְלַת יְהוָה עָלָיו וַיֹּצִאֻהוּ
וַיַּנִּחֻהוּ מִחוּץ לָעִיר: וְאִתְעַבַּב וַאֲתַקִּיפוּ גַּבְרַיָּא בִּידֵהּ וּבִידָא
דְאִתְּתֵהּ וּבִיד תַּרְתֵּין בְּנָתֵהּ בְּרַחֲם (נ"י כְּדַחֲם) יְיָ עֲלוֹהִי וְאַפְּקוּהִי וְאַשְׁרוּהִי
מִבָּרָא לְקַרְתָּא: יז וַיְהִי כְּהוֹצִיאָם אֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר
הִמָּלֵט עַל־נַפְשֶׁךָ אַל־תַּבִּיט אַחֲרֶיךָ וְאַל־תַּעֲמֹד
בְּכָל־הַכִּכָּר הָהָרָה הִמָּלֵט פֶּן־תִּסָּפֶה: וְהָוָה כַּד אַפְּקוּ
יָתְהוֹן לְבָרָא וַאֲמַר חוּס עַל נַפְשָׁךְ לָא תְכַתְּכִי לְאָחוֹרָךְ וְלָא תְקוּם בְּכָל
מֵישְׁרָא לְטוּרָא אִשְׁתֵּזַב דִּלְמָא תִּתְקַל: יח וַיֹּאמֶר לוֹט אֲלֵהֶם
אַל־נָא אֲדֹנָי: וַאֲמַר לוֹט לְהוֹן בְּבָעוּ כְעַן רַבּוֹנָי (נ"י יְיָ): יט הִנֵּה־
נָא מָצָא עַבְדְּךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ וַתַּגְדֶּל חַסְדְּךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ
עִמָּדִי לְהַחֲיוֹת אֶת־נַפְשִׁי וְאָנֹכִי לֹא אוּכַל לְהִמָּלֵט
הָהָרָה פֶּן־תִּדְבָּקַנִי הָרָעָה וָמַתִּי: הָא כְעַן אִשְׁתַּבַּח עַבְדָּךְ
רַחֲמִין קֳדָמָךְ וְאַסְגֵּיתָא טִיבוּתָךְ דִּי עֲבַדְתָּ עִמִּי לְקַיָּמָא יָת נַפְשִׁי וַאֲנָא
לֵית אֲנָא יָכִיל לְאִשְׁתֵּזָבָא לְטוּרָא דִּלְמָא תְּעָרְעָנֵי בִּשְׁתָּא וְאֵימוּת:

הנה

רש"י

ויאמר המלט ולא נאמר ויאמרו: (יז) המלט על נפשך. דייך להליל נפשות
על תחום של הממון: אל תביט אחריך. אתה הרשעת עמהם ובזכות
אברהם אתה ניצול מיד כדאי לרחום בפורענותם ואתה ניצול: בכל הככר.
ככר הירדן: ההרה המלט. מגל אברהם ברח שהוא יושב בהר שנאמר
ויעתק משם ההרה. ולפי ענינו היה יושב שם שנאמר על המקום אשר
היה שם נהלו בתחילה ואע"פ שכתוב ויהלך אברם וגו' אהליס הרבה היו
ונמשכו עד חברון. המלט לשון הצמטה וכן כל המלטה שבמקרא תשמו"ר
(מנעטשליפפען) בלעז וכן (יחזקאל סו) והמלטה זכר שנשמע העובר מן הרחם
(אהליס קכד) כלפור נמלטה (ישעיה מו) ולא יכלו מלט משא להצמיט משא
הרעי שבנקביהם: (יח) אל נא אדוני. (שבועות לה) רבותינו אמרו שם
זה קדם שנאמר בו להחיות את נפשי מי שים בידו להמית ולהחיות ומרגימו
בעבו כעין ה': אל נא. על תאמר אלי להמלט ההרה: נא. לשון בקשה:
(יט) פן תדבקני הרעה. כשהייתי אצל אנשי סדום היה שקב"ה רוחם
מעשי ומעשה בני העיר והייתי נרחם לדיק וכדאי להנצל. וכשהבא אצל לדיק
אני כרשע. וכן אתה הנרפית לאליהו (מ"א יז) כי בחת אלי להזכיר את

וירא ליל ששי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצנגו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה :

כ הִנֵּה־נָא הָעִיר הַזֹּאת קְרֹבָה לָנוּס שָׁמָּה וְהִוא מִצְעָר
אִמָּלְטָה נָּא שָׁמָּה הֲלֹא מִצְעָר הִוא וּתְחִי נַפְשִׁי :
הָא כְעַן קְרִיבָא הָדָא קִרְיְתָא לְמֵעֱרוֹק לְתַמָּן וְהִיא זְעֵירָא אִשְׁתֵּזֵב כְּעַן
תַּמָּן הֲלָא זְעֵירָא הִיא וְתִתְקַיֵּם נַפְשִׁי : רביעי כא וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה
נָשָׂאתִי פָנֶיךָ גַּם לַדָּבָר הַזֶּה לְבִלְתִּי הָפְכִּי אֶת־
הָעִיר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ : וַאֲמַר לֵהּ הָא נְסִיבִית אַפָּךְ אַף לְפִתְגָמָא הָדֵין
בְּדִיל דְּלָא לְמֶהְפַּךְ־יַת קִרְיְתָא דְּבָעֵיתָא עֲלָהּ : כב מַהֵר הִמָּלֵט
שָׁמָּה כִּי לֹא אוּכַל לַעֲשׂוֹת דָּבָר עַד־בֹּאֲךָ שָׁמָּה עַל־
כֵּן קָרָא שֵׁם־הָעִיר צוֹעַר : אִיחִי לְאִשְׁתֵּזָבָא תַּמָּן אֲרֵי לָא אִכּוֹל

למעבד

רש"י

עיני עד שלא נתת תגלי היה הקב"ה רואה מעשי ומעשה אבי ותני לדקת בניהם ומשבחת תגלי לפי מעשיך תני רשעה : (ב) העיר הזאת קרובה. (שבת פ"ק) קרובה ישיבתה נתיישבה מקרוב לפיכך לא נתמלאה סלתה עדיין ומה הוא קריבתה מדור הפלגה שנתפלגו התנים והתחילו להתיישב לים לים במקומו והיו סיתה בשנת מית פלג ומשם ועד כאן כ"ב שנה שפלג מת בשנת מ"ח לאברהם כילד פלג מי תאהי הולידו את רעו ר"ט שנה לא מהם ל"ב כשנולד שרוג ומשרוג עד שנולד נחור ל' הרי ס"ב ומנחור עד שנולד תרח כ"ט הרי ל"ח ומשם עד שנולד לאברהם ע' הרי קס"ח הן להם מ"ח הרי ר"ט ואותה שנה היתה שנת הפלגה וכשנתחרבה סדום היה לאברהם בן ל"ט שנה הרי מדור הפלגה ע"כ ל"ב שנה ועוער לימרה ישיבתה לתרי ישיבת סדום וחברותיה שנה אחת הוא שנאמר לתלטה נח. נח בגימטריא כ"ח : הלא מצער היא. והלא עוניותיה מיעטין ויכול לתת להניחה : ותחי נפשי. בה זהו מדרשו. ופשוטו מקרא הלז עור קטנה הוא ואנשים בה מעט אין לך להקפיד אם תניחנה ותחי נפשי בה : (בא) גם לדבר הזה. לא דייך שתתה נילול לף כל העיר הגיל נגללך : הפכי. הופך תני כמו עד בואי אחרי רוחי מדי דברי בו (ירמיה לח) : (כב) כי לא אוכל לעשות. זהו טוענין של מלאכים על שלמרו כי מחיתים תנחנו ותלו הדבר בעצמן לפיכך לא זזו משם עד שהזקקו לומר שאין הדבר ברשותן : כי לא אוכל. לטון יחיד מכאן אתה למד שהאחד הוכיח והאחד מגיד שאין שני מלאכים נשלחים לדבר אחד : על כן קרא שם

העיר

לְמַעְבַּד פִּתְגָמָא עַד מֵיתָךְ יְהַמֵּן עַל בֵּן קָרָא שְׁמָא דְקַרְתָּא צוֹעַר׃
כג הַשֶּׁמֶשׁ יָצָא עַל־הָאָרֶץ וְלוֹט בָּא צֹעַרָה׃ שְׁמַשָּׂא
נְפַק עַל אַרְעָא וְלוֹט עַל צוֹעַר׃ כד וַיהוָה הִמְטִיר עַל־סְדֹם
וְעַל־עֲמֹרָה גָּפְרִית וְאֵשׁ מֵאֵת יְהוָה מִן־הַשָּׁמָיִם׃
וְיָ אַמְטַר עַל סְדוֹם וְעַל עֲמוֹרָה גָּפְרִיתָא וְאֶשָּׁתָא מִן קֳדָם יְיָ מִן שְׁמַיָּא׃
כה וַיַּהֲפֹךְ אֶת־הֶעָרִים הָאֵל וְאֵת כָּל־הַכִּכָּר וְאֵת כָּל־
יֹשְׁבֵי הֶעָרִים וְצֶמַח הָאֲדָמָה׃ וַהֲפַךְ יָת קִרְוַיָּא הָאִלֵּין וְיָת כָּל
מֵישְׁרָא וְיָת כָּל יָתְבֵי קִרְוַיָּא וְצִמְחָא דְאַרְעָא׃ כו וַתַּבֶּט אִשְׁתּוֹ
מֵאַחֲרָיו וַתְּהִי נְצִיב מֶלַח׃ וְאִסְתְּכִיאַת אִתְּתֵהּ מִבָּתְרוֹהִי וַהֲוַת
קָמָא דְמַלְחָא׃ כז וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר אֶל־הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר־עָמַד שָׁם אֶת־פְּנֵי יְהוָה׃ וְאַקְדֵּים אַבְרָהָם בְּצַפְרָא

לאחרא

רש"י

העיר צוער. על שם והיה מצער׃ (כד) וה' המטיר. כ"מ שנאמר וה' את ובית דינו׃ המטיר על סדום. בעלות השחר כמו שנאמר וכמו השחר עלה שעה שהלבנה עומדת ברקיע עם החמה לפי שהיו מהם עובדין לחמה ומהם ללבנה לומר הקב"ה אם לפרע מהם ביום יהיו עובדי ללבנה לומרים הלוו היתה בלילה כשהלבנה מושלת לא היינו מרבים. ואם לפרע מהם בלילה יהיו עובדי החמה לומרים הלוו היה ביום כשהחמה מושלת לא היינו מרבים לכך כתיב וכמו השחר עלה ונפרע מהם בשעה שהחמה והלבנה מושלים׃ המטיר וגו' גפרית ואש בתחלה מטר ונשאר גפרית ואח (מכילתא בשלח)׃ מאת ה'. דרך המקראות לדבר כן כמו שני למך ולא לומר משבדי וכן לומר דוד (מ"ש ח') קחי עמכם את עבדי לדוניכם ולא לומר משבדי וכן לחשבונם בשם המלך ולא לומר בשמי. לפי כאן לומר מאת ה' ולא לומר מאתו׃ מן השמים. והוא שנאמר בכתוב (לויב לו) כי שם ידין עמים וגו' כשבא ליסר הבריות מביא עליהם אף מן השמים כמו שעשה לסדום וכשבא להוריד המן מן השמים (שמות טז) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים׃ (כה) ויהפוך את הערים וגו'. לרבותה יושבות בשלש לחד והפכן מלמעלה למטה שנאמר (לויב כח) בחלמים שלח ידו וגו'׃ (כו) ותבט אשתו מאחריו. מלחריו של לוט׃ ותהי נציב מלח. (ב"ר) במלח תשתה ובמלח לקתה לומר לה הני מעט מלח לחורמים הללו מיל לף המגבג הרע הזה לתתה כח

להנהיג

לְאַתְרָא דְשַׁמְשׁ תַּמָּן בְּצִלּוֹ קָדָם יְיָ׃ כח וַיַּשְׁקֵף עַל־פְּנֵי סְדֹם
וַעֲמֹרָה וְעַל כָּל־פְּנֵי אֶרֶץ הַכִּכָּר וַיַּרְא וְהִנֵּה עָלָה קִיטֹר
הָאָרֶץ כְּקִיטֹר הַכִּבְשָׁן׃ וְאַסְתְּכִי עַל אַפֵּי סְדוֹם וַעֲמוֹרָה וְעַל כָּל
אַפֵּי אַרְעָא דְמִישְׁרָא וַחֲזָא וְהָא סָלִיק תְּנָנָא דְאַרְעָא כְּתְנָנָא דַאתּוּנָא׃
כט וַיְהִי בְּשַׁחֵת אֱלֹהִים אֶת־עָרֵי הַכִּכָּר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים
אֶת־אַבְרָהָם וַיְשַׁלַּח אֶת־לוֹט מִתּוֹךְ הַהֲפֵכָה בְּהָפֵךְ׃
אֶת־הֶעָרִים אֲשֶׁר־יָשַׁב בָּהֶן לוֹט׃ וַהֲוָה בְּחַבָּלוּת (נ"י כד
חַבֵּל) יְיָ אֵת קֳרֵוֵי מֵישְׁרָא וּדְכִיר יְיָ אֵת אַבְרָהָם וְשַׁדַּח אֵת לוֹט מִגּוֹ הַפֵּכְתָּא
כד הַפֵּךְ אֵת קְרֵוָיָא דִי הֲוָה יָתֵב בְּהֶן לוֹט׃ ל וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר
וַיֵּשֶׁב בָּהָר וּשְׁתֵּי בְנֹתָיו עִמּוֹ כִּי יָרֵא לָשֶׁבֶת בְּצוֹעַר
וַיֵּשֶׁב בַּמְּעָרָה הוּא וּשְׁתֵּי בְנֹתָיו׃ וּסְלֵק לוֹט מְצוֹעַר וְיָתֵב בְּטוּרָא
וְתַרְתֵּין בְּנָתֵהּ עִמֵּהּ אֲרֵי דָחִיל לְמִתַּב בְּצוֹעַר וְיָתֵב בִּמְעָרְתָּא הוּא וְתַרְתֵּין
בְּנָתֵהּ׃ לא וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל־הַצְּעִירָה אָבִינוּ זָקֵן
וְאִישׁ אֵין בָּאָרֶץ לָבוֹא עָלֵינוּ כְּדֶרֶךְ כָּל־הָאָרֶץ׃ וַאֲמָרַת
רַבְּתָא לְזְעֵרְתָּא אֲבוּנָא סָב וּנְבַר לֵית בְּאַרְעָא לְמֵיעַל עָלָנָא כְּאוֹרַח כָּל
אַרְעָא׃ לב לְכָה נַשְׁקֶה אֶת־אָבִינוּ יַיִן וְנִשְׁכְּבָה עִמּוֹ
וּנְחַיֶּה מֵאָבִינוּ זָרַע׃ אִיתָא נַשְׁקֵי יָת אֲבוּנָא חַמְרָא וְנִשְׁכּוֹב עִמֵּהּ

ונקים

רש"י

לדבריו במקום הזה׃ (כח) קיטור. תימור של עשן סול"ח (כרהמדפלקקעל)
בלעז׃ כבשן. תפורס בשורפין בה את הכלים לסיד וכן כל כבשן שבתורה׃
(כט) ויזכר אלהים את אברהם. (ב"ר) מהו זכירתו של הקרוש על
לוט נזכר שהיה לוט יודע שעתיד הקרוש והמע שהפך של הקרוש בממרים
על שרה לחומתי היא ולא נלה הדבר שהיה הם עליו לפיכך הם הקב"ה
עליו׃ (ל) כי ירא לשבת בצוער. לפי שהיה קרובה לסדום׃ (לא) אבינו
זקן. ואם לא עכשיו היתה ימות ואו יפסוק מלהוליד׃ ואיש אין
בארץ

וּנְקֵבִים מֵאֲבוּנָא בְּנִין: לג וַתַּשְׁקֶיןָ אֶת־אֲבִיהֶן יַיִן בַּלַּיְלָה הוּא
וַתָּבֹא הַבְּכִירָה וַתִּשְׁכַּב אֶת־אָבִיהָ וְלֹא־יָדַע בְּשִׁכְבָהּ
וּבְקוּמָהּ: וַאֲשְׁקִיאָה יַת אֲבוּהֶן חֲמָרָא בְּלֵילְיָא הוּא וְעַלַּת רַבְּתָא וּשְׁכִיבָא
עִם אֲבוּהָא וְלָא יָדַע בְּמִשְׁכְּבָהּ וּבְקִימָהּ: לד וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַתֹּאמֶר
הַבְּכִירָה אֶל־הַצְּעִירָה הֵן־שָׁכַבְתִּי אֶמֶשׁ אֶת־אָבִי
נַשְׁקֶנּוּ יַיִן גַּם־הַלַּיְלָה וּבֹאִי שִׁכְבִי עִמּוֹ וּנְחַיֶּה מֵאָבִינוּ
זָרַע: וַהֲוָה בְּיוֹמָא דְּבַתְרוֹהִי וַאֲמֶרֶת רַבְּתָא לְזְעֵרְתָּא הָא שְׁכִיבִית רַמְשָׁא
עִם אַבָּא נַשְׁקִנֵּהּ חַמְרָא אַף בְּלֵילְיָא וְעוּלִי שְׁכִבִי עִמֵּהּ וּנְקַיֵּם מֵאֲבוּנָא בְּנִין:
לה וַתַּשְׁקֶיןָ גַּם בַּלַּיְלָה הַהוּא אֶת־־אֲבִיהֶן יַיִן וַתָּקָם
הַצְּעִירָה וַתִּשְׁכַּב עִמּוֹ וְלֹא־־יָדַע בְּשִׁכְבָהּ וּבְקוּמָהּ:
וַאֲשְׁקִיאָה אַף בְּלֵילְיָא הַהוּא יַת אֲבוּהֶן חַמְרָא וְקָמַת זְעֵרְתָּא וּשְׁכִיבַת עִמֵּהּ
וְלָא יָדַע בְּמִשְׁכְּבַהּ וּבְקִימָהּ: לו וַתַּהֲרֶיןָ שְׁתֵּי בְנוֹת־־לוֹט
מֵאֲבִיהֶן: וְעַדְיָן תַּרְתֵּין בְּנַת לוֹט מֵאֲבוּהֶן: לז וַתֵּלֶד הַבְּכִירָה
בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מוֹאָב הוּא אֲבִי־מוֹאָב עַד־־הַיּוֹם:
וְיָלְדַת רַבְּתָא בַּר וּקְרַת שְׁמֵהּ מוֹאָב הוּא אֲבוּהוֹן דְּמוֹאָבָא עַד יוֹמָא דֵּין:
לח וְהַצְּעִירָה גַּם־הִוא יָלְדָה בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן־עַמִּי
הוּא

רש"י

בארץ. סבורות שסיו כל העולם נהרב כמו בדור המבול (ב"ר): (לג) ותשקין וגו'. יין נזדמן להן במערה להוליד מהן שני חומות: ותשכב את אביה ובלעזיר כתיב ותכב עמו לעזיר לפי שלא פתחה בזנות אלא לחומה למדתה חוסה עליה הכתוב ולא פירש גנותה. אבל בכירה שפתחה בזנות פרשה סכתיב במפירים ובקומה של בכירה נקוד על ו"ו של ובקומה לומר שבקומה ידע ולטפ"כ לא נאמר ליל שני מלבושים. (ת"ר לוי כל מי שהוא להוט לחטא בולטום של עריות לבוף מלכיליס לחומו מכאן): (לו) ותהרין וגו' תפ"פ שלש החשה מהעברת מביאה רחבועה אלו שלטו בעלמן והולידו ערוהן (ס"ח עתיקא) לחון ונתעברו מביאה רחבועה: (לז) מואב. זו שלא היתה לטטה פירשתה שמחבים היא אבל לעזיר קרחתו בל' נקיה וקבלה שכר בימי משה שנאמר בבני עמון (דברים ב) אל תחגר בם כלל ובמואב

הוּא אֲבִי בְנֵי־עַמּוֹן עַד־הַיּוֹם׃ ס וְעֶרְתָּא אַף הִיא יְלִידַת בַּר
וְקַדַּת שְׁמֵהּ בַּר עַמִּי הוּא אֲבוּהוֹן דִּבְנֵי עַמּוֹן עַד יוֹמָא דֵּין׃ כ א וַיִּסַּע
מִשָּׁם אַבְרָהָם אַרְצָה הַנֶּגֶב וַיֵּשֶׁב בֵּין קָדֵשׁ וּבֵין שׁוּר
וַיָּגָר בִּגְרָר׃ וּנְטַל מִתַּמָּן אַבְרָהָם לְאַרְעָא דָּרוֹמָא וְיָתֵב בֵּין רָקֶם וּבֵין
חֲגָרָא וְאִתּוֹתַב בִּגְרָר׃ ב וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ
אֲחֹתִי הִוא וַיִּשְׁלַח אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ גְּרָר וַיִּקַּח אֶת־שָׂרָה׃
וַאֲמַר אַבְרָהָם עַל שָׂרָה אִתְּתֵהּ אֲחָתִי הִיא וּשְׁלַח אֲבִימֶלֶךְ מַלְכָּא דִּגְרָר
וּדְבַר יַת שָׂרָה׃ ג וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל־אֲבִימֶלֶךְ בַּחֲלוֹם הַלָּיְלָה
וַיֹּאמֶר לוֹ הִנְּךָ מֵת עַל־הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־לָקַחְתָּ וְהִוא
בְּעֻלַת בָּעַל׃ וַאֲתָא מֵימַר מִן קֳדָם יְיָ לְוָת אֲבִימֶלֶךְ בְּחֶלְמָא דְּלֵילְיָא
וַאֲמַר לֵהּ הָא אַתְּ מְית עַל עֵיסָק אִתְּתָא דְּדַבַּרְתָּא וְהִיא אִתַּת גְּבַר׃
ד וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ וַיֹּאמַר אֲדֹנָי הֲגוֹי גַּם־צַדִּיק
תַּהֲרֹג׃ וַאֲבִימֶלֶךְ לָא קְרֵב לְוָתַהּ וַאֲמַר יְיָ הֲעַם אַף זַכַּאי תִּקְטוֹל׃
ה הֲלֹא הוּא אָמַר־לִי אֲחֹתִי הִוא וְהִיא־גַם־הִוא אָמְרָה
אֲחִי הוּא בְּתֹם־לְבָבִי וּבְנִקְיֹן כַּפַּי עָשִׂיתִי זֹאת׃ הֲלָא הוּא
אֲמַר לִי אֲחָתִי הִיא וְהִיא אַף הִיא אֲמָרַת אָחִי הוּא בְּקִשְׁטוּת לִבִּי וּבְזַכָּאוּת

ידי

רש"י

לא הזהיר אלא שלא ילחם בם אבל לנערן התיר לו׃ (א) ויסע משם
אברהם. כשיראה שחרבו הכרכים ופסקו העוברים והסחרים נסע לו משם
(ב"ר) ד"א להתרחק מלוט שילא עליו שם רע שבא על בעולתו׃ (ב) ויאמר
אברהם. כאן לא נטל רשות אלא על כרחה שלא בעולתה לפי שכבר
לוקחה לבית פרעה ע"י כן׃ אל שרה אשתו. על שרה אחתו. וכיולא בו
(ס"א ד) אל הלקח אחרון וגו' ואל מות תמיה שניהם בלשון על׃ (ד) לא
קרב אליה. המלאך מנעו כמו שנאמר לא נתתיך לנגוע עליה׃ הגוי גם
צדיק תהרוג. אף אם הוא לדיק תהרגנו שמא כך דרכך לאבד האומות חנם כך
עשית לדור המבול לדור הפלגה אף אני אומר שהרגתם על לא דבר כשם
שאתה אומר להרגני׃ (ה) גם הוא לרבות עבדים וגמלים ותמוהים שלה
(ושאני גמלים ורועי חמורים) את כולם שאלתי ואמרו לי אחיה הוא׃
בתם לבבי. שלא דמיתי לחשוב׃ ובנקיון כפי. נקי אני מן החטא שלא

נשאתי

יְדֵי עֲבָדִית דָּא: ו וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאֱלֹהִים בַּחֲלֹם גַּם אָנֹכִי
יָדַעְתִּי כִּי בְתָם־לְבָבְךָ עָשִׂיתָ זֹאת וָאֶחְשָׂךְ גַּם־אָנֹכִי
אוֹתְךָ מֵחֲטוֹ־לִי עַל־כֵּן לֹא־נְתַתִּיךָ לִנְגֹּעַ אֵלֶיהָ:
וַאֲמַר לֵהּ מֵימַר מִן קֳדָם יְיָ בְּחֶלְמָא אַף קַדְמַי גְּלִי אֲרֵי בְּדַכְיוּת לְבָבָךְ
עָבַדְתָּ דָּא וְמָנַעְתִּ אַף אֲנָא יָתָךְ מִלְּמֶחְמֵי קֳדָמַי עַל כֵּן לָא שְׁבָקְתָּךְ לְמִקְרַב
לְוָתָהּ: ז וְעַתָּה הָשֵׁב אֵשֶׁת־הָאִישׁ כִּי־נָבִיא הוּא וְיִתְפַּלֵּל
בַּעַדְךָ וָחְיֵה וְאִם־אֵינְךָ מֵשִׁיב דַּע כִּי־מוֹת תָּמוּת
אַתָּה וְכָל־אֲשֶׁר־לָךְ: וּכְעַן אֲתֵיב אִתַּת גַּבְרָא אֲרֵי נְבִיָּא הוּא וְיִצְלֵי
עֲלָךְ וְתֶחֱיֵי וְאִם לֵיתָךְ מְתֵיב דַּע אֲרֵי מֵימַת תְּמוּת אַתְּ וְכָל דִּי לָךְ:
ח וַיַּשְׁכֵּם אֲבִימֶלֶךְ בַּבֹּקֶר וַיִּקְרָא לְכָל־עֲבָדָיו וַיְדַבֵּר
אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאָזְנֵיהֶם וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים
מְאֹד: וְאַקְדֵּים אֲבִימֶלֶךְ בְּצַפְרָא וּקְרָא לְכָל עַבְדּוֹהִי וּמַלֵּיל יָת כָּל
פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין קֳדָמֵיהוֹן וּדְחִילוּ גוּבְרַיָּא לַחֲדָא: ט וַיִּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ
לְאַבְרָהָם וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־עָשִׂיתָ לָּנוּ וּמַה־חָטָאתִי לָךְ
כִּי־הֵבֵאתָ עָלַי וְעַל־מַמְלַכְתִּי חֲטָאָה גְדֹלָה מַעֲשִׂים
אֲשֶׁר לֹא־יֵעָשׂוּ עָשִׂיתָ עִמָּדִי: וּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ לְאַבְרָהָם וַאֲמַר
לֵהּ מָה עֲבַדְתָּ לָנָא וּמָה חֲבִית (נ״א חֲטֵית) לָךְ אֲרֵי אַיְתֵיתָא עֲלַי וְעַל מַלְכוּתִי
חוֹבָא רַבָּא עוֹבָדִין דְּי לָא כְשָׁרִין לְאִתְעֲבָדָא עֲבַדְתָּ עִמִּי: י וַיֹּאמֶר

• חסר א.

רש״י אבימלך

נגעתי בה: (ו) ידעתי כי בתם לבבך וגו'. אמת אלא דמית מתחילה לחטוא אבל נקיון כפיס אין כאן (הדא אמר מסמוס ידיס ים כאן: לא נתתיך. לא ממך היה אלא נגעת בה אלא מכאתי אני חוסך מחטוא ולא נתתי לך כח. וכן (לקמן לח) ולא נהנו אלהיס. וכן (שופטים טו) ולא נתנו אביה לבוא: (ז) השב אשת האיש. ואל תהא סבור אמת תגנה בעיניו ולא יקבלנה או יבאך ולא יתפלל עליך (ג״ל אבימלך ומי. מפרסמו אלא נגעתי בה. ג״ל): כי נביא הוא. ויודע אלא נגעת בה לפיכך ויתפלל בעדך (ב״ק נב): (ט) מעשים אשר לא יעשו. מכה אמר לא הורגלה לבא על בריה בחה לנו על ידך עלירת כל נקביס אל זרע ואל קטניס ורעי וחזניס

אֲבִימֶלֶךְ אֶל־אַבְרָהָם מָה רָאִיתָ כִּי עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר
הַזֶּה׃ וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ לְאַבְרָהָם מָה חֲזֵיתָ אֲרֵי עֲבַדְתָּ יַת פִּתְגָמָא הָדֵין׃
יא וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם כִּי אָמַרְתִּי רַק אֵין־יִרְאַת אֱלֹהִים
בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְהָרָגוּנִי עַל־דְּבַר אִשְׁתִּי׃ וַאֲמַר אַבְרָהָם אֲרֵי
אֲמָרִית לְחוֹד לֵית דַּחְלְתָּא דַיְיָ בְּאַתְרָא הָדֵין וְיִקְטְלֻנַנִי עַל עֵסֶק אִתְּתִי׃
יב וְגַם־אָמְנָה אֲחֹתִי בַת־אָבִי הִוא אַךְ לֹא בַת־אִמִּי
וַתְּהִי־לִי לְאִשָּׁה׃ וּבְרַם בְּקוּשְׁטָא אֲחָתִי בַּת אַבָּא הִיא בְּרַם לָא בַת
אִמִּי וַהֲוַת לִי לְאִנְתּוּ׃ יג וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעוּ אֹתִי אֱלֹהִים
מִבֵּית אָבִי וָאֹמַר לָהּ זֶה חַסְדֵּךְ אֲשֶׁר תַּעֲשִׂי עִמָּדִי
אֶל כָּל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נָבוֹא שָׁמָּה אִמְרִי־לִי אָחִי הוּא׃
וַהֲוָה כַּד טָעוּ עַמְמַיָּא בָּתַר עוֹבָדֵי יְיָ וְיָתִי קְרִיב יְיָ לְדַחֲתָהּ מִבֵּית אַבָּא
וַאֲמָרִית לַהּ דֵּין (גי דָא) טִיבוּתִיךְ דִּי תַעְבְּדִי עִמִּי לְכָל אַתְרָא דִּי נֵהַךְ

להמן

רש"י

וחזניס וחוטס: (יא) רק אין יראת אלהים. מכסנאי שבח לעיר על עסקי מכילה ושתיה שולטין חומו חו על עסקי חשמו שולטין חומו (ב"ק שם) חשתך היה חו מחומך היה. אחותי בת אבי היא ובת חב נותרת לבן נח שחין חבות לעכוים"ז. וכדי לחמת דבריו הביכו כן. ות"ת והלח בת מחיו היתה בני בניס הרי הן כבניס והרי היח בחו על תרח. וכן הוח חומר ללוט כי מבנים מחים מנחנו: אך לא בת אמי. הרן מחם מחרת היה: (יג) ויהי כאשר התעו אותו וגו'. חוקלוס תרגם מה שתרגם. ויש ליתב עור דבר דכור על חופניו כשהולילוהי הקב"ה מבית חבי להיות משומש וגר ממקום למקום וידעתי שחעבור במקום רשעים ואומר לה זה חסדך וגו': כאשר התעו. לשון רבים. ואל תתמה כי בהרבה מקומות לשון חלהות ולשון מרות קרוי לשון רבים. חשר הלכו חלהים. חלהים חיים חלהים קדושים. וכל ל' חלהים ל' רבים. וכן ויקח חדוני יוסף חדוני הארון. חדוני הארץ וכן בעליו יומת. והועד בבעליו. ות"ת מהו לשון התעו כל הגולה ממקומו ואינו מיושב קרוי הועה. כמו (לקמן כח) וילך ויסע. (תהלים קיט) תעיתי כשה חובד (חיוב לח) יתעו לבבי חוכל ילחו ויתעו לבקש חכלם: אמרי לי. שלי וכן (לקמן כו) ויחלו חנשי המקום לחשתו על חשתו. וכן (שמות יד) ומאר פרעה לבני ישרחל כמו על בני ישרחל (שופטים ט) פן יחמרו לי חשם הרגתמו

ויצ

לְהַמִּן אֲמַרִי עֲלֵי אָחִי הוּא׃ יד וַיִּקַּח אֲבִימֶלֶךְ צֹאן וּבָקָר
וַעֲבָדִים וּשְׁפָחֹת וַיִּתֵּן לְאַבְרָהָם וַיָּשֶׁב לוֹ אֶת שָׂרָה
אִשְׁתּוֹ׃ וּדְבַר אֲבִימֶלֶךְ עָנָן וְתוֹרִין וַעֲבָדִין וַאֲמָהָן וְיַהַב לְאַבְרָהָם וַאֲתִיב
לֵהּ יַת שָׂרָה אִתְּתֵהּ׃ טו וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ הִנֵּה אַרְצִי לְפָנֶיךָ
בַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ שֵׁב׃ וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ הָא אַרְעִי קֳדָמָךְ בְּדְתַקִּין
בְּעֵינָיךְ תֵּיב׃ טז וּלְשָׂרָה אָמַר הִנֵּה נָתַתִּי אֶלֶף כֶּסֶף
לְאָחִיךְ הִנֵּה הוּא־לָךְ כְּסוּת עֵינַיִם לְכֹל אֲשֶׁר אִתָּךְ
וְאֵת כֹּל וְנֹכָחַת׃ וּלְשָׂרָה אֲמַר הָא יְהָבִית אֶלֶף סַלְעִין דְּכַסְפָּא לַאֲחוּךְ
הָא הוּא לָךְ כְּסוּת דְּיָקָר (עֵינָיִן) חֲלַף דְּשַׁלַּחְתְּ דְּבַרְתִּךְ וַחֲזֵית יָתִךְ וְיַת
כָּל דְּעִמָּךְ חֲלָא (עַל) כָּל מָה דַּאֲמַרַת וְאִתּוֹכָחַת׃ יז וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם
אֶל־הָאֱלֹהִים וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת־אֲבִימֶלֶךְ וְאֶת־אִשְׁתּוֹ
וְאַמְהֹתָיו וַיֵּלֵדוּ׃ וְצַלִּי אַבְרָהָם קֳדָם יְיָ וְאַסְיֵי יְיָ יַת אֲבִימֶלֶךְ וְיַת
אִתְּתֵהּ וְאַמְהָתֵיהּ וְאִתְרַוּחוּ׃ יח כִּי־עָצֹר עָצַר יְהוָה בְּעַד כָּל־
רֶחֶם לְבֵית אֲבִימֶלֶךְ עַל־דְּבַר שָׂרָה אֵשֶׁת אַבְרָהָם׃ ס

ארי

רש"י

(יד) ויתן לאברהם. כדי שיתפייס ויתפלל עליו: (טו) הנה ארצי לפניך. אבל פרעה אמר לו הנה אשתך קח ולך. לפי שנתירא שהמלריים שטופי זכות (מז) ולשרה אמר. מכימלך לכבודה כדי לפייסה הנה עשיתי לך כבוד זה נתתי ממון לאחיך שאמרת עליו אחי הוא הנה הממון והכבוד הזה לך כסות עינים: לכל אשר אתך. יכסו עיניהם שלא יקילוך שאלו השיבותיך ריקנים ים להם לומר לאחר שנתפללת בה המזידה מכפיו שהוצרכתי לבזבז ממון ולפייסך יודעים יהיו שעל כרחי השיבותיך וע"י נס: ואת כל. ומפ כל בני העולם: ונוכחת. יהא לך פתחון פה להתוכח ולהרשות דבריס נכריס הללו ולשון תוכחה בכ"מ ברור דבריס וכלשון משפורפי"ר. (הוא תפרוביר להלן ל"ח ל"ז ערלייטערן. בעשיידן בעסטיממטן) ותונקלוס תרגם בפניס אחריס ולשון המקרא כך הוא נופל על התרגוס הכא הוא לך כסות על העיניס שלו שצלטו בך וכל אשר אתך ועל כן תרגומו וחזית יתיך ויה כל דעמך. ויש מדרש אגדה אבל יפה לשון המקרא פירשתי: (יז) וילדו. כתרגומו ואתרוחו נפשתו נקביהס והוליחו והיו לידה שלהס: (יח) בעד כל רחם.

כנגד

אֲרֵי מֵיחַד אֲחַד יָ בְּאַפֵּי כָּל פָּתַח וְלָדָא לְבֵית אֲבִימֶלֶךְ עַל עֵיסַק שָׂרָה
אִתַּת אַבְרָהָם: **כא** א וַיהוָה פָּקַד אֶת־שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר
וַיַּעַשׂ יְהוָה לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר: וַיָ דְכִיר יָת שָׂרָה כְּמָא דִי
אֲמַר וַעֲבַד יָ לְשָׂרָה כְּמָא דִי מַלִּיל: ב וַתַּהַר וַתֵּלֶד שָׂרָה
לְאַבְרָהָם בֵּן לִזְקֻנָיו לַמּוֹעֵד אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֹתוֹ אֱלֹהִים:
וְעַדְיַאת וִילִידַת שָׂרָה לְאַבְרָהָם בַּר לְסִיבְתּוֹהִי לִזְמַן דִי מַלִּיל יְתֵהּ יָ:
ג וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת־שֵׁם־בְּנוֹ הַנּוֹלַד־לוֹ אֲשֶׁר־יָלְדָה־
לּוֹ שָׂרָה יִצְחָק: וּקְרָא אַבְרָהָם יָת שׁוּם בְּרֵהּ דְּאִתְיְלִיד לֵהּ דְּיִלִידַת
לֵהּ שָׂרָה יִצְחָק: ד וַיָּמָל אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ בֶּן־שְׁמֹנַת
יָמִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים: וּגְזַר אַבְרָהָם יָת יִצְחָק בְּרֵהּ
בַּר תְּמַנְיָא יוֹמִין כְּמָא דִי פַקִּיד יְתֵהּ יָ: חמישי ה וְאַבְרָהָם בֶּן־
מְאַת שָׁנָה בְּהִוָּלֶד לוֹ אֶת יִצְחָק בְּנוֹ: וְאַבְרָהָם בַּר מְאָה
שְׁנִין כַּד אִתְיְלִיד לֵהּ יָת יִצְחָק בְּרֵהּ: ו וַתֹּאמֶר שָׂרָה צְחֹק עָשָׂה
לִי אֱלֹהִים כָּל־הַשֹּׁמֵעַ יִצְחַק־לִי: וַאֲמָרַת שָׂרָה חֶדְוָא עֲבַד לִי

ו

רש"י

כנגד כל פתח: על דבר שרה. ע"פ דכורה של שרה: (א) וה' פקד את שרה וגו' (ב"ק לב) סמך פרשה זו ללמדך שכל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה שנאמר ויתפלל וגו' ומיד ליה וה' פקד את שרה שפקדה בשר קודש שריפת את לחבימלך: כאשר אמר. בהריון כאשר דבר בלידה והיכן היא אמירה והיכן הוא דכור. אמירה ויאמר אלהים אבל שרה תשחק וגו'. דבו היה דבר ה' אל אברהם בשרים בין הבתרים ומה נאמר לא ייבשך זה וגו'. והכיא היורם משרה: ויעש ה' לשרה כאשר דבר לאברהם: (ב) למועד אשר דבר אתו. רבי יודן ורבי חמא רבי יודן אומר מלמד שגולד לט' חדשים בלא יאמרו מביאו של חבימלך הוא ורבי חמא אומר לז' חדשים: למועד אשר דבר אתו. דמליל יתיה לאם למועד אשר דבר וקבע כשאמר לו מועד אשר אליך שרט לו שריטה בכותל ואמר לו כשתגיע אמה לשריטה זו בשנה הבאה תלד: (ז) יצחק לי. יעמוד עלי. ומדרש אגדה הרבה שרבה עקרות נפקדו עמה הרבה חולים נתרפאו בו ביום הרבה תפלות נענו עמה ורב שחוק היה

יוֹ כָּל הַשֹּׁמֵעַ יַחְדִּי לִי: ז וַתֹּאמֶר מִי מִלֵּל לְאַבְרָהָם הֵינִיקָה
בָנִים שָׂרָה כִּי יָלַדְתִּי בֵן לְזִקְנָיו: וַאֲמֶרֶת מָאן טְהֵימָן הַאֲסַר
לְאַבְרָהָם וְקִיֵּים דְּתוֹנִיק בְּנִין שָׂרָה אֲרֵי יְלִידִית בַּר לְסֵיבְתּוֹהִי: ח וַיִּגְדַּל
הַיֶּלֶד וַיִּגָּמַל וַיַּעַשׂ אַבְרָהָם מִשְׁתֶּה גָּדוֹל בְּיוֹם הִגָּמֵל
אֶת יִצְחָק: וְרָבָא רַבְיָא וְאִתְחַסִּיל וַעֲבַד אַבְרָהָם מִשְׁתְּיָא רַבָּא בְּיוֹמָא
דְּאִתְחַסִּיל יַת יִצְחָק: ט וַתֵּרֶא שָׂרָה אֶת בֶּן הָגָר הַמִּצְרִית
אֲשֶׁר יָלְדָה לְאַבְרָהָם מְצַחֵק: וַחֲזַת שָׂרָה יַת בַּר הָגָר מִצְרָיְתָא
דְּיָלְדַת לְאַבְרָהָם מְחָיְכָא: י וַתֹּאמֶר לְאַבְרָהָם גָּרֵשׁ הָאָמָה
הַזֹּאת וְאֶת בְּנָהּ כִּי לֹא יִירַשׁ בֶּן הָאָמָה הַזֹּאת עִם בְּנִי
עִם יִצְחָק: וַאֲמֶרֶת לְאַבְרָהָם תֵּיכָּךְ אַסְתָּא הָדָא וְיַת בְּרַהּ אֲרֵי לָא יֵרֵת
בַּר אַמְתָּא הָדָא עִם בְּרִי עִם יִצְחָק: יא וַיֵּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי
אַבְרָהָם עַל אוֹדֹת בְּנוֹ: וּבֵאֵישׁ פִּתְגָמָא לַחֲדָא בְּעֵינֵי אַבְרָהָם עַל

עיסק

רש"י

סיס בעולס: (ז) מי מלל לאברהם. ל' סגס וחסיבות כמו (ישעיה מח) מי פעל ועשה (ישעיה מ) מי ברא אלה רלו מה הוא ומי הוא (וכמה הוא גדול) סומר הסנשחתו הקב"ס מבטיח ועושה: מלל. שיש סכתוב ולא לומר דבר גימטריא שלו ק' כלומר לסוף מאה לאברהם: הניקה בנים שרה. ומהו בניס לשון רבים ביוס המשתה הביאו הסנדות את בניהן ממקן והניקה אחת סהיו לומרות לא ילדה שרה אלא מסופי הביאה מן הסוק: (ח) ויגמל. לסוף כ"ד חדש (ניטין טה): משתה גדול. סהיו שם גדולי הדור שם ועבר ואבימלך (ב"ר): (ט) מצחק. לשון ע"ז כמו שנאמר (שמות לב) ויקומו לשחק. ד"ח לשון גילוי עריות כמה דתימא לשחק בי. ד"ח לשון רציחה כמה דתימא (ש"ב ב) יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו וגו': (י) עם בני וגו'. מסבובת שרה כי לא יירס בן האמה הזאת עם בני אלא למד שהיה מריב עם ישחק על הירושה ואומר אני אכור ואטל פי שנים ויולאים בשדה ואטל קשתו וירוה בו אלים כד"ח (משלי כו) כמתלהלה היורה זיקים וגו' ואומר הלא משחק אני: עם בני עם יצחק. (ב"ר) מכיון שהוא בני הפילו הס אימו הגון כישחק או הגון כישחק אפי' אס יהיו בני אין זה כדאי לירס עמו ק"ו עם בני עם ישחק שהיכן בו: (יא) על אודת בנו. (ב"ר) על שהשא שילח לסרבות רעה ופטיטו על שאומרת לו

לבלחו

עִסַּק בְּרֵהּ: יב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם אַל־יֵרַע
בְּעֵינֶיךָ עַל־הַנַּעַר וְעַל־אֲמָתֶךָ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ
שָׂרָה שְׁמַע בְּקֹלָהּ כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע: וְאַמַּר יְיָ
לְאַבְרָהָם לָא יַבֵּאשׁ בְּעֵינָיךְ עַל עוּלֵימָא וְעַל אַמְתָּךְ כֹּל דִּי תֵימַר לָךְ שָׂרָה
קַבֵּל מִנַּהּ אֲרֵי בְיִצְחָק יִתְקְרוֹן לָךְ בְּנִין: יג וְגַם אֶת־בֶּן־הָאָמָה
לְגוֹי אֲשִׂימֶנּוּ כִּי זַרְעֲךָ הוּא: וְאַף יָת בַּר אַמְתָּא לְעַם אֲשַׁוֵּנֵּהּ אֲרֵי
בְנָךְ הוּא: יד וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם ׀ בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח־לֶחֶם וְחֵמַת
מַיִם וַיִּתֵּן אֶל־הָגָר שָׂם עַל־שִׁכְמָהּ וְאֶת־הַיֶּלֶד וַיְשַׁלְּחֶהָ
וַתֵּלֶךְ וַתֵּתַע בְּמִדְבַּר בְּאֵר שָׁבַע: וְאַקְדִּים אַבְרָהָם בְּצַפְרָא
וּנְסִיב לַחְמָא וְרָקְבָּא דְמַיָּא וִיהַב לְהָגָר שַׁוִּי עַל כְּתַפַּהּ וְיָת רְבְיָא וְשַׁלְּחַהּ
וַאֲזָלַת וְתָעַת בְּמַדְבְּרָא (נ״י בְּמַדְבַּר) בְּאֵר שָׁבַע: טו וַיִּכְלוּ הַמַּיִם מִן־
הַחֵמֶת וַתַּשְׁלֵךְ אֶת־הַיֶּלֶד תַּחַת אַחַד הַשִּׂיחִם: וְשֵׁלִיטוּ
מַיָּא מִן רָקְבָּא וּרְמַת יָת רְבְיָא תְּדוֹת חַד מִן אִילָנַיָּא: טז וַתֵּלֶךְ
וַתֵּשֶׁב לָהּ מִנֶּגֶד הַרְחֵק כִּמְטַחֲוֵי קֶשֶׁת כִּי אָמְרָה אַל־
אֶרְאֶה בְּמוֹת הַיֶּלֶד וַתֵּשֶׁב מִנֶּגֶד וַתִּשָּׂא אֶת־קֹלָהּ
וַתֵּבְךְּ: וַאֲזָל וִיתִיבַת לַהּ מֻקְבָּל אַרְחַקַת (נ״י אַרְחִיק) כְּמֵינַר קַשְׁתָּא

ארי

רש״י

לשלמו: (יב) שמע בקולה. (בקול רוח״ק שכה) למדני שהיה מבריחם טפל לשרה בגבילות: (יד) לחם וחמת מים. ולא כסף וזהב לפי שהיה שונאו על שילח לתרומות רעה: ואת הילד. לף הילד שם על שכמה שהכניסה בו שרה עין רעה והחזתו ממה ולא יכול ללכת ברגליו (כ״ר): ותלך ותתע. מזרה לגלולי בית מדיה (ב״ר): (טו) ויכלו המים. לפי שדרך מולים לשתות הרבה: (טז) מנגד. מרחוק (ב״ר): כמטחוי קשת. כשתי טיחות והוא שון יריית חץ בלשון משנה שהטיה בחשתו ט״ס שהורע יורה כחץ. ואם תאמר היה לו לכתוב כמטחי קשת משפט הוי״ו ליכנס לכאן כמו (שה״ש ג) בחנוי הפלט מגזרת (ישעיה יט) והיתה לדמת יהודה למערים למגוז ומגזרת (תהלים קז) יהונו ויעוטו כשכור וכן (שם שה) קטי ארז מגזרת קלה: ותשב מנגד. כיון שקרב

אֲרִי אֲמֶרֶת לָא אֲחֵזִי בְּמִתָּא דְּרַבְיָא וְיָתִיבַת מְקַבֵּל וַאֲרַמַת יָת קָלָהּ וּבָכַת׃
יז וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנַּעַר וַיִּקְרָא מַלְאַךְ
אֱלֹהִים | אֶל־הָגָר מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר לָהּ מַה־לָּךְ הָגָר
אַל־תִּירְאִי כִּי־שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל־קוֹל הַנַּעַר בַּאֲשֶׁר
הוּא־שָׁם׃ וּשְׁמִיעַ קֳדָם יְיָ יָת קָלָהּ דְּרַבְיָא וְקָרָא מַלְאָכָא דְּיְיָ לְהָגָר מִן
שְׁמַיָּא וַאֲמַר לָהּ מַה לָךְ הָגָר לָא תְּדַחֲלִי אֲרֵי שְׁמִיעַ קֳדָם יְיָ יָת קָלָהּ
דְּרַבְיָא בַּאֲתַר דְּהוּא תַמָּן׃ יח קוּמִי שְׂאִי אֶת־הַנַּעַר וְהַחֲזִיקִי
אֶת־יָדֵךְ בּוֹ כִּי־לְגוֹי גָּדוֹל אֲשִׂימֶנּוּ׃ קוּמִי טוּלִי יָת רַבְיָא
וְאַתְקְפִי יָת יְדָךְ בֵּהּ אֲרֵי לְעַם סַגִּי אֲשַׁוֵּינֵהּ׃ יט וַיִּפְקַח אֱלֹהִים אֶת־
עֵינֶיהָ וַתֵּרֶא בְּאֵר מָיִם וַתֵּלֶךְ וַתְּמַלֵּא אֶת־הַחֵמֶת מַיִם
וַתַּשְׁקְ אֶת־הַנָּעַר׃ וּגְלָא יְיָ יָת עֵינַהּ וַחֲזַת בְּאֵרָא דְמַיָּא וַאֲזָלַת וּמְלַת
יָת רְקָבָא מַיָּא וְאַשְׁקָאַת יָת רַבְיָא׃ כ וַיְהִי אֱלֹהִים אֶת־הַנַּעַר
וַיִּגְדָּל וַיֵּשֶׁב בַּמִּדְבָּר וַיְהִי רֹבֶה קַשָּׁת׃ וַהֲוָה מֵימְרָא דְיְיָ
בְּסַעֲדֵהּ דְּרַבְיָא וּרְבָא וִיתֵב בְּמַדְבְּרָא וַהֲוָה רָבֵי־קַשְׁתָּא׃ כא וַיֵּשֶׁב

במדבר

רש"י

שקרב למות הוסיפה להתרחק: (יז) את קול הנער. מכאן סיפה תפלת החולה מהפלת לחריש עליו ויפה קודמת להתקבל (כ"ר): באשר הוא שם. (ר"ה טז) לפי מעשיו שהוא עומד עכשיו הוא נדון ולא לפי מה שהוא עתיד לעשות לפי שהיו מלאכי השרת מקטרגים ואומרים רבש"ע מי שעתיד זרעו להמית כיך בעמא לתה מעלה לו כאן והוא מסיבה עכשיו מה הוא לדיק לו רבש חמרו לו לדיק (ר"ל בענין זה שאינו ראוי לשומם מיתה בעמה ודו"ק) אומר להם לפי מעשיו של עכשיו אני דנו וזהו באשר הוא שם. והיכן המית את ישמעאל בשהגלם נבוכדנצר שנאמר (ירמיה כח) מבית בערב וגו' לקרתא למת היו מים וגו' כשהיו מוליכין אותם אצל ערביים היו ישמעאל אומרים לשבויים בשבשה מכם הוליכונו אצל בני דודנו ישמעאל וירחמו עלינו בעל' (שם כה) אומרים דודנים ח"ת דודנים אצלנו דודים והלו יוצאים לקראתם ומביאין להם בשר ודג מלוח וטודות נפוחים כשבורים ישמעאל שמלאים מים וכשמכניסו לתוך פיו ופותחו הרוח נכנס בגופו ומת: (כ) רובה קשת. יורה חליס בקשת: קשת על שם האומנים כמו חמר גמל ליד לפיכך הש"ן מודגשת היה יושב במדבר ומלסטם

בְּמִדְבַּר גְּרָר וַתִּקַּח־לָהּ אִמָּהּ אִשָּׁה מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃
וְיָתֵב בְּמַדְבְּרָא דְּפָארָן וּנְסִיבַת לַהּ אִמַּהּ אִתְּתָא מֵאַרְעָא דְּמִצְרָיִם׃
פ ששי כב וַיְהִי בָּעֵת הַהִוא וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכֹל
שַׂר־צְבָאוֹ אֶל־אַבְרָהָם לֵאמֹר אֱלֹהִים עִמְּךָ בְּכֹל
אֲשֶׁר־אַתָּה עֹשֶׂה׃ וְהָוָה בְּעִדָּנָא הַהִיא וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכֹל
רַב חֵילֵהּ לְאַבְרָהָם לְמֵימַר מֵימְרָא דְיָיָ סַעֲדָךְ בְּכֹל דִּי אַתְּ עָבֵד׃
כג וְעַתָּה הִשָּׁבְעָה לִּי בֵאלֹהִים הֵנָּה אִם־תִּשְׁקֹר לִי
וּלְנִינִי וּלְנֶכְדִּי כַּחֶסֶד אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי עִמָּךְ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי
וְעִם־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־גַּרְתָּה בָּהּ׃ וּכְעַן קַיֵּם לִי בְּמֵימְרָא דְיָיָ דָּא
דְּלָא תְשַׁקַּר בִּי וּבְנָרִי וּבְבַר בְּרִי כְּמֵיטוּתָא דִּי עֲבָדִית עִמָּךְ תַּעֲבֵד עִמִּי
וְעִם אַרְעָא דְּאִתּוֹתַבְתָּא בַּהּ׃ כד וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אָנֹכִי אִשָּׁבֵעַ׃
וַאֲמַר אַבְרָהָם אֲנָא אֶקַיֵּם׃ כה וְהוֹכַח אַבְרָהָם אֶת־אֲבִימֶלֶךְ
עַל־אֹדוֹת בְּאֵר הַמַּיִם אֲשֶׁר גָּזְלוּ עַבְדֵי אֲבִימֶלֶךְ׃
וְאוֹכַח אַבְרָהָם יַת אֲבִימֶלֶךְ עַל עֵיסָק בֵּירָא דְמַיָּא דִּי אַגְזִסוּ עַבְדֵי אֲבִימֶלֶךְ׃
כו וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ לֹא יָדַעְתִּי מִי עָשָׂה אֶת־הַדָּבָר
הַזֶּה וְגַם־אַתָּה לֹא־הִגַּדְתָּ לִּי וְגַם אָנֹכִי לֹא שָׁמַעְתִּי
בִלְתִּי הַיּוֹם׃ וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ לָא יָדְעִית מָאן עֲבַד יַת פִּתְגָמָא הָדֵין
וְאַף אַתְּ לָא חַוֵּיתָ לִי וְאַף אֲנָא לָא שְׁמָעִית אֶלָּהֵין יוֹמָא דֵין׃ כז וַיִּקַּח
אַבְרָהָם צֹאן וּבָקָר וַיִּתֵּן לַאֲבִימֶלֶךְ וַיִּכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם

ברית

רש"י

הם הסובלים הוא שנאמר ידו בכל וגו׳: (כא) מארץ מצרים. ממקום גדולים שנאמר ולה שפחה מלרים וגו׳ היינו דאמרי לינסי זרוק חומרא לתוירא לעיקריה קמי: (כב) אלהים עמך. לפי שרלו שילא מסכונת סדום לבלום ועם המלאכים נלחם ונפלו בידו ונפקדה חסדו לזקוניו: (כג) ולניני ולנכדי. עד כאן רחמי האב על הבן: כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי. שאמרלי הגם חרלי לפניך (ב"ר): (כה) והוכח. נתוכח עמו על כך:

בעבור

בְּרִית׃ וּדְבַר אַבְרָהָם עָאן וְתוֹרִין וְחַב לַאֲבִימֶלֶךְ וּגְזָרוּ תַּרְוֵיהוֹן קְיָם׃
כח וַיַּצֵּב אַבְרָהָם אֶת־שֶׁבַע כִּבְשֹׁת הַצֹּאן לְבַדֵּהֶן׃
וַאֲקִים אַבְרָהָם יַת שְׁבַע חוּרְפַּן דְּעָאן בִּלְחוֹדֵיהֶן׃ כט וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ
אֶל־אַבְרָהָם מָה הֵנָּה שֶׁבַע כְּבָשֹׂת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
הַצַּבְתָּ לְבַדֶּנָה׃ וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ לְאַבְרָהָם מָה אִנּוּן שְׁבַע חוּרְפַּן
אִלֵּין דַּאֲקֵמְתָּא בִּלְחוֹדֵיהֶן׃ ל וַיֹּאמֶר כִּי אֶת־שֶׁבַע כְּבָשֹׂת
תִּקַּח מִיָּדִי בַּעֲבוּר תִּהְיֶה־לִּי לְעֵדָה כִּי חָפַרְתִּי אֶת־
הַבְּאֵר הַזֹּאת׃ וַאֲמַר אֲרֵי יַת שְׁבַע חוּרְפַּן תְּקַבֵּל מִן יְדִי בְּדִיל דִּתְהֵי
לִי לְסָהֲדוּ אֲרֵי חָפַרִית יַת בֵּירָא הָדֵין (נ״י הָדָא)׃ לא עַל־כֵּן קָרָא
לַמָּקוֹם הַהוּא בְּאֵר שָׁבַע כִּי שָׁם נִשְׁבְּעוּ שְׁנֵיהֶם׃
עַל כֵּן קָרָא לַאֲתַרָא הַהוּא בְּאֵר שָׁבַע אֲרֵי תַּמָּן קַיְמוּ תַּרְוֵיהוֹן׃
לב וַיִּכְרְתוּ בְרִית בִּבְאֵר שָׁבַע וַיָּקָם אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכֹל
שַׂר־צְבָאוֹ וַיָּשֻׁבוּ אֶל־אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים׃ וּגְזָרוּ קְיָם בִּבְאֵר
שָׁבַע וְקָם אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכוֹל רַב חֵילֵה וְתָבוּ לַאֲרַע פְּלִשְׁתָּאֵי׃ לג
וַיִּטַּע אֶשֶׁל בִּבְאֵר שָׁבַע וַיִּקְרָא־שָׁם בְּשֵׁם יְהוָה אֵל עוֹלָם׃
וּנְצֵיב נְצָבָא (נ״י אִילָנָא) בִּבְאֵר שָׁבַע וְצַלִּי תַּמָּן בִּשְׁמָא דַּיְיָ
אֱלָהָא דְּעָלְמָא׃ לד וַיָּגָר אַבְרָהָם בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים יָמִים
רבים

רש״י

(ל) בעבור תהיה לי. זאת לעדה. לשון עדות של נקבה כמו ועדה המלבה כי חפרתי את הבאר. מריבים היו עליה רועי אבימלך ואומרים לאחאי חפרנוה תמרו בינתים כל מי שיתראה על הבאר ויעלו המים לקראתו שלו הוא ועלו לקראת אחרים: (לג) אשל. רב׳ושמואל אחד אמר פרדס להביא ממנו פירות לאורחים בסעודה. ואחד אמר פונדק לאכסנ׳ ובו כל מיני פירות. ומניינו לשון נטיעה באילים שאומר (דניאל י״ח) ויטע אהלי אפדנו: ויקרא שם וגו׳. על ידי זועתו מצא נקרוי שמו של הקב״ה אלוה לכל העולם לאחר שאוכלים ושותים אומר להם ברכו למי שאכלתם משלו שנאמר הבו עוז לאלהים משל מי שאומר ושיה העולם אכלתם (סוטה י): (לד) ימים רבים. מרובים

רַבִּים׃ פ וְאִתִּיתֵב אַבְרָהָם בְּאַרַע פְּלִשְׁתָּאֵי יוֹמִין סַגִּיאִין׃
שביעי כב א וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נִסָּה
אֶת־אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי׃ ב וַיֹּאמֶר
בָּתַר פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין וַיְיָ נַסִּי יָת אַבְרָהָם וַאֲמַר לֵיהּ אַבְרָהָם וַאֲמַר הָא אֲנָא׃
ב וַיֹּאמֶר קַח־נָא אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידְךָ אֲשֶׁר־אָהַבְתָּ
את

רש"י

על שם חברון בחברון עשה כ"ס שנה וכלן כ"ו שהרי בן ע"ס שנה היה בלילתו מחרן חומת שלה ויבא ויסב בחלוני ממרא שלח שגילו קודם לכן שניישב אלא שם מבכל מקומותיו היה כחורה חוגה ונוסע והולך שנאמר ויעבור אברם וישחק משם. ויהי רעב וירד אברם מלרימה. ובמלרים לא עשה שלה שלשה חדשים שהרי שלתו פרעה מיד וילך למסעיו עד ויבא ויסב בחלוני ממרא אחר בחברון שם ישב עד שנהפכה סדום מיד ויסע משם אברהם מפני בושה של לוט ובא לגרר פלשתים וכן ל"ט שנה היה שהרי בשלישי למילתו בלו מלאכים שהרי כ"ס שנה וכלן כתיב ימים רבים מרובים על שרשונים וגלה בא שכתוב לשתים אלא לפחות ואם היו מרובים עליהם שני שנים או יותר היה מפרשם ועל כרחך חוגה יתרים יותר משנה שהרי כ"ו שנה מיד ילא משם ואחר לחברון ואותם שנה קדמה לפני מקידתו של יצחק י"ב שנים. כך שנויה בסדר עולם (כ"ר) ׃ (א) אחר הדברים האלה. יש מדבותיו אומרים (סנהדרין נט) אחר דבריו של שטן שטים מקטרג ואומר מכל שעודם שעשה לאברהם לא הקדיש לפניך פר אחד או איל אחד אמר לו כלום עשה אלא בשביל בנו אלו הייתי אומר לו זבח אותו לפני לא היה מעכב ו"ל אחר דבריו של ישמעאל שהיה מתפאר על יצחק בשל בן י"ג שנה ולא מיחה אמר לו יצחק בשביל אחד אתה מירחני אלי אמר לי הקב"ה וזבח עצמך לפני לא הייתי מעכב ׃ הנני. כך היא עניותם של משרתים לשון מנוה הוא ולשון ירמיה ׃ (ב) קח נא. מין נא אלא לשון בקשה אמר לו בבקשה ממך עמוד לי בזה הגשיון שלא יאמרו הרשעות לא היה כאן אמם (סנהדרין פט) ׃ את בנך. אמר לו בני בניים יש לי אמר לו את יחידך אמר לו זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו אמר לו אשר אהבת אמר לו שניהם אני אוהב אמר לו את יצחק. ולמה לא גילה לו מתחילה אלא לטרדבו פתאום ותזוח דעתו עליו ויטרף וכדי לחבב עליו את המצוה וליתן לו שכר על כל דבור ודבור ׃ ארץ המוריה. ירושלים וכן בדברי הימים (ב ג) לבנות את בית ה' בירושלים בהר המוריה, ורבותינו פירשו על שם שמשם הוראה יולאה לישראל. ותפקלום תרגומו על שם עבודת סקטרת שים בו מור כרך ולבונה בשמים ׃ והעלהו. לא אמר לו שחטהו לפי שלא היה בדעתו של אברהם להרגו ומסתלהו אמר לו הורידהו ׃ אחד ההרים. פרבי"ש מחבל הלרקים. (פ"ח מסכת לזריקים) ותח"י מצלם להם וכל זה כדי

להדבית

אֶת־יִצְחָק וְלֵךְ לְךָ אֶל־אֶרֶץ הַמֹּרִיָּה וְהַעֲלֵהוּ שָׁם
לְעֹלָה עַל אַחַד הֶהָרִים אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ׃ וַאֲמַר דְּבַר
בְּעַן יַת בְּרָךְ יַת יְחִידָךְ דִּי רְחַמְתָּ יַת יִצְחָק וְאֵיזֵל לָךְ לְאַרְעָא פּוּלְחָנָא וְאַסְקֵהּ
קֻדָּמַי תַּמָּן לְעֻלְתָא עַל חַד מִן טוּרַיָּא דִּי אֵימַר לָךְ׃ ג וַיַּשְׁכֵּם
אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־חֲמֹרוֹ וַיִּקַּח אֶת־שְׁנֵי נְעָרָיו
אִתּוֹ וְאֵת יִצְחָק בְּנוֹ וַיְבַקַּע עֲצֵי עֹלָה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־אָמַר־לוֹ הָאֱלֹהִים׃ וַאֲקַדֵּים אַבְרָהָם בְּצַפְרָא
וְזָרִז יַת חֲמָרֵהּ וּדְבַר יַת תְּרֵין עוּלֵימוֹהִי עִמֵּהּ וְיַת יִצְחָק בְּרֵהּ וְצַלַּח אָעֵי
לַעֲלְתָא וְקָם וְאָזַל לְאַתְרָא דִּי אֲמַר לֵהּ יְיָ׃ ד בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂא
אַבְרָהָם אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־הַמָּקוֹם מֵרָחֹק׃ בְּיוֹמָא
תְּלִיתָאָה וּזְקַף אַבְרָהָם יַת עֵינוֹהִי וַחֲזָא יַת אַתְרָא מֵרַחִיק׃ ה וַיֹּאמֶר
אַבְרָהָם אֶל־נְעָרָיו שְׁבוּ־לָכֶם פֹּה עִם־הַחֲמוֹר וַאֲנִי
וַהַנַּעַר נֵלְכָה עַד־כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם׃
וַאֲמַר אַבְרָהָם לְעוּלֵימוֹהִי אוּרִיכוּ לְכוֹן הָכָא עִם חֲמָרָא וַאֲנָא וְעוּלֵימָא
נְתֵמְטֵי עַד כָּא וְנִסְגּוֹד וּנְתוּב לְוָתְכוֹן׃ ו וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת־עֲצֵי

להרבות שכרן וכן (לעיל יב) המרן תמר תרחך וכן ביומה (יומא ג) וקרא עליה
את הקריאה: (ג) וישכם. נזדרז למלוה (פסחים ד): ויחבש. הוא בעצמו ולא
הוה לאחד מעבדיו שהחבה מקלקלת הסורה: את שני נעריו. (ב"ר) ימשמעאל
ואליעזר שאין לחדם השוב רשעי לעולם לדרך בלע ג' מנשים שאם יעטרך המחד
לנקביו ויתרחק יהיה השני עמו: ויבקע. תרגומו ובלח כמו (ש"ב יח) ובלחו
הילדן לשון ביקוע סיודר"ח בגעז (שפתחטן): (ד) ביום השלישי. למה ליהך
מלהרחוקו מיד כדי שלא יאמרו הממו וערבבו פתחום וטרף דעתו ואלו
היה לו שעות להמלך אל נבו לא היה עושה: וירא את המקום. ראה ענן
קשור על ההר: (ה) עד כה. כלומר דרך מועט למקום הסר לפניו. ומדרש
אגדה מראה היכן הוא אמר לי המקום כה יהיה זרעך: ונשובה. נתנבא
שישובו שניהם: (ו) המאכלת. סכין על שם שחוכלת את הבשר כמה דתימא
(דברים לב) ומרבי תאכל בשר ומאכערת בשר לאכילה ד"ח זאת נקראת מאכלת
על שם שישראל חוכלים מהן שנאה: וילכו שניהם יחדיו. מגרשם שהיה

הָעֲלָה וַיָּשֶׂם עַל־יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת־הָאֵשׁ
וְאֶת־הַמַּאֲכֶלֶת וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו׃ וְנִסֵּיב אַבְרָהָם יַת אָעֵי
דַּעֲלָתָא וְשַׁוִּי עַל יִצְחָק בְּרֵהּ וְנָסֵיב בִּידֵהּ יַת אֶשָּׁתָא וְיָת סַכִּינָא וַאֲזָלוּ תַּרְוֵיהוֹן
בַּתְרָא (נ״י בַּחֲדָא)׃ ז וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר
אָבִי וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי בְנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאַיֵּה
הַשֶּׂה לְעֹלָה׃ וַאֲמַר יִצְחָק לְאַבְרָהָם אֲבוּהִי וַאֲמַר אַבָּא וַאֲמַר הָא אָנָא
בְרִי וַאֲמַר הָא אֶשָּׁתָא וְאָעֵיָא וְאַן אִמְּרָא לַעֲלָתָא׃ ח וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם
אֱלֹהִים יִרְאֶה־לּוֹ הַשֶּׂה לְעֹלָה בְּנִי וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו׃
וַאֲמַר אַבְרָהָם קֳדָם יְיָ גְּלֵי לֵהּ אִמְּרָא לַעֲלָתָא בְּרִי וַאֲזָלוּ תַּרְוֵיהוֹן כַּחֲדָא׃
ט וַיָּבֹאוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר־לוֹ הָאֱלֹהִים וַיִּבֶן
שָׁם אַבְרָהָם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת־הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד
אֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיָּשֶׂם אֹתוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לָעֵצִים׃
וַאֲתוֹ לְאַתְרָא דִּי אֲמַר לֵהּ יְיָ וּבְנָא תַּמָּן אַבְרָהָם יַת מַדְבְּחָא וְסַדַּר יַת
אָעֵיָא וַעֲקַד יַת יִצְחָק בְּרֵהּ וְשַׁוִּי יָתֵהּ עַל מַדְבְּחָא עֵיל מִן אָעֵיָא׃
י וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת־יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת־הַמַּאֲכֶלֶת לִשְׁחֹט
אֶת־בְּנוֹ׃ וְאוֹשַׁט אַבְרָהָם יַת יְדֵהּ וּנְסִיב יַת סַכִּינָא לְמִכַּס יַת בְּרֵהּ׃
יא וַיִּקְרָא אֵלָיו מַלְאַךְ יְהוָה מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר
אַבְרָהָם | אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי׃ וּקְרָא יְיָ מַלְאָכָא דַיְיָ מִן
שְׁמַיָּא וַאֲמַר אַבְרָהָם אַבְרָהָם וַאֲמַר הָא אָנָא׃ יב וַיֹּאמֶר אַל־

תשלח

רש״י

יודע שהולך לשחוט את בנו היה הולך בדעין ומתחה כילחק שלא היה מרגיש בדבר׃ (ח) יראה לו השה. כלומר ילהה ויבחר לו השה ואם אין שם לשולה בני. ואע״פ שהבין ילחק שהוא הולך להשחט וילכו שניהם יחדו בלב שוה׃ (ט) ויעקד. (שבת נד) ידיו ורגליו מלחוריו הידים והרגלים כיחד היא עקידה והוא לשון עקידים שהיו קרסוליהם לבניס מקוס שעוקדין לתוכן בו היה ניכר (יא) אברהם אברהם. לשון חבה הוא שכופל לה שמו׃ (יב) אל תשלח. לשחוט חמר לו ח״כ לחנס בחתי לכח לעשה בו חבלה ולשליחה

תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל־הַנַּעַר וְאַל־תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה כִּי | עַתָּה
יָדַעְתִּי כִּי־יְרֵא אֱלֹהִים אַתָּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת־בִּנְךָ
אֶת־יְחִידְךָ מִמֶּנִּי: וַאֲמַר לָא תושֵׁים יָדְךָ לְעוּלֵמָא וְלָא תַעְבֵּד לֵהּ
מַדְעָם אֲרֵי כְּעַן יָדַעְנָא (נ״א יָדְעִית) אֲרֵי דַחֲלָא דַיְיָ אַתְּ וְלָא מְנַעְתָּ יַת בְּרָךְ
יַת יְחִידָךְ מִנִּי: ג וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה־
אַיִל אַחַר נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ בְּקַרְנָיו וַיֵּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת־
הָאַיִל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה תַּחַת בְּנוֹ: וּזְקַף אַבְרָהָם יַת עֵינוֹהִי וַחֲזָא
אֵיכֵּן וְהָא דִכְרָא בָּתַר אֲחִיד בְּאִילָנָא בְּקַרְנוֹהִי וַאֲזַל אַבְרָהָם וּנְסִיב
יַת דִּכְרָא וְאַסְקֵהּ לַעֲלָתָא חֲלַף בְּרֵהּ: יד וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם־
הַמָּקוֹם הַהוּא יְהוָה | יִרְאֶה אֲשֶׁר יֵאָמֵר הַיּוֹם בְּהַר
יהוה

רש״י

ותיזיל ממני מצע דס ג״ל אל תעש לו מאומה אל תעש בו מיס:
כי עתה ידעתי. ג״ר תבח ג״ל לאברהם הפרש לפניך את שיחתי לחזאל לאמת
לי כי ביצחק יקרא לך זרע וחזרת ואמרת קח נא את בנך עכשיו אתה אומר לי
אל תשלח ידך אל הנער אמר לו הקב״ה לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא
תשנה כשאמרתי לך קח מוצא שפתי לא תשנה לא תמרתי לך שחטהו אלא העלהו
להקריב לאתים: כי עתה ידעתי. מעתה יש לי מה להשיב לשטן ולאומות שתמיהים
מה היה חבתי אליך לי פתאום פס עכשיו ברורים כי ירא אלהים אתה:
(יג) והנה איל. מוכן היה לכך משעת ימי בראשית: אחר. לאחרי שאמר לו
המלאך אל תשלח ידך ראהו כשהוא נאחז והוא שמתרגמינן וזקף עיניהי ואתר
תלין.(ס״ח ולפי האגדה אחר כל דברי המלאך והשבועה ואחר טענותיו של אברהם:
בסבך. תילן: בקרניו. שהיה רץ אצל אברהם והשטן סובכו ומערבבו בתילנות:
תחת בנו. מלמד שכתוב ויעלהו לעולה לא חסר המקרא כלום מהו אחת
בנו על כל עבודה שעשה ממנו היה מתפלל ואומר יה״ר שתהא זו כאלו
היא עשויה בבני כאלו בני אחוב כאלו דמו זרוק כאלו בני מוקטב כאלו הוא
נקטר ונפשה דסן: (יד) ה׳ יראה. פעמים כהרגומו ה׳ יבחר וירחם לו את
המקום הזה להשרות בו שכינתו ולהקריב כאן קרבנות: אשר יאמר היום.
שיאמרו לימי הדורות עליו בהר זה ירחם הקב״ה לעמו: היום. הימים העתידין
כמו עד היום הזה שכל המקרא שכל הדורות הבאים הקוראים את המקרא הזה
אומרים עד היום הזה על היום שעומדים בו. ומ״ח ה׳ ירחם עקידה זו לפלוה
ליזרעל בכל שנה ולהלילם מן הפורענות כדי שיאמר היום הזה בכל הדורות הבאים

בהר

יְהוָה וַיֵּרָאָה׃ וּפִתְחֵי צִלְּי אַבְרָהָם הַמָּן בְּאַתְרָא הַהוּא וַאֲמַר קֳדָם יְיָ
הֲכָא יְהוֹן פָּלְחָן דָּרָיָא בְּנָכֵן יִתְאֲמַר בְּיוֹמָא הָדֵין בְּטוּרָא הָדֵין אַבְרָהָם קֳדָם
יְיָ פְּטָח׃ טו וַיִּקְרָא מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־אַבְרָהָם שֵׁנִית מִן־
הַשָּׁמָיִם׃ וּקְרָא מַלְאֲכָא דַּייָ לְאַבְרָהָם תִּנְיָנוּת מִן שְׁמַיָּא׃ טז וַיֹּאמֶר
בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם־יְהוָה כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר
הַזֶּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידֶךָ׃ וַאֲמַר בְּמֵימְרִי קַיֶּמֶת
אֲמַר יְיָ אֲרֵי חֲלַף דִּי עֲבַדְתָּא יַת פִּתְגָמָא הָדֵין וְלָא מְמַעְתָּא יַת בְּרַךְ יַת
יְחִידָךְ׃ יז כִּי־בָרֵךְ אֲבָרֶכְךָ וְהַרְבָּה אַרְבֶּה אֶת־זַרְעֲךָ
כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחוֹל אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת הַיָּם וְיָרַשׁ
זַרְעֲךָ אֵת שַׁעַר אֹיְבָיו׃ אֲרֵי בָּרָכָא אֲבָרְכִנָּךְ וְאַסְגָּאָה אַסְגֵּי יַת
בְּנָךְ כְּכוֹכְבֵי שְׁמַיָּא וְכַחֲלָא דִּי עַל כֵּיף יַמָּא וְיֵרְתוּן בְּנָךְ יַת קִרְוֵי סַנְאֵיהוֹן׃
יח וְהִתְבָּרְכוּ בְזַרְעֲךָ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ
בְּקֹלִי׃ וְיִתְבָּרְכוּן בְּדִיל בְּנָךְ כֹּל עַמְמַיָּא דְּאַרְעָא חֲלַף דִּי קַבֵּילְתָּא
לְמֵימְרִי׃ יט וַיָּשָׁב אַבְרָהָם אֶל־נְעָרָיו וַיָּקֻמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל־
בְּאֵר שָׁבַע וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם בִּבְאֵר שָׁבַע׃ וְתָב אַבְרָהָם לְוָת
עוּלֵימוֹהִי וְקָמוּ וַאֲזָלוּ כַּחֲדָא לִבְאֵר שָׁבַע וְיָתִיב אַבְרָהָם בִּבְאֵר שָׁבַע׃
פ כפטיר כ וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֻּגַּד לְאַבְרָהָם

לאמר

רש"י

כאשר ה' יראה מפרנו של יצחק נקבור ועומד בתפלה: (יז) ברך אברכך. פעמים ליצר ופעמים לגן: והרבה ארבה. פעמים ליצר ופעמים לגן: (יט) וישב אברהם בבאר שבע. לפי שיסכה ממנו שטנו בהגרון היה יושב י"ב שנים לפני שקידתו של יצחק יגע מבאר שבע וסלק לו להגרון כמו שנאמר וגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים מרובים מפל הגרון הרחוקים ושם כ"ו שנה כמו שפירשנו למעלה: (כ) אחר הדברים האלה ויגד וגו'. בשובו מהר המוריה היה אברהם מהרהר ואומר אלו היה בני שחוט כבר היה הולך בלוי בניס היה לי להשיאו חופה מבטיח עכר תשכול וממרת בשרו הקב"ה שגולדה רבקה בת זוגו ושמו הדברים האלה הרהורי דברים שהיו ע"י שקידה: גם הוא. לפי היו השיחה מספיקים למשפחות אברהם ג"כ מה אברהם י"ב שבטים שילדו מיעקב ו'

בני

לֵאמֹר הִנֵּה יָלְדָה מִלְכָּה גַּם־הִוא בָּנִים לְנָחוֹר אָחִיךָ׃
וְחַיָּה בָּתַר פִּתְגַמְיָא הָאִלֵּין וְאִתְחַוָּא לְאַבְרָהָם לְמֵימַר הָא יְלִידַת מִלְכָּה
אַף הִיא בְּנִין לְנָחוֹר אָחוּךְ׃ כא אֶת־עוּץ בְּכֹרוֹ וְאֶת־בּוּז
אָחִיו וְאֶת־קְמוּאֵל אֲבִי אֲרָם׃ יַת עוּץ בּוּכְרֵיהּ וְיַת בּוּז אָחוּהִי
וְיַת קְמוּאֵל אֲבוּהִי דַּאֲרָם׃ כב וְאֶת־כֶּשֶׂד וְאֶת־חֲזוֹ וְאֶת־
פִּלְדָּשׁ וְאֶת־יִדְלָף וְאֶת בְּתוּאֵל׃ וְיַת כֶּשֶׂד וְיַת חֲזוֹ וְיַת
פִּלְדָּשׁ וְיַת יִדְלָף וְיַת בְּתוּאֵל׃ כג וּבְתוּאֵל יָלַד אֶת־רִבְקָה
שְׁמֹנָה אֵלֶּה יָלְדָה מִלְכָּה לְנָחוֹר אֲחִי אַבְרָהָם׃ וּבְתוּאֵל
אוֹלִיד יַת רִבְקָה תְּמַנְיָא אִלֵּין יְלִידַת מִלְכָּה לְנָחוֹר אֲחוּהִי דְּאַבְרָהָם׃
כד וּפִילַגְשׁוֹ וּשְׁמָהּ רְאוּמָה וַתֵּלֶד גַּם־הִוא אֶת־טֶבַח
וְאֶת־גַּחַם וְאֶת־תַּחַשׁ וְאֶת־מַעֲכָה׃ וּלְחֵינָתֵיהּ וּשְׁמָהּ רְאוּמָה
וְיָלְדַת אַף הִיא יַת טֶבַח וְיַת גַּחַם וְיַת תַּחַשׁ וְיַת מַעֲכָה׃ פ פ פ

קמ"ז ממנו סימן: ומכפילין ואשה אחת במלכים ג' סימן ד':

רש"י

בני הנגידות וד' בני שפחות לקח מלו מ' בני נגידות וד' בני פלגש: (כג) ובתואל ילד
את רבקה. כל היוסין הללו לא נכתבו מלא בשביל פסוק זה:

חפטרת וירא במלכים ב' סימן ד'

א וְאִשָּׁה אַחַת מִנְּשֵׁי בְנֵי־הַנְּבִיאִים צָעֲקָה אֶל־אֱלִישָׁע לֵאמֹר
עַבְדְּךָ אִישִׁי מֵת וְאַתָּה יָדַעְתָּ כִּי עַבְדְּךָ הָיָה יָרֵא אֶת־
יְהוָה וְהַנֹּשֶׁה בָּא לָקַחַת אֶת־שְׁנֵי יְלָדַי לוֹ לַעֲבָדִים׃ ב וַיֹּאמֶר
אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע מָה אֶעֱשֶׂה־לָּךְ הַגִּידִי לִי מַה־יֶּשׁ־לָכִי בַּבָּיִת
וַתֹּאמֶר אֵין לְשִׁפְחָתְךָ כֹּל בַּבַּיִת כִּי אִם־אָסוּךְ שָׁמֶן׃ ג וַיֹּאמֶר לְכִי
שַׁאֲלִי־לָךְ כֵּלִים מִן־הַחוּץ מֵאֵת כָּל־שְׁכֵנָיִכִי כֵּלִים רֵקִים
אַל־תַּמְעִיטִי׃ ד וּבָאת וְסָגַרְתְּ הַדֶּלֶת בַּעֲדֵךְ וּבְעַד־בָּנַיִךְ וְיָצַקְתְּ

סלן קרי: סשכניך קרי על

עַל כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה וְהַמְלֵא תַּסִּיעִי׃ ה וַתֵּלֶךְ מֵאִתּוֹ וַתִּסְגֹּר
הַדֶּלֶת בְּעַדָהּ וּבְעַד בְּנֶיהָ הֵם מַגִּישִׁים אֵלֶיהָ וְהִיא מְיַצֶּקֶת׃
ו וַיְהִי | כְּמַלֹּאת הַכֵּלִים וַתֹּאמֶר אֶל־בִּנָהּ הַגִּישָׁה אֵלַי עוֹד כֶּלִי
וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵין עוֹד כֶּלִי וַיַּעֲמֹד הַשָּׁמֶן׃ ז וַתָּבֹא וַתַּגֶּד לְאִישׁ
הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לְכִי מִכְרִי אֶת־הַשָּׁמֶן וְשַׁלְּמִי אֶת־נִשְׁיכִי וְאַתְּ
וּבָנַיִךְ תִּחְיִי בַּנּוֹתָר׃ ח וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבֹר אֱלִישָׁע אֶל־שׁוּנֵם וְשָׁם
אִשָּׁה גְדוֹלָה וַתַּחֲזֶק־בּוֹ לֶאֱכָל־לָחֶם וַיְהִי מִדֵּי עָבְרוֹ יָסַר שָׁמָּה
לֶאֱכָל־לָחֶם׃ ט וַתֹּאמֶר אֶל־אִישָׁהּ הִנֵּה־נָא יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ
אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא עֹבֵר עָלֵינוּ תָּמִיד׃ י נַעֲשֶׂה־נָּא עֲלִיַּת־קִיר
קְטַנָּה וְנָשִׂים לוֹ שָׁם מִטָּה וְשֻׁלְחָן וְכִסֵּא וּמְנוֹרָה וְהָיָה בְּבֹאוֹ
אֵלֵינוּ יָסוּר שָׁמָּה׃ יא וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹא שָׁמָּה וַיָּסָר אֶל־הָעֲלִיָּה
וַיִּשְׁכַּב־שָׁמָּה׃ יב וַיֹּאמֶר אֶל־גֵּיחֲזִי נַעֲרוֹ קְרָא לַשּׁוּנַמִּית הַזֹּאת
וַיִּקְרָא־לָהּ וַתַּעֲמֹד לְפָנָיו׃ יג וַיֹּאמֶר לוֹ אֱמָר־נָא אֵלֶיהָ הִנֵּה
חָרַדְתְּ | אֵלֵינוּ אֶת־כָּל־הַחֲרָדָה הַזֹּאת מֶה לֵעָשׂוֹת לָךְ הֲיֵשׁ
לְדַבֶּר־לָךְ אֶל־הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶל־שַׂר הַצָּבָא וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ עַמִּי
אָנֹכִי יֹשֶׁבֶת׃ יד וַיֹּאמֶר וּמָה לַעֲשׂוֹת לָהּ וַיֹּאמֶר גֵּיחֲזִי אָכֵן בֵּן
אֵין־לָהּ וְאִישָׁהּ זָקֵן׃ טו וַיֹּאמֶר קְרָא־לָהּ וַיִּקְרָא־לָהּ וַתַּעֲמֹד
בַּפָּתַח׃ טז וַיֹּאמֶר לַמּוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חַיָּה אַתְּ* חֹבֶקֶת בֵּן וַתֹּאמֶר
אַל־אֲדֹנִי אִישׁ הָאֱלֹהִים אַל־תְּכַזֵּב בְּשִׁפְחָתֶךָ׃ יז וַתַּהַר הָאִשָּׁה
וַתֵּלֶד בֵּן לַמּוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חַיָּה אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע׃
יח וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּצֵא אֶל־אָבִיו אֶל־הַקֹּצְרִים׃ יט וַיֹּאמֶר
אֶל־אָבִיו רֹאשִׁי | רֹאשִׁי וַיֹּאמֶר אֶל־הַנַּעַר שָׂאֵהוּ אֶל־אִמּוֹ׃
כ וַיִּשָּׂאֵהוּ וַיְבִאֵהוּ אֶל־אִמּוֹ וַיֵּשֶׁב עַל־בִּרְכֶּיהָ עַד הַצָּהֳרַיִם וַיָּמ�ת׃
כא וַתַּעַל וַתַּשְׁכִּבֵהוּ עַל־מִטַּת אִישׁ הָאֱלֹהִים וַתִּסְגֹּר בַּעֲדוֹ וַתֵּצֵא׃
כב וַתִּקְרָא אֶל־אִישָׁהּ וַתֹּאמֶר שִׁלְחָה נָּא לִי אֶחָד מִן־הַנְּעָרִים
וְאַחַת הָאֲתֹנוֹת וְאָרוּצָה עַד־אִישׁ הָאֱלֹהִים וְאָשׁוּבָה׃ כג וַיֹּאמֶר

* מוצק קרי. * נשיך קרי. * וכניך קרי. * את קרי.

מֻדוּעַ אַתִּי הֹלֶכְתִּי אֵלָיו הַיּוֹם לֹא־חֹדֶשׁ וְלֹא שַׁבָּת וַתֹּאמֶר
שָׁלוֹם׃ כאן מסיימין הספרדים

כו וַתְּחַבֵּשׁ הָאָתוֹן וַתֹּאמֶר אֶל־נַעֲרָהּ נְהַג וָלֵךְ אַל־תַּעְצָר־לִי
לִרְכֹּב כִּי אִם־אָמַרְתִּי לָךְ׃ כח וַתֵּלֶךְ וַתָּבֹא אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים
אֶל־הָהָר הַכַּרְמֶל וַיְהִי כִּרְאוֹת אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֹתָהּ מִנֶּגֶד וַיֹּאמֶר
אֶל־גֵּיחֲזִי נַעֲרוֹ הִנֵּה הַשּׁוּנַמִּית הַזֹּאת׃ כט עַתָּה רֻץ־נָא לִקְרָאתָהּ
וְאֱמַר־לָהּ הֲשָׁלוֹם לָךְ הֲשָׁלוֹם לְאִישֵׁךְ הֲשָׁלוֹם לַיָּלֶד וַתֹּאמֶר
שָׁלוֹם׃ ל וַתָּבֹא אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הָהָר וַתַּחֲזֵק בְּרַגְלָיו וַיִּגַּשׁ
גֵּיחֲזִי לְהַדְּפָהּ וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים הַרְפֵּה־לָהּ כִּי־נַפְשָׁהּ מָרָה־
לָהּ וַיהוָה הֶעְלִים מִמֶּנִּי וְלֹא הִגִּיד לִי׃ לא וַתֹּאמֶר הֲשָׁאַלְתִּי
בֵן מֵאֵת אֲדֹנִי הֲלֹא אָמַרְתִּי לֹא תַשְׁלֶה אֹתִי׃ לב וַיֹּאמֶר לְגֵיחֲזִי
חֲגֹר מָתְנֶיךָ וְקַח מִשְׁעַנְתִּי בְיָדְךָ וָלֵךְ כִּי תִמְצָא־אִישׁ לֹא תְבָרְכֶנּוּ
וְכִי־יְבָרֶכְךָ אִישׁ לֹא תַעֲנֶנּוּ וְשַׂמְתָּ מִשְׁעַנְתִּי עַל־פְּנֵי הַנָּעַר׃
לג וַתֹּאמֶר אֵם הַנַּעַר חַי־יְהוָה וְחֵי־נַפְשֶׁךָ אִם־אֶעֱזָבֶךָּ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ
אַחֲרֶיהָ׃ לד וְגֵחֲזִי עָבַר לְפָנֵיהֶם וַיָּשֶׂם אֶת־הַמִּשְׁעֶנֶת עַל־
פְּנֵי הַנַּעַר וְאֵין קוֹל וְאֵין קָשֶׁב וַיָּשָׁב לִקְרָאתוֹ וַיַּגֶּד־לוֹ לֵאמֹר
לֹא הֵקִיץ הַנָּעַר׃ לה וַיָּבֹא אֱלִישָׁע הַבַּיְתָה וְהִנֵּה הַנַּעַר מֵת
מֻשְׁכָּב עַל־מִטָּתוֹ׃ לו וַיָּבֹא וַיִּסְגֹּר הַדֶּלֶת בַּעֲדוֹ שְׁנֵיהֶם וַיִּתְפַּלֵּל
אֶל־יְהוָה׃ לז וַיַּעַל וַיִּשְׁכַּב עַל־הַיֶּלֶד וַיָּשֶׂם פִּיו עַל־פִּיו וְעֵינָיו
עַל־עֵינָיו וְכַפָּיו עַל־כַּפָּיו וַיִּגְהַר עָלָיו וַיִּחַם בְּשַׂר הַיֶּלֶד׃ לח וַיָּשָׁב
וַיֵּלֶךְ בַּבַּיִת אַחַת הֵנָּה וְאַחַת הֵנָּה וַיַּעַל וַיִּגְהַר עָלָיו וַיָּזֹרוּ
הַנַּעַר עַד־שֶׁבַע פְּעָמִים וַיִּפְקַח הַנַּעַר אֶת־עֵינָיו׃ לט וַיִּקְרָא אֶל־
גֵּיחֲזִי וַיֹּאמֶר קְרָא אֶל־הַשּׁוּנַמִּית הַזֹּאת וַיִּקְרָאֶהָ וַתָּבֹא אֵלָיו
וַיֹּאמֶר שְׂאִי בִנֵךְ׃ מ וַתָּבֹא וַתִּפֹּל עַל־רַגְלָיו וַתִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה
וַתִּשָּׂא אֶת־בְּנָהּ וַתֵּצֵא׃

* את קרי. * הלכת קרי. * נפיו קרי.

מאמר קריאת פרשת השבוע בנים מקרא ואחר תרגום והפטרה ומומור ח' מלך גאות לבש או ומומור שיר ליום השבת וח' מלך יגל"ח דכרו משנה והלכה מסדר טהרות פסוק נגד היסוד בתוכת היום:

משנה מקואות פרק ד׳

א הַמַּנִּיחַ כֵּלִים תַּחַת הַצִּנּוֹר. אֶחָד כֵּלִים גְּדוֹלִים. וְאֶחָד כֵּלִים קְטַנִּים. אֲפִילוּ כְּלֵי גְלָלִים. כְּלֵי אֲבָנִים. כְּלֵי אֲדָמָה. פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֶה. אֶחָד הַמַּנִּיחַ וְאֶחָד הַשּׁוֹכֵחַ. כִּדְבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. וּבֵית הִלֵּל מְטַהֲרִין בְּשׁוֹכֵחַ. אָמַר רִבִּי מֵאִיר נִמְנוּ וְרַבּוּ בֵּית שַׁמַּאי עַל בֵּית הִלֵּל. וּמוֹדִים בְּשׁוֹכֵחַ בְּחָצֵר שֶׁהוּא טָהוֹר. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי עֲדַיִן מַחְלוֹקֶת בְּמִקּוֹמָהּ עוֹמֶדֶת: ב הַמַּנִּיחַ טַבְלָא תַּחַת הַצִּנּוֹר. אִם יֵשׁ לָהּ לְבָזְבֵּז פּוֹסֶלֶת אֶת הַמִּקְוֶה. וְאִם לָאו אֵינָהּ פּוֹסֶלֶת אֶת הַמִּקְוֶה. וְקַפָּה לִידוֹחַ בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ אֵינָהּ פּוֹסֶלֶת אֶת הַמִּקְוֶה: ג הַחוֹטֵט בַּצִּנּוֹר לְקַבֵּל צְרוֹרוֹת. בְּשֶׁל עֵץ כָּל שֶׁהוּא. וּבְשֶׁל חֶרֶס רְבִיעִית. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אַף בְּשֶׁל חֶרֶס כָּל שֶׁהוּא. לֹא אָמְרוּ רְבִיעִית אֶלָּא בִּשְׁבָרֵי כֵלִי חֶרֶס. הָיוּ צְרוֹרוֹת מִתְחַלְחֲלִים בְּתוֹכוֹ פּוֹסְלִים אֶת הַמִּקְוֶה. יָרַד לְתוֹכוֹ עָפָר וְנִכְבָּשׁ כָּשֵׁר. סִלּוֹן שֶׁהוּא צָר מִכָּאן וּמִכָּאן וְרָחָב מִן הָאֶמְצַע אֵינוֹ פּוֹסֵל

מבני

ברטנורא

פרק ד׳ א המניח כלים תחת הצנור. מרוב שמי נמשיך נכנסים בו ויורדים דרך פיו למקוה והכלי מיירי בגדול של עץ שבקצתו ולסוף חקקו דסותיל ולא היה תורת כלי עליו כשנקנסה מע״פ שהקלו לחכי כן לא חזיכי כמים שבתוכו מים שאובים הוילו ולא היה תורת כלי עליו בתלים: **ואחד כלים קטנים.** דלא תימא דלא חזיכי: **אפילו כלי גללים.** דלא חזיכי כלים לענין טומאה חזיכי כלים לפסול את המקוה אפיי אם נשרס או כפה מותם דלא דמי לטמיא קיבוים ברשות הגג לגגון: **וב״ה מטהרין בשוכח.** וכפ״ק דשבת בגמ׳ מוקמי פלוגתייהו כשהניחן תחת הצנור בשעת קטור עני׳ ומחזרו ומכהן ומזרו ומקטרו דב״ה סברי משום פזור עניים לא נחבטלה מחשבתו כרחשוש דגלי דעתיה שרצה שיפלו לתוכן וב״ש סברי בטלה מחשבתו דכי מפזרו לאו לשם דקטיר לקטר לא ירדו נשמיס עוד אבל הניחן תחת הצנור בשעת קטור עניים ואחר נשמיס לגא ויצא למלאכתו ובהן דברי הכל הוילו ומתוך לכך נתכוין לא בטלה מחשבתו בהכחו ואם הניחן בשעת פזור עניים דברי הכל מהורים שלא נתכוין מחשבה לכך: **בשוכח בחצר שהוא טהור.** נחבר בטלה תחת הצור ונתמלאו מן הטיפטף ונפלו למקוה דדוקא תחת הצור הוא דפליגי ב״ש דגלי דעתיה דרצה שיפלו לתוכן ומשום פזור לא בטלה מחשבה קמייתא אבל היה בחצר אפי׳ בשעת קטור לא מוכחא מילתא דמחשבתו קמייתא ספיר הלכך בטלה כשנחפזרו: **עדיין מחלוקת במקומה עומדת.** בטלה עמדו למען כל כך ולא רצו תלמידי ב״ש: **ב המניח טבלא תחת הצנור.** להמשיך המים למקוה: **אם יש לה לבזבז.** שפה סביב מד׳ רוחותיה כדי שיהיה לה בית קבול: **פוסלת את המקוה.** דהוי להו מים שאובים ומשום לצור לא היה מפסיל מקוה דמיירי בלצור שבצפי ילסוף חקקו כדפריסית: **וקפה לידוח.** כדי שחדיח מעוטף שבה: **אינה פוסלת את המקוה.** דלא קיימא כדרך קבלתה: **ג החוטט בצנור.** דרך לצור להיות בתוך מב׳ לחדיס ואין פוסל את המקוה מע״ב חקק בו חקק מצא כדי לקבל לרורות המעכבים סלוך המים וכשחקקו ולבסוף קבעו מיירי היכי וכיה עליו תורת כלי כשהים הטוגרים בו שאובים הן ופוסלים את המקוה: **ובשל חרס.** לא חזיב כלי מע״ב יש לה בית קבול של רביעית: **ולא אמרו רביעית אלא בשברי כלי חרס.** דוקא בכלי חרס לאחר שנשבר בעוד היה השבר מחזיק רביעית אבל מתחלתו הפילו כל שהוא חזיב כלי ואין הלכה כרבי יוסי: **מתחלחלים.** מתנגנגים בתוך בית קבול שהיה מהידקים בו מע״ם שנתמלא מהם אבל מתנענע׳ תילך ואילך ל׳ ותתחלחל המלכה: **פוסלים את המקוה.** דלא נתנסל קבולו: **ירד לתוכו.** לתוך בית קבולו: **עפר ונכבש.** שעפר נקבע ונעשה מהודק יפה ומים עוברים עליו תרנוס בטלה ואלה בלורה כניסה ויסק: **כשר.** דאין בזה

בית

נִיתְּנִי שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה לְקַבָּלָה: ד כַּיּוֹם שֶׁאוּבִין וּמֵי נְשָׁמִים שֶׁנִּתְעָרְבוּ בְּחָצֵר וּבְעוֹקָה. וְעַל מַעֲלוֹת הַמִּעָרָה. אִם רוֹב מִן הַכָּשֵׁר כָּשֵׁר. וְאִם רוֹב מִן הַפָּסוּל פָּסוּל. מְחִצָּה לְבְהֵמָה פְּסוּל. אִיכְפַּת בְּזֶה שֶׁמִּתְעָרְבִין עַד שֶׁלֹּא נַגִּיעוּ לַמִּקְוֶה. הָיוּ מְקַלְּחִין בְּתוֹךְ הַמַּיִם. אִם יָדוּעַ שֶׁנָּפַל לְתוֹכוֹ אַרְבָּעִים סְאָה מַיִם כְּשֵׁרִים. עַד אֵימָתַי יָרֵד לְתוֹכוֹ שְׁלִשָּׁה לוֹגִין מַיִם שְׁאוּבִין כָּשֵׁר. וְאִם לָאו פָּסוּל: ה חַשּׁוּקַת שֶׁבְּשָׁלַע אֵין מְכַלְּאִין בְּמֶנָּה. וְאֵין מְקַדְּשִׁין בָּהּ. וְאֵין מְזַוְּגִין מִמֶּנָּה וְאֵינָהּ צְרִיכָה צְמִיד פָּתִיל. וְאֵינָהּ פּוֹסֶלֶת אֶת הַמִּקְוֶה. הָיְתָה בְּלִי וְחֻבְּרָה בְּיָד. מְכַלְּאִין בָּהּ. וּמְקַדְּשִׁין בָּהּ. וּמְזַוְּגִין מִמֶּנָּה. וְצְרִיכָה צְמִיד פָּתִיל. וּפוֹסֶלֶת אֶת הַמִּקְוֶה. נִקְּבָה מְרֻבָּה אוֹ מִן הַצַּד. וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לְקַבֵּל מַיִם כְּל שֶׁהֵן כְּשֵׁרָה. וְכַמָּה יְהֵא בְּנֶקֶב בְּשִׁפּוּפֶרֶת הַגּוֹד. אֲבָל רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא מַעֲשֶׂה בְּשׁוּקַת (יְהוֹא) שֶׁהָיְתָה בִּירוּשָׁלַיִם. וְהָיְתָה נְקוּבָה בְּשִׁפּוּפֶרֶת הַגּוֹד. וְהָיוּ כָּל מַטָּרוֹת שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם נֶעֱשׂוֹת עַל גַּבָּהּ. וְשָׁלְחוּ בֵּית מַיָּמֵי וּפָתְחוּהָ. שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים עַד שִׁפּוּפֶרֶת רַבָּה:

בירנורא

בית קבל ושלין ועטר ומרוצת מקוה הוא: שחרא צר מבאן ומכאן. מכ' פיתחו ממקום שמים וכנכנס בו ומתקים שיורדים ממנה למקוה: ורחב כאמצע. ספיה לג אמה חציו לקבלה כ"ז אמה מקום בו לקבל לירות ד' מים שאובים. אתן פסולין למקוה: ומי גשמים. הכשרים: שנתערבו בחצר או בעזקה. נימא שמים מפקנים כהן או על מעלות המערה ומסס נמצכו וירדו למקוה: אם. ריב מן הכשר. כגון שכ"ח פסה מהן מי גשמים ו"ט מים שאובים כשר: היו מקלחין בתוך השיב. שלא ירדו למקוה ע"י המשכת דרך חצר ומעזקה ומעלות המערה שלא מן הכלים בעינו הוא מקלחין לתוך המקוה: ואם לאו פסול. דשלמה לעיל מים שמוכים פיסלים כשנפלו למקוה שלא כתרך המשכה אבל דרך משכה אין פיסלין עד שיהו הרוב מים שאוכים מפי המים שיכים כפני עלמם שלא נתערבו ככשרים אין פיסלין דרך המשכה שלא פרוב כנון מקוה שים בו כ"ח סאה מי גשמים ממלא בכתף ומתניך לתיכו י"ש סאה מים שאוכים וכשר. המיל והרוב מים כשרי וכן כלבה: ה' השיקות. אבן שיל שעל שפת המעין וכמים נכנסין לה דרך חור שבחוכו ומשקין כה הכהנות: אין מכלאין בהמה. מים למי חטאת: ואין מקדשין בה. אין ניתנין לפר פרה על המי שבחוכה דחיסה תהיכה כלי והבא מיירי בשלא מחובר שקקו ופפי הלוב שתברו ולכסוף תקלו החיל ולא כי. עליו שם כלי בתלים אימו תשוב כלי: ואינה צריכה צמיד פתיל. אם היה בחיל שתת מלא על מה שבחוכה בכסוי לבד בלא צמיד פתיל לפי שהיה הציכה כלי הלא כבור ודוחו שמלים על מה שבחוכה בכסוי לבד: ואינה פוסלת את המקוה. אם נפלו מי גשמים מחוכה למקוה אין נהשבים מים שאוכים לפסול את המקוה: וכמה יהא בנקב. לנטלו מחורת כלי שלא יפסול את המקוה משפס שחוכה: כשפיפרת הגיד. ושיעורו שיהו שתי חנכשות של יד הסחוכים לתגידל תוצות ברחבן ברוחב בתוך הנקב: שיקת יהוא. כך היותה נקרחת וכל שהרות של יהולים נמכלים על נבה שמכילים בחוכה ותוכי שהרות ולא היה בשוקת מ' סאה חלח מקוה שלם היה בלידה ומי השוקת מתפרכים כי דרך נקב בשפיפרת: עד שהחשתת רובה. חסר' ים בנקב כשפיפרת הגוד לפולם תורת כלי עליה עד שתשבר רובה:

הלכה נדה דף י"ב ע"א

תָּנוּ רַבָּנָן חֲמִרִין וּפוֹעֲלִין וְהַבָּאִין מִבֵּית הָאֵבֶל וּמִבֵּית הַמִּשְׁתֶּה

וירא ליום ששי

נְשִׁיהֶם לָהֶם בְּחֻזְקַת טַהֲרָה. וּבְאֵין וְשׁוֹחִין עִמָּהֶן בֵּין וְשֶׁנּוֹת בֵּין עֵירוֹת בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁהִנִּיחָן בְּחֻזְקַת טַהֲרָה אֲבָל הִנִּיחָן בְּחֻזְקַת טוּמְאָה לְעוֹלָם הִיא טְמֵאָה עַד שֶׁתֹּאמַר לוֹ טְהוֹרָה אֲנִי וְהָא שְׁמוּאֵל בְּמַאי מוּקֵי לָהּ אִי כְּשֵׁשׁ לָהּ וָסֶת קַשְׁיָא עֵרָה וְאִי כְּשֶׁאֵין לָהּ וָסֶת קַשְׁיָא בֵּין עֵרָה בֵּין יְשֵׁנָה לְעוֹלָם כְּשֵׁשׁ לָהּ וָסֶת וְכֵיוָן שֶׁתִּבְעָהּ אֵין לָךְ בְּדִיקָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ אָמַר לֵיהּ רַב פַּפָּא לְרַבָּא מַהוּ לְמֵעְבַּד כִּי הָא מַתְנִיתָא אָמַר לֵיהּ סְוִדְנָא לָא, דְּמַגְנֵיא בְּאַפֵּיהּ:

רש"י

כיון כו' וכיון שמצטער לחזרים אין לך בדיקה גדולה מזו דאי לית קיס לה דמסורס היא היכי בדיקה ובדיק' דקאמר שמואל לעיל בתביע' סגי ולבי מגמגם: בי הא מתניתא. בעיא בדיקה לו מבעיא: סודנא. ס"ח מל שם סוד ה' לירמיו. לית בעיא בדיקה דמכי מלרכת לה בדיק' מגיא בחפי'. ליכא לחזרינא מכו למעבד כי סא מתניתא דלא בעי בדיקה דאיכו ס"ל בחין מן כדרך לאו דוקא וכ"ם יושב בביכו ח"ל סודנא רב פפא ממיל שכר כי' כדאמר בפ"ג שכרתי לא פסיד וממיל שכר נקרא סודנא כדאמרינן בפ"פ תמרי תמרי בחלוך לבי סודנא רבים: דמגניא באפיה. בתמיה אם אתה מלריכה בדיקה ואלא תמתה ותמגנה בפניו:

זוהר בראשית דף מ"ח ע"א

הָא חֲזֵי כַּד אִתְקַדַּשׁ יוֹמָא בְּמַעְלֵי שַׁבְּתָא סוּפַת שָׁלוֹם שַׁרְיָא וְאִתְפְּרִיסַת בְּעַלְמָא, מָאן סוּפַת שָׁלוֹם דָּא שַׁבְּתָא וְכָל רוּחִין וְעִלָּעִילִין וְשֵׁדִין וְכָל סִטְרָא דִּסְאָבָא כְּדֵדוּ טְמִירִין וְעָאלִין בְּעִינָא דְּרַיחָיָא דְּנוּקְבָא דְּתְהוֹמָא רַבָּא. דָּהָא בֵּיוָן דְּאִתְעַר קְדוּשְׁתָא עַל עַלְמָא רוּחַ מְסָאבָא לָא אִתְעַר בְּהַדֵּיהּ וְדָא עָרִיק מֻקְמֵיהּ דְּדָא, וּכְדֵין עַלְמָא בְּנָטִירוּ עִלָּאָה וְלָא בָּעֵינָן לְצַלָּאָה עַל נְטִירוּ בְּגִין שׁוּמַר אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לָעַד אָמֵן דָּהָא דָא בְּיוֹמָא דְּחוֹל אִתְתַּקַּן דְּעַלְמָא בְּעָיָא נְטִירוּ, אֲבָל בְּשַׁבָּת סַפַּת שָׁלוֹם אִתְפְּרִיסָא עַל עַלְמָא וְאִתְנְטִיר בְּכָל סִטְרִין, וַאֲפִילוּ חַיְבֵי גֵיהִנֹּם נְטִירִין אִינּוּן וְכֻלָּא בִּשְׁלָמָא אִשְׁתְּכַח עִלָּאִין וְתַתָּאִין וּבְגִין כַּךְ בְּקִדּוּשָׁא דְּיוֹמָא מְבָרְכִינַן הַפּוֹרֵשׂ סֻכַּת שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלַם אָמֵן יְרוּשָׁלַם אֶלָּא דָּא הִיא טַדְוָדָא דְּהַהִיא סְכָּה, וּבְעָיְנָא לְזַמְנָא דְּהַהִיא סְכָּה דְּאִתְפְּרִסַת עָלָנָא וּלְמִשְׁרֵי עִמָּנָא וּלְמֶהֱוֵי (ר"א מִנָּנָא) עָלָנָא כְּאִמָּא דְּשַׁרְיָא עַל בְּנִין, וּבְנִין דָּא לָא דַּחֲלִין מִכָּל סִטְרִין וְעַל דָּא הַפּוֹרֵשׂ סֻכַּת שָׁלוֹם עָלֵינוּ:

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

שלחן ערוך ח״מ סימן שכ״ט מספר חרדים דף ע׳ ע״ב

א אָסוּר לְגָזוֹל אוֹ לַעֲשׁוֹק אֲפִילוּ כָּל שֶׁהוּא בֵּין מִיִּשְׂרָאֵל בֵּין מִגּוֹי וְאֵם הוּא דָבָר הֲלָיְכָא מָאן דְּקָפִיד בֵּיהּ שְׁרֵי בְּגוֹן לִימּוֹל מֵהַחֲבִילָה אוֹ מֵהַגָּדֵר לַחֲצוֹת בּוֹ שְׁנָיו וְאַף זֶה אוֹסֵר בִּירוּשַׁלְמִי מִמִּדַּת חֲסִידוּת: ב אָסוּר לְגָזוֹל אֲפִילוּ עַל מָנַת לְשַׁלֵּם דָּבָר יָקָר מְמֻנֶּה וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר דְּהַיְינוּ אִם (אֵין) הַתַּשְׁלוּמִין בְּעֵין שֶׁאִם הֵם בְּעֵין כָּיוֹן שֶׁהֵם יָפִים מֵדָּבָר שֶׁזּוֹקֵק יְכוֹל הוּא לָהֶם וַיּוֹצֵא אוֹתָם לְבַעֲלִים עַל יְדֵי אַחֵר: ג כָּל הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵירוֹ אֲפִילוּ שָׁוֶה פְּרוּטָה כְּאִלּוּ גּוֹטֵל נַפְשׁוֹ: ד אֲפִילוּ הוּא בְּסַבָּנַת מָוֶת וְצָרִיךְ לְגָזוֹל אֶת חֲבֵירוֹ כְּדֵי לְהַצִּיל נַפְשׁוֹ צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִקָּחֶנּוּ אֶלָּא עַל דַּעַת לְשַׁלֵּם:

יש לְתַקֵּן אֲשֶׁר הֶעֱוָה לַעֲנִי ה׳ מָדָה כְּמָדָה מָדָם יְשׁוּלַּם מִדָּה בְּמִדָּה וְאָמְרוּ זְכֵרוֹנָם לִבְרָכָה עֲשֵׂה חֲבִילוּת שֶׁל עֲוֹנוֹת יַעֲשֶׂה חֲבִילוּת שֶׁל מְצִוֹת וְאַף עַל גַּב דִּכְתִיב (דברים י) וְלֹא יִקַּח שׁוֹחַד וּפֵירְשׁוּ שׁוֹחַד מִצְוָה הַיְינוּ אַחַר תְּשׁוּבָה וְהַמְּצוֹת הָפְכוּ הָעֲוֹנוֹת מַמָּשׁ. אִם נִרְצָה אָדָם לְמִצְוָה חַן בְּעֵינֵי ה׳ לֹא יִכְעוֹס שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית י) וְנֹחַ מָצָא חֵן בְּעֵינֵי ה׳: וְלֹא פֵּירֵשׁ לָמָּה אֶלָּא כְּשֶׁמּוֹ פֵּירוּשׁוֹ שֶׁהָיָה נֹחַ בְּדוֹרוֹ וּבְמַעֲשָׂיו וְהָלוֹכוֹ כַּדְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ הַנֶּעֱלָם וְלָבַהּ כְּמָצָא חֵן וְנֹחַ חַד הוּא לְבַהּ תֵּיקְנוּ אַתָּה חוֹנֵן בְּרִישָׁא עַל שֵׁם כְּבַד אַתָּה/ מְהוֹנֵךְ רְצוֹנוֹ לוֹמַר מַהֲדַּעַת שֶׁחְנַנְךָ לְבַיִן בְּתְפִלָּה עַל דֶּרֶךְ דַּע אֶת אֱלֹהֵי אָבִיךָ וְעָבְדֵהוּ וְאֵין עֲבוֹדָה אֶלָּא תְּפִלָּה וּבְתְפִלָּה דְּעֵהוּ. בְּכָל כִּבּוּד אָב וְאֵם שֶׁלֹּא יִתְקוֹמֵם עִם שׁוּם אָדָם שֶׁלֹּא יְחַרְפּוּ מוֹלִידָיו כְּמַנְהָג הָעוֹקֵם יַם סוּעַר הַגּוֹף תַּל עָפָר בְּתוֹכוֹ הַנְּשָׁמָה אִישׁ עוֹמֵד עַל הַתַּל וְעֵץ הַחַיִּים נָטוּי עָלָיו אִם הוּא חָבָם לֵב יִתְחַזֵּק וְיִתְקַשֵּׁר בְּאֵילָן כִּי הַיּוֹם אוֹ מָחָר יַבּוֹ בְּחֻזְקָה גְּלֵי הַיָּם בַּתַּל וְיַהֲרֹס וְאִם לֹא יְהִיָה הוּא נִקְשָׁר בְּאֵילָן יִשְׁטְפֵהוּ הַתַּל הַיְינוּ דִּכְתִיב (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתוֹמְכֶיהָ מְאוּשָּׁר וּכְתִיב (תהלים לב) עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצוֹא דְּהַיְינוּ מִיתָה דִּכְתִיב (שם סח) לַמָּוֶת תּוֹצְאוֹת בַּדְּפִיבְיֵש בְּמַסֶּכֶת בְּרָכוֹת (שם לב) רַק לְשָׁטְף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ אֵלָיו הַיְינוּ נְשָׁמָה (שם) אַהֲבָה סָתָר לִי וגו׳:

עבודה אלא תפלה ובתפלה דעהו. בכל כבוד אב ואם שלא יתקומם עם שום אדם שלא יחרפו מולידיו כמנהג העוקם ים סוער הגוף תל עפר בתוכו הנשמה איש עומד על התל ועץ החיים נטוי עליו אם הוא חכם לב יתחזק ויתקשר באילן כי היום או מחר יבו בחזקה גלי הים בתל ויהרס ואם לא יהיה הוא נקשר באילן ישטפהו התל היינו דכתיב (משלי ג) עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר וכתיב (תהלים לב) על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא דהיינו מיתה דכתיב (שם סח) למות תוצאות בדפיבש במסכת ברכות (שם לב) רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו אליו היינו נשמה (שם) אהבה סתר לי וגו׳:

חיי שרה יום א תורה

יכון בקריאת ששה פסוקים אלו שהם בגד ן דלילוי יוד דשם ב״ן להשאיר בו הארה מיוסדת נשמה ״ של שבת שעברה:

כג א וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה: וַהֲוו חַיֵּי שָׂרָה מְאָה וְעֶשְׂרִין

ושבע

רש״י

(א) ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים. לכך נכתב שנה בכל כלל וכלל לומר לך שכל אחד נדרש לעצמו בת ק׳ כבת כ׳ לחטא מה בת כ׳ לא חטאה שהרי חיכה בת עוכשין לף בת ק׳ כלא חטא

חיי שרה ליום ראשון

וְשִׁבַּע שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה׃ ב וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע הִוא
חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה
וְלִבְכֹּתָהּ׃ וּמִיתַת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע הִיא חֶבְרוֹן בְּאַרְעָא דִכְנָעַן וַאֲתָא
אַבְרָהָם לְמִסְפְּדָהּ לְשָׂרָה וּלְמִבְכְּיָהּ׃ ג וַיָּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי
מֵתוֹ וַיְדַבֵּר אֶל־בְּנֵי־חֵת לֵאמֹר׃ וְקָם אַבְרָהָם מֵעַל אַפֵּי מִיתֵהּ
וּמַלֵּל עִם בְּנֵי חִתָּאָה לְמֵימַר׃ ד גֵּר־וְתוֹשָׁב אָנֹכִי עִמָּכֶם תְּנוּ
לִי אֲחֻזַּת־קֶבֶר עִמָּכֶם וְאֶקְבְּרָה מֵתִי מִלְּפָנָי׃ דַּיָּר
וְתוֹתָב אֲנָא עִמְּכוֹן הָבוּ לִי אֲחֻסַּנַת קְבוּרָא עִמְּכוֹן וְאֶקְבַּר מֵיתִי מִן קֳדָמָי׃
ה וַיַּעֲנוּ בְנֵי־חֵת אֶת־אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ׃ וְאָתִיבוּ בְנֵי חִתָּאָה
יָת אַבְרָהָם לְמֵימַר לֵהּ׃ ו שְׁמָעֵנוּ אֲדֹנִי נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה
בְּתוֹכֵנוּ בְּמִבְחַר קְבָרֵינוּ קְבֹר אֶת־מֵתֶךָ אִישׁ מִמֶּנּוּ
אֶת־קִבְרוֹ לֹא־יִכְלֶה מִמְּךָ מִקְּבֹר מֵתֶךָ׃ קַבֵּל מִנָּנָא
רִבּוֹנָנָא רַב קֳדָם יְיָ אַתְּ בֵּינָנָא בְּשַׁפַּר קִבְרָנָא קְבַר יָת מֵיתָךְ אֱנָשׁ מִנָּנָא
יָת קִבְרֵהּ לָא יְמַנַּע מִנָּךְ מִקְּמָקְבַּר מֵיתָךְ׃

* כ ועירא

רש"י

חטע וכה כ' כבת ז' ליופי: שני חיי ש"ה. כולן שוין לטובה: (ב) בקרית ארבע. ע"ש תרכע ענקים שהיו שם לחיזון שבו ותלמי ותניהם. ד"ה ט"ם ד' זוגות שנקברו שם חיים ותשתו (ב"ר) תדם וחוה. תברהם ושרה. יצחק ורבקה. יעקב ולאה: וביא אברהם. מבאר שכתב: לספד לשרה ולבכותה. נסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק לפי שע"י בשורת העקידה שנזדמן בנה לבחיטה וכמעט שלא נשחט פרחה נשמתה ממנה ומתה: (ד) גר ותושב אנכי עמכם. גר מארץ לחרת וגם שבתי עמכם. ומ"ח חס תרגו הריני גר וחס לאו הריח תושב ותטלנה מן הדין שא"ל הקב"ה לזרעך אתן את הארץ הזאת: אחוזת קבר. לחוזק קרקע לבית הקברות: (ו) לא יכלה. לא ימנע כמו (תהלים מ) לא תכלא רחמיך וכמו (לעיל ח) ויכלא הגשם:

מלכים א א

א וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיְכַסֻּהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יִחַם לוֹ׃

רש"י

ומלכא

(א) בא בימים. ימי זקנה:

בתולה

וּמַלְכָּא דָּוִד סִיב עַל בֵּיתָמִין וּמְכַסָּן לֵיהּ בִּלְבוּשִׁין וְלָא אֶשְׁתִּין לֵיהּ׃
ב וַיֹּאמְרוּ לוֹ עַבְדָּיו יְבַקְשׁוּ לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ נַעֲרָה בְתוּלָה וְעָמְדָה
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וּתְהִי־לוֹ סֹכֶנֶת וְשָׁכְבָה בְחֵיקֶךָ וְחַם לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃
וַאֲמָרוּ לֵיהּ עַבְדּוֹהִי יְבָעוּן לְרִבּוֹנִי מַלְכָּא עוּלֶמְתָּא בְּתוּלְתָּא וְתִשַּׁמֵּשׁ קֳדָם
מַלְכָּא וּתְהֵי לֵיהּ כָּרְבָא וְתִשְׁכּוּב לְוָתָךְ וְתַשְׁחֵן לְרִבּוֹנִי מַלְכָּא׃ ג וַיְבַקְשׁוּ
נַעֲרָה יָפָה בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וַיִּמְצְאוּ אֶת־אֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית
וַיְבִאוּ אֹתָהּ לַמֶּלֶךְ׃ וּבְעוֹ עוּלֶמְתָּא שַׁפִּירְתָּא בְּכֹל תְּחוּם אַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל
וְאַשְׁכְּחוּ יָת אֲבִישַׁג דְּמָן שׁוּנֶם וְאַיְתִיאוּ יָתַהּ לְמַלְכָּא׃ ד וְהַנַּעֲרָה יָפָה
עַד־מְאֹד וַתְּהִי לַמֶּלֶךְ סֹכֶנֶת וַתְּשָׁרְתֵהוּ וְהַמֶּלֶךְ לֹא יְדָעָהּ׃
וְעוּלֶמְתָּא שַׁפִּירְתָּא עַד לַחְדָּא וַהֲוָה לְמַלְכָּא קְרִיבָא וּמְשַׁמְּשָׁא לֵיהּ וּמַלְכָּא
לָא יְדָעַהּ׃ ה וַאֲדֹנִיָּה בֶן־חַגִּית מִתְנַשֵּׂא לֵאמֹר אֲנִי אֶמְלֹךְ וַיַּעַשׂ
לוֹ רֶכֶב וּפָרָשִׁים וַחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לְפָנָיו׃ וַאֲדֹנִיָּה בַּר חַגִּית
מִתְרַבְרַב לְמֵימַר אֲנָא אֶמְלוֹךְ וַעֲבַד לֵיהּ רְתִיכִין וּפָרָשִׁין וְחַמְשִׁין גַּבְרָא
רְדִיפִין קֳדָמוֹהִי׃ ו וְלֹא־עֲצָבוֹ אֲבִיו מֵימָיו לֵאמֹר מַדּוּעַ כָּכָה
עָשִׂיתָ וְגַם־הוּא טוֹב־תֹּאַר מְאֹד וְאֹתוֹ יָלְדָה אַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם׃
וְלָא אַכְלִימֵיהּ אֲבוּהִי מְיוֹמוֹהִי לְמֵימַר מָה דֵּין אַתְּ עָבִיד וְאַף הוּא
שַׁפִּיר בְּרִיוָא לַחְדָּא וַהֲוָתֵיהּ יָלְדַת־לֵיהּ בָּתַר אַבְשָׁלוֹם׃

רש"י

(ב) בתולה. בתולים מחממין לה בשרה: סכנת. מחממת: (ד) לא ידעה. לה בעלה: (ה) מתנשא. מתפאר: וחמשים איש. נטולי טחול וחקוקי כפות רגלים: (ו) ולא עצבו אביו. לה הכעיסו: ואותו ילדה. לחמו: אחרי אבשלום. כלומר גדלתו לאחר תרבות שגדלה חמו של אבשלום לה לאבשלום:

כתובים משלי ד

א פַּרְעֵהוּ אַל־תַּעֲבֹר־בּוֹ שְׁטֵה מֵעָלָיו וַעֲבֹר׃ אָרִישׁ וְלָא תֶעְבַּר
עִמְּהוֹן כְּטֵה וַעֲבַר מִנְּהוֹן׃ ב כִּי לָא יָשְׁנוּ אִם־לֹא יָרֵעוּ

ונגזלה

רש"י

(א) פרעהו. בטלטו: שטה מעליו. סור מפניו: (ב) לא ישנו. חיסר יכולים ליתן

חיי שרה ליום ראשון

וְנִגְזְלָה שְׁנָתָם אִם־לֹא יַכְשְׁלוּ׃ לָא דְמִכִין עַד מָה דְמַבְאֲשִׁין וּפְרִידָא
שִׁנָּתְהוֹן עַד מָה דְעָבְדִין תִּיקְלָא׃ ג כִּי לָחֲמוּ לֶחֶם רֶשַׁע וְיֵין חֲמָסִים
יִשְׁתּוּ׃ דְמִיכַת תְּהוֹן מִיכַלְתָּא דִרְשִׁיעֵי וְחַמְרָא דְחָטוֹפֵי עַתִּין׃ ד וְאֹרַח
צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַר־נָכוֹן הַיּוֹם׃ וְאוֹרְחָא דְצַדִּיקֵי
כְּנְהוֹרָא דְמִזְדַּהַר וְאָזֵיל נַהֲרִיהּ־עַד מָה דְתַקֵּין יוֹמָא׃ ה דֶּרֶךְ רְשָׁעִים
כַּאֲפֵלָה לֹא יָדְעוּ בַּמֶּה יִכָּשְׁלוּ׃ וְאָרְחָא דְרִשְׁיעֵי הֲפִירָא וְלָא יְדָעִין
בַּמָּא מִתְתַּקְלִין׃ ו בְּנִי לְדְבָרַי הַקְשִׁיבָה לַאֲמָרַי הַט אָזְנֶךָ׃
בְּרִי לְמֵימְרַי אֲצִית וּלְמַאֲמָרַי.צְלִי אוּדְנָךְ׃

• יכשילו קרי.

רש״י

ליסן׃ (ג) כי לחמו. לסון מדון׃ (ד) כאור נוגה. סהולך ומחיר מעמיד הבחר׃
עד נכון היום. עד חצות היום׃

משנה ברכות פרק ה׳

אֵין עוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל. אֶלָּא מִתּוֹךְ כּוֹבֶד רֹאשׁ חֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ
שׁוֹהִים שָׁעָה אַחַת וּמִתְפַּלְּלִים. כְּדֵי שֶׁיְּכַוְּנוּ אֶת לִבָּם לַמָּקוֹם אֲפִילוּ
הַמֶּלֶךְ שׁוֹאֵל בִּשְׁלוֹמוֹ לֹא יְשִׁיבֶנּוּ וַאֲפִילוּ נָחָשׁ כָּרוּךְ עַל עֲקֵבוֹ לֹא יַפְסִיק׃
ב מְזִכִּירִין גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בְּתְחִיַּת הַמֵּתִים וְשׁוֹאֲלִין הַגְּשָׁמִים בְּבִרְכַת הַשָּׁנִים
וְהַבְדָּלָה בְּחוֹנֵן הַדָּעַת. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אוֹמְרָהּ בְּרָכָה רְבִיעִית
בְּפְנֵי עַצְמָהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בְּהוֹדָאָה׃ ג הָאוֹמֵר (יְבָרְכוּךָ טוֹבִים חֲרִי
זוֹ דֶּרֶךְ הַמִּינִים) עַל קַן צִפּוֹר יַגִּיעוּ רַחֲמֶיךָ וְעַל טוֹב יָזָכֵר שִׁמְךָ מוֹדִים
מודים

ברטנורא

פרק ה א אין עומדין מתוך כובד ראש. הכונה ומורת דכתיב עבדו את ה׳ ביראה ושבדה
זו תפלה היא: שוהים שעה אחת. כמקו׳ שבאו להתפלל: אפילו המלך שואל
בשלומו. ודוקא מלך ישראל אבל מלך עכו״ם פיסק שלא יהרגנו: אפי׳ נחש כרוך על עקבו
דוקא נחש פשוט׳ אינו נוסך אבל עקרב או הפשה מן הדברי׳ שיודעי נוסכים ומניחים פוסק:
ב מזכירין גבורות גשמים. מביא הרוח בעולם לשון בקשה שלא ל׳ הזכרה ושבח. ומפני שהגשמים
אחת מגבורותיו של הקב״ה דכתיב עושה גדולות עד אין חקר הנותן מטר על פני ארץ מצ״ה
קרי להו גבורות גשמים: ושאלה. ותן טל ומטר לשון בקשה: בברכת השנים. מתיך שהן
פרנסה קבעו אחלהן בברכת פרנסה: הבדלה. כמולאי שבת: בחונן הדעת. שהיא ברכה ראשונה
של חול וביוצלמי חמרו מפני מה תקנו הבדל׳ בחונן הדעת שהם אין דעה הבדלה מיץ וכן
פלגה: ג על קן צפור יגיעו רחמיך. כמו שהגישו רחמיך על צפור ונזדע לא תקה הפם על
הבנים כן הוס ורחם עלינו: משתקק אותו. שמיבה מדותיו של הקב״ה רחמים והם חיים שלא
נזדע מלך על עבדיו: על טוב יזכר שמך. משמע על טובתך נודה לך ועל הרע לא נודה
והרי אמו מיכין לברך על הרעה כמו שמברכין על הטובה: מודים מודים. למחר כמקבל פני
שלהים ומפרש בירושלמי הדא דתימא בלבר אבל ביחיד תהגיעים הם: ולא יהא סרבן באותה
בעה

טוֹדִים מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה וְטָעָה יַעֲבוֹר אַחֵר תַּחְתָּיו וְלֹא יְהֵא סָרְבָן בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. מֵנַיִן הוּא מַתְחִיל מִתְּחִלַּת הַבְּרָכָה שֶׁטָּעָה בָּהּ: ד הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה לֹא יַעֲנֶה אַחַר הַכֹּהֲנִים אָמֵן מִפְּנֵי הַטָּרוּף. וְאִם אֵין שָׁם כֹּהֵן אֶלָּא הוּא לֹא יִשָּׂא אֶת כַּפָּיו וְאִם הִבְטִיחוֹ שֶׁהוּא נוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו וְחוֹזֵר לִתְפִלָּתוֹ רַשָּׁאי: ה הַמִּתְפַּלֵּל וְטָעָה סִימָן רַע לוֹ. וְאִם שָׁלִיחַ צִבּוּר הוּא סִימָן רַע לִשְׁלוּחָיו מִפְּנֵי שֶׁשִּׁבּוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא. כְּשֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל עַל הַחוֹלִים הָיָה אוֹמֵר זֶה חַי וְזֶה מֵת. אָמְרוּ לוֹ מִנַּיִן אַתָּה יוֹדֵעַ אָמַר לָהֶם אִם שְׁגוּרָה תְּפִלָּתִי בְּפִי יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְקֻבָּל וְאִם לָאו יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְטוּרָף:

ברטנורא

שעה. כדרך שאר יורדים לפני התיבה צריך לכרוע פעם ראשונה אבל זה לא ירכע כשאומרים לו לך רד לפי שנגזרו שתהא התפלה מופסקת כל כך: ד לא יענה אמן אחר הכהנים. נסוף כל ברכה כמו שאחר לכור שעין: מפני הטרוף. שלא תפרוץ דעתו ויטעה לפי שעליה לכור הוא צריך להתחיל ברכה שניה ולהקרות להן מלה במלה ואם יענה אמן לא יוכל לכוין ולחזור לתפלתו מהר ולהתם ל הברכה שרצו שיתחיל: לא ישא את כפיו. שמא לא יוכל לכוין ולחזור לתפלתו להתחיל סיס שלוס שתהא דעתו מטורפ' מאימתא דליכורא: ואם הבטחתו. כלומר אם נטוח הוא שלא תהא דעתו מטורפת מאימת הנכור: ה אם שגורה הפלתי בפי. סדורה נפי כמרוצה ואיני נכשל בה: שהוא מטורף. שהלה מטורף כמו לך טרוף טורף (ברחשית מ"ד) פירש אחר ל' טורפים לו תפלתו בפניו כלומר התפלה שהתפלל עליו מטורפת וטרודה ממנו ואינה מקיכלת:

הלכה ברכות דף ל"ד ע"ב

תָּנוּ רַבָּנָן מַעֲשֶׂה שֶׁחָלָה בְּנוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל שִׁיגֵּר שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים אֵצֶל רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא לְבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָם עָלָה לַעֲלִיָּיה וּבִקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים בִּירִידָתוֹ אָמַר לָהֶם לְכוּ שֶׁהַלַּצְתּוּ חַמָּה אָמְרוּ לוֹ וְכִי נָבִיא אַתָּה אָמַר לָהֶם לֹא נָבִיא אָנֹכִי וְלֹא בֶן נָבִיא אָנֹכִי אֶלָּא כָּךְ מְקוּבָּלַנִי אִם שְׁגוּרָה תְּפִלָּתִי בְּפִי יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְקוּבָּל וְאִם לָאו יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְטוּרָף. יָשְׁבוּ וְכָתְבוּ וְכִוְּנוּ אוֹתָהּ שָׁעָה וְכִשֶּׁבָּאוּ אֵצֶל רַבָּן גַּמְלִיאֵל אָמַר לָהֶם הָעֲבוֹדָה לֹא חִסַּרְתֶּם

ולא

רש"י

שחלצתו חמה. שלפתו נטלה מגופו. החמס הוא החולי הקודחו וחלצתו לשון הלץ מהם: לא חסרתם. שעה: כעבד. כן בית נכנס ויולא שלח ברשות: כשר לפני המלך. שאינו רגיל לבא

חיי שרה ליום ראשון

וְלֹא תוֹתַרְתֶּם אֶלָּא כָּךְ הָיָה מַעֲשֶׂה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה חָלְצָתוּ חֲמָה וְשָׁאֲלוּ לָנוּ מַיִם לִשְׁתּוֹת. וְשׁוּב מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי חֲנִינָא בֶּן דוֹסָא שֶׁהָלַךְ לְלַמֵּד תּוֹרָה אֵצֶל רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וְחָלָה בְּנוֹ שֶׁל רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי אָמַר לוֹ חֲנִינָא בְּנִי בַּקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים וְיִחְיֶה הִנִּיחַ רֹאשׁוֹ בֵּן בְּרָכָיו וּבִקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים וְחָיָה אָמַר רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי אִלְמָלֵא הִטִּיחַ בֶּן זַכַּאי אֶת רֹאשׁוֹ בֵּין בִּרְכָּיו כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ לֹא הָיוּ מַשְׁגִּיחִין עָלָיו אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ וְכִי חֲנִינָא גָּדוֹל מִמֵּךְ אָמַר לָהּ לָאו אֶלָּא הוּא דוֹמֶה כְּעֶבֶד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַאֲנִי דוֹמֶה כְּשַׂר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. וְאָמַר רַבִּי חִייָא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אַל יִתְפַּלֵּל אָדָם אֶלָּא בְּבַיִת שֶׁיֵּשׁ שָׁם חַלּוֹנוֹת שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ו׳) וְכַוִּין פְּתִיחָן לֵיהּ בְּעִלִּיתֵיהּ נֶגֶד יְרוּשָׁלַם. אָמַר רַב כַּהֲנָא חָצִיף עָלַי מָאן דְּמַצְלִי בְּבִקְעָתָא וְאָמַר רַב כַּהֲנָא חָצִיף עָלַי מָאן דְּמִפָּרֵשׁ חֲטָאִים שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לב) אַשְׁרֵי נְשׁוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה׃

רש״י

לבית לפניו: חלונות. סגורמין לו סיכוין לבו שהוא מסתכל כלפי שמים ולבו נכנע: דמצלי בבקעה. שכשהוא במקום לניעות תלה עליו לימת מלך ולבו נשבר ובקעה לימו מקום לניעות:

זוהר חיי דף קכ״ט ע״א

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיְיָ בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח (תהלים ס״ה) אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן חֲצֵרֶיךָ דְּאִי קְרָא אִתְמַר אֲבָל זַכָּאָה הוּא בַּר נָשׁ דְּאוֹרְחוֹי אִתְבַּשָּׁרָן קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאִיהוּ אִתְרַעֵי בֵּיהּ לְקָרְבָא לֵיהּ לְגַבֵּיהּ. תָּא חֲזֵי אַבְרָהָם אִתְקְרִיב לְגַבֵּיהּ וְתִיאוּבְתֵּיהּ דִּילֵיהּ הֲוָה כָּל יוֹמוֹי בְּהָאי. וְלָא אִתְקְרִיב אַבְרָהָם בְּיוֹמָא חָדָא אוֹ בְזִמְנָא חָדָא אֶלָּא עוֹבָדוֹהִי קְרִיבוּ לֵיהּ בְּכָל יוֹמוֹי מִדְּרָגָא לְדַרְגָּא עַד דְּאִסְתְּלַק בְּדַרְגּוֹי(כַּד הֲוָה סִיב וְעָאל בְּדַרְגִּין)עִלָּאִין כַּדְקָא חֲזֵי דְּכְתִיב וְאַבְרָהָם זָקֵן וּכְדֵין בָּא בַּיָּמִים בְּאִינּוּן יוֹמִין עִלָּאִין בְּאִינּוּן יוֹמִין יְדִיעָן בְּרָזָא דְּמְהֵימְנוּתָא. וַיְיָ בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. דְּמִתַּמָּן נַפְקִין כָּל בִּרְכָאן וְכָל טִיבוּ. זַכָּאִין אִינּוּן מָארֵיהוֹן דְּתִשְׁוּבָה דְּהָא בְּשַׁעְתָּא חָדָא בְּיוֹמָא

חדא

חָדָא בְּרִיגְעָא חָדָא קְרִיבִין לְגַבֵּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מַה דְּלָא הֲוָה הָכִי אֲפִילּוּ לַצַּדִּיקִים גְּמוּרִים דְּאִתְקְרִיבוּ נַבִּיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּכַמָּה עָנְיָן. אַבְרָהָם לָא עָאל בְּאִינּוּן יוֹמִין עִילָּאִין עַד דַּהֲוָה תֵּיב בְּמָה דְּאִתְמַר. וְכֵן דָּוִד דִּכְתִיב (מלכים א' א') וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים. אֲבָל מָאֲרֵיהּ דְּתִשְׁבָּה מִיָּד עָאל וְאִתְדַּבַּק בֵּיהּ בְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר תָּנִינָן אָתַר דְּטַרְיִיהוֹן דְּתִשְׁבָּה קַיְימִי בֵּיהּ בְּהַהוּא עָלְמָא צַדִּיקִים גְּמוּרִים לֵית לוֹן רְשׁוּ לְקַיְימָא בֵּיהּ בְּגִין דְּאִינּוּן קְרִיבִין לְכוּלְּבָא יַתִּיר מִכְּלְהוּ וְאִינּוּן מַשְׁכֵּי עָלַיְיהוּ בִּרְעוּתָא דִּלְבָּא יַתִּיר וּבְחִילָא לְאִתְקָרְבָא לְמַלְכָּא. תָּא חָזֵי כַּמָּה אַתְרִין מְתוּקָנִין לֵיהּ לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּהַהוּא עָלְמָא וּבְכֻלְּהוּ בָּעֵי מִוְתְּבֵי לוֹן לְצַדִּיקִים כָּל חַד וְחַד לְפוּם דַּרְגֵּיהּ כְּדָקָא חָזֵי לֵיהּ בְּתִיב (תהלים ס"ה) אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן חַצֵּרֶיךָ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָרִיב לוֹן לְגַבֵּיהּ דְּסַלְּקִין אִינּוּן נִשְׁמָתִין מִתַּתָּא לְעֵילָּא לְאִתְאַחֲדָא בְּאַחֲסַנְתֵּיהוֹן דְּאִתְתָּקְנָן לְהוּ יִשְׂבַּע חַצֵּרֶיךָ אִלֵּין אַתְרִין וְדַרְגִּין לְבַר וּמַאן אִינּוּן כַּמָּה דְּאַתְּ אָמַר (זכריה ג') וְנָתַתִּי לְךָ מַהְלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה וְהַאי הוּא דַּרְגָּא בֵּין קַדִּישִׁין עִלָּאִין וּמַאן דְּזַכְּאָן לְדַרְגָּא דָּא אִינּוּן שְׁלִיחָן דְּמָארֵי עָלְמָא כְּאִינּוּן מַלְאָכִין וְעַבְדִין שְׁלִיחוּתָא תְּדִיר בִּרְעוּתָא דְּמָארֵיהוֹן בְּגִין דְּאִלֵּין אִתְקַדְּשׁוּ תָּדִיר בְּקֻדּוּשָׁא וְלָא אִסְתָּאֲבוּ בְּנוּוָנָא דָּא מַאן דְּאִסְתָּאַב בְּהַאי עָלְמָא אִיהוּ מְשִׁיךְ עָלֵיהּ רוּחַ מְסָאֲב וְכַד נָפַק נְשָׁמָתֵיהּ מְגַיְּיהּ מְסָאֲבִין לֵיהּ וּמְדוֹרֵיהּ בֵּין אִינּוּן מְסָאֲבִין וְאִלֵּין אִינּוּן מְזִיקִין דְּעָלְמָא בַּתְרָה דְּאִתְמַשְׁכָּא בַּר נָשׁ נַרְמֵיהּ בְּהַאי עָלְמָא הָכִי הוּא מַדּוֹרֵיהּ וְאִתְמַשַּׁךְ בְּהַהוּא עָלְמָא וְאִינּוּן רוּחִין מְסָאֲבִי מְסָאֲבִין לֵיהּ וְאָעְלִין לֵיהּ לְגֵיהִנָּם תָּא חָזֵי מַאן דְּאִתְקַדַּשׁ וְנָטִיר נַרְמֵיהּ בְּהַאי עָלְמָא דְּלָא אִסְתָּאַב מָדוֹרֵיהּ בְּהַהוּא עָלְמָא בֵּין אִינּוּן קַדִּישִׁין עִלָּאִין וַעֲבִדִין שְׁלִיחוּתָא תְּדִיר וְאִלֵּין קַיְימֵי בְּחֶצֶר כַּמָּה דְּאַתְּ אָמַר אֶת חֲצַר הַמִּשְׁכָּן:

Ber. 34b u. Num. 99a

יוסף לחק

הלכה פסיקה — מוסר

הר"ם ה' יסודי התורה פ"ה — מספר הרוקח דף א' ע"א

א כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל מְצֻוִּין עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כב) וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִזְהָרִין שֶׁלֹּא לְחַלֵּל אֶת שֵׁם קָדְשִׁי. בֵּיצַד כְּשֶׁיַּעֲמוֹד גּוֹי וְיָאֲנֹס אֶת יִשְׂרָאֵל לַעֲבוֹר עַל אַחַת מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה אוֹ יַהַרְגֵנּוּ יַעֲבוֹר וְאַל יֵהָרֵג שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (ויקרא יח) אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם וְלֹא שֶׁיָּמוּת בָּהֶם וְאִם מֵת

ויא

ה) הֵזִיהָרֵנוּ ה' לְאַהֲבָה אוֹתוֹ אָמְרוּ בְּסִפְרֵי ואתחנן

ו) וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ עֲשֵׂה מֵאַהֲבָה שֶׁהָעוֹשֶׂה מֵאַהֲבָה שְׂכָרוֹ כְּפוּל וּמְקֻבָּל וְאַהֲבָתָה אֲהֲבֵהוּ עַל הַבְּרִיּוֹת בְּאַבְרָהָם אָבִיךָ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית י"ב) וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן וְגוֹ' שֶׁגִּירְרָן וְהִכְנִיסָן תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה בְּכָל לְבָבְךָ בְּשֵׁנִי יִצְרֶיךָ בְּיֵצֶר טוֹב וּבְיֵצֶר רָע בְּכָל לְבָבְךָ שֶׁלֹּא יְהֵא לְבָבְךָ חָלוּק עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבְכָל נַפְשְׁךָ

אפילו

היי שרה ליום ראשון

וְלֹא עָבַר הֲרֵי זֶה מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ: ג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁאֵר מְצָוֹת חוּץ מֵעֲבוֹדָה זָרָה וְגִלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים אֲבָל שְׁלֹשׁ עֲבֵירוֹת אֵלּוּ אִם יֹאמַר לוֹ עֲבוֹר עַל אַחַת מֵהֶן או הֵהָרֵג וְהָרֵג וְאַל יַעֲבוֹר: ד בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּזְמַן שֶׁהָנוּ מִתְבַּוְּנִין לְהַנֹּאת עַצְמָן וְאֵין שָׁם עֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל לַעֲבוֹר בְּשַׁבָּת או לְכַשֵּׁל לוֹ תַּבְשִׁילוֹ או אֹנֶס אִשָּׁה לְבִיאָה וְכיוֹצֵא בָזֶה אֲבָל אִם נִתְכַּוְּנוּ לְהַעֲבִירוֹ עַל הַמִּצְוֹת בְּלָבָד. אִם הָיָה בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ וְאֵין שָׁם עֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל לַעֲבוֹר וְאַל יֵהָרֵג. וְאִם אֹנֶס לְהַעֲבִירוֹ בַּעֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל יֵהָרֵג וְאַל יַעֲבוֹר וַאֲפִילוּ לֹא נִתְכַּוְּנוּ לְהַעֲבִירוֹ אֶלָּא עַל מִצְוָה מִשְּׁאָר מִצְוֹת בָּלָבָד: ה וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ שֶׁלֹּא בְשָׁעַת הַגְּזֵרָה אֲבָל בְּשָׁעַת הַגְּזֵרָה וְהוּא שֶׁיִּתְעַמֵּד מֶלֶךְ רָשָׁע בְּגָבוּרָתָן אוֹ בְּחַבְרָיו וְיִגְזוֹר גְּזֵרָה עַל יִשְׂרָאֵל לְבַטֵּל דָּתָם או מִצְוָה מִן הַמִּצְוֹת יֵהָרֵג וְאַל יַעֲבוֹר אֲפִילוּ עַל אַחַת מִשְּׁאָר מִצְוֹת בֵּין נֶאֱנַס בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה בֵּין נֶאֱנַס בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ וְאֵין שָׁם עֲשָׂרָה לְהִתְגַּלּוֹת אֲפִילוּ נוֹטֵל אֶת נַפְשׁוֹ. שֶׁכֵּיוָן בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר אֲהֲבָה אֲהֲבָה עַד מָצוּי הַנֶּפֶשׁ. לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם שָׁמָּא תֹאמַר הֲרֵינִי לוֹמֵד הוֹרָה בְּשְׁבִיל שֶׁאֶהֱא עָשִׁיר בְּשְׁבִיל שֶׁאֶקָּרֵא רַבִּי בְּשְׁבִיל שֶׁאֲקַבֵּל שָׂכָר לָעוֹלָם הַבָּא בְּכֵיצַד שֶׁאֲאַכֵּב בִּישִׁיבָה בְּשְׁבִיל שֶׁאַאֲרִיךְ יָמִים תַּלְמוּד לוֹמַר לְאַהֲבָה כֹּל מַה שֶׁהַעֲשׂוּ לֹא הַעֲשׂוּ אֶלָּא מֵאַהֲבָה. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲדוֹק אוֹמֵר עֲשֵׂה דְבָרִים לְשֵׁם פּוֹעֲלָם וְדַבֵּר בְּרָם לְשֵׁם שָׁמַיִם וְאַל תַּעֲשֵׂם עֲטָרָה לְהִתְגַּדֵּל בָּהֶם:

חיי שרה יום שני תורה

יכוין בקריאת ארבעה פסוקים אלו שהם כנגד ד' דסילוי יו"ד רש"י כ"ן להש"יר בו תוספות הרוח משבת ד' שעברה:

ז וַיָּקָם אַבְרָהָם וַיִּשְׁתַּחוּ לְעַם־הָאָרֶץ לִבְנֵי־חֵת: וַיָּקָם אַבְרָהָם וְסִנְיד לְעַמָּא דְאַרְעָא לִבְנֵי חֵתָאָה: ח וַיְדַבֵּר אִתָּם לֵאמֹר אִם־יֵשׁ אֶת־נַפְשְׁכֶם לִקְבֹּר אֶת־מֵתִי מִלְּפָנַי שְׁמָעוּנִי וּפְגְעוּ־לִי בְּעֶפְרֹן בֶּן־צֹחַר: וּמַלֵּיל עִמְּהוֹן לְמֵימַר אִם אִית רַעֲוָא בְּנַפְשְׁכוֹן לְמִקְבַּר יַת מֵיתִי מִן קֳדָמַי קַבִּילוּ מִנִּי וּבְעוּ לִי מִן עֶפְרוֹן בַּר צוֹחַר: ט וְיִתֶּן־לִי אֶת־מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר־לוֹ אֲשֶׁר בִּקְצֵה שָׂדֵהוּ בְּכֶסֶף מָלֵא יִתְּנֶנָּה לִי בְּתוֹכְכֶם לַאֲחֻזַּת־קָבֶר: וְיִתֵּן לִי יַת מְעָרַת כָּפֶלְתָּא דִי לֵיהּ דִּי בִּסְטַר חַקְלֵיהּ

בכספא

רש"י

(ח) נפשכם. רלוקט: ופגעו לי. לשון בקשה כמו (רות ח) אל תפגעי בי: (ט) המכפלה. בית ועליה על גביו ד"א שכפולה בזוגות (מירוצין נג): בכסף מלא

בְּבַסְפָּא שְׁלִים יְתִנִינַהּ לִי בֵּינֵיכוֹן לַאֲחָסָנַת קִבוּרָא: י וְעֶפְרוֹן יֹשֵׁב
בְּתוֹךְ בְּנֵי־חֵת וַיַּעַן עֶפְרוֹן הַחִתִּי אֶת־אַבְרָהָם בְּאָזְנֵי
בְנֵי־חֵת לְכֹל בָּאֵי שַׁעַר־עִירוֹ לֵאמֹר: וְעֶפְרוֹן יָתֵב בְּנוֹ בְּנֵי
חִתָּאָה וְאָתֵב עֶפְרוֹן חִתָּאָה יַת אַבְרָהָם קֳדָם בְּנֵי חִתָּאָה לְכָל עָלֵי תְּרַע
קַרְתֵּהּ לְמֵימָר:

רש"י

מלא. לפלס כל שוויה וכן דוד אמר לאורנה (ד"ה כ"ו) בכסף מלא: (י) ועפרון
ישב. כתיב חסר לומר היום מניחו שוטר עליהם מפני חציבתו של מערה
שהיה צריך לו עלה לגדולה: לכל באי שער עירו. שכולן בטלו ממלאכתן ובאו
לגמול חסד לשרה:

נביאים מלכים א' א'

א וְיֵהִיוּ דְבָרָיו עִם יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה וְעִם אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן וַיַּעְזְרוּ
אַחֲרֵי אֲדֹנִיָּה: וַהֲווֹ פְּתָגָמוֹהִי בְּעֵצָה עִם יוֹאָב בַּר צְרוּיָה וְעִם
אֶבְיָתָר כַּהֲנָא וְסָעֲדִין בָּתַר אֲדוֹנִיָּה: ב וְצָדוֹק הַכֹּהֵן וּבְנָיָהוּ בֶּן־
יְהוֹיָדָע וְנָתָן הַנָּבִיא וְשִׁמְעִי וְרֵעִי וְהַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר לְדָוִד לֹא הָיוּ
עִם־אֲדֹנִיָּהוּ: וְצָדוֹק כַּהֲנָא וּבְנָיָהוּ בַּר יְהוֹיָדָע וְנָתָן נְבִיָּא וְשִׁמְעִי וְרֵעִי
וְגִבָּרַיָּא דִּי לְדָוִד לָא הֲווֹ בְּעֵצַת אֲדוֹנִיָּהוּ: ג וַיְזַבַּח אֲדֹנִיָּהוּ צֹאן וּבָקָר
וּמְרִיא עִם אֶבֶן הַזֹּחֶלֶת אֲשֶׁר־אֵצֶל עֵין רֹגֶל וַיִּקְרָא אֶת־כָּל־
אֶחָיו בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּלְכָל־אַנְשֵׁי יְהוּדָה עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ: וְנָבִיא אֲדוֹנִיָּהוּ
עָאן וְתוֹרִין וּפַטִּיטִין עִם אֶבֶן סָכוּתָא דִּיא בְּסִטַר עֵין קַצְרָא וְזַמִּין יַת כָּל
אָחוֹהִי בְּנֵי מַלְכָּא וּלְכָל גִּבָּרֵי יְהוּדָה עַבְדֵי מַלְכָּא: ד וְאֶת־נָתָן הַנָּבִיא
וּבְנָיָהוּ וְאֶת־הַגִּבּוֹרִים וְאֶת־שְׁלֹמֹה אָחִיו לֹא קָרָא: וְיַת נָתָן נְבִיָּא
וּבְנָיָהוּ וְיַת גִּבָּרַיָּא וְיַת שְׁלֹמֹה אָחוֹהִי לָא זַמִּין:

רש"י

(א) ויהיו דבריו. עלתו: (ב) ונתן הנביא. נגבת לדוד בשלמה ימלוך:
(ג) ומריא. שור של פטם: עם. אצל: אבן הזוחלת. שהיו הבחורים מנסים
את כחם להזיזה ממקומה: עין רוגל. מעין של כוכב: ויקרא. והזמין:

חיי שרה ליום שני

כתובים משלי ד

א אַל־יָלִיזוּ מֵעֵינֶיךָ שָׁמְרֵם בְּתוֹךְ לְבָבֶךָ: ב כִּי־חַיִּים הֵם לְמֹצְאֵיהֶם וּלְכָל־בְּשָׂרוֹ מַרְפֵּא:
ג מִכָּל־מִשְׁמָר נְצֹר לִבֶּךָ כִּי מִמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת חַיִּים: ד הָסֵר מִמְּךָ עִקְּשׁוּת פֶּה וְלֵזוּת שְׂפָתַיִם הַרְחֵק מִמֶּךָּ: ה עֵינֶיךָ נְכֹחוֹ יַבִּיטוּ וְעַפְעַפֶּיךָ יָשָׁרוּ נֶגְדֶּךָ:

רש"י

(א) אל יליזו. אל יעקמו: (ג) מכל משמר. מכל מה שהזהירה התורה להשמר: כי ממנו. לשון מהלכה: (ד) הסר ממך עקשות פה. לא תעשה דבר שילעיגו בו הבריות ויעמקו פיהם עליך: ולזות שפתים. עקימות שפתים:

משנה שבת פרק ה'

בַּמֶּה בְהֵמָה יוֹצְאָה. וּבַמֶּה אֵינָהּ יוֹצְאָה. יוֹצֵא הַגָּמָל בְּאַפְסָר. וְנָאקָה בְּחָטָם. וְלוֹבְדָקִים בְּפְרוּמְבְּיָא. וְסוּס בְּשִׁיר. וְכָל בַּעֲלֵי הַשִּׁיר יוֹצְאִין בְּשִׁיר. וְנִמְשָׁכִים בְּשִׁיר. וּמַזִּין עֲלֵיהֶן וְטוֹבְלִין בְּמִקְוֶה: ג חֲמוֹר יוֹצֵא בְּמַרְדַּעַת בְּזְמַן שֶׁהִיא קְשׁוּרָה לוֹ. זְכָרִים יוֹצְאִין לְבוּבִין. רְחֵלוֹת יוֹצְאוֹת

שחוזות

ברטנורא

פרק ה א במה בהמה יוצאה. לפי שהדס מצוי על שביתת בהמתו בשבת ומידי דמצערת ביה בהמה לא הוי כמשאוי ומידי דלא מצערת ביה הוי כמשאוי: אפסר. חבל שקושרים על פי הבהמה: והנאקה. בש"ס מוקי לה בנאקה לבנה דוקא שלריכה נטירותא יתירתא: בחוטם ליקחים כמין טבעת של ברזל ונוקבין חוטם הנאקה ומכניסין לתוכו: לובדקי'. הטור הכא ממדינת לוד והם קשים וחזקים ולריכין שמירה יותר משאר המורים הנמצאים ביניהם: בפרומביא רסן של ברזל: בשיר. כמין מנעל שביב ליתר' ושבעת קטנה בו ומכניסים בטבעת הכל ומושכין הבהמה: וכל בעלי השיר. כגון כלבים של נידים והיות קטנות: יוצאים בשיר. כדי של לוארן החבל הקבוע בשיר: ונמשכין בשיר. ואם רלה מושך הבהמה בחבל שבשיר: ומזין עליהן. במקומן כמו שהן בלותר הבהמה אם נטמאו כמת: וטובלין במקומן. מכניסין הבהמה במים להטביל השיר ואף על גב דקיימא לן שכל הכלים המיוחדים לבהמה אין מקבלין טומאה השיר וכיולא בו מקבל טומאה ולריך טבילה הואיל ונעשה לאדם שינהג בו את הבהמה ככלי העשוי לחשמים אדם דמי: ב במרדעת. כמין חוכף קטן ומניחי' תחתו על החמור כל היום כולו כדי שיהנה: בזמן שהיא קשורה לו. מערב שבת דגלי דעתי' שהחמור לריך לו לחממו כדלמרי לינשי ממרח לפי' בתקופת תמוז קריר ליה ולאו משאוי הוא חבל לקשור מרדעת על החמור בשבת אסור לפי שאי אפשר לקושרו לו אלא אם כן סומך עלמו בגדי הבהמ' ומנענע משחמם בשבלי חיים ואם עבר וקשרו אסור לנענע בו: לבובין. בשור שקיסרים להם בנגד זכרות שלא ישלו על הנקיבות: שחוזות. שחוזים אליה שלהן קשורה למעל' כדי שישלו עליהם זכרים: כבילות. שכיכלים

שְׁחוּזוֹת. כְּבוּדוֹת וּכְבוּנוֹת. הָעֲזִים יוֹצְאוֹת צְרוּרוֹת. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר בְּכָלָן. חוּץ מִן הָרְחֵלִים הַכְּבוּנוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עִזִּים יוֹצְאוֹת צְרוּרוֹת לְיַבֵּשׁ. אֲבָל לֹא לְחַגֵּב: ג וּבַמֵּה אִשָּׁה יוֹצְאָה. לֹא יֵצֵא גָּמָל בְּטוּטָפֹת. לֹא עָקוֹד וְלֹא דָגוּל וְכֵן שֶׁאַר כָּל הַבְּהֵמוֹת. לֹא יִקָּשֵׁר גַּמַּיִם זֶה בָּזֶה וְיִמָּשֵׁךְ. אֲבָל מַכְנִיס חֲבָלִים לְתוֹךְ יָדוֹ וְיִמָּשֵׁךְ. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִכְרוֹךְ: ד אֵין חֲמוֹר יוֹצֵא בְּמַרְדַּעַת בְּזְמַן שֶׁאִשָּׁה קְשׁוּדָה לוֹ. וְלֹא בְזוֹג אַף עַל פִּי שֶׁהוּא פָּקוּק. וְלֹא בְּסֶלֶם שֶׁבְּצַוָּארוֹ. וְלֹא בְרִצוּעָה שֶׁבְּרַגְלוֹ. וְאֵין הַתַּרְנְגוֹלִים יוֹצְאִים בְּחוֹטִין. וְלֹא בְרִצוּעוֹת שֶׁבְּרַגְלֵיהֶם. וְאֵין הַזְּכָרִים יוֹצְאִין בַּעֲנָלָה שֶׁתַּחַת הָאֵלִיָּה שֶׁלָּהֶן. וְאֵין הָרְחֵלִים יוֹצְאוֹת חֲנוּגוֹת. וְאֵין הָעֶגֶל יוֹצֵא בְּגִימּוֹן. וְלֹא פָּרָה בְּעוֹר הַקּוֹפָר. וְלֹא בְרִצוּעָה שֶׁבֵּין קַרְנֶיהָ. פָּרָתוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הָיְתָה יוֹצְאָה בְרִצוּעָה שֶׁבֵּין קַרְנֶיהָ. שֶׁלֹּא בְרָצוֹן חֲכָמִים:

ברטנורא

שכיבלים עליה שלקן וקושרים חוטה ברגליהן כדי שלא יעלו עליהם זכרים: כבונות. שקושרים בגד סביב הכבשים כיום שעולדים לשמור צמרן שלא ישפך: צרורות. דדיהן צרורות פעמים ליכם החלב שמהדקין חוטם בחוזק ופעמים קושרין להם כיס כדדיהן שלא ישפוך החלב לחרן ויפסד רבי יוסי אוסר בכולן. דמשהוי הוא: חוץ מן הכבונות. שהוא שמירת צמרן שלא ישפך יהוי להו חכשיט: יוצאות צרורות ליבש. רבי יהודה סבירא לי' כת"ק דלאו משהוי הוא מיהו ליכם דמהדק ספיר ליכ' למיצר דלמא נפיל ואתו לאתויי אכל להכי שלא מהדק ספיר אסור חיישינן דלמא נפיל ואתי לאתויי והלכה כת"ק: ג טטוטלת. חתיכה של מטלית קטירה בוגדו לסימן או לד"א: עקור. שקושרים ידיהם עם הרגלים בכבלים שלא יברחו: דגול. שכיפפים ידו על זרועו וקושרין לא יקשור גמלים זה בזה ויטשך. אחד וכולן הולכין שלא ירתה כמוליכן בשוק למוכרן: אבל מכנים היא בזה ויטשך. והוא שלא יהיו רחבי החבלים תלויין ויוצאין מתחת ידו לארץ טפח או יותר כדי שלא ירתה כמו שמוסף חבלים תלויין בידו: ובלבד שלא יכרוך. לאו לענין שבת קא מיירי השתא אלא לענין כלאים וה"ק המכנים חבלים בידו קלתם של פשתן וקלתם של צמר לא יכרוך זו בזו דכי כריך להו הוו כלאים וידו מחממת כחמיזתן ואסיר: ד בזוג. כמין פעמון שתולין בצואר הבהמ' שתשמיע קול בהליכת': אע"פ שהוא פקוק. כמוכן להשמיע הקול העכול אלו מקשקש להשמיע קול מפני שנראה כמוליכו למכרו בשוק: סולם שבציואר. כשים לו מכה נותנים עליהו כמין שתי וערב כדי שלא יהזיר רחבו לחוך חבורתו: ולא ברצועה שברגלו. כהמה שמכה רגליה זו בזו בהליכתה עושין לה כמין טבעת של רצועה עבה וקושרין אות' כמקום שרגליה מנקבו' זו בזו: בחוטין. שעושים להן לסימנין שלא יתחלפו בתרנגולת אחרות: ולא ברצועות. שקושרין שני רגליהן יחד ברצועה קצרה שלא ילכו ויפצרו את הכלים: בעלה שתחת האליה. כמין ענלה קטנה קושרין תחת האליה של הכבשים שלייתן גדולה כדי שלא תלקה בהכנים וכשלשים: חגיגיות. עץ אחד ים שמו יוחנן מכילין קיסם ממנו ומניחין לה בחוטמה כדי שתתעסם ויפלו התולעים שברחם' ולזכרים אין צריכים לעשות כן שמתוך שמנחין זה בזה נופלין התולעים מאליהן: בגימון. כמין עול של נמי שמחזין על ראש העגל שיהא ילמוד לכוף רגליו כשיגדל; בעור הקופר. שרן שמימיו חדין כשחט וקושרין עורו כדי שיהא הפרה שלא נקוה הצרעים: ולא ברצועה שבין קרניו' כין לגוי כין לשמור מסור לכל נטירותא יתירתא משהוי.הוא: פרתו של ראב"ע. לא שלו היתה אלא של שכיתו ועל שלא מיחה בה נקראת על שמו

הלכה שבת דף נ"ד ע"ב

פָּרָתוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְכוּ'. וְהָדָא פָּרָה הָוְיָא לֵיהּ.

חיי שרה ליום שני

וְהָא אָמַר רַב וְאַמְרֵי לָהּ אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב תָּרִיסַר אַלְפֵי עֶגְלֵי הָיָה מְעַשֵּׂר רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מֵעֲדָרָיו כָּל שַׁתָּא וְשַׁתָּא. תָּנָא לֹא שֶׁלּוֹ הָיְתָה אֶלָּא שֶׁל שְׁכֵנָתוֹ הָיְתָה וּמִתּוֹךְ שֶׁלֹּא מִיחָה בָּהּ נִקְרֵאת עַל שְׁמוֹ. רַב וְרִבִּי חֲנִינָא וְרִבִּי יוֹחָנָן וְרַב חֲבִיבָא מַתְנוּ בְּכָלֶּיהָ סֵדֶר מוֹעֵד כָּל כִּי הָאי זוּגָא הִכּוּפֵי רִבִּי יוֹחָנָן וּמְעַיְּילֵי רִבִּי יוֹנָתָן כָּל מִי שֶׁאֶפְשָׁר לְמַחוֹת בְּאַנְשֵׁי בֵּיתוֹ וְלֹא מִיחָה נִתְפַּס עַל אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ. בְּאַנְשֵׁי עִירוֹ נִתְפַּס עַל אַנְשֵׁי עִירוֹ. בְּכָל הָעוֹלָם נִתְפַּס עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. אָמַר רַב פַּפָּא וְהֵנִי דְּבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא נִתְפָּסִין עַל כֻּלֶּיהָ עַלְמָא. כִּי הָא דְּאָמַר רִבִּי חֲנִינָא מַאי דִּכְתִיב (ישעיה ג) ה' בְּמִשְׁפָּט יָבֹא עִם זִקְנֵי עַמּוֹ וְשָׂרָיו. אִם שָׂרִים חָטְאוּ זְקֵנִים מֶה חָטְאוּ. אֶלָּא אֵימָא עַל זְקֵנִים שֶׁלֹּא מִיחוּ בְּשָׂרִים. רַב יְהוּדָה חֲוָה יָתִיב קָמֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל אֲתַאי הַהִיא אִיתְתָא קָא צָוְחָה קָמֵיהּ וְלָא חֲוָה מַשְׁגַּח בָּהּ. אָמַר לֵיהּ לָא סָבַר לָהּ מָר (משלי כא) אוֹטֵם אָזְנוֹ מִזַּעֲקַת דַּל גַּם הוּא יִקְרָא וְלֹא יֵעָנֶה. אָמַר לֵיהּ שִׁינָּנָא רֵישָׁךְ בְּקָרִירֵי רֵישָׁא דְּרֵישָׁךְ בַּהֲמִימֵי הָא יָתִיב מָר עוּקְבָא אָב בֵּית דִּין דִּכְתִיב (ירמיה כא) בֵּית דָּוִד כֹּה אָמַר ה' דִּינוּ לַבֹּקֶר מִשְׁפָּט וְהַצִּילוּ גָּזוּל מִיַּד עֹשֵׁק וְגוֹ':

רש"י

מתנו. בכוליה סדר מועד כל כי האי זוגא מרביעתן יחד: חלופי רבי יוחנן. יש מחליפין רבי יוחנן ומעיילי רבי יונתן: נתפס. נענש על עבירות שבידו: בכל העולם. בכל ישראל כגון מלך וגזירת שחפשר לו למחו' שירא' מפניו ומקיימין דבריו: זקנים. סנהדרין: רישך בקרירי. חני שאני רבך חיוי נכוה תכל מר עוקבא שסוף רחם לי ולך ואב בית דין יכוה בחמין: דכתיב בית דוד וגו'. לח ענש חלח מי שבידו לשפיט:

זוהר חיי שרה דף ק"ל ע"ב

תָּא חֲזֵי זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּא דְּאִתְּנִיז לְהוּ כַּמָּה טָבִין לְהַהוּא עָלְמָא. וְלֵית אָתָר פְּנִימָאָה בְּכָל אִינּוּן פְּאִינּוּן דְּיַדְּעִי רָזָא דְּמָארֵיהוֹן וְיַדְּעִי

לְאִתְדַּבָּקָא בֵּהּ בְּכָל יוֹמָא. עַל אִלֵּין כְּתִיב (ישעיה ס"ד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ. מַאי לְמִחַכֵּה לוֹ כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (איוב ל"ג) חַכֵּה אֶת אִיּוֹב בְּדִבָּרִים. וְאִלֵּין אִינּוּן דְּדַחֲקִין לְמִלָּה דְּחָכְמְתָא וְדַיְקִין לֵיהּ וּמְחַכָּאן לֵיהּ לְמִנְדַּע בְּרִירָא דְּמִלָּה וְאִשְׁתְּמוֹדָעָן לְמָארֵיהוֹן אִלֵּין אִינּוּן דְּמָארֵיהוֹן מִשְׁתַּבַּח בְּהוֹן בְּכָל יוֹמָא אִלֵּין אִינּוּן דְּעָאלִין בֵּין עִקְּאִין קַדִּישִׁין וְאִלֵּין עָאלִין כָּל תַּרְעֵי דְּלֵעֵילָא וְלֵית מָאן דְּיִמְחֵי בִּידֵיהוֹן זַכָּאָה חוּלָקְהוֹן בְּעַלְמָא דֵּין וּבְעַלְמָא דְּאָתֵי. תָּא חֲזֵי אַבְרָהָם עָאל לְמִנְדַּע וּלְאִתְדַּבְּקָא בְּמָארֵיהּ כְּדְקָא יָאוּת לְבָתַר דְּאִתְפַּקְּדוּ עוֹבְדוֹהִי בְּקַדְמֵיתָא וְכָתִיב בְּאִינּוּן יוֹמִין עֲלָאִין וְאִתְבָּרַךְ מֵאתַר דְּכָל בִּרְכָאן נַפְקֵי מִתַּמָּן דִּכְתִיב וַיְיָ בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. מַאי בַּכֹּל. אַתַּר דְּנַהֲרָא דְּלָא פַסְקֵי מֵימוֹי לְעַלְמִין. אָמַר רַבִּי חִיָּא תָּא חֲזֵי דְּאַבְרָהָם לָא בָּעָא לְאִתְעָרְבָא בְּנָשֵׁי עַלְמָא. וּלְאִתְדַּבְּקָא בְּשָׂאַר עַמִּין (עובדי עבודה זרה.) בְּגִין דְּנָשַׁייָא דְּשָׂאַר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה אִינּוּן סָאֲבִין לְנוּבְרַיְיהוּ וּלְאִינּוּן דְּמִתְדַּבְּקִין בְּהוֹן. בְּגִין דְּכַד אַבְרָהָם יָדַע חָכְמְתָא יָדַע עִיקָּרָא וְשָׁרְשָׁא וּמֵאָן אַתַּר נַפְקִי וְשַׁטְיָין רוּחֵי מְסָאֲבִין בְּעַלְמָא. וְעַל דָּא אוֹמֵי לְעַבְדֵּיהּ דְּלָא יַסֵּב אִתְּתָא לִבְרֵיהּ מִשָּׂאַר עַמִּין:

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

הרמב"ם ה' יסודי התורה פ"ה

• כָּל מִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ יַעֲבוֹר וְאַל יַהֲרֹג וְנֶהֱרַג וְלֹא עָבַר הֲרֵי זֶה מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ וְכָל מִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ יֵהָרֵג וְאַל יַעֲבוֹר וְנֶהֱרַג וְלֹא עָבַר הֲרֵי זֶה קִדֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם בְּרַבִּים כְּדָנִיֵּאל חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא וַחֲבֵרָיו וְאֵלּוּ הֵן הָרוֹגֵי מַלְכוּת שֶׁאֵין מַעֲלָה עַל מַעֲלָתָן וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (תהלים פ"ד) כִּי עָלֶיךָ הוֹרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם נֶחְשַׁבְנוּ כְּצֹאן טִבְחָה וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (תהלים נ') אִסְפוּ לִי חֲסִידַי כֹּרְתֵי בְרִיתִי עָלַי זָבַח: ג וְכָל מִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ יֵהָרֵג וְאַל יַעֲבוֹר וְעָבַר וְלֹא נֶהֱרַג הֲרֵי זֶה מְחַלֵּל אֶת הַשֵּׁם וְאִם הָיָה בַּעֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל הֲרֵי זֶה חִלֵּל אֶת הַשֵּׁם בָּרַבִּים וּבִטֵּל מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהִיא קִדּוּשׁ הַשֵּׁם וְעָבַר עַל מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁהִיא חִלּוּל הַשֵּׁם. וְאַף עַל פִּי כֵן מֻתָּרִין הֵן לַעֲבֹר כְּאוֹנֶס אֵין מַלְקִין אוֹתוֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאֵין מְמִיתִין אוֹתוֹ בֵּית דִּין אֲפִילּוּ הָרַג כְּאוֹנֶס שֶׁאֵין מַלְקִין וּמְמִיתִין אֶלָּא לְעוֹבֵר בְּרָצוֹנוֹ וּבְעֵדִים וְהַתְרָאָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּנוֹתֵן

מספר הרוקח דף ב', ע"א

וּבְכָל מְאֹדֶךָ אִמְרוּ בְּמַסֶּכֶת בְּרָכוֹת פֶּרֶק הָרוֹאֶה בְּכָל מָדָּה וּמָדָּה שֶׁהוּא מוֹדֶה לָךְ תְּהֵא מוֹדֶה לוֹ בִּמְאֹד מְאֹד. יְרוּשַׁלְמִי בְּבְרָכוֹת עֲשֵׂה מַאֲבָה אִם בָּאת לִשְׁנֹא דַּע שֶׁאַהֲבָה אוֹהֵב וְאֵין אוֹהֵב שׂוֹנֵא. בְּשִׁילְהֵי מַסֶּכֶת יוֹמָא וְאָהַבְתָּ אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ שֶׁיְּהֵא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְאַהֵב עַל יָדֶךָ שֶׁיִּקְרָא וְיִשְׁנֶה וְיִשַּׁמֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וְיַהֵא מְשָׂאוּ וּמַתָּנוּ בֶּאֱמוּנָה וְרַבּוּרוּ בְּנַחַת עִם הַבְּרִיּוֹת מַה הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרִים אַשְׁרֵי מִי שֶׁלָּמַד תּוֹרָה. בְּמַסֶּכֶת נְדָרִים בְּפ' קוֹנָם יַיִן לָמוּד מֵאַהֲבָה וְסוֹף הַכָּבוֹד לָבֹא. בְּתָנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ שְׁכַר הָאַהֲבָה שְׁנֵי חֻלָּקִים וּשְׂכַר הַיִּרְאָה חֵלֶק אֶחָד. בְּשׁוּחָר טוֹב אֶרְחֵךְ ה' חֲזֵקִי צֶאֱהַבְךָ לְבָרְיוּתָךְ. בְּמִדְרָשׁ תִּרְשָׁא בִּבְרַיְיתָא רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר פָּנָּגֶד הָאַהֲבָה אֵיזוֹ הִיא צַדִּיקִים עוֹבְדִים לְהַקְדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנוֹתְנִים לוֹ כָּבוֹד וְיָקָר לְמַלְכוּתוֹ מִפְּנֵי שְׁיְּהֵא קוֹדֶם לַכֹּל:

מוזרעו

חיי שרה ליום שני

מִדְרָשׁ לְמוּלָהּ (ויקרא י"ב) וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי אֲנִי אֶת פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא מִפְּנֵי הַשְּׁטוּעָה לְמִדְּהַהוּא לֹא אָנוּס וְלֹא שׁוֹגֵג וְלֹא מוּטְעֶה. וּמָה אִם עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהִיא חֲמוּרָה מִן הַכֹּל הָעוֹבֵר אוֹתָהּ בְּאוֹנֶס אֵינוֹ חַיָּב כָּרֵת וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִיתַת בֵּית דִּין קַל וָחוֹמֶר לְשְׁאָר מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה. וּבְעֲרָיוֹת הוּא אוֹמֵר (דברים כ"ב) וְלַנַּעֲרָה לֹא תַעֲשֶׂה דָבָר. אֲבָל אִם יָכוֹל לְמַנּוֹת נַפְשׁוֹ וְלָבְרוֹחַ מִתַּחַת יַד הַמַּלְאָךְ הָרָשָׁע וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה הֲנָאָה הוּא כְּכֻלָּם שֶׁכֵּן עַל ק"ו. וְהוּא נִקְרָא עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה בְּמֵזִיד וְהוּא נִטְרָד מִן הָעוֹלָם הַבָּא וְיוֹרֵד לְמַדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל גֵּיהִנֹּם.

חיי שרה יום שלישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דסידור ה' ראשונות דשם בין להצאיר בו תוספת נפש ׃ משבת שעברה׃

יא לֹא־אֲדֹנִי שְׁמָעֵנִי הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר־
בּוֹ לְךָ נְתַתִּיהָ לְעֵינֵי בְנֵי־עַמִּי נְתַתִּיהָ לָּךְ קְבֹר מֵתֶךָ׃
יב וַיִּשְׁתַּחוּ אַבְרָהָם לִפְנֵי בְּנֵי עַמִּי נְתַתִּיהָ לָּךְ קְבֹר מֵתֶךָ׃
עַם־הָאָרֶץ׃ יג וַיְדַבֵּר אֶל־
עֶפְרֹן בְּאָזְנֵי עַם־הָאָרֶץ לֵאמֹר אַךְ אִם־אַתָּה לוּ
שְׁמָעֵנִי נָתַתִּי כֶּסֶף הַשָּׂדֶה קַח מִמֶּנִּי וְאֶקְבְּרָה אֶת־
מֵתִי שָׁמָּה׃ יד וַיַּעַן עֶפְרֹן אֶת־אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ׃
עֶפְרֹן אֶת אַבְרָהָם לֵמֹר לֵהּ׃ טו אֲדֹנִי שְׁמָעֵנִי אֶרֶץ אַרְבַּע

מאות

רש"י

(יא) לא אדני. לג תקנס לותה בדמים : נתתי לך. כרי היה כמו שנתתיה לך :
(יג) אך אם אתה לו שמעני. חתה לומר לי לשמוע לך וליקח בחנם אני
לי לפשי בכך לך חס חתה לו שמעני הלוחי ושמעני : נתתי. דוע"ם כלעז
(נעבצע) מוכן הוח חגלי והלוחי נתתי לך כבר : (טו) ביני וביגך. בין שני
לוהבים כמוגו מה היה חשובה לכלוס חלא הגח חת המכר (ב"ר) ואת מתך
קבור :

אֶת שֶׁקֶל־כֶּסֶף בֵּינִי וּבֵינֵךְ מַה־הִוא וְאֶת־מֵתֵךְ
קְבֹר: רִבּוֹנִי קַבֵּל מִנִּי אַרְבַּע שְׁנִיָּא אַרְבַּע מְאָה סַלְעִין דְּכַסְפָּ בֵּינָא
וּבֵינָךְ מַה הִיא וְיָת מִיתָךְ קְבַר:

נביאים מלכים א׳ א׳

א וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־בַּת־שֶׁבַע אֵם־שְׁלֹמֹה לֵאמֹר הֲלוֹא שָׁמַעַתְּ
כִּי מָלַךְ אֲדֹנִיָּהוּ בֶּן־חַגִּית וַאדֹנֵינוּ דָוִד לֹא יָדָע:
וַאֲמַר נָתָן לְבַת שֶׁבַע אִמֵּיהּ דִּשְׁלֹמֹה לְמֵימַר הֲלָא שְׁמַעַתְּ אֲרֵי מְלַךְ אֲדֹנִיָּהוּ
בַּר חַגִּית וְרִבּוֹנָא דָּוִד לָא יָדַע: ב וְעַתָּה לְכִי אִיעָצֵךְ נָא עֵצָה וּמַלְטִי
אֶת־נַפְשֵׁךְ וְאֶת־נֶפֶשׁ בִּנֵךְ שְׁלֹמֹה: וּכְעַן אִיתָא אֶמְלֵךְ נָךְ בְּעַן מִלְּבָא
וְשֵׁיזְבִי יָת נַפְשֵׁךְ וְיָת נְפַשׁ בְּרִיךְ שְׁלֹמֹה: ג לְכִי וּבָאִי ו אֶל־הַמֶּלֶךְ
דָּוִד וְאָמַרְתְּ אֵלָיו הֲלֹא־אַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲמָתֶךָ
לֵאמֹר כִּי־שְׁלֹמֹה בְנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרַי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי וּמַדּוּעַ
מָלַךְ אֲדֹנִיָּהוּ: אִיזִילִי וְתֵעֲלִין לְוָת מַלְכָּא דָּוִד וְתֵימְרִין לֵיהּ הֲלָא אַתְּ
רִבּוֹנִי מַלְכָּא קַיֶּמְתָּא לְאַמְתָּךְ לְמֵימַר אֲרֵי שְׁלֹמֹה בְּרִיךְ יְמְלוֹךְ בָּתְרִי וְהוּא
יְתֵיב עַל כּוּרְסִי מַלְכוּתִי וּמָה דֵּין מַלַךְ אֲדוֹנָיְהוּ: ד הִנֵּה עוֹדֵךְ מְדַבֶּרֶת
שָׁם עִם־הַמֶּלֶךְ וַאֲנִי אָבוֹא אַחֲרַיִךְ וּמְלֵאתִי אֶת־דְּבָרָיִךְ:
וְהָא עַד דְּאַתְּ מְמַלְלָא תַּמָּן קֳדָם מַלְכָּא וַאֲנָא אֵיעוֹל בָּתְרָךְ וַאֲסַיֵּים יָת
פִּתְגָמָיִכִי: ה וַתָּבֹא בַת־שֶׁבַע אֶל־הַמֶּלֶךְ הַחַדְרָה וְהַמֶּלֶךְ זָקֵן
מְאֹד וַאֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית מְשָׁרֶת אֶת־הַמֶּלֶךְ: וְעָלַת בַּת שֶׁבַע
קֳדָם מַלְכָּא לְאִידְרוֹן בֵּית מַשְׁכְּבָא וּמַלְכָּא סִיב לַחֲדָא וַאֲבִישַׁג דְּמִן שׁוּנֶם
מְשַׁמְּשָׁא קֳדָם מַלְכָּא:

רש״י

(ב) ומלטי את נפשך. מן הממלוקת שיהיה בנך שלמה למלוך לאחרי מות המלך:
(ה) החדרה. תוך החדר שהמלך שם:

חיי שרה ליום שלישי

כתובים משלי ד

א עֵינֶיךָ לְנֹכַח יַבִּיטוּ וְעַפְעַפֶּיךָ יַיְשִׁירוּ נֶגְדֶּךָ: עֵנֶךָ פְּתִרְיוּתָא
נְאוֹן וְתִמְרֵיהּ נְתַרְצוּן לְקוּבְלָךְ: ב פֶּלֶס מַעְגַּל רַגְלֶךָ וְכָל־
דְּרָכֶיךָ יִכֹּנוּ: אַעְבֵּר רַגְלָךְ מִשְׁבִילֵי בִישֵׁי וְכִלְהוֹן אוֹרְחָתָךְ מְתַקָּנָן:
ג אַל־תֵּט יָמִין וּשְׂמֹאל הָסֵר רַגְלֶךָ מֵרָע: לָא תְסְטֵי לִימִינָא
וְלִשְׂמָאלָא אַעְבֵּר רִיגְלָךְ מִן בִּישְׁתָּא: ד בְּנִי לְחָכְמָתִי הַקְשִׁיבָה
לִתְבוּנָתִי הַט אָזְנֶךָ: בְּרִי לְחָכְמְתִי צֵית לְכִיוֹנִי צְלִי אָדְנָךְ: ה לִשְׁמֹר
מְזִמּוֹת וְדַעַת שְׂפָתֶיךָ יִנְצֹרוּ: דְּתִזְהַר בְּתַרְעִיתָא וְדַעְתָּא שְׂפָוָתָךְ
נִינְטְרָן:

רש"י

(א) לנוכח יביטו. יסתכלו על החמס ועל היושר: (ב) פלס מעגל רגליך
שקול דרכיך הפסד מלוי כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה ומז כל
דרכיך יכונו: (ה) ודעת שלו תורה:

משנה יבמות פרק ה׳

רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אֵין בֵּית אַחַר בֵּית. וְלֹא מָאתַיִם אַחַר מָאתַיִם. וְלֹא בְעִילָה
אַחַר בְּעִילָה. וְלֹא חֲלִיצָה אַחַר חֲלִיצָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים יֵשׁ בֵּית אַחַר
בֵּית. וְיֵשׁ מָאתַיִם אַחַר מָאתַיִם. אֲבָל לֹא אַחַר בְּעִילָה. וְלֹא אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם:
ב כֵּיצַד עָשָׂה מָאתַיִם בְּיִבְמָתוֹ. וְנָתַן לָהּ בֵּית צְרִיכָה הֵימֶנּוּ חֲלִיצָה. עָשָׂה
מָאתַיִם וְחָלַץ. צְרִיכָה הֵימֶנּוּ בֵּית. עָשָׂה מָאתַיִם וּבָעַל. הֲרֵי זוֹ כְּמִצְוָתָהּ: ג נָתַן
בֵּית וְעָשָׂה מָאתַיִם צְרִיכָה בֵּית וַחֲלִיצָה. נָתַן בֵּית וּבָעַל. צְרִיכָה בֵּית וַחֲלִיצָה
נָתַן בֵּית וְחָלַץ. אֵין אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם. חָלַץ וְעָשָׂה מָאתַיִם. נָתַן בֵּית וּבָעַל.

אי

ברטנורא

פ״ק ה א ר״ג אימר אין בית אחר בית. שתי יבמות ליבם אחד מאת אחת ונתן בית לראשונה וחזר ונתן בית
לשניה לא נאסרו קרובות השני׳ שלו למהוי כגרושתו דמכי יהיב בית לראשונה פקעה זיקת שתיהן
מעליו דבית מהני כיבמה למיקם שלה בלא יבום ובזה לא הוי ייבם לא הוי אחר באחים לא ליבמה
שקבלה הבית ולא לגרושתה הלכך כי הדר ויהיב בית שני לשניה אין במעשיו כלום והוי כנותן בית לאשה
נכרית דעלמא וכן כ׳ יבמין ליבמה אחת ונתן זה בית וזה בית התחרון אינו כלום ומותר בקרובותיהם:
ולא מאמר אחר מאמר. בין שני יבמין ליבמה אחת בין ייבם אחד ושתי יבמות התחרון
אינו כלום ואינה צריכה ממנו בית ומותר בקרובותיה: יש בית אחר בית. דקתני לה דהה זיקתה
לגמרי דהא כשי׳ חליצה הילכך מכאי אינה פנויה וזקוקה ואהני בית שני לשניה למהוי גרושתו ומצור
בקרובותיה וכן הלכה: ב ביצד. לאו תפלוגתא קאי אלא מלתא בפני עצמה ואינה ג׳ ואינה
זה׳ קאי והכי קאמר דין ייבם אחת וייבמה אחת: צריכה הימני חליצה. ואם רצה לבטל לא
יכנים

אוֹבֵעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר: נָתַן גֵּט וְחָלַץ. אֵין אַחַר חֲלִיצָה בְּלוּם. אֶחָד יְבָמָה אַחַת לְיָבָם אֶחָד. וְאֶחָד שְׁתֵּי יְבָמוֹת לְיָבָם אֶחָד: ד בֵּיצַד עָשָׂה מַאֲמָר בְּזוֹ וּמַאֲמָר בְּזוֹ. צְרִיכוֹת שְׁנֵי גִיטִּין וַחֲלִיצָה. מַאֲמָר בְּזוֹ וְגֵט בְּזוֹ. צְרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה. מַאֲמָר בְּזוֹ וּבָעַל אֶת זוֹ. צְרִיכוֹת שְׁנֵי גִיטִּין וַחֲלִיצָה: מַאֲמָר בְּזוֹ וְחָלַץ לְזוֹ הָרִאשׁוֹנָה צְרִיכָה גֵּט. גֵּט לְזוֹ וְגֵט לְזוֹ צְרִיכוֹת הֵימֶנּוּ חֲלִיצָה. גֵּט לְזוֹ וּבָעַל אֶת זוֹ צְרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה גֵּט לְזוֹ וּמַאֲמָר לְזוֹ. צְרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה. גֵּט לְזוֹ וְחָלַץ לְזוֹ אֵין אַחַר חֲלִיצָה בְּלוּם: ה חָלַץ וְחָלַץ אוֹ חָלַץ וְעָשָׂה מַאֲמָר. נָתַן גֵּט וּבָעַל. אוֹ בָּעַל וּבָעַל אוֹ בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר. נָתַן גֵּט וְחָלַץ. אֵין אַחַר חֲלִיצָה בְּלוּם. בֵּין יָבָם אֶחָד לִשְׁתֵּי יְבָמוֹת. בֵּין שְׁנֵי יְבָמִין לִיבָמָה אַחַת: ו חָלַץ וְעָשָׂה מַאֲמָר. נָתַן גֵּט וּבָעַל. אוֹ בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר. וְנָתַן גֵּט וְחָלַץ. אֵין אַחַר חֲלִיצָה בְּלוּם. בֵּין בַּתְּחִלָּה. בֵּין בְּאֶמְצַע. בֵּין בַּסּוֹף. וְהַבְּעִילָה בְּזְמַן שֶׁהִיא

בתחלה

ברטנורא

יכנוס לכיון דהתחיל בגרושין קיימא עליה כלא יכנס: צריכה הימנו גט. דהליצה מפקעתא לזיקא וגם כעי לאפקועי קדושי דילי' דחליצ' לא מפקעת קדושין: ג נתן גט ועשה. כה מאמר צריכה גט וחליצה. דגט דמי קלת ובויר קלת ומאמר קני שיורא דגט הילכך לריכה גט למאמרו וחליצה לזיקתו: נתן גט ובעל. מסור לקיימה שמשמע שנתן גט קיימא עליה כלא יכנס ולריכה גט לכיאתו וחליצה לזיקתו: אין לאחר חליצה כלום. הא מתניתין ר"ש היא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין וחליצה הלכה כחכמים שאומרים יש לאחר חליצה כלום ואם קדשה אחר חליצה לריכה הימנו גט: אחת יבמה אחת ליבם אחד ואחת שתי יבמות ליבם אחר. שוין הן שיש אחר גט רשאין הן אחר מאמר רשאין כלום ואין אחר ביאה שכאחילה כלום ואין אחר חליצה כלום: ד צריכות שני גיטין. לפתי יבמות כרבנן דיש מאמר אחר מאמר וחליצה, לאחת מהן ופוטרת לרתה: מאמר לזו וגט לזו. פסל גט על אחרונה את הראשונ' דקס ליה כלא יכנס ולריכה גט למאמרו וחליצה לזיקתו: מאשר לזו ובעל לזו צריכות שני גיטין. זו גט למאמרו וזו גט לכיאתו: וחליצה. לאחת מהן ופוטרת לרתה: גט לזו ובעל לזו צריכות גט וחליצה. ומסור לקיימה דקס עליה כלא יכנס משום גט רשאין וכגט לחודיה לא נפקא בעלת ביאה דכיאה פסולה היא: אין לאחר חליצה כלום. ואי הדר מקדש לה מי לרתה לא תפסו בה קדושין כר"ש דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין וחליצה כתרייתא לאו כלום: ה חלץ וחלץ. מיתר בקרובות שניה שאין אחר חליצה רשאוה משום זיקת יבמין וחליצה כתרייתא לאו כלום היא לפיכך לכתוב חיגה פסולה וכן חלץ לזו ומאמר לזו וכן נתן גט לזו אחר החליצה על זו מי חס בעל לזו אחר החליצה על זו מי חס בעל לזו אחר החליצה על זו אין מעשה האחרון כלום: או (אם) בעל. תחילה וסוף ובעל לשניה: או בעל. תחילה: ועשה מאמר. בשניה מי נתן גט לשניה מי חלץ לשניה אין אחר ביאה כלום ומעשה האחרון לא הסיב ומותר בקרובות השניה: אין אחר חליצה כלום. מריבא קלי ומסיפא קריך למימר אין אחר ביאה כלום: ו חלץ ועשה מאמר נתן גט ובעל. מיבם אחד ויבמה אחת קלי ומ"ג דתניא לעיל הדר תנא הכא משום סיפא דכעי לאפלוגי בין ביאה לחליצה דהליצה בין בתחילה בין בסוף אין לאחריה כלום והביאה דוק' כזמן שהיא בתחיל' ולאחמעי' כמי פלוגתא דרבי נחמיה ורבנן: בין בתחלה בין באמצע כגון גט לזו וחלץ לזו וחזר ועשה כה מאמר מי בטלת הגט לא מהני המאמר ולא כשיגן גט למאמרו: בסוף. אחר המאמר וגט חלץ: אין אחריה כלום. וחליצה גמורה היא ואי הדר ובעיל מאמר לא בעיא גט משום דחליצה גירושין גמורים נינהו ומ"ג דכוי

חיי שרה ליום שלישי

בַּתְּחִלָּה אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם. בָּאֶמְצַע וּבַסּוֹף יֵשׁ אַחֲרֶיהָ כְּלוּם. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר אַחַת בְּעֵילָה וְאַחַת חֲלִיצָה. בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בָּאֶמְצַע בֵּין בַּסּוֹף. אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם:

ברטנורא

דהוי חליצה פסולה: הביאה באמצע. כגון גט לזו וכעל לזו: וחזר ועשה מאמר כשליחית חסור כקרובותיה: בסוף. גט לזו ומאמר לזו וחזר וכעל על החמת ים תחר כיחה זו זיקת יבמין וכי מפיק לה כשי חליצה ולא סגי לה בגט: אין אחריה כלום. ופקעה כגט גלא חליצה ואי הדר וקידם לאיהך תחר כיחה אין כמשניו כלום:

גמרא יבמות דף ס' ע"ב

תַּנְיָא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי אוֹמֵר גִּיּוֹרֶת פְּחוּתָה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד כְּשֵׁרָה לְכְהוּנָּה שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר לא) וְכָל הַטַּף בַּנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הַחֲיוּ לָכֶם וַהֲרֵי פְּנוּחָם עִמָּהֶם. וְרַבָּנָן לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת אִי הָכִי בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד נָמֵי כְּדְרַב הוּנָא דְּרַב הוּנָא דָּמֵי כְּתִיב (שם) כָּל אִשָּׁה יוֹדַעַת אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר הַרוֹגוּ. הָא אֵינָהּ יוֹדַעַת קַיְימוּ מִכְּלַל דְּהַטַּף בֵּין יָדְעוּ בֵּין לֹא יָדְעוּ קַיְימוּ וּכְתִיב (שם) וְכָל הַטַּף בַּנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הַחֲיוּ לָכֶם הָא יָדְעוּ הֲרוֹגוּ חֲוֵי אוֹמֵר בְּרָאוּיָה לְהַבְעֵל הַכָּתוּב מְדַבֵּר. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי וְכָל אִשָּׁה יוֹדַעַת אִישׁ בְּרָאוּיָה לְהַבְעֵל הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַתָּה אוֹמֵר בְּרָאוּיָה לְהַבְעֵל אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא נִבְעֶלֶת מַמָּשׁ כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר וְכָל

הטף

רש"י

כשירה לכהונה. לא מחזיקים לה כזונה: א"ה אפי' בת שלש שנים נמי. לתכבר לר"ש וכלבד שלא תהא נבעל' דהא קרא לתבעלת הוא דקא קפיד ליה וקאמר כל שחיכ' נבעלת החיו לכם: כדרב הונ'. לא מלית למימרת דבת שלש שנים ליתא קרא החיו: דרב הונא רמי. תסה מסתע גדול'. וקאמר קרא יודעת הרוגו ומחיכה יודעת החיו מכלל דטף ל"ש הכי ול"ש הכי החיו וכתיב וכל הטף וגו': חוי אומר. מדקאו קרחי לחדדי ע"כ יודעת דקרא ותסר לא ידעו לאו ידיע' ממש קאמר דאם כן לא מיתרנ' דיוקא דקרא אלא ברחויה ליבעל הכתוב מדבר דכל תסה הרחוי' לידע הרוגו ואפתא מסתע אפי' טף כת שלשה דרחויה לידע ולא לידוק הא טף בין ידעו בין לא ידעו החיו דהא ברחויה קא מסתעי קרא אלמא החיו לכם דקאמר רחמנ' פחותה מבת שלש' קאמר.

ברחויה

הַטַּף בַּנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר חֲיֵי אוֹמֵר בָּרְאוּיָה לְהִבָּעֵל הַפְּתוּב מְדַבֵּר מָנָא יָדְעִי אָמַר רַב הוּנָא בַּר בִּיזְנָא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא הֶעֱבִירוּם לִפְנֵי הַציץ כָּל שֶׁפָּנֶיהָ מוּרִיקוֹת בְּיִדּוּעַ שֶׁהִיא רְאוּיָה לְהִבָּעֵל וְכָל שֶׁאֵין פָּנֶיהָ מוּרִיקוֹת בְּיִדּוּעַ שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְהִבָּעֵל. אָמַר רַב נַחְמָן סִימָן לַעֲבֵרָה הַדְּרוֹקָן כְּיוֹצֵא בַדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר (שופטים כא) וַיִּמְצְאוּ מִיּוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד אַרְבַּע מֵאוֹת נַעֲרָה בְתוּלָה אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר מָנָא יָדְעִי אָמַר רַב כַּהֲנָא הוֹשִׁיבוּם עַל פִּי חָבִית שֶׁל יַיִן בְּעוּלָה רֵיחָהּ נוֹדֵף בְּתוּלָה אֵין רֵיחָהּ נוֹדֵף וְנַעֲבִרִינְהוּ לִפְנֵי הַציץ. אָמַר רַב כַּהֲנָא בְּרִיהּ דְּרַב נָתָן לָרָצוֹן לָהֶם כְּתִיב לָרָצוֹן וְלֹא לְפוּרְעָנוּת אִי הָכִי בְּמִדְיָן נָמֵי אָמַר רַב אָשֵׁי לָהֶם כְּתִיב לָהֶם לָרָצוֹן וְלֹא לְפוּרְעָנוּת וּלְעוֹבְדֵי אֱלִילִים אֲפִילּוּ לְפוּרְעָנוּת. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי:

רש"י

בראוי ליבעל. לף ע"פ שלא נבעלה: כשהוא אומר וכל הטף אשר לא ידעו החיו. הא אמה לף ע"פ שלא ידעה הרוגו הוי בראוי ליבעל קא משמע קרא: פניה מוריקות. נס היא: הדרוקן. פניהם מוריקות של עובדי עבירה: מיושבי יבש גלעד. בימי פלגש בגבעה שנהרגו כל אנשי גלעד לפי שלא באו להלחם בשבט בנימין כשאר אחיהם והחיו כל שלא נבעלה ונתנום לנותרי משבט בנימין לנשים:

זוהר חיי דף ק"ל ע"ב

רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר (קהלת י"ב) וְיָשׁוּב הֶעָפָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ. תָּא חֲזֵי כַּד בָּרָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאָדָם נָטַל עֲפָרֵיהּ מֵאַתַר דְּמַקְדְּשָׁא וּבָנָה גּוּפֵיהּ מֵאַרְבַּע סִטְרִין דְּעָלְמָא דְּכֵיהוּ יָהֲבוּ לֵיהּ חֵילָא. לְבָתַר אִתְרַךְ עָלֵיהּ רוּחָא דְּחַיֵּי כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (בראשית ב) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וְגוֹמֵר. לְבָתַר קָם וְיָדַע דְּאִיהוּ מַעֲיָלָא וְתַתָּא וּכְדֵין אִתְדַּבַּק וְיָדַע חָכְמָה עִלָּאָה. כְּגוֹנָא דָּא כָּל בַּר נָשׁ דְּעָלְמָא אִיהוּ כָּלִיל מֵעֲיָלָא וְתַתָּא וְכָל אִינּוּן דְּיַדְּעִין לְאִתְקַדְּשָׁא בְּהַאי

חיי שרה ליום שלישי

עַלְמָא כְּדָקָא יָאוֹת. כַּד אוֹלִידוּ בַר מַשְׁכִּין עֲלֵיהּ רוּחָא קַדִּישָׁא מֵאָתָר דְּכָל קַדִּישִׁין נַפְקִין מִנֵּיהּ, וְאִלֵּין אִקְרוֹן בְּנִין לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּנִין דְּנוּפָּא אִתְעֲבִיד בְּקִדּוּשָׁה כְּדָקָא יָאוֹת. תָּכִי נָמֵי יְהֵבִין לֵיהּ רוּחָא מֵאָתָר עִלָּאָה קַדִּישָׁא כְּדָקָא חָזֵי וְהָא אִתְּמָר. תָּא חֲזֵי בְּשַׁעֲתָא דְּזַמִּין בַּר נָשׁ לְמֵיהַךְ חוּשְׁבָּן עוֹבָדוֹי עַד לָא יִפּוֹק מֵעַלְמָא הַהוּא יוֹמָא יוֹמָא דְּחוּשְׁבָּן אִיהוּ דְּנוּפָּא וְנִשְׁמָתָא יְהַבִי חוּשְׁבָּנָא לְבָתַר נְשָׁמָתָא אִתְפְּרָשָׁא מִגֵּיהּ וְנוּפָּא תָּב לְאַרְעָא וְכֹלָּא תָּב לַאֲתָרֵיהּ דְּאִתְנְסִיב מִתָּמָן וְהָא אוּקְמוּהָ עַד זְמָנָא דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זַמִּין לְאַחֲיָא מֵיתַיָּא כֻּלָּא גַּוִּין קַמֵּיהּ. וְהַהוּא נוּפָּא מַמָּשׁ וְהַהִיא נִשְׁמָתָא מַמָּשׁ זַמִּין קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַתָּבָא לְעַלְמָא כְּמִקַּדְמִתָּן וּלְחַדָּתָא אַנְפִּי עַלְמָא הָדָא הוּא דִּכְתִיב (ישעיה כ"ו) יִחְיוּ מֵתֶיךָ נְבֵלָתִי יְקוּמוּן. וְהַהִיא נִשְׁמָתָא מַמָּשׁ גַּוִּיזָא קַמֵּי קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְתָבַת לְאַתְרָהּ כְּפוּם אֲרָחָהָא כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ. וּלְזִמְנָא דְּזַמִּין קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַחֲיָא מֵיתַיָּא זַמִּין אִיהוּ לְאַרְקָא מָנָא מֵרִישֵׁיהּ עָלַיְיהוּ וּבְהַהוּא מָנָא יְקִימוּן כֻּלָּא מֵעַפְרָא הָדָא הוּא דִּכְתִיב (שם) כִּי טַל אוֹרוֹת אוֹרֹתֶיךָ וְאֶרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל. מַאי טַל אוֹרוֹת אוֹרוֹת מַמָּשׁ מְאִינּוּן נְהוֹרִין דְּנַעְיָא דְּבָהּ זַמִּין לְאַרְקָא חַיִּין לְעַלְמָא. בְּגִין דְּאִילָנָא דְּחַיֵּי דִּיוֹקְנָא דָּא פַּקְדָן לְעַלְמִין, דָּהָא הַשְׁתָּא פַּקְדָן בְּגִין דְּהָא חִוְיָא בִּישָׁא שַׁלְטָא וְאִתְכַּסְיָא סִיהֲרָא. וּבְגִין כַּךְ כַּבְיָכוֹל פַּקְדָן מֵימוֹי וְחַיִּין לָא שַׁלְטִין בְּעַלְמָא כְּדָקָא יָאוֹת וּבְהַהוּא זִמְנָא הַהוּא יֵצֶר הָרָע דְּאִיהוּ חִוְיָא בִּישָׁא יִסְתַּלַּק מֵעַלְמָא וְיַעֲבַר לֵיהּ קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּמָה דְּאִתְּמַר (זכריה י"ג) וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ. וּלְבָתַר דְּאִיהוּ יִתְעַבַּר מֵעַלְמָא מֵיהָדָא לָא אִתְכַּסְיָא וְנָהֲרָא דְּנָגִיד וְנָפִיק לָא יִפְסְקוּן מַבּוּעוֹי וּכְדֵין כְּתִיב (ישעיה ל) וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם (כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים וְגוֹמֵר:)

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מוסר

תרמב"ם ה' יסוד התורה פ"ה

* נָשִׁים שֶׁאָמְרוּ לָהֶם גּוֹיִם תְּנוּ לָנוּ אֶחָת מִכֶּם וְנִמּוֹל אוֹתָהּ וְאִם לָאו נַהֲרֹג אֶת כֻּלְּכֶם וְנִמְכְּרוּ לָהֶם וְלֹא נִמְכְּרוּ לָהֶם נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל וְכֵן אִם אָמְרוּ לָהֶם גּוֹיִם תְּנוּ לָנוּ אֶחָד מִכֶּם וְנַהֲרְגֵנּוּ וְאִם לָאו נַהֲרֹג כֻּלְּכֶם וְהָרְגוּ כֻּלָּם וְאַל יִמָּכְרוּ לָהֶם נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל. וְאִם יְחָרְפוּהוּ לָהֶם וְאָמְרוּ תְּנוּ לָנוּ כָּלֵנִי אוֹ נַהֲרֹג אֶת כֻּלְּכֶם אִם תָּנָה מְחוּיָב מִיתָה בְּשָׁבְט בֶּן בְּכָרִי

מספרי תרוקת דף ב' ע"א

שֹׂרֵשׁ הָאַהֲבָה שֶׁתַּנְפֵּשׁ מֵלָאָה אַהֲבַת ה' וּקְשׁוּרָה בָּעֲבוֹתוֹת הָאַהֲבָה בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב וְלֹא בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים אֶלָּא אֲפִילּוּ אִם הָיוּ מוּחִין בְּיָדוֹ הָאַהֲבָה בּוֹעֶרֶת בְּתוֹכוֹ לָבוֹ לַעֲבוֹד וְשָׁמֵחַ לְהַשְׁלִים רְצוֹן בּוֹרְאוֹ שֶׁכֵּן אָמַר הַמְשׁוֹבֵר עַבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה וְעוֹבֵר כּוֹכָבִים לֵב פְּדָכְתִיב (תהלים ק) וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה וְאוֹמֵר שׁוֹבֵר לוֹ לֹא לְהַנְאָתוֹ וְלֹא לְכָבוֹדוֹ וְאוֹמֵר מָת

יְקַנּוּ אוֹתוֹ לָהֶם וְאֵין מוֹרִין לָהֶן כֵּן לְכַתְּחִלָּה. וְאִם אֵינוֹ חַיָּב מִיתָה יַהֲרְגוּ בְּלֹא וְאַל יִמְסְרוּ לָהֶם נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל: פְּעָנִין שֶׁאָמְרוּ בָּאִי נִסִּין כֹּה אָמְרוּ בְּחוֹלָאִים עֲיֵצַד מִי שֶׁחָלָה וְנָטָה לָמוּת וְאָמְרוּ הָרוֹפְאִים שֶׁרְפוּאָתוֹ בִּדְבָר פְּלוֹנִי מַאֲפוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה. עוֹשִׂין וּמִתְרַפְּאִין בְּכָל אִפּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה בְּמָקוֹם סַכָּנָה חוּץ מֵעֲבוֹדָה זָרָה וְגִלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים שֶׁאֲפִילּוּ בְּמָקוֹם סַכָּנָה אֵין מִתְרַפְּאִין בָּהֶן. וְאִם עָבַר וְנִתְרַפֵּא עוֹנְשִׁין אוֹתוֹ בֵּית דִּין עוֹנֶשׁ הָרָאוּי לוֹ:

אֲנִי נִבְזֶה וְחָרֵל אִישִׁים הַיּוֹם כָּאן וּמָחָר בַּקֶּבֶר הַן בָּעוֹן חוֹלָלְתִּי וַאֲנִי מָלֵא גָּלֵל אֵיךְ נִבְחַרְתִּי וְנִבְרֵאתִי לִהְיוֹת עֶבֶד לְמֶלֶךְ הַכָּבוֹד כִּי כְּשֶׁהַנְּשָׁמָה חוֹשֶׁבֶת בְּעוֹמֶק בְּיִרְאָה רָשֶׁף אַהֲבַת הַבּוֹרֵא בָּהּ וְגִיל שִׂמְחַת הַקֶּרֶב מַרְבֶּה וְשִׂמְחַת הַלֵּב וְעָלָו כְּלִיוֹת גֶּרֶל חָכְמַת אָדָם תָּאִיר פָּנָיו וְיִשְׂמְחוּ בוֹ אוֹהֲבֵי שְׁמוֹ כִּי כָּל הָאִישׁ אֲשֶׁר חָכְמַת הַשֵּׂם בְּלִבָּם חוֹשְׁבִים בְּשִׂמְחָה תַּשְׁקֵ עֲשַׂיַּת רְצוֹן בּוֹרְאָם לַעֲשׂוֹת מִצְוֹתָיו בְּכָל לֵב וְהָאוֹהֵב אֵינוֹ חוֹשֵׁב הֲנָאַת הָעוֹלָם הַזֶּה וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ בְּטִיּוּלֵי אִשְׁתּוֹ וְלֹא בְּבָנָיו וּבְנוֹתָיו וְהַכֹּל בְּאַיִן נֶגְדּוֹ רַק לַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאוֹ וּלְזַכּוֹת אֲחֵרִים וְלִקְדֹּשׁ שְׁכוֹ וְלִמְסוֹר עַצְמוֹ בְּאַהֲבָתוֹ כְּאַבְרָהָם שֶׁאָמַר הֲרִימוֹתִי יָדִי אִם מִחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ נַעַל וְכִפְּנָחָם שֶׁמָּסַר עַצְמוֹ כְּשֶׁהָרַג זִמְרִי וְאֵין מְנַשְּׁאִין אֶת עַצְמָן וְאֵין מְדַבְּרִים דְּבָרִים בְּטֵלִים וְאֵינָם רוֹאִים פְּנֵי נָשִׁים וְשׁוֹמְעִין חֶרְפָּתָם וְאֵינָם מְשִׁיבִין וְכָל מַחְשְׁבוֹתָם עִם בּוֹרְאָם וּמַנְעִימִים זְמִרִים לְקוֹנָם וְכָל עֹשֶׁת מַחְשְׁבוֹתָם בּוֹעֵר בְּאֵשׁ אַהֲבָתוֹ אַשְׁרֵיהֶם בָּזֶה וּלְבָא:

חיי שרה יום רביעי תורה

יבוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם בנגד ן דטילוי וון דשם בין לקנות הארת נפש יתירה ז משבת תבואה:

טז וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל־עֶפְרוֹן וַיִּשְׁקֹל אַבְרָהָם לְעֶפְרֹן
אֶת־הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּאָזְנֵי בְנֵי־חֵת אַרְבַּע מֵאוֹת
שֶׁקֶל כֶּסֶף עֹבֵר לַסֹּחֵר: וַקְבֵּל אַבְרָהָם מִן עֶפְרוֹן וְתַקֵּ אַבְרָהָם
לְעֶפְרוֹן ית כַּסְפָּא דְּמַלֵּיל קֳדָם בְּנֵי חֵתָאָה אַרְבַּע מְאָה סְלָעִין דְּכַסְפָּ
מְתַקְּבֵל סְחוֹרָא (נ"י דְּמִתְקַבֵּל סְחוֹרְתָא) בְּכָל מְדִינְתָּא: שני יז וַיָּקָם
שְׂדֵה עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בַּמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר לְפָנֵי מַמְרֵא הַשָּׂדֶה

והמערה

רש"י

(טז) וישקל אברהם לעפרון. (בכורות נ) חסר וי"ו לפי שאמר הרגה ומפי מעט לא עשה (ב"מ פז) שנטל ממנו שקלים גדולים שהן קנטרין שנאמר ועובר לסוחר שמתקבלים בשקל בכל מקום ויש מקום ששקליהן גדולים שהן קנטרין לנטיגר"ס (לעטמבר) בלעז: (יז) ויקם שדה עפרון. תקומה היתה

וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר־בּוֹ וְכָל־הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר בְּכָל־גְּבֻלוֹ סָבִיב׃ וָקֳם חַקַל עָפְרוֹן דִּי בְּכַפְלְתָּא דִּי קֳדָם מַמְרָא
חַקְלָא וּמְעָרְתָּא דִּי בֵהּ וְכָל אִילָנֵי דִּי בְחַקְלָא דִּי בְכָל תְּחוּמֵהּ סְחוֹר סְחוֹר׃
יח לְאַבְרָהָם לְמִקְנָה לְעֵינֵי בְנֵי־חֵת בְּכֹל בָּאֵי שַׁעַר־
עִירוֹ׃ לְאַבְרָהָם לִזְבִינוּתֵהּ לְעֵינֵי בְּנֵי חֵתָאָה בְּכָל עָלֵי תְּרַע קִרְיְתֵהּ׃
יט וְאַחֲרֵי־כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֶל־
מְעָרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה עַל־פְּנֵי מַמְרֵא הִוא חֶבְרוֹן
בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ וּבָתַר כֵּן קְבַר אַבְרָהָם יָת שָׂרָה אִתְּתֵהּ בִּמְעָרַת חַקַל
כַּפְלְתָּא עַל אַפֵּי מַמְרָא הִיא חֶבְרוֹן בְּאַרְעָא דִּכְנָעַן׃ כ וְיָקִם חַקְלָא
וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר־בּוֹ לְאַבְרָהָם לַאֲחֻזַּת־קָבֶר מֵאֵת בְּנֵי־
חֵת׃ ס וְקָם חַקְלָא וּמְעָרְתָּא דִּי בֵהּ לְאַבְרָהָם לְאַחְסָנַת קְבוּרָא מִן בְּנֵי
חִתָּאָה׃ כד א וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיהוָה בֵּרַךְ אֶת־
אַבְרָהָם בַּכֹּל׃ וְאַבְרָהָם סִיב עַל יוֹמִין וַיְיָ בָּרִיךְ יָת אַבְרָהָם בְּכֹלָּא׃

רש״י

לו שיעח מיד הדיוט ליד מלך. ופשוטו של מקרא ויקח השדה והמערה אשר בו וכל העץ לאברהם למקנה וגו׳: (יח) בכל באי שער עירו. בקרב כולם ובמעמד כולם הקנהו לו: (א) ברך את אברהם בכל. בכל טובה בגימ׳ בן ומשמע שהיה לו בן היה לריך להשיאו אשה:

נביאים מלכים א א

א וְתִקְקַד בַּת־שֻׁבַע וַתִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה־לָּךְ׃
וּכְרַעַת בַּת שֶׁבַע וּסְגִידַת לְמַלְכָּא וַאֲמַר מַלְכָּא מָה לִיךְ׃
ב וַתֹּאמֶר לוֹ אֲדֹנִי אַתָּה נִשְׁבַּעְתָּ בַּיהוָה אֱלֹהֶיךָ לַאֲמָתֶךָ כִּי־
שְׁלֹמֹה בְנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי׃ וַאֲמַרַת לֵיהּ רְבוֹנִי
אַתְּ קַיֶּמְתָּא בְּמֵימְרָא דַּיְיָ אֱלָהָךְ לְאַמְתָּךְ אֲרֵי שְׁלֹמֹה בְּרִיךְ יִמְלוֹךְ בַּתְרָי
וְהוּא יֵתֵב עַל כּוּרְסִי מַלְכוּתִי׃ ג וְעַתָּה הִנֵּה אֲדֹנִיָּה מָלַךְ וְעַתָּה
אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לֹא יָדָעְתָּ׃ וּכְעַן הָא אֲדוֹנִיָּה מְלַךְ וְאַתְּ רְבוֹנִי מַלְכָּא לָא

דָּעַתְּ : ד וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא־וְצֹאן לָרֹב וַיִּקְרָא לְכָל־בְּנֵי
הַמֶּלֶךְ וּלְאָבִיתָר הַכֹּהֵן וּלְיוֹאָב שַׂר הַצָּבָא וְלִשְׁלֹמֹה עַבְדְּךָ לֹא
קָרָא : וְגַבֵּי תּוֹרִין וּפַטִּימִין וְעָאן לְסַנֵּי וְזַמִּין לְכָל בְּנֵי מַלְכָּא וּלְאָבִיתָר
כַּהֲנָא וּלְיוֹאָב רַב חֵילָא וְלִשְׁלֹמֹה עַבְדְּךָ לָא זַמִּין : ה וְאַתְּ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ
עֵינֵי כָל־יִשְׂרָאֵל עָלָיִךְ לְהַגִּיד לָהֶם מִי יֵשֵׁב עַל־כִּסֵּא אֲדֹנִי־
הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו : וְכַעַן רְבוֹנִי מַלְכָּא עֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל סְבִירָן עָלָיִךְ לְהַוָּאָה
לְהוֹן מַאן יִתַּב עַל כּוּרְסֵי מַלְכוּתָא דְּרְבוֹנִי מַלְכָּא בַּתְרוֹהִי : ו וְהָיָה
כְּשָׁכְבֵ אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ עִם־אֲבֹתָיו וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנִי שְׁלֹמֹה חַטָּאִים :
וְהֵי כַּד יִשְׁכּוֹב רְבוֹנִי מַלְכָּא עִם אֲבָהָתוֹהִי וֶהֱוֵי אֲנָא וּבְרִי שְׁלֹמֹה מָרְכָן :

רש"י

(ו) אני ובני שלמה חטאים. מכריז מן המלוכה :

כתובים נשלי ה

א כַּי נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתֵי זָרָה וְחָלָק מִשֶּׁמֶן חִכָּהּ : מְטוּל דְּכַבְרִיתָא
מְנַטְפָן שִׂפְוָותָא דְּנוּכְרִיתָא וּשְׁעִיעַ מִן מְשָׁחָא חִכָּהּ : ג וְאַחֲרִיתָהּ
מָרָה כַלַּעֲנָה חַדָּה כְּחֶרֶב פִּיּוֹת : וְאַחֲרִיתָהּ מְרִירָא הֵוְךְ נְעָרָא חֲרִיפָא
מִן סָיָפָא דְּתֶרֶן פּוּמִין : ג רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת שְׁאוֹל צְעָדֶיהָ יִתְמֹכוּ :
רַגְלָהּ נָחֲתָן לְמוֹתָא שְׁיוֹל הַלְכָתָהָא מְסַמְכָן : ד אֹרַח חַיִּים פֶּן־תְּפַלֵּס
נָעוּ מַעְגְּלֹתֶיהָ לֹא תֵדָע : בְּאוֹרְחָא דְחַיֵּיא לָא דְּרָכָא מְטַלְטְלִין
שְׁבִילָהָא וְלָא יְדָעָא : ה וְעַתָּה בָּנִים שִׁמְעוּ־לִי וְאַל־תָּסוּרוּ
מֵאִמְרֵי־פִי : וְהַשְׁתָּא בְנַיָּא שְׁמַעוּן לִי וְלָא תְסְטוּן מִן מֵימְרֵי דְפוּמִי :
י הַרְחֵק מֵעָלֶיהָ דַּרְכֶּךָ וְאַל־תִּקְרַב אֶל־פֶּתַח בֵּיתָהּ : אַרְחֵק מְנָהּ
אָרְחָךְ וְלָא תְקָרֵב לְתַרְעָא דְבֵיתָא :

רש"י

(א) נופת תטופנה. ל' מתוק : שפתי זרה. לפיקולסת : חכה. ל' מיך :
(ג) יתמכו. יקבעו : (ד) אורח חיים. הוא שכר המצות : פן תפלס.
פן תשקול ליזה מצוה שכרה מרובה ולעשות' ולהניח שהר מצות : ולכך נעו
מעגלותיה. ראיה הקב"ה נתיבותי' ולא הודיעם לחה שכרה מדובה :

חי שרה ליום רביעי

משנה בבא קמא פרק ה׳

שור שִׁנֵּחַ אֶת הַפָּרָה. וְנִמְצָא עוֹבֶרָה בְּצִדָּהּ. וְאֵין יָדוּעַ אִם עַד שֶׁלֹּא
נִגְּחָה יִלְדָה. אִם מְשֻׁנֶּגַּחַת יִלְדָה. מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק לַפָּרָה. וּרְבִיעַ נֶזֶק
לַוָּלָד. וְכֵן פָּרָה שֶׁנִּגְּחָה אֶת הַשּׁוֹר. וְנִמְצָא וְלָדָהּ בְּצִדָּהּ. וְאֵין יָדוּעַ אִם
עַד שֶׁלֹּא נִגְּחָה יִלְדָה. אִם מְשֻׁנֶּגַּחַת יִלְדָה. מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק מִן הַפָּרָה.
וּרְבִיעַ נֶזֶק מִן הַוָּלָד: ב הַקָּדָר שֶׁהִכְנִיס קְדֵרוֹתָיו לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא
בִּרְשׁוּת. וְשִׁבְּרָתַן בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת פָּטוּר. וְאִם הוּזְקָה בָּהֶן. בַּעַל
הַקְּדֵרוֹת חַיָּיב וְאִם הִכְנִיס בִּרְשׁוּת. בַּעַל חֲצַר חַיָּיב. הִכְנִיס פֵּרוֹתָיו לַחֲצַר
בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת. וַאֲכָלָתַן בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת פָּטוּר. וְאִם
הוּזְקָה בָּהֶן. בַּעַל הַפֵּרוֹת חַיָּיב. וְאִם הִכְנִיס בִּרְשׁוּת. בַּעַל חֲצַר חַיָּיב:
ג הִכְנִיס שׁוֹרוֹ לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת. וְנָגַח שׁוֹרוֹ שֶׁל בַּעַל
הַבַּיִת. אוֹ שֶׁנָּשַׁכוֹ כַּלְבּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת פָּטוּר. נָגַח הוּא שׁוֹרוֹ שֶׁל
בַּעַל הַבַּיִת חַיָּיב. נָפַל לְבוֹרוֹ וְהָבְאִישׁ מֵימָיו חַיָּיב. הָיָה אָבִיו אוֹ
בְּנוֹ לְתוֹכוֹ מְשַׁלֵּם אֶת הַכּוֹפֶר. וְאִם הִכְנִיס בִּרְשׁוּת. בַּעַל הַחֲצַר חַיָּיב.
רַבִּי אוֹמֵר בְּכָרְקָן אֵינוֹ חַיָּיב. עַד שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו בַּעַל הַבַּיִת לִשְׁמוֹר: ד שׁוֹר
שֶׁהָיָה מִתְכַּוֵּין לַחֲבֵירוֹ. וְהִכָּה אֶת הָאִשָּׁה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ. פָּטוּר מִדְּמֵי
וְלָדוֹת. וְאָדָם שֶׁהָיָה מִתְכַּוֵּין לַחֲבֵירוֹ. וְהִכָּה אֶת הָאִשָּׁה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ. מְשַׁלֵּם

דמי

ברטנורא

פרק ה א שור שנגח את הפרה. משכורת: **ונמצא עוברה בצדה** מת: **ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה.** ולא מת מחמת הנגיחה: **אם משנגחה.** ומחמת הנגיחה הפילתו: **ורביע נזק לולד.** דחס חייב ח״נ והאי ולד מועל בספק הוא ומחלקין ומתני׳ סומכוס היא דאמר ממון המוטל בספק מחלקין אבל חכמים מוסרים זה כלל גדול בדין המע״ה. והלכה כחכמים ואפי׳ ניזק מומר כרי ומזיק מומר שמא. המוניא מחכירו עליו הרמיה: **וכן פרה שנגחה את השור וכו׳ משלם ח״נ מן הפרה** אם נמלאת הפרה. כדין תם שמשלם ח״נ מגופו ואם לא נמלאת הפרה משל׳ רביע נזק מן הולד שאם היו׳ ידוע שקודם שילדה נגחה היה משלם ח״נ מן הולד שמשכורת שנגחה היא ושוברה נגחו. ואם לאחר שילדה נגחה לא היה משלם מן הולד כלום שהרי הולד לא נגח ואין החס משלם אלא מגופו שכשיו שהוא בספק מחלקים מן החצי נזק שים לו לשלם משלם רביע נזק מן הולד: **ב ואם הוזקה בהן בעל הפירות חייב.** ה״מ שהחלק׳ ונכשלה בהן אבל אם שמתה בעל הפירות פטור דהוי לה שלא תאכל: **ג היה אביו או בנו.** של בעל הבית בתוכו והוא הדין לשאר אנשים. אלא מורחת למלתא נקט: **משלם את הכופר.** וכגון שהיה מועד להפיל עצמו על כני אדם שהשור נכורות והחיזקא חזו ירכת בכיר והפיל עצמו לכור לאכול ירקא והרג את האדם שהשור פטור ממיתה היזיל ואהרג שלא בכוונה והבעלים משלמין את הכופר. דאתרבי כופר לפילו שהרג שלא בכוונה כדאמרי׳ לעיל: **רבי אומר כו׳.** והלכ׳ כרבי. והלכך אם הכניס שור ברשו׳ בעל הבית שאם לא קבל עליו לשמור. בעה״כ פטור דהא לא קביל עליה נטירותא. והמכניס נמי פטור לפי שהכניס ברשות: **ד שור שהיה מתכוין לחברו וכו׳.** חיילי דכעי למתני סיפא אדם שהיה מתכוין לחברו תנא רישא נמי שור שהיה מתכוין לחכירו דלפילו היה מתכוין לאשה פטור השור מדמי ולדות שאין חייב כדמי ולדות אלא אדם בלבד: **א״כ משהאשה יולדת משבחת.** ה״ל דכך שמין כדקאמרת

דְּמֵי וְדָדוֹת. כֵּיצַד מְשַׁלֵּם דְּמֵי וְדָדוֹת. שָׁמִין אֶת הָאִשָּׁה כַּמָּה הִיא יָפָה עַד שֶׁהִיא יְלָדָה. וְכַמָּה הִיא יָפָה מְשֻׁיֶּדֶת. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אִם בֵּן מְשֻׁהָאִשָּׁה יוֹלֶדֶת מַשְׁבַּחַת. אֶלָּא שָׁמִין אֶת הַוְּלָדוֹת כַּמָּה הֵן יָפִין. וְנוֹתֵן לַבָּעַל. וְאִם אֵין לָהּ בַּעַל. נוֹתֵן לְיוֹרְשָׁיו. הָיְתָה שְׁפָחָה וְנִשְׁתַּחְרְרָה. אוֹ נְיוֹרֶת פָּטוּר: ח הַחוֹפֵר בּוֹר בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וּפָתְחוּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים. אוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וּפָתְחוּ לִרְשׁוּת הַיָּחִיד. בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וּפָתְחוּ לִרְשׁוּת הַיָּחִיד אַחֵר. חַיָּב. הַחוֹפֵר בּוֹר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים. וְנָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר וּמֵת. חַיָּב. אֶחָד הַחוֹפֵר בּוֹר. שִׂיחַ. וּמְעָרָה. חֲרִיצִין. וְנְעִיצִין חַיָּב. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר בּוֹר. מַה בּוֹר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהָמִית עֲשָׂרָה טְפָחִים אַף כָּל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהָמִית עֲשָׂרָה טְפָחִים. הָיוּ בְּחוּתִין מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים וְנָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר וּמֵת. פָּטוּר. וְאִם הוֹזַק בּוֹ חַיָּב: ט בּוֹר שֶׁל שְׁנֵי שׁוּתָפִין. עָבַר עָלָיו הָרִאשׁוֹן וְלֹא כִסָּהוּ. וְהַשֵּׁנִי וְלֹא כִסָּהוּ. הַשֵּׁנִי חַיָּב. כִּסָּהוּ הָרִאשׁוֹן. וּבָא הַשֵּׁנִי. וּמְצָאוֹ מְנוּוָּל. וְלֹא כִסָּהוּ. הַשֵּׁנִי חַיָּב. כִּסָּהוּ כָּרָאוּי. וְנָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר וּמֵת. פָּטוּר. לֹא כִסָּהוּ כָּרָאוּי. וְנָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר וּמֵת חַיָּב. נָפַל לִפְנֵיו מִקּוֹל הַכְּרִיָּה חַיָּב לַאֲחוֹרָיו מִקּוֹל הַכְּרִיָּה פָּטוּר. נָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר וְכֵלָיו וְנִשְׁתַּבְּרוּ. חֲמוֹר וְכֵלָיו וְנִתְקָרְעוּ. חַיָּב עַל הַבְּהֵמָה. וּפָטוּר עַל הַכֵּלִים. נָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר חֶרֶשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן חַיָּב. בֵּן אוֹ בַת עֶבֶד אוֹ אָמָה פָּטוּר: י אֶחָד שׁוֹר וְאֶחָד כָּל בְּהֵמָה

לנפילת

ברטנורא

כדקתני משהכה דלא יהיב ליה מידי שהרי משהשמה יולדת משכחת שמיה פחותין לימכר קודם שתלד שמסכנת היא למות בלפר הלידה: **היתה שפחה ונשחררה.** כלו' היתה משוחררת בשעה שנגר הו לאכד משוחרר: **או גיורת.** בשעה שלחד מהן ומת הבעל: **פטור.** דהמחזיק בנכסי הגר שמת ואין לו יורשים וכה וזה קודם לזכות כמה שכיכו והוא הדין נמי לישראלית הנשואה לגר ומת הגר דפטור דהא דמי ולדות לבעל. אלא מיהו דסתם משוחררת וגיורת בשעות לגר ולמשוחרר להכי נקט שפחה וגיורת: **ה בּ ברשות היחיד ופתחו לרשות היחיד אחרת.** תע"ב לתין כאן לד רשות הרבים: **חייב** וכלבד שם הפקיר רשותו תותו שפי הכור לתוכה: **אחר החופר בור.** הוא עשוי שגגל: **שיח.** תרוך וקלר: **מערה.** מרוכעת ומכוסה בקרוי אלא שים לה פה: **חריצין.** רתכים ומרוכעים כמערה. אלא שאין מקורין: **נעיצין.** קלרים מלמטה ורחבי' מלמעל': **מה בור שיש בו כדי להמית י' טפחים.** דסתם כור הוא עמוק י' טפחים: **ך הב' חייב.** והוא שמסר לו רשעון לשני כשהלך כשוי הכור לכשות ולא כשהו השני: **כשהו כראוי ונפל לתוכו.** כגון שהתליע הכשוי: **נפל לפניו מקול הכריה חייב.** שהיה חופר בכור ושמע השור קול פטיש ונכשע ונפל בכור ומת חייב ואע"ג דכיון דמשום גרמא דקול הכריה נפל הול"ל דמשתלק חיובא דכור מניה ורמיא אפשיטותא דקול הכריה והוה גרמא בעלמא ופטור אפ"ה חייב הואיל וכתוך הבו' נמלא הזק: **לאחריו מקול הכריה פטור.** אם נכשל השור מקול הכריה על שפת הכור ונפל לאחוריו תוך לבור ומת פטור. שהרי לא נמלא הזק בכור וקול הכריה גרמא בעלמא הוא ופטור: **ונשתברו ונתקרעו.** בכלי שור שייך בכריה השול והמחרישה, ובכלי חמור שייך קריעה מכילת בגדים ומרדעת שפל גביו: **ופשור על הכלים.** דכתיב (שמות כ"ח) ונפל שמה שור או חמור. שור ולא תדס חמור ולא כלים: **שור חרש שוטה וקטן חייב.** שור שהוא פרם ושהוא שוטה. ושהוא קטן. חייב עליו אם נפל לבור. אבל שור שהוא פקח אינו חייב עליו. דאיכעי ליה לעיולי ומיזל: **ך אחד**

חיי שרה ליום רביעי

לְנַפֵּיצַת הַבּוֹר. וּלְהַפְרָשַׁת הַר סְנִי. וּלְתַשְׁלוּמֵי כֶּסֶף. וּלְהַשְׁבַּת אֲבֵדָה.
לְפְרִיקָה. לַחֲסִימָה. לַכְּלָאִים. וּלְשַׁבָּת. וְכֵן חַיָּה וָעוֹף בְּיוֹצֵא בָּהֶן. אִם כֵּן מָה
נֶאֱמַר שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר. אֶלָּא שֶׁהִבֵּר הַכָּתוּב בַּהֲוָיָה:

ברטנורא

שור וא' כל בהמה לנפילת הבור. דכתיב (שמות כא) כסף ישיב לבעליו כל מידי דמית בעליס: ולהפרשת הר סני. דכתיב (שם יט) שם בהמה שם חיים לא יחיה וחיה בכלל בהמה. שם לרבות את העופות: להשלומי כסף. כתיב (שם כב) על כל דבר פשע כל מידי דכר פשע הוא: ולהשבת אבידה. לכל מחנת מחיך (דברים כב): לפריקה. עזוב תעזוב עמו (שמות כג) ת"ש דכתיב (שם) המור עונתך כל בהמה בכלל דילפינן המור המור מסכת סנהדרין בו (דברים ה) שורך והמורך וכל בהמתך: לחסימה. לא תחסום שור בדישו (שם כה) דילפינן שור שור מסכת: לכלאים. דהרכבה ת"ש דכתיב (ויקרא יט) בהמתך לא תרכיב כלאים הוי נמי חיה ועוף בכלל דילפינן בהמה בהמה מסכת וכן לענין כלאים דהנהגה דלא תהדום בשור וכחמור יחדו (דברים כב) ילפינן שור שור מסכת דהוא הדין לכל שני מינים של בהמה חיה ועוף ומיהו לענין פסח הלכה מן התורה לינו חייב אלא כשהורם ומנהג בשני מינים שאחד טמא ואחד טהור דומיא דשור וחמור אלא שאסרו חכמים כל ג' מינים בין שניהם טמאים בין שניהם טהורים: ולשבת. דכתיב שורך והמורך וכל בהמתך. וחיה בכלל בהמה וכל רבויא הוא לרבות עופות: שדבר הכתוב בהווה. כדבר הרגיל להיות:

גמרא בבא קמא דף ן' ע"א

תָּנוּ רַבָּנָן חָפַר וּפָתַח וְטָמַר לָרַבִּים פָּטוּר. הֵפַר וּפָתַח וְלֹא
טָמַר לָרַבִּים חַיָּיב. וְכֵן מִנְהָגוֹ שֶׁל נְחוּנְיָא חוֹפֵר בּוֹרוֹת
שִׁיחִין וּמְעָרוֹת שֶׁהָיָה חוֹפֵר וּפוֹתֵחַ וּמוֹסֵר לָרַבִּים וּכְשֶׁשָּׁמְעוּ
חֲכָמִים בְּדָבָר אָמְרוּ קַיִּים הֲוָה הֲלָכָה זוּ. הֲלָכָה זוּ וְתוּ לֹא אֶלָּא
אֵימָא אַף הֲלָכָה זוּ. תָּנוּ רַבָּנָן מַעֲשֶׂה בְּבִתּוֹ שֶׁל נְחוּנְיָא חוֹפֵר
שִׁיחִין שֶׁנִּפְלָה לְבוֹר גָּדוֹל בָּאוּ וְהוֹדִיעוּ אֶת רַבִּי חֲנִינָא בֶּן
דוֹסָא שָׁעָה רִאשׁוֹנָה אָמַר לָהֶם שָׁלוֹם. שֵׁנִיָּה אָמַר לָהֶם שָׁלוֹם.
שְׁלִישִׁית אָמַר לָהֶם עֲלִתָה. אָמְרוּ לָהּ מִי הֶעֱלִיךְ אָמְרָה לָהֶם

רש"י

ומסר לרבים. דאמר לבני עירו הבור זה שחפרתי לריך לכם לשמות מי גשמים
המתכנסים שם ורחויין לשמות בהמות מהן מכרי הוא מכור לכם: חופר
שיחין. לשולי רגלים בדרכים: שעה ראשונה. שעדיין הוא רגוי להיות חיה
בתוך המים: אמר להם שלום. העלה וכן פעם שניה: שלישית. דהוה לה
שמות שהלך נפשה אם יצאה שם: אמר להם. כבר עלת' ודאי כדאמרי לקמן

זֶכֶר שֶׁל רְחֵלִים. נִזְדַּמֵּן לִי וְזָקֵן אֶחָד מִנַּהִיגוֹ אָמוּר לוֹ נָבִיא אַתָּה אָמַר לָהֶם לֹא נָבִיא אָנֹכִי וְלֹא בֶן נָבִיא אָנֹכִי אֶלָּא כָּךְ אָמַרְתִּי דָּבָר שֶׁאוֹתוֹ צַדִּיק מְצַטָּעֵר בּוֹ יִפָּשֵׁל בּוֹ זַרְעוֹ אָמַר רַבִּי אַחָא אַף עַל פִּי כֵּן מֵת בְּנוֹ בַּצָּמָא שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים נ׳) וּסְבִיבָיו נִשְׂעָרָה מְאֹד מִלְּמַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם סְבִיבָיו אֲפִילּוּ בְּחוּט הַשַּׂעֲרָה. רַבִּי נְחוּנְיָא אָמַר מֵהָכָא (שם פ״ט) אֵל נַעֲרָץ בְּסוֹד קְדוֹשִׁים רַבָּה וְנוֹרָא עַל כָּל סְבִיבָיו. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא כָּל הָאוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וַתְּרָן יִוָּתֵרוּ חַיָּיו שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ל״ב) הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט. אָמַר רַבִּי חָנָא וְאִיתֵימָא רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי מַאי דִּכְתִיב (במדבר י״ד) אֶרֶךְ אַפַּיִם וְלֹא כְתִיב אֶרֶךְ אַף אֶרֶךְ אַפַּיִם לַצַּדִּיקִים וְלָרְשָׁעִים:

רש״י

דפסיטא דלא תמוה סס: זכר של רחלים. חילו של יצחק: וזקן אחד מנהיגו. מנהיגם: מצטער בו. לחפור בורות ומערות לעולי רגלים: וסביביו. לדיקים הסובקים בו: נשערה מאד. לשון חוט השערה: ונורא על כל סביביו. מטיל חימת מספטיו עליהם: ותרן. לעשות על כל פשטים: יותרו חייו. יוסקנו חייו וגופו שמורה של הברייות לתשוח: ארך אף. משמע מתריך כועס וממתין מליפרע תרך אפיס משמע שני רוגזים אחת של טובה ואחת של רעה: לצדיקים. מלשלים שכר טוב לאלתר: ולרשעים. מליפרע מהם לאלתר:

זוהר דף קל״א ע״ב

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר (תהלים קי״ט) גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ בְּמָּה אִינּוּן בְּנֵי נָשָׁא מִסְתַּכְּלִין לְאִשְׁתַּדָּלָא בְּאוֹרַיְיתָא בְּגִין דְּאוֹרַיְיתָא כָּל חַיִּין וְכָל חִירוּ וְכָל טוּב בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי (הַהוּא חִירוּ דְּעָלְמָא דֵּין וּדְעָלְמָא דְּאָתֵי אִיהוּ) (נ״א הַהִיא חִירוּ דְּעָלְמָא דְּאָתֵי אִיהוּ חַיִּין בְּעָלְמָא דֵּין). חַיִּין אִינּוּן בְּעָלְמָא דֵּין דְּיִזְכּוּן לְיוֹמִין שַׁלְּיִמִין בְּהַאי עָלְמָא כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (שמות כ״ג) אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא וְיוֹמִין אֲרִיכִין בְּעָלְמָא דְּאָתֵי בְּגִין דְּאִינּוּן חַיִּין שַׁלְּיִמִין אִינּוּן חַיִּין דְּחִידוּ חַיֵּי בְלָא עָצִיבוּ חַיִּין דְּאִינּוּן חַיִּין חִירוּ בְּעָלְמָא דֵּין חִירוּ דְּכֻלָּא דְּכָל מָאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא לָא יַכְלִין לְשַׁלְטָאָה עֲלוֹי כָּל עַמִּין דְּעָלְמָא. וְאִי תֵּימָא אִינּוּן בְּנֵי שְׁמָד גְּזֵרָה הִיא מִבְּעֵיָּא

כגון

חיי שרה ליום רביעי

כְּגוֹן רַבִּי עֲקִיבָא וְחַבְרוֹ וְכַךְ סָלִיק בְּמַחֲשָׁבָה חִירוּ דְּמַלְאַךְ הַמָּוֶת הָדָא יָכִיל לְשַׁלְטָאָה עֲלוֹי, וְהָכִי הוּא וְדָאי דְּאִי אָדָם הוּה אִתְדַּבַּק בְּאַרְנָא דְּחַיֵּי דְּאִיהוּ אוֹרַיְיתָא לָא גָּרִים מוֹתָא לֵיהּ וּלְכָל עַלְמָא. וּבְגִין כַּךְ כַּד יָהֵב קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אוֹרַיְיתָא לְיִשְׂרָאֵל מָה כְּתִיב בָּהּ חָרוּת עַל הַלּוּחוֹת וְהָא אוּקְמוּהָ, וְאִלְמָלֵא אִינּוּן לָא הָטוּ וְשַׁבְקוּ אִלָּנָא דְּחַיֵּי לָא גָּרְמוּ מוֹתָא לְעַלְמָא כְּמִלְּקַדְמִין וְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר (תהלים פ"ב) אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֶלְיוֹן כֻּלְּכֶם. חֲבַלְתּוּן גַּרְמֵיכוֹן אֶבֶן כְּאָדָם תְּמוּתִין וְגוֹמֵר. וְעַל דָּא כָּל מָאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא לָא יָכִיל לְשַׁלְטָאָה עֲלוֹי הַהוּא חַיָּיא בִּישָׁא דְּאַחְשִׁיךְ עַלְמָא. אָמַר רַבִּי יַיְסָא אִי הָכִי מֹשֶׁה אֲמַאי מִית דְּאִי הָכִי בְּיַן דְּלָא חָב לָא יְמוּת (וַאֲמַאי יְמוּת) אָמַר לֵיהּ וְדָאי מִית אֲבָל לָא שַׁלְטָא בֵּיהּ קַאמְרִינָן. אֶלָּא לָא מִית עַל יְדוֹי וְלָא אִסְתָּאַב בֵּיהּ וְלָא מִית וְדָאי אֶלָּא אִתְדַּבַּק בִּשְׁכִינְתָּא וְאָזִיל לְחַיֵּי עַלְמָא וְהָאי חַי אִקְרֵי כְּמָא דְּאוֹקִימְנָא דִּכְתִיב (שמואל ב' כ"ג) וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ חַי וְגוֹמֵר. וְעַל דָּא כָּל מָאן דְּיִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא חִירוּ אִית לֵיהּ מִבַּלָּא. בַּעַלְמָא דֵּין מִשְׁעַבּוּדָא דְּשַׁאר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְחִירוּ בְּעַלְמָא דְּאָתֵי בְּגִין דְּלָא יִתְבְּעִין מִנֵּיהּ דִּינָא בְּהַהוּא עָלְמָא כְּלָל. תָּא חֲזֵי בְּאוֹרַיְיתָא כַּמָּה רָזִין עִילָּאִין סְתִימִין אִית בָּהּ בְּגִין כַּךְ כְּתִיב (משלי ג') יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים. כַּמָּה גְּנָזִין טְמִירִין אִית בָּהּ וְעַל דָּא כַּד אִסְתַּכַּל דָּוִד בְּרוּחָא דְּחָכְמְתָא וְיָדַע כַּמָּה פְּלִיאָן נַפְקִין מֵאוֹרַיְיתָא פָּתַח וְאָמַר (תהלים קי"ט) גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ:

הלכה פטוקה — יוסף לחק — מוסר

הר"ם ה' יסודי התורה פ"ה

ו וּמִנַּיִן שֶׁאֲפִילּוּ בְּמָקוֹם סַכָּנַת נְפָשׁוֹת אֵין עוֹבְרִין עַל אַחַת מִשְּׁלֹשָׁה עֲבֵירוֹת אֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא י"ח) וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ אֲפִילּוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ וְהַרְגֵּנַע נַפְשׁ מִיִּשְׂרָאֵל לְהַצִּיל אָדָם מִיַּד אֲנָס דָּבָר שֶׁהַדַּעַת נוֹטָה לוֹ הוּא שֶׁאֵין מְאַבְּדִין נֶפֶשׁ מִפְּנֵי נֶפֶשׁ וַעֲרָיוֹת הוֹקְשׁוּ לַנְּפָשׁוֹת שֶׁנֶּאֱמַר (שם כ"ב) כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל רֵעֵהוּ וּרְצָחוֹ נֶפֶשׁ כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה: ז בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁאֵין מַחְתִּירִין אֲבָל בְּמָקוֹם

סבנה

מספר הרוקח דף כ' ע"א

בְּבָרַיְתָא דְּרַבִּי פִּנְחָס יָשׁ עוֹבְרִין לְהַקְרוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּיִרְאָה וּבְאֵימָה גְּרוֹלָה וּפַחַד מְרֻבָּה וּמִתְפַּלְּלִין לְהַגְעִיל מִן הַקְּלָלוֹת הַכְּתוּבוֹת עַל הַמּוּעָלִין בְּמִצְוֹתָיו וְעַל הָעוֹבְרִים פִּקּוּדָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּין בְּעוֹלָם הַזֶּה בֵּין בְּעוֹלָם הַבָּא בְּעוֹלָם הַזֶּה מִן הַחֳלָאִים וְהַמַּכּוֹת וְהַמַּכְאוֹבוֹת וְשֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ לַבְּרִיוֹת וְשֶׁלֹּא יִמָּשְׁלוּ בָּם זָרִים וְלֹא יִרְאוּ מִיתָה אוֹ דָּבָר רָע בְּזַרְעָם וּכְדֵי שֶׁיִּמְלְאוּ יְמֵיהֶם בְּטוּב וּבִבְרָכָה, וּכְעוֹלָם הַבָּא לְהַנְצִיל מִן הַפֻּרְעָנוּת וּמִן הַשְּׁחִיתוּת וּמִן יְקִידוֹת אֵשׁ שֶׁל גֵּיהִנֹּם הָעֲתִידָה לְהִתַּט

ולבער

וְלִבְעֹר אֶת הָרְשָׁעִים לְיוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל. שׁוֹרֶשׁ הַיְרָאָה שֶׁקְּשָׁה לוֹ לַעֲשׂוֹת וְעוֹזֵב תַּאֲוָתוֹ וְיִזְהַר בְּעָבוֹר יִרְאַת הַשֵּׁם וְיָרֵא פֶּן לֹא יִהְיֶה תָּמִים לְפָנֵי ה' כְּמוֹ אַבְרָהָם דִּכְתִיב (בראשית כב) כִּי יָרֵא אֱלֹהִים אַתָּה כִּי זֶה גָּדוֹל מִן הַנְּסִיּוֹנוֹת וְכֵן וְעוֹבְדָיָה הָיָה יָרֵא וְקָשֶׁה לוֹ מִפָּנֵי אִיזֶבֶל. יִרְאוּ אֶת ה' יְרֵדוּשָׁיו דְּבָרִים הַקָּשִׁים לַלֵּב וְיִרְאַת מֵאֱלֹהֶיךָ דְּבָרִים הַמְסוּרִים לַלֵּב. אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא לְרַבּוֹת תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וּמוֹרָא רַבְּךָ כְּמוֹרָא שָׁמַיִם:

סַפְּנָה בִּזְמַן שֶׁהֵן דָּרֶךְ הַנָּאָתָן כְּגוֹן שֶׁמַּאֲכִילִין אֶת הַחוֹלֶה שֶׁקְּצִים וְרִמָּשִׁים אוֹ חָמֵץ בְּפֶסַח אוֹ שֶׁמַּאֲכִילִין אוֹתוֹ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים אֲבָל שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ הַנָּאָתָן כְּגוֹן שֶׁעוֹשִׂין לוֹ רְמִיָּה אוֹ מַלְגְּמָא חָמֵץ אוֹ מְעָרְלָה אוֹ שֶׁמְּשִׁקִּין אוֹתוֹ דְּגָדִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם מַר מְעוֹרֵב עִם אִיסּוּרֵי מַאֲכָל שֶׁהָרֵי אֵין בָּהֶם הַנָּאָה לְחִיּוּב הֲרֵי זֶה מוּתָּר וַאֲפִילוּ שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם סַפְּנָה חוּץ מִפְּלָאֵי הַפֶּרֶם וּבְשֵׂר בְּחָלָב שֶׁהֵן אֲסוּרִים אֲפִילוּ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ הַנָּאָתָן לְפִיכָךְ אֵין מְתַרְפְּאִין מֵהֶן אֲפִילוּ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ הַנָּאָתָן אֶלָּא בְּמָקוֹם סַפְּנָה: גּ מִי שֶׁנָּתַן עֵינָיו בְּאִשָּׁה וְחָלָה וְנִטָּה לָמוּת וְאָמְרוּ הָרוֹפְאִים אֵין לוֹ רְפוּאָה עַד שֶׁתִּבְעַל לוֹ יָמוּת וְאַל תִּבָּעֵל לוֹ אֲפִילוּ הָיְתָה פְּנוּיָה וַאֲפִילוּ לְרַבֵּר עַמָּהּ מֵאֲחוֹרֵי הַגָּדֵר אֵין מוֹרִין לוֹ כְּבָר וְיָמוּת וְלֹא יורו לוֹ לְרַבֵּר עַמָּהּ מֵאֲחוֹרֵי הַגָּדֵר שֶׁלֹּא יִהְיוּ בָּנוֹת יִשְׂרָאֵל הֶפְקֵר וְיָבוֹאוּ בְּרָבִים אֶלָּא לְפָרוּץ בָּעֲרָיוֹת:

חיי שרה יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה' אחרונה. דשם ב"ן לקנות הארת רוח יהוה ס משבת הבאה:

ב וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־עַבְדּוֹ זְקַן בֵּיתוֹ הַמֹּשֵׁל בְּכָל־
אֲשֶׁר־לוֹ שִׂים־נָא יָדְךָ תַּחַת יָרֵכִי: ד וַאֲמַר אַבְרָהָם לְעַבְדֵּיהּ
מָבָא דְּבֵיתֵהּ דְּשַׁלִּיט בְּכָל דִּי לֵהּ שַׂוִּי כְעַן יָדָךְ תְּחוֹת יַרְכִּי: ג וְאַשְׁבִּיעֲךָ
בַּיהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וֵאלֹהֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־תִקַּח
אִשָּׁה לִבְנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ:
וְאֵלַיִם עֲלָךְ בְּמֵימְרָא דְיָ אֱלָהָא דִשְׁמַיָּא וֵאלָהָא דְאַרְעָא דְלָא תִּסַּב אִתְּתָא
לִבְרִי מִבְּנַת כְּנַעֲנָאֵי דִּי אֲנָא יָתֵב בֵּינֵיהוֹן: ד כִּי אֶל־אַרְצִי וְאֶל־

מולדתי

רש"י

(ב) זקן ביתו. לפי סהוס דבוק נקד זקן: תחת ירכי. (סנהדרין מח) לפי שהשבע נריך סיטול בידו חפץ של מלוס כגון ספר תורס או תפלין. והמילה היתה ממה רחשובה לו ובאה לו ע"י נער והיתה תביבה עליו ונטלה. (ור"ל מה שלא אמר תחת ירכך וס"ל להשביע הטבד במילתו לפי שכל תברים היתה רחשובה לו קודם מילת העבד וק"ל):

מוֹלַדְתִּי תֵּלֵךְ וְלָקַחְתְּ אִשָּׁה לִבְנִי לְיִצְחָק׃ אֵיתִין לְאַרְעִי
וּלְיַלַּדְוָתִי תֵּיזֵיל וְתִסַּב אִתְּתָא לִבְרִי לְיִצְחָק׃ ה וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָעֶבֶד
אוּלַי לֹא־תֹאבֶה הָאִשָּׁה לָלֶכֶת אַחֲרַי אֶל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת הֲהָשֵׁב אָשִׁיב אֶת־בִּנְךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יָצָאתָ
מִשָּׁם׃ וַאֲמַר לֵהּ עַבְדָּא מָאִים לָא תֵּיבֵי אִתְּתָא לְמֵיתֵי בַּתְרַי לְאַרְעָא
הָדָא הַאֲתָבָא אֵתֵיב יַת בְּרָךְ לְאַרְעָא דִּי נְפַקְתָּא מִתַּמָּן׃ ו וַיֹּאמֶר אֵלָיו
אַבְרָהָם הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־תָּשִׁיב אֶת־בְּנִי שָׁמָּה׃ וַאֲמַר
לֵהּ אַבְרָהָם אִסְתְּמַר לָךְ דִּילְמָא תָּתֵיב יַת בְּרִי לְתַמָּן׃

נביאים מלכים א׳ א׳

א וְהַנַּעֲרָה עֲלֶמָה מְדַבֶּרֶת עִם־הַמֶּלֶךְ וְנָתַן הַנָּבִיא בָּא׃ וְהָא עוּד
דְּהִיא מְמַלְּלָא עִם מַלְכָּא וְנָתָן נְבִיָּא אֲתָא׃ ב וַיָּבֹאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ עַל־
לֵאמֹר הִנֵּה נָתָן הַנָּבִיא וַיָּבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ עַל־
אַפָּיו אַרְצָה׃ וְחַוִּיאוּ לְמַלְכָּא לְמֵימַר הָא נָתָן נְבִיָּא וַאֲתָא קֳדָם מַלְכָּא
וְסָנִיד לְמַלְכָּא עַל אַפּוֹהִי עַל אַרְעָא׃ ג וַיֹּאמֶר נָתָן אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אַתָּה
אָמַרְתָּ אֲדֹנִיָּהוּ יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי׃ וַאֲמַר נָתָן
רִבּוֹנִי מַלְכָּא אַתְּ אֲמַרְתְּ אֲדוֹנִיָּהוּ יְמְלוֹךְ בַּתְרַי וְהוּא יְתִיב עַל כּוּרְסְיִי
מַלְכוּתִי׃ ד כִּי | יָרַד הַיּוֹם וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא־וְצֹאן לָרֹב וַיַּקְרָא
לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלִשָּׂרֵי הַצָּבָא וְלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן וְהִנָּם אֹכְלִים
וְשֹׁתִים לְפָנָיו וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ אֲדֹנִיָּהוּ׃ אֲרֵי נְחַת יוֹמָא דֵּין וּנְכִיס
תּוֹרִין וּפַטִּימִין וְעָאן לְסַגֵּי וְזַמִּין לְכָל בְּנֵי מַלְכָּא וּלְרַבּוֹנִי חֵילָא וּלְאֶבְיָתָר
כַּהֲנָא וְהָא אִינוּן אָכְלִין וְשָׁתַן קֳדָמוֹהִי וַאֲמָרוּ יְצַלַּח מַלְכָּא אֲדוֹנִיָּהוּ׃
ה וְלִי אֲנִי־עַבְדְּךָ וּלְצָדוֹק הַכֹּהֵן וְלִבְנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע וְלִשְׁלֹמֹה
עַבְדְּךָ לָא קָרָא׃ וְלִי דַאֲנָא עַבְדָּךְ וּלְצָדוֹק כַּהֲנָא וְלִבְנָיָהוּ בַּר יְהוֹיָדָע
וְלִשְׁלֹמֹה עַבְדָּךְ לָא זַמִּין׃

רש״י

(ד) כי ירד היום. שהעיר סיתה גבוה ולכן הזוחלת למטה בני׃

כתובים משלי ה

א פֶּן־תִּתֵּן לַאֲחֵרִים הוֹדֶךָ וּשְׁנֹתְךָ לָאַכְזָרִי: ב פֶּן־יִשְׂבְּעוּ זָרִים כֹּחֶךָ וַעֲצָבֶיךָ
בְּבֵית נָכְרִי: ג וְנָהַמְתָּ בְאַחֲרִיתֶךָ בְּכַלּוֹת בְּשָׂרְךָ וּשְׁאֵרֶךָ: ד וְתֹאמַר אֵיךְ שָׂנֵאתִי מוּסָר וְתוֹכַחַת
נָאַץ לִבִּי: ה וְתֵימַר הֵיכְנָא סָנֵית מַרְדּוּתָא וּמַכְסְנוּתָא אַשְׁלֵי לִבִּי:
ח וְלֹא־שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל מוֹרַי וְלִמַלְמְדַי לֹא־הִטֵּיתִי אָזְנִי: וְלָא
שְׁמָעִית קָלָא דְּמַרְוָתַי וּלְמַלָּפָנַי לָא צַלִּית אוּדְנִי:

רש"י

(א) פן תתן לאחרים הודך. פן תפנה לבך ללמוס אחרים לתת להם הודך וכבודך: לאכזרי. לסר של גיהנם: (ב) פן ישבעו זרים כחך. נכסי הנוכל הגוזל ממך ממון בשקריהם: ועצביך. ויגיעך: בבית נכרי. בבית טע"ז: ונהמת. סוף שתגהוס בחוריתך: (ד) נאץ לבי. בזה לבי התוכחה:

משנה זבחים פרק ה'

אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן שֶׁל זְבָחִים. קָדְשֵׁי קָדָשִׁים שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן. פַּר וְשָׂעִיר שֶׁל
יוֹם הַכִּפּוּרִים. שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן. וְקִבּוּל דָּמָן בִּכְלִי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן. וְדָמָן

ברטנורא

פרק ה **א** איזהו מקומן של זבחים קדשי קדשים. עולות וחטאות ואשמות: שחיטתן בצפון. עולה נהדיא כתיב בה (ויקרא ו) ושהט אותו על ירך המזבח לפניה חטאת כתיב בה (שם ו) במקום אשר ישחט העולה תשחט החטאת. אשם כתיב ביה (שם ז) במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם: שחיטתן בצפון. והא דלא תני הכא וקבול דמן בכלי שרת בצפון תע"ג דכולהו קבלת דמן בצפון במקום שחיטה דסמיך לשחיטה כתיב ולקח מדם הפר שרת בצפון תעשית אשמות של מצורע שהכהן היה מקבל מקלת דמו בכפו דכתיב (שם י"ד) ולקח הכהן מדם האשם ונתן. מה נתינה בעלמו של כהן לף לקיחה בעלמו של כהן מ"ה לף תני הכא וקבול דמן בשתין קבול דמן שוה ומשום דלף שני ליה כלף קבלת כלי שלאחר שקבל כהן ג' למקלת דם בידו היה כהן לאחר מקבל הדם בכלי מ"ה הדר תני בהדיא אשם מצורע אשם הלוי שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון: פר ושעיר של יוה"כ. תע"ג דצפון בעולה הוא דכתיב לקדיש הכא להטאות כריתה דהיידי דמדרש חביבא ליה. וחטאות פנימיות הויידי דכתיב דמן לפני ולפני' הביאה לי' ולקדמינהו לשאר חטאות. ויתיבו נמי שחיטתן בצפון דכתיב (שם ד) ושחט את החטאת במקום העולה וקרא יתירה הוא להא כתיב במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת. תלף זה כיון שכ לכל החטאות שיהו טעונו צפון: וקבול דמן בכלי שרת. דכתיב בעולות סיני (שמות כ"ד) ויסם כפנות וממנו למדו כל הזבחים להיות טעונים כלי: הזיה על כין הבדים. עומד כין שני כדי חרון ומזה אחת למעל' ושבע למטה כנגד פיכו של כפורת

חיי שרה ליום חמישי

טָעוּן חַזָּה עַל בֵּין הַבַּדִּים. וְעַל הַפָּרוֹכֶת. וְעַל מִזְבַּח הַזָּהָב. מַתָּנָה אַחַת מֵהֶן מְעַכֶּבֶת. שְׁיָרֵי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוֹד מַעֲרָבִי שֶׁל מִזְבַּח הַחִיצוֹן. אִם לֹא נָתַן לֹא עִכֵּב: ג פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים וּשְׂעִירִים הַנִּשְׂרָפִים שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן. וְקִבּוּל דָּמָן בִּכְלִי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן. וְדָמָן טָעוּן חַזָּה עַל הַפָּרוֹכֶת. וְעַל מִזְבַּח הַזָּהָב. מַתָּנָה אַחַת מֵהֶן מְעַכֶּבֶת. שְׁיָרֵי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוֹד מַעֲרָבִי שֶׁל מִזְבַּח הַחִיצוֹן. אִם לֹא נָתַן לֹא עִכֵּב. אֵלּוּ וָאֵלּוּ נִשְׂרָפִין בְּבֵית הַדֶּשֶׁן: ג הַחַטֹּאת הַצִּבּוּר וְהַיָּחִיד. אֵלּוּ הֵן הַחַטֹּאת הַצִּבּוּר. שְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים. וְשֶׁל מוֹעֲדוֹת. שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן. וְקִבּוּל דָּמָן בִּכְלִי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן. וְדָמָן טָעוּן אַרְבַּע מַתָּנוֹת עַל אַרְבַּע קְרָנוֹת. בֵּיצַד. עָלָה בַכֶּבֶשׁ וּפָנָה לַסּוֹבֵב. וּבָא לוֹ לְקֶרֶן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית. מִזְרָחִית צְפוֹנִית. צְפוֹנִית מַעֲרָבִית. מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית. שְׁיָרֵי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוֹד הַדְּרוֹמִי וְנֶאֱכָלִין לְפָנִים

מן

ברטנורא

ולא היו נוגעי' בה: ועל הפרוכת. דכתיב (ויקרא ט"ז) וכן יעשה לאוהל מועד: ועל מזבח הזהב דכתיב ויצא אל המזבח בסדר עבודת י"כ בפרשת אחרי מות: מתנה אחת מהן מ עכבת כדתמרן בפ' כ"ש דף ל"ו דכפר העלם דבר כתיב ועבד לפר כאשר עשה לפר החטאת כן יעשה לו וקרא יתירה הוא לעכב אחת מהן המתנות לא כפר ודרשינן ועשה לפר. וז פר י"פ דכדידיה נמי מתכ' אחת מעכבת כמו בפר העלם דכר: שיירי הדם היה שופך על יסוד מערבי. כדכתיב (ויקרא ד) אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אוהל מועד ואוהל מועד למערבו של מזבח החיצון היה: אם לא נתן. שיירי הדם ליסוד: לא עכב. הכפרה דכתיב הזאה ומתן דמים לפיס כתיב (פס י"ו) וכלה מכפר את הקדש דמשמע שכפר שלמו כל הכפרות כולן: ב פרים הנשרפים. פר העלם ופר כהן משיח שאין נאכלים לכהנים פלא נשרפים חוץ לירושלים: ושעירים הנשרפים. שעירי ע"ג שהוקשו לפר העלם לכל דבריהם: שחיטתן בצפון. דכתיב (ויקרא ד) על שפך הדשן יזבח אותו כאן בצפון: וקבול דמן בכלי שרת. דכתיב (שם ו) והזה הכהן מדם החטאת באצבעו על קרנות: אלו ואלו. של יו"כ ושאר הנשרפים: נשרפים בבית הדשן. למקום שנילחין שם את הדשן של מזבח החיצון דכתיב ביה (שם ו) והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה ונשרפים הנשרפים כתיב (שם ד) על שפך הדשן ישרף: ג אלו הן חטאת הצבור. שאני מיכן להוכיח שהיו הפנימיות נכר נאמר: שעירי ראשי החדשים ושל מועדות. שהן כל המצות ההיקש: שחיטתן בצפון. שהרי למדנו בכנין אב לכל הטיפות שהן פשוטות לפן: עלה בכבש ופנה לסובב. מפני שדמה נתן על הקרנות וכתיב בכבש לרך לעמוד מ"ע טובה אחת מכל אחד ואחד מהם התחתונים מן החוט ולמעלה עומד על הרצפה אבל זויות המובח חורק מן הכלי וכל מקום שיגיע למזבח כשר: ובא לו לקרן דרומית מזרחית. שכה הוא פונה ראשון כדקי"ל כל פנות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין והכבש בדרום וכשעולה בו ופניו למזבח נמצא ימינו למזרח וכן לו לאותו הקרן והולך ומקיף בסובב דרך ימין ופניו למזבח מן הדרום למזרח וממזרח לצפון ומצפון למערב דהיינו דרך ימין ואתה על אתה ברוס אתה נותן ברוס המזבח כבל זויות שבה קורין קרן: על יסוד דרומי. דלפיכך ירידתו מן הכבש בתפלות החלונות ושירי הדם ניתנו מלילתו מן ההיכל ושירי הפמים כיצד מה ילילתו מן ההיכל היה נותן שירי הדם בפתח לו שהוא יסוד מערבי כדכתיב (שם) אשר פתח אהל מועד דהיינו לגד מערב שהוא פתוח לפיכל לפ ירידתו מן הכבש מתן השירים בפתוך לו דהיינו יסוד דרומי הסמוך לכבש שהכבש בדרום: לפנים מן הקלעים. לפי שבמשכן היו קלעים היקף להאי אהל מועד וכמשנת כתיב (שם ו) במקום קדוש תאכל באהל מועד ובנית עולמים שהיה אותה השנה במקום הקלעים: לזכרי בהונה. דנכי הטיפת ואתה ומנחה כתיב כל זכר בכהנים יאכל אותה: בכל מאכל. משום דכתי למעני כשאה דאינו

נאכל

מִן הַקְּרָבִים לְזִכְרֵי כְהוּנָה בְּכָל מַאֲכָל. לְיוֹם וָלַיְלָה עַד חֲצוֹת: ו הָעוֹלָה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים שְׁחִיטָתָהּ בַּצָּפוֹן. וְקִבּוּל דָּמָהּ בִּכְלִי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן. וְדָמָהּ טָעוּן שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע: וּמְעוּנָה הֶפְשֵׁט וְנִתּוּחַ וְכָלִיל לְאִשִּׁים: ז וְזִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר וַאֲשָׁמוֹת. אֵלּוּ הֵן אֲשָׁמוֹת. אָשָׁם גְּזֵלוֹת. אָשָׁם מְעִילוֹת. אָשָׁם שִׁפְחָה חֲרוּפָה. אָשָׁם נָזִיר. אָשָׁם מְצוֹרָע. אָשָׁם תָּלוּי. שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן וְקִבּוּל דָּמָן בִּכְלִי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן. וְדָמָן טָעוּן שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע. וְנֶאֱכָלִין לְפָנִים מִן הַקְּלָעִים. לְזִכְרֵי כְהוּנָה. בְּכָל מַאֲכָל. לְיוֹם וָלַיְלָה עַד חֲצוֹת: ח הַתּוֹדָה וְאֵיל נָזִיר קָדָשִׁים קַלִּים. שְׁחִיטָתָן בְּכָל מָקוֹם בָּעֲזָרָה. וְדָמָן טָעוּן שְׁתֵּי

מתנות

ברטנורא

כאכל מלא לגי תנא בכולהו בכל מאכל: ליום ולילה. דכתיב (פס ז) וכפר זכה תיכף בלמיו ביום קרבנו יאכל למדנו לתודה שנאכלת ליום ג' הטחת ואפס מנין ת"ל וזכח: עד חצות פיג טבי חכמים לתורה להרחיק את האדם מן העבירה דהא קרא יתיר ממנו עד בוקר קאמר: ד העולה קודש קדשים היא ליפסל ביוצא ובטבול יום ובמחוסר כפורים ומועלים בה. ומפיש הלא כתיב בה בקרא קדש קדשים היא כמו בחטאת ואפס תשמישין הנא הכא דהא גמי קדשי קדשים כהטאת ואפס שהרי היא שוה להם למקום שחיטתן וקבלת דמן: שתי מתנות. בקרן מזרחית נפיק ובקרן מערבית דרומית שכנגדה בהלכתן וטעמא מפיש דקרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד לפי שלא היה בהלקו של בנימין שנתנבא יעקב עליו (בראשית מט) בבקר יאכל עד בחלקתיה יחבני מקדשא דכר המקודש לדמיש לא יהא חלק בהלקו של בנימין ואותו הקרן לא היה בהלקו שהמזבח היה הופס בהלקו של יהודה אמה במזרחו ואמה בדרומו כל תורך מזרח ודרום בשובי אמה חלא שלא היתה אמה שבמזרח על פני כל המזרח שבשמניע לקרן מזרחית לפיכך היתה כלה בתוך אמה לקרן וכן לכלת בפסח הדרומית לא היתה מהלכת על פני כל הדרום שבשמניע לקרן דרומית מערבית היתה כלה סתוך לקרן אמה. נמלא יסוד לג' הקרנות הלוך היה מתחיל בקרן לפיכך מזרחית הוחל וקרן דרומית מזרחית תין לה יסוד. לפי שלא היה בהלקו של טורף שנתנבא עליו יעקב ושולה עשונה תחלה מתן דמה כנגד היסוד הלוך בעי הך הרתי לתמרן דשתי מתנות שהן מרבע נעיין כדי שיהא מתן דמה כד' רוחות המזבח. דכתיב (ויקרא ה) וזרקו את הדם על המזבח סביב מי וזרקו יכול יזרקנו בזריקה אחת ת"ל סביב ומ"מ להקיף בזריקה אחת. מי סביב יכול יקיפנו כחום. ת"ל וזרקו ותין וזריקה אלא מרחוק וכחוט מ"מ להקיף אלא כאלכסון הא כיצד נותן שתי מתנות שהן מרבע: ושעונה הפשט ונתוח. דכתיב (שם) והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה: וכליל לאישים. כולה נשרפת ע"ג האש: ה זבחי שלמי צבור. ככבשי עצרת: אשם גזילות. האמור בשבועת הפקדון: אשם מעילות. הבאה מן ההקדש: אשם שפחה חרופה. הבא על שפחה שחליה שפחה ויצא את חורין המיועדת לעבד עברי במיתר בשפחה וכבת חורין: אשם נזיר. שנטמא בשת דכתיב ביה (במדבר ו) והזיר לה' את ימי נזרו (יצו'): אשם תלוי. שפק בנג נדבר שחייבין על זדונו כרת שפק לא בנג והיא כתיב ביקרת אלא אשם מעילות. אשם ודאי לית לן שכל אלו אשם ודאי הן חוץ מאשם תלוי: שתי מתנות שהן ארבע. דבאשם נמי כתיב זריקה וכתיב סביב: ונאכלין לפנים מן הקלעים. דכתיב (במדבר יח) באשם נקדש הקדשים תאכלנו. וזבחי שלמי צבור כמך חותן הכתוב להטחת דכתיב (ויקרא כג) ושחטם שעיר חטאת אחד להטחת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים לומר לך שדיון כחטאת שתין נאכלין אלא לפנים מן הקלעים ולזכרי כהונה. אבל אין טעונים ד' מתנות כחטאת. שתין לך בכל הקרבנות מי שטעון מרבע מתנות אלא הטחת בלבד: ך ההודה ואיל נזיר קדשים קלים. אין מופלין בהן: שחיטתן בכל מקום. ואין טעונים שחיטה בפנים: ונאכלין בכל העיר. דגבי הטחת כתיב (שם י) ואכלתם אותה במקום קדוש ואין שלמים במקום קדוש אלא במקום טהור דהייגו בכל העיר שהוא מקום טהור מלכתם שם מלורעים: לכל אדם לזרים: ליום ולילה. כתודה כתיב

שם

חיי שרה ליום חמישי

מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע וְנֶאֱכָלִין בְּכָל הָעִיר. לְכָל אָדָם. בְּכָל מַאֲכָל. לְיוֹם וְלַיְלָה עַד חֲצוֹת. הַמּוּרָם מֵהֶם כַּיּוֹצֵא בָּהֶם. אֶלָּא שֶׁהַמּוּרָם נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים לְנָשֵׁיהֶם וְלִבְנֵיהֶם וּלְעַבְדֵיהֶם: ז שֶׁלָּנִים קָדָשִׁים קַלִּים. שְׁחִיטָתָן בְּכָל מָקוֹם בָּעֲזָרָה. וְדָמָן טָעוּן מַתָּנָה אַחַת. וּבְלִבַּד שֶׁיִּתֵּן בְּנֶגֶד הַיְסוֹד. שְׁנָה בַּאֲכִילָתָן. הַבְּכוֹר נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים. וְהַמַּעֲשֵׂר לְכָל אָדָם. וְנֶאֱכָלִין בְּכָל הָעִיר. (לְכָל אָדָם). בְּכָל מַאֲכָל. לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד. הַפֶּסַח אֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא בַּלַּיְלָה. וְאֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא עַד חֲצוֹת. וְאֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא לִמְנוּיָו. וְאֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא צָלִי:

ברטנורא

(סם ז) ביום קרבנו יאכל לא ינית ממנו עד בקר ותניח תודת שלמיו לרבות שלמי נזיר: המורם מהן. חזה ושוק שנותן מהן לכהן כשאר שלמים. דתודה לבעלים תחקים דכתיב (סם) ואת תורת זבח שלמיו וגו' סם על תודה וכו' ומרבע הלות מתרבע מינים שכה כדכתיב (סם) אחד מכל קרבן לכהן הזורק וגו' ומורם מהיל נזיר זרוע כשלה וחזה ושוק ומלת מנה אחת ורקיק אחד: כיוצא בהן. נאכלים ככל העיר ליום ולילה: לכהנים לנשיהם. כדכתיב (סם י) ואת חזה התנופה וגו' תאכלו במקום טהור אתה ובניך ובנותיך: ז שחיטתן בכל מקום בעזרה. ג' פרשיות נאמרו בשחיטת שלמים. חדא בנן בקר וחדא בכבש וחדא בעז בקמייתא כתיב ושחטו פתח אוהל מועד. וכתרתי בתרייתא כתיב לפני אהל מועד להכשיר את כל הרוחות שבעזרה דלפני משמע כל שלפני ההיכל: לשני ימים ולילה אחד. דהכי כתיב בשלמים (סם ז) והנותר מבשר הזבח ביום השליבי באש ישרף: ח והמעשר. מעשר בהמה ומן טעון מתנה אחת דלא כתיב בהו סביב אלא ואת דמם תזרוק כתיב גבי בכור. והך גמי מהתם ילפינן. מדלא כתיב ואת דמו אלא ואת דמם: כנגד היסוד. במקום שם יסוד תחתיו למעוטי מזרח"ת דרומית שמין שם יסוד כדאמרן ובכור ומעשר ופסח טעונים יסוד דילפינן זריקה זריקה לנ"מ מעולה וכשלה כתיב (ויקרא ד) אל יסוד מזבח העולה: שינה באכילתן. זה מזה מע"פ שהשוה מותן למתן דמים: הבכור נאכל לכהנים. כדכתיב (במדבר יח) ובשר יהי' לך: והמעשר לכל אדם. אלא מניינו ככל התורה שיהיה לכהנים הלק כו: ונאכלין בכל העיר. דכתיב (דברים יב) והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם ותניא כשתי מעשרות הכתוב מדבר אד מעשר בהמה וחד מעשר דגן. וכתיב בהדוא קרא ובכורות בקרכם וגאמרכם. ומדלא קבע להו מחילה ס"מ דמעשר ובכור נאכלים בכל העיר: לשני ימים ולילה אחד. דבכבור הוא דאמר. ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין הקישו הכתוב לחזה ושוק. מה חזה ושוק של שלמים לשני ימים ולילה אחד אף בכור לשני ימים ולילה אחד ומעשר ככבור: למנויו. לאותם שנמנו בדמי לקיחתו כדכתיב (במות יב) איש לפי מכלו תכוסו:

הלכה זבחים דף נ"ז ע"ב

תָּנוּ רַבָּנָן מְנַיִן לַבְּכוֹר שֶׁנֶּאֱכָל לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד. שֶׁנֶּאֱמַר

במדבר

רש"י

ובשרם יהיה לך. בבכור כתיב: לחזה ושוק של שלמים. ולקמיה כתיב לחזה

(במדבר י"ח) וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָּךְ כַּחֲזֵה הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הַיָּמִין.
הַקִּישׁוֹ הַכָּתוּב לְחֶזֶה וְשׁוֹק שֶׁל שְׁלָמִים מַה שְּׁלָמִים נֶאֱכָלִים
לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד אַף בְּכוֹר נֶאֱכָל לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה
אֶחָד. וְזוֹ שַׁאֲלָה נִשְׁאֲלָה לִפְנֵי חֲכָמִים בְּכֶרֶם בְּיַבְנֶה בְּכוֹר
לְכַמָּה נֶאֱכָל נָעֲנָה רִבִּי טַרְפוֹן וְאָמַר לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד.
הָיָה שָׁם תַּלְמִיד אֶחָד שָׁבָא לְבֵית הַמִּדְרָשׁ לִפְנֵי חֲכָמִים
תְּחִלָּה וְרִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי שְׁמוֹ אָמַר לוֹ רִבִּי מְנַיִן לָךְ. אָמַר לוֹ
בְּנִי שְׁלָמִים קָדָשִׁים קַלִּים וּבְכוֹר קָדָשִׁים קַלִּים מַה שְּׁלָמִים
נֶאֱכָלִין לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד. אַף בְּכוֹר נֶאֱכָל לִשְׁנֵי יָמִים
וְלַיְלָה אֶחָד. אָמַר לוֹ רִבִּי בְּכוֹר מַתָּנָה לַכֹּהֵן וְחַטָּאת וְאָשָׁם
מַתָּנָה לַכֹּהֵן מַה חַטָּאת וְאָשָׁם לְיוֹם וָלַיְלָה אַף בְּכוֹר לְיוֹם
וָלַיְלָה. אָמַר לוֹ נָדוֹן דָּבָר מִ (תּוֹךְ) דָּבָר וְנִלְמוֹד דָּבָר מִ (תּוֹךְ)
דָּבָר מַה שְּׁלָמִים אֵין בָּאִים עַל חַטָּא אַף בְּכוֹר אֵינוֹ בָּא עַל
חַטָּא מַה שְּׁלָמִים נֶאֱכָלִים לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד. אַף בְּכוֹר
נֶאֱכָל לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד. אָמַר לוֹ רִבִּי נָדוֹן דָּבָר מִדָּבָר
וְיִלָּמֵד דָּבָר מִדָּבָר. חַטָּאת וְאָשָׁם מַתָּנָה לַכֹּהֵן וּבְכוֹר מַתָּנָה
לַכֹּהֵן מַה חַטָּאת וְאָשָׁם אֵין בָּאִים בִּנֶדֶר וּנְדָבָה אַף בְּכוֹר אֵינוֹ
בָּא בִּנֶדֶר וּנְדָבָה. מַה חַטָּאת וְאָשָׁם נֶאֱכָלִים לְיוֹם אֶחָד אַף
בְּכוֹר נֶאֱכָל לְיוֹם אֶחָד קָפַץ רִבִּי עֲקִיבָא וְנִסְתַּלֵּק רִבִּי טַרְפוֹן
אָמַר לוֹ חֲרִי הוּא אוֹמֵר וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָּךְ וגו' הַקִּישָׁן הַכָּתוּב לְחֶזֶה
וְשׁוֹק שֶׁל שְׁלָמִים מַה שְּׁלָמִים נֶאֱכָלִים לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד
אַף בְּכוֹר נֶאֱכָל לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד:

רש"י

לפל סודה לקסיון: בכרם. תלמידי חכמים יושבים שורות שורות בכרם
כך מפורש בברכות ירושלמי: שבא לבית המדרש תחילה. היה היתה תחילת
כילתו לפניהם ביבנה: חטאת ואשם מתנה לכהן. לכל שלמים לבעלים:
נדון דבר מדבר. כלומר שכמותו ודומה לו: אין באים על חטא. כחטאת
וכאשם: אינו בא בנדר ובנדבה. לשון בני שלמים דבאין בנדר ובנדבה:
ונסתלקה. נשתקע: הקישן הכתוב. ואין משיבין על הסיקס:

חיי שרה ליום חמישי

זוהר חיי שרה דף קל"ב ע"ה

פְּתַח וְאָמַר (תהלים ל"ט) שִׁמְעָה תְפִלָּתִי יְיָ וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה אֶל דִּמְעָתִי (אַל תֶּחֱרַשׁ) מַאי טַעְמָא שִׁמְעָה שִׁמְעָה וְלָא שָׁמַע. בְּאָתָר חַד כְּתִיב שִׁמַע יְיָ וְחַנֵּנִי וְגוֹמֵר וּבְאָתָר אַחֲרָא שִׁמְעָה. אֶלָּא בְּכָל אָתָר לְזִמְנִין שָׁמַע לְדִכְוּתָא וּלְזִמְנִין שִׁמְעָה לְנוּקְבָא. שִׁמְעָה כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (שם י"ז) שִׁמְעָה יְיָ צֶדֶק וְגוֹמֵר שִׁמַע כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (שם ל') שִׁמַע יְיָ וְחָנֵּנִי שִׁמַע בְּנִי (דברים כ"ז) הַסְכֵּת וּשְׁמַע. וְהָכָא שִׁמְעָה תְפִלָּתִי יְיָ בִּנְיָן (דְּהַאי) (רְאִיהִי) דְּרָגָא דְּמַקְבְּלָא כָּל צְלוֹתִין דְּעָלְמָא. וְהָא תַּנְיָנָן דְּעַבְדָּא מְנַיְּהוּ עִטְרָא וְשַׁוֵּי לֵיהּ בְּרֵישָׁא דְצַדִּיק חַי הָעוֹלָמִים דִּכְתִיב (משלי י') בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק וְעַל דָּא שִׁמְעָה תְפִלָּתִי יְיָ. שִׁמְעָה תְפִלָּתִי יְיָ דָּא צְלוֹתָא דִּי בְלַחַשׁ. וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה דָּא צְלוֹתָא דְּאָרִים בַּר נָשׁ קָלֵיהּ בְּעַקְתֵּיהּ כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (שמות ב') וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים. מַהוּ שַׁוְעָתָם אֶלָּא דִּבְצְלוֹתֵיהּ אָרִים קָלֵיהּ וְזָקִיף עֵינוֹי לְעֵילָּא כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (ישעיה כ"ג) וְשׁוּעַ אֶל הָהָר וּצְלוֹתָא דָּא מְתַבֵּר תַּרְעִין וְדָפִיק (פ"א וְדָחִיק) לוֹן לְאַעְלָא צְלוֹתֵיהּ. אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ דָּא אָעִיל קָמֵי מַלְכָּא וְלֵית תַּרְעָא דְּקָאִים קָמֵיהּ וּלְעַיָּם לָא אַהַדְּרוּ דְּטָעִין בְּרִיקָנַיָּא. (תּוּ הָא כְּתִיב הָכָא תְּלַת דְּרָגִין תְּפִלָּה. שַׁוְעָה. דִּמְעָה. לָקְבֵל אִלֵּין תְּלַת אַחֲרָנִין. כִּי גֵר אָנֹכִי עִמָּךְ לְבָתַר תּוֹשָׁב לְבָתַר כְּכָל אֲבוֹתַי עִיקָּרָא דַּעֲלְמָא.) תָּא חֲזֵי צְלוֹתָא דְּבַר נָשׁ מְעוֹמָד. בְּגִין דְּתַרְוֵי צְלוֹתֵי נִינְהוּ חַד מְיוּשָׁב וְחַד מְעוֹמָד וְאִינּוּן חַד. לָקְבֵל תַּרְנ דְּרָגִין תְּפִלָּה שֶׁל יַד וּתְפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ לְגַבֵּי יוֹם וָלַיְלָה וְכֹלָּא חַד. אוֹף הָכָא תְּפִלָּה מְיוּשָׁב לְגַבֵּי תְּפִלָּה שֶׁל יַד לְאַתְקָנָא לָהּ כְּמָה (ד"א כְּמָאן דְּאַתְקִין לְכַלָּה וְקַשִּׁיט לָהּ לְאַעְלָאָה לְחוּפָּה הָכִי נָמֵי מַקְשְׁטִין לָהּ בְּרָזָא דְּרָתִיכָאוּמַשְׁרְיָאָה. יוֹצֵר מְשָׁרְתִים וַאֲשֶׁר מִשְׁרָתָיו וְהָאוֹפַנִּים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ וְכוּלְּהוּ. וְעַל דָּא צְלוֹתָא מְיוּשָׁב. בְּגִין דְּעַאלַת לְגַבֵּיהּ מַלְכָּא עִלָּאָה וְאִיהוּ אָתֵי לְקַבְּלָא לָהּ כְּדֵין אִינּוּן קְיָימִין קָמֵי מַלְכָּא עִלָּאָה דְּהָא כְּדֵין (דְּרָגָא) דְּכוּרְסְיָא אִתְחַבָּר בְּנוּקְבָא וּבְנִין כַּךְ לֹא יַפְסִיק בֵּין נְאוּקָה לַתְּפִלָּה וְגאוּקָה (שמות קנ"ז א') (וּתְפִלָּה תְּרֵין דַּרְגִּין אִינּוּן רָגָא דְּצַדִּי"ק וְצַדִּי"ק יוֹס"ף וְרָחֵי"ל) וּבְנִין דְּבַר נָשׁ קָאִים קָמֵי מַלְכָּא עִלָּאָה נָטַל אַרְבַּע אַמּוֹת לְצְלוֹתֵיהּ וְאוּקְמוּהָ דְּבִשְׁעוֹרָא (ר"א בְּשִׁיעוּרָא) דְּסוּרְסְיָא דְּיוֹצֵר כֻּלָּא. וְכָל מַה דְּאַתְּ בְּסִטְרָא דְּדִכְוּרָא בָּעֵי לֵיהּ לְאִינִישׁ לְמֵיקָם בְּקִיּוּמֵיהּ וְאִזְדַּקַּף (פ"א וְיִזְדַּקַּף) כְּגוֹנָא דָּא בַּד אִיהוּ בָּרֵעַ כְּרַע בְּבָרוּךְ וְכַד אִיהוּ זָקִיף זָקִיף בְּשֵׁם בְּגִין לְאַחֲזָאָה שְׁבָחָא דְּדִכְוּרָא עַל נוּקְבָא:

הלכה פסוקה יוסף־לחק מוסר

חרטב"ם הל' יסודי התורה פ"ח

• כָּל הָעוֹבֵר מִדַּעְתּוֹ בְּלֹא אוֹנֶס עַל אַחַת מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּתוֹרָה בְּשֵׁאט נֶפֶשׁ לְהַכְעִיס וְהָרֵי זֶה מְחַלֵּל אֶת הַשֵּׁם וְלִפְיכָךְ נֶאֱמַר בְּשׁוּבְעַת שֶׁקֶר וְחִלַּלְתָּ אֶת שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי ה'. וְאִם עָבַר בַּעֲשֹׂרֶה מִישְׂרָאֵל הֲרֵי זֶה חִלֵּל אֶת הַשֵּׁם בְּרַבִּים. וְכֵן כָּל הַפּוֹרֵשׁ מַעֲבִירָה אוֹ עֹשֶׂה מִצְוָה לֹא מִפְּנֵי דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא פַּחַד וְלֹא יִרְאָה וְלֹא לְהַקִּישׁ בְּבוד אֶלָּא מִפְּנֵי הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא כְּמִנְיַעַת יוֹסֵף הַצַּדִּיק עַצְמוֹ מֵאֵשֶׁת רַבּוֹ הֲרֵי זֶה מְקַדֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם: • וְיֵשׁ דְּבָרִים אֲחֵרִים שֶׁהֵן בִּכְלַל חִלּוּל הַשֵּׁם וְהוּא שֶׁיַּעֲשֶׂה אוֹתָם אָדָם גָּדוֹל בַּתּוֹרָה וּמְפוּרְסָם בְּחַסִידוּת דְּבָרִים שֶׁהַבְּרִיּוֹת מְרַגְּנִים אַחֲרָיו בְּשֶׁבִילָם. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן עֲבֵירוֹת הֲרֵי זֶה חִלֵּל אֶת הַשֵּׁם. כְּגוֹן שֶׁלָּקַח וְאֵינוֹ נוֹתֵן דְּמֵי הַמֶּקַח לְאֶלְתַּר וְהוּא שֶׁיֵּשׁ לוֹ וְנִמְצְאוּ הַמּוֹכְרִים תּוֹבְעִין וְהוּא מַקְפִּיד. אוֹ שֶׁיִּרְבֶּה בְּשָׂהוֹק אוֹ בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה אֵצֶל עַמֵּי הָאָרֶץ וּבְנֵיהֶן. אוֹ שֶׁהִכְּבִידוּ עִם הַבְּרִיּוֹת אֵינוֹ בָּנַחַת וְאֵינוֹ מְקַבְּלָן בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת אֶלָּא בְּעַל קְטָטָה וְכַעַס וְכֵיוֹצֵא בְּדָבָרִים הָאֵלּוּ הַכֹּל לְפִי גְּדָלּוֹ שֶׁל חָכָם צָרִיךְ שֶׁיְּדַקְדֵּק עַל עַצְמוֹ וְיַעֲשֶׂה לְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין:

טספר הרוקח דף ב' ע"ב

שׁוֹרֶשׁ הָעֲנָוָה מַרְחִיק מִן הַכָּבוֹד בְּמִשָּׁה רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁאָמַר וְנַחְנוּ מַה בְּשָׁלְהֵי פֶּרֶק בְּסוּף גְּדוֹל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּמשֶׁה נֶאֱמַר בְּאַבְרָהָם שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יח) וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר וּבְמשֶׁה כְּתִיב (שמות טז) וְנַחְנוּ מָה לְבַךְ נֶאֱמַר (בפרבר יג) וְהָאִישׁ משֶׁה עָנָו מְאֹד וּבִשְׁלְהֵי פֶּרֶק קַמָּא דְּעֲבוֹדָה זָרָה אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי עֲנָוָה גְּדוֹלָה מִכֻּלָּם דִּכְתִיב (ישעי' סא) רוּחַ ה' אֱלֹהִים עָלַי יַעַן מָשַׁח ה' אוֹתִי לְבַשֵּׂר עֲנָוִים לְבֵית הַסְּדִרִים לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא עֲנָוִים הָא לְמַדְתָּ שֶׁעֲנָוָה גְּדוֹלָה מִכֻּלָּן. אִמְרוּ בְּפִסְקְתָּא מַה שֶּׁעָשְׂתָה חָכְמָה עָמְרָה רִאשׁוֹנָה עָשְׂתָה עֲנָוָה שׁוֹלַיִם לְרַגְלָהּ דִּכְתִיב (תהלים קי"א) רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה' עֵקֶב עֲנָוָה יִרְאַת ה. עֲנָוָה לָשׁוֹן פְּנִיעָה וְשִׁפָּלוּת שֶׁנֶּאֱמַר (בפרבר יב) וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמשֶׁה וְהָאִישׁ משֶׁה עָנָו מְאֹד וְשָׁתַק וְהָיָה כְּנוּעַ בְּלִבּוֹ כְּמוֹ לַעֲנוֹת מִפְּנֵי הַבְּעָה הָיָא רְעָנָה. נִבְזֶה בְּעֵינָיו וְצָנוּעַ וְאֶת הַפָּא וּשְׁפַל רוּחַ וְרוּחַ נִשְׁבָּר וְנִרְדָּף וְרַךְ לֵב וְנִכְנָע רוּחַ כְּשֶׁמְּסַפְּרִים בְּגִנּוּתוֹ יוֹרָה לְבוֹרֵא עַל אֲשֶׁר נוֹדַע לָעוֹלָם מֵעֵט מֵחֲרָפָתוֹ לְיַיְפְּרוֹ וּלְהוֹכִיחוֹ כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּב וְאִם מֵטִיב לוֹ הַבּוֹרֵא יִשְׁפּוֹל בְּעֵינָיו מֵרֹאשׁוֹ שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לְגַאֲוָה מֵמֶנּוּ וְיִכָּשֵׁל וְאִם יִהְיֶה עָשִׁיר יָשַׁם חוֹבַת הַבּוֹרֵא מִמֶּנּוּ כִּי אֵינוֹ יוֹדֵעַ מָתַי יִכָּלֶה הַמָּמוֹן וְלֹא יַתְנֶאָה:

ליל ששי

צרוף יְהוָה

יְהוָה | אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לָקָחַנִי מִבֵּית אָבִי

ומארץ

רש"י

(ז) ה' אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי. ולא אמר ואלהי הארץ ולמעלה אמר ואביך וגו'. אמר לו הקב"ה הוא אלהי השמים ואלהי הארץ שהרגלתיו

וּמֵאַרְצִי מוֹלַדְתִּי וַאֲשֶׁר דִּבֶּר־לִי וַאֲשֶׁר נִשְׁבַּע־לִי
לֵאמֹר לְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת הוּא יִשְׁלַח
מַלְאָכוֹ לְפָנֶיךָ וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה לִבְנִי מִשָּׁם: יי אֲדָהָא
דְּשָׁטָא דִּי דַּבְּרַנִי מִבֵּית אַבָּא וּמֵאַרְעָא יַלּוּדוּתִי וְדִי מַלֵּל לִי וְדִי קַיֵּם לִי
לְמֵימַר לִזְרַע אֶתֵּן יַת אַרְעָא הָדָא הוּא יְשַׁלַּח מַלְאֲכֵהּ קֳדָמָךְ וְתִסַּב אִתְּתָא
לִבְרִי מִתַּמָּן: ח וְאִם־לֹא תֹאבֶה הָאִשָּׁה לָלֶכֶת אַחֲרֶיךָ
וְנִקֵּיתָ מִשְּׁבֻעָתִי זֹאת רַק אֶת־בְּנִי לֹא תָשֵׁב שָׁמָּה:
וְאִם לָא תֵיבֵי אִתְּתָא לְמֵיתֵי בַּתְרָךְ וְתֶהֱוֵי זַכְּאָה מִמּוֹמָתִי דָּא לְחוֹד יַת בְּרִי
לָא תְתֵיב לְתַמָּן. ט וַיָּשֶׂם הָעֶבֶד אֶת־יָדוֹ תַּחַת יֶרֶךְ אַבְרָהָם
אֲדֹנָיו וַיִּשָּׁבַע לוֹ עַל־הַדָּבָר הַזֶּה: וְשַׁוִּי עַבְדָּא יַת יְדֵהּ תְּחוֹת
יַרְכָּא דְּאַבְרָהָם רִבּוֹנֵהּ וְקַיֵּם לֵהּ עַל פִּתְגָמָא הָדֵין: שלישי וַיִּקַּח
הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גְמַלִּים מִגְּמַלֵּי אֲדֹנָיו וַיֵּלֶךְ וְכָל־טוּב
אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־אֲרַם נַהֲרַיִם אֶל־עִיר נָחוֹר:
וּדְבַר עַבְדָּא עֲשָׂרָא גַּמְלִין מִגַּמְלֵי רִבּוֹנֵהּ וַאֲזַל וְכָל שַׁפַּר רִבּוֹנֵהּ בִּידֵהּ וְקָם

ואזל

רש"י

שהרגלתיו בפי הבריות לפי כשלקחני מבית אבי סיס אלהי השמים ולא אלהי הארץ שלא היו בתי עובדי כוכבים כו ושמו סיס רגיל בארץ: מבית אבי מארץ: ומארץ מולדתי. מאור כשדים: ואשר דבר לי. לעדכי כמו שאר דבר עלי. וכן כל לי ולו ולהם הסמוכים אצל דבור מפורשים בלשון על. ותרגום שלהם (רלמו שדרך התרגום להשתמש למ"ד במקום בעבור וק"ל) עלי עלוהי עליהון שאין נופל אצל דבור ל' לי ולו ולהם אלא אלי אליו אליהם ותרגום שלהם עמי עמיה עמהון אבל אצל אמירה נופל ל' לי ולו ולהם: ואשר נשבע לי. בין הכתרים: (ח) ונקית משבועתי וגו'. וקא"ו אתה מבטיח עכו"ם אזכול וממרח (קידושין נ"ח): רק את בני וגו'. רק מישוע הוא בני אינו חוזר אבל יעקב בן בני סיפו לחזור: (י) מגמלי אדוניו. (ב"ר) נכרין היו משאר גמלים יולאין זמומין מפני הגזל שלא ירעו בשדות אחרים: וכל טוב אדניו בידו. (ב"ר) שטר מתנה כתב ליצחק על כל אשר לו כדי שיקפלו לאלוה לו בתס: ארם נהרים. בין שתי נהרות יושבת:

ויברך

וְאַזַל לֵיהּ אָדָם דִּי עַל פְּרָת לְקַרְתָּא דְנָחוֹר׃ יא וַיַּבְרֵךְ הַגְמַלִּים מִבְּחוּץ
לָעִיר אֶל־בְּאֵר הַמַּיִם לְעֵת עֶרֶב לְעֵת צֵאת הַשֹּׁאֲבֹת׃
וַאֲשְׁרֵי גַּמְלַיָּא מִבָּרָא לְקַרְתָּא לִבְאֵרָא דְמַיָּא לְעִדַּן רַמְשָׁא לְעִדַּן דְּנַפְקָן
מַלְיָתָא׃ יב וַיֹּאמַר | יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנִי אַבְרָהָם הַקְרֵה־
נָא לְפָנַי הַיּוֹם וַעֲשֵׂה־חֶסֶד עִם אֲדֹנִי אַבְרָהָם׃ וַאֲמַר יְיָ
אֱלָהָהּ דְּרִבּוֹנִי אַבְרָהָם זַמֵּן קֳדָמַי יוֹמָא דֵין וְעֲבַד טִיבוּ עִם רִבּוֹנִי
אַבְרָהָם׃ יג הִנֵּה אָנֹכִי נִצָּב עַל־עֵין הַמָּיִם וּבְנוֹת אַנְשֵׁי
הָעִיר יֹצְאֹת לִשְׁאֹב מָיִם׃ הָא אֲנָא קָאֵם עַל עֵינָא דְמַיָּא וּבְנָת
אֱנָשֵׁי קַרְתָּא נַפְקָן לְמִמְלֵי מַיָּא׃ יד וְהָיָה הַנַּעֲרָ* אֲשֶׁר אֹמַר
אֵלֶיהָ הַטִּי־נָא כַדֵּךְ וְאֶשְׁתֶּה וְאָמְרָה שְׁתֵה וְגַם־גְּמַלֶּיךָ
אַשְׁקֶה אֹתָהּ הֹכַחְתָּ לְעַבְדְּךָ לְיִצְחָק וּבָהּ אֵדַע כִּי־
עָשִׂיתָ חֶסֶד עִם־אֲדֹנִי׃ וּתְהֵי עוֹבְדְתָּא דְּאֵימַר לַהּ אַרְכִּינִי כְּעַן
קוּלְתִיךְ וְאֶשְׁתֵּי וְתֵימַר אֶשְׁתְּ וְאַף גַּמְלָךְ אַשְׁקֵי עַד דִּי זַמְנַתָּא לְעַבְדָּךְ לְיִצְחָק
וּבַהּ אִדַּע אֲרֵי עֲבַדְתְּ טִיבוּ עִם רִבּוֹנִי׃ טו וַיְהִי־הוּא טֶרֶם כִּלָּה
לְדַבֵּר וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת אֲשֶׁר יָלְדָה לִבְתוּאֵל בֶּן־
מִלְכָּה אֵשֶׁת נָחוֹר אֲחִי אַבְרָהָם וְכַדָּהּ עַל־שִׁכְמָהּ׃
וַהֲוָה הוּא עַד לָא שֵׁיצֵי לְמַלָּא וְהָא רִבְקָה נְפָקַת דְּאִתְיְלִידַת לִבְתוּאֵל בַּר
מִלְכָּא אִתַּת נָחוֹר אֲחוּהִי דְּאַבְרָהָם וְקוּלְתַהּ עַל כַּתְפַּהּ׃ טז וְהַנַּעֲרָ
טֹבַת מַרְאֶה מְאֹד בְּתוּלָה וְאִישׁ לֹא יְדָעָהּ וַתֵּרֶד

* הנערה קרי. והנערה קרי.

העינה

רש"י

(יא) ויברך הגמלים. כרגיש: (יד) אותה הוכחת. רחויה היא לו שתהא גומלת חסדים וכד' ליכנס בביתו של אברהם ולסון הוכחת בירכת תפרוזים"ט בלעז (דות החזוק בעסעדען): ובה אדע. לסון תחנה הודע לי בה כי עשית חסד לא תהיה ממשפחתו והוגנת לו לדע כי עשית חסד (כ"ר): (טז) בתולה. ממקום בתולים (כ"ר): ואיש לא ידעה. שלא כדרכה לפי שבנות הנכריים היו מסמרות מקום בתוליהן ומפקירות עצמן ממקום לחבר העיד על זו שנקייה מכל: וירץ העבד לקראתה. לפי שרואה שעלו המים לקראתה (כ"ר): הגמיאיני נא. לסון גמיעה הומיי"ר בלעז פלוקקען

הָעִינָה וְתִכְלָא כַּדָּהּ וְתֵעַל׃ וְעוֹלֶמְתָּא שַׁפִּירַת חֵזוּ (ני׳ שַׁפִּירָא
עֲלֶחֱזוּ) לַחֲדָא פִּתְלְתָּא וּגְבַר לָא יְדַעָה וְנָחַתַת לְעֵינָא וּמְלַת קוּלְתַהּ וְסָלְקַת׃
יז וַיָּרָץ הָעֶבֶד לִקְרָאתָהּ וַיֹּאמֶר הַגְמִיאִינִי נָא מְעַט־
מַיִם מִכַּדֵּךְ׃ וּרְהַט עַבְדָּא לְקַדְמוּתַהּ וַאֲמַר אַשְׁקִינִי (ני׳ אַטְעִמְנִי)
כְּעַן זְעִיר מַיָּא מִקוּלְתִיךְ׃ יח וַתֹּאמֶר שְׁתֵה אֲדֹנִי וַתְּמַהֵר
וַתֹּרֶד כַּדָּהּ עַל־יָדָהּ וַתַּשְׁקֵהוּ׃ וַאֲמָרַת אֶשְׁתְּ רַבּוֹנִי וְאַחֵיאַת
וְאַחֵיתַת קוּלְתַהּ עַל יְדַהּ וְאַשְׁקֵתֵהּ׃ יט וַתְּכַל לְהַשְׁקֹתוֹ וַתֹּאמֶר
גַּם לִגְמַלֶּיךָ אֶשְׁאָב עַד אִם־כִּלּוּ לִשְׁתֹּת׃ וְשֵׁי צַיַת
לְאַשְׁקוּיוּתֵהּ וַאֲמָרַת אַף לִגְמָלָיִךְ אַמְלִי עַד דִּי סַפָּקוּן לְמִשְׁתֵּי׃ כ וַתְּמַהֵר
וַתְּעַר כַּדָּהּ אֶל־הַשֹּׁקֶת וַתָּרָץ עוֹד אֶל־הַבְּאֵר לִשְׁאֹב
וַתִּשְׁאַב לְכָל־גְּמַלָּיו׃ וְאוּחַיַת וּנְפָצַת קוּלְתַהּ לְבֵית שַׁקְיָא וּרְהָטַת
עוֹד לְבֵירָא לְמִמְלֵי וּמְלַת לְכָל גַּמְלוֹהִי׃ כא וְהָאִישׁ מִשְׁתָּאֵה לָהּ
מַחֲרִישׁ לָדַעַת הַהִצְלִיחַ יְהוָה דַּרְכּוֹ אִם־לֹא׃

ונברא

רש״י

(שלוקטן שלירפען)׃ (יח) ותורד כדה. מעל שכמה ׃ (יט) עד אם כלו. הרי אם
משמש בלשון אחר ׃ אם כלו. ת״ח די ספקן זו היא גמר שתייתן כשבאתי די ספוקי ׃
(כ) ותער. לשון נפילה והרבה יש כל׳ משנה המערה מכלי אל כלי ובמקרא יש לו דומה.
(תהלים קמח) אל תער נפשי (יחזקאל נג) אחר הערה למות נפשו ׃ השקת. אבן מלוטה
שמוזגים בה הגמלים ׃ (כא) משתאה. לשון שתיה כמו שאו ערים תשאנה שממה
(ישעיה ו) ׃ משתאה. משתומם ומתבהל על שרואה דברו קרוב להצליח אבל איני יודע
אם מאשפתא לברשם היא אם לאו. ואל תתמה בתי״ו של משתאה שאין לך תיבה שתחלת
יסודה שי״ן ומדברת בלשון מתפעל שאין תי״ו מפרידה בין שתי לותיותיה של עיקר היסוד
כגון משתחה מגזרת שחת מתולל (ישעיה נט) מגזרת שולל ויבחומס(שם סז) מגזרת
שממה, (מיכה ו) ויאמר חקות עמרי מגזרת ויאמר לקח כהן משתחה מגזרת
השחה וכשם שתחה מולא לשון מחשוב בחדש בנחל ונחלם ובעל מחשבות
כמו (איוב יח) על יומו נאמו לחרוצים (ירמיה ג) שומו שמים (דניאל ד) לחשוחם
כשעה חדא כך תפרש לשון שתיה בחדש בחול ובעל מחשבות ואוקלוס תרגם
לשון שתיה וגברא תהי טוהא ושומד במקום אחד לרחות ההצליח ה׳ דרכו
ואין לתרגם שתי שהרי אינו לשון שתיה שאין לו״ך נופלת בלשון שתיה ׃ משתאה
לה. מחשומם עליה כמו (לעיל כ) למדי לי אחי הוא וכמו (לקמן כו) ויאמרו הגמי

המקום

וְנִבְרָא שֵׁם בַּת מְתַתְבֵּל שֶׁתִּיק לְמִידַע הַאֲצְלַח יְיָ אֲרַחֵהּ אִם לָא׃
כב וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלּוּ הַגְּמַלִּים לִשְׁתּוֹת וַיִּקַּח הָאִישׁ נֶזֶם
זָהָב בֶּקַע מִשְׁקָלוֹ וּשְׁנֵי צְמִידִים עַל־יָדֶיהָ עֲשָׂרָה זָהָב
מִשְׁקָלָם׃ וַהֲוָה כַּד סַפִּיקוּ גַּמְלַיָּא לְמִשְׁתֵּי וּנְסִיב גַּבְרָא קְדָשָׁא דְּדַהֲבָא
תִּקְלָא מַתְקְלֵהּ וּתְרֵין שִׁירִין עַל יְדָהָא מַתְקַל עֲשַׂר סְלָעִין דְּדַהֲבָא מַתְקַלְהוֹן׃
כג וַיֹּאמֶר בַּת־מִי אָתְּ הַגִּידִי נָא לִי הֲיֵשׁ בֵּית־אָבִיךְ
מָקוֹם לָנוּ לָלִין׃ וַאֲמַר בַּת מַן אַתְּ חַוִּי כְעַן לִי הַאִית בֵּית אֲבוּךְ אֲתַר
דְּשַׁר לָנָא לְמָבָת׃ כד וַתֹּאמֶר אֵלָיו בַּת־בְּתוּאֵל אָנֹכִי בֶּן־
מִלְכָּה אֲשֶׁר יָלְדָה לְנָחוֹר׃ וַאֲמַרַת לֵהּ בַּת בְּתוּאֵל אֲנָא בַּר מִלְכָּה
דְּיָלְדַת לְנָחוֹר׃ כה וַתֹּאמֶר אֵלָיו גַּם־תֶּבֶן גַּם־מִסְפּוֹא
רַב עִמָּנוּ גַּם־מָקוֹם לָלוֹן׃ וַאֲמַרַת לֵהּ אַף תִּבְנָא אַף כְּסָתָא בַּגְוָי
עִמָּנָא אַף אֲתַר דְּשַׁר לְמָבָת׃ כו וַיִּקֹּד הָאִישׁ וַיִּשְׁתַּחוּ לַיהוָה׃
וּבָרַע גַּבְרָא וּסְגִיד קֳדָם יְיָ׃ רביעי כז וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי
אֲדֹנִי אַבְרָהָם אֲשֶׁר לֹא־עָזַב חַסְדּוֹ וַאֲמִתּוֹ מֵעִם
אֲדֹנִי אָנֹכִי בַּדֶּרֶךְ נָחַנִי יְהוָה בֵּית אֲחֵי אֲדֹנִי׃ וַאֲמַר
בְּרִיךְ יְיָ אֱלָהָא דְּרִבּוֹנִי אַבְרָהָם דְּלָא מְנַע טִיבוּתֵהּ וְקוּשְׁטֵהּ מִן רִבּוֹנִי
אֲנָא בְּאוֹרַח תַּקָּנָא דַּבְּרַנִי יְיָ בֵּית אָחוֹהִי דְּרִבּוֹנִי׃ כח וַתָּרָץ הַנַּעֲרָ

* הנערה קרי. ותגד

רש"י

המקוש לחמתו: (כב) בקע רמז לשקלי יבראל בקע לגלגלת: ושני צמידים. רמז לשני לוחות מלומדות: עשרה זהב משקלם. רמז לעשרת הדברות שבהן: (כג) ויאמר בת מי את. לאחר שנתן לה שלש לפי שהיה בטוח בזכותו של אברהם שהלליה הקב"ה דרכו: ללין. ליטה לחמת. לין שם דבר והיא אמרה ללין כמה ליטות (אחה יכול ללון בגללו): (כד) בת בתואל. הסיבתו של רחמן רחמן ושל לחמרן לחמרן: (כה) מספוא. כל מאכל הגמלים קרוי מספוא בגון (ב"ר כגון עלה) תבן וסטורי: (כז) בדרך. דרך המזמן דרך היסר בחותו דרך שהייתי לריך וכן כל בי"ת ולמ"ד וה"ל המשמשים ברחש התיבה ונקודים בפת"ח מדבריס בדבר הפשוט שמזכר כבר במקום אחר לו שהוא מבולר ומיכר בחיזו הוא מדבר: (כח) לבית אמה. דרך הנשים היתה להיות לפן

וַתַּגֶּד לְבֵית אִמָּהּ כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ וְרִבְקָה עוֹלְתָא וְתַיְיאַ·
לְבֵית אִמַּהּ כְּפִתְגָּמַיָּא הָאִלֵּין׃ כט וּלְרִבְקָה אָח וּשְׁמוֹ לָבָן וַיָּרָץ
לָבָן אֶל־הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל־הָעָיִן׃ וּלְרִבְקָה אָחָא וּשְׁמֵהּ לָבָן
וּרְהַט לָבָן לְוָת גַּבְרָא לְבָרָא לְוָת עֵינָא׃ ל וַיְהִי | כִּרְאֹת אֶת־
הַנֶּזֶם וְאֶת־הַצְּמִדִים עַל־יְדֵי אֲחֹתוֹ וּכְשָׁמְעוֹ אֶת־
דִּבְרֵי רִבְקָה אֲחֹתוֹ לֵאמֹר כֹּה־דִבֶּר אֵלַי הָאִישׁ וַיָּבֹא
אֶל־הָאִישׁ וְהִנֵּה עֹמֵד עַל־הַגְּמַלִּים עַל־הָעָיִן׃ וַהֲוָה כַּד
חֲזָא יַת קְדָשָׁא וְיַת שִׁירָיָא עַל יְדֵי אֲחָתֵהּ וְכַד שְׁמַע יַת פִּתְגָּמֵי רִבְקָה
אֲחָתֵהּ לְמֵימַר כְּדֵין מַלֵּיל עִמִּי גַּבְרָא וַאֲתָא לְוָת גַּבְרָא וְהָא קָאֵם עִלְּוֵי נְמַלַיָּא
עַל עֵינָא׃ לא וַיֹּאמֶר בּוֹא בְּרוּךְ יְהוָה לָמָּה תַעֲמֹד בַּחוּץ
וְאָנֹכִי פִּנִּיתִי הַבַּיִת וּמָקוֹם לַגְּמַלִּים׃ וַאֲמַר עוֹל בְּרִיכָא דַיְיָ
לָמָא אַתְּ קָאֵם בְּבָרָא וַאֲנָא פַּנֵּיתִי בֵּיתָא וַאֲתַר פָּשַׁר לִנְמַלַיָּא׃ לב וַיָּבֹא
הָאִישׁ הַבַּיְתָה וַיְפַתַּח הַגְּמַלִּים וַיִּתֵּן תֶּבֶן וּמִסְפּוֹא
לַגְּמַלִּים וּמַיִם לְרָחֹץ רַגְלָיו וְרַגְלֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ׃
וְעַל גַּבְרָא לְבֵיתָא וּשְׁרָא גַּמְלַיָּא וְיַהֲב תִּבְנָא וְכִסְתָּא לִנְמַלַיָּא וּמַיָּא לְאַסְחָאָה
רַגְלוֹהִי וְרַגְלֵי גַּבְרַיָּא דְּעִמֵּהּ׃

יום ששי תורה

יי להשלים כל דסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום
כל חסדרה ותרגום והפטרה׃

לג וַיִּישֶׂם לְפָנָיו לֶאֱכֹל וַיֹּאמֶר לֹא אֹכַל עַד אִם־דִּבַּרְתִּי

י ויושם קרי. דברי

בית ליכב כו למלאכתן ואין הכתם מגדת מלא לאמה׃ (כט) וירץ. למה לך
ועל מה לך ויכי כרחות תם הגוס תמר עסיר הוא זה וגתן עיניו בממון׃
(ל) על הגמלים. לשמרן כמו (לעיל יח) והוא עומד עליהם לשמשם׃ (לא) פניתי
הבית. מעבודת תגילים (ב"ר)׃ (לב) ויפתח. הסיר זמם שלהם שהיה סותם
את פיהם שלא ירעו בדרך בשדות תחריס (ב"ר)׃ (לג) עד אם דברתי. הרי
תם

דְּבָרָי וַיֹּאמֶר דַּבֵּר׃ וְשַׁוְיוּהּ קַדְמוֹהִי לְמֵיכַל וַאֲמַר לָא אֵיכוּל עַד
דַּאֲמַלֵּל פִּתְגָמַי וַאֲמַר מַלֵּל׃ לד וַיֹּאמֶר עֶבֶד אַבְרָהָם אָנֹכִי׃
וַאֲמַר עַבְדָּא דְאַבְרָהָם אֲנָא׃ לה וַיהוָה בֵּרַךְ אֶת־אֲדֹנִי מְאֹד
וַיִּגְדָּל וַיִּתֶּן־לוֹ צֹאן וּבָקָר וְכֶסֶף וְזָהָב וַעֲבָדִם וּשְׁפָחֹת
וּגְמַלִּים וַחֲמֹרִים׃ וַיְבָרֵךְ יְיָ יָת רִבּוֹנִי לַחֲדָא וּרְבָא וְיַהֲבֵ לֵהּ עָאן
וְתוֹרִין וּכְסַף וּדְהַב וְעַבְדִין וְאַמְהָן וְגַמְלִין וַחֲמָרִין׃ לו וַתֵּלֶד שָׂרָה
אֵשֶׁת אֲדֹנִי בֵּן לַאדֹנִי אַחֲרֵי זִקְנָתָהּ וַיִּתֶּן־לוֹ אֶת־כָּל־
אֲשֶׁר־לוֹ׃ וְיָלֵדַת שָׂרָה אִתַּת רִבּוֹנִי בַּר לְרִבּוֹנִי בָּתַר דְּסֵיבַת וְיַהֲבֵ לֵהּ
יָת כָּל דִּי לֵהּ׃ לז וַיַּשְׁבִּעֵנִי אֲדֹנִי לֵאמֹר לֹא־תִקַּח אִשָּׁה
לִבְנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אָנֹכִי יֹשֵׁב בְּאַרְצוֹ׃
וְקָיֵם עָלַי רִבּוֹנִי לְמֵימַר לָא תִּסַּב אִתְּתָא לְבְרִי מִבְּנָת כְּנַעֲנָאֵי דִּי אֲנָא יָתֵב
בְּאַרְעֵהּ׃ לח אִם־לֹא אֶל־בֵּית־אָבִי תֵּלֵךְ וְאֶל־מִשְׁפַּחְתִּי
וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה לִבְנִי׃ אֱלָהֵן לְבֵית אֲבָא תְּזֵיל וּלְזַרְעִיתִי וְתִסַּב
אִתְּתָא לְבְרִי׃ לט וָאֹמַר אֶל־אֲדֹנִי אֻלַי לֹא־תֵלֵךְ הָאִשָּׁה
אַחֲרָי׃ וַאֲמָרִית לְרִבּוֹנִי מְאִים לָא תֵּיתֵי אִתְּתָא בַּתְרָי׃ מ וַיֹּאמֶר
אֵלַי יְהוָה אֲשֶׁר־הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנָיו יִשְׁלַח מַלְאָכוֹ אִתָּךְ
וְהִצְלִיחַ דַּרְכֶּךָ וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה לִבְנִי מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּמִבֵּית
אָבִי׃ וַאֲמַר לֵי יְיָ דִּי פָּלַחְתִּ קֳדָמוֹהִי יְשַׁלַּח מַלְאָכֵהּ עִמָּךְ וְיַצְלַח אָרְחָךְ

ותסב

סס מכאן בלבון תסר ובלעזן כי כמו (לקמן מט) טד כי יבא סילה וז"ס חז"ל כי מכאן כד' לשונות והלאחד לי והוא סס : (לו) ויתן לו את כל אשר לו. סטר מתנה הרחה להס : (לז) לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני. סס לח תלך תמילה אל בית אבי ואל תאבה ללכת אחריך : (לט) אולי לא תלך האשה. אלי כתיב בת היתה לו לאליעזר והיה מחזר למצוא טילה שיאמר לו תברכס לפנות אליו להשיאו בהו אמר לו תברכס בני ברוך ותתב

תרוך

וְחַסַּב אִתְּתָא לְבְרִי מִזַּרְעִיתִי וּמִבֵּית אַבָּא: מא אָז תִּנָּקֶה מֵאָלָתִי
כִּי תָבוֹא אֶל־מִשְׁפַּחְתִּי וְאִם־לֹא יִתְּנוּ לָךְ וְהָיִיתָ נָקִי
מֵאָלָתִי: בְּבֵן תְּחֵי זַבֵּי (נ"י זַבָּא) מְמוֹמָתִי אֲרֵי תְּהַךְ לְזַרְעִיתִי וְאִם לָא
יִתְּנוּן לָךְ וּתְחֵי זַבֵּי מְמוֹמָתִי: מב וָאָבֹא הַיּוֹם אֶל־הָעַיִן וָאֹמַר
יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנִי אַבְרָהָם אִם־יֶשְׁךָ־נָא מַצְלִיחַ דַּרְכִּי
אֲשֶׁר אָנֹכִי הֹלֵךְ עָלֶיהָ: וְאָתֵית (נ"י וַאֲתֵיתִי) יוֹמָא דֵּין לְעֵינָא
וַאֲמָרִית יְיָ אֱלָהָא דְּרִבּוֹנִי אַבְרָהָם אִם אִית בְּעַן רַעֲוָא קֳדָמָךְ לְאַצְלָחָא
אָרְחִי דִּי אֲנָא אָזֵל עֲלַהּ: מג הִנֵּה אָנֹכִי נִצָּב עַל־עֵין הַמָּיִם
וְהָיָה הָעַלְמָה הַיֹּצֵאת לִשְׁאֹב וְאָמַרְתִּי אֵלֶיהָ הַשְׁקִינִי־
נָא מְעַט־מַיִם מִכַּדֵּךְ: הָא אֲנָא קָאֵם עַל עֵינָא דְמַיָּא וִיהֵי
עוּלֲמְתָא דְּתִפּוֹק לְמִמְלֵי וְאֵימַר לַהּ אַשְׁקִינִי כְּעַן זְעִיר מַיָּא מִכּוּתִיךְ:
מד וְאָמְרָה אֵלַי גַּם־אַתָּה שְׁתֵה וְגַם לִגְמַלֶּיךָ אֶשְׁאָב
הִוא הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־הֹכִיחַ יְהוָה לְבֶן־אֲדֹנִי: וְתֵימַר לִי אַף
אַתְּ אֵשְׁתֵּי וְאַף לְגַמְלָיִךְ אַמְלִי הִיא אִתְּתָא דְּזַמֵּין יְיָ לְבַר רִבּוֹנִי:
מה אֲנִי טֶרֶם אֲכַלֶּה לְדַבֵּר אֶל־לִבִּי וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת
וְכַדָּהּ עַל־שִׁכְמָהּ וַתֵּרֶד הָעַיְנָה וַתִּשְׁאָב וָאֹמַר אֵלֶיהָ
הַשְׁקִינִי נָא: אֲנָא עַד לָא שֵׁיצֵיתִי לְמַלָּא בְּלִבִּי וְהָא רִבְקָה נְפָקַת
וְקוּלְתַהּ עַל כַּתְפַּהּ וּנְחָתַת לְעֵינָא וּמְלַת וַאֲמָרִית לַהּ אַשְׁקִינִי כְּעַן:
מו וַתְּמַהֵר וַתּוֹרֶד כַּדָּהּ מֵעָלֶיהָ וַתֹּאמֶר שְׁתֵה וְגַם־

מלוי ואין לחוש מדקא בעי: (מב) ואבא היום. היום יצאתי והיום בא אלו מקום שקפלה לו הארץ לאמר רבי אחא יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורגמן של בנים שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה: (מד) גם אתה. גם לרבות אנשים שעמו: היכית. בירר והודיע וכן כל הוכחה שבמקרא ברור דבר: (מה) טרם אכלה. טרם שאני מכלה וכן כל לשון הווה פעמים שהוא מדבר בלשון עבר כמו טרם כליתי ופעמים שהוא מדבר בלשון עתיד כמו (לעיל ט) כי אמר אינו הרי לשון עבר. ככה יעשה אינו הרי לי עתיד ופי' שניהם לשון

גְּמַלֶּיךָ אַשְׁקֶה וָאֵשֶׁת וְגַם הַגְּמַלִּים הַשְׁקֵתָה: וְאוֹחֵאת
וַאֲחֵיתַת קוֹלְתַהּ כְּנַהּ וַאֲמַרַת אֵשְׁתְּ וַאף גַּמְלָיִךְ אַשְׁקִי וְשַׁתֵּיתִי וְאַף גַּמְלַיָּא
אַשְׁקִיאַת: מז וָאֶשְׁאַל אֹתָהּ וָאֹמַר בַּת־מִי אַתְּ וַתֹּאמֶר
בַּת־בְּתוּאֵל בֶּן־נָחוֹר אֲשֶׁר יָלְדָה־לּוֹ מִלְכָּה וָאָשִׂם
הַנֶּזֶם עַל־אַפָּהּ וְהַצְּמִידִים עַל־יָדֶיהָ: וְשָׁאֵילִית יָתַהּ וַאֲמַרִית
בַּת מָן אַתְּ וַאֲמַרַת בַּת בְּתוּאֵל בַּר נָחוֹר דְּיָלְדַת לַהּ מִלְכָּה וְשַׁוֵּיתִי קְדָשָׁא
עַל אַפַּהּ וְשֵׁרַיָא עַל יָדַהָא: מח וָאֶקֹּד וָאֲשְׁתַּחֲוֶה לַיהוָה
וָאֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנִי אַבְרָהָם אֲשֶׁר הִנְחַנִי
בְּדֶרֶךְ אֱמֶת לָקַחַת אֶת־בַּת־אֲחִי אֲדֹנִי לְבְנוֹ: וְכְעִית
וְסַגְדִית קֳדָם יְיָ וּבָרְכִית יָת יְיָ אֱלָהֵהּ דְּרִבּוֹנִי אַבְרָהָם דְּדַבְּרָנִי בְּאוֹרַח
קְשׁוֹט לְמִסַּב יָת בַּת אֲחוּהִי דְּרִבּוֹנִי לִבְרֵהּ: מט וְעַתָּה אִם־יֶשְׁכֶם
עֹשִׂים חֶסֶד וֶאֱמֶת אֶת־אֲדֹנִי הַגִּידוּ לִי וְאִם־לֹא הַגִּידוּ
לִי וְאֶפְנֶה עַל־יָמִין אוֹ עַל־שְׂמֹאל: וּכְעַן אִם אִיתֵיכוֹן עָבְדִין
טִיבוּ וּקְשׁוֹט עִם רִבּוֹנִי חַוּוֹ לִי וְאִם לָא חַוּוֹ לִי וְאֶתְפְּנֵי עַל יַמִּינָא אוֹ עַל
שְׂמָאלָא: נ וַיַּעַן לָבָן וּבְתוּאֵל וַיֹּאמְרוּ מֵיְהוָה יָצָא הַדָּבָר
לֹא נוּכַל דַּבֵּר אֵלֶיךָ רַע אוֹ־טוֹב: וְאָתִיב לָבָן וּבְתוּאֵל
וַאֲמַרוּ מִן קֳדָם יְיָ נְפַק פִּתְגָמָא לֵית אֲנַחְנָא יָכְלִין לְמַלָּלָא עִמָּךְ בִּישׁ אוֹ טָב:
נא הִנֵּה רִבְקָה לְפָנֶיךָ קַח וָלֵךְ וּתְהִי אִשָּׁה לְבֶן אֲדֹנֶיךָ
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: הָא רִבְקָה קֳדָמָךְ דַּבַּר וְאֵיזִיל וּתְהֵי אִתְּתָא לְבַר

רבונך

ל' הוסף כי לומר היה ליוצ לולי חטאו בני וגו' והיה עומס כך: (מז) ואשאל ואשים. שנה הכתוב סברי הוא תחלה נתן ואח"כ שאל שלא יתפשוטו כדבריו ויאמרו היאך נתת לה ועדיין היאך יודע מי היא: (מט) על ימין, מבנות ישמעאל: על שמאל. מבנות לוט שהיו יושב למאלו של אברהם (נ"ר) (נ) ויען לבן ובתואל. רמז היה לו ע"י תשובת דבר רע ולו ע"י תשובת דבר הגון לפי

רִבּוֹנָךְ פְּמָא דִּי מַלֵּל יְיָ׃ נב וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע עֶבֶד אַבְרָהָם
אֶת־דִּבְרֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְעָה לַיהוָה׃ וְהָוָה בַּד שְׁמַע עַבְדָּא
דְּאַבְרָהָם יָת פִּתְגָמֵיהוֹן וּסְגִד עַל אַרְעָא קֳדָם יְיָ׃ חמישי נג וַיּוֹצֵא
הָעֶבֶד כְּלֵי־כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב וּבְגָדִים וַיִּתֵּן לְרִבְקָה
וּמִגְדָּנֹת נָתַן לְאָחִיהָ וּלְאִמָּהּ׃ וְאַפֵּק עַבְדָּא מָנִין דְּכַסַף וּמָנִין
דְּדַהַב וּלְבוּשִׁין וְיָהַב לְרִבְקָה וּמִגְדָּנִין יְהַב לַאֲחוּהָא וּלְאִמַּהּ׃ נד וַיֹּאכְלוּ
וַיִּשְׁתּוּ הוּא וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־עִמּוֹ וַיָּלִינוּ וַיָּקוּמוּ בַבֹּקֶר
וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֻנִי לַאדֹנִי׃ וַאֲכַלוּ וּשְׁתִיאוּ הוּא וּגוּבְרַיָּא דִּי עִמֵּהּ וּבָתוּ
וְקָמוּ בְצַפְרָא וַאֲמַר שַׁלְּחוּנִי לְוָת רִבּוֹנִי׃ נה וַיֹּאמֶר אָחִיהָ וְאִמָּהּ
תֵּשֶׁב הַנַּעֲרָ אִתָּנוּ יָמִים אוֹ עָשׂוֹר אַחַר תֵּלֵךְ׃ וַאֲמַר
אַחוּהָ וְאִמַּהּ תִּתֵּיב עוּלֵמְתָּא עִמָּנָא עִדָּן כְּעִדָּן אוֹ עַשְׂרָא יַרְחִין כְּתַר כֵּן
תֵּיזִיל׃ נו וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַל־תְּאַחֲרוּ אֹתִי וַיהוָה הִצְלִיחַ
דַּרְכִּי שַׁלְּחוּנִי וְאֵלְכָה לַאדֹנִי׃ וַאֲמַר לְהוֹן לָא תְאַחֲרוּן יָתִי וַיְיָ
אַצְלַח אָרְחִי שַׁלְּחוּנִי וְאֵיזֵל לְוָת רִבּוֹנִי׃ נז וַיֹּאמְרוּ נִקְרָא לַנַּעֲרָ
וְנִשְׁאֲלָה אֶת־פִּיהָ׃ וַאֲמַרוּ נְקָבֵי לְעוּלֵמְתָּא וְנִשְׁמַע מַה דְּהִיא אָמְרָה׃
נח וַיִּקְרְאוּ לְרִבְקָה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הֲתֵלְכִי עִם־
הָאִישׁ הַזֶּה וַתֹּאמֶר אֵלֵךְ׃ וּקְרוֹ לְרִבְקָה וַאֲמַרוּ
לַהּ הֲתֵיזִלִי עִם גַּבְרָא הָדֵין וַאֲמָרַת אֵיזֵל׃ נט וַיְשַׁלְּחוּ אֶת־
רִבְקָה אֲחֹתָם וְאֶת־מֵנִקְתָּהּ וְאֶת־עֶבֶד

* הנערה קרי * לנערה קרי רש"י אברהם

לפי סניכר סמ' יש"ו הדבר לפי דכריך סזימנה לך (ב"ר): (נב) וישתחו ארצה מכאן סמידים של בסורה טובה (ב"ר): (נג) ומגדנות. ל' מגדים סהביא עמו מיני פירות של ג"י: (נד) וילינו. כל לינה בסמקרא לינת לילה אחד: (נה) ויאמר אחיה ואמה. ובתוספ' סיכן היה חולה לעכב ובא מלאך ומיחו: ימים. סנה כמו (ויקרא כה) ימים תהיה גאולתו סכך ניתנין לבתולה זמן י"ב חדש לפרנס את עלמה בתכשיטים (כתובות נ): או עשור. י' מדסיס ול"ת ימים ממש אין דרך סמנקשים לבקש דבר מופלא ואם לא סרלה מן

אַבְרָהָם וְאֶת־אֲנָשָׁיו׃ וַיַּחְזִקוּ־בִת רִבְקָה אֲחֹתָהוֹן וְיָת מֵנִיקְתַהּ וְיָת
עַבְדָּא דְאַבְרָהָם וְיָת גַּבְרוֹהִי׃ ס וַיְבָרְכוּ אֶת־רִבְקָה וַיֹּאמְרוּ
לָהּ אֲחָתֵנוּ אַתְּ הֱוֵי לְאַלְפֵי רִבְבָה וְיִירַשׁ זַרְעֵךְ אֶת
שַׁעַר שְׂנְאָיו׃ וּבָרִיכוּ יָת רִבְקָה וַאֲמָרוּ לַהּ אֲחָתָנָא אַתְּ הֲוֵי לְאַלְפִין
וּרְבָבָן וְיֵרְתוּן בְּנָיְכִי יָת קִרְוֵי סַנְאֵיהוֹן׃ סא וַתָּקָם רִבְקָה וְנַעֲרֹתֶיהָ
וַתִּרְכַּבְנָה עַל־הַגְּמַלִּים וַתֵּלַכְנָה אַחֲרֵי הָאִישׁ וַיִּקַּח
הָעֶבֶד אֶת־רִבְקָה וַיֵּלֶךְ׃ וְקָטַת רִבְקָה וְעוּלֶמְתָהָא וּרְכִיבָא עַל
גַּמְלַיָּא וְאָזְלָא בָּתַר גַּבְרָא וּדְבַר עַבְדָּא יָת רִבְקָה וַאֲזַל׃ סב וְיִצְחָק
בָּא מִבּוֹא בְּאֵר לַחַי רֹאִי וְהוּא יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב׃
וְיִצְחָק אָתָא מֵמֵיתוֹהִי (נ״י עַל בְּמֵיתוֹהִי) מְבִירָא דְמַיְּא קַיָּמָא אִתְחֲזִי עֲלָהּ
וְהוּא יָתֵב בַּאֲרַע דָּרוֹמָא׃ סג וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת
עֶרֶב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה גְמַלִּים בָּאִים׃ וּנְפַק יִצְחָק
לְצַלָּאָה בְחַקְלָא לְמִפְנֵי רַמְשָׁא וּזְקַף עֵינוֹהִי וַחֲזָא וְהָא גַמְלַיָּא אָתָן׃
סד וַתִּשָּׂא רִבְקָה אֶת־עֵינֶיהָ וַתֵּרֶא אֶת־יִצְחָק וַתִּפֹּל
מֵעַל הַגָּמָל׃ וּזְקָפַת רִבְקָה יָת עֵינָהָא וַחֲזַת יָת יִצְחָק וְאִתְרְכִינַת מֵעַל

גמליא

רש״י

לנו מרובה מזה׃ (נז) ונשאלה את פיה. מכאן שאין מצוין את הקטן אלא מדעתה (ב״ר)׃ (נח) ותאמר אלך. מעצמי ולא מה שיכפה עלי׃ (ס) את היי לאלפי רבבה. את וזרעך תקבלו ותה ברכה שנאמר לאברהם בהר המוריה הרבה ארבה את זרעך וגו׳ י״ר שיהא לותו הזרע ממך ולא מאשה אחרת׃ (סב) מבוא באר לחי ראי. שהלך להביא הגר לאברהם מצאו שיושבת (ב״ר)׃ יושב בארץ הנגב. קרוב לאותו באר שנאמר ויסע משם אברהם ארצה הנגב ויצב בין קדש ובין שור ושם היה הבאר שנאמר הנה בין קדש ובין ברד׃ (סג) לשוח. (ב״ר) לשון תפלה כמו (תהלים קב) יפסוק שיחו׃ (סד) ותרא את יצחק. ראתה אותו הדור ותוהה (ס״ח ותמהה) מפניו (ב״ר)׃ ותפל. השמיטה עלתה לארץ כתרגומו ותתרכינת הטתה עלתה לארץ ולא הגיעה עד הקרקע כמו הטי נא כדך תרכיני (ס״ב כה) ויט שמיט ותרכין ל׳ מוטה לארץ ודומה לו (תהלים לז) כי יפול לא יוטל כלומר אם יטה לארץ לא יגיע עד

הקרקע

נְטָלָא : סה וַתֹּאמֶר אֶל־הָעֶבֶד מִי־הָאִישׁ הַהֹלֵךְ
בַּשָּׂדֶה לִקְרָאתֵנוּ וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד הוּא אֲדֹנִי וַתִּקַּח
הַצָּעִיף וַתִּתְכָּס : וַאֲמָרַת לְעַבְדָּא מָן גַּבְרָא דֵּכִי דְּמַהֲדַּךְ בְּחַקְלָא
לְקַדְמוּתָנָא וַאֲמַר עַבְדָּא הוּא רִבּוֹנִי וְנָסֵבַת עֵיפָא וְאִתְכַּסִיאַת : סו וַיְסַפֵּר
הָעֶבֶד לְיִצְחָק אֵת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר עָשָׂה : וְאִשְׁתַּעִי
עַבְדָּא לְיִצְחָק יַת כָּל פִּתְגָמַיָּא דִּי עֲבָד : סז וַיְבִאֶהָ יִצְחָק הָאֹהֱלָה
שָׂרָה אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת־רִבְקָה וַתְּהִי־לוֹ לְאִשָּׁה וַיֶּאֱהָבֶהָ
וַיִּנָּחֶם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ : פ וְאַעְלַהּ יִצְחָק לְמַשְׁכְּנָא דְּשָׂרָה אִמֵּהּ
וּנְסִיב יַת רִבְקָה וַהֲוָת לֵהּ לְאִנְתּוּ
וּרְחִימַהּ וְאִתְנְחֵם יִצְחָק בָּתַר דְּמִיתַת אִמֵּהּ : ששי כה א וַיֹּסֶף אַבְרָהָם
וַיִּקַּח אִשָּׁה וּשְׁמָהּ קְטוּרָה : וְאוֹסִיף אַבְרָהָם וּנְסִיב אִתְּתָא
וּשְׁמַהּ קְטוּרָה : ב וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־זִמְרָן וְאֶת־יָקְשָׁן וְאֶת־
מְדָן וְאֶת־מִדְיָן וְאֶת־יִשְׁבָּק וְאֶת־שׁוּחַ : וְיָלִידַת לֵהּ יַת זִמְרָן
וְיַת יָקְשָׁן וְיַת מְדָן וְיַת מִדְיָן וְיַת יִשְׁבָּק וְיַת שׁוּחַ : ג וְיָקְשָׁן יָלַד אֶת־
שְׁבָא וְאֶת־דְּדָן וּבְנֵי דְדָן הָיוּ אַשּׁוּרִים וּלְאֻמִּים

ולאמים׳

רש״י

הקרקע : (סה) ותתכס. לשון ותתפעל כמו ותקבר ותצנר : (סו) ויספר העבד (כ״ר) גלה לו נסיס שנעשו לו שקפלה לו סתרן ושמזמנה לו רבקה בתפלתו: (סז) האהלה שרה אמו. ויודיעה סתלה וסרי היא שרה אמו כלומר ונעשית דוגמת שרה אמו שכל זמן שרה קיימת היה נר דלוק מע״ם לערב שבת וברכה מצויה בעיסה ועגן קטור על סתלה ומשמתה פסקו וכשבאת רבקה חזרו (ב״ר) אחרי אמו. דרך חרן כל זמן שאמו של אדם קיימת כרוך הוא אצלה ומשמתה הוא מתנחם בחבתו : (א) קטורה. (כ״ר) זו הגר ונקראת קטורה על שם שנאים מעשיה כקטרת ושקטרה פתחה שלא מזדווגה לאדם מיום שפרשה מאברהם : (ג) אשורים ולטושים. שם רחבי חומות (ב״ר). ותרגום של לומקלים אין לי ליישבו על לשון המקרא. (שפירש למשירין לשון מתגה. ות״ת בתינו כן מפני התל״ך שאינה יסודית הרי לנו תיבות בתין ברחשם תל״ך ונחוספה תל״ך ברחשם כמו חומת אנך שהוא מן נכה רגלים וכמו אסוך שמן שהוא מן ורחצת וסכת : ולטושים. הם בעלי אהלים המתפזרים אנה ואנה ונוסעים אין בתלי

אפדנו

וּלְאֻמִּים׃ וַיִּקְּחֶן אוֹתִיד אֵת שְׁבָא וְאֵת דְּדָן וּבְנֵי דְדָן הָיוּ לְתַשִּׁרִין וְלִשְׁכוּנִין
וּלְנַנְוָן׃ ד וּבְנֵי מִדְיָן עֵיפָה וָעֵפֶר וַחֲנֹךְ וַאֲבִידָע וְאֶלְדָּעָה
כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי קְטוּרָה׃ וּבְנֵי מִדְיָן עֵיפָה וָעֵפֶר וַחֲנוֹךְ וַאֲבִידָע
וְאֶלְדָּעָה כָּל אִלֵּין בְּנֵי קְטוּרָה׃ ה וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת־כָּל־אֲשֶׁר
לוֹ לְיִצְחָק׃ וְיַהֵב אַבְרָהָם יַת כָּל דִּילֵהּ לְיִצְחָק׃ ו וְלִבְנֵי
הַפִּילַגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מַתָּנֹת וַיְשַׁלְּחֵם
מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ בְּעוֹדֶנּוּ חַי קֵדְמָה אֶל־אֶרֶץ קֶדֶם׃
וְלִבְנֵי לְחֵינָתָא דִּי לְאַבְרָהָם יְהַב אַבְרָהָם מַתָּנָן וְשַׁפְחִנּוּן מֵעַל יִצְחָק בְּרֵהּ
בְּעוֹד דְּהוּא קָיֵם קִדּוּמָא לַאֲרַע מַדִּינְחָא׃ ז וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי־חַיֵּי
אַבְרָהָם אֲשֶׁר־חָי מְאַת שָׁנָה וְשִׁבְעִים שָׁנָה וְחָמֵשׁ
שָׁנִים׃ וְאִלֵּין יוֹמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם דַּחֲיָא־מְאָה וְשַׁבְעִין וְחַמֵּשׁ שְׁנִין׃
ח וַיִּגְוַע וַיָּמָת אַבְרָהָם בְּשֵׂיבָה טוֹבָה זָקֵן וְשָׂבֵעַ וַיֵּאָסֶף
אֶל־עַמָּיו׃ וְאִתְנְגִיד וּמִית אַבְרָהָם בְּסֵיבוּ טָבָא סִיב וּשְׂבַע יוֹמִין
וְאִתְכְּנִישׁ לְעַמֵּהּ׃ ט וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק וְיִשְׁמָעֵאל בָּנָיו אֶל־
מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה אֶל־שְׂדֵה עֶפְרֹן בֶּן־צֹחַר הַחִתִּי
אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מַמְרֵא׃ וּקְבַרוּ יָתֵהּ יִצְחָק וְיִשְׁמָעֵאל בְּנוֹהִי בִּמְעָרַת

כפלתא

רש"י

תפדנו וכן הוא אומר (ש"א ל) וכמה נטושים על פני כל המדבר שכן לש"ד ונו"ן מתחלפות זו בזו׃ (ה) ויתן אברהם וגו'. (ב"ר) מ"ר נחמיה ברכה דייתיקי נתן לו שאמר לו הקב"ה לאברהם· והיה ברכה הברכות מסודות בידך לברך את מי שאתה ואברהם מסרם ליצחק׃(ו) הפילגשים. (ב"ר) חסר כתיב שלא היתה שלח פילגש אחת. היא הגר היא קטורה. נשים כתיב פילגשים בלא כתיבה. כדתמרינן (בסנהדרין ד' כא) בנשים ופילגשים דוד׃ נתן אברהם מתנות. פי' רבותינו שם טומאה מסר להם (שם נא). ד"א מה שניתן לו על תודות שרה ושאר מתנות שנתנו לו הכל נתן להם שלא ירשו ליהנות ממנו׃ (ז) מאת שנה ושבעים שנה וחמש שנים. בן ק' כאן ע' וכן ע' כאן ה' שלא חטא׃ (ט) יצחק וישמעאל. (ב"ר) מלמד שעסק ישמעאל בהסוכה והוליך את יצחק לפניו והיא סיבה שנאמרה באברהם

ויהי

כְּפֶלְתָּא בַּחֲקַל עֶפְרוֹן בַּר צוֹחַר חִתָּאָה דִּי עַל אַפֵּי מַמְרֵא : י הַשָּׂדֶה
אֲשֶׁר־קָנָה אַבְרָהָם מֵאֵת בְּנֵי־חֵת שָׁמָּה קֻבַּר אַבְרָהָם
וְשָׂרָה אִשְׁתּוֹ : חַקְלָא דִּי זְבַן אַבְרָהָם מִן בְּנֵי חִתָּאָה תַּמָּן אִתְקְבַר
אַבְרָהָם וְשָׂרָה אִתְּתֵהּ : יא וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ
אֱלֹהִים אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם־בְּאֵר לַחַי
רֹאִי : פ וְהָוָה בָּתַר דְּמִית אַבְרָהָם וּבָרִךְ יְיָ יָת יִצְחָק בְּרֵהּ וְיָתֵב יִצְחָק עִם
בֵּירָא דְּמַיְּיהּ קַיְמָא אִתְחֲזִי עֲלֵהּ : שביעי יב וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת
יִשְׁמָעֵאל בֶּן־אַבְרָהָם אֲשֶׁר יָלְדָה הָגָר הַמִּצְרִית
שִׁפְחַת שָׂרָה לְאַבְרָהָם : וְאִלֵּין תּוֹלְדַת יִשְׁמָעֵאל בַּר אַבְרָהָם
דִּי יְלִידַת הָגָר מִצְרָתָא אַמְתָא דְּשָׂרָה לְאַבְרָהָם : יג וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי
יִשְׁמָעֵאל בִּשְׁמֹתָם לְתוֹלְדֹתָם בְּכֹר יִשְׁמָעֵאל נְבָיֹת
וְקֵדָר וְאַדְבְּאֵל וּמִבְשָׂם : וְאִלֵּין שְׁמָהָן בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל בְּשְׁמָהָתְהוֹן
לְתוֹלְדָתְהוֹן בּוּכְרָא דְּיִשְׁמָעֵאל נְבָיוֹת וְקֵדָר וְאַדְבְּאֵל וּמִבְשָׂם :
יד וּמִשְׁמָע וְדוּמָה וּמַשָּׂא : וּמִשְׁמָע וְדוּמָה וּמַשָּׂא : טו חֲדַד
וְתֵימָא יְטוּר נָפִישׁ וְקֶדְמָה : חֲדַד וְתֵימָא יְטוּר נָפִישׁ וְקַדְמָה :
מפטיר טז אֵלֶּה הֵם בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל וְאֵלֶּה שְׁמֹתָם
בְּחַצְרֵיהֶם וּבְטִירֹתָם שְׁנֵים־עָשָׂר נְשִׂיאִם לְאֻמֹּתָם :
אִלֵּין אִנּוּן בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל וְאִלֵּין שְׁמָהָתְהוֹן בְּפַצְחֵיהוֹן וּבְכַרְכֵּיהוֹן תְּרֵין עֲסַר
רַבְרְבִין לְאֻמֵּיהוֹן : יז וְאֵלֶּה שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמָעֵאל מְאַת שָׁנָה
ושלשים

רש"י

(יא) ויהי אחרי מות אברהם ויברך וגו'. נחמו תנחומי מכלים (סוטה יד ד"ה תע"פ) שמסר הקב"ה את הברכות לאברהם והיודע לברך את ילחץ מפני שלפה את עשו יוצא ממנו לחמר יבא בעל הברכות ויברך את לחמר ייטב בעיניו ובא הקב"ה וברכו : (יג) בשמותם לתולדותם. סדר לידתן זא"ז : מז) בחצריהם. כרכים שאין להם חומה. ותרגומו בפלחיהון שהם מפולחים לבין פתיחה כמו (תהלים לח) פלחו ורגמו : (יז) ואלה שני חיי ישמעאל וגו'. לחמר

וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים וַיִּגְוַע וַיָּמָת וַיֵּאָסֶף אֶל־
עַמָּיו: וְאֵלֶּה שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמָעֵאל מָאָה וּשְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים וְאִתְנָיד וּמִית
וְאִתְפְּנִיש לְעַמֵּה: יח וַיִּשְׁכְּנוּ מֵחֲוִילָה עַד־שׁוּר אֲשֶׁר עַל־
פְּנֵי מִצְרַיִם בְּאָכָה אַשּׁוּרָה עַל־
פְּנֵי כָל־אֲחָיו נָפָל: וּשְׁרוּ מֵחֲוִילָה עַד חַגְרָא דִּי עַל אַפֵּי מִצְרָיִם
מָטֵי לְאָתוּר עַל אַפֵּי כָל אֲחוֹהִי שְׁרָא: פ פ פ

ק"ה יהוידע סימן ומפטירין והמלך דוד זקן במלכים א' סימן א':

רש"י

חמר רבי חייא בר חנא למה נמנו שנותיו של ישמעאל כדי לייחס בהם שנותיו של יעקב משנותיו של ישמעאל למדנו שמשם יעקב בניו טבר י"ד שנה כשפירש מאביו קודם שנא חגל לבן שהרי כשפירש יעקב מאביו מת ישמעאל שנאמר וילך עשו אל ישמעאל וגו' כמו שמפורש בסוף מגילה נקרחת (ורס"י הביאו סוף פרשת תולדות): ויגוע. לא נאמרה גויעה אלא בצדיקים: (יח) נפל. שכן כמו (שופטים ז) מדין ועמלק וכל בני קדם נופלים בעמק. כאן הוא אומר לשון נפילה ולהלן הוא אומר על פני כל אחיו ישכון (לעיל טז) עד שלא מת אברהם ישכון משמת אברהם נפל: חסלת פרשת חיי שרה:

הפטרת חיי שרה מלכים א א

א וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיְכַסֻּהוּ בַּבְגָדִים וְלֹא יֵחַם לוֹ:
ב וַיֹּאמְרוּ לוֹ עֲבָדָיו יְבַקְשׁוּ לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ נַעֲרָה
בְתוּלָה וְעָמְדָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וּתְהִי־לוֹ סֹכֶנֶת וְשָׁכְבָה בְחֵיקֶךָ
וְחַם לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ: ג וַיְבַקְשׁוּ נַעֲרָה יָפָה בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל
וַיִּמְצְאוּ אֶת־אֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית וַיָּבִאוּ אֹתָהּ לַמֶּלֶךְ: ד וְהַנַּעֲרָה
יָפָה עַד־מְאֹד וַתְּהִי לַמֶּלֶךְ סֹכֶנֶת וַתְּשָׁרְתֵהוּ וְהַמֶּלֶךְ לֹא יְדָעָהּ:
ה וְאֲדֹנִיָּה בֶּן־חַגִּית מִתְנַשֵּׂא לֵאמֹר אֲנִי אֶמְלֹךְ וַיַּעַשׂ לוֹ רֶכֶב
וּפָרָשִׁים וַחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לְפָנָיו: ו וְלֹא־עֲצָבוֹ אָבִיו מִיָּמָיו
לֵאמֹר מַדּוּעַ כָּכָה עָשִׂיתָ וְגַם־הוּא טוֹב־תֹּאַר מְאֹד וְאֹתוֹ יָלְדָה
אַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם: ז וַיְהִי דְבָרָיו עִם יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה וְעִם אֶבְיָתָר
הַכֹּהֵן וַיֵּעְזְרוּ אַחֲרֵי אֲדֹנִיָּה: ח וְצָדוֹק הַכֹּהֵן וּבְנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע

וְנָתָן הַנָּבִיא וְשִׁמְעִי וְרֵעִי וְהַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר לְדָוִד לֹא הָיוּ עִם־
אֲדֹנִיָּהוּ : ט וַיִּזְבַּח אֲדֹנִיָּהוּ צֹאן וּבָקָר וּמְרִיא עִם אֶבֶן הַזֹּחֶלֶת
אֲשֶׁר־אֵצֶל עֵין רֹגֵל וַיִּקְרָא אֶת־כָּל־אֶחָיו בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלְכָל־אַנְשֵׁי
יְהוּדָה עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ : י וְאֶת־נָתָן הַנָּבִיא וּבְנָיָהוּ וְאֶת־הַגִּבֹּרִים
וְאֶת־שְׁלֹמֹה אָחִיו לֹא קָרָא : יא וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־בַּת־שֶׁבַע אֵם־
שְׁלֹמֹה לֵאמֹר הֲלוֹא שָׁמַעַתְּ כִּי מָלַךְ אֲדֹנִיָּהוּ בֶן־חַגִּית וַאדֹנֵינוּ
דָּוִד לֹא יָדָע : יב וְעַתָּה לְכִי אִיעָצֵךְ נָא עֵצָה וּמַלְטִי אֶת־נַפְשֵׁךְ
וְאֶת־נֶפֶשׁ בִּנֵךְ שְׁלֹמֹה : יג לְכִי וּבְאִי | אֶל־הַמֶּלֶךְ דָּוִד וְאָמַרְתְּ
אֵלָיו הֲלוֹא־אַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ נִשְׁבַּעְתָּ לְאָמָתְךָ לֵאמֹר כִּי־
שְׁלֹמֹה בִּנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרַי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי וּמַדּוּעַ מָלַךְ
אֲדֹנִיָּהוּ : יד הִנֵּה עוֹדֵךְ מְדַבֶּרֶת שָׁם עִם־הַמֶּלֶךְ וַאֲנִי אָבוֹא
אַחֲרַיִךְ וּמִלֵּאתִי אֶת־דְּבָרָיִךְ : טו וַתָּבֹא בַת־שֶׁבַע אֶל־הַמֶּלֶךְ
חַדְרָה וְהַמֶּלֶךְ זָקֵן מְאֹד וַאֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית מְשָׁרֶת אֶת־
הַמֶּלֶךְ : טז וַתִּקֹּד בַּת־שֶׁבַע וַתִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
מַה־לָּךְ : יז וַתֹּאמֶר לוֹ אֲדֹנִי אַתָּה נִשְׁבַּעְתָּ בַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
לְאָמָתֶךָ כִּי־שְׁלֹמֹה בִּנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרַי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי :
יח וְעַתָּה הִנֵּה אֲדֹנִיָּה מָלָךְ וְעַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לֹא יָדָעְתָּ :
יט וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא־וְצֹאן לָרֹב וַיִּקְרָא לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ
וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן וּלְיוֹאָב שַׂר הַצָּבָא וְלִשְׁלֹמֹה עַבְדְּךָ לֹא קָרָא :
כ וְאַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ עֵינֵי כָל־יִשְׂרָאֵל עָלֶיךָ לְהַגִּיד לָהֶם
מִי יֵשֵׁב עַל־כִּסֵּא אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו : כא וְהָיָה כִּשְׁכַב אֲדֹנִי־
הַמֶּלֶךְ עִם־אֲבֹתָיו וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנִי שְׁלֹמֹה חַטָּאִים : כב וְהִנֵּה
עוֹדֶנָּה מְדַבֶּרֶת עִם־הַמֶּלֶךְ וְנָתָן הַנָּבִיא בָּא : כג וַיַּגִּידוּ לַמֶּלֶךְ
לֵאמֹר הִנֵּה נָתָן הַנָּבִיא וַיָּבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ
עַל־אַפָּיו אָרְצָה : כד וַיֹּאמֶר נָתָן אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אַתָּה אָמַרְתָּ
אֲדֹנִיָּהוּ יִמְלֹךְ אַחֲרַי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי : כה כִּי | יָרַד הַיּוֹם

וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא־וְצֹאן רַ֗ב וַיִּקְרָא֙ לְכָל־בְּנֵ֣י הַמֶּ֔לֶךְ וּלְשָׂרֵ֖י
הַצָּבָ֑א וְלְאֶבְיָתָ֣ר הַכֹּהֵ֔ן וְהִנָּ֕ם אֹכְלִ֥ים וְשֹׁתִ֖ים לְפָנָ֑יו וַיֹּאמְרוּ֙
יְחִ֣י הַמֶּ֔לֶךְ אֲדֹנִיָּ֖הוּ׃ כו וְלִ֤י אֲנִי־עַבְדֶּךָ֙ וּלְצָדוֹק֙ הַכֹּהֵ֔ן וְלִבְנָיָ֖הוּ
בֶּן־יְהוֹיָדָ֑ע וְלִשְׁלֹמֹ֥ה עַבְדְּךָ֖ לֹ֥א קָרָֽא׃ כז אִם־מֵאֵ֥ת אֲדֹנִ֖י
הַמֶּ֑לֶךְ נִהְיָ֣ה הַדָּבָ֣ר הַזֶּ֔ה וְלֹ֥א הוֹדַעְתָּ֖ אֶת־עַבְדֶּ֑יךָ מִ֤י יֵשֵׁב֙
עַל־כִּסֵּ֣א אֲדֹנִ֣י הַמֶּ֔לֶךְ אַחֲרָֽיו׃ כח וַיַּ֥עַן הַמֶּ֖לֶךְ דָּוִ֑ד וַיֹּאמֶר֙
קְרָא־לִ֣י לְבַת־שָׁ֔בַע וַתָּבֹ֖א לִפְנֵ֣י הַמֶּ֑לֶךְ וַתַּעֲמֹ֖ד לִפְנֵ֥י הַמֶּֽלֶךְ׃
כט וַיִּשָּׁבַ֥ע הַמֶּ֖לֶךְ וַיֹּאמַ֑ר חַי־יְהוָ֗ה אֲשֶׁר־פָּדָ֥ה אֶת־נַפְשִׁ֛י מִכָּל־
צָרָֽה׃ ל כִּ֣י כַאֲשֶׁ֣ר נִשְׁבַּעְתִּ֤י לָךְ֙ בַּיהוָ֣ה אֱלֹהֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל לֵאמֹ֕ר
כִּֽי־שְׁלֹמֹ֥ה בְנֵךְ֙ יִמְלֹ֣ךְ אַחֲרַ֔י וְה֥וּא יֵשֵׁ֖ב עַל־כִּסְאִ֑י תַּחְתַּ֔י כִּ֥י כֵ֖ן
אֶעֱשֶׂ֥ה הַיּ֖וֹם הַזֶּֽה׃ לא וַתִּקֹּ֤ד בַּת־שֶׁ֙בַע֙ אַפַּ֔יִם אָ֖רְצָה וַתִּשְׁתַּ֣חוּ
לַמֶּ֑לֶךְ וַתֹּ֗אמֶר יְחִ֤י אֲדֹנִי֙ הַמֶּ֣לֶךְ דָּוִ֔ד לְעֹלָ֖ם׃

* עבדך קרי.

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבש (או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך) יצל"ח דברו משנה והלכה

מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום:

משנה מקואות פרק ה'

מַעְיָן שֶׁהֶעֱבִירוּ עַל גַּבֵּי הַשְּׁלָקוֹת פָּסוּל. הֶעֱבִירוּ עַל גַּבֵּי שָׂפָה כָּל שֶׁהוּא כָּשֵׁר חוּצָה לָהּ. שֶׁהַמַּעְיָן מִטַּהֵר בְּכָל שֶׁהוּא. הֶעֱבִירוּ עַל גַּבֵּי בְרֵיכָה וְהִפְסִיקוֹ. הֲרֵי הוּא כְּמְקוֹרוֹ. חָזַר וְהִמְשִׁיכוֹ פָּסוּל לַזָּבִים וְלַמְצוֹרָעִים. וּלְקַדֵּשׁ כֹּהֵן מֵי חַטָּאת. עַד שֶׁיֵּרֵד שְׁיָצְאוּ הָרִאשׁוֹנִים: ב הֶעֱבִירוּ עַל גַּבֵּי כֵלִים. אוֹ עַל גַּבֵּי מַפָּסָק. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הֲרֵי הוּא כְּמוֹ שֶׁהָיָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר

הרי

ברטנורא

פרק ה **א** מעין שהעבירו על גבי השוקת. שהוא כלי ולא שוקת שבשדה: פסול. להטביל במים שבתוך השוקת ובמים שיוצאים ויוכרים מן השוקת לתוך הוחיל ומי המעין כלים שופכין לתוך השוקת. אבל אם מי המעין עוכרים על שפת השוקת כל שהוא אף ע"פ שמקצתם עוכרים בתוך השוקת כשר להטביל במים שעל שפת השוקת אף על חוצה לה דמעין מטהר בכל שהוא: והפסיקו. שאין מי הבריכה מחוברין למעין: הרי הוא כמקוה. ואין מטהר בכל שהוא עד שיהא שם מ' סאה: חזר והמשיכו. שחבר מי המעין לבריכה: פסול לזבים. דכבר פסק מיזחן וזבים ומצורעים ומי חטאת כתיב בהו מים חיים: **ב** העבירו על גבי כלים. בהעכיר המעיין על דופני הכלים מבחוץ: הרי הוא כמו שהיה. לטהר בוחלים ובכל שהוא; הרי הוא כמקוה. דכתי מ' סאה ובחשבורן: ובלבד שלא יטביל על גבי ספסל. גזירה

חיי שרה יום ששי תורה

חֲרִי הוּא בְּמָקוֹם. וּכְלָבָד שֶׁלֹּא יַפְסִיל עַל גַּבֵּי הַמַּפָּטִיר: ג מַעֲלִין שֶׁהוּא מְשׁוּךְ כְּנֶגֶד. רַבָּה (עָלָיו) וְהַמְשִׁיכוּ. הֲרֵי הוּא כְּמוֹ שֶׁהָיָה. הָיָה עוֹמֵד וְרַבָּה (עָלָיו) וְהַמְשִׁיכוּ. שָׁוֶה לְמָקוֹם לְטַהֵר בְּאַשְׁכּוֹרָן. וְלַמַּעֲלָן לְהַמְשִׁיל בּוֹ כְּכָל שֶׁהוּא: ד כָּל הַיָּמִים כְּמָקוֹם. שֶׁנֶּאֱמַר וְלִמְקוֹם הַמַּיִם קָרָא יַמִּים. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַיָּם הַגָּדוֹל כְּמָקוֹם. לֹא נֶאֱמַר יַמִּים אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִינֵי יַמִּים הַרְבֵּה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כָּל הַיָּמִים מְמַהֲרִין בְּזוּחָלִין וּפְסוּלִין לַזָּבִין וְלַמְצוֹרָעִים. וּלְקַדֵּשׁ בֵּהֶן מֵי חַטָּאת: ה הַזּוּחָלִין כְּמַעְיָן. וְהַנּוֹטְפִים כַּמָּקוֹה. הֵעִיד רַבִּי צָדוֹק עַל חֲזוּחָלִין שֶׁרִבּוּ עַל הַנּוֹטְפִים שֶׁהֵם כְּשֵׁרִים. וְנוֹטְפִים שֶׁעָשָׂאן זוֹחָלִין. סִימָךְ אֲפִילוּ בַּקֶּל. אֲפִילוּ קָנֶה. אֲפִילוּ זָב וְזָבָה. יוֹרֵד וְשׁוֹבֵל. דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כָּל דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טוּמְאָה אֵין מַזְחִילִין בּוֹ: ו גַּג שֶׁנִּתְלַשׁ וּבוֹ אַרְבָּעִים סְאָה. וְנָפַל עַל הָאָדָם וְעַל הַכֵּלִים טְהוֹרִים. כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה טוֹבְלִין

ומטבילין

ברטנורא

מתח יסכל כלים והלכה כר"י: **ג שהוא משוך כנגדו.** מימיו זוחלים במקומות הרבה כשרין זה מדברי רבנים וקורין לו בלע"ז נאפ"י פידי: **ריבה עליו.** מים שאובים עד שנמשכו ונתגדלו המקומות שמימיו זוחלים עם: **הרי הוא כמי שהיה.** המקומות הללו מטהרים בזוחלים וכלי שהוא כמו שהיו בתחלה: **היה המעין: עיטר.** ולא היו מימיו מזחלים: **וריבה עליו.** מים שאובין ונתגדל המעין עד שמימיו מזחלים חוזר ומילך מחמת המים שאובים: **שוה כמקוה.** המקומות הללו שמימיו מזחלים בהם שוין למעין שמטהרים ככל שהן ומיום למקוה שהן מטהרים בזוחלין אלא בתשבורן פ"ק דריבה עליו והמשיכו וכראוב הכריכות שהיו מוכנות מיום מן המעין ההיא והגדילן הרי הוא כמו שהיה דבמקום שהיו מימיו זוחלים קודם בריכה עליהן והרחיבן עם מעשר בזוחלין ומן הלדדים הין מטהר אלא בתשבורן אבל אם לא היו מימיו זוחלים אלא עומדים וריבה עליו שהרחיב מקום שמידתן והמשיכו שעשה מקוה שמילחן וזחלין. שיה למקוה לטהר בתשבורן והין מטהר בזוחלין מאחרדשיקר מקוה המעין הין זוחלין: **ד הים הגדול כמקוה.** לא קרא הכתוב מקוה אלא ליס הגדול לכיס מטעי קרא במעשה ברחצית שעם נקוו כל מימי ברחצית: **ולא נאמר ימים.** בלעון רבים: **אלא מפני שיש בו מיני ימים הרבה.** שכל הנהגים הולכים אליו: **ר' יוסי אומר כל הימים.** ויש הגדול נמי תורת מעין עליהם לפעין שהן מטהרין בזוחלין מפני שהנהגים הולכים וזוחלין עליהן אבל פסולין הן לתורת מים חיים שהכ' קרא מקוה והלכה כרבי יוסי: **ה הזוחלין.** כעין נהרות שהן זוחלין הרי הן כמעין ומטהרין בזוחלין ובכל שהן: **והנוטפים.** כעין מי גשמים: **כמקוה.** לטהר' כמ' סאה ובתשבורן: **שהן כשרין.** בזוחלין הואיל וטיפין מועטים ותפי' במקום שעין כדי שבעל אלא"כ טיפין מצטיינין להם: **ונוטפין שעשאן זוחלין.** כעין מקוה שהרי על בשפתו ומימיו יוצאין וזוחלין: **סימך אפילו בקל או קנה.** לו זב או זבה שמכיס בין לו כרגל וסותמין מקוה יציאת המים עד שיעמדו המים במקום אחד ונעשים מתשבורן: **ויורד** המעין ושובל: **כל דבר שהוא מקבל טומאה.** לא מבעיא זב וזבה שהן מעיין שאין יכולים לעמוד מקוה ליציאת המים בידיהם לו כרגליהם כדי להעמיד המים ולעשותן מתשבורן אלא אפילו עשאו גמור הואיל והוא מקבל טומאה: **אין מזחילין בו.** כלו' אין מעמידין בו מקוה הזחלה כדי שיעשה מתשבורן ויוכל לעשות בו ושעת' דר' דאמר קרא מקוה מים יהיה טהור כאיזהו תהא על ידי שהוא והלכה כרבי יוסי: **ך גל שנשתלש.** מן הים בהולך וסופר: **ונפל על האדם ועל הכלים מחורים.** לחזוין בלבד דחזוין לא כשי כיוצא אבל למעשר שני ולתרומה לא: **סאה** הנוכל על שיכולין: **טיבלין.** הים ומעה: **ומטבילין.** כלים לו יהיה במקוה שעריך שבילת ידים

וּמַטְבִּילִין. מַטְבִּילִין בַּחֲרִיצִין. וּבַנַּעֲצִים. וּבְפַרְסַת הַחֲמוֹר הַמְעוּרֶבֶת בַּבְּקָעָה. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מַטְבִּילִין בְּחַרְדָּלִית. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים אֵין מַטְבִּילִין. וּמוֹדִים שֶׁחוּא גוֹדֵר כֵּלִים וְטוֹבֵל בָּהֶם. וְכֵלִים שֶׁגָּדַר בָּהֶם לֹא הוּטְבְּלוּ:

ברטנורא

כגון לקדם הלח סני בנטילה: חריצין. רחבים מרובעים כמערה הלח שחין מקורין: נעיצין. קלרים מלמטה ורחבים מלמעלה: פרסת חמור. וה"ה פרסת כל בהמה: המעורבת בבקעה. גומא שנעשית בקרקע ע"י פרסת רגל של בהמה ומתקבלו בה מים והיח מעורבת למקוה של מ' סאה על ידי נקב כשפופרת המוך מטבילין בה: חרדלית. כמו הר הלית והם מים הכלים מדליו של הר פירום מגובה ההר ואפי' אין מתחלתן ועד סיפן הלח מ' סאה מטבילין בהן לכ"ם: ובה"א אין מטבילין. עד שיהיו מ' סאה במקום אחד שאין חרדלית מעברת הלח כשנורן: שגודר כלים וטובל בהן. פוסה מחילה בכלים כדי שיעבכו הלוך המים והלח יהיו זוחלין וטובל בתוכן המים שבתוך מחילת הכלים שהן כמו מקוה: וכלים שבגדר בהן לא הוטבלו. לפי שלח הוטבלו כל הכלים כמים שבתוך המחילה כי הלד שבלפי החרדלית והלח לד שבלפי מין ואי קשיח והח חמר רבי יוסי לעיל כל דבר שהוח מקבל טומחה חין מזחילין בו והיכי פליג הכי"ם שמודים שגודר כלים וטובל בהן י"ל דהחי ומודים מסיפא קחי דחמר וכלים שגודר בהן לח הוטבלו וה"ק מודים כ"ם לכ"ה שגודר כלים וטובל בהן כלים שגדר בהן לח הוטבלו חבל כ"ה לעולם שברי שאין גודר כלים וטובל בהן כרבי יוסי דחמר כל דבר שהוח מקבל טומחה חין מזחילין בו והכי משמע בתוספות':

גמרא נדה דף ו"ג ע"ב

תָּנוּ רַבָּנָן הַגֵּרִים וְהַמְשַׁחֲקִים בְּתִינוֹקוֹת מְעַכְּבִים אֶת הַמָּשִׁיחַ. בְּשְׁלָמָא גֵּרִים כְּדִרְבִּי חֲלַבּוֹ דְּאָמַר רִבִּי הַלָּבוֹ קָשִׁין גֵּרִים לְיִשְׂרָאֵל כַּסַּפַּחַת אֶלָּא מְשַׁחֲקִים בְּתִינוֹקוֹת מַאי הִיא אִילֵימָא מִשּׁוּם זָכוּר בְּנֵי סְקִילָה נִינְהוּ אֶלָּא דֶּרֶךְ אֲבָרִים בְּנֵי מַבּוּל נִינְהוּ אֶלָּא דְּנָסְבֵי קָטָנוֹת דְּלָא בְּנוֹת אוֹלוֹדֵי נִינְהוּ דְּאָמַר רִבִּי יוֹסֵי אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁיִּכְלוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁבַּגּוּף שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי' נז) כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף וְנִשָּׁמוֹת אֲנִי עָשִׂיתִי:

רש"י

בני סקילה נינהו. ולח לחרת מעכבים לח המשיח ומו לח הלח במיתה הן נדונים: דרך אברים. סיינו ז"ל ואינו משכב זכור דכמשכב זכור כתיב משכבי חשה: דנסיבי קטנות. והוח רחוי להוליד נמלח בעל מפריה ורביה כל ימי קטנותה: שבגוף. חדר כי גוף סס מקום המיוחד לנשמות העתידים להיות נולדים: כי רוח. הרוחות שלפני שנזדמני להיות נולדים קודם: יעטוף. מעכב לח הגאולה דקרח בגאולה כתיב כי לח לעולם חריב וגו' ונשמות חני עשיתי יעטוף ומסיפיה לריסיה מדרים. יעטוף כמו והעטיפם ללבן:

חיי שרה ליום ששי

זוהר נרשאית דף ס"ח ע"א

תָּא חֲזֵי בְּשַׁעֲתָא דְּיִשְׂרָאֵל מְבָרְכִין וּמְזַמְּנִין לְהַאי סִפְרָא שְׁלוֹם אוֹשְׁפִּיזָא
קַדִּישָׁא וְאָמְרֵי הַפּוֹרֵשׂ סִפַּת שָׁלוֹם כְּדֵין קַדּוּשְׁתָּא עִלָּאָה נַחְתָּא
וּפְרִישָׂא נַהֲרָא עִלָּיְהוּ דְּיִשְׂרָאֵל וּמְכַסְיָא לוֹן כְּאִמָּא עַל בְּנִין וְכָל זִינִין
בִּישִׁין אִתְבְּנִישׁוּ מֵעִלָּמָא וְיַתְבֵי יִשְׂרָאֵל תְּחוֹת קַדּוּשְׁתָּא דְּמָארֵיהוֹן וּכְדֵין
דָּא סִפַּת שָׁלוֹם יָהִיב נִשְׁמָתִין חַדְתִּין לְבָנָהָא. מַאי מַעְמָא בְּנִין דְּבֵיהּ
נִשְׁמָתִין שַׂרְיָן (דְּכְדֵין זְמַן זִוּוּגָא וְנַטְלַת נִשְׁמָתִין וּבָהּ שַׂרְיָן) וּמְנַיְּהּ
נַפְקָן, וְכֵיוָן דְּשַׁרְיָא וּפְרִישַׂת נַהֲרָא עַל בְּנָהָא אַרְיָקת נִשְׁמָתִין חַדְתִּין
לְכָל חַד וְחַד. תּוּ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן עַל דָּא תָּנִינָן שַׁבָּת הִוְנָא דְּעִלָּמָא
דְּאָתֵי אִיהוּ וְהָכִי הוּא וַהֲאי וְעַל דָּא שְׁמִיטָה וְיוֹבֵל הִוְנָא דָּא בְּדָא
וְשַׁבָּת וְעִלָּמָא דְּאָתֵי הָכִי הוּא, וְהַהוּא תּוֹסֶפֶת דְּנִשְׁמָתָא מֵרָזָא דְּזָכוֹר קָא
אַתְיָא עַל הַאי סִפַּת שָׁלוֹם דְּנָטִיל מֵעִלָּמָא דְּאָתֵי וְדָא תּוֹסֶפֶת
יְהָבַת לְעַמָּא קַדִּישָׁא. וּבְהַהוּא תּוֹסֶפֶת הַדֵּין וְיִתְּנַשֵּׁי מִנַּיְיהוּ כָּל מִילִין
דְּחוֹל וְכָל צַעֲרִין וְכָל עָקוֹת כְּטָה דְּאַתְּ אָמַר (ישעיה י"ד) בְּיוֹם הָנִיחַ יְיָ לְךָ
מֵעִצְּבֶךָ וּמֵרַגְזֶךָ וּמִן הָעֲבוֹדָה הַקָּשָׁה וְגוֹמֵר. וּבְלֵילְיָא דְּשַׁבָּתָא בָּעֵי בַּר
נָשׁ לְאַטְעָמָא מִכְּלָא בְּגִין לְאַחֲזָאָה דְּהַאי סִפַּת שָׁלוֹם מִכְּלָא אִתְּכְלִילַת
וּבְלִבָּד דְּלָא יַפְּגִים מֵיכְלָא חָדָא לְיוֹמָא וְאִית דְּאָמְרֵי תְּרֵין לְתְרֵין סְעוּדָתֵי
אַחֲרָנִין דְּיוֹמָא וְשַׁפִּיר. וְכָל שֶׁכֵּן אִי סָלִיק יַתִּיר לְיוֹמָא וְיָכִיל לְמִיטְעַם
מִמֵּיכְלִין אַחֲרָנִין וְזֵעֲיבִי בְּתְרֵי תַּבְשִׁילִין סַנְיָא וְאוֹקְמוּהָ חַבְרַיָּיא:

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מוסר

הר"ם ה' יסודי התורה פ"ה פ"ו

* וְכֵן אִם דִּקְדֵּק הֶחָכָם עַל עַצְמוֹ וְהָיָה דִּבּוּרוֹ בְּנַחַת עִם הַבְּרִיּוֹת, וְדַעְתּוֹ מְעוֹרֶבֶת עִמָּהֶם וּמְקַבְּלָם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת וְנַעֲלָב מֵהֶם וְאֵינוֹ עוֹלֵב, מְכַבֵּד לָהֶן וְאַפִּילּוּ לָמַקִּילִין לוֹ וְנוֹשֶׂא וְנוֹתֵן בֶּאֱמוּנָה וְלֹא יָרֵבָה בַּאֲרִיחוּת עִמִּי הָאָרֶץ וְיִשְׁיבָתָן וְלֹא יָרֵאָה תָּמִיד אֶלָּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה עָטוּף בְּצִיצִית מוֹכֵתֵר בַּתְּפִלִּין וְעוֹשֶׂה בְּכָל מַעֲשָׂיו לְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין וְהוּא שֶׁלֹּא יִתְרַחֵק הַרְבֵּה וְלֹא יְשַׁהוּמֵם עַד שֶׁיִּמְצְאוּ הַכֹּל מְקַלְסִין אוֹתוֹ וְאוֹהֲבִים אוֹתוֹ וּמִתְאַוִּין לְמַעֲשָׂיו הֲרֵי זֶה קִדֵּשׁ אֶת ה' וְעָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (ישעיה מ"ט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר: ג בְּכָל הַמְּאַבֵּד שֵׁם מִן

מספר הרוקח דף ב' ע"ב

אִם יַעֲסוֹק בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא בְּמִדּוֹת טוֹבוֹת יִהְיֶה נִבְנָע וְדַמָּה לוֹ מַעֲט מַמָּה שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ וְיִתְחוֹל לָמִי שֶׁדִּבֵּר רָעוֹת מִמֶּנּוּ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר י"ב) וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד שֶׁמִּחַל לָהֶם מִיָּד. וְיָנִיחַ הַגְּבָהוּת כְּאַהֲרֹן כֹּהֵן גָּדוֹל וְנִגְיָא וּכְתִיב (ויקרא ו') וְהָרִים אֶת הַדֶּשֶׁן לְהַשְׁפִּיל עַצְמוֹ וּלְהַסִּיר גַּבְהוּתוֹ שֶׁל גּוֹרָל מֵעָלָיו כְּדִכְתִיב (ש"ב ו') וַתֶּרֶא אֶת הַמֶּלֶךְ דָּוִד מְפַזֵּז וּמְכַרְכֵּר לִפְנֵי ה'. וְלָכֵן הַבּוֹרֵא יִתְּנֵם לִפְנֵי ה'. שֶׁהוּא עֲנִיּוּת הָרְשָׁעִים לְהַכְרִית מֵעִיר ה' כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן וְנֶאֱמַר (תהלים קל"א) לֹא גָבַהּ לִבִּי וְלֹא רָמוּ עֵינָי וְאֵינִי עָשׂוּק מַיָּד עוֹשְׁקוֹ דִּכְתִיב (ירמ' י"ח) וַיְהִי דְּוִד עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְכָל עַמּוֹ

השמות — הטוב

הַשָּׁמוֹת הַקְּרוֹשִׁים הַטְּהוֹרִים שֶׁנִּקְרָא בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיוֹקֵה מִן הַתּוֹרָה שֶׁהֲרֵי הוּא אוֹמֵר בַּעֲבוֹדָה פּוֹקְבִים וְאַבְרָהָם אֶת שְׁמָם מִן הַמָּקוֹם הַהוּא. לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַה' אֱלֹהֵיכֶם: וְשִׁבְעָה שָׁמוֹת הֵם. תַּשְׁמִ הַנִּכְתָּב יו"ד ה"א וְא"ו ה"א וְהוּא הַשֵּׁם הַמְפוֹרָשׁ. אוֹ הַנִּכְתָּב אדנ"י. וְאֵל. אֱלוֹהַּ. וֵאלֹהִים. וְשַׁדַּי. וּצְבָאוֹת. כָּל הַמּוֹחֵק אֶחָד מֵהֶם הֲרֵי זֶה כְּאִלּוּ מָחַק אַחַת מִשִּׁבְעָה שָׁמוֹת אֵלּוּ לְיוֹקֵה:

הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר וְיִתְחַבֵּר עִמָּהֶם וְנֶאֱמַר (תהלים קיט) חָבֵר אֲנִי לְכָל אֲשֶׁר יְרֵאוּךָ וְשֹׁמְרֵי מִן הָרַע שָׁיַשׁ בְּיָדוֹ וּבְלָשׁוֹנוֹ וְיִתְעַדֶּה שֶׁנֶּאֱמַר (שם נא) חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ אֲלַמֶּדָה פּוֹשְׁעִים דְּרָכֶיךָ וְיָנָקוֹם כְּפִי הַיְכוֹלֶת לְבַעֵר הָרָעִים דִּכְתִיב (שם קי) וַיַּעֲמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל וַתֵּעָצֵר הַמַּגֵּפָה וַתֶּחְשָׁב לוֹ לְצְדָקָה לְדוֹר וָדוֹר עַד עוֹלָם:

תולדות יום ראשון תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שיהם כנגד ן דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו תוספות הארה מתוספת " נשמה משבת שעברה:

יט וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן־אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד
אֶת־יִצְחָק: וְאִלֵּין תּוֹלְדַת יִצְחָק בַּר אַבְרָהָם אַבְרָהָם
אוֹלִיד יָת יִצְחָק: כ וַיְהִי יִצְחָק בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ
אֶת־רִבְקָה בַּת־בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדַּן אֲרָם אֲחוֹת לָבָן
הארמי

רש"י

(יט) ואלה תולדות יצחק. יעקב ועשו סלמורים בפרשה: אברהם הוליד. ד"ה את יצחק. לפחר שקרח הקב"ס שמו לאברהם מס"כ הוליד לח יצחק. ד"ה ע"י שכתב הכתוב יצחק בן לאברהם הוזקק לומר לאברהם הוליד לח יצחק לפי שהיו לילגי הדור לומרים מלבימלך נתעברה שרה שהרי כמה שנים שהתה עם לאברהם ולח נתעברה הימנו מה עשה הקב"ס לר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל לאברהם הוליד לח יצחק וזהו שכתב כאן יצחק בן לאברהם (היה) שהרי עדות יש שלאברהם הוליד לח יצחק: (כ) בן ארבעים שנה. שהרי כשבח לאברהם מהר המוריה נתבשר שנולדה רבקה ויצחק היה בן ל"ז שנה שהרי בו בפרק מהה שרה ומשנולד יצחק עד העקידה שמהה שרה ל"ז שנה דבת ל' היתה כשנולד יצחק וכשמתה שלחמר ויהיו חיי שרה וגו' הרי ליצחק ל"ז שנים וכו בפרק נולדה רבקה המתין לה עד שמהה רחויה לביתה ג' שנים וגשיחה: בת בתואל מפדן ארם אחות לבן. וכי טדיין לח נכתב שהיא בת בתואל ואחות לבן ומפדן ארם חלח להגיד שבחה שהיתה בת רשע ואחות רשע ומקומם לגבי רשע ולח למדה ממעשיהם: מפדן ארם. על שם שכני ארם היו ארם נהריים וארם נוהם קורח לחותו פדן לשון למד בקר תרגום פדן תורין. ים פיתרין פדן ארם כמו שדה ארם שבלשון

הָאֲרַמִּי לְוֹ לְאִשָּׁה: וַתְּהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּד נְסִיב יַתְרְבָּקָה
בַּת בְּתוּאֵל אֲרַמָּאָה מִפַּדָּן אֲרָם אֲחָתֵהּ דְּלָבָן אֲרַמָּאָה לֵהּ לְאִנְתּוּ:
כא וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַיהוָה לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִוא
וַיֵּעָתֶר לוֹ יְהוָה וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ: וְצַלִּי יִצְחָק קֳדָם יְיָ
לָקֳבֵל אִתְּתֵהּ אֲרֵי עָקְרָה הִיא וְקַבֵּל צְלוֹתֵהּ יְיָ וְעַדְיַת רִבְקָה אִתְּתֵהּ:
כב וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם־כֵּן לָמָּה זֶּה
אָנֹכִי וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת־יְהוָה: וַדְחָקִן בְּנַיָּא בְּמֵעָהָא וַאֲמֶרֶת
אִם כֵּן לְמָה דֵנָן אֲנָא וַאֲזָלַת לְמִתְבַּע אוּלְפַן מִן קֳדָמֵי יְיָ:
כג וַיֹּאמֶר יְהוָה לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנֵךְ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֵּעַיִךְ יִפָּרֵדוּ
וּלְאֹם מִלְאֹם יֵאָמֵץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר: וַאֲמַר יְיָ לַהּ תְּרֵין
עַמְמִין בִּמְעָיְכִי וְתַרְתִּין מַלְכָוָן מִמֵּעָיְכִי יִתְפְּרְשָׁן וּמַלְכוּ מִמַּלְכוּ יִתְקַף וְרַבָּא

* גוים קרי. † ישתעביד

מבלעז יבמעזל קורין לעדה פדן: (כא) ויעתר. הרבה והפליר בתפלה
ויעתר לו. נתפלר ונתפייס ונתפתה לו ואומר לעי כל לשון עתר לשון הפלרה
ורבוי הוא וכן (יחזקאל ח) ושתר עגן הקטורת מרבית עליית הענן וכן (שם לה)
הטתרתם עלי דבריכם וכן (משלי כז) ועתרות נביקות שוגא דומות למרובות והגסלמסא
אגקריסר"א (נעהייפט) בלעז: לנכח אשתו. זה עומד בזוית זו ומתפלל וזו עומדת
בזוית זו ומתפללת (יבמות סד): ויעתר לו. לו ולא לה מלמן דומה תפלת צדיק בן
צדיק לתפלת צדיק בן רשע לפיכך לו ולא לה: (כב) ויתרוצצו. ע"כ המקרא
הזה מורה דורשני שסתם מה היה לרבקה זו וכתב הס כן למה זה אנכי. לרבותיו
דרשוהו לשון ריצה כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ
ומפרכם לגלות עוברת על פתחי ע"ז עשו מפרכם לגלות ד"א מתרוללים זה עם
זה ומריבים בגלות שני שולמות: ותאמר אם כן. גדול לעל המבור: למה
זה אנכי. מתאוה ומתפללת על הריון: ותלך לדרוש. לבית מדרשו של
שם: לדרוש את ה'. שיגיד לה מה תהא בסופה: (כג) ויאמר ה' לה. ע"י
שליח לשם נאמר ברוח הקודש והוא אומר לה: שני גוים בבטנך. גויס כתיב
כמו (המו) נחיים אלו הנטיונים וכבי שלא פסקו מעל שולחנם לא לעולם ולא
חוזרת לא בימות החמה ולא בימות הגשמים (ע"ז י"ח): ושני לאומים. אין
לאום אלא מלכות: ממעיך יפרדו. מן המעיים הם נפרדים זה לרשעו וזה
לתומו: מלאום יאמץ. לא יהיו בגדולה כאחד קס זה ניפל וכה"ג אמלחה

יִשְׂתַּעְבִּיד לְזָעִירָא׃ כד וַיִּמָּלְאוּ יָמֶיהָ לָלֶדֶת וְהִנֵּה תוֹמִם
בִּבְטְנָהּ׃ וּשְׁלֵימוּ יוֹטְהָא לְמֵילַד וְהָא תְּאוֹמִין בִּמְעָהָא׃

רש"י

התרגמה (יחזקאל כו) לא נתמלא לור חלא מחרבנך בל ירושלים: (כד) ויימלאו ימיה לכל בתמר כתיב ויהי בעת לדתם. שלא מלאו ימים כי לו' חדשים ילדתם: והנה תומם. חסר. ובתמר תלמוים מלא לפי שמניהם לדיקים לכל כתן אחד לדיק ואחד רשע:

נביאים מלאכי א

א מַשָּׂא דְּבַר־יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל בְּיַד מַלְאָכִי׃ מַפַּל פִּתְגָמָא דֵּיי עַל
יִשְׂרָאֵל בִּיַד מַלְאָכִי דְּיִתְקְרֵי שְׁמֵיהּ עֻזְרָא סַפְרָא׃ ב אָהַבְתִּי
אֶתְכֶם אָמַר יְהוָה וַאֲמַרְתֶּם בַּמֶּה אֲהַבְתָּנוּ הֲלוֹא־אָח עֵשָׂו
לְיַעֲקֹב נְאֻם־יְהוָה וָאֹהַב אֶת־יַעֲקֹב׃ רְחִימַת יַתְכוֹן אֲמַר יְיָ וְאִם
תֵּימְרוּן בְּמָה רְחִימְתָּנָא הֲלָא אָח עֵשָׂו לְיַעֲקֹב אֲמַר יְיָ וּרְחִימַת יַת יַעֲקֹב׃
ג וְאֶת־עֵשָׂו שָׂנֵאתִי וָאָשִׂים אֶת־הָרָיו שְׁמָמָה וְאֶת־נַחֲלָתוֹ
לְתַנּוֹת מִדְבָּר׃ וְיַת עֵשָׂו רְחֵיקֵת וְשַׁוִּיתִי יַת טוּרוֹהִי לְצַדּוּ וְיַת אַחֲסַנְתֵּיהּ
לְצָדוּת מַדְבְּרָא׃ ד כִּי־תֹאמַר אֱדוֹם רֻשַּׁשְנוּ וְנָשׁוּב וְנִבְנֶה חֳרָבוֹת
כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הֵמָּה יִבְנוּ וַאֲנִי אֶהֱרוֹס וְקָרְאוּ לָהֶם
גְּבוּל רִשְׁעָה וְהָעָם אֲשֶׁר־זָעַם יְהוָה עַד־עוֹלָם׃ אֲרֵי יֵימְרוּן
אֱדוֹמָאֵי אִתְמַסְכְּנָא כְּעַן עֲתַרְנָא נְתוּב וְנִבְנֵי חֳרָבָתָא כְּדֵנָן אֲמַר יְיָ צְבָאוֹת
אִינוּן יִבְנוּן וַאֲנָא אֶפַּגֵּר וְיִקְרוּן לְהוֹן תְּחוּמָא דְּעַמֵּיהּ רַשִׁיעָא וְעַמָּא דְּאִתְּיָ
עֲלֵיהוֹן לְוּט עַד עָלְמָא׃ ה וְעֵינֵיכֶם תִּרְאֶינָה וְאַתֶּם תֹּאמְרוּ יִגְדַּל
יְהוָה מֵעַל לִגְבוּל יִשְׂרָאֵל׃ וְעֵינֵיכוֹן יֶחֱזְנָן וְאַתּוּן תֵּימְרוּן יִתְרַבֵּי יְקָרָא דַּייָ

ואפתי

רש"י

(א) משא דבר ה' דכרי נבואה הנמסר למלאכי: (ב) ואוהב את יעקב לתת לו חלק חמד': (ג) לתנות מדבר. מטון תנים: (ד) כי תאמר אדום. ות"ת רומנו מתחילה רשיט סייעו ומשתה שהעתידו מביאה ירושלים נשוב ונו': (ה) יגדל ה' ונו'. ירמה גדולתו לגבולינו לסודיע כי חלחנו עמו:

תולדות ליום ראשון

וַאֲפִתִּי יַת תְּחוּם יִשְׂרָאֵל: ו בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעַבֶד אֲדוֹנָיו וְאִם־אָב אֲנִי
אֵיהֵי כִבּוּדִי וְאִם־אֲדוֹנִים אֲנִי אֵיָה מוֹרָאִי אָמַר | יְהוָה צְבָאוֹת
לָכֶם הַכֹּהֲנִים בּוֹזֵי שְׁמִי וַאֲמַרְתֶּם בַּמֶּה בָזִינוּ אֶת־שְׁמֶךָ:
דָּא עַל בְּרָא אָמִיר לְיַקָּרָא יַת אַבָּא וַעַבְדָּא לְמִדְחַל מִן קֳדָם רִבּוֹנֵיהּ אִם
בָּאַב אֲנָא אָן דַּאתּוּן מְיַקְּרִין קֳדָמַי וְאִם בְּרִבּוֹן אֲנָא אָן דַּאתּוּן דַּחֲלִין מִן
קֳדָמַי אָמַר יְיָ צְבָאוֹת לְכוֹן כַּהֲנַיָּא דְּמְבַסְּרִין עַל שְׁמִי וְאִין תֵּימְרוּן בַּמָּה
בְּסַרְנָא עַל שְׁמָךְ:

רש"י

(ו) בן יכבד וגו' לכבד אב וכן עבד את אדוניו:

כתובים משלי ה

א בְּמַעַט הָיִיתִי בְכָל־רָע בְּתוֹךְ קָהָל וְעֵדָה: עַד כְּלִי חַיַּת לִי
בְּכָל בִּישִׁין בְּגוֹ כְּנִשְׁתָּא וַעֲדָתָא: ב שְׁתֵה־מַיִם מִבּוֹרֶךָ
וְנוֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֵרֶךָ: אִשְׁתִּי מַיָּא מִן גּוּבָךְ וְרַדְיָא מִן בֵּירָךְ: ג יָפֻצוּ
מַעְיְנֹתֶיךָ חוּצָה בִּרְחֹבוֹת פַּלְגֵי־מָיִם: נְשַׁפְעוּן מַעְיָנָךְ לְבָרָא וּבְפָתְיֵי
מַיָּא דְמָא: ד יִהְיוּ־לְךָ לְבַדֶּךָ וְאֵין לְזָרִים אִתָּךְ: יְהֵיוֹן לָךְ לְחוֹדָךְ
וְנוּכְרָאֵי לָא נְשַׁתַּתְּפִין עִמָּךְ: ה יְהִי־מְקוֹרְךָ בָרוּךְ וְשְׂמַח מֵאֵשֶׁת
נְעוּרֶיךָ: יְהֵוֵי מַבּוּעָךְ בְּרִיךְ וְחֵדִי מִן אִתַּת טַלְיוּתָךְ: ו אַיֶּלֶת אֲהָבִים
וְיַעֲלַת־חֵן דַּדֶּיהָ יְרַוֻּךָ בְכָל־עֵת בְּאַהֲבָתָהּ תִּשְׁגֶּה תָּמִיד:
אַיָּלְתָּא דְרַחֲמוּתָא וְדִצְתָא דְחִסְדָּא הִוְנָא אֲלַיִךְ בְּכָל זְמַן וּבְרַחֲמוּתָהּ
תְּגֻרֵם תְּדִירָא:

רש"י

(א) בכל רע. תוך הגיהנם: בתוך קהל ועדה. של רשעים: (ב) מבורך
מבור שנתן הקב"ה לחלקך היא תורת משה: מתוך בארך. מים חיים
מובטן והולכין: (ג) יפוצו מעיינותיך חוצה. סוף שתקנה תלמידים: ברחובות
עיר תפולנה פלגי מימיך: (ד) יהיו לך לבדך. אתה לבדך תתכבד בהם:
(ה) יהי מקורך וגו'. התורה שלמדת מעטורין: (ו) אילת אהבים. התורה
נמשלת כאילת שנקבה שאר היא לחסיד לבן זוגה: ירווך. יסכיעוך: תשגה.
תעסוק:

תולדות ליום ראשון

משנה ברכות פרק ו׳

בֵּיצַד מְבָרְכִין עַל הַפֵּרוֹת. עַל פֵּרוֹת הָאִילָן אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ. חוּץ מִן הַיַּיִן שֶׁעַל הַיַּיִן אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. וְעַל פֵּרוֹת הָאָרֶץ אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. חוּץ מִן הַפַּת שֶׁעַל הַפַּת הוּא אוֹמֵר הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ. וְעַל הַיְרָקוֹת אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בּוֹרֵא מִינֵי דְשָׁאִים: ג בָּרַךְ עַל פֵּרוֹת הָאִילָן בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה יָצָא. וְעַל פֵּרוֹת הָאָרֶץ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ לֹא יָצָא. עַל כּוּלָּם אִם אָמַר שֶׁהַכֹּל יָצָא: ג עַל דָּבָר שֶׁאֵין גִּדּוּלוֹ מִן הָאָרֶץ אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל. עַל הַחוֹמֶץ וְעַל הַנּוּבְלוֹת וְעַל הַגּוּבָאי אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל. עַל הֶחָלָב וְעַל הַגְּבִינָה וְעַל הַבֵּיצִים אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל) רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל שֶׁהוּא מִן קִקְלָה אֵין מְבָרְכִין עָלָיו: ד הָיוּ לְפָנָיו מִינִים הַרְבֵּה רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶם מִמִּין שִׁבְעָה מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן. וְחַכְ״אוֹמְבָרֵךְ עַל אֵי זֶה מֵהֶם שֶׁירָצָה: ה בֵּרַךְ עַל הַיַּיִן שֶׁלְּפָנַי דַּמָּזוֹן. פָּטַר אֶת הַיַּיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן. בֵּרַךְ עַל הַפַּרְפֶּרֶת שֶׁלְּפָנַי דַּמָּזוֹן. פָּטַר אֶת הַפַּרְפֶּרֶת שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן. בֵּרַךְ עַל הַפַּת פָּטַר אֶת הַפַּרְפֶּרֶת. עַל הַפַּרְפֶּרֶת לֹא פָּטַר

את

ברטנורא

פרק ו **א** כיצד מברכין חוץ מן היין שמתוך שמיכתו קבעו לו ברכה לעצמו וכן הפת: בורא מיני דשאים. לפי שיש בכלל פרי האדמה דשם ורועים בגון קטניות ורבי יהודה כשי היכר ברכה לכל מין ומין ואין הלכה כרבי יהודה והא דתנן על ירקות תומר ברכת פרי האדמה ה״מ ירקות שדרכן לאכלן חיין ואכלן חיין אי שדרכן לאכלן מבושלים ואכלן מבושלים אכל תותן שדרכן לאכלן היין ואכלן מבושלים אי שדרכן לאכלן מבושלין ואכלן היין חיין מברך עליהן שהכל ואירקות שאוכלים תותן כין חיין כין מבושלין מברכין עליהם כפה״נ כין חיין כין מבושלים: **ב** ברך על פירות האילן וכו׳. כל היכא דכי שקלת לפירא חיתי לפיך ואתו הפוך עלמו חוזר ומוציא פרי לפניה המחרת מקרי חילן ומברכין על פירותיו כפה״ע אכל היכא דכי שקל׳ ליה לפרי לא יפטר פוך מיחזיר ומוציא פרי לפניה אחרת חין מברכין על הפירות אלא כפה״מ: על כולן אם אמר שהכל יצא. אפי׳ על הפת ועל היין ומיהו לכתחלה חין לאכול פיש פרי אם חיטו יודע החלה לברך עליו ברכה הראויה לו: **ג** נובלות, פירות שנפלו מן האילן קודם שנתבשלו כל צרכן: גובאי. ענבים טהורים: כין קלקלה נאלות וגיבאי ע״י קלקלה הן כאים ואין הלכה כר״י: **ד** מין ז׳. חטה ושעור וגפן ותאנה ורמון זית ותמרי׳ דהני עדיפי הואיל ונשתנתה כהן ג״י: מברך על איזה מהן שירצה. דמכיר עליו ויהלכה כחכמים **ה** פטר את היין שלאחר המזון. ה״מ כשכחות וימים טוכים שרגילין לקבוע על היין לאחר המזון וכשברך על היין לפני המזון מלפתח דהכי כירך מכל כשאר ימים שאין רגילים לקבוע עלמן על היין שלאחר המזון אין היין שלפני המזון פוטר היין שלאחר המזון וכל לאחר המזון דאין כמתניתין היינו לאחר שסלקו ידיהם מן הפת קודם שיכרכו ברכת המזון: פרפרת. כל דכר שמלפפים כו את הפת כגון כשר וכילים ודגים קרוים פרפרת ופעמים שהיו מכיחים פרפרות קודם שסודה להמשיך התכיל׳ והוריס ומכיחים פרפרות תמרוה לאחר שסעוד׳ אחר שמכו ידיהם מן הפת: מעשה קדרה. כגון הריפות וגרס כרמל ונקמח שנתבשל כמים כגון הלכיבות וכיוצא כהן ואית דמפרשי פרפרת כמתניתין פת הלטוחה כקפרה שאין כה מרחה לפס דמכרכים עלה כורח מיני מזונות. והשתא ניחא דלעטריך למשתיינן כרך על הפרפרת לא פטר את הפת ת״ע דהוא נמי מין פת אכל משנה קדרה פטור ואית שמפי שכרי כשם שאם כרך על הפרפרת לא

תולדות ליום ראשון

אֶת הַפַּת. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אַף לֹא מַעֲשֶׂה קְדֵרָה: ו הָיוּ יוֹשְׁבִין לֶאֱכוֹל. כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. הִסִּיבּוּ אֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּם. בָּא לָהֶם יַיִן בְּתוֹךְ הַמָּזוֹן. כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. לְאַחַר הַמָּזוֹן אֶחָד מְבָרֵךְ לְכוּלָּם. וְהוּא אוֹמֵר עַל הַמּוּגְמָר אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מְבִיאִין אֶת הַמּוּגְמָר אֶלָּא לְאַחַר הַסְּעוּדָה: ז הֲבִיאוּ לְפָנָיו מָלִיחַ בַּתְּחִלָּה וּפַת עִמּוֹ מְבָרֵךְ עַל הַמָּלִיחַ וּפוֹטֵר אֶת הַפַּת שֶׁהַפַּת טְפֵלָה לוֹ. זֶה הַכְּלָל כָּל שֶׁהוּא עִיקָּר וְעִמּוֹ טְפֵלָה. מְבָרֵךְ עַל הָעִיקָּר וּפוֹטֵר אֶת הַטְּפֵלָה: ח אָכַל תְּאֵנִים וַעֲנָבִים וְרִמּוֹנִים מְבָרֵךְ אַחֲרֵיהֶן שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת דִּבְרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בְּרָכָה אַחַת מֵיעֵין שָׁלֹשׁ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֲפִילּוּ אָכַל שֶׁרֶץ וְהוּא מְזוֹנוֹ מְבָרֵךְ אַחֲרָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת. הַשְׁוֹתָה מַיִם לְצָמְאוֹ אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ. רַבִּי מַרְפִּין אוֹמֵר בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת:

ב טנו ע

פשר חת הפת כך לח ספר מעשה קדרה ואין הלכה כב"ש: ן היו יושבין. כלח הביב' וסימן הוח כלח נתוספו לחכול יחד ערגילים היו כמתיפדים הכורת חנשים לחכול שהיו מסובים על מפות ואוכלים ושותים בהסבת שמאל: כל אחר מברך לעצמו. כלח סיה להם קבע סעודה כלח הסיבה ומיהו חס חמרו ניזל ניכול נהמת כדוכתח פלן חע"פ כלח הסיבו כהסיבו דמי ות"ל מברך לכולם ומפרפין נמי לזימון: בא להם יין בהוך המזון כל אחד מברך לעצמו. והחיל ואין בית הכליפה פנוי ואין לך המסובים פאה חל המברך חלח לכלוע מה שבפיהם ח"כ מיושגן שמח יפנק כשבח לשמח חמן: והיא אומר על המוגמר. המברך ברכת המזון הוח מברך על המוגמר כורח שלי כשמים ואע"ג דליכח דעדיף מיניה חפ"ה כיון דחתחיל בחדח עדיף ליתיך: לאחר הסעודה. לחחר ברכת המזון דהשתח ליתו מלרכי הסעודה הוח חפי' הכי כיון שהתחיל בברכות חחרונות נומרן: מוגמר. רגילין היו להביח חחר הסעודה עלי בשמים בחחתה על הפח לריח טוב: ז מליח. כל דבר מלוח: שהפת טפלה לו. מי שחכל חכילה נסה מפדות מתוקים ביותר חוכל חחריו דבר מלוח לחתך הליחות הנדבקות בגופו מהמת רוב הפירות ומפני שחינו יכול לחכול המליח לבדו חוכל מן הפת עמו חכל המליח לבדו עיקר והפת טפלה לו: ח מברך אחריהם שלש ברכות. דכל שהוח מסבעת המינין מברך חחריו ג' ברכות דסבירח ליה לרבן נמליאל דחוכלת ומבעת וברכת לחו חלחם בלבד קחי חלח חכל שבעת המינין המוזכרים בשיל כפרשה וכהחי קרח שלש ברכות רמיזי. וברכת זו ברכת הזן. על החרץ זו ברכת החרץ הסיכה זו כחה ירושלים, וכן הוח חומר (דכריס ג) הבר הסיב הזה: וחכ"א ברכה אחת מעין שלש ברכות חס עכבים תנים רמונים זיתים ותמרים חכל מברך על העץ ועל פרי העץ ועל חרץ המדה טובה וכו' ומוחס על החרץ ועל הפירות וכחרץ ישרחל חומס על החרץ ועל פירותיה וברכה זו מעמה מברך על היין חלח שפוחח בה על הגפן ועל פרי הגפן. ועל כל דבר הנעשה מחמת מיני דגן במקום על העץ ועל פרי העץ חומר על המחיה ועל הכלכלה ומוחס על החרץ ועל המחיה: אפילו אכל שלק. על ירק: והוא מזוני. שסומך עליו למזון: מברך ג' ברכות. דוחכלת וכבעת חכל חפי דחכיל קחי והלכה כחכמים שחין מברכין ג' ברכות חלח חלחם ועל ז' המינים ברכה חחת מעין ג' ועל כל שחר דכרים בורח נפשות רבות וחסרונם. ופירוש מסרונם כמו לחם ומים שח"י להתקיים בלח הם על כל מה שברח להחיות בהם נפש כל חי כלומר על כל מה שבעולם שנם חם לח נברחו יכולים הבריות להתקיים ולח נבחו כי חם לתעניג ולתוספ' טובה ומצי שם כברכ' ו כ' עניינים הוח ברכה מרוכה ופיוסה כברוך וחחתמת כברוך כדחיתח בירושלמי שחותמים כח"י מי השלמים: השותה מים לצמאו. דוקח מברך שהכל חבל בשחה מים לבלוע משכל שנחתב לו בנרונו וכיוצח בזה חינו מברך: ר"ם חומר בורא נפשות רבות. מברך לפני שתיית המים ואין הלכה כר"ם חלח לפניהם מברך שהכל ולחחריהם בורח נפשות:

אמר

גמרא ברכות דף ל"ה ע"א

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל כָּל הַנֶּהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בִּרְכָה כְּאִלּוּ נֶהֱנֶה מִקָּדְשֵׁי שָׁמַיִם. שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כד) לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ. רַבִּי לֵוִי רָמֵי כְּתִיב לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ. וּכְתִיב (שם קטו) הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה' וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם. לֹא קַשְׁיָא כַּאן קוֹדֶם בְּרָכָה כַּאן לְאַחַר בְּרָכָה. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַּר פַּפָּא כָּל הַנֶּהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְּרָכָה כְּאִלּוּ גּוֹזֵל לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כח) גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְאוֹמֵר אֵין פֶּשַׁע חָבֵר הוּא לְאִישׁ מַשְׁחִית וְאֵין אָבִיו אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) הֲלוֹא הוּא אָבִיךָ קָנָךְ וְאֵין אִמּוֹ אֶלָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר (משלי א) שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ. מַאי חָבֵר הוּא לְאִישׁ מַשְׁחִית. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַּר פַּפָּא חָבֵר הוּא לְיָרְבְעָם בֶּן נְבָט שֶׁהִשְׁחִית אֶת יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. רַבִּי חֲנִינָא בַּר פַּפָּא רָמֵי כְּתִיב (הושע ב) וְלָקַחְתִּי דָגָנִי בְּעִתּוֹ וְגוֹ'. וּכְתִיב (דברים יא) וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ וְגוֹ. לֹא קַשְׁיָא כַּאן בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם. כַּאן בִּזְמַן שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם. תָּנוּ רַבָּנָן וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ מַה תַּלְמוּד לוֹמַר לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע א) לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ יָכוֹל דְּבָרִים כְּכָתְבָן תַּלְמוּד לוֹמַר וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ נָהוֹג בָּהֶן מִנְהַג דֶּרֶךְ אֶרֶץ דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר

אפשר

רש"י

לאחר ברכה. הרי הוא לבני חדש: גוזל להקב"ה. את ברכתו: ולכנסת ישראל שבחטאו הפילות לוקין: אין פשע. ולפי שהוא מיקל רואים המחרים ולמדין ממנו לעצות כן ליהנות מן העוה"ז בלא ברכה ולכך נקרא זה המיקל חבר לאים משחית: לירבעם בן נבט שחטא וחטיא את ישראל כך הוא חוטא ומחטיא: בזמן שעושים רצונו. הדגן שלהם וכשאין עושים רצונו נוטלו ומרחה להם שפיות שלו: דברים כתבתן. שלא ישמוש בדרך ארץ:

נהוג

תולדות ליום ראשון

אֲפִלּוּ אָדָם חוֹרֵשׁ בְּשָׁעַת חֲרִישָׁה וְזוֹרֵעַ בְּשָׁעַת זְרִיעָה קוֹצֵר בְּשָׁעַת קְצִירָה וְדָשׁ בְּשָׁעַת דִּישָׁה וְזוֹרֶה בְּשָׁעַת הָרוּחַ תּוֹרָה מַה תְּהֵא עָלֶיהָ. אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם מְלַאכְתָּן נַעֲשִׂית עַל יְדֵי אֲחֵרִים. שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי' סא) וְעָמְדוּ זָרִים וְרָעוּ צֹאנְכֶם וְגוֹמֵר. וּבִזְמַן שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם מְלַאכְתָּן נַעֲשִׂית עַל יְדֵי עַצְמָן. שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים יא) וְאַסְפָּת דְּגָנֶךָ וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁמְּלַאכֶת אֲחֵרִים נַעֲשִׂית עַל יָדָן. שֶׁנֶּאֱמַר (שם כח) וְעָבַדְתָּ אֶת אוֹיְבֶיךָ. אָמַר אַבָּיֵי הַרְבֵּה עָשׂוּ כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְעָלְתָה בְיָדָן כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי וְלֹא עָלְתָה בְיָדָן:

רש"י

נהוג בהם. עם הכרי תורה: מנהג דרך ארץ. שתי חטות לידי גורלך הכריות סופך ליכנע מהכרי תורה: אפשר. בתמיה תפשר כהכריך:

זוהר תולדות דף קל"ר ע"ב

וְאִלֵּין תּוֹלְדוֹת יִצְחָק וְגוֹ' פְּתַח ר' חִיָּיא וְאָמַר מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת יְיָ יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. תָּא חֲזֵי כַּד בָּעָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְסָלִיק בִּרְעוּתָא קַמֵּיהּ לְמִבְרֵי עָלְמָא הָוָה מִסְתַּכֵּל בְּאוֹרַיְיתָא וּבָרָא לֵיהּ וּבְכָל עוֹבָדָא וְעוֹבָדָא דְּבָרָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעָלְמָא הָוָה מִסְתַּכֵּל בְּאוֹרַיְיתָא וּבָרָא לֵיהּ הָדָא הוּא דִּכְתִיב (משלי ח) וָאֱהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן וָאֱהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם אַל תִּקְרֵי אָמוֹן אֶלָּא אוּמָן כַּד בָּעָא לְמִבְרֵי אָדָם אַסְתָּרָה תּוֹרָה קַמֵּיהּ אִי בַּר נָשׁ יִתְבְּרֵי וּקְבָלָתֵר יֶחֱמֵי וְאַנְתְּ תִּידוֹן לֵיהּ אֲמַאי יְהוֹן עוֹבָדֵי יָדָךְ לְמַגָּנָא דָּהָא לָא יֵיכוֹל לְמִסְתַּכֵּל דִּינָךְ אָמַר לָהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָא אַתְקִינִית תְּשׁוּבָה עַד לָא בָּרֵאתִי עָלְמָא אָמַר קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא בְּשַׁעְתָּא דְּעָבַד לֵיהּ וּבָרָא לְאָדָם אָמַר לֵיהּ עָלְמָא עָלְמָא אַנְתְּ וְנִימוֹסָךְ לֵית קַיְימִין אֶלָּא עַל אוֹרַיְיתָא וּבְגִין כַּךְ בְּרֵאתִי לֵיהּ לְאָדָם בְּהּ בְּגִין דְּיִתְעַסְּקוּן בָּהּ וְאִי לָאו הָא אֲנָא אַהֲדַר לָךְ לְתֹהוּ וָבֹהוּ וְכֻלָּא בְּגִינֵיהּ דְּאָדָם קַיְימָא הָדָא הוּא דִּכְתִיב (ישעיה מ"ה) אֲנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בָּרָאתִי וְאוֹרַיְיתָא קַיְימָא וּמַכְרָזָא קָמַיְיהוּ דְּכָל נָשָׁא בְּגִין דְּיִתְעַסְּקוּן וְיִשְׁתַּדְּלוּ בָּהּ וְלֵית מָאן דְּיַרְכִּין אוּדָנֵיהּ. תָּא חֲזֵי כָּל מָאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא

איהו

אִיהוּ קַיָּים עַלְמָא וְקַיָּים כָּל עוֹבָדָא וְעוֹבָדָא עַל תִּקּוּנֵיהּ כְּדָקָא יָאוֹת וְדַיְּית לָךְ כָּל שַׁיּוּפָא וְשַׁיּוּפָא דְּקַיְּימָא בֵּיהּ בְּבַר נַשׁ דְּלָא הֲוֵי לָקְבֵלֵיהּ בְּרִיָּה בְּעַלְמָא דְּהָא כְּמָה דְּבַר נַשׁ אִיהוּ מִתְפַּגִּיג שַׁיּוּפִין וְכָפִיהוּ קַיָּימִין דַּרְגִּין עַל דַּרְגִּין מִתְתַּקְּנִין אִלֵּין עַל אִלֵּין וְכֻלְּהוּ חַד גּוּפָא הָכִי נָמֵי עַלְמָא וְכָל אִינּוּן בְּרָיָין כֻּלְּהוּ שַׁיּוּפִין שַׁיּוּפִין וְקַיְּימִין אִלֵּין עַל אִלֵּין וְכַד מִתְתַּקְּנָן כֻּלְּהוּ הָא (חד) גּוּפָא כַּמָּשׁ. וְכֹלָּא כְּגַוְונָא דְּאוֹרַיְיתָא דְּהָא אוֹרַיְיתָא כֻּלָּא שַׁיּוּפִין וּפַרְקִין וְקַיְּימִין אִלֵּין עַל אִלֵּין וְכַד מִתְתַּקְּנָן כֻּלְּהוּ אִתְעֲבִידוּ חַד גּוּפָא. בְּגִין דְּאִסְתַּכַּל דָּוִד בְּעוֹבָדָא דָּא פָּתַח וְאָמַר (תהלים ק"ד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶיךָ בְּאוֹרַיְיתָא אִינּוּן כָּל רָזִין עִלָּאִין חַתִּימִין דְּלָא יָכְלִין לְאִתְדַּבְּקָא בְּאוֹרַיְיתָא כָּל אִינּוּן מִלִּין עִלָּאִין דְּאִתְגַּלְיָין וְלָא אִתְגַּלְיָין. בְּאוֹרַיְיתָא אִינּוּן כָּל מִלִּין דְּלֵיעֵילָּא וּתְתָּאָה כָּל מִלִּין דְּעַלְמָא דֵּין וְכָל מִלִּין דְּעַלְמָא דְּאָתֵי (בְּאוֹרַיְיתָא אִינּוּן וְלֵית מָאן דְּיָשְׁגַּח וְיָדַע לוֹן וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב (תהלים ק"ו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת יְיָ יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ:

הלכה פסוקה — יוסף לרוך — מוסר

הר"ם ח' יסודי התורה פ"ו — מספר צידת לדרך דף ריש ע"ב

• כָּל הַנִּכְפָּל לָשׁוֹן מְלָפָנָיו מִפֵּר לְמוֹחֲקוֹ בְּגוֹן לָמֵ"ד מַלַּה' וב' מִלְאָלַהִּים וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן אֵינָן בִּקְדוּשַׁת הַשֵּׁם. וְכָל הַנִּכְפָּל לַשֵּׁם מֵאַחֲרָיו בְּגוֹן ה' שֶׁל אֱלֹהִים וכ"ם שֶׁל אֱלֹהֵיכֶם וְכֵיוֹצֵא בָּהֶם אֵינָם נִמְחָקִים נֶהֱרֵי הֵם בְּשֶׁאַר אוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם מִפְּנֵי שֶׁהַשֵּׁם מְקֹרָשׁ וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ וְאִסּוּר לִמְחֹקָם. הַמּוֹחֵק אֲפִלּוּ הָאוֹתִיּוֹת הַנִּשְׁאָלוֹת אֵינוֹ לֹנֵקֶה אֲבָל מֻתָּר אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת:

• כָּתַב אַל"ף לְמ"ד מֵאֱלֹהִים יו"ד ה"א מֵה' אֵינוֹ נִמְחָק וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר י"ה שֶׁהוּא שֵׁם בְּפֵנֵי עַצְמוֹ כְּפֵנֵי שְׁוָה הַשֵּׁם מְקֻצָּת שֵׁם הַמְפוֹרָשׁ הוּא. אֲבָל הַכּוֹתֵב שִׁין דל"ת מְשַׁדֵּי צד"י בי"ת מְצָבְאוֹת הֲרֵי זֶה נִמְחָק.

• שְׁאָר הַכִּנּוּיִין שֶׁמִּשְּׁבְחִין בָּהֶן אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּגוֹן חַנּוּן וְרַחוּם הַגָּדוֹל וְהַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא הַנֶּאֱמָן קַנָּא וְתַקִּיף וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן הֲרֵי הֵן כְּשֶׁאַר כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ וּמוּתָּר לְמוֹחֲקָן:

בא וּרְאֵה קוֹשִׁי עוֹרֶף הַיֵּצֶר הָרָע כִּי הֵנִיחָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עַל יְדֵי נְבִיאָיו וְנִכְתְּבוּ וְיֵרָאִיו וְלֹא קִבְּלוּנוּ דְּבָרִיהֶם כַּאֲשֶׁר יְקַבֵּל אָדָם צַוָּאוֹת רוֹפֵא עַל חוֹלָיו שֶׁיִּסְתַּעֲרֶה עַל דָּבָר הַלֹּא תִרְאֶה כַּמָּה הָפְרֵשׁ יֵשׁ בֵּינֵיהֶם. כִּי הָרוֹפֵא מַרְפֵּא וּמַזְהִיר עַל נוֹף שֶׁסּוֹפוֹ עָפָר רִמָּה וְתוֹלֵעָה. וְהַנָּבִיא עַל הַנֶּפֶשׁ מַה הַשְׁכֵּינָה עָשְׂתָה וְאִם תּוֹעֶבָה הָהֲנָה סָוְיוֹ הַשְׁכֵּינָה לָעַד וְלָנֶצַח נְצָחִים. נִמְלָא יָבִין הַנִּלְבָּב לָאֲנָשִׁים שֶׁחָלְפוּ וְעָבְרוּ אֵיךְ קָנוּ וּבָנוּ וְעָמְדוּ וְכָרוּ וְצָרוּ וְהָגְבִּיהוּ בֵּיתָם וְהִנְחִיל ה' אַרְצָם וְקִנְיָנָם וְהוֹנָם וּרְכוּשָׁם לְאוֹיְבֵיהֶם הֲלֹא תִרְאֶה אֵיךְ קִבְּצוּ מַה שֶׁלֹּא אָכְלוּ וּבָנוּ מַה שֶׁלֹּא שָׁכָנוּ. וְהִתְאַוּוּ מַה שֶׁלֹּא הִשִּׂיגוּ בָּנָה אַרְמוֹן וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם וּמְקוֹמוֹ הַמְיוּחָד לוֹ בְּתַהוֹמוֹת רַבָּה וְהוּא קִבְרוֹ. חֲיֵשׁ בָּעוֹלָם שִׁמְּוּת גָּדוֹל מִזֶּה לַעֲשׂוֹת דִּירַת קֶבַע בָּעוֹלָם שֶׁנִּטַּע מִמֶּנּוּ וְלֹא יָשׁוּב אֵלָיו וְיַחֲרִיב עוֹלָם שֶׁהוּלַךְ לַעֲמוֹד שָׁם עַד עוֹלְמֵי עַד. וְאִם מִתּוֹךְ אַהֲבַת הַכָּבוֹד וְהַשְׁרָרָה בָּזֶה תִּשְׁבֹּר הָעוֹלָם הַבָּא הֲלֹא חַבִּיט לַפִּלְכִים וַלְפִגְּנִים שֶׁעָבְרוּ וַעֲבָדוּם וְקִבְּרוּם גְּדוֹלִים אֵין זִכְרוֹן לָהֶם וְלֹא לְיוֹצְרֵיהֶם וְלַמְכַבְּדִים וּמַנְהִיגִים

תולדות ליום ראשון

אותם. הֲלֹא אֵין זִכָּרוֹן עִם אָדָם זוֹלָתִי לַטּוֹבִים וְלַנְּדִיבִים וּלְעוֹבְדֵי הָאֵל הַמִּשְׁבָּחִים לַטּוֹב מַעֲשֵׂיהֶם או מַעֲנִים לָרָעִים בְּהַבְלִית הָרֶשַׁע לְרוֹעַ מַעֲשֵׂיהֶם לָקִיים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (משלי ט) זַכֵּר צַדִּיק לִבְרָכָה:

תולדות יום שני תורה

יכוין בקריאת המשה פסוקים אלו שהם כנגד ה׳ דמילוי הוי״ה אחרונה. דשם בן לקנות הארת רוח יתירה ׳ משבת הבאה:

כה וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו: וְנִפַּק קַדְמָאָה סְמִיק כְּוָתֵה כְּנָלִים (ג׳ כְּבָלָן) דְּשַׂעַר וְקָרוּ שְׁמֵהּ עֵשָׂו: כו וְאַחֲרֵי־כֵן יָצָא אָחִיו וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וְיִצְחָק בֶּן־שִׁשִּׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם: וּבָתַר כֵּן נְפַק אֲחוּהִי וְיָדֵהּ אָחִידָא בְּעִקְבָא דְעֵשָׂו וּקְרָא שְׁמֵהּ יַעֲקֹב וְיִצְחָק בַּר שְׁתִּין שְׁנִין כַּד יְלִידַת יָתְהוֹן: כז וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים

ויהי

רש״י

(כה) אדמוני סימן הוא סימא שופך דמים (בראשית רבה): כולו כאדרת שעיר. מלא שעיר כטלית של למר המלאה שער פליקיר״א בלעז (מהרי״ו. פול מיט האר): ויקרא שמו עשו. הכל קראו לו כן לפי שהיה נעשה ונגמר בשערו כבן שנים הרבה: (כו) ואח״כ כן יצא אחיו וגו׳. שמעתי מדרש הגדה הדורשו לפי פשוטו בדין היה לומר כן לעכבו יעקב עולה מעיקה ראשונה ועכו מן השניה לא ולמד מספופרת שפיה קלרה תן בה שתי לבנים זו תחת זו הנכנסת ראשונה תלא לחרונה והנכנסת לחרונה תלא ראשונה נמלא עשו העולה בראשונה יצא ראשון ויעקב שעולה ראשונה נמלא לחרון ויעקב בא לעכבו שיהא ראשון ללידה כראשון ליורה ויפטר את רחמה ויטול את הבכורה מן הדין: בעקב אשו. סימן שתין זה מספיק לגמור מלכותו עד שזה עומד ועוטלה הימנו: ויקרא שמו יעקב. הקב״ה. (למר אתם קריתון לבכורכם שם לא לכי תקרא לבני בכורי שם הס״ד ויקרא שמו יעקב). ד״א תביו קרא לו יעקב על שם אחיזת העקב: בן ששים שנה. י׳ שנים מעוברה עד שנעשית בת י״ג שנה ורחו׳ להריון וי׳ שנים הללו לפה והתתין לה כמו שעשה תביו לשרה כיון שלא נתעברה ידע שהיא עקרה והתפלל עליה ונפתה לא רלה ליטא לפי שנתקדם בשר המוריה להיות עולה תמימה (יבמות סד): (כז) וינדלו הנערים ויהי עשו. כל זמן שהיו קטנים לא היו נכרים במעשיהם ואין לחרש מדקדק בהם מה טיבם כיון שנעשו בני י״ג שנה זה פירש לבתי

מדרשות

וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם
יֹשֵׁב אֹהָלִים: וְרִבְיוּ עוֹלְמָיָא וַהֲוָה עֵשָׂו גְּבַר נַחְשִׁירְנָן גְּבַר נָפֵק
לְחַקְלָא וְיַעֲקֹב גְּבַר שְׁלִים מְשַׁמֵּשׁ בֵּית אוּלְפָנָא: כח וְיָאֲהַב יִצְחָק
אֶת־עֵשָׂו כִּי־צַיִד בְּפִיו וְרִבְקָה אֹהֶבֶת אֶת־יַעֲקֹב:
וְרַחֵם יִצְחָק יָת עֵשָׂו אֲרֵי מְצִידֵיהּ הֲוָה אָכִיל וְרִבְקָה רְחֵימַת יָת יַעֲקֹב:

רש"י

מדרשות וזה פירש לפ"ז: יודע ציד. ללוד ולרמות את לבו בפיו ושואלו לבו אחר מעשיו את המלא ואת המבן שסבור לבו שהוא מדקדק במלות (תנחומא): איש שדה. כמשמעו לדם בטל ולודה בקשתו חיות ועופות: תם. לשון בקי בכל הלא הלא כלבו כן פיו. מי שלשונו חריף לרמות קרוי תם: ישב אהלים. לשלו של שם ולשלו של עבר: (כח) בפיו. כתרגומו בפיו של יצחק ומדרשו בפיו של עשו שהיה לד לותו ומרמהו בדבריו.

נביאים מלאכי:

א מַשָּׂא דְּבַר־יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל בְּיַד מַלְאָכִי: ב אָהַבְתִּיכֶם אָמַר יְהוָה
וַאֲמַרְתֶּם בַּמָּה אֲהַבְתָּנוּ הֲלוֹא אָח עֵשָׂו לְיַעֲקֹב נְאֻם־יְהוָה וָאֹהַב
אֶת־יַעֲקֹב: ג וְאֶת־עֵשָׂו שָׂנֵאתִי וָאָשִׂם אֶת־הָרָיו שְׁמָמָה וְאֶת־נַחֲלָתוֹ
לְתַנּוֹת מִדְבָּר: ד כִּי־תֹאמַר אֱדוֹם הֹרַסְנוּ וְנָשׁוּב וְנִבְנֶה חֳרָבוֹת כֹּה
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הֵמָּה יִבְנוּ וַאֲנִי אֶהֱרוֹס וְקָרְאוּ לָהֶם גְּבוּל רִשְׁעָה
וְהָעָם אֲשֶׁר זָעַם יְהוָה עָדְמוֹ: ה וְעֵינֵיכֶם תִּרְאֶינָה וְאַתֶּם תֹּאמְרוּ
יִגְדַּל יְהוָה מֵעַל לִגְבוּל יִשְׂרָאֵל: ו בֵּן יְכַבֵּד וְעֶבֶד אֲדֹנָיו וְאִם־אָבִים
אֲנִי אַיֵּה כְבוֹדִי וְאִם־אֲדֹנִים אֲנִי אַיֵּה מוֹרָאִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
אֲלֵיכֶם הַכֹּהֲנִים בּוֹזֵי שְׁמִי וַאֲמַרְתֶּם בַּמָּה בָזִינוּ אֶת־שְׁמֶךָ: ז מַגִּישִׁים
עַל־מִזְבְּחִי לֶחֶם מְגֹאָל וַאֲמַרְתֶּם בַּמֶּה גְּאַלְנוּךָ
בֶּאֱמָרְכֶם שֻׁלְחַן יְהוָה נִבְזֶה הוּא: מְקָרְבִין אַתּוּן עַל
מַדְבְּחִי קָרְבַן מְרַחֵק וְאִם תֵּימְרוּן בַּמָּה מְרַחֵיק בְּדַאֲתוּן אָמְרִין פָּתוּרָא דְיְיָ
בְּסֵיר הוּא: ג וְכִי־תַגִּישׁוּן עִוֵּר לִזְבֹּחַ אֵין רָע וְכִי תַגִּישׁוּ פִּסֵּחַ
וְחֹלֶה אֵין רָע הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ הֲיִרְצְךָ אוֹ הֲיִשָּׂא פָנֶיךָ
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: וּדְאַתּוּן מְקָרְבִין דְּעִוַּר לְדַבְּחָא הֲלָא בִישׁ וּדְאַתּוּן
מְקָרְבִין דְּחַגִּיר וְדַמְרִיעַ הֲלָא בִישׁ קְרִיבוּהִי כְּעַן לְשַׁלְטוֹנָךְ הֲיִתְרְעֵי
בָךְ אוֹ הֲיִסַּב אַפָּךְ אָמַר יְיָ צְבָאוֹת: ג וְעַתָּה חַלּוּ־נָא פְּנֵי־אֵל וְיָחֳנֵנוּ
מִיֶּדְכֶם הָיְתָה זֹאת הֲיִשָּׂא מִכֶּם פָּנִים אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת:
וּכְעַן צַלּוּ קֳדָם אֱלָהָא וְיִתְקַבֵּל צְלוֹתָנָא מִן יְדֵכוֹן הָוֵת דָּא הֲיִתְעַסְּבוֹן לְכוֹן

אפין

רש"י

(א) לחם מגואל מחומצ: נבזה הוא. שאין מניח לכל כסן על שלקו מן המנחה רק כזית לו כפול: (ב) אין רע. ופי אין זה דבר רע: לפחתך לשר שלך: (ג) ועתה חלו נא. ועתה אתם הכהנים איך יעלה בלבבכם להיות שלוחי ישראל לבקש שליחת רחמים הרי מידכם היתה זאת הרעה

תולדות ליום שני

אֵפֹן אָמַר יְיָ צְבָאוֹת: ד מִי גַם־בָּכֶם וְיִסְגֹּר דְּלָתַיִם וְלֹא־תָאִירוּ מִזְבְּחִי חִנָּם אֵין־לִי חֵפֶץ בָּכֶם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וּמִנְחָה לֹא־ אֶרְצֶה מִיֶּדְכֶם: מִן אַף הָבָא בְּכֹן וְנִוֹף דָּשֵׁי בֵּית מַקְדְּשִׁי וְלֹא תַקְרִיבוּן עַל מַזְבְּחִי קָרְבַּן מְרֻחָק לָא רָעוּא קָדָמַי בְּכֹן אָמַר יְיָ צְבָאוֹת וְקוּרְבַּן לָרַעוּא לָא אֶתְקַבֵּל מִיֶּדְכוֹן:

רש"י

ד) מי בכם וכו' הלואי ויקוס ליס טוב בכס שיסגר דלתי מקדשי לבלתי הביא עס קרבן מתועב:

כתובים משלי ה

א וְלָמָּה תִשְׁגֶּה בְנִי בְזָרָה וְתֶחְבַּק חֵק נָכְרִיָּה: וְלָמָּה תִשְׁרֶגִי בְּנִי בְּנוֹכְרִיָּתָא אוֹף לָא תֶחְבַּק עוּבָּה דְאַחֲרִיָּתָא: ב כִּי נֹכַח | עֵינֵי יְהוָה דַּרְכֵי־אִישׁ וְכָל־מַעְגְּלֹתָיו מְפַלֵּס: מְטוּל דֶּקֳדָם עֵינוֹי דִּבְאֹרְחָא אֵינוֹן אוֹרָחָתֵיהּ דְּגַבְרָא וְכוּלְהֵין שְׁבִילוֹי נָיְחִין קָדָמוֹי: ג עֲוֹנֹתָיו יִלְכְּדֻנוֹ אֶת־חֶרְשָׁעַ וּבְחַבְלֵי חַטָּאתוֹ יִתָּמֵךְ: חוֹבוֹי דְּרִשְׁיעָא יְקִמְטִין לֵיהּ וּבְחַבְלֵי דְחֵטְאוֹי נְתִיפְכַּךְ: ד הוּא יָמוּת בְּאֵין מוּסָר וּבְרֹב אִוַּלְתּוֹ יִשְׁגֶּה: הוּא יְמוּת בְּלָא מַרְדוּתָא וּבְסוּגְאֵי דְשָׁטְיוּתֵיהּ נָטְעֵי:

רש"י

ב) כי נכח עיני וגו' מפלס. שוקל דרכיו כמה עונות וכמה זכיות בידו: ד) באין מוסר. כשכיל שלח לקח מוסר:

משנה שבת פרק ו'

בַּמֶּה אִשָּׁה יוֹצְאָה. וּבַמֶּה אֵינָהּ יוֹצְאָה. לֹא תֵצֵא אִשָּׁה לֹא בְּחוּטֵי צֶמֶר. וְלֹא בְּחוּטֵי פִשְׁתָּן. וְלֹא בִּרְצוּעוֹת שֶׁבִּראשָׁהּ. וְלֹא תִטְבּוֹל בָּהֶן עַד

שתרפם

ברטנורא

פרק ז א במה אשה שבראשה. מללהו קלי מחוסי למר ופסחן ורלוסה שמקלפת בהן שערות שבראשה מה עשם לה תלת כהם כשכת מפני שלמרו חכמים כשכיל לה תשכל כהם עד שתרפם לפיכך כשכחו לה תלת כהם דלמא מתרמי לה שכיבה של מלוה ושרי להו ואתיא לאתוייהו ד' אמו' כרה"ר: עד שתרפם. שתתיר' קלת שיהו רפויין ויכנסו האי' כיהם שלא יהו היללים כשכיבה: בטושבת. לין שקושרין על המלח מאון לאחר: סנבוסין. תלוין כשושבת וכאין של הלדעי' עד הלחייס עניות עשות אומן של מיני לכשומין שעירו' עשות אומן של כסף

של

שְׁתַּרְבֵּם. לֹא בְטוֹמָטֶת. וְלֹא בְסַנְבּוּטִין בִּזְמַן שֶׁאֵינָן תְּפוּרִין. וְלֹא בְּבָגֶד לְרְשׁוּת הָרַבִּים. וְלֹא בְעִיר שֶׁל זָהָב. וְלֹא בְּקַטְלָא. וְלֹא בְּנָזָמִים. וְלֹא בְּטַבַּעַת שֶׁאֵין עָלֶיהָ חוֹתָם. וְלֹא בְּמַחַט שֶׁאֵינָהּ נְקוּבָה. וְאִם יָצְאָה אֵינָהּ חַיֶּבֶת חַטָּאת: ג לֹא יֵצֵא הָאִישׁ בְּסַנְדָּל הַמְתֻקָּר. וְלֹא בְּיָחִיד בִּזְמַן שֶׁאֵין בְּרַגְלוֹ מַכָּה. וְלֹא בְחִתּוּלִין. וְלֹא בְקַטִּיעַ. בִּזְמַן שֶׁאֵינָהּ מִן הַמּוּכָּח. לֹא בְשֶׁרְיוֹן. וְלֹא בְקַסְדָּא. וְלֹא בְמַגָּפַיִם. וְאִם יָצָא אֵינוֹ חַיָּב חַטָּאת: ד לֹא תֵצֵא אִשָּׁה בְּמַחַט הַנְּקוּבָה. וְלֹא בְטַבַּעַת שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ חוֹתָם. וְלֹא בְּכוֹלְיָאר וְלֹא בְכוֹבֶלֶת. וְלֹא בִּצְלוּחִית שֶׁל פַּלְיָטוֹן. וְאִם יָצְאָה חַיֶּבֶת חַטָּאת. הִבְרִי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין בְּכוֹבֶלֶת וּבִצְלוּחִית שֶׁל פַּלְיָטוֹן: ה לֹא יֵצֵא

האיש

ברטנורא

וכל זכר ומתוך שחזקין הן חייבין דלמא טלפה ומתניתין לאחרים: בזמן שאינם חפורים. כשכבה שכרשתה לבל חפורים ליכא למיחש לאחרי' שתיכף נופל' השכבה מלמטה כרה"ר שהרי היא מגלה שפרה: בכבול. תחיכה של נגד כמו מלמטה קטנה שקושרין תחתה על המנה ותחתן פוכין עליה כדי שלא ידק הגיע במנה ושפתים שהשתה מתקשתת כו כלי גיע: לרה"ר. לבל להגר שרי וכל הגוזר למטלה חסרים חף כשהר דגוזר בהו שלא התקשט כשבת כלל לא בהגר ולא כרה"ר וכבגד החירו שלא לשחור את כל תכשיטיה וחתנגה של כשלה. ורמב"ם פירש לרה"ר קאי לכלהו תכשיטין המחוברין במתניתין דכלהו לא חשריון לעל גזירה שמא חשפירם החשה ד' אמות ברה"ר עיר של זהב. עשרה ושב עשרה כמין סיר גורת יחזליס: ולא בקטלא. תכשיט שהוא נשחר נדחק והחשה מאקת עשמה כו כדי שתרשה כשלת כשר וכשרבי מכחקי"ו: ולא בנזמים מחי החף לכל נומי החון יוצין כהן: חותם. צורה לחתום בה חגרת חו כל דבר שתר ותפ"ע דתכשיט הוא לה לחשור לדמא טלפה ומחזיק לבל ים עליה חותם דלמו תכשיט הוא לה לחריץ לקמן לחיכת חטאת ותפ"ח שאוליאתו כחלבת דרך מלבוש לפי שעשמים שהכשל מסיר חותו מלכשה ונותן חותו להגיעו והיא נחתת כחלבשה והולכת בו ונמלא שדרך הוצחתו ככך וכן טבעת שאין עליה חותם דלא הוי תכשיט עי' כשרש"י כחלבשה ואם יצאת החשה ככל הך דחסריון עד הכא כמתני' חיתה חייבת חטאת דכלהו תכשיטין נינהו ורבנן הוא דגזור בהו דלמא טלפה ומחזיק: ב בסנדל המסומר. של עץ הוא ומחזיקים בו מסמרות לחזקו ומסרוהו בשבת וביום טוב משום מתשה שהיה שפשה לחשה היו מחלישים במשרה מפני השמד ומשו קול מעל גבי המשרה כשבורין שעליהן הן נופלים לחקו לת זה והרגו זה לת זה במסמרים שבסנדליהן ומפני שמשה זה בשבת היה חסרחו בשבת וביום טוב שהוא יום של כניסיה כמו שבת: ולא ביחיד. ולא בסנדל יחיד: בזמן שאין ברגלו מכה. לית דלמרי טעמא שמא יתבדוהו שהסנדל הפני סמין לו חשה כגפיו ומוציאו בשבת ואית דלמרי דלמא מחייבי עליה ושליף ליה לזה שברגלו ומייתי ליה בידיה תיכו נומן שם ברגלו מכה שרי לנחת בסנדל יחידי ברגל שאין בו מכה מפני שמכחת מוכחת עליו: ולא בקמיע. שתולין לרפוא': שאינה מן המוכחה. מחדם מומחה שריפא ג' בני חדם חבל קמיע הנלקח מחדם מומחה שריפא שלשה בני חדם בשאר קמיעות חף על גב דלא חחמחי קמיעא שרי דחכשיט הוא לחולה כאחר ממלבושיו: בקטדא כובע של כרזל: מגפיים כמין בתי שוקים של כרזל שלובשים במלחמה ולפי שאין לובשין אותן חלא בשעת מלחמה חשוב לנשעם בשבת: ג בטחט נקוב. שתופרי' בה דלמו תכשיט הוא וחיכת חטאת ותפ"ש שאוליאה אותה כמלבושי' ולא כידה שאותן שהוליא דרך תומתו חייב חטאת: בכוליאר. כלי שהשה משגלת כרחשה כשין טבעת שמשכב הרחם והוא משחו לפי שאין רוב הנשים יולאות בו: בכובלת. קשר של כסף או של זהב שקשר בתוכו בשם לשמיר ריחרעבשהה: של פליטין מור שקושרין מ"ו שק"ו: וחכמים פוטרין. לשכרי תכשיטין ניהו ולכשהלה לא הטרי דלמא טלפה ומחזיק והלכה כחכמים: ד לא יצא. חס לא לעורך מלחמה: תיפ. אבן שהוא כתכשי'

תפלה

תולדות ליום שני

הָאִישׁ לֹא בְסַיִת. וְלֹא בָקֶשֶׁת. וְלֹא בְתָרִים. וְלֹא בְאַלָּה. וְלֹא בְרוֹמַח. וְאִם יָצָא חֲיָיב חַטָּאת. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תַּכְשִׁיטִין הֵן לוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵינָן אֶלָּא לְנָאוֹי. שֶׁנֶּאֱמַר וְכִתַּתוּ חַרְבוֹתָם לְאִתִּים וַחֲנִיתוֹתֵיהֶם לְמַזְמֵרוֹת לֹא יִשָּׂא גוֹי אֶל גּוֹי חֶרֶב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה. בְּיָדִית מְחוֹרָה. וְיוֹצְאִים בָּהּ בְּשַׁבָּת. כְּבָלִים טְמֵאִין. וְאֵין יוֹצְאִין בָּהֶן בְּשַׁבָּת: ה יוֹצֵאת אִשָּׁה בְּחוּטֵי שֵׂעָר. בֵּין מְשֻׁזָּה בֵּין מְשֹׁךְ חֲבֵרְתָּהּ. בֵּין מְשֹׁךְ בְּהֶמְתָּהּ. בְּטוֹמֶפֶת וּבְסַגְדוֹטִין בִּזְמַן שֶׁהֵם תְּפוּרִין. בְּכֻבּוֹל וּבְפֵאָה נְכְרִית לֶחָצֶר. בְּמִטְפַּחַת שֶׁבְּאָזְנָהּ. וּבְמוֹךְ שֶׁבְּסַנְדָּלָהּ. וּבְמוֹךְ שֶׁהִתְקִינָה לְנִדָּתָהּ. בְּפִלְפֵּל וּבְגַרְגִּיר מֶלַח. וּבְכָל דָּבָר שֶׁהִתִּין לְתוֹךְ פִּיהָ. וּכְלֵבַד שֶׁלֹּא תִתֵּן לְרַפְּאוֹתָהּ בְּשַׁבָּת. וְאִם נָפַל לֹא תַחֲזִיר. שֵׁן תּוֹתֶבֶת. וְשֵׁן שֶׁל זָהָב רִבִּי מֵאִיר מַתִּיר וַחֲכָמִים אוֹסְרִים: ו יוֹצְאִין בְּסֶרַע שֶׁעַל הַצִּינַיִם. הַבָּנוֹת (קְטַנּוֹת) יוֹצְאוֹת בְּחוּטִין. וַאֲפִילוּ בְּקִסְמִין שֶׁבְּאָזְנֵיהֶן. עֲרָבִיוֹת יוֹצְאוֹת רְעוּלוֹת. וּמָדִיוֹת פְּרוּפוֹת. וְכָל אָדָם

אלא

ברטנורא

מצלם: אלה. מגן עגול ומיכסה על עץ ואני שמעתי אלה מג"ת כלפ"ז וכפרבי דסום: וכתתו חרבותם לאתים. ואי תכשיטין נינהו לא יהיו כבלים לעתיד: ביורית. מצעדה על הצוק להחזיק כחי שחקים שלא יפלו וירחו מוקיה הילכך עטורה ללחו תכשיט לנוי הוא וכלי תשמיש נמי לא הוי אלא כלי המשתמש כלי דומיא דשכשת הכלים שהן עטורי': יוצאים בה. דרך ליכסה היא וליכא למימר למה שלפף ומחויא דלא מגליא שוקה: כבלים טמאים. מצפחה לחת היתה בירושלים שהיו פסיעותיהן נשמעות והיו כתוליהן מיטרים והטילו שלשלת כדי בירית שבשוקים ועשאו כבלים כדי שלא יהיו פסיעותיהן נשמעות ולא יהיו כתוליהן מיטרים הילכך שלשלת תשמיש דחדש הוא ולא תשמיש כלי שקיך היא מקבל' טומאה: ואין יוצאין בהן. דלמא שלפף לשלשלת שהיא של זהב ומחויא דכי שקלא לשלשלת לא מגליא שוקה שהרי בירית במקומה עומדת: ח חוטי שער. שער תלוש שעשתה חותה כמין חוטין וקולעת בהן שערה או חפילו קטרה חותן על פדחתה קטר מהודק יוצאת בהן דלמא דמי לחוטי צמר ומוטי פסתן דלעיל לפי שהמים מכבסין בהם ואי מתרמית לה טבילה חינה צריכה להתירה ולא חתיא לאתויינהו: בין משלה בין משל חברתה בין משל בהמה. צריכי דאי תנא מצלה משום דלא מצים לה אבל חברתה דמצים לה חיימ ניחא דלמא שלפף להו ואתיה לאתויינהו ואי תנא של חברתה משום דכת מינה היא לא מיכוך ולא מהייבי עלה ומ"ם ליכא למימר דלמא שלפף ואתיא לאתויי אבל דכהמ' דלאו כת מינה היא ומיכוך איתא ניחוש דלמא שלפף לה ואתיא לאתויי צריכא: בזמן שהן תפורין. לכבל' שברחשה דתו לא שלפף להו לאתויי: לחצר. מכבול ומפל' נכרית אקי לאסרוה לעיל למיפך כי' לרה"ר והשתא מחמיעין ללחצר מותר: פאה נכרית. מצה שלין לה רוב שער ליקרות שער נשים לחרות ומשוה ברחש ורחשה כחלו הוא שערה: בתוך שבאזנה. שחתל' לכלוא ליח' של נותת החזון: שבסנדלה שלא יזיק הסנדל לכף רגל': לנדתה. כאותו מקום שיכלא בו הדם ולא יסוף כנדיה ומפ"ש מחיצו קטור דאי נפל לא אתיא לאתויי מפני מחיצותו מכל מוך שבאזנה ובסנדל' לא תצא בו חש"ב קטור ומהודק: בפלפל. שנותל' כפיה מפני ריח הפה: וכגרגר מלח. שנותנת לרפואת חולי הפיטים: שן תותבת. נותנת כלהייס במקום השן שנפל לה: ושן של זהב. שן שנעשה מרחיצו מהמת שפום ומכם' חותו כזהב: רבי מתיר. לפחת כה שלא שלפף ומחוי שלא לנלות מומה: וחכמים אוסרים. כיון שהוא מעשה מצחר חיצי' דלמא מחייבי עלה ושלפה לה ואתיא לאתויי והלכה כחכמים: ך בסלע. מעשה שם שליו עורה: שעל הצינית. מכה שתחת פרסת הרגל וקוטרים כה מעשה שם שליו עורה לרפואה: הבנות יוצאות בחוטין. הקטנות מקשות את חוטיהם וחין שופין להם זמין עד שיגדלו ומיחנין חוטין או קטנים כחוטיהם שלא יסתמו חוטיהם

וחפילו

אֶלָּא שֶׁדִּבְּרוּ חֲכָמִים בַּהווֹה: ו פּוֹרֶפֶת עַל הָאֶבֶן. וְעַל הָאָנוּז. וְעַל הַמַּטְבֵּעַ. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תִּפְרוֹף רְכִיתְחִלָּה בְּשַׁבָּת: ח הַקּוֹטֵעַ יוֹצֵא בְּקַב שֶׁלּוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹסֵר. וְאִם יֵשׁ לוֹ בַּיִת קִבּוּל כְּתוּתִים טָמֵא. סְמוּכוֹת שֶׁלּוֹ טְמֵאִין מִדְּרַס וְיוֹצְאִין בָּהֶן בְּשַׁבָּת. וְנִכְנָסִין בְּהֶן בָּעֲזָרָה. פִּסָּא וְסִמּוּכוֹת שֶׁלּוֹ טְמֵאִין מִדְּרַס וְאֵין יוֹצְאִין בָּהֶן בְּשַׁבָּת. וְאֵין נִכְנָסִין בָּהֶן בָּעֲזָרָה. אֲנַקְטְמִין טְהוֹרִין וְאֵין יוֹצְאִין בָּהֶן: ט הַבָּנִים יוֹצְאִים בְּקַשְׁרֵיהֶם וּבְנֵי מַלָּכִים בְּזוּגִין. וְכָל אָדָם אֶלָּא שֶׁדִּבְּרוּ חֲכָמִים בַּהווֹה: י יוֹצְאִין בְּבֵיצַת חַחַרְגּוֹל וּבְיֵשׁן שׁוּעָל וּבְמֻסְמָר מִן הַצְּלוּב מִשּׁוּם רְפוּאָה. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אַף בְּחוֹל אָסוּר. מִשּׁוּם דַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי:

ברטנורא

ואפי' בקטמין. רבותא קמ"ל אע"ג דלאו תכשיט הוא ולא מקרי הכי ולא מצאנו היא ערביות. כגון ישראל שבערבי: יוצאות ראשות. מעוטפות כראשם ופניהם מכוסות חוץ מן העיניים כדרך הערביות: ומדיות. כגון ישראל שבמדי: פרופות. שמתעטפי' בטלית ותולות רגליה נשפה ת' כנגד גוזר' וכשפת' הבני כורכו תחת חגוי וקושרה הרגוש' כנגד ותן הטלית מעלת מעליה: ך פורפת. מחברת תרגוס קרסים פורפין: ובלבד שלא תפרוף לכתחילה. משמע לחולי' קאי אלא תפרוף לכתח' של המטבע מפני שאסו' לטלטלו: ן הקיסע. שנקטע' רגלו: יוצא בקב שלו. עושים לו כמין דפוס רגל וחוקק בו מעט לשום רגם שוקו כתוכו ותימו נשאר עליו מותר לגתת בו למעשל דיליה הוא: ור"י אוסר. דלאו תכשיט הוא והלכ' כר"י: ואם יש לו בית קבול כתותין. שמחק בו כדי קבול של כתותין דקין ומוכין להניח רגם שוקו עליהן מקבל טומאת מגע מכל מס מין לו אלא בית קבול שוקו בלבד אלא כמחצין לאו בית קבול הוא לטומא' והוה לי' כפשוטי כלי עץ דדומיא דשק כצי' דקבול אלו עשוי לטלטל על ידו מה שמונחין בו מכל שוקו ותימו מטלטל על גבי הכלי: סיטבות שלו. ים קטע שתי רגליו והלך על שוקיו ועל מרכורותיו ושפה סמוכות של עור כשוקיו: טמאים מדרס. מס זב הוא דהא לסמיכת גופו עכידי ומדרס הן ונעשו מכ הטומאה: ויוצאין בהן בשבת. דתכשיט דידיה הן; ונכנסים בהן בעזרה. ואע"ג דתנן לא יכנס להר הבית במנעלו הכי לאו מטעל גיהו דלאו כרגם רגליו הן כמא. ים קטע שיכשו ונתכווצו נידי שוקיו ואף על מרכובותיו תימו יכול ללך ושפה כמו כסף נמוך ויושב עליו וכשהוא מהלך נסמך על ידיו כספסלים קטנים ושוקר גופו מן הארץ ומלקף לפניו וחוזר ונח על אחוריו והכסף קטר לאחוריו: סמוכו' של אותה קיטע עשה לו סמוכות של עור או של עץ לרגלי שוקיו או רגליו התלויין וכשהוא נשען על ידיו והוא עוקר עצמו נשען נס על רגליו קלת: ואין יוצאין בהן בשבת. דאידי דאלו ואע"ג מתרני זמנין דמשתלפי לאתוייהו ואית דאמרי מפני שאין ראויין לו כל כך והוא מצאוי ואין נכנסין בהן בעזרה. דמעטל נגהו: אנקטמין כמין פרוף אדם משוה שממין על הסנים להבעית בו התנוקות פ"ת חמור שהלנים עושים לוחן על כתפיהן: מהורים מלקבל טומאה דלא כלי חשמים ולא תכשיט הוא: ט בקשרי' כן שים לו נעוגותי' של נכיו נועל הלא רגשה של מנעל ימין וקושר לו לבן כשמולו וכל זמן שלותו קשר עליו סרים הנעגים מעליו כשגולה ולאכי תני הכנים שתין לכנו' נעגותים על תכיהן כמן לכנים: בזוגין. כמין פשמוגים קטנים תרגום פשמון זכר וגת דהכנת: י החרגול. מין חגב כדכתיב (ויקרא יא) את החרגול למינהו ותולין לותו כתזון ומרפאין כאב השן: ובשן של שועל דעבדי לסיוחת למען דניים להקלו תולין עליו שן שועל חי ולמען ללא ניים כלי שיהן תולין עליו שן של שועל מת: ובמסמר מן הצלוב. משמר שבעת התלוי שם יעיתותו על נפח שבמכ' יסיר הנפח ורמכ"ס פ' שמשימין לותו כעותר מי שים לו קדחת שלשי' וירפאנו: נר' מאיר אומר אף בחול אסור. ותן הלכ' כרבי מאיר דק"ל כל דכר שים כו משום רפואה תין כו משום דרכי האמורי ולא קרינן בהו ובחקותיהם לא תלכו:

תולדות ליום שני

גמרא שבת דף ל"ב ע"א

(עמוד ו') רֵאשִׁית שְׁמָנִים יִמָּשְׁחוּ אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל זֶה פַּלְיָיטוֹן. מָתִיב רַב יוֹסֵף אַף עַל פַּלְיָיטוֹן גָּזַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא וְלֹא חוֹדוּ לוֹ וְאִי אֲמַרְתְּ מִשּׁוּם תַּעֲנוּג אָמַאי לֹא חוֹדוּ לוֹ אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי וּלְטַעְמִיךְ הָא דְּכְתִיב (שם) הַשּׁוֹתִים בְּמִזְרְקֵי יַיִן רִבִּי אִמִּי וְרִבִּי אֶסִּי חַד אָמַר קְנִישְׁקִנִין. וְחַד אָמַר שֶׁמְּזַרְקִין כּוֹסוֹתֵיהֶן זֶה לָזֶה הָכִי נָמֵי דְּאָסוּר וְהָא רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אִקְלַע לְבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא וְשָׁתָה בְּקְנִישְׁקִנִין וְלֹא אָמַר לֵיהּ וְלֹא מִידִי. אֶלָּא כָּל מִידֵי דְּאִית בֵּיהּ תַּעֲנוּג וְאִית בֵּיהּ שִׁמְחָה גָּזְרוּ רַבָּנָן אֲבָל מִידֵי דְּאִית בֵּיהּ תַּעֲנוּג וְלֵית בֵּיהּ שִׁמְחָה לֹא גָּזְרוּ רַבָּנָן. (שם) הַשּׁוֹכְבִים עַל מִטּוֹת שֵׁן וּרְגָלִים עַל עַרְסוֹתָם. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בַּר רִבִּי חֲנִינָא טְלַאי שֶׁהָיוּ מַשְׁתִּינִים מַיִם בִּפְנֵי מִטּוֹתֵיהֶם עֲרוּמִים. מְנַדֵּף בָּהּ רִבִּי אַבָּהוּ אִי הָכִי הַיְינוּ דִּכְתִיב (שם) לָכֵן עַתָּה יִגְלוּ בְּרֹאשׁ גּוֹלִים. מְשׁוּם דְּמַשְׁתִּינִין מַיִם בִּפְנֵי מִטּוֹתֵיהֶן עֲרוּמִים יִגְלוּ בְּרֹאשׁ גּוֹלִים אֶלָּא אָטַר רִבִּי אַבָּהוּ אֱלוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים זֶה עִם זֶה וְדוֹבְקִין מִטּוֹתֵיהֶן זוֹ בְּזוֹ וּמַחֲלִיפִין נְשׁוֹתֵיהֶן זֶה עִם זֶה וּמַסְרִיחִין עַרְסָתָם בְּשִׁכְבַת זֶרַע שֶׁאֵינוֹ שֶׁלָּהֶם. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ וְאָמְרֵי לָהּ בְּמַתְנִיתָא תָּנָא שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מְבִיאִין אֶת הָאָדָם לִידֵי עֲנִיוּת וְאֵלּוּ הֵם. הַמַּשְׁתִּין מַיִם

בפני

רש"י

ראשית שמנים מוכחר סבשמנים: גזר. מכוס נשר חורכן: ואי אמרת. זה פלייטון והאי קרא בתענוג משמעי שלא היו נוהגים לב לדברי הנביאים המגבילים על הפורענויות ועוסקים בתענוגים: ולטעמיך הא דכתיב בכח עגייתא הכוסים במזרקי יין: קנישקנין. כלי זכוכית תרוך לו שתי פיות ויין נזרק מזה לזה: שמזרקין. ע"י לומנות כדתמרינן בהחליל מטייל בתמנית כסי: ה"נ. דאסור למשתי מקנישקנין: משתינין. דדייק מסריחים: לידי עניות. דתמרי' בפ"ק שרח דתניותא נכל שמיה ונכנל קרי ליה דתוסכ מקום מיוחם ומשתין מיס

בְּפָנֵי מִטָּתוֹ עָרוּם. וְתַטְוֵזֵל בִּנְטִילַת יָדִים. וְשָׁאִשְׁתּוֹ מְקַלְּלָתוֹ בְּפָנָיו. הַמַּשְׁתִּין מַיִם בְּפָנֵי מִטָּתוֹ עָרוּם אָמַר רָבָא לָא אָמְרַן אֶלָּא דְּמְהַדַּר אַפֵּיהּ לְפוּרְיָא אֲבָל לְבָרְאֵי לֵית לָן בָּהּ. וּמְהַדַּר אַפֵּיהּ לְפוּרְיָא נָמֵי לָא אָמְרַן אֶלָּא בְּאוֹרְעָא אֲבָל בְּמָנָא לֵית לָן בָּהּ. וּמְזַלְזֵל בִּנְטִילַת יָדִים אָמַר רָבָא לָא אָמְרַן אֶלָּא דְּלָא מָשָׁא יָדֵיהּ כְּלָל אֲבָל מָשָׁא וְלֹא מָשָׁא לֵית לָן בָּהּ. וְלָאו מִילְּתָא הִיא דְּאָמַר רַב חִסְדָּא אֲנָא מַשָּׁאי מְלָא חָפְנָאי מַיָּא וְיָהֲבוּ לִי מְלָא חָפְנָאי טִיבוּתָא:

רש"י

מים לפני מטתו סי מילוס: ערום. לורחת דמלתח נקט מתוך שכוח ערו' לימו יופא להן להסתין דטורח הוא לו ללכוס ולנחח: אבל לברא ליח לן בה. שסקלוס לרוך וניחו למרחוק: משא ולא משא. שלימו רוחן ומשפך יפה מלא מטט מים כנון רביעית מלומלס:

זוהר תולדות דף קל"ט ע"ב

וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ מִלְּבַד הָרָעָב הָרִאשׁוֹן וְגוֹמֵר. רִבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָסַר (שם י"א) יְיָ צַדִּיק יִבְחָן וְרָשָׁע וְאוֹהֵב חָמָס שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ. בַּמֶּה עוֹבְדֵי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִתְתַּקְּנָן וְכָל מַה דְּאִיהוּ עָבִיד כֻּלָּא עַל דִּינָא וְקִשׁוֹט בְּמָה דִּכְתִיב (דברים לב) הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא. תָּא חֲזֵי לֹא כֵן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאָדָם קַדְמָאָה עַד דְּפָקִיד לֵיהּ לְתוֹעֲלְתֵּיהּ דְּלָא יִסְטֵי לְכִיהּ וּרְעוּתֵיהּ לְאַרְחָא אָחֳרָא בְּגִין דְּלָא יִסְתָּאֵב וְאִיהוּ לָא אִסְתָּמַר וְעָבַר עַל פִּקּוּדָא דְּמָרֵיהּ וּכְתָרֵיהּ בֵּן כֵּן לֵיהּ דִּינָא וְעִם כָּל דָּא לָא כֵן לֵיהּ כַּדְקָא חָזֵי לֵיהּ וְאוֹרִיךְ עִמֵּיהּ רוּגְזֵיהּ וְאִתְקָנִים יוֹמָא חַד דְּאִיהוּ אֶכֶף שְׁנִין בַּר אִינּוּן שִׁבְעִים שָׁנִים דְּכָסֵר לֵיהּ דָּוִד סַלְקָא דְּלָא הֲוֹוֵ לֵיהּ טַגְרְמֵיהּ כְּלוּם. כְּנַוְונָא דָּא לָא כֵן לֵיהּ לְבַר נָשׁ כְּעוֹבְדוֹי בִּישִׁין דְּאִיהוּ עָבִיד תָּדִיר דְּאִי הָכִי לָא יָכִיל עָלְמָא לְאִתְקַיְּמָא אֶלָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָרִיךְ רוּגְזֵיהּ עִם צַדִּיקַיָּא וְעִם רְשִׁיעַיָּא (וַתִּיר מְצַדִּיקַיָּא.) עִם רְשִׁיעַיָּא בְּגִין דִּיתוּבוּן בִּתְיוּבְתָּא שְׁלִימְתָּא דְּיִתְקְיְּמוּן בְּהַאי עָלְמָא וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי כְּמָה דִּכְתִיב (יהושע ל"ו) חַד אֲנִי נְאֻם יְיָ וְנוֹטֵר אִם אֶחְפֹּץ וְגוֹמֵר כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ וְחָיָה. וְחָיָה בְּעָלְמָא דֵּין וְחָיָה בְּעָלְמָא דְּאָתֵי וְעַל דָּא אוֹרִיךְ רוּגְזֵיהּ לוֹן

תולדות ליום שני

תָּדִיר אוֹ בְּנִין דִּיפּוּק מִנֵּהּ֒ גַּוְוָא טָבָא בְּעַרְמָא כְּמָה דְּאַפִּיק אַבְרָהָם
מִתָּרֵח דְּאִיהוּ גַּוְוָא טָבָא וְשָׂרָה וְחוּלְקָא טָבָא לְעַרְמָא אֲבָל קְדֻשָּׁא
בְּרִיךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם צַדַּיקַיָּא תָּדִיר בְּכָל עוֹבָדִין דְּאִינּוּן עַבְדִין בְּנִין
דְּיָדַע דְּלָא יִסְטוֹן לִימִינָא וְלִשְׂמָאלָא וּבְנִין כַּךְ אַבְהִין לוֹן לָאו בְּנִינֵיהּ דְּהָא
אִיהוּ יָדַע יְצָרָא וְתוּקְפָּא דְּסִטְרָא דִּילְהוֹן אֶלָּא בְּנִין לְאַרְמָא רִישְׁיהוֹן
בְּגִינַיְיהוּ. כְּגַוְונָא דָּא עֲבַד לֵיהּ לְאַבְרָהָם דִּכְתִיב (בראשית כב) וְהָאֱלֹהִים
נִסָּה אֶת אַבְרָהָם מָאי נִסָּה הַרְמַת נָס כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ישעיה ס״ב) הָרִימוּ
נֵס שָׂאוּ נֵס אֲרִים דְּגָלָא דִּילֵיהּ בְּכָל עַרְמָא וְאַף עַל גַּב דְּהָא אִתְמַר בְּנִין
דָּא קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא אֲרִים דְּגָלָא דְּאַבְרָהָם בְּעֵינֵיהוֹן דְּכֹלָּא הָדָא הוּא
דִּכְתִיב נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. אוֹף הָכִי קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא בְּנִין לְאַרְמָא דְּגָלָא
דְּצַדַּיקַיָּא אִיהוּ בָּחִין לוֹן לְאַרְמָא רֵישַׁיְיהוּ בְּכָל עַרְמָא׃

חלכה פסוקה — יוסף לחק — מוסר

הר״מ ה׳ יסודי התורה פ״ו — מספר צידה לדרך דף די״א ע״ב

א כָּל שֶׁחָנָה שָׁם כְּתוב עָלָיו קוֹצֵץ אֶת מְקוֹם הַשֶּׁם וְגוֹנְזוֹ וַאֲפִילוּ הָיָה הַשֶּׁם חָקוּק בִּכְלֵי מַתָּכוֹת אוֹ בִּכְלֵי זְכוּכִית וְהִתִּיךְ הַכֵּלִי הָרֵי זֶה לוֹקֶה אֲבָל חותֵךְ אֶת מְקוֹמוֹ וְגוֹנְזוֹ. וְכֵן אִם הָיָה שָׁם כְּתוב עַל כְּשֵׁרוֹ הָרֵי זֶה לֹא יֵרָחֵץ וְלֹא יָסוּךְ וְלֹא יַעֲמוֹד בְּמָקוֹם הַטִּנּוֹפֶת. וְזוֹרְמָנָה לוֹ טְבִילָה שֶׁל כְּצָוָה פּוֹרֵךְ עָלָיו גְּמִי וְטובֵל. וְאִם לֹא מָצָא גְּמִי מְסַבֵּב בִּבְגָדָיו וְלֹא יְהַלֵּךְ כְּדֵי שֶׁלֹּא יָחוּץ שֶׁלֹּא אָכְרוּ לְכָרוּךְ עָלָיו אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁאָסוּר לַעֲמוד בְּפְנֵי הַשֶּׁם כְּשֶׁהוּא עָרום׃

ב הַסּותֵר אֲפִילוּ אֶבֶן אַחַת רָחָב הַשִּׁחָתָה כֵּן הַמְּזַבֵּחַ או כֵּן הַהֵיכָל או כְּשֶׁאַר הָעֲזָרָה לוֹקֶה שֶׁנֶּאֱמַר בַּעֲבודָה זָרָה כִּי אֶת מִזְבְּחותָם תְּתוצון וּכְתִיב (דברים יב) לֹא תַעֲשון כֵּן לַה׳ אֱלֹהֵיכֶם. וְכֵן הַשּׁוֹרֵף עֲצֵי הַקֹּדֶשׁ דָּרְךְ הַשְׁחָתָה לוֹקֶה שֶׁנֶּאֱמַר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוקַד בּו לֹא תְכַבֶּה עָלֶיהָ עֵצִי מַעֲרָכָה לַחֲרוּת מָרָם תְּצָא בְּצֵאת הַיְצָא לַמַּדְיָנָה. ה׳ יָסִיר מִכֶּם הָעִוָּרון הַזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר כְּאוֹר בָּאוֹר הַחַיִּים יִלָּעֲשוֹת רְצונֵינוּ עֵרֶזוּ תָּמִיד אָמֵן כֵּן יְהִי רָצון׃

מִי יִתְפַּלֵּל או יִתְעַנֶּה או יִרְאֶה בּורַאֲהּ עַל עֲונֵךְ אַחֲרֵי מותֵךְ וְהָמֶּתֶת רוֹדֵף אַחֲרֶיךָ וְהולֵךְ עַל רַגְלֶיךָ בְּכָל יום וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע. וַיִּהְיֶה הַקֶּבֶר וְהַעָפָר מִטָּתֶךָ וְהַתּולַעַת וְהָרִמָּה רֵעֶיךָ וּמְשַׁפְּשֶׁפְתְּ וְצונֶתֶךָ. וְהִנֵּה הַמֵּתִים בְּשֶׁעַר הָעִיד מְהַלְּכִים בּוּאֲךָ וְלֹא יָלְכוּ מִשָּׁם עַד שֶׁהָבֵא אֱלֹהִים. הֲלֹא יָרַעְתָּ שֶׁהִיוּ חֲפֵצִים לָשוב הֵנָּה לְהַשְׁלִים חִסָּרונָם וְאַיֵּה תִּבְלֹם טַן הַיְצִירִים וְלֹא תִּבְלֹם טִיוּנֶךָ הֶבֶן עֵינֶיךָ אִם אַתָּה אוהֵב נֶאֱמָן בְּיותֵךְ הַקְּצָרִים לְיָמִים הָאֲרוכִים וּמְבִית הַתַּפְסָר וְהַכְּסִיאָה לְבֵית הַקִּיתִים וְהַנְּשָׁאר וּמְבֵית הָאֲבִילוּת וְהַיְגון לְבֵית הַשִּׂמְחָה וְהַהֲתָנוג וְלָצֵאת מֵעֲבָדוּת לְחֵרוּת מָרָם תֵּצֵא בְּצֵאת הַיְצֵא לַמַּדְיָנָה. ה׳ יָסִיר מִכֶּם הָעִוָּרון הַזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר כְּאוֹר בָּאוֹר הַחַיִּים יִלָּעֲשוֹת רְצונֵינוּ עֵרֶזוּ תָּמִיד אָמֵן כֵּן יְהִי רָצון׃

ופירושיהן וביאוריהן אסור לשורפם או לאבדם ביד והמאבדן ביד מפין אותו מדת מדידות. במה דברים אמורים בכתבי הקדש שכתבם ישראל בקדושה אבל אפיקורוס ישראל שכתב ספר תורה שורפין אותו עם האזכרות שבו מפני שאינו מאמין בקדושת השם ולא כתבו לשמו אלא שהוא מעלה כדעתו כשאר הדברים והואיל ודעתו כן לא נתקדש השם ומצוה לשורפו כדי שלא להניח שם לאפיקורוסים ולא יעשו מהם אבל גוי שכתב את השם גונזין אותו. וכן כתבי הקדש שנפלו או שכתבן גוי גונזו׃

יכוין בקריאת הפרשה פסוקים אלו שהם כנגד ה׳ דמילוי הה׳ דשם ב״ן ראשונה לחשאיד בו ותספת נפש ׃ משבת שעברה ׃

כם וַיָּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן־הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיֵף ׃
ובשיל יעקב תבשילא ואתא (נ״י ועל) עשו מן חקלא והוא משתהי ׃
ל וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל־יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן־הָאָדֹם
הָאָדֹם הַזֶּה כִּי עָיֵף אָנֹכִי עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ אֱדוֹם ׃
ואמר עשו ליעקב אטעמני כען מן סמקא הדין ארי משתהי אנא
על כֵּן קָרָא שְׁמֹה אֱדוֹם ׃ לא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְרָה כַיּוֹם אֶת־
בְּכֹרָתְךָ לִי ׃ ואמר יעקב זבין כיום דילהן ית בכורותך לי ׃
לב וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת וְלָמָּה־זֶּה לִי
בְּכֹרָה ׃ ואמר עשו הא אנא אזל לממת ולמה דנן לי בכורתא ׃
לג וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הִשָּׁבְעָה לִּי כַּיּוֹם וַיִּשָּׁבַע לוֹ וַיִּמְכֹּר
את

רש״י

(כם) ויזד. לשון כישול כתרגומו : והוא עיף כדליתה כמו דפיחת (ירמיה ד) כי עיפה נפשי להורגים : (ל) הלעיטני. תפתח פי ושפוך הרבה לתוכה כמו שעשינו תין לוכסין את הגמל מלפיתין לתוכו : מן האדום האדום. מדשים לחדומים ולתו היום מה לכרכם שלח ירחם את עשו בן בנו יולח לגרגות רעה ותין זו שיבה מובה שהבטיחו הקב״ה לפיכך קלר הקב״ה ה׳ שש מצנופא שילתק מי ק״פ שנה וזה קע״ה שנה ובישל יעקב מדשים להכרום את האבל ולמה מדשים שדומות לגלגל שהאבלות גלגל החוזר בעולם (ועוד מה מדשים תין לפה פה כך האבל תין לו פה שאסור לדבר ולפיכך המנהג להכרות את האבל בתחילת מאבלו בילים שהם ענולים ותין לפה פה כך האבל תין לו פה כדאמריק במועד קטן האבל כל ג׳ ימים הראשונים תינו מגיד שלום לכל אדם וכ״ם שתינו שואל בתחילה מג׳ ועד ז׳ מגיד ואינו שואל בדם״י יפן) : (לא) מכרה כיום. כתרגומו כיום דילהן כיום שהוא ברור כך מכור לי מכירה ברורה : בבורתך. לפי שהעבודה בבכורות לאחר יעקב תין רבי זה כדאי שיקריב להקב״ה : (לב) הנה אנכי הולך למות. (מסנודדת ומולכת היא הבכורה שלא תהא כל אחת העבודה בבכורות כי שבט לוי יטול חלקה ויהודה) לאמר עשו מה טיבה של עבודה זו ח״ל כאדם המהרהר ומיחזם ימיתים

תלוין

תולדות ליום שלישי

אֶת־בִּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב׃ וְאִמּוֹ יַעֲקֹב בַּיּוֹם לִי בְּיוֹם וַיִּלְחַם נְבִיאִים ב״ה
וַתִּתֵּן אֶת בְּרוּיוֹתֶיהָ לְיַעֲקֹב׃

רש״י

מלין בם כלומה שמניו (סנהדרין סג) אלו בן שבמיקם שמוויי יין ופרוסי רחם
אמר אני הולך למות על ידם ת״כ מה חפץ לי בם׃

נביאים מלאכי א

א כִּי מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ וְעַד־מְבוֹאוֹ גָּדוֹל שְׁמִי בַּגּוֹיִם וּבְכָל־מָקוֹם
מֻקְטָר מֻגָּשׁ לְשְׁמִי וּמִנְחָה טְהוֹרָה כִּי־גָדוֹל שְׁמִי בַּגּוֹיִם
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃ וְאַתֶּם מְחַלְּלִים אוֹתוֹ בְּאָמַרְכֶם שֻׁלְחַן אֲדֹנָי
מְגֹאָל הוּא וְנִיבוֹ נִבְזֶה אָכְלוֹ׃ וַאֲתוֹן מְחַלִּין תֵּיהֵא בְּרַאֲתוֹן אֲמַרִין
פְּתוֹרָא דְיָ בְּסִיד הוּא וּבִסְתָן מַתְנָתָא מְנֵיהּ׃ ג וַאֲמַרְתֶּם הִנֵּה מַתְלָאת
וְהִפַּחְתֶּם אוֹתוֹ אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וַהֲבֵאתֶם גָּזוּל וְאֶת־הַפִּסֵּחַ
וְאֶת־הַחוֹלָה וַהֲבֵאתֶם אֶת־הַמִּנְחָה הַאֶרְצֶה אוֹתָהּ מִיֶּדְכֶם אָמַר
יְהוָה׃ וְאִם תֵּמְרוּן דָּא דְאַיְתֵיתָא מִלְיָאוּתָנָא וְשַׁנַּקְתּוּן תֵּיהֵא אָמַר יְיָ
צְבָאוֹת וּמֵיתָן אַתּוּן דַּאֲנִים וְדַתְעִיר וְדִמְרִיעַ וּמַיְתָן אַתּוּן לֵיהּ בְּקִדְבָּנָא
הַאִקַּבֵּל תֵּיהֵא בְּרַעֲיָא מִידְכוֹן אָמַר יְיָ׃ ד וְאָרוּר נוֹכֵל וְיֵשׁ בְּעֶדְרוֹ זָכָר
וְנֹדֵר וְזֹבֵחַ מָשְׁחָת לַאדֹנָי כִּי מֶלֶךְ גָּדוֹל אֲנִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
וּשְׁמִי נוֹרָא בַּגּוֹיִם׃ וְלִיט דְּעָבִיד בְּנִכְיל וְאִית בְּעֶדְרֵיהּ דְּכַר וְהוּא
חַיֵּב לְנַדָּר וּדְבַח דְּמַחֲבֵל קֳדָם יְיָ אֲרֵי מַלְכָּא רַב אֲנָא אָמַר יְיָ צְבָאוֹת וּשְׁמִי

חסין

רש״י

(ב) וניבו. נשון ניב שפתים כלומר שנוי פיו בפיכס לומר נכזה מלכלו׃
(ג) הנה מתלאה. בסמ כחוסה וכניל ממנה קרבן׃ והפחתם תעלבו
אתו׃ (ד) נוכל. מתנכל במרמה לומר אין לי מוכס מזה וכלומת יש בעדרו
זכר אול הכנון לעולה׃ משחת. בעל מום׃

בְּשִׁן בְּעַטְמָיָא: ה וְעַתָּה אֲלֵיכֶם הַמִּצְוָה הַזֹּאת הַכֹּהֲנִים: וּכְעַן לְכוֹן
פִּקּוּדְתָּא הָדָא כַּהֲנַיָּא:

כתובים משלי ו

א בְּנִי אִם־עָרַבְתָּ לְרֵעֶךָ תָּקַעְתָּ לַזָּר כַּפֶּיךָ: בְּרִי אִן עֲרַבְתְּ לְחַבְרָךְ
אַשְׁלַמְתָּא לְנוּכְרָאָה יְדָךְ: ב נוֹקַשְׁתָּ בְאִמְרֵי־פִיךָ נִלְכַּדְתָּ
בְּאִמְרֵי־פִיךָ: אִתְצְדֵתָּא בְּמַאמְרָא דְּפוּמָךְ אִתְאֲחַדְתָּ בְּמֵאמְרָא דְּפוּמָךְ:
ג עֲשֵׂה־זֹאת | אֵפוֹא בְּנִי וְהִנָּצֵל כִּי בָאתָ בְכַף־רֵעֶךָ לֵךְ הִתְרַפֵּס
וְרַהֵב רֵעֶיךָ: עֲבִיד הֵיכְנָא בְּרִי וְאִתְפְּצָא כְּטוֹל דְּנָפַלְתָּ בִּידָא דְּחַבְרָךְ
אֱזֵל גְּרִיס חָבִיל חַבְרָךְ: ד אַל־תִּתֵּן שֵׁנָה לְעֵינֶיךָ וּתְנוּמָה לְעַפְעַפֶּיךָ:
לָא תִּתֵּן שֵׁינָתָא לְעֵינָךְ וְנִיעָתָא לְגַבְיָנָךְ: ה הִנָּצֵל כִּצְבִי מִיַּד וְכִצְפּוֹר
מִיַּד יָקוּשׁ: דְּתִתְפְּצֵי הֵיךְ מַטְיָא מִן נִשְׁבָּא וְהֵיךְ צִפְּרָא מִן פּוּחָא:

רש"י

(א) ערבת לרעך. סרסות ממון: (ג) התרפס, הסר לו פס ידך לבלס לו ממנו: ורהב רעיך. ומס אין לו ממון עליך אלא שנוקסת בחמרי פיך עיבר לו קנוס הרבה עליו רעים לבקש ממנו שימחול לך: (ה) כצבי מיד. כצבי הנמלט מיד הסדס: וכציפור הנמלט מיד מי שרוצה להכשילו:

משנה יבמות פרק ו'

הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ. בֵּין בְּשׁוֹגֵג. בֵּין בְּמֵזִיד. בֵּין בְּאוֹנֵס. בֵּין בְּרָצוֹן
אֲפִילּוּ הוּא שׁוֹגֵג וְהִיא מְזִידָה. הוּא מֵזִיד וְהִיא שׁוֹגֶגֶת. הוּא
אָנוּס וְהִיא לֹא אָנוּסָה. הִיא אֲנוּסָה וְהוּא לֹא אָנוּס. אֶחָד הַמַּעֲרֶה
וְאֶחָד הַנִּסְתָּר. קָנָה. וְלֹא חָלַק בֵּין בִּיאָה לְבִיאָה: ב וְכֵן הַבָּא עַל
אֲחוֹת מַמָּלֵי הָעֶרְוָה שֶׁבַּתּוֹרָה אוֹ פְּסוּלוֹת כְּגוֹן אַלְמָנָה לַכֹּהֵן גָּדוֹל.

גרושת

ברטנורא

פרק ו א הבא על יבמתו שוגג. כסבור אשה אחרת היא: מזיד לפס זנות ולא למניח יכול: אפילו הוא שוגג והיא מזידה לא מכעיא היכא דהיא מכוונ' למלוה חלא חפי' היכא דתרוייהו לא מכוונ' למלו' כגון שהוא מכוין לאשה אחרת והיא נתכוונה לפס זנות קנה דאמר קרא יבמה יבא עליה מ"מ: המעררה. שלא נמר ביאתו אלא הכנים מערה בלבד ופניע' מערה בלא הכנס' קרויה נסיקה: קנה. זוכה בנחלה ויוצאה בגט אם בא להוציאה: ולא חלק בין ביאה לביאה כין ביאה כדרכה לביאה שלא כדרכה דכתיב מבכרי אשה מניד הכתוב שאחר מבכרות ים כאשה: ב וכן הבא על אחת מכל עריות. כאח' מכל הביאות האלו: או על הפסולות כגון אלמנה לכהן גדול כו' פסולה לכהונה מפוס זונה וחת"ם שאשת יפרחל שנואם, מיתרת

תולדות ליום שלישי

גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הָדְיוֹט. מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרְאֵל. בַּת יִשְׂרְאֵל לְמַמְזֵר וּלְנָתִין. פְּסֻלָּה וְלֹא חָזַק בֵּין בִּיאָה לְבִיאָה: ג אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל. גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הָדְיוֹט. מִן הָאֵרוּסִין לֹא יֹאכְלוּ בִּתְרוּמָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁירִין. נִתְאָרְמְלוּ אוֹ נִתְגָּרְשׁוּ מִן הַנִּשּׂוּאִין פְּסוּלוֹת. מִן הָאֵרוּסִין כְּשֵׁרוֹת: ד כֹּהֵן גָּדוֹל לֹא יִשָּׂא אַלְמָנָה. בֵּין אַלְמָנָה מִן הָאֵרוּסִין. בֵּין אַלְמָנָה מִן הַנִּשּׂוּאִין וְלֹא יִשָּׂא אֶת הַבּוֹגֶרֶת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁירִין בִּבְוֹגֶרֶת. לֹא יִשָּׂא אֶת מְבַת עַיִן. אֲרַם אֶת הָאַלְמָנָה וְנִתְמַנָּה לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל יְכוֹל. וּמַעֲשֶׂה בְּיהוֹשֻׁעַ בֶּן גַּמְלָא שֶׁקִּדֵּשׁ אֶת מָרְתָא בַּת בִּיתוֹס וּכְתָבָהּ הַמֶּלֶךְ לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל וְכִנָּסָהּ. שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁנָּפְלָה לִפְנֵי כֹהֵן הָדְיוֹט וְנִתְמַנָּה לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל. אַף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה בָהּ מַאֲמַר הַרְחָזָה לֹא יְכוֹל. כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁמֵּת אָחִיו. חוֹלֵץ וְלֹא מְיַבֵּם: ה כֹּהֵן הָדְיוֹט לֹא יִשָּׂא אַלְמָנַת. אֲבָל אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים. לֹא יִשָּׂא אַלְמָנַת. שֶׁהִיא זוֹנָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵין זוֹנָה אֲבָל נִיּוֹרֶת וּמְשׁוּחְרֶרֶת וְשֶׁנִּבְעֲלָה בְּעִילַת זְנוּת: ו לֹא יְבַמֵּל אָדָם מִפְּרִיָּה וְרִבְיָה. אֲבָל אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ בָּנִים. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים שְׁנֵי זְכָרִים. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים זָכָר וּנְקֵבָה. שֶׁנֶּאֱמַר זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאָם. נָשָׂא אִשָּׁה וְשָׁהָה עִמָּהּ עֲשָׂר שָׁנִים וְלֹא יָלְדָה. אֵינוֹ רַשַּׁאי לְיַבֵּמ. גֵּרְשָׁהּ מֻתֶּרֶת לְיִשָּׂא לְאַחֵר. וְרַשַּׁאי לִשְׁהוֹת עִמָּהּ עֲשָׂר שָׁנִים. וְאִם הִפִּילָה כְּנֶגֶד מִנְיַן שִׁבְעָה

ברטנורא

מותרת לנפלה פסולה היא לכהונה וגרושה נמי אי נמי כהן היא מפסל' בהך ביאה מפרומה דכי נשא: מחוורת ונתינה לישראל. לאו משום לכהונה קאי דהא פסולה וקיימת אלא לפנין הנישואין נקט ליה לתלוקי עלה בהערוכה כנמר ביאה: א מן הארוסין לא יאכלו בתרומה. מאי מתקדמה קודמי מצוה מתרומה דכית חניה מם כת כהן היא: ר"א ור"ש מכשירין עד שתכעל ותפשה אלמה מאחר אלא יהא נשל שני חלילין אחד לה ואחד לזרעה ולית הלכתא כותייהו אלמה אף מן הארוסין לא יאכלו בתרומה: נתארמלו או נתגרשו מן הנישואין פסילות דמייה אלל' נביאתן: מן הארוסין כשרות דאמר' ת"ק לא פסל מן הארוסין אלא כדאיתן שהיא מתחמרת לביאה משום פסולה אבל מהו לא ד' לא ישא את הבוגרת. דכתיב וכהן הגדול מאחיו אשר לא יוצק עליו שמן המשחה ובגדיו לא יפרע וגו' ולא יטמא לאביו ולאמו: ר"א ור"ש מכשירין ולית הלכתא כוותייהו: ד' כהן הדיוט לא ישא אילונית וכו' והא ליכתל ולא נקט כהן אלא משום סלוגתא דר' יהודה דאמר דכהן חפי' יש לו בנים וכנים לא ישא תילונית משום"כ ביאתל ואין הלכה כרבי יהודה: ושנבעלה בעילת זנות כגון מיבי לאוין או מיבי עשה וכ"ש מיבי כריתות ומיתת ב"ד אבל סכנת של הפעו' לא עשה' זוהי: ו בש"א שני זכרים דלפיכך ממעט מפרה ומרבה הכתוב שנאמר זכר ונקבה ברא אותם וב"ה אומרים זכר ונקבה שנאמר זכר ונקבה כרתם ומשמע מין רחמיה שע"פ הרוב עשה עשרה עשר שנים וכו' כדתנן בתורת כהנים לאחר עשרה ר' שנים עם אשה ולא ילדה נשא אחרת ויחיים שיעב עשה מחיל לה עלו מן המנין דתלמוד לומר ויקח ח"ל נרמז וכל האומים שהיא אלים אז תביאים בבית התפורים וכיוצא בזה מדברים שמאמים התאמים אין מוליים למנין עשר שנים: גרושה מותרת לינשא לאחר דמשמע לאו

שֶׁהָפִילָה. חָאִישׁ מְצַוֶּה עַל פְּרִיָה וְרִבְיָה אֲבָל לֹא חָאִשָּׁה. רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי אוֹמֵר עַל שְׁנֵיהֶם הוּא אוֹמֵר. וַיְבָרֶךְ אוֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ׃

ברטנורא

מיג' סו' הלמ מימי' וכפסוק מנרמה נותן לה כתוכתה הם טופנת למיניה הוא שמיגו יורה כאן ומכבלין מרם פני' הם יהפנת שפוא יורה כאן וסופנת עלמו שפנת פקר: האיש מצווה על פריה ורבי' ולא האשת. דכתיב פרו ורבו וכו' וכנפו' וכנפה כתיב חסר ומ"ו הפעם שנדכו לכנם מת הפם' הוא מנאה על פריה ורביה: ר' יוחנן בן ברוקה אומר כו'. ולית הלכתא כוותיה:

גמרא יבמות דף ס"ב ע"ב

אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה וְכוּ'. מַתְנִיתִין דְּלֹא כְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּתַנְיָא רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר נָשָׂא אָדָם אִשָּׁה בְּיַלְדוּתוֹ יִשָּׂא אִשָּׁה בְּזִקְנוּתוֹ הָיוּ לוֹ בָּנִים בְּיַלְדוּתוֹ יִהְיוּ לוֹ בָּנִים בְּזִקְנוּתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת יא) בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ וְלָעֶרֶב אַל תַּנַּח יָדֶךָ כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ אֵי זֶה יִכְשַׁר הֶחָזֶה אוֹ זֶה וְאִם שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד טוֹבִים. רִבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר לָמַד תּוֹרָה בְּיַלְדוּתוֹ יִלְמוֹד תּוֹרָה בְּזִקְנוּתוֹ הָיוּ לוֹ תַּלְמִידִים בְּיַלְדוּתוֹ יִהְיוּ לוֹ תַּלְמִידִים בְּזִקְנוּתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) בַּבֹּקֶר זְרַע וְגוֹ'. אָמַר רַב מַתָּנָה הֲלָכָה כְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם אָמַר רִבִּי חֲנִילַאי. כָּל אָדָם שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה שָׁרוּי בְּלֹא שִׂמְחָה בְּלֹא בְּרָכָה בְּלֹא טוֹבָה. בְּלֹא שִׂמְחָה דִּכְתִיב (דברים יד) וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ. בְּלֹא בְּרָכָה דִּכְתִיב (יחזקאל מד) לְהָנִיחַ בְּרָכָה אֶל בֵּיתֶךָ. בְּלֹא טוֹבָה דִּכְתִיב (בראשית ב) לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ. מֵיתִיבִי בְּלֹא תּוֹרָה בְּלֹא תּוֹמָה. בְּלֹא תּוֹרָה דִּכְתִיב (איוב ו) הֲאִם אֵין עֶזְרָתִי

בי

רש"י

מתני' דקתני מת"כ כו' הת מס ים לו כמס יכמל דלת כרבי יהושע: לעזר לעמת וקנמו: איזה יכשר. מיזה זרע יהת כגון ויהת שם ומתקייס: ביתיך. מסתק: האם אין עזרתי בי. מסה דכתיב מזר כנגדו מיד מעשיס נדמס ממני סלריך לעסוק בלרכי ביתו ותלמודו משתכח: וידעת כי שלום אהלך. בזמן שים לך תכל ואין תסלו תלת תעשו שנאמר שובו לכם לאהליכם: ואין פוקדה. כתשמים בעת מונתה: כי שלום אהלך. שלמה בית תת

תולדות ליום שלישי

כִּי וְתוּשִׁיָּה נִדְחָה מִמֶּנִּי. בִּלְא חוֹמָה דִּכְתִיב (ירמיה לא) נֶקְבָה תְּסוֹבֵב גֶּבֶר. רָבָא בַּר עוּלָּא אָמַר בִּלְא שָׁלוֹם דִּכְתִיב (שיר ח) וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ וּפָקַדְתָּ נָוְךָ וְלֹא תֶחֱטָא. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כָּל הַיּוֹדֵעַ בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁהִיא יְרֵאַת שָׁמַיִם וְאֵינוֹ פּוֹקְדָהּ נִקְרָא חוֹטֵא שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ וְגוֹ'. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי חַיָּיב אָדָם לְפַקֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהוּא יוֹצֵא לַדֶּרֶךְ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ וְגוֹ'. הָא מֵהָכָא נַפָּקָא מֵהָתָם נַפָּקָא (בראשית ג) וְאֶל אִישֵׁךְ תְּשׁוּקָתֵךְ מַלַּמֵּד שֶׁהָאִשָּׁה מְשׁוּקֶקֶת עַל בַּעְלָהּ בְּשָׁעָה שֶׁהוּא יוֹצֵא לַדֶּרֶךְ. אָמַר רַב יוֹסֵף לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ וְכַמָּה אָמַר רַבָּה עוֹנָה. וְהָנֵי מִילֵי לְרַבֵּר הַרְשׁוּת אֲבָל לְדָבָר מִצְוָה מִיטְרִיד. תָּנוּ רַבָּנָן הָאוֹהֵב אֶת אִשְׁתּוֹ כְּגוּפוֹ וְהַמְכַבְּדָהּ יוֹתֵר מִגּוּפוֹ וְהַמַּדְרִיךְ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה וְהַמַּשְׁיֵּאן סָמוּךְ לְפִרְקָן עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (שם) וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ. הָאוֹהֵב אֶת שְׁכֵנָיו וְהַמְקָרֵב אֶת קְרוֹבָיו וְהַנּוֹשֵׂא אֶת בַּת אֲחוֹתוֹ וְהַמַּלֶּוֶה מָעוֹת לָעֲנִי בְּשָׁעַת דּוֹחֲקוֹ עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (ישעיה נח) אָז תִּקְרָא וַה' יַעֲנֶה תְּשַׁוַּע וְיֹאמַר הִנֵּנִי:

רש"י

כירתא שמיס: בשעה שיוצא לדרך. מצוס שמהלוס לה לס נחומה שפס יומר: תשוקתך. תלוסך: ה"ג לא נצרכה אלא סמוך לוסתה. לפ"ג דאמרו רבנן חייב לדרוס לפרוס מלחמו וכו' ואפ"ס כשיגא לדרך יפקדנה: עונת. חס רגילה לראוס ביוס מסוים כל יוס ואס רגילה לראוס בגילס לחסור כל גילה: והני מילי דחייב לפקדה כי חזיל לגבר הרשות אבל לדבר מצוס לא מצוס דקריד כמלוס ח"ג מטריד בהשמים ויבטל ממלוס: יותר כגופו דזיליחא דאתתא קפס מדגברא: והנושא את בת אחותו. גימטריא אדס רבין על לחייהו יומר מן לחיו ומתוך כך כמעט מחבב את אשתו: אז תקרא. לפיל מיניה כתיב כי הגיעה מרוס וכסיתו היינו דוחק בעני ומבזבז על הפשלס היינו תוכב את שכיניו שהס כקרוביו מקרב את קרוביו ונוטל בת לאחיו:

ויצו

זוהר תולדות דף קמ"א ע"א

וַיָּצָו אֲבִימֶלֶךְ אֶת כָּל הָעָם לֵאמֹר הַנּוֹגֵעַ בָּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוּמָת.
תָּא חֲזֵי כַּמָּה אוֹרַיְיתָא לְהוּ לְקַדָּשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְרַשְׁיָעַיָּא בְּנֵי הַהוּא
סִיבּוּ דְּעָבַד עִם אָבָהָן קַמָּאֵי, דְּהָא בְּנֵי דָּא לָא שְׁלִיטוּ בְּהוּ יִשְׂרָאֵל
עַד לְבָתַר דְּרִין בַּתְרָאִין יֵאוֹת עָבַד אֲבִימֶלֶךְ דְּעָבַד טִיבוּ עִם יִצְחָק
דְּאַמַּר לֵיהּ הִנֵּה אַרְצִי לְפָנֶיךָ בַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ שֵׁב. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר חֲבָל
עֲלַיְיהוּ דְּרַשְׁעַיָּא דְּטִיבוּתָא דִּילְהוֹן לָאו אִיהוּ שְׁלִים. תָּא חֲזֵי עֶפְרוֹן
בְּקַדְמֵיתָה אָמַר (בראשית כג) אֲדוֹנִי שְׁמָעֵנִי הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ וְהַמְּעָרָה
אֲשֶׁר בּוֹ לְךָ נְתַתִּיהָ וגו'. וּלְבָתַר אָמַר אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף
וגו' וּכְתִיב וַיִּשְׁקֹל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן וגו'. אוֹף דָּא
כְּתִיב בְּקַדְמֵיתָא הִנֵּה אַרְצִי לְפָנֶיךָ וגו'. וּלְבָתַר אָמַר לֵיהּ לְךָ מֵעִמִּנִי
כִּי עָצַמְתָּ מִמֶּנּוּ מְאֹד. אָמַר לֵיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר דָּא הוּא טִיבוּ דְּעָבַד
עִמֵּיהּ דְּלָא נָסִיב מִדִּילֵיהּ אֲבִימֶלֶךְ כְּלוּם וְשַׁדָּרֵיהּ בְּכָל מָמוֹנֵיהּ וּלְבָתַר
אַזַּל בַּתְרֵיהּ לְמִנְזַר עִמֵּיהּ קָיִם. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר יֵאוֹת עָבַד יִצְחָק דְּהָא
בְּנִין דְּיַדַּע רָזָא דְּחָכְמְתָא אִשְׁתַּדַּל וְחָפַר בְּאֵרָא דְּמַיִין בְּנִין לְאִתְתַּקְפָּא
בְּמַהֵימְנוּתָא כְּדָקָא יָאוֹת. וְכֵן אַבְרָהָם אִשְׁתַּדַּל וְחָפַר בְּאֵרָא דְּמַיָּא (וכן
יצחק) וְיַעֲקֹב אַשְׁכַּח לֵיהּ מִתְתַּקֵּן וְיָתִיב עָלֵיהּ וְכִיְּהוּ אַזְלוּ בַּתְרֵיהּ וְאִשְׁתַּדְּלוּ
בְּנִין לְאִתַּתְקָפָא בְּמַהֵימְנוּתָא שְׁלִימְתָא כְּדָקָא יָאוֹת. וְהַשְׁתָּא יִשְׂרָאֵל
אִתְתַּקְפוּ בֵּיהּ בְּרֵישׁ דְּפִקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא כְּנִין דְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא אִתְתַּקַּף
בַּר נָשׁ בְּצִיצִית דְּאִיהוּ מִצְוָה וּבַר נָשׁ אִתְעַטַּף בֵּיהּ. הָכִי נָמֵי בְּתַפְּלִי
דְּמָנַח בְּרֵישֵׁיהּ וּבִדְרוֹעֵיהּ דְּאִינּוּן רָזָא עִלָּאָה כְּדָקָא חָזֵי בְּנִין דְּקַדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא אִשְׁתַּכַּח בֵּיהּ בְּבַר נָשׁ דְּאִתְעַטַּר בֵּיהּ בְּתַפְּלִין וְאִתְעַטָּף
בְּצִיצִית וְכֹלָּא רָזָא דְּמַהֵימְנוּתָא עִלָּאָה. וְעַל דָּא מַאן דְּלָא אִתְעַטַּף בְּהַאי
וְלָא אִתְעַטַּר לְאִתַּתְקָפָא בְּתַפְּלִי בְּכָל יוֹמָא דָּמֵי לֵיהּ דְּלָא שַׁרְיָא עֲלֵיהּ
מַהֵימְנוּתָא וְאִתְעֲדֵי מִנֵּיהּ דְּחִילוּ דְּמָארֵיהּ וּצְלוֹתֵיהּ לָאו צְלוֹתָא כְּדָקָא
יָאוֹת. וּבְנִין בַּר אִלֵּין הֲווֹ מִתַּתְקְפֵי גּוֹ מַהֵימְנוּתָא עִלָּאָה בְּנִין דְּבִירָא
עִלָּאָה דְּרָזָא דְּמַהֵימְנוּתָא שְׁלִימְתָא (שַׁרְיָא בֵּיהּ:)

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

הר"ם ה' יסודי התורה פ"ו ממפר צידה לדרך דף ר"ב

כָּל הַשֵּׁמוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּאַבְרָהָם קֹדֶשׁ
אַף זֶה שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יז) אַךְ אִם
נֹא מֻצְאתִי חֵן חֲבִי הוּא קֹדֶשׁ. כָּל הַשֵּׁמוֹת
הָאֲמוּרוֹת בְּלוֹט חוֹל חוּץ מִזֶּה (שם יט) אַל

דַּע כִּי בִּזְכָרוֹן מַאֲמָרֵי חֲסִידִים וּמַעֲשֵׂיהֶם
תִּשְׁכַּיל וְתָשׁוּב לְיוֹצְרְךָ אֲמַר אָחַר מֵהֶם
מִי יַצִּילַנִי מֵעוֹנְשָׁךְ וּבְאֵיזֶה חֶבֶל אֶתְמוֹךְ
אִם תִּפְסוֹק רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי. וְהַיּוֹם אֲשֶׁר

תאטר

תולדות ליום שלישי

נא אַדֹנָי הִנֵּה נָא מְצִיא עֲבָדֶךָ חֵן. כָּל הַשָּׁמוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּגִמְטְרִיָּא קְדֻשִׁי כָּל הַשָּׁמוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּמִיכָה חוֹל. כָּל הַשָּׁמוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּנְבוֹת קֹדֶשׁ. כָּל שְׁלֹמֹה הָאֹמֵר בְּשִׁיר הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ וְהַבְּרִי הוּא כְּשֶׁאַר הַפְּנִינִים חוּץ מִזֶּה הָאֹמֵר בְּדָנִיֵּאל חוֹל חוּץ מִזֶּה אַיִן מַלְכָּא מַלְכָּא וְהַבְּרִי הוּא כְּשֶׁאַר הַפְּנִינִים:

תֹּאמַר לְזֹאֲאִים בּוֹאוּ וְלַחֲמָאִים סוּרוּ מֵנִי. לֹא יָדַעְתִּי מַאֲוָה פֶּת אֲהָיָה. אוּי לִי כִּי לְפִי מַה שֶׁהוֹסַפְתִּי שָׁנִים הוֹסַפְתִּי חֲמָאוֹת. וְלִפִי מַה שֶׁהָאֲרִיכוּ חַיַּי הָאֲרִיכוּ פְּשָׁעַי. עַל אַי זֶה מֵהֶם אֲתָּנֶה וְעַל אַי זֶה מֵהֶם אֲבַקֵּשׁ וְדַע כִּי אֵין תַּכְלִית הָעֲבוֹדָה אֲכִילַת לֶחֶם שָׂעוֹרִים וּשְׁתִיַּת חֹמֶץ וְלִלְבּוֹשׁ הַצֶּמֶר וְהַשַּׁעַר אֲבָל הַתַּכְלִית הוּא לִהְיוֹת מְרוּצָה בַּאֲשֶׁר יִרְצֶה ה׳. וְאֶתָּה תְּמַלֵּיךְ עָלֶיךָ הַשֵּׂכֶל כִּי הוּא הַמַּדְרִיכְךָ בְּדַרְכְּךָ זוּ תַּלָּךְ. וְהוּא יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד. וְהַצֵּר וְכֹחוֹתָיו עֲבָדִים לוֹ לַעֲבוֹד עֲבוֹדַת הַיּוֹצֵר הַמֵּטִיב לַכֹּל בְּרוּךְ הוּא. וְתִהְיֶה מִן הַמּוּשָׁלִים בְּרוּחָם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (פסלי יז) טוֹב אֶרֶךְ אַפַּיִם מִגִּבּוֹר וּמֹשֵׁל בְּרוּחוֹ מִלּוֹבֵד עִיר. וְתָמִיד תְּהֵא מִבַּת הַחֲנָפִים אֲשֶׁר לַחֲטוֹא כָּל הַיּוֹם יוֹסִפִים. כְּאִלּוּ נִרְפִּים הֵם נִרְפִּים. וְנִנּוּעִ אֵמוֹת הַסְּפִים. וְתוֹחֶלֶת מְצָצִים. וְהֵם גְּחָשִׁים שְׂרָפִים. וְדִבְּרֵיהֶם מְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנוֹפֶת צוּפִים. וְלַחֲמָם לוֹחֲמָם וְעוּגַת רָצָפִים. וְזַרְעָם זֶרַע מְנָאָפִים. נְטוּיִם עֲלֵי שִׁיחַ קוֹשְׁפִים חֲרָטוֹמִים אַשָּׁפִים. וְהִבָּא אֶת דְּבַר ה׳ יְשָׁקוֹט עַל דָּלָתָם. עָרֹב וְכֶלֶב וְזֹחֲרִים. וּשְׁאוֹ אֵלָיו בַּפָּם. וְכָל מַעֲשֶׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שָׁמָיִם:

תולדות יום רביעי תורה

יכוין בקריאת שמע פסוקים אלו שהם כנגד ן דסילוי וו דשם בין לקנות הארת נפש יחידת משבת דהבאה:

לד וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל וַיֵּשְׁתְּ וַיָּקָם וַיֵּלַךְ וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת־הַבְּכֹרָה: פ וַיַּעֲקֹב יַהַב לְעֵשָׂו לַחֲם וְתַבְשִׁיל דְּטִלוּפְחִין וַאֲכַל וּשְׁתִי וְקָם וַאֲזַל וְשָׁט עֵשָׂו יַת בְּכוּרְתָּא:

כו א וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ מִלְּבַד הָרָעָב הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי אַבְרָהָם וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל־אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ־פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה: וַהֲוָה כַפְנָא בְּאַרְעָא בַּר מִכַּפְנָא קַדְמָאָה דִּי הֲוָה בְּיוֹמֵי אַבְרָהָם וַאֲזַל יִצְחָק לְוָת אֲבִימֶלֶךְ מַלְכָּא דְּפִלִשְׁתָּאֵי לִגְרָר:

ב וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר אַל־תֵּרֵד מִצְרַיְמָה שְׁכֹן

בארץ

רש״י

(לד) ויבז עשו. כעיד הכתוב על רשעו שביזה עבודתו של מקום: (ב) אל תרד מצרימה. שהיה דעתו לרדת למצרים כמו שירד אביו בימי פרעה אמר לו אל תרד מלרימה שאתה עולה תמימה ואין חולה לאחרן כדאי לך:

הלל

בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ׃ וְאֶתְּנֶלִי לֶהֱוֵי וַאֲמַר לָא תֵּחוֹת לְמִצְרַיִם
שְׁרִי בְּאַרְעָא דִּי אֵימַר לָךְ׃ ג גּוּר בָּאָרֶץ הַזֹּאת וְאֶהְיֶה עִמְּךָ
וַאֲבָרְכֶךָּ כִּי־לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת־כָּל־הָאֲרָצֹת הָאֵל
וַהֲקִמֹתִי אֶת־הַשְּׁבֻעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם
אָבִיךָ׃ דּוּר בְּאַרְעָא הָדָא וְיֵהֵי מֵימְרִי בְסַעֲדָךְ וַאֲבָרְכִנָּךְ אֲרֵי לָךְ וְלִבְנָךְ
אֶתֵּן יַת כָּל אַרְעָתָא הָאִלֵּין וְאָקֵם יַת קְיָמָא דִּי קַיֵּמִית לְאַבְרָהָם אֲבוּךְ׃
ד וְהִרְבֵּיתִי אֶת־זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לְזַרְעֲךָ
אֶת כָּל־הָאֲרָצֹת הָאֵל וְהִתְבָּרְכוּ בְזַרְעֲךָ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ׃
וַאַסְגֵּי יַת בְּנָךְ סַגִּיאִין כְּכוֹכְבֵי שְׁמַיָּא וְאֶתֵּן לִבְנָךְ יַת כָּל אַרְעָתָא הָאִלֵּין
וְיִתְבָּרְכוּן בְּדִיל בְּנָךְ כָּל עַמְמֵי אַרְעָא׃ ה עֵקֶב אֲשֶׁר־־־שָׁמַע
אַבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקֹּתַי
וְתוֹרֹתָי׃ חֲלַף דִּי קַבִּיל אַבְרָהָם בְּמֵימְרִי וְנָטַר מַטְּרַת מֵימְרִי פִּקּוּדַי
קְיָמַי וְאוֹרָיָתִי׃

רש"י

(ג) האל. כמו החלה: והתברכו בזרעך. חדש הומר לנמי יהא זרעך כזרעו של יצחק וכן בכל המקרא וזה הוא לכולן כך יברך יעקב לאמר יעשך וגו' ואף לענין הקללה מליטו כן והיתה החנה לחלה שהמקלל אומו הומר תהא כפלוניות וכן (יבמות ס"ה) והנחתם שמכם לשבועה לכחירי שהנשבע הומר תהא כפלוני אם עשיתי כך וכך: (ה) שמע אברהם בקולי. כשנסיתי לותו: וישמור משמרתי. גזרות להרחקה על אזהרות שבתורה כגון מניות לעריות ושבות לשבת (יבמות כא): מצותי. דברים שאילו לא נכתבו רחוין הן להלוות כגון גזל ושפיכות דמים: חקותי. דברים שלה"ר ורשעים מסיבין עליהם כגון תכילת חזיר ולבישת שעטנז שאין טעם בדבר אלא גזירת המלך וחקיתיו על עבדיו: ותורותי להביא תורה שבעל פה הלכה למשה מסיני (ב"ר):

נביאים מלאכי ב

א אִם־לֹא תִשְׁמָעוּ וְאִם־לֹא תָשִׂימוּ עַל־לֵב לָתֵת כָּבוֹד לִשְׁמִי

רש"י אמר

(א) וארוחי. וקללתי את ברכותיכם מה שאריך לנרך לכם:
נומר

תולדות ליום רביעי

אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְשִׁלַּחְתִּי בָכֶם אֶת־הַמְּאֵרָה וְאָרוֹתִי
אֶת־בִּרְכוֹתֵיכֶם וְגַם אֲרוֹתִיהָ כִּי אֵינְכֶם שָׂמִים עַל־לֵב׃
אִם לֹא תִקְבְּלוּן וְאִם לֹא תָשִׂוּן דַּחַלְתִּי עַל לִבָּא לְמִתַּן יָקָרָא לִשְׁמִי אָמַר יְיָ
צְבָאוֹת וַאֲשַׁלַּח בְּכוֹן יָת מֵאֵרְתָּא וֵאילוּט יָת בִּרְכַתְכוֹן וַאֲף אֵילוּטִינֵיהּ אֲרֵי
לֵיתֵיכוֹן מְשַׂוְּין דַּחַלְתִּי עַל לִבָּא׃ ב הֶנְנִי גֹעֵר לָכֶם אֶת־הַזֶּרַע
וְזֵרִיתִי פֶּרֶשׁ עַל־פְּנֵיכֶם פֶּרֶשׁ חַגֵּיכֶם וְנָשָׂא אֶתְכֶם אֵלָיו׃
הָא אֲנָא נָזִיף לְכוֹן בַּעֲלַלְתָּ בַּר זַרְעָא וַאֲנַלֵי בַּהֲתַת חוֹבֵיכוֹן עַל אַפֵּיכוֹן
וַאֲבַטֵּיל רְבוּת חַגֵּיכוֹן וְיִתְמַנַּע חוּלָקְכוֹן מִנַּיהּ׃ ג וִידַעְתֶּם כִּי שִׁלַּחְתִּי
אֲלֵיכֶם אֶת הַמִּצְוָה הַזֹּאת לִהְיוֹת בְּרִיתִי אֶת־לֵוִי אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת׃ וְתֵדְעוּן אֲרֵי שְׁלַחִית לָוָתְכוֹן יָת פִּקּוּדְתָּא הָדָא לְמֶהֱוֵי קְיָמֵי
דְּעִם לֵוִי אָמַר יְיָ צְבָאוֹת׃ ד בְּרִיתִי | הָיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם
וָאֶתֵּנֵם־לוֹ מוֹרָא וַיִּירָאֵנִי וּמִפְּנֵי שְׁמִי נִחַת הוּא׃ קְיָמִי הֲוָה
עִמֵּיהּ חַיֵּי וּשְׁלָמָא וְיָהֲבִית לֵיהּ אוּלְפַּן אוֹרַיְתִי שְׁלִים וְדַחִיל מִן קֳדָמַי וּמִן
קֳדָם שְׁמִי דָּחִיל הוּא׃ ה תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ וְעַוְלָה לֹא־
נִמְצָא בִשְׂפָתָיו בְּשָׁלוֹם וּבְמִישׁוֹר הָלַךְ אִתִּי וְרַבִּים הֵשִׁיב מֵעָוֹן׃
אוֹרַיְתָא דְקוּשְׁטָא הֲוָה בְּפוּמֵיהּ וְשִׁקְרָא לָא אִשְׁתְּכַח בְּסִפְוָתֵיהּ בְּשָׁלָמָא
וּבְרַעֲוּתָא וּבִתְרִיצוּתָא הֲלַךְ קֳדָמַי וְסַגִּיאִין אֲתִיב מֵחוֹבָא׃ ו כִּי־שִׂפְתֵי
כֹהֵן יִשְׁמְרוּ־דָעַת וְתוֹרָה יְבַקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מַלְאַךְ יְהוָה־צְבָאוֹת
הוּא׃ אֲרֵי שִׂפְתֵי כָהֵן יִטְרוּן מַדַּע וְאוֹרָיְתָא יְבָעוּן מִפּוּמֵיהּ אֲרֵי מְשַׁמֵּשׁ
קֳדָם יְיָ צְבָאוֹת הוּא׃

רש"י

(ב) גוער. לשון גערה והשחתה: וזריתי. ופרשתי הפרש של בהמות תניכם על פניכם: ונשא אתכם אליו. משיו דומין להפרש הזה שמשיו נבזים כמוהו: (ג) להיות בריתי וגו'. לקיים הברית אשר כרתי עם שבט לוי: (ד) ואתנם לו. שיקבל כמורא וכן עשה: נחת. לשון מרדם ומוג: (ו) כי שפתי כהן. מוטל עליהם לשמור דעת של תורה:

כתובים משלי ו

א לֵךְ אֶל־נְמָלָה עָצֵל רְאֵה דְרָכֶיהָ וַחֲכָם׃ אתדמא דשומשמנא
עַטְלֵף חֲמֵי אָרְחָתְהוֹן וְאִתַּחֲכָם׃ ב אֲשֶׁר אֵין־לָהּ קָצִין שֹׁטֵר
וּמֹשֵׁל׃ דְלֵית לַהּ חֲצָדָא תֵּיךְ אַף לָא סַרְכָא וְשַׁלִּיטָא׃ ג תָּכִין בַּקַּיִץ
לַחְמָהּ אֲגִרָה בַּקָּצִיר מַאֲכָלָהּ׃ מְתַקְנָא בְּקַיְטָא לַחְמַהּ וְגָבְשָׁא
בַּחֲצָדָא מֵיכְלַהּ׃ ד עַד־מָתַי עָצֵל | תִּשְׁכָּב מָתַי תָּקוּם מִשְּׁנָתֶךָ׃
עַד מָה לָאֵימַת אַנְתְּ דָמִיךְ אַנְתְּ עַטְלֵא וְלָאֵימַת קַיְמַתְּ מִן שְׁנָתָךְ׃
ה מְעַט שְׁנוֹת מְעַט תְּנוּמוֹת מְעַט | חִבֻּק יָדַיִם לִשְׁכָּב׃ קְלִיל
שְׁנָתָא קְלִיל נוּמְתָא קְלִיל תְּחַבֵּק יְדָךְ לְמִדְמְכָא׃ ו וּבָא כְמְהַלֵּךְ רֵאשֶׁךָ
וּמַהֲלָכְךָ כְּאִישׁ מָגֵן׃ וְחֵיתֵי וְתִדְרוֹךְ מַסְכֵּינוּתָךְ וְחוּסְרָנָךְ הֵיךְ גַּבְרָא
כְּשֵׁירָא׃

רש"י

ו) לך אל נמלה. ולמוד ממנה : וחכם והתחכם : (ב) אשר אין לה קצין.
סיוכיח לוקה ויוליח מידה טס תנזול מחברת' ולא על פי כן תכין בקיץ
ממה : אגרא לסט' : מאכלה. מזונה : (ו) ובא. כלדס המהלך : רא שך.
מה שאתה רם ממנו : כאיש מגן. הכח מהר להגן על חדוניו

משנה בבא קמא פרק ו'

הַכּוֹנֵס צֹאן לַדִּיר. וְנָעַר בְּפָנֶיהָ כָּרָאוּי. וְיָצְאָה וְהִזִּיקָה פָּטוּר. לֹא נָעַר
בְּפָנֶיהָ כָּרָאוּי וְיָצְאָה וְהִזִּיקָה חַיָּב. נִפְרְצָה בַלַּיְלָה. אוֹ שֶׁפִּרְצוּהָ
לִסְטִים. וְיָצְאָה וְהִזִּיקָה פָּטוּר. הוֹצִיאוּהָ לִסְטִים. (לִסְטִים) חַיָּבִים׃ ב הִנִּיחָהּ
בַּחַמָּה. אוֹ שֶׁמָּסְרָהּ לְחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן. וְיָצְאָה וְהִזִּיקָה חַיָּב. מְסָרָהּ
לְרוֹעֶה. נִכְנַס רוֹעֶה תַּחְתֶּיהָ. נִפְלָה לַגִּינָה וְנֶהֱנֵית מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁנֶּהֱנֵית.
יָרְדָה כְּדַרְכָּהּ וְהִזִּיקָה. מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיקָה. בֵּיצַד מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיקָה
שָׁמִין בֵּית סְאָה בְּאוֹתָהּ שָׁדֶה. כַּמָּה הָיְתָה יָפָה וְכַמָּה הֵיא יָפָה. רַבִּי

שמעון

ברטנורא

פרק ו א הכונס פשוט דהא נטרה ומאי הוה ליה למיכד : ה ציאוה לסטים. אע"ג דלא
הוליחוה ממש אלא שעמדו בפניה עד ש"אלה הוי כאילו הוליחוה כיליסס ותייבי :
ב הניחה בחמה. מלשרה לה שמשך ולא סני לה בגניבה כרחיי שהיא בדלת סיכולה לעמוד
כרוח מלויה בלבד : נכנס הרועה תחתיו. ולא אמרינן בכאלו גינא שומר שמסר לשומר חייב
שדרך הרועה הנדול למסור לרועה הקטן שתחתיו ולפיכך הרועה שתחתיו חייב : נפלה לגינה. כגון
שהולקה ונפלה בתוכם אבל דחו תוכה חברותיה והפילוה משלם מה שהזיק'לחיובו פטור כה דהוה לה
לשמרתה

תולדות ליום רביעי

שמעון אומר אכלה פירות גמורים משום פירות גמורים. אם סאה סאה אם סאתים סאתים: ג המגדיש בתוך שדה חבירו שיא ברשות. ואכלתן בהמתו של בעל השדה פטור. ואם הוזקה בהן בעל המגדיש חייב. ואם הגדיש ברשות. בעל השדה חייב: ד השוכח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן. פטור בדיני אדם. חייב בדיני שמים. שלח ביד פקח המפקח חייב. אחד הביא את האור. ואחד הביא העצים. המביא את האור העצים חייב. אחד הביא העצים. ואחד הביא האור. המביא את האור חייב. בא אחד ולבה. המלבה חייב: לבתה הרוח בקן פטורין. השולח את הבערה ואכלה עצים. או אבנים. או עפר חייב. שנאמר כי תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה שהם משלם המבעיר את הבערה. עברה נהר שהוא גבוה ארבע אמות. או דרך הרבים. או נהר פטור. המדליק בתוך שלו. עד כמה תעבור הדליקה. רבי אליעזר בן עזריה אומר רואין אותה כאלו היא באמצע בית כור רבי אליעזר אומר שש עשרה אמות כדרך רשות הרבים. רבי עקיבא אומר חמשים אמה. רבי שמעון אומר שהם משלם המבעיר את הבערה. הפל לפי הדליקה: ה המדליק את הגדיש. והיו בו כלים ודלקו. רבי יהודה אומר ישלם כל מה שבתוכו. והחכמים אומרים אינו משלם אלא גדיש של שעורים. היה נדי בפות לו. ועבד סמוך לו ונשרף

עמו

ברטנורא

למטבוריהו חדש חדש: מה שנהנית לפי הנאתה ולא לפי הזיקה: שמין ביה כאה באותה שדה. אין שמין את הערוגה לכדה מפני שמפסיד מזיק שמשמין אותה בכל יום' ורחמנא אמר וכער בשדה אחר ודרשי' מלמד שמשמין אותה ע"נ שדה אחרת אלא שמין בית סאה באותה שדה כמה היתה שוה קודם שנאכלה ממנה הערוגה הזאת וכמה היא שוה עכשיו והפחת לא משלם כלום דמי' דמי שלוקח בית סאה כשהיא כתבואתה אינו מזלזל כה כשכיל הפסד ערוגה אחת כי אם דבר מועט: רבי שמעון אומר אכלה פירות גמורים שכבר נגמלו כל הצריך והיכא דיימינן אגב שדה היכא דשדין לה בגמרי והלכה כרבי שמעון: ג ואם הגדיש ברשות בעל השדה חייב. בגמ' מוקי לה בנקצה ערגילין כולן לעבות בעורן אחד זה גדישו זה גדישו וממנין שומר וכיון שאמר השומר שיל ונדים הוי כאלו אמר שיל ואמר לך אבל בשאר בני אדם אפי' הגדים ברשות אין בעל השדה חייב עד שתקבל עליה עפ"י שדומה: ד בא אחר וליבה נפח באש והעלה שלהבת כמו כלבת אש ואית ספרים דגרסי נכה מנורת ניר שפתים כשאדם מדבר מנשב בשפתים ורוח יוצא: או עפר. שלאחר נירו ושחקלקל או דרך הרבים. ט"ו אמה כדגלי המדבר: ר' שמעון אומר הכל לפי הדליקה. לפי נוכח הדליקה ועולל שישרה שבשדות גדולה קופצת למרחוק והלכה כר"ש: ה המדליק את הגדיש שהדליק בתוך שלו והלכה ואכלה בתוך של חבירו: רבי יהודה אומר ישלם כל מה שבתיבו כו' דר' יהודה מחיב על שמין באש דליה ליה דרשה דאו הקמה מה קמה גלויה אף כל גלוי: וחכמים אומרים אינו משלם אלא גדיש וכו' דאית להו דרשה דאו הקמה יפצרי על נזקי שמין באש אלא שמצרין מקום הכלים כאלו הוא גדים ומשלם גדיש כשיעור ניפון של כלים ומדקתמרת סיפא ומודים חכמים לרבי יהודה כשהדליק את הבירה שהוא משלם כל מה שבתיבה מוכח בגמ' שמחלקו רבי יהודה

עִמּוֹ חַיָּיב. עֶבֶד כָּפוּת לוֹ וְגִדֵּי סָמוּךְ לוֹ וְנִשְׁרַף עִמּוֹ פָּטוּר. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי יְהוּדָה בַּמַּדְלִיק אֶת הַבְּרֵה שֶׁהוּא מְשַׁלֵּם כָּל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ. שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהָנִיחַ בַּבָּתִּים: ו גֵּין שֶׁיָּצָא מִתַּחַת הַפַּטִּישׁ וְהוּזַק חַיָּב: גָּמָל שֶׁהָיָה טָעוּן פִּשְׁתָּן וְעָבַר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנִכְנָס פִּשְׁתָּנוֹ לְתוֹךְ הַחֲנוּת. וְדָלְקָה בְּגָרוֹ שֶׁל חֲנוָנִי. וְהִדְלִיק אֶת הַבְּרֵה. בַּעַל הַגָּמָל חַיָּב. הַנֵּרַה הַחֲנוָנִי גָּרוֹ מְבַחוּץ. הַחֲנוָנִי חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּזֶה חֲנָבָּה פָּטוּר:

ברמנ״א

יהודה וחכמים גם במדליק בחוך של חברו שרבי יהודה סבר כשהדליק בשל חברו משלם כל שבתיכו ואפילו תרנקי ורבנן סברי כלים שדרכן להטמין בגדים כגון מורינין וכלי בקר הוא דמשלם כלים שאין דרכן להטמין בגדים לא משלם והלכה כחכמים: היה גדי כפות לו חייב. דכשלי חיים נמי לתרכו מאו הקמה ומשום דקים ליה בדרבה מניה ליכא למיפטריה דהיינו חייב מיהה על העבד הואיל והיינו כפות היה לו לברוח ופשוט עליו ממיהה ומן החשלומין מכל מקום היה עבד כפות לו פטור אפילו על הגדי ועל הגדים דחייב מיהה על העבד וקם ליה כדרבה מיניה וכגדי לא שני לן בין כפות לשחיטה כפות ותיידי דנקט כעבד נקט בגדי: במדליק את הבירה. דמדליק בתוך של חברו הוא והוי כמחכך בידים ואפ״ה טעמא משום דדרך בני אדם להניח כל כבתיהם מכל בגדים דאין דרך בני אדם להניח אלא בגון מורינין וכלי בקר חע״כ דמדליק להוך של חברו חיינו משלם אליבא דחכמים אלא דברי׳ שדרכן להטמין בגדים: ך גין יליף בל מם: ר״י אומר בנ״ח פטור. כיון דכמלוה קא עסיק ואין הלכה כר״י:

הלכה בבא קמא דף ס״ו ע״א

אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רִבִּי יוֹנָתָן אֵין פּוּרְעָנוּת בָּא לָעוֹלָם אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם. וְאֵינָהּ מַתְחֶלֶת אֶלָּא מִן הַצַּדִּיקִים תְּחִלָּה שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כב) כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה קוֹצִים אִיתָּתִי אֵשׁ יוֹצְאָה בִּזְמַן שֶׁקּוֹצִים מְצוּיִין לָהּ וְאֵינָהּ מַתְחֶלֶת אֶלָּא מִן הַצַּדִּיקִים תְּחִלָּה שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ וְאֶכֶל גָּדִישׁ לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ שֶׁנֶּאֱכַל גָּדִישׁ כְּבָר. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב לְעוֹלָם יִכָּנֵס אָדָם בְּכִי טוֹב וְיֵצֵא בְּכִי טוֹב שֶׁנֶּאֱמַר (שם יג) וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר. תָּנוּ רַבָּנָן דְּבָר בָּעִיר בַּגֵּם רַגְלֵיהֶן שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתֶּם לֹא

תצאו

רש״י

בכי טוב. כעוד חמה זורחת ילין במלון ולא ימהין עד שתחשך ולבקר לא ישכים לגאת עד שיאיר: כי טוב ליכנס מעליה הלוך כי טוב כלומר טוב הוא לגאת בו ולישכם בו מפני המזיקין והלסטים: חרבו.

תֵּצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר. וְאוֹמֵר (ישעיה כו) לֵךְ עַמִּי בֹּא בַחֲדָרֶיךָ וְסָגוֹר דַּלְתְּךָ בַּעֲדֶךָ וְאוֹמֵר (דברים לב) מִחוּץ תְּשַׁכֵּל חֶרֶב וּמֵחֲדָרִים אֵימָה. מַאי וְאוֹמֵר וְכִי תֵּימָא תָּנֵי מִילֵּי בְּלֵילְיָא אֲבָל בִּימָמָא לָא תָּא שְׁמַע לֵךְ עַמִּי וְגוֹ' וְכִי תֵּימָא תָּנֵי מִילֵּי דְּלֵיכָא אֵימָה מִגַּוַּאי אֲבָל הֵיכָא דְּאִיכָּא אֵימָה מִגַּוַּאי כִּי נָפִיק יָתִיב בֵּינֵי אִינָשֵׁי בְּצַוְּותָא בְּעַלְמָא טְפֵי מַעֲלֵי תָּא שְׁמַע מִחוּץ תְּשַׁכֵּל חֶרֶב וּמֵחֲדָרִים אֵימָה אַף עַל גַּב דְּמֵחֲדָרִים אֵימָה מִחוּץ תְּשַׁכֵּל חֶרֶב. רַבָּא בְּעַיְּדָן רֵיתָחָא חָזֵה סָכֵּר כְּוִי דִּכְתִיב (ירמ' ט') כִּי עָלָה מָוֶת בְּחַלֹּנֵינוּ. תָּנוּ רַבָּנָן רָעָב בָּעִיר פְּזֹר רַגְלֶיךָ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יג) וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה לָגוּר שָׁם וְאוֹמֵר (מ"ב ו') אִם אָמְרִנוּ נָבֹא הָעִיר וְהָרָעָב בָּעִיר וְגוֹמֵר מַאי וְאוֹמֵר וְכִי תֵּימָא תָּנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלֵיכָא סַפֵּק נְפָשׁוֹת אֲבָל הֵיכָא דְּאִיכָּא סַפֵּק נְפָשׁוֹת לָא. תָּא שְׁמַע (שם) לָכוּ וְנִפְּלָה אֶל מַחֲנֵה אֲרָם וְגוֹ'. תָּנוּ רַבָּנָן דָּבָר בָּעִיר אַל יְהַלֵּךְ אָדָם בְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ מִפְּנֵי שְׁמַלְאַךְ הַמָּוֶת מְהַלֵּךְ בְּאֶמְצַע הַדְּרָכִים דְּכְתִיב וַיְהִי בָּהּ רְשׁוּתָא מַסְגֵּי לְחַדְיָא. שָׁלוֹם בָּעִיר עַל יְהַלֵּךְ בְּצִידֵי דְּרָכִים דְּכְתִיב וְלֵית לֵיהּ רְשׁוּתָא מְחַבֵּי חִבּוּיֵי וּמַסְגֵּי. תָּנוּ רַבָּנָן דָּבָר בָּעִיר אַל יִכָּנֵס אָדָם יָחִיד בְּבֵית הַכְּנֶסֶת שְׁמַלְאַךְ הַמָּוֶת מַפְקִיד שָׁם כֵּלָיו וְתָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא קָרוּ בֵּיהּ דַּרְדְּקֵי וְלָא מַצְלוּ בֵּיהּ עֲשָׂרָה. תָּנוּ רַבָּנָן כְּלֵבִים בּוֹכִים מַלְאַךְ הַמָּוֶת בָּא לָעִיר. כְּלָבִים מְשַׂחֲקִים אֵלּוּ בָּא לָעִיר:

רש"י

הרבו של מלאך המות: אימה לומת מות של מלאך ולא כגלוי כל כך: רו"א. דבר: סכר כוי. סתם תחלואות: אם אמרנו וגו'. בתרגו' מגפים מלורעים: דליכא ספק נפשות. במקום שתחגלה סם: תא שמע. סיפיס דקרח ועתה לכו וגפל' לל מחגה לרס לס יחיו נמיס וגו':

זוהר תולדות דף קמ"ב ע"א

(וַיִּקְרָא אֶת עֵשָׂו בְּנוֹ הַגָּדוֹל דְּאִתְכַּלָּל מִסִּטְרֵיהּ דִּדְיָנָא קַשְׁיָא. וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא זָקַנְתִּי לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי.) רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח (וְאָמַר) (תהלים ס"ד) אַשְׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בָךְ וְגוֹמֵר. זַכָּאָה בַר נָשׁ דְּאִתְתַּקַּף בֵּיהּ בְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְיִשְׁוֵי תוּקְפֵּיהּ בֵּיהּ יָכוֹל כַּחֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה דְּאִתְתַּקְפוּ וְאַטְרוּ (דניאל ג) הֵן אִיתַי אֱלָהֲנָא (דִּי אֲנַחְנָא פָּלְחִין) יָכִיל לְשֵׁזָבוּתָנָא (מִנּוּ אַתּוּן נוּרָא יְקִידְתָּא וּמִן יְדָךְ מַלְכָּא יְשֵׁזִּיב) תָּא חֲזֵי דְּאִי לָא יְשֵׁזִּיב וְלָא אִתְקַיֵּם עַלַיְיהוּ קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא אִשְׁתַּכַּח שְׁמֵיהּ דְּקְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא דְּלָא יִתְקַדַּשׁ בְּעַיְנַיְיהוּ דְּכֹלָּא כְּמָה דַּאֲמְרוּ. אֶלָּא בֵּינַיִן דַּיְידְעוּ דְּלָא אֲמְרוּ כְּדָקָא יָאוֹת אַהַדְרוּ וַאֲמְרוּ וְהֵן לָא יָדִיעַ לֶהֱוֵי לָךְ מַלְכָּא וְגוֹמֵר. בֵּין יְשֵׁזִּיב בֵּין לָא יְשֵׁזִּיב יָדִיעַ לֶהֱוֵי לָךְ מַלְכָּא וְגוֹמֵר. וְתָנִינָן דְּמִכָּה אוֹדַע לְהוּ יְהֵוֵי זַקְאֵל וְשַׁמְעוּ וְקַבְּילוּ מִנֵּיהּ דְּקְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא לָא אִתְקַיָּם עַלַיְיהוּ בְּנַיִן דְּיַקְבְּלוּן אַגְרָא. וּכְדֵין אַהַדְרוּ וַאֲמְרוּ וְהֵן לָא יָדִיעַ לֶהֱוֵי לָךְ מַלְכָּא וְגוֹמֵר. אֶלָּא לָא יִתְתַּקַּף בַּר נָשׁ דְּיֵימָא קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא יְשֵׁזִּבִינַנִי אוֹ אִיהוּ עָבִיד לִי כָּךְ וְכָךְ. אֲבָל יְשֵׁוֵי תוּקְפֵּיהּ בֵּיהּ בְּקְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא דְּיַסַּיֵּיעַ לֵיהּ (בְּדִין אִיהוּ אִשְׁתַּדַּל) בְּאִינּוּן פְּקוּדִין דְּאוֹרַיְיתָא וּלְמֵיהַךְ בְּאֹרַח קְשׁוֹט. דְּכֵיוָן דְּאָתֵי בַּר נָשׁ לְאִתְדַּכָּאָה מִכָּל עֵין לֵיהּ וַדַּאי. וּבְדָא יִתְתַּקַּף בֵּיהּ בְּקְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא דְּאִיהוּ יַסַּיֵּיעַ לֵיהּ וְיִתְתַּקַּף בֵּיהּ דְּלָא יְשֵׁוֵי תוּקְפֵּיהּ בָּאַחֲרָא וּבְנַיִן דְּכָךְ עֵז לוֹ בָךְ. מִסְּתוֹת בְּלִבָּם. דְּיַעְבִיד לִבֵּיהּ כַּדְקָא יָאוֹת בְּלָא הִרְהוּרָא אָחֳרָא אֲבָל בְּהַאי מַסְלָה דְּאִיהִי מְתַיְּישְׁבָא לְאַעְבְּרָא בְּכָל אֹתָר דְּאִצְטְרִיךְ (לָהּ כִּי נָמֵי. דָּבָר אַחֵר) אַשְׁרֵי אָדָם עֹז לוֹ בָךְ. עֹז כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים כ"ט) יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן בְּגִין דְּאִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְבַר נָשׁ דְּיִתְעַסַּק בְּאוֹרַיְיתָא לְשְׁמֵיהּ דְּקְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא דְּכָל מַאן דְּאִתְעַסַּק בְּאוֹרַיְיתָא וְלָא אִשְׁתַּדַּל לִשְׁמָהּ טָב לֵיהּ דְּלָא אִתְבְּרִי. מִסְּלוֹת בְּלִבָּם מַאי מִסְּלוֹת בְּלִבָּם כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (שם ס"ד) סְפוּ לָרוֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ. דָּא הַהִיא אוֹרַיְיתָא דְּאִיהוּ אִשְׁתַּדַּל בָּהּ לְאַרְכָּא לֵיהּ לְקְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא וּלְמֶעְבַּד לֵיהּ חֲטִיבָא בְּעָלְמָא. תָּא חֲזֵי יַעֲקֹב כָּל עוֹבָדוֹי הֲוֹו לִשְׁמָא דְּקְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא וּבְגִין כָּךְ קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא דָּוָה עִמֵּיהּ תְּדִיר דְּלָא אַעְדֵּי מִנֵּיהּ שְׁכִינְתָּא. דְּהָא בְּשַׁעְתָּא דְּקָרָא לֵיהּ יִצְחָק יַעֲשִׂו בְּרִיהּ יַעֲקֹב לָא דָּוָה תֵּימָן וּשְׁכִינְתָּא אוֹדַעַת לָהּ לְרִבְקָה וְרִבְקָה אוֹדַעַת לֵיהּ לְיַעֲקֹב. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר תָּא חֲזֵי אִי חַס וְשָׁלוֹם בְּהַהוּא זִמְנָא יִתְבָּרֵךְ עֵשָׂו לָא יִשְׁלוֹט יַעֲקֹב לְעָלְמִין. אֶלָּא מֵעִם קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא דָּוָה וְלִבָּא בְּאַתְרֵיהּ אַתָּא כְּדָקָא חָזֵי:

תולדות ליום רביעי

הלכה פסוקה — יוסף לחק — טוסר

הר"ם הלכות דעות פ"ו — ספר צידה לדרך דף רי"ב

א הַמְרַגֵּל בַּחֲבֵירוֹ עוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט) לֹא תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּךָ וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹקִין עַל דָּבָר זֶה עָוֹן גָּדוֹל הוּא וְגוֹרֵם לַהֲרוֹג נְפָשׁוֹת רַבּוֹת מִיִּשְׂרָאֵל לְכָךְ נִסְמַךְ לוֹ וְלֹא תַעֲמוֹד עַל דַּם רֵעֶךָ. צָא וּלְמַד מַה אֵירַע לְדוֹאֵג הָאֲדוֹמִי: ב אֵיזֶהוּ רָכִיל זֶה שֶׁטּוֹעֵן הַדְּבָרִים וְהוֹלֵךְ מִזֶּה לָזֶה וְאוֹמֵר כָּךְ אָמַר פְּלוֹנִי כָּךְ וְכָךְ שָׁמַעְתִּי עַל פְּלוֹנִי אַף עַל פִּי שֶׁהוּא אֱמֶת הַדִּבּוּר זֶה מַחֲרִיב אֶת הָעוֹלָם. יֵשׁ עָוֹן גָּדוֹל מִזֶּה עַד מְאֹד וְהוּא בִּכְלַל לָאו זֶה וְהוּא לָשׁוֹן הָרָע וְהוּא רַמְסְפַּר בְּגַנּוּת חֲבֵירוֹ אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר אֱמֶת. אֲבָל הָאוֹמֵר שֶׁקֶר נִקְרָא מוֹצִיא שֵׁם רַע עַל חֲבֵירוֹ. אֲבָל בַּעַל לָשׁוֹן הָרָע זֶה שֶׁיּוֹשֵׁב וְאוֹמֵר כָּךְ וְכָךְ עָשָׂה פְּלוֹנִי וְכָךְ וְכָךְ הָיוּ אֲבוֹתָיו וְכָךְ וְכָךְ שָׁבְעָתִי עָלָיו וְאוֹמֵר דְּבָרִים שֶׁל גְּנַאי עַל זֶה אָמַר הַכָּתוּב (תהלים יב) יַכְרֵת ה' כָּל שִׂפְתֵי חֲלָקוֹת לָשׁוֹן מְדַבֶּרֶת גְּדוֹלוֹת. אָמְרוּ חֲכָמִים שָׁלֹשׁ עֲבֵירוֹת נִפְרָעִין מִן הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא עֲבוֹדָה זָרָה וְגִילּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים. וְלָשׁוֹן הָרָע בְּנֶגֶד כֻּלָּם. וְעוֹד אָמְרוּ חֲכָמִים כָּל הַמְסַפֵּר לָשׁוֹן הָרָע כְּאִלּוּ כּוֹפֵר בָּעִיקָּר שֶׁנֶּאֱמַר (שם) אֲשֶׁר אָמְרוּ לְלְשׁוֹנֵנוּ נַגְבִּיר שְׂפָתֵינוּ אִתָּנוּ מִי אָדוֹן לָנוּ.

לְפִי שֶׁהַכְנִיעָה וְרִיחוּק הַנָּאָוָה יַדְרִיךְ הָאָדָם לְיַחֵד כָּל הַמַּעֲשִׂים לְשֵׁם יִתְבָּרֵךְ יֵשׁ לְבָאֵר מָדַת הַכְנִיעָה וְהוּא שִׁפְלוּת הַנֶּפֶשׁ וְהַכְנָעוֹתֶיהָ וּמִיעוּט עֶרְכָּהּ אֶצְלָהּ וְהִיא מִדָּה. מִמִּדּוֹת הַנֶּפֶשׁ הַטּוֹבָה. וְיֵרָאוּ אוֹתוֹתֶיהָ עַל הָאֲבָרִים מֵהֶם הַלָּשׁוֹן הֶרֶךְ. וְהַקּוֹל נָמוּךְ. וּמוֹשְׁלוֹ בְּיֹצְרוֹ בְּעֵת הַפַּעַס. וּמִיעוּט הַנְּקֻמָּה אַחַר הֵיכוֹלֶת וְעִקָּרָהּ יְסוֹדָהּ שֶׁל הַכְנִיעָה הִיא בְּגֶנֶד הַבּוֹרֵא. וְחַיָּיב אָדָם לְהִתְנַהֵג בָּהּ בְּכָל עֵת וּבְכָל זְמָן. וְהַנִּכְנָע יִקָּרֵא בִּלְשׁוֹנֵנוּ עָנִי נִבְזֶה בְּעֵינָיו צָנוּעַ דַּבָּא שָׁפָל רוּחַ רוּחַ נִשְׁבָּרָה נִדְכָּה רַךְ הַלֵּבָב גְּבַהּ רוּחַ. וּדְבָרִים יֵשׁ שֶׁיִּתְחַיֵּב בָּהֶם הַכְנִיעָה לְאָדָם נֶגֶד הַשֵּׁם. הָאֶחָד כְּשֶׁיִּתְחַלֵּשׁ כֹּחוֹ מֵהַנּוּעוֹתָיו מֵפְנֵי חֳלָאִים וּמְזוֹגִים רָעִים וְחוּלְשַׁת הַהַרְכָּבָה יִכָּנַע אָז לִבּוֹרֵא שֶׁהוּא רוֹפֵא חִנָּם וְיִתְחַלֵּימוּ וְיִרְפָּאוּ. הַשֵּׁנִי כְּשֶׁיִּמְצָאֵהוּ פָּגַע מְאוּהָבִיו אוֹ מְקֹרוֹבָיו אוֹ יֶדֶד מְנֻכָּסָיו וַיֵּיצֵא בוֹ וְיִצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת יִכָּנַע לְפָנֵי הַשֵּׁם וְיִצְעַק אֵלָיו וְיִשְׁמַע קוֹלוֹ. הַשְּׁלִישִׁי כְּשֶׁיִּחְשׁוֹב כַּמָּה חוֹבוֹת עָלָיו מֵהַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ בּוֹרְאוֹ וְהוּא הוֹלֵךְ עִמּוֹ בֶּקְרֵי וּבְמַרְעֵי יִכָּנַע וְיִפָּחֵד מֵעָנְשׁוֹ וְשָׁב וְרָפָא לוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַחְאָב (מ"א כ"א) הֲרָאִיתָ כִּי נִכְנַע אַחְאָב:

וְעוֹד אָמְרוּ חֲכָמִים שָׁלְשָׁה לָשׁוֹן הָרָע הוֹרֶגֶת הָאוֹמְרוֹ וְהַמְקַבְּלוֹ וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו וְהַמְקַבְּלוֹ יוֹתֵר מִן הָאוֹמְרוֹ:

תולדות ליום חמישי תורה

יבוין בקריאת תפשה שם־קים אלו שהם כנגד ה דהילוי הה אחרונה. דשם בין לקנות האיה רוח יתירה ° משבת הבאה:

ו וַיֵּשֶׁב יִצְחָק בִּגְרָר: וישב יִצְחָק בִּגְרָר: ז וַיִּשְׁאֲלוּ אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אֲחֹתִי הִוא כִּי יָרֵא לֵאמֹר

אשתי

רש"י

(ז) לאשתו על חנתו כמו (לעיל כ) תאמרי לי זאת הוא: (ח) כי ארכו. תמר מצתה

אִשְׁתִּי פֶּן־יַהַרְגֻנִי אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם עַל־רִבְקָה כִּי־טוֹבַת
מַרְאֶה הִוא: וישאלו אַנְשֵׁי אַתְרָא (עַל עִיסַק) לְאִתְּתֵהּ וַאֲמַר אֲחָתִי
הִיא אֲרֵי דְחִיל לְמֵימַר אִתְּתִי דִלְמָא יִקְטְלֻנַּנִי אַנְשֵׁי אַתְרָא עַל רִבְקָה אֲרֵי
שַׁפִּירַת חֵיזוּ הִיא: ח וַיְהִי כִּי אָרְכוּ־לוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיַּשְׁקֵף
אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחַלּוֹן וַיַּרְא וְהִנֵּה יִצְחָק
מְצַחֵק אֵת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ: וַהֲוָה כַּד סְגִיאוּ לֵהּ תַּמָּן יוֹמָיָא
וְאִסְתְּכִי אֲבִימֶלֶךְ מַלְכָּא דְפְלִשְׁתָּאֵי מִן חֲרַכָּא וַחֲזָא וְהָא יִצְחָק מְהַיֵּךְ עִם
רִבְקָה אִתְּתֵהּ: ט וַיִּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר אַךְ הִנֵּה
אִשְׁתְּךָ הִוא וְאֵיךְ אָמַרְתָּ אֲחֹתִי הִוא וַיֹּאמֶר אֵלָיו
יִצְחָק כִּי אָמַרְתִּי פֶּן־אָמוּת עָלֶיהָ: וּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ לְיִצְחָק
וַאֲמַר בְּרַם הָא אִתְּתָךְ הִיא וְאֵכֵּין אֲמַרְתָּ אֲחָתִי הִיא וַאֲמַר לֵהּ יִצְחָק אֲרֵי
אֲמָרִית דִּלְמָא אֵימוּת עֲלַהּ: י וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ מַה־זֹּאת
עָשִׂיתָ לָּנוּ כִּמְעַט שָׁכַב אַחַד הָעָם אֶת־אִשְׁתֶּךָ וְהֵבֵאתָ
עָלֵינוּ אָשָׁם: וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ מָה דָא עֲבַדְתָּ לָנָא כְּזְעִיר פּוֹן שָׁכִיב
דְּמֵיחַד בְּעַמָּא עִם אִתְּתָךְ וְאַיְתֵיתָא עָלָנָא חוֹבָא:

רש"י

מעתה ידעתי לי לדאוג מאחר שלא הגשים בך עכשיו ולא נזהר להיות נשמר
וישקף אבימלך וגו'. שראהו משחק מעט: (י) אחד העם. כמיומד בעם
זה כמלך: והבאת עלינו אשם. היה בכך כדבר הגלוי לכם עליו:

נביאים מלאכי ב

א וְאַתֶּם סַרְתֶּם מִן־הַדֶּרֶךְ הִכְשַׁלְתֶּם רַבִּים בַּתּוֹרָה שִׁחַתֶּם בְּרִית
הַלֵּוִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: וְאַהוֹן סְטֵיתוּן מִן אוֹרְחָא
אַתְקַלְתּוּן סַנְיָין בְּאוֹרַיְתָא חַבַּלְתּוּן קְיָמָא דְעִם לֵוִי אָמַר יְיָ צְבָאוֹת:
ב וְגַם־אֲנִי נָתַתִּי אֶתְכֶם נִבְזִים וּשְׁפָלִים לְכָל־הָעָם כְּפִי אֲשֶׁר
אֵינְכֶם שֹׁמְרִים אֶת־דְּרָכַי וְנֹשְׂאִים פָּנִים בַּתּוֹרָה: וְאַף אֲנָא

יְהַבִית יַתְכוֹן פְּסִירִין וְחַלָּשִׁין לְכָל עַמָּא כְּמָא דְּלִיתְכוֹן נַטְרִין יַת אוֹרָיְתָן
דְּתַקָּנָן קַדְמַי וְנָסְכִין אַפִּין בְּאוֹרַיְיתָא: ג הֲלוֹא אַב אֶחָד לְכֻלָּנוּ הֲלוֹא
אֵל אֶחָד בְּרָאנוּ מַהוּעַ נִבְגַּד אִישׁ בְּאָחִיו לְחַלֵּל בְּרִית אֲבוֹתֵינוּ:
הֲלָא אַבָּא חַד לְכֻלָּנָא הֲלָא אֱלָהָא חַד בְּרָא יָתָנָא מָה דֵּין נְשַׁקַּר גְּבַר
בְּאָחוּהִי לְאַפָּסָא קְיָמָא דִּי עִם אֲבָהָתָנָא: ד בָּגְדָה יְהוּדָה וְתוֹעֵבָה
נֶעֶשְׂתָה בְיִשְׂרָאֵל וּבִירוּשָׁלַם כִּי | חִלֵּל יְהוּדָה קֹדֶשׁ יְהוָה אֲשֶׁר
אָהֵב וּבָעַל בַּת־אֵל נֵכָר: שְׁקָרוּ דְּבֵית יְהוּדָה וְתוֹעֲבָתָא אִתְעֲבִידַת
בְּיִשְׂרָאֵל וּבִירוּשְׁלֶם אֲרֵי אֲפִיסוּ דְּבֵית יְהוּדָה נַפְשָׁהוֹן דַּהֲוַת קַדִּישָׁא קֳדָם
יְיָ דִּי רָחֵם וְאִתְרָעִיאוּ לְמִסַּב לְהוֹן נְשִׁין בְּנַת עַמְמַיָּא: ה יַכְרֵת יְהוָה
לָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂנָּה עֵר וְעֹנֶה מֵאָהֳלֵי יַעֲקֹב וּמַגִּישׁ מִנְחָה
לַיהוָה צְבָאוֹת: יְשֵׁצֵי יְיָ לְגַבַּר דְּיַעְבְּדִנָּה עַר וּבַר מִן בַּר מִקְרֵנִי יַעֲקֹב וְאַקְרֵב
קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ צְבָאוֹת:

רש"י

(ג) לחלל ברית אבותינו. ברית שכרת הקב"ה עם אבותינו בסיני:
(ד) חלל יהודה. את עצמו שהיה קדש ה': (ה) עד ועונה. עד בתלמידיו
ועונה בחכמים: ומגיש מנחה. ואם כהן הוא לא יהיה לו בן מגיש מנחה

בתובים משלי ו

א אָדָם בְּלִיַּעַל אִישׁ אָוֶן הוֹלֵךְ עִקְּשׁוּת פֶּה: בַּר נַשׁ טְלוּמָא
נִבְרָא עַוְלָא מְהַלֵּךְ בַּעֲקִימוּת פּוּמֵיהּ: ב קוֹרֵץ בְּעֵינָו מוֹלֵל
בְּרַגְלוֹ מֹרֶה בְּאֶצְבְּעֹתָיו: רָמִיז בְּעֵינוֹהִי וְתָכֵם בְּרַגְלוֹהִי וְרָמִיז
בְּאֶצְבְּעָתֵיהּ: ג תַּהְפֻּכוֹת | בְּלִבּוֹ חֹרֵשׁ רָע בְּכָל־עֵת מְדָנִים יְשַׁלֵּחַ:
וּמִתְרַפֵּךְ בְּלִבֵּיהּ וְחָשִׁיל בִּישָׁתָא בְּכָל זִמָּן תַּגְרֵי רָמֵי: ד עַל־כֵּן פִּתְאֹם
יָבוֹא אֵידוֹ פֶּתַע יִשָּׁבֵר וְאֵין מַרְפֵּא: מְטוּל הֵיכְנָא מִן שְׁלָיָא נַיְתֵי

* בעיניו קרי. * ברגליו קרי. * מרגים קרי.

חבריה

רש"י

(א) הולך עקשות פה הסולף בעקימת שפתים: (ב) קורץ רומז: מולל
ברגליו מצפצף זה על זה: ומורה לו רומז ג"כ: (ג) חורש רעה.

חיסב

תַּבְרִיהּ וּמִן שְׁלָיָא נְתַבַּר וְלָא תֶּהֱוֵי לֵיהּ אַסְוָתָא׃ ה שֵׁשׁ־חֲנָה שָׁנָא
יְהֵא וְשֵׁבַע תְּעַבּוֹת נַפְשׁוֹ׃ שִׁית אִינּוּן דְּסָנְיֵי אֱלָהָא וּבְשֵׁבַע
אַסְלַיַת נַפְשֵׁיהּ׃

* תיר ו׳.

רש״י

רומב מחזקות רעו׳ : מדנים. מריבות : ישלח. כין תדם לבורלו : (ה) שש,
הנה שנא ה׳ ושבע כו׳. כלומר גם הכניעות עמהם :

משנה זבחים פרק ו׳

קָדְשֵׁי קָדָשִׁים שֶׁשְּׁחָטָן בִּרְאֹשׁ הַמִּזְבֵּחַ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כְּאִלּוּ נִשְׁחֲטוּ
בַּצָּפוֹן. רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר מֶחֱצִי הַמִּזְבֵּחַ וְלַצָּפוֹן בַּצָּפוֹן.
מֶחֱצִי הַמִּזְבֵּחַ וְלַדָּרוֹם כַּדָּרוֹם. הַמִּנְחוֹת הָיוּ נִקְמָצוֹת בְּכָל מָקוֹם
בָּעֲזָרָה. וְנֶאֱכָלִין לִפָּנִים מִן הַקְּלָעִים. לִזְכְרֵי כְהוּנָּה. בְּכָל מַאֲכָל לְיוֹם וְלַיְלָה
עַד חֲצוֹת׃ ב חַטַּאת הָעוֹף הָיְתָה נַעֲשֵׂית עַל קֶרֶן דְּרוֹמִית מַעֲרָבִית. בְּכָל
מָקוֹם הָיְתָה כְּשֵׁרָה אֶלָּא שֶׁזֶּה הִיא מְקוֹמָהּ. שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָיְתָה אוֹתָהּ
הַקֶּרֶן מְשַׁמֶּשֶׁת מְלֵמָּטָן. וּשְׁלֹשָׁה מִלְּמַטָּן. מִלְּמַטָּן חַטַּאת הָעוֹף וְהַמִּנְחוֹת

ושירי

ברטנורא

פרק ו א קדשי קדשים כאלו נשחט בצפון. לכתיב ושחט עליו את עולתך ואת שלמיך
כולו כאן לעולה וכולו כאן לשלמים ותע״ג דעולה טעונה לפון ואין שלמים טעונה
לפון : מחצי המזבח ולצפון בצפון דמשמע ליה חלין לעולתך וחלין לשלמיך דאי ס״ד כולו
לעולה כאן אמאי כולו לעולה תמרת לכאן כולו לשלמים שמחיצתו ככל מקום מכאי ואיך
תיעסיך סד״ת עילה דדחיק ליה מקום שלח הוכשרו לה אחר הרוחות ופעמים שהעולות מרובות
ואי להם המקום לפיכך הכשיר להם רחם המזבח לכל שלמים דלא דחיק לה המקום לא הכשיר
להם רחם המזבח קמ״ל והלכה כר׳ יוסי : היו נקמצות בכל מקום. ותיגם טעונית לפון דלא
קבע הכתוב מקום בקמיצה : לפנים מן הקלעים לזכרי כהונה. לכתיב מן הקלעים לזכרי כהונה ולכל
מנחתם וסמיך ליה בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו : ליום ולילה עד חצות. דילפינן
ממנחת לחמי תודה : ב חטאת העוף היתה נעשית בקרן מערבית דרומית. מסוס למנחת
חוטא קריבה חטאת דכתיב במנחת חוטא לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי חטאת היא
ומשמע נמי שהחטאת קרוי׳ מנחה דהחטאת נהפכת להיות מנחה כדלי דלות ומנחה מלינו שטעונה הגשה בקרן
מערבית דרומית דכתיב הקרב אותה כני אהרן לפני ה׳ אל פני המזבח אימתו רוח שהוא לפני ה׳ ואל פני
המזבח הוי אומר זו רוח מערבית דרומית דלפני ה׳ הוא מערב ופני המזבח הוא הדרום שכך היה הכבש
ומה מנחה שטעונה הגשה בקרן מערבית דרומית אף חטאת העוף שעודתה בקרן מערבית דרומית
והזאת דמה היא עיקר עבודתה : בכ״מ היתה כשר׳ למליקתה : אלא זה היתה מקומ׳.
להזאתה והכי מפרש לה בגמ׳ : מלמטה. למטה מחוט הסקרא : והגישות. על מנחות קודש
קמיתני דכתיב והגיש אל המזבח : ושירי הדם. על העולות החיצונות היה שופך על יסוד דרומי
כדילפינן בפרק אימתי מקומן : ניסוך המים. כתג הסיכות : והיין כנל יום שכן היו הסיתין
ולא היה אפשר לנסך כי אם שם : ועולת העוף כשהיא רבה במורח. דעיקר מקומה בקרן
דרומית מזרחית מפני שקרובה לבית הדשן לזרוק שם מורחה ונילף כדכתיב והסליך אותה וגו׳
על מקום הדשן וכשהיא רבה שם שם כהנים הרבה בחותה הקרן עסיקים בעולות ואין לזה מקום
לעמוד כשיכב דעולת העוף בעמלה בא לו לקרן דרומית מערבית שלף היא סמיכה לבית

תולדות ליום חמישי

וְשִׁירֵי דָּם. מְקַמְּעָן נִסּוּךְ דַּמִּים וְחֵלֶב וְעוֹלַת הָעוֹף בְּשָׁהִיא רַבָּה בַּמִּזְרָח ג
ג עַל הָעֶזְרָן לַמִּזְבֵּחַ עִילָּן דָּרֹךְ יְמִין. וּמַקִּיפִין וְיוֹרְדִין דֶּרֶךְ שְׂמֹאל. חוּץ
מִן הָעוֹלָה לְשָׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ. שֶׁחָיוּ עוֹלִים וְחוֹזְרִים לָעֶקֶב : ד חַטַּאת
הָעוֹף בְּיוֹצֵד הָיְתָה נַעֲשֵׂית. הָיָה מוֹלֵק אֶת רֹאשָׁהּ מִמּוּל עָרְפָּהּ וְאֵינוֹ
מַבְדִּיל. וּמֵזֶה מִדָּמָהּ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ. שִׁירֵי הַדָּם הָיָה מִתְמַצֶּה עַל הַיְסוֹד.
אֵין לַמִּזְבֵּחַ אֶלָּא דָּמָהּ. וְכָלָּה לַכֹּהֲנִים : ה עוֹלַת הָעוֹף בְּיוֹצֵד הָיְתָה נַעֲשֵׂית.
עָזָה בַּכֶּבֶשׁ וּפָנָה לַסּוֹבֵב בָּא לוֹ לְקֶרֶן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית. הָיָה מוֹלֵק אֶת
רֹאשָׁהּ מִמּוּל עָרְפָּהּ וּמַבְדִּיל. וּמְמַצֶּה אֶת דָּמָהּ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ. נִטַּל
אֶת הָרֹאשׁ וְהַקְּרִיב בֵּית מְלִיקָתוֹ לַמִּזְבֵּחַ וְכִפָּנוּ בַמֶּלַח. וְזָרְקוּ עַל גַּבֵּי הָאִשִּׁים
בָּא לוֹ לַגַּיְא וְהִכְשִׁיר אֶת הַמִּזְרָקָה וְאֶת הַנּוֹצָה וְאֶת בְּנֵי מֵעַיִם הַיּוֹצְאִים עִמָּהּ.
וְהִשְׁלִיכָן לְבֵית הַדֶּשֶׁן. שָׁמַע וְלֹא הִבְדִּיל. וְאִם הִבְדִּיל כָּשֵׁר. וְסִפָּנוּ בַמֶּלַח
וְזָרְקוּ עַל גַּבֵּי הָאִשִּׁים : ו לֹא הִכְשִׁיר לֹא אֶת הַמִּזְרָקָה וְלֹא אֶת הַנּוֹצָה.

ולא

בר׳ טנורא

הדשן יותר מבאחר שחי קרנות שבית הדשן ממוך לכבש היה במזרחו של כבש ולדרומו של מזבח :
ג ומקיפין ויורדין דרך שמאל ומקיפים את המזבח כשהיל נוכל עבודה כגון למתן דמי חטאת ולסידור מערכה או להפיך אברים בגזורות ויורדים במערבו של כבש שהיה שמאל העולין למזבח בעלייתן : חוץ מן העול׳ לשלשה דברים אלו. הנעשים בקרן מערבית דרומית שהן ניסוך המים וסיון ועולת העוף שכשהוא עולה למזבח פניה לסובב לשמאל בתוכה הקרן וכשנגמר חזר על עקב דרך עלייתו. וניסוך המים וסיון שמא יתעצלו בשעת המזבח בעוד שהוא פונה דרך ימין ומקוף לשמאל ויפינו שעתן וסיון בשעין תמידים יהיו לכם ונסכיהם שיהיו הנסכים תמידים ועולת העוף מי שמא תתעכן ותמות : ד היה מולק את ראשה. חזקו כ׳ נפ׳ס נכ׳ מלכותיו זרת וקמילה של ידו השמאלית והעוף על גבי ידו ופניו של עוף לגד גב ידו שיהיה העורף למעלה ומותח לוותרו בגרון של ריחב של כ׳ הגבעותיו הלבע וחמה ומולק בצפרניו וזו מהת מעבודת קבוע שבמקדש : ואינו מבדיל. הרחם מן הגוף הלח חוהך הסדרה. ומפרקת ורוב בשר שמו עד שמגיע ליסוד או לקנה ומוטל סי׳ ג׳ לגבוי ומולק כדכתיב ולא יבדיל : ומזה מדמה. חזקו בעוף ומזה שלא היה מזה בכלי ולא בהלבע הלח בנוסף על עוף היה מתמלה במקרב בית מליקתו למזבח ודוחקו אל הקיר המזבח והדם מתמלה ויורד ליסוד דכתחטאת העוף כתיב והזה מדם החטאת על קיר המזבח והשאר בדם ימלה אל יסוד המזבח חיזקו קיר שבשירים שלו מחמלין ליסוד הוי אומר זה קיר התחתון דהיינו מן החוט ולמעלה דמי קיר העליון דהיינו מן החוט ולמעלה פשוט שהיה מחמלה לסובב כיון שפוסה למעלה מן הסובב שהחוט למעה מן הסובב חמה : ה עלה בכבש. לפי שהעולת העוף נעשית למעלה הלח כתיב בעולת העוף יסוד הלח בחטאת העוף כלבד ובכהמה חיפכה דכתחטאת בהמה נעשית למעלה דכתיב בה קרנות המזבח ועולת בהמה למעה דכתיב אל יסוד מזבח העולה הלה היסוד בעולה : בא לו לקרן דרומית מזרחית. לפי שהיא קרובה לבית הדשן שפס מהלך המורקה והנוחה : מטול ערפה. מול הרוחה את ערפה והוא החורי העופר ומע״פ שלא נחתר בעולה מול העורף למדנו בה מול עורף מחטאת : ומבדיל. חיקה כ׳ סימנים מדכתיב בחטאת העוף ולא יבדיל למדנו שבעולת העוף מבדיל : והקריב בית מליקתו למזבח. מקריב ודוחק בית המליקה בקיר המזבח כדי שיתמלה הדם : וספנו במלח. לשון סחיקה ולקיחה כמו סופג את הארבעים חף כאן נותן עליו מלח כדי שיהא הרחם מיפך ומקבל המלח פי׳ אחר ספנו בגימ״ל כמו סיפקו בקו״ף ל׳ ויספקו את כפיו : מוראה. זפק : ונצה, קודר בה כמין מרוכה ומוטל כל העור והנוצה כנגד הזפק עם הזפק ומהליך : ששע. את העוף בין הנפים ולא היה מבדיל : ו הבדיל בחטאת. מהלך שני סימנים בחטאת : או

לא

וְלֹא אֶת בְּנֵי מֵעַיִם הַיּוֹצְאִים עִמָּהּ. וְלֹא סָפְגוֹ בַּמֶּלַח. כָּל שֶׁשָּׁנָה בָּהּ מֵאַחַר שֶׁמִּצָּה אֶת דָּמָהּ כְּשֵׁרָה. הֶבְדִּיל בַּחַטָּאת. וְלֹא הִבְדִּיל בָּעוֹלָה פָּסַל. מִצָּה דַּם הַגּוּף וְלֹא מִצָּה דַּם הַגִּוּף פְּסוּלָה. מִצָּה דַּם הַגּוּף וְלֹא מִצָּה דַּם הָרֹאשׁ כְּשֵׁרָה: ו חַטָּאת הָעוֹף שֶׁמְּלָקָהּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ. מִצָּה דָּמָהּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ וְשֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ. אוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ וְלִשְׁמָהּ פְּסוּלָה. עוֹלַת הָעוֹף כְּשֵׁרָה וּבִלְבַד שֶׁלֹּא עָלְתָה לַבְּעָלִים. אֶחָד חַטֹּאת הָעוֹף. וְאֶחָד עוֹלַת הָעוֹף. שֶׁמְּלָקָן וְשֶׁמִּצָּה דָּמָן. לֶאֱכוֹל דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל. לְהַקְטִיר דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לְהַקְטִיר. חוּץ לִמְקוֹמוֹ. פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. חוּץ לִזְמַנּוֹ פָּסוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. וּבִלְבַד שֶׁיִּקְרַב הַמַּתִּיר כְּמִצְוָתוֹ. כֵּיצַד קָרַב הַמַּתִּיר כְּמִצְוָתוֹ. מָלַק בְּשִׁתְיָקָה. וּמִצָּה הַדָּם חוּץ לִזְמַנּוֹ. אוֹ שֶׁמָּלַק חוּץ לִזְמַנּוֹ. וּמִצָּה הַדָּם בְּשִׁתְיָקָה. אוֹ שֶׁמָּלַק וּמִצָּה הַדָּם חוּץ לִזְמַנּוֹ. זֶה הוּא שֶׁקָּרַב הַמַּתִּיר כְּמִצְוָתוֹ. כֵּיצַד לֹא קָרַב הַמַּתִּיר כְּמִצְוָתוֹ. מָלַק חוּץ לִמְקוֹמוֹ וּמִצָּה הַדָּם חוּץ לִזְמַנּוֹ. אוֹ שֶׁמָּלַק חוּץ לִזְמַנּוֹ. וּמִצָּה הַדָּם חוּץ לִמְקוֹמוֹ. אוֹ שֶׁמָּלַק וּמִצָּה אֶת הַדָּם חוּץ לִמְקוֹמוֹ. חַטֹּאת הָעוֹף שֶׁמְּלָקָהּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ. וּמִצָּה דָּמָהּ חוּץ לִזְמָנָהּ. אוֹ שֶׁמְּלָקָהּ חוּץ לִזְמָנָהּ. וּמִצָּה דָּמָהּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ. אוֹ שֶׁמְּלָקָהּ. וּמִצָּה דָּמָהּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ. זֶה הוּא שֶׁלֹּא קָרַב הַמַּתִּיר כְּמִצְוָתוֹ. לֶאֱכוֹל כַּזַּיִת בַּחוּץ. וְכַזַּיִת לְמָחָר. כַּזַּיִת לְמָחָר וְכַזַּיִת בַּחוּץ. כַּחֲצִי זַיִת בַּחוּץ. וְכַחֲצִי זַיִת לְמָחָר. כַּחֲצִי זַיִת לְמָחָר. וְכַחֲצִי זַיִת בַּחוּץ. פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה זֶה הַכְּלָל. אִם מַחְשֶׁבֶת הַזְּמַן קָדְמָה לְמַחְשֶׁבֶת הַמָּקוֹם פָּסוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. וְאִם מַחְשֶׁבֶת הַמָּקוֹם קָדְמָה לְמַחְשֶׁבֶת הַזְּמַן פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים זֶה וְזֶה פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. לֶאֱכוֹל כַּחֲצִי זַיִת וּלְהַקְטִיר כַּחֲצִי זַיִת כָּשֵׁר. שֶׁאֵין אֲכִילָה וְהַקְטָרָה מִצְטָרְפִין:

ברטנורא

לא הבדיל בעולה. סמלק כה סי' ו': פסול דכל שינוי שהוא לפני עבודת הדם פסול: **ולא מיצה דם הגוף פסולה.** דעיקר דמיס בגוף הוא דכתיב: **ז חטאת העוף שמלקה שלא לשמה.** מליקה בעוף במקום שהיסה בבהמה ומילוי בעוף במקום זריקת הדם בבהמה והמהבה הפיכלת בשחיטה וזריקת הדם בבהמ' פיכלת במליקה ובמילוי הדם בעוף מכל מקום והלך אין בעוף: **עולת העוף כשרה.** כדתנן ברפ"ק גבי בהמה כל הזכרים שנזכרו שלא לשמן כשרים חלא שלא שלו לבעלים לשם חובה חין מן הפסח ומן החטאת: **לאכול דבר שדרכו לאכול.** חטאת העוף: **להקטיר דבר שדרכו להקטיר.** עולת העוף: **שלא לשמה.** חין מילוי עולה מידי פגול לפי שהיא כשרה שלא לשמה וכולה מתניתין מפורש לעיל פ"ב:

גמרא זבחים דף ס"ד ע"ב

תָּנוּ רַבָּנָן (ויקרא ה) **וְזֶה מִדַּם הַחַטָּאת מִגּוּף הַחַטָּאת הָא**

רש"י

מגוף של חטאת. שלא יזה לא בכלי ולא בהלכע שלא לוחו בעוף כיצד טעמו ומזה

תולדות ליום חמישי

בְּיַצַּד אוֹחֵז בְּרֹאשׁ הַקָּנֶה וּבַגִּיף וּמֵזֶה עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא עַל קִיר הַכֶּבֶשׁ וְלֹא עַל קִיר הַהֵיכָל וְלֹא עַל קִיר אוּלָם וְאֵיזֶה זֶה קִיר הַתַּחְתּוֹן. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא קִיר הָעֶלְיוֹן. וְרִין הוּא וּמַה בְּהֵמָה שֶׁעוֹלָתָהּ לְמַטָּה חַטָּאתָהּ לְמַעְלָה. עוֹף שֶׁעוֹלָתוֹ לְמַעְלָה אֵינוֹ דִּין שֶׁחַטָּאתוֹ לְמַעְלָה תַּלְמוּד לוֹמַר (שם) וְהִנְשָׁאַר בְּדַם יִמָּצֶה אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ. קִיר שֶׁהַשְּׁרִיִּין שָׁוִין מִתְמַצִּין לְיִסּוֹד וְאֵיזֶה זֶה קִיר הַתַּחְתּוֹן. וְנַעֲבִיד מֵעִלָּאי וְהָדָר נַעֲבִיד מִתַּתָּאי אָמַר רָבָא מִי כְּתִיב יִמָּצֶה יִמָּצֶה כְּתִיב דְּמִטְּיָלָא מַשְׁמַע. אָמַר מָר זוּטְרָא בַּר טוֹבִיָּה אָמַר רַב בְּיַצַּד מוֹלְקִין הַטָּאת הָעוֹף אוֹחֵז גַּפָּיו בְּשְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת וְשְׁתֵּי רַגְלָיו בְּשְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת וּמוֹתֵחַ צַוָּארָהּ עַל רוֹחַב גּוּדְלוֹ וּמוֹלֵק. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא צִיפְרָא מַלְבֵּר אוֹחֵז גַּפָּיו בְּשְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת וְשְׁתֵּי רַגְלֶיהָ בְּשְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת וּמוֹתֵחַ צַוָּארָהּ עַל רוֹחַב שְׁתֵּי אֶצְבְּעוֹתָיו וּמוֹלֵק וְזוּ הִיא עֲבוֹדָה קָשָׁה

שבמקדש

ומזה: קיר התחתון. שלמטה מן המזבח: בהמה שעולתה למטה כדאמרן בפרק קמא דכתיב בחטאת בהמה המחטא לוקה לוקה דמה למעלה ואין לחברת דמה למעלה: חטאתה למעלה. דקרנות כתיב בהו: עוף שעולתה למעלה. כדילוף לקמן בפרקין: שהשירים שלו. כמזה דמה שותת ומתמלה ליסוד: ואיזה זה קיר התחתון. (ס"ל דאי קיר העליון) פעמים שהוא מחמלה לסובב כשהוא עיסהו למטלה מן הסובב דמן המזבח עד הקרנות קיר העליון הוא לכל קיר התחתון כולו למטה מן הסובב שהמזבח למטה מן הסובב לחמה: ונעביד מעלאי. הזלחה יעשה למעלה והדין ניתן כדאמרן. והדרנע בי' מחטאי כדכתיב: מי כתיב יצמה יצמה כתיב. לי הוה כתיב יצמה הוה משמע שמזיר לח הכהן ויחזיר וימלה לאחר הזלה. השתא דכתיב יצמה משמע נמי לעניו הזל' דממילא יהיה דם מלוי לגל היסוד: אוחז שני גפיה בשתי אצבעות. נוף העוף על כפו מבפנים ומכניס שני רגליה בין לאצבע קטנה הזרת לקמילה ושני גפיה בין לחמה לאצבע: ומותח צוארה. גרונה התחתון מותח על רוחב החילון של גודל שמכניס הלוחר בין לאצבע לגודל נמלא הגרון לגד גודלו ומותחו על גודלו והטורף מלמעלה ומולק: ציפרא מלבר. כמו שלא ו טוען על גב היד לגלא שהוסף פניו של עוף על גב ידו שיהא העוף למעלה: מותח צוארו הגרון על רוחב שתי אצבעותיו: על שתי אצבעותיו לאצבע ולחמה וגבי קמילה נמי תניא זו היא עבודה קשה שלריך למחוק בגודלו מלמעלה ביאצבעו קטנה למטה שלא יהא הקומץ מבורץ וכן בחפינת יום הכפורים

שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ זוּ הִיא וְתוּ לָא וְהָאִיכָּא קְמִיצָה וְחַפִּינָה אֶלָּא אֵימָא זוּ עֲבוֹדָה קָשָׁה מֵעֲבוֹדוֹת קָשׁוֹת שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ:

רש"י

הכפורים נמי תניא זו היא עבודה קשה ותרוייהו בסדר יומא כפ' טולין לו: עבודה קשה מעבודות קשות. כלומר אחד מעבודות קשות שבמקדש:

זוהר תולדות קמ"ד ע"ב

דָּבָר אַחֵר וַיֹּאמֶר כִּמְהֵ דְּאַתְּ אָמַר (שמות ט"ו) וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל יְיָ אֱלֹהֶיךָ אוֹף הָכָא וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל כְּדֵין אִתְעָטַר יַעֲקֹב בְּדַרְגִּיהּ לְמֶהֱוֵי כְּלָלָא דַּאֲבָהָן מַה כְּתִיב וַיְבָרֶךְ אוֹתוֹ שָׁם. מַאי וַיְבָרֶךְ אוֹתוֹ שָׁם דְּאוֹדֵי לֵיהּ עַל כָּרְחוֹ בִּרְכָאן דְּבִרְכֵיהּ אֲבוּי. רִבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר (משלי ט"ו) בִּרְצוֹת יְיָ דַּרְכֵי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלִים אִתּוֹ. תָּא חֲזֵי כַּמָּה אִית לֵיהּ לִבְרַר נָשׁ לְאִתְתַּקָּנָא שְׁבִילוֹי בֵּיהּ בְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּנִין לְמֶעְבַּד בְּקוּדֵי דְאוֹרַיְיתָא דְּהָא אוּקְמוּהָ דְּוָדַאי תֵּרֵי מַלְאָכִין שְׁלִיחָן אִית לִבְרַר נָשׁ מַלְעֵילָא לְאַזְדַּוְּגָא בַּהֲדֵיהּ חַד לִימִינָא וְחַד לִשְׂמָאלָא וְאִינוּן מְחַדְּדִין בֵּיהּ בִּבְרַר נָשׁ בְּכָל מַה דְּאִיהוּ עָבִיד דְּאִינוּן מִשְׁתַּכְּחֵי תָּמָן וְקָרְיָן לוֹן יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר רַע אָתֵי בַּר נָשׁ לְאִתְדַּכָּאָה וְלְאִשְׁתַּדְּלָא בְּפִקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא הַהוּא יֵצֶר טוֹב דְּאִזְדַּוַּג בֵּיהּ כְּבַר אִיהוּ אִתְתַּקַּף עַל הַהוּא יֵצֶר הָרָע וְאִשְׁתְּלִים בַּהֲדֵיהּ וְאִתְהַפַּךְ לֵיהּ לְעֵבְדָּא וְכַד בַּר נָשׁ אָזִיל לְאִסְתַּאֲבָא הַהוּא יֵצֶר הָרָע אִתְתַּקַּף וְאִתְגַּבַּר עַל הַהוּא יֵצֶר טוֹב וְהָא אוּקִימְנָא וְדַאי כַּד הַהוּא בַּר נָשׁ אָתֵי לְאִתְדַּכָּאָה כַּמָּה תַּקִּיפוּ אִתְתַּקַּף בַּר נָשׁ וְכַד אִתְגַּבַּר הַהוּא יֵצֶר טוֹב כְּדֵין אוֹיְבָיו יַשְׁלִים אִתּוֹ דְּהַהוּא יֵצֶר הָרָע אִתְפַּיְיסָא קָמֵיהּ דְּיֵצֶר טוֹב. וְעַל דָּא אָמַר שְׁלֹמֹה (משלי י"ג) טוֹב נִקְלֶה וְעֶבֶד לוֹ. מַאי וְעֶבֶד לוֹ דָּא יֵצֶר הָרָע וּכְדֵין כַּד אָזִיל בַּר נָשׁ בְּפִקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא כְּדֵין גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלִים אִתּוֹ דָּא יֵצֶר הָרָע דְּאָתֵי מִסִּטְרוֹי. תָּא חֲזֵי בְּנִין דְּיַעֲקֹב אַבְטַח בֵּיהּ בְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכָל אָרְחוֹי הָוֹו לִשְׁמֵהּ עַל דָּא אוֹיְבָיו יַשְׁלִים אִתּוֹ וְדָא סָמָאֵ"ל חֵילָא וְתוּקְפָּא דְּעֵשָׂו דַּאֲשְׁלִים עִמֵּיהּ דְּיַעֲקֹב וּבְנִין דַּאֲשְׁלִים עִמֵּיהּ דְּיַעֲקֹב וְאוֹדֵי לֵיהּ עַל אִינוּן בִּרְכָאן כְּדֵין אַשְׁלִים עִמֵּיהּ עֵשָׂו(כְּדֵין אוֹדֵי לֵיהּ עֵשָׂו הָכְתִיב יֵשׁ לִי רָב אָחִי יְהִי לְךָ אֲשֶׁר לָךְ דְּהָא אוֹדֵי לֵיהּ עַל אִינוּן בִּרְכָאן דִּי לִי בְּחֶרְבָּא. וְעַד דְּלָא אַשְׁתְּלִים עִמֵּיהּ יַעֲקֹב לְנַבִּי הַהוּא מִמָּנָא דְּאִתְפְּקַד

תולדות ליום חמישי

עֲלֵיהּ לָא אַשְׁכַּחְנָא עֲמִיתָא עֲשָׂרָה בְּנִין כַּךְ בְּבָבֶל אֲתַר תּוּקְפָּא דְּקַתָּנָא תַּנָּיָא בְּתוּקְפָּא דְּלֵיעָלָא׃

הלכה פסוקה — יוכף לחק — מוסר

תו"מ ח' תלמוד תורה פ"א — מס' תפארת הקדש דף ג' ע"ב בפירוש

ג נָשִׁים וַעֲבָדִים וְקְטַנִּים פְּטוּרִים מִלִּלְמוֹד תּוֹרָה אֲבָל מְקַדְּשִׁין אֲבִיו חַיִּיב לְלַמְּדוֹ תּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר [דברים יא] וְלִמַּדְתֶּם אוֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם וְאֵין הָאִשָּׁה חַיֶּבֶת לְלַמֵּד אֶת בִּתָּהּ שֶׁכָּל הַמְלַמֵּד לְתוֹכוֹ חַיִּיב לְלַמֵּד׃ ד כָּשֵׁם שֶׁחַיָּיב אָדָם לְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ כָּךְ הוּא חַיָּיב לְלַמֵּד אֶת בֶּן בְּנוֹ שֶׁנֶּאֱמַר [שם ד] וְהוֹדַעְתָּם לִבָּנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ וְלֹא בָנוֹ וּבֶן בְּנוֹ בִּלְבַד אֶלָּא מִצְוָה עַל כָּל חָכָם וְחָכָם מִיִּשְׂרָאֵל לְלַמֵּד אֶת כָּל הַתַּלְמִידִים אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן בָּנָיו שֶׁנֶּאֱמַר [שם ו] וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ מִכָּאן הָיְתָה אוֹמֶרֶת לְמִדְרַשׁ בָּנִים שֶׁנֶּאֱמַר וּבָנַיִךְ תַּלְמִידָיִךְ מִרְנִין בָּנִים שֶׁנֶּאֱמַר וּבָנַיו בְּנֵי תַלְמִידָיו אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר עַל בָּנוֹ וְעַל בֶּן בְּנוֹ לְמַדְתָּם בָּנוֹ לָבֶן בָּנוֹ וּבֶן בְּנוֹ לְבֶן הַבְּרִית׃ ה וְחַיָּיב לְשַׁנּוֹת מִלִּמֵּד לְבָנוֹ לְלַמֵּד אֶלָּא בֶּן חֲכִירוֹ אֲבָל בְּתִנָּם. מִי שֶׁלֹּא לִמְּדוֹ אָבִיו חַיָּיב לְלַמֵּד אֶת עַצְמוֹ בְּשֶׁיּגְדַּל שֶׁנֶּאֱמַר [דברים ה] וּלְמַדְתֶּם אוֹתָם וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹתָם. וְאֵין אַתָּה מוֹצֵא בְּכָל מָקוֹם שֶׁהַתַּלְמוּד קוֹדֵם לְמַעֲשֶׂה חוּץ מִתַּלְמוּד תּוֹרָה לְיִרְאַת מַעֲשֶׂה וְאֵין הַמַּעֲשֶׂה מֵבִיא לְיִרְאַת הַתַּלְמוּד׃ ו הֶיךְ הוּא רוֹצֶה לְלַמּוּד תּוֹרָה חֻשׁ לוֹ בֵּן לְלַמּוּד תּוֹרָה הוּא קוֹדֵם לְבָנוֹ וְאִם הָיָה בְּנוֹ גָּבוֹן וּמַשְׂגִּיל לְהָבִין מַה שֶּׁלִּמּוּד יוֹתֵר מְמֻנֶּה בְּנוֹ קוֹדֵם וְאִי עַל פִּי שֶׁבְּנוֹ קוֹדֵם לֹא יִכָּשֵׁל הוּא שֶׁקֹּדֶשׁ שְׁמָעָה עָלָיו לְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ בְּךָ הוּא מִצְוָה לְלַמֵּד עַצְמוֹ׃

מְלַמְּדִי בְּפִי כְּשֶׁהוּא אוֹתוֹ אֲמִיתִּית נָבוֹא עֵינֵים וּרְחַם לֵב אוֹתוֹ לֹא אוֹכַל אֵל תִּקְרֵנִי אוֹתוֹ אֶלָּא אִתּוֹ. עַל הַמְּתִינָיךְ אִם נָבִיא הוּא נָבִיאתוֹ מְכַמְּלַכְתָּ מְנֵנוּ מְדַבְּרוֹת וְכוּ׳ אִם חָכָם הוּא חָכְמָתוֹ מְסַמְּלַכְתָּ מְנֵנוּ מְהַלֵּל שֶׁאֲמַר מִי גֶּבֶר לָכֶם שֶׁאֲעֶלֶה מְנֵנוּ וְהָיָה נָשִׂיא עֲלֵיכֶם עֲצֶלֶת שֶׁבָּכֶם שֶׁלֹּא שֶׁשְּׁמָם גְּדוֹלֵי חֲדוֹר. עַל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְשׁוֹת רוּחַ אֵין הַפְּלָתוֹ נִסְמֶכֶת דְּאֵין הַפְּלָתוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמֶטֶת אֶלָּא אִם כֵּן מִשָּׁם עַצְמוֹ בְּדָבָר שֶׁנֶּאֱמַר [שמות כג] וְהָיָה מִבְּלִי תִּדֹּשׁ בְּחָדְשׁוֹ וְגוֹ׳ יָבֹא כָּל בָּשָׂר וְגוֹ׳

עַל הַמְּהֻזָּר נוֹפֵל בְּנֵיהֶם שֶׁנֶּאֱמַר [שמות כג] עַד יָחִיר לָךְ שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ בְּעַצְמוֹ כְּעֶבְרַת קְדוֹן וְאֵין עֲבֵרָה אֶלָּא בְּיוֹתֵם שֶׁנֶּאֱמַר [שמות א] יוֹם עֲבֵרָה הַיּוֹם הַזֶּה. עַל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְשׁוֹת רוּחַ בְּאֵלּוּ שׁוֹבֵר עֲבוֹדָה וְזֶה כּוֹתֵב הָבָא [שמות לה] הוֹצֶבֶת ה' עַל גַּבֵּה כָּל וְכוֹתֵב הַתֹּם [ויקרא ט] וְלֹא תָּבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתֶךָ. עַל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְשׁוֹת הַרוּחַ כְּאִלּוּ בָּא עַל הָעֲדָוָה כְּתִיב הָבֵא הוֹצֶבֶת ה' עַל גַּבֵּה כָּל וְכוֹתֵב הַתֹּם [ויקרא יח] בְּו אֶת כָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵל עָשׂוּ. עַל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְשׁוֹת רוּחַ כְּאִלּוּ בָּנָה בָּמָה שֶׁנֶּאֱמַר [ויקרא כו] חִלְּלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ בְּמָה נֶחְשָׁב הוּא אֶל תִּקְרֵי בְּמָה אֶלָּא בָּמָה. עַל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְשׁוֹת הַרוּחַ לָכוּת מְתֻקָּעִם שֶׁנֶּאֱמַר [ויקרא כו] רוֹפֵּו מְעַם וְאֵינָנוּ. עַל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְשׁוֹת הַרוּחַ רְאוּי לְנַדּוֹתוֹ בְּאַשְׁוָרָה כְּתִיב הָבָא [שמות לד] וְהִכֵּי הַמּוֹסְכָה גְּדוֹעִים וְכְתִיב [ויקרא ו] וַאֲשֵׁרִיהֶם תְּגַדֵּעוּן. עַל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְשׁוֹת הַרוּחַ אֵין עִפּוֹ נְגִישָׁה וְאֵינוֹ קָם בְּתַחֲנִית הַשְּׁתִים שֶׁנֶּאֱמַר [שמות ג] הַקִּיצוּ וְרַנְּנוּ שׁוֹכְנֵי עָפָר שׁוֹכְנֵי עָפָר לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא שׁוֹכְנֵי עָפָר מִי שֶׁעֲנָשָׁה שֶׁכֵּן לָעָפָר בַּחַיִּים. עַל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְשׁוֹת רוּחַ שְׁכִינָה מְקַלֶּלֶת עָלָיו שֶׁנֶּאֱמַר [ויקרא כד] וַיִּגְבֹּהּ מְשַׁחֵק וַיִּדֹּד וְגוֹ׳ מְשַׁחֵק קוֹדֵם שְׁכִינָה עָלָיו הַפּוֹרְעָנוּת וְכֹחַ רָבִים הַשְּׁכִינָה מִתְאוֹנֶנֶת עָלָיו. עַל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְשׁוֹת רוּחַ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִין לָדוּר בָּעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר [שם ה]

צרוף יְהוָה

יא וַיְצַו אֲבִימֶלֶךְ אֶת־כָּל־הָעָם לֵאמֹר הַנֹּגֵעַ בָּאִישׁ
הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוּמָת: וַפְקֵיד אֲבִימֶלֶךְ יַת כָּל עַמָּא לְמֵימָר
דְּיַנֵּיק בְּגַבְרָא הָדֵין וּבְאִתְּתֵהּ אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל: יב וַיִּזְרַע יִצְחָק
בָּאָרֶץ הַהִוא וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים
וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה: וּזְרַע יִצְחָק בְּאַרְעָא הַהִיא וְאַשְׁכַּח בְּשַׁתָּא הַהִיא
עַל חַד מְאָה כַּד שַׁעֲרוֹהִי וּבָרְכֵהּ יְיָ: שלישי יג וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיֹּלֶךְ
הָלוֹךְ וְגָדֵל עַד כִּי־גָדַל מְאֹד: וּרְבָא גַּבְרָא וַאֲזַל אָזֵיל (נ״י סָיֵי)
וְרָבֵי עַד דִּי רְבָא לַחֲדָא: יד וַיְהִי־לוֹ מִקְנֵה־צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר
וַעֲבֻדָּה רַבָּה וַיְקַנְאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים: וַהֲוָה לֵהּ גֵּיתֵי עָנָא
וְגֵיתֵי תּוֹרִין וּפַלְחָנָא (נ״י וַעֲבוּדָה) סַגִּיא וְקַנִּיאוּ בֵּהּ פְּלִשְׁתָּאֵי: טו וְכָל־
הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עַבְדֵי אָבִיו בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו
סִתְמוּם פְּלִשְׁתִּים וַיְמַלְאוּם עָפָר: וְכָל בֵּירִין דִּי חָפְרוּ עַבְדֵי
אֲבוֹהִי בְּיוֹמֵי אַבְרָהָם אֲבוּהִי סַתִּמוּן פְּלִשְׁתָּאֵי וּמְלַאנוּן עַפְרָא:
טז וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל־יִצְחָק לֵךְ מֵעִמָּנוּ כִּי־עָצַמְתָּ
מִמֶּנּוּ מְאֹד: וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ לְיִצְחָק אֲזַל מֵעִמָּנָא אֲרֵי תַקֵּפְתָּא מִנָּנָא

לחדא

רש״י

(יב) בארץ ההיא תע״פ שלימה חסובה כל״י עלמה כלרון שבעת הגויס (ב״ר): בשנה ההוא. תע״פ שלימה כתקנה שהיתה שנת רעבון (ב״ר): בארץ ההוא בשנה ההוא שניהם למה לומר שהלרון קשה והשנה קשה: מאה שערים. שלמדוס כמה רלויה לעשות ועשתה על לחת שלמדוס מלה. ירבותו לומר לומד זס למעשרות היה: (יג) כי גדל מאד. שהיו לומרים זכל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של לבימלך (ב״ר) (יד) ועבדה רבה. פעולה רבה כלשון לעז לוכרויל״ח (תרגייט נעשתפש גיוערב) עבודה משמע עבודה לחת עבדה משמע פעולה רבה: (טו) סתמום פלשתים מפני שלמדו תקלה הס לנו מפני הגייסות הבאות עליהו טמונין פלשתאי לי׳ שלימה וכל׳ התלמוד מטמטש לת הלב: (יז) בנחל גרר רמוק

מן

לַחֲדָא : יז וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם יִצְחָק וַיִּחַן בְּנַחַל־גְּרָר וַיֵּשֶׁב שָׁם :
וַאֲזַל מִתַּמָּן יִצְחָק וּשְׁרָא בְּנַחֲלָא דִגְרָר וִיתֵב תַּמָּן : יח וַיָּשָׁב יִצְחָק
וַיַּחְפֹּר ׀ אֶת־בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי אַבְרָהָם
אָבִיו וַיְסַתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיִּקְרָא
לָהֶן שֵׁמוֹת כַּשֵּׁמֹת אֲשֶׁר־קָרָא לָהֶן אָבִיו : וְתַב יִצְחָק
וְחָפַר יַת בְּרֵי דְמַיָּא דִי חָפְרוּ בְּיוֹמֵי אַבְרָהָם אֲבוּהִי וְטַמּוֹנוּן פְּלִשְׁתָּאֵי
בָּתַר דְּמִית אַבְרָהָם וּקְרָא לְהֶן שְׁמָהָן כִּשְׁמָהָן דִי דָוָה קָרֵי לְהֶן אֲבוּהִי :
יט וַיַּחְפְּרוּ עַבְדֵי־יִצְחָק בַּנַּחַל וַיִּמְצְאוּ־שָׁם בְּאֵר מַיִם
חַיִּים : וַחְפָרוּ עַבְדֵי יִצְחָק בְּנַחְלָא וְאַשְׁכְּחוּ תַמָּן בֵּירָא דְמַיִן נָבְעִין :
כ וַיָּרִיבוּ רֹעֵי גְרָר עִם־רֹעֵי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמָּיִם
וַיִּקְרָא שֵׁם־הַבְּאֵר עֵשֶׂק כִּי הִתְעַשְּׂקוּ עִמּוֹ : וּנְצוּ רַעֲוָתָא
דְגְרָר עִם רַעֲוָתָא דְיִצְחָק לְמֵימַר דִי לָנָא מַיָּא וּקְרָא שְׁמָא דִבֵּירָא עֲסָקָא
אֲרֵי אִתְעַסְּקוּ עִמֵּהּ : כא וַיַּחְפְּרוּ בְּאֵר אַחֶרֶת וַיָּרִיבוּ גַּם־
עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ שִׂטְנָה : וַחְפָרוּ בֵּירָא אָחֳרִי וּנְצוּ אַף עֲלַהּ
וּקְרָא שְׁמַהּ שִׂטְנָה : כב וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם וַיַּחְפֹּר בְּאֵר אַחֶרֶת
וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְחֹבוֹת וַיֹּאמֶר כִּי עַתָּה
הִרְחִיב יְהוָה לָנוּ וּפָרִינוּ בָאָרֶץ : וְאִסְתַּלַּק מִתַּמָּן וְחָפַר בֵּירָא אָחֳרִי
וְלָא נְצוּ עֲלַהּ וּקְרָא שְׁמַהּ רְחֹבוֹת וַאֲמַר אֲרֵי כְעַן אַפְתִּי יְיָ לָנָא וְנֵיפּוּשׁ
(נ״י וַיִּפְשְׁנָא) בְּאַרְעָא : רביעי כג וַיַּעַל מִשָּׁם בְּאֵר שָׁבַע :
וְאִסְתַּלַּק מִתַּמָּן בְּאֵר שָׁבַע : כד וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה בַּלַּיְלָה הַהוּא

ויאמר

רש״י

מן העיר: (יח) וישב ויחפור. לה הבחירת אשר חפרו בימי אברהם אביו ופלשתים סתמום וקודם שנסע יצחק מגרר חזר וחפרן : (כ) עשק. ערעור : כי התעשקו עמו. נתעסקו עמו טליס במריבה וערעור : (כא) שטנה. מיסמנ״ט (מלה נוספת ביונדערונג שטרערונג) (כב) ופרינו בארץ. תרגומו וניפוש בארעא : (כו) ואחזת

מרפכו

וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ אַל־תִּירָא כִּי־אִתְּךָ
אָנֹכִי וּבֵרַכְתִּיךָ וְהִרְבֵּיתִי אֶת־זַרְעֲךָ בַּעֲבוּר אַבְרָהָם
עַבְדִּי׃ וְאִתְגְּלִי לֵהּ יְיָ בְּלֵילְיָא הַהוּא וַאֲמַר אֲנָא אֱלָהֵהּ דְּאַבְרָהָם אָבוּךְ
לָא תְּדַחַל אֲרֵי בְּסַעֲדָךְ מֵימְרִי וַאֲבָרְכִנָּךְ וְאַסְגֵּי יַת בְּנָךְ בְּדִיל אַבְרָהָם עַבְדִּי׃
כה וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה וַיֵּט־שָׁם אָהֳלוֹ
וַיִּכְרוּ־שָׁם עַבְדֵי־יִצְחָק בְּאֵר׃ וּבְנָא תַּמָּן מַדְבְּחָא וְצַלִּי
בְּשְׁמָא דַיְיָ וּפְרַס תַּמָּן מַשְׁכְּנֵהּ וְכָרוּ תַּמָּן עַבְדֵי יִצְחָק בְּאֵרָא׃ כו וַאֲבִימֶלֶךְ
הָלַךְ אֵלָיו מִגְּרָר וַאֲחֻזַּת מֵרֵעֵהוּ וּפִיכֹל שַׂר־צְבָאוֹ׃
וַאֲבִימֶלֶךְ אֲזַל לְוָתֵהּ מִגְּרָר וְסִיעַת מְרַחֲטוֹהִי וּפִיכֹל רַב חֵילֵהּ׃
כז וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִצְחָק מַדּוּעַ בָּאתֶם אֵלָי וְאַתֶּם
שְׂנֵאתֶם אֹתִי וַתְּשַׁלְּחוּנִי מֵאִתְּכֶם׃ וַאֲמַר לְהוֹן יִצְחָק מָה
דֵּין אֲתֵיתוּן לְוָתִי וְאַתּוּן סְנֵיתוּן יָתִי וְשַׁלַּחְתּוּנִי מִבְּוָתְכוֹן׃ כח וַיֹּאמְרוּ
רָאוֹ רָאִינוּ כִּי־הָיָה יְהוָה | עִמָּךְ וַנֹּאמֶר תְּהִי נָא
אָלָה בֵּינוֹתֵינוּ בֵּינֵינוּ וּבֵינֶךָ וְנִכְרְתָה בְרִית עִמָּךְ׃
וַאֲמָרוּ מֵחֲזָא חֲזֵינָא אֲרֵי הֲוָה מֵימְרָא דַיְיָ בְּסַעֲדָךְ וַאֲמַרְנָא תִּתְקַיְּמִים
בְּעַן כּוֹמְתָא דְּהֲוָה בֵּין אֲבָהָתָנָא בֵּינָנָא וּבֵינָךְ וְנִגְזַר קְיָם עִמָּךְ׃ כט אִם־
תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רָעָה כַּאֲשֶׁר לֹא נְגַעֲנוּךָ וְכַאֲשֶׁר עָשִׂינוּ

עמך

רש"י

מרעהו. כתרגומו וסיעה מרחמוהי סיעה מלוכיו (ב"ר). ויש פותרין מרעהו מ' מיסוד התיבה כמו (שופטים יד) שלשים מרעים דשמשון כדי שתהיה סיעת וחיוית דבוקה תמיד לין דרך ארץ לדבר על המלכות כן סיעת לוהביס שע"כ כל סיעת לוהביו הולין עמו ולא היה לו אלא סיעה אחת של לוהביו לכן ים לפותרו כלשון הרשעים ואל תתמה על תי"ו של אחזת ואע"פ שאינה סיבה שמוכה ים דוגמתה במקרא (תהלים ס) עזרת מלך (ישעיה נח) ושכורת ולא מיין: אחזת ל' קבילה ומגודה שנאחזין יחד: (כח) ראו ראינו רחו בחכיך רחינו כך: תהי נא אלה בינותינו וגו' כתלה אשר ביוחיהו מימי לבך תהי גם אתה ביניהו וביניך: (כט) לא נגענוך. כשאמרנו לך לך משמע,

אתה

עִמְּךָ רַק־טוֹב וְנָשַׁלֵּחֲךָ בְּשָׁלוֹם אַתָּה עַתָּה בְּרוּךְ
יְהוָה׃ אִם תַּעְבֵּד עִמָּנָא בִּישָׁא כְּמָא דִּי לָא אַנְזַיקְנָךְ וּכְמָא דִי עֲבַדְנָא
עִמָּךְ לְחוּד טַב וַנְשַׁלְּחִנָּךְ בְּשָׁלָם אַתְּ כְּעַן בְּרִיכָא דַיְיָ׃ חמישי וַיַּעַשׂ
לָהֶם מִשְׁתֶּה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ׃ וַעֲבַד לְהוֹן מִשְׁתְּיָא וַאֲכָלוּ וּשְׁתִיאוּ׃
לא וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וַיִּשָּׁבְעוּ אִישׁ לְאָחִיו וַיְשַׁלַּח יִצְחָק
וַיֵּלְכוּ מֵאִתּוֹ בְּשָׁלוֹם׃ וְאַקְדִימוּ בְצַפְרָא וְקַיְימוּ גְבַר לַאֲחוּהִי
וְשַׁלְּחִנּוּן יִצְחָק וְאָזְלוּ מִקָּוֳתֵיהּ בְּשָׁלָם׃ לב וַיְהִי | בַּיּוֹם הַהוּא וַיָּבֹאוּ
עַבְדֵי יִצְחָק וַיַּגִּדוּ לוֹ עַל־אֹדוֹת הַבְּאֵר אֲשֶׁר חָפָרוּ
וַיֹּאמְרוּ לוֹ מָצָאנוּ מָיִם׃ וַהֲוָה בְּיוֹמָא הַהוּא וַאֲתוֹ עַבְדֵי יִצְחָק
וְחַוִּיאוּ לֵהּ עַל עֵסֶק בֵּירָא דִּי חָפָרוּ וַאֲמָרוּ לֵהּ אַשְׁכַּחְנָא מָיָא׃
לג וַיִּקְרָא אֹתָהּ שִׁבְעָה עַל־כֵּן שֵׁם־הָעִיר בְּאֵר שָׁבַע
עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ ס וּקְרָא יָתַהּ שִׁבְעָה עַל כֵּן שְׁמָא דְקַרְתָּא בְּאֵרָא
דְשָׁבַע (נ״י בְּאֵר שֶׁבַע) עַד יוֹמָא הָדֵין׃ לד וַיְהִי עֵשָׂו בֶּן־אַרְבָּעִים
שָׁנָה וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת־יְהוּדִית בַּת־בְּאֵרִי הַחִתִּי וְאֶת־
בָּשְׂמַת בַּת־אֵילֹן הַחִתִּי׃ וַהֲוָה עֵשָׂו בַּר אַרְבְּעִין שְׁנִין וּנְסִיב
אִתְּתָא יָת יְהוּדִית בַּת בְּאֵרִי חִתָּאָה וְיָת בָּשְׂמַת בַּת אֵילוֹן חִתָּאָה׃
לה וַתִּהְיֶיןָ מֹרַת רוּחַ לְיִצְחָק וּלְרִבְקָה׃ ס וַהֲוָאָה מְסָרְבָן

ומרגנן

רש״י

אתה. גם אתה (ס״ח עתה עשה לנו כמו כן) : (לג) שבעה ע״ם הבריח :
(לד) בן ארבעים שנה. עשו היה נמצל לחזיר שנאמר (תהלים פ) יכרסמנה
חזיר מיער המזיר הזה כשהוא שוכב פושט טלפיו לומר רואו שלפני טהור כך
הלו גוזלים ומומסים ומרחיים עלמס כשרים כל מ׳ שנה היה עשו לד נשים
מתחת יד בעליהן ומעמד לותם כשהיה בן מ׳ אמר אבא בן מ׳ שנה נשא
אשה אף אני כן (לה) מורת רוח ל׳ המרחת רוח כמו (דברים ט) ממרים
הייתם כל מעשיהן היו להכעיס ולעלבון : ליצחק ולרבקה. שהיו עובדות

זמרגון עַל מֵימַר יִצְחָק וְרִבְקָה: כז א וַיְהִי כִּי־זָקֵן יִצְחָק
וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאֹת וַיִּקְרָא אֶת־עֵשָׂו | בְּנוֹ הַגָּדֹל
וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּנִי: וַהֲוָה כַּד סֵיב יִצְחָק
וְכָהֲיָא עֵינוֹהִי מִכְּהָיָין וּקְרָא יָת עֵשָׂו בְּרֵהּ רַבָּא וַאֲמַר לֵהּ בְּרִי וַאֲמַר לֵהּ
הָא אֲנָא:

יום ששי תורה

כדי להשלים הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגני תשלים כל
הסדרה ותרגום והפטרה:

ב וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא זָקַנְתִּי לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי: וַאֲמַר הָא
כְּעַן סֵיבִית לֵית אֲנָא יָדַע יוֹמָא דְּאִימוּת: ג וְעַתָּה שָׂא־נָא כֵלֶיךָ
תֶּלְיְךָ וְקַשְׁתֶּךָ וְצֵא הַשָּׂדֶה וְצוּדָה לִי צֵידָה: וּכְעַן סַב
כְּעַן זֵינָךְ סַיְפָךְ וְקַשְׁתָּךְ וּפוֹק לְחַקְלָא וְצוּד לִי צֵידָא: ד וַעֲשֵׂה־לִי
מַטְעַמִּים כַּאֲשֶׁר אָהַבְתִּי וְהָבִיאָה לִי וְאֹכְלָה בַּעֲבוּר
תְּבָרֶכְךָ נַפְשִׁי בְּטֶרֶם אָמוּת: וְעִבֵיד לִי תַּבְשִׁילִין כְּמָא
דְּרַחֲמִית וְאָעֵל לִי וְאֵיכוֹל בְּדִיל דִּי תְּבָרְכִנָּךְ נַפְשִׁי עַד לָא אֵימוּת:

* יתיר ה'. ורבקח

רש"י

ע"ח (כ"ר): (א) ותכהין. כעשן על גלו (סהיו מעשנות ומקטירות לע"ז)
ד"ח כשנעקד ע"נ המזבח וסיס תכיו רוקח לשחטו בחופס שעם נפתחו כשמים
ורחו מלחכי השרת וסיו בוכים וירדו דמעותיהם ונפלו על עיניו לפיכך כה
עיניו ד"ח כדי שיטול יעקב את הברכות: (ב) לא ידעתי יום מותי. ע"ר
יוסף בן קרחה אם מגיע לחדש לפרק לחכיתו ידאג חמש שנים לפניהם
וחמש לאחר כן וילחק היה בן קכ"ג (כי יעקב בן ס"ג כשנאכרך דוק ברש"י
סוף פסדר) אמר שמא לפרק חמי חני מגיע והיה בת קכ"ז מתה ורביו
בן ס' שנים שמוך לפיכך לפיכך לא ידעתי יוסי מופי שמא לפרק חמי
שמא לפרק חנה: (ג) תליך. מרכב שדרך לחלוחם: שא נא. ל' פשחוש
כלוחם שעשיו (בילה כה) אין מבחיין את פסכין אלא מציחה על גבי חברתם
חדד סכיך ושחוט יפה שלא תקלקלני נבלה (כ"ר): וצודה לי מן ההפקר

ולח

ה וְרִבְקָה שֹׁמַעַת בְּדַבֵּר יִצְחָק אֶל־עֵשָׂו בְּנוֹ וַיֵּלֶךְ
עֵשָׂו הַשָּׂדֶה לָצוּד צַיִד לְהָבִיא: וְרִבְקָה שֹׁמַעַת כַּד מַיְיל
יִצְחָק לְוָת עֵשָׂו בְּרֵהּ וַאֲזַל עֵשָׂו לְחַסְלָא לְמֶצַד צֵידָא לְאַיְתָאָה: ו וְרִבְקָה
אָמְרָה אֶל־יַעֲקֹב בְּנָהּ לֵאמֹר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי אֶת־
אָבִיךָ מְדַבֵּר אֶל־עֵשָׂו אָחִיךָ לֵאמֹר: וְרִבְקָה אֲמָרַת לְוָת
יַעֲקֹב בְּרֵהּ לְמֵימָר הָא שְׁמָעִית מִן אֲבוּךְ כְּמַמֵּל עִם עֵשָׂו אֲחוּךְ לְמֵימָר:
ז הָבִיאָה לִי צַיִד וַעֲשֵׂה־לִי מַטְעַמִּים וְאֹכְלָה וַאֲבָרֶכְכָה
לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי מוֹתִי: אֱתִי לִי צֵידָא וְעַבֵּיד לִי תַּבְשִׁילִין וְאֵיכוֹל
וְאֵבָרְכִנָּךְ קֳדָם יְיָ קֳדָם מוֹתִי: ח וְעַתָּה בְּנִי שְׁמַע בְּקֹלִי לַאֲשֶׁר
אָנֹכִי מְצַוֶּה אֹתָךְ: וּכְעַן בְּרִי קַבֵּל מֵימְרִי לְמָא דִי אֲנָא מְפַקֵּד יָתָךְ:
ט לֶךְ־נָא אֶל־הַצֹּאן וְקַח־לִי מִשָּׁם שְׁנֵי גְדָיֵי עִזִּים טֹבִים
וְאֶעֱשֶׂה אֹתָם מַטְעַמִּים לְאָבִיךָ כַּאֲשֶׁר אָהֵב:
אֵזֵיל כְּעַן לְוָת עָנָא וְסַב לִי מִתַּמָּן תְּרֵין גַּדְיֵי (בַּר) עִזִּין טָבָן וְאֶעְבֵּד יָתְהוֹן
תַּבְשִׁילִין לְאָבוּךְ כְּמָא דִי רָחֵם: י וְהֵבֵאתָ לְאָבִיךָ וְאָכַל בַּעֲבוּר
אֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ לִפְנֵי מוֹתוֹ: וְתֵיתֵי (נ׳ וְתַעֵיל) לְאָבוּךְ וְיֵיכוֹל בְּדִיל
דְּיִבָרְכִנָּךְ קֳדָם מוֹתֵהּ: יא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־רִבְקָה אִמּוֹ הֵן
עֵשָׂו אָחִי אִישׁ שָׂעִר וְאָנֹכִי אִישׁ חָלָק: וַאֲמַר
יַעֲקֹב לְרִבְקָה אִמֵּהּ הָא עֵשָׂו אָחִי גְּבַר שַׂעֲרָן וַאֲנָא גְּבַר שְׁעִיעַ:
יב אוּלַי יְמֻשֵּׁנִי אָבִי וְהָיִיתִי בְעֵינָיו כִּמְתַעְתֵּעַ וְהֵבֵאתִי

ולא מן הגזל: (ה) לצוד ציד להביא מהו לכניסת שבת לא ימלא ליד יביא מן הגזל: (ז) לפני ה׳. כרשותו מיסכיס על ידי: (ט) וקח לי משלי הם ואינם גזל שכך כתב לה יצחק בכתובתה ליטול שני גדיי עזיס בכל יום (ב״ר): שני גדיי עזים וכי שני גדיי עזים היה מאכלו של יצחק אלא פסח היה האחד הקריב לפסחו והאחד עשה מטעמים. בפרקי דר״א: באשר אהב. כי טעם הגדי כטעם הלבי: (יא) איש שער. בעל שער: (יב) ימשני כמו (דברים

עָלַי קְלָלָה וְלֹא בְרָכָה׃ מָאִים יְמָשְׁנֵנִי אַבָּא וְאֶחֵי בְּעֵינוֹהִי
כְּמִתְעַב וְאֶחֵי מֵיתֵי (נ״י וְאֶחֵי מַיְתֵי) עֲלַי לְוָטִין וְלָא בִרְכָן׃
יג וַתֹּאמֶר לוֹ אִמּוֹ עָלַי קִלְלָתְךָ בְנִי אַךְ שְׁמַע בְּקֹלִי
וְלֵךְ קַח־לִי׃ וַאֲמָרַת לֵהּ אִמֵּהּ עָלַי אִתְאֲמַר בִּנְבוּאָה דְּלָא יֵיתוּן לְוָטַיָּא
עֲלָךְ בְּרִי בְּרַם קַבֵּל מִנִּי וְאָזֵיל סַב לִי׃ יד וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ
וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מַטְעַמִּים כַּאֲשֶׁר אָהֵב אָבִיו׃ וַאֲזַל וּנְסִיב
וְאַיְתִי לְאִמֵּהּ וַעֲבָדַת אִמֵּהּ תַּבְשִׁילִין כְּמָא דְּרָחֵם אֲבוּהִי׃ טו וַתִּקַּח
רִבְקָה אֶת־בִּגְדֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל הַחֲמֻדֹת אֲשֶׁר
אִתָּהּ בַּבָּיִת וַתַּלְבֵּשׁ אֶת־יַעֲקֹב בְּנָהּ הַקָּטָן׃ וּנְסִיבַת
רִבְקָה יָת לְבוּשֵׁי עֵשָׂו בְּרַהּ רַבָּא דְּכֵיתָא דִּי עִמַּהּ בְּבֵיתָא וְאַלְבִּישַׁת יָת יַעֲקֹב
בְּרַהּ זְעֵירָא׃ טז וְאֶת עֹרֹת גְּדָיֵי הָעִזִּים הִלְבִּישָׁה עַל־יָדָיו
וְעַל חֶלְקַת צַוָּארָיו׃ וְיָת מַשְׁכֵי גַּדְיֵי בַּר עִזֵּי אַלְבִּישַׁת עַל יְדוֹהִי
וְעַל שְׁעִיעוּת צַוְּרֵהּ׃ יז וַתִּתֵּן אֶת־הַמַּטְעַמִּים וְאֶת־הַלֶּחֶם
אֲשֶׁר עָשָׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב בְּנָהּ׃ וִיהַבַת יָת תַּבְשִׁילָא וְיָת לַחְמָא
דִּי עֲבַדַת בִּידָא דְיַעֲקֹב בְּרַהּ׃ יח וַיָּבֹא אֶל־אָבִיו
וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הִנֶּנִּי מִי אַתָּה בְּנִי׃
וְעַל לְוָת אֲבוּהִי וַאֲמַר אַבָּא וַאֲמַר הָא אֲנָא מָן אַתְּ בְּרִי׃
יט וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו אָנֹכִי עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ עָשִׂיתִי
כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלָי קוּם־נָא שְׁבָה וְאָכְלָה מִצֵּידִי
בַּעֲבוּר תְּבָרְכַנִי נַפְשֶׁךָ׃ וַאֲמַר יַעֲקֹב לַאֲבוּהִי אֲנָא עֵשָׂו בּוּכְרָךְ

עבדית

כח) ממשם בלהריס׃ (טו) החמדות הנקיות כתרגומו דכייפא ד״ל שחמד לומן
מן גמרוד׃ אשר אתה בבית והלא כמה נפשים היו לו והוה מפקיד הגל אמו
הלא שסיה בקי במעשיהן וחוסדן׃ (יט) אנכי עשו בבורך הגכי המביא לך
ועשו הוא בכורך׃ עשיתי כמה דבריס כאשר דברת אלי׃ שבה. לשון מיסב
על

עֲבָדִית בְּמָא דִּי מַלֵּילְתָּא עִמִּי (נ"י לִי) קוּם בְּעַן אִסְתַּחַר וְאֵכוּל מִצֵּידִי בְּדִיל
דִּי תְּבָרְכַנַּנִי נַפְשָׁךְ: כ וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־בְּנוֹ מַה־זֶּה מִהַרְתָּ
לִמְצֹא בְנִי וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנָי:
וַאֲמַר יִצְחָק לִבְרֵיהּ מָה דֵּין אוֹחֵיתָא לְאַשְׁבָּחָא בְּרִי וַאֲמַר אֲרֵי זַמֵּן יְיָ
אֱלָהָךְ קֳדָמָי: כא וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב גְּשָׁה־נָּא
וַאֲמֻשְׁךָ בְּנִי הַאַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו אִם־לֹא: וַאֲמַר יִצְחָק
לְיַעֲקֹב קְרֵיב כְּעַן וַאֲמֻשְׁנָךְ בְּרִי הַאַתְּ דֵּין בְּרִי עֵשָׂו אִם לָא:
כב וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו וַיְמֻשֵּׁהוּ וַיֹּאמֶר הַקֹּל
קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו: וּקְרִיב יַעֲקֹב לְוָת יִצְחָק אֲבוּהִי
וּמֻשֵּׁהּ וַאֲמַר קָלָא קָלָא דְיַעֲקֹב וְיָדַיָּא יְדוֹהִי דְעֵשָׂו: כג וְלֹא הִכִּירוֹ
כִּי־הָיוּ יָדָיו כִּידֵי עֵשָׂו אָחִיו שְׂעִרֹת וַיְבָרְכֵהוּ:
וְלָא אִשְׁתְּמוֹדְעֵהּ אֲרֵי הֲוָאָה יְדוֹהִי כִּידֵי עֵשָׂו אָחוֹהִי שְׂעִירָן (נ"י שַׂעֲרָנָן)
וּבָרְכֵהּ: כד וַיֹּאמֶר אַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו וַיֹּאמֶר אָנִי:
וַאֲמַר אַתְּ דֵּין בְּרִי עֵשָׂו וַאֲמַר הָא אֲנָא: כה וַיֹּאמֶר הַגִּשָׁה לִי
וְאֹכְלָה מְצִיד בְּנִי לְמַעַן תְּבָרֶכְךָ נַפְשִׁי וַיַּגֶּשׁ־לוֹ
וַיֹּאכַל וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיִּשְׁתְּ: וַאֲמַר קְרִיב כְּדָמַי וְאֵיכוּל מְצִידָא
דְּבְרִי בְּדִיל דִּי תְּבָרְכִנָּךְ נַפְשִׁי וּקְרִיב לֵהּ וַאֲכַל וְאֵיתִי (נ"י וְאַעֵיל) לֵהּ חַמְרָא
וּשְׁתִי: כו וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק אָבִיו גְּשָׁה־נָּא וְשָׁקָה־לִּי
בְנִי: וַאֲמַר לֵהּ יִצְחָק אֲבוּהִי קְרִיב כְּעַן וּנְשַׁק לִי (נ"י וְשַׁק לִי) בְּרִי:
כז וַיִּגַּשׁ וַיִּשַּׁק־לוֹ וַיָּרַח אֶת־רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר

ראה

רש"י

על השלחן לכך מתורגם לסתחר: (כא) גשה נא ואמשך לשון נגלו
לון דרך עשו לסיות שם שמי׳ שנור בפיו ומה לשון הקרה ה׳ לנלוך: (כב)
קול יעקב. שמדבר בל׳ תחנונים קוס נח לכל עשו בל׳ קיטוריא דבר
יקים לכי: (כד) ויאמר אני. לא לשון לכי עשו אלא לכי: (כז) וירח וגו׳
ואלא לון ריח רע יותר משטוף העזים אלא מלמד שנכנסה עמו ריח גן

עדן

רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ יְהוָה : וְקָרִיב
וְנִשַּׁק לֵהּ וַאֲחַת רֵיחָא דִלְבוּשׁוֹהִי וּבָרְכֵהּ וַאֲמַר חָזוּ (נ״י חֲזֵי) רֵיחָא דִבְרִי
פְּרִיחָא דְחַקְלָא דִי בָרְכֵהּ יְיָ : ששי כח וְיִתֶּן־לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל
הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ : וְיִתֵּן לָךְ יְיָ
מִטָּלָא דִשְׁמַיָּא וּמִטִּיבָא דְאַרְעָא וּסְגִיאוּת (נ״י וְסַגִּיאוּת) עִבּוּר וַחֲמַר :
כט יַעַבְדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ לְאֻמִּים הֱוֵה גְבִיר
לְאַחֶיךָ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ בְּנֵי אִמֶּךָ אֲרָרֶיךָ אָרוּר וּמְבָרֲכֶיךָ
בָּרוּךְ : יפ״ח יִפְלְחֻנָךְ עַמְמִין וְיִשְׁתַּעְבְּדוּן לָךְ מַלְכְוָן הֱוֵי רַב לַאֲחָיךְ וְיִסְגְּדוּן
לָךְ בְּנֵי אִמָּךְ מְלַטְּטָיךְ יְהוֹן לְיָטִין וּמְבָרְכָיךְ יְהוֹן בְּרִיכִין : ל וַיְהִי כַּאֲשֶׁר
כִּלָּה יִצְחָק לְבָרֵךְ אֶת־יַעֲקֹב וַיְהִי אַךְ יָצֹא יָצָא
יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי יִצְחָק אָבִיו וְעֵשָׂו אָחִיו בָּא מִצֵּידוֹ :
וַהֲוָה כַּד שֵׁיצִי יִצְחָק לְבָרָכָא יָת יַעֲקֹב וַהֲוָה בְּרַם מִפַּק נְפַק יַעֲקֹב מִיְּוָת
אַפֵּי יִצְחָק אָבוּהִי וְעֵשָׂו אָחוּהִי אֲתָא (נ״י עַל) מְצֵידֵהּ : לא וַיַּעַשׂ גַּם־
הוּא מַטְעַמִּים וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר לְאָבִיו יָקֻם אָבִי

* וישתחוו קרי. ויאכל

רש״י

עדן : כריח שדה אשר ברכו ה׳. שנתן בו ריח טוב וזהו שדה תפוחים כן דרשו רז״ל : (כח) ויתן לך. יתן ויחזור ויתן (ב״ר). ולפי פשוטו מוסב לענין הראשון ראה ריח בני שנתן לו הקב״ה כריח שדה וגו׳ ועוד יתן לך מטל השמים וגו׳ : ממטל השמים כמשמעו ומדרש אגדה יש להרבה פנים (ד״ח מהו האלהים נדין שם רשות לך יתן לך ואם לאו לא יתן לך אבל לעשו אמר משמני הארץ יהיה מושבך דין לדיק בין רשע יתן לך וממנו למד שלמה כשעשה הבית סידר תפלתו ישראל שהוא בעל תשובה ומלדיק עליו הדין לא יקרא עליך תגר לפיכך (מ״ח ט) ונתת לחיים כדרכיו אשר הדע את לבבו אבל נכרי מחוסר תשובה לפיכך אמר ואתה תשמע השמים וגו׳ ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי בין רשות בין שלוחו רשות הן לו כדי שלא יקרא עליך תגר ברש״י יש מדויק) : (כט) בני אמך. ויעקב אמר ליהודה בני אבינו לפי שהיו לו בניס מכמה אמהות וכאן שלא נשא אלא אחת אמר בני אמך (ב״ר) : ארריך ארור ומברכיך ברוך. וכשלעס הוא אומר מברכיך ברוך וארריך ארור (ב״ר) הגדיקים אחלאם יסוריס וסופן שלוס ואוהביהס ומשעבדיהס קודמים למברכיהס לפיכך יצחק הקדים קללת אוהביס לברכת מברכיס והרשעים

וְיֹאבַל מִצֵּיד בְּנוֹ בַּעֲבוּר תְּבָרֲכַנִּי נַפְשֶׁךָ׃ וַעֲבַד אַף הוּא
תַּבְשִׁילִין וְאָעִיל לְוָת אֲבוּהִי וַאֲמַר לַאֲבוּהִי יְקוּם אַבָּא וְיֵכוֹל מְצֵידָא דִּבְרֵהּ
בְּדִיל דִּי תְּבָרְכִנַּנִי נַפְשָׁךְ׃ לב וַיֹּאמֶר לוֹ יִצְחָק אָבִיו מִי־אַתָּה
וַיֹּאמֶר אֲנִי בִּנְךָ בְכֹרְךָ עֵשָׂו׃ וַאֲמַר לֵהּ יִצְחָק אֲבוּהִי מַן אַתְּ
וַאֲמַר אֲנָא בְּרָךְ בּוּכְרָךְ עֵשָׂו׃ לג וַיֶּחֱרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה
עַד־מְאֹד וַיֹּאמֶר מִי־אֶפּוֹא הוּא הַצָּד־צַיִד וַיָּבֵא לִי
וְאֹכַל מִכֹּל בְּטֶרֶם תָּבוֹא וַאֲבָרְכֵהוּ גַּם־בָּרוּךְ יִהְיֶה׃
וּתְוֵה יִצְחָק תּוּהָא רַבָּא עַד לַחְדָּא וַאֲמַר מַן הוּא דְּיכִי דְּצַד צֵידָא וְאָעִיל
לִי וַאֲכֵלִית מִכֹּלָּא עַד לָא תֵּיעוֹל וּבָרֵכְתֵּהּ אַף בְּרִיךְ יְהֵי׃ לד כִּשְׁמֹעַ
עֵשָׂו אֶת־דִּבְרֵי אָבִיו וַיִּצְעַק צְעָקָה גְּדֹלָה וּמָרָה עַד־
מְאֹד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו בָּרְכֵנִי גַם־אָנִי אָבִי׃ כַּד שְׁמַע עֵשָׂו
יַת פִּתְגָמֵי אֲבוּהִי וְצַוַח צְוָחָא רַבָּא וּמְרִירָא עַד לַחְדָּא וַאֲמַר לַאֲבוּהִי
בָּרְכִנִי אַף אֲנָא (נ״י לִי) אַבָּא׃ לה וַיֹּאמֶר בָּא אָחִיךָ בְּמִרְמָה
וַיִּקַּח בִּרְכָתֶךָ׃ וַאֲמַר עַל אָחוּךְ בְּחַכְמְתָא וְקַבִּיל בִּרְכָתָךְ׃
לו וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעְקְבֵנִי זֶה פַּעֲמַיִם
את

רש״י

תחלתן שלוה וסופן יסורין לפיכך כלעס הקדים ברכה לקללו׃ (ל) יצא יצא
זה יוצא וזה בא׃ (לג) ויחרד. כתרגומו ותוה לשון תמיה ומדרשו רמה גיהנם
פתוחה מתחתיו׃ מי אפוא ל׳ לעלמו מכמה עס כמה דברים. ד״ח ליפות
ליה פס מי הוא ולפיות הוא הלד ליד׃ ואכל מכל. מכל טעמים שבקשתי
לטעום טעמתי בו (ב״ר)׃ גם ברוך יהיה. שלא תאמר לילולי שרימה יעקב
לאביו לא נטל את הברכות לכך הסכים וברכו מדעתו [ב״ר]׃ (לה) במרמה
בחכמה׃ (לו) הכי קרא שמו. לשון תימה הוא כמו (לקמן כט) הכי לחי
אתה אמת לכך נקרא שמו יעקב ע״ש סופו שהוא עתיד לעקבני תגחומת
למה תרד ילחק לאמר שמא עין יש בי שברכתי קטן לפני גדול ושניתי סדר
היתם התחיל עשו מלעק ויעקבני זה פעמים לאמר לו לאביו מה עשה לך
אמר לו את בכורתי לקח לאמר בכך הייתי מלר וחרד שמא שברתי על שורת
הדין עכשיו לבכור ברכתי גם ברוך יהיה׃ ויעקבני כתרגומו וכמו תרבני
ותרד וכמו ויש מתרגמין וחבמני כתחכם לי׃ אצלת. לשון הפרשה כמו ויאצל (ס״ת
ויצל

אֶת־בִּכֹרָתִי לָקָח וְהִנֵּה עַתָּה לָקַח בִּרְכָתִי וַיֹּאמַר הֲלֹא־
אָצַלְתָּ לִּי בְּרָכָה: וַאֲמַר יָאוּת קְרָא שְׁמֵהּ יַעֲקֹב וְחַפְּמַנִי דְּנָן תַּרְתֵּין
זִמְנִין יָת בְּכִירוּתִי נְסִיב וְהָא כְּעַן קַבֵּיל בִּרְכָתִי וַאֲמַר הֲלָא שְׁבַקְתָּ לִי
בִּרְכָתָא: לז וַיַּעַן יִצְחָק וַיֹּאמֶר לְעֵשָׂו הֵן גְּבִיר שַׂמְתִּיו
לָךְ וְאֶת־כָּל־אֶחָיו נָתַתִּי לוֹ לַעֲבָדִים וְדָגָן וְתִירֹשׁ
סְמַכְתִּיו וּלְכָה אֵפוֹא מֶה אֶעֱשֶׂה בְּנִי: וַאֲתִיב יִצְחָק וַאֲמַר
לְעֵשָׂו הָא רַב שַׁוִּיתֵהּ לָךְ (נ׳ עַבָּדָא) וְיָת כָּל אֲחוֹהִי יְהָבִית לֵהּ לְעַבְדִּין
וְעִיבּוּר וַחֲמַר סְעַדְתֵּהּ וְלָךְ דָּכָא מָה אֶעְבֵּיד בְּרִי: לח וַיֹּאמֶר עֵשָׂו
אֶל־אָבִיו הַבְרָכָה אַחַת הִוא־לָךְ אָבִי בָּרְכֵנִי גַם־אָנִי
אָבִי וַיִּשָּׂא עֵשָׂו קֹלוֹ וַיֵּבְךְּ: וַאֲמַר עֵשָׂו לַאֲבוּהִי הֲבִרְכְתָא חָדָא
הִיא לָךְ אַבָּא בָּרֵךְ לִי אַף אֲנָא אַבָּא וַאֲרִים עֵשָׂו קָלֵהּ וּבְכָא:
לט וַיַּעַן יִצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ
יִהְיֶה מוֹשָׁבֶךָ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מֵעָל: וַאֲתִיב יִצְחָק אֲבוּהִי
וַאֲמַר לֵהּ הָא מִטּוּבָא דְּאַרְעָא יְהֵא מוֹתָבָךְ וּמִטַּלָּא דִּשְׁמַיָּא מִלְּעֵלָּא:
מ וְעַל־חַרְבְּךָ תִּחְיֶה וְאֶת־אָחִיךָ תַּעֲבֹד וְהָיָה כַּאֲשֶׁר
תָּרִיד וּפָרַקְתָּ עֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ: וְעַל חַרְבָּךְ תֵּיחֵי וְיָת אָחוּךְ
תִּפְלָח וְיְהֵי כַּד יַעְבְּרוּן בְּנוֹהִי עַל פִּתְגָמֵי אוֹרַיְתָא וְתַעְדֵּי נִירָהּ מֵעַל צַוָּארָךְ:

וישטם

רש״י

ויגל: (לז) הן גביר. ברכה זו שביעית היא והוא עומד מותה רמזונה תלוי אמר לו מה תוטלת לך בברכה אם תקנה נכסים שלו הם שהרי גביר שמתיו לך ומה שקנה עבד קנה רבו: ולכה אפוא מה אעשה. מיד חיפה תבקש מה לעשות לך: (לח) הברכה אחת. ס״ת זו משמשת לכון תמיד כמו (במדבר יג) הכמחנים השמנה היא (ס״ב ג) הכמות נגל: (לט) משמני הארץ וגו׳ זו ליטליו״ם של יון (ב״ר): ועל (מ) חרבך. כמו בחרבך ים של סחוף במקום אחר ב׳ כמו (יחזקאל לג) ממדחם של חרבכם בחרבכם (שמות ו) על לגאותם בלגאותם: והיה כאשר תריד. לשון לעז כמו (תהלים נה) תריד בשיחי כלומר בשיעבדו ישראל על המורה ויסיר לך פתחון פה להלטער על הברכות שנטל

מא וַיְשַׂטֵּם עֵשָׂו אֶת־יַעֲקֹב עַל־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ
אָבִיו וַיֹּאמֶר עֵשָׂו בְּלִבּוֹ יִקְרְבוּ יְמֵי אֵבֶל אָבִי וְאַהַרְגָה
אֶת־יַעֲקֹב אָחִי׃ וּנְטַר עֵשָׂו דְּבָבוּ לְיַעֲקֹב עַל בִּרְכְתָא דִּי בָרְכֵהּ
אֲבוּהִי וַאֲמַר עֵשָׂו בְּלִבֵּהּ יִקְרְבוּן יוֹמֵי אֲבֵלֵי דַאֲבָא וְאֶקְטוֹל יָת יַעֲקֹב אָחִי׃
מב וַיֻּגַּד לְרִבְקָה אֶת־דִּבְרֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל וַתִּשְׁלַח
וַתִּקְרָא לְיַעֲקֹב בְּנָהּ הַקָּטָן וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה עֵשָׂו
אָחִיךָ מִתְנַחֵם לְךָ לְהָרְגֶךָ׃ וְאִתְחַוָּה לְרִבְקָה יָת פִּתְגָמֵי עֵשָׂו
בְּרַהּ רַבָּא וּשְׁלַחַת וּקְרַת לְיַעֲקֹב בְּרַהּ זְעֻרָא וַאֲמַרַת לֵהּ הָא עֵשָׂו אָחוּךְ
כְּמִן קֳדָמָךְ לְמִקְטָלָךְ׃ מג וְעַתָּה בְנִי שְׁמַע בְּקֹלִי וָקוּם בְּרַח־לְךָ
אֶל־לָבָן אָחִי חָרָנָה׃ וּכְעַן בְּרִי קַבֵּל מֵימְרִי וְקוּם אֲזֵיל לָךְ לְוָת לָבָן
אָחִי לְחָרָן׃ מד וְיָשַׁבְתָּ עִמּוֹ יָמִים אֲחָדִים עַד אֲשֶׁר־
תָּשׁוּב חֲמַת אָחִיךָ׃ וְתֵיתֵב עִמֵּהּ יוֹמִין זְעֵירִין עַד דִּיתוּב רוּגְזָא
דְּאָחוּךְ׃ מה עַד־שׁוּב אַף־אָחִיךָ מִמְּךָ וְשָׁכַח אֵת אֲשֶׁר־
עָשִׂיתָ לוֹ וְשָׁלַחְתִּי וּלְקַחְתִּיךָ מִשָּׁם לָמָּה אֶשְׁכַּל גַּם־
שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד׃ עַד דִּיתוּב רוּגְזָא דְּאָחוּךְ מִנָּךְ וְיִתְנְשֵׁי יָת דִּי
עֲבַדְתְּ לֵהּ וְאֶשְׁלַח וְאֶדְבְּרִנָּךְ מִתַּמָּן לְמָה אֶתְכַּל אַף תַּרְוֵיכוֹן יוֹמָא חַד׃
מו וַתֹּאמֶר רִבְקָה אֶל־יִצְחָק קַצְתִּי בְחַיַּי מִפְּנֵי בְּנוֹת חֵת

*) ק' זעירא אם

רש"י

ופרקת עלו וגו' : (מא) יקרבו ימי אבל אבי. כמשמעו שלש לטעה את מצא ומ"ח לכמה פניס ים : (מב) ויגד לרבקה. ברוח הקודש הוגד לה מה שעשו מהרהר בלבו : מתנחם לך. נחם על המחוה לחשוב מחשבה לחרוג להתנכר לך ולהרגך. ומ"ח כבר לחה מת בעיניו ואתה עליך כוס של תנחומין ולפי פשוטו לשון תנחומין מקנחס הוא על הברכות בהריגתך : (מד) אחדים. מועטים : (מה) למה אשכל. לחיה שכולה משניכם. (למד על) הקובר את בניו קרוי שכול וכן ביעקב לחמר כחשר שכלתי : גם שניכם. לח יקוס עליך ולחת תהרגנו יעמדו בניו ויהרגוך ורוח הקדש נזרקה בה ונתנבחה שביום לחד ימותו כמו שמפורש בפרק המקנח (סוטה יג) : (מו) קצתי בחיי. מלשוני

בחיי

אִם־לֹקֵחַ יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹת־חֵת כָּאֵלֶּה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ
לָמָּה לִי חַיִּים: וַתֹּאמֶר רִבְקָה לְיִצְחָק עָקְתִית בְּחַיַּי מִן בָּנוֹת
חֵתָאָה אִם נֹסִיב יַעֲקֹב אִתָּא מִבְּנַת חֵתָאָה כְּאִלֵּין מִבְּנַת אַרְעָא לְמָה לִי
חַיִּים: כח א וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיְצַוֵּהוּ
וַיֹּאמֶר לוֹ לֹא־תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן: וּקְרָא יִצְחָק
לְיַעֲקֹב וּבָרִיךְ יָתֵהּ וּפַקְּדֵהּ וַאֲמַר לֵהּ לָא תִסַּב אִתְּתָא מִבְּנַת כְּנָעַן:
ב קוּם לֵךְ פַּדֶּנָה אֲרָם בֵּיתָה בְּתוּאֵל אֲבִי אִמֶּךָ וְקַח־
לְךָ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לָבָן אֲחִי אִמֶּךָ: קוּם אֵזֵל לְפַדַּן
אֲרָם לְבֵית בְּתוּאֵל אֲבוּהָא דְאִמָּךְ וְסַב לָךְ מִתַּמָּן אִתְּתָא מִבְּנַת לָבָן אֲחוּהָא
דְאִמָּךְ: ג וְאֵל שַׁדַּי יְבָרֵךְ אֹתְךָ וְיַפְרְךָ וְיַרְבֶּךָ וְהָיִיתָ
לִקְהַל עַמִּים: וְאֵל שַׁדַּי יְבָרֵךְ יָתָךְ וְיַפְשָׁךְ וְיַסְגְּנָךְ וּתְהֵי לִכְנִשַׁת שִׁבְטִין:
ד וְיִתֶּן־לְךָ אֶת־בִּרְכַת אַבְרָהָם לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אִתָּךְ
לְרִשְׁתְּךָ אֶת־אֶרֶץ מְגֻרֶיךָ אֲשֶׁר־נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם:
וְיִתֵּן לָךְ יָת בִּרְכָתָא דְאַבְרָהָם לָךְ וְלִבְנָיךְ עִמָּךְ לְמֵירְתָךְ יָת אַרְעָא תּוֹתְבוּתָךְ
דִּי יְהָב יְיָ לְאַבְרָהָם: שביעי ה וַיְשַׁלַּח יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב
וַיֵּלֶךְ פַּדֶּנָה אֲרָם אֶל־לָבָן בֶּן־בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי אֲחִי
רִבְקָה אֵם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו: וְשַׁלַּח יִצְחָק יָת יַעֲקֹב וַאֲזַל לְפַדַּן אֲרָם
לְוָת לָבָן בַּר בְּתוּאֵל אֲרַמָּאָה אֲחוּהָא דְרִבְקָה אִמֵּהּ דְיַעֲקֹב וְעֵשָׂו:
ו וַיַּרְא עֵשָׂו כִּי־בֵרַךְ יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וְשִׁלַּח אֹתוֹ
פַּדֶּנָה אֲרָם לָקַחַת־לוֹ מִשָּׁם אִשָּׁה בְּבָרְכוֹ אֹתוֹ וַיְצַו

עליו

רש"י

בחיי: (ב) פדנה. כמו לפדן: ביתה בתואל. לפיה בתואל כל תיבה שלישית למ"ד בתחלתה הטיל לה ה"ח בסופה (יבמות יג): (ג) ואל שדי. מי שדי בברכותיו למתברכין מפיו יברך לוקח: (ד) את ברכת אברהם. שאמר לו ולזרעך לגוי גדול והתברכו בזרעך יהיו לוקח ברכות החמורות לך (בכורות) ממך ילא לוקח הגוי ולוקח הזרע המבורך: (ה) אם יעקב ועשו. ליכי יודע מה מלמדנו

עָלָיו לֵאמֹר לֹא־תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן׃ וְיִצְחָק עֵשָׂו אָבִי
בָרִיךְ יִצְחָק יָת יַעֲקֹב וְשַׁלַּח יָתֵהּ לְפַדָּן אֲרָם לְמִסַּב לֵיהּ מִתַּמָּן אִתְּתָא כַּד
בָּרִיךְ יָתֵהּ וּפַקִּיד עֲלוֹהִי לְמֵימַר לָא תִסַּב אִתְּתָא מִבְּנָת כְּנָעַן׃ כפטיר
ז וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו וְאֶל־אִמּוֹ וַיֵּלֶךְ פַּדֶּנָה אֲרָם׃
וְקַבִּיל יַעֲקֹב מִן אֲבוּהִי וּמִן אִמֵּהּ וַאֲזַל לְפַדָּן אֲרָם׃ ח וַיַּרְא עֵשָׂו כִּי
רָעוֹת בְּנוֹת כְּנָעַן בְּעֵינֵי יִצְחָק אָבִיו׃ וַחֲזָא עֵשָׂו אֲרֵי בִישָׁא
בְּנָת כְּנַעַן בְּעֵינֵי יִצְחָק אֲבוּהִי׃ ט וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו אֶל־יִשְׁמָעֵאל
וַיִּקַּח אֶת־מָחֲלַת | בַּת־יִשְׁמָעֵאל בֶּן־אַבְרָהָם אֲחוֹת

נביות

רש"י

מלמדנו: (ז) וישמע יעקב. מחובר לענין של מעלה וירא עשו כי ברך יצחק וגו' וכי שלח אותו פדנה ארם וכי שמע יעקב אל אביו והלך פדנה ארם וכי רעות בנות כנען והלך גם הוא אל ישמעאל: (ט) אחות נביות. ממשמע שנאמר בת ישמעאל אימי יודע שהיא אחות נביות אלא למדנו שמת ישמעאל מזיעדה לעשו קודם ניסואין והשיאה נביות אחיה ולמדנו שהיה יעקב בחותו הפרק בן ס"ג שנים שהרי ישמעאל בן ע"ד שנים היה כשנולד יעקב ע"ד שנה הי' גדול ישמעאל מיצחק ויצחק בן ס' שנה בלדת אותם הרי ע"ד ושנותיו היו קל"ז שנאמר ואלה שני חיי ישמעאל וגו' נמלא יעקב כשמת ישמעאל בן ס"ג שנים היה ולמדנו מכאן שנטמן בבית עבר י"ד שנים ואח"כ הלך לחרן שהרי לא שנה בבית לבן לפני לידתו של יוסף אלא י"ד שנה שנאמר עבדתיך י"ד שנה בשתי בנותיך ושם שנים בנאנך ושכר הטען משנולד יוסף היה שנאמר ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו' ויוסף בן ל' שנה היה כשמלך ומשם עד שירד יעקב למלרים ט' שנים ז' של שובע וב' של רעב ויעקב אמר לפרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה לא ותשוב י"ד שלפני לידת יוסף ושלשים של יוסף ומשם משמלך עד שבא יעקב הרי כ"ג וכשפירש מאביו היה בן ס"ג הרי ק"ו והוא אומר שלשים ומאת שנה הרי חסרים י"ד שנים הא למדת שאחר שקבל הברכות נטמן בבית עבר י"ד שנים. (אבל נעכם עליהם בזכות התורה שהרי לא פירש יוסף מאביו אלא כ"ב שנה דהיינו מי"ז עד ל"ט ככגד כ"ב שפירש יעקב מאביו ולא כבדו והם כ' שנים בבית לבן ושתי שנים שהיה בדרך כדכתיב ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות ופי' רז"ל מזה הפסוק שהיה י"ח מהשים בדרך רבית הוה בימות הגשמים וסכות הוה בימות החמה ולחשבון הפסוקים שחשבנו לעיל משפירש מאביו עד שירד למלרים שהיה בן ק"ל שנים שהם שנו מילאים שוד י"ד שנים אלא ודאי נטמן בבית עבר בהליכתו לבית לבן ללמוד תורה ממנו ובשביל זכות התורה לא נעכם

נְבָיוֹת עַל־נָשָׁיו לוֹ לְאִשָּׁה׃ וַאֲזַל עֵשָׂו לְוָת יִשְׁמָעֵאל וּנְסִיב יַת
מַחֲלַת בַּת יִשְׁמָעֵאל בַּר אַבְרָהָם אֲחָתֵהּ דִּנְבָיוֹת עַל נָשׁוֹהִי לֵהּ לְאִנְתּוּ׃

ס ס ס

ק"ו פסוקים על"י סימן. ומפטירין בתרי עשר משא דבר ה' במלאכי סימן א'

רש"י

נטכם עליכם ולא פירש יוסף ממנו חלק כ"ב שנה מדם כנגד מדם. ע"כ מלאתי כרס"י יען: על נשיו הוסיף רשעה על רשעתו (ר"ל מרשעת על מרשעתו שהיו לו ככר וק"ל) שלא גרם לת הרשעות: חסלת פרשת תולדות

הפטרת תולדות במלאכי סימן א

א מַשָּׂא דְּבַר־יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל בְּיַד מַלְאָכִי׃ ב אֲהַבְתִּי אֶתְכֶם
אָמַר יְהוָה וַאֲמַרְתֶּם בַּמֶּה אֲהַבְתָּנוּ הֲלוֹא־אָח עֵשָׂו
לְיַעֲקֹב נְאֻם־יְהוָה וְאֹהַב אֶת־יַעֲקֹב׃ ג וְאֶת־עֵשָׂו שָׂנֵאתִי
וָאָשִׂים אֶת־הָרָיו שְׁמָמָה וְאֶת־נַחֲלָתוֹ לְתַנּוֹת מִדְבָּר׃ ד כִּי
תֹאמַר אֱדוֹם רֻשַּׁשְׁנוּ וְנָשׁוּב וְנִבְנֶה חֳרָבוֹת כֹּה אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת הֵמָּה יִבְנוּ וַאֲנִי אֶהֱרוֹס וְקָרְאוּ לָהֶם גְּבוּל רִשְׁעָה וְהָעָם
אֲשֶׁר־זָעַם יְהוָה עַד־עוֹלָם׃ ה וְעֵינֵיכֶם תִּרְאֶינָה וְאַתֶּם תֹּאמְרוּ
יִגְדַּל יְהוָה מֵעַל לִגְבוּל יִשְׂרָאֵל׃ ו בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדֹנָיו
וְאִם־אָב אֲנִי אַיֵּה כְבוֹדִי וְאִם־אֲדֹנִים אֲנִי אַיֵּה מוֹרָאִי אָמַר
יְהוָה צְבָאוֹת לָכֶם הַכֹּהֲנִים בּוֹזֵי שְׁמִי וַאֲמַרְתֶּם בַּמֶּה בָזִינוּ
אֶת־שְׁמֶךָ׃ ז מַגִּישִׁים עַל־מִזְבְּחִי לֶחֶם מְגֹאָל וַאֲמַרְתֶּם בַּמֶּה
גֵּאַלְנוּךָ בֶּאֱמָרְכֶם שֻׁלְחַן יְהוָה נִבְזֶה הוּא׃ ח וְכִי־תַגִּשׁוּן עִוֵּר
לִזְבֹּחַ אֵין רָע וְכִי תַגִּישׁוּ פִּסֵּחַ וְחֹלֶה אֵין רָע הַקְרִיבֻהוּ נָא
לְפֶחָתֶךָ הֲיִרְצְךָ אוֹ הֲיִשָּׂא פָנֶיךָ אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃ ט וְעַתָּה
חַלּוּ־נָא פְנֵי־אֵל וִיחָנֵּנוּ מִיֶּדְכֶם הָיְתָה זֹאת הֲיִשָּׂא מִכֶּם פָּנִים
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃ י מִי גַם־בָּכֶם וְיִסְגֹּר דְּלָתַיִם וְלֹא־תָאִירוּ

מזכחי

מִזִּבְחִי חִנָּם אֵין־לִי חֵפֶץ בָּכֶם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וּמִנְחָה לֹא־
אֶרְצֶה מִיֶּדְכֶם: יא כִּי מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ וְעַד־מְבוֹאוֹ גָּדוֹל שְׁמִי
בַּגּוֹיִם וּבְכָל־מָקוֹם מֻקְטָר מֻגָּשׁ לִשְׁמִי וּמִנְחָה טְהוֹרָה כִּי־גָדוֹל
שְׁמִי בַּגּוֹיִם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: יב וְאַתֶּם מְחַלְּלִים אֹתוֹ
בְּאָמַרְכֶם שֻׁלְחַן אֲדֹנָי מְגֹאָל הוּא וְנִיבוֹ נִבְזֶה אָכְלוֹ: יג וַאֲמַרְתֶּם
הִנֵּה מַתְּלָאָה וְהִפַּחְתֶּם אוֹתוֹ אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וַהֲבֵאתֶם
גָּזוּל וְאֶת־הַפִּסֵּחַ וְאֶת־הַחוֹלָה וַהֲבֵאתֶם אֶת־הַמִּנְחָה הַאֶרְצֶה
אוֹתָהּ מִיֶּדְכֶם אָמַר יְהוָה: יד וְאָרוּר נוֹכֵל וְיֵשׁ בְּעֶדְרוֹ זָכָר
וְנֹדֵר וְזֹבֵחַ מָשְׁחָת לַאדֹנָי כִּי מֶלֶךְ גָּדוֹל אֲנִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
וְשִׁמִּי נוֹרָא בַגּוֹיִם: טו וְעַתָּה אֲלֵיכֶם הַמִּצְוָה הַזֹּאת הַכֹּהֲנִים:
טז אִם־לֹא תִשְׁמָעוּ וְאִם־לֹא תָשִׂימוּ עַל־לֵב לָתֵת כָּבוֹד לִשְׁמִי
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְשִׁלַּחְתִּי בָכֶם אֶת־הַמְּאֵרָה וְאֵרוֹתִי אֶת־
בִּרְכוֹתֵיכֶם וְגַם אֲרוֹתִיהָ כִּי אֵינְכֶם שָׂמִים עַל־לֵב: יז הִנְנִי
גֹעֵר לָכֶם אֶת־הַזֶּרַע וְזֵרִיתִי פֶּרֶשׁ עַל־פְּנֵיכֶם פֶּרֶשׁ חַגֵּיכֶם
וְנָשָׂא אֶתְכֶם אֵלָיו: יח וִידַעְתֶּם כִּי שִׁלַּחְתִּי אֲלֵיכֶם אֶת הַמִּצְוָה
הַזֹּאת לִהְיוֹת בְּרִיתִי אֶת־לֵוִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: יט בְּרִיתִי
הָיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם וָאֶתֵּן־לוֹ מוֹרָא וַיִּרְאֵנִי וּמִפְּנֵי
שְׁמִי נָחַת הוּא: כ תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ וְעַוְלָה לֹא־נִמְצָא
בְשִׂפְתָיו בְּשָׁלוֹם וּבְמִישׁוֹר הָלַךְ אִתִּי וְרַבִּים הֵשִׁיב מֵעָוֹן:
כא כִּי־שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ־דַעַת וְתוֹרָה יְבַקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מַלְאַךְ
יְהוָה־צְבָאוֹת הוּא:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחר תרגום והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום:

משנה מקואות פרק ו׳

כָּל הַמְּעוּרָב לַמִּקְוֶה, חוּרֵי הַמְּעָרָה וְסִדְקֵי הַמְּעָרָה, מַטְבִּילִין בָּהֶם בְּמָה שֶׁהֵם. עוֹקֶת הַמְּעָרָה אֵין מַטְבִּילִין בָּהּ. אֲבָל אִם הָיְתָה נְקוּבָה כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתַי בִּזְמַן שֶׁהִיא מַעֲמֶדֶת עַצְמָהּ. אֲבָל אִם אֵינָהּ מַעֲמֶדֶת עַצְמָהּ מַטְבִּילִין בָּהּ כְּמָה שֶׁהִיא: ב דְּלִי שֶׁהוּא מָלֵא בֵּלִים וְהַטְבִּילָן הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרִים. וְאִם לֹא טָבַל. אֵין הַמַּיִם מְעוּרָבִין עַד שֶׁיִּהְיוּ מְעוּרָבִים כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד: ג שִׁלְשָׁה מִקְוָאוֹת בְּזֶה עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה (וּבָזֶה עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה) וּבָזֶה עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מַיִם שְׁאוּבִין. וְהַשְּׁאוּב מִן הַצַּד. וְיָרְדוּ שְׁלֹשָׁה וְטָבְלוּ בָהֶן וְנִתְעָרְבוּ הַמִּקְוָאוֹת טְהוֹרִין. וְהַטְּבוּלִין טְהוֹרִין. הָיָה הַשָּׁאוּב בָּאֶמְצַע. וְיָרְדוּ שְׁלֹשָׁה וְטָבְלוּ בָהֶם וְנִתְעָרְבוּ. הַמִּקְוָאוֹת כְּמוֹת שֶׁהָיוּ. וְהַטְּבוּלִים כְּמוֹת שֶׁהָיוּ: ד הַסְּפוּג וְהַדְּלִי שֶׁהָיוּ בָהֶן שְׁלֹשָׁה לוֹגִין מַיִם. וְנָפְלוּ לַמִּקְוֶה לֹא פְסָלוּהוּ. שֶׁלֹּא אָמְרוּ אֶלָּא

שלשה

ברטנורא

פרק ו א כל המעורב. חורי המערה. חורין שבתוך המקוה ומקום שרוב טבילות שלהן במערות. קרוי למקוה מערה: **כמה שהן.** משנ״פ שאין נקובין כשפופרת הנוד: **עוקת המערה.** גומא שבשולי המקוה אין מימיה נחשבין עם מימי המקוה שלמעלה מהן להיות כשרים לטבול בהן משנ״כ ים כיוצא כשפופרת הנוד להכרן: **א״ר יהודה אימתי.** לא כת ר׳ יהודה לתלוק אלא לפרש: **בזמן שהיא מעמד את עצמה.** כשכח לטבול בעוקה העוקה היא מעמדת את עצמה ואין הגג המפסיק ניכר וכין המערה נופל מלליו: **אבל אם אינה מעמדת את עצמה.** וכשעה שכח לטבול נופל גג העוק׳ שהיא תחתי׳ המקוה ומתערבין מימי המערה במי העוק׳: **מטבילין בה כמו שהיא.** ואפי׳ אין הנקב כשפופרת הנוד: **ב והטבילן הרי אלו טהורים.** ואפילו אין שי הדלי רחב כשפופרת הנוד וכגון שהדלי עצמו טמא ואריך טבילה למינו דסלקא ליה טבילה לדלי סלקא ליה נמי למה שבתוכו: **ואם לא טבל.** גרסינן כלומר ואם הדלי טהור ואינו מטבילו שאינו צריך טבילה: **עד שיהיו מעורבין כשפופרת הנוד.** אין הכלים שבתוכו טהורים עד שיהיה כפי הדלי כשפופרת הנוד: **ג ביה כ׳ ובזה כ׳.** מים כשרים וכשליפי כ׳ שאה מים שאובים: **ונתערבו.** ע״י טבילתן לפי המים והזיקו ונתחברו שלשתן זו בזו: **המקואות טהורים.** אפילו השאוב שהרי שני הכשרים מתערבים יחד ויש כאן שיעור מקוה מ׳ שאה מים כשרים וכשמתחבר להן השאוב שהמים נפין על גביהן מחמת העיגולים הוכשרו מיהו לעבילה: **היה השאוב באמצע.** מחמת שהשאוב מפסיק בין שני החילוקים הכשרים אין הכשרים מתערבים זה עם זה: **המקואות כמות שהיו.** שהכשרים כשרים להקוות עליהן להשלים מ׳ שאה כשרים והשאוב אין כשר להקוות עליו ומשנ״פ שמימי השאוב מתערבים עם כל אחד לא מפסלי להקוות עליהן דדרך המשכה נתערבו ולא נפלו מן הכלי לכשרים ומה שירדו ממנו לכל מ׳ נתבטל ברוב קודם שירדו למקוה: **ד שהיו בהן ג׳ לוגין מים.** כלומר והנוקים שהן מכל אין מרחין כמין

הלכך

תולדות ליום:ששי

שְׁלֹשָׁה לוֹגִין שֶׁנִּפְלוּ: ה הַשִּׁירָה וְהַתֵּיבָה שֶׁבָּם אֵין מַטְבִּילִין בָּהֶם. אֲבָל אִם הָיוּ נְקוּבִין כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בִּכְלִי גָדוֹל אַרְבָּעָה טְפָחִים. וּבְקָטָן רִבּוֹ. אִם הָיָה שַׂק אוֹ קוּפָּה. מַטְבִּילִין בָּהֶם כְּמָה שֶׁהֵם. מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם מְעוּרָבִין. הָיוּ נְתוּנִים תַּחַת הַצִּינּוֹר אֵינָן פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֶה. אֲבָל מַטְבִּילִין וּמַעֲיְרִין אוֹתָן כְּדַרְכָּן: ו גְּמָטְרָא שֶׁבַּמִּקְוֶה וְהַטְבִּיל בָּהּ אֶת הַכֵּלִים. טָהֲרוּ מִטּוּמְאָתָן. אֲבָל טְמֵאִים עַל גַּב כְּלֵי חֶרֶס. אִם הָיוּ הַמַּיִם צָפִים עַל גַּבָּיו כָּל שֶׁכֵּן טְהוֹרִין. מַעְיָן הַיּוֹצֵא מִן הַתַּנּוּר. וְיָרַד וְטָבַל בְּתוֹכוֹ הוּא טָהוֹר וְיָדָיו טְמֵאוֹת. וְאִם הָיוּ עַל גַּבָּיו רוּם יָדָיו אַף יָדָיו טְהוֹרוֹת: ז עֵרוּב מְקָוָאוֹת כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד. כְּעוֹבְיָהּ וְכַחֲלָקָהּ כְּשִׁתֵּי אֲצְבָעוֹת חוּזְרוֹת לְמִקְוָמָן. סָפֵק כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד. סָפֵק שֶׁאֵינָהּ כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד פְּסוּלָה. מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִן הַתּוֹרָה. וְכֵן כַּזַּיִת מִן הַמֵּת. וְכַזַּיִת מִן הַנְּבֵלָה. וְכַעֲדָשָׁה מִן הַשֶּׁרֶץ. כָּל שֶׁיַּעֲמוֹד כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד מְטַמֵּא. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כָּל שֶׁהוּא מִבְּרִיַּת הַמַּיִם טָהוֹר: ח מְטַהֲרִים אֶת הַמִּקְוָאוֹת הָעֶלְיוֹן מִן הַתַּחְתּוֹן. וְהָרְחוֹק מִן הַקָּרוֹב. כֵּיצַד מֵבִיא סְלוֹן שֶׁל חֶרֶס או
של

ברטנורא

הלכך לא גזרו רבנן לומן זה מקרי נפלו: ה השירה והתיב'. כלים גדולים של עץ מן ומזמיס כתיך מקוה כגר: אלא אם כן היו נקובים כשפופרת הנוד. דומיא דעוק' דלמרינן לעיל שנרוך שתהא נקובה כשפופרת הנוד: בכלי גדול. כגון כר הטעה טפחים או יותר דמשוט הוי ל"ט שני בנקיבת ד"ט ומן הלכה כרבי יהודה: שק או קיפה. של עזויה מנגריס של ערבה קלופין: משבילין בהן כמות שהן. אם כן כמיס ולא כשי נקובה כשפופרת הנוד שכולם מלמין נקביס וכסלן מיס שכתוכן לגבי מי מקוה: אינן פוסלין את המקוה. מפני מיס שתוכין: ומעלין אותן כדרכן. כגון במקוה שיש בו מ' סאה מצומצמות דלמרינן לקמן דכר וכסת של עור כיון שהגביה שפתותיהן מן המיס המיס שבתוכן שתוכין כיצד יעשה מטבילן ומעל' אותן דרך שוליהן וכשך וקופה לא חיישינן דלא חשיבי מיס שבתוכן שתוכין לפסול את המקוה: ז עירוב מקואות. מקוה הסר שבלא מקוה שלם ג"כ כזה כ' סאה וכזה כ' סאה ומחוברים המיס דרך חרין או נקב שיעורו לערפן ולהכשירן כאלו יש בכל א' מרכעים סאה: כשפופרת הנוד בעוביה וכחללה. של קנה שנותנים בפי הנוד והיינו: כב' אצבעות חוזרות למקומן. מתהפכת ברוחב נחלל הנקב וכ' אצבעות שאמרו הם כ' אצבעות הסמוכות לגודל הרחבתם בכפם היל דהיינו אצבע ואמה: מפני שהיא מן התורה. חיוב הטבילו במקוה מיס הוי מן התורה: וכן כזית מן המת. ספק יש בהם כשיעור ספק אין בהם כשיעור ספיקן טמא ודוקא בריה"י אבל בריה"ר ספקן טהור ואע"ג דלפי' בדרבנן ספק טומאה בריה"י ספיקו טמא מ"מ הכא אלו הוי שיעורי דרבנן היינו מטהרין אותו: כל שיעמוד. כיון שפר בין צרורות כין יבחושים אדומים הגדלים במיס אם עומדים ע"פ הנקב ממעטין כשפופרת הנוד ואין המקואות מתערבין: כל שהוא מבריית המים. כגון יבחושים אדומים ואין הלכה כרשב"ג: ח העליון מן התחתון. כגון שהיה העליון מיס שתוכין והתחתון מיס כשרים: והרחוק מן הקרוב. ולא חיישי' שמא כח אדם והפסק השקתו ולא עלתה לו טבילה: מביא סלון של חרס או
של

שֶׁאָבַר וּמַנִּיחַ יָדוֹ תַּחְתָּיו. עַד שֶׁהוּא מִתְמַלֵּא מַיִם, וּמִשְׁכּוֹ וּמַשִּׁיקוֹ. אֲפִילוּ כְּשַׁעֲרָה דַּיּוֹ. הָיָה בָּעֲיָיוֹן אַרְבָּעִים סְאָה. וּבַתַּחְתּוֹן אֵין כְּלוּם. מְמַלֵּא בְּכָתֵף וְנוֹתֵן לָעֶלְיוֹן עַד שֶׁיֵּרְדוּ לַתַּחְתּוֹן אַרְבָּעִים סְאָה: ט כּוֹתֵל שֶׁבֵּין שְׁנֵי מְקוָאוֹת. שֶׁנִּסְדַּק לַשְּׁתֵּי מִצְטָרֵף. וְלָעֶרֶב אֵין מִצְטָרֵף. עַד שֶׁיְּהֵא בְּמָקוֹם אֶחָד כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר חֹדֶשׁ הַדְּבָרִים. נִפְרְצוּ זֶה בְּתוֹךְ זֶה עַל רוֹם בְּקִלִּיפַת הַשּׁוּם וְעַל רוֹחַב כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד: י הָאֲבִיק שֶׁבְּמֶרְחָץ בִּזְמַן שֶׁהוּא בְּאֶמְצַע פּוֹסֵל. מִן הַצַּד אֵינוֹ פּוֹסֵל מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמָקוֹם סָמוּךְ לְמָקוֹ. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אִם מַקְבֶּלֶת הָאַמְבָּטִי רְבִיעִית עַד שֶׁלֹּא יַגִּיעַ לָאֲבִיק כָּשֵׁר. וְאִם לָאו פָּסוּל. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר אִם מַקְבֵּל הָאֲבִיק כָּל שֶׁהוּא פָּסוּל: יא רַמְטַהֲרֶת שֶׁבְּמֶרְחָץ. הַתַּחְתּוֹנָה מְלֵאָה שְׁאוּבִין. וְהָעֶלְיוֹנָה מְלֵאָה כְּשֵׁרִים. אִם יֵשׁ כְּנֶגֶד הַנֶּקֶב שְׁלֹשָׁה לוּגִין פָּסוּל. כַּמָּה יְהֵא בַּנֶּקֶב וְיִהְיֶה בּוֹ שְׁלֹשָׁה לוּגִין.

אחר

ברטנורא

של אבר. והוא הדין של עץ או של עפר או של זכוכית: אבר. שופרת: ומניח ידיו תחתיו. של הפלין כדי שלא יפלו מים לתוך כשהוא מתמלא עד שעה שיקיו ויתחברו עם המקוה התחתית: אפילו כשערה. דהקילו כשיעור שהיה דרכן תכל שם היה העליון חבר מכשיעור וכן להכשירו ע"י השקה להשלימו לכשיעור אין די בהשקה כשערה דאפילו רבי יהודה דמיקל שפי נפרק ג' דניטין בעי טופח על מנת להטפיח: ממלא בכתף. דמחבר שיש במקוה לרבעים סאה מים כשרים אפי' כל מים שאובין שבעולם אין פוסלין אותו: עד לשתי. מלמעלה למטה: לערב. מימין לשמאל: חלוף הדברים. מלמעלה למטה אין מצטרף מימין לשמאל מצטרף ואין הלכה כרבי יהודה: נפרצו זה בתוך זה. היינו מלמעלה ברוחב הכותל דהיק כשנסדק הכותל או נקב ולמעלה ברוחבו שלש הוא דבעינן כשפופרת הנוד אבל בכל כשפופרת הכותל ברוחבו והמים מתחברין שם שני ברוחב כקליפת השום וברוחב כשפופרת הנוד: י האביק שבמרחץ. כלי של מתכת משוקע בהמבטי ויש בו נקב דכשנמלאין מי המבטי מתחת השבילות פותחים הנקב שבתוכו ויוצאים המים שבהמבטי וממשיכין לו מים אחרים נקיים וסותמים הנקב שלא יצאו המים והמים הנמשכים לתמבטי הן כשרים לטבילה לאחר שרחצו בחמין שבמרתף נכנס לתמבטי וטובלים שם: בזמן שהוא באמצע פוסל. לפי שכל המים נרוצים על נכיו ומים הנרוצים ע"ג כלים פרי הלו פסולים: מן הצד לא פוסל. דאין המים נרוצים על נכיו ואין כאן שלוב שלא מה שבתוכו ושאר המים הוו להו מקוה כשר סמוך לשאוב' ומים שאובין שנגד מים כשרים לא פסלי ואע"פ שנוגעים זה בזה: אם מקבלת האמבטי רביעית. מים כשרים קודם שינוש לאביק כאלו מקבלת מ' סאה דמי משום דרביעית שיעור מקוה היא מדאורייתא להטביל בה מחטים ועזורות: אם מקבל האביק. כלו' כיון דאביק הוא השפוי לקבלה כל שהוא: פסול. כל המנין שיהיה בין כאמבטי מן הצד כיוצא בלא האמבטי רביעית קודם שבא לאביק בין הוא מקבלת: יא המטהרת שבמרחץ. שקולות המים השפוין במרחץ שנמשכים להם מים נוספים להשלים כאן כד לשאר עניין לאחר שרחצו בחמין ופשמים שהן שתי שקולות זו כנגד זו אלא שהאחת עליונה מחברתם ויש נקב בכותל שבין שתיהן שהמים יוצאים מזו לזו: אם יש כנגד הנקב ג' לוגין. שהנקב

תולדות ליום ששי

אֶחָד מִשִּׁשִּׁים מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים בַּבְּרֵיכָה: דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי. וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר אֲפִילּוּ הַתַּחְתּוֹנָה מְלֵאָה כְּשָׂרִים וְהָעֶלְיוֹנָה מְלֵאָה שְׁאוּבִין אִם יֵשׁ בְּצַד הַנֶּקֶב שְׁלִשָּׁה לוֹגִין בָּשֵׁר. שֶׁלֹּא אָמְרוּ אֶלָּא שְׁלִשָּׁה לוֹגִין שֶׁנָּפְלוּ:

ברטנורא

רחב ומרוך כשיעור שיכנסו בו שלשה לוגין שפלגה העליונה מחמת המים התחתונה שבתחתונה דחשיב כאלו המים שבנגד חלל הנקב שבאמצע הן באמצע העליונה לא מן הצד וג' לוגים מים שבאמצע פוסלים כשהן באמצע אע"פ שאין פוסלין מן הצד ורבותא נקט שבתחתונה מים שאובין והעליונה מים כשרים שדרך המים לרדת ואין דרכן לעלות ואעפ"כ נפסל העליון וכ"ש שיפסל כשיהו' הכשר לצד תחתון: כמה יהא בנקב. השתא אתא לאשמועינן כמה שיעורו של נקב שיפלו ממנו ג' לוגין בכח אחת: אחר מג' מאות ועשרים בבריכה. דשלשה לוגין אחד משלשה מאות וכ' משלשה (ל"ל מ' משלשה) כיצד השלשה שבה קבין ונקב ד' לוגין נמצאו מרובעים שלה הן תשעה מאות ושבעים לוג הרי שלשה לוגין חלק אחד משלשה מאות ועשרים בבריכה כלו' כמקוה כשר של מ' סאה ושיערו חכמים שיעור מקוה שהמחזיק מ' סאה אמה על אמה כרוס ג' אמות הרי שיעור הנקב המחזיק ג' לוגין הוא אחד מש"ך אמה על אמה כרוס ג' אמות המחזיק מ' סאה ורמב"ם כתב שאם היתה הבריכה פחות מו יותר אמ' שלה מחזקין הנקב בפחות וביתר לפי חשבון זה כעין אם היה בבריכה עשרים סאה ניחך להיות הנקב אחד ממאה ושמים: אפי' התחתונה מלאה כשרים והעליונה מלאה שאובין. שדרך מים לירד אפי"ה אין שלשה לוגין שאובין שבנקב פוסלין את התחתונה: שלא אמרו אלא ג' לוגין שנפלו. ואין השליכין פוסלין את המקוה עד שיפלו לתוכו והלכה כרבי יוסי:

גמרא נדה דף י"ג ע"ב

בָּאֲנָשִׁים תְּקָנִין אִיבָּעְיָא לְהוּ דִּינָא תַּנָּן אוֹ לְטוּתָא תַּנָּן דִּינָא תַּנָּן כִּי הָא דְּרַב הוּנָא קָרֵין יָדָא אוֹ לְטוּתָא תַּנָּן. תָּא שְׁמַע דְּתַנְיָא רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר יָד לְאַמָּה תְּקָנִין יָדוֹ עַל מַטְבּוֹרוֹ אָמְרוּ לוֹ (יָשַׁב לוֹ קוֹץ בְּכַרְיָסוֹ לֹא יִטְלֶנּוּ אָמַר לָהֶם לֹא) וְהָלֹא כַּרְיָסוֹ נִבְקַעַת אָמַר לָהֶם מִיָּשָׁב תִּבָּקַע כַּרְיָסוֹ וְאַל יֵרֵד לְבֵאר שַׁחַת אִי אָמְרַתְּ בְּשִׁלְמָא דִּינָא תַּנָּן הַיְינוּ דְּאָמַר יהלא

רש"י

קן ידא. דאמרינן בסנהדרין כל המרים ידו על חבירו תקלן דכתיב וכרוע רמס תסגר: רב הונא קן ידא. תלמ' תקלן דינא הוא: תקצין ידו על מבורו. קל שנקל דעתיה עבורו ממם והייט דאמרי לי' והלא כריסו נבקע'

וְהָלְא כְּרֵיסוֹ נִבְקַעַת אֶלָּא אִי אֲמַרְתְּ לְמִטְּתָא תָּנַן מַאי כְּרֵיסוֹ נִבְקַעַת אֶלָּא מַאי דִּינָא תָּנַן לֹא סַגִּי דְּלָאו עַל מַבּוּרוֹ אֶלָּא הָכִי קָאָמַר רִבִּי טַרְפוֹן כָּל הַמַּכְנִים יָדוֹ לְמַטָּה מִמַּבּוּרוֹ תִּקָּצֵץ אָמְרוּ לוֹ לְרִבִּי טַרְפוֹן יָשַׁב לוֹ קוֹץ בְּכְרֵיסוֹ לֹא יִטְּלֶנּוּ אָמַר לָהֶם לֹא וְהָלְא כְּרֵיסוֹ נִבְקַעַת אָמַר לָהֶם מוּטָב תִּבָּקַע כְּרֵיסוֹ וְאַל יֵרֵד לִבְאֵר שַׁחַת:

רש"י

נבקע' כשקוללין בס חת ידו: למטה ממבורו. והכי קאמר תקנן על סהכניס' למטה ממבורו: והלא כריסו נבקע'. מפני הקוף:

זוהר דף ס"ח ע"ב

נֵר שֶׁל שַׁבָּת לָמָּה עָמָא קַדִּישָׁא אִתְיְהִיבַת לְאִדְלָקָא וְחַבְרַיָּיא הָא אֲמְרוּ דְּאִיהִי כְּבָתָה בּוּצִינָא דְּעִלָּמָא וְאִתְחָשְׁכַת לֵיהּ וְכוּלִי וְשַׁפִּיר. אֲבָל רָזָא דְּמִלָּה הָאי סִפְּת שָׁלוֹם מַטְרוֹנִיתָא דְּעִלָּמָא הִיא וְנִשְׁמָתִין דְּאִינּוּן בּוּצִינָא עִלָּאָה בָּהּ שַׁרְיָין. וְעַל דָּא מַטְרוֹנִיתָא בָּעְיָא לְאִדְלָקָא דְּהָא בְּדוּכְתָּהָא אִתְאַחֲדַת וְעִבְדָּת עוֹבָדָהָא. וְאִתְּתָא בָּעְיָא בְּחֶדְוָה דְּלָבָּא וּרְעוּתָא לְאִדְלָקָא בּוּצִינָא דְּשַׁבָּת דְּהָא יָקְרָא עִלָּאָה הוּא לָהּ וְזָכוּ רַב לְגַרְמָהּ לְמִזְמֵי לִבְנִין קַדִּישִׁין דְּיִהוֹן בּוּצִינָא דְּעִלְּמָא בְּאוֹרַיְיתָא וּבְדַחְלְתָּא וְיִסְגּוֹן שְׁלָמָא בְּאַרְעָא וְיָהִיבַת לְבַעְלָהּ אוֹרְכָא דְּחַיִּין בְּגִין כַּךְ בָּעְיָא לְאִזְדַּהֲרָא בָּהּ. תָּא חֲזֵי שַׁבָּת לֵילְיָא וְיוֹמָא זָכוֹר וְשָׁמוֹר אִיהוּ כַּחֲדָא וְעַל דָּא כְּתִיב זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ וּכְתִיב שָׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת זָכוֹר דְּכוּרָא שָׁמוֹר לִנְוּקְבָא וְכֻלָּא חַד זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל חוֹבְקִיהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַדְבֵיהּ וְאִתְּמַנְּתִיהּ עֲלַיְיהוּ כְּתִיב (תהלים קמ"ד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְיָ אֱלֹהָיו:

הלכה פסוקה — יובל לחק — כוסר

חר"ם ה' שבת פ"ב — מספר תפארת דקידש דף פ' ע"ב

* מוּתָר לְהַתְחִיל בְּמְלָאכָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת אַף עַל פִּי שֶׁהִיא גְּמָרַת מְלָאכָה — הַמְּתֻקָּדָשׁ עַצְמוֹ בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחוֹל יוּכַל בְּנָקֵל לְקַבֵּל אוֹר קְדוּשַׁת עֶרֶב קְדוּשַׁת

בשבת

תולדות ליום ששי

כִּי שִׁבְתָּה שֶׁלֹּא וְאֶתֵּר עֲלֵינוּ רַעֲשׂוֹת מְלָאכָה אֶלָּא בְּעַצְמוֹ שֶׁל יוֹם אֲבָל בְּשִׁתַּעֲשֶׂה הַמְּלָאכָה מַעֲצָמָהּ בְּשַׁבָּת מוּתָּר לָנוּ לֵיהָנוֹת בָּהּ שֶׁנַּעֲשָׂה בְּשַׁבָּת מֵאֵלָיו: ג כֵּיצַד פּוֹתְחִין מַיִם לַגִּינָה עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁיכָה וְהִיא מְחֻמֶּלֶת וְהוֹלָכָת כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ. וּמַעֲיְינִין מוּתָּר תֹּאת הַכֵּלִים וְרֶן מְתֻגְמָרִין וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כּוּלָּהּ. וּמַנִּיחִין קִילּוֹר עַל גַּב הָעֵינוֹאִם לְפָנִית עַל גַּבֵּי הַמַּבָּה וּמְתֻקָּפָאִין וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כּוּלָּהּ. וְשׁוֹרִין דְּיוֹ וְסַמָּנִין עִם חֲשֵׁיכָה וְהֵן שׁוֹרִין וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כּוּלָּהּ וְנוֹתְנִין צֶמֶר לְיוֹרָה וְאוֹנִין שֶׁל פִּשְׁתָּן לְתִנּוֹר וְהֵם מְיֻהָּנִין וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כּוּלָּהּ וְצוֹרְכִים מְצוּדוֹת לְהֵיוֹת וְלִעוֹפוֹת וְלַדָּגִים עִם חֲשֵׁיכָה יֵהָן נְצוּדִין וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כּוּלָּהּ. וְטוֹעֲנִין בְּקוֹרוֹת בַּיִת הַכֹּר וּבְעֲגוֹלֵי הַגַּת עִם חֲשֵׁיכָה וְהַמַּשְׁקִין עֲדַיִן וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כּוּלָּהּ. וּמַדְלִיק אֶת הַנֵּר אוֹ אֶת הַמְּדוֹרָה מִבְּעֹד רֹב וְהִיא דוֹלֶקֶת וְהוֹלֶכֶת כָּל הַשַּׁבָּת כּוּלָּהּ: ג מַדְלִין קְדֵירָה עַל גַּבֵּי הָאֵשׁ אוֹ בְּשֶׁעַר בְּתַנּוּר אוֹ עַל גַּבֵּי גֶּחָלִים וְהֵן מִתְבַּשְׁלִין וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת וְאוֹכְלִין אוֹתָהּ בְּשַׁבָּת. וְיֵשׁ בְּדָבָר זֶה דְּבָרִים שֶׁהֵן אֲסוּרִים גְּזֵרָה שְׁמָא יְחַתֶּה בְּגֶחָלִים בְּשַׁבָּת:

קְדוּשַׁת שַׁבָּת הִיא קְדוּשָׁה עֶלְיוֹנָה מֵאִיר אוֹר הָאֲצִילוּת וְאִי אֶפְשָׁר לְאָדָם לְהַשִּׂיגָהּ כִּפְנֵי שֶׁהוּא מְלוּבָשׁ בְּשִׁשָּׁה יְמֵי הַחֹל שֶׁשִּׁלְטִים בּוֹ ל״ט מְלָאכוֹת וְחוּא מְשֻׁל לְאָדָם שֶׁנִּכְנַס בּוֹ בְּתֹמֶס מְשֻׁכָּן וְכֵיוָצֵא שֶׁאִם לֹא יוֹרֵחַ וְיִלּוֹכֵן בְּרֹאשׁוֹ לֹא יוּכַל לִקְבֹּל שׁוּם צֶבַע וְגַם בֵּן מָשָׁל לְאָדָם שֶׁהוּא בְּחֹשֶׁךְ שֶׁאִם יֵצֵא לְאוֹר וְיִקְבֹּל אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ בְּתוֹקֶף יַחְשִׁיךְ עֵינָיו וְלֹא יָהֳנֶה מִמְּתוּקוּת הָאוֹר כֵּן הָבָא לְקַבֵּל אוֹר שַׁבָּת וְנַפְשׁוֹ מְלוּכְלֶכֶת מְזוּהֶמֶת בְּתַאֲוֹת עֲוֹנוֹתֶיהָ אֵין אוֹ הַנְּשָׁמָה שׁוֹלֶטֶת בּוֹ כִּי אֵין לָהּ מָקוֹם לָבֹא כְּמוֹ שֶׁכְּתִיב בְּתַקָּנִים לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדוֹרוֹתָם וְנָאֶה אֵיהוּ מָאן דְּמִתְקַן לָהּ דִּירָה נָאֶה בְּלִבְיָה וְכֵלִים נָאִים בְּאַבְרִין דִּילֵיהּ וְאִשָּׁה נָאָה בְּנִשְׁמָתֵיהּ דְּבֵינָה שְׁרֵיָא שְׁכִינְתָּא עִלָּאָה דְּאִיהִי נִשְׁמַת כָּל חַי עַד כְּאן לְשׁוֹנוֹ וּפֵירוּשׁ דִּירָה נָאָה בְּלִבָּהּ הוּא מַחֲשָׁבוֹת כָּל יְמֵי הַחֹל וְאִשָּׁה נָאָה בְּנִשְׁמָתֵיהּ הַיְנוּ הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא נִשְׁמַת יְמֵי הַחֹל שֶׁלֹּא תִּהְיֶה פְּגוּמָה וְעַל יְדֵי זֶה זוֹכֶה שֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו נִשְׁמָה יְתֵרָה בְּשַׁבָּת הַבָּאָה מַהַשְׁבָּיָה וְתִיקּוּן הַמַּחֲשָׁבוֹת הוּא עַל יְדֵי הַתּוֹרָה וְכַוָּנַת הַתְּפִלָּה כִּי הַנְּשָׁמָה הִיא בַּעַל הַמַּחֲשָׁבָה וְתִקּוּנָהּ וְקִישׁוּטָהּ וְיָפְיָהּ הוּא מַה שֶּׁהָאָדָם עוֹשֶׂה עַל יְדֵי מַחֲשַׁבְתּוֹ וְזֶה שֶׁכָּתוּב רְצוֹנִי לוֹמַר שֶׁהִיא מְכֻוֶּנֶת עִכְּרָ לַעֲבוֹד לְרַבּוֹ בְּתְפִלָּה הַנִּקְרֵאת עֲבוֹדָה וּבְכָךְ מֵינִי עֲבוֹדָה שֶׁהֵם הַמִּצְוֹת וְאָז בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה׳ אֱלֹהֶיךָ וְנִרְוִיחַ בָּזֶה עֹפֶשֶׁר יָבֹא יוֹם הַשַּׁבָּת יִהְיֶה לוֹ לָגֶל בְּרֶרֶת הַמַּחֲשָׁבָה וְכָל הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁיְּנַהֵג הָאָדָם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יִהְיוּ נִקְלִים לוֹ לַעֲשׂוֹתָם גַּם אַחַר כַּךְ בְּיְמֵי הַחֹל:

יבוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דסילוי יוד דשם כ"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה פל"י שבת שעברה:

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה: וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי־
בָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו
וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא: וַעֲרַ בְּאַתְרָא וּבָת תַּמָּן אֲרֵי עַל שְׁמְשָׁא
וּנְסִיב מַאבְנֵי אַתְרָא וְשַׁוִּי אְפַרוֹהִי וּשְׁכִיב בְּאַתְרָא הַהוּא: יב וַיַּחֲלֹם
וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה וְהִנֵּה
מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ: וַחֲלַם וְהָא סֻלָּמָא נָעִיץ
בְּאַרְעָא וְרֵישֵׁהּ מָטֵי עַד צִית שְׁמַיָּא וְהָא מַלְאֲכַיָּא דֵיְיָ סַלְּקִין וְנָחֲתִין בֵּהּ:
יג וְהִנֵּה יְהוָה נִצָּב עָלָיו וַיֹּאמַר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי
אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב

עליה
רש"י

(י) ויצא יעקב. על ידי שבשביל פרטות בנות כנען בעיני יצחק אביו הלך עשו
אל ישמעאל הפסיק הענין בפרשתו של יעקב וכתיב וירא עשו כי ברך
וגו' ומשגמל חזר לענין הראשון: ויצא. לא היה לריך לכתוב אלא וילך יעקב
חרנה ולמה הזכיר יליחתו אלא מגיד שיליחת לדיק מן המקום עושה רושם שבזמן
שהלדיק בעיר הוא הודם הוא זיוה הוא הדרה יולא ממנה פנה הודם פנה זיוה
פנה הדרה. וכן (רות ג') ותלא מן המקום האמור בנעמי ורות: וילדי חרנה.
יולא ללכת לחרן: (יא) ויפגע במקום. לא הזכיר הכתוב בחיוה מקום אלא
במקום הנזכר במקום אחר הוא סר המוריה שנאמר בו וירא את המקום מרחוק:
ויפגע. (כמו יהושע ט"ז) ופגע ביריחו ופגע בדבשת. (ברכות כז) ורבותינו פירשו
לשון תפלה (ירמיה ז') ואל תפגע בו ולמדנו שתקן תפלת ערבית ושנה הכתוב
אלא כתב ויתפלל ללמדך שקפלה לו להרן כמו שמפורש בפרק גיד הנשה (חולין
ל"ח): כי בא השמש. היה לו לכתוב ויבא השמש ולמה אם כי בא השמש משמע
שנקטה לו חמה פתאום אלא בשעתה כדי שילין עם: וישם מראשותיו. עשאן
כמין מרזב סביב לראשו שירא מפני חיות רעות התחילו מריבות זו עם זו זאת
אומרת עלי יניח לדיק את ראשו וזאת אומרת עלי יניח מיד עשאן הקדוש ברוך
הוא אבן אחת וזהו שנאמר ויקח את האבן אשר שם מראשותיו: וישכב במקום
ההוא. לשון מיטות בתורה: סלם. אבל י"ד שנים שנתם בבית עבר לא שכב
בלילה שהיה עוסק בתורה: עולים ויורדים. עולים תחלה ואחר כך יורדים.
מלאכים שליוהו בארץ הין יולאים חוצה לארץ ועלו לרקיע וירדו מלאכי חוצה לארץ
ללוותו: (יג) נצב עליו. לשמרו: ואלהי יצחק. לא על פי שלא מליאו במקרא

ויצא ליום ראשון

עָלֶיהָ לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֶךָ: וְהָא יְקָרָא דְיָ מְעַתֵּד עִלָּוֹתִי וַאֲמַר
אֲנָא יְהוָה אֱלָהֵהּ דְּאַבְרָהָם אָבוּךְ וֵאלָהֵהּ דְּיִצְחָק אַרְעָא דִּי אַת שָׁרֵי עֲלַהּ
לָךְ אֶתְּנִנָּהּ וּלְבָנָךְ: יד וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ וּפָרַצְתָּ
יָמָּה וָקֵדְמָה וְצָפֹנָה וָנֶגְבָּה וְנִבָּרְכוּ בְךָ כָּל־מִשְׁפְּחֹת
הָאֲדָמָה וּבְזַרְעֶךָ: וְיהוֹן בְּנִיךְ סַגִּיאִין כְּעַפְרָא דְאַרְעָא וְתִתְקַף
לְמַעְרְבָא וּלְמַדִּינְחָא וּלְצָפוּנָא וּלְדָרוֹמָא וְיִתְבָּרְכוּן בְּדִילָךְ כָּל זַרְעַת אַרְעָא
וּבְדִיל בְּנָיךְ: טו וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר־
תֵּלֵךְ וַהֲשִׁבֹתִיךָ אֶל־הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֶזָבְךָ
עַד אֲשֶׁר אִם־עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי לָךְ:
וַהָא מֵימְרִי בְּסַעֲדָךְ וְאֶטְרָנָךְ בְּכָל אֲתַר דִּי תְהָךְ וַאֲתֵיבְנָךְ לְאַרְעָא הָדָא
אֲרֵי לָא אֶשְׁבְּקִנָּךְ עַד דְּיֶעֱבֵיד יַת דְּמַלֵּילִית לָךְ:

רש"י

שיחד הקב"ה שמו על הצדיקים בחייהם לכתוב אלהי פלוני מצוה שנאמר (תיוב ש"ו) הן בקדושיו לא יאמין כאן ייחד שמו על יעקב לפי שהיו עיניו וכלות בבית זקני הוא כמת ויצא הרבה פסק ממנו. (תנחומא): שוכב עליה. (חולין נה) קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו רמז לו שתהא נוחה ליכבש לבניו (כד' תמות שם מקומו של חדם): (יד) ופרצת. וחזקת כמו וכן יפרוץ: (טו) אנכי עמך. לפי שהיה ירא מעשו ומלבן: עד אשר אם עשיתי. לא משמש בל' כי (ניטין ג'): דברתי לך. לזרעך ועליך מה שהבטחתי לאברהם על זרעו לך הבטחתי ולא לעשו שלא אמרתי לו כי יעקב יקרא לך זרע אלא כי ביעקב ולא כל יעקב כל לי ולך ולו ולהם הסמוכים אצל דיבור משמשים לשון על וזה יוכיח שהרי גם יעקב לא דיבר קודש לכן:

נביאים הושע סימן י"א י"ב

א וַעֲמֵי תִלּוּאִים לְמִשְׁוָבָתִי וְאֶל־עַל יִקְרָאֻהוּ יַחַד לֹא יְרוֹמֵם:
וְעַמִּי פָּלִיגִין לְמִיתַב לְאוֹרַיְתִי וּבְמַרוֹעָא קַשְׁיָא יִתְעָרְעוּן כַּחֲדָא
לָא יַהֲבוּן בְּקוֹמָא זְקוּפָה: ב אֵיךְ אֶתֶּנְךָ אֶפְרַיִם אֲמַגֶּנְךָ יִשְׂרָאֵל
אֵיךְ אֶתֶּנְךָ כְּאַדְמָה אֲשִׂימְךָ כִּצְבָאִים נֶהְפַּךְ עָלַי לִבִּי יַחַד

רש"י

נכמרו

(א) ועמי תלואים למשובתי. כשהגביהם מלמדים תועה לשוב אלי תלואים ומסופקים אם לשוב אם לא: ואל. הדבר אשר עליו יקראהו הגביהם יחד לא ירוממוהו עמי: (ב) אמגנך. לשון מסרך ביד חבירך: נכמרו. נתחממו:

נְכִמְרוּ נִחוּמָי׃ אֵיכְדִין אֲמְסְרִנָּךְ אֶפְרַיִם אֲשִׁיצִנָּךְ יִשְׂרָאֵל אֵיכְדִין
אֲבַרְרִנָּךְ כְּאַדְמָה אֲשַׂוִּנָּךְ כִּצְבוֹיִם מְתָעֲרַע מֵימַר קְיָמִי לְקִבְלִי כַּחֲדָא
אִתְגּוֹלָלוּ רַחֲמַי׃ ג לָא אֶעֱשֶׂה חֲרוֹן אַפִּי לָא אָשׁוּב לְשַׁחֵת אֶפְרַיִם
כִּי אֵל אָנֹכִי וְלֹא־אִישׁ בְּקִרְבְּךָ קָדוֹשׁ וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר׃
לָא אַעְבֵּד תְּקוֹף רוּגְזִי וְלָא יְתוּב מֵימְרִי לְחַבָּלָא בֵּית יִשְׂרָאֵל אֲרֵי אֱלָהָא
אֲנָא מֵימְרִי לְעַלְמָא קַיָּם וְלֵית עוֹבָדֵי כְּעוֹבָדֵי בִשְׂרָא דְּדַיְרִין עַל אַרְעָא
בֵּן גְּזֵרִית בְּמֵימְרִי דְּבִנְיכוֹן שְׁכִינְתִי קַדִּישָׁא וְלָא אֶחֱלֹף בְּקִרְוָא אוֹחֳרִי
עוֹד יְרוּשָׁלֵם׃ ד אַחֲרֵי יְהוָה יֵלֵכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג כִּי־הוּא יִשְׁאַג
וְיֶחֶרְדוּ בָנִים מִיָּם׃ בָּתַר פּוּלְחָנָא דֵּיי יְהָכוֹן מֵימְרֵיהּ כְּאַרְיָא דְּמַכְלֵי
אֲרֵי הוּא יַכְלֵי וְיַהְכַּנְשׁוּן גָּלָוָתָא מִמַּעַרְבָא׃ ה יֶחֶרְדוּ כְצִפּוֹר מִמִּצְרַיִם
וּכְיוֹנָה מֵאֶרֶץ אַשּׁוּר וְהוֹשַׁבְתִּים עַל־בָּתֵּיהֶם נְאֻם־יְהוָה׃
כְּעוֹפָא דְּאָתֵי בְּגַלָּאֵי כֵּן יֵיתוֹן דָּגְלוֹ לְאַרְעָא דְּמִצְרַיִם וּכְיוֹנָה דְּיַתְבָא לְגוֹ
שׁוּבָבָא כֵּן יְתוּבוּן דְּאִטַּלְטְלוּ לְאַרְעָא דְּאָתוּר וַאֲתֵיבִינוּן בְּשָׁלֵם לְכָתֵיהוֹן
וּמֵימְרִי יְהֵי בְסַעֲדֵהוֹן אָמַר יְיָ׃ ו סְבָבֻנִי בְכַחַשׁ אֶפְרַיִם וּבְמִרְמָה
בֵּית יִשְׂרָאֵל וְיהוּדָה עֹד רָד עִם־אֵל וְעִם־קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן׃
אַסְגִּיאוּ קָדָמַי כַּדְבִין דְּבֵית אֶפְרַיִם וּבְנֵיכְלֵהוֹן דְּבֵית יִשְׂרָאֵל וּדְבֵית יְהוּדָה
הָווֹ מַתְקְפִין בְּפוּלְחָנָא עַד דִּגְלָא עַמָּא דְּאֱלָהָא מְאַרְעֵהוֹן וְאִינוּן דַּהֲווֹ
פַּלְחִין קֳדָמַי בְּבֵית מַקְדְּשָׁא מִיתְקְרֵן עַמָּא קַדִּישָׁא בְּבֵן הָווֹ קַיָּמִין׃

רש"י

(ג) לא אשוב. מדברי הטוב לשחתם: ולא אבוא בעיר. לחרוב
(ד) כארי׳ ישאג. סילוק מן הגלות: ויחרדו. ויאספו: מים. ממערב: (ו) סבבוני.
כגר בכחש לפריס ובית ישראל מלכי עשרת השבטים · אבל יהודה עוד
רד עם אל. מושל בירושלים: ועם. הקדוש ברוך הוא הנקרא לעיתים קדושים
הוא נאמן:

כתובים משלי סימן ו׳

א עֵינַיִם רָמוֹת לְשׁוֹן שֶׁקֶר וְיָדַיִם שֹׁפְכוֹת דָּם־נָקִי׃ עַיְנִי רָמָתָא
וְלִישָׁנָא דְשִׁיקְרָא וִידֵי דְשׁוֹפְכָן דְּמָא זַכָּאי׃ ב לֵב חֹרֵשׁ
מַחְשְׁבוֹת אָוֶן רַגְלַיִם מְמַהֲרוֹת לָרוּץ לָרָעָה׃ לִבָּא דְחָשִׁישׁ מַחְשָׁבָתָא

ויצא ליום ראשון

דָּעָתָא וְרַגְלֵי דְּמִסְתַּרְהָבָן לְמִרְהַט לְבִישְׁתָּא: ג יָפִיחַ בְּזָבִים עַד שָׁכַר
וּמְשַׁלַּח מְרָנִים בֵּין אַחִים: סַהֲדָא דְשִׁקְרָא דְּמַלֵּיל כְּדָבוּתָא וּמַן דְּרָמֵי
תִּינְרֵי בֵּין אַחֵי: ד נְצֹר בְּנִי מִצְוֹת אָבִיךָ וְאַל־תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ:
מוֹר בְּרִי פּוּקְדָנָא דְאַבּוּךְ וְלָא תִטְעֵי מִנִּימוֹסָא דְאִמָּךְ: ה קָשְׁרֵם עַל־
לִבְּךָ תָּמִיד עָנְדֵם עַל־גַּרְגְּרֹתֶיךָ: קְטוֹרִינוּן בְּלִבָּךְ תְּדִירָא וּכְרוֹךְ
אִינוּן בְּצִוָּרָךְ: ו בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ
וְהָקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ: בְּמִזְלֵךְ תִּתְדַּבַּר עִמָּךְ בְּמַדְמָכָךְ תִּתְנַטַּר
עֲלָךְ וְתִתְעִיר הִיא תֶּהֱוֵי רַעְיָתָךְ:

רש"י

(ג) יפיח. ידבר: (ה) ענדם. קשרם: (ו) בהתהלכך. בחייך: תנחה אותך. תנהיגך: בשכבך. בקבר: והקיצות. לתחיית המתים ולעמוד בדין: היא תשיחך. תמלין בעדך:

משנה ברכות פרק ז׳

שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאֶחָד חַיָּבִין לְזַמֵּן. אָכַל דְּמַאי וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁנִּטְּלָה תְרוּמָתוֹ
וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁנִּפְדּוּ וְהַשַּׁמָּשׁ שֶׁאָכַל בַּזִּית וְהִפְּיתִי מְזֻמָּנִין

ברטנורא עליהם

פרק ז א שלשה שאכלו כו' לזמן. להזדמן יחד לברך כל' רבים נברך שאכלנו מעלו.
דמאי. פירות עמי הארץ קרויים דמאי כלומר דמי מעשרין הן או לא לפי
שהן חשודים על המעשרות ואסרו חכמים לאכול מפירותיהן עד שיעשר ואם אכל ולא עשר מכרך
עליו ולא היו מלוה הכאה בעבירה דרוב עמי הארץ מעשרים הם: שנטלה תרומתו. ותע"פ
שלא נטלה ממנו תרומה גדולה כגון בן לוי שהקדיש את הכהן ולקח המעשר בשכלים קודם
שנטל הכהן תרומה גדולה והכהן היה לו ליטול תרומה גדולה תחלה אחד מחמשים דרחמנא קריה
רחמית נתלת הרומה גדולה של כהן בתוך המעשר הזה אחד מחמשים שבו לבד מתרומת המעשר
שעל הלוי להפריש תרומה ממעשרו ואחמשין מתני' דהכא דפטור הלוי מלהפריש ממנו תרומה
גדולה דכתיב (במדבר י"ח) והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר. מעשר מן המעשר תמרתי
לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר: ומעשר שני והקדש שנפדו. כגון שנתן את הקרן ולא
נתן את החומש שהעשלים מוסיפים חומש וקמשמע לן תנא דתן החומש מעכב: והשמש שאכל
כזית. דמזו דתימא כיון שהשמש אין לו קביעות אלא הולך ובא אין מזומנין עליו קמ"ל ובכל הני
חשמעינן דאע"ג דדמי לאיסור אין כאן ברכה בעבירה: והבותי. מן העכו"ם שהניח מלך אשור
מבותח ומשאר ארצות ויושב חותן בערי שומרון ונתגיירו מאימת האריות שהיו הורגים בהם כמפורש
בספר מלכים והיו שומרים תורה שבכתב וכל מנוה שהחזיקו בה מדקדקים בה יותר מישראל
לפיכך היו מחמינים בהם בקלת המלות עד שבדקו אחריהם ומצאו להם דמות יונה ברחם הר
גריזים שהיו עובדים אותה ומאז עשתום כעכו"ם נמורים לכל דבריהם הלכך החידוש אין מזמנין
על הכותי: אבל טבל. דגן שלא נטלה ממנו תרומה ומעשרות קרוי טבל ופי' טבל טב לא ותע"ל
טבל דאוריימא שלא תפילו טבל דרבנן כגון דגן שאמה בפלין שאינו נקוב שאינו טבל שלא מדרבנן
אין מזומנין עליו: ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו. לאו תרומת מעשר קאמר דהתי
טבל נתור הוא שלא נטלו לוי את הכהן שהקדיש לוי את הכהן כגרי לאחר שנתמרה והוקבע לתרומה מן התורה
ונטל מעשר ראשון שלה ואחד מהמשים שבו היא רשות לתרומה גדולה לכהן וכל כמה שלא

עֲלֵיהֶם. אֲבָל אֲבָל מֻבָּל וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִטְּלָה תְּרוּמָתוֹ. וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי
וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁלֹּא נִפְדּוּ וְהַשְּׁמֶשׁ שֶׁאָבַד פֵּחוֹת מִכְּזַיִת וְהַנָּכְרִי אֵין מְזַמְּנִין
עֲלֵיהֶם: ג נָשִׁים וַעֲבָדִים וּקְטַנִּים אֵין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶם. עַד כַּמָּה מְזַמְּנִין עַד
כַּזַּיִת רִבִּי יְהוּדָא אוֹמֵר עַד כַּבֵּיצָה: ג כֵּיצַד מְזַמְּנִין. בְּשִׁלְשָׁה אוֹמֵר נְבָרֵךְ.
בְּשִׁלְשָׁה וְהוּא אוֹמֵר בָּרְכוּ. בַּעֲשָׂרָה אוֹמֵר נְבָרֵךְ לֵאלֹהֵינוּ. בַּעֲשָׂרָה וְהוּא
אוֹמֵר בָּרְכוּ. אֶחָד עֲשָׂרָה וְאֶחָד עֲשָׂרָה רִבּוּא. בְּמֵאָה אוֹמֵר נְבָרֵךְ לַיי
אֱלֹהֵינוּ. בְּמֵאָה וְהוּא אוֹמֵר בָּרְכוּ. בְּאֶלֶף אוֹמֵר נְבָרֵךְ לַיי אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל. בְּאֶלֶף וְהוּא אוֹמֵר בָּרְכוּ. בְּרִבּוֹא אוֹמֵר נְבָרֵךְ לַיי אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת יוֹשֵׁב הַכְּרוּבִים עַל הַמָּזוֹן שֶׁאָכַלְנוּ. בְּרִבּוֹא וְהוּא
אוֹמֵר בָּרְכוּ. בְּעָנֵן שֶׁהוּא מְבָרֵךְ כַּךְ עוֹנִין אַחֲרָיו בָּרוּךְ יי אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת יוֹשֵׁב הַכְּרוּבִים עַל הַמָּזוֹן שֶׁאָכַלְנוּ. רִבִּי יוֹסֵי
הַגְּלִילִי אוֹמֵר לְפִי רוֹב הַקָּהָל הֵן מְבָרְכִין שֶׁנֶּאֱמַר בְּמַקְהֲלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים
יי מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל. אָמַר רִבִּי עֲקִיבָא מַה מָּצִינוּ בְּבֵית הַבְּנֶסֶת אֶחָד מְרוּבִּין
וְאֶחָד מוּעָטִין אוֹמֵר בָּרְכוּ אֶת יי. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר בָּרְכוּ אֶת יי
הַמְבוֹרָךְ: ד שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאֶחָד אֵינָן רַשָּׁאִין לֶחֱלֹק. וְכֵן אַרְבָּעָה וְכֵן
חֲמִשָּׁה. שִׁשָּׁה נֶחֱלָקִין עַד עֲשָׂרָה. וַעֲשָׂרָה אֵינָן נֶחֱלָקִין עַד שֶׁיִּהְיוּ עֶשְׂרִים:

ברטנורא

שתי

נתן ממנו תרומה גדולה זו לפי שספרים תרומת מעשר אין מזמנין עליו ואם היה מקדימו כשכליס קודם שתמרח לא היה לריך להפרים תרומה גדולה כדאתניין לעיל: ומעשר שני והקדש שלא נפדו. מ"ש לומר שלא נפדו כלל דהא מילתא דפשיטא הוא אלא שנפדו ולא נפדו כהלכתן כגון שפדה מעשר שני בנרוטאות של כסף או במטבע שאין עליו צורה ורחמנא אמר ונתת הכסף בכל אשר יאוה נפשך והקדש שחללו על גבי קרקע ולא בכסף ורחמנא אמר ונתן את הכסף: והשמש שאבד פחות מכזית. משנה שאינה לריכה היא אלא מיידי דהדר לרוצה לנורך הדר כמי דהא: ועכו"ם. כגון שמל ולא טבל מיירי ואמטיען דכל כמה דלא טבל עכו"ם הוא ולעולם אימו גר עד שימול ויטבול: ב וקטנים אין מזמנין עליהם. דוקא קטנים שאין יודעים למי מברכים אבל קטן היודע למי מברכין מזמנין עליו ואיכא מרכיותא דאמרי דלא אמרו קטן היודע למי מברכין מזמנין אלא כגון י"ג שנה ויום אחד שלא הביא שתי שערות והוא הנקרא קטן פירש אבל בבגיר מהכי אין מזמנין עליו אפילו יודע למי מברכין וכירושלמי מייתי הלכה למעשה דאין מזמנין על הקטן כלל עד שיגדל ויביא שתי שערות וכאים מזמנות לעצמן ובכדים מזמנין לעצמן אבל כאים עם עבדים לא משום פריעותא: עד בזית. וכן הלכה ולא כר"י דאמר עד כביצה: ג בשלשה והוא אומר ברכו. דהא כלאו דידיה איכא זמון וכן כולם: אחד י' ואחד י' רבוא. הך ריבתא ר"ש הוא דאמר מה מניינו בבה"כ משהגיעו לי' אין חילוק בין רבים למועטים הכא נמי אין חילוק: במאה אומר נברך לה' אלהינו. הך סיפא כולה רבי יוסי הגלילי הוא דאמר לפי רוב הקהל הן מברכין שנאמר במקהלות ברכו אלהים ופסק הלכה משלשה ועד עשרה ואין עשרה בכלל המברך תומר נברך שאכלנו משלו וכולן עונין ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו, ועשרה או מעשרה ומשלשה המברך תומר נברך לאלהינו שאכלנו משלו וכולן עונין ברוך אלהינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו: רבי ישמעאל אומר ברכו את ה' המבורך. והלכה כרבי ישמעאל: ד אינן רשאים לחלק. מכיון שהגיה פליטת תוכת זימון: וכן ארבעה וכן חמשה. אין השלשה מזמנין לעצמן והיחיד יחלק מהן דאיתו נמי לקבע כחובת זימון: ששה נחלקים. כדי זימון לכאן וכדי זימון לכאן עד י' אבל י' אין נחלקים דאתחייבו להו

ויצא ליום ראשון

ה שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁהָיוּ אוֹכְלוֹת בְּבַיִת אֶחָד. בְּזְמַן שֶׁמִּקְצָתָן רוֹאִין אֶלּוּ אֶת אֵלּוּ הֲרֵי אֵלּוּ מְצָטָרְפִין לְזִמּוּן. וְאִם לָאו אֵלּוּ מְזַמְּנִין לְעַצְמָן. וְאֵלּוּ מְזַמְּנִין לְעַצְמָן. וְאֵין מְבָרְכִין עַל הַיַּיִן עַד שֶׁיִּתֵּן לְתוֹכוֹ מָיִם. דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וַחֲכָמִים אוֹמְרִים מְבָרְכִין:

ברטנורא

כזימון כיצד כו׳ הזכרת השם עד שיהיו עשרים ואז יחלקו לפתי חבורות אם ירצו: ה ואם לאו אלו מזמנין לעצמן. וכזמן שאחד מהם לפתי ההכירות מע״ס שלין רואים אלו את אלו הכתוב מלרפן: אין מברכין על היין. כורס פרי הגפן: עד שיתן לתוכו מים. לפי שהיה יינם חזק מאד ולא היה רגיל לשתייה בלא מים כילך תכתי לא תשתני למעליותא ולא זז מברכתי הרשבונה ומברכין עליו כורס פרי הגפן כשנכיס ואין הלכה כר׳ אליעזר:

גמרא ברכות דף מ״ט ע״ב

אָמַר שְׁמוּאֵל לְעוֹלָם אַל יוֹצִיא אָדָם עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל. תְּנַן בְּשִׁלְשָׁה וְהוּא אוֹמֵר בָּרְכוּ. אֵימָא אַף בָּרְכוּ. וּמְכָּל מָקוֹם נְבָרֵךְ עָדִיף. דְּאָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה אָמְרֵי בֵּי רַב תְּנִינָא שִׁשָּׁה נֶחֱלָקִין עַד עֲשָׂרָה. אִי אֲמַרְתְּ בִּשְׁלָמָא נְבָרֵךְ עָדִיף מִשּׁוּם הָכִי נֶחֱלָקִין. אֶלָּא אִי אֲמַרְתְּ בָּרְכוּ עָדִיף מַאי נֶחֱלָקִין אֲפִילּוּ שְׁמַע מִינָּהּ נְבָרֵךְ עָדִיף שְׁמַע מִינָּהּ. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי בֵּין שֶׁאָמַר בָּרְכוּ בֵּין שֶׁאָמַר נְבָרֵךְ אֵין תּוֹפְסִין אוֹתוֹ עַל כָּךְ. וְהַנַּקְדָּנִין תּוֹפְסִין אוֹתוֹ עַל כָּךְ וּמְבָרְכוֹתָיו שֶׁל אָדָם נִכָּר אִם תַּלְמִיד חָכָם הוּא אִם לָאו. בֵּיצַד. רַבִּי אוֹמֵר וּבְטוּבוֹ חַיִּי וְזֶה תַּלְמִיד חָכָם וּמְטוּבוֹ

הרי

רש״י

אל יוציא עצמו. לפי על פי שבחברתה הוא רשאי לומר לשלשה ברכו טוב לו שיאמר נברך ואל יוציא עצמו מכלל המברכים: תנן בשלשה והוא אומר ברכו. תלמוד הכי עדיף כלומר רבים יותר ושפילו ליני עמכם: אף ברכו שפיר דמי. ומיהו טוב לו להיות בכלל המברכים: תניא. סייעתא לשמואל: ששה נחלקין. שם רלו ליחלק לפתי חבורות ולזמן אלו לעלמן ואלו לעלמן רשלין הן שהרי יש זימון כאן וכאן: עד עשרה. כלומר וכן שבעה וכן שמנה לפתי חבורות וכן תשעה לג׳ חבורות או לשלשה עד עשרה אבל אם היו י׳ הלה עליהם הזכרת השם ואם יחלקו לא יהיה שם הזכרה ואין נחלקים עד שיהיו שם עשרים. ס״ג ואי אמרת ברכו עדיף אמאי אשה נחלקים אם ירלו הם מוטיקרת יכולין לומר ברכו ואשתו הו לא אמרו אלא לאו שמע מינה אף ברכו קאמר מתניתין וכיון דמתניתין אף ברכו קאמר שבחת היא שטוב לו להיות מן המברכים וסייעתא לשמואל: תניא נמי הכי. דמתניתין אף ברכו קאמר:

והנקדנין

חֲרֵי זֶה בּוּר. אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב דִּימִי וְהָכְתִיב (ש"ב י') וּמִבָּרְכָתְךָ יְבֹרַךְ בֵּית עַבְדְּךָ לְעוֹלָם. בְּשֶׁאֲרָה שַׁאֲנִי בְּשֶׁאֲלָה נַמִּי הָכְתִיב (תהלים פ"א) הַרְחֶב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ. הַהוּא בְּדִבְרֵי תוֹרָה כְּתִיב. תַּנְיָא רַבִּי אוֹמֵר בְּטוּבוֹ חַיִּינוּ חֲרֵי זֶה תַּלְמִיד חָכָם. חַיִּים. חֲרֵי זֶה בּוּר. נַהֲרְבָלַאי מַתְנִי אִיפְּכָא וְלֵית הִלְכְתָא כְּנַהֲרְבָלַאי. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן נְבָרֵךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ חֲרֵי זֶה תַּלְמִיד חָכָם לְמִי שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ חֲרֵי זֶה בּוּר. אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי וְהָא אֲמַרְתֶּן לְמִי שֶׁעָשָׂה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֶת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלּוּ אָמַר לֵיהּ הָתָם מוֹכְחָא מִילְּתָא מֵאן עָבִיד נִיסֵּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בָּרוּךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ חֲרֵי זֶה תַּלְמִיד חָכָם עַל הַמָּזוֹן שֶׁאָכַלְנוּ חֲרֵי זֶה בּוּר. אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לָא אָמְרַן אֶלָּא בְּשִׁלְשָׁה דְּלֵיבָּא שֵׁם שָׁמַיִם. אֲבָל בַּעֲשָׂרָה דְּאִיבָּא שֵׁם שָׁמַיִם מוֹכְחָא מִילְּתָא כְּדְתַנְיָן כְּעָנָן שֶׁהוּא מְבָרֵךְ פָּךְ עוֹנִין אַחֲרָיו בָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת יוֹשֵׁב הַכְּרוּבִים עַל הַמָּזוֹן שֶׁאָכַלְנוּ:

רש"י

והנקדנין. דווקנין תופסין חומו של סהולית עלמו מן הכלל: וממובו חרי זה בור. סממעם כסגמולין של מקום דמסמע דכר מועט כדי חייס: בשאלה שאני. סהשואל שואל כעני על פתח סחיבו מריס רחם לשאול סחלס גדולה: הרחב פיך. לשאול כל הלוחך: חיים חרי זה בור. דהולית עלמו מן הכלל: מתני איפכא. חייס עדיף סכולל לת כל כלי עולס: נברך שאכלנו משלו. מסמע סהוח יחידי סהכל לוכליס מסלו למי שהכלנו מסלו מסמע מרובין הן זה זן לת זה וזה זן לת זה ולפי דכריו מברך לת בעל הבית: התם מוכחא מילתא. דכמעמ נסיס ליכל למימר מרובין: כדתנן. על המזון שהכלנו ולל קתני מסלו:

זוהר ויצא דף ק"נ ע"ב

רַבִּי חִיָּא פָּתַח וְאָמַר דִּבְרֵי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מֶנִּי פְּשָׁעֵינוּ אַתָּה תְכַפְּרֵם הַאי קְרָא קַשְׁיָא דְּלָאו מֵיפֵּיהּ רֵישֵׁיהּ וְלָאו רֵישֵׁיהּ מֵיפֵּיהּ אֶלָּא דָּוִד בָּעָא עַל גַּרְמֵיהּ וּלְבָתַר בָּעָא עַל כֻּלָּא. (תהלים ס"ה) דִּבְרֵי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מֶנִּי. אָמַר

ויצא ליום ראשון

דָּוִד אָנָא יְרֵעְנָא בְּגַרְמֵי דְּחַכְנָא אֲבָל כַּמָּה הַיָּבִין אִינּוּן בְּעָלְמָא דְּאִתְגַּבְּרוּ חוֹבַיְיהוּ עֲלַיְיהוּ יַתִּיר מִנִּי. הוֹאִיל וְכֵן לִי וּלְהוֹן פִּשְׁעֵינוּ אַתָּה תְּכַפֵּרֵם. תָּא חֲזֵי בִּשְׁעָתָא דְּחַיָּבִין סַגִּיאִין בְּעָלְמָא אִינּוּן סָלֵקִין עַד דְּהוּא אֲתַר דְּסִפְרֵי דְּחַיָּבַיָּיא אִתְפָּתָחוּ כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר דִּינָא יָתִיב וְסִפְרִין נִפְתָּחוּ וְהַהוּא סִפְרָא (דניאל ז) לְעֵילָּא מֵרֵישֵׁיהּ דְּדָוִד אִיהוּ בְּגִינֵי כָּךְ דִּכְתִיב עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מֶנִּי וְעַל דָּא פִּשְׁעֵינוּ אַתָּה תְּכַפְּרֵם. יַעֲקֹב בְּגוֹנָא דָּא בְּגִין כְּךָ לָא חֵימִין אִי תֵּימָא דְּלָא חֵימִין בְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא אֶלָּא דְּלָא חֵימִין בֵּיהּ בְּגַרְמֵיהּ דִּילְמָא חוֹבָא וְהַהוּא יִתּוֹב בְּשְׁלָם וְיִסְתַּלַּק נְטִירוּ מִנֵּיהּ וּבְגִין כְּךָ לָא חֵימִין בְּגַרְמֵיהּ. וְהָיָה יְיָ לִי לֵאלֹהִים. אֲפִילּוּ רַחֲמֵי כַּד אִיתּוֹב בְּשְׁלָם אֲשׁוּרֵי לָקְבֵלִי לְדִינָא בְּגִין דְּאִנָּא פַּלַּח קָמֵיהּ תְּדִיר. אָמַר רִבִּי אַחָא אָמַר יַעֲקֹב הַשְׁתָּא לָא אִצְטְרִיכְנָא לְדִינָא כַּד אִיתּוֹב לְבֵית אַבָּא אִתְפְּלִילְנָא בְּדִינָא וְאִתְקְשַׁר בֵּיהּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי לָאו הָכִי אֶלָּא אָמַר הַשְׁתָּא אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי דִּינָא אִצְטְרִיכְנָא לְמִנְטָרָא לִי עַד דְּאִיתּוֹב בְּשְׁלָם לְבֵית אַבָּא. אֲבָל בֵּינַן דְּאִיתּוֹב בְּשְׁלָם אִתְפְּלִילְנָא רַחֲמֵי בְּדִינָא וְאִתְקְשַׁר מְהֵימְנָא לְאַבְלָלָא כְּלָּא בְּחַד׃

יוסף לחק

מוסר	הלכה פסוקה
מספר תפארת הקדש דף ג' ע"ב מהו"ל	ת"ם ה' תלמוד תורה פ"א

א וְעוֹלָם יִלְמַד אָדָם תּוֹרָה וַאֲפִלּוּ בָּהּ יִשָּׂא אִשָּׁה שֶׁאִם נָשָׂא אִשָּׁה תְּחִלָּה אֵין דַּעְתּוֹ פְּנוּיָה לְלָמוּד. וְאִם הָיָה יָצוּי מִתְגַּבֵּר עָלָיו עַד שֶׁנִּמְצָא שֶׁאֵין לִבּוֹ פָּנוּי יִשָּׂא וְאַחַר כָּךְ יִלְמַד תּוֹרָה׃ ב מֵאֵימָתַי אָבִיו חַיָּב לְלַמְּדוֹ תּוֹרָה מִשֶּׁיַּתְחִיל לְדַבֵּר מְלַמְּדוֹ תּוֹרָה צִוָּה מֹשֶׁה וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל וְאַחַר כָּךְ מְלַמְּדוֹ מְעַט מְעַט כְּפִי בּוּרְיוֹ וּמוֹלִיכוֹ בֶּן שֵׁשׁ אוֹ בֶּן שֶׁבַע הַכֹּל לְפִי בּוּרְיוֹ וּמוֹלִיכוֹ אֵצֶל מְבַמֵּד הַתִּינוֹקוֹת׃ ג הָיָה מְנַמֵּנ הַמְדִינָה לְסַקֵּד מְבַמֵּד הַתִּינוֹקוֹת שֶׁבַּר נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ. וְחַיָּב לְבַמְּדוֹ בְּשָׂבַר עַד שֶׁיִּקְרָא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב כֻּלָּהּ. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְבַמֵּד תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב בְּשָׂבַר מָהָר לְבַמֵּד בְּשָׂבָר. אֲבָל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה אָסוּר לְבַמֵּד בְּשָׂבַר שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ד') רְאֵה לִמַּדְתִּי אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים כַּאֲשֶׁר צִוַּנִי ה' וְגוֹ' מַה אֲנִי בְּחִנָּם לִמַּדְתִּי אַף אַתֶּם לִמְּדוּ בְּחִנָּם. וְכֵן כְּשֶׁתִּלְמְדוּ לְהוֹרוֹת לִמְדוּ בְּחִנָּם כְּמוֹ שֶׁלִּמַּדְתֶּם

מוסר	הלכה פסוקה
מספר תפארת הקדש דף ג' ע"ב מהו"ל	ת"ם ה' תלמוד תורה פ"א

כָּל הַמּוֹעִם כָּל מִינֵי גִיהִנָּם שׁוֹלְטִים בָּלָיו שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת י"א) וְהָסֵר כַּעַס מִלִּבֶּךָ וְהַעֲבֵר רָעָה מִבְּשָׂרֶךָ אֵין רָעָה אֶלָּא גִיהִנָּם. כָּל הַמּוֹעִם אֲפִילּוּ שְׁכִינָה אֵינָהּ חֲשׁוּבָה כְּנֶגְדּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים י') רָשָׁע כְּגֹבַהּ אַפּוֹ בַּל יִדְרוֹשׁ וְגוֹ'. כָּל הַמּוֹעִם מְשַׁכֵּחַ תַּלְמוּדוֹ וּמוֹסִיף טִפְּשׁוּת שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ז') כִּי בְעֹשֶׁק יְחוֹלֵל חָכָם וְגוֹ' וְכָסִיל בְּלֵב כְּסִילִים נָנוֹחַ וּכְתִיב (משלי י"ג) וְכָסִיל יִפָּרֵשׁ אִוֶּלֶת כָּל הַמּוֹעִם בְּיָדוּעַ שֶׁעֲוֹנוֹתָיו מְרֻבִּים מֵעֲיוֹתָיו שֶׁנֶּאֱמַר (שם כ"ח) אִישׁ אַף עֲנֵה מְרוּבִּים עֲוֹנוֹת וּבוֹעֵל חָכְמָה רַב פְּשָׁעִים. כָּל הַמּוֹעִם אִם חָכָם הוּא חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת אִם נָבִיא הוּא נְבוּאָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִנַּיִן מִמֹּשֶׁה שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ל"א) וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הֶחָיִל וְגוֹ' וַיֹּאמֶר אֲלֵעָזָר הַכֹּהֵן אֶל אַנְשֵׁי הַצָּבָא וְכוֹ' אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה מִכְּלָל שֶׁמִּמֹּשֶׁה נֶעְלָם. גְּבוּאָה מֵאֵלִישָׁע דִּכְתִיב (מ"ב ג') לוּלֵי פְּנֵי יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה אֲנִי נוֹשֵׂא וְגוֹ' וְנַעֲשָׂה קְחוּ לִי מְנַגֵּן וְגוֹ' וַתְּהִי עָלָיו יַד

ה'

שֶׁלְּמַדְתָּם מִמֶּנִּי. לֹא מָצָא מִי שֶׁיִּלְמְדוּ בְּהַנָּם וְיִלְמוֹד בְּשָׂכָר שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כ״ו) אֶמֶת קְנֵה. יָכוֹל יִלְמַד לַאֲחֵרִים בִּשְׂכַר תַּלְמוּד לוֹמַר(שם) וְאַל תִּמְכּוֹר הָא לְמַדְתָּ שֶׁאָסוּר לוֹ לְלַמֵּד בְּשָׂכָר: אַף עַל פִּי שֶׁלִּמְּדוּ רַבּוֹ בְּשָׂכָר: כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל חַיָּב בְּתַלְמוּד תּוֹרָה בֵּין עָנִי בֵּין עָשִׁיר בֵּין שָׁלֵם בְּגוּפוֹ בֵּין בַּעַל יִסּוּרִין בֵּין בָּחוּר בֵּין שָׁכֵן זָקֵן גָּדוֹל שֶׁמְּשַׁשׁ כֹּחוֹ אֲפִילּוּ הָיָה עָנִי הַמִּתְפַּרְנֵס מִן הַצְּדָקָה וּמְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים וַאֲפִילּוּ בַּעַל אִשָּׁה וּבָנִים חַיָּב לִקְבּוֹעַ לוֹ וְמַן לַתַּלְמוּד תּוֹרָה בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה: שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע א׳) וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה:

ה׳. כָּל הַמּוֹעִם אֲפִילּוּ פּוֹקְקִין לוֹ נְרוּקָה מִן הַשָּׁמַיִם מוֹרִידִין אוֹתוֹ מִנָּא לָן מֵאֱלִיָּאב שֶׁנֶּאֱמַר (ש״א י״ו) וַיַּרְא אֶת אֱלִיאָב וַיֹּאמֶר לְמָה זֶּה יָרַדְתָּ וְעַל מִי נָטַשְׁתָּ מְעַט הַצֹּאן הַהֲנָח בַּמִּדְבָּר וּכְתִיב (אחר זה) בְּאֱלִיאָב (שם י״ז) אַל תַּבֵּט אֶל מַרְאֵהוּ וְאֶל גְּבַהּ קוֹמָתוֹ כִּי מְאַסְתִּיהוּ מִבְּלִי בְּהָוָה רָחִים עַד הָאָדָנָא. כָּל הַמּוֹעִם בְּאִילּוּ הִדְלִיק אֵשׁ שֶׁל גֵּיהִנֹּם. כָּל הַמּוֹעִם כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. וְזֶה לְשׁוֹן הַזּוֹהַר טוֹרֵף נַפְשׁוֹ בְּאַפּוֹ אִיהוּ טָרִיף וְעָקַר נַפְשֵׁיהּ בְּגִין רוֹגְזֵיהּ וְאַשְׁרֵי בְּגַוְונַיְהוּ אֵל זָר וְעַל דָּא (ישעי׳ כ׳) חִדְרוּ לָכֶם מִן הָאָדָם אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְאַפּוֹ כִּי בַּמֶּה נֶחְשָׁב הוּא עֲבוֹדָה זָרָה אִתְּמַשַּׁךְ לֵיהּ לְבַר נַשׁ מָאן דְּאִשְׁתָּעֵי בְּחֵבְרֵיהּ בְּמָאן דְּאִתְחַבַּר בַּעֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ. מַאי טַעְמָא בְּגִין דַּעֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ שַׁרְיָא בְּגַוְונַיְהוּ וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְּעָקַר קְדוּשָׁה עִלָּאָה מֵאַתְרֵיהּ וְשַׁרְיָא בְּאַתְרֵיהּ עֲבוֹדָה זָרָה אֵל זָר מַה אֵל זָר כְּתִיב בֵּיהּ (ויקרא י״ט) אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים בְּגַוְונָא דָּא אָסוּר לְאִסְתַּכְּלָא בְּאַפֵּיהּ עַד דְּאִן לָשׁוֹנוֹ:

יום שני תורה

יכוון בקריאת ארבעה פסוקים אלו שהם כנגד ך דמילוי יו״ד דשם בן להשאיר בו תיכפת הרוח משבת שעברה:

מז וַיִּקַּח יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אָכֵן יֵשׁ יְהוָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי: וְאִתְּעַר יַעֲקֹב מִשְׁנָתֵהּ וַאֲמַר בְּקוּשְׁטָא (אית) יָקִרָא דֵּיי שַׁרְיָא בְּאַתְרָא הָדֵין וַאֲנָא לָא יְדֵיעִית יְדָע:

יז וַיִּירָא וַיֹּאמַר מַה־נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי

אם

רש״י

(מז) ואנכי לא ידעתי. שהיה ידעתי לו שכתי במקום קדוש כזה: (יז) כי אם בית אלהים. מ״ר הלעזר בשם רבי יוסי בן זמרא הסולם הזה עומד בכאר שבע ואמלע שיפועו מגיע כנגד בית המקדש שבאר שבע עומד בדרומה של יהודה וירושלים בלפונה בגבול שבין יהודה ובנימין ובית אל היה בלפון של נחלת בנימין בגבול שבין בנימין ובין בני יוסף נמלא סולם שרגליו בבאר שבע וראשו בבית אל מגיע אמלע שיפועו נגד ירושלים. וכלפי שאמרו רבותינו שאמר הקב״ה לדיק זה בית לבית מלוני ויפטר בלא ליגה. ועוד אמרו יעקב קראו לירושלים בית אל וזו לוז הוא ולא ירושלים ומסיכן למדו ליומר כן תומר אני שבעקר הר המוריה ובא לבהן וזו היא קפילת הארץ האמורה בשחיטת חולין שבא בית המקדש לקראתו עד בית

אל

ויצא ליום שני

וְעָשָׂה מְלָאכוֹת הָרְבֵּה. בְּשַׁבָּתוֹת הָרְבֵּה. חַיָּב עַל כָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת. הַיּוֹדֵעַ שֶׁהוּא שַׁבָּת וְעָשָׂה מְלָאכוֹת הָרְבֵּה. בְּשַׁבָּתוֹת הָרְבֵּה. חַיָּב עַל כָּל אַב מְלָאכָה וּמְלָאכָה. הָעוֹשֶׂה מְלָאכוֹת הָרְבֵּה מֵעֵין מְלָאכָה אַחַת. אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא חַטַּאת אַחַת: ג אָבוֹת מְלָאכוֹת אַרְבָּעִים חָסֵר אַחַת. הַזּוֹרֵעַ. וְהַחוֹרֵשׁ. וְהַקּוֹצֵר. וְהַמְעַמֵּר. הַדָּשׁ. וְהַזּוֹרֶה. הַבּוֹרֵר. הַטּוֹחֵן. וְהַמְרַקֵּד וְהַנָּשׁ. וְהָאוֹפֶה. הַגּוֹזֵז אֶת הַצֶּמֶר. הַמְלַבְּנוֹ. וְהַמְנַפְּצוֹ. וְהַצּוֹבְעוֹ וְהַטְוֶה. וְהַמֵּיסֵךְ. וְהָעוֹשֶׂה שְׁתֵּי בָתֵּי נִירִין. וְהָאוֹרֵג שְׁנֵי חוּטִין. וְהַפּוֹצֵעַ שְׁנֵי חוּטִין. הַקּוֹשֵׁר. וְהַמַּתִּיר. וְהַתּוֹפֵר שְׁתֵּי תְפִירוֹת. הַקּוֹרֵעַ עַל מְנַת לִתְפּוֹר שְׁתֵּי תְפִירוֹת. הַצָּד צְבִי.

השוחטו

ברטנורא

דכול' שגגה אחת היא דכתיב את שבתותי תשמורו ומשמע שמירה אחת לשבתות הרבה היודע עיקר שבת. שיש שבת בתורה וגמרו כו מלאכות: ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה. ע"י שגגת שבת שאינו יודע ששבת היום: חייב על כל שבת ושבת. הפע' אחת וע"ז נאמר ושמרו בני ישראל את השבת דמשמע שמירה לכל שבת ושבת כלו' שחייב חטאת על כל שבת ושבת ואף ע"פ שלא נודע לו בתחילה והעלם אחד הוא אמרי' ימים שבתחילה הוזן ידיעה שלישית שלא שמע בתחילה שאותו היום שבת היה אלא שלא נזכר במלאכות שעש' בו הלכך כל שבת ושבת שגגה אחת הוא: היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה. שלא ידע שמלאכות הללו אסורות ועשאן כמה פעמים בכמה שבתות: חייב על כל אב מלאכה. חטאת אחת ואע"פ שחזר ועשאן כמה פעמים בכמה שבתות כל אב מהן אחד שגגה היא דהא לא נודע לו בתחילה והכא ליכא למימר ימים שבתחילה הוזן ידיעה לחלק דמשום ימים שבתחילה אין לו לדעת אימתי מלאכה אסורה ואימתי מותרת אלא ש"מ יש עסק ועסק לפני חכמים בהלכות שבת והוא הדין שחייב על שתי תולדות של שתי אבות תלוקות על כל אחת חטאת אחת אבל אי עביד אב ותולדה דידיה אי שתי תולדות של אב אחד לא מחייב אלא אחד כדקתני סיפא המושך מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת כגון שתי תולדות של אב אחד משום דהוי כעושה ואוזר ושוכח בהעלם אחת ואין תלוק חטאות בהעלם אחת אלא בנוסי עבירות שאין דומים או בחלוק שבתות לעניין שגגת שבת: ב הזורע והחורש. הא דלא תנא החורם כריסא והדר הזורע כדרך כל החרש לשמושיו שאם היה קרקע קשה והרסו וזרעו ואח"כ חזר והרסו שחייב אחריסה שניה משום חורם: הקוצר. הזרעים והמלקט בחילוקי חייב משום קוצר: המעמר. חוסף זרעים תלושים וכורכם על מקום אחד: והזורה. כרחת לרוח: הבורר. פסולת בידו או בכברה: והמרקד. בנפה ואע"פ דהני כולהו חדא מלאכה נינהו דלהפריש פסולת מתוך אוכל בעצו שלשתן משום דשלשתן הוו במשכן הע"ג דדמי להדדי השיב להו כל חדא בחפי נפשיה. א"נ לפי שאינן בכת אחת אלא זה אחר זה: האופה. לא הויא במשכן לחן שחייב אלא כפה ופת לא שייכא במלאכת המשכן אלא תנא סדורא דפת נקי ומיהו מכשל שהיא מעין מלאכת חוסה היה במשכן בסממנין של נצע תכלת וארגמן ותולעת שני, והמנים בקדרה והנותן כסוי על גבי קדרה העומדת על האש חייב משום מכשל וכל הנך קמאי דחשיב במתני' הזורע הקוצר הדש וכו' כולהו הוו בסממנין של נצע מלאכת המשכן: הגוזז צמר. וכל שאר מלאכותיה שייכי בצמר תכלת של מלאכת המשכן: המלבנו. מכבסי כותי: המנפצו. חובטו בכבש ת"ק סורקו במסרק: המיסך מורדי"ר בלע"ז: בתי נירין. שתין שני חוטין בתוך הבית נייר הפוצע. מסיר חוטי הערב מעל השתי או השתי מעל הערב לעורך תרינהו: והקושר והמתיר. שכן נוידי חלוזן שממנו עושין התכלת קושרין ומתירין שפעמים צריך ליטול חוטין מרשת זו להוסיף על זו ומתיר בכהן וקושר כהן ותופר וקורע נמי הוי בירושות שכן יריעה שחלקה עם ונקבה בו נקב קטן ועגול צריך לקרוע למטה ולמעלה את הנקב שלא תהא התפירה עשויה קשתין קשתין: וההתופר שתי תפירות. הוא שקשרן דאי לא קשרן לא קיימי ומחייב תרתי

הַשּׁוֹחֲטוֹ. וְהַמַּפְשִׁיטוֹ. הַמּוֹלְחוֹ. וְהַמְעַבֵּד אֶת עוֹרוֹ. וְהַמּוֹתְחוֹ. וְהַמְחַתְּכוֹ. הַכּוֹתֵב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. וְהַמּוֹחֵק עַל מְנַת לִכְתּוֹב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. הַבּוֹנֶה וְהַסּוֹתֵר. הַמְכַבֶּה. וְהַמַּבְעִיר. הַמַּכֶּה בְּפַטִּישׁ. הַמּוֹצִיא מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת. הֲרֵי אֵלּוּ אָבוֹת מְלָאכוֹת אַרְבָּעִים חָסֵר אַחַת: ג וְעוֹד כְּלָל אַחֵר אָמְרוּ. כָּל הַכָּשֵׁר לְהַצְנִיעַ מַצְנִיעִין בְּמוֹהוּ. וְהוֹצִיאוֹ בְשַׁבָּת. חַיָּב עָלָיו חַטָּאת. וְכָל שֶׁאֵינוֹ כָּשֵׁר לְהַצְנִיעַ. וְאֵין מַצְנִיעִין בְּמוֹהוּ וְהוֹצִיאוֹ בְשַׁבָּת אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא הַמַּצְנִיעוֹ: ד הַמּוֹצִיא תֵּבֶן כְּמִלֹּא פִי פָרָה. עֵצָה כְּמִלֹּא פִי גָמָל. עָמִיר כְּמִלֹּא פִי טָלֶה. עֲשָׂבִים כְּמִלֹּא פִי גְדִי. עֲכִי שׁוּם וַעֲלֵי בְצָלִים. לֵחִים כְּגַרְגֶּרֶת. יְבֵשִׁים כְּמִלֹּא פִי גְדִי. וְאֵין מְצָטָרְפִין זֶה עִם זֶה. מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְשִׁיעוּרֵיהֶן. הַמּוֹצִיא אוֹכָלִים כְּגַרְגֶּרֶת חַיָּב. וּמְצָטָרְפִין זֶה עִם זֶה. מִפְּנֵי שֶׁשָּׁוִין בְּשִׁיעוּרֵיהֶן. חוּץ מִקְלִיפֵּיהֶן. וְגַרְעִינֵיהֶן. וְעוֹקְצֵיהֶן. וְסוּבָן וּסְרָסָן רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר חוּץ מִקְלִיפֵּי עֲדָשִׁים. שֶׁמִּתְבַּשְּׁלוֹת עִמָּהֶן:

כדטנורא

משום קוצר ומשום תופר: הצד צבי. וכל מלאכת עירו ניתנות בהתרי כשורותיהן: המולחו והמעבדו. כש"ם מקשה היינו מולח היינו מעבד חלש חפיק חד מנייהו ושייל פרטיט במקומו פרטיט מלאכות הוו: המיחקו. מגרר עפרו: מחתכו מקציעו ומחתכו לרצועו' וסנדלי': וכותב ומוחק. הוו כמשכן שכן רוממי' בקרשים לידע חיזה כן זוגו וכיתב לית כוה וחות כוה ופעמים פעמה ומוחק: מכבה ומבעיר. כתם שתחת דוד הממחין: מכה בפטיש. הוא נמר מלאכה שכן חומן מכה בסדן בגמר מלאכה ואין מכה בפעים חייב אלא בגמר מלאכה ומניחן דרישא דמכה חגות מלאכות תרבעים חסר אחת חש"ג דהדר חציב להי חדא הדא אתא לאתמועינן דאפי' עביד חיוט כל מלאכות שבעולם בשבת אחת בהעלם אחת אי אפשר שיתחייב יותר מארבעים חטאות דכלהו שאר מלאכות תולדות להני אבות ואתאי דעביד אב ותולדה דילים ולא מחייב אלא אחת: ג כל הכשר להצניע. שהוא דבר הטשוי לעירך אדם: ומצניעים כמוהו. שים כו שיעור הראוי להצניעו: אין חייב אלא המצניעו. אם נשאר חציב על אדם ו' והצניעו חייב על כולהו אם הוציאו מכל אדם אחר אינו חייב עליו דלגביה לאו מלאכה היא: ד עצה. תבן של מיני קטניות: כמלא פי גמל. שיעורי גדול ממלא פי סרה וכמלא פי פרה לא מחייב בעלה דהא לא חזי לפרה: עמיר. קצין של שבלין: פי טלה. נפים נופי גדי הילכך עמיר דלא חזי לגדי לא מחייב כמלא פי גדי עד דאיכא כמלא פי טלה אבל כשבים היחיל וחזי לגדי ולטלה מחייב אפי' כמלא פי גדי: לחין. הרטוין לאדם: כגרוגרת. דזה שיעור לכל מאכל אדם בשבת אבל כמלא פי גדי לא לחים לא חזי לגדי: ומצטרפין. כל אוכלי אדם זה עם זה: חוץ מקליפיהן. שאין אוכל ואין מצליחין כשיעור: ועוקציהן. וגב הפרי דהיא מן בעלמא: וסיבן. קליפת הקשים הגיורות מחמת הבישול: ומורסנן. הגשאר בגפה ורמב"ם פירש חיפצת דמורסן הוא עבה וגרוע מסובין: חוץ מקליפי עדשין. שמצטרפין: שמתבשלות עמהן. לאפוקי הקליפות החיצונות שהן ניטרות כשבישה מהן נורן וקליפי הפול בזמן שהן לחים ומתבשלין עם קליפתן לרבי יהודה מצטרפין עם האוכלין לשיעור גרוגרת אבל יבשים לא שאין נאכלין בקליפתן לפי שהן גרחים מזוכין בקערה ואין הלכה כרבי יהודה:

גמרא שבת דף ס"ט ע"ב

אָמַר רַב הוּנָא הָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ אוֹ בַמִּדְבָּר וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵימָתַי שַׁבָּת מוֹנֶה שִׁשָּׁת יָמִים וּמְשַׁמֵּר יוֹם אֶחָד. חִיָּא בַּר רַב

ויצא ליום שני

אוֹמֵר מְשַׁמֵּר יוֹם אֶחָד וּמוֹנֶה שִׁשָּׁה. בְּמַאי קָא מִפַּלְגִי מָר סָבַר בְּרִיָּיתוֹ שֶׁל עוֹלָם. וּמָר סָבַר בָּאָדָם הָרִאשׁוֹן. מְתִיבִי הָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵימָתַי שַׁבָּת מְשַׁמֵּר יוֹם אֶחָד לְשִׁשָּׁה. מַאי לָאו מוֹנֶה שִׁשָּׁה וּמְשַׁמֵּר יוֹם אֶחָד. לֹא מְשַׁמֵּר יוֹם אֶחָד וּמוֹנֶה שִׁשָּׁה. אִי הָכִי מְשַׁמֵּר יוֹם אֶחָד לְשִׁשָּׁה מְשַׁמֵּר יוֹם אֶחָד וּמוֹנֶה שִׁשָּׁה מִבָּעֵי לֵיהּ וְעוֹד תַּנְיָא הָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ אוֹ בַּמִּדְבָּר וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵימָתַי שַׁבָּת מוֹנֶה שִׁשָּׁה וּמְשַׁמֵּר יוֹם אֶחָד תִּיּוּבְתָּא דְּרַבִּי חִיָּא בַּר רַב תִּיּוּבְתָּא. אָמַר רָבָא בְּכָל יוֹם וָיוֹם עוֹשֶׂה (לו) בְּדִי פַּרְנָסָתוֹ בֵּר מֵהַהוּא יוֹמָא. וְהַהוּא יוֹמָא לֵימוֹת. לְעָבִיד מֵאֶתְמוֹל שְׁתֵּי פַּרְנָסוֹת. וְדֵיקְמָא מֵאֶתְמוֹל שַׁבָּת חֲוֵי. אֶלָּא כָּל יוֹם וָיוֹם עוֹשֶׂה כְּדֵי פַּרְנָסָתוֹ אֲפִילּוּ הַהוּא יוֹמָא. וְהַהוּא יוֹמָא בְּמַאי מְנַבֵּר לֵיהּ בְּקִדּוּשָׁא וְאַבְדָּלְתָּא. אָמַר רָבָא אִם הָיָה מַכִּיר מְקַצַּת הַיּוֹם שֶׁיָּצָא בּוֹ עוֹשֶׂה מְלָאכָה כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ פָּשִׁיטָא מַחוּ דְּתֵימָא כֵּיוָן דְּשַׁבָּת לָא נָפִיק בְּמַעֲלֵי שַׁבְּתָא נָמֵי לָא נָפִיק וְהָוֵי אִי נָמֵי בְּחַמְשָׁה בְּשַׁבְּתָא נָפִיק לִישְׁתְּרֵי לֵיהּ לְמֶעְבַּד מְלָאכָה תְּרֵי יוֹמֵי קָא מַשְׁמַע לָן וְזִמְנִין דְּמַשְׁפַּח שַׁיְּרָתָא וּמְקַרֵי וְנָפִיק:

רש"י

מונה ששה. מיום ששת ימים לבו שכחתו ומשמר השביעי: משמר יום אחד ומונה ששה. וכל יום ששת ימים לבו חיזו משמר דשמא עשה מלאכה אבל יום המחרת משמר ולקמן מפרש דהאך שחיזו משמר לא עביד נמי מלאכה אלא כדי פרנסי היום: כבריותו של עולם. ימי חול גמרו תחלה: באדם הראשון. שנברא בערב שבת ויום ראשון למנייתו שבת היה: יום א' לששה. משמע לששה שעברו: וההוא יומא לימות. בתמיה: ודיקמא אתמול שבת היה. וגמלא מחלל שבת אלא לפקוח נפש: במדושו' ואבדלתא. לזכרון בעלמא שיהא לו שם יום חלוק משאר ימי' ולא ישתכח תורת שבת ממנו: אם היה מכיר מקצת יום שיצא בו. לא שזכר חיזוק יום בשבת היה אלא זכר שהיום יום ג' או יום ד' ליליאתו ומתוך כך ידע ח' ליליאתו עושה מלאכה כל יום ח' וכן לעולם ודאי זהו יום שיצא בו וקיים ליה דבשבת לא יצא שהרי ביטוב לא שכח את השבת: במעלי שבתא נמי לא נפיק. דאין דרך לצאת מפני כבוד השבת

ועל כרחו כל יום ח' וט' ליליאתו ליתהרי דליכ' לספוקינהו בשבת:

ויצא ליום שני

זוהר ויצא דף קנ"ג ע"א

תָּא חֲזֵי אַשְׁרֵי שׁוֹמְרֵי מִשְׁפָּט דְּנַטְרֵי מַהֵימְנוּתָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּנִין דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִיהוּ מִשְׁפָּט וּבְעֵי לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְנַטָּרָא דָּא יַתְבֵי לְאַרְחָא אָחֳרָא אֶלָּא דְּיֵהֵא נָטִיר מִשְׁפָּט. בְּנִין דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִיהוּ מִשְׁפָּט דְּכָל אוֹרְחוֹי מִשְׁפָּט. עוֹשֵׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת. וְכִי בְּכָל עֵת יָכִיל בַּר נָשׁ לְמֶעְבַּד צְדָקָה. אֶלָּא מָאן דְּיִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרְחוֹי דְּאוֹרַיְיתָא וְעָבִיד צְדָקָה עִם אינון דְּאִצְטְרִיכוּ לָהּ. דְּכָל מָאן דְּעָבִיד צְדָקָה עִם מִסְכֵּנָא אַמַּאי הַהִיא צְדָקָה לְעֵילָּא וְתַתָּא. תָּא חֲזֵי מָאן דְּיִשְׁתַּדַּל בִּצְדָקָה הַהִיא צְדָקָה דְּעָבִיד סָלִיק לְעֵילָּא וּמָטָא לְעֵילָּא לְהַהוּא אַתְרָא דְּיַעֲקֹב דְּאִיהוּ רְתִיכָא עִלָּאָה וְאַמְשִׁיךְ בִּרְכָאן לְהַהוּא אַתַר מִמַּבּוּעָא דְּכָל מַבּוּעִין. וּמַהַהִיא צְדָקָה אַמְשִׁיךְ וְאַרְבֵּי בִּרְכָאן לְכָל אינון תַּתָּאֵי וּלְכָל דְּתִיכִין וּלְכָל חֵילִין. וְכֻלְּהוּ אִתְבָּרְכָאן וְאִתְזָמָּנָן נְהוֹרִין כְּדָקָא יָאוֹת בְּגִין דְּכֻלְּהוּ אִקְרוּ עֵת וְדָא הוּא דִּכְתִיב עוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת. תָּא חֲזֵי בְּזִמְנָא דַּהֲווּ יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא אינון דְּהֲווּ מַשְׁכֵּי בִּרְכָאן מִלְּעֵילָּא לְתַתָּא. וְכַד נַפְקוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא קַדִּישָׁא עָאלוּ תְּחוֹת רְשׁוּ אַחֲרָא וּבִרְכָאן אִתְמַנְעוּ מֵעָלְמָא תָּא חֲזֵי יַעֲקֹב דְּהָוָה תְּחוֹת רְשׁוּ קַדִּישָׁא כֵּיוָן דְּנָפַק מֵאַרְעָא עָאל בִּרְשׁוּ אַחֲרָא. וְעַד לָא עָאל תְּחוֹת רְשׁוּ אַחֲרָא אִתְגְּלֵי עָלֵיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּחֶלְמָא וְחָמָא כָּל מַה דְּחָמָא וְאַזְלוּ עִמֵּיהּ מַלְאָכִין קַדִּישִׁין עַד דְּיָתִיב עַל בֵּירָא וְכֵיוָן דְּיָתִיב עַל בֵּירָא סְלִיקוּ מַיָּא לְגַבֵּיהּ וְכֵן הָוָה מֹשֶׁה דְּמִתַּמָּן אוֹהֲמָנַת לֵיהּ אִתְּתָא. דָּוָא דְּמָא בֵּירָא לָא מַלְקָא אֶלָּא כַּד חָמָא קִשְׁרָא דִּילֵיהּ לְאִתְחַבְּרָא בַּהֲדֵיהּ:

יוסף לחק

הלכה פשוטה — מוסר

הר"מ ה' תלמוד תורה פ"א — מאזני חוקה דף ב' ע"ב

* עַד אֵימָתַי חַיָּיב לִקְמוֹד תּוֹרָה עַד יוֹם מוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ו') וּפֶן יָסוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא יַעֲסוֹק בְּלִימוּד הוּא שׁוֹכֵחַ: ג וְחַיָּיב לְשַׁלֵּשׁ אֶת זְמַן לִמּוּדוֹ שְׁלִישׁ בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וּשְׁלִישׁ בְּתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וּשְׁלִישׁ יָבִין וְיַשְׂכִּיל אַחֲרִית דָּבָר מֵרֹאשִׁיתוֹ וְיוֹצִיא דָּבָר מִדָּבָר יְדַמֶּה דָּבָר לְדָבָר וְיָבִין בְּמִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת בָּהֶן עַד שֶׁיֵּדַע הֵיאַךְ הוּא עִקַּר הַמִּדּוֹת וְהֵיאַךְ יוֹצִיא הֶאָסוּר וְהַמֻּתָּר וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן מִדְּבָרִים שֶׁלָּמַד כְּפִי הַשְּׁמוּעָה. וְעִנְיַן זֶה הוּא הַנִּקְרָא וְמָרָא: * כֵּיצַד. הָיָה בַּעַל אוּמָנוּת וְהָיָה עוֹסֵק

יְהִי דְּבָרָיו מוּעָטִים וְקוֹל נָמוּךְ וּמַעֲט שִׂחוֹק וּמַעֲט שְׁבִיעוֹת הַשֵּׁם אֲפִילּוּ עַל הָאֱמֶת וְלֹא יַעֲבוֹר עַל לְשׁוֹנוֹ כְּנֵגֶב וְלֹא יֵשֵׁב בְּסוֹד מְשֻׁחָקִים בְּאֶמְצַע בִּירְמָה לֹא יָשַׁבְתִּי בְּסוֹד מְשֻׁחָקִים וְאָעֳלֵז מִפְּנֵי נָדָד בָּדָד יָשַׁבְתִּי כִּי זַעַם מִלֵּאתָנִי. וְיִשָּׁקְרֵא בְּתוֹרָה וּבִנְבִיאִים הַפְּתוּבִים וּבְתַלְמוּד וּרְוֹאֶה הַגְּמוּל וְהָעוֹנֶשׁ וְיוֹדֵעַ כִּי עָצְמוּ מַעֲשָׂיו יִבָּנַע וְיַשְׁפִּיל עַצְמוֹ וְיִיגַע בְּכָל יְכָלְתּוֹ וְיֵרָא מֵעוֹנֶשׁ הַדָּבָר וְיָשׁוּב כְּמוֹ יֹאשִׁיָּהוּ אֲשֶׁר קָבַע אֶת בְּנָיָו וְהֵשִׁיב לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעַן כִּי לִבְּךָ וַתִּכָּנַע מִפָּנַי. הַפְּנִיעָה הִיא עֲנָוָה מוּשָׁל בְּמַעֲשָׂיו

ויצא ליום שני

בְּמַצָּאתוֹ ג׳ שָׁעוֹת בַּיּוֹם וּבַתּוֹרָה תֵּשַׁע וּבְרוּחוֹ בְּשָׁמַיִם אוֹתוֹ וְהַיְכוֹלֶת בְּיָדוֹ
אוֹתָן הַתֵּשַׁע קוֹרֵא בְּשָׁלֹשׁ מֵהֶן בַּתּוֹרָה לְהַגִּיד וּמַעֲנֶה וְשָׁפְרוֹת שׁוֹתֵק וְסוֹבֵל וְאִם
שֶׁנִּכְתַּב. וּבָשָׁלֹשׁ בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וּבְשָׁלֹשׁ יִקָּרְאוּ מָקְרָה וּפְנֵעִים בּוֹ אוֹ בְּמִמּוֹנוֹ אוֹ
אֲחֵרִים מִתְבּוֹנֵן בִּדְעָתוֹ לְהָבִין דָּבָר מִדָּבָר. בְּבָנָיו אוֹ בְּקִרּוֹבָיו צַדִּיק הַדִּין יְסַגֵּר פִּיו
וְדִבְרֵי קַבָּלָה בִּכְלַל תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב הֵן מִלְּהַרְהֵר כְּמוֹ יְרוּם אַהֲרֹן
וְפֵרוּשָׁן בִּכְלַל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְהַנִּנְעָנִים וְאִם יֹאמַר אָדָם בְּנֵי אָדָם אַל תִּשְׁפְּחוּנִי
בַּנִּקְרָאִים פְּרָדֵם בִּכְלַל הַגְּמָרָא הֵן. בַּמֶּה כִּי פְשָׁעַי אֲנִי אֵדָע:
דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּתַחַלַּת תַּלְמוּדוֹ שֶׁל אָדָם אֲבָל בְּשֶׁגָּדַל בְּחָכְמָה וְלֹא יָהָא צָרִיךְ לא
לְלָמוּד תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְלֹא לַעֲסוֹק תָּמִיד בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. יִקָּרֵא בָּעִתִּים מְזוּמָנִים תּוֹרָה
שֶׁבִּכְתָב וְדִבְרֵי הַשְׁנוּעָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁכַּח דָּבָר מִדִּבְרֵי רִבּוֹנוֹ הַתּוֹרָה וְיִפְנֶה בָּל יָמִיו לַגְּמָרָא
בָּלָךְ כִּי רוֹחֵב שֶׁיֵּשׁ בְּיָבוֹ וְיָשׁוּב בַּעְתּוֹ: י אִשָּׁה שֶׁלְּמָדָה תּוֹרָה יֵשׁ לָהּ שָׂכָר אֲבָל אֵינָהּ
כְּשָׂכָר הָאִישׁ מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִצְטַוּוֹת וְכָל הָעוֹשֶׂה דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְצֻוֶּה עָלָיו לַעֲשׂוֹתוֹ אֵין שְׂכָרוֹ
כְּשָׂכַר הַמְצֻוֶּה שֶׁעֲשָׂאָה אֲבָל פְּחוּת מִמֶּנּוּ וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהּ שָׂכָר צַוּוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא יְלַמֵּד
אָדָם אֶת בִּתּוֹ תּוֹרָה מִפְּנֵי שֶׁרוֹב הַנָּשִׁים אֵין יְרִיעָתָן מְכֻוֶּנֶת לְהִתְלַמֵּד אֶלָּא הֵן מוֹצִיאוֹת
דִּבְרֵי תוֹרָה לְדִבְרֵי הֲבָאי לְפִי עַנְיוּת דַּעְתָּן. אָמְרוּ חֲכָמִים כָּל הַמְלַמֵּד אֶת בִּתּוֹ תּוֹרָה כְּאִלּוּ
לִמְּדָהּ תִּפְלוּת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁבְּעַל פֶּה אֲבָל תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב לֹא יְלַמֵּד אִישָׁה לְבִתְּחִלַּת
וְאִם רְמָזָהּ אֵינוֹ כְּמְלַמְּדָהּ תִּפְלוּת:

יום שלישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה׳ דמילוי הוי״ה ראשונה ושם ב״ן להשאיר
בו תוספת נפ״ש משבת שעברה:

כ וַיִּדַּר יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר אִם־יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי
וּשְׁמָרַנִי בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי הוֹלֵךְ וְנָתַן־לִי
לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבֶגֶד לִלְבֹּשׁ: וַקָּוִים יַעֲקֹב קָוֵם לְמֵימָר אִם יְהֵא
מֵימְרָא דְיָ בְּסַעְדִּי וְיִטַּרְנַנִי בְּאָרְחָא הָדֵין דִּי אֲנָא אָזֵיל וְיִתֶּן לִי לַחֲמָא
(ג״י לְחֵם) לְמֵיכַל וּכְסוּ לְמִלְבַּשׁ: כא וְשַׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל־בֵּית
אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי לֵאלֹהִים: וְאֶתּוֹב בְּשָׁלָם לְבֵית אַבָּא וִיהֵי
לי רש״י

(כ) אם יהיה אלהים עמדי. לא יאמור לי הכתוב הללו שהבטיחני להיות
עמדי כמו שאמר לי והנה אנכי עמך: ושמרני. כמו שאמר לי ושמרתיך
בכל אשר תלך: ונתן לי לחם לאכול. כמו שאמר כי לא תעזבך והמבקש לחם הוא
קרוי נעזב שנאמר ולא רחיתי לדיק נעזב וזרעו מבקש לחם (תהלים ל״ז):
(כא) ושבתי. כמו שאמר לי והשיבותיך אל האדמה: בשלום. שלא מן החטא
שלא תלמד מדרכי לבן: והיה ה׳ לי לאלהים. שימול שמו עלי מהשילה ועד

סוף

מֵימְרָא דַּיָּי לִי לְאֱלָהָא: כב וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר־שַׂמְתִּי מַצֵּבָה
יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים וְכֹל אֲשֶׁר תִּתֶּן־לִי עַשֵּׂר אֲעַשְּׂרֶנּוּ
לָךְ: וַאֲבָנָא הָדָא דִּי שַׂוִּיתִי קָמָא תְּהֵי דִּי אֶהֵי פָּלַח עֲלַהּ מִן קֳדָם יְיָ
וְכֹל דִּי תִּתֶּן לִי חַד מִן עַשְׂרָא אַפְרְשִׁנֵּהּ קֳדָמָךְ: שני כט א וַיִּשָּׂא
יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אַרְצָה בְנֵי־קֶדֶם: וְנָטַל יַעֲקֹב רַגְלוֹהִי (נ״י
רִיגְלוֹהִי) וַאֲזַל לְאַרַע בְּנֵי מַדִּינְחָא: ב וַיַּרְא וְהִנֵּה בְאֵר בַּשָּׂדֶה
וְהִנֵּה־שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדְרֵי־צֹאן רְבְצִים עָלֶיהָ כִּי מִן־
הַבְּאֵר הַהִוא יַשְׁקוּ הָעֲדָרִים וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל־פִּי
הַבְּאֵר: ג וְחָזָא וְהָא בֵּירָא בְּחַקְלָא וְהָא תַמָּן תְּלָתָא עָדְרִין דָּעָן רְבִעִין
עֲלַהּ אֲרֵי מִן בֵּירָא הַהִיא מַשְׁקִין עָדְרַיָּא וְאַבְנָא רַבְּתָא עַל פּוּמָא דְּבֵירָא:

רש״י

סוף שלח ימלא פסול בזרעי כמ״ם חסר דכרתי לך והכתחה זו הכתיב לאברהם שנאמר להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך (לעיל י״ז) (זרעך מיוחס שלח ימלא בו סוס פסול): (כב) והאבן הזאת. כך מפורש ו״ו זו של והאבן אם תעשה לי את שלה ואף אני אעשה זאת: והאבן הזאת אשר שמתי מצבה וגו׳ כתרגומו אהי פלח עלה קדם ה׳ וכן עשה בשובו מפדן ארם כשאמר לו קום עלה בית אל (לקמן ל״ה) מה נאמר שם ויצב יעקב מצבה וגו׳ ויסך עליה נסך: (א) וישא יעקב רגליו. משמתבשר בשורה טובה שהובטח בשמירה נשא לבו את רגליו ועשה קל ללכת. כך מפורש בב״ר: (ב) ישקו העדרים. משקיט הרועים את העדרים והמקרא דבר בלשון קצרה:

נביאים הושע סימן י״א י״ב

א וַיהוָה אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת יְהוָה זִכְרוֹ: וְבִיא אֵימַר לְהוֹן הָכָא יְיָ אֱלָהֵי
צְבָאוֹת דְּאִתְגְּלִי עַל אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וּכְמָא דַּאֲמִיר עַל יְדֵי
מֹשֶׁה דְּכַרְנֵיהּ לְכָל דָּר וָדָר: ב וְאַתָּה בֶּאֱלֹהֶיךָ תָּשׁוּב חֶסֶד וּמִשְׁפָּט
שְׁמֹר וְקַוֵּה אֶל־אֱלֹהֶיךָ תָּמִיד: וְאַתְּ בְּפוּלְחָנָא דֶּאֱלָהָךְ תְּתָקַף חִסְדָּא
וְדִינָא מַר וּסְבַר לְפוּרְקָנָא דֶּאֱלָהָךְ תְּדִירָא: ג כְּנַעַן בְּיָדוֹ מֹאזְנֵי
מִרְמָה לַעֲשֹׁק אָהֵב: וְלָא תֶּהֱוֵן כְּתַגָּרִין דְּבִידֵיהוֹן מוֹזָנָן דַּיְנִיל לְמֵינַס

רש״י רחימין

(א) ה׳ זכרו. כלשון שייתי מלז כן עשה: (ג) כנען. סוחר: (ד) מצאתי און
כח

ויצא ליום שלישי

רַחֲמִין: ד וַיֹּאמֶר אֶפְרַיִם אַךְ עָשַׁרְתִּי מָצָאתִי אוֹן לִי כָּל־יְגִיעַי
לֹא יִמְצְאוּ־לִי עָוֹן אֲשֶׁר־חֵטְא: וַאֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם
אַשְׁבֶּתְנָא אוֹנֵם לָנָא נְבִיָּא אֵימַר לְהוֹן כָּל עוֹתַרְכוֹן לָא יְתַקְּנוּן לְכוֹן בְּיוֹם
תּוֹשְׁכַּחַת חוֹבִין: ה וַאֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵאַרְעָא מִצְרַיִם עַד
אוֹשִׁיבְךָ בְּאָהָלִים כְּיוֹמֵי מוֹעֵד: וַאֲנָא יְיָ אֱלָהָךְ דְּאַפְקָתָךְ מֵאַרְעָא
דְּמִצְרַיִם עוֹד אוֹתְבִינָךְ בְּמַשְׁכְּנִין כְּיוֹמֵי קֶדֶם:

רש"י

כח ע"י עוסק ומרמה: כל יגיעי. טוב לך אם תמית בלבך כל ממוני לא יהא בו סיפוק לכפר על עוני אשר חטאתי: (ה) עוד אושיבך באהלים. להעמיד מתוכך תלמידים עוסקים בתורה באהלים: כימי מועד. סכות יעקב יוסב אהלים:

כתובים משלי סימן ו׳

א הֲיִחְתֶּה אִישׁ אֵשׁ וּבְחֵיקוֹ וּבְגָדָיו לֹא תִשָּׂרַפְנָה: הִלָּמָא סָיִם
בַּר נָשָׁא נוּרָא בְּעוּבֵיהּ וּכְבוּשֵׁיהּ לָא יַקִּיד: ב אִם־יְהַלֵּךְ אִישׁ
עַל־הַגֶּחָלִים וְרַגְלָיו לֹא תִכָּוֶינָה: אִי הִלָּמָא מְהַלֵּךְ גַּבְרָא עִילָוֵי
גּוּמְרֵי וְרַגְלוֹי לָא מִתְכַּוְיִין: ג כֵּן הַבָּא אֶל־אֵשֶׁת רֵעֵהוּ לֹא יִנָּקֶה
כָּל־הַנֹּגֵעַ בָּהּ: הֵיכְנָא מָאן דְּעָאֵל עַל אִתַּת חַבְרֵיהּ לְמִיגְוַר עִמָּהּ לָא
נְזֵכֵּהּ כָּל מָאן דְּקָרִיב בָּהּ: ד לֹא־יָבוּזוּ לַגַּנָּב כִּי יִגְנֹב לְמַלֵּא נַפְשׁוֹ
כִּי יִרְעָב: לָא לְמִתְּדְמְרוּ לְגַנָּבָא דְּגָנִיב דְּתִשְׂבַּע נַפְשֵׁיהּ מָטוּל דְּכָפֵין:
ה וְנִמְצָא יְשַׁלֵּם שִׁבְעָתַיִם אֶת־כָּל־הוֹן בֵּיתוֹ יִתֵּן: וּמָן דְּמִשְׁתְּכַח
פְּרִיעַ חַד בְּשִׁבְעָה וְכוּלֵּיהּ מַזָּא דְּבַיְתֵיהּ יְהִיב:

רש"י

(א) היחתה. סיסחב: (ב) תכוינה. תשרפנה: (ג) אל אשת רעהו. כמשמעו:
(ד) לא יבוזו לגנב וגו'. כי לרעבון נפשו הוא עושה: (ה) ונמצא.
כשנמלא ים לו תקנה בתשלומין:

משנה יבמות פרק ז׳

אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל. גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט. הַכְּנוּסָה לוֹ עַבְדֵי מְלוֹג
וְעַבְדֵי צֹאן בָּרְזֶל. עַבְדֵי מִלּוֹג לֹא יֹאכְלוּ בִּתְרוּמָה. עַבְדֵי צֹאן בָּרְזֶל

יאכלו

ברטנורא

פרק ז א אלמנה לכהן גדול. עבדי מלוג. מה שפסה מציירת לשמש ושיעה כותבת בכתובתה נקרקעים נכסי מלוג שהבעל מוכר לותם נכסים כמליאת התרגומים מפני שהוא

יאכלו. וְאִם הֵן עַבְדֵי מָלוֹג. אִם מֵתוּ מֵתוּ לָהּ. וְאִם הוֹתִירוּ הוֹתִירוּ לָהּ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא חַיָּיב בִּמְזוֹנוֹתָן הֲרֵי אֵלּוּ לֹא יֹאכְלוּ בַּתְּרוּמָה. וְאִם הֵן עַבְדֵי צֹאן בָּרְזֶל. אִם מֵתוּ מֵתוּ לוֹ. וְאִם הוֹתִירוּ הוֹתִירוּ לוֹ. הוֹאִיל וְהוּא חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן. הֲרֵי אֵלּוּ יֹאכְלוּ בַּתְּרוּמָה. ג בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לַכֹּהֵן. וְהִכְנִיסָהּ לוֹ עֲבָדִים. בֵּין עַבְדֵי מָלוֹג בֵּין עַבְדֵי צֹאן בָּרְזֶל הֲרֵי אֵלּוּ יֹאכְלוּ בַּתְּרוּמָה. וּבַת כֹּהֵן שֶׁנִּשֵּׂאת לְיִשְׂרָאֵל. וְהִכְנִיסָהּ לוֹ בֵּין עַבְדֵי מָלוֹג בֵּין עַבְדֵי צֹאן בָּרְזֶל. הֲרֵי אֵלּוּ לֹא יֹאכְלוּ בַּתְּרוּמָה: ג בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לַכֹּהֵן וּמֵת. וְהִנִּיחָהּ מְעֻבֶּרֶת לֹא יֹאכְלוּ עֲבָדֶיהָ בַּתְּרוּמָה מִפְּנֵי חֶלְקוֹ שֶׁל עֻבָּר. שֶׁהָעֻבָּר פּוֹסֵל וְאֵינוֹ מַאֲכִיל. דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי. אָמְרוּ לוֹ מֵאַחַר שֶׁהַעַדְתָּ לָנוּ עַל בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן. אַף בַּת כֹּהֵן לְכֹהֵן. וּמֵת וְהִנִּיחָהּ מְעֻבֶּרֶת. לֹא יֹאכְלוּ עֲבָדֶיהָ בַּתְּרוּמָה מִפְּנֵי חֶלְקוֹ שֶׁל עֻבָּר: ד הָעֻבָּר. וְהַיָּבָם. וְהָאֲרוּסִין. וְהַחֵרֵשׁ וּבֶן תִּשַּׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד פּוֹסְלִין וְלֹא מַאֲכִילִין. סָפֵק שֶׁהוּא בֶּן תִּשַּׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד. סָפֵק שֶׁאֵינוֹ

ברטנורא ספק

שהוא חוכל פירות מלותן נכסים ואם מחתו מחתי לה ואם הותירו הותירו לה ונכסי לאחן ברזל הם הנכסים שהכניסה לו ומה שהוסיף הוא לה וכתבו בכתובה סך הכל קבל עליו פלוני כך וכך בכתובתה ולכך נקראים לאחן ברזל שהקרן קיים כברזל שאם מתו כולן חייב הבעל לשלם ולפי שהיו רגילים לעשות הלאחן בשומת כך וכך והיה הרועה חייב בחחריותן כפי השומת שפילו אם מתו כל הלאחן ולכך נקראו הנכסים שהבעל מקבל עליו לחחריותן נכסי לאחן ברזל: עבדי מלוג לא יאכלו. לפי שהן שלה והיא חלולה: ב בת ישראל שנשאת לכהן. אפילו עבדי מלוג יאכלו משום דהוי קנין כהן שקנה קנין גלומר האשה שהיא קנינו של כהן קנתה הלו העבדים וכתיב וכהן כי יקנה נפש קנין כספו שהין ת"ל קנין כספו חלא למדרש הכי וכהן כי יקנה קנין כספו נפש שעבדו של כהן קנה נפש הוא יאכל בו: ג והניחה מעוברת. אע"פ שיש לה בניס ממנו והיא תוכלת בתרומה: לא יאכלו עבדיה. לאחן ברזל בתרומה לפי שהן של יורשים וים לעובר חלק בהן ואין לעובר כח להאכילם בתרומה אי משום דקסבר עובר כמעי זרה זר הוא אי משום דקסבר ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל דכתיב וילד ביתו הם יאכלו קרי ביה הם יאכלו: שהעובר פוסל. אם בת כהן לישראל היא והניחה מעוברת ואין לה בן אחר פוסלת מלאוב לבית אביה: ואינו מאכיל. שאם היתה בת ישראל לבהן והניחה מעוברת אין לעובר כח להאכילה והוא הדין לעבדיו: אף בת כהן לכהן בו'. כיון דאמרת שאינו ילוד אינו מאכיל אף בת כהן לכהן אין העבדים מוכלים בתרומה מפני חלקו של עובר שהרי עבדיו הן ואין מוכלים התרומה אלא בשבילו והוא אין בו כח להאכיל ואין הלכה כר' יוסי: ד העובר והיבם וכו'. הא עובר אי בת כהן לישראל היא פוסל דכתיב בעוריה פרט למעוברת אי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל דשאינו ילוד אינו מאכיל: והיבם. אי בת כהן לישראל הוא פוסל לה ובכה אל בית אביה כתיב פרט לעוברת יבם שאינה יכולה לעוב שהיא מעודה ביבמה. ואי בת ישראל לכהן לא מאכיל לה קנין כספו אמר רחמנא וזו קנין אחיו הוא: והארוסין. אי בת כהן לישראל היא פוסל לה דקני לה בהויה ומצות הויה אפסולה לה כדכתיב ובת כהן כי תהיה לאיש זר אי בת ישראל לכהן לא מאכיל לה גזירה שמא ימזגו לה כוס יין של תרומה בבית חניה ותשקה לאחיה ולאמותיה: וההרש. אי בת כהן לישראל היא פוסל לה דהא קנאה בתקי דרבנן ואי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה דקנין כספו אמר רחמנא והרס מדאורייתא לא קני: ובן השע שנים ויום אחד וכו'. אחד מן הפסולים לכהונה שהוא בן תשע שנים ויום אחד ובא על הכהנת או על הלויה או על בת ישראל פסלה מלאכול בתרומה בבן תשע שנים ויום אחד ביאתו ביאה ותהלכה בבעילתו ואי בת ישראל נשאת לכהן בן תשע שנים ויום אחד אינו

מאכילה

ויצא ליום שלישי

סָפֵק הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְסָפֵק שֶׁלֹּא הֵבִיא. נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל בַּת אָחִיו. וְאֵין יָדוּעַ אֵיזֶה מֵהֶן מֵת רִאשׁוֹן. צָרְתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת: ח הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה וְהַשּׁוֹטֶה. לֹא פּוֹסְלִים וְלֹא מַאֲכִילִים וְאִם אֵינָם רְאוּיִין לָבֹא בְיִשְׂרָאֵל. הֲרֵי אֵלּוּ פּוֹסְלִין. כֵּיצַד. יִשְׂרְאֵל שֶׁבָּא עַל בַּת כֹּהֵן תְּאֻבַּל בִּתְרוּמָה. עִבְּרָהּ לֹא תְאֻבַּל בִּתְרוּמָה. נָתְתָּה הָעֻבָּר בְּמֵעֶיהָ תְּאֻבַּל. כֹּהֵן שֶׁבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל לֹא תְאֻבַּל בִּתְרוּמָה. עִבְּרָהּ לֹא תְאֻבַּל. יָלְדָה תְּאֻבַּל. נִמְצָא כֹּחוֹ שֶׁל בֶּן גָּדוֹל מִשֶּׁל אָב. הָעֶבֶד פּוֹסֵל מִשּׁוּם בִּיאָה. וְאֵינוֹ פּוֹסֵל מִשּׁוּם זֶרַע. כֵּיצַד. בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן. בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרְאֵל וְיָלְדָה הֵימֶנּוּ בֵּן. וְהָלַךְ הַבֵּן וְנִכְבַּשׁ עַל הַשִּׁפְחָה. וְיָלְדָה הֵימֶנּוּ בֵּן. הֲרֵי זֶה עֶבֶד. הָיְתָה אֵם אָבִיו בַּת יִשְׂרְאֵל לַכֹּהֵן. לֹא תְאֻבַּל בִּתְרוּמָה. בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרְאֵל. תְּאֻבַּל בִּתְרוּמָה. מַמְזֵר פּוֹסֵל וּמַאֲכִיל. כֵּיצַד בַּת יִשְׂרְאֵל לְכֹהֵן. וּבַת כֹּהֵן לְיִשְׂרְאֵל. וְיָלְדָה הֵימֶנּוּ בַּת וְהָלְכָה הַבַּת וְנִשֵּׂאת לְעֶבֶד אוֹ לְנָכְרִי וְיָלְדָה הֵימֶנּוּ בֵּן. הֲרֵי זֶה מַמְזֵר. הָיְתָה אֵם אִמּוֹ בַּת יִשְׂרְאֵל לְכֹהֵן תְּאֻבַּל בִּתְרוּמָה בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרְאֵל לֹא תְאֻבַּל בִּתְרוּמָה: י כֹּהֵן גָּדוֹל פְּעָמִים שֶׁהוּא פּוֹסֵל כְּיצַד בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרְאֵל וְיָלְדָה הֵימֶנּוּ בַּת וְהָלְכָה הַבַּת וְנִשֵּׂאת לְכֹהֵן. וְיָלְדָה הֵימֶנּוּ בֵּן. הֲרֵי זֶה רָאוּי לְהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. מַאֲכִיל אֶת אִמּוֹ וּפוֹסֵל אֵם אִמּוֹ. וְזֹאת אוֹמֶרֶת לֹא כִבְנֵי כֹהֵן גָּדוֹל. שֶׁהוּא פּוֹסְלָנִי מִן הַתְּרוּמָה:

ברטנורא

מאכילה בתרומה שאין קיומו קיום גמור: ובן ספק בן ט' שנים וכו'. דינו ככן ט' ודאי ופוסל: ספק הביא שתי שערות ספק לא הביא. קטן שקידם את החצה ספק הביא שתי שערות ספק לא הביא וקדושיה קדושי ספק אפשי חולצת ולא מתייבמת: נפל הבית עליו ועל בת אחיו. שהיה אחיו ס' הוה מת ראשון ונפלו שתיהן ליכוס לפני אחיו ופטורה לרתה משום צרת הפת ספק היא מתה ראשונה ונפטרת נפילה לא הוה לרתה צרת ערוה כדתנן וכולן אם מתו או מלמו וכו' לרותיהם מיותרות: צרתה חולצת ולא מתייבמת. ומיהו דתיירא כספיקא לחומרא תניא להא כהדייהו: ה והשומה. אפילו על ידי חופה וקדושין לא פוסל ולא מאכיל שאין קיומו קיום: נחתך העובר שבמעי' תאכל. מיד והוא הדין אם ילדתו ומת: עובר' לא תאכל. שהעובר הימו מאכיל: גדול משל אב. שהכועל הימו מאכיל לפי שלא כח עליה לבסם קדושין ולאו קיומו היא וכנו מאכיל: העבד פוסל משום ביאה. אם כח על הכהנת פסלה מלאכיל בתרומה: ואינו פוסל משום זרע. אם יש לה זרע לבת כהן מישראל כשר: נכבש. נדחק ונח עליה: הרי זה עבד. שהולד שפחה כמוה: היתה אם אביו בת כהן לישראל תאכל בתרומה. אם מת הניו חע"נ דהולד קיים ובעלמא ולד פיסל הואי לאו פיסל דלאו כתר אכוה שדינן ליה דלאו זרעי הוא: ך ופוסל את אם אמו. דאי לאו הוא היתה אם אמו חוזרת לתרומה דכיון דכתיב וזרע אין לה עיון עליה אי בת הכת או בן בן הבן או בן בת הבן עד סוף כל הדורו': לא כבני כהן גדול. כלו' לא ירבו כמותו בישראל שהוא פיסלני מן התרומה:

גמרא יבמות דף ס"ג ע"ב

כָּתוּב בְּסֵפֶר בֶּן סִירָא אִשָּׁה טוֹבָה מַתָּנָה טוֹבָה לְבַעְלָהּ תִּכָּתֵב אִשָּׁה טוֹבָה בְּחֵיק יְרֵא אֱלֹהִים תִּנָּתֵן. אִשָּׁה רָעָה צָרַעַת

לְבַעְלָהּ מָאי מַקְנְתִּיהּ יְגַרְשֶׁנָּה וְיִתְרַפֵּא מִצָּרַעְתּוֹ. אִשָּׁה יָפָה אֲשֶׁרִי בַּעְלָהּ מִסְפַּר יָמָיו כְּפָלַיִם הַעֲלֵם עֵינֶיךָ מֵאֵשֶׁת חֵן פֶּן תִּלָּכֵד בְּמִצְוָתָהּ אַל תֵּט אֵצֶל בַּעְלָהּ לְכִסּוֹךְ עִמּוֹ יַיִן וְשֵׁכָר כִּי בְתֹאַר אִשָּׁה יָפָה רַבִּים הוֹשְׁחָתוּ וַעֲצוּמִים כָּל הֲרוּגֶיהָ רַבִּים הָיוּ פְּצָעֵי רוֹכֵל הַמְרַגְּלִים לְדָבָר עֶרְוָה כְּנִיצוֹץ מַבְעִיר נַחֶלֶת כְּבָרוּב מָגֵא עוֹף בֵּן בָּתֵּיהֶם מְלֵאִים מִרְמָה אַל תָּצַר צָרַת מָחָר כִּי לֹא תֵדַע מַה יֵּלֶד יוֹם שֶׁמָּא מָחָר בָּא וְאֵינֶנּוּ נִכְנָא מִצְטָעֵר עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ מְגַע רַבִּים מְתוֹךְ בֵּיתֶךָ וְלֹא תַּכֵּל תָּבִיא בֵּיתֶךָ רַבִּים יִהְיוּ דוֹרְשֵׁי שְׁלוֹמֶךָ גַּלֵּה סוֹד לְאֶחָד מֵאָלֶף. אָמַר רַב אָסִי אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁיִּכְלוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁבַּגּוּף שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נ"ז) כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עָשִׂיתִי. תָּנָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר כָּל יְהוּדִי שֶׁאֵין עוֹסֵק בְּפְרִיָה וְרִבְיָה כְּאִלּוּ שׁוֹפֵךְ דָּמִים. שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ט') שׁוֹפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ וּכְתִיב בַּתְרֵיהּ (שם) וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ. רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר כְּאִלּוּ מְמַעֵט הַדְּמוּת שֶׁנֶּאֱמַר (שם) כִּי בְצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם וּכְתִיב בַּתְרֵיהּ וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ וְגוֹ'. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר כְּאִלּוּ שׁוֹפֵךְ דָּמִים וּמְמַעֵט הַדְּמוּת שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ. אָמְרוּ לוֹ לְבֶן עַזַּאי יֵשׁ נָאֶה דוֹרֵשׁ וְנָאֶה מְקַיֵּם.

נאה

רש"י

מספר ימיו כפלים. כלומר שמח בחלקו ודומה לו כאלו ימיו כפלים: מאשת חן. על לאחריה: רוכל. המוכר בשמים לנשים להתקשט בהם ומלוי בו ניחוח ובא בעלה ופלטו: כניצוץ. אם המבעיר גחלת. כן ילדו מבעירו: כבלוב. קן עופות: מחר. את ואינו בעולם ולא ירצה לותה דאגה שהוא מילר ודוחק עליה ומלא שלטער לחמול על עולם שאינו שלו: גוף. פרנוד שחוקן בין שכיבה למלאכי' וסס רוחות ונשמות נתונות שנברחו משעת ימי בראשית העתידות להנתן בגופים העתידות להברחות: שנ' כי רוח מלפני יעטוף. הגחולה ונשמות שאני עשיתי: יעטיף. לשון עכשה כדכתיב והיו העטופים ללכן. וריש מסתבי בגחולה כי לא לעולם אריב וגו': ואתם פרו ורבו. בתריה דתרוייהו כתיב הלכך כמו שעשה שתיקן הוא:

נאה

ויצא ליום שלישי

נָאֶה מָקוֹם וְאֵין נָאֶה דּוֹרֵשׁ וְאַתָּה נָאֶה דּוֹרֵשׁ וְאֵין נָאֶה מָקוֹם. אָמַר רָחֵם בֶּן עַזַּאי וּמָה אֶעֱשֶׂה שֶׁנַּפְשִׁי חָשְׁקָה בַּתּוֹרָה אֶפְשַׁר לָעוֹלָם שֶׁיִּתְקַיֵּים עַל יְדֵי אֲחֵרִים. תַּנְיָא אִידָךְ רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בְּפִרְיָה וְרִבְיָה כְּאִלּוּ שׁוֹפֵךְ דָּמִים שֶׁנֶּאֱמַר (שם) שׁוֹפֵךְ דַּם הָאָדָם. וְסָמִיךְ לֵיהּ וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ. רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר כְּאִלּוּ מְמַעֵט אֶת הַדְּמוּת בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר וְכוּלִי. אָמְרוּ לוֹ לְבֶן עַזַּאי וְכוּלִי. תָּנוּ רַבָּנָן (במדבר י') וּבְנֻחֹה יֹאמַר שׁוּבָה ה' רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל מְלַמֵּד שֶׁאֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עַל פָּחוֹת מִשְּׁנֵי אַלָּפִים וּשְׁנֵי רִבְבוֹת מִיִּשְׂרָאֵל תֵּרֵי שְׁהֵוִי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵי אַלָּפִים וּשְׁנֵי רִבְבוֹת חֲבֵר אֶחָד וְזֶה לֹא עֵסֶק בְּפִרְיָה וְרִבְיָה לֹא נִמְצָא זֶה גּוֹרֵם לִשְׁכִינָה שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִיִּשְׂרָאֵל. אַבָּא חָנָן אָמַר מִשּׁוּם רִבִּי אֶלְעָזָר חַיָּיב מִיתָה שֶׁנֶּאֱמַר (שם ג') וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם הָא הָיוּ לָהֶם בָּנִים לֹא מֵתוּ. אֲחֵרִים אוֹמְרִים גּוֹרֵם לִשְׁכִינָה שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית י"ז) לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ. בִּזְמַן שֶׁזַּרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ שְׁכִינָה שׁוֹרָה אֵין זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ עַל מִי שׁוֹרָה עַל הָעֵצִים וְעַל הָאֲבָנִים:

זוהר ויצא דף קנ"ו ע"א

וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בִּימֵי קְצִיר חִטִּים (וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה) רִבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר. (תהלים ק"ד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶיךָ הָאי קְרָא אוּקְמוּהָ בְּכַמָּה אַתָר. אֶלָּא מָאן יָכִיל לְמֵמַנֵי עוֹבָדוֹי דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דְּהָא כַּמָּה חַיָּלִין וּמַשְׁרְיָין מְשַׁנְיָין דָּא מִן דָּא לֵית לוֹן חוּשְׁבָּנָא וְכֻלְּהוּ בְּזִמְנָא חֲדָא כְּמַרְזָפָא דַּאֲפִיק וְזִקִין לְכָל סְטָרִין בְּזִמְנָא חֲדָא. כָּךְ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַפִּיק כַּמָּה זִינִין וּמַשְׁרְיָין מְשַׁנְיָין דָּא מִן דָּא דְּלֵית לוֹן חוּשְׁבָּנָא וְכֻלְּהוּ בְּזִמְנָא חֲדָא. תָּא חֲזֵי בְּדִבּוּרָא וּבְרוּחָא כַּחֲדָא אִתְעֲבִיד עָלְמָא דִּכְתִיב (שם ל"ג) בִּדְבַר יְיָ שָׁמַיִם (נַעֲשׂוּ) וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם. בִּדְבַר יְיָ דָּא דִּבּוּרָא. וּבְרוּחַ פִּיו דָּא רוּחָא. דָּא בְרָא דָּא עָ

אָזִיל וְאִתְכְּלִיל דָּא בְדָא וְנָפַק מִנַּיְהוּ כַּמָּה חֲיָלִין לַחֲיָלִין וּמַשְׁרְיָין לְמַשְׁרְיָין
וְכֻלָּא בְּזִמְנָא חֲדָא. תָּא חֲזִי כַּד בָּעָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמִבְרֵי עָלְמִין
אַפִּ"ק חַד נְהוֹרָא סְתִימָאָה דְּמִן הַהוּא נְהוֹרָא נַפְקִין וְנָהֲרִין כָּל אִנּוּן
נְהוֹרִין דְּאִתְגַּלְיָין. וּמֵהַהוּא נְהוֹרָא נַפְקִין וְאִתְפְּשָׁטוּ וְאִתְעֲבִידוּ שְׁאַר נְהוֹרִין
וְאִינּוּן עִלָּאֵי עִלָּאָה. תּוּ אִתְפְּשַׁט דָּאִי נְהוֹרָא עִלָּאָה וְעָבַד אוּמָנָא נְהוֹרָא
דְּלָא נָהִיר וְעָבִיד עִלָּאֵי תַּתָּאָה. וּבְגִין דְּאִינּוּ נְהוֹרָא דְּלָא נָהִיר בָּעֵי
לְאִתְקַשָּׁרָא לְעֵילָּא בָּעֵי לְאִתְקַשָּׁרָא לְתַתָּא וּבְקִשּׁוּרָא דִּלְתַתָּא אִתְקַשָּׁר
לְאִתְנַהֲרָא בְּקִשּׁוּרָא דִּלְעֵילָּא. וְהַאי נְהוֹרָא דְּלָא נָהִיר בְּקִשּׁוּרָא דִּלְעֵילָּא
אַפִּ"ק כָּל חֲיָלִין וּמַשְׁרְיָין לְזִינִין סַנְיִאין הֲדָא הוּא דִּכְתִיב מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ
יְיָ וְגוֹ'. וְכָל מַה דִּי בְּאַרְעָא הָכִי נָמֵי לְעֵילָּא וְלֵית לָךְ מִדָּה זְעִירָא בְּהַאי
עָלְמָא דְּלָא תַּלְיָיא בְּמִדָּה אָחֳרָא עִלָּאָה דְּאִתְפַּקְדָא עֲלֵיהּ לְעֵילָּא. וּבְגִין
דְּכַד אִתְעַר הַאי לְתַתָּא אִתְעַר הַהוּא דְּאִתְפַּקְדָא עֲלֵיהּ לְעֵילָּא דְּכֻלָּא
אִתְאַחַד דָּא בְדָא:

יוסף לחק

מוכר

הלכה פסיקה

הר"מ ה' תלמוד תורה פ"ג

מספר הרוקח דף כ' ג'

בָּשְׁלָשָׁה כְּתָרִים נִכְתְּרוּ. יִשְׂרָאֵל בְּתוֹרָה
וְכֶתֶר כְּהוּנָּה. וְכֶתֶר לְכוּת (במדבר כ"ה)
כְּהוּנָּה וְכָה אַהֲרֹן שֶׁנֶּאֱמַר
וְהָיָה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהוּנַּת עוֹלָם.
כֶּתֶר מַלְכוּת וְכָה כָּה דָּוִד שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פ"ט)
זַרְעוֹ לְעוֹלָם יִהְיֶה וְכִסְאוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ נֶגְדִּי. כֶּתֶר
תּוֹרָה הֲרֵי מוּנָּח וְעוֹמֵד וּמוּכָן לְכָל יִשְׂרָאֵל
שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ל"ג) תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה
מוֹרָשָׁה קְהִלַּת יַעֲקֹב כָּל מִי שִׁעוּרָהּ נָבוֹא
וְיִטּוֹל שֶׁמָּא תֹּאמַר שֶׁאוֹתָם הַכְּתָרִים
גְּדוֹלִים מִכֶּתֶר תּוֹרָה הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (משלי ח')
בִּי מְלָכִים יִמְלוֹכוּ וְרוֹזְנִים יְחוֹקְקוּ צֶדֶק בִּי
שָׂרִים יָשׂוֹרוּ הָא לָמַדְתָּ שֶׁכֶּתֶר תּוֹרָה גָּדוֹל
מִשְּׁנֵיהֶם: ג אָמְרוּ חֲכָמִים מַמְתִּין תַּלְמִיד
חָכָם קוֹדֶם לְכֹהֵן גָּדוֹל עַם הָאָרֶץ שֶׁנֶּאֱמַר
(משלי ג') יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים מַמְתִּין גָּדוֹל
שֶׁנִּכְנַס לִפְנֵי וְלִפְנִים: ד אֵין לָךְ מִצְוָה בְּכָל
הַמִּצְוֹת כֻּלָּן שֶׁהִיא שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד תַּלְמוּד
תּוֹרָה אֶלָּא תַּלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת
כֻּלָּן שֶׁהַתַּלְמוּד מֵבִיא לִידֵי מַעֲשֶׂה לְפִיכָךְ
הַתַּלְמוּד קוֹדֵם לְמַעֲשֶׂה בְּכָל מָקוֹם:

אִם יִכְמֹר אָדָם כָּל הַיּוֹם וְיִשְׁפַּח בּוֹרְאוֹ וְיִגְבַּהּ
לִבּוֹ בָּזֶה וּבְמְצוֹתָיו יִכָּנַע וְיַחְשׁוֹב שֶׁמָּא
חָטָאתִי וְיֹאמַר לִי כִּי תָבוֹאוּ לְרָאוֹת פָּנַי מִי
בִקֵּשׁ זֹאת מִיָּדְכֶם מַה לָּךְ לְסַפֵּר חֻקַּי וְאִם
נִתְחַיֵּב כְּנֶגֶד חֲבֵירוֹ יוֹדֶה לוֹ כְּמוֹ צָדֹק
מָמֶנִּי וְאִם סָפֵר עָלָיו שֶׁקֶר לֹא יַכְלִימֶנּוּ וְלֹא
יִכְעוֹס עָלָיו וְאִם הוּא עָשִׁיר וְנָאֶה וּמְכֻבָּד
צָרִיךְ יַכְנִיעַ וְלַהֲשָׁפִיל רוּחוֹ וְאַז יִשְׂבְּחֻנּוּ
הַבּוֹרֵא כְּמוֹ (בראשית י"ג) הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם
לְפִי שֶׁאָמַר וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר וְכֵן מֹשֶׁה
(שמות ט"ז) וְנַחְנוּ מָה וְכֵן דָּוִד אָמַר (תהלים ל"ט)
וְאָנֹכִי תּוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ כִּי אֵין רָאוּי לְעָבֵד
לְהַגְבִּיהַּ רוּחוֹ כְּנֶגֶד אֲדוֹנוֹ כְּדִכְתִיב (מלאכי א')
אִם אֲדוֹנִים אֲנִי אַיֵּה מוֹרָאִי כִּי אֵין טוֹבָה
כְּמוֹ הַכְנָעָה לִפְנֵי אֲדוֹנוֹ וְנֶאֱמַר (בראשית י"ח)
שׁוּבִי אֶל גְּבִרְתֵּךְ וְהִתְעַנִּי תַּחַת יָדֶיהָ וְיִכָּנַע
עַמִּי אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם וְכָשֶׁאַתָּה
מִתְפַּלֵּל הַכְנַע לִבְּךָ וְהַשְׁפֵּל רוּחֲךָ וַחֲשׁוֹב
עֲוֹנוֹתֶיךָ וְבִגְּנֵי בִּתְפִלָּתְךָ בְּרֶמֶז לְךָ וְיִפּוֹנוּ
מַחְשְׁבוֹתֶיךָ עַל מָה שֶׁאַתָּה מוֹצִיא מִפִּיךָ וְאַל
תְּמַהֵר וְכוֹנֵן דַּעְתָּךְ פֶּן תְּבוֹזֵב בִּתְפִלָּתָךְ

ויצא ליום שלישי

בְּשָׁתַּהֲרַהר מַחֲשָׁבוֹת אֲחֲרוֹת וְתֹאמַר בְּלִבָּהּ (תהלים י"ט) יְהִי לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ ה' צוּרִי וְגוֹאֲלִי:

יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ך דמילוי ון דשם בן לקנית רעות נפש יתירה משבת הבאה:

ג וְנֶאֱסְפוּ־שָׁמָּה כָּל־הָעֲדָרִים וְגָלְלוּ אֶת־הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקוּ אֶת־הַצֹּאן וְהֵשִׁיבוּ אֶת־ הָאֶבֶן עַל־פִּי הַבְּאֵר לִמְקֹמָהּ: וּמִתְכַּנְּשִׁין לְתַמָּן כָּל עֲדָרַיָּא וּמְגַנְדְּרִין יַת אַבְנָא מֵעַל פּוּמָא דִּבְירָא וּמַשְׁקֵן יַת עָנָא וּמְתִיבִין יַת אַבְנָא עַל פּוּמָא דִּבְירָא לְאַתְרַהּ: ד וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אַחַי מֵאַיִן אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מֵחָרָן אֲנָחְנוּ: וַאֲמַר לְהוֹן יַעֲקֹב אַחַי מְנָן אַתּוּן וַאֲמָרוּ מֵחָרָן אֲנָחְנָא: ה וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲיַדַעְתֶּם אֶת־לָבָן בֶּן־ נָחוֹר וַיֹּאמְרוּ יָדָעְנוּ: וַאֲמַר לְהוֹן הֲיַדְעָתּוּן יַת לָבָן בַּר נָחוֹר וַאֲמָרוּ יְדַעְנָן: ו וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲשָׁלוֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שָׁלוֹם וְהִנֵּה רָחֵל בִּתּוֹ בָּאָה עִם־הַצֹּאן: וַאֲמַר לְהוֹן הַשְׁלָם לֵיהּ וַאֲמָרוּ שְׁלָם וְהָא רָחֵל בְּרַתֵּהּ אָתְיָא עִם עָנָא: ז וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל לֹא־עֵת הֵאָסֵף הַמִּקְנֶה הַשְׁקוּ הַצֹּאן וּלְכוּ רְעוּ: וַאֲמַר הָא עוֹד יוֹמָא סַגִּי לָא עִדַּן לְמִכְנַשׁ בְּעִיר אַשְׁקוּ עָנָא וְאִזִילוּ רְעוּ:

ויאמרו

רש"י

(ג) ונאספו. רגילים היו להאסף לפי שהיתה האבן גדולה: וגללו. וגוללין ותרגומו ומגדרין. כל לשון הווה משהגה לדבר בלשון עתיד ובלשון עבר לפי שכל דבר ההוה תמיד כבר היה ועתיד להיות: והשיבו. תרגומו ומתיבין: (ו) באה עם הצאן. הטעם בתל"ף ותרגומו לתיל. ורחל באה. הטעם למעלה בבי"ת והרגומו לתת. הרחקון לשון עושה והסני לשון עשתה: (ז) הן עוד היום גדול. לפי שרואה אותם רוכלים כסבור שרוצים להאסף המקנה הביתה ולא ירעו עוד אמר להן הן עוד היום גדול כלו' אם שכירי יום אתם לא שלמתם פעולת היום. ואם הבהמות שלכם לעפ"כ לא עת

להאסף

ח וַיֹּאמְרוּ֙ לֹ֣א נוּכַ֔ל עַ֚ד אֲשֶׁר־יֵאָסְפ֣וּ כָל־הָעֲדָרִ֔ים וְגָלְל֖וּ
אֶת־הָאֶ֣בֶן מֵעַ֔ל פִּ֥י הַבְּאֵ֖ר וְהִשְׁקִ֣ינוּ הַצֹּ֑אן׃ וַאֲמָרוּ לָא
נְכוּל עַד דִּי יִתְכַּנְּשׁוּן כָּל עֲדָרַיָּא וְיַנְגְּדְרוּן יָת אַבְנָא מֵעַל פּוּמָּא דְּבֵירָא
וְנַשְׁקֵי עָנָא׃

רש״י

כתסף המקנה וגו׳ (כ״ב) : (ח) לא נוכל. להסקות לפי שהיתה גדולה : וגללו.
זה מתורגם ויגנדרון לפי שהוא ל׳ עתיד :

נביאים הושע סימן י״ב

וְדִבַּ֥רְתִּי עַל־הַנְּבִיאִ֖ים וְאָנֹכִ֣י חָזֹ֣ון הִרְבֵּ֑יתִי וּבְיַד־הַנְּבִיאִ֖ים
אֲדַמֶּֽה׃ וּמַקְּיִלִית עִם נְבִיָּא וַאֲנָא נְבוּאָן אַסְגֵּיתִי וּבְיַד נְבִיָּא
שַׁלָּהִית׃ ב אִם־גִּלְעָ֖ד אָ֑וֶן אַךְ־שָׁוְא֣ הָיוּ֔ בַּגִּלְגָּ֖ל שֹׁרִ֣ים זִבְּח֑וּ
גַּ֚ם מִזְבְּחֹתָ֔ם כְּגַלִּ֖ים עַ֥ל תַּלְמֵ֖י שָׂדָֽי׃ אִם בְּגִלְעָד חֲוֹו אֲנוֹסִין בְּרַם
בְּבֵית גַּרְגָּלָא תּוֹרִין לְמַשְׁעָוֹן דַּבְּחוּ אַף אִיגּוֹרֵיהוֹן אַסְגִּיאוּ כְּיִגְרִין עַל תְּחוּמֵי
חַקְלָא׃ ג וַיִּבְרַ֥ח יַעֲקֹ֖ב שְׂדֵ֣ה אֲרָ֑ם וַיַּעֲבֹ֥ד יִשְׂרָאֵ֖ל בְּאִשָּׁ֥ה
וּבְאִשָּׁ֖ה שָׁמָֽר׃ נְבִיָּא אִימַר לְהוֹן הֲלָא יַעֲקֹב אֲבוּכוֹן אָזַל לְחַקְלֵי אֲרָם
וּפְלַח יִשְׂרָאֵל בְּאִתְּתָא וּבְאִתְּתָא נְטַר עָאנָא׃ ד וּבְנָבִיא הֶעֱלָה יְהוָה
אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַ֔יִם וּבְנָבִיא נִשְׁמָֽר׃ וְאַף כַּד נַטְחֵי אֲבָהַתְכוֹן
מִמִּצְרַיִם נְבִיָּא שְׁלַח יְיָ וְאַסִּיק֫ת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְעַל יְדֵי נְבִיָּא אִתְנְטָר׃
ה הִכְעִ֥ים אֶפְרַ֖יִם תַּמְרוּרִ֑ים וְדָמָ֣יו עָלָ֔יו יִטּ֔וֹשׁ וְחָרְפָּת֖וֹ יָשִׁ֥יב
לֹ֖ו אֲדֹנָֽיו׃ מַרְגִּזוּן דְּבֵית אֶפְרַיִם מוֹסְפִין לְמֶחֱטֵי וְחוֹבַת דַּם זַכַּאי דְּאַשְׁיד
עֲלוֹהִי יְתוּב וְחִיסוֹדֵיהּ יְתוּב לֵיהּ רִבּוֹנֵיהּ׃ ו כְּדַבֵּר אֶפְרַיִם רְחֵת נָשָׂא

הוא

רש״י

(א) ודברתי על הנביאים. להוכיח תוסף : אדמה. להם בכמה דמיונות נרחיתי
להם : (ב) גם מזבחותם. רבים כגלים שעל תלמי שדי :
(ג) ויברח יעקב. כשהולך לברוח מרס לון שמרתיו : ובאשה שמר.
את הצאן : (ה) הכעים אפרים. לבוראו לגזות את נביאיו ובהמרוריס הוא לו
כי דמיו תשר שפך בהטיותו את ישראל : עליו יטוש. ועליו יטילס הקב״ה
וחרפתו. שהרס את שלמה : ישיב לו אדוניו. הקב״ה : (ו) כדבר אפרים
רתת. כשקיעת ירבעם למקום ודבר כנגד שלמה והוכיחו ברבים : נשא הוא
בישראל

ויצא ליום רביעי

הוּא בִּישָׂרְאֵל וְיֵאוּשָׁם בַּבַּעַל וַיָּמָת: כַּד מְטַמֵּל חָד מִבֵּית אֶפְרַיִם
דְּתִיתָא אָחִיד לְהוֹן לְעַמְמַיָּא מִתְרַבְרְבִין הָווּ בְּיִשְׂרָאֵל וּכְדוּ דְּחָבוּ עַל
דְּפָלְחוּ לְמַטְעְתָא מְתַקְטְלִין:

רש"י

בישראל. מסס זכה להנשא לבנות מלך על ישראל: ויאשם בבעל. נע"ח:
ויכת. נכרת בית ירבעם:

כתובים משלי סימן ו' ז'

א נֵאָף אִשָּׁה חֲסַר־לֵב מַשְׁחִית נַפְשׁוֹ הוּא יַעֲשֶׂנָּה: מַאן דְּנָיֵיר
בְּאִתְּתָא חָסִיר דְּרַעְיָנָא וּמַאן דְּבָעֵי דִּי יְהַבֵּיל לְנַפְשֵׁיהּ הוּא עָבֵד לָהּ:
ב נֶגַע וְקָלוֹן יִמְצָא וְחֶרְפָּתוֹ לֹא תִמָּחֶה: מַכְתָּשִׁי וְצַעֲרִי יֵאָרֵץ
וְחִיסוּדֵיהּ לָא מַטְעֵי: ג כִּי־קִנְאָה חֲמַת־גָּבֶר וְלֹא יַחְמוֹל בְּיוֹם
נָקָם: מָטוּל דְּטָנָּא חֵמְתָא דְּגַבְרָא וְלָא חָיֵים בְּיוֹמָא דְּפוּרְעָנָא: ד לֹא־
יִשָּׂא פְּנֵי כָל־כֹּפֶר וְלֹא־יֹאבֶה כִּי תַרְבֶּה־שֹׁחַד: וְלָא נָסִיב
בְּאַפֵּיהּ דְּכָל דְּיָהִיב לֵיהּ מוֹהֲבָא וְלָא מְתַפֵּיס כַּד תַּכְנָא שׁוֹחֲדָא: ה בְּנִי
שְׁמֹר אִמְרָי וּמִצְוֹתַי תִּצְפֹּן אִתָּךְ: בְּרִי נְטַר מֵימְרָי וּפִיקּוּדַי תִּטְמְרִי
נַפְשָׁךְ: ו שְׁמֹר מִצְוֹתַי וֶחְיֵה וְתוֹרָתִי כְּאִישׁוֹן עֵינֶיךָ: נְטַר פִּיקּוּדַי
וְחֵיֵה וְנִימוֹסַי חֵיךְ בַּבְתָא דְּעַיְנָךְ:

רש"י

(ג) כי קנאה. מתקנח לו להביח עליו חמתו של הקב"ס שהוח גבור על כל:
(ד) לא ישא פנים. לכל הכופר בו ולהבק נע"ח: (ו) ותורתי. משמור
כאישון עיניך:

משנה בבא קמא פרק ז'

מְרֻבָּה מִדַּת תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל מִמִּדַּת תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. שֶׁמִּדַּת
תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל נוֹהֶגֶת בֵּין בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים. וּבֵין בְּדָבָר
שֶׁאֵין בּוֹ רוּחַ חַיִּים. וּמִדַּת תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. אֵינָהּ נוֹהֶגֶת אֶלָּא
בְּשׁוֹר וָשֶׂה בִּגְרָד. שֶׁנֶּאֱמַר כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וּטְבָחוֹ אוֹ מְכָרוֹ
וְגוֹמֵר. אֵין הַגּוֹנֵב אַחַר הַגָּנָב מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. וְלֹא הַטּוֹבֵחַ וְלֹא

הטובר

ברטנורא

פרק ז א מרובה. בדבר שיש בו רוח חיים ובדבר שאין בו רוח חיים. לכתיב
על זה על שלמה על כל תכדה וגו', ילמס שניס: אין הגונב אחר הגנב וכו'.
לכתיב

הַמּוֹכֵר אַחַר הַגָּנָב. מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה: ג גָּנַב עַל פִּי שְׁנַיִם. וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּיהֶם. אוֹ עַל פִּי שְׁנַיִם אֲחֵרִים. מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גָּנַב וּמָכַר בְּשַׁבָּת. גָּנַב וּמָכַר לַעֲבוֹדַת אֱלִילִים. גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. גָּנַב מֵשֶׁל אָבִיו וְטָבַח וּמָכַר וְאַחַר כַּךְ מֵת אָבִיו. גָּנַב וְטָבַח וְאַחַר כַּךְ הִקְדִּישׁ. מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גָּנַב וְטָבַח לִרְפוּאָה אוֹ לַכְּלָבִים. הַשּׁוֹחֵט וְנִמְצָא טְרֵפָה. הַשּׁוֹחֵט חוּלִּין בָּעֲזָרָה. מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר בִּשְׁנֵי אֵלּוּ: ג גָּנַב עַל פִּי שְׁנַיִם וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּיהֶם. וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין. מְשַׁלְּמִין הַכֹּל. גָּנַב עַל פִּי שְׁנַיִם וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּי שְׁנַיִם אֲחֵרִים. אֵלּוּ וָאֵלּוּ נִמְצְאוּ זוֹמְמִין. הָרִאשׁוֹנִים מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. וְהָאַחֲרוֹנִים מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי שִׁלְשָׁה. נִמְצְאוּ אַחֲרוֹנִים זוֹמְמִין הוּא מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. וְהֵן מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי שִׁלְשָׁה. אֶחָד מִן הָאַחֲרוֹנִים זוֹמֵם בְּטֵלָה עֵדוּת שֶׁנִּיָּה. אֶחָד מִן הָרִאשׁוֹנִים זוֹמֵם. בְּטֵלָה כָּל הָעֵדוּת. שֶׁאִם אֵין גְּנֵיבָה אֵין טְבִיחָה וְאֵין מְכִירָה: ד גָּנַב עַל פִּי שְׁנַיִם. וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּי עֵד אֶחָד. אוֹ עַל פִּי עַצְמוֹ. מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גָּנַב וְטָבַח בְּשַׁבָּת. גָּנַב וְטָבַח לַעֲבוֹדַת אֱלִילִים. גָּנַב מֵשֶׁל אָבִיו וּמֵת אָבִיו. וְאַחַר כַּךְ טָבַח

ומכר

ברטנורא

דכתיב וגנב מבית האיש ולא מבית הגנב: **ב** גנב על פי שנים. כלומר שנים משידים לאותו שגנב: גנב ומכר בשבת. אבל טבח שהוא עצום שקולה קס ליה כדרבה מיניה: ובטבח ביום הכפורים. שאין זדונו חלה כרת וכגון דלא אתרו ביה ולא לקי דקיימא לן כל חייבי מלקות שוגגים חייבים בשלומין אבל חייבי מיתות כ"ד לפילו שוגגים פטורים מן השלומין: וטבח ומכר ואח"כ מת אביו. אבל מת אביו ואח"כ טבח הוא פטור דשלו הוא מיכה ושלו הוא מוכר שהרי יורש את אביו: בשני אלו. בטרפה ובחולין בעזרה דקסבר ר"ש שחיטה שחיטה רחויה לאו אמה שחיטה אבל לרפואה ולכלבים שחיטה רחויה היא דאי בעי מצי אכיל מניה: **ג** האחרונים משלמין שלישה. לשון וכגון שהוזמו אחרונים תחלה דאי עידי גניבה הוזמו תחלה בטלה לה עדות טבילה דלמאי בעלים מכרוהו לו וכי מתזמי אמאי משלמי: בטלה עדות שניה. והוא משלם כפל משום עדות ראשונים והן פטורין דאין עדים משלמין ממין על שיוזמו שניהם: בטלה כל העדות. והוא פטור והם פטורין ואפילו חזרו והוזמו אחרונים אח"כ אין משלמין שהרי בטלה עדותן כבר והוכחשו וכיון דלא גנב לא טבח ומהכי לא מחייבי הלא לעצמו הייתם שהוזמו נופלה על עדות וכ"ם אם הוזמו כ' הראשונים תחלה שעדות שניה בטלה הלא שבזמן שלא הוזמו הלא אחד בטלו שניהם אבל כשהוזמו שניהם לא בטלה עדות ראשונה הלא משלמין כפל: **ד** על פי עד אחר. תע"ג דמילתא דפשיטא היא דאין משלם ארבעה וחמשה על פי עד אחד הוא קא משמע לן דע"פ עצמו דומיא דעל פי עד אחד מה עד אחד אי אתי ע"מ כתר הכי מצטרף כהדיא ומחייב על פי עצמו נמי אי אתו עדים כתר הודאתו מחייבי ליה דמודה בקנס ואח"כ כאו עדים מחייב וה"מ כאומר לא גנבתי ובאו עדים שגנב וחזר ואמר טבחתי ומכרתי ובאו עדים אח"כ טבח ומכר שהרי כשאומר טבחתי ומכרתי אינו מחייב עצמו בכלום שיודע הוא שמודה בקנס פעור ואין כאן הודאה על כלום אבל כאומר גנבתי ובאו עדים שגנב פטור דחייב עצמו לשלם קרן מיהא כשהודאתו הלכך הילכה נמורה היא ופטור מכפל אף. על פי שאח"כ באו עדים: ומת אביו. והוא ירשו ולא הויא

ויצא ליום רביעי

וּמָכַר. גָּנַב וְהִקְדִּישׁ וְאַחַר כַּךְ טָבַח וּמָכַר. מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר קָדָשִׁים שֶׁחַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָם מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. שֶׁאֵין חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָם פָּטוּר: ה מָכְרוֹ חוּץ (מֵאֶחָד) מִמֵּאָה שֶׁבּוֹ. אוֹ שֶׁהָיְתָה לוֹ בּוֹ שׁוּתָּפוּת. הַשּׁוֹחֵט וְנִתְנַבְּלָה בְּיָדוֹ. הַנּוֹחֵר וְהַמַּעֲקֵר מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גָּנַב בְּרִשׁוּת הַבְּעָלִים וְטָבַח (וּמָכַר) חוּץ מֵרְשׁוּתָם. אוֹ שֶׁגָּנַב חוּץ מֵרְשׁוּתָם. וְטָבַח וּמָכַר בְּרְשׁוּתָם. אוֹ שֶׁגָּנַב וְטָבַח וּמָכַר חוּץ מֵרְשׁוּתָם. מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. אֲבָל גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר בִּרְשׁוּתָם פָּטוּר: ו הָיָה מוֹשְׁכוֹ וְיוֹצֵא וּמֵת בִּרְשׁוּת הַבְּעָלִים פָּטוּר. הִגְבִּיהוֹ אוֹ שֶׁהוֹצִיאוֹ מֵרְשׁוּת בְּעָלִים וּמֵת חַיָּיב. נָתְנוּ לִבְכוֹרַת בְּנוֹ. אוֹ לְבַעַל חוֹבוֹ. לַשּׁוֹמֵר חִנָּם. וְלַשּׁוֹאֵל. לַנּוֹשֵׂא שָׂכָר. וְלַשּׁוֹכֵר. וְהָיָה מוֹשְׁכוֹ וּמֵת בִּרְשׁוּת הַבְּעָלִים. פָּטוּר. הִגְבִּיהוֹ אוֹ שֶׁהוֹצִיאוֹ מֵרְשׁוּת הַבְּעָלִים וּמֵת חַיָּיב: ז אֵין מְנַדְּלִין בְּהֵמָה דַּקָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל מְנַדְּלִין בְּסוּרְיָא. וּבְמִדְבָּרוֹת שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֵין מְנַדְּלִין תַּרְנְגוֹלִין בִּירוּשָׁלַם מִפְּנֵי הַקָּדָשִׁים. וְלֹא כֹהֲנִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי הַטָּהֳרוֹת. וְלֹא יְנַדֵּל יִשְׂרָאֵל חֲזִירִים בְּכָל מָקוֹם. לֹא יְנַדֵּל אָדָם אֶת הַכֶּלֶב. אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה קָשׁוּר

ברטנורא — בשלשלת

טביחה כולה כחיסרון: גנב והקדיש. כי קא טבח דהקדם קא טבח ולא דכפלים: רבי שמעון אומר קדשים שחייב באחריותן וכו'. ר"ם ללמ"ד דת"ק קאי ולא פליג עליה בגנב והקדים וחת"כ טבח ומכר מלא שמעינהו ר"ם לרבנן בדוכתא מחריתי דאמרי הגונב הקדם מבית בעליו פטור דכתיב וגונב מבית האיש ולא מבית הקדם ועלה קאי רבי שמעון מומר קדשים שחייב באחריותן חייב דקרינן ביה וגונב מבית האיש דכיון דהכעל חייב באחריותם כי קא טבח דמריה קא טבח ובקדשים שחייב באחריותן נמי לא מחייב ר"ם תשלומי ד' וה' אלא כשאחזן תמימים בפניהם לפי שלא נפדו סבר כל העומד לפדות כפדוי דמי והויא שחיטה רחויה אבל אם אחזן תמימים בחוץ הויא שחיטה שחיטה רחוי' ומשעיין ליה לרבי שמעון דאמר שחיטה שחיטה רחויה ללמ"ד שמה שחיטה ואינו חייב עליה תשלומי ד' וה' ואין הלכה כר"ש: ה מכרו חוץ מאחד ממאה שבו. גנב שמכר כל השור חוץ מדבר מועט שבו מן הדברים הניתרים בשחיטה הניתרים עמו בשחיטה: פטור. דכתיב וטבחו או מכרו על שמכור כל הדברים הניתרים בשחיטה לאפוקי שאם השחיר גיזותיה או קרניה דלא הוי שיור ולא מפטר בהכי: הנוחר. קורעו מנחיריו עד לבו: והמעקר. עוקר סימנים פטור ואפילו לרבנן דאמרי שחיטה שחיטה רחויה שמה שחיטה דהא ללמ"ד שחיטה היא כלל: ך היה מושכו ויוצא פטור. מכפל: הגביהו. אפילו כרשות בעלים שהרי הגבהה קונה בכל מקום: נתנו. גנב לכהן בשעת שלשים של פדיון בנו: היה מושכו. הכהן או הכעל חוב או השומר ומת ברשות בעלים: פטור. הגנב מכלום: ז אין מנדלין בהמה דקה בא"י. משום יוב מרן ישראל שמפסידין את הזרעים: אבל מגדלין בסוריא מלכות שכבש דוד ללמ"ד שמיה כבוש ולא חיישינן שמא יפסידו שדות אחרים ישלמנה: אין מגדלין תרנגולים בירושלים מפני הקדשים. שיוכלין שם ודרך תרנגולים לנקר בשפה ושמא יכלו (עלם) כעפרה מן הארץ ויטמאו את הקדשים: ולא יגדל. כהנים תרנגולים שכן ת"י: מפני הטהרות. שהכהנים מוכלים תרומה ומריכים לשמרה בטהרה: חזירים. מפרש טעמא בגמרא כשנרו מלכי חשמונאי זה על זה היו רגילים בכל יום שהיו אלו שבחוץ מעלים להם תמידים לאלו שבפנים יום אחד העלו להם חזיר כיון שהגיע לאחי תומה נתן ליפרניו בחומה

בְּשַׁבָּתוֹת. אֵין פּוֹרְסִין נִשְׂבִּין לַיּוֹנִים. אֲבָל אִם הָיָה רָחוֹק מִן הַיִּשּׁוּב שְׁלֹשִׁים רִים:

ברטנורא

ומזדעזעה ג"י תרבץ מלות פרסה על תרבץ מלות פרסה כלומר שעה תמרו תרוך המגדל חזירים: את הכלב. מפני שנוסך ומנבח ומפלת חמה מירתתו: נשבין. פחים שלח יכלדו בהם יוני בני היעוב: שלשים רים. תרבץ מילן:

גמרא בבא קמא דף פ׳ ע״א

תָּנוּ רַבָּנָן מַעֲשֶׂה בְּחָסִיד אֶחָד שֶׁהָיָה גּוֹנֵחַ מִלִּבּוֹ וְשָׁאֲלוּ לָרוֹפְאִים וְאָמְרוּ אֵין לוֹ תַּקָּנָה עַד שֶׁיִּנָּק חָלָב רוֹתֵחַ מִשַּׁחֲרִית לְשַׁחֲרִית וְהֵבִיאוּ לוֹ עֵז וּקְשָׁרוּהָ לוֹ בְּכַרְעֵי הַמִּטָּה וְהָיָה יוֹנֵק מִמֶּנָּה מִשַּׁחֲרִית לְשַׁחֲרִית. לְיָמִים נִכְנְסוּ חֲבִירָיו לְבַקְּרוֹ כֵּיוָן שֶׁרָאוּ אוֹתָהּ הָעֵז קְשׁוּרָה בְּכַרְעֵי הַמִּטָּה חָזְרוּ לַאֲחוֹרֵיהֶם וְאָמְרוּ לִסְטִים מְזוּיָּן בְּבֵיתוֹ שֶׁל זֶה וַאֲנוּ נִכְנָסִים אֶצְלוֹ יָשְׁבוּ וּבָדְקוּ וְלֹא מָצְאוּ בּוֹ אֶלָּא אוֹתוֹ עָוֹן שֶׁל אוֹתָהּ הָעֵז וְאַף הוּא בְּשָׁעַת מִיתָתוֹ אָמַר יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁאֵין בִּי עָוֹן אֶלָּא עָוֹן אוֹתָהּ הָעֵז שֶׁעָבַרְתִּי עַל דִּבְרֵי חֲבֵירַי: (פ״ג א׳) תָּנוּ רַבָּנָן לֹא יְגַדֵּל אָדָם אֶת הַכֶּלֶב אֶלָּא אִם כֵּן קָשׁוּר בְּשַׁלְשֶׁלֶת אֲבָל מְגַדֵּל הוּא בָּעִיר הַסְּמוּכָה לַסַּפָּר וְקוֹשְׁרוֹ בַּיּוֹם וּמַתִּירוֹ בַּלַּיְלָה: תַּנְיָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר הַמְגַדֵּל כְּלָבִים מְמַגֵּל חֲזִירִים לָמָּאי נַפְקָא מִינָּה לְמֵיקָם עֲלֵיהּ בְּאָרוּר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵף בַּר מְנִיוֹמִי אָמַר רַב נַחְמָן בְּכָל כְּעִיר הַסְּמוּכָה לְסַפַּר דָּמֵי. תִּרְגְּמָא נַהַרְדָּעָא. דָּרַשׁ רַבִּי דוֹסְתָּאי דְּמִן בִּירֵי (נמדבר י׳) וּבְנֻחֹה יֹאמַר שׁוּבָה ה׳ רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל לְלַמֵּדְךָ שֶׁאֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עַל יִשְׂרָאֵל פָּחוֹת מִשְּׁנֵי אַלְפִים וּשְׁנֵי רִבְבוֹת. תָּנֵי שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל שְׁנֵי אַלְפִים וּשְׁנֵי רִבְבוֹת חָסֵר אֶחָד. וְהָיְתָה

אשה

רש״י

גונח. פלידר״ח לוטק מפני כאב הלב ולא היה יכול להסיג רוחו: ליסטים מזויין רוע׳ בשדות לחרים וגוזל את הרבים: לספר. מרקח שב״י לעכו״ס ולריכה שמור: בארור. כדתניא לעיל תרור לדס שיגדל חזירים: בבל. שם המדינה ושיר לחת שבה נקראת נהרדעא ולותה העיר סמוכה לספר ותשמעינן רב נחמן דהולני

ויצא ליום רביעי

אִשָּׁה מְעוּבֶּרֶת בֵּינֵיהֶם וְרָאוּיָה לְהַשְׁלִים וְנָבַח בָּהּ כֶּלֶב וְהִפִּילָה נִמְצָא זֶה גּוֹרֵם לִשְׁכִינָה שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִיִּשְׂרָאֵל. הַהִיא אִתְּתָא דְּעָאלַת לְמִיפָּא בְּהַהוּא בֵּיתָא נָבַח בָּהּ כַּלְבָּא אָמַר לָהּ מָרִיהּ לָא תִּסְתְּפִי מִינֵיהּ שְׁקִילִי נִיבֵיהּ אָמְרָה לֵיהּ שְׁקִילִי טִיבוּתִיךְ וְשַׁדְיָא אַחְיְזֵרִי כְּבָר נָד וָלָד:

רש"י

וים בגבל יסוד קבוע ויסרגל הרבה מיתר לגדל כלבים בעיר הסמוכה לספר כאלו היה מ"ש: ניבי. יניבי"ן לשון יחר תרגם שיני הכלב התרוכות שבהן וכן כמעתי (בבכורות): שקילי טיבותיך. נטולה היא טובתך ומוטלת על הקוליס (שלח קטרת תח הכלב) מה שאתה מאחמני הכל: כבר נד ולד. נעקר ממקומו:

זוהר ויצא דף קס"ג ע"א

וַיֵּצֵא אֶת הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פִּצֵּל בָּרְהָטִים וְגוֹמֵר. פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר (משלי ט') אִם חָכַמְתָּ חָכַמְתָּ לָךְ וְלָצְתָּ לְבַדֶּךָ תִּשָּׂא. אִם חָכַמְתָּ חָכְמָתָ לָךְ. תָּא חֲזֵי וָוי דְּאִינּוּן חַיָּבֵי עָלְמָא דְּלָא יַדְעִין וְלָא מַשְׂגִּיחִין בְּמִלֵּי דְאוֹרַיְיתָא. וְכַד אִינּוּן מַשְׂגִּיחִין בָּהּ בְּגִין דְּלֵית לוֹן סָכְלְתָנוּ. מִכָּאן דְּאוֹרַיְיתָא דַּמְיָין בְּעֵינַיְיהוּ כְּאִלּוּ כָּלְהוּ מִלֵּי רֵיקָנַיָּא וְלֵית בְּהוּ תּוֹעַלְתָּא וְכִדְּא בְּגִין דְּאִינּוּן רֵיקָנִין מַדְּעָתָא וְסָכְלְתָנוּ דְּהָא כָּל מִלֵּי דְאוֹרַיְיתָא כְּלְהוּ מְלִין עִלָּאִין וְיַקִּירִין וְכָל מִלָּה וּמִלָּה כְּתִיב בָּהּ (שם ג') יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל חֶפְצֶיךָ לֹא יִשְׁווּ בָהּ (בְּאוֹרַיְיתָא). וְכָל אִינּוּן טִפְּשִׁין דְּעָלְמָא חָשְׁבִין דְּכַד חָמָאן מִלֵּי דְאוֹרַיְיתָא לָא דַּי לוֹן דְּלָא יַדְעֵי אֶלָּא דְּאִינּוּן אֲמָרֵי דְּאִינְהוּ מְלִין פְּגִימִין מִלֵּי דְּלֵית בְּהוּ תּוֹעַלְתָּא. וָוי לוֹן כַּד יִתְבַּע לוֹן קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלַיְיהוּ דְּאוֹרַיְיתָא וְיִתְעַנְּשׁוּן עוֹנְשָׁא דְּמָארֵי בְּמָארֵיהוֹן(מַה כְּתִיב בְּאוֹרַיְיתָא כִּי לֹא דָבָר רֵק הוּא מִכֶּם וְאִי אִיהוּ רֵק מִכֶּם אִיהוּ דְּהָא אוֹרַיְיתָא כֻּלָּא מַלְיָא מִכָּל אַבְנִין טָבִין וּמַרְגָּלָן יְקִירִין מִכָּל טָבִין דְּעָלְמָא כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר וְכָל חֶפְצֶיךָ לֹא יִשְׁווּ בָהּ חָכְמָה יֵימְרוּן דְּאִיהִי רֵיקָנְיָא וּשְׁלֵמָה מִלָּבָא אָמַר אִם חָכַמְתָּ חָכַמְתָּ לָךְ דְּכַד יִתְחַכַּם בַּר נָשׁ בְּאוֹרַיְיתָא תּוֹעַלְתָּא דִּילֵיהּ אִיהוּ דְּהָא בְּאוֹרַיְיתָא לָא יְכִיל לְאוֹסָפָא אֲפִילּוּ אַת אֶחָת. וְלָצְתָּ לְבַדֶּךָ תִּשָּׂא דְּהָא אוֹרַיְיתָא לָא יִגְרַע מַשְׂכְּחָאָה כְּלוּם וְלֵיצָנוּתָא דִּילֵיהּ אִיהוּ וְאִשְׁתְּאַר בֵּיהּ לְאוֹבְדָא לֵיהּ מֵהַאי עָלְמָא וּמֵעָלְמָא דְּאָתֵי:

היה

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מוסר

תר"ס ה' תלמוד תורה פ"ג — מספר חרוקה דף כ' ג'

הָיָה לְפָנָיו עֲשִׂיַּת מִצְוָה וְתַלְמוּד תּוֹרָה אִם אֶפְשָׁר לַמִּצְוָה לְהֵעָשׂוֹת עַל יְדֵי אֲחֵרִים לֹא יַפְסִיק תַּרְמוּדוֹ וְאִם לָאוּ יַעֲשֶׂה הַמִּצְוָה וְיַחֲזוֹר לְתַלְמוּדוֹ: ג בְּתוֹב בַּתּוֹרָה (דברים ל') לֹא בַשָּׁמַיִם הִיא וְלֹא מֵעֵבֶר יָם הִיא. לֹא בַשָּׁמַיִם הִיא לֹא בְּגַסֵּי הָרוּחַ הִיא מְצִוָּה וְלֹא בְּמַהֲלֵכִי מֵעֵבֶר יָם הִ"א. לְפִיכָךְ אָמְרוּ חֲכָמִים לֹא כָּל הַמִּרְבֶּה בְּחָכְמָה מַחְכִּים וְצִוּוּ חֲכָמִים הֲוֵי מְמַעֵט בְּעֵסֶק וַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה: ג כָּל הַמְּשִׂיחַ עַל לִבּוֹ שֶׁיַּעֲסוֹק בַּתּוֹרָה וְלֹא יַעֲשֶׂה מְלָאכָה וְיִתְפַּרְנֵס מִן הַצְּדָקָה הֲרֵי זֶה חִלֵּל אֶת הַשֵּׁם וּבְזֶה אֶת הַתּוֹרָה וְכָבָה מְאוֹר הַדָּת וְגָרַם רָעָה לְעַצְמוֹ וְנָטַל חַיָּיו מִן הָעוֹלָם הַבָּא לְפִי שֶׁאִסּוּר לֵיהָנוֹת מִדִּבְרֵי תוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה. אָמְרוּ חֲכָמִים כָּל הַמִּתְגַּדֵּל בְּדִבְרֵי תוֹרָה נוֹטֵל חַיָּיו מִן הָעוֹלָם. וְעוֹד צִוּוּ וְאָמְרוּ אַל תַּעֲשֵׂם עֲטָרָה לְהִתְגַּדֵּל בָּהֶם וְלֹא קַרְדּוֹם לַחְפּוֹר בָּהֶם. וְעוֹד צִוּוּ וְאָמְרוּ אֱהוֹב אֶת הַמְּלָאכָה וּשְׂנָא אֶת הָרַבָּנוּת וְכָל הוֹרָה שֶׁאֵין עִמָּה מְלָאכָה סוֹפָהּ בְּטֵילָה וְגוֹרֶרֶת עָוֹן וְסוֹף אָדָם זֶה שֶׁיִּהְיֶה מְלַסְטֵם אֶת הַבְּרִיּוֹת:

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה לְעוֹלָם יַלְמֵד אָדָם אֶת עַצְמוֹ אִם יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל יִתְפַּלֵּל וְאִם לָאו אַל יִתְפַּלֵּל וּכְתִיב (תהלים פ"ו) שַׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָמִיד לָכֵן בְּשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת ראשונות וּבְשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת אַחֲרוֹנוֹת וּבְחֵיתוּם כָּל בְּרָכָה בָּרוּךְ אַתָּה ה' עָרִיךְ בִּוּוֹן הַלֵּב בְּרֵעַת שְׁלֵיָמָה וּבְהַכְנָעַת הַלֵּב וְרִיחַ. וַאֲפִלּוּ הַכְנָעָה וְהַשְׁפָּלָה אֵיךְ הִיא תְּשׁוּבָה לְפָנָיו אָבִיךָ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וְתִתְחָרֵט מִמַּעֲשֶׂיךָ וְתִהְיֶה בוֹשׁ מִמַּעֲשֶׂיךָ אֵיךְ תָּשִׁיב לוֹ הַנֶּפֶשׁ בַּאֲשֶׁר נִתְּנָה כָּךְ וְיִבְכֶּה בְּרֵמַע לְבָבוֹ וּכְבָמַע עֵינָיו עַל חַטָּאָיו כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עַל דָּוִד (ש"ב כ"ג) הוֹצֵק עַל שֶׁהֵקִים עָלָה שֶׁל תְּשׁוּבָה וְאָמַר אֶל דָּמְתָּי אַל תֶּחֱרַשׁ וְיִתְחָרֵט וְיִקְרַע סָגוּר לִבּוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (יואל ב') וְקִרְעוּ לְבַבְכֶם וְאַל בִּגְדֵיכֶם וְשׁוּבוּ. וְיִתְוַדֶּה עַל מְנַת לַעֲזוֹב שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כ"ח) וּמוֹדֶה וְעוֹזֵב יְרוּחָם וְיַעֲזוֹב הַרְבּוֹ וְהֵרְהוּרָיו כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נ"ה) יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְגוֹ' וְיִפְשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו כְּאָמוּר (איכה ג') נַחְפְּשָׂה דְרָכֵינוּ וְנַחְקֹרָה וְנָשׁוּבָה וְיָרַאַ וְיִתְאַנַּח וְאַנְחָתוֹ לְפָנָיו תָּבוֹא וְיִבָּנַע לִבּוֹ עַל הֶבֶל (פ"א כ"א) הֲרָאָיָה כִּי נִבְנַע אֹהֲבוֹ וְיִשְׂנֵא מַלְבּוּשָׁיו וְיִתְאַבֵּל וְיִתְאוֹנֵי עַל חַטָּאָיו כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות ל"ג) וַיִּתְאַבְּלוּ וְלֹא שָׁתוּ אִישׁ עֶדְיוֹ עָלָיו:

יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתירה משבת הבאה:

ט עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר עִמָּם וְרָחֵל בָּאָה עִם־הַצֹּאן אֲשֶׁר לְאָבִיהָ כִּי רֹעָה הִוא: עד דְּהוּא מְמַלֵּל עִמְּהוֹן וְרָחֵל אָתַת עִם עָנָא דִּי לַאֲבוּהָ אֲרֵי רָעְיְתָא הִיא: י וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת־רָחֵל בַּת־לָבָן אֲחִי אִמּוֹ וְאֶת־צֹאן לָבָן אֲחִי

ויצא ליום חמישי

אִמּוֹ וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיְגַל אֶת־הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר
וַיַּשְׁקְ אֶת־צֹאן לָבָן אֲחִי אִמּוֹ: וְהָוָה כַּד חֲזָא יַעֲקֹב יַת רָחֵל
בַּת לָבָן אֲחוּהָ דְּאִמֵּהּ וְיַת עָנָא דְּלָבָן אֲחוּהָ דְּאִמֵּהּ וּקְרֵב יַעֲקֹב וּמְגַנֵּד
יַת אַבְנָא מֵעַל פּוּמָא דְּבֵירָא וְאַשְׁקִי יַת עָנָא דְּלָבָן אֲחוּהָ דְּאִמֵּהּ:
יא וַיִּשַּׁק יַעֲקֹב לְרָחֵל וַיִּשָּׂא אֶת־קֹלוֹ וַיֵּבְךְ: וּנְשַׁק
יַעֲקֹב לְרָחֵל וְאָרִים יַת קָלֵהּ וּבְכָא: יב וַיַּגֶּד יַעֲקֹב לְרָחֵל כִּי אֲחִי
אָבִיהָ הוּא וְכִי בֶּן־רִבְקָה הוּא וַתָּרָץ וַתַּגֶּד לְאָבִיהָ:
וְחַוִי יַעֲקֹב לְרָחֵל אֲרֵי בַר אֲחָה דַּאֲבוּהָ הוּא וַאֲרֵי בַר רִבְקָה הוּא וּרְהָטַת
וְחַוִיאַת לַאֲבוּהָ: יג וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ לָבָן אֶת־שֵׁמַע יַעֲקֹב בֶּן־
אֲחֹתוֹ וַיָּרָץ לִקְרָאתוֹ וַיְחַבֵּק־לוֹ וַיְנַשֶּׁק־לוֹ וַיְבִיאֵהוּ
אֶל־בֵּיתוֹ וַיְסַפֵּר לְלָבָן אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:
וַהֲוָה כַּד שְׁמַע לָבָן יַת שְׁמַע יַעֲקֹב בַּר אֲחָתֵהּ וּרְהַט לְקַדְמוּתֵהּ וְנַפֵּף
לֵהּ וְנַשֵּׁיק לֵהּ וְאַעֱרֵהּ לְבֵיתֵהּ וְאִשְׁתְּעִי לְלָבָן יַת כָּל פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין:

רש"י

(י) וינש יעקב ויגל כמי שמעביר את הפקק מעל פי הבורות להודיעך שכחו גדול (ב"ר): (יא) ויבך. לפי שלפה ברוח הקודש שאינה נכנסת עמו לקבורה ד"ח לפי שבא בידים ריקניות אמר אליעזר עבד אבי אבא היו בידיו נזמים ומידיס ומגדנות ואני אין בידי כלום. לפי שדרך אליפז בן עשו בעלות אביו אחריו להורגו ושמעו ואפי שגדל אליפז בחיקו של יעקב משך ידו ח"ל מה תעשה לזיווי של אבא אמר לו יעקב טול מה שבידי והעני חשוב כמת: (יב) כי אחי אביה הוא. קרוב לאביה כמו (לעיל יג) הנשים אחיס תאמנו. ומדרשו אס לרמאות הוא בא גס אני אחיו ברמאות ואס לדס כשר הוא גס אני בן רבקה אחותו הכשרה: ותגד לאביה. (ב"ר) לפי שאמה מתה לא היה לה להגיד אלא לו: (יג) וירץ לקראתו. (ב"ר) כשבור ממון הוא טעון שהרי עבד הביא בא לכאן בעשרה גמלים טעונים: ויחבק. כשלא ראה עמו כלום אמר אמת זהובים הביא והנס בחיקו (ב"ר): וינשק לו. אמר אמת מרגליות הביא והס בפיו (ב"ר): ויכפר ללבן. שלא בא אלא מתוך תונס אחיו ושנטלו ממונו ממנו:

נביאים הושע סימן י"ג

א וְעַתָּה יוֹסִיפוּ לַחֲטֹא וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מַסֵּכָה מִכַּסְפָּם כִּתְבוּנָם
רש"י עצבים
(א) ועתה. בית יהודה שרצו כל זאת יוסיפו לחטוא. כתבונם כהבנתיס:
זוכמי

עֲצַבִּים מַעֲשֵׂה חָרָשִׁים כֻּלֹּה לָהֶם הֵם אֹמְרִים זֹבְחֵי אָדָם עֲגָלִים
יִשָּׁקוּן: וּכְעַן מוֹסִיפִין לְמֵיחֲטִי וַעֲבָדוּ לֶהוֹן מַתָּבָא מַכַּסְפֵּהוֹן כִּדְמוּתְהוֹן
צַלְמָנִין עוֹבַד אוּמָנִין כֻּלֹּהוֹן לָהוֹן אִינוּן מַטְעַן נְבִיֵּי שְׁקָרָא דְּבְחִין לְעוֹבַד
יְדֵי אֱנָשָׁא תּוֹרָיָא לְעֶגְלַיָּא נַכְסִין: ג לָכֵן יִהְיוּ כְּעֲנַן־בֹּקֶר וְכַטַּל
מַשְׁכִּים הֹלֵךְ כְּמֹץ יְסֹעֵר מִגֹּרֶן וּכְעָשָׁן מֵאֲרֻבָּה: בְּנֵן יְהוֹן
כַּעֲנָנָא צַפְרָא וּכְטַלָּא דְּמוּהֵי פְּסִיק כְּמוֹצָא דַּנְשָׁבָה רוּחַ מֵאִידָרָא וּכְתַנָּנָא
טַכְּיַת נוּרָא: ג וְאָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וֵאלֹהִים זוּלָתִי
לֹא תֵדָע וּמוֹשִׁיעַ אַיִן בִּלְתִּי: וַאֲנָא יְיָ אֱלָהָךְ דְּאַפֵּיקְתָּךְ מֵאַרְעָא
דְּמִצְרַיִם וְאֱלָהָא בַּר מִנִּי לָא תֵדַע וּפְרִיק לֵית אֱלָא אֱנָא: ד אֲנִי יְדַעְתִּיךָ
בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ תַּלְאוּבוֹת: אֲנָא סוּפִיקִית צוֹרְכֵיהוֹן בְּמַדְבְּרָא
בְּאַרְעָא דַּהֲוִיתוּן תַּאֲבִין בָּהּ לָכֶל מִדָּעָם: ה כְּמַרְעִיתָם וַיִּשְׂבָּעוּ שָׂבְעוּ
וַיָּרָם לִבָּם עַל־כֵּן שְׁכֵחוּנִי: כַּד זַנְּתִנּוּן שָׂבְעוּ מַשְׂבַּע וְרָאִים לְבֵהוֹן עַל
כֵּן שְׁבָקוּ לֶהוֹן יַת פּוּלְחָנִי:

רש"י

זובחי אדם עגלים ישקון. עובדי המולך חומרים ליסרחל מי שזובח בנו לע"ג כדי הוא להיות נוסק הענל: (ב) כמוץ. חסר מנסב חותו רוח סערה מהגורן: (ד) אני ידעתיך. נתתי לב לדעת לרכך במדבר: בארץ תלאובות. הוא ג"כ לשון מדבר: (ה) כמרעיתם. כשבאו לארץ מרעיתם והיו שבעים וירם לבם וגו':

כתובים משלי סימן ז׳

א קָשְׁרֵם עַל־אֶצְבְּעֹתֶיךָ כָּתְבֵם עַל־לוּחַ לִבֶּךָ: קְטוֹר אִינוּן עַל
אֶצְבְּעָתָךְ כְּתוֹב אִינוּן עַל לוּחַ דִּלְבָבָךְ: ב אֱמֹר לַחָכְמָה אָחֹתִי
אָתְּ וּמָדָע לַבִּינָה תִקְרָא: אֵימַר לְחָכְמְתָא אָחָתִי אַנְתְּ וּמוֹדַעְתָּא
קְרִי לְבִינְתָּא: ג לִשְׁמָרְךָ מֵאִשָּׁה זָרָה מִנָּכְרִיָּה אִמְרֵיהָ הֶחֱלִיקָה:
דִּנְיִטָרָךְ מִן אִתְּתָא חִילוֹנְיָתָא וּמִן נוּכְרִיָתָא דְּשַׁעְיָנָן מִמָּהָא: ד כִּי בְחַלּוֹן
בֵּיתִי בְּעַד אָשְׁנַבִּי נִשְׁקָפְתִּי: מְטוּל דְּמִן דִּכְוָתָיָא זְעֵרְתָּא דְּבֵיתִי
אַדַּמְתָּא וּמִן חֲרַכִּין דִּדִירָא: ה וָאֶרְאֶה בַּפְּתָאִים אָבִינָה בַּבָּנִים נַעַר חֲסַר־
לֵב: חֲזֵית בְּשַׁבְרֵי וְאִסְתְּכָלִית בִּטְלָאֵי וּתְמָהִית בְּחַסְּיָר רַעְיוֹנָא:

רש"י

(ב) ומודע. קרוב: (ה) אבינה. הבחנתי ורואיתי:

ויצא ליום חמישי

משנה זבחים פרק ז׳

חַטָּאת הָעוֹף שֶׁעָשָׂאהּ לְמַטָּה. כְּמַעֲשֵׂה חַטָּאת לְשֵׁם חַטָּאת כְּשֵׁרָה. כְּמַעֲשֵׂה חַטָּאת לְשֵׁם עוֹלָה. כְּמַעֲשֵׂה עוֹלָה לְשֵׁם חַטָּאת. כְּמַעֲשֵׂה עוֹלָה לְשֵׁם עוֹלָה פְּסוּלָה. עָשָׂאהּ לְמַעְלָה כְּלָם פְּסוּלָה: ב עוֹלַת הָעוֹף שֶׁעָשָׂאהּ לְמַעְלָן כְּמַעֲשֵׂה עוֹלָה לְשֵׁם עוֹלָה כְּשֵׁרָה. כְּמַעֲשֵׂה עוֹלָה לְשֵׁם חַטָּאת כְּשֵׁרָה. וּכְלָבַד שֶׁלֹּא עָלְתָה לַבְּעָלִים. כְּמַעֲשֵׂה חַטָּאת לְשֵׁם עוֹלָה. כְּמַעֲשֵׂה חַטָּאת לְשֵׁם חַטָּאת פְּסוּלָה. עָשָׂאהּ לְמַטָּן כְּמַעֲשֵׂה כֵּן פְּסוּלָה: ג וְכֵן אֵינָן מְטַמְּאוֹת בְּבֵית הַבְּלִיעָה. וּמוֹעֲלִין בָּהֶן. חוּץ מֵחַטָּאת הָעוֹף שֶׁעָשָׂאהּ לְמַטָּן. כְּמַעֲשֵׂה חַטָּאת לְשֵׁם חַטָּאת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מוֹעֲלִין בָּהּ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר אֵין מוֹעֲלִין בָּהּ: ד אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מָה אִם חַטָּאת שֶׁאֵין מוֹעֲלִין בָּהּ לְשֵׁמָהּ כְּשֶׁשִּׁנָּה אֶת שְׁמָהּ מוֹעֲלִין בָּהּ. עוֹלָה שֶׁמּוֹעֲלִין בָּהּ לְשֵׁמָהּ כְּשֶׁשִּׁנָּה אֶת שְׁמָהּ אֵינוֹ דִּין שֶׁיִּמָּעֲלוּ בָהּ. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא. אִם אָמַרְתָּ בַּחַטָּאת שֶׁשִּׁנָּה אֶת שְׁמָהּ לְשֵׁם עוֹלָה. שֶׁכֵּן שִׁנָּה (אֶת) שְׁמָהּ לְדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מְעִילָה. תֹּאמַר בָּעוֹלָה שֶׁשִּׁנָּה אֶת שְׁמָהּ לְשֵׁם חַטָּאת. שֶׁכֵּן שִׁנָּה אֶת שְׁמָהּ לְדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ מְעִילָה. אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וַהֲרֵי קָדְשֵׁי קָדָשִׁים

ששחטן

ברטנורא

פרק ז א חטאת העוף **שעשאה למטה.** מחוט הסיקרא כהלכתה שהיא נעשית למטה כדתניא בפרק לשעיל: **כמעשה חטאת.** בהזאה ומנוי: **ולשם חטאת.** תע״פ שמיל׳ נסדר מליקה כנון שמלק והכניל ובחטאת נאמר ולא יבדיל: בשרה. הואיל ונעשית למטה ובאחר עבודות כהלכתה: **כמעשה חטאת לשם עולה וכו׳ פסולה.** דהשתא שלא לשמה פסולה: כמעשה כולם. כלומר כמעשה ג׳ מכולם האמורים כאן ואפילו כמעשה חטאת לשם חטאת היאיל ועשאה למעלה פסולה: **ב עולת העוף שעשאה למעלה.** כהלכתה שהיא נעשית למעלה: במעשה עולה לשם עולה. אף על פי שאינה כמליקתה שלא הכניל ומן הדין היה לו להכניל. תפ״ה כשרה: **כמעשה עולה לשם חטאת כשרה.** דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים חלא שלא עלו לבעלים לשם חובה חין מן הפסח ומן החטאת: **עשאה למטה כמעשה כולן.** כמעשה אחד מכולן, ואפילו כמעשה עולה לשם עולה: פסולה. הואיל ועשאה למטה פסולה: **ג וכולן אינן מטמאות בבית הבליעה.** תע״פ שנפסלו מליקתן מהכרתן מידי נכילה. ואין מטמאין בבית הבליעה. כדין שלא שוף עהור שהאוכל׳ תע״פ שלא נגע בה כנון שתחבה לו מבירו בבית הבליעה נטמא טומאה חמורה לטמא בנדים שעליו. אבל חלו תע״פ שאין מליקתן מתירתן בנכילה מפני הפסול שתירא כאן. מ״מ מטהרתן ומוציאתן מידי נכילה: ומועלין בהן. הגהה מן בשוה פרושה מביא קרבן מעילה כדין כל נהנה מן ההקדש ואפילו השתא הואיל ונפסלה ולא היה בה שעת היתר לכהנים לא יצאה מידי מעילה: חוץ מחטאת העוף **שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת.** דכשרה היא ויש בה שעת היתר לכהנים ושוב אין בו מעילה אפילו לזר: **ד ר״א אומר מועלין בה.** דהא עולה היא ומי הוציאה ממעילתה והלא שעת היתר לכהנים לא היה לה: **רבי יהושע אומר אין מועלים בה.** דכיון דשינה שמה ומעשיה ומקום׳ לשם השתא נעשית חטאת: **ומה חטאת העוף שאין מועלים בה.** כשחטה לשמה שהרי נאכלת לכהנים: **שינה את שמה.** נפסלה ולא בחה לכלל היתר: מועלין בה דהא רבי יהושע נופל לא פליג עליה: **לדבר שיש בו מעילה.** לשם עולה:

ששחטן

שֶׁשְּׁחָטָן בַּדְּרוֹם. וּשְׁחָטָן לְשֵׁם קָדָשִׁים קַלִּים יוֹכִיחַ. שֶׁכֵּן שָׁנָה אֶת שְׁכָנָן לְדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ מְעִילָה. וּמוֹעֲלִין בָּהֶן. אַף אַתָּה אַל תִּתְמַהּ עַל הָעוֹלָה. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁשָּׁנָה אֶת שְׁמָהּ. לְדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ מְעִילָה שֶׁיִּמָּעֲלוּ בָהּ. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא. אִם אָמַרְתָּ בְּקָדְשֵׁי קָדָשִׁים שֶׁשְּׁחָטָן בַּדְּרוֹם וּשְׁחָטָן לְשֵׁם קָדָשִׁים קַלִּים. שֶׁכֵּן שָׁנָה אֶת שְׁכָנָן לְדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אִסּוּר וְהֶתֵּר. תֹּאמַר בָּעוֹלָה שֶׁשָּׁנָה אֶת שְׁמָהּ בְּדָבָר שֶׁפְּלוּ הֶתֵּר: ה מָלַק בַּשְּׁמֹאל אוֹ בַלַּיְלָה. שְׁחַט חוּלִין בְּפָנִים. וְקָדָשִׁים בַּחוּץ. אֵינָם מְטַמְּאִין בְּבֵית הַבְּלִיעָה. מָלַק בְּסַכִּין. מָלַק חוּלִין בְּפָנִים. וְקָדָשִׁים בַּחוּץ. תּוֹרִים שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַנָּן. וּבְנֵי יוֹנָה שֶׁעָבַר זְמַנָּן. שֶׁיֵּבֵשׁ גַּפָּהּ וְשִׁנְסְמִית עֵינָהּ. וְשֶׁנִּקְטְעָה רַגְלָהּ מְטַמְּאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה. זֶה הַכְּלָל כָּל שֶׁהָיָה פְּסוּלָהּ בַּקֹּדֶשׁ. אֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה. לֹא הָיָה פְּסוּלָהּ בַּקֹּדֶשׁ. מְטַמְּאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה. וְכָל הַפְּסוּלִים שֶׁמָּלְקוּ. מְלִיקָתָן פְּסוּלָה. וְאֵינָן מְטַמְּאוֹת בְּבֵית הַבְּלִיעָה: ו מָלַק וְנִמְצָא טְרֵפָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְטַמְּאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה אָמַר רַבִּי מֵאִיר מָה אִם נִבְלַת בְּהֵמָה שֶׁהִיא מְטַמְּאָה בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא שְׁחִיטָתָהּ מְטַהֶרֶת אֶת טְרֵפָתָהּ מְטוּמְאָתָהּ. נִבְלַת הָעוֹף שֶׁאֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא. אֵינוֹ דִין שֶׁתְּהֵא שְׁחִיטָתָהּ מְטַהֶרֶת אֶת טְרֵפָתָהּ מְטוּמְאָתָהּ. מַה מָּצִינוּ בִּשְׁחִיטָתָהּ שֶׁהִיא מַכְשַׁרְתָּהּ בַּאֲכִילָה.

ומטהרת

ברטנורא

ששחטן בדרום. לפס בלמיס: יוכיחו. פשיטא שמן ומעשיהן לדבר שאין בו מעילה שקדשי קלים אין מעילה חלה בתימוריהן: ומועלין בהן. מפני שנפסלו בשינוי מקומן ולא הוציאתן זריקתן מידי מעילה: איסור והיתר. קדשים קלים יש בתימוריהן משום מעילה ואין בשברן משום מעילה: בדבר שבולו היתר. בחטאת העוף שאין בו לד מעילה והלכה כרבי יהושע: ה מלק בשמאל. דמליקתו פסולה שכל מקום שנאמר חלבו וכהונה הימו חלה על ימין: או בלילה: דאין מליקה כלילה דרחמנא אמר כיוצ לעיל: אינן מטמאין. הואיל ופסולן בקדש ואינו מליקה דידהו שאם עלו לא ירדו: שחט חולין בפנים וקדשים בחוץ אין מטמאין בבית הבליעה. ואף על פי שאסורים בהנאה: מלק בסכין. לאו מליקה היא ולאו שזיפה היא דהא מליקה בציפורן הוא כעצמו של כהן: מלק חולין בפנים. דלא שייך מליקה בחולין אלא בקדשים כפנים והמילק חולין כב"מ או קדשים בחוץ הוי כאלו נוהר או משקר ואין חותך מליקה מיניה ובלה: תורין שלא הגיע זמנן. תורים גדולים כשרים קטנים פסולים בני יונה קטנים כשרים גדולים פסולים: ושיבש גפה. דמהוסר חבר פסול אף בציפורי דהא דקיימא לן אין תמות וזכרות בעופות ה"מ כגון בדוקין שבעין שאין מימן ניכר אבל מהוסר חבר הקריבהו לא לפתחך: מטמאה בבית הבליעה. דלא מהני מליקה דידהו למידי שאפילו עלו ירדו: כל שאין פסולה בקדש. שנפסלו קודם שחוי לעזרה וכל שאין פסולו בקדש כמריטן לקמן בפרק המזבח מקדש דאם עלו ירדו אבל חותן שפסולן בקדש כגון הקדשים הרחויין אלא שנפסלו בעבודתן אין מטמאים דהא מהני להו מליקה דאם עלו לא ירדו: כל הפסולים. כגון זר וחוץ ויטבול יום ומחוסר כפורים וכן חותן הפנויין כרים פ"ב: ואינן מטמאות בבית הבליעה. שאף על פי שאין מליקתן מתרת קדשים בהלכה מ"מ מוליאתן מידי נבילה: ך אינה מטמאה בבית הבליעה. דמליקתה מטהרתה מידי נבילה: רבי יהודה אומר מטמאה בבית הבליעה. דס"ל לרבי יהודה דלא מהני שחיטה בעוף על חולין ולא מליקה בקדשים בטרפה

ויצא ליום המישי

וּמְטַהֵר אֶת טְרֵפָתָהּ מְטוּמְאָתָהּ אַף מְלִיקָתָהּ שֶׁהִיא מַכְשַׁרְתָּהּ בַּאֲכִילָה תְּטַהֵר אֶת טְרֵפָתָהּ מְטוּמְאָתָהּ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר הַיָּה כְּנִבְלַת בְּהֵמָה שְׁחִיטָתָהּ מְטַהֶרֶתּ אֲבָל לֹא מְלִיקָתָהּ:

ברטנורא

בעוף להוציא מידי נבילה: אינו דין שתהא שחיטתה וכו'. וכיון דילפת שחיטה מטהרת את הטריפה בעוף בחולין מק"ו ילפינן מליקת קדשים מינה בבנין אב: מה מצינו בשחיטה כו', אף מליקה המכשרת באכילה תטהר טריפתה מטומאתה: רבי יוסי אומר היה כו'. כיון דלא משכחן בהדיא דשחיטה מטהרת מידי נבילה בעוף אלא מק"ו מינבלת בהמה אתה בא ללמוד היה שתהא בנבלת בהמה ששחיטתה מטהרתה מידי נבלה ולא מליקתה דדיו לבא מן הדין להיות כנדון וג', מחלוקות בדבר ר' מאיר סבר אחד שחיטה ואחד מליקה מוציאה בעוף מידי נבילה. ורבי יהודה סבר כיון שחיטה כין מליקה לא מהניא בטריפה בעוף להוציא מידי נבלה ורבי יוסי סבר שחיטה מהניא מליקה לא מהניא והלכה כר' יוסי:

גמרא זבחים דף ס"א ע"ב

תְּנַן הָתָם וְכִשֶּׁעָלוּ בְנֵי הַגּוֹלָה הוֹסִיפוּ עָלָיו אַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַדָּרוֹם וְאַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַמַּעֲרָב כְּמִין גַּמָּא. מַאי טַעְמָא אָמַר רַב יוֹסֵף מִשּׁוּם דְּלָא סָפִיק. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי הָשְׁתָּא מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן דִּכְתִיב בֵּיהּ (מ"א ד') יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל רַבִּים בַּחוֹל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם סָפִיק מִקְדָּשׁ שֵׁנִי דִּכְתִיב בֵּיהּ (עזרא ב') כָּל הַקָּהָל כְּאֶחָד אַרְבַּע רִבּוֹא לָא סָפִיק. אָמַר לֵיהּ הָתָם אֵשׁ שֶׁל שָׁמַיִם מְסַיְּעָתָן הָכָא אֵין אֵשׁ שֶׁל שָׁמַיִם מְסַיְּעָתָן. כִּי אָתָא רָבִין אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פָּזִי מִשּׁוּם בַּר קַפָּרָא שִׁתִּין הוֹסִיפוּ. מֵעִיקָּרָא סָבַר מִזְבֵּחַ אֲדָמָה שֶׁהוּא אָטוּם כַּאֲדָמָה וּלְבִסּוֹף סָבַר שֶׁתְּהֵיָה כַּאֲבִילָה וּמַאי מִזְבֵּחַ אֲדָמָה שֶׁהוּא מְחֻבָּר בַּאֲדָמָה

רש"י שלא

תנן התם. במסכת מידות רבי יוסי אומר כו' וכשעלו בני הגולה הוסיפו עליו וכו' נמלא יסודו ל"ב על ל"ב ומקום מערכתו כ"ד על כ"ד: גמא. גימל יאית עטויה כמין כף פסוט' שלמו כדפריסית דרוס ומערב: הכא. במקדש שני אין שם שמים מסייעתן כדילפינן בפ"ק דיומא ותרלה בו ותכבד מחוסר מ' אלו ממשה דכריס שחסר במקדש שני ושם אחד מהן ושמרין התם מיהו הוא סיטוי לא מסיוע': שיתין הוסיפו. קרן מערבית דרומית הוסיפו למסכה לדרום ולמערב שהם היו מנסכין נסכין כדתמרינן (התם) במתניתין דלקמן. ובימי שלמה היו' כמין בור כרוי אצל המזבח בחותה זוית לירד הנסכים בתוכן ויורדין מן המזבח לרלפה ושותתין שם והם קלטו לתוכו הבור לתוך המזבח ועשו נקבים כנגדן בראש המזבח לירד הנסכים שם: אטום כאדמה. שלא יהא חלול: שתיה כאבילה'. מה לבילה

מתעכלת

שֶׁלֹּא יִבְנֶנּוּ לֹא עַל גַּבֵּי בִיפִּים וְלֹא עַל גַּבֵּי מְחִילוֹת. אָמַר רַב יוֹסֵף לָאו הַיְינוּ דְתַנְיָא (שם ג') וַיָּכִינוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ עַל מְכוֹנוֹתָיו שֶׁהִנִּיחוּ לְסוֹף מְדוֹתָיו. וְהָכְתִיב (דה"א כ"ח) הַכֹּל בִּכְתָב מִיַּד ה' עָלַי הִשְׂכִּיל אֶלָּא אָמַר רַב יוֹסֵף קְרָא אַשְׁכַּח וְדָרַשׁ (שם כ"ב) וַיֹּאמֶר דָּוִד זֶהוּ בֵּית ה' הָאֱלֹהִים וְזֶה מִזְבֵּחַ לְעוֹלָה לְיִשְׂרָאֵל. כִּי בַּיִת מַה בַּיִת שִׁשִּׁים אַמָּה אַף מִזְבֵּחַ שִׁשִּׁים אַמָּה בְּשִׁטְמָא בַּיִת מְנַבְּרָא צוּרָתוֹ אֶלָּא מִזְבֵּחַ מְנָא יַדְעֵי אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר רָאוּ מִזְבֵּחַ בָּנוּי וּמִיכָאֵל הַשַּׂר הַגָּדוֹל עוֹמֵד וּמַקְרִיב עָלָיו. וְרַבִּי יִצְחָק נַפְחָא אָמַר אַפְרוֹ שֶׁל יִצְחָק רָאוּ שֶׁמּוּנָּח בְּאוֹתוֹ מָקוֹם. וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר מִכָּל הַבַּיִת כֻּלּוֹ הֵרִיחוּ רֵיחַ קְטוֹרֶת. מִשָּׁם הֵרִיחוּ רֵיחַ אֵיבָרִים. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן שְׁלֹשָׁה נְבִיאִים עָלוּ עִמָּהֶם מִן הַגּוֹלָה אֶחָד שֶׁהֵעִיד עֲלֵיהֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ. וְאֶחָד שֶׁהֵעִיד עֲלֵיהֶם עַל מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ. וְאֶחָד שֶׁהֵעִיד לָהֶם שֶׁמַּקְרִיבִין אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בַּיִת. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה נְבִיאִים עָלוּ עִמָּהֶן מִן הַגּוֹלָה. אֶחָד שֶׁהֵעִיד לָהֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ וְעַל מְקוֹם

רש"י המזבח

מתעכלת במזבח לף שמיט תבלע במזבח: רב יוסף אומר לאו היינו דתני' וכו'. רב יוסף חלק ונעקר למודו ופעמים שאמר דבר ומזכר שמנה הפך וחזר בו וכאן הכי אמר היכי אמרינן לעיל משום הם של מים מסייעתן לא הוצרכו ליזהר: לאו היינו דתני'. שאנשי כנסת הגדולה הניעו לסוף מדותיו שלהם גלה המקום המקודם למזבח מה שלא גלה לשלמה: והכתיב הכל בכתב. שכל מקומות הקדושות ומידותיהן נכתבו לדוד מלמעלה במקדם רחמון נמי והאי דלא עשאוהו גדול לאו משום דלא גלה לשלמה המקום במידותיו: אלא אמר רב יוסף קרא אשכח ודרש. שנאמר לדוד שמיט חמה במקום המזבח ושלמה לא הבין לדורשו והם דרשוהו והוסיפו עליו לפי הצורך להם ולשמיט חמה לא הוצרכו דאמרינן לקמן מידת תרכו ורחבו וקומתו אין מטכנין: מה בית ששים אמה. כדכתיב שמיט חמה תרכו לף מזבח עד שמיט חמה ראוי לו ומקודם המקום הם ירלו: בשלמא בית. ידעו אנשי כנסת הגדולה מה קדום לעזרה ומה קדום להיכל: שמנכר' צורתו יסודות החומות: מנא ידעי. מקומו היכא: שלשה נביאים. חגי זכריה ומלאכי: אחד העיד להם על המזבח. שים לו מקום להוסיף

ויצא ליום חמישי

הַמִּזְבֵּחַ וְאֶחָד שֶׁהֵעִיד לָהֶם שֶׁמַּקְרִיבִין אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בַּיִת.
וְאֶחָד שֶׁהֵעִיד לָהֶם עַל הַתּוֹרָה שֶׁתִּכָּתֵב אַשּׁוּרִית:

רש"י

עד שניים אומרים: על מקום המזבח. היכן היה: שמקריבין אעפ"י שאין בית. דקדוש הבית קדושה לשעתה וקדושה לעתיד לבא: שתכתב אשורי. שמתחילה ניתנה להם בכתב עברי כתב ליבונ"ץ כדאמרינן בבהדרין:

זוהר ויצא דף קס"ה ע"א

וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים. רִבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר (בראשית ה') זָבַר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וְגוֹמֵר כַּמָּה אִית לָן לְאִסְתַּכָּלָא בְּמִכֵּי דְּאוֹרַיְיתָא וְלִבּוֹן לְאִינוּן אֲמִימֵי לִבָּא וּסְתִימֵי עַיְינִין. הָא אוֹרַיְיתָא קַאֲרֵי קַמַּיְיהוּ (משלי ט') לְכוּ לַחֲמוּ בְּלַחְמִי וּשְׁתוּ בְּיַיִן מָסָכְתִּי. מִי פָּתִי יָסוּר הֵנָּה חֲסַר לֵב אָמְרָה לּוֹ וְלֵית מָאן דְּיִשְׁגַּח. תָּא חֲזֵי הָאי קְרָא אִית בֵּיהּ רָזִין עִלָּאִין אִיהוּ לְגַו וְאִיהוּ לְבַר זָבַר וּנְקֵבָה בְּרָאָם אִשְׁתְּמַע לְהָאי גַּוְונָא וְאִשְׁתְּמַע לְהָאי גַּוְונָא וְאִשְׁתְּמַע דְּשִׁמְשָׁא וְסִיהֲרָא בְּחִפּוּרָא חַד אִינוּן דִּכְתִיב בְּרָאָם כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (חבקוק ג') שֶׁמֶשׁ יָרַח עָמַד זְבוּלָה. וְאִשְׁתְּמַע דְּאָדָם וְחַוָּה כְּחַד אִתְבְּרִיאוּ בְּזִוּוּגָא חַד. וְכֵיוָן דְּאִשְׁתְּכָחוּ בְּזִוּוּגָא חַד מִיָּד וַיְבָרֶךְ אוֹתָם דְּלֵית בְּרָכְתָא שַׁרְיָא אֶלָּא בַּאֲתַר דְּאִשְׁתְּכָחוּ דְּכַר וְנוּקְבָא. תָּא חֲזֵי כַּד נָפַק יַעֲקֹב לְמֵיהַךְ לְחָרָן בִּלְחוֹדוֹי הֲוָה דְּלָא אִינְסִיב מַה כְּתִיב וַיִּפְגְּעוּ בַּמָּקוֹם וְגוֹמֵר וְלָא אָתְיְבוּ לֵיהּ אֶלָּא בְּחֶלְמָא. הַשְׁתָּא דְּאִינְסִיב וַהֲוָה אֶתֵּי בְּכֻלְּהוּ שְׁבָטִין. כַּיְיכוֹל מַשְׁרְיָין עָלָאִין פַּגְעִין בֵּיהּ וְאִתְחַפְּנוּ לֵיהּ דִּכְתִיב וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ אִינוּן אַהֲדְרוּ לְמִפְגַּע בֵּיהּ. בְּקַדְמֵיתָא אִיהוּ וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם הַשְׁתָּא אִינוּן וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ. בְּנִין דִּבְנִינֵיהּ דְּיַעֲקֹב וְאִינוּן שְׁבָטִין אִתְשַׁקְלָן אִינוּן מִמַּיָּא דִּיַּמָּא רַבָּא. וְלָא עוֹד אֶלָּא בְּקַדְמֵיתָא בַּלַּיְלָה בְּחֶלְמָא הַשְׁתָּא בְּחִיזוּ דְּעֵינָא וּבִיַּמָּא הָרָא הוּא דִּכְתִיב וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה וְגוֹמֵר. בַּמָּה אִשְׁתְּמוֹדַע לוֹן. אֶלָּא חָמָא דְּאִינוּן הָווּ אִינוּן דְּחָמָא בְּחֶלְמָא בְּנֵינִי כָּךְ קָרָא לוֹן מַחֲנִים מַשְׁרְיָין דְּאִתְחֲזוּ לְעֵילָּא וּמַשְׁרְיָין דְּאִתְחֲזוּ לְתַתָּא. אֲמָא אִתְגְּלִיאוּ לְמִפְגַּע לֵיהּ אֶלָּא שְׁבִינְתָא אֲזָלָא לְנַבֵּיהּ לְנַטְלָא לְבֵיתֵיהּ וְכַדְּבָא לֵיהּ לְבִנְיָמִן לְנַטְלָא בֵּיתָא עִמֵּיהּ דְּיַעֲקֹב כְּדְקָא יָאוֹת וּכְדֵין כְּתִיב וְשָׁב יַעֲקֹב וְשָׁקַט וְשַׁאֲנַן וְאֵין מַחֲרִיד:

vgl. Ber. 6

יוסף לחק

הלכה פסוקה	מוסר
הר"ם ה' תלמוד תורה פ"ה	מספר סדר היום דף פ"ט ע"ב
מַעֲלָה גְּדוֹלָה הִיא לְמִי שֶׁהוּא מִתְפָּרְנֵס מִמַּעֲשֵׂה יָדָיו וּמִדַּת חֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ	יִבְּנֶה וְיִתְאַבֵּל וְיֵשֵׁב לֶעָפָר וְיָשִׁית תָּמֵם עַל פָּנָיו אֵיךְ בָּאוּ עַל יָדוֹ מַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא

הִיא וּבָהּ זוֹכֶה לְךָ בָּבוֹד וְטוֹבָה שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכ"ח) יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ אַשְׁרֶיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְטוֹב לָךְ לָעוֹלָם הַבָּא שָׁבְּלוּ טוֹב: ג אֵין דִּבְרֵי תוֹרָה מִתְקַיְּמִין בְּמִי שֶׁמְּרַפֶּה עַצְמוֹ עֲלֵיהֶן וְלֹא בְּאֵלּוּ שֶׁלּוֹמְדִין מְתוֹךְ עִידּוּן וּמְתוֹךְ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה אֶלָּא בְּמִי שֶׁמְּמִיתִּין עַצְמוֹ עֲלֵיהֶן וּמְצַעֵר גּוּפוֹ תָּמִיד וְלֹא יִתֵּן שְׁנָה לְעֵינָיו וּרְעַפְעַפָּיו תְּנוּמָה אָמְרוּ חֲכָמִים דָּרָךְ רֶמֶז (במדבר י"ט) זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת בָּאֹהֶל אֵין הַתּוֹרָה מִתְקַיֶּמֶת אֶלָּא בְּמִי שֶׁמֵּמִית עַצְמוֹ בְּאָהֳלֵי חֲכָמִים וְכֵן אָמַר שְׁלֹמֹה בְּחָכְמָתוֹ (משלי כ"ג) הִתְרַפֵּיתָ בְּיוֹם צָרָה צַר כֹּחֶךָ וְעוֹד אָמַר (קהלת ב') אַף חָכְמָתִי עָמְדָה לִי אָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא הָיְתָה עֲמָדָה לִי אֶלָּא בְּאֵלּוּ שֶׁמֵּמִיתִּין עַצְמָן עַל דִּבְרֵי תוֹרָה וְעַל זֶה נֶאֱמַר (ישעי' נ"ו) וְקוֹרֵא לוֹ לְשָׁלוֹם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב וְאַדַּרְבָּה הוּא מְצָאָהּ וּמְקוֹהּ אֵיטָמַי יָשׁוּב לְהֶטִיב עִמּוֹ כְּדִכְתִיב (שם ל') גָּבַן יְחָבֶּה ה' לַחֲנַנְכֶם וְגוֹ': לֹא יַעֲשׂוּ עַד לְהַכָּעִים בָּהֶם לְבוֹרֵא עוֹלָם יוֹצֵר נִשְׁמָתוֹ וְעָשָׂה הָרַע בְּעֵינָיו בְּמֶה יְקַדֵּם פָּנָיו וְאֵיךְ יְבַקֵּשׁ רְפוּאוֹת תְּעָלָה לְמַכָּתוֹ וְיִתְמַכְאוֹבָיו יְתוּשׁ אֹפֶל וְשָׁפֵל מָלְאוֹ לִבּוֹ בַּעֲשׂוֹת הֶבֶל רְצוֹן מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיִתְפַּלֵּל וְיִתְחַנֵּן לְפָנָיו כִּי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן הוּא וּמַרְבֶּה לְהֵטִיב וְיָדוֹ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים. וְאִם בְּחִיּוּתוֹ בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה וְרָמְעָה מְצוּיָה צָם וּמִתְעַנֶּה יוֹם אַחַר יוֹם תְּשׁוּבָתוֹ וַדַּאי תַּעֲשֶׂה פֵּירוֹת וְיַעֲלֶה זִכְרוֹנוֹ לְבָרָכָה לְפָנָיו רוּפֵא כָּל בָּשָׂר וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת כְּדִכְתִיב (ירמי' נ') שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפָּא מְשׁוּבוֹתֵיכֶם כִּי הוּא חוֹץ מִכֹּל הַדִּין וְהַשּׁוּרָה לַעֲלוֹת רְפוּאָה לְמִי שֶׁעוֹבֵר בְּמֵזִיד וּבְמֵרֵד וּבְמַעַל לְהַכְעִיס אֶל אֲדוֹנָיו וְהוּא יִתְבָּרֵךְ וְיִתְעַלֶּה עוֹבֵר עַל פֶּשַׁע וְקוֹרֵא לוֹ לְשָׁלוֹם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעי' נ"ו) שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב וְאַדַּרְבָּה הוּא מְצָאָהּ וּמְקוֹהּ אֵיטָמַי יָשׁוּב לְהֶטִיב עִמּוֹ כְּדִכְתִיב (שם ל') גָּבַן יְחָבֶּה ה' לַחֲנַנְכֶם וְגוֹ':

לֹא יַעֲשׂוּ עַד לְהַכְעִיס בָּהֶם לְבוֹרֵא עוֹלָם יוֹצֵר נִשְׁמָתוֹ וְעָשָׂה הָרַע בְּעֵינָיו בְּמֶה יְקַדֵּם פָּנָיו וְאֵיךְ יְבַקֵּשׁ רְפוּאוֹת תְּעָלָה לְמַכָּתוֹ וְיִתְמַכְאוֹבָיו יְתוּשׁ אֹפֶל וְשָׁפֵל מָלְאוֹ לִבּוֹ בַּעֲשׂוֹת הֶבֶל רְצוֹן מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיִתְפַּלֵּל וְיִתְחַנֵּן לְפָנָיו כִּי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן הוּא וּמַרְבֶּה לְהֵטִיב וְיָדוֹ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים. וְאִם בְּחִיּוּתוֹ בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה וְרָמְעָה מְצוּיָה צָם וּמִתְעַנֶּה יוֹם אַחַר יוֹם תְּשׁוּבָתוֹ וַדַּאי תַּעֲשֶׂה פֵּירוֹת וְיַעֲלֶה זִכְרוֹנוֹ לְבָרָכָה לְפָנָיו רוּפֵא כָּל בָּשָׂר וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת כְּדִכְתִיב (ירמי' נ') שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפָּא מְשׁוּבוֹתֵיכֶם כִּי הוּא חוֹץ מִכֹּל הַדִּין וְהַשּׁוּרָה לַעֲלוֹת רְפוּאָה לְמִי שֶׁעוֹבֵר בְּמֵזִיד וּבְמֵרֵד וּבְמַעַל לְהַכְעִיס אֶל אֲדוֹנָיו וְהוּא יִתְבָּרֵךְ וְיִתְעַלֶּה עוֹבֵר עַל פֶּשַׁע וְקוֹרֵא לוֹ לְשָׁלוֹם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעי' נ"ו) שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב וְאַדַּרְבָּה הוּא מְצָאָהּ וּמְקוֹהּ אֵיטָמַי יָשׁוּב לְהֶטִיב עִמּוֹ כְּדִכְתִיב (שם ל') גָּבַן יְחָבֶּה ה' לַחֲנַנְכֶם וְגוֹ':

(משלי י"א) וְאֶת צְנוּעִים חָכְמָה וְכָל הַמַּשְׁכִּיעַ קוֹלוֹ בְּשָׁעַת תַּלְמוּדוֹ תַּלְמוּדוֹ מִתְקַיְּמִים בְּיָדוֹ אֲבָל הַקּוֹרֵא בְּרַחַשׁ בְּמָהֳרָה הוּא שׁוֹכֵחַ: ג אַף עַל פִּי שֶׁמְּצִיוָה לִלְמוֹד בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה אֵין אָדָם לוֹמֵד רוֹב חָכְמָתוֹ אֶלָּא בַּלַּיְלָה לְפִיכָךְ מִי שֶׁרָצָה לִזְכּוֹת בְּחָכְמַת הַתּוֹרָה יְהֵא לִמּוּד בְּכָל לֵילוֹתָיו וְלֹא יַאֲבֵד אֲפִילּוּ אַחַת מֵהֶן בְּשִׁנָּה וַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְשִׂיחָה וְיֵצֵא בְּהֶן אֶלָּא בְּתַלְמוּד תּוֹרָה וְדִבְרֵי חֲכָמִים אָמְרוּ הֲכָמִים אֵין רָנָה שֶׁל תּוֹרָה אֶלָּא בַּלַּיְלָה שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ב') קוּמִי רֹנִּי בַלַּיְלָה וְכֹל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה חוּט שֶׁל חֶסֶד נִמְשָׁךְ עָלָיו בַּיּוֹם שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מ"ב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי וְכָל בֵּית שַׁאִין נִשְׁמָעִין בּוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה בַּלַּיְלָה אֵשׁ אוֹכָלָתוּ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כ') כָּל חֹשֶׁךְ טָמוּן לִצְפוּנָיו תְּאָכְלֵהוּ אֵשׁ לֹא נֻפָּח (במדבר ט"ו) כִּי דְבַר ה' בָּזָה זֶה שֶׁלֹּא הִשְׁגִּיחַ עַל דִּבְרֵי תוֹרָה כָּל עִקָּר וְכֵן כָּל שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה וְאֵינוֹ עוֹסֵק אוֹ שֶׁקָּרָא וְשָׁנָה וּפֵירֵשׁ לְהַבְדִּיל הָעוֹלָם וְהִגִּיחַ תַּלְמוּדוֹ וְנָחוּ הֲרֵי זֶה בְּכְלַל דְּבַר ה'. אָמְרוּ חֲכָמִים כָּל הַמְבַטֵּל אֶת הַתּוֹרָה מַעֲשִׁיר סוֹפוֹ לְבַטְּלָה מֵעוֹנִי וְכָל הַמְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעוֹנִי סוֹפוֹ לְקַיְּמָהּ מֵעוֹשֶׁר וְעִנְיָן זֶה מְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (דברים כ"ח) תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב מֵרֹב כֹּל וְעָבַדְתָּ אֶת אוֹיְבֶיךָ וְאוֹמֵר (שם כ"ח) לְמַעַן עַנּוֹתְךָ וְגוֹ' לְהֵיטִיבְךָ בְּאַחֲרִיתֶךָ:

ליל ששי

צירוף יְהוֹה

יד וַיֹּאמֶר לוֹ לָבָן אַךְ עַצְמִי וּבְשָׂרִי אָתָּה וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ

חֹדֶשׁ יָמִים׃ וַאֲמַר יְיָ לָבָן בְּרַם כָּרִיבִי וּבְשָׁרִי אָתְּ וְיָתֵיב עִמֵּיהּ יַרְחַ
יוֹמִין׃ טו וַיֹּאמֶר לָבָן לְיַעֲקֹב הֲכִי־אָחַי אַתָּה וַעֲבַדְתַּנִי
חִנָּם הַגִּידָה לִי מַה־מַּשְׂכֻּרְתֶּךָ׃ וַאֲמַר לָבָן לְיַעֲקֹב הַמִּדְּאָחֵי
אַתְּ וְתִפְלְחַנַּנִי מַתָּן חַוִי לִי מָה אַגְרָךְ׃ טז וּלְלָבָן שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם
הַגְּדֹלָה לֵאָה וְשֵׁם הַקְּטַנָּה רָחֵל׃ וּלְלָבָן תַּרְתֵּין בְּנָן שׁוּם
רַבְּתָא לֵאָה וְשׁוּם זְעֵרְתָּא רָחֵל׃ יז וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת וְרָחֵל
הָיְתָה יְפַת־תֹּאַר וִיפַת מַרְאֶה׃ וְעֵינֵי לֵאָה יָאָן וְרָחֵל הֲוַת
שַׁפִּירָא בְרֵיוָא וְיָאָיא בְּחֶזְוָא׃ שלישי יח וַיֶּאֱהַב יַעֲקֹב אֶת־רָחֵל
וַיֹּאמֶר אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל בְּתְּךָ הַקְּטַנָּה׃
וּרְחֵם יַעֲקֹב יַת רָחֵל וַאֲמַר אֶפְלְחִנָּךְ שְׁבַע שְׁנִין בְּרָחֵל בְּרַתָּךְ זְעֵרְתָּא׃
יט וַיֹּאמֶר לָבָן טוֹב תִּתִּי אֹתָהּ לָךְ מִתִּתִּי אֹתָהּ לְאִישׁ
אַחֵר שְׁבָה עִמָּדִי׃ וַאֲמַר לָבָן טַב דְּאֶתֵּן יָתַהּ לָךְ מִדְּאֶתֵּן יָתַהּ
לְגֻבַר אָחֳרָן תֵּיב עִמִּי׃ כ וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרָחֵל שֶׁבַע שָׁנִים
וַיִּהְיוּ בְעֵינָיו כְּיָמִים אֲחָדִים בְּאַהֲבָתוֹ אֹתָהּ׃ וּפְלַח יַעֲקֹב
בְּרָחֵל שְׁבַע שְׁנִין וַהֲווֹ בְעֵינוֹהִי כְּיוֹמִין זְעִירִין בַּד רְחֵם יָתַהּ׃ כא וַיֹּאמֶר

רש"י

(יד) אך עצמי ובשרי. מעתה אין לי לחספך הביתה הוחיל ואין בידך כלום
אלא מפני קורבה תטפל בך חדש ימים וכן עשה ולפי זו לא לחנם
שהיה רועה לאמו: (טו) הכי אחי אתה. לשון תימה וכי בשביל שאתי
תעבדני חנם: ועבדתני. כמו ותעבדני וכן כל תיבה שהיא לשון עבר והוסיף
וי"ו כראשה היא הופכת התיבה להבא: (יז) רכות. (ב"ב קכ"ג) שהיתה סבורה
לעלות בגורלו של עשיו ובכתה שהיו הכל אומרים שני בניס לרבקה ושתי בנות
ללבן הגדולה לגדול והקטנה לקטן: תאר. הוא לורת הפרלוף לשון (יחזקאל מ"ד)
ותלרהו בשרד קונפ"ם בלעז (לירקטל): מראה. הוא זיו קלסתר: (יח) אעבדך.
שבע שנים. (ב"ר) הס ימים אחדים שאמרה לו אמו ויבבה עמו ימים אחדים
ותדע שכן הוא שהרי כתיב ויהיו בעיניו כימים אחדים: ברחל בתך הקטנה
כל הסימנים הללו למה לפי שהיה יודע בו שהוא רמאי אמר לו אעבדך ברחל
ושמע שאמר רחל אחרת מן השוק ת"ל בתך ושמע שאמר אחליף ללאה שמה
ואקרע

יַעֲקֹב אֶל־רָבָן הָבָה אֶת־אִשְׁתִּי כִּי מָלְאוּ יָמָי וְאָבוֹאָה
אֵלֶיהָ: וַאֲמַר יַעֲקֹב לְלָבָן הַב֫ית אִתְתִי אֲרֵי אַשְׁלֵמִית יוֹמַי פָּלְחָנִי וְאֵעוֹל
לְוָתַהּ: כב וַיֶּאֱסֹף לָבָן אֶת־כָּל־אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ
מִשְׁתֶּה: וְכַנַּשׁ לָבָן יַת כָּל אֲנָשֵׁי אַתְרָא וַעֲבַד מִשְׁתְּיָא: כג וַיְהִי
בָּעֶרֶב וַיִּקַּח אֶת־לֵאָה בִתּוֹ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו וַיָּבֵא
אֵלֶיהָ: וַהֲוָה בְרַמְשָׁא וּדְבַר יַת לֵאָה בְּרַתֵּהּ וְאָעִיל יָתַהּ לְוָתֵהּ וְעַל
לְוָתַהּ: כד וַיִּתֵּן לָבָן לָהּ אֶת־זִלְפָּה שִׁפְחָתוֹ לְלֵאָה בִתּוֹ
שִׁפְחָה: וְיָהַב לָבָן לַהּ יַת זִלְפָּה אַמְתֵּהּ לְלֵאָה בְּרַתֵּהּ לְאַמְהוּ:
כה וַיְהִי בַבֹּקֶר וְהִנֵּה־הִוא לֵאָה וַיֹּאמֶר אֶל־לָבָן מַה־
זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְרָחֵל עָבַדְתִּי עִמָּךְ וְלָמָּה
רִמִּיתָנִי: וַהֲוָה בְצַפְרָא וְהָא הִיא לֵאָה וַאֲמַר לְלָבָן מָה דָא עֲבַדְתָּ לִי
הֲלָא בְרָחֵל פָּלְחִית עִמָּךְ וּלְמָא שַׁקַּרְתָּ בִּי: כו וַיֹּאמֶר לָבָן לֹא־
יֵעָשֶׂה כֵן בִּמְקוֹמֵנוּ לָתֵת הַצָּעִירָה לִפְנֵי הַבְּכִירָה:
וַאֲמַר לָבָן לָא אִתְעֲבֵד כְּדֵין בְּאַתְרָנָא לְמִתַּן זְעֵרְתָּא קֳדָם רַבְּתָא:
כז מַלֵּא שְׁבֻעַ זֹאת וְנִתְּנָה לְךָ גַּם־אֶת־זֹאת בַּעֲבֹדָה
אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדִי עוֹד שֶׁבַע־שָׁנִים אֲחֵרוֹת: וַאֲשְׁלִים

שבועהא

רש"י

וזקרא שמה רחל ת"ל הקטנה ותטפ"כ לא הועיל שהרי רמתו: (כא) מלאו ימי. שאמרה לי ימי. ועוד מלאו ימי שהרי בן פ"ד שנה היתה לעמיד י"ב שבטים וזהו שנאמר ואבואה אליה והלא קל שבקלים היו אומר כן אלא להוליד תולדות אמר כך: (כה) ויהי בבקר והנה היא לאה. אבל בלילה לא היתה לפי שמסר יעקב סימנים לרחל וכשראתה רחל שמכניסין לו לאה אמרה עכשיו תכלס אחותי עמדה ומסרה לה תחתן סימנים (מגילה י"ג): (כז) מלא שבוע זאת. דבוק הוא שהרי נקוד בחטף (פי' בסו"ס) שבוע של זאת והן שבעת ימי המשתה בגמרא ירושלמית במועד קטן. ור"ח לומר שבוע ממש שאם כן היה לריך לינקד הסי"ן בפתח (ר"ל בקמץ) ועוד שבוע לשון זכר כדכתיב שבעה שבועות תספר לך לפיכך אין משמע שבוע אלא שבע שטייג"ח בלעז (חיין זיבעטנטלינג): ונתנה לך. לשון רבים כמו נרדה ונבלה ונשרפה אף זה לשון רבים ונתנה וגו': גם את זאת. מיד

לאחר

שִׁבְוּעָתָא דְּדָא וְנִתֵּן לָךְ אַף אֵת דָּא בְּפַלְחָנָא דִּי תִפְלַח עִמִּי עוֹד שְׁבַע שְׁנִין
אָחֳרָנִין׃ כח וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן וַיְמַלֵּא שְׁבֻעַ זֹאת וַיִּתֶּן־לוֹ
אֶת רָחֵל בִּתּוֹ לוֹ לְאִשָּׁה׃ עַבַד יַעֲקֹב בֵּן וְאַשְׁלֵים שְׁבוּעָתָא
דְּדָא וְיָהַב יְיָ אֵת רָחֵל בְּרַתֵּהּ יְיָ לְאִנְתּוּ׃ כט וַיִּתֵּן לָבָן לְרָחֵל
בִּתּוֹ אֶת־בִּלְהָה שִׁפְחָתוֹ לָהּ לְשִׁפְחָה׃ וְיָהַב לָבָן לְרָחֵל
בְּרַתֵּהּ יָת בִּלְהָה אַמְתֵּהּ לָהּ לְאַמְהוּ׃ ל וַיָּבֹא גַּם אֶל־רָחֵל וַיֶּאֱהַב
גַּם־אֶת־רָחֵל מִלָּאָה וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ עוֹד שְׁבַע־שָׁנִים
אֲחֵרוֹת׃ וְעַל אַף לָוַת רָחֵל וּרְחִים אַף יָת רָחֵל מִלָּאָה וּפְלַח עִמֵּהּ עוֹד
שְׁבַע שְׁנִין אָחֳרָנִין׃ לא וַיַּרְא יְהוָה כִּי־שְׂנוּאָה לֵאָה וַיִּפְתַּח
אֶת־רַחְמָהּ וְרָחֵל עֲקָרָה׃ וַחֲזָא יְיָ אֲרֵי שְׂנִיאָתָא לֵאָה וִיהַב לַהּ
עִדּוּי וְרָחֵל עַקְרָא׃ לב וַתַּהַר לֵאָה וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ
רְאוּבֵן כִּי אָמְרָה כִּי־רָאָה יְהוָה בְּעָנְיִי כִּי עַתָּה
יֶאֱהָבַנִי אִישִׁי׃ וְעַדְיַאת לֵאָה וִילִידַת בַּר וּקְרַת שְׁמֵהּ רְאוּבֵן אֲרֵי
אֲמֶרֶת אֲרֵי גְלִי קֳדָם יְיָ עֲלְבוֹנִי אֲרֵי כְעַן יְרַחֲמַנִי בַּעְלִי׃ לג וַתַּהַר
עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר כִּי־שָׁמַע יְהוָה כִּי־שְׂנוּאָה
אָנֹכִי וַיִּתֶּן־לִי גַּם־אֶת־זֶה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שִׁמְעוֹן׃
וְעַדְיַאת עוֹד וִילִידַת בַּר וַאֲמֶרֶת אֲרֵי שְׁמַע קֳדָם יְיָ אֲרֵי שְׂנִיאָתָא אֲנָא וְיָהַב
לִי אַף יָת דֵּין וּקְרַת שְׁמֵהּ שִׁמְעוֹן׃ לד וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן
וַתֹּאמֶר עַתָּה הַפַּעַם יִלָּוֶה אִישִׁי אֵלַי כִּי־יָלַדְתִּי לוֹ

שלשה

רש"י

לאחר שבעת ימי המשתה ותעבוד לאחר נשואיה׃ (ל) עוד שבע שנים אחרות.
(ב"ר) לאחרות הקשן לראשונות מה ראשונות בחמונה אף האחרונות בחמונה ואף
על פי שברמאות בא עליו׃ (לב) ותקרא שמו ראובן. (ברכות ז') רבותינו פירשו
לשרה ראו מה בין בני לבן חמי שמכר הבכורה ליעקב וזה לא מכרה ליוסף ולא
ערער עליו ולא עוד אלא ערער עליו אלא שביקש להוליאו מן הכור׃ (לד) הפעם
ילוה אישי. (ב"ר) לפי שהחמהות נביאות היו ויודעות שי"ב שבטים יולאים מיעקב

שִׁשָּׁה בָנִים עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ לֵוִי׃ וְעַדַּיאַת עוֹד וְיָלְדַת
בָּר וַאֲמֶרֶת הָדָא זִמְנָא יִתְחַבַּר לִי בַּעְלִי אֲרֵי יָלֵידִית לֵהּ תְּלָתָא בְנִין עַל
כֵּן קָרָא שְׁמֵהּ לֵוִי׃ לה וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר הַפָּעַם
אוֹדֶה אֶת־יְהוָה עַל־כֵּן קָרְאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה וַתַּעֲמֹד
מִלֶּדֶת׃ וְעַדַּיאַת עוֹד וְיָלְדַת בָּר וַאֲמֶרֶת הָדָא זִמְנָא אוֹדֵה קֳדָם יְיָ עַל
כֵּן קָרַת שְׁמֵהּ יְהוּדָה וְקָמַת מִלְּמֵילַד׃ ל א וַתֵּרֶא רָחֵל כִּי לֹא
יָלְדָה לְיַעֲקֹב וַתְּקַנֶּא רָחֵל בַּאֲחֹתָהּ וַתֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב
הָבָה־לִּי בָנִים וְאִם־אַיִן מֵתָה אָנֹכִי׃ וַחֲזַת רָחֵל אֲרֵי לָא
יְלִידַת לְיַעֲקֹב וְקַנְיָאַת רָחֵל בַּאֲחָתַהּ וַאֲמֶרֶת לְיַעֲקֹב הַב לִי בְנִין וְאִם לָא
מֵיתָא אֲנָא׃ ב וַיִּחַר־אַף יַעֲקֹב בְּרָחֵל וַיֹּאמֶר הֲתַחַת
אֱלֹהִים אָנֹכִי אֲשֶׁר־מָנַע מִמֵּךְ פְּרִי־בָטֶן׃ וּתְקֵף רוּגְזָא
דְיַעֲקֹב בְּרָחֵל וַאֲמַר הָא מְנִי אַתְּ בַּעְיָא הֲנָא מִן קֳדָם יְיָ תִּבְעִין דִּי מְנַע
מִנִּיךְ וְלָדָא דְמֵעִין׃ ג וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמָתִי בִלְהָה בֹּא אֵלֶיהָ
וְתֵלֶד עַל־בִּרְכַּי וְאִבָּנֶה גַם־אָנֹכִי מִמֶּנָּה׃ וַאֲמֶרֶת הָא
אַמְתִי בִלְהָה עוֹל לְוָתַהּ וּתְלִיד וַאֲנָא אֶרַבֵּי וְאֶתְבְּנֵי אַף אֲנָא מִנַּהּ׃

ותתן

וד' נפיס יפת לאמרה מעתה לין לו פתחון פה עלי שהרי נטלתי כל חלקי בבנים:
על כן. כל מי שנאמר בו ע"כ מרובה בחוכלוסין חוץ מלוי שהארון היה מכלה
בהם: קרא שמו לוי. בכולם כתיב ותקרא (שמית קראה) וזה כתב בו קרא
ים מדרש אגדה בחלה הדברים רבה שאלה הקב"ה גבריאל והביאו לפניו וקרא
לו שם זה ונתן לו כ"ד מתנות כהונה ועל שם שלוהו במתנות קראו לוי: (לה) הפעם
אודה. שנטלתי יותר מחלקי מעתה ים לי להודות: (א) ותקנא רחל באחותה.
קנאה במעשים הטובים לאמרה חלולי שנדקה ממני לא זכתה לבנים (ב"ר:
הבה לי. וכי כך עשה לאיך לאמך והלא התפלל עליה: מתה אנכי. מכאן למי
שאין לו בנים שחשוב כמת (ב"ר): (ב) התחת. וכי במקומו אני: אשר מנע
ממך. את לומרת שלעשה כאבא אני ליכי כאבא לא היו לו בנים אני ים
לי בנים ממך מנע ולא ממני: (ג) על ברכי. כהרגומו ואתי אלדי: ואבנה
גם אנכי. מהו גם לאמרה לו זקוק לאברהם היו לו בנים מהגר וחגר מהניו כנגד
שרה. לאמר לה זקוקי הכניסה לרעתה לביתה לאמרה לו שם הדבר הזה מעכב הנה

לאמתי

ויצא ליל ששי

ד וַתִּתֶּן־לוֹ אֶת־בִּלְהָה שִׁפְחָתָהּ לְאִשָּׁה וַיָּבֹא אֵלֶיהָ
יַעֲקֹב׃ וַתַּהַר ה׳ת בִּלְהָה אַמְתַּהּ לְאָנְתּוֹ וְעַל לְוָתַהּ יַעֲקֹב׃

ויצא יום ששי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלים כל
הסדרה ותרגום והפטרה׃

ה וַתַּהַר בִּלְהָה וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֵּן׃ וַעֲדִיאַת בִּלְהָה וִילִידַת
לְיַעֲקֹב בַּר׃ ו וַתֹּאמֶר רָחֵל דָּנַנִי אֱלֹהִים וְגַם
שָׁמַע בְּקֹלִי וַיִּתֶּן־לִי בֵּן עַל־כֵּן קָרְאָה שְׁמוֹ דָּן׃
וַאֲמֶרֶת רָחֵל דָּנַנִי יְ וְאַף־קַבֵּיל צְלוֹתִי וְיָהַב לִי בַּר עַל כֵּן קָרֵת שְׁמֵהּ
דָּן׃ ז וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בִּלְהָה שִׁפְחַת רָחֵל בֵּן שֵׁנִי
לְיַעֲקֹב׃ וַעֲדִיאַת עוֹד וִילִידַת בִּלְהָה אַמְתָּא דְרָחֵל בַּר תִּנְיָן לְיַעֲקֹב׃
ח וַתֹּאמֶר רָחֵל נַפְתּוּלֵי אֱלֹהִים נִפְתַּלְתִּי עִם־אֲחֹתִי
גַּם־יָכֹלְתִּי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ נַפְתָּלִי׃ וַאֲמֶרֶת רָחֵל קַבֵּיל יְ בָּעוּתִי
בְּאִתְחַנָּנוּתִי בְּצַלּוֹתִי חֲמֵירַת דִּיחֵי לִי וְלַר בַּאֲתָתִי אַף אִתְיְהִיב לִי וּקְרֵת
שְׁמֵהּ נַפְתָּלִי׃ ט וַתֵּרֶא לֵאָה כִּי עָמְדָה מִלֶּדֶת וַתִּקַּח אֶת־
זִלְפָּה שִׁפְחָתָהּ וַתִּתֵּן אֹתָהּ לְיַעֲקֹב לְאִשָּׁה׃ וַחֲזַת לֵאָה
אֲרֵי קָמַת מִלְּמֵילַד וּדְבָרַת יַת זִלְפָּה אַמְתַּהּ וְיָהֲבַת יָתַהּ לְיַעֲקֹב לְאָנְתּוּ׃
י וַתֵּלֶד זִלְפָּה שִׁפְחַת לֵאָה לְיַעֲקֹב בֵּן׃ וִילִידַת זִלְפָּה

אמתא

רש״י

לחמתי׃ ואבנה גם אנכי ממנה. כשרה׃ (ו) דנני אלהים. דנני וחייבני וזכני (כ״ר)׃
(ח) נפתולי אלהים. מנחס בן סרוק פירשו במהברת למיד פתיל חכורים מאת
המקום נתחברתי עם אחותי לזכות לבנים. ואני מפרשו לשון עקש ופתלתול
נתעקשתי והפלגתי פלילות ונפתולים הרבה למקום להיות שוה לאחותי׃ גם יכלתי.
הסכים על ידי. ואונקלס תרגם לשון תפילה. נפתולי אלהים כמה נפתלתי כמה בקשות
התבידות לפניו נתקבלתי ונהעתרתי כאחותי׃ נפתלתי. נתקבלה תפלתי. ומ״ח
ים רבים בלשון גוטריקון׃ (י) ותלד זלפה. בכולן נאמר הריון חוץ מזלפה לפי
שהיתה בחורה מכולן ותינוקת בשניס ואין הריון ניכר בה וכדי לרמות ליעקב

נתנה

אַמְתָּא דִּלֵאָה לְיַעֲקֹב בָּר׃ יא וַתֹּאמֶר לֵאָה בָּגָד וַתִּקְרָא אֶת־
שְׁמוֹ גָּד׃ וַאֲמֶרֶת לֵאָה אָתָא גַד וּקְרַת יָת שְׁמֵהּ גָּד׃ יב וַתֵּלֶד
זִלְפָּה שִׁפְחַת לֵאָה בֵּן שֵׁנִי לְיַעֲקֹב׃ וִילִידַת זִלְפָּה אַמְתָּא
דְּלֵאָה בַּר תִּנְיָן לְיַעֲקֹב׃ יג וַתֹּאמֶר לֵאָה בְּאָשְׁרִי כִּי אִשְּׁרוּנִי
בָּנוֹת וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אָשֵׁר׃ וַאֲמֶרֶת לֵאָה תִּשְׁבַּחְתָּא הֵנַת
לִי אֲרֵי בְּכֵן יְשַׁבְּחֻנַנִי נְשָׁיָא וּקְרַת יָת שְׁמֵהּ אָשֵׁר׃ רביעי יד וַיֵּלֶךְ
רְאוּבֵן בִּימֵי קְצִיר־חִטִּים וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה וַיָּבֵא
אֹתָם אֶל־לֵאָה אִמּוֹ וַתֹּאמֶר רָחֵל אֶל־לֵאָה תְּנִי־נָא
לִי מִדּוּדָאֵי בְּנֵךְ׃ וַאֲזַל רְאוּבֵן בְּיוֹמֵי חֲצַד חִטִּין וְאַשְׁכַּח יַבְרוּחִין
בְּחַקְלָא וְאַיְתִי יָתְהוֹן לְלֵאָה אִמֵּהּ וַאֲמֶרֶת רָחֵל לְלֵאָה הָבִי כְּעַן לִי מַיְבְרוּחֵי
דִּבְרִיךְ׃ טו וַתֹּאמֶר לָהּ הַמְעַט קַחְתֵּךְ אֶת־אִישִׁי
וְלָקַחַת גַּם אֶת־דּוּדָאֵי בְנִי וַתֹּאמֶר רָחֵל לָכֵן יִשְׁכַּב
עִמָּךְ הַלַּיְלָה תַּחַת דּוּדָאֵי בְנֵךְ׃ וַאֲמֶרֶת לַהּ הַזְעֵיר דְּדַבַּרְתְּ
יָת בַּעְלִי וְתִסְבְּרִין אַף יָת יַבְרוּחֵי דִּבְרִי וַאֲמֶרֶת רָחֵל בְּכֵן יִשְׁכּוֹב עִמָּךְ
בְּלֵילְיָא חֲלַף יַבְרוּחֵי דִּבְרִיךְ׃ טז וַיָּבֹא יַעֲקֹב מִן־הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב
וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא כִּי שָׂכֹר

* בא גד קרי שכרתיך

רש"י

נתנה לבן ללאה שלא יבין שמכינין לו את לאה שכך מנהגן ליתן שפחה הגדולה לגדולה והקטנה לקטנה: (יא) בא גד. בא מזל טוב כמו (שבת ס"ד ע"ב) גד גדי וסימוך לא ודומה לו (ישעיה ס"ה) העורכים לגד שלחן. ומ"א שנולד מהול כמו (דניאל ד') גדו לילנא ולא ידעתי על מה נכתב תיבה לחת. ד"א למה נקראת תיבה לחת נגד כמו בגדת כי כשבאת אל שפחתי כאיש שבגד באשת נעוריו: (יד) בימי קציר חטים. להגיד שבחן של שבטים שעת הקציר היה ולא פשט ידו בגזל להכיר חטים ושעורים אלא דבר ההפקר שלין לדס מקפיד בו: דודאים. (סנהדרין ל"ט) סיגלי עשב הוא ובלשון ישמעאל יסמי"ן: (טו) ולקחת גם את דודאי בני. בתמיה ולעשות עוד זאת ליקח גם את דודאי בני ותרגומו ולמיסב: לכן ישכב עמך הלילה. שלי היתה שכירת הלילה זו ואני נותנה לך תחת דודאי בנך ולפי שזלזלה במשכב הגדיק לא זכתה להקבר עמו (נדה ל"א): (טז) שכר שכרתיך

שְׂכַרְתִּיךָ בְּדוּדָאֵי בְנִי וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בַּלַּיְלָה הוּא׃
וַאֲתָא (נ״י וְעַל) יַעֲקֹב מִן חַקְלָא בְּרַמְשָׁא וּנְפָקַת לֵאָה לְקַדָּמוּתֵהּ וַאֲמֶרֶת
לְוָתִי תֵּיעוֹל אֲרֵי מֵינַר אֲנַרְתִּיךְ בְּיַבְרוּחֵי דְּבְרִי וּשְׁכִיב עִמֵּהּ בְּלֵילְיָא הוּא׃
יז וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל־לֵאָה וַתַּהַר וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֵּן
חֲמִישִׁי׃ וְקַבִּיל יְיָ צְלוֹתֵהּ דְּלֵאָה וְעַדְיַאת וְיַלִידַת לְיַעֲקֹב בַּר חֲמִישָׁא׃
יח וַתֹּאמֶר לֵאָה נָתַן אֱלֹהִים שְׂכָרִי אֲשֶׁר־נָתַתִּי
שִׁפְחָתִי לְאִישִׁי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ יִשָּׂשכָר׃ וַאֲמֶרֶת לֵאָה יְהַב
יְיָ אַגְרִי דְיָהֲבִית אַמְתִי לְבַעְלִי וּקְרַת שְׁמֵהּ יִשָּׂשכָר׃ יט וַתַּהַר עוֹד
לֵאָה וַתֵּלֶד בֵּן־שִׁשִּׁי לְיַעֲקֹב׃ וְעַדְיַאת עוֹד לֵאָה וְיַלִידַת בַּר
שִׁתַּי לְיַעֲקֹב׃ כ וַתֹּאמֶר לֵאָה זְבָדַנִי אֱלֹהִים | אֹתִי זֶבֶד
טוֹב הַפַּעַם יִזְבְּלֵנִי אִישִׁי כִּי־יָלַדְתִּי לוֹ שִׁשָּׁה בָנִים
וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ זְבֻלוּן׃ וַאֲמֶרֶת לֵאָה יְהַב יְיָ יָתֵהּ לִי חֻלָּק טַב
הָדָא זִמְנָא יְהֵי מְדוֹרֵהּ דְּבַעְלִי לְוָתִי אֲרֵי יְלִידִית לֵהּ שִׁתָּא בְנִין וּקְרַת יָת
שְׁמֵהּ זְבוּלֻן׃ כא וְאַחַר יָלְדָה בַּת וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמָהּ דִּינָה׃
וּבָתַר כֵּן יְלִידַת בְּרַתָּא וּקְרַת יָת שְׁמַהּ דִּינָה׃ כב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־
רָחֵל וַיִּשְׁמַע אֵלֶיהָ אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת־רַחְמָהּ׃
וְעַל דְּוַכְרָנָא דְרָחֵל קֳדָם יְיָ וְקַבִּיל צְלוֹתַהּ יְיָ וִיהַב לַהּ עִדּוּי׃

ותהר

*) בצ״ל הכ׳ בציורה רש״י

שברתיך. כתבי לרחל שכרה: בלילה הוא. הקב״ה סייעו שילח משם יששכר (ב״ר) : (יז) וישמע אלהים אל לאה. שהיתה מתאוה ומחזרת להרבות שבטים: (ב) זבד טוב. כתרגומו: יזבלני לשון בית זבול הורכרי״ש בלעז (הערטערנע) בית מדור מעתה לא תהא עיקר דירתו אצלי עמי אים לי בניס כנגד כל נשיו: (כא) דינה. פירשו רבותינו שדנה להם דין בעצמה לפי זה זכר לא הזכיר רחל לחותי כאחת השפחות והתפללה עליו ונתפך לנקבה (ברכות ס׳) : (כב) ויזכר אלהים את רחל. (ב״ר) זכר לה שמסרה סימניה לאחותה ושהיתה מלירה אלא תעלה בגורלו של עשו שמא יגרשנה יעקב לפי שאין לה בניס ואף עשו הרשע כך עלה בלבו כששמע שאין לה בניס. הוא שייסד הפייט האחרון בכבו שלא חלה לבה

לקחתה

כג וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר אָסַף אֱלֹהִים אֶת־חֶרְפָּתִי׃
וַעֲדִיאַת וִילִידַת בָּר וַאֲמֶרֶת כְּנַשׁ יָי יַת חִסּוּדִי׃ כד וַתִּקְרָא אֶת־
שְׁמוֹ יוֹסֵף לֵאמֹר יֹסֵף יְהוָה לִי בֵּן אַחֵר׃ וּקְרַת יַת שְׁמֵהּ
יוֹסֵף לְמֵימָר יוֹסֵף יָי לִי בַּר אָחֳרִי׃ כה וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל
אֶת־יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־לָבָן שַׁלְּחֵנִי וְאֵלְכָה אֶל־
מְקוֹמִי וּלְאַרְצִי׃ וַהֲוָה כַּד יְלִידַת רָחֵל יַת יוֹסֵף וַאֲמַר יַעֲקֹב לְלָבָן
שַׁלַּחֲנִי וְאֵיזֵל לְאַתְרִי וּלְאַרְעִי׃ כו תְּנָה אֶת־נָשַׁי וְאֶת־יַלְדַי
אֲשֶׁר עָבַדְתִּי אֹתְךָ בָּהֵן וְאֵלֵכָה כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת־
עֲבֹדָתִי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ׃ הַב־לִי יַת נְשַׁי וְיַת בְּנֵי דִּי פָלְחִית יָתָךְ
בְּהֵן וְאֵזֵל אֲרֵי אַתְּ יָדַעְתְּ יַת פֻּלְחָנִי דְּפָלְחִתָּךְ׃ כז וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָבָן
אִם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ נִחַשְׁתִּי וַיְבָרְכֵנִי יְהוָה
בִּגְלָלֶךָ׃ וַאֲמַר לֵהּ לָבָן אִם כְּעַן אַשְׁכַּחִית רַחֲמִין קֳדָמָךְ נַסֵּיתִי וּבָרַכַנִי
יָי בְּדִילָךְ׃ חמישי כח וַיֹּאמֶר נָקְבָה שְׂכָרְךָ עָלַי וְאֶתֵּנָה׃

ואמר

רש"י

לקחתה לו וגתבהלה׃ (כב) אסף. הכניסה במקום שלא תראה וכן (ישעיה ד') אסף חרפתנו (שמות ט') ולא יאסף הביתה (יואל ד') אספו גנסם (ישעיה ס') וירחך לא יאסף יעמן׃ חרפתי. סבייתי לחרפה שאני עקרה והיו אומרים עלי שאלה לחלקו של עשו הרשע. ואגדה כל זמן שאין לאשה בן אין לה במי לתלות סרחונה מעיס לה בן תולה בו מי שבר כלי זה בנך מי אכל תאנים אלו בנך׃ (כד) יוסף ה' לי בן אחר. יודעת היתה בנבואה שאין יעקב עתיד להעמיד אלא שנים עשר שבטים אמרה יהי רצון שאותו עתיד להעמיד יהא ממני לכך לא נתפללה אלא על בן אחר׃ (כה) כאשר ילדה רחל את יוסף. משמולד שמעו של עשו שנא' (עובדיה ג') והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש אש בלא להבה אינו שולט למרחוק משמולד יוסף בטח יעקב בהקב"ה ורלה לשוב׃ (כו) תנה את נשי וגו'. ליני רולה לילאת כי אס ברשות׃ (כז) נחשתי. מנחש היה נסיתי בנאוש שלי שעל ידך בלאה לי ברכה. כשבאת לכאן לא היו לי בנים שאמר והנה רחל בתו בלאה עס הלאן אפשר ים לו בנים ואוה שולח בתו אלל הרועים ועכשיו סיו לו בנים שנאמר וישמע את דברי בני לבן׃ (כח) נקבה שברך.

כתרגומו

וַאֲמָר פְּרֵישׁ אַנְגְרָךְ עֲלַי וְאֶתֵּן׃ כט וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת
אֲשֶׁר עָבַדְתִּיךָ וְאֶת אֲשֶׁר־הָיָה מִקְנְךָ אִתִּי׃ וַאֲמַר לֵהּ
אַתְּ יְדַעְתָּ יַת דְּפָלְחֵתָךְ וְיַת דַּהֲוָה בְּעִירָךְ עִמִּי׃ ל כִּי מְעַט אֲשֶׁר־
הָיָה לְךָ לְפָנַי וַיִּפְרֹץ לָרֹב וַיְבָרֶךְ יְהוָה אֹתְךָ לְרַגְלִי
וְעַתָּה מָתַי אֶעֱשֶׂה גַּם־אָנֹכִי לְבֵיתִי׃ אֲרֵי זְעֵיר דִּי הֲוָה לָךְ
קֳדָמַי וְתָקֵיף לְמַסְגֵּי וּבָרִיךְ יְיָ יָתָךְ בְּדִילִי וּכְעַן אֵימָתַי אֶעֱבֵיד אַף אֲנָא לְבֵיתִי׃
לא וַיֹּאמֶר מָה אֶתֶּן־לָךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא־תִתֶּן־לִי
מְאוּמָה אִם־תַּעֲשֶׂה־לִּי הַדָּבָר הַזֶּה אָשׁוּבָה אֶרְעֶה
צֹאנְךָ אֶשְׁמֹר׃ וַאֲמַר מָה אֶתֵּן לָךְ וַאֲמַר יַעֲקֹב לָא תִתֵּן לִי מִדְּעַם
אִם תַּעֲבֵד לִי פִּתְגָמָא הָדֵין אֶתוּב אֶרְעֵי עָנָךְ אֶטַּר׃ לב אֶעֱבֹר בְּכָל־
צֹאנְךָ הַיּוֹם הָסֵר מִשָּׁם כָּל־שֶׂה | נָקֹד וְטָלוּא וְכָל־
שֶׂה־חוּם בַּכְּשָׂבִים וְטָלוּא וְנָקֹד בָּעִזִּים וְהָיָה שְׂכָרִי׃
אֶעְבַּר בְּכָל עָנָךְ יוֹמָא דֵין הַעְדֵי (נ״י אַעְדִּי) מִתַּמָּן כָּל אִמַּר נְמוּר וּרְקוּעַ
וְכָל אִמַּר שְׁחוּם בְּאִמְּרַיָּא וּרְקוּעַ וּנְמוּר בְּעִזַּיָּא וְיֶהֱוֵי אַגְרִי׃ לג וְעָנְתָה־
בִּי צִדְקָתִי בְּיוֹם מָחָר כִּי־תָבוֹא עַל־שְׂכָרִי לְפָנֶיךָ כֹּל

אשר

רש״י

כתרגומו פריש לגרך: (כט) ואת אשר היה מקנך אתי. לא תצמון מיעוט מקנך בחיי מתחלה כמה היו: (ל) לרגלי. (ב״ר) עם רגלי בצבעיל ביחת רגלי בחת תלנך הברכה כמו (שמות י״ח) תאר ברגליך. (שופטים ח׳) לעט תאר ברגלי. הבחיס עמי: גם־אנכי לביתי. לעורך ביתי עכשיו אין טוסין לארצי אלא בני ולריך (תני) להיות עושה גם אני עמהם לסמכן וזהו גם: (לב) נקד. מנומר בחברבורות דקות כמו נקודות פונטר״ש בלעז (פונקטירט): טלוא. לשון טלאים חברבורות רחבות: חום. שחוס דומה לאדום רוס״ו בלעז (רחטה) לשון מצנה שחמתים ומנוקת לבנה לעניו התבואה: והיה שכרי. לוחן שיולדו מכאן ולהבא נקודים וטלואים בעזים ושחומים בכבשים יהיו שלי ואותן שיצאו עכשיו הפרש מהם והפקידם בידך בניך שלא תאמר לי על המולדים מעתה אלו היו שם מהאלה ועוד שלא תאמר לי ט״ו הזכרים שהן נקודים וטלואים הלדנה הנקבות דוגמתן מכאן ואילך: (לג) ועונתה בי וגו׳. לא תחשדני שאני גוטל משלך כלום תענה בי לדקתי כי תבא לדקתי ותעיד על שכרי לפניך שלא המלא בעדרי כי אם

נקודים

אֲשֶׁר־אֵינֶנּוּ נָקֹד וְטָלוּא בָּעוּם וְחוּם בַּכְּשָׂבִים נָּנוּב
הוּא אִתִּי׃ וַתַּסְהֵד בִּי צִדְקָתִי בְּיוֹם דְּמָחָר אֲרֵי תֵּיעוֹל עַל אַגְרִי קֳדָמָךְ
כֹּל דִּי לֵיתוֹהִי נְמוֹר וּרְקוּעַ בְּעִזַּיָּא וּשְׁחוּם בְּאִמְּרַיָּא גְּנוּבָא הוּא עִמִּי׃
לד וַיֹּאמֶר לָבָן הֵן לוּ יְהִי כִדְבָרֶךָ׃ וַאֲמַר לָבָן בְּרֵם לְוַי יְהִי
כְּפִתְגָמָךְ׃ לה וַיָּסַר בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־הַתְּיָשִׁים הָעֻקְּדִים
וְהַטְּלָאִים וְאֵת כָּל־הָעִזִּים הַנְּקֻדּוֹת וְהַטְלָאֹת כָּל
אֲשֶׁר־לָבָן בּוֹ וְכָל־חוּם בַּכְּשָׂבִים וַיִּתֵּן בְּיַד־בָּנָיו׃
וַאֲעַדִּי בְיוֹמָא הַהוּא יָת תְּיָשַׁיָּא דְרִגְלַיָּא וּרְקוּעַיָּא וְיָת כָּל עִזַּיָּא נְמוֹרְתָא
וּרְקוּעָתָא כֹּל דִּי חִוַּר בֵּהּ וְכָל דְּשִׁחוּם בְּאִמְּרַיָּא וְיַהַב בְּיַד בְּנוֹהִי׃
לו וַיָּשֶׂם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בֵּינוֹ וּבֵין יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב
רֹעֶה אֶת־צֹאן לָבָן הַנּוֹתָרֹת׃ וְשַׁוִּי מַהֲלַךְ תְּלָתָא יוֹמִין בֵּינוֹהִי
וּבֵין יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב רָעֵי יָת עָנָא דְּלָבָן דְּאִשְׁתְּאַרָן׃ לז וַיִּקַּח־לוֹ
יַעֲקֹב מַקַּל לִבְנֶה לַח וְלוּז וְעַרְמוֹן וַיְפַצֵּל בָּהֶן פְּצָלוֹת
לְבָנוֹת מַחְשֹׂף הַלָּבָן אֲשֶׁר עַל־הַמַּקְלוֹת׃ וּנְסִיב לֵהּ
יַעֲקֹב חוּטְרִין דְּלָבְנָן רַטִיבִין דְּדִלּוּז וְדִדְלוּף וְקַלִּיף בְּהוֹן קְלָפִין חִוָּרִין קְלִיף
חִוָּר דִּי עַל חוּטְרַיָּא׃ לח וַיַּצֵּג אֶת־הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פִּצֵּל

ברהטים

רש"י

נקודים וטלואים וכל שאינו נקוד או טלוא או חוס כ'דוע שגנבתיו
לך וכגניבה הוא שרוי תגלי׃ (לד) הן. לשון קבלת דברים׃ לויהי כדברך.
הלואי שתתקיים כך׃ (לה) ויסר. לבן ביום ההוא וגו׳׃ התישים. עזים זכרים׃
כל אשר לבן בו. כל אשר היתה בו תכרכורות לבנות׃ ויתן. לבן ביד בניו׃
(לו) הנותרת. הרעועות שבהן החולות והעקרות שאינן תלת שיכיס חומן מסר
לו׃ (לז) מקל לבנה. עץ הוא ושמו לבנה כמה דתימא (הושע ד׳) תחת אלון
ולבנה ותומר לחי הוא שקורין טרימב"ל שהוא לבן (טשפטהאלן)׃ לח. כשהוא
רטוב׃ ולדז. ועוד לקח מקל לוז עץ שגדלין בו אגוזים דקיס קולדר"י בלעז
(האזעלנוס שטרויך)׃ וערמון. קשטניי"ר בלעז (קאזטאניס בויס)׃ פצלות. קלופים
קלופים שהיה עושהו מנומר׃ מחשף הלבן. גלוי לובן של מקל. כשהיה קולפו
היה נראה וגלה לובן שלו במקום הקלוף׃ (לח) ויצג. תרגומו ודעין לשון תחיבה
ונעיצה היא בלשון ארמית והרבה ים בגמר׃ דלה ושלפה דן היה מידי דלה כמו

דעלה

בָּרְהָטִים בְּשִׁקְּתוֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר תָּבֹאן הַצֹּאן לִשְׁתּוֹת
לְנֹכַח הַצֹּאן וַיַּחֲמְנָה בְּבֹאָן לִשְׁתּוֹת׃ וּדְעִין יַת חִוטְרָא דִּי
בְלֵיף בְּרָהֲטַיָּא אֲתַר בֵּית שָׁקָיָא דְּמַיָּא אֲתַר דְּאָתָן (נ"י דְּאָתָן) עָנָא לְמִשְׁתֵּי
לְקִבֵּלְהוֹן דְּעָנָא וּמִתְיַחֲמָן בְּמֵיתֵיהוֹן לְמִשְׁתֵּי׃ לט וַיִּחַמּוּ הַצֹּאן אֶל־
הַמַּקְלוֹת וַתֵּלַדְן הַצֹּאן עֲקֻדִּים נְקֻדִּים וּטְלָאִים׃
וְאִתְיַחֲמָא עָנָא בְּחִוטְרַיָּא וְיָלְדָא עָנָא רְגוּלִין נְמוּרִין וּרְקוּעִין׃
מ וְהַכְּשָׂבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב וַיִּתֵּן פְּנֵי הַצֹּאן אֶל־עָקֹד
וְכָל־חוּם בְּצֹאן לָבָן וַיָּשֶׁת לוֹ עֲדָרִים לְבַדּוֹ וְלֹא
שָׁתָם עַל־צֹאן לָבָן׃ וְאַפְרֵשׁ יַעֲקֹב וְיָהַב בְּרֵישׁ עָנָא כָּל
דְּגוּל וְכָל דִּשְׁחוּם בָּעָנָא דְּלָבָן וְשַׁוִּי לֵהּ עֶדְרִין בִּלְחוֹדוֹהִי וְלָא עֲרַבְנוּן
עִם עָנָא דְּלָבָן׃ מא וְהָיָה בְּכֹל־יַחֵם הַצֹּאן הַמְקֻשָּׁרוֹת וְשָׂם
יַעֲקֹב אֶת־הַמַּקְלוֹת לְעֵינֵי הַצֹּאן בָּרְהָטִים לְיַחֲמֵנָּה
בַּמַּקְלוֹת׃ וַהֲוֵי בְּכָל עִדַּן דְּמִתְיַחֲמָן עָנָא מְסַבְּרָתָא וּמְשַׁוִּי יַעֲקֹב יַת
חִוטְרַיָּא לְעֵינֵי עָנָא בָּרְהָטַיָּא לְמִיחְמוּתְהוֹן בְּחִוטְרַיָּא׃ מב וּבְהַעֲטִיף

*) הנו"ן בדגש אחר צירי ס"ש

הצאן

רש"י

דעלה מלת שמקלר את לשונו: ברהטים. במרזבות המים בכריכות העשויות כתרן להשקות שם הצאן: אשר תבאן וגו'. ברהטים לשכר תבאן הצאן לשתות שם הגיע המקלות לנכח הצאן: ויחמנה וגו'. (ב"ר) הכהמה רואה את המקלות והיא נרתעת לאחוריה והזכר רובעה וילדת כיוצא בו. ר' סעדיה אומר המים נעשין זרע במעיהן ולא היו לריכות לזכר וזהו ויחמנה וגו'. (ר"ל בתיבה זו התחברו לשון זכר ונקבה כמ"ש הרלב"ע): (לב) אל המקלות. אל מראות המקלות: עקדים. משוגים במקוש עקידתן הם קרסולי ידיהן ורגליהן: (מ) והכשבים הפריד יעקב. הגולדים עקודים נקודים הבדיל והפריד לעצמן ועשה להן עדר עדר לבדו והוליך להן העדר העקוד לפני הצאן ופני הצאן המולכות לאריסם נופות עליהם וזהו שאומר ויתן פני הצאן אל עקוד שהיה פני הצאן אל העקודים ואל כל חום שבצאת בצאן לבן: וישת לו עדרים. כמו שפירשתי: (מא) המקושרות. כתרגומו הכבירות ואין לו עד במקרא. ומנחם חברו עם לחיתופל בקושרים (שמואל ב' ט"ו) ויסי הקשר חמין (שם). לחזק המתקשרות יחד למהר עיבורן: (מב) ובהעטיף. לשון לחזר כתרגומו ובלקטות, ומנחם חברו עם (ישעיה ג') המחלצות והמטפחות לשון עטיפת כסות כלומר מהעטפות בעורן ולמרן ולזקן

מהעות

הַצֹּאן לְאֵישִׁים וְהָיָה הֶעָטְפִים לְלָבָן וְהַקְּשָׁרִים לְיַעֲקֹב׃
וּבְלַקְּשׁוּת עָנָא לָא מְשַׁוִּי וַהֲוָה לַקְּשָׁא לְלָבָן וּבַבְּרִיָּא לְיַעֲקֹב׃
מג וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מְאֹד מְאֹד וַיְהִי־לוֹ צֹאן רַבּוֹת
וּשְׁפָחוֹת וַעֲבָדִים וּגְמַלִּים וַחֲמֹרִים׃ וּתְקֵף גַּבְרָא לַחֲדָא
לַחֲדָא וַהֲוָה לֵהּ עָן סַגִּיאָן וְאַמְהָן וְעַבְדִין וְגַמְלִין וַחֲמָרִין׃ לא א וַיִּשְׁמַע
אֶת־דִּבְרֵי בְנֵי־לָבָן לֵאמֹר לָקַח יַעֲקֹב אֵת כָּל־אֲשֶׁר
לְאָבִינוּ וּמֵאֲשֶׁר לְאָבִינוּ עָשָׂה אֶת כָּל־הַכָּבֹד הַזֶּה׃
וּשְׁמַע יָת פִּתְגָמֵי בְנֵי לָבָן דְּאָמְרִין נְסִיב יַעֲקֹב יָת כָּל דִּי לְאָבוּנָא וּמִדִּי
לְאָבוּנָא קְנָא יָת כָּל נִכְסַיָּא הָדֵין׃ ב וַיַּרְא יַעֲקֹב אֶת־פְּנֵי לָבָן
וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ עִמּוֹ כִּתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם׃ וַחֲזָא יַעֲקֹב יָת סְבַר אַפֵּי
לָבָן וְהָא לֵיתוֹהִי עִמֵּהּ כְּמֵאִתְמַלִּי וּמְדַקְמוֹהִי׃ ג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
יַעֲקֹב שׁוּב אֶל־אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמוֹלַדְתֶּךָ וְאֶהְיֶה
עִמָּךְ׃ וַאֲמַר יְיָ לְיַעֲקֹב תּוּב לְאַרְעָא דַאֲבָהָתָךְ וּלְיַלְדָתָךְ וְיֵהֵי מֵימְרִי
בְּסַעְדָּךְ׃ ד וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרָחֵל וּלְלֵאָה הַשָּׂדֶה
אֶל־צֹאנוֹ׃ וּשְׁדַר יַעֲקֹב וּקְרָא לְרָחֵל וּלְלֵאָה לְחַקְלָא לְוָת עָנֵהּ׃
ה וַיֹּאמֶר לָהֶן רֹאֶה אָנֹכִי אֶת־פְּנֵי אֲבִיכֶן כִּי־אֵינֶנּוּ
אֵלַי כִּתְמוֹל שִׁלְשֹׁם וֵאלֹהֵי אָבִי הָיָה עִמָּדִי׃
וַאֲמַר לְהֶן חָזֵי אֲנָא יָת סְבַר אַפֵּי אֲבוּכֶן אֲרֵי לֵיתוֹהִי עִמִּי כְּמֵאִתְמַלִּי

וּמְדַקְמוֹהִי

רש"י

מתחות להתיחס ע"י הזכרים: (מג) צאן רבות. פרות ורכות משחר לטן ושפחות ועבדים. מוכר לאנו בדמיס יקריס ולוקח לו כל הלה: (א) עשה כבס כמו (ס"ל י"ד) ויעש חיל ויך את עמלק: (ג) שוב אל ארץ אבותיך. ושס תהיס עמך לכל בעודך מהובר לטמא לי אפשר להשרות שכינתי עליך (ב"ר): (ד) ויקרא לרחל וללאה. לרחל החלה ואחר כך ללאה שהיה היתה עקרת הבית שבשבילה נזדווג יעקב עס לבן ואף בניס של לאה מודיס בדבר שהרי בועז ובית דינו משבט יהודה אומריס ברחל וכלאה אשר בנו שתיהס וגו' הקדימו רחל ללאה:

עשרת

וּמִדַּקְמוּתִי וַאלָהָה דְּאַבָּא חָוָה בְּסַעֲדִי׃ ו וַאֲתֵנָה יְדַעְתֵּן כִּי בְכָל־
כֹּחִי עָבַדְתִּי אֶת־אֲבִיכֶן׃ וַאֲבִיכֶן הֶתֶל בִּי וְהֶחֱלֵף אֶת־מַשְׂכֻּרְתִּי
אַבוּכֶן׃ ז וַאֲבִיכֶן הֶתֶל בִּי וְהֶחֱלֵף אֶת־מַשְׂכֻּרְתִּי
עֲשֶׂרֶת מָנִים וְלֹא־נְתָנוֹ אֱלֹהִים לְהָרַע עִמָּדִי׃
וַאֲבוּכֶן שַׁקַּר בִּי וַאֲשְׁנִי יַת אַגְרִי עֲשַׂר זִמְנִין וְלָא שַׁבְקֵהּ יְיָ לְאַבְאָשָׁא עִמִּי׃
ח אִם־כֹּה יֹאמַר נְקֻדִּים יִהְיֶה שְׂכָרֶךָ וְיָלְדוּ כָל־הַצֹּאן
נְקֻדִּים וְאִם־כֹּה יֹאמַר עֲקֻדִּים יִהְיֶה שְׂכָרֶךָ וְיָלְדוּ
כָל־הַצֹּאן עֲקֻדִּים׃ אִם כְּדֵין חָוָה אֲמַר נְטוּרִין יְהֵא אַגְרָךְ וְיֵלְדָן
כָּל עָנָא נְמוּרִין וְאִם כְּדֵין חָוָה אֲמַר רְגוֹלִין יְהֵא אַגְרָךְ וְיֵלְדָן כָּל עָנָא
רְגוֹלִין׃ ט וַיַּצֵּל אֱלֹהִים אֶת־מִקְנֵה אֲבִיכֶם וַיִּתֶּן־לִי׃
וְאַפְרֵשׁ יְיָ יַת גֵּיתֵי דַּאֲבוּכוֹן וְיַהַב לִי׃ י וַיְהִי בְּעֵת יַחֵם הַצֹּאן
וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֵרֶא בַּחֲלוֹם וְהִנֵּה הָעַתֻּדִים הָעֹלִים עַל־
הַצֹּאן עֲקֻדִּים נְקֻדִּים וּבְרֻדִּים׃ וַחָוָה בְּעִדָּן דְּאִתְיַחֲמָא עָנָא
וְזָקְפִית עֵינַי וַחֲזֵית בְּחֶלְמָא וְהָא תְּיָשַׁיָּא דְּסָלְקִין עַל עָנָא רְגוֹלִין נְמוּרִין
וּפַצִּיחִין׃ יא וַיֹּאמֶר אֵלַי מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים בַּחֲלוֹם יַעֲקֹב
וָאֹמַר הִנֵּנִי׃ וַאֲמַר לִי מַלְאָכָא דְיָ בְּחֶלְמָא יַעֲקֹב וַאֲמָרִית הָא אֲנָא׃
יב וַיֹּאמֶר שָׂא־נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה כָּל־הָעַתֻּדִים הָעֹלִים
עַל־הַצֹּאן עֲקֻדִּים נְקֻדִּים וּבְרֻדִּים כִּי רָאִיתִי אֶת כָּל־
אֲשֶׁר לָבָן עֹשֶׂה לָךְ׃ וַאֲמַר זְקוֹף כְּעַן עֵינָךְ וַחֲזִי כָּל תְּיָשַׁיָּא דְּסָלְקִין
עַל

(ז) עשרת מנים. אין מוכיח פחות מעשרה: מנים. לשון סכום כלל החשבון וכן עסיריות למדנו שהחליף תגלו מאה פעמים: (י) והנה העתודים. מל״פ שהבדילם לבן כולם שלח יעקבו הגלן דוגמתן היו המלאכים מביאין לומן מעבר המסור ביד בני לבן לעבר שביד יעקב (כ״ר): וברדים. תרגומו ופליחין פייס״ר בלעז (גיספרייקלט) חוט של לבן מקיף את נופו סביב ומברכורות שלו פתוחה ומפולשת

עַל עָנָא רְגוֹלִין נְמוּרִין וּפְצִיחִין אֲרֵי גְּלֵי קֳדָמַי אֵת כָּל דִּי לָבָי עָבֵד לָךְ׃
יג אָנֹכִי הָאֵל בֵּית־אֵל אֲשֶׁר מָשַׁחְתָּ שָּׁם מַצֵּבָה
אֲשֶׁר נָדַרְתָּ לִי שָׁם נֶדֶר עַתָּה קוּם צֵא מִן־הָאָרֶץ
הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל־אֶרֶץ מוֹלַדְתֶּךָ׃ אֲנָא אֱלָהָא דְּאִתְגְּלֵיתְ
עֲלָךְ בְּבֵית אֵל דִּי מְשַׁחְתָּא תַּמָּן קָמָא דִּי־קַיֵּמְתָּא קֳדָמַי תַּמָּן קָדָם כְּעַן קוּם
פּוֹק מִן אַרְעָא הָדָא וְתוּב לְאַרְעָא יַלְדוּתָךְ׃ יד וַתַּעַן רָחֵל וְלֵאָה
וַתֹּאמַרְנָה לוֹ הַעוֹד לָנוּ חֵלֶק וְנַחֲלָה בְּבֵית אָבִינוּ׃
וַאֲתִיבַת רָחֵל וְלֵאָה וַאֲמַרָן לֵהּ הַעוֹד (כְּעַן) לָנָא חֲלָק וַאֲחֻסָנָא בְּבֵית אֲבוּנָא׃
טו הֲלֹוא נָכְרִיּוֹת נֶחְשַׁבְנוּ לוֹ כִּי מְכָרָנוּ וַיֹּאכַל גַּם־
אָכוֹל אֶת־כַּסְפֵּנוּ׃ הֲלָא נוּכְרָאן אִתְחַשַּׁבְנָא לֵהּ אֲרֵי זַבְּנָנָא וַאֲכַל
אַף מֵיכַל־אֵת כַּסְפָּנָא׃ טז כִּי כָל־הָעֹשֶׁר אֲשֶׁר הִצִּיל אֱלֹהִים
מֵאָבִינוּ לָנוּ הוּא וּלְבָנֵינוּ וְעַתָּה כֹּל אֲשֶׁר אָמַר
אֱלֹהִים אֵלֶיךָ עֲשֵׂה׃ אֲרֵי כָל עוּתְרָא דִּי אַפְרֵשׁ יְיָ מֵאֲבוּנָא
דִּילָנָא הוּא וּלְבָנָנָא וּכְעַן כֹּל דִּי אֲמַר יְיָ לָךְ עֲבֵד׃ ששי יז וַיָּקָם יַעֲקֹב
וַיִּשָּׂא אֶת־בָּנָיו וְאֶת־נָשָׁיו עַל־הַגְּמַלִּים׃ וְקָם יַעֲקֹב וּנְטַל

יח

רש"י

מזו אל זו (ס"ח מזן אל זן) ואין לי להביא עד מן המקרא: (יג) האל בית אל. כמו אל בית אל הס"ח יתירה ודרך המקראות לדבר כן כמו (במדבר ג') כי אתם באים אל התרן כנען: משחת שם. לשון רבוי וגדולה כשמשח למלכות כך ויצק שמן על ראשה לשון מצוחה למזבח: אשר נדרת לי. ולריך להיה לשלמו שתמרת יהיה בית אלהים שתקריב שם קרבנות: (יד) העוד לנו. למה נעכב על ידך מלשוב כלום אנו מיחלות ליהם בנכסי אבינו כלום בין הזכרים: (טו) הלא נכריות נחשבנו לו. אפי' בשעה שדרך בני אדם לתת נדוניא לבנותיו בשעה שיולין נהג עמנו בנכריות כי מכרנו לך (שעבדת אותו בנו י"ד שנה ולא נתנו לך אלא) בשכר הפטולה: את כספנו. שעכב דמי שכר פעולתך: (טז) כי כל העושר. כי זה משמש כל' אשר. כלומר משל אבינו הין לנו כלום אלא מה שהציל הקב"ה מאבינו שלנו הוא: הציל. לשון הפרים וכן כל לשון הללה שבמקרא לשון הפרשה שמפריש מן הרשה ומן החויב: (יז) את בניו ואת נשיו. הקדים זכרים לנקבות ועשו הקדים נקבות לזכרים שנאמר (לקמן ל"ו) ויקח עשו את נשיו ואת

בניו

אֵת בְּנוֹתַי וְאֵת נְשׁוֹתַי עַל גִּמַלְיָא׃ יח וַיִּנְהַג אֶת־כָּל־מִקְנֵהוּ
וְאֶת־כָּל־רְכֻשׁוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ מִקְנֵה קִנְיָנוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ
בְּפַדַּן אֲרָם לָבוֹא אֶל־יִצְחָק אָבִיו אַרְצָה כְּנָעַן׃
וּדְבַר יַת כָּל גֵּיתוֹהִי וְיַת כָּל קִנְיָנֵהּ דְּקָנָא גֵּיתִי קִנְיָנֵהּ דִּי קָנָא בְּפַדַּן אֲרָם
לְמֵיתֵי לְוָת יִצְחָק אֲבוּהִי לְאַרְעָא כְּנָעַן׃ יט וְלָבָן הָלַךְ לִגְזֹז
אֶת־צֹאנוֹ וַתִּגְנֹב רָחֵל אֶת־הַתְּרָפִים אֲשֶׁר לְאָבִיהָ׃
וְלָבָן אֲזַל לְמִגַּז יַת עָנֵהּ וְכַסְיַת רָחֵל יַת צַלְמָנַיָּא דִּי לַאֲבוּהָא׃
כ וַיִּגְנֹב יַעֲקֹב אֶת־לֵב לָבָן הָאֲרַמִּי עַל־בְּלִי הַגִּיד
לוֹ כִּי בֹרֵחַ הוּא׃ וְכַסִּי יַעֲקֹב מִן לְבָא דְּלָבָן אֲרַמָּאָה עַד דְּלָא חַוִי
לֵהּ אֲרֵי אָזֵל הוּא׃ כא וַיִּבְרַח הוּא וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיָּקָם
וַיַּעֲבֹר אֶת־הַנָּהָר וַיָּשֶׂם אֶת־פָּנָיו הַר הַגִּלְעָד׃
וַאֲזַל הוּא וְכָל דִּי לֵהּ וְקָם וַעֲבַר יַת פְּרָת וְשַׁוִי יַת אַפּוֹהִי לְטוּרָא דְּגִלְעָד׃
כב וַיֻּגַּד לְלָבָן בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי כִּי בָרַח יַעֲקֹב׃
וְאִתְחֲוָה לְלָבָן בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה אֲרֵי אָזֵל יַעֲקֹב׃ כג וַיִּקַּח אֶת־אֶחָיו
עִמּוֹ וַיִּרְדֹּף אַחֲרָיו דֶּרֶךְ שִׁבְעַת יָמִים וַיַּדְבֵּק אֹתוֹ בְּהַר
הַגִּלְעָד׃ וּדְבַר יַת אֲחוֹהִי עִמֵּהּ וּרְדַף בַּתְרוֹהִי מַהֲלַךְ שִׁבְעַת יוֹמִין
וְאַדְבֵּק יָתֵהּ בְּטוּרָא דְּגִלְעָד׃ כד וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל־לָבָן הָאֲרַמִּי
בַּחֲלֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־תְּדַבֵּר עִם־

*) קמץ בז"ק

יעקב

רש"י

כגיו וגו׳ : (יח) מקנה־קנינו. מה שקנה מלאנו עבדים ושפחות וגמלים וחמורים :
(יט) לגזוז את צאנו. שנתן ביד בניו דרך שלשת ימים ובין יעקב :
ותגנב רחל את התרפים. להפריע לת לבים מע"ז שתכוונה (ב"ר) :
(כב) ביום השלישי. שהרי דרך שלשת ימים היה ביניהם : (כג) את אחיו .
קרוביו : דרך שבעת ימים. כל חומת שלשה ימים שהלך המגיד להגיד
ללבן הלך יעקב לדרכו כמלא יעקב רחוק מלבן שבה ימים וכשביעי הסיגו לבן
למדנו שכל מה שהלך יעקב בשבעה ימים הלך לבן ביום אחד (שנאמר וירדוף
אחריו דרך שבעת ימים ולא נאמר וירדוף אחריו ז׳ ימים : (כד) מטוב עד

יַעֲקֹב מִטּוּב עַד־רָע׃ וַאֲתָא מֵימַר מִן קֳדָם יְיָ לְוָת לָבָן אֲרַמָּאָה
בְּחֵילְמָא דִּי לֵילְיָא וַאֲמַר הָא אִסְתַּמַּר לָךְ דִּלְמָא תְּמַלֵּיל עִם יַעֲקֹב מִטַּב עַר
בִּישׁ׃ כה וַיַּשֵּׂג לָבָן אֶת־יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב תָּקַע אֶת־אָהֳלוֹ
בָּהָר וְלָבָן תָּקַע אֶת־אֶחָיו בְּהַר הַגִּלְעָד׃ וַאדְבֵּיק לָבָן יַת
יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב פְּרַס יַת מַשְׁכְּנֵהּ בְּטוּרָא וְלָבָן אַשְׁרֵי יַת אֲחוֹהִי בְּטוּרָא דְּגִלְעָד׃
כו וַיֹּאמֶר לָבָן לְיַעֲקֹב מֶה עָשִׂיתָ וַתִּגְנֹב אֶת־לִבִּי
וַתְּנַהֵג אֶת־בְּנֹתַי כִּשְׁבֻיוֹת חָרֶב׃ וַאֲמַר לָבָן לְיַעֲקֹב מָה
עֲבַדְתָּ וְכַסֵּיתָא מֵנִּי וּדְבַרְתָּא יַת בְּנָתַי כְּשִׁבְיוֹת חַרְבָא׃ כז לָמָּה
נַחְבֵּאתָ לִבְרֹחַ וַתִּגְנֹב אֹתִי וְלֹא־הִגַּדְתָּ לִי וָאֲשַׁלֵּחֲךָ
בְּשִׂמְחָה וּבְשִׁרִים בְּתֹף וּבְכִנּוֹר׃ לְמָה אִטְמַרְתָּ לְמֵיזַל
וְכַסֵּיתָא מִנִּי וְלָא חַוַיְתָא לִי וְשַׁלָּחְתָךְ פּוֹן בְּחֶדְוָא וּבְתוּשְׁבְּחָן בְּתוּפִּין
וּבְכִנָּרִין׃ כח וְלֹא נְטַשְׁתַּנִי לְנַשֵּׁק לְבָנַי וְלִבְנֹתָי עַתָּה
הִסְכַּלְתָּ עֲשׂוֹ׃ וְלָא שְׁבַקְתַּנִי לְנַשָּׁקָא לִבְנַי וְלִבְנָתַי כְּעַן אַסְכֶּלְתָּא
לְמֶעְבַּד׃ כט יֶשׁ־לְאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע וֵאלֹהֵי
אֲבִיכֶם אֶמֶשׁ | אָמַר אֵלַי לֵאמֹר הִשָּׁמֶר לְךָ מְדַבֵּר
עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד־רָע׃ אִית חֵילָא בִּידִי לְמֶעְבַּד עִמְּכוֹן בִּישׁ
וְאֱלָהָא דַּאֲבוּכוֹן בְּרַמְשָׁא אֲמַר לִי לְמֵימַר אִסְתַּמַּר לָךְ מִלְּמַלָּלָא עִם יַעֲקֹב
מִטַּב עַד בִּישׁ׃ ל וְעַתָּה הָלֹךְ הָלַכְתָּ כִּי־נִכְסֹף נִכְסַפְתָּה
לְבֵית אָבִיךָ לָמָּה גָנַבְתָּ אֶת־אֱלֹהָי׃ וּכְעַן מֵיזַל אֲזַלְתָּ אֲרֵי
חַמָּדָא חַמֵּדְתָּא לְבֵית אֲבוּךְ לְמָה נְסַבְתָּא יַת דַּחֲלָתִי׃ לא וַיַּעַן יַעֲקֹב

ויאמר

רש"י

רע. כל טובתן של רשעים רעה היא לצדיקים (יבמות ס"ג): (כו) כשבויות חרב. כל חיל הבא למלחמה קרוי חרב: (כז) ותגנב אתי. גנבת את דעתי: (כט) יש לאל ידי. יש כח וחיל בידי לעשות עמכם רע וכל חל שהוא לשון קדם על שם עזוז ורוב חומיס הוא: (ל) נכספתה. תמדת. והרבה ים במקרא. (תהלים פ"ד) נכספה וגם כלתה נפשי (ישוע י"ד) למעשה ידיך תכסוף: (לא) כי יראתי

וגו'

ויצא ליום ששי

וַיֹּאמֶר לָבָן כִּי רָאִיתִי כִּי אִמַּרְתִּי פֶּן־תִּגְזֹל אֶת־
בְּנוֹתֶיךָ מֵעִמִּי׃ וַאֲתֵיב יַעֲקֹב וַאֲמַר לְלָבָן אֲרֵי דְּחֵילִית אֲרֵי
אֲמָרִית דִּילְמָא תָּנֵיס יָת בְּנָתָךְ מִנִּי׃ לב עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת־
אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחְיֶה נֶגֶד אַחֵינוּ הַכֶּר־לְךָ מָה עִמָּדִי וְקַח־
לָךְ וְלֹא־יָדַע יַעֲקֹב כִּי רָחֵל גְּנָבָתַם׃ עִם (נ״י אֲתַר) דִּי
תַּשְׁכַּח יָת דַּחֲלָתָךְ לָא יִתְקַיַּם קֳדָם אֲחָנָא אִשְׁתְּמוֹדַע לָךְ מָה דְעִמִּי וְסַב
לָךְ וְלָא יְדַע יַעֲקֹב אֲרֵי רָחֵל גְּנָסִיבָתְהוֹן׃ לג וַיָּבֹא לָבָן בְּאֹהֶל־
יַעֲקֹב וּבְאֹהֶל לֵאָה וּבְאֹהֶל שְׁתֵּי הָאֲמָהֹת וְלֹא מָצָא
וַיֵּצֵא מֵאֹהֶל לֵאָה וַיָּבֹא בְּאֹהֶל רָחֵל׃ וְעַל לָבָן בְּמַשְׁכְּנָא
דְיַעֲקֹב וּבְמַשְׁכְּנָא דִּלְאָה וּבְמַשְׁכְּנָא דְּתַרְתֵּין לְחֵינָתָא וְלָא אַשְׁכַּח וּנְפַק
מִמַּשְׁכְּנָא דִּלְאָה וְעַל בְּמַשְׁכְּנָא דְרָחֵל׃ לד וְרָחֵל לָקְחָה אֶת־
הַתְּרָפִים וַתְּשִׂמֵם בְּכַר הַגָּמָל וַתֵּשֶׁב עֲלֵיהֶם וַיְמַשֵּׁשׁ
לָבָן אֶת־כָּל־הָאֹהֶל וְלֹא מָצָא׃ וְרָחֵל נְסִיבַת יָת צַלְמָנַיָּא
וְשַׁוְיָתִנּוּן בַּעֲבִיטָא דְגַמְלָא וְיָתִיבַת עֲלֵיהוֹן וּמַשֵּׁישׁ לָבָן יָת כָּל מַשְׁכְּנָא וְלָא
אַשְׁכַּח׃ לה וַתֹּאמֶר אֶל־אָבִיהָ אַל־יִחַר בְּעֵינֵי אֲדֹנִי כִּי
לֹוא אוּכַל לָקוּם מִפָּנֶיךָ כִּי־דֶרֶךְ נָשִׁים לִי וַיְחַפֵּשׂ
וְלֹא מָצָא אֶת־הַתְּרָפִים׃ וַאֲמֶרֶת לַאֲבוּהָ לָא יְתָקוֹף בְּעֵינֵי
רַבּוֹנִי אֲרֵי לָא אִכּוֹל לְמֵיקַם מִן קֳדָמָךְ אֲרֵי אֹרַח נָשִׁין לִי וּבְלֵישׁ וְלָא

אשכח

רש״י

וגו׳. הסיבו על לשון לשון שאמר לו ותגנב את אלוהי וגו׳ : (לב) לא יחי׳. ומלותה קללה מתה רחל בדרך (ב״ר) : מה עמדי. משלך : (לג) באהל יעקב. הוא לומד רחל שהיה יעקב תדיר אללה וכה״ג בני רחל לשון יעקב וכולן לא נאמר לשון יעקב : ויבא באהל רחל. כשילא מאהל לאה חזר לו לאהל רחל קודם שחפש באהל האמהות (ס״ת השפחות) וכל כך למה לפי שהיה מכיר בה שהיא משמשנית : (לד) בבר הגמל. ל׳ כריס וכשתות כתרגומו בעביטא דגמלא וזהו מדרשת העשויה כמין כר ובעירובין (דף יז) הקיפוה בעבדין והן עבדי גמלים

אַשְׁבֵּחַ יַת צַלְמָנְיָא׃ לוּ וַיַּחַר לְיַעֲקֹב וַהֲרֵב בְּלָבָן וַיִּשֶׁן יַעֲקֹב
וַיֹּאמֶר לְלָבָן מַה־פִּשְׁעִי מַה חַטָּאתִי כִּי דָלַקְתָּ
אַחֲרָי׃ וּתְקִיף לְיַעֲקֹב וּנְצָא עִם לָבָן וַאֲתִיב יַעֲקֹב וַאֲמַר לְלָבָן מַה
חוֹבַי מַה סוּרְחָנִי אֲרֵי רְדַפְתָּא בָּתְרָי׃ לז כִּי־מִשַּׁשְׁתָּ אֶת־כָּל־
כֵּלַי מַה־מָּצָאתָ מִכֹּל כְּלֵי־בֵיתֶךָ שִׂים כֹּה נֶגֶד אַחַי
וְאַחֶיךָ וְיוֹכִיחוּ בֵּין שְׁנֵינוּ׃ אֲרֵי מַשַּׁשְׁתָּא יַת כָּל מָנֵי מָה
אַשְׁכַּחְתָּא מִכֹּל מָנֵי בֵיתָךְ שַׁוִּי הָכָא קֳדָם אַחַי וְאַחָיךְ וְיוֹכִיחוּן בֵּין תַּרְוַנָא׃
לח זֶה עֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי עִמָּךְ רְחֵלֶיךָ וְעִזֶּיךָ לֹא
שִׁכֵּלּוּ וְאֵילֵי צֹאנְךָ לֹא אָכָלְתִּי׃ דֵּנָן עֶסְרִין שְׁנִין אֲנָא עִמָּךְ
רְחֵלָיךְ וְעִזָּיךְ לָא אַתְכִּילוּ וְדִכְרֵי עָנָךְ לָא אֲכָלִית׃ לט טְרֵפָה לֹא־
הֵבֵאתִי אֵלֶיךָ אָנֹכִי אֲחַטֶּנָּה מִיָּדִי תְּבַקְשֶׁנָּה גְּנֻבְתִּי
יוֹם וּגְנֻבְתִּי לָיְלָה׃ דְּתִבְרָא לָא אַיְתֵיתִי לְוָתָךְ דַּהֲוָה שָׁגֵיא מִמְּדָנָא
מִנִּי אַתְּ בָּעֵי לַהּ נְטָרִית בְּיוֹמָא וּנְטָרִית בְּלֵילְיָא׃ מ הָיִיתִי בַיּוֹם
אֲכָלַנִי חֹרֶב וְקֶרַח בַּלָּיְלָה וַתִּדַּד שְׁנָתִי מֵעֵינָי׃

הויתי

רש"י

גמלים נסע"ו בלעז (זחטעל): (לו) דלקת. רדפת כמו (ויקרא ד') על הסריס דלקוהו וכמו (ש"א י"ז) מדלוק לאחרי פלשתים: (לז) ויוכיחו. ויכרעו עם מי הדין לפרוב"ר בלעז (פריעפען לוגטערזוכטען): (לח) לא שכלו. לא הפילו עיבורס כמו (הושע ט') רחם משכיל (לעיל כ"ח) תפלט פרתו ולא תשכל: ואיכי צאנך. (ב"ק ס"ה) מכאן למרו לילד בן יומו קרוי לילד שלש"ק מה שבתו לילים לא לכל לבל כבשים לכל ל"ב גזלן הוא: (לט) טריפה. ט"י לחרי וזאב: אנכי אחטנה. ל' (שופטים ד') קולט בלחכן לל הטערב ולא יחטיא (מ"א ל') לחי וכני שלמה חטאים חסרים. לגכי לאחסרנה לס חסרס חסרס לי שמידי תבקשנה: אנכי אחטנה. תרגומו דהות שגיא ממינא שהיתה נפקדת ומחוסרת כמו (במדבר ל"ה) ולא נפקד ממנו איש תרגומו ולא שגא: גנבתי יום וגנבתי לילה. גנובת יום או גנובת לילה הכל שלמתי: גנבתי. כמו (ויקרא ו') רבתי בגוים שרתי במדינות (יחזקאל ל') מלאתי משפט (הושע י"ב) לוהבתי לדום: (מ) אכלני חורב. לשון הם חולה: וקרח. כמו (תהלים קמ"ז) משליך קרחו תרגומו גלידא: שנתי. לשון שינה:

ותחלף

חֻיתִי בִיסָמָא אֲבַלְנִי שַׂרְבָא וּגְרִידָא (חֻוָה) נָחֵית עֲלַי בְּלֵילְיָא וּנְדַד שְׁנָתִי
מֵעֵינָי: מא וַיְהִי־לִי עֶשְׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתֶךָ עֲבַדְתִּיךָ
אַרְבַּע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה בִּשְׁתֵּי בְנֹתֶיךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים
בְּצֹאנֶךָ וַתַּחֲלֵף אֶת־מַשְׂכֻּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מֹנִים:
דַּנַן לִי עֶסְרִין שְׁנִין בְּבֵיתָךְ פַּלַּחְתָּךְ אַרְבַּע עֶסְרֵי שְׁנִין בְּתַרְתִּין בְּנָתָךְ וְשִׁתְּ
שְׁנִין בְּעָנָךְ וְאַשְׁנֵיתָא אֶת אַגְרִי עַשַּׂר זִמְנִין: מב לוּלֵי אֱלֹהֵי אָבִי
אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וּפַחַד יִצְחָק הָיָה לִי כִּי עַתָּה רֵיקָם
שִׁלַּחְתָּנִי אֶת־עָנְיִי וְאֶת־יְגִיעַ כַּפַּי רָאָה אֱלֹהִים
וַיּוֹכַח אָמֶשׁ: אִילּוֹלָא פוּן אֱלָהֵהּ דְּאַבָּא אֱלָהֵהּ דְּאַבְרָהָם וְדָדְחִיל לֵהּ
יִצְחָק הֲוָה בְּסַעְדִּי אֵרִי כְעַן רֵיקָן שַׁלַּחְתָּנִי יָת עֲמָלִי וָיַת לֵיאוּת יְדַי גְּלִי
קֳדָם יְיָ וְאוֹכַח בְּרַמְשָׁא: שביעי מג וַיַּעַן לָבָן וַיֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב
הַבָּנוֹת בְּנֹתַי וְהַבָּנִים בָּנַי וְהַצֹּאן צֹאנִי וְכֹל אֲשֶׁר־
אַתָּה רֹאֶה לִי־הוּא וְלִבְנֹתַי מַה־אֶעֱשֶׂה לָאֵלֶּה הַיּוֹם
אוֹ לִבְנֵיהֶן אֲשֶׁר יָלָדוּ: וַאֲתִיב לָבָן וַאֲמַר לְיַעֲקֹב בְּנָתָא
בְּנָתַי וּבְנַיָּא בְנַי וְעָנָא עָנִי וְכֹל דִּי אַתְּ חָזֵי דִּילִי הוּא וְלִבְנָתַי מָה אֶעְבֵּיד
לְאִלֵּין יוֹמָא דֵּין אוֹ לִבְנֵיהֶן דִּילְדָן: מד וְעַתָּה לְכָה נִכְרְתָה בְרִית
אֲנִי וָאַתָּה וְהָיָה לְעֵד בֵּינִי וּבֵינֶךָ: וּכְעַן אָתָא נִגְזַר קְיָם
אֲנָא וְאַתְּ וִיהֵי לְסָהִיד בֵּינִי וּבֵינָךְ: מה וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֶבֶן וַיְרִימֵהָ
מַצֵּבָה: וּנְסִיב יַעֲקֹב אַבְנָא וּזְקָפַהּ קָמָא: מו וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב

לאחיו

(מא) ותחלף את משכורתי. היית משנה תגלי שביניהו מנקוד לטלוח ומטקודים
לכרודים: (מב) ופחד יצחק. לא רצה לומר אלהי יצחק שאין הקב"ה מייחד
שמו על הצדיקים בחייהם ואע"פ שאמר לו בלחנו מבאר שבע אני ה' אלהי
אברהם אביך ואלהי יצחק בשביל שכהו עיניו ומרי הוא כמת. ויעקב נתירא
לומר ואלהי ואמר ופחד: ויוכח. לשון תוכחה הוא ולא לשון הוכחה הוא:
(מג) מה אעשה לאלה. אין תעלה על לבי להרע להן: (מד) והיה לעד. הקב"ה

לאחיו

לְאֶחָיו לְקָטוּ אֲבָנִים וַיִּקְחוּ אֲבָנִים וַיַּעֲשׂוּ־גָל וַיֹּאכְלוּ
שָׁם עַל־הַגָּל׃ וַאֲמַר יַעֲקֹב לַאֲחוֹהִי לְקוּטוּ אַבְנִין וּנְסִיבוּ אַבְנִין
וַעֲבָדוּ דְגוֹרָא וַאֲכָלוּ תַּמָּן עַל דְּגוֹרָא׃ מז וַיִקְרָא־לוֹ לָבָן יְגַר
שָׂהֲדוּתָא וְיַעֲקֹב קָרָא לוֹ גַּלְעֵד׃ וְקָרָא לֵיהּ לָבָן יְגַר
שַׂהֲדוּתָא וְיַעֲקֹב קָרָא לֵיהּ גַּלְעֵד׃ מח וַיֹּאמֶר לָבָן הַגַּל הַזֶּה עֵד
בֵּינִי וּבֵינְךָ הַיּוֹם עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ גַּלְעֵד׃ וַאֲמַר
לָבָן דְּגוֹרָא הָדֵין סָהִיד בֵּינִי וּבֵינָךְ יוֹמָא דֵין עַל כֵּן קָרָא שְׁמֵהּ גַּלְעֵד׃
מט וְהַמִּצְפָּה אֲשֶׁר אָמַר יִצֶף יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ כִּי
נִסָּתֵר אִישׁ מֵרֵעֵהוּ׃ וְסַכּוּתָא דִּי אֲמַר יֵסֵף מֵימְרָא דַיָי בֵּינִי וּבֵינָךְ
אֲרֵי נִתְפַּרֵשׁ גְּבַר מֵחַבְרֵהּ׃ נ אִם־תְּעַנֶּה אֶת־בְּנֹתַי וְאִם־תִּקַּח
נָשִׁים עַל־בְּנֹתַי אֵין אִישׁ עִמָּנוּ רְאֵה אֱלֹהִים עֵד בֵּינִי
וּבֵינֶךָ׃ אִם תְּעַנֵּי יַת בְּנָתַי וְאִם תִּסַּב נָשִׁין עַל בְּנָתַי לֵית אֱנָשׁ עִמָּנָא
חֲזִי מֵימְרָא דַיָי סָהִיד בֵּינִי וּבֵינָךְ׃ נא וַיֹּאמֶר לָבָן לְיַעֲקֹב הִנֵּה
הַגַּל הַזֶּה וְהִנֵּה הַמַּצֵּבָה אֲשֶׁר יָרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ׃
וַאֲמַר לָבָן לְיַעֲקֹב הָא דְגוֹרָא הָדֵין וְהָא קָמְתָא דִּי אֲקִימִית בֵּינִי וּבֵינָךְ׃
נב עֵד הַגַּל הַזֶּה וְעֵדָה הַמַּצֵּבָה אִם־אָנִי לֹא־אֶעֱבֹר
אֵלֶיךָ אֶת־הַגַּל הַזֶּה וְאִם־אַתָּה לֹא־תַעֲבֹר אֵלַי אֶת־

הגל

רש"י

(מו) לאחיו. הם בניו שהיו לו לאחים בנשים אלו לגרה ולמלחמה (ב"ר)
(מז) יגר שהדותא. תרגומו של גלעד (ע"כ קרא שמו) גלעד. גל עד:
(מט) והמצפה אשר אמר וגו'. והמלפה תאמר בהר הגלעד. וכמ"ש ויעבר את מלפה
גלעד (שופטים י"א) ולמה נקרא שמה מלפה לפי שתמר כל אחד מהם לחברו יקח
ה' ביני וביניך הם תעבור את הברית: כי נסתר. ולא גראה הים את רעהו:
(נ) בנתי בנתי. ג' פעמים לשון בלהה וזלפה בנותיו היו מפלגש: אם תענה את בנתי.
למנוע מהן עונת תשמיש (יומא ט"ז): (נא) יריתי. כמו ירה היס כזה שהוא יורה
החץ: (נב) אם אני. הרי הם משמש בלשון תאר כמו (לעיל כ"ד) עד אם דברתי
דברי ופירושו עד שאר דברתי דברי: לרעה (ב"ר) לרעה לי אתה עובר אבל

אתה

הַגַּל הַזֶּה וְאֶת־הַמַּצֵּבָה הַזֹּאת לְרָעָה׃ סָהִיד דְּגוּרָא הָדֵין
וְסָהֲדָא קָמָא אִם אֲנָא לָא אֶעְבַּר לְוָתָךְ־יָת דְּגוּרָא הָדֵין וְאִם אַתְּ לָא תְּעִבַּר
לְוָתִי יָת דְּגוּרָא הָדֵין וְיָת קָמְתָא הָדָא לְבִישׁוּ׃ נג אֱלֹהֵי אַבְרָהָם
וֵאלֹהֵי נָחוֹר יִשְׁפְּטוּ בֵּינֵינוּ אֱלָהֵי אֲבִיהֶם וַיִּשָּׁבַע
יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יִצְחָק׃ אֱלָהֵהּ דְּאַבְרָהָם וֵאלָהֵהּ דְּנָחוֹר יְדוּנוּן
בֵּינָנָא אֱלָהֵהּ דַּאֲבוּהוֹן וְקָיֵם יַעֲקֹב בִּדְדָחִיל לֵהּ אֲבוּהִי יִצְחָק׃
נד וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח בָּהָר וַיִּקְרָא לְאֶחָיו לֶאֱכָל־
לֶחֶם וַיֹּאכְלוּ לֶחֶם וַיָּלִינוּ בָּהָר׃ וּנְכֵם יַעֲקֹב נִכְסָתָא בְּטוּרָא
וְקָרָא לַאֲחוֹהִי לְמֵיכַל לַחְמָא וַאֲכָלוּ לַחְמָא וּבִיתוּ בְּטוּרָא׃ מפטיר
לב א וַיַּשְׁכֵּם לָבָן בַּבֹּקֶר וַיְנַשֵּׁק לְבָנָיו וְלִבְנוֹתָיו
וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב לָבָן לִמְקֹמוֹ׃ וְאַקְדֵּם לָבָן בְּצַפְרָא
וּנְשַׁק לִבְנוֹהִי וְלִבְנָתֵהּ וּבָרִיךְ יָתְהֶן וַאֲזַל וְתָב לָבָן לַאֲתְרֵהּ׃ ב וְיַעֲקֹב
הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ־בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים׃ וְיַעֲקֹב אֲזַל
לְאָרְחֵהּ וְעָרְעוּ בֵּהּ מַלְאֲכַיָּא דְיָ ג וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם
מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם׃
וַאֲמַר יַעֲקֹב כַּד חֲזָנוּן מַשְׁרִיתָא מִן קֳדָם יְיָ דֵּין וְקָרָא שְׁמָא דַּאֲתְרָא
הַהוּא מַחֲנָיִם׃

*) חול

פ פ פ

קמ"ח חלק"י מחני"ם סימן. ומפטירין ויברח יעקב כמבואר בלבוש והובא במ"ח

רש"י

מחנה עובר לפרקמטיא: (נג) אלהי אברהם קדם (ב"ר): ואלהי נחור. חול: אלהי אביהם. חול: (נד) ויזבח יעקב זבח. שחט בהמות למשתה: לאחיו. להזכיר שעשו נבן: לאכל לחם. כל דבר מאכל קרוי לחם כמו (דניאל ה') עבד לחם רב (ירמיה י"ח) נשחיתה עץ בלחמו: (ב) ויפגעו בו מלאכי אלהים. מלאכים של ארץ ישראל באו לקראתו ללוותו לארץ: (ג) מחנים. שתי מחנות של חולה לארץ שבאו עמו ט"כ. ושל ארץ ישראל שבאו לקראתו (ב"ר ותנחומא חסלת פרשת ויצא:

ויברח

בהושע סימן י"ב

א וַיִּבְרַח יַעֲקֹב שְׂדֵה אֲרָם וַיַּעֲבֹד יִשְׂרָאֵל בְּאִשָּׁה וּבְאִשָּׁה
שָׁמָר: ב וּבְנָבִיא הֶעֱלָה יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם
וּבְנָבִיא נִשְׁמָר: ג הִכְעִיס אֶפְרַיִם תַּמְרוּרִים וְדָמָיו עָלָיו יִטּוֹשׁ
וְחֶרְפָּתוֹ יָשִׁיב לוֹ אֲדֹנָיו: ד כְּדַבֵּר אֶפְרַיִם רְתֵת נָשָׂא הוּא
בְיִשְׂרָאֵל וַיֶּאְשַׁם בַּבַּעַל וַיָּמֹת: ה וְעַתָּה | יוֹסִפוּ לַחֲטֹא וַיַּעֲשׂוּ
לָהֶם מַסֵּכָה מִכַּסְפָּם כִּתְבוּנָם עֲצַבִּים מַעֲשֵׂה חָרָשִׁים כֻּלָּה
לָהֶם הֵם אֹמְרִים זֹבְחֵי אָדָם עֲגָלִים יִשָּׁקוּן: ו לָכֵן יִהְיוּ כַּעֲנַן־
בֹּקֶר וְכַטַּל מַשְׁכִּים הֹלֵךְ כְּמֹץ יִסַּעַר מִגֹּרֶן וּכְעָשָׁן מֵאֲרֻבָּה:
ז וְאָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וֵאלֹהִים זוּלָתִי לֹא תֵדָע
וּמוֹשִׁיעַ אַיִן בִּלְתִּי: ח אֲנִי יְדַעְתִּיךָ בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ תַּאֲוּבֹת:
ט כְּמַרְעִיתָם וַיִּשְׂבְּעוּ שָׂבְעוּ וַיָּרָם לִבָּם עַל־כֵּן שְׁכֵחוּנִי: י וָאֶהְיֶה
לָהֶם כְּמוֹ־שָׁחַל כְּנָמֵר עַל־דֶּרֶךְ אָשׁוּר: יא אֶפְגְּשֵׁם כְּדֹב שַׁכּוּל
וְאֶקְרַע סְגוֹר לִבָּם וְאֹכְלֵם שָׁם כְּלָבִיא חַיַּת הַשָּׂדֶה תְּבַקְּעֵם:
יב שִׁחֶתְךָ יִשְׂרָאֵל כִּי־בִי בְעֶזְרֶךָ: יג אֵהִי מַלְכְּךָ אֲפוֹא וְיוֹשִׁיעֲךָ
בְּכָל־עָרֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ אֲשֶׁר אָמַרְתָּ תְּנָה־לִּי מֶלֶךְ וְשָׂרִים: יד אֶתֶּן־
לְךָ מֶלֶךְ בְּאַפִּי וָאֶקַּח בְּעֶבְרָתִי: טו צְרוֹר עֲוֹן אֶפְרַיִם צְפוּנָה
חַטָּאתוֹ: טז חֶבְלֵי יוֹלֵדָה יָבֹאוּ לוֹ הוּא־בֵן לֹא חָכָם כִּי־עֵת
לֹא־יַעֲמֹד בְּמִשְׁבַּר בָּנִים: יז מִיַּד שְׁאוֹל אֶפְדֵּם מִמָּוֶת אֶגְאָלֵם
אֱהִי דְבָרֶיךָ מָוֶת אֱהִי קָטָבְךָ שְׁאוֹל נֹחַם יִסָּתֵר מֵעֵינָי: יח כִּי
הוּא בֵּן אַחִים יַפְרִיא יָבוֹא קָדִים רוּחַ יְהוָה מִמִּדְבָּר עֹלֶה
וְיֵבוֹשׁ מְקוֹרוֹ וְיֶחֱרַב מַעְיְנוֹ הוּא יְשִׁסֶּה אוֹצַר כָּל־כְּלִי חֶמְדָּה:
יט תֶּאְשַׁם שֹׁמְרוֹן כִּי מָרְתָה בֵּאלֹהֶיהָ בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ עֹלְלֵיהֶם
יְרֻטָּשׁוּ וְהָרְיוֹתֵיו יְבֻקָּעוּ: כ שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
כִּי כָשַׁלְתָּ בַּעֲוֹנֶךָ: כא קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל־יְהוָה
אִמְרוּ אֵלָיו כָּל־תִּשָּׂא עָוֹן וְקַח־טוֹב וְנַשְׁלְמָה פָרִים שְׂפָתֵינוּ:

*) קטן בזיק

הפטרת ויצא

כב אַשּׁוּר | לֹא יוֹשִׁיעֵנוּ עַל־סוּס לֹא נִרְכָּב וְלֹא־נֹאמַר עוֹד
אֱלֹהֵינוּ לְמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ אֲשֶׁר־בְּךָ יְרֻחַם יָתוֹם: כג אֶרְפָּא
מְשׁוּבָתָם אֹהֲבֵם נְדָבָה כִּי שָׁב אַפִּי מִמֶּנּוּ: כד אֶהְיֶה כַּטַּל
לְיִשְׂרָאֵל יִפְרַח כַּשּׁוֹשַׁנָּה וְיַךְ שָׁרָשָׁיו כַּלְּבָנוֹן: כה יֵלְכוּ יוֹנְקוֹתָיו
וִיהִי כַזַּיִת הוֹדוֹ וְרֵיחַ לוֹ כַּלְּבָנוֹן: כו יָשֻׁבוּ יֹשְׁבֵי בְצִלּוֹ יְחַיּוּ דָגָן
וְיִפְרְחוּ כַגָּפֶן זִכְרוֹ כְּיֵין לְבָנוֹן: כז אֶפְרַיִם מַה־לִּי עוֹד לָעֲצַבִּים
אֲנִי עָנִיתִי וַאֲשׁוּרֶנּוּ אֲנִי כִּבְרוֹשׁ רַעֲנָן מִמֶּנִּי פִרְיְךָ נִמְצָא:
כח מִי חָכָם וְיָבֶן אֵלֶּה נָבוֹן וְיֵדָעֵם כִּי־יְשָׁרִים דַּרְכֵי יְהוָה
וְצַדִּקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם:

* קמץ בו"ק

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך יצל"ח דברו משנה והלכה מסרר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום:

משנה מקואות פרק ז'

יֵשׁ מַעֲלִין אֶת הַמִּקְוֶה וְלֹא פוֹסְלִין. פּוֹסְלִין וְלֹא מַעֲלִין. לֹא מַעֲלִין וְלֹא
פוֹסְלִין. אֵלּוּ מַעֲלִין וְלֹא פוֹסְלִין. הַשֶּׁלֶג וְהַבָּרָד וְהַכְּפוֹר וְהַגְּלִיד וְהַטַּלַּח
וְהַטִּיט הַנָּרוֹק. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא הָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן כְּנָנְדִּי לוֹמֵר.
הַשֶּׁלֶג אֵינוֹ מַעֲלֶה אֶת הַמִּקְוֶה. וְהֶעִידוּ אַנְשֵׁי מִידְבָּא מִשְּׁמוֹ. שֶׁהָיָה אוֹמֵר
לָהֶם צְאוּ וְהָבִיאוּ שֶׁלֶג וַעֲשׂוּ מִקְוֶה בַּתְּחִלָּה. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר
אֶבֶן הַבָּרָד כַּמַּיִם. כֵּיצַד מַעֲלִין וְלֹא פוֹסְלִין. מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה
חָסֵר אַחַת. נָפַל מֵהֶם סְאָה לְתוֹכוֹ וְהֶעֱלָהוּ נִמְצָאוּ מַעֲלִין וְלֹא פוֹסְלִין:
ב אֵלּוּ פוֹסְלִין וְלֹא מַעֲלִין. הַמַּיִם בֵּין טְמֵאִים בֵּין טְהוֹרִים. וּמֵי בְעָשִׁים. וּמֵי
שְׁלָקוֹת. וְהַתָּמֵד עַד שֶׁלֹּא הֶחְמִיץ. כֵּיצַד פּוֹסְלִין וְלֹא מַעֲלִין. מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ

ברטנורא

פרק ז א יש מעלין. מצטיינין למ' סאה: ולא פוסלין. כגון שאובין וכלהו מפי כיוצא: והכפור. גשמים שיורדים נקפיא: גליד. מים שקפאו על פני הארץ חו על פני המים: טיט הנרוק. טיט רך ורקיק שנעשה כמו רוק: אבן הברד במים. כמים שאיבה דאמרינן לקמן פוסלים ולא מעלים ואין הלכה כרבי יוחנן בן נורי והלכה כעדותן של אנשי מידבא שעשין מקוה מן השלג תפי' לכתחלה: נמצאו מעלין. שצטיימו: ולא פוסלין. כשלמה לגון שאובין שהרי סאה היא הרבה יותר משלשה לגון ולא נפסל המקוה בכך: ב המים. שאובין בין טמאין בין טהורים: מי בבשים. מים שכבשו בהם זיתים או מיני ירקות: ומי שלקות. מים שבשלקו בהן שלקות: והתמד. הדגניס וזגיס או שמרים שנתן עליהם מים: עד שלא החמיץ. דאם החמיץ נידון כמי פירות: קרטוב. חתך מס"ד כלוג: פעמים מעלין. כדמפרש בשים במקו' מ' סא' מי' כשרי' ונתן בו סאה מי פירות ונמ"כ נפל

בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה חֶסֶר קַרְטוֹב. וְנָפַל מֵהֶם קַרְטוֹב לְתוֹכוֹ. לֹא הֶעֱלָהוּ פוֹסְלוֹ בִּשְׁלֹשָׁה לוֹגִין. אֲבָל שְׁאַר הַמַּשְׁקִין וּמֵי פֵּרוֹת וְהַצִּיר וְהַמּוּרְיָס. וְהַתָּמֵד מְשַׁהֲחֻמְצִין. פְּעָמִים מַעֲלִין וּפְעָמִים שֶׁאֵינָם מַעֲלִין. בֵּיצַד מְקֻוֶּה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה חָסֵר אַחַת. נָפַל מֵהֶם סְאָה לְתוֹכוֹ לֹא הֶעֱלָהוּ. הָיוּ בוֹ אַרְבָּעִים סְאָה. נָתַן סְאָה וְנָטַל סְאָה הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר: ג הִכְנִיס בּוֹ סַלֵּי זֵיתִים וְסַלֵּי עֲנָבִים. וְשִׁנּוּ אֶת מַרְאָיו כָּשֵׁר. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִי הַצֶּבַע פּוֹסְלִין אוֹתוֹ בִּשְׁלֹשָׁה לוֹגִין וְאֵינָן פּוֹסְלִין אוֹתוֹ בְּשִׁנּוּי מַרְאֶה נָפַל לְתוֹכוֹ יַיִן וּמוֹחַל וְשִׁנּוּ אֶת מַרְאָיו פָּסוּל. כֵּיצַד יַעֲשֶׂה. יַמְתִּין עַד שֶׁיְּרִדוּ לוֹ גְּשָׁמִים וְיַחְזְרוּ מַרְאֵיהֶן לְמַרְאֵה הַמַּיִם. הָיוּ בוֹ אַרְבָּעִים סְאָה. מָצָא בְּתוֹכוֹ וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ. עַד שֶׁיַּחְזְרוּ מַרְאֵיהֶן לְמַרְאֵה הַמַּיִם: ד נָפַל לְתוֹכוֹ יַיִן אוֹ מוֹחַל וְשִׁנּוּ מִקְצַת מַרְאָיו. אִם אֵין בּוֹ מַרְאֵה מַיִם אַרְבָּעִים סְאָה. הֲרֵי זֶה לֹא יִטְבּוֹל (בּוֹ): ה שְׁלֹשָׁה לוֹגִין מַיִם וְנָפַל לְתוֹכָן קַרְטוֹב יַיִן. וַהֲרֵי מַרְאֵיהֶן כְּמַרְאֵה הַיַּיִן וְנָפְלוּ לַמִּקְוֶה לֹא פְּסָלוּהוּ. שְׁלֹשָׁה לוֹגִין מַיִם חָסֵר קַרְטוֹב וְנָפַל לְתוֹכָן קַרְטוֹב חָלָב. וַהֲרֵי מַרְאֵיהֶן כְּמַרְאֵה הַמַּיִם. וְנָפְלוּ לַמִּקְוֶה לֹא פְּסָלוּהוּ. רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַמַּרְאֶה: ו מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה מְכוּוָּנוֹת. יָרְדוּ שְׁנַיִם וְטָבְלוּ זֶה אַחַר זֶה הָרִאשׁוֹן טָהוֹר וְהַשֵּׁנִי טָמֵא. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם הָיוּ רַגְלָיו שֶׁל רִאשׁוֹן נוֹגְעוֹת בַּמַּיִם. אַף הַשֵּׁנִי טָהוֹר. הִטְבִּיל בּוֹ אֶת הַפָּגוּם וְהֶעֱלָהוּ. מִקְצָתוֹ נוֹגֵעַ בַּמַּיִם טָהוֹר. הַפֶּה וְהַכֶּסֶת שֶׁל עוֹר. כֵּיוָן שֶׁהִגְבִּיהַּ שִׁפְתוֹתֶיהָן מִן

המים

ברטנורא

נעל ממנו סאה מים ומי פירות מעורכין יחד הרי כל הסאה של מי פירות שכאחרה במקוה מעלימים את המקוה: פעמים אין מעלין. כלקחני במקוה שים כו' סאה חסר לחת: ג ושינו את מראיו כשר. דהדחת כלים לא חשיב שינוי מראה: ואין פוסלין אותו בשינוי מראה. משום דלכעל ליח ביה ממשו: מוחל. מיס היולחים מן הזיתים: ימתין עד שירדו גשמים. דלמלות נכתף ג"ח דכחסר עסקינן שהוח נפסל בפלגה לוגין: ממלא בכתף. דמקוה פלגה חין הכחוכים פוסלים חותו לעולם: ד אם אין בו מים ארבעים סאה. חם חין במקוה חרכעים סחה שים כהן מרחה מים: לא יטבול. כחותו מקוה חפילו כחותו לד שים כו מרחה מים ומס טבל לח עלת לו טבילה: ה ונפלו למקוה לא פסלוה. הוחיל והן נרחין כיין ומי פירות חין פוסלין כג' לוגין: הכל הולך אחר המראה. חע"פ שחין החלב פוסל המקוה וחין כמים שיעור ג' לוגין לפסול מ"מ כיון שים כהן ג' לוגין שנרחין כמים חשכיחן להו כלגו כולן מים ופיכלין וחין הלכה כר' יוחנן בן נורי: ו השני טמא. דודחי חסר שיעור המקוה בטבילתו של רחשון: אף השני טהור. דחמר' נוד לחית והוי כלגו המים שהעלה הרחשון בגופו הן מחוכרין למי מקוה ולח נחסר משיעורו כלום ופירשו בגמר' דחגיג' דלח טיהר ר' יהודה חלח במעלות דרבנן כגון שהי' טהור לחולין וטבל להיות טהור למעשר או שהי' טהור למעשר וטבל להיות טהור לתרומה חבל לעלות מטומחה גמורה לטהרה דברי הכל טמח וחין הלכה כר"י: סגנים. כנד חמר מכ וקורין לו בחברי חלכורכ"ה וכולע מים הרבה: מקצתו נוגע במים טהורים. דמקוה שים כו מרכעים סחה מלומלמות ליורי וטבל כי חלם לחחר שהטביל כו חת הסגנים טהור החים הטובל לף ע"פ שמחסר שיעור

מהוה

ויצא ליום ששי

הַמַּיִם. הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹכָן שְׁאוּבִים. בְּיָצָד יַעֲשֶׂה. מַטְבִּילָן וּמַעֲלֶה אוֹתָם דֶּרֶךְ שׁוּלֵיהֶם: ז הַטְבִּיל בּוֹ אֶת הַמַּטָּה אַף עַל פִּי שֶׁרַגְלֶיהָ שׁוּקְעוֹת בְּטִיט הֶעָבָה טְהוֹרָה. כְּפָנִי שֶׁהַמַּיִם מַקְדִּימִין. מְקוֶה שֶׁמֵּימָיו מְרוּדָּדִין. כּוֹבֵשׁ אֲפִילּוּ חֲבִילֵי עֵצִים אֲפִילּוּ חֲבִילֵי קָנִים כְּדֵי שֶׁיִּתְפָּחוּ הַמַּיִם וְיוֹרֵד וְטוֹבֵל. מַחַט שֶׁהִיא נְתוּנָה עַל מַעֲלוֹת הַמַּעֲרָה. הָיָה מוֹלִיךְ וּמֵבִיא בַּמַּיִם. בֵּינַיִם שֶׁעָבַר עֲלֵיהָ הַגַּל טְהוֹרָה:

ברטנורא

מקוה כשבילת הסגום מחמר שמקלת הסגום נוגע במים ור"י הוא דס"ל למרי' גוד מחית המים שבתובן שאובים. וחוזרים ופוסלים את המקוה כשלמת לונין שהרי לא היו בו עלמ' סאה מכוונות ונתמסר כשהגביה שפתותיהן מן המים: ומעלה אית' דרך שוליהן. כדי שלא יפלו המים שבתוכן למקוה ויפסלו כל מימיו: ז הטביל בו את המטה. שרגליה נבוהות ואי אפשר להטבילה כולה כחחת במקוה קטן שבישורו מלומפ שלש"כ רגליה שוקעות בטיט העבה שחינו נרוך ואין מטבילין בו: שהמים מקדמין. להטביל הרגלים קודם שיפקעו בטיט וכמים הוסלו: שמימיו מרודדין. שאין המים עמוקים מהמת שהמקוה רחב והמים מתפשטים בכולו ואע"פ שים בו מ' סאה אין כל גופו מתכסה במים בבת אחת: כובש. לגד אחד של מקוה: אפי' חבילי עצים וקנים. ואע"ג דברמה במקוה שחלקו אפ"ה הואיל והמים נכנסין ביניהן לא הוי הלוק וכיכם דנקט מפני שהעלים ויקנים נפים על פני המים ונריך לכבוש עליהם שכנים כדי שיכנסו תחת המים: היה מוליך ומביא במים. מעמע המים בידיו: ביון שעבר הגל. של מים על המעלה של מקוה שהמחט מונח בה ונפו מי הגל על המחט: טהורה. ולפי שהמחט דקה וקטנה וירא פן תפול במים דרך להטבילה כן:

גמרא נדה דף י"ג ע"ב

חֲרֶשֶׁת אֵיהִי תְּבַהוֹק לְנַפְשָׁהּ דְּתַנְיָא אָמַר רַבִּי חֲרֶשֶׁת הָיְתָה בְּשִׁכּוּנָתֵנוּ לֹא דַיָּהּ שֶׁבּוֹרֶקֶת לְעַצְמָהּ אֶלָּא שֶׁחַבְרוֹתֶיהָ רוֹאוֹת וּמַרְאוֹת לָהּ הָתֶם בְּמְדַבֶּרֶת וְאֵינָהּ שׁוֹמַעַת הָכָא בְּשֶׁאֵינָהּ מְדַבֶּרֶת וְאֵינָהּ שׁוֹמַעַת כְּדִתְנַן חֵרֵשׁ שֶׁדִּבְּרוּ חֲכָמִים בְּכָל מָקוֹם אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר:

רש"י

ומראות לה. שהיתה בקיאה במראה דס טמא ודס טהור: מדברת ואינה שומעת. כגון שמעה ולמדה לדבר ואח"כ נתחרשה: בכל מקום. להוליא מכלל בן דעת:

זוהר מקץ דף קצ"ז ע"ב

דְּבַר אַחֵר עָלְמָא דְּאָתֵי אִקְרֵי נְעַם וְכַד אִתְעַר עָלְמָא דְּאָתֵי כָּל חִידוּ וְכָל טִיבוּ וְכָל נְהוֹרִין וְכָל חִירוּ דְּעָלְמָא אִתְעַר וּבְגִינֵי כָּךְ אִתְקְרֵי נְעַם וְעַל דָּא תָּנֵינָן חַיְבִין דְּיהוֹן בַּגֵּיהִנָּם בְּשַׁעְתָּא דְּעָאל שַׁבְּתָא נַיְחִין בְּדִהוּ וְאִית לְהוּ חֵירוּת וְנַיְחָא. בְּשַׁעְתָּא דְּנָפִיק שַׁבְּתָא אִית לָן לְאִתְעָרָא חִידוּ

עִלָּאָה עַלָּנָא דְּנִשְׁתֵּזִיב מֵהַהוּא עוֹנְשָׁא דַּחֲיַיבְיָא דְּאִתְדָּנוּ (פ״א דְּאַתְדָּרִי מֵהַהִיא שַׁעְתָּא וּלְהָלְאָה. וְאִית לָן לְאַסְּעָרָא וְלֵימָא (תהלים צ׳) וִיהִי נֹעַם יְיָ אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ דָּא הוּא נַעֲמָ עִלָּאָה חִידוּ דִּכְלָּא וְעַל דָּא דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם. מָאן נְתִיבוֹתֶיהָ אִלֵּין אִינּוּן שְׁבִילִין דְּנָפְקִין מִלְּעֵילָּא וְכִיהוּ נָקִישׁ לוֹן בְּרִית יְחִידָאִי דְּאִיהוּ אִקְרֵי שָׁלוֹם שְׁלָמָא דְּבֵיתָא וְאָעִיל לוֹן לְיַמָּא רַבָּא כַּד אִיהוּ בְּתוּקְפֵּיהּ וְכֵדִין יָהִיב שְׁלָמָא חֲדָא הוּא דִּכְתִיב (משלי ג׳) וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם׃

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מוכר

חר״ם ה׳ שבת פ״ג — מספר סדר היום דף פ״ט ב׳

הַחֲמִיר בְּכָל צָרְכָּן אוֹ הִקֵּל בְּכָל צָרְכָּן הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח. הִקֵּל בְּכָל צָרְכָּן וְהֶחְמִיר בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהָקֵל הֲרֵי זֶה מְגֻנֶּה. הִקֵּל בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהַחְמִיר וְהֶחְמִיר בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהָקֵל אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. הִקֵּל בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהָקֵל וְהֶחְמִיר בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהַחְמִיר הֲרֵי זֶה חָסִיד. הִקֵּל בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהָקֵל וְהֶחְמִיר בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהָקֵל אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. הִקֵּל בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהַחְמִיר וְהֶחְמִיר בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהַחְמִיר הֲרֵי זֶה חָסִיד. הִקֵּל בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהָקֵל וְהֶחְמִיר בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהָקֵל אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. הִקֵּל בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהַחְמִיר וְהֶחְמִיר בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהָקֵל אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. הִקֵּל בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהַחְמִיר וְהֶחְמִיר בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהַחְמִיר הֲרֵי זֶה חָסִיד. הִקֵּל בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהָקֵל

וישלח יום ראשון תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ו׳ דטילוי יוד דשם ב״ן להשאיר בו האיר

מתוספת נשמה של שבת שעברה:

ד וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו אֶל־עֵשָׂו אָחִיו אַרְצָה
שֵׂעִיר שְׂדֵה אֱדוֹם: וּשְׁלַח יַעֲקֹב אוֹגַדִּין קֳדָמוֹהִי
לְוָת עֵשָׂו אֲחוּהִי לְאַרְעָא דְשֵׂעִיר לַחֲקַל אֱדוֹם: ה וַיְצַו אֹתָם לֵאמֹר
כֹּה תֹאמְרוּן לַאדֹנִי לְעֵשָׂו כֹּה אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב
עִם־לָבָן גַּרְתִּי וָאֵחַר עַד־עָתָּה: וּפַקִּיד יָתְהוֹן לְמֵימַר כְּדֵין
תֵּימְרוּן לְרִבּוֹנִי לְעֵשָׂו כִּדְנַן אֲמַר עַבְדָּךְ יַעֲקֹב עִם לָבָן דָּרִית וְאוֹתָרִית עַד
כְּעָן: ו וַיְהִי־לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה וָאֶשְׁלְחָה
לְהַגִּיד לַאדֹנִי לִמְצֹא־חֵן בְּעֵינֶיךָ: וַהֲוָה לִי תּוֹרִין וַחֲמָרִין
עָן וְעַבְדִין וְאַמְהָן וְשָׁלַחִית לְחַוָּאָה לְרִבּוֹנִי לְאַשְׁכָּחָא רַחֲמִין בְּעֵינָךְ:
ז וַיָּשֻׁבוּ הַמַּלְאָכִים אֶל־יַעֲקֹב לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל־
אָחִיךָ אֶל־עֵשָׂו וְגַם הֹלֵךְ לִקְרָאתְךָ וְאַרְבַּע־מֵאוֹת
אִישׁ עִמּוֹ: וְתָבוּ אוֹגַדַּיָּא לְוָת יַעֲקֹב לְמֵימַר אֲתֵינָא לְוָת אָחוּךְ לְוָת
עֵשָׂו וְאַף אָתֵי לְקַדָּמוּתָךְ וְאַרְבַּע מְאָה גַּבְרָא עִמֵּהּ: ח וַיִּירָא יַעֲקֹב

מאר

רש״י

(ד) וישלח יעקב מלאכים. מלאכים ממש (ב״ר): ארצה שעיר. לארץ שעיר.
כל תיבה שלריכה למ״ד בתחילתה הטיל לה הכתוב ס״ת בסופה:
(ה) גרתי. לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר חיך כתיב לשנוא לותי על ברכות
אביך שברכני הוה גביר לאחיך שהרי לא נתקיימה בי. ד״א גרתי בגימטריא
תרי״ג כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי״ג מלות שמרתי ולא למדתי ממעשיו
הרעים: (ו) ויהי לי שור וחמור. אבא אמר לי מטל השמים ומשמני הארץ
זו אינה לא מן השמים ולא מן הארץ: שור וחמור. דרך ארץ לומר על שוריס
הרבה שור. אדם אומר לחביכו בלילה קרא התרנגול ואינו אומר קרלו
התרנגולים: ואשלחה להגיד לאדוני. להודיע שאני בא אליך: למצוא חן.
בעיניך. שאני שלם עמך ומבקש ממנה: (ז) באנו אל אחיך אל עש ו
שהיית אומר אחי הוא אבל הוא נוהג עמך כעשו הרשע עודנו בשנאתו (ב״ר
פ׳ ע״ח): (ח) ויירא ויצר. ויירא שמא יהרג (ב״ר ותנחומא) ויילר לו שם יהרוג
הוא את אחרים. (ס״א שמא יהרוג את אחרים ועוד גירסות אחרות ול״ע

במזרחי

מְאֹד וַיִּצֶּר לוֹ וַיַּחַן אֶת־הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ וְאֶת־הַצֹּאן
וְאֶת־הַבָּקָר וְהַגְּמַלִּים לִשְׁנֵי מַחֲנוֹת: וּדְחִיל יַעֲקֹב לַחֲדָא
וַעֲקַת יְיָ וּפַלִּיג יָת עַמָּא דִּי עִמֵּהּ וְיָת עָנָא וְיָת תּוֹרֵי וְגַמְלַיָּא לְתַרִין מַשְׁרְיָן
ח וַיֹּאמֶר אִם־יָבוֹא עֵשָׂו אֶל־הַמַּחֲנֶה הָאַחַת וְהִכָּהוּ
וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה: וַאֲמַר אִם יֵיתֵי עֵשָׂו
לְמַשְׁרִיתָא חָדָא וְיִמְחִנַּהּ וְיֵהֵי (נ״י וְיִמְחֵנַּהּ וּתְהֵי) מַשְׁרִיתָא דְּתִשְׁתָּאַר לְשֵׁיזָבָא:

רש״י

במזרחי הספרים שביניהם): (ח) המחנה האחת והכהו. מחנה משמש לשון זכר ולשון נקבה. (תהלים כ״ז) אם תחנה עלי מחנה הרי לשון נקבה (לקמן ל״ג) המחנה הזה לשון זכר. וכן יש שאר דברים משמשים לשון זכר ולשון נקבה (לעיל י״ט) השמש יצא על הארץ (תהלים י״ט) מקלה השמים מוצאו הרי לשון זכר (מ״כ ג׳) והשמש זרחה על המים הרי לשון נקבה. וכן רוח (חיוב ח׳) והנה רוח גדולה באה הרי לשון נקבה וינע בארבע פנות הבית הרי לשון זכר (מ״ח י״ט) זרוח גדולה וחזק מפרק הרים הרי לשון זכר ולשון נקבה. וכן אם (במדבר ט״ז) ואם יגאה מאת ה׳ לשון נקבה (תהלים ק״ד) אם לוטש לשון זכר: והיה המחנה הנשאר לפריטה. על כרחו כי הלחם עמו התקין עלמו לשלשה דברים לדורון לתפלה ולמלחמה. לדורון. ותעבור המנחה על פניו. לתפלה. הלהי אבי אברהם. למלחמה. והיה המחנה הנשאר לפליטה:

נביאים עובדיה סימן א׳

א חֲזוֹן עֹבַדְיָה כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה לֶאֱדוֹם שְׁמוּעָה שָׁמַעְנוּ
מֵאֵת יְהוָה וְצִיר בַּגּוֹיִם שֻׁלָּח קוּמוּ וְנָקוּמָה עָלֶיהָ
לַמִּלְחָמָה: נְבוּאַת עוֹבַדְיָה כִּדְנַן אֲמַר יְיָ אֱלָהִים לֶאֱדוֹם בִּשּׂוֹרָא שְׁמַעְנָא
מִן קֳדָם יְיָ וְאִוְגַּד בַּעֲמַמַיָּא שְׁלִיחַ קוּמוּ וְנִתְעַתַּד עֲלָהּ לְקִרְבָא:
ג הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם בָּזוּי אַתָּה מְאֹד: הָא חַלָּשׁ יְהָבִיתָךְ
בַּעֲמַמַיָּא בְּסִיר אַתְּ לְחָדָא: ג זְדוֹן לִבְּךָ הִשִּׁיאֶךָ שֹׁכְנִי בְחַגְוֵי־סֶלַע
מְרוֹם שִׁבְתּוֹ אֹמֵר בְּלִבּוֹ מִי יוֹרִידֵנִי אָרֶץ: רֻשַׁע לִבָּךְ אַטְעֵיךְ
דְּאַתְּ דָּמֵי לְנִשְׁרָא דְּשָׁרֵי בְּשִׁנְיֵי בֵיפָא בְּרוֹמָא מוֹתְבֵיהּ אֲמַר בְּלִבֵּיהּ מַן

יחתיננו

רש״י

(א) חזון עובדיה. גר תדומי היה: (ב) בגוי. שלח היו מעמידים מלך בן מלך:
(ג) שוכני בחגוי סלע. סומך על מטעמת תבותיו תאברהם וילחק:

בחגוי

וישלח ליום ראשון

יַחְתַּנִי לְאַרְעָא: ד אִם־תַּגְבִּיהַ כַּנְּשֶׁר וְאִם־בֵּין כָּכָבִים שִׂים קִנֶּךָ
מִשָּׁם אוֹרִידְךָ נְאֻם־יְהוָה: אִם תָּרִים כִּנְיָשְׂרָא וְאִם בֵּינֵי כוֹכְבַיָּא תְּשַׁוֵּי
מְדוֹרָךְ מִתַּמָּן אַחֲתִינָךְ אֲמַר יְיָ: ה אִם־גַּנָּבִים בָּאוּ־לָךְ אִם־שֹׁדְדֵי
לַיְלָה אֵיךְ נִדְמֵיתָה הֲלוֹא יִגְנְבוּ דַּיָּם אִם־בְּצָרִים בָּאוּ לָךְ
הֲלֹא יַשְׁאִירוּ עֹלְלוֹת: אִם גַּנָּבִין אָתוּ עָלָךְ אִם בָּזוּזֵי לֵילְיָא אֵיכְדֵין
הֲוֵיתָא דָּמֵיךְ עַד דִּיגְנְבוּ מִסַּתָּהוֹן וְאִם חַמּוּפִין כְּקִטּוּפִין אָתוּ עָלָךְ הֲלָא
מַשְׁאֲרִין עוֹלָלָן: ו אֵיךְ נֶחְפְּשׂוּ עֵשָׂו נִבְעוּ מַצְפֻּנָיו: אֵיכְדֵין אִתְבַּלַּשׁ
עֵשָׂו אִתְגַּלְיָין מַטְמוֹרוֹהִי:

רש"י

בהגוי סלע. כנקוקי הסלעים: (ה) באו לך. עליך: איך נדמיתה. גרדמת דומס עד שנגבו כל רעוגס: (ו) איך נחפשו. נתחפס: נבעו מצפוניו. נתגלה מוגלותיו:

כתובים משלי סימן ז׳

א עִבֵּר בַּשּׁוּק אֵצֶל פִּנָּה וְדֶרֶךְ בֵּיתָהּ יִצְעָד: בָּעִיר בְּשַׁוְקָא לֶהֱוֵי
פִּנְיָא וּבְאָרְחָא דְּבֵיתָהּ מְהַלֵּךְ: ג בְּנֶשֶׁף־בְּעֶרֶב־יוֹם בְּאִישׁוֹן
לַיְלָה וַאֲפֵלָה: בְּרַמְשָׁא בְּמַעֲרַב יוֹמָא בַּחֲשׁוֹכָא דְּלֵילְיָא וּבַהֲדָרָה:
ג וְהִנֵּה אִשָּׁה לִקְרָאתוֹ שִׁית זוֹנָה וּנְצֻרַת לֵב: וְהָא אִתְּתָא
לְאוֹרְעֵיהּ בְּאַסְכְּמָא דְּזוֹנְיָתָא דְּמַטְרָדָא לִבָּא דַּעֲלֵימֵיהּ: ד הֲמְיָה הִיא
וְסֹרֶרֶת בְּבֵיתָהּ לֹא־יִשְׁכְּנוּ רַגְלֶיהָ: וּמְרִידָתָא הִיא וּפְרִידָתָא בְּבֵיתָהּ
לָא שַׁכְנָן רַגְלָהָא: ה פַּעַם|בַּחוּץ פַּעַם בָּרְחֹבוֹת וְאֵצֶל כָּל־פִּנָּה
תֶּאֱרֹב: בְּעִידָנָא בְּשׁוּקֵי בְּעִידָנָא בְּשַׁקְמֵי וְלָקְבֵיל כָּל פִּנְיָא דַיָּיא
כָּמְנָא: ו וְהֶחֱזִיקָה בּוֹ וְנָשָׁקָה לוֹ הֵעֵזָה פָּנֶיהָ וַתֹּאמַר לוֹ:
וְאַתְקֵפַת בֵּיהּ וְנַשְׁקַתֵּיהּ וְאַחֲצִיפָה אַפָּהָא וַאֲמָרַת לֵיהּ:

רש"י

(א) אצל פנה. סל זוגה ופ"ע: (ג) שית זונה. ערוס זוגה: ונצורת לב. מוקפת זמה: (ד) וסוררת. סרס מן הדרך:

משנה ברכות פרק ח

אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁבֵּין בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל בַּפְּעוּדָה. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים
מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם. וְאַחַר כָּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים
מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן. וְאַחַר כָּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם: ב בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים
נוֹטְלִין לַיָּדַיִם וְאַחַר כָּךְ מְזוֹגִין אֶת הַכּוֹס וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מְזוֹגִין אֶת
הַכּוֹס וְאַחַר כָּךְ נוֹטְלִין לַיָּדַיִם: ג בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מְקַנֵּחַ יָדָיו בַּמַּפָּה
וּמַנִּיחָהּ עַל הַשֻּׁלְחָן וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים עַל הַסְּפָסֶת: ד בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים
מְכַבְּדִין אֶת הַבַּיִת וְאַחַר כָּךְ נוֹטְלִין לַיָּדַיִם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים נוֹטְלִין
לידים

ברטנורא

פרק ח א אלו דברים. מברך על היום. בתחלה קדום היום: ואח"כ מברך על
היין. כורח פרי הגפן בתחלה קדום היום ואח"כ בח היין על השלחן
כשכיל היום וכשם שקודם לכניסה כך קודם לברכה: **מברך על היין**. תחלה וה"ה למקדש
על הפת שהיין לו הפת גורמים לקדום היום שאם אין לו יין לו פת לח יקדש: **ב** ב"ש
אומרים נוטלים לידים ואח"כ מוזגין את הכוס. שאם תחה חו' מוזגין את הכוס תחלה
גזרה שמא יעמלו מסקים שנפלו בתחורי הכוס מחמת הידים שהידים קודם נטילה תורת שני
לעומתה יש להן ומטמאים את המסקים להיות תחלה ויחזרו המסקים ויטמאו את תחורי הכוס
שהמסקים שנטמאו מטמאים כלים מדרבנן חלח שהקילו בטומאה זו שכלי שנטמאו תחוריו
במסקין טמאים לח נטמח תוכו ולח ידיו ולח חוגנו וסברי כ"ם חסור להשתמש בכוס שתחוריו
טמחות חע"פ שלח נטמח תוכו גזרה שמא יגתזו ניצוצות מתוכו על תחורי הכוס ויקבלו
המסקים טומחה מחמת תחוריו ויטמאו את הידים וכיון דחסור להשתמש בכלי שתחוריו טמחים
נוטלין לידים תחלה ואח"כ מוזגים את הכוס כדי שלח יקבלו המסקים שתחורי הכלי טומחת
מחמת הידים וגמלו תחורי הכלי טמחין מחמת חותן מסקים ומשתמש בו כחיסור וכ"ה סברי
הן חסור להשתמש בכלים שתחוריו טמחות. הלכך: **מוזגין את הכוס**. תחלה ומותיב חותו:
ואח"כ נוטלין לידים. שאם אתה חומר נוטלים לידים תחלה ואח"כ מוזגים את הכוס גזרה
שמא יהיו תחורי הכוס טמחים שמותר להשתמש בכלי שתחוריו טמחים ולח יהיו ידיו נגוכות
יפה ויטמאו תחורי הכלי המסקין שבידיו וחותן מסקין שנשחו תחלה יחזרו ויטמאו את הידים
וגמלח חוכל בידים מסוכנות: **ג מקנח ידיו במפה**. מעטילת מים רחשונים ומניחה על
השלחן ומקנח כה ידיו תמיד מזוהמת התבשיל ולח יניחנו על הכסת שהוח נגוב יותר כה גזרה
שמא יהיה הכסת רחשון לטומחה ויהיה מסקה טופח כמפה מחמת נגוב הידים וחותו מסקה
כשנוגע בכסת נשחה רחשון לטומחה המסקים נעשו' תחלה וחוזר וטומחה את הידים כשמקנח
כה תמיד בתוך הסעודה חבל בשלחן ליכח למגזר הכי שחסור להשתמש בשלחן שהוח שני לטומחה
וכיון הלל סברי מותר להשתמש בשלחן שהוח שני לטומחה הלכך לח יניח המפה של השלחן
שמא יעמלו המסקים שבמפה מחמת השלחן ויחזרו ויטמאו את החוכלים וחם יניחה על הכסת
חין להוש כי חם שמא יעמלו ידיו מוטב שיטמאו ידים שחין להם עיקר מן התורה דרחשון נעיל'
ידים לחולין מן התורה ולח יעמלו חוכלים שיש להם עיקר מן התורה דרחשון עושה שני
בחולין מן התורה: **ד בית שמאי אומרים מכבדין את הבית**. מקום שחכלו שם
מכבדין חותו משיורי חוכלים שנתפזרו עליו: **ואח"כ נוטלין לידים**. מיס לחרוגים דפעמים
שהשתם עם הארן ומניח הפירורים שיש בהם כזית וחם חתה חומר נוטלים לידים
תחלה נמלח חתה משניל חת החוכלים שמים לחרוגים נחזיס עליהם ונמחמים וכ"ה סברי
חסור להשתמש בשמש ע"ה ושמש ת"ח חיגו מניח פירורים שיש בהן כזית חלח מסיחם (ע"ל
מסיר חותם) וחם נחזי' המים על גבי פירורים שחין בהם כזית חין בכך כלום דפירורים
שחין בהם כזית מותר לחכלן כיד והלכה ככית שמחי בוה שמותר להשתמש בשמש עם הארן.

וישלח ליום ראשון

רַיָּדִים וְאַחַר כַּךְ מְבָרְכִין אֶת הַבַּיִת: ה בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים גֶּר וּמָזוֹן וּבְשָׂמִים וְהַבְדָּלָה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים גֶּר וּבְשָׂמִים וּמָזוֹן וְהַבְדָּלָה. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים שֶׁבָּרָא מְאוֹר הָאֵשׁ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ: ו אֵין מְבָרְכִין לֹא עַל הַגֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל גּוֹיִם וְלֹא עַל הַגֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל מֵתִים. וְלֹא עַל הַגֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁלְּפָנֵי עֲבוֹדָה זָרָה. אֵין מְבָרְכִין עַל הַגֵּר. עַד שֶׁיֵּאוֹתוּ לְאוֹרוֹ: ז מִי שֶׁאָכַל וְשָׂבַע וְלֹא בֵרַךְ. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים יַחֲזוֹר לִמְקוֹמוֹ וְיָבֵרֵךְ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים יְבָרֵךְ בַּמָּקוֹם שֶׁנִּזְכַּר. עַד אֵימָתַי הוּא מְבָרֵךְ. עַד כְּדֵי שֶׁיִּתְעַכֵּל הַמָּזוֹן שֶׁבְּמֵעָיו: ח בָּא לָהֶם יַיִן לְאַחַר הַמָּזוֹן וְאֵין שָׁם אֶלָּא אוֹתוֹ הַכּוֹס. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וְאַחַר כַּךְ מְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן וְאַחַר כַּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן. עוֹנִין אָמֵן אַחַר יְשָׂרָאֵל הַמְבָרֵךְ. וְאֵין עוֹנִין אָמֵן אַחַר הַמְבָרֵךְ עַד שֶׁיִּשְׁמַע כָּל הַבְּרָכָה:

ברט"ורא

ה גר ומזון. מי שאכל כשבת כמאכה ומשכה לו ועדיין לא גמר סעודתו ואין לו יין אלא שיעור כוס אחד: בש"א גר ומזון ובשמים והבדלה. דכ"ע הבדלה בסוף דאפוקי יומא מאחרינן ליה כי היכי דלא ליהוי עליה כמאתיו לא נחלקו אלא על הגר ועל הבשמים. דבש"א גר ומזון ואח"כ בשמים: ובה"א גר ובשמים. כי הדדי דברכות שאנו יכולים לעשותם אלא מאחד כמאתיו כגון גר ובשמים מקדימין להו לברכת המזון: בש"א שברא מאור האש. שברא דמשמע לשעבר ולא בורא דמשמע להבא: מאור האש. ולא מאורי האש דאחד מאור הוא ומיכא דמיכא כמורא: ובה"א בורא. נמי משמע לשעבר: מאורי האש. דברכה נוונים יש בשלהבת אחדומה לנגה וירקרק: ן לא על הגר ולא על הבשמים של עכו"ם. גר משום דלא שבת דהעכו"ם עשה מלאכה לאורו וק"ל חור אלא שבת אין מברכין עליו הואיל ועשה כו עבירה. ובשמים של עכו"ם כבשמים שהם כמסכה דהעכו"ם מסיבי' כה לעשידה מיירי והא דתנן בסיפא ולא על הגר ולא על הבשמים שלפני ע"ג מה טעם קאמר מה טעם אין מברכין על בשמים של עכו"ם לפי שמתם מסכת עכו"ם לע"ג שלהם ואין מברכין על בשמים של ע"ג: ולא על הגר של מתים. דלא מתעביד לאור' אלא לכבוד בעלמא: ולא על בשמים של מתים. דלעכורי ריחא עבידי: ולא על הגר ובשמים דע"ג. לפי שאסורין בהנאה: עד שיאותו. שיהנו מאורו ולא שיהנו ממש אלא שקרוב לו כל כך שיוכל ליהנות אם ירצה: ז שיתעכל המזון שבמעיו. כל זמן שאינו רעב מחמת חות' האכילה הוא סי' שלא נתעכל המזון ודוקא בשאכל כמ"ש כ"ה דאינו חוזר אכל כמויד ד"ה יחזור למקומו ויברך: ח מברך על היין ואח"כ על המזון. שאין ברכת המזון עשוי כוס ובית הלל סברי ברכת המזון עשוי כוס: עונים אמן אחר ישראל המברך. ואף על פי שלא שמע הזכרת השם אלא סוף הברכה דמשמע לשמים כיון: אלא אם כן שמע כל הברכה. שמא כיון להר גריזים:

גמרא ברכות דף נ"ג ע"א

מִי שֶׁאָכַל וְשָׂבַע וְכוּ' אָמַר רַב זְבִיד וְאִי תֵּימָא רַב דִּימִי בַּר אַבָּא מַתְנִיתִין בְּשָׂבַע אֲבָל בְּמְזוּד דִּבְרֵי הַכֹּל יַחֲזוֹר לִמְקוֹמוֹ וִיבָרֵךְ. פְּשִׁיטָא וְשָׂבַע תְּנַן מַהוּ דְתֵימָא הוּא הַדִּין אֲפִילּוּ בְּמְזוּד

וְהַאי דְּקָתָנִי וְשָׁבַח לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחָן דְּבֵית שַׁמַּאי קָא מַשְׁמַע לָן. תַּנְיָא אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי לְדִבְרֵיכֶם מִי שֶׁאָכַל בְּראשׁ הַבִּירָה וְשָׁבַח וְיָרַד וְלֹא בֵּרַךְ יַחֲזוֹר לְרֹאשׁ הַבִּירָה וִיבָרֵךְ. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל לְדִבְרֵיכֶם מִי שֶׁשָּׁכַח אַרְנְקִי בְּרֹאשׁ הַבִּירָה לֹא יַעֲלֶה וְיִטַּלְנֶּנּוּ. לְכְבוֹד עַצְמוֹ הוּא עוֹלֶה. לְכְבוֹד שָׁמַיִם לֹא כָּל שֶׁכֵּן. הֲנִיחוּ תְּנִי תַּלְמִידֵי חַד עָבִיד בְּשׁוּגג כְּבֵית שַׁמַּאי וְאַשְׁכַּח אַרְנָקָא דַּהֲבָא. וְחַד עָבִיד בְּמֵזִיד כְּבֵית הִלֵּל וַאֲכָלֵיהּ אַרְיָא. רַבָּה בַּר בַּר חָנָה הֲוָה קָאָזִיל בְּשַׁיָּרְתָא אֲכִיל וְאִשְׁתְּלִי וְקָאָבְרִיךְ אָמַר חֵיכִי אִיעֲבִיד אִי אֵימָא לְהוּ אַנְשָׁאֵי לְבָרֵךְ אֲמָרִי לִי בְּרִיךְ הָכָא כָּל חֵיכָא דְּמִבָּרְכִי לְרַחֲמָנָא מְבָרְכִי. מוּטָב דַּאֵימָא לְהוּ אַנְשָׁאֵי יוֹנָה דְּדַהֲבָא. אָמַר לְהוּ אַנְטְרוּ לִי דַּאֲנָשָׁאֵי יוֹנָה דְּדַהֲבָא. אָזִיל וּבְרִיךְ וַאֲשְׁכַּח יוֹנָה דְּדַהֲבָא. מַאי שְׁנָא יוֹנָה. דְּמִתְיַלְּא בְּנֶפֶשׁ יִשְׂרָאֵל לְיוֹנָה. דִּכְתִיב (תהלים ס"ח) כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף וְאֵבְרוֹתֶיהָ בִּירַקְרַק חָרוּץ. מַה יוֹנָה אֵינָהּ נִיצוֹלֶת אֶלָּא בִּכְנָפֶיהָ אַף יִשְׂרָאֵל אֵינָן נִיצוֹלִין אֶלָּא בְּמִצְוֹת:

רש"י

חד עביד בשוגג כב"ש. לף ע"פ שסגג וגעקר מן המקוס על ידי שכחה החמיר על עלמו כב"ס וחזר למקוס שחכל וכיכך: וחד עביד במזיד. וגעקר ממקוס שחכל במזיד כדי לברך במקוס אחר שהולכך ליכך: אנשאי יונה דדהבא. שכחתי יוגס של זהב: יונה אינה ניצולת אלא בכנפיה. לו כורחת לו גלחמת ברחבי חגפיה:

זוהר וישלח דף קס"ה ע"ב

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים וְגוֹמֵר רִבִּי יְהוּדָה פָּתַח (תהלים צ"א) כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ הָאי קְרָא אוּקְמוּהּ חַבְרַיָּיא. דְּהָא בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נָשׁ אָתֵי לְעָלְמָא מִיָּד אִזְדַּמַּן בַּהֲדֵיהּ יֵצֶר הָרָע דְּאִיהוּ מְקַטְרֵג לֵיהּ לְבַר נָשׁ תְּדִיר כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (בראשית ד') לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ. מַאי חַטָּאת רוֹבֵץ. דָּא יֵצֶר הָרָע. וְדָוִד הָכִי נָמֵי קְרֵיהּ חַטָּאת דִּכְתִיב (תהלים נ"א) וְחַטָּאתִי נֶגְדִּי תָמִיד. בְּגִין דְּאִיהוּ עָבִיד לֵיהּ לְבַר נָשׁ כָּל יוֹמָא לְמֶחֱטֵי

vgl. Sanhedrin

וישלח ליום ראשון

קָמֵיהּ מָרֵיהּ. וְיֵצֶר הָרָע דָּא לָא אִתְעֲדֵי מִבַּר נַשׁ מִיּוֹמָא דְאִתְיְלִיד בַּר נַשׁ לְעָלְמִין וְיֵצֶר הַטּוֹב אָתֵי לְבַר נַשׁ מִיּוֹמָא דָּאתֵי לְאִתְדַּכָּאָה. וְאִימָתַי אָתֵי בַּר נַשׁ לְאִתְדַּכָּאָה בַּד אִיהוּ בַּר תְּלַיסַר שְׁנִין כְּדֵין אִזְדַּוּוג בַּר נַשׁ בְּתַרְוַויְהוּ חַד מִימִינָא וְחַד מִשְּׂמָאלָא יֵצֶר טוֹב לִימִינָא וְיֵצֶר רָע לְשְׂמָאלָא. וְאִלֵּין אִינּוּן תְּרֵין מַלְאָכִין מַמָּשׁ מְמַנּוּן וְאִינּוּן מְשַׁתְּכְחִין תָּדִיר בַּהֲדֵיהּ דְּבַר נַשׁ. אָתֵי בַּר נַשׁ לְאִתְדַּכָּאָה הַהוּא יֵצֶר הָרָע אִתְכַּפְיָא קָמֵיהּ וְשָׁלִיט יְמִינָא עַל שְׂמָאלָא וְתַרְוַויְהוּ מְזַדְּווּגִין כַּנְטָרָא לֵיהּ לְבַר נַשׁ בְּכָל אֹרְחוֹי דְּהוּא עָבִיד דָּא הוּא דִּכְתִיב כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ. רַבִּי אֶלְעָזָר מוֹקִים לֵיהּ לְהָאי קְרָא בְּיַעֲקֹב דְּקַדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַזְמִין בַּהֲדֵיהּ מַלְאָכִין מַשְׁרָיַין מְמַנָּן בְּגִין דְּהָא אִיהוּ אָתֵי שְׁלִים בְּשִׁבְטִין עִקָּאִין כְּלִילוּ שְׁמֵהֶן כְּדָקָא יָאוֹת כְּמָה דְּאִתְּמַר־(דכתיב) וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים וְאִתְּמַר. וְהָכָא בְּגִין דְּאִשְׁתְּזִיב מִנֵּיהּ דְּלָבָן וְהָא אִתְּפָרַשׁ מִנֵּיהּ כְּדֵין אִזְדַּוּוְגָא וְאָתוּ מַשְׁרָיַין קַדִּישִׁין לְסַחֲרָא לֵיהּ וּכְדֵין וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם וְגוֹמַר. וּמַאִינּוּן מַלְאָכִין שָׁדַר לֵיהּ לְעֵשָׂו הָדָא הוּא דִּכְתִיב וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים. מַלְאָכִים מַמָּשׁ הָווּ וַדַּאי:

יוסף לחק

הלכה פסוקה — הר״ם ה׳ תלמוד תורה פ״ד

מוסר — מס׳ תפארת הקדש דו״ב א׳ מר״ח בקיצור

א אֵין מְבַקְּרִין הַתּוֹרָה אֶלָּא לְתַלְמִיד הָגוּן נָאֶה בְּמַעֲשָׂיו או לַהַם אֲבָל אִם הָיָה הוֹלֵךְ בְּהֶרְהֵר לֹא טוֹבָה מְחַזִּירִין אוֹתוֹ לְמוּטָב וּמַנְהִיגִין אוֹתוֹ בְּהֶרְהֵר יָשָׁרָה וּבוֹדְקִין אוֹתוֹ וְאַחַר כָּךְ מַכְנִיסִין אוֹתוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וּמַלַּמְדִין אוֹתוֹ. אָמְרוּ חֲכָמִים כָּל הַשּׁוֹנֶה לְתַלְמִיד שֶׁאֵינוֹ הָגוּן כְּאִלּוּ זָבַח אֶבֶן לַחַרְכּוֹלִים שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כ״ו) כִּצְרוֹר אֶבֶן בְּמַרְגֵּמָה כֵּן נוֹתֵן לַכְּסִיל כָּבוֹד וְאֵין כָּבוֹד אֶלָּא תּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (שם ג׳) כָּבוֹד חֲכָמִים יְנַחֲלוּ: ב וְכָל הָרַב שֶׁאֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּהֶרְהֵר טוֹבָה אַף עַל פִּי שֶׁחָכָם גָּדוֹל הוּא וְכָל הָעָם צְרִיכִים לוֹ אֵין מִתְכַּבְּדִים מֵאֶצְלוֹ. עַד שׁוּבוֹ לְמוּטָב שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ב׳) כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יְבַקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מַלְאַךְ ה׳ צְבָאוֹת הוּא. אָמְרוּ חֲכָמִים אִם הָרַב דּוֹמֶה לְמַלְאַךְ ה׳ צְבָאוֹת תּוֹרָה יְבַקְשׁוּ מִפִּיהוּ וְאִם לָאו אַל יְבַקְשׁוּ תּוֹרָה מִפִּיהוּ:

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת קָעָקַע בָּעוֹלָם בָּזֶה מְקוֹרָמָתוֹ וְהוֹלֶכֶת לְפָנָיו קָעָקַע הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי׳ נ״ח) וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ וְכָל הָעוֹשֶׂה עֲבֵרָה קָעָקַע בָּעוֹלָם הַזֶּה מְקַטְרְגָה וְהוֹלֶכֶת לְפָנָיו לְיוֹם הַדִּין שֶׁנֶּאֱמַר (שיר י׳) יְקַדְּמוּ אֹרְחוֹת בְּרֶכֶם עָלוּ בַתּוּהוּ וְיֹאבְדוּ רִבּי אֶלְעָזָר אָמַר קְשׁוּרָה הִיא לוֹ בְּבֶלֶב שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ל״ו) וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם לְשַׁבֵּב אֶצְלָהּ לִהְיוֹת עִמָּהּ לְשַׁבֵּב אֶצְלָהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה לִהְיוֹת עִמָּהּ בָּעוֹלָם הַבָּא עַד בָּאן לְשׁוֹנוֹ. עָנָן מְקַפְּתָן וְהוֹלֶכֶת לְפָנָיו לְיוֹם הַדִּין מִפְּנֵי כִּי רָעוּבִר עֲבֵירָה אַחַת קוֹנָה לוֹ לְקַטֵּגוֹר אֶחָד וְלַקַּטֵּגוֹר יֵשׁ לוֹ שִׁיעוּר קוֹמָה שְׁכִירָמָה כְּעָנָן הַמִּצְוָה בֵּן עָנָן הָעֲבֵרָה. כִּי מַעֲשָׂיו שֶׁל אָדָם הֵם שֶׁיַּעֲשׂוּ לוֹ לְבוּשִׁים צוֹאִים כְּפִי מִנְיַן עֲוֹנוֹתָיו בֵּן מִנְיַן הַלְּבוּשִׁים כִּי כָּל עָוֹן וְעָוֹן יַעֲשֶׂה לוֹ לְכוּשׁ וְהַיְינוּ מְקַפְּתָן הָאָמוּר

כְּיֹצֵא מְלַמְּדִין הָרַב יוֹשֵׁב בְּרֹאשׁ וְהַתַּלְמִידִים מוּקָפִין לְפָנָיו כַּעֲטָרָה בְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם רוֹאִים הָרַב וְשׁוֹמְעִין דְּבָרָיו וְלֹא יֵשֵׁב הָרַב עַל הַכִּסֵּא וְתַלְמִידָיו עַל הַקַּרְקַע אֶלָּא או הַכֹּל עַל הָאָרֶץ או עַל הַסַּפְסָאוֹת. וּבְרֹאשׁוֹנָה הָיָה הָרַב יוֹשֵׁב וְהַתַּלְמִידִים עוֹמְדִים וּמְקוֹרָם חֶרְבַּן בֵּית שֵׁנִי נֶהֱגוּ הַכֹּל לְלַמֵּד לְתַלְמִידִים וְהֵם יוֹשְׁבִים:

בְּמַאֲמָר וְהָעֵד לָנֶה (זכרי' נ') רָאָה הֶעֱבַרְתִּי מֵעָלֶיךָ עֲוֹנֶךָ וּפִירְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁעָוֹן שָׁהָיָה לוֹ הוּא שֶׁנִּשְׂאוּ בָּנָיו נָשִׁים נָכְרִיוֹת. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר קְשׁוֹרָה בוֹ כְּכֶלֶב שֶׁאֵינוֹ רָבִר הַעֲשָׂה לָהּ לְבוּשׁ אֶלָּא שֶׁתִּרְבַּק בְּנֶפֶשׁ עַצְמָהּ לִהְיוֹת אָדוּק בָּהּ וְהֶרֶף הַכֶּלֶב הַנּוֹשֵׁךְ שֶׁנִּמְצָא בְּתוֹךְ שָׁנָיו חָנָק הָאָדָם. ה' יַצִּילֵנוּ וְלָכֵן יִשְׂרָאֵל בֵּן יְהִי רָצוֹן:

וישלח יום שני תורה

יכוין בקריאת ארבעה פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הוספת הרוח משבת שעברה:

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי אָבִי יִצְחָק יְהוָה הָאֹמֵר אֵלַי שׁוּב לְאַרְצְךָ וּלְמוֹלַדְתֶּךָ וְאֵיטִיבָה עִמָּךְ: וַאֲמַר יַעֲקֹב אֱלָהָה דְּאַבָּא אַבְרָהָם וֵאלָהָה דְּאַבָּא יִצְחָק יְיָ דְּי אֲמַר לִי תּוּב לְאַרְעָךְ וּלְיַלְדוּתָךְ וְאֵיטֵב עִמָּךְ: יא קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל־הָאֱמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת־עַבְדֶּךָ כִּי בְמַקְלִי עָבַרְתִּי אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְעַתָּה הָיִיתִי לִשְׁנֵי מַחֲנוֹת: זְעֵירָן זָכוּתַי מִכֹּל חִסְדִין וּמִכָּל טַבָּן דִּי עֲבַדְתָּ עִם עַבְדָּךְ אֲרֵי בְּיָחִידִי עֲבָרִית יַת יַרְדְּנָא הָדֵן וּכְעַן הֲוֵיתִי לְתַרְעִין

נ"י

רש"י

(י) ואלהי אבי יצחק. ולהלן הוא אומר ופחד יצחק ועוד מהו אחזר והזכיר שם המיוחד היה לו לכתוב האומר אלי שוב לארצך וגו'. אלא כך אמר יעקב לפני הקב"ה שתי הבטחות הבטחתני אחת בגלוי מבית אבי מבאר שבע שאמרת לי אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק ואם אומרת לי וזמרתיך בכל אשר תלך. ובבית לבן אמרת לי שוב אל ארץ מולדתך ולמולדתך ואהיה עמך. ואם נגלית אלי בשם המיוחד לבדו שנאמר ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך וגו' בשתי הבטחות האלו אני בא לפניך: (יא) קטנתי מכל החסדים. (שבת ל"ג) נתמעטו זכיותי ע"י החסדים והאמת שעשית עמי לכך אני ירא שמא משהבטחתני נהלכלכתי בחטא ויגרום לי להמסר ביד עשו: ומכל האמת. אמת דבריך שאמרת לי כל ההבטחות שהבטחתני: כי במקלי. לא היה עמי לא כסף ולא זהב ולא מקנה אלא מקלי לבדו. ומדרש אגדה נתן מקלו בירדן ונבקע הירדן

וישלח ליום שני

(י״י לְתַרְתִּין) מַשְׁרְיָן׃ יב הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו כִּי־
יָרֵא אָנֹכִי אֹתוֹ פֶּן־יָבוֹא וְהִכַּנִי אֵם עַל־בָּנִים׃
שֵׁזְבֵנִי כְעַן מִידָא דְאָחִי מִידָא דְעֵשָׂו אֲרֵי דַחֵל אֲנָא מִנֵּהּ דִּילְמָא יֵיתֵי
וְיִמְחֲנַנִי אִמָּא עַל בְּנָיָא׃ יג וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ
וְשַׂמְתִּי אֶת־זַרְעֲךָ כְּחול הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִסָּפֵר מֵרֹב׃
וְאַתְּ אֲמַרְתְּ אוֹטָבָא אוֹטִיב עִמָּךְ וְאֶשְׁוֵי יַת בְּנָיִךְ סַגִּיאִין כְּחַלָּא דְיַמָּא דִי
לָא יִתְמְנוּן מִסַּגִּי׃ שני

רש״י

כידן׃ (יב) מיד אחי מיד עשו. מיד לחי שלין נוהג עמי כלח חלל כעשו
הרשע׃ (יג) היטב איטיב. היטב בזכותך ליטיב בזכותך (ב״ר)׃ ושמתי
את זרעך כחול הים. וסיכן ח״ל כן והלא לח ח״ל חלל (שם כ״ח) והיה
זרעך כעפר הארץ. חלל שח״ל (שם) כי לח חעזבך עד חשר חם עשיתי לח חשר
דברתי לך ולאברהם חמר הרבה חרבה לת זרעך ככוכבי השמים וכחול חשר
על שפת הים׃

נביאים עובדיה סימן א׳

א עַד־הַגְּבוּל שִׁלְּחוּךָ כָּל אַנְשֵׁי בְרִיתֶךָ הִשִּׁיאוּךָ יָכְלוּ לְךָ
אַנְשֵׁי שְׁלֹמֶךָ לַחְמְךָ יָשִׂימוּ מָזוֹר תַּחְתֶּיךָ אֵין תְּבוּנָה בּוֹ׃
מִן תְּחוֹמָא אַנְלֵיוּךְ כָּל אֱנָשֵׁי קְיָמָךְ אַטְעֵיוּךְ יָכִילוּ לָךְ אֱנָשֵׁי שְׁלָמָךְ אַכְלֵי
פָּתוֹרָךְ שַׂוִּיאוּ תַקָּלָא תְּחוֹתָךְ מְדַלֵּית בָּךְ סוּכְלְתָנוּ׃ ב הֲלוֹא בַיּוֹם הַהוּא
נְאֻם־יְהוָה וְהַאֲבַדְתִּי חֲכָמִים מֵאֱדוֹם וּתְבוּנָה מֵהַר עֵשָׂו׃
הֲלָא בְעִדָּנָא הַהִיא אֲמַר יְיָ וְאוֹבִיד חַכִּימִין מֵאֱדוֹם וְכָל גְּבַר דְּבִיהּ
סוּכְלְתָנוּתָא מִטְּרָא דְעֵשָׂו׃ ג וְחַתּוּ גִבּוֹרַיִךְ תֵּימָן לְמַעַן יִכָּרֵת־אִישׁ
מֵהַר עֵשָׂו מִקָּטֶל׃ וְיִתְבְּרוּן גִּבָּרַךְ־יָתְבִי דָרוֹמָא בְּדִיל דְּיִשְׁתֵּצֵי גְּבַר
דְּבִיהּ צוֹרְבָא מִטְּרָא דְעֵשָׂו מִקְּטוֹל׃ ד מֵחֲמַס אָחִיךָ יַעֲקֹב תְּכַסְּךָ

רש״י בושה

(א) עד הגבול שלחוד. לוחס שהבטיחוך לשוזך כלו עמך עד גבול לרלך׃
השיאוך. לפתוחך לגלח ובגו מלחריך׃ לחמך ישימו מזור. מלכלך
שם לך לחיך יעקב למזור כי על ידי זה בזית הבכורה׃ (ג) וחתו גבוריך.
יחתו ויחרדו לגוס תימן לל לרץ ישמעלל׃ למען יכרת. כל חיש גבור׃ מקטל.
מרוב הרג שבח עליהס׃ (ד) מחמס. שעשית לליחיך יעקב׃

בּוּשָׁה וְנִכְרַתְתְּ לְעוֹלָם: מֵחֲטוֹף אָחוֹךְ יַעֲקֹב תַּחְפִּינָךְ בַּהֲתָא
וְתִשְׁחֵיצִי לַעֲלָם:

כתובים משלי סימן ז׳

א זִבְחֵי שְׁלָמִים עָלַי הַיּוֹם שִׁלַּמְתִּי נְדָרָי: דִּבְחֵי דְּקַרְבָּנֵי עֲלַי יוֹמָנָא
שְׁלֵימִית נִדְרָי: ב עַל־כֵּן יָצָאתִי לִקְרָאתֶךָ לְשַׁחֵר פָּנֶיךָ וָאֶמְצָאֶךָ:
מָטוּל הֵיכְנָא נְפָקִית לְאוֹדָעָךְ דְּמַפְכָא הֲוִית לְרַגְשָׁא וַאֲמָרִית אֶדְבְּרִינָךְ:
ג מַרְבַדִּים רָבַדְתִּי עַרְשִׂי חֲטֻבוֹת אֵטוּן מִצְרָיִם: בְּתַשְׁוַיְתָא שַׁנְּוִית
עַרְסִי וּבְקָרְמָא קִרְמָתָא מְצָרָאֵה: ד נָפַפְתִּי מִשְׁכָּבִי מֹר אֲהָלִים וְקִנָּמוֹן:
רַפִּית עַל עַרְסִי מוּרָא וְכוּרְקְמָא וְקִינְמָא:

רש״י

(א) זבחי שלמים עלי. סעודה גדולה הכינותי כי היום הקרבתי נדרי ונדבתי:
(ב) ואמצאך. כדי שתמלוך: (ג) מרבדים. בגדי חופס וגו׳: רבדתי
ערשי. קשטתי מטתי: חטובות. מהוללות: אטון מצרים. בגדי פשתן הבאים
ממלרים: (ד) נפתי. הגפתי ריח וכוסס:

משנה שבת פרק ח׳

הַמּוֹצִיא יַיִן כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס. חָלָב כְּדֵי גְמִיעָה. דְּבַשׁ כְּדֵי לְהַתִּן עַל הַכָּתִית.
שֶׁמֶן כְּדֵי לָסוּךְ אֵבֶר קָטָן. מַיִם כְּדֵי לָשׁוּף בָּהֶם אֶת הַקִּילּוֹר.
וּשְׁאָר כָּל הַמַּשְׁקִין בָּרְבִיעִית. וְכָל הַשּׁוֹפְכִין בְּרְבִיעִית. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר
בְּקָן בָּרְבִיעִית. וְלֹא אָמְרוּ כָּל הַשִּׁיעוּרִין הַלָּלוּ אֶלָּא לְמַצְנִיעֵיהֶן: ב הַמּוֹצִיא
חֶבֶל כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אֹזֶן לְקֻפָּה. גֶּמִי כְּדֵי לַעֲשׂוֹת תִּלְאִי לְנָפָה וְלִכְבָרָה. רַבִּי

יהורה

ברטנורא

פרק ח א המוציא יין כדי מזיגת הכוס. על ברכת המזון שהוא רובע רביעית יין אי
כדי שימזגו לחשבון על אחד על יין תלת ממיס ויעמוד על רביעית
הלוג שהוא שיעור כוס של ברכה: כדי גמיעה. מה שאדם בולע בבת אחת וחלב בהמה
שמאה דלא חזי לשתיה שיעורו כדי לכמול עין אחת: על הכתית. מכה שעל גבי הסוסים
והחמורים מחמת המשאוי ומלאתי כתוב שבחין היולא בשור הכבר כשמגיע להתבשל הוא עושה
רחם למעלה וקרוי פי כתית ושפ״פ שהדבש עיקרו לחכילה כיון שרפיותו מצוי והוא משהו
חזלינן בחר שיעורא זוערא לחומרא: אבר קטן. של תינוק בן יומו והיא תלבא קטנה שברגלו:
לשוף. לשפשף ולמחות בהן: קילור. שמותנין על העין: ויצאר כל המשקין. שאין עושין
מהן רפואה: שופכין. מים שרוחין וחזי לגבל בהן את העיט: בלן ברביעית. אף היין
והחלב והדבש הלא אמרו שיעורין במשנה הלא למצניעיהן אבל אחר כל אדם אין הייבין אלא ברביעית
וסבירא ליה לר״ם דמצניע עלמו בעי שיעורא זוטא ובכגיר מהאי שיעור לא מהייב דלית ליה
לר״ם כל אחין כשר להצניע ואין מצניעין כמותו שיתחייב עליו מצניעו בכל שהוא ואין הלכה
כר״ם: **ב** אוזן לקופה. לאוחזה בה: תלאי. לתלותו בו ובגיר משיעור אוזן לקופה:

וישלח ליום שני

יְהוּדָה אוֹמֵר כְּדֵי לְטוֹל מִמֶּנּוּ מִדַּת מַנְעָל לְקָטָן. נַיָּר כְּדֵי לִכְתּוֹב עָלָיו קֶשֶׁר מוֹכְסִין וְהַמּוֹצִיא קֶשֶׁר מוֹכְסִין חַיָּב. נַיָּר מָחוּק כְּדֵי לִכְרוֹךְ עַל פִּי צְלוֹחִית קְטַנָּה שֶׁל פַּלְיִטוֹן: ג עוֹר כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קָמֵיעַ. קְלָף כְּדֵי לִכְתּוֹב עָלָיו פָּרָשָׁה קְטַנָּה שֶׁבַּתְּפִלִּין. שֶׁהִיא שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. (הוֹכְסוֹמְטוֹם כְּדֵי לִכְתּוֹב מְזוּזָה). דְּיוֹ כְּדֵי לִכְתּוֹב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. כָּחוֹל כְּדֵי לְכַחֵל עַיִן אַחַת: ד חֶבֶק כְּדֵי לִתֵּן בְּרֹאשׁ הַשַּׁבְשֶׁבֶת. זָפֶת וְגֶפְרִית כְּדֵי לַעֲשׂוֹת פִּי נֶקֶב. שַׁעֲוָה כְּדֵי לִתֵּן עַל פִּי נֶקֶב קָטָן. חַרְסִית כְּדֵי לַעֲשׂוֹת פִּי כּוֹר שֶׁל צוֹרְפֵי זָהָב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כְּדֵי לַעֲשׂוֹת פַּטְפּוּט. סוּבִין כְּדֵי לִתֵּן עַל פִּי כּוֹר שֶׁל צוֹרְפֵי זָהָב. סִיד כְּדֵי לָסוּד אֶצְבַּע קְטַנָּה שֶׁבַּבָּנוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כְּדֵי לַעֲשׂוֹת כִּלְכּוּל. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר כְּדֵי לָסוּד אֲנַדִּיפִי: ה אֲדָמָה כְּחוֹתָם הַמַּרְצוּפִין דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כְּחוֹתָם הָאֲגֻרוֹת. זֶבֶל וְחוֹל הַדַּק כְּדֵי לְזַבֵּל קֶלַח שֶׁל כְּרוּב דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כְּדֵי לְזַבֵּל כֵּרִישָׁא. חוֹל הַגֶּפֶן כְּדֵי לִתֵּן עַל מְלֹא כַף סַיִד. קָנֶה כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קוֹרְמוֹס. וְאִם הָיָה עָב אוֹ מְרוּסָס. כְּדֵי לְבַשֵּׁל בּוֹ בֵּיצָה קַלָּה שֶׁבַּבֵּצִים. טְרוּפָה

ונתונה

ברטנורא

כדה"מ נעל. להרחות לאומן כמדה זו מה יריך ושיורים כגיר מתלמי: נייר. מעכבים עיסין חיתו: קשר מוכסין. פעמים שאדם נותן מכס בראש הנהר מזה והוא מוסר לו חותם להרחות למוכס שבעבר האחר מן הנהר שכבר פרע המכס ודרכו לכתוב שתי אותיות גדולות לסימן ואין גדולות משתי אותיות אלמו: נייר מחוק. שוב אינו ראוי לכתוב לפיכך יריך שיעור גדול לכרוך על פי צלוחית: ג לעשות בו קמיע. לכשות בו את הקמיע: קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה. דאיידי דמשיו יקרים לא עביד מינים קצר מוכסין אלא תפילין ומזוזות ולא מתחייב בשיורא זוטא: דיו כדי לכתוב שתי אותיות. לרשום על שתי הוליות של כלי או על שתי קרסים לזוגן: כדי לכחול עין אחת. שכן נשואת ההולכות ממוטפות אין מגלות אלא עין אחת וכוחלות אותו: ד השבשבת. הגיידין מוסיכין נסר קטן בראש הקנה ומותנים עליו דבק והשוף יושב עליו ומדבק בו ויריך לתת עליו דבק הרבה כדי שיהא השוף נדבק בו: לעשות. בו נקב קטן כלי שמשימין בו כסף הי ושותה פיו כוסף או בנפרית ושום' כשתיא' נקב קטן להוליא ממנו הכסף הי: חרסית. לגיגה כתושה: לעשות פי כור. שהמסות נכנס בו: פטפוט. רגל למקום מושב הכור שמוסיכים אותו על כן ובכים העשוי לכך: סובין כדי ליתן על פי הכור של צורפי זהב. במקום שאין פחמין ליורפין זהב בראש על סובין פי' אחר שרגילים לתת סובין על פי הכור כשמתיכים הזהב: לסוד קטנה שבבנות. כנות שהניחו לפרקן ולא כח להן החזרה כנות שנייה טופלות אותן בסיד והחזרה ממהר לבא ומשיר נמי את השער וכנות שניירים טיפלו' בסולת וכנות מלכי' בשמן זית שלא הכיח אלים: כלכול. הגדיון וסדין אותן בסיד להשכיב את השער: אנדיפי. למש' מן הגדיון משם שקורין את גדשה ואין הלכה לא כר' יהודה ולא כרבי נחמיה: ה אדמה. טיט חדום: מרצופין. שקורין בגדולות שניטלין בהן פרקמטיא בספינות ואותמין אותן כדרך שאותמים האגרות ושיעור דרכן זוטר מדרבי עקיבא והלכה כחכמים: כדי לזבל כרישא. כרתי ושיורס זוטר מקלה של כרוב והלכה כחכמים: מלא כף סיד. כף של סיידין: כדי לעשות קולמוס. המניע לקברי של חמצע מלבושיו: עבה. שאינו ראוי לכתיבה: מרוסס. מרוקן ושכור: ביצה קלה. כיצת תרנגולת וחמשי קריולה כיצה קלה שהיא קלה להתבשל יותר משאר כיצים והשיעור הוא כדי לבשל כגרוגרת ממנה: טרופה. מעורבת בשמן: ונתונה באלפס.

סהוסם

וְנִתּוּנָה בָּאִלְפָּס: ו עֲצֶם כְּדֵי לַעֲשׂוֹת תַּרְוָד. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ חָף. זְבוּכִית כְּדֵי לִגְרוֹר בּוֹ רֹאשׁ הַמַּכְרֵכָה. צְרוֹר אוֹ אֶבֶן לְזָרוֹק בָּעוֹף. רִבִּי אֶלְיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר כְּדֵי לְזָרוֹק בַּבְּהֵמָה: ז חֶרֶס כְּדֵי לִתֵּן בֵּין פָּצִים לַחֲבֵרוֹ. דִּבְרֵי רִבִּי יְהוּדָה. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר כְּדֵי לַחֲתוֹת בּוֹ אֶת הָאוּר. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כְּדֵי לְקַבֵּל בּוֹ רְבִיעִית. אָמַר רִבִּי מֵאִיר אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר זֶכֶר לַדָּבָר. שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא יִמָּצֵא בְמַכְתֶּשְׁתּוֹ חֶרֶשׂ לַחֲתוֹת אֵשׁ מִיָּקוּד. אָמַר לוֹ רִבִּי יוֹסֵי מִשָּׁם רְאָיָה וְלַחֲשׁוֹף מַיִם מִגֶּבֶא:

ברטנורא

שהוסס כגר שהיא ממהרת להתכבל; ו תרווד. כף: חף. כן משיני המפתח שפותחים בה הדלתות ויתן הלכה כרבי יהודה: כרכר. של זורעין ומעבירו על השתי כשהוא מתוח לפניו וסיבב בו החוטין: כדי לזרוק בבהמה. ולא טרח חיגם למשקל גרור משום עוף להכריחו דבקלע כשלמא סני ליה: ז בין פצים לחבירו. כשמסדרין פטימין ופמודים וקורות שוטין סורות על הקרקעים חלל בין זו לזו וסומכו תחתיו שלא יתעקש: זכר לדבר. דחציב חרס בתחיית המוב: לחשוף. להלות: מגבא. גומא קטנה שהמים נקבצים שלמא חציב חרס נמי בקבלת המים והלכ' כר"י:

גמרא שבת דף קי"ח ע"ב

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב כָּל הַמְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת נוֹתְנִין לוֹ מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ל"ז) וְהִתְעַנַּג עַל ה' וְיִתֶּן לְךָ מִשְׁאֲלוֹת לִבֶּךָ. עִנֹּג זֶה אֵינִי יוֹדֵעַ מַהוּ כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר (ישעי' נ"ח) וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג הֱוֵי אוֹמֵר זֶה עִנֹּג שַׁבָּת. בַּמֶּה מְעַנְּגוֹ רַב יְהוּדָה בְּרֵיהּ דְּרַב שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת מִשְׁמֵיהּ דְּרַב אָמַר בְּתַבְשִׁיל שֶׁל תַּרְדִּין וְדָגִים גְּדוֹלִים וְרָאשֵׁי שׁוּמִין. רַב חִיָּיא בַּר אָשֵׁי אָמַר רַב אֲפִילּוּ דָּבָר מוּעָט וְלִכְבוֹד שַׁבָּת עֲשָׂאוּ חֲרֵי זֶה עִנֹּג. מַאי הִיא אָמַר רַב פַּפָּא בַּפָּא דְּהַרְסָנָא. אָמַר רִבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן כָּל הַמְשַׁמֵּר שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ אֲפִילּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה כְּדוֹר אֱנוֹשׁ מוֹחֲלִין לוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם נ"ו) אַשְׁרֵי אֱנוֹשׁ יַעֲשֶׂה זֹאת וּבֶן אָדָם יַחֲזִיק בָּהּ שׁוֹמֵר שַׁבָּת מֵחַלְּלוֹ אַל תִּקְרֵי מֵחַלְּלוֹ אֶלָּא מָחוּל לוֹ. אָמַר

רבי

רש"י

תבשיל של תרדין. חסוב הוא: ראשי שומין. חסוכים היו להם: כפא דהרסנא. דגים קטנים מטוגנין בשומן קרביהן: ובקמח: דור אנוש. התחילו

רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אַלְמָלֵי מְשַׁמְּרִין יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת כְּהִלְכָתָן מִיָּד נִגָּאָלִין שֶׁנֶּאֱמַר (שם) כֹּה אָמַר ה' לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתָי וּכְתִיב בַּתְרֵיהּ (שם) וְהֵבִיאוֹתִים אֶל הַר קָדְשִׁי וְגוֹ'. רַבִּי חֲנִינָא מְיַעְטֵף וְקָאֵי אֲפַנְיָא דְּמַעֲלֵי שַׁבַּתָּא אָמַר בּוֹאוּ וְנֵצֵא לִקְרַאת שַׁבָּת הַמַּלְכָּה. רַבִּי יַנַּאי לָבִישׁ מָאנֵיהּ מַעֲלֵי שַׁבַּתָּא אָמַר בּוֹאִי כַלָּה בּוֹאִי כַלָּה. רַבִּי אַבָּהוּ חֲוָה יָתִיב אַתַּכְתָּקָא דְּשִׁינָּא וּמוֹשִׁיךְ נוּרָא. רַב סְפָרָא מְחָרֵיךְ רֵישָׁא. רָבָא מָלַח שִׁיבּוּטָא. רַב הוּנָא מַדְלִיק שְׁרָגֵי. רַב פַּפָּא גָּדִיל פְּתִילָתָא. רַב חַסְדָּא פָּרִים סְלָקָא. רָבָה וְרַב יוֹסֵף מְצַלְּחֵי צִיבֵי. רַבִּי זֵירָא מְצַתֵּת צְרוֹתֵי. רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק מְכַתֵּף וְעַיֵּיל מְכַתֵּף וְנָפִיק. אָמַר אִילּוּ מְקַלְּעִין לִי רַבִּי אָמֵי וְרַבִּי אַסִּי מִי לָא מְכַתְּפִינָא קָמַיְיהוּ:

רש"י

התחילו לעבוד ע"ג דכתיב לז הוחל לקרות וגו': מתעטף. כבגדים נאים: כואי כלה. סכי קרי ליה לשבתא שבת מתוך חביבות: אתכתקא דשינא. פסיפס"ל של זכוכית היה ועשיר: ומושיך נורא. נופח מפני נורא לכבות השבת ורבינו הלוי גרים לאתכתקא דשחנא. תדהר: מחריך רישא. חם היה שם רחם כהמה לחרוך מחרכו הוא בעלמו: פרים. לשון פרומים מחבך: מצתת צרותי. מלית החור בעליס דקיס: מכתף ועייל מכתף ונפיק. בע"ם יוצא ונכנס להביא תמיד מזוזות כלי תשמיש וכגדי חופש ומנדיס כאדם שמקבל את רבו בביתו ומרחה לו שהוא חשוב עליו וחרד לכבודו לטרוח ולהרבות בשבילו:

זוהר וישלח דף קפ"ו ע"א

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים. אָמַר רַבִּי אַבָּא וְכִי אָמְאי אִתְעַר אִיהוּ לְגַבֵּיהּ דְּעֵשָׂו וְטָב הֲוָה לֵיהּ לְאִשְׁתּוֹקֵי מִנֵּיהּ אֶלָּא אָמַר יַעֲקֹב יַדְעֵנָא דְּעֵשָׂו חֵישׁ לֵיהּ לְיָקָרָא דְּאַבָּא וּלְעָלַם לָא אַרְגִּיז קֳמֵיהּ וְהָא יַדְעֵנָא הוֹאִיל וְאַבָּא קַיִּים לָא מְסַתַּפֵּינָא מִנֵּיהּ אֲבָל הַשְׁתָּא דְּאַבָּא קָאֵי בְּעֵינָא לְאִתְפַּיְיסָא עִמֵּיהּ מֵיָד וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו. וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר (משלי י"ג) טוֹב נֶקְלֶה וְעֶבֶד לוֹ מִמִּתְכַּבֵּד וַחֲסַר לָחֶם. הָאי קְרָא עַל יְצֶר הָרָע אִתְּמַר בְּגִין דְּאִיהוּ מְקַטְרְגָא תָּדִיר לְגַבֵּי בְּנֵי נָשָׁא. וְיֵצֶר הָרָע אִיהוּ אֲרִים לְבֵיהּ וּרְעוּתֵיהּ דְּבַר נָשׁ בְּגַוְותָא וְאָזִיל אֲבַתְרֵיהּ מַסְלְסֵל שַׂעֲרֵיהּ וּבְרִישֵׁיהּ עַד דְּאִיהוּ אִתְגַּאֵי עֲלֵיהּ וְכִישׁ לֵיהּ לְגֵיהִנָּם. אֲבָל

שׁוֹב נְקֵלָה הַהוּא דְּלָא אָזִיל אֲבַתְרֵיהּ דִּיצֶר הָרָע וְלָא אִתְגָּאֵי כְּלָל וּמֵאֵיךְ דְּרוּחֵיהּ וְלִבֵּיהּ וּרְעוּתֵיהּ לְגַבֵּי קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא. וּכְדֵין הַהוּא יֵצֶר הָרָע מִתְהַפֵּךְ לְעֶבֶד לוֹ דְּלָא יָכִיל לְשַׁלְטָאָה עֲלוֹי. וְהַהוּא בַּר נַשׁ שָׁלִיט עֲלוֹהִי כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר וְאַתָּה תִּמְשׁוֹל בּוֹ מִמְּתְכַּבֵּד כְּמָה דְּאַמְרָן דְּאִיהוּ אוֹקִיר גַּרְמֵיהּ מִכֹּלָּסֵל בְּשַׁעֲרֵיהּ אִתְגָּאֵי בְּרוּחֵיהּ וְאִיהוּ חֲסַר לֶחֶם חָסֵר מְהֵימְנוּתָא כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ויקרא כ"א) לֶחֶם אֱלֹהָיו וְגוֹמֵר לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מַקְרִיבִים וְגוֹמֵר. דָּבָר אַחֵר טוֹב נְקֵלָה וְעֶבֶד לוֹ דָּא יַעֲקֹב דְּמָאֵיךְ רוּחֵיהּ לְגַבֵּיהּ דְּעֵשָׂו בְּגִין דִּלְבָתַר יֵיהֵי עֶבֶד לוֹ וְיִשְׁלוֹט עֲלוֹי וְיִתְקַיֵּם בֵּיהּ יַעַבְדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲווּ לָךְ לְאוּמִים וְגוֹמֵר. וַעֲדַיִן לָא הֲוָה זְמַנֵּיהּ כַּלָּל אֶלָּא בְּגִין דְּסָלִיק לֵיהּ יַעֲקֹב לְבָתַר יוֹמַיָּא. וְעַל דָּא הֲוָה מֵיד נְקֵלָה וּלְבָתַר הַהוּא דְּאִיהוּ מִתְכַּבֵּד יֵהֵא עֶבֶד לוֹ הַהוּא דְּאִיהוּ חָסֵר לֶחֶם יֵהֵא עַבְדָּא לְהַהוּא דְּיֵהָכוּ לֵיהּ רוֹב דָּגָן וְתִירוֹשׁ. תָּא חֲזֵי עַל דָּא בְּגִין דְּיֵדַע יַעֲקֹב דְּאִצְטְרִיךְ לֵיהּ הַשְׁתָּא אִתְהַפַּךְ לֵיהּ נְקֵלָה. וְיוֹתֵר חָכְמָה וְעַקִּימוּ עֲבַד בְּרָא מִכָּל מָה דְּעָבַד לְגַבֵּיהּ דְּאִילּוּ הֲוָה יָדַע עֵשָׂו חָכְמָה דָּא יַקְטִיל לֵיהּ לְגַרְמֵיהּ וְלָא יֵיתֵי לְדָא. אֲבָל כֻּלָּא עֲבַד בְּחָכְמְתָא וַעֲלֵיהּ אֲמָרָה חַנָּה (שמואל א' ב') יְיָ יַחֲתּוּ מְרִיבָיו וְגוֹמֵר וְיִתֵּן עֹז לְמַלְכּוֹ׃

יוסף לחק

הלכה פסיקה

חר"ם ה' תלמוד תורה פ"ד

אִם הָיָה מְלַמֵּד מַפְיִיס לְתַלְמִידִים מְלַמֵּד

וְאִם הָיָה מְלַמֵּד עַל פִּי מְתַרְגֵּם הַמְתַרְגֵּם

עוֹמֵד בֵּינוֹ וּבֵין הַתַּלְמִידִים וְקָרֵב אוֹמֵר

לַמְתַרְגֵּם וְהַמְתַרְגֵּם מַשְׁמִיעַ לְכָל הַתַּלְמִידִים.

זְקֵנִים שׁוֹאֲלִין לְמְתַרְגֵּם הוּא

שׁוֹאֵל לָרַב וְהָרַב מֵשִׁיב לְמְתַרְגֵּם וְהַמְתַרְגֵּם

מֵשִׁיב לְשׁוֹאֵל. וְלֹא יְנַבֵּחַ הָרַב קוֹלוֹ יוֹתֵר

מִקּוֹל הַמְתַרְגֵּם וְלֹא יְנַבֵּחַ הַמְתַרְגֵּם קוֹלוֹ

בְּעֵת שֶׁשּׁוֹאֵל אֶת הָרַב יוֹתֵר מִקּוֹל הָרַב׃

אֵין הַמְתַרְגֵּם רַשַּׁאי לֹא לְפָחוֹת וְלֹא

לְהוֹסִיף וְלֹא לְשַׁנּוֹת אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה

הַמְתוּרְגְּמָן אָבִיו שֶׁל חָכָם אוֹ רַבּוֹ אוֹמֵר

הָרַב לַמְתַרְגְּמָן כֵּךְ אֱמֹר לִי אַבָּא מָרִי.

וְכֶשֶׁאוֹמֵר הַמְתַרְגְּמָן הַדְּבָרִים לָעָם אוֹמֵר

בְּשֵׁם הֶחָכָם וּמַזְכִּיר שְׁמוֹ שֶׁל אָבִיו הָרַב

אוֹ שֶׁל רַבּוֹ וְאוֹמֵר כֵּךְ אָמַר בַּבָּא פָּלוֹנִי

אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִזְכִּיר הָרַב שְׁמוֹ שֶׁל חָכָם

שאסור

מוסר

מספר צידה לדרך דף ר"ו ע"א

* גָּדֵר הָעֲבוֹדָה לְכוֹרֵא יִתְבָּרַךְ הִיא הַכָּנִיעָה

עַל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נִמְלָהּ מֵעֵת

יְצִירָתוֹ עַד עֵת בְּחִינָתוֹ וְהַכָּנַת שִׁכְלוֹ כְּלֹתָו

טוֹבָה אֲשֶׁר קִדְמָהּ רַק הַכֹּל בְּנִדּוּחָתוֹ וְחִסְרֵי

הַגִּדּוּל לָבֵן הַשֵּׂכֶל יְחַיֵּב שֶׁיִּהְיֶה נִכְנָע לְפָנָיו

וְיָרוּץ לַעֲבוֹדָתוֹ וּלְמַצָּתוֹ כְּעֶבֶד לִפְנֵי רַבּוֹ

וְתָמִיד יוֹם יוֹם יוֹסִיף הַכָּנָעָה וְכָל אֲשֶׁר

יוֹסִיף לוֹ הַשֵּׂם טוֹבָה עַל שְׁאָר בְּנֵי אָדָם

מַהֲבְלֵי הַזְּמַן וְהַדּוֹמֶה לוֹ חַיָּב יוֹתֵר לְכָנַע

וְלַעֲבוֹר עֲבוֹדָתוֹ לְפָרוֹעַ מֵעֵט מֵחוֹבוֹת הַשֵּׂם

עָלָיו וְיִכָּנַע כְּאַבָּרָיו וּבְכָל כֹּחוֹתָיו. וַאֲפִ עַל

פִּי שֶׁהַשֵּׂכֶל יוֹרֶה עַל חִיּוּב קַבָּלַת הָעֲבוֹדָה

הָעֵרָה הַתּוֹרָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ רַעֲשׁוֹת רָהּ

גָּדֵר וּגְבוּל לְשַׁלֵּם לוֹ קְצַת מַחֲיוּבוֹ וּבְאֵיזֶה

הֶלֶךְ טוֹב לוֹ וְהַתּוֹרָה מְתֻחֶלֶקֶת עַל שְׁלֹשָׁה

חֲלָקִים. הָאֶחָד צִוּוּי. הַשֵּׁנִי אַזְהָרָה. הַשְּׁלִישִׁי

מִפָּתָּר. וְהַצִּוּוּי מִתְחַלֵּק לִשְׁנֵי חֲלָקִים אֶחָד

מדם

וישלח ליום שני

שֶׁאָסוּר לִקְרוֹת קְרִבּוֹ אוֹ לְאָבְיו בְּשָׁמוֹ: מֻתָּם חוֹבַת הַלְּבָבוֹת בְּיִחוּד קַאֵ"ל וְהַיּוֹת
י"ג דָּבָר שֶׁדָּשַׁד וְלֹא הֵבִינוּ בַּתַּלְמִידִים לֹא שָׁלַם עִמּוֹ וּבוֹטֵחַ אֲלָיו וְהִתְבָּרְצוּת בְּעֻוְרוֹתָיו
נָכוֹן עֲלֵיהֶם וְיִרְגְּנוּ. אֲבָל חוֹזֵר וְשׁוֹנֶה וְלַהֲאֲמִין בְּנְבִיאָיו וּבְתוֹרָתוֹ וְלִירְאָה אוֹתוֹ
הַדָּבָר צָפִיתִי בַּמֶּה בְּעָמִים עַד שֶׁיָּבִינוּ וְלִשְׁמוֹר חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו וְיַחֲשׁוֹב בְּנַפְקָאוֹתָיו
עוֹמֵק הַהֲלָכָה וְכֵן לֹא יֹאמַר הַתַּלְמִיד הֲבִינוֹתִי וְיִבְטַח בְּטוּבוֹתָיו וְהַרְבֵּה דְּבָרִים בְּיוֹצֵא בָּזֶה
וְהוּא לֹא הֵבִין אֲבָל חוֹזֵר וְשׁוֹאֵל אֲפִילּוּ מֵמֶּה שֶׁיַּאֲרִיךְ הַסִּפּוּר. וְהַשֵּׁנִי מֵהֶם חוֹבַת
בַּמֶּה בְּעָמִים וְאִם בָּאַס עָלָיו רַבּוֹ וְרָגַז הַלְּבָבוֹת וְהָאֲבָרִים יַחֲדָיו בְּיִחוּד הַלָּשׁוֹן
יֹאמַר לוֹ רַבִּי תּוֹרָה הִיא וְלִלְמוֹד אֲנִי צָרִיךְ עִם הַלֵּב בְּקְרִיאַת הַתּוֹרָה וְלִמּוּדָהּ וְהִתְפַּלָּה
וְדַעְתִּי קְצָרָה: וְהַצּוּם וְהַצְּדָקָה וְהַגְּרָוָה אֲלֵיהֶם וְהַשְׁכָּיָתָה

מִן הַמַּעֲשִׂים בְּשַׁבָּתוֹת יָמִים טוֹבִים וַעֲשֵׂרִית כַּמָּה וְלוּלָב וְצִיצִית וַהֲדוּמָה לוֹ:

וישלח יום שלישי תורה

יכוין בקריאות חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה ושם בין להשאיר
בו תיספת נפש משבת שעברה:

יד וַיָּלֶן שָׁם בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיִּקַּח מִן־הַבָּא בְיָדוֹ מִנְחָה
לְעֵשָׂו אָחִיו: וּבָת תַּמָּן בְּלֵילְיָא הַהוּא וּנְסִיב מִן דְּאַיְתֵי
בְּיָדֵהּ תְּקָרְבְּתָא לְעֵשָׂו אֲחוּהִי: **טו** עִזִּים מָאתַיִם וּתְיָשִׁים
עֶשְׂרִים רְחֵלִים מָאתַיִם וְאֵילִים עֶשְׂרִים: עִזֵּי מָאתָן וּתְיָשֵׁי
עַסְרִין רְחֵלִין מָאתָן וְדִכְרִין עַסְרִין: **טז** גְּמַלִּים מֵינִיקוֹת וּבְנֵיהֶם
שְׁלֹשִׁים פָּרוֹת אַרְבָּעִים וּפָרִים עֲשָׂרָה אֲתֹנֹת עֶשְׂרִים
ועידים

רש"י

(יד) הבא בידו. כרסיתו וכן (במדבר כ"ח) ויקח את כל תרמו מידו. ומ"א מן
הבא בידו תבניס טובות ומרגליות שתדם לר בגרור ונישתם בידו. ד"א
מן הבא בידו מן החולין שנמל מעשר כמה דתת לתר עשר תעשרו לך והדר
נקח מנתה: (טו) עזים מאתים ותישים עשרים. מאתים עזים לריכות עשרים
תיסים וכן כולם הזכרים כדי לורך הנקבות. וכב"ר דורש מכאן לעונה התורה
בתורה הטיילים בכל יום הפוללים שתים בשבת התמרים אחת בשבת הגמלים
אחת לשלשים יום הספנים אחת לשנה חדשים ואיני יודע לכוין המדרש הזה
בכיון. אך נראה בעיני שלמדנו מכאן שאין העונה שוה בכל אדם אלא לפי טורת
המוטל עליו שמניטו כאן שמסר לכל תים עשר עזים וכן לכל איל לפי שהן פנויס
ממלאכה דרכן להרבות בתשמים לשבר עשר נקבות ובהמה משתטברה אינה
מקבלת זכר ופריס שטוסקים במלאכה לא מסר לזכר אלא ד' נקבות ולחמור
שהולך בדרך רחוקה שתי נקבות לזכר ולגמלים שהולכים דרך יותר רחוקה נקבה
אחת לזכר: (טז) גמלים מיניקות ובניהם שלשים. ובניהם שמסס.
ובניהם

וְעֹרֶם עֶשְׂרֵה: גַּמְלֵי מֵנַקְתָּא וּבְנֵיהוֹן תְּלָתִין תּוֹרְתָא אַרְבְּעִין
וְתוֹרֵי עַסְרָא אַתָּנָן עֶסְרִין וְעִירֵי עַסְרָא. יז וַיִּתֵּן בְּיַד־עֲבָדָיו עֵדֶר
עֵדֶר לְבַדּוֹ וַיֹּאמֶר אֶל־עֲבָדָיו עִבְרוּ לְפָנַי וְרֶוַח תָּשִׂימוּ
בֵּין עֵדֶר וּבֵין עֵדֶר: וַיְהַב בְּיַד עַבְדּוֹהִי עֵדְרָא עֵדְרָא בִּלְחוֹדוֹהִי
וַאֲמַר לְעַבְדּוֹהִי עִבְרוּ קֳדָמַי וְרָוָחָא תְּשַׁוּוֹן בֵּין עֵדְרָא וּבֵין עֵדְרָא:
יח וַיְצַו אֶת־הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר כִּי יִפְגָּשְׁךָ עֵשָׂו אָחִי
וּשְׁאָלְךָ לֵאמֹר לְמִי־אַתָּה וְאָנָה תֵלֵךְ וּלְמִי אֵלֶּה
לְפָנֶיךָ: וּפַקֵּד יַת קַדְמָאָה לְמֵימַר אֲרֵי יַעַרְעָנָךְ עֵשָׂו אָחִי וּשְׁאֵלָנָךְ:
לְמֵימַר לְמָן אַתְּ וּלְאָן אַתְּ אָזֵל וּלְמָן אִלֵּין דֳּקָדָמָךְ:

* הע' כשו"א * קמץ בז"ק רש"י

וכיוצא בהן זכר כנגד נקבה ולפי שלמוע בתמימים לא פרסמו הכתוב (ב"ר):
ועירים. חמוריס זכריס: (יז) עדר עדר לבדו. כל מין ומין לעצמו:
עברו לפני. דרך יוס לו פחות ואני אבא אחריכם: ורוח תשימו. עדר לפני
חבירו מלא עין כדי להסביע עינו של לוחו רבע ולקוחו על רבוי הדורון:
(יח) למי אתה. של מי אתה מי שלחך ותרגוס דמלן את: ולמי אלה לפניך.
ואלה שלפניך של מי הס למי המנחה הזאת שלוחה למ"ד משמעת ברחם התיבה
במקוס של כמו (לעיל ל"ג) וכל אשר יהיה רועה לי הוא שלי הוא (תהלים כ"ד)
לה' הארץ ומלואה של ה':

נביאים עובדיה סימן א'

א בְּיוֹם עָמְדְךָ מִנֶּגֶד בְּיוֹם שְׁבוֹת זָרִים חֵילוֹ וְנֵכָרִים בָּאוּ
שְׁעָרָו וְעַל־יְרוּשָׁלַם יַדּוּ גוֹרָל גַּם־אַתָּה כְּאַחַד מֵהֶם:
בְּיוֹם מִקְּמָךְ מֻקְבָּל בְּיוֹם דְּבִזוּ עַמְמַיָּא נִכְסוֹהִי וְנוּכְרָאִין עָלוּ בְּקַרְווֹי
וְעַל יְרוּשְׁלֵם רְמוּ עֲדַבִּין אַף אַתְּ כְּחַד מִנְּהוֹן: ב וְאַל־תֵּרֶא בְּיוֹם־
אָחִיךָ בְּיוֹם נָכְרוֹ וְאַל־תִּשְׂמַח לִבְנֵי־יְהוּדָה בְּיוֹם אָבְדָם וְאַל־
תַּגְדֵּל פִּיךָ בְּיוֹם צָרָה: וַדְחֵזֵיתָא בְּיוֹמָא דְאָחִיךָ בְּיוֹם תְּבִירֵיהּ וּדְחָדֵית

*)שעריו קרי לבני

רש"י

(א) ביום עמדך מנגד. שלא בחת לעזור לו: (ב) ואל תרא ביום אחיך.
לא היה לך להביט ולעמוד מנגד: ביום נכרו. ביום הסגרו ביד לויב:

וישלח ליום שלישי

לִבְנֵי יְהוּדָה בְּיוֹם תְּכַרְהוֹי וּדְאַסְגִּיתָא לְמַלְּלָא רַבְרָבָן בְּעִידָן עָקָא׃
ג אַל־תָּבוֹא בְשַׁעַר־עַמִּי בְּיוֹם אֵידָם אַל־תֵּרֶא גַם־אַתָּה בְּרָעָתוֹ
בְּיוֹם אֵידוֹ וְאַל־תִּשְׁלַחְנָה בְּחֵילוֹ בְּיוֹם אֵידוֹ׃ וּדְעַלְתָּא בְּתַרְעֵי
עַמִּי בְּיוֹם תְּבָרְהוֹן וְדַחֲזָתָא אַף אַתְּ בְּבִישָׁתֵיהּ בְּיוֹם תְּבִירֵיהּ וְדַאוֹשִׁיטָתָא
יָדָךְ בְּנִיכְסוֹהִי בְּיוֹם תְּבִירֵיהּ׃ ד וְאַל־תֵּעָמֹד עַל־הַפֶּרֶק לְהַכְרִית
אֶת־פְּלֵיטָיו וְאַל־תַּסְגֵּר שְׂרִידָיו בְּיוֹם צָרָה׃ וּדְקַמְתָּא עַל פְּרָקָא
לְשֵׁיצָאָה יַת מְעָרְקוֹהִי וְדִמְסַרְתָּא מְשֵׁזְבוֹהִי בְּעִידָן עָקָא׃ ה כִּי־קָרוֹב
יוֹם־יְהוָה עַל־כָּל־הַגּוֹיִם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ יֵעָשֶׂה לָךְ גְּמֻלְךָ יָשׁוּב
בְּרֹאשֶׁךָ׃ אֲרֵי קָרִיב יוֹמָא דַּעֲתִיד לְמֵיתֵי מִן קֳדָם יְיָ עַל כָּל עַמְמַיָּא
כְּמָא דַּעֲבַדְתְּ יִתְעֲבִיד לָךְ גְּמָלָךְ יִתְתַּב בְּרֵישָׁךְ׃

רש"י

(ג) ואל תשלחנה יד׃ בחילו. נכסיו׃ (ד) על הפרק. מקום שנוהגים דרך שם להמלט׃

כתובים משלי סימן ז׳

א לָמָּה נִרְוָה דֹדִים עַד־הַבֹּקֶר נִתְעַלְּסָה בָאֳהָבִים׃ תָּא נִתְפַּסַּם
בְּרַחֲמָתָא עַד צַפְרָא וְנֶעֱסִיק חַד לְחַד בְּרְנָאנָתָא׃ ב כִּי אֵין
הָאִישׁ בְּבֵיתוֹ הָלַךְ בְּדֶרֶךְ מֵרָחוֹק׃ דְּנַבְרָא לֵית הוּא בְּבֵיתָא
אָזִיל בְּאוֹרַח רְחָקָא׃ ד צְרוֹר הַכֶּסֶף לָקַח בְּיָדוֹ לְיוֹם הַכִּסֵּא יָבֹא
בֵּיתוֹ׃ צְרָרָא דְּכַסְפָּא נְסַב בִּידֵיהּ וּלְיוֹמָא דְּיַעְדָּא אָתֵי לְבֵיתֵיהּ׃
ד הַטִּתִּי בְרֵב לִקְחָהּ בְּחֶלֶק שִׂפְתֹתֶיהָ תַּדִּיחֶנּוּ׃ וְאַטְעֵי יָתֵיהּ
בְּסוּגְיָא דְּמִלָּהָא וּבְשִׁבְיעוּתָא דְּסִפְוָתָהָא תְּפַאֲתֵיהּ׃ ה הוֹלֵךְ אַחֲרֶיהָ
פִּתְאֹם כְּשׁוֹר אֶל־טֶבַח יָבֹא וּכְעֶכֶס אֶל־מוּסַר אָוִיל׃
וְהוּא אָזִיל בַּתְרָהָא שְׁלִיאָיִת הֵיךְ תּוֹרָא דְּאָזִיל לְוַת טִבְחָא וְהֵיךְ
כַּלְבָּא לְאָסוּרָא׃

רש"י

(ב) כי אין האיש בביתו. רחוק׃ שהלך הקב"ה שכינתו ממנו׃ (ג) צרור הכסף. הטובים שבכסף הרג׃ ליום הכסא. לזמן המועד הקבוע׃ (ד) בחלק שפתיה. בחלקלקות שפתיה׃ תדיחנו. מן הדרך׃ (ה) וכעכס. לרס נחש הממהר לרוץ כשליחות הקב"ה׃ אל מוסר אויל. ליסר אויל המחויב למקום ב"ס הערל

משנה יבמות פרק ח׳

הָעֶרֶל וְכָל הַטְּמֵאִים לֹא יֹאכְלוּ בִּתְרוּמָה. נְשֵׁיהֶן וַעֲבָדֵיהֶן יֹאכְלוּ בִּתְרוּמָה
פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה הֵן וַעֲבָדֵיהֶן יֹאכְלוּ. וּנְשֵׁיהֶן לֹא יֹאכְלוּ.
וְאִם לֹא יָדְעָה מִשֶּׁנַּעֲשָׂה פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה הֲרֵי אֵלּוּ יֹאכְלוּ:
ב אֵיזֶהוּ פְּצוּעַ דַּכָּא. כָּל שֶׁנִּפְצְעוּ הַבֵּיצִים שְׁלוֹ. וַאֲפִילּוּ אַחַת מֵהֶן. וּכְרוּת
שָׁפְכָה כָּל שֶׁנִּכְרְתָה הַגִּיד. וְאִם נִשְׁתַּיֵּר מֵהֶעָטָרָה אֲפִילּוּ כְּחוּט הַשַּׂעָרָה
כָּשֵׁר. פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה מֻתָּרִין בְּגִיּוֹרֶת וּמְשׁוּחְרֶרֶת. וַאֲנָן
אֲסוּרִין אֶלָּא מִלָּבֹא בַקָּהָל. שֶׁנֶּאֱמַר לֹא יָבֹא פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה
בִּקְהַל יְיָ: ג עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי אֲסוּרִים וְאִסְתְּרָן אֲסוּר עוֹלָם. אֲבָל נְקֵבוֹתֵיהֶם
מֻתָּרוֹת מִיָּד. מִצְרִי וַאֲדוֹמִי אֵינָם אֲסוּרִין אֶלָּא עַד שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת. אֶחָד
זְכָרִים וְאֶחָד נְקֵבוֹת. רִבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר אֶת הַנְּקֵבוֹת מִיָּד. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן
כָּל מָתַי וּמָה הַדְּבָרִים וּמָה אִם בַּמָּקוֹם שֶׁאָמַר אֶת הַזְּכָרִים אִסּוּר עוֹלָם.
הִתִּיר אֶת הַנְּקֵבוֹת מִיָּד. מָקוֹם שֶׁלֹּא אָמַר אֶת הַזְּכָרִים. אֶלָּא עַד שְׁלֹשָׁה
דוֹרוֹת. אֵינוֹ דִין שֶׁנַּתִּיר אֶת הַנְּקֵבוֹת מִיָּד. אָמְרוּ לוֹ אִם הָלָכָה נְקַבֵּל.
וְאִם לַדִּין יֵשׁ תְּשׁוּבָה. אָמַר לָהֶם לֹא כִּי הָלָכָה אֲנִי אוֹמֵר. מַמְזֵרִין וּנְתִינִין
אֲסוּרִין. וְאִסְתְּרָן אִסּוּר עוֹלָם אֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֵבוֹת: ד אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ
שָׁמַעְתִּי שֶׁהַסָּרִים חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ וְהַסָּרִים לֹא חוֹלֵץ וְלֹא חוֹלְצִין
לְאִשְׁתּוֹ. וְאֵין לִי לְפָרֵשׁ. אָמַר רִבִּי עֲקִיבָא אֲנִי אֲפָרֵשׁ. סָרִיס אָדָם חוֹלֵץ
וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ. מִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה לוֹ שַׁעַת הַכּוֹשֶׁר. סָרִיס חַמָּה לֹא חוֹלֵץ
וְלֹא חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ. מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיְתָה לוֹ שַׁעַת הַכּוֹשֶׁר. רִבִּי אֶלְיֶעֶזֶר
אוֹמֵר לֹא כִי. אֶלָּא סָרִיס חַמָּה חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ. מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ

רפואה

ברטנורא

פרק ח א הערל. כהן ערל שמתו לחיו מחמת מילה: אינו אוכל בתרומה. דילפינן מפסח דכתיב כיה וכל ערל לא יאכל בו: נשיהם ועבדיהם יאכלו. דהא מעוס ערלה וטומאה לא נפקו מכלל כהנים אלא דחיקהו נופייהו מחיסרי׳ תקון: נשיהם לא יאכלו. דכוויה הלל׳ בכיאתו דנכעל׳ לפסול לה: ואם לא ידעה. שהיתה נשואה לו קודם לכן ולא בא עליה לאחר שנעשה פצוע דכא: ב ואם נשתייר מהעטרה. שנחתך מהעטרה ואילך: כשר. שאין גיד אלא מהעטרה ולמעלה לגד הגוף. ועטרה היא שורת כשרו המקפת כמקום המילה בין שנפצע הגיד כמין מכת סרב וסכין בין שנתמעך והוא קטן מאלית בין שנכרת בין בגיד בין בכיצים בין בחוטי הכיצים כ לם פסוקים וה״מ בידי אדם אבל מחמון חולי הכל כשר: ג ואם לדין. שאתה דורש ק״ו מעצמך: יש תשובה. להשיב מה שעממי ומוכח שכן נתפרש טעמן על ידי אחר אבל אתה אין קדמו והתשה אין דרכה לקדם תאמר במקרי ותדוכה אלא נתפרש טעמן: לא כי. אפי׳ אם הייתי דן ק״ו אין לכם תשובה ומכל מקום הלים אני אומר ואין הלכה כר״ם: נתינים. נבעוטים שנתנוירו ביתי יהושע ונתוטים לחוטבי עציב ושואבי מים: ד שהסרים. יש סרים שחולץ וחולצין לאשתו: והסרים לא חולץ וכו׳. דכתה זלא יתכה שמו פרט לזה שמו מקוי: ואין לי לפרש. אילי יודע לפרש מיזה סרים בן הלין ואיזה פסול: סרים אדם. שנסתרס לאחר בגילו: סרים חמה. ממעי אמו אלא רחה חמ״ה

וישלח ליום שלישי

רְפוּאָה. סָרִיס אָדָם לֹא חוֹלֵץ וְלֹא חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ. מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ רְפוּאָה. הֵעִיד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן בְּתֵירָא עַל בֶּן מְנוּסַת שֶׁהָיָה בִּירוּשָׁלַיִם סָרִיס אָדָם. וְיִבְּמוּ אֶת אִשְׁתּוֹ. לְקַיֵּם דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא: ה סָרִיס לֹא חוֹלֵץ וְלֹא מְיַבֵּם. וְכֵן אֵילוֹנִית לֹא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. סָרִיס שֶׁחָלַץ לְיִבְמָתוֹ לֹא פְסָלָהּ. בְּעָלָהּ פְּסָלָהּ. מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּעִילַת זְנוּת. וְכֵן אֵילוֹנִית שֶׁחָלְצוּ לָהּ אַחִין לֹא פְסָלוּהָ. בְּעָלוּהָ פְּסָלוּהָ. מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּעִילַת זְנוּת: ו סָרִיס חַמָּה כֹּהֵן שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל מַאֲכִילָהּ בַּתְּרוּמָה. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים אַנְדְּרוֹגִינוֹס כֹּהֵן שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל מַאֲכִילָהּ בַּתְּרוּמָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר טוּמְטוֹם שֶׁנִּקְרַע וְנִמְצָא זָכָר. לֹא יֶחֱלוֹץ מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּסָרִיס. אַנְדְּרוֹגִינוֹס נוֹשֵׂא אֲבָל לֹא נִשָּׂא. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר אַנְדְּרוֹגִינוֹס חַיָּבִים עָלָיו סְקִילָה כְּזָכָר:

ברטנורא

חלץ כשהוא סריס וסימניו מסורסים כל שאין לו זקן ושעריו לקוי וכשרו מחליק ושאין מימי רגליו מעלין רתיחה וכשמטיל מים חינו שיבה כיפה שאין קילוח השתן הולך למרחוק עד שיעשה ענול כמין כיפה וכשכת ורפו דיסה ושאין מימי רגליו מחשילין ורוחק כימות הגשמים ושאין כשרו מילה הכל וקולו לקוי ושאינו ניכר בין איש לאשה והלכה כר"ע שאומר סריס חדם חולץ וחולצין לאשתו ומיבמין לאשתו חכל הוא שאינו מיבם שהרי פסול לכוא בקהל: ה סריס. חמה (חינו): לא חולץ ולא מיבם. ולא חולצין ומיבמין לאשתו: אילונית. סימניה פירשנו בפ"ק: בעלוה פסלוה. שהוחיל והיא פעורה מן הביטה שומדת עליהם בחיסור חשת חת: ו רבי יוסי ורבי שמעון אומרים כו'. דסבירא להו חנדרוגינוס כזכר והדר ביה ר' יוסי ואמר בכרייתא שאנדרוגינוס כריס בפני עלמו ולא הכריעו בו חכמים חת זכר או נקבה הילכך שינו מחליל בתרומה: רבי יהודה אומר כו'. ולית הלכתא כותיה דהא קי"ל לעיל סריס חדם חולץ וחולצים לאשתו ושומטום שנקרע הוי כסריס חדם: אנדרוגינוס נושא אבל לא נישא. מפני שהוא כזכר והבוכל עמו הוי כח של הזכר בין בזכרות שלו בין בנקבות שלו: רבי אליעזר אומר חייבין עליו סקילה כזכר. דוקא כמקיס זכרות שלו ולא בנקבות שלו. והלכה כרבי אליעזר:

גמרא יבמות דף ו' ע"א

תַּנְיָא יָכוֹל אָמַר לוֹ אָבִיו הַטְמֵא אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ אַל תַּחֲזִיר יָכוֹל יִשְׁמַע לוֹ תַּלְמוּד לוֹמַר (ויקרא י"ט) אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ בְּלֻכָּם חַיָּבִים בִּכְבוֹדִי. תַּנְיָא יָכוֹל יְהֵא בְּנִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הוֹתָּה שַׁבָּת תַּלְמִיד לוֹמַר (שם כ"ו) אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ בְּלֻכָּם חַיָּבִין בִּכְבוֹדִי.

תניא

רש"י

אמר לו אביו. לכהן: הטמא. בניח הקברות להסיח חבידה לו שהיה עומדת בחוץ ואמר לו אל תחזור יכול ישמע לו תלמוד לומר איש אמו ואביו ולפיכך

תַּנְיָא יָכוֹל יִתְיָרֵא אָדָם מִמְּקַדֵּשׁ תַּלְמוּד לוֹמַר אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ. נֶאֱמְרָה שְׁמִירָה בְּשַׁבָּת וְנֶאֱמְרָה מוֹרָא בְּמִקְדָּשׁ. מַה שְׁמִירָה הָאֲמוּרָה בַּשַּׁבָּת לֹא מִשַּׁבָּת אַתָּה מְתָיֵירֵא אֶלָּא מִמִּי שֶׁהִזְהִיר עַל הַשַּׁבָּת. אַף מוֹרָא הָאֲמוּרָה בַּמִּקְדָּשׁ לֹא מִמְּקַדֵּשׁ אַתָּה מְתָיֵירֵא אֶלָּא מִמִּי שֶׁהִזְהִיר עַל הַמִּקְדָּשׁ. וְאֵיזוֹ הִיא מוֹרָא מִקְדָּשׁ לֹא יִבָּנֶה אָדָם בָּהַר הַבַּיִת בְּמַקֵּל וּבְמִנְעָל וּבְפוּנְדָתוֹ וּבְאָבָק שֶׁעַל גַּבֵּי רַגְלָיו וְלֹא יַעֲשֶׂנּוּ קַפַּנְדַּרְיָא וּרְקִיקָה כְּמַקֵּל וָחֹמֶר. וְאֵין לִי אֶלָּא בְּזַמַּן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם. בְּזְמַן שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם מְנַיִן תַּלְמוּד לוֹמַר אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ מַה שְׁמִירָה הָאֲמוּרָה בַּשַּׁבָּת לְעוֹלָם אַף מוֹרָא הָאֲמוּרָה בַּמִּקְדָּשׁ לְעוֹלָם:

רש"י

ו דטומאה ולאו דהשבת לחבירו מלאו דשבת: נאמר שמירה בשבת ומורא במקדש. והקישן הכתוב בפסוק אחד: לא משבת אתה מתירא. דלא כתיב ביה מורא: פונדתו. לחרוזי שחוזר בו מתניו: קפנדריא. לקנר הילוכו שלא להקיף ויכנס בפתח זה ויצא בשכנגדו ולא לבסס עבודה אלא לעשות לרכיו: מקל וחומר. מפרש בברכות בפרק הרואה מכי חין לבוש אל שער המלך בלבוש שק שחיגו מחוס קל וחומר לריק שהוא מחוס לפני הקב"ה:

זוהר וישלח דף קס"ז ע"ב

וַיָּשׁוּבוּ הַמַּלְאָכִים אֶל יַעֲקֹב לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל אָחִיךָ אֶל עֵשָׂו (וְגַם הוֹלֵךְ לִקְרָאתְךָ וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ) בְּגִין דְּאָמַר בָּאנוּ אֶל אָחִיךָ לָא יָדְעָנָא דְּאִיהוּ עֵשָׂו. וְכִי אָחִין אֲחָרְנִין הֲווֹ לְיַעֲקֹב. אֶלָּא בָּאנוּ אֶל אָחִיךָ. וְאִי תֵּימָא דְּהָדַר בִּתְשׁוּבָה וְאָזִיל בְּאֹרַח מְתַקְּנָא לָאו הָכִי אֶלָּא עֵשָׂו הָרָשָׁע כְּדְמֵעִיקָּרָא. וְגַם הוֹלֵךְ לִקְרָאתְךָ. וְאִי תֵּימָא דְּאִיהוּ בִּלְחוֹדוֹי אָזִיל לָאו אֶלָּא אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ. וְכָל כַּךְ לָמָּה (אֶלָּא אִינּוּן) אַמְרוּ לֵיהּ בְּגִין דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְרְעֵי תְּדִיר בְּצְלוֹתְהוֹן דְּצַדַּיְקַיָּא וּמִתְעַטַּר בְּצְלוֹתְהוֹן. כְּדַאֲמַרַן דְּהַהוּא מַלְאָכָא דְּמָנָא עַל צְלוֹתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל סַנַּדְלְפוֹן שְׁמֵיהּ נָטִיל כָּל אִינּוּן צְלוֹתִין וְעָבִיד מִנַּיְהוּ עֲטָרָה לְחֵי הָעוֹלָמִים. וְאוּקְמוּהָ וְכָל שֶׁכֵּן צְלוֹתְהוֹן דְּצַדַּיְקַיָּא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא

ויהי ליום שלישי

אִתְרְעֵי בְהוּ וְאִתְעֲבִיד עֲטָרָה לְאִתְעַטְּרָא בְּאִינּוּן צְלוֹתִין לְקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאִי תֵּימָא מַשְׁרְיָין קַדִּישִׁין הָווֹ אַתְיָין עִמֵּיהּ אֲמַאי דָּחִיק אֲלָא צַדִּיקַיָּיא לָא סַמְכִין עַל זְכוּתַיְיהוּ אֶלָּא עַל צְלוֹתְהוֹן וּבָעוּתְהוֹן לְנַבֵּי מָארֵיהוֹן וְתָא חֲזֵי דְּאָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן צְלוֹתָא דְּסַגִּיאִין סַלְּיק קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּמִתְעַטַּר בְּהַהִיא צְלוֹתָא בְּגִין דְּסַלָּקָא בְּגַוְונִין סַגִּיאִין וְאִתְפְּלִיגַת מִכֻּלְּהוּ סִטְרִין וּבְגִין דְּאִתְכְּלִילַת מִכֻּלְּהוּ גַּוְונִין אִתְעֲבִידַת עֲטָרָה וּמַנְחָא עַל רֵישָׁא דְצַדִּיק חַי הָעוֹלָמִים וּצְלוֹתָא דְיָחִיד לָאו אִיהִי כְּלִיקָא וְלָאו אִיהִי אֶלָּא בְּגַוְונָן חָד וְעַד דָּא צְלוֹתָא דְיָחִיד לָאו אִיהִי מִתְּתַקְּנָא לְאִתְקַבְּלָא (אֶלָּא) בְּצְלוֹתָא דְסַגִּיאִין. וְתָא חֲזֵי יַעֲקֹב כַּלִּיל הֲוָה וְעַל דָּא צְלוֹתֵיהּ תָּאִיב לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מַה כְּתִיב וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב מְאֹד וַיְצָר לוֹ. רִבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר אַשְׁרֵי אָדָם מְפַחֵד תָּמִיד וּמַקְשֶׁה לִבּוֹ יִפּוֹל בְּרָעָה. זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל דְּקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְרְעֵי בְהוּ וְיָהֵב לוֹן אוֹרַיְיתָא דְקְשׁוֹט בְּגִין לְמִזְכֵּי בָהּ לְחַיֵּי עָלְמָא דְּכָל מָאן דְּאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מָשִׁיךְ עֲלֵיהּ חַיִּין עִלָּאִין וְאָעִיל לֵיהּ לְחַיֵּי עָלְמָא דְאָתֵי דִּכְתִיב (דברים ל׳) כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ. וּכְתִיב (שם ל״ב) וּבַדָּבָר הַזֶּה תַּאֲרִיכוּ יָמִים חַיִּין בְּהַאי עָלְמָא וְחַיִּין בְּעָלְמָא דְאָתֵי׃

יוסף לחק

הלכה פסוקה — הר״ם ה׳ תלמוד תורה פ״ד

אֵין שׁוֹאֲלִין אֶת הָרַב כְּשֶׁיַּגְּנֵם לְמִדְרָשׁ עַד שֶׁיִּתְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ עָלָיו וְאֵין הַתַּלְמִיד שׁוֹאֵל כְּשֶׁיַּגְּנֵם עַד שֶׁיִּתְיַשֵּׁב וְנָוחַ וְאֵין שׁוֹאֲלִין שְׁנַיִם כְּאֶחָד. וְאֵין שׁוֹאֲלִין אֶת הָרַב מַעֲנֶגֶן אַחַר אֶלָּא מֵאוֹתוֹ הָעִנְיָן שֶׁהֵן עֲסוּקִים בּוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְבַּיֵּשׁ וְיֵשׁ לָרַב לְהַמְעִיט אֶת הַתַּלְמִידִים בְּשַׁאֲלוֹתָיו וּבְמַעֲשִׂים שֶׁעוֹשֶׂה בְּפָנֵיהֶם כְּדֵי לְחַדְּדָן וּכְדֵי שֶׁיִּוָּבַע אִם זוֹכְרִים הֵם מַה שֶּׁלִּמְּדָם אוֹ אֲנָסָם זוֹכְרִים. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּת לְשָׁאוֹל אוֹתָם בְּעִנְיָן אַחֵר שֶׁאֵין עוֹסְקִין בּוֹ כְּדֵי לְנַדְּנָם: ג אֵין שׁוֹאֲלִין מְעוּמָּד וְאֵין מְשִׁיבִין מְעוּמָּד וְלֹא מִגְּבוֹהַּ וְלֹא מֵרָחוֹק, וְלֹא מֵאֲחוֹרֵי הַזְּקֵנִים. וְאֵין שׁוֹאֲלִין הָרַב אֶלָּא בְּעִנְיָן שֶׁהֵן קוֹרִין בּוֹ וְאֵין שׁוֹאֲלִין אֶלָּא מִירָאָה וְלֹא יִשְׁאַל בְּעִנְיָן יוֹתֵר מִשְּׁלֹשׁ הֲלָכוֹת: ד שְׁנַיִם שֶׁשָּׁאֲלוּ

מיסר — מספר צידה לדרך דף ר״ו ע״ב

הָאַזְהָרָה מִתְחַלֶּקֶת לִשְׁנֵי חֲלָקִים אֶחָד מֵהֶם חוֹבַת הַלְּבָבוֹת וְהַשֵּׁנִי חוֹבַת הָאֵבָרִים.

הָאַזְהָרָה שֶׁל חוֹבַת הַלְּבָבוֹת הוּא שֶׁיְּזַהֵר מֵהִשְׁתַּתֵּף עִם הַבּוֹרֵא יִתְעָלֶה שׁוּם שִׁתּוּף בָּעוֹלָם וְיָרַחִיק מִלִּבּוֹ שׁוּם הוֹאַר מִתּוֹאֲרֵי הַגּוּף וּמַמְשָׁשָׁיו הַגּוּף. וְיִשְׁנוּא בְּלִבּוֹ כָּל דָּבָר שֶׁהוּזְהַר עָלָיו שֶׁלֹּא עֲשׂוֹתוֹ. וְיָרַחִיק מִלִּבּוֹ הַגְּאָוָה וְהַגּוֹבַהּ וְהַגְּאוֹן וְהַדּוֹמֶה לוֹ וְשֶׁלֹּא יִהְיוּ נִבְזִים בְּעֵינָיו אָדָם בְּלִבּוֹ וְלֹא דִּבְרֵי הַנְּבִיאִים וּמָאוֹס בְּרָע וּבְרָעִים וּבְקִנְאָה וּבְחֶמְדָּה וְלֹא יָקוּץ בְּלִבּוֹ בַּנְּוֵלַת יוֹצְרוֹ. וְחוֹבַת הָאֵבָרִים הוּא הָאַזְהָרָה שֶׁלֹּא יְשַׁתֵּף דָּבָר עִם הַבּוֹרֵא בְּגָלוּי וּבְנִסְתָּר וְיִזָּהֵר מִלָּשׁוֹן הָרָע וּמִשְׁבוּעוֹת שָׁוְא וְנָבָל וּרְכִילוּת וְאֲבִילַת אִיסּוּר וּבִיאוֹת אֲסוּרוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים וְגֵזֶל וְחָתָם וְהַדּוֹמִים לָהֶם. וְהַמְּהַר

שֶׁאַל אֶחָד כְּעִנְיָן וְשָׁאַל אֶחָד שֶׁלֹּא כְעִנְיָן נְזָקְקִין לִכְעִנְיָן. מַעֲשֶׂה וְשָׁאֲינוּ מַעֲשֶׂה נְזָקְקִין לְמַעֲשֶׂה. הֲלָכָה וּמִדְרָשׁ נְזָקְקִין לַהֲלָכָה. מִדְרָשׁ וַאֲגָדָה נְזָקְקִין לְמִדְרָשׁ. אֲגָדָה וְקַל וָחוֹמֶר נְזָקְקִין לְקַל וָחוֹמֶר. קַל וָחוֹמֶר וּגְזֵרָה שָׁוָה נְזָקְקִין לְקַל וָחוֹמֶר. הָיוּ הַשְּׁנַיִם שְׁנַיִם אֶחָד חָכָם וְאֶחָד תַּלְמִיד נְזָקְקִין לְחָכָם. תַּלְמִיד וְעַם הָאָרֶץ נְזָקְקִין לְתַלְמִיד. שְׁנֵיהֶם חֲכָמִים שְׁנֵיהֶם תַּלְמִידִים שְׁנֵיהֶם עַמֵּי הָאָרֶץ שָׁאֲלוּ שְׁנֵיהֶם בִּשְׁתֵּי הֲלָכוֹת אוֹ בִּשְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת אוֹ בִּשְׁתֵּי שְׁאֵלוֹת בִּשְׁנֵי מַעֲשִׂים הָרְשׁוּת בְּיַד הַמִּתְרַגֵּם מַעֲלָה:

יְחַלֵּק לִשְׁלשָׁה חֲלָקִים. הָאֶחָד לְדִי הַסְּפוּק. וְהַשֵּׁנִי מוֹתָרוֹת. וְהַשְּׁלִישִׁי הַבִּיזְיוֹת. לְדִי הַסְּפוּק מַה שְּׁאִי אֶפְשָׁר בְּלָעְדּוֹ וּמְצוּיָה עַל הָאָדָם שֶׁיְּהֵא נִזְהָר בּוֹ כָּל דָּבָר עַל דֶּרֶךְ הָאֶמְצָעִי בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וּכְמַלְבּוּשִׁים וּבְנָשִׁים וּבְסְחוֹרוֹת וּבְכָל הַדְּבָרִים שֶׁיַּעֲשׂוּ שֶׁיֵּאָמֵר (תהלים פ״ג) טוֹב אִישׁ חוֹנֵן וּמַלְוֶה יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בַּמִּשְׁפָּט:

וישלח יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ך דמילוי ון דשם ב״ן לקנות האיר נפש יתירה משבת הבאה:

ט וְאָמַרְתָּ לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב מִנְחָה הִוא שְׁלוּחָה לַאדֹנִי לְעֵשָׂו וְהִנֵּה גַּם־הוּא אַחֲרֵינוּ: וְתֵימַר לְעַבְדָּךְ לְיַעֲקֹב תִּקָּרְבָתָא הִיא דְּמִשַׁלְּחָא לְרִבּוֹנִי לְעֵשָׂו וְהָא אַף הוּא אָתֵי בַּתְרָנָא:

כ וַיְצַו גַּם אֶת־הַשֵּׁנִי גַּם אֶת־הַשְּׁלִישִׁי גַּם אֶת־כָּל־הַהֹלְכִים אַחֲרֵי הָעֲדָרִים לֵאמֹר כַּדָּבָר הַזֶּה תְּדַבְּרוּן אֶל־עֵשָׂו בְּמֹצַאֲכֶם אֹתוֹ: וּפַקִּיד אַף־יַת תִּנְיָנָא אַף־יַת תְּלִיתָאָה אַף־יַת כָּל דְּאָזְלִין בָּתַר עִדְרַיָּא לְמֵימַר כְּפִתְגָמָא הָדֵין תְּמַלְּלוּן עִם עֵשָׂו בְּמִשְׁכְּחוּתְכוֹן יָתֵהּ: כא וַאֲמַרְתֶּם גַּם הִנֵּה עַבְדְּךָ יַעֲקֹב אַחֲרֵינוּ כִּי־אָמַר אֲכַפְּרָה פָנָיו בַּמִּנְחָה הַהֹלֶכֶת לְפָנָי

(* קמץ בז״ק ואחרי

רש״י

(יט) ואמרת לעבדך ליעקב. על רשון ועל אחרון אחרון שמלת למי אתה לעבדך ליעקב אני ותרגומו דעבדך דיעקב ושמלת ולמי אלה לפניך מנחה היא שלוחה וגו׳: והנה גם הוא יעקב: (כא) אכפרה פניו. אבטל רוגזו וכן (ישעיה כ״ח) וכופר בריתכם את מות (שם מ״ז) לא הוכלו כפרה. וגרלה בעיני שכל כפרה שהלל עון וחטא ואלל פנים כולן לשון קנוח והעברה הן ובלשון ארמי הוא והרבה בגמרא וכפר ידיה. בעי לכפורי ידיה בההוא גברא. וגם בלשון המקרא נקראים המזרקים של קדש כפורי זהב על שם שמכהן מקנח ידיו

וְאַחֲרֵי־כֵן אֵרָאֶה פָּנָיו אוּלַי יִשָּׂא פָּנָי׃ וַתִּימְרוּן אַף הָא
עַבְדָּךְ יַעֲקֹב אָתֵי בַּתְרָנָא אֲרֵי אֲמַר אַנְחֵהּ לְרוּגְזֵהּ בְּתִקְרְבָתָא דְּאָזְמַת
לְקַדְמַי וּבָתַר כֵּן אֶחֱזֵי אַפּוֹהִי מָאִים יַסֵּב אַפָּי׃ כב וַתַּעֲבֹר הַמִּנְחָה
עַל־פָּנָיו וְהוּא לָן בַּלַּיְלָה־הַהוּא בַּמַּחֲנֶה׃ וַעֲבָרַת תִּקְרְבָתָא
עַל אַפּוֹהִי וְהוּא בָת בְּלֵילְיָא הַהוּא בְּמַשְׁרְיָתָא׃ כג וַיָּקָם בַּלַּיְלָה
הוּא וַיִּקַּח אֶת־שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת־שְׁתֵּי שִׁפְחֹתָיו וְאֶת־
אַחַד עָשָׂר יְלָדָיו וַיַּעֲבֹר אֵת מַעֲבַר יַבֹּק׃ וְקָם בְּלֵילְיָא
הוּא וּדְבַר יַת תַּרְתִּין נְשׁוֹהִי וְיַת תַּרְתִּין לְחֵינָתֵהּ וְיַת חַד עֲסַר בְּנוֹהִי
וַעֲבַר יַת מַעֲבַר יוּבָקָא׃ כד וַיִּקָּחֵם וַיַּעֲבִרֵם אֶת־הַנָּחַל וַיַּעֲבֵר
אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ׃ וּדְבָרְנוּן וְעַבְּרִנּוּן יַת נַחֲלָא וְאַעְבַּר יַת דְּיֵהּ׃

רש"י

ידיו כאן בספת המזרק: (כב) על פניו. כמו לפניו וכן (ירמיה ו') חמס ושוד ישמע בה על פני תמיד וכן (ישעיה ס"ה) המכעיסים לחוטי על פני. ומ"ח על פניו לף הוא שרוי בכעס שהיה לריך לכל זה (ב"ר): (כג) ואת אחד עשר ילדיו. (ב"ר) ודינה היכן היתה נתנה בתיבה ונעל בפניה שלא יהן בה עשו עיניו ולכך נענש יעקב שמנעה מלחיו שמא תחזירנו למוטב ונפלה ביד שכם: יבק. שם הנהר: (כד) את אשר לו. הבהמה והמטלטלים עשה עמהו כגשר נוטל מכאן ומניח כאן:

נביאים עובדיה סימן א

א כִּי בְאֲשֶׁר שְׁתִיתֶם עַל־הַר קָדְשִׁי יִשְׁתּוּ כָּל־הַגּוֹיִם תָּמִיד
וְשָׁתוּ וְלָעוּ וְהָיוּ כְּלוֹא הָיוּ׃ אֲרֵי כְּמָא דַּחֲדִיתוּן עַל מְחַת טוּרָא
דְּקָדְשִׁי יִשְׁתּוּן כָּל עַמְמַיָּא בֵּם פּוּרְעָנוּתְהוֹן תְּדִירָא וְיִשְׁתּוּן וְיִסְתַּלְעֲמוּן וְיִהְוֹן
כְּדְלָא הֲווֹ׃ ב וּבְהַר צִיּוֹן תִּהְיֶה פְּלֵיטָה וְהָיָה קֹדֶשׁ וְיָרְשׁוּ בֵּית
יַעֲקֹב אֶת מוֹרָשֵׁיהֶם׃ וּבְטוּרָא דְצִיּוֹן תְּהֵי מְשֵׁיזְבְתָּא וִיהוֹן קַדִּישִׁין
וְיַחְסְנוּן דְּבֵית יַעֲקֹב נַכְסֵי עַמְמַיָּא דִּרְוֹ מַחְסָנִין לְהוֹן׃ ג וְהָיָה בֵּית־יַעֲקֹב

אש

רש"י

(א) כאשר שתיתם. ומחתים על הר קדשי על כיס מקדש שמש: ולעו. לשון מהומה: (ב) את מורשיהם. הרשעים שהיו מוריסים לחוסס: ודלקו

אֵשׁ וּבַיִת יוֹסֵף לְהָבָה וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ וְדָלְקוּ בָהֶם וַאֲכָלוּם
וְלֹא־יִהְיֶה שָׂרִיד לְבֵית עֵשָׂו כִּי יְהוָה דִּבֵּר׃ (ז) וְיָרְשׁוּ הַנֶּגֶב אֶת־הַר עֵשָׂו וְהַשְּׁפֵלָה אֶת־פְּלִשְׁתִּים וְיִרְשׁוּ אֶת־
שְׂדֵה אֶפְרַיִם וְאֶת שְׂדֵה שֹׁמְרוֹן וּבִנְיָמִן אֶת־הַגִּלְעָד׃
וְהַגָּלוּת הַזֶּה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־כְּנַעֲנִים עַד־
צָרְפַת וְגָלוּת יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּסְפָרַד יִרְשׁוּ אֶת עָרֵי הַנֶּגֶב׃
וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר
צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת־הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַיהוָה הַמְּלוּכָה׃ וְיִסְקְנוּן מְשֵׁיזְבִין
בְּטוּרָא דְצִיּוֹן לְמִדַּן יָת כְּרַכָּא דְעֵשָׂו וְתִתְגְּלֵי מַלְכוּתָא דַיְיָ עַל כָּל יָתְבֵי אַרְעָא׃

*) בס"מ הרי"ש בפתח רש"י

(ג) ודלקו. ובערו : (ד) וירשו הנגב. ישראל שהיו יושבין בדרומה של ארץ ישראל. ובני השפלה ירשו את ארץ פלשתים וכו' : (ה) החלו. לשון חיל : לבני ישראל. שהרי השבטים שגלו לארץ כנענים עד נרפת : וגלות ירושלים. הם בני יהודה שגלו לספרד : (ו) ועלו מושיעים. שרי ישראל בהר ציון : הר עשו. כרכא רבא דעשו : והיתה להי המלוכה. כשיפרע מהם :

כתובים משלי סימן ז' ח'

א עַד יְפַלַּח חֵץ כְּבֵדוֹ כְּמַהֵר צִפּוֹר אֶל־פָּח וְלֹא יָדַע כִּי־בְנַפְשׁוֹ
הוּא׃ וְחֵץ אַיָּלָא דְמַפְרִיס גֵּיזָא בְּכַבְדֵּיהּ וּמְסַתַּרְהַב חֵץ צִפָּרָא
לְוַת פִּיחָא וְלָא יָדַע דִּלְמוֹתָא דְנַפְשֵׁיהּ אָזִיל׃ ב וְעַתָּה בָנִים שִׁמְעוּ־לִי
וְהַקְשִׁיבוּ לְאִמְרֵי פִי׃ וְהַשְׁתָּא בְּנַיָּא שְׁמָעוּן לִי וְאַצִיתוּ לְמֵימְרֵי דְפוּמִי׃
ג אַל־יִשְׂטְ אֶל־דְּרָכֶיהָ לִבֶּךָ אַל־תֵּתַע בִּנְתִיבוֹתֶיהָ׃ לָא יְסַטֵּי

לבך

רש"י

(א) עד יפלח מד שיקח חץ של הזוגה את כבדו : כמהר צפור. לרוץ אל הפח

ויּשלח ליום רביעי

לְבַדְּךָ לְאַרְחָתָהּ וְלָא תִטְעֵי בִּשְׁבִילָהָא: ד כִּי־רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה
וְעֲצֻמִים כָּל־הֲרָגֶיהָ: טָמוֹל דְּסַגִּיאֵי קְטִילָיָא אַפֵּילַת עַשְׁתִּינִין כְּהוֹן
קְטִילָהָא: ה דַּרְכֵי שְׁאוֹל בֵּיתָהּ יוֹרְדוֹת אֶל־חַדְרֵי־מָוֶת: אָרְחָתָא
דִּשְׁאוֹל בֵּיתָהּ נָחֲתָן לְקִיטוֹנֵי דְּקִבְרָא: ו הֲלֹא־חָכְמָה תִקְרָא וּתְבוּנָה
תִּתֵּן קוֹלָהּ: טָמוֹל הֵיכְנָא חָכְמְתָא תִּקְרָא וּבִיוְנָא תִּרְמֵי קָלָהּ:

רש"י

הפח: ולא ידע. כי הפח נפרש עם כשכיל נפשו לעודו: (ד) ועצומים. הוו:

משנה בבא קמא פרק ח'

הַחוֹבֵל בַּחֲבֵירוֹ חַיָּב עָלָיו מִשּׁוּם חֲמִשָּׁה דְבָרִים. בְּנֶזֶק. בְּצַעַר. בְּרִפּוּי.
בְּשֶׁבֶת. וּבְבוּשֶׁת. בְּנֶזֶק כֵּיצַד. סִמָּא אֶת עֵינוֹ. קָטַע אֶת יָדוֹ. שִׁבֵּר
אֶת רַגְלוֹ. רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הוּא עֶבֶד נִמְכָּר בַּשּׁוּק וְשָׁמִין כַּמָּה הָיָה יָפֶה
וְכַמָּה הוּא יָפֶה. צַעַר. כְּוָאוֹ בְּשַׁפּוּד. אוֹ בְּמַסְמֵר. וַאֲפִילּוּ עַל צִפָּרְנוֹ. מָקוֹם
שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה חַבּוּרָה. אוֹמְדִין כַּמָּה אָדָם כַּיּוֹצֵא בָּזֶה רוֹצֶה לִטּוֹל לִהְיוֹת
מְצַטָּעֵר בָּהּ. רִפּוּי. הֲבָהוּ חַיָּב לְרַפְּאתוֹ. עָלּוּ בוֹ צְמָחִים. אִם מֵחֲמַת הַמַּכָּה
חַיָּב. שֶׁלֹּא מֵחֲמַת הַמַּכָּה פָּטוּר. חִיתָּה וְנִסְתְּרָה. חִיתָּה וְנִסְתְּרָה חַיָּב
לְרַפְּאתוֹ. חִיתָּה כָּל צָרְכָּהּ אֵינוֹ חַיָּב לְרַפְּאתוֹ. שֶׁבֶת. רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הוּא
שׁוֹמֵר קְשׁוּאִין. שֶׁכִּבֵּר נָתַן לוֹ דְּמֵי יָדוֹ וּדְמֵי רַגְלוֹ. בּוּשֶׁת. הַכֹּל לְפִי הַמְּבַיֵּשׁ
וְהַמִּתְבַּיֵּשׁ. הַמְּבַיֵּשׁ אֶת הָעֲרוֹם. הַמְּבַיֵּשׁ אֶת הַסּוֹמֵא. וְהַמְּבַיֵּשׁ אֶת הַיָּשֵׁן
חַיָּב. וְיָשֵׁן שֶׁבִּיֵּשׁ פָּטוּר. נָפַל מִן הַגָּג וְהִזִּיק וּבִיֵּשׁ. חַיָּב עַל הַנֶּזֶק. וּפָטוּר
עַל

ברטנורא

פרק ח א החובל. וכמה הוא יפה. שאם היה צריך היה מוכר עצמו כעבד עברי וזה שהזיקו הפסידו ממון זה: כיוצא בזה. לפי מה שהוא משוגג רב לצרו וכאבו: צטחין. הנשנועות לבנות: שבת. כל ימי החולי רואין אותו כאלו הוא שומר קשואין ונותן שכירתו של כל יום שהרי אין רואין למלאכה לאחרת אפי' בלא חולי שהרי נקשקה ידו ורגלו והוא כבר נתן לו דמיהן: הכל לפי המבייש. אדם של שכיות כשתי מדינה: והמתבייש לפי הסיכיותו כשתי מדינה וכלהו המשה דברים מקראי נפקי. נזק דכתיב עין תחת עין ואין לומר עין ממש דכתיב ולא תקחו כופר לנפש רוצח לנפש רוצח מי אתה ליקח כופר מכל אתה ליקח כופר לרוצחי חברים שאם סימא את עין חברו נותן לו דמי עינו ואיכא עין תחת עין. נמר. נפקא לן מפשע תחת פשע דקרא יתירא היא לחייב על הנמר ואפי' במקום מק דלא תימא הרי קנה ידו ויש עליו להתכה בלא חומרים היה עליו להתכה בשם זה התכה בברזל ונמרו. לפיכך משלם את הנמר. רפוי ושבת. רק שבתו יתן ורפוי ירפא ודוקא כשהחולי בא מחמת מכה אבל אם פשע החולה בעצמו ועבר על דברי הרופא שוב אין המזיק חייב בשבת ורפוי שריכין מחמת פזיעותיה. כיצד דכתיב וקלתה את כפה ממון ודין תורה שאין יכולים לדון כשום דין שבעולם אלא דייני הסמוכין בארץ ישראל אלא דכתיב עד התלהים יבא דבר שניהם ואין נקראים תלהים אלא דיינים הסמוכים בארץ ישראל אלא שבכלונות ומקח וממכר והקנינות

והאדמות

עַל הַבּוֹשֶׁת. (שֶׁנֶּאֱמַר וְשָׁלְחָה יָדָהּ וְהֶחֱזִיקָה בִּמְבוּשָׁיו. אֵינוֹ חַיָּב עַל הַבּוֹשֶׁת) עַד שֶׁיְּהֵא מִתְכַּוֵּין: ג זֶה חוֹמֶר בָּאָדָם מִבַּשּׁוֹר. שֶׁהָאָדָם מְשַׁלֵּם נֶזֶק צַעַר רְפוּי שֶׁבֶת וּבוֹשֶׁת. וּמְשַׁלֵּם דְּמֵי וְלָדוֹת. וְשׁוֹר אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא נֶזֶק. וּפְטוּר מִדְּמֵי וְלָדוֹת: ג הַמַּכֶּה אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם חַבּוּרָה. וְהַחוֹבֵל בַּחֲבֵירוֹ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. חַיָּב בְּבָנָן. הַחוֹבֵר בְּעֶבֶד עִבְרִי. חַיָּב בְּכָנָן חוּץ מִן הַשֶּׁבֶת. בְּזְמַן שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ. הַחוֹבֵל בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי שֶׁל אֲחֵרִים חַיָּב בְּכָנָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין לָעֲבָדִים בּוֹשֶׁת: ד חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן פְּגִיעָתָן רָעָה. וְהַחוֹבֵל בָּהֶן חַיָּב. וְהֵם שֶׁחָבְלוּ בַּאֲחֵרִים פְּטוּרִין. הָעֶבֶד וְהָאִשָּׁה פְּגִיעָתָן רָעָה. הַחוֹבֵל בָּהֶן חַיָּב. וְהֵם שֶׁחָבְלוּ בַּאֲחֵרִים פְּטוּרִין. אֲבָל מְשַׁלְּמִין לְאַחַר זְמַן. נִתְגָּרְשָׁה הָאִשָּׁה. נִשְׁתַּחְרֵר הָעֶבֶד. חַיָּבִין לְשַׁלֵּם: ה הַמַּכֶּה אָבִיו וְאִמּוֹ וְעָשָׂה בָּהֶן חַבּוּרָה. וְהַחוֹבֵל בַּחֲבֵירוֹ בְּשַׁבָּת פָּטוּר מִכָּאן. מִפְּנֵי שֶׁהוּא נָדוֹן בְּנַפְשׁוֹ. וְהַחוֹבֵל בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי שֶׁלּוֹ. פָּטוּר מִכָּאן: ו הַתּוֹקֵעַ לַחֲבֵירוֹ נוֹתֵן לוֹ סֶלַע. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי מָנֶה. סְטָרוֹ נוֹתֵן לוֹ מָאתַיִם זוּז. לְאַחַר יָדוֹ נוֹתֵן לוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז. צָרַם בְּאָזְנוֹ. תְּלַשׁ בְּשַׂעָרוֹ רָקַק וְהִנִּיעַ בּוֹ רוֹקוֹ הֶעֱבִיר מַטְלִיתוֹ מֵעָנוּ. פָּרַע רֹאשׁ הָאִשָּׁה בַּשּׁוּק. נוֹתֵן אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז. הַכֹּל לְפִי כְבוֹדוֹ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא אֲפִילוּ עֲנִיִּים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל רוֹאִין אוֹתָם כְּאִלּוּ הֵם בְּנֵי חוֹרִין שֶׁיָּרְדוּ מִנִּכְסֵיהֶם. שֶׁהֵם בְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב.

ומעשה

ברטנורא

והודאות וכפירות דנים כמס בח"ל כחלו הם של חיס של כ"ד של ח"י וגליסותייהו קאבדיק וזה כלבד כדבר המלוי ויש כי תסרון כיס וכן כהמה שהויקה כגן ורגל שהן מועדים או שהזיק חלש ככהמה מהל כהמה שהויקה חלש או חלש כחלש אין דיין לאותו כח"ל כלל חלח מנדין את החובל או את המוכ עד שיעלה עם בעל דינו לחרן ישרחל או שיתן דרך פשרה קרוב למה שנראה בעיני הדיין אבל דבר קלוב אין פוסקין עגליו וכן הדין ככל הקנסות הכתובות בתורה וכבול' גמרת אין ניתין לאותו דייני ח"ל חלח שם דין מי שנתחייב בהן כמו שבארנו: ב ושור אינו משלם אלא נזק. דכתיב שים בשמיתו ולח שור בשמיתו: ופטור מדמי ולדות. דכתיב כי יגפו חנשים ולח שוורים: ג החובל בחבירו ביה"כ חייב. ותע"ג דכבל התורה כולה השוכר עבירה שחייב עליה מלקות ותשלומין ליקה ואינו משלם הכח משלם ואינו לוקה דבפי' ריבתה תורה חובל בחבירו לתשלומין ולח למלקות מדכתיב יד כיד דהיינו ממון מכדי כתיב כאשר יתן בן יתן לו יד כיד למה לי חלח להכיח חובל בחבירו כיה"כ משלם ואינו לוקה: רבי יהודה אומר אין לעבדים בושת. דכתיב כי יגפו חנשים יחדו הים ואחיו כמי שים לו לאוה יגח עבד שאין לו לאוה ואין הלכה כרבי יהודה: ד עבד ואשה שחבלו באחרים פטורים. שאין להם כמה לשלם: נתגרשה האשה ונשתחרר העבד. וקנו נכסים: חייבים לשלם. שהרי מתחילה הן חייבים חלח שאין להם מה לשלם שנכסי מלוג של אשה משיעבדים לבעל לפירות ולירושה: ה מפני שהוא נדון בנפשו. שקף על פי שהוח מקלקל מתקן הוח חלל יגרו שנכנה ממתו וחח רוצחו כאן: ו התוקע לחבירו. שמחבר חלבעותיו בפס ידו ומכה אותו כתגרוף: נותן לו סלע. דמי כוסחו ואין הלכה כרבי יהודה שאומר מנה: סטרו. שהכהו בפס ידו על לחיו ואינה כוסה בפי: צרם. מפך לשון אחר פנס: הכל לפי כבודו. כל חלו הדמים שהוזכרו במשנה אינם חלח למכובד ביותר אבל לאחד כזוי

פומתין

וישלח ליום רביעי

וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁפָּרַע רֹאשׁ הָאִשָּׁה בַּשּׁוּק. וּבָאת לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא וְהֵיבוֹ לְתִתָּהּ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז. אָמַר לוֹ רַבִּי תֵּן לִי זְמָן. וְנָתַן לוֹ זְמָן. שְׁטָרָהּ עוֹמֶדֶת עַל פֶּתַח חֲצֵרָהּ. וְשִׁבֵּר אֶת הַפַּךְ בְּפָנֶיהָ וּבוֹ כְּאִיסָר שֶׁמָּן. גָּלְתָה אֶת רֹאשָׁהּ. וְהָיְתָה מְטַפַּחַת וּמַנַּחַת יָדָהּ עַל רֹאשָׁהּ. הֶעֱמִיד עָלֶיהָ עֵדִים. וּבָא לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר לוֹ רַבִּי לְזוֹ אֲנִי נוֹתֵן אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז. אָמַר לוֹ לֹא אָמַרְתָּ כְּלוּם. שֶׁהַחוֹבֵל בְּעַצְמוֹ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי פָּטוּר. אֲחֵרִים שֶׁחִבְּלוּ בּוֹ חַיָּבִין. הַקּוֹצֵץ נְטִיעָתוֹ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי פָּטוּר. אֲחֵרִים (שֶׁקִּצְּצוּ אֶת נְטִיעָתָיו) חַיָּבִים: ז אַף עַל פִּי שֶׁהוּא נוֹתֵן לוֹ. אֵינוֹ נִתְבָּע לוֹ עַד שֶׁיְּבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ. שֶׁנֶּאֱמַר וְעַתָּה הָשֵׁב אֵשֶׁת וְגוֹמֵר. וְכֵיצַד שֶׁלֹּא יְהֵא הַמִּתְחַל אַכְזָרִי שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל הָאֱלֹהִים וְגוֹמֵר. הָאוֹמֵר סַמֵּא אֶת עֵינִי. קָטַע אֶת יָדִי. שַׁבֵּר אֶת רַגְלִי חַיָּב. עַל מְנַת לְפָטוֹר חַיָּב. קִבֵּץ אֶת כְּסוּתִי. שַׁבֵּר אֶת כַּדִּי חַיָּב. עַל מְנַת לְפָטוֹר פָּטוּר. עָשָׂה כֵּן לְאִישׁ פְּלוֹנִי עַל מְנַת לְפָטוֹר חַיָּב בֵּין בְּגוּפוֹ בֵּין בְּמָמוֹנוֹ:

ברטנורא

פיתתן לו: אמר ר"ע וכו'. ר"ש פליג מת"ק וסבר דין מכוכד בין כזוז שוין לדיתי קנסית הלזו ודין הלכה כר"ש: ונתן לו זמן. וה"מ כוסת ללא חסרי' ממונא יהבינן זמן אבל למזקין דחסריה ממונא לא יהבינן זמן: שטרה. המתין לה עד שרחה פיתה עומדת על פתח חצרה: ובו באיסר שמן. שמן קטיר באיסר: לזו אני נותן ד' מאות זוז. שעל כאיסר שמן זלזלה בעלמה לגלות רחמ' ומרחה היא שחיבה מקפדת על הכוסת: ז על מנת לפטור חייב. הם שהלו מיכל לנחכל ע"מ לפטור חותו אחה חומר ממה אח מיני והביכו הנהכל הן אפ"ל חייב שים הן שהוא כלאו וכלשון חומא אמר לו הן בדין דרך בני אדם למחול על כשר גוכן אבל האומר לאחרים שבר את כדי ושאלו המוכר על מנת לפטור חותי אחה חומר אפ"ל שהביכו הרחק לאו זה הלאו הוא כהן וכאלו אמר לו וכי לא אמרתי לך ע"מ לפטור ולשיכך פטור שכן דרך בני אדם למחול על נזקי ממון:

גמרא בבא קמא דף נ"ב ע"א

תָּנוּ רַבָּנָן כָּל אֵלּוּ שֶׁאָמְרוּ דְּמֵי בוּשְׁתּוֹ אֲבָל צַעֲרוֹ אֲפִילּוּ הֵבִיא כָּל אֵילֵי נְבָיוֹת שֶׁבָּעוֹלָם אֵין נִמְחָל לוֹ עַד שֶׁיְּבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כ') הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא וְיִתְפַּלֵּל בַּעַדְךָ. דְּאֵשֶׁת נָבִיא בָּעֵי אַהֲדוּרֵי אֵשֶׁת אַחֵר לָא בָּעֵי אַהֲדוּרֵי? אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ מִכָּל מָקוֹם וְדָקָא אָמַרְתְּ הָגוּי גַּם צַדִּיק תַּהֲרוֹג הֲלוֹא

הוא

רש"י

בר אלו שאמרו. מנס ומלחים ומרכע מלות דמי בוסת הן: אבל צער. שרואג על בוסתו היינו כמחל לו: שהיה לו ללמוד. דרך ארץ ולא למד

מדקאמר

הוּא אָמַר לִי אֲחוֹתִי הִיא וְהִיא גַּם הִיא אָמְרָה אָחִי הוּא נָבִיא הוּא וּכְבָר לָמַד אַכְסָנָאי שֶׁבָּא לָעִיר עַל עִסְקֵי אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ אוֹ עַל עִסְקֵי אִשְׁתּוֹ שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ אִשְׁתְּךָ הִיא אֲחוֹתְךָ הִיא מִכָּאן לְבֶן נֹחַ שֶׁנֶּחֱרַג שֶׁהָיָה לוֹ לִלְמוֹד וְלֹא לָמַד. (שם) כִּי עָצוֹר עָצַר ה' אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר שְׁתֵּי עֲצִירוֹת הָיָה לוֹ לָמָּה. אַחַת בְּאִישׁ שִׁכְבַת זֶרַע. שְׁתַּיִם בְּאִשָּׁה שִׁכְבַת זֶרַע וְלֵידָה. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא שְׁתַּיִם בְּאִישׁ שִׁכְבַת זֶרַע וּקְטָנִים. שְׁלֹשָׁה בְּאִשָּׁה שִׁכְבַת זֶרַע וּקְטָנִים וְלֵידָה. רָבִינָא אָמַר שָׁלֹשׁ בְּאִישׁ שִׁכְבַת זֶרַע וּקְטָנִים וּפִי טַבַּעַת. אַרְבָּעָה בְּאִשָּׁה שִׁכְבַת זֶרַע וּקְטָנִים וְלֵידָה וּפִי טַבַּעַת. בְּעַר כָּל רֶחֶם אָמְרֵי דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי אֲפִילּוּ תַּרְנְגוֹלֶת שֶׁל בֵּית אֲבִימֶלֶךְ לֹא הִטִּילָה בֵּיצָתָהּ. אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַבָּה בַּר מָרִי מְנָא הָא מִלְּתָא דְּאָמוּר רַבָּנָן כָּל הַמְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל חֲבִירוֹ וְהוּא צָרִיךְ לְאוֹתוֹ דָּבָר הוּא נֶעֱנֶה תְּחִלָּה. אָמַר לֵיהּ דִּכְתִיב (איוב מ"ב) וַה' שָׁב אֶת שְׁבוּת אִיּוֹב בְּהִתְפַּלְלוֹ בְּעַד רֵעֵהוּ אָמַר לֵיהּ אַתְּ אֲמַרְתְּ מֵהָתָם וַאֲנָא אֲמִינָא מֵהָכָא (בראשית כ') וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל הָאֱלֹהִים וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת אֲבִימֶלֶךְ וְאֶת אִשְׁתּוֹ וְאַמְהֹתָיו וַיֵּלֵדוּ וּכְתִיב (שם כ"א) וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר וגו' כַּאֲשֶׁר אָמַר אַבְרָהָם אֶל אֲבִימֶלֶךְ:

רש"י

מדקאמר ליה רחמנא נביא הוא דמצמע מיהו בדביך ורחני לחה ליהרג: שכבת זרע. שמעי לחה לא יכולה לפלוט: פי טבעת. נקב הגדולים לפנות: פקד. מדלא כתיב ויפקוד את שרה וכתיב פקד משמע פקד בכר תחילה לאבימלך:

זוהר וישלח דף קע"א ע"ב

וְהוּא עָבַר לִפְנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה שֶׁבַע פְּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אָחִיו. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר (שמות ל"ד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר כִּי יְיָ קַנָּא שְׁמוֹ. וְכִי יַעֲקֹב דְּאִיהוּ שְׁלֵימָא דַּאֲבָהָן דְּאִתְּבְרִיר חוּלָקָא שְׁלֵימְתָא לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאִיהוּ אִתְקְרִיב לְגַבֵּיהּ דְּכְתִיב (ס"א וַאֲשִׁתְּלִים לְעֵילָּא

ולתתא

וישלח ליום רביעי

דְּיָתְתָא) הֵיךְ סָגִיד לְהַהוּא רָשָׁע דְּעֵשָׂו דְּאִיהוּ בְּסִטְרָא דְּאֶל אַחֵר וּמָאן דְּסָגִיד לֵיהּ סָגִיד לְאֵל אַחֵר. אִי תֵּימָא בְּנִין דְּאָמְרוּ תְּעָלָא בְּעִידָנֵיהּ סָגִיד לֵיהּ לָאו הָכִי דְּהָא עֵשָׂו כְּאֵל אַחֵר הָוָה וְיַעֲקֹב לָא יְכִיל לְהַהוּא סִטְרָא וּלְהַהוּא חוּלָקָא כְּלָל. (פְּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר) אֲנָא כְּתִיב (שמואל א' כ"ח) וְאַתְּ תִּהְיִין עִמִּי וְאַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם וְכָל אֲשֶׁר לְךָ שָׁלוֹם. וְהָא אִתְּמַר דְּאָסִיר (ר"א ל"ג לֵיהּ) לְאַקְדּוּמֵי לֵהּ שְׁלָם לְרַשִּׁיעַיָּא וְרַיְנָן דְּאָסִיר הֵיכִי אַשְׁכַּחְנָא דְּדָוִד אָמַר הָאי קְרָא לְנָבָל אֲלָּא הָא (שמות כ"ג ב') אוֹקְמוּהָ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָאָמַר. כְּגוֹנָא דָּא (בראשית מ"ג) וַיִּשְׁאַל לָהֶם לְשָׁלוֹם עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה וְכִי לְגַבֵּיהּ דְּיַרְדֵּיהּ סָגִיד אֶלָּא לְאִתְרֵיהּ דְּשָׁכִינְתָּא קָא כָּרַע וְסָגִיד. אוֹף הָכָא וְהוּא עָבַר לִפְנֵיהֶם מָאי וְהוּא דָּא שְׁכִינְתָּא עִלָּאָה דַּהֲוָה אֲזָלָא קַמֵּיהּ (כָּרַע) וְדָא הוּא נְטִירוּ עִלָּאָה כִּיוָן דְּחָמָא יַעֲקֹב אָמַר הָא עִידָן לְסַגְּדָא לְגַבֵּיהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דַּהֲוָה אָזִיל קָמֵיהּ וְכָרַע וְסָגִיד שֶׁבַע זִמְנִין עַד גְּשָׁתוֹ עַד אָחִיו וְלָא כְתִיב וַיִּשְׁתַּחוּ לְעֵשָׂו. אֶלָּא כְּיוָן דְּחָמָא דְּהָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲזַל קָמֵיהּ כְּדֵין סָגִיד לְקָבְלֵיהּ בְּנִין דִּלָּא כְּמֵיהַב יָקָר לְמִסְגַּד לְאַחֲרָא בַּר מִנֵּיהּ וְכֹלָּא אִיהוּ כְּדְקָא יָאוֹת אַזְמִין צַדִּיקַיָּא דְּכָל עוֹבָדֵיהוֹן דָּקָא עַבְדֵי בְּנִין יָקָרָא דְּמָאֲרֵיהוֹן אִיהוּ וּבְנִין דִּלָּא יִסְטוּן לִימִינָא וְלִשְׂמָאלָא:

יוסף לחק

הלכה פסוקה
הר"ם ח' תלמוד תורה פ"ח

מוסר
מספר צידה לדרך דף ר"ו ע"ב

א כְּשֵׁם שֶׁאָדָם מְצֻוֶּה בִּכְבוֹד אָבִיו וְרִיאָתוֹ
כָּךְ הוּא חַיָּב בִּכְבוֹד רַבּוֹ וְיִרְאָתוֹ יוֹתֵר
מֵאָבִיו שֶׁאָבִיו מְבִיאוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה וְרַבּוֹ
שֶׁלִּמְּדוֹ חָכְמָה מְבִיאוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא
רָאָה אֲבִידַת אָבִיו וַאֲבִידַת רַבּוֹ שֶׁל רַבּוֹ
קוֹדֶמֶת לְשֶׁל אָבִיו. אָבִיו וְרַבּוֹ נוֹשְׂאִים
בְּמַשָּׂא מִנִּים אֶת שֶׁל רַבּוֹ וְאַחַר
כָּךְ שֶׁל אָבִיו. אָבִיו וְרַבּוֹ שְׁבוּיִים בַּשְּׁבִיָּה
פּוֹדֶה אֶת רַבּוֹ וְאַחַר כָּךְ פּוֹדֶה אֶת אָבִיו
וְאִם הָיָה אָבִיו תַּלְמִיד חָכָם פּוֹדֶה
אֶת אָבִיו תְּחִלָּה וְכֵן אִם הָיָה אָבִיו
סַלְמִיד חָכָם אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ שָׁקוֹל כְּנֶגֶד
רַבּוֹ מֻשָּׁב אֲבֵדָתוֹ וְאַחַר כָּךְ מֻשָּׁב אֲבִידַת
רַבּוֹ וְאֵין לָךְ כָּבוֹד גָּדוֹל מִכְּבוֹד תּוֹרָה וְלֹא
נִזְרָא מְמוּרָא תּוֹרָה. אָמְרוּ חֲכָמִים מוּרָא

הַמּוֹתָרוֹת הוּא רַבּוּי עוֹבֵר גְּבוֹל. דַּי הַסְּפוּק
אֶל הַתּוֹסֶפֶת אֲשֶׁר אֵין צוֹרֶךְ
בָּהֶם לְאָדָם כְּמוֹ רַבּוּי אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה
וּמַלְבּוּשִׁים וּבִיאוֹת וְהוּא נֶעֱנָשׁ עֲלֵיהֶן כְּשֶׁהוּא
מִשְׁתַּדֵּל לְמַלֹּאת תַּאֲוָתוֹ וְהוּא עוֹבֵר עַל
מִצְוַת יוֹצְרוֹ וְרַבָּק בְּיוֹצְרוֹ הוֹנָה הַמְבִיאוֹ
לִשְׁאוֹל תַּחְתִּית. הַקְּצוֹר מֵיתֵי סְפוּק בְּרָכָיִם
שֶׁנִּבְרְתִי אִם הוּא עוֹשֶׂה לְשֵׁם שָׁמַיִם
לְפָרִישׁוּת מִן הָעוֹלָם וּלְשַׁבֵּר תַּאֲוָתוֹ לְהִתְקָרֵב
בּוֹ אֶל הַשֵּׁם אוֹ טוֹב לוֹ כְּשֶׁיַּעֲשֶׂנּוּ עַל דֶּרֶךְ
הָרְפוּאָה כְּמוֹ הַחוֹלֶה שֶׁהָלַךְ מֵרוֹב הַמַּאֲכָל
שֶׁיִּמְנַע מִמֶּנּוּ הַמַּאֲכָל עַד שֶׁיִּהְיוּ הַמּוֹתָרוֹת
שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּסִבַּת רוֹב הַמַּאֲכָל וְכֵן יַעֲשֶׂה זֶה
הַמְּגִיעוֹת מֵהַדְּבָרִים הַצְּרִיכִים לְשַׁבֵּר תַּאֲוָתוֹ
הַיְצֵר. וְאִם יַעֲשֶׂה זֶה לְשֵׁם וְלִתְהִלָּה

רַבָּךְ כְּמוֹרָא שָׁמַיִם לְפָנָךְ אָמְרוּ כָּל הַחוֹלֵק וּרְמוּת בּוֹ בְּנֵי הָעוֹלָם הוּא מְגוּנֶּה וְחוֹטֵם
עַל רַבּוֹ כְּחוֹלֵק עַל הַשְּׁכִינָה שֶׁנֶּאֱמַר אֶת נַפְשׁוֹ וְנוֹפוֹ וְהוּא דוֹמֶה לְמַכֶּבָּה אֶת
(כמדבר כ"ו) בְּהַצּוֹתָם עַל ה' וְכָל הָעוֹשֶׂה אֵשׁ בְּתָבֵן:
מְרִיבָה עִם רַבּוֹ כְּעוֹשֶׂה מְרִיבָה עִם הַשְּׁכִינָה שֶׁנֶּאֱמַר (שם כ') אֲשֶׁר רָבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה'
וַיִּקָּדֵשׁ בָּם. וְכָל הַמִּתְרַעֵם עַל רַבּוֹ כְּמִתְרַעֵם עַל ה' שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ט"ז) לֹא עָלֵינוּ תְלוּנוֹתֵיכֶם
כִּי עַל ה'. וְכָל הַמְהַרְהֵר אַחַר רַבּוֹ כְּאִלּוּ מְהַרְהֵר אַחַר הַשְּׁכִינָה שֶׁנֶּאֱמַר (כמדבר כ"א) וַיְדַבֵּר
הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה: ג אֵיזֶהוּ חוֹלֵק עַל רַבּוֹ זֶה שֶׁקּוֹבֵעַ לוֹ מְדָרָשׁ וְיוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ וּמְכַפֵּר
שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת רַבּוֹ וְרַבּוֹ קַיָּם וַאֲפִלּוּ עַל פִּי שֶׁרַבּוֹ בְּמְדִינָה אַחֶרֶת וַאֲסוּר לְאָדָם לְהוֹרוֹת
בְּפָנֵי רַבּוֹ לְעוֹלָם וְכָל הַמּוֹרֶה הֲלָכָה בְּפָנֵי רַבּוֹ חַיָּב מִיתָה: ד הָיָה בֵּינוֹ וּבֵין רַבּוֹ שְׁתֵּים
עֶשְׂרֵה מִיל וְשָׁאַל לוֹ אָדָם דָּבָר הֲלָכָה מֻתָּר לְהָשִׁיב. וְלְהַפְרִישׁ מִן הָאִסּוּר אֲפִלּוּ בְּפָנֵי רַבּוֹ
מֻתָּר לְהוֹרוֹת בֵּיצַד בְּנוֹן שֶׁרָאָה אָדָם עוֹשֶׂה דָּבָר הָאָסוּר מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יָדַע בְּאִיסּוּרוֹ אוֹ
מִפְּנֵי רִשְׁעוֹ יֵשׁ לוֹ לְהַפְרִישׁוֹ וְלוֹמַר לוֹ דָּבָר זֶה אָסוּר וַאֲפִלּוּ בְּפָנֵי רַבּוֹ וַאֲפִלּוּ עַל פִּי שֶׁלֹּא
נָתַן לוֹ רַבּוֹ רְשׁוּת שֶׁכָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חִלּוּל הַשֵּׁם אֵין חוֹלְקִין כָּבוֹד לְרַב בַּסֵּה דְּבָרִים אֲמוּרִים
בְּדָבָר שֶׁנִּקְרֶה מִקְרֶה אֲבָל לְקַבּוֹעַ עִצְמוֹ לְהוֹרָאָה וְלֵישֵׁב וּלְהוֹרוֹת לְכָל שׁוֹאֵל אֲפִלּוּ הוּא
בְּסוֹף הָעוֹלָם וְרַבּוֹ בְּסוֹף הָעוֹלָם אָסוּר לוֹ לְהוֹרוֹת עַד שֶׁיְּמוּת רַבּוֹ אֶלָּא אִם כֵּן בָּטַל רְשׁוּת
מֵרַבּוֹ. וְלֹא כָּל מִי שֶׁמֵּת רַבּוֹ מֻתָּר לוֹ לֵישֵׁב וּלְהוֹרוֹת בַּתּוֹרָה אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה תַּלְמִיד
שֶׁהָגִיעַ לְהוֹרָאָה:

וישלח יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשת פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה"א וכוונה רשם כ"ן לקנות האדת
רוח יתירה משבת הבאה:

כה וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת
הַשָּׁחַר: וְאִשְׁתַּאַר יַעֲקֹב בְּלַחֹדוֹהִי וְאִשְׁתַּדַּל גַּבְרָא עִמֵּהּ
עַד דְּסָלֵק צַפְרָא: כו וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַּע בְּכַף־יְרֵכוֹ
וַתֵּקַע כַּף־יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ: וְחָזָא אֲרֵי לָא יָכִיל
לֵהּ וּקְרֵיב בְּפָתֵי יַרְכֵּהּ וְזָע פָּתֵי יַרְכָּא דְיַעֲקֹב בְּאִשְׁתַּדָּלוּתֵהּ עִמֵּהּ:

ויאמר

רש"י

(כה) ויותר יעקב. שכח פכיס קטנים וחזר עליהם: ויאבק איש. מנחש פירש
ויתעסק לשון מלחמה לחבק שהיו מעלים עפר ברגליהם ע"י נעוטש.
ול"ג שהוא לשון ויתקשר ולשון חרמי הוא כאר דחביקו בית וחבק ליה מיבק
ל' עניבה שכן דרך שנים שמתעלמים להפיל איש את רעהו שחובקו וחובק
בזרועותיו ופירשו רז"ל שהוא שרו של עשו (ב"ר): (כו) ויגע בכף ירכו.
קולית הירך החקוע בקלבוסת קרוי כף ע"ש שהכשר שעליה כמין כף שלן
קדירה: ותקע. נתקעקע ממקום מחברתה ודומה לו (ירמיה ו') פן תקע נפשי

ממך

כו וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלֵּחֲךָ
כִּי אִם־בֵּרַכְתָּנִי׃ וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי אֵרְיְ סְרִיק צַפְּרָא וַאֲמַר לָא אֲשַׁלַּחְנָךְ
אֱלָהִין בָּרְכְתָנִי׃ כח וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה־שְּׁמֶךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב׃
וַאֲמַר לֵהּ מָה שְׁמָךְ וַאֲמַר יַעֲקֹב׃ כט וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר
עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל כִּי־שָׂרִיתָ עִם־אֱלֹהִים וְעִם־
אֲנָשִׁים וַתּוּכָל׃ וַאֲמַר לָא יַעֲקֹב יִתְאֲמַר עוד שְׁמָךְ אֱלָהִין יִשְׂרָאֵל
אֲרֵי רַבְרַבְתָּ קֳדָם יְיָ וְעִם גּוּבְרַיָּא וְיָכֵלְתָּא׃

רש"י

מתך לשון הסרה וכמשנה לקעקע בילתן לשרש שרשיהן׃ (כז) כי עלה השחר.
ולריך לומר שירה ביום (כ"ר חולין ל"ח)׃ ברכתני. הודה לי על הברכות
שברכני תבי שעשו מערער עליהן. (כתן קשה לרש"י תברכני הל"ל תלח הודה
וכו' וכן ליתא בהדיה בזוהר פרשת תזריע עמוד מ"ה ודוק)׃ (כח) לא יעקב.
לח יאמר עוד שהברכות בתו לך בעקבה ורמיה כי תס בשרה וגלוי פניס וסופך
שהקב"ה נגלה עליך בבית אל ומחליף שמך ושם הוא מברכך ותני שם תהיה ותודה
לך עליהן וזהו שכתוב (הושע י"ב) וישר אל מלאך ויוכל בכה ויתחנן לו בכה
המלאך ויתחנן לו ומה נתחנן לו בית אל ימלאנו ושם ידבר עמנו המתן לי עד
שידבר עמנו שם ולח רמה יעקב ועל כרחו הודה לו עליהן וזהו ויברך אותו שם
שהיה מתחנן להמתין לו ולח רמה׃ ועם אנשים. עשו ולבן׃ ותוכל. להם׃

נביאים יונה סימן א'

א וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יוֹנָה בֶּן־אֲמִתַּי לֵאמֹר׃ וְהָוָה פִּתְגָם נְבוּאָה
מִן קֳדָם יְיָ עִם יוֹנָה בַר אֲמִתַּי לְמֵימָר׃ ב קוּם לֵךְ אֶל־נִינְוֵה
הָעִיר הַגְּדוֹלָה וּקְרָא עָלֶיהָ כִּי־עָלְתָה רָעָתָם לְפָנָי׃ קוּם אֵיזִיל
לְנִינְוֵה קַרְתָּא רַבְּתָא וְאִיתְנַבֵּי עֲלָהּ אֲרֵי סְלִיקַת בִּישָׁתְהוֹן קֳדָמָי׃
ג וַיָּקָם יוֹנָה לִבְרֹחַ תַּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי יְהוָה וַיֵּרֶד יָפוֹ וַיִּמְצָא
אֳנִיָּה ו בָּאָה תַרְשִׁישׁ וַיִּתֵּן שְׂכָרָהּ וַיֵּרֶד בָּהּ לָבוֹא עִמָּהֶם
תַּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי יְהוָה׃ וְקָם יוֹנָה לְמֵעֲרַק לְתַרְשִׁישׁ מִן קֳדָם דַּאִיתְנַבִּי
בִּישְׁמָא דַיְיָ וּנְחַת לְיָפוֹ וְאַשְׁכַּח אִיכְּפָא דַאֲזָלָא לְיַמָּא וִיהַב אַגְרָהּ וּנְחַת בָּהּ

למיזל

רש"י

(ב) וקרא עליה. לח קריאתי׃ (ג) תרשישה. יש שמות הרבים והוא בח"ל׃

לְטַיָּל עִמְּהוֹן בְּיַמָּא מִן קֳדָם דְּאִתְנַבִּי בִּשְׁמָא דְיָ׃ ד וַיהוָה הֵטַיל רוּחַ־
גְּדוֹלָה אֶל־הַיָּם וַיְהִי סַעַר־גָּדוֹל בַּיָּם וְהָאֳנִיָּה חִשְּׁבָה לְהִשָּׁבֵר׃
וַיָּ אָרִים רוּחַ רַב עַל יַמָּא וַהֲוָה נַחְשׁוֹל רַב בְּיַמָּא וְאִילֶּפָא בַּעֲיָא לְאִתְבָּרָא׃
ה וַיִּירְאוּ הַמַּלָּחִים וַיִּזְעֲקוּ אִישׁ אֶל־אֱלֹהָיו וַיָּטִילוּ אֶת־הַכֵּלִים
אֲשֶׁר בָּאֳנִיָּה אֶל־־הַיָּם לְהָקֵל מֵעֲלֵיהֶם וְיוֹנָה יָרַד אֶל־יַרְכְּתֵי
הַסְּפִינָה וַיִּשְׁכַּב וַיִּרְדָּם׃ וּדְחִילוּ סַפָּנַיָּא וּבָעוּ גְּבַר מִן דְּאֱלָהֵיהּ וַחֲזוֹ
אֲרֵי נַיְית בְּהוֹן צְרוֹךְ וּרְמוֹ־ית מָנַיָּא דִּבְאִילֶּפָא לַיַּמָּא לַאֲקָלָא מִנֵּהוֹן וְיוֹנָה
נָחִית לְאַרְעִית שִׁדָּא דִּבְאִילֶּפָא וּשְׁכִיב וּדְמוּךְ׃

רש"י

(ד) חשבה להשבר. נדמה כאלו היא נשברת׃ (ה) המלוזים. כני מדס
המנהיגים הספינה׃

כתובים משלי סימן ח׳

א הֲלֹא־חָכְמוֹת תִּקְרָא וּתְבוּנָה תִּתֵּן קוֹלָהּ׃ בְּרֹאשׁ־מְרוֹמִים עַל־דֶּרֶךְ בֵּית נְתִיבוֹת נִצָּבָה׃
עַל אָרְחָא אִיתֵיהּ וּבֵינַת שְׁבִילֵי קַיְימָא׃ ב לְיַד־שְׁעָרִים לְפִי־
קֶרֶת מְבוֹא פְּתָחִים תָּרֹנָּה׃ וְעַל תַּרְעֵי בְּפוּמָא דְקַרְיָא וּבְמַעֲבָדָא דְתַרְעֵי
מְשְׁתַּבְּחָה וְאָמְרָה׃ ג אֲלֵיכֶם אִישִׁים אֶקְרָא וְקוֹלִי אֶל־בְּנֵי אָדָם׃
לָכוֹן גַּבְרֵי קָרִינָא וְקָלִי עַל בְּנֵי נָשָׁא׃ ד הָבִינוּ פְתָאיִם עָרְמָה וּכְסִילִים
הָבִינוּ לֵב׃ אִתְבָּיְינוּ שַׁבְרֵי עֵרְמוּתָא וְשַׁטְיֵי נִסְתַּכְּלוּן בְּלִבְּהוֹן׃
ה שִׁמְעוּ כִּי־נְגִידִים אֲדַבֵּר וּמִפְתַּח שְׂפָתַי מֵישָׁרִים׃ שְׁמָעוּ מָטוּל
דְּשָׁרִירוּתָא מְמַלְּלָא אֲנָא וּמַמְלַל פּוּמִי תְּרִיצוּתָא׃

רש"י

(ב) לפי קרת. תקרה הנתונה על הפתח׃ תרונה. תוצאה׃ (ד) נגידים.
דברי חכמות׃

משנה זבחים פרק ח׳

כָּל הַזְּבָחִים שֶׁנִּתְעָרְבוּ בַּחַטָּאוֹת הַמִּתּוֹת אוֹ בְּשׁוֹר הַנִּסְקָל. (אֲפִילּוּ אֶחָד
ברבוא

ברטנורא

פרק ח א כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות. ה"ק כל הזבחים שנתערבו בהן
חטאות המתות. אי שור הנסקל אפי' אחד בריבוא יבוטל. דכיון
דנתערבו בחיסורי הגמה אין תקנה לפדותם דגזרת ירבעם עד שיסתאבו ולא בעלי כרובא דבעלי
חיים

וישלח ליום חמישי

בְּרִבּוֹא) יְמוֹתוּ כֻלָּם. נִתְעָרְבוּ בְּשׁוֹר שֶׁנַּעֲבָדָה בּוֹ עֲבֵירָה. אוֹ שֶׁהֵמִית אֶת הָאָדָם עַל פִּי עֵד אֶחָד. אוֹ עַל פִּי הַבְּעָלִים. בָּרוֹבַע וּבַנִּרְבָּע וּבַמּוּקָצֶה וּבַנֶּעֱבָד וּבָאֶתְנָן וּבַמַּחְיר וּבַכִּלְאַיִם וּבַטְּרֵיפָה וּבַיּוֹצֵא דּוֹפֶן. יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ וְיִמָּכְרוּ וְיָבִיא בִּדְמֵי הַיָּפָה שֶׁבָּהֶן מֵאוֹתוֹ הַמִּין. נִתְעָרַב בְּחוֹלִין תְּמִימִים יִמָּכְרוּ הַחוֹלִין לְצָרְכֵי אוֹתוֹ הַמִּין: ג קָדָשִׁים בְּקָדָשִׁים מִין בְּמִינוֹ. זֶה יִקָּרֵב לְשֵׁם מִי שֶׁהוּא וְזֶה יִקָּרֵב לְשֵׁם מִי שֶׁהוּא. קָדָשִׁים בְּקָדָשִׁים מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ. יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ וְיִמָּכְרוּ וְיָבִיא מִדְּמֵי הַיָּפָה שֶׁבָּהֶן מִמִּין זֶה. וּבִדְמֵי הַיָּפָה שֶׁבָּהֶן מִמִּין זֶה. וַיַּפְסִיד הַמּוֹתָר מֵהֶם. נִתְעָרְבוּ בַּבְּכוֹר וּבַמַּעֲשֵׂר יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ וְיֵאָכְלוּ כַּבְּכוֹר וְכַמַּעֲשֵׂר. הַכֹּל יְכוֹלִים לְהִתְעָרֵב חוּץ מִן הַחַטָּאת וְהָאָשָׁם: ג אָשָׁם שֶׁנִּתְעָרַב בַּשְּׁלָמִים. יִרְעוּ עַד

שיסתאבו

ברטנורא

היים חציבי ולא כבלי וחטאות המתות הן המשה ואלו הן ולד הסאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו כעלי' וכפרו כעליה בחיהת ושחרה שחתה אלו ה' חטאות מניחין אותן במקום פנוי עד שימותו מאליהן. והן נקראים חטאות המתות: בשור שנעבדה בו עבירה. שהוא נסקל כה להקרבה כגון שהמית את האדם ע"פ עד א' שחייבו תסור להדיוט. לפי שחייבו נסקל אלא ע"פ שני עדים: או על פי הבעלים. שכאן כעלים לכ"ד והודו שהמית לחפטור ליה מסקילה דמוד: בקנס פטור אבל לגבוה נתסר דקי"ל מן הגלן להוציא את הגוגח: ברובע ובנרבע. ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים או קודם שנגמר דינו או שהיה אותו שהמית והרובע והנרבע על עכו"ם שאסר לגבוה ולא להדיוט: מוקצה. שהפריעוהו לקרבן לע"ג ונעבד גמי שייסס מותרים להדיוט: באתנן ומחיר. כל הני חולין ניתנו וזבח אחד מעורב בהן כולן ירעו. שא"א להחיוב אחד מהם אלא מוס שמא זהו הזבח. והשותף קדשים בחוץ חייב כרת ולמכרן לצרכי עולות ש"ח שהרי פסולי': ויביא בדמי היפה שבהן מאותו המין. אם העלת הפחת ואם עולה ויקח תעות כשיעור דמי היפה שכשולן ויאמר כל מקום שהוא הזבח יהא מהולל על המעות אלו: נתערב. זבח אחד בחולין כשרים הרבה: ימכרו החולין בולן לצרכי אותו המין. שהיה הזבח שנתערב בהן ומצאו כולן קדשים ממין אחד אלא שאין ידוע מי בעליו של כ"א ואחד שהרי הזבח הרחשון שם בעליו עליו ואין ידוע ליזהו והקנתו שיקריב כל אחד לשם מי שהוא ויאמר כשיקריב כל אחד הרי הוא לשם כעלים אלו: ב מין במינו. הטאת בחטאת עולה בעולה שלמים בשלמים אלא שהן של בעלים הרבה יקריב כל אחד לשם מי שהוא ולא יזכיר שם אחד מה"מ בקרבנות של נשים דלא כעו שמיכה דכתיב כני ישראל וסמך כני ישראל סומכים ואין כנות ישראל סומכות. אבל בקרבן מנשים כשמי שמיכה לא: מין בשאינו מינו ירעו. שא"א בהקרבה שחלוקין בחתן דמים או בהקטרתן או בתכילתן; ויפסיד המותר מביהן. שאם מכר אחד מהן בשנים והאחר בחחד נריך להביא מכל מין בשנים כיון שאין יודע מאיזה מין הוא אותו שנמכר בשנים ונמצא מפסיל אחד מביהן: נתערבו בבכור ובמעשר. כהמה שאין להם פדיון שתהול קדושתו על דמיהן ויצאו הן לחולין. אלא נתכלין בתוך הבכור שאין לבהנים והמעשר לבעלים: כולן ירעו עד שיסתאבו. שיפול בהן מום ויאמר כל מקום שהוא הזבח יההלל על המעות הללו. ומותרים לאכלן. וכלבד שיאכלו בתורת בכור ומעשר אלא יאכרם בחטליו ולא יקלם בליטרא ומדמי הזבח יקריב מינו של זבח: הכל יבולים להתערב. כלומר אם נתערבו יש ספק בתערובתן: חוץ מן החטאת עם האשם. שהחטאת חיבה לעולם חיל. ואשם חינו אלא חיל. ואי אשם מנורע ואשם נזיר הוא שהן באים כבשים מ"מ הן זכרים והחטאת חיבה בחה אלא נקבה אבל חטאת ושולה מתערבים כגון שעיר נשיא בשעיר עולת נדבה. וכ"ש החטאת ושלמים שהכל קרב שלמים בין זכרים בין נקבות וכן חיל של עולת נדבה באשם: ג אשם שנתערב בשלמים. שמתן דמו של אשם ושלמים אוכל:

שיאכם

שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר שְׁנֵיהֶם יִשָּׁחֲטוּ בַּצָּפוֹן וְיֵאָכְלוּ כַּחֲמוֹר שֶׁבָּהֶן. אָמְרוּ לוֹ אֵין מְבִיאִים קָדָשִׁים לְבֵית הַפְּסוּל. נִתְעָרְבוּ חֲתִיכוֹת בַּחֲתִיכוֹת. קָדְשֵׁי קָדָשִׁים בְּקָדְשֵׁי קָלִים. הַנֶּאֱכָלִין לְיוֹם אֶחָד בַּנֶּאֱכָלִים לִשְׁנֵי יָמִים יֵאָכְלוּ כָּחֲמוּר שֶׁבָּהֶן: ד אַבְרֵי חַטָּאת שֶׁנִּתְעָרְבוּ בְּאַבְרֵי עוֹלָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יִתֵּן לְמַעְלָן. וְרוֹאֶה אֲנִי אֶת בְּשַׂר הַחַטָּאת מִלְמַעְלָן כְּאִלּוּ הוּא עֵצִים. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים תְּעוּבָר צוּרָתָן וְיֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה: ה אַבְרֵי בְּאַבְרֵי בַּעֲלֵי מוּמִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר. אִם קָרֵב רֹאשׁ אֶחָד מֵהֶן. יִקָּרְבוּ כָּל הָרָאשִׁין. כְּרָעוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן יִקָּרְבוּ כָּל הַכְּרָעַיִם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֲפִילּוּ קָרְבוּ כֻּלָּם. חוּץ מֵאֶחָד מֵהֶן יֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה: ו דָּם שֶׁנִּתְעָרַב בַּמַּיִם. אִם יֵשׁ בּוֹ מַרְאֵה דַּם כָּשֵׁר. נִתְעָרַב בַּיַּיִן. רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הוּא מַיִם. נִתְעָרַב בְּדַם בְּהֵמָה אוֹ בְּדַם חַיָּה. רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הוּא מַיִם. רַבִּי

יהודה

ברטנורא

שניהם ישחטו בצפון. דסלמים שחיטתן בכל מקום ויכולים נמי לשוחטן בצפון במקום שמשחטים התמד: כחמור שבהן. לפניו מן הקלפים לזכרי כהונה ליום ולילה ולא כסלמים הקלים שנאכלים בכל העיר לכל אדם לשני ימים ולילה אחד וכפל הסלמים יצא ידי נדרו דהא סלמים לשמן הן קרבין שמקריב כל אחד לשם מי שהוא: אין מביאין קדשים לבית הפסול. שמעשה אכילת סלמים בין כשאוכלין בזמן מכילתן ומניחין לידי נותר, אלא ירעו ויסתאבו וימכרו כדסלמים ונבי קדשים בקדשים מין בשאינו מינו ימכור ויביא כדמי היפ' שנכון כו' ואין הלכה כרבי שמעון: חתיכות בחתיכות. אם נתערבו החיכות קדשי קדשים בחתיכות של קדשים קלים. או החיכות של קדשים קלים הנאכלים ליום אחד כנון סלמי תודה עם חתיכות של קדשים קלים הנאכלים לשני ימים ולילה אחד דהיינו שאר סלמים. כהא מודו רבנן לרבי שמעון דיאכלו כחמור שבהן דמאי איכא ליה למשנה: ד אברי חטאת. שנשרפו נאכל לכהנים: שנתערבו באברי עולה. דאמר קרא כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' והכי משמעותא דקרא' כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ולא תקטירו ממנו אשה לה' דהיינו כשריים של קרבן. קרבן ראשית תקריבו מן השאור והדבש לה' אתי הלחם מן השאור ודבש מן הכשרים מפרי הפן שהם תאנים ותמרים. ולא המזבח דרשינן ליה בין חשאור ודבש בין חשריים. לריש ניהוה מי אתה מעלה אכל אתה מעלה לשם עניש והיינו דקאמר ורוחה מני את כשר חטאת כאלו הן עניש: וחכמים אומרים תעובר צורתן. כלומר יניח תותן עד שיפסלו ויצאו לבית השריפ' כשאר פסולי המוקדשים והיינו מעלה למזבח. דהא עבר משום כל שממנו לאישי' הרי הוא בכל תקטירו והעלת דאימורין קריבים לאישים. הרי הכשר בכל תקטירו והלכה כחכמים: ה אברים באברי בעלי מומין. אברים כשריים שנתערב בהן אבר אחד של בעלי מומין. ובא בהן שיעור יודע כשערובתן והקריב אחד מן הראשין יקריבו כל הראשין לכתחילה דחיישין לשיורא בהוה בקרב. והקר כלהו כשריים ניהו ובגמרא מפרש דלא שרי רבי אליעזר אלא להקריבן שניה שניה. דוקא הר מהנך זוג דהיתרא הוא ונהנה הקרבה זו ליקרב משום דהוה דהיתר ואי משום הוה דספק איסור איכא למתלייה בחותו שקרב תחלה קודם שנמלך אבל אחד אחד שמא לא נתנה הקרבה זו ליקרב אפי' לר"ש דלמא הוי דאיסורא הוא: חוץ מאחד מהן. היון מזוג אחד. הכי מפרש לה בגמרא דבאחד גרידא מודה ר"ש דלא נתנה הקרבה זו ליקרב כדאמרן: ו אם יש בו מראה דם כשר. ור"מ כשנפלו המים להוך דם של קדשים אבל אם נפל דם של קדשים לתוך המים אפילו קמא קמא נמיל ואפי' יש בו מראה דם פסול: נתערב ביין. שהוא מתוס: רואין אותו כאלו הוא מים. ואם היה דם זה ניכר בתוך המים כשר: בדם בהמה. של חולין: רואין אותו. דם של

חולין

וישלח ליום חמישי

יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין דָּם מְכַטֵּל דָּם: ז נִתְעָרַב בְּדַם פְּסוּלִין. יְשָׁפֵךְ לָאֲמָה. בְּדַם תַּמְצִית יְשָׁפֵךְ לָאֲמָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַכְשִׁיר. אִם לֹא נִמְלַךְ וְנָתַן כָּשֵׁר: ח דַּם תְּמִימִים בְּדַם בַּעֲלֵי מוּמִין. יְשָׁפֵךְ לָאֲמָה. כּוּם בְּכוֹסוֹת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר קָרֵב כּוּם אֶחָד יְקָרְבוּ כָּל הַכּוֹסוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֲפִילוּ קָרְבוּ כֻּלָּם חוּץ מֵאֶחָד מֵהֶן יְשָׁפֵךְ לָאֲמָה: ט הַנְּתָנִין לַמַּטָּה שֶׁנִּתְעָרְבוּ בַּנְּתָנִים לַמַּעֲלָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יִתֵּן לַמַּעֲלָה. וְרוֹאֶה אֲנִי אֶת הַתַּחְתּוֹנִים לַמַּעֲלָה כְּאִלּוּ הֵן מַיִם. וְהָזוֹר וְיִתֵּן לַמַּטָּה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים יְשָׁפֵךְ לָאֲמָה. וְאִם לֹא נִמְלַךְ וְנָתַן כָּשֵׁר: י הַנְּתָנִין מַתָּנָה אַחַת שֶׁנִּתְעָרְבוּ בַּנְּתָנִין בְּמַתָּנָה אַחַת יְנָתְנוּ מַתָּן אַרְבַּע. מַתָּן אַרְבַּע. בְּמַתָּן אַרְבַּע יְנָתְנוּ בְּמַתָּן אַרְבַּע. מַתָּן אַרְבַּע בְּמַתָּנָה אַחַת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יְנָתְנוּ בְּמַתָּן אַרְבַּע. רַבִּי

יהושע

ברטנורא

הולין כאלו הוא מים. ואם היה מרמה מדמומית של דם הכשר ניכר בהם כשר ואף על פי שהדם הפסול מרובה עליו הרבה: אין דם מבטל דם. דמין במינו לרבי יהודה לא בטיל. ואפי' טפה לתוך כלי גדול מע"פ שאלו היה הדם מים אין הדם הכשר ניכר בהם. אפ"ה כשר לזריקה. ואין הלכה כרבי יהודה: ז נתערב בדם הפסולין. כגון דם הנשחט לחוץ לזמנו: ישפך לאמה. לחמת המים השוכרת בעזרה ויורדת לנחל קדרון. ולא ממרינן רואים אותו כאלו הוא מים ואם דם הכשר ניכר בהם יזרק. דגזרינן דלמא אתי לאכשורי דם פסולים בעיניהו. וכן דם התמצית. דמדאורייתא דם התמצית לא חזי לכפרה. כדכתיב כי נפש כל בשר דמו הוא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר דם שהנפש יוצאת בו מכפרת. ואחין הנפש יוצאת בו אינו מכפרת. וגזרינן על דם הנפש שנתערב בדם התמצית דלמא אתי לאכשורי בזריקה דם התמצית בעזיה: ר"א מכשיר. לכתחילה בדם התמצית שנתערב עם דם הנפש דכשר אין דם התמצית בל בהמה מצוי להיות רבה על דם הנפש הלכך אמאי גזור ר"ל כשתערב דם הפולין בדם קדשים דלא גזרינן כיה מידי וכשתערב בדם פסולין דמלתא דשכיח לא פליג ר"ח ות"ק סבר פעמים בדם התמצית רבה על דם הנפש הלכך גזר היכא דלא רבה אבל היכא דרבה ומיהו היכא דלא נמלך הכהן בכ"ד אם יתן מתערובות זו אם לאו ונתן מחליו מודה ת"ק דכשר. דגזירה בעלמא היא וכדיפכד כשר. וכי אתי לאמלוכי אמרינן ליה לשופכו לאמה מפני גזירה והלכה כחכמים: ח דם התמימים. שנתערבו בדם בעלי מומין: ישפך לאמה. ובהא לא פליג ר"ח דכשר בזריקתו מפני לא תקריבו: נתערב כום בכוסות. כום דם של בעל מום בכוסות של דם כשר ואין ידוע היזו כום של דם בעל מום: ראמ"א אם קרב אחד מהם כו'. כדרך שנחלקו בחכמים ואכרי בעלי מומין כך נחלקו בכוסות וכדפרישנא לעיל. ונזריכא לאפלוגי בתרוייהו דאי אמומי' בחכמים. כהא דאמר ר"ח יקרבו מפני דאתעכידא כפרתן בהכשר דהיינו זריקת דמן שהיא עיקר כפרה, אבל גבי כום בכוסות דעיקר כפרה בקבלול אימא לא נזריכא: ט הנתנין למטה. מהיכי הסיקרא בגון דם שולה ומפה ושלמים וכבור ופסח ומעשר: שנתערבו. בדם חטאת שהוא ניתן למעלה: ראמ"א יתן למעלה. מחנות חטאת ומע"פ שדם התחתונים מעורב בו הואיל ומיהו מתכוין לתת התחתונים למעלה רואה אני תוקן כאלו הם מים. ומפני שמלוה להקדים עליונים לתחתונים שכל החטאות קודמות לעולות הלכך נותן למעלה תחלה ואח"כ למטה. ונחינת מטה תעלה לו לספיקת שירים של חטאת ולהתחלת מתנות שולה: ישפכו לאמה. דלית להו רואים: ואם לא נמלך ונתן כשר. דהא ניתן ממנו למעלה ואין הלכה כר"מ: ר הנתנין במתנה אחת. כגון' מפרש בגון כום של כבור שנתערב בכום של מעשר: ינתנו מתנה אחת. מכל כום וכום יתן מתנה אחת מכום זה. ומתנה אחת מכום זה: מתן ד' במתן ד'. כגון של שולה בדם שלמים או בדם חטאת שכשיהם שעונות כ' מתנות שהן ארבע ושניהם התשעים: ראמ"א ינתנו במתן ארבע. ורואה אני את מתנות היתרות הנתינות מדם הכבור כאלו הם מים. ואין זה

יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר יָצְתָה בְמַתָּנָה אַחַת. אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וַהֲרֵי הוּא עוֹבֵר עַל בַּל תִּגְרַע. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וַהֲרֵי הוּא עוֹבֵר עַל בַּל תּוֹסִיף. אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לֹא נֶאֱמַר בַּל תּוֹסִיף אֶלָּא כְּשֶׁהוּא בְעַצְמוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא נֶאֱמַר בַּל תִּגְרַע אֶלָּא כְּשֶׁהוּא בְעַצְמוֹ. וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ כְּשֶׁנָּתַתָּ עֲבֵרָתָ עַל בַּל תּוֹסִיף. וְעָשִׂיתָ מַעֲשֶׂה בְיָדֶךָ. וּכְשֶׁלֹּא נָתַתָּ עֲבֵרָתָ עַל בַּל תִּגְרַע וְלֹא עָשִׂיתָ מַעֲשֶׂה בְיָדֶךָ: יא הַנְּתָנִים בְּפָנִים שֶׁמִּתְעַרְבוּ בַּנְּתָנִים בַּחוּץ יִשָּׁפְכוּ לָאַמָּה. נָתַן בַּחוּץ וְחָזַר וְנָתַן בְּפָנִים כָּשֵׁר. בְּפָנִים וְחָזַר וְנָתַן בַּחוּץ. רַבִּי עֲקִיבָא פּוֹסֵל. וַחֲכָמִים מַכְשִׁירִין. שַׁנְּיָה רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל הַדָּמִים שֶׁנִּבְלְעוּ לְכַפֵּר בַּהֵיכָל פְּסוּלִין וַחֲכָמִים אוֹמְרִים חַטָּאת בְּלָבָד. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר אַף הָאָשָׁם שֶׁנֶּאֱמַר כַּחַטָּאת וְכָאָשָׁם: יב חַטָּאת שֶׁקִּבֵּל דָּמָהּ בְּשֶׁנֵּי כוֹסוֹת. יָצָא אֶחָד מֵהֶן לַחוּץ. הַפְנִימִי כָּשֵׁר. נִכְנַס אֶחָד מִבֵּית לִפְנִים. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי מַכְשִׁיר בַּחִיצוֹן. וַחֲכָמִים פּוֹסְלִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. מַה אִם בְּמָקוֹם שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בַּחוּץ. לֹא עָשָׂה אֶת הַמְּשׁוּאָר כַּיָּצֵא. מָקוֹם שֶׁאֵין הַמַּחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּפָנִים. אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה אֶת הַמְּשׁוּאָר כַּנִּכְנָס. נִכְנַס לְכַפֵּר אַף עַל פִּי שֶׁיָּצָא כְּפֶר פְּסַל. דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר עַד שֶׁיְּכַפֵּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם

הכנים

ברטנורא

בל תוסיף: **במתנה אחת**. בגמ׳ ישנה על בל תוסיף. וידי שולח יגמ׳. דכל הניתנים על מזבח החיצון נמתנה אחת כיפר: **ולא עשית מעשה בידך**. ומיהו דומה טיפה משהא ליתבא ומיהו טיפה ומיפר בה מצוה וכלכה כרבי יהושע: **יא הנתנים בפנים כו׳ וישפכו לאמה**. דלא כמרימן רומין ומפר נסוות את הלו מפני הכשרן אל הלו ור״ת דכשר כמרימן רומין גם בלע הכפ דמיכי נעביד ניחיב לחוץ והדר לניים כשם שמצוה להקדים עליונים להחתונים. כך מצוה להקדים פנימי להיות דפנימי חשוב. ניחיב בפנים והדר ניחיב מבחוץ כיון דמיכא חשאת ואשם בשם נתערב דמם בדמים דפנימים. גם מצי למימר יתן בפנים ואפ״ה יתן בחוץ מפוס דמכפלי חיצונים גם כפיקא ליה. ומ״ש לפסלינהו לחיצונים כדי לטכביר פנימי למכפלינהו בידים גם קאמר ר״ת ומיפב להמחין על בקומת הדמם ויפכלו ויפלישם לאמה: **נתן בחוץ**. יכן בגמ׳ ומלך וכן מתברונת זו בחוץ כשר: ר ע פוסל. בחיצון שכל דמים החיצונים בשכינתו לפנים ונפכלו: **והחכמים מכשירין**. נכל הקרבנות חוץ מהטאת החיצונה דמיפסלת מפוס וכל דשאת אשר יוצא וכו׳ והלכה כחכמים: **יב יצא אחד מהן לחוץ**. חין לעזרה: **הפנימי כשר**. נוהן ממנו מתניתין וקרקן כשר: **וחכמים פוסלים**. דכתיב אשר יוצא מדמה ואפי׳ מקלת דמה פסיל. מדלא כתיב את דמה: **ומה אם במקום שהמחשבה פוסלת בחוץ**. כלומר ומה חוץ שהוא מקום שהמחשבה פוסלת בו אשם היכא בפנים על מנת לזרוק דמה לחוץ פסולה: **לא עשה**. מעל מעילת מקלת דמה לחוץ: **את המשויר**. בפנים: **כיוצא**. בפנים: **כדתמריהו הפנימי כשר**: **מקום שאין המחשבה פוסלת בפנים**. כלומר היכל שהוא מקום שאין מחשבה פוסלת בו אשם שמ״ע ניתן את הניתני׳ בחוץ בפנים כשר לימו דין וכו׳ ואין כלכה כר׳ יוסי הגלילי ודוקא בדם הוא דתמריהו דאם יצא חוץ לעזרה או נכנס בפנים להוציא ממנו שהיכל נכפל. אבל בשר קדשים נהי דאם יצא לחוץ נכפל ואסור בהכילה. דכתיב ובשר בשדה מרפה. בשר שיצא חוץ למחיצתו דהיינו קדשי קדשים חוץ לעזרה יקדשים קלים מחוץ לעיר נעשה כאלו הוא בשר בשדה והרי הוא ערפה ולא תאכלו. מ״מ אם נכנס לפנים אל תוך ההיכל גם נפכל בשניהם כן

ויקהל ליום השני

הַכֹּהֲנִים שׁוֹנֵג כָּשֵׁר. כָּל הַדָּמִים הַפְּסוּלִין שֶׁנִּתְּנוּ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. לֹא הִרְצָה הַצִּיץ אֶלָּא עַל הַטָּמֵא. שֶׁהַצִּיץ מְרַצֶּה עַל הַטָּמֵא וְאֵינוֹ מְרַצֶּה עַל הַיּוֹצֵא:

ברטנורא

ומותר בתכילה. דתמר קרא תמר יוכח מדמה לא תתכל מדמה ולא מכשרה: עד שיכפר. כהיכל: ר"י אומר וכו'. והלכה כר' יהודה: ואין הציץ מרצה על היוצא. ותע"ג דפסילים בפעלו לא ירדו תרגומי מיהת לא מרעו דכתיב בציץ וגמח להרן את עון הקדשים. וכפ' תמור כהיכל כל ימים תמר יקרב מכל זרעכם על הקדשים וכו' ושימתתו עליו מה קדשים התמורים להלן בעומת' הכ' מדבר אף עון קדשים התמורים בציץ בעומת' הכתוב מדבר:

גמרא זבחים דף פ"ח ע"א

תָּנוּ רַבָּנָן כְּלֵי קֹדֶשׁ שֶׁנִּיקְּבוּ אֵין מַתִּיכִין אוֹתָם וְאֵין מַתִּיכִין לְתוֹכָן אֲבָל נִפְגָּמוּ אֵין מְתַקְּנִין אוֹתָן. סַכִּין שֶׁנִּפְגַּם אֵין מַשְׁחִיזִין אֶת פְּגִימָתָהּ נִשְׁמְטָה אֵין מַחֲזִירִין אוֹתָהּ. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר סַכִּין מַטְרֶפֶת הָיְתָה בַּמִּקְדָּשׁ וְנִמְנוּ עָלֶיהָ כֹּהֲנִים וּגְנָזוּהָ. תָּנוּ רַבָּנָן בִּגְדֵי כְהוּנָּה אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן מַעֲשֶׂה מַחַט אֶלָּא מַעֲשֶׂה אוֹרֵג שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ל"ט) מַעֲשֵׂה אוֹרֵג. נִתְגָּעֲלוּ אֵין מְכַבְּסִין לֹא בְּנֶתֶר וְלֹא בְּאָהָל. הָא בְּמַיִם מְכַבְּסִין. אָמַר אַבָּיֵי הָכִי קָאָמַר הוּגְעוּ לְמַיִם מְכַבְּסִין אוֹתָן בְּנֶתֶר וְאָהָל. הוּגְעוּ לְנֶתֶר וְאָהָל אַף בְּמַיִם אֵין מְכַבְּסִין. וְיֵשׁ אוֹמְרִים אֵין

מכבסין

רש"י

אין מתיכין אותן. כמו שעושין למדות מנוקבות שמתיכין לתוכן סביבות הנקב ונסתם הנקב: ואין מתיכין לתוכן אבר. לסתום הנקב וכולהו משום דמחזי כעניו ולאו לתוכא לרעת: נפגמו. פגימה גדולה שהיקום הסחתה ניכר: סכין מטרפת. שהיתה רכה ליפגם פגימות דקות תמיד ומטרפת את הקדשים: אין עושין אותן מעשה מחט. לתורגן כמין יריעה ולטשותן לחברי כן לבוש הפור במחט אלא כמין מלבוש תורגין לתוכן בכליהם: אהל. מין כיסוי היה שמעביר את הגיעול וכן נתר: הא במים מכבסין. בתמיה כיון דטעמא משום דמחזי כעניו הוא מה לי נתר מה לי מים הרי נתגעלו וכשכן כל שכן דכי לא מחוור להו שפיר גריעי טפי: הוגעו למים. כלומר אם היה גיעולן מעט ולא הוזקקו אלא לכבוס מים מכבסין אותן אף בנתר ואהל: הוגעו לנתר ואהל. שנתגעלו גיעול רב שהגיעו ליזקק לכבוס נתר ואהל הוי לא מתקן להו כלל: אף במים. לאו דבותא הוא אלא למימרא דנתר ואהל דוקא לאו למעוטי כיבוס נקט דהיכא דאסור לגמרי והיכא דשרי לגמרי אלא למעוטי גיעול נקיט ליה וה"ק נתגעלו אין מכבסין אותן כלל אם הוזקקו לנתר ואהל. גרסה

בעיני

מְכַבְּסִין אוֹתָן בְּלֹ עִיקָר שֶׁאֵין עֲנִיוּת בְּמָקוֹם עֲשִׁירוּת: תָּנוּ רַבָּנָן מְעִיל כְּלוֹ שֶׁל תְּכֵלֶת הָיָה שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְיַעַשׂ אֶת מְעִיל הָאֵפוֹד כְּלִיל תְּכֵלֶת. שׁוּלָיו כֵּיצַד מֵבִיא תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי שְׁזוּרִין וְעוֹשֶׂה אוֹתָן כְּמִין רִמּוֹנִים שֶׁאֵי אַתָּה פָתוּחַ פִּיהֶן וּכְמִין קוֹנָאוֹת שֶׁל קְנָסוֹת שֶׁבְּרֹאשֵׁי תִּינוֹקוֹת וּמֵבִיא שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם זַיִן שֶׁבָּהֶן שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם עֲנָבִין וְתוֹלֶה בָּהֶן שִׁשִּׁים וְשִׁשָּׁה בְּצַד זֶה וּשְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה בְּצַד זֶה. רִבִּי דוֹסָא אוֹמֵר מִשּׁוּם רִבִּי יְהוּדָה שִׁשִּׁים וְשִׁשָּׁה הָיוּ שְׁמוֹנָה עָשָׂר מִצַּד זֶה וּשְׁמוֹנָה עָשָׂר מִצַּד זֶה. אָמַר רִבִּי עֲנָנִי בַּר שָׁשׁוֹן כְּמַחֲלוֹקֶת בָּאן כָּךְ מַחֲלוֹקֶת בְּמַרְאוֹת נְגָעִים דְּתַנָּן מַרְאוֹת נְגָעִים רִבִּי דוֹסָא בֶּן הַרְכִּינַס אוֹמֵר שִׁשִּׁים וְשִׁשָּׁה עֲקַבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל אוֹמֵר שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם:

רש"י

כציצי הפ"ג: שוליו כיצד היה מביא וכו'. דכרמונים נאמרו שלשה לכעיס: שלא פתחו פיהם. דרך רימונים כשהוזין כאילן אחר נמר ביסול מהפתחין מאיליהן כדרך שעושים קליפי תגוזים המילוים: וכמין קונאות. בומו"ס עשוין כמין תיק של נחושת שעושין בסוף בית יד הכומת שקורין תרישטלי"ל ל' ומשקל קיבו דיסבי כעוב והתינוקות תולין אותן בראשי כובעי עלרי' שעושין אותו למלחמתן שקורין הילמ"ס: כנסות שבראשי תינוקות. לשון וקנסף דנחשת על ריסיה: זגין. תיכלליט"ם: ענביו. מה שחלוי בתוכן לקשקש ותול' בו תלל הרמון: פעמון. כדכתיב פעמון ורמון ובתוך הרמונים דקרא לאו בתוך החלל קאמר אלא ביניהם דפעמון לאחד בין שני רמונים: מצד זה. מלפניו ומלאחריו: מראות נגעים, לעמע מפתוכין של לבן ושל אדמדם ולבנים ושל נתקי רחם וזקן ושל נגעי בתים:

זוהר וישלח דף קע"ח ע"ב

פָּתַח רִבִּי יוֹסֵי וְאָמַר (שם ל"ב) אַתָּה סֵתֶר לִי מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה אַתָּה סֵתֶר לִי דָּא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּאִיהוּ סִתְרָא וּמָטָן לְבַר נַשׁ דְּאָזִיל בְּאָרְחֵי דְּאוֹרַיְתָא וְאִיהוּ אִסְתַּתַּר בְּצִלָּא דְּגַדְפּוֹי דְּלָא יְכִלִּין לְאַבָּאשָׁא לֵיהּ מִצַּר תִּצְּרֵנִי. מֵעֵילָּא וּמִתַּתָּא לְעֵילָּא אִית לֵיהּ לְבַר נַשׁ מָארֵי דָּבָבוּ לְתַתָּא אוֹף הָכִי נָמֵי וּמָאן אִיהוּ דָּא יֵצֶר הָרַע דְּאִיהוּ צַר לְעֵילָּא יֵצֶר לְתַתָּא. וְאִלְמָלֵא יֵצֶר הָרַע לָא אִשְׁתְּכַח מָארֵי דָּבָבוּ לְבַר נַשׁ בְּעָלְמָא בְּגִין כָּךְ מִצַּר תִּצְּרֵנִי. רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה. יְסוֹבְבוּנִי סֶלָה מִכְּעֵי לֵיהּ

וישלח ליום חמישי

כְּשֶׁאֲנִי תְּסוֹבְבֵנִי. אֵלּוּ אִנּוּן שִׁירִין דְּאִית בְּהוּ דַּרְגִּין לְהַצְלָה תְּסוֹבְבֵנִי בְּהוּ לְשֻׁזָּבָא לִי בְּאָרְחָא. וְהַאי קְרָא אִיהוּ כְּסִדְרָא וְאִיהוּ לְסִפְרָא מַהַאי גִּיסָא וּמַהַאי גִּיסָא. תָּא חֲזֵי בְּאִלֵּין שִׁירִין וְתִשְׁבְּחָן דְּקָאֲמַר דָּוִד אִית בְּהוֹן רָזִין וּמִלִּין עִלָּאִין בְּרָזֵי דְּחָכְמְתָא בְּגִין דְּכֻלְּהוּ בְּרוּחַ קוּדְשָׁא אִתְאֲמָרוּ דַּהֲוָה שָׁרֵא רוּחַ קוּדְשָׁא עֲלֵיהּ דְּדָוִד וַהֲוָה אָמַר שִׁירְתָא וּבְגִין כָּךְ כֻּלְּהוּ בְּרָזֵי דְּחָכְמְתָא אִתְאֲמָרוּ. פְּתַח רִבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר (תהלים קי״ח) דְּחָה דְּחִיתַנִי לִנְפּוֹל וַיי עֲזָרָנִי. דְּחֹה דְּחִיתַנִי דְּחֹה דְּחוּנִי כְּבָעֵי יְיָ מַאי דְּחֹה דְּחִיתַנִי. אֶלָּא דָּא סִטְרָא אָחֳרָא דְּדַחְיָא לֵיהּ לְבַר נַשׁ תְּדִיר וּבָעֵי לְדַחְיָא לֵיהּ וְלַאֲסָטָאָה לֵיהּ מֵעִם קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא וְדָא הוּא יֵצֶר הָרָע דְּאִשְׁתְּכַח לְגַבֵּיהּ דְּבַר נַשׁ תְּדִיר וְקָבְלֵיהּ אַדְּבַר דָּוִד וְאָמַר דָּחֹה דְּחִיתַנִי לִנְפּוֹל בְּגִין דְּאִיהוּ אִשְׁתְּדַל לְגַבֵּיהּ בְּכָל אִנּוּן עַקְתִין לַאֲסָטָאָה לֵיהּ מֵעִם קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא וַעֲלֵיהּ אָמַר דָּוִד דָּחֹה דְּחִיתַנִי לִנְפּוֹל בַּגִּיהִנָּם וַיי עֲזָרָנִי דְּלָא אִתְמְסָרְנָא בִּידֵהּ וְעַל דָּא אִית לֵיהּ לְבַר נַשׁ לְאוֹדָיָא מַנַּיהּ בְּגִין דְּלָא יִשְׁלוֹט עֲלֵיהּ וְקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּדֵין נָטִיר לֵיהּ בְּכָל אָרְחוֹי דִּכְתִיב (משלי ג׳) אָז תֵּלֵךְ לָבֶטַח דַּרְכֶּךָ וְרַגְלְךָ לֹא תִגּוֹף. (שם ד׳) בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָּעֵהוּ וְיַשֵּׁר אֹרְחֹתֶיךָ וְאִם תָּרוּץ לֹא תִכָּשֵׁל. וּכְתִיב (שם) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נָכוֹן הַיּוֹם. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה זַכָּאִין אִנּוּן יִשְׂרָאֵל דְּקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נָטִיר לוֹן בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי דִּכְתִיב (ישעיה ס׳) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ. (בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:)

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מ״ר

הר״ם ה׳ תלמוד תורה פ״ה — מספר צידת לדרך דף ר״ו ע״ב

כָּל תַּלְמִיד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה וּמוֹרֶה הֲרֵי זֶה רָשָׁע שׁוֹטֶה וְגַס רוּחַ וְעָלָיו נֶאֱמַר (משלי י׳) כִּי רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה. וְכֵן חָכָם שֶׁהִגִּיעַ לְהוֹרָאָה וְאֵינוֹ מוֹרֶה הֲרֵי זֶה מוֹנֵעַ תּוֹרָה וְנוֹתֵן מִכְשׁוֹלוֹת לִפְנֵי הָעִוְרִים וְעָלָיו נֶאֱמַר (שם) וַעֲצוּמִים כָּל הֲרוֹגֶיהָ. אֶלּוּ הַתַּלְמִידִים הַקְּטַנִּים שֶׁלֹּא הֵרִבּוּ תּוֹרָה כָּרָאוּי וְהֵם מְבַקְּשִׁים לְהִתְגַּדֵּל בְּפָנֵי עַמֵּי הָאָרֶץ וּבֵין אַנְשֵׁי עִירָם וְקוֹפְצִין וְיוֹשְׁבִין בְּרֹאשׁ לָרִין וּלְהוֹרוֹת בְּיִשְׂרָאֵל הֵם הַמְרֻבִּים בַּמַּחֲלֹקוֹת וְהֵם הַמַּחֲרִיבִים אֶת הָעוֹלָם וְהַטּוֹבְעִין בְּרֹאשׁ שֶׁל תּוֹרָה וְהַטּוֹבְלִים בָּהֶם הֵיצֵאוֹת עֲלֵיהֶם אֲמַר שְׁלֹמֹה בְּחָכְמָתוֹ (שה״ש ב׳)

צָרִיךְ שֶׁיְּקַבֵּל הַכְנָעָה גְּדוֹלָה לִפְנֵי הַבְּרִיאָה וְלִפְנֵי עֲבָדָיו וְאוֹהֲבָיו וְשֶׁיְּעַבֵּד לוֹ בְּרֹכּוּר וּבְמַעֲשֶׂה. וְשֶׁיִּרְאָה מִמֶּנּוּ בְּכָל זְמַן כְּפִי שֶׁהוּא לְפָנָיו תָּמִיד וְאֵין דָּבָר נִסְתָּר מִמֶּנּוּ. וְיִשְׁבַּח אוֹתוֹ לֵילוֹ וְיוֹמוֹ וְיִזְכּוֹד מִדָּתוֹ עִמּוֹ בְּסֵתֶר וּבַגָּלוּי וְיָרוּץ לַעֲבוֹדָתוֹ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב. וְיִתְּנֶנּוּ לוֹ תָּמִיד לְרָצוֹתוֹ וּלְהִתְגַּדֵּל בְּפָנָיו וְלִבְקֹשׁ מְחִילָה עַל עֲוֹנוֹתָיו וְיָשִׁיב אֲל לִבּוֹ מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו מִן הַנְּעוּנוֹת שֶׁחָטָא לְפָנָיו. וְכֵן יָשִׁיב אֶל לִבּוֹ הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ בְּכָל יְמֵי חַיָּיו וְהוּא מוֹרֶה בּוֹ וְיוֹדֵהּ וְנוֹתֵן קְטָנוּת מַעֲלוֹת וּפְחִיתוּתוֹ וְנוֹדֵל כְּבוֹד יוֹצְרוֹ וְעוֹצֶם גְּבוּרָתוֹ

אחזו — וירבה

אֲחֻזּוּ לָנוּ שׁוֹעֲלִים שׁוֹעֲלִים קְטַנִּים מְחַבְּלִים כְּרָמִים: ג וְאָכוֹד לוֹ לְתַלְמִיד לְקוֹת רְבּוֹ וְרַבּוֹ לְהִסְתַּבְּהוֹת בְּבִנְיָתָה וְשִׁבְלוֹת רִשְׁעוּ וַאֲפִילוּ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה וְיוֹדֶה עַל כָּל הַבָּא עָלָיו. בְּכוֹ שֶׁהָיָה עֹשֶׂה הַשֵּׁם פְּלָאִי שֶׁכָּל הַשּׁוֹמֵעַ שֶׁהוּא נִפְלוֹנִי נָרוּם אִישׁ גַּם זוּ עַד כָּל הַקּוֹרוֹת הַמּוֹצְאוֹת אוֹתוֹ. וְאָמְרוּ הַמַּקְדִּמוֹנִים כִּי אֶחָד רָאָה וְלֹא יָבִיא שְׁמוֹ בְּפָנָיו וַאֲפִילוּ לְקֹרוֹת לְחָסִיד מֻכָּה בִּרְגִלּוֹ וְאָמַר לוֹ אֲנִי חָם עַל הַמַּכָּה אֲשֶׁר בִּרְגְלֶךָ וְאָמַר לוֹ אֲנִי מְחַזִּיק טוֹבָה לְיוֹצְרִי שֶׁלֹּא נְתָנָה בְּעֵינַי:

לְאֲחֵרִים שֶׁשָּׁכָם בְּשֵׁם רַבּוֹ כְּרִגְלְךָ שֶׁעוֹשָׂה עֵשֶׂם אָבִיו אֶלָּא יַשֶּׂה אֶת שְׁכָם אֲפִילוּ רְאֵהוּ מוֹכֵם. וְלֹא יְהֵן שָׁלוֹם לְרַבּוֹ אוֹ יַחֲזִיר לוֹ שָׁלוֹם כְּרָכָךְ שָׁנוֹתְנִים רְשׁוּת וּמַחֲזִירִים הָא לָזֶה אֲלָא שׁוֹתֶה וַאוֹמֵר לוֹ בִּירָאָה וְכָבוֹד שָׁלוֹם עָלֶיךָ רַבִּי וְאִם נָתַן לוֹ רַבּוֹ שָׁלוֹם יַחֲזִיר לוֹ שָׁלוֹם עָלֶיךָ רַבִּי וּמוֹרִי: ג וְכֵן לֹא יַהֲלוֹךְ הִפְלָיו בְּפָנֵי רַבּוֹ וְלֹא יֵשֵׁב אֲלָא יוֹשֵׁב כְּיוֹשֵׁב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. וְלֹא יִהְפַּלֵּל לֹא לִפְנֵי רַבּוֹ וְלֹא לְאַחַר רַבּוֹ וְלֹא בְּצַד רַבּוֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאָסוּר לוֹ לְהַלֵּךְ בְּצִדּוֹ אֲלָא יְהַלֵּךְ לְאַחַר רַבּוֹ וְלֹא יְהֵא מְכֻוָּן כְּנֶגֶד אֲחוֹרָיו וְאַחַר כַּךְ יִתְפַּלֵּל. וְלֹא יִכָּנֵס עִם רַבּוֹ בַּמָּרְחָץ וְלֹא יֵשֵׁב בְּמָקוֹם רַבּוֹ. וְלֹא יַכְרִיעַ דִּבְרָיו בְּפָנָיו. וְלֹא יְסַתֵּר אֶת דְּבָרָיו. וְלֹא יֵשֵׁב לְפָנָיו עַד שֶׁיֹּאמַר לוֹ שֵׁב. וְלֹא יַעֲמוֹד מִלְּפָנָיו עַד שֶׁיֹּאמַר לוֹ עֲמוֹד אוֹ עַד שֶׁיִּטּוֹל רְשׁוּת מִמֶּנּוּ. וּכְשֶׁיִּפְטֹר מֵרַבּוֹ לֹא יַחֲזִיר לוֹ אֲחוֹרָיו אֲלָא נִרְתָּע לְאַחֲרָיו וְפָנָיו כְּנֶגֶד פָּנָיו:

לֵיל שִׁשִּׁי

צִירוּף יְהוֹה

ל וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַגִּידָה־נָּא שְׁמֶךָ וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם: וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וַאֲמַר חַוִּי כְעַן שְׁמָךְ וַאֲמַר לְמָא דְנָן אַתְּ שָׁאֵל לִשְׁמִי וּבָרִיךְ יָתֵהּ תַּמָּן: שלישי לא וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם פְּנִיאֵל כִּי־רָאִיתִי אֱלֹהִים פָּנִים אֶל־פָּנִים וַתִּנָּצֵל נַפְשִׁי: וּקְרָא יַעֲקֹב שְׁמָא דַּאֲתְרָא פְּנִיאֵל אֲרֵי חֲזֵיתִי מַלְאָכָיָא דֵּייָ צַפִּין בְּאַפִּין וְאִשְׁתְּזִבַת נַפְשִׁי:

לב וַיִּזְרַח־לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת־פְּנוּאֵל וְהוּא צלע

רש"י

(ל) למה זה תשאל. (ב"ר) מין לגו סם קטוע מסתיין שמותיו (הכל) לפי מלות עבודה השליחות שלחו מסתלחים: (לב) ויזרח לו השמש. ל' בני חדש הוא כשהגעגו למקום פלוני הלוי לגו השחר זהו פשוטו ומ"מ ויזרח לו לגרמו לרפאות הת לגעתו כמה דתימא (מלאכי ג') שמש לדקה ומרפא בכנפיה ולותן שעות שמיהרה לשקוע בשבילו כשלה מבחר שבע מיהרה לזרוח בשבילו.

וסוף

צֹלֵעַ עַל־יְרֵכוֹ׃ וּדְחַשׁ לֵהּ שְׁמַשָּׁא כְּמָא דִּי עֲבַר יַת פְּנוּאֵל וְהוּא
מְטַלַּע עַל יַרְכֵּהּ׃ לג עַל־כֵּן לֹא־יֹאכְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־
גִּיד הַנָּשֶׁה אֲשֶׁר עַל־כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי
נָגַע בְּכַף־יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה׃ עַל כֵּן לָא יֵכְלוּן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל יַת גִּידָא דְנַשְׁיָא דִּי עַל כְּתֵי יַרְכָּא עַד יוֹמָא הָדֵין אֲרֵי קְרֵיב בְּכְתֵי
יַרְכָּא דְיַעֲקֹב בְּגִידָא דְנַשְׁיָא׃ לג א וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיַּרְא
וְהִנֵּה עֵשָׂו בָּא וְעִמּוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיַּחַץ אֶת־
הַיְלָדִים עַל־לֵאָה וְעַל־רָחֵל וְעַל שְׁתֵּי הַשְּׁפָחוֹת׃
וּזְקַף יַעֲקֹב עֵינוֹהִי וַחֲזָא וְהָא עֵשָׂו אָתָא וְעִמֵּהּ אַרְבַּע מְאָה גֻּבְרִין וּפַלֵּיג
יַת בְּנָיָא עַל לֵאָה וְעַל רָחֵל וְעַל תַּרְתֵּין לְחִינָתָא׃ ב וְיָשֵׂם אֶת־
הַשְּׁפָחוֹת וְאֶת־יַלְדֵיהֶן רִאשֹׁנָה וְאֶת־לֵאָה וְיַלְדֶיהָ
אַחֲרֹנִים וְאֶת־רָחֵל וְאֶת־יוֹסֵף אַחֲרֹנִים׃ וְשַׁוִּי יַת לְחִינָתָא
וְיַת בְּנֵיהֶן קֳדָמַיִן וְיַת לֵאָה וּבְנָהָא בַּתְרַיִן וְיַת רָחֵל וְיַת יוֹסֵף בַּתְרָאִין׃
ג וְהוּא עָבַר לִפְנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה שֶׁבַע פְּעָמִים
עַד־גִּשְׁתּוֹ עַד־אָחִיו׃ וְהוּא עֲבַר קֳדָמֵיהוֹן וּסְגִיד עַל אַרְעָא שְׁבַע
זִמְנִין עַד מִקְרְבֵהּ עַד (ני לְוָת) אֲחוֹהִי׃ ד וַיָּרָץ עֵשָׂו לִקְרָאתוֹ
וַיְחַבְּקֵהוּ וַיִּפֹּל עַל־צַוָּארָו וַיִּשָּׁקֵהוּ וַיִּבְכּוּ׃ וְרָהַט עֵשָׂו לְקֳדָמוֹתֵהּ

* צווריו קרי * נקוד על וישקהו ונפשה
ריש״י

והוא צולע. היה לולע כשזרחה השמש : (לג) גיד הנשה. ולמה נקרא שמו גיד הנשה לפי שנשה ממקומו ועלה והוא לשון קפילה וכן (ירמיה ל״ח) נשתה גבורתם וכן (לקמן מ״ח) כי נשני אלהים את כל עמלי : (על כף הירך.פולפ״ח בלעז (גרלאבא דיקא) כל בשר גבוה וחלול ועגול קרוי כף כמו עד שתמחך הכף בסמני בגרות) : (ב) ואת לאה וילדיה אחרונים. לאחרון לאחרון חביב : (ג) עבר לפניהם. לאמר לם יבא לומו רשע להלחם ילחם בי תחילה : (ד) ויחבקהו. נתגלגלו רחמיו כשראהו משתחוה הלזו השתחוות הלזו : וישקהו. נקוד עליו ויש מולקין בדבר זה בבריימא דספרי ים שדרשו נקודה זו לומר שלא נשקו בכל לבו (ג״ר). ר״ש בן יוחאי הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב אלא שכמרו

וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָיו וַיִּשָּׁקֵהוּ וַיִּבְכּוּ׃ ה וַיִּשָּׂא אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא
אֶת־הַנָּשִׁים וְאֶת־הַיְלָדִים וַיֹּאמֶר מִי־אֵלֶּה לָךְ וַיֹּאמֶר
הַיְלָדִים אֲשֶׁר־חָנַן אֱלֹהִים אֶת־עַבְדֶּךָ׃ וזקף ת עינוהי
וחזא ית נשׁיא וית בניא ואמר מן אינין לך ואמר בניא די חס יי ית
עבדך׃ רביעי ו וַתִּגַּשְׁנָה הַשְּׁפָחוֹת הֵנָּה וְיַלְדֵיהֶן וַתִּשְׁתַּחֲוֶיןָ׃
וקריבת לחיתא אינין וּבְנֵיהֶן וּסְגִידָא׃ ז וַתִּגַּשׁ גַּם־לֵאָה וְיַלְדֶיהָ
וַיִּשְׁתַּחֲווּ וְאַחַר נִגַּשׁ יוֹסֵף וְרָחֵל וַיִּשְׁתַּחֲווּ׃ וקריבא אף
לאה ובנהא וסגידו ובתר כן קריב יוסף ורחל וסגידו׃ ח וַיֹּאמֶר מִי
לְךָ כָּל־הַמַּחֲנֶה הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגָשְׁתִּי וַיֹּאמֶר לִמְצֹא־חֵן
בְּעֵינֵי אֲדֹנִי׃ ואמר מן לך כל משריתא הדין די ערעית ואמר
לְאַשְׁכָּחָא רַחֲמִין בְּעֵינֵי רִבּוֹנִי׃ ט וַיֹּאמֶר עֵשָׂו יֶשׁ־לִי רָב אָחִי
יְהִי לְךָ אֲשֶׁר־לָךְ׃ ואמר עשו אית לי סגי אחי אצלח בדידך׃
י וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אַל־נָא אִם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ
וְלָקַחְתָּ מִנְחָתִי מִיָּדִי כִּי עַל־כֵּן רָאִיתִי פָנֶיךָ כִּרְאֹת

פני

רש"י

רחמיו בחותה שעה ונשקו בכל לבו (ב"ר) : (ה) מי אלה לך. מי אלה לסיום שלך : (ז) נגש יוסף ורחל. בכולן המתנות נגשות לפני הכניס אבל ברחל יוסף נגש לפניה לומר לחי יפת תואר שמא יחלה בה עיניו לוותו רשע לעמוד כנגדה ומעכבו מלהסתכל בה מכאן זכה יוסף לברכת עלי עין : (ח) מי לך כל המחנה. מי כל המחנה אשר פגשתי שהוא שלך כלומר למה הוא לך. ופשוטו של מקרא על מוליכי המנחה. ומדרשו כתוב של מלאכים פגע שהיו דוחפין זוטו ואת אכזיו ואומרים להם של מי אתם והם אומרים להם של עשו והן אומרים הכי הכו ואלו אומרים הניחו בזו של יעקב הוא ולא היו מפניחים עליו. בן בזו של אברהם הוא ולא היו מפניחים עליו. אחיו של יעקב הוא אומרים להם אם כן מפלגו אתם : (ט) יהי לך אשר לך. כאן הודה לו על הברכות (ב"ר) : (י) אל נא. אל נא תאמר לי כן : אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי כי על כן ראיתי פניך וגו'. כי כדאי והגון לך שתקבל מנחתי על אשר ראיתי פניך והן חשובין לי כראיית פני המלאך שראיתי אך שלך ועוד על שאתרצית לי למחול לי על סורחני. ולמה הזכיר לו ראיית המלאך כדי שיתירא הימנו ויאמר רואה

מלאכים

פְּנֵי אֱלֹהִים וַתִּרְצֵנִי׃ וַאֲמַר יַעֲקֹב בְּבָעוּ אִם כְּעַן אַשְׁפַּחִית רַחֲמִין
בְּעֵינָךְ וּתְקַבֵּל תְּקָרְבְתִּי טַן יְדֵי אֵרֵי עַל כֵּן חֲזַהְנָוּ לְאַפָּךְ כְּחֵיזוּ אַפֵּי
רַבְרְבָיָא וְאִתְרְעִית לִי׃ יא קַח־נָא אֶת־בִּרְכָתִי אֲשֶׁר הֻבָאת
לָךְ כִּי־חַנַּנִי אֱלֹהִים וְכִי יֶשׁ־לִי־כֹל וַיִּפְצַר־בּוֹ וַיִּקָּח׃
קַבֵּל כְּעַן יַת תְּקָרְבְתִּי דְּאִתְאֲתַת לָךְ אֵרֵי רַחִים עֲלַי יְקָרָם יְיָ וַאֲרֵי אִית
לִי כֹּלָּא וְאִתְקֵיף בֵּהּ וְקַבֵּיל׃ יב וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנֵלֵכָה וְאֵלֵכָה
לְנֶגְדֶּךָ׃ וַאֲמַר נְטַל וְנֵיזֵל וְאֵיזֵל לָקֳבָלָךְ׃ יג וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנָי
יָדַע כִּי־הַיְלָדִים רַכִּים וְהַצֹּאן וְהַבָּקָר עָלוֹת עָלָי
וְדָפְקוּם יוֹם אֶחָד וָמֵתוּ כָּל־הַצֹּאן׃ וַאֲמַר לֵהּ רִבּוֹנִי יָדַע אֲרֵי
יַנְקַיָּא רַכִּיכִין וְעָנָא וְתוֹרֵי מֵינִקְתָּא עָלַי וְדַחֲקִנּוּן יוֹמָא חַד וְיִמוֹתוּן כָּל
עָנָא׃ יד יַעֲבָר־נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וַאֲנִי אֶתְנַהֲלָה

לאטי

רש"י

מלאכים וניטל חיני יכול לו מעתה: ותרצני. נתפייסת לי וכן כל לשון שבמקרא לשון פיוס לפילומל"ט בלעז (בעזענפטינג). כי לא לרצון יהיה לכם (ויקרא כ"ב) הקרבנות בהמה לפייס ולרצות וכן (משלי י') שפתי לדיק ידעון רצון יודעים לפייס ולרצות: (יא) ברכתי. מנחתי מנחה זו הבאה על רחיית פנים ולפרקים תיקה בהא תלת לשחילת שלום וכל ברכה שהיא לרחיית פנים כגון ויברך יצחק את פרעה (מ"ב י"ח) עשו אחי ברכה דשנחריב. וכן (ש"ב ח') לשאול לו לשלום ולברכו דתועי מלך חמת כולם לשון ברכת שלום הן שקורין בלעז שלודח"ר (גרישסטן) לף זו ברכתי מו"ן שלו"ד (מיין גריס): אשר הובאת לך. לא טרחת בה ואני יגעתי להגיעה עד שבאה לידך (ב"ר): חנני. מו"ן רחמונה מודגשת לפי שהיא משמשת במקום שתי נוי"ן שהיה לו לומר חננני שאין חנן בלא שתי נוין והשלישית לשימוש כמו עשני זבדני: יש לי כל. כל ספוקי ועשו דבר בלשון גחוה יש לי רב יותר ויותר מכדי לרכי: (יב) נסעה. כמו שמעה שהוא כמו שמע שלח לף כאן נסעה כמו נסע והמו"ן יסוד בתיבה ותרגום של יונקלוס טול ונהך עשו אמר ליעקב נסע מכאן ונלך: ואלכה לנגדך. בשוה לך טובה זו תעשה לך שאחריך ימי מהלכתי ללכת לאט כאשר אתה לריך וזהו לנגדך בשוה לך: (יג) עלות עלי. הצאן והבקר שהן עלות מוטלות עלי לנהלן לאט: עלות. מגדלות עוללין לשון (איכה ב') עולל ויונק. (ישעיה ס"ה) עול ימים (ש"א ו') שתי פרות עלות בלעז חנפיטי"ם (בעקידערט): ודפקום יום אחד. (ואם ידפקום יום אחד) ליגעם בדרך במרוצה ומתו כל הצאן: ודפקום. כמו קול דודי דופק (שה"ש ה') נוקש בדלת: (יד) יעבר נא אדני. אל תאריך ימי הליכתך מעבר

כפי

לְאִטִּי לְרֶגֶל הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־לְפָנַי וּלְרֶגֶל הַיְלָדִים
עַד אֲשֶׁר־אָבֹא אֶל־אֲדֹנִי שְׂעִירָה׃ יְעִבַּר כְּעַן רִבּוֹנִי קֳדָם
עַבְדֵּהּ וַאֲנָא אֶדַבַּר בְּנִיחַ לְרֶגֶל עוֹבָדְתָּא דִּי קָדָמַי וּלְרֶגֶל יַנְקָא עַד דִּי
אֵעוֹל לְוָת רִבּוֹנִי לְשֵׂעִיר׃ טו וַיֹּאמֶר עֶשָׂו אַצִּיגָה־נָּא עִמְּךָ
מִן־הָעָם אֲשֶׁר אִתִּי וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה אֶמְצָא־חֵן בְּעֵינֵי
אֲדֹנִי׃ וַאֲמַר עֵשָׂו אֶשְׁבּוֹק כְּעַן עִמָּךְ מִן עַמָּא דְּעִמִּי וַאֲמַר לְמָא דֵנָן
אַשְׁכַּח רַחֲמִין בְּעֵינֵי רִבּוֹנִי׃ טז וַיָּשָׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֵשָׂו לְדַרְכּוֹ
שֵׂעִירָה׃ וְתָב בְּיוֹמָא הַהוּא עֵשָׂו לְאָרְחֵהּ לְשֵׂעִיר׃ יז וְיַעֲקֹב נָסַע
סֻכֹּתָה וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת וְלִמְקִנֵהוּ עָשָׂה סֻכֹּת עַל־כֵּן
קָרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם סֻכּוֹת׃ ס וַיָּבֹא יַעֲקֹב נַמַל לְסֻכּוֹת וּבְנָא לֵהּ בֵּיתָא
וְלִבְעִירֵהּ עֲבַד מְטַלָּן עַל כֵּן קְרָא שְׁמָא דַּאֲתְרָא סֻכּוֹת׃ יח וַיָּבֹא יַעֲקֹב
שָׁלֵם עִיר שְׁכֶם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בְּבֹאוֹ מִפַּדַּן אֲרָם

ויחן

רש"י

כפי דרכך ולא אם תהרוק: אתנהלה. לתנהל ה"א יתירה כמו תרדה חשמעה: לאטי. לאט אלי לשון נחת (ישעיה ח') ההולכים לאט. (ב"ב י"ח) לאט לי לגיור. לאטי הלמ"ד מן היסוד והיכה משמשת לתנהל נחת אלי: לרגל המלאכה. לפי טרח הליכת רגלי המלאכה המוטלת עלי להוליך: ולרגל הילדים. לפי רגליהם שהם יכולים ללך: עד אשר אבא אל אדני שעירה. הרמיז לו הדרך שלא היה דעתו ללכת אלא עד סוכות ואמר עד אשר אבא אל אדוני שעירה אמר אם דעתו לעשות לי רעה ימהין עד בואי אצלו והוא לא הלך (ב"ר) ואימתי ילך בימי המשיח שנאמר (עובדיה א') ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו ומ"ש ים לפרשה זו רבים: (טו) ויאמר למה זה. תעשה לי טובה זו שאיני לריך לה: אמצא חן בעיני אדני. ולא תשלם לי עתה שוב גמול: (טז) וישב ביום ההוא עשו לדרכו. (ב"ר) עשו לבדו וד' מאות איש שהלכו עמו נשמטו מאצלו אחד אחד והיכן פרע להם הקב"ה בימי דוד שנאמר (ש"א ל') כי אם ד' מאות איש נער אשר רכבו על הגמלים: (יז) ויבן לו בית. (מגילה י"ז) שהה שם י"ח חדש קרן ותורף וקרן. סיכות קרן. בית תורף. סוכות קרן: (יח) שלם. שלם בגופו שנתרפא מצלעתו (שבת ל"ג) שלם בממונו שלא חסר כלום מכל אשר הוליכו דורון. שלם בתורתו שלא שכח תלמודו בבית לבן: עיר שכם. כמו לעיר וכמותו (רות ג') עד בואכה בית לחם: בבואו מפדן ארם. כאדם החומר לחבירו ילא פלוני מבין שיני

תריות

וישלח ליל ששי

וַיְחַן אֶת־פְּנֵי הָעִיר׃ וַאֲתָא יַעֲקֹב שְׁלִים קַרְתָּא דִשְׁכֶם דִי בְּאַרְעָא
דִכְנָעַן בְּמֵיתֵהּ כִּפְדַן דַּארָם וּשְׁרָא לָקֳבֵיל (אפי׳) קַרְתָּא׃ יט וַיִּקֶן אֶת־
חֶלְקַת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר נָטָה־שָׁם אָהֳלוֹ מִיַּד בְּנֵי־חֲמוֹר
אֲבִי שְׁכֶם בְּמֵאָה קְשִׂיטָה׃ וּזְבַן יַת אַחֲסַנַת חַקְלָא דִי פְרַס
תַּמָּן מַשְׁכְּנֵהּ מִידָא דִבְנֵי חֲמוֹר אֲבוּהִי דִשְׁכֶם בְּמֵאָה חוּרְפָן׃ כ וַיַּצֵּב־
שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא־לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ ס וַאֲקֵם תַּמָּן
מַדְבְּחָא וּפַלַח עֲלוֹהִי קֳדָם אֵל אֱלָהָא דְיִשְׂרָאֵל׃ חמישי לד א וַתֵּצֵא
דִינָה בַּת־לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב לִרְאוֹת בִּבְנוֹת
הָאָרֶץ׃ וּנְפָקַת דִּינָה בַּת לֵאָה דִי יְלִידַת לְיַעֲקֹב לְמֶחֱזֵי בְּרָנַת אַרְעָא׃
ב וַיַּרְא אֹתָהּ שְׁכֶם בֶּן־חֲמוֹר הַחִוִּי נְשִׂיא הָאָרֶץ
וַיִּקַּח אֹתָהּ וַיִּשְׁכַּב אֹתָהּ וַיְעַנֶּהָ׃ וַחֲזָא יָתַהּ שְׁכֶם בַּר חֲמוֹר
חִוָּאָה רַבָּא דְאַרְעָא וּדְבַר יָתַהּ וּשְׁכִיב יָתַהּ וְעַנְיַהּ׃

וישלח יום ששי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצענו השלים כל
הסדרה ותרגום והפטרה׃

ג וַתִּדְבַּק נַפְשׁוֹ בְּדִינָה בַּת־יַעֲקֹב וַיֶּאֱהַב אֶת־הַנַּעֲרָ

*) הנערה קרי רש״י ויבר ויידבר

תריות וכו׳ שלם. לקח כהן ויכה שלם מפרק תרס מלבן ומעמו שמזדווגו לו בדרך׃
ויחן את פני העיר. ערב שבת היה. כשהלכתות דרך לחתי. בר״ר׃
(יט) קשיטה. משה אמר ר״ע כשהלכתי לכרכי היס היו קורין למעה קשיטה.
(ותרגומו חורפן עוכים תריסים בכל מקום עובר לסוחר) : (כ) ויקרא לו אל
אלהי ישראל. לפי שהמזבח קרוי אלהי ישראל על שם שהיה הקב״ה עמו
והילו קרא שם המזבח על שם הגס להיות שבחו של מקום נזכר בקריאת השם
כלומר מי שהוא של הוא הקב״ה הוא לאלהים לי שמתי ישראל. וכן מליטו במשה
(שמות י״ז) ויקרא שמו ה׳ נסי לפי שהמזבח קרוי ה׳ אלהי על שם הגס קרא שם
המזבח להזכיר שבחו של הקב״ה ה׳ הוא נסי. ורבותינו דרשו שהקב״ה
קראו ליעקב אל (מגילה י״ח) ודברי תורה כפשוטם יפיגן שלש מתחלקים לשמה
טעמים. ואני לייאב פשוטו של מקרא בחתי : (א) בת לאה. ולפי שבא יעקב אלי
ע״ם יליחה נקראת בת לפי שלפי היא יולאנית היתה (ב״ר) שנאמר ותלד לפי
לקראתו. (ועליה משלו המשל כאמה כבתה) : (ב) וישכב אתה. כדרכה: ויענה
שלש

וַיְדַבֵּר עַל־לֵב הַנַּעֲרָ׃ וְאִתְרְעִיאַת נַפְשֵׁהּ בְּדִינָה בַּת יַעֲקֹב וּרְחֵים
יַת עוּלֶמְתָּא וּמַלֵּיל עַל לִבָּא דְעוּלֶמְתָּא׃ ד וַיֹּאמֶר שְׁכֶם אֶל־חֲמוֹר
אָבִיו לֵאמֹר קַח־לִי אֶת־הַיַּלְדָּה הַזֹּאת לְאִשָּׁה׃
וַאֲמַר שְׁכֶם לַחֲמוֹר אֲבוּהִי לְמֵימָר סַב לִי יַת עוּלֶמְתָּא הָדָא לְאִנְתּוּ׃
ה וְיַעֲקֹב שָׁמַע כִּי טִמֵּא אֶת־דִּינָה בִתּוֹ וּבָנָיו הָיוּ
אֶת־מִקְנֵהוּ בַּשָּׂדֶה וְהֶחֱרִשׁ יַעֲקֹב עַד־בֹּאָם׃
וְיַעֲקֹב שְׁמַע אֲרֵי סָאִיב יַת דִּינָא בְּרַתֵּהּ וּבְנוֹהִי הֲווֹ עִם גֵּיתוֹהִי בְּחַקְלָא
וְשָׁתִיק יַעֲקֹב עַד מֵיתֵיהוֹן׃ ו וַיֵּצֵא חֲמוֹר אֲבִי־שְׁכֶם אֶל־
יַעֲקֹב לְדַבֵּר אִתּוֹ׃ וּנְפַק חֲמוֹר אֲבוּהִי דִשְׁכֶם לְוָת יַעֲקֹב לְמַלָּלָא
עִמֵּהּ׃ ז וּבְנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן־הַשָּׂדֶה כְּשָׁמְעָם וַיִּתְעַצְּבוּ
הָאֲנָשִׁים וַיִּחַר לָהֶם מְאֹד כִּי נְבָלָה עָשָׂה בְיִשְׂרָאֵל
לִשְׁכַּב אֶת־בַּת־יַעֲקֹב וְכֵן לֹא יֵעָשֶׂה׃ וּבְנֵי יַעֲקֹב עַלּוּ מִן
חַקְלָא כַּד שְׁמָעוּ וְאִתְנְסִיסוּ גֻּבְרַיָּא וּתְקֵיף לְהוֹן לַחֲדָא אֲרֵי קָלָנָא עֲבַד
בְּיִשְׂרָאֵל לְמִשְׁכַּב עִם בַּת יַעֲקֹב וְכֵן לָא כְשַׁר לְאִתְעֲבָדָא׃ ח וַיְדַבֵּר
חֲמוֹר אִתָּם לֵאמֹר שְׁכֶם בְּנִי חָשְׁקָה נַפְשׁוֹ בְּבִתְּכֶם
תְּנוּ נָא אֹתָהּ לוֹ לְאִשָּׁה׃ וּמַלֵּיל חֲמוֹר עִמְּהוֹן לְמֵימַר שְׁכֶם בְּרִי
אִתְרְעִיאַת נַפְשֵׁהּ בִּבְרַתְּכוֹן הָבוּ כְעַן יָתַהּ לֵהּ לְאִנְתּוּ׃ ט וְהִתְחַתְּנוּ
אִתָּנוּ בְּנֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ־לָנוּ וְאֶת־בְּנֹתֵינוּ תִּקְחוּ לָכֶם׃
וְתִתְחַתְּנִין בָּנָא בְּנָתֵיכוֹן תִּתְּנוּן לָנָא וְיָת בְּנָתָנָא תִּסְּבוּן לְכוֹן׃ י וְאִתָּנוּ
תֵּשְׁבוּ וְהָאָרֶץ תִּהְיֶה לִפְנֵיכֶם שְׁבוּ וְסַחֲרוּהָ וְהֵאָחֲזוּ
בָּהּ׃ וְעִמָּנָא תֵּיתְבוּן וְאַרְעָא תְּהֵי קֳדָמֵיכוֹן תֵּיבוּ וְעִבִידוּ בַּהּ מְהוֹרָתָא

*) הנערה קרי ואחסינו

רש"י

סלח כדרכה (יומא ע"ז): (ג) על לב הנערה. דבריס המתיישבין על הלב רמי מאיך בחלקת שדה קטנה כמה ממון בזכו לבי חמלך ותקנה העיר וכל שדותיה: (ז) וכן לא יעשה. לעגות לת הבתולות שהלומות גדרו עלמן מן העריות ע"י המבול

וְאַחֲסִינוּ בַּהּ׃ יא וַיֹּאמֶר שְׁכֶם אֶל־אֲבִיהָ וְאֶל־אַחֶיהָ אֶמְצָא־
חֵן בְּעֵינֵיכֶם וַאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלַי אֶתֵּן׃ יב הַרְבּוּ עָלַי
מְאֹד מֹהַר וּמַתָּן וְאֶתְּנָה כַּאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלַי וּתְנוּ־
לִי אֶת־הַנַּעֲרָ לְאִשָּׁה׃ אַסְגּוּ עֲבִי לַחֲדָא טוֹהֲרִין וּמַתְּנָן וְאֶתֵּן
כְּמָא דִּי תֵימְרוּן לִי וְהָבוּ לִי יַת עוּלֶּמְתָּא לְאִנְתּוּ׃ יג וַיַּעֲנוּ בְנֵי־
יַעֲקֹב אֶת־שְׁכֶם וְאֶת־חֲמוֹר אָבִיו בְּמִרְמָה וַיְדַבֵּרוּ
אֲשֶׁר טִמֵּא אֶת דִּינָה אֲחֹתָם׃ וַאֲתִיבוּ בְנֵי יַעֲקֹב יַת שְׁכֶם
וְיַת חֲמוֹר אֲבוּהִי בְּחַכְמְתָא וּמַלִּילוּ דִּי סָאֵב יַת דִּינָה אֲחָתְהוֹן׃
יד וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם לֹא נוּכַל לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר הַזֶּה לָתֵת
אֶת־אֲחֹתֵנוּ לְאִישׁ אֲשֶׁר־לוֹ עָרְלָה כִּי־חֶרְפָּה הִוא
לָנוּ׃ וַאֲמָרוּ לְהוֹן לָא נְכִיל לְמֶעְבַּד פִּתְגָמָא הָדֵין לְמִתַּן יַת אֲחָתָנָא
לְגַבַּר דִּי לֵהּ עָרְלְתָא אֲרֵי חִסּוּדָא הִיא לָנָא׃ טו אַךְ־בְּזֹאת נֵאוֹת
לָכֶם אִם תִּהְיוּ כָּמֹנוּ לְהִמֹּל לָכֶם כָּל־זָכָר׃ בְּרַם בְּדָא
נְתִפַּק לְכוֹן אִם תְּהֵוֹון כְּוָתָנָא לְמִגְזַר לְכוֹן כָּל דְּכוּרָא׃ טז וְנָתַנּוּ אֶת־
בְּנֹתֵינוּ לָכֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיכֶם נִקַּח־לָנוּ וְיָשַׁבְנוּ אִתְּכֶם

* הנערה קרי והיינו

רש"י

ממנו (ב"ר) : (ח) חשקה. חפלה : (יב) מהר. כתובה (ב"ר): (יג) במרמה. בחכמה : אשר טמא. הכתוב אומר שלא היתה רמיה שהרי עמא את דינה לחותם (ב"ר) : (יד) חרפה היא. שמן פסול הוא אצלנו הבא לחרף חביבו הוא אומר לו ערל אתה או בן ערל, חרפה בכל מקום גדוף : (טו) נאות לכם. נתרצה לכם לשון (מ"כ י"ב) ויאותו (הכתיב ביהודע) : להמול. להיות נמול הינו לשון לפעול אלא לשון להפעל : (טז) ונתנו. ון' שניה מודגשת לפי שהיא משמשת במקום שתי יו"ד ונחסרו : ואת בנותיכם נקח לנו. אתה מוצא בכתובי שאמר תמור ליעקב ובתובת בני יעקב לתמור שתלו התגיות בבני יעקב ליקח בנות שכם לה שיבחרו להם ובנותיהם יתנו להם לפי דעתם דכתיב ונתנו לת בנותינו לפי דעתינו ולת בנותיכם נקח לנו ככל אשר נחפוץ. וכשדברו חמור ושכם בנו אל יושבי עירם הפכו הדברים לת בנותם נקח לנו לנשים ולת בנותינו נתן להם

וְהָיִינוּ לְעַם אֶחָד׃ וְנִתֵּן אֶת בְּנֹתֵינוּ לָכֶם וְאֶת בְּנֹתֵיכֶם נִקַּח לָנוּ
וְנֵשְׁבָ עִמָּכֶם וְנֶהְיֶה לְעַמָּא חָד׃ יז וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֵלֵינוּ
לְהִמּוֹל וְנִקָּחָה אֶת בִּתֵּנוּ וְהָלָכְנוּ׃ וְאִם לָא תַקְבְּלוּן מִנָּנָא
לְמִגְזַר וְנֵדְבַּר יָת בְּרַתָּנָא וְנֵזֵיל׃ יח וַיִּיטְבוּ דְבָרֵיהֶם בְּעֵינֵי חֲמוֹר
וּבְעֵינֵי שְׁכֶם בֶּן חֲמוֹר׃ וּשְׁפִירוּ פִּתְגָמֵיהוֹן בְּעֵינֵי חֲמוֹר וּבְעֵינֵי
שְׁכֶם בַּר חֲמוֹר׃ יט וְלֹא אֵחַר הַנַּעַר לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר כִּי
חָפֵץ בְּבַת יַעֲקֹב וְהוּא נִכְבָּד מִכֹּל בֵּית אָבִיו׃
וְלָא אוֹחַר עוּלֵימָא לְמֶעְבַּד פִּתְגָמָא אֲרֵי אִתְרְעִי בְּבַת יַעֲקֹב וְהוּא יַקִּיר
מִכֹּל בֵּית אֲבוּהִי׃ כ וַיָּבֹא חֲמוֹר וּשְׁכֶם בְּנוֹ אֶל שַׁעַר עִירָם
וַיְדַבְּרוּ אֶל אַנְשֵׁי עִירָם לֵאמֹר׃ וַאֲתָא חֲמוֹר וּשְׁכֶם בְּרֵה
לְתַרַע קִרְתְּהוֹן וּמַלִּילוּ עִם אֱנָשֵׁי קִרְתְּהוֹן לְמֵימָר׃ כא הָאֲנָשִׁים
הָאֵלֶּה שְׁלֵמִים הֵם אִתָּנוּ וְיֵשְׁבוּ בָאָרֶץ וְיִסְחֲרוּ
אֹתָהּ וְהָאָרֶץ הִנֵּה רַחֲבַת יָדַיִם לִפְנֵיהֶם אֶת בְּנֹתָם
נִקַּח לָנוּ לְנָשִׁים וְאֶת בְּנֹתֵינוּ נִתֵּן לָהֶם׃ גְּבַרַיָּא הָאִלֵּין
שָׁלְמִין אִנּוּן עִמָּנָא וְיִתְיְבוּן בְּאַרְעָא וְיִתְעַבְּדוּן בַּהּ סְחוֹרְתָא וְאַרְעָא הָא
פְּתִיחָא יְדִין קֳדָמֵיהוֹן יָת בְּנָתֵיהוֹן נִסַּב לָנָא לְנָשִׁין וְיָת בְּנָתָנָא נִתֵּן לְהוֹן׃
כב אַךְ־בְּזֹאת יֵאֹתוּ לָנוּ הָאֲנָשִׁים לָשֶׁבֶת אִתָּנוּ
לִהְיוֹת לְעַם אֶחָד בְּהִמּוֹל לָנוּ כָּל־זָכָר כַּאֲשֶׁר הֵם
נִמֹּלִים׃ בְּרַם בְּדָא יִתְפַּיְסִין לָנָא גּוּבְרַיָּא לְמִתַּב עִמָּנָא לְמֶהֱוֵי לְעַמָּא
חַד לְמִגְזַר לָנָא כָּל דְּכוּרָא כְּמָא דִּי אִנּוּן גָּזִירִין׃ כג מִקְנֵהֶם וְקִנְיָנָם
וְכָל־בְּהֶמְתָּם הֲלוֹא לָנוּ הֵם אַךְ נֵאוֹתָה לָהֶם וְיֵשְׁבוּ

אתנו

רש"י

כדי לרוותם שיאותו להמול: (כא) שלמים. בשלום וכלב שלם: והארץ הנה רחבת ידים. כאדם שידו רחבה ופרגית כלום אל תפסידו כלום פרקמטיא הרבה בתה לכאן ואין לנו קונין: (כב) בהמול. בהיות גמול: (כג) אך

נאות

אֹתָנוֹ׃ גֵּיתֵיהוֹן וְקִנְיָנֵיהוֹן וְכָל בְּעִירֵיהוֹן הֲלָא דִילָנָא אִנּוּן בְּרַם נִתְפֻּס
לֵיהוֹן וְיִתִּיבוּן עִמָּנָא׃ כד וַיִּשְׁמְעוּ אֶל־חֲמוֹר וְאֶל־שְׁכֶם בְּנוֹ
כָּל־יֹצְאֵי שַׁעַר עִירוֹ וַיִּמֹּלוּ כָּל־זָכָר כָּל־יֹצְאֵי שַׁעַר
עִירוֹ׃ וְקַבִּילוּ מִן חֲמוֹר וּמִן שְׁכֶם בְּרֵהּ כָּל נָפְקֵי תְּרַע קִרְתֵּהּ וּגְזָרוּ כָּל
דְּכוּרָא כָּל נָפְקֵי תְּרַע־קִרְתֵּהּ׃ כה וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיוֹתָם
כְּאֲבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי־בְנֵי־יַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי דִינָה
אִישׁ חַרְבּוֹ וַיָּבֹאוּ עַל־הָעִיר בֶּטַח וַיַּהַרְגוּ כָּל־זָכָר׃
וַהֲוָה בְיוֹמָא תְלִיתָאָה כַּד תְּקִיפוּ עֲלֵיהוֹן כְּאֵבֵיהוֹן וּנְסִיבוּ תְּרֵין בְּנֵי יַעֲקֹב
שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי דִינָה גְּבַר חַרְבֵּהּ וְעַלוּ עַל קִרְתָּא דְיָתְכוֹן לְרָחָצָן וּקְטָלוּ
כָּל דְּכוּרָא׃ כו וְאֶת־חֲמוֹר וְאֶת־שְׁכֶם בְּנוֹ הָרָגוּ לְפִי־
חָרֶב וַיִּקְחוּ אֶת־דִּינָה מִבֵּית שְׁכֶם וַיֵּצֵאוּ׃ וְית חֲמוֹר וְית
שְׁכֶם בְּרֵהּ קְטָלוּ לְפִתְגָם דְּחַרֶב וּדְבָרוּ יַת דִּינָה מִבֵּית שְׁכֶם וּנְפָקוּ׃
כז בְּנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ עַל־הַחֲלָלִים וַיָּבֹזּוּ הָעִיר אֲשֶׁר
טִמְּאוּ אֲחוֹתָם׃ בְּנֵי יַעֲקֹב עַפּוּ לְחַלָּצָא קְטִילָיָא וּבְזוּ קִרְתָּא דִי
סָאִיבוּ אֲחָתְהוֹן׃ כח אֶת־צֹאנָם וְאֶת־בְּקָרָם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם
וְאֵת אֲשֶׁר־בָּעִיר וְאֵת־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לָקָחוּ׃ יַת עָנֵהוֹן
וְית תּוֹרֵיהוֹן וְית חֲמָרֵיהוֹן וְית דִּי בְקִרְתָּא וְית דִּי בְחַקְלָא כְּבָזוּ׃ כט וְאֶת־
כָּל־חֵילָם וְאֶת־כָּל־טַפָּם וְאֶת־נְשֵׁיהֶם שָׁבוּ וַיָּבֹזּוּ וְאֵת
כָּל־אֲשֶׁר בַּבָּיִת׃ וְית כָּל נִכְסֵיהוֹן וְית כָּל טַפְלֵהוֹן וְית נְשֵׁיהוֹן שְׁבוֹ

ובזו

רש"י

נאותה להם. לדבר זה וע"י כן ישבו חמתו: (כה) שני בני יעקב. בניו היו ואעפ"כ נקנו עלמן שמעון ולוי כשאר מכשיס שחיטה בניו שלח נמלו עלה שימנו (כ"ר): אחי דינה. לפי שמסרו עלמן עליה נקרלו אחיה: בטח. שהיו כואבים. ומ"ח בטוחים היו על כחו של זקן: (כז) על החללים. לפשט הכלים וכן ת"ח לחללי קטילה: (כט) חילם. ממונם. וכן (דברים ח') עשה לי את החיל הזה (במדבר כ"ד) ויעקל עושה חיל. (תהלים מ"ט) ועזבו לאחרים חילם: ישבו.

לשון

וּבְזוֹ וְאֵת כָּל דִּי בְּבֵיתָא: ל וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־שִׁמְעוֹן וְאֶל־
לֵוִי עֲכַרְתֶּם אֹתִי לְהַבְאִישֵׁנִי בְּיוֹשֵׁב הָאָרֶץ בַּכְּנַעֲנִי
וּבַפְּרִזִּי וַאֲנִי מְתֵי מִסְפָּר וְנֶאֶסְפוּ עָלַי וְהִכּוּנִי
וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי: וַאֲמַר יַעֲקֹב לְשִׁמְעוֹן וּלְלֵוִי עֲכַרְתּוּן יָתִי
לְמִטַּן דְּכֵנוּ בִּינָנָא וּבֵן יָתְבֵי אַרְעָא בְּכְנַעֲנָאָה וּבְפְרָזָאָה וַאֲנָא עַם דְּמִנַן
וְיִתְכַּנְּשׁוּן עָלַי וְיִמְחֲנִינִי וְאֶשְׁתֵּצֵי אֲנָא וְאֵנַשׁ בֵּיתִי: לא וַיֹּאמְרוּ
הֲכְזוֹנָה יַעֲשֶׂה אֶת־אֲחוֹתֵנוּ: פ וַאֲמַרוּ הֲכְנִפְקַת בְּרָא יִתְעֲבֵד
(נ׳ יַעֲבֵד אֵת) לַאֲחָתָנָא: לה א וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־יַעֲקֹב קוּם
עֲלֵה בֵית־אֵל וְשֶׁב־שָׁם וַעֲשֵׂה־שָׁם מִזְבֵּחַ לָאֵל הַנִּרְאָה
אֵלֶיךָ בְּבָרְחֲךָ מִפְּנֵי עֵשָׂו אָחִיךָ: וַאֲמַר יְיָ לְיַעֲקֹב קוּם סַק
לְבֵית אֵל וְתֵיב תַּמָּן וְעֲבֵד תַּמָּן מַדְבְּחָא לֵאלָהָא דְּאִתְגְּלִי לָךְ כְּמֵעְרָקָךְ מִן קֳדָם עֵשָׂו
אָחִיךָ: ב וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־בֵּיתוֹ וְאֶל כָּל־אֲשֶׁר עִמּוֹ
הָסִרוּ אֶת־אֱלֹהֵי הַנֵּכָר אֲשֶׁר בְּתֹכְכֶם וְהִטַּהֲרוּ
וְהַחֲלִיפוּ שִׂמְלֹתֵיכֶם: וַאֲמַר יַעֲקֹב לְאֵנַשׁ בֵּיתֵהּ וּלְכֹל דִּי עִמֵּהּ
אַעְדּוֹ יָת טַעֲוַת עַמְמַיָּא דִּי בֵינֵיכוֹן וְאַדְכּוֹ וְשַׁנּוֹ כְּסוּתְכוֹן: ג וְנָקוּמָה
וְנַעֲלֶה בֵּית־אֵל וְאֶעֱשֶׂה־שָּׁם מִזְבֵּחַ לָאֵל הָעֹנֶה אֹתִי
בְּיוֹם צָרָתִי וַיְהִי עִמָּדִי בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלָכְתִּי: וְנֵקוּם
וְנִסַּק לְבֵית אֵל וְאֶעְבֵּד תַּמָּן מַדְבְּחָא לֵאלָהָא דְּקַבֵּיל צְלוֹתִי בְּיוֹמָא דַּעֲקַתִּי
וַהֲוָה מֵימְרֵהּ בְּסַעְדִּי בְּאָרְחָא דִּי אֲזַלִית: ד וַיִּתְּנוּ אֶל־יַעֲקֹב אֵת

כל

רש״י

(ל) עכרתם. לשון מיס עכורים אין דעתי צלולה עכשיו. ואנכי צלולה היתה החבית ועכרתם אותה (תנחומא). מסורת היתה ביד כנענים שיפלו ביד בני יעקב אלא שהיו אומרים עד שאנו הפרה ינחלת את הארץ לפיכך היו שותקין: מתי מספר. מנגיש מועטים: (לא) הכזונה. הפקר: את אחותנו. ים לתתנה: (א) קום עלה. (תנחומא) לפי שאחרת בדרך נטעצת וגע לך זאת מבחך: (ב) הנכר. שים בידכם משלל של סכם: והטהרו. מע״ה והחליפו שמלותיכם. שמא ים בידכם כסות של ע״ז: (ד) האלה.

מין

כָּל־אֱלֹהֵי הַנֵּכָר אֲשֶׁר בְּיָדָם וְאֶת־הַנְּזָמִים אֲשֶׁר
בְּאָזְנֵיהֶם וַיִּטְמֹן אֹתָם יַעֲקֹב תַּחַת הָאֵלָה אֲשֶׁר
עִם־שְׁכֶם׃ וַיִּסְּעוּ וַיְהִי חִתַּת אֱלֹהִים עַל־הֶעָרִים אֲשֶׁר
סְבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְּנֵי יַעֲקֹב׃ וּגְטָלוּ וַהֲוַת
דַּחֲלָא דֵּי עַל עַמְמַיָּא דִּי בְּקִרְוֵי סַחֲרֵיהוֹן וְלָא רַדְפוּ בָּתַר בְּנֵי יַעֲקֹב׃
ו וַיָּבֹא יַעֲקֹב לוּזָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנַעַן הִוא בֵּית־
אֵל הִוא וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־עִמּוֹ׃ וַאֲתָא יַעֲקֹב לְלוּז דִּי בְּאַרְעָא
דִכְנַעַן הִיא בֵּית אֵל הִוא וְכָל עַמָּא דִּי עִמֵּהּ׃ ז וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ
וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם אֵל בֵּית־אֵל כִּי שָׁם נִגְלוּ אֵלָיו הָאֱלֹהִים
בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אָחִיו׃ וּבְנָא תַּמָּן מַדְבְּחָא וּקְרָא לַאֲתְרָא אֵל בֵּית אֵל
אֲרֵי תַּמָּן אִתְגְּלִי לֵהּ יְיָ בְּמֵעְרְקֵהּ מִן קֳדָם אָחוּהִי׃ ח וַתָּמָת דְּבֹרָה
מֵינֶקֶת רִבְקָה וַתִּקָּבֵר מִתַּחַת לְבֵית־אֵל תַּחַת הָאַלּוֹן
וַיִּקְרָא שְׁמוֹ אַלּוֹן בָּכוּת׃ פ וּמִיתַת דְּבוֹרָה מֵנִקְתָּא דְּרִבְקָה

*) קדש ואתקברת

רש"י

מין מילון סרק : עם שכם. מגל שכם : (ה) חתת. פחד : (ז) אל בית אל. הקב"ה בבית אל גילוי שכינתו בבית אל. ים תיבה מסרה בי"ת המסמסת ברחשה כמו (ש"ב ט') הגם הוא בית מכיר בן עמיאל כמו בבית מכיר. בית תביך (לעיל כ"ד) כמו בבית תביך : נגלו אליו האלהים . במקומות הרבה ים שם מלאות ואדמות בלשון רבים כמו אדני יוסף אם בעליו עמו ולא נאמר בעלו וכן מלאות שהוא לשון שופט ומרות נזכר בלשון רבים אבל אחד מכל שאר השמות לא תמצא בלשון רבים : (ח) ותמת דבורה. מה ענין דבורה בבית יעקב אלא לפי שאמרה רבקה ליעקב ושלחתי ולקחתיך משם שלחה דבורה אלו לפדן ארם לנחת משם ומתה בדרך. מדברי רבי משה הדרשן למדתים : מתחת לבית אל, העיר יושבת בהר ונקברה בהרגלי ההר : תחת האלון בשפולי מיזרח סביב מיסור מלמעלה בשפוע ההר ומקבורה מלמטה ומיסור של בית אל היו קוברין לו תחתון. והגדה נחבאר שם בחבל שני שסובב לו על לחמו שמתה (כ"ר). אלון בלשון יווני (חבל) [אחר] ולפיכך (ולפי ם) העלימו לת יוסי מותה שלא יקללו הבריות ברס שיצא

ממנו

וְאִתְקְבַרַת מַלְּרַע לְבֵית אֵל בְּשִׁפּוֹלֵי מֵישְׁרָא וּקְרָא שְׁמֵהּ מֵישַׁר בָּכְיְתָא׃
ט וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל־יַעֲקֹב עוֹד בְּבֹאוֹ מִפַּדַּן אֲרָם
וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ׃ וְאִתְגְּלִי יְיָ לְיַעֲקֹב עוֹד בְּמֵיתוֹהִי מִפַּדַּן אֲרָם וּבָרִיךְ יָתֵהּ׃
י וַיֹּאמֶר־לוֹ אֱלֹהִים שִׁמְךָ יַעֲקֹב לֹא־יִקָּרֵא שִׁמְךָ
עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַיִּקְרָא אֶת־
שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל׃ וַאֲמַר לֵהּ יְיָ שְׁמָךְ יַעֲקֹב לָא יִתְקְרֵי שְׁמָךְ עוֹד
יַעֲקֹב אֶלָּהִין יִשְׂרָאֵל יְהֵא שְׁמָךְ וּקְרָא יַת שְׁמֵהּ יִשְׂרָאֵל׃ יא וַיֹּאמֶר לוֹ
אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שַׁדַּי פְּרֵה וּרְבֵה גּוֹי וּקְהַל גּוֹיִם
יִהְיֶה מִמֶּךָּ וּמְלָכִים מֵחֲלָצֶיךָ יֵצֵאוּ׃ וַאֲמַר לֵהּ יְיָ אֲנָא אֵל
שַׁדַּי פּוּשׁ וְסַגֵּי עַם וְכַנְשַׁת שִׁבְטִין יְהֵא מִנָּךְ וּמַלְכִין דְּשֵׁלִיטִין בְּעַמְמַיָּא
מִנָּךְ יִפְּקוּן׃ ששי יב וְאֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם
וּלְיִצְחָק לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֶתֵּן אֶת־הָאָרֶץ׃
וְיָת אַרְעָא דִּי יְהָבִית לְאַבְרָהָם וּלְיִצְחָק לָךְ אֶתְּנִנַּהּ וְלִבְנָךְ בַּתְרָךְ אֶתֵּן
יָת אַרְעָא׃ יג וַיַּעַל מֵעָלָיו אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־דִּבֶּר
אִתּוֹ׃ וְאִסְתַּלַּק מִמֵּעִלּוֹהִי יְקָרָא דַיְיָ בְּאַתְרָא דִּי מַלֵּיל עִמֵּהּ׃ יד וַיַּצֵּב
יַעֲקֹב מַצֵּבָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־דִּבֶּר אִתּוֹ מַצֶּבֶת אָבֶן

ויסך

רש"י

ממנו עכו"ם שכתוב לא פרסמה: (ט) עוד. פעמים במקום הזה יחד בלכתו ויחד בשובו: ויברך אותי. ברכת מלכים (ב"ר): (י) לא יקרא שמך עוד יעקב. לשון חדש הבא במארב ועקבה תלוי לשון סר ונגיד: (יא) אני אל שדי. שתי כדתי לכרך שהברכות שלי: פרה ורבה. על שם שעדיין לא נולד בנימין ואע"פ שכבר נתעברה ממנו: גוי. בנימין: גוים. (ב"ר) מנשה ואפרים שעתידין לצאת מיוסף ושם במנין השבטים: ומלכים. (ב"ר) שאול ואיש בושת שהיו משבט בנימין שעדיין לא נולדו (ופסוק זה דרשו אחרון שהמלוך איש בושת ולא השבטים דרשוה וקרבו בנימין דכתיב (שופטים כ"ח) איש ממנו לא יכון לתת בהו לבנימין לחשם וחזרו ואמרו תלמלא היה עולה מן השבטים לא היה הקב"ה חומר ליעקב ומלכים מחלציך יצאו): גוי וקהל גוים. שגוים עתידים בניו ליעשות כמנין הגוים שהם ע' אומות וכן כל הסנהדרין שבטים. ד"א שעתידים בניו להקריב בשעת ניסוך הנסכות כגוים בימי חזקיהו (דברי"ה יסן): (יד) במקום אשר דבר

אתו

וַיָּשֶׂם עָלֶיהָ נֵסֶךְ וַיִּצֹק עָלֶיהָ שָׁמֶן׃ וַאֲנִים יַעֲקֹב קַמְתָּא
בַּאֲתַרָא דִּי מַלִּיל עִמֵּהּ קָמַת אַבְנָא וַאֲסִיךְ עֲלַהּ נִסּוּכִין וַאֲרִיק עֲלַהּ מְשִׁחָא׃
טו וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶת־שֵׁם הַמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אִתּוֹ
שָׁם אֱלֹהִים בֵּית־אֵל׃ וּקְרָא יַעֲקֹב יַת שְׁמָא דַּאֲתַרָא דִּי מַלִּיל
עִמֵּהּ תַּמָּן יְיָ בֵּית אֵל׃ טז וַיִּסְעוּ מִבֵּית אֵל וַיְהִי־עוֹד כִּבְרַת־
הָאָרֶץ לָבוֹא אֶפְרָתָה וַתֵּלֶד רָחֵל וַתְּקַשׁ בְּלִדְתָּהּ׃
וּנְטָלוּ מִבֵּית אֵל וַהֲוָה עוֹד פְּרוּבַת אַרְעָא כְּמֵיעַל לְאֶפְרָת וְיָלִידַת רָחֵל
וַקְשָׁיָאת בְּמֵילַדָהּ׃ יז וַיְהִי בְּהַקְשֹׁתָהּ בְּלִדְתָּהּ וַתֹּאמֶר לָהּ
הַמְיַלֶּדֶת אַל־תִּירְאִי כִּי־גַם־זֶה לָךְ בֵּן׃ וַהֲוָה בְּקָשְׁיוּתָהּ
בְּמֵילַדָהּ וַאֲמֶרֶת לַהּ חַיְתָא לָא תְּדַחֲלִי אֲרֵי אַף דֵּין לִיךְ בַּר׃
יח וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן־
אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא־לוֹ בִנְיָמִין׃ וַהֲוָה בְּמִפַּק נַפְשַׁהּ אֲרֵי מֵתַת
(יט מַיְתָא) וּקְרַת שְׁמֵהּ בַּר דְּוָי וַאֲבוּהִי קְרָא לֵהּ בִּנְיָמִין׃ יט וַתָּמָת
רָחֵל וַתִּקָּבֵר בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה הִוא בֵּית לָחֶם׃
וּמִיתַת רָחֵל וְאִתְקְבָרַת בְּאוֹרַח אֶפְרָת הִיא בֵּית לָחֶם׃ כ וַיִּצֵּב יַעֲקֹב
מַצֵּבָה עַל־קְבֻרָתָהּ הִוא מַצֶּבֶת קְבֶרֶת רָחֵל עַד־הַיּוֹם׃
וַאֲקִים יַעֲקֹב קָמְתָא עַל קְבָרַתַהּ הִיא קָמַת קָבְרָתָא דְּרָחֵל עַד יוֹמָא דֵּין׃

ויסע

רש"י

את. מיני יודע מה מלמדנו: (מז) כברת הארץ. מגיעה פי' ל' כגיר רבוי מהלך רב. ואגדה בזמן שהארץ הגולה ומוקפת ככברה (ב"ר) שהגיר מגיו והסתיו עבר והשרב עדיין לא בא ואין זה פשוטו של מקרא שהרי בנעמן מלינו (מ"ב ה') וילך מאתו כברת הארץ ואומר הגי שהוא עם מדת קרקע כמו מהלך פרסה הוא יותר כמו שאתה אומר למד כרס חלקת שדה כך במהלך חדש נותן עם מדה (קרקע כמו מהלך מיל) כברת הארץ: (יז) כי גם זה. נוסף לך על יוסף. ורבותינו דרשו עם כל שבט נולדה תאומה ועם בנימין נולדה תאומה יתירה: (יח) בן אוני. בן צערי: בנימין. נראה בעיני לפי שהוא לבדו נולד בארץ כנען שהיא בנגב כשאתה בא מארם נהריים כמו שנאמר בנגב בארץ כנען הלוך וסוע הנגבה: בנימין. בן ימין לשון (תהלים פ"ט) לפון וימין אתה ברואתם לפיכך הוא נולד (ד"ח בנימין בן ימים שנולד

כא וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וַיֵּט אָהֳלָה מֵהַלְאָה לְמִגְדַּל־עֵדֶר׃
וְנָטַר יִשְׂרָאֵל וּפָרַס מַשְׁכְּנֵהּ מִקְּהַדָּא לְמִגְדָּלָא דְעֵדֶר׃ כב וַיְהִי בְּשָׁכֵן
יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ הַהִוא וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת־בִּלְהָה
פִּילֶגֶשׁ אָבִיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל * פ וַיִּהְיוּ בְנֵי־יַעֲקֹב
שְׁנֵים עָשָׂר׃ וַהֲוָה כַּד שְׁרָא יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא הַהִיא וַאֲזַל רְאוּבֵן וּשְׁכִיב
עִם בִּלְהָה חֵינָתָא דַאֲבוּהִי וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַהֲווֹ בְּנֵי יַעֲקֹב תְּרֵי עֲסַר׃
כג בְּנֵי לֵאָה בְּכוֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי וִיהוּדָה
וְיִשָּׂשכָר וּזְבֻלוּן׃ בְּנֵי לֵאָה בּוּכְרָא דְיַעֲקֹב רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי
וִיהוּדָה וְיִשָּׂשכָר וּזְבֻלוּן׃ כד בְּנֵי רָחֵל יוֹסֵף וּבִנְיָמִן׃ בְּנֵי רָחֵל
יוֹסֵף וּבִנְיָמִן׃ כה וּבְנֵי בִלְהָה שִׁפְחַת רָחֵל דָּן וְנַפְתָּלִי׃
וּבְנֵי בִלְהָה אַמְתָא דְרָחֵל דָּן וְנַפְתָּלִי׃ כו וּבְנֵי זִלְפָּה שִׁפְחַת
לֵאָה גָּד וְאָשֵׁר אֵלֶּה בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר יֻלַּד־לוֹ בְּפַדַּן
אָרָם׃ וּבְנֵי זִלְפָּה אַמְתָא דְלֵאָה גָּד וְאָשֵׁר אִלֵּין בְּנֵי יַעֲקֹב דִּי אִתְיְלִידוּ
לֵהּ בְּפַדַּן אָרָם׃ כז וַיָּבֹא יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו מַמְרֵא
קִרְיַת הָאַרְבַּע הִוא חֶבְרוֹן אֲשֶׁר־גָּרוּ־שָׁם אַבְרָהָם

*) פסקא באמצע פסוק ויצחק

רש"י

שגולד לעת זקנתו וכתב בנו"ן כמו (דניאל י"ב) לקץ הימין: (כב) בשכן ישראל בארץ ההוא. עד שלח בא לחברון אבל יצחק תרעומו כל אלה: וישכב. (שבת נה) מתוך שכבבו מעלה עליו הכתוב כאלו שכבה ולמה בלבל וחלל יוסיו שבשמתה רחל נטל יעקב מטתו שהיתה נתונה תדיר בהיכל רחל ולא בשאר אהליס ונתנה בהיכל בלהה בא רחובן ותבע טלבון אמו אמר אס אחות אמי היתה צרה לאמי שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי לכך בלבל: ויהיו בני יעקב שנים עשר. מתחיל לענין ראשון משגולד בימין בשלמה המטה ומעתה רחוייס להמות ומגלן. ורבותינו דרשו ללמדנו בא שכולן שוין וכולן לדיקים אלא חטא ראובן: (כג) בכור יעקב. אפי' בשעת הקלקלה קראו בכור: בבור יעקב. בכור לגאלה בכור לעבודה בכור למנין ולא נתנה בכורה ליוסף אלא לענין המשבטים שנעשה לשני שבטים: (כז) ממרא. שם המיסור: קרית הארבע. שם העיר ממרא קרית הארבע אבל מיסור של קרית ארבע. ות"ת היה לו לכתוב

וְיִצְחָק׃ וְאַתָּא עֲקִיבָ לְמֵת יִצְחָק אֲבוּהִי מַתְרָא קַרְתָּ אַרְבַּע הִיא חֶבְרוֹן
דִּי דָר תַּמָּן אַבְרָהָם וְיִצְחָק׃ כח וַיִּהְיוּ יְמֵי יִצְחָק מְאַת שָׁנָה
וּשְׁמֹנִים שָׁנָה׃ וַהֲוו יוֹמֵי יִצְחָק מְאָה וּתְמָנֵן שְׁנִין׃ כט וַיִּגְוַע
יִצְחָק וַיָּמָת וַיֵּאָסֶף אֶל־עַמָּיו זָקֵן וּשְׂבַע יָמִים וַיִּקְבְּרוּ
אֹתוֹ עֵשָׂו וְיַעֲקֹב בָּנָיו׃ פ וְאִתְנְגִיד יִצְחָק וּמִית וְאִתְכְּנִישׁ
לְעַמֵּהּ סִיב וּשְׂבַע יוֹמִין וּקְבָרוּ יָתֵהּ עֵשָׂו וְיַעֲקֹב בְּנוֹהִי׃ לו א וְאֵלֶּה
תֹּלְדוֹת עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם׃ וְאִלֵּין תּוֹלְדָת עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם׃
ב עֵשָׂו לָקַח אֶת־נָשָׁיו מִבְּנוֹת כְּנָעַן אֶת־עָדָה בַּת־
אֵילוֹן הַחִתִּי וְאֶת־אָהֳלִיבָמָה בַּת־עֲנָה בַּת־צִבְעוֹן
הַחִוִּי׃ עֵשָׂו נְסִיב יַת נְשׁוֹהִי מִבְּנָת כְּנָעַן יַת עָדָה בַּת אֵילוֹן חִתָּאָה
וְיַת אָהֳלִיבָמָה בַּת עֲנָה בַּת צִבְעוֹן חִוָּאָה׃ ג וְאֶת־בָּשְׂמַת בַּת־

ישמעאל

רש״י

ממרח הקרית חרבע כן דרך המקרח בכל דבר שמעו כפול כגון זה וכגון כית
לחם חבי עזר בית חל חס הולך להטיל בו ס״ח נותנה ברחם התיבה הסניה
(ז״ח ט״ז) בית הלחמי (שופטים ו׳) בעפרת חבי העזרי (מ״ח ט״ז) בנה חיאל בית
האלי׃ (כט) ויגוע יצחק. אין מוקדם ומאוחר בתורה מכירתו של יוסף קדמה
למיתתו של יצחק י״ב שנה שהרי כשנולד יעקב היה יצחק בן ס׳ שנה שנאמר
ויצחק בן ס׳ שנה וגו׳ ויולחם מת בשנת ק״כ ליעקב הס תולין שהיה ק״פ שנה
כשהלרו ק״כ ויוסף נמכר בן י״ז שנה ואותה שנה שנת מאה ושמונה ליעקב כילד
בן שניה ושלש נתכרך וחרבע עשרה שנה נטמן בבית עבר הרי שבעים ושבע
וחרבע עשרה עבד בחסה ובסוף חרבע עשרה נולד יוסף שנאמר ויהי כחשר
ילדה רחל חת יוסף וגו׳ הרי חשעים וחחת ו״ז עד שלח נמכר יוסף הרי מאה
ושמנה (עוד מפורש מן המקרח משנמכר יוסף עד שבח יעקב מלרימה כ״ב שנה
שנאמר ויוסף בן שלשים שנה וגו׳ וז׳ שניס שובע ושנתים רעב הרי כ״ב וכתיב
ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה כחלו יעקב במכירתו ק״ח) : (ב) עדה בת
אילון. היא בשמת בת ילון ונקרחת בשמת על שם שהיתה מקטרת בשמים
לט״ח : אהליבמה. היא יהודית והוח כיצד שמה יהודית לומר שהיא כופרת בע״ח
כדי להטעות חת חביו : בת ענה בת צבעון. חס בת ענה לח בת לבעון
ענה בנו של לבעון שנאמר ואלה בני לבעון ואיה וענה מלמד שבח לבעון על
כלנו חשם ענה וילחת חהליבמה מכין שניסס והודיעך הכתוב שכולן בני ממזרות
היו : (ג) בשמת בת ישמעאל. ולהלן קורח לה מחלת מליכו בהגדת מדרש

יִשְׁמָעֵאל אֲחוֹת נְבָיוֹת: וַיֵּת בָּשְׂמַת בַּת יִשְׁמָעֵאל אֲתַתֵּה דְּנְבָיוֹת׃
ד וַתֵּלֶד עָדָה לְעֵשָׂו אֶת־אֱלִיפָז וּבָשְׂמַת יָלְדָה אֶת־
רְעוּאֵל: וְיָלְדַת עָדָה לְעֵשָׂו ית אֱלִיפָז וּבָשְׂמַת יָלְדַת ית רְעוּאֵל׃
ה וְאָהֳלִיבָמָה יָלְדָה אֶת־יְעִישׁ וְאֶת־יַעְלָם וְאֶת־
קֹרַח אֵלֶּה בְּנֵי עֵשָׂו אֲשֶׁר יֻלְּדוּ־לוֹ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:
וְאָהֳלִיבָמָה יָלְדַת ית יְעוּשׁ וַית יַעְלָם וַית קֹרַח אִלֵּין בְּנֵי עֵשָׂו דִּי אִתְיְלִידוּ
לֵהּ בְּאַרְעָא דִכְנָעַן׃ ו וַיִּקַּח עֵשָׂו אֶת־נָשָׁיו וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־
בְּנֹתָיו וְאֶת־כָּל־נַפְשׁוֹת בֵּיתוֹ וְאֶת־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־
בְּהֶמְתּוֹ וְאֵת כָּל־קִנְיָנוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיֵּלֶךְ
אֶל־אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו: וּדְבַר עֵשָׂו ית נְשׁוֹהִי וַית בְּנוֹהִי
וַית בְּנָתֵהּ וַית כָּל נַפְשַׁת בֵּיתֵהּ וַית גֵּיתוֹהִי וַית כָּל בְּעִירֵהּ וַית כָּל קִנְיָנֵהּ
דִּי קְנָא בְּאַרְעָא דִכְנָעַן וַאֲזַל לְאַרְעָא אֲתָרֵי מִן קֳדָם יַעֲקֹב אָחוּהִי׃
ז כִּי־הָיָה רְכוּשָׁם רָב מִשֶּׁבֶת יַחְדָּו וְלֹא יָכְלָה אֶרֶץ
מְגוּרֵיהֶם לָשֵׂאת אֹתָם מִפְּנֵי מִקְנֵיהֶם: אֲרֵי הֲוָה קִנְיָנְהוֹן
סַגִּי מִלְמִתַּב בַּחֲדָא וְלָא יְכִילַת אַרְעָא תּוֹתָבוּתְהוֹן לְסוֹבָרָא יַתְהוֹן מִן קֳדָם
גֵּיתֵיהוֹן׃ ח וַיֵּשֶׁב עֵשָׂו בְּהַר שֵׂעִיר עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם:
וְיָתִיב עֵשָׂו בְּטוּרָא דְשֵׂעִיר עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם׃ ט וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת
עֵשָׂו אֲבִי אֱדוֹם בְּהַר שֵׂעִיר: וְאִלֵּין תּוֹלְדַת עֵשָׂו אֲבוּהוֹן

*) יגוש קרי דארומאי

רש"י

ספר שמואל ג' מוחלים להם עוונותיהן גר שנתגייר והטולה לגדולה והגושת חסא ולמד הטעם מכאן לכך נקראת מחלת שנמחלו עוונותיו: אחות נביות. על שם שהוא הסיחה לו משמע ישמעאל נקראת על שמו: (ה) ואהליבמה ילדה וגו'. קרח זה ממזר היה ובן אליפז היה שבא על חמת אביו על אהליבמה חמת עשו שהרי הוא מנוי עם אלופי אליפז בסוף הענין (כ"ר) : (ו) ויקח אל ארץ. לגור בחבר ימלא: (ז) ולא יכלה ארץ מגוריהם. להספיק מרעה לבהמות שלהם. ומ"ח (כ"ר) מפני יעקב אחיו מפני שטר חוב של גזירת כי גר יהיה זרעך האמינו על זרעו של יצחק אמר אלך לי מכאן אין לי חלק לא במתנה שנתנה לו הארץ הזאת ולא בפרעון השטר ומפני הכוסה שמכר בכורתו: (ט) ואלה. המולדות שהולידו

דְּאִתְמַר בְּטוּרָא דְּשָׂעִיר: י אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־עֵשָׂו אֱלִיפַז
בֶּן־עָדָה אֵשֶׁת עֵשָׂו רְעוּאֵל בֶּן־בָּשְׂמַת אֵשֶׁת עֵשָׂו:
אֵין שְׁמָהָת בְּנֵי עֵשָׂו אֱלִיפַז בַּר עָדָה אִתַּת עֵשָׂו רְעוּאֵל בַּר בָּשְׂמַת
אִתַּת עֵשָׂו: יא וַיִּהְיוּ בְּנֵי אֱלִיפָז תֵּימָן אוֹמָר צְפוֹ וְנַעַתָם
וּקְנַז: וְהוֹו בְּנֵי אֱלִיפָז תֵּימָן אוֹמָר צְפוֹ וְנַעְתָם וּקְנַז: יב וְתִמְנַע
הָיְתָה פִילֶגֶשׁ לְאֱלִיפַז בֶּן־עֵשָׂו וַתֵּלֶד לֶאֱלִיפַז אֶת־
עֲמָלֵק אֵלֶּה בְּנֵי עָדָה אֵשֶׁת עֵשָׂו: וְתִמְנַע הָוַת לְחֵיתָא
לֶאֱלִיפַז בַּר עֵשָׂו וִילִידַת לֶאֱלִיפַז יַת עֲמָלֵק אֵלֵין בְּנֵי עָדָה אִתַּת עֵשָׂו:
יג וְאֵלֶּה בְּנֵי רְעוּאֵל נַחַת וָזֶרַח שַׁמָּה וּמִזָּה אֵלֶּה הָיוּ
בְּנֵי בָּשְׂמַת אֵשֶׁת עֵשָׂו: וְאֵלֵין בְּנֵי רְעוּאֵל נַחַת וָזֶרַח שַׁמָּה
וּמִזָּה אֵלֵין הָווּ בְּנֵי בָּשְׂמַת אִתַּת עֵשָׂו: יד וְאֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי
אָהֳלִיבָמָה בַת־עֲנָה בַת־צִבְעוֹן אֵשֶׁת עֵשָׂו וַתֵּלֶד
לְעֵשָׂו אֶת־יְעוּשׁ וְאֶת־יַעְלָם וְאֶת־קֹרַח: וְאֵלֵין הָווּ בְּנֵי
אָהֳלִיבָמָה בַת עֲנָה בַת צִבְעוֹן אִתַּת עֵשָׂו וִילִידַת לְעֵשָׂו יַת יְעוּשׁ וְיַת
יַעְלָם וְיַת קֹרַח: טו אֵלֶּה אַלּוּפֵי בְּנֵי־עֵשָׂו בְּנֵי אֱלִיפַז בְּכוֹר
עֵשָׂו אַלּוּף תֵּימָן אַלּוּף אוֹמָר אַלּוּף צְפוֹ אַלּוּף קְנַז:
אֵין רַבְרְבֵי בְּנֵי עֵשָׂו בְּנֵי אֱלִיפַז בּוּכְרָא דְּעֵשָׂו רַבָּא תֵּימָן רַבָּא אוֹמָר
רַבָּא צְפוֹ רַבָּא קְנַז: טז אַלּוּף קֹרַח אַלּוּף נַעְתָם אַלּוּף
עֲמָלֵק אֵלֶּה אַלּוּפֵי אֱלִיפַז בְּאֶרֶץ אֱדוֹם אֵלֶּה בְּנֵי
עָדָה: רַבָּא קֹרַח רַבָּא נַעְתָם רַבָּא עֲמָלֵק אֵלֵין רַבְרְבֵי דֶאֱלִיפַז

*) קמץ בו"ק *) פתח כפ"פ *) יעוש קרי

בארעא

רש"י

שאולידו בניו משהלך לשעיר: (יב) ותמנע היתה פילגש. להודיע גדולתו של אברהם כמה היו תאבים לידבק בזרעו תמנע זו בת אלופים היתה שנאמר ואחות לוטן תמנע ולוטן מאלופי יושבי שעיר היה מן המורים שיצאו כת לפניו לאמרם תיכף זוכה להשאל לך הלוחי ותהיה פילגש. ובדברי סימים מוכה לותה בבניו של אליפז מלמד שכח של אשתו של שעיר ומלה תמנע מביניהם וכשגדלה נעשית פילגשו

בְּאַרְעָא דֶּאֱדוֹם אִלֵּין בְּנֵי עָדָה׃ יז וְאֵלֶּה בְּנֵי רְעוּאֵל בֶּן־עֵשָׂו
אַלּוּף נַחַת אַלּוּף זֶרַח אַלּוּף שַׁמָּה אַלּוּף מִזָּה אֵלֶּה
אַלּוּפֵי רְעוּאֵל בְּאֶרֶץ אֱדוֹם אֵלֶּה בְּנֵי בָשְׂמַת אֵשֶׁת
עֵשָׂו׃ וְאִלֵּין בְּנֵי רְעוּאֵל בַּר עֵשָׂו רַבָּא נַחַת רַבָּא זֶרַח רַבָּא שַׁמָּה רַבָּא
מִזָּה אִלֵּין רַבְרְבֵי רְעוּאֵל בְּאַרְעָא דֶּאֱדוֹם אִלֵּין בְּנֵי בָשְׂמַת אִתַּת עֵשׂ׃
יח וְאֵלֶּה בְּנֵי אָהֳלִיבָמָה אֵשֶׁת עֵשָׂו אַלּוּף יְעוּשׁ אַלּוּף
יַעְלָם אַלּוּף קֹרַח אֵלֶּה אַלּוּפֵי אָהֳלִיבָמָה בַּת־עֲנָה
אֵשֶׁת עֵשָׂו׃ וְאִלֵּין בְּנֵי אָהֳלִיבָמָה אִתַּת עֵשָׂו רַבָּא יְעוּשׁ רַבָּא יַעְלָם רַבָּא
קֹרַח אִלֵּין רַבְרְבֵי אָהֳלִיבָמָה בַּת עֲנָה אִתַּת עֵשָׂו׃ יט אֵלֶּה בְּנֵי־עֵשָׂו
וְאֵלֶּה אַלּוּפֵיהֶם הוּא אֱדוֹם׃ ס אִלֵּין בְּנֵי עֵשָׂו וְאִלֵּין רַבְרְבֵיהוֹן
הוּא אֱדוֹם׃ שביעי כ אֵלֶּה בְּנֵי־שֵׂעִיר הַחֹרִי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
לוֹטָן וְשׁוֹבָל וְצִבְעוֹן וַעֲנָה׃ אִלֵּין בְּנֵי שֵׂעִיר חוֹרָאָה יָתְבֵי דְּאַרְעָא
לוֹטָן וְשׁוֹבָל וְצִבְעוֹן וַעֲנָה׃ כא וְדִשׁוֹן וְאֵצֶר וְדִישָׁן אֵלֶּה אַלּוּפֵי
הַחֹרִי בְּנֵי שֵׂעִיר בְּאֶרֶץ אֱדוֹם׃ וְדִשׁוֹן וְאֵצֶר וְדִישָׁן אִלֵּין רַבְרְבֵי
חוֹרָאֵי בְּנֵי שֵׂעִיר בְּאַרְעָא דֶּאֱדוֹם׃ כב וַיִּהְיוּ בְּנֵי־לוֹטָן חֹרִי וְהֵימָם
וַאֲחוֹת לוֹטָן תִּמְנָע׃ וַהֲווֹ בְנֵי לוֹטָן חוֹרִי וְהֵימָם וַאֲחָתֵהּ דְּלוֹטָן
תִּמְנָע׃ כג וְאֵלֶּה בְּנֵי שׁוֹבָל עַלְוָן וּמָנַחַת וְעֵיבָל שְׁפוֹ
וְאוֹנָם׃ וְאִלֵּין בְּנֵי שׁוֹבָל עַלְוָן וּמָנַחַת וְעֵיבָל שְׁפוֹ וְאוֹנָם׃ כד וְאֵלֶּה
בְּנֵי־צִבְעוֹן וְאַיָּה וַעֲנָה הוּא עֲנָה אֲשֶׁר מָצָא אֶת־

חיסם

רש"י

פילגשו וזהו ואחות לוטן תמנע ולא מנאה עם בני שעיר שהיתה אחותו מן האם ולא מן האב׃ (טו) אלה אלופי בני עשו. רמזי מפתות׃ (כ) יושבי הארץ. שהיו יושבים קודם שבא עשו לשם. ורבותינו דרשו (שבת פ"ה) שהיו בקיאין בישובה של ארץ מלא קנה זה לזיתים מלא קנה זה לגפנים שהיו טופחין ויודעין מי זו נטיעה רמויה לה׃ (כד) ואיה וענה. ו"ו יתירה וכן אוח כמו חיס ופנה והרכה ים במקרא (דניאל ח') אם וקדם ונכח מרמס (תהלים ע"ו) נרדם ורכב

וסוס

וישלח ליום ששי

חֵימָם בַּמִּדְבָּר בִּרְעֹתָו אֶת־הַחֲמֹרִים לְצִבְעֹון אָבִיו׃
וְאִלֵּין בְּנֵי צִבְעוֹן וְאַיָּה וַעֲנָה הוּא עֲנָה דִּי אַשְׁכַּח יַת גִּבָּרַיָּא בְּמַדְבְּרָא בַּד
הֲוָה רָעֵי יַת חֲמָרָיָא לְצִבְעוֹן אֲבוּהִי׃ כה וְאֵלֶּה בְּנֵי־עֲנָה דִּשֹׁן
וְאָהֳלִיבָמָה בַּת־עֲנָה׃ וְאִלֵּין בְּנֵי עֲנָה דִּשֹׁן וְאָהֳלִיבָמָה בַּת עֲנָה׃
כו וְאֵלֶּה בְּנֵי דִישָׁן חֶמְדָּן וְאֶשְׁבָּן וְיִתְרָן וּכְרָן׃ וְאִלֵּין בְּנֵי
דִישָׁן חֶמְדָּן וְאֶשְׁבָּן וְיִתְרָן וּכְרָן׃ כז אֵלֶּה בְּנֵי־אֵצֶר בִּלְהָן וְזַעֲוָן
וַעֲקָן׃ וְאִלֵּין בְּנֵי אֵצֶר בִּלְהָן וְזַעֲוָן וַעֲקָן׃ כח אֵלֶּה בְּנֵי־דִישָׁן
עוּץ וַאֲרָן׃ וְאִלֵּין בְּנֵי דִישָׁן עוּץ וַאֲרָן׃ כט אֵלֶּה אַלּוּפֵי חֹרִי
אַלּוּף לוֹטָן אַלּוּף שׁוֹבָל אַלּוּף צִבְעֹון אַלּוּף עֲנָה׃
אִלֵּין רַבְרְבֵי חוֹרָאָה רַבָּא לוֹטָן רַבָּא שׁוֹבָל רַבָּא צִבְעוֹן רַבָּא עֲנָה׃
ל אַלּוּף דִּישֹׁן אַלּוּף אֵצֶר אַלּוּף דִּישָׁן אֵלֶּה אַלּוּפֵי
חֹרִי לְאַלּוּפֵיהֶם בְּאֶרֶץ שֵׂעִיר׃ פ רַבָּא דִשׁוֹרַבָּא אֵצֶר רַבָּא
דִישָׁן אִלֵּין רַבְרְבֵי חוֹרָאָה לְרַבְרְבָנֵיהוֹן בְּאַרְעָא דְשֵׂעִיר׃ לא וְאֵלֶּה
הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם לִפְנֵי מְלָךְ־מֶלֶךְ
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וְאִלֵּין מַלְכַיָּא דִּי מְלִיכוּ בְּאַרְעָא דֶאֱדוֹם קֳדָם
דִּי מָלַךְ מַלְכָּא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ לב וַיִּמְלֹךְ בֶּאֱדוֹם בָּלַע בֶּן־
בְּעוֹר וְשֵׁם עִירֹו דִּנְהָבָה׃ וּמַלַּךְ בֶּאֱדוֹם בָּלַע בַּר בְּעוֹר וְשׁוּם

קרתה

רש"י

וסום : הוא ענה. הלמור למעלה שסוח לחיו של לבעון וכאן הוא קורא לאומו כאן מלמד שבא לבעון על לאמו והוליד לת ענה : את הימם. פרדים הרביע לחמור על סוס נקבה וילדה פרד והוא היה ממזר והביא פסולין לעולם (חולין ה׳) ולמה נקרא שמם ימים שלימהן מוטלת על הבריות דלמר ר״ח מימי לא שלאלי לדם על מכת פרדה לבנה ואיה (והלא קל חזיק דאיה של תקרי ואיה אלא ואיתה כי המכה לא תהרפא לעולם. ברש״י יפן) ולא הוזקק לכאוב לאו משפחות האמורי אלא מפני תאנע ולהודיע גדולת לברכם כמו שפירשתי למעלה: (לא) ואלה המלכים וגו׳. שמנה היו וכשגדל העמיד יעקב וביטל מלכות עשו בימיהם ואלו הן שאול ואיש בושם דוד ושלמה רחבעם שביה אבל יהושפט.

בַּרְתַּה דִּנְהָבָא: לג וַיָּמָת בָּלַע וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו יוֹבָב בֶּן־זֶרַח
מִבָּצְרָה: וּמִית בָּלַע וּמַלַּךְ תְּחוֹתוֹהִי יוֹבָב בַּר זֶרַח מִבָּצְרָה:
לד וַיָּמָת יוֹבָב וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו חֻשָׁם מֵאֶרֶץ הַתֵּימָנִי:
וּמִית יוֹבָב וּמַלַּךְ תְּחוֹתוֹהִי חֻשָׁם מֵאַרְעָא דְּרוֹמָא: לה וַיָּמָת חֻשָׁם
וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הֲדַד בֶּן־בְּדַד הַמַּכֶּה אֶת־מִדְיָן בִּשְׂדֵה
מוֹאָב וְשֵׁם עִירוֹ עֲוִית: וּמִית חֻשָׁם וּמַלַּךְ תְּחוֹתוֹהִי הֲדַד
בַּר בְּדַד דְּקַטֵּיל יַת מִדְיָנָאֵי בְּחַקְלָא דְּמוֹאָב וְשׁוּם קַרְתֵּהּ עֲוִית:
לו וַיָּמָת הֲדַד וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו שַׂמְלָה מִמַּשְׂרֵקָה:
וּמִית הֲדַד וּמַלַּךְ תְּחוֹתוֹהִי שַׂמְלָה מִמַּשְׂרֵקָה: לז וַיָּמָת שַׂמְלָה
וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו שָׁאוּל מֵרְחֹבוֹת הַנָּהָר: וּמִית שַׂמְלָה וּמַלַּךְ
תְּחוֹתוֹהִי שָׁאוּל מֵרְחוֹבֵי דְּעַל פְּרָת: לח וַיָּמָת שָׁאוּל וַיִּמְלֹךְ
תַּחְתָּיו בַּעַל חָנָן בֶּן־עַכְבּוֹר: וּמִית שָׁאוּל וּמַלַּךְ תְּחוֹתוֹהִי
בַּעַל חָנָן בַּר עַכְבּוֹר: לט וַיָּמָת בַּעַל חָנָן בֶּן־עַכְבּוֹר וַיִּמְלֹךְ
תַּחְתָּיו הֲדַר וְשֵׁם עִירוֹ פָּעוּ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהֵיטַבְאֵל
בַּת־מַטְרֵד בַּת מֵי זָהָב: וּמִית בַּעַל חָנָן בַּר עַכְבּוֹר וּמַלַּךְ
תְּחוֹתוֹהִי הֲדַר וְשׁוּם קַרְתֵּהּ פָּעוּ וְשׁוּם אִתְּתֵהּ מְהֵיטַבְאֵל בַּת מַטְרֵד בַּת
מְצַרְף דַּהֲבָא: מפטיר מ וְאֵלֶּה שְׁמוֹת אַלּוּפֵי עֵשָׂו לְמִשְׁפְּחֹתָם
לִמְקֹמֹתָם בִּשְׁמֹתָם אַלּוּף תִּמְנָע אַלּוּף עַלְוָה אַלּוּף

רש"י יתת

ובימי יורם בנו כתיב (מ"ב ח') בימיו פשע אדום מתחת יד יהודה וימליכו עליהם מלך ובימי שאול כתיב הין מלך באדום נגד מלך: (לג) יובב בן זרח מבצרה. בלרה מערי מואב היא שנאמר (ירמיה מ"ח) ועל קריות ועל בלרה וגו'. ולפי שהעמידה מלך לאדום עתידה ללקות עמהם שנאמר (ישעיה ל"ד) כי זבח לה' בבלרה: (לה) המכה את מדין בשדה מואב. שכח מדין על מואב למלחמה והלך מלך אדום לעזור את מואב ומכאן אתה למד שהיו מדין ומואב מריבים זה עם זה ובימי בלעם עשו שלום להתקשר על ישראל: (לט) בת מי זהב. מהו זהב עסיר היה ואין זהב חשוב בעיניו לכלום: (מ) ואלה שמות אלופי עשו. שקראן על שם מדינותיהם לאחר שמת הדר ופסקה מהם מלכות והרשעים

הנזכרים

יתת: וְאִלֵּין שְׁמָהַת רַבְרְבֵי עֵשָׂו לְזַרְעָתְהוֹן לְאַתְרֵיהוֹן בִּשְׁמָהָתְהוֹן
רַבָּא תַמְנָע רַבָּא עַלְוָה רַבָּא יתת: טא אַלּוּף אָהֳלִיבָמָה אַלּוּף
אֵלָה אַלּוּף פִּינֹן: רַבָּא אָהֳלִיבָמָה רַבָּא אֵלָה רַבָּא פִּינֹן: טב אַלּוּף
קְנַז אַלּוּף תֵּימָן אַלּוּף מִבְצָר: רַבָּא קְנַז רַבָּא תֵּימָן רַבָּא מִבְצָר:
מג אַלּוּף מַגְדִּיאֵל אַלּוּף עִירָם אֵלֶּה | אַלּוּפֵי אֱדוֹם
לְמוֹשְׁבֹתָם בְּאֶרֶץ אֲחֻזָּתָם הוּא עֵשָׂו אֲבִי אֱדוֹם:
רַבָּא מַגְדִּיאֵל רַבָּא עִירָם אִלֵּין רַבְרְבֵי אֱדוֹם לְמוֹתְבָנֵהוֹן בְּאַרְעָא אַחֲסָנוּתְהוֹן
הוּא עֵשָׂו אֲבוּהוֹן דֶּאֱדוֹמָאֵי:

פ פ פ

קנ"ד. קלט"ס סימן. ומפטירין חזון עובדיה כת"ע:

רש"י

המזכירים למעלה הם שמות תולדותם וכן מפורש בדברי הימים וימת הדר ויסיו
תלופי חדוס אלוף תמנע וגו': (מג) מגדיאל. היא רומי: חסלת פרשת וישלח:

הפטרת וישלח בהושע סימן י"א

א וַעֲמֵי תִלּוּאִים לְמִשְׁוּבָתִי וְאֶל־עַל יִקְרָאֻהוּ יַחַד לֹא יְרוֹמֵם:
ב אֵיךְ אֶתֶּנְךָ אֶפְרַיִם אֲמַגֶּנְךָ יִשְׂרָאֵל אֵיךְ אֶתֶּנְךָ כְּאַדְמָה
אֲשִׂימֶךָ כִּצְבוֹאִים נֶהְפַּךְ עָלַי לִבִּי יַחַד נִכְמְרוּ נִחוּמָי: ג לֹא
אֶעֱשֶׂה חֲרוֹן אַפִּי לֹא אָשׁוּב לְשַׁחֵת אֶפְרַיִם כִּי אֵל אָנֹכִי וְלֹא־
אִישׁ בְּקִרְבְּךָ קָדוֹשׁ וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר: ד אַחֲרֵי יְהוָה יֵלֵכוּ
כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג כִּי־הוּא יִשְׁאַג וְיָחֵרְדוּ בָנִים מִיָּם: ה יָחִרְדוּ כְצִפּוֹר
מִמִּצְרַיִם וּכְיוֹנָה מֵאֶרֶץ אַשּׁוּר וְהוֹשַׁבְתִּים עַל־בָּתֵּיהֶם נְאֻם־יְהוָה:
ו סָבְבֻנִי בְכַחַשׁ אֶפְרַיִם וּבְמִרְמָה בֵּית יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה עֹד רָד
עִם־־אֵל וְעִם־קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן: ז אֶפְרַיִם רֹעֶה רוּחַ וְרֹדֵף קָדִים
כָּל־הַיּוֹם כָּזָב וָשֹׁד יַרְבֶּה וּבְרִית עִם־אַשּׁוּר יִכְרֹתוּ וְשֶׁמֶן
לְמִצְרַיִם יוּבָל: ח וְרִיב לַיהוָה עִם־יְהוּדָה וְלִפְקֹד עַל־יַעֲקֹב
כִּדְרָכָיו כְּמַעֲלָלָיו יָשִׁיב לוֹ: ט בַּבֶּטֶן עָקַב אֶת־אָחִיו וּבְאוֹנוֹ
שָׂרָה אֶת־אֱלֹהִים: י וַיָּשַׂר אֶל־מַלְאָךְ וַיּוּכָל בָּכָה וַיִּתְחַנַּן־־לוֹ

*) קטן בו"ק

בֵּית־אֵל הִמָּצְאֵנוּ וְשָׁם יְדַבֵּר עִמָּנוּ׃ יא וַיהוָה אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת
יְהוָה זִכְרוֹ׃ יב וְאַתָּה בֶּאֱלֹהֶיךָ תָּשׁוּב חֶסֶד וּמִשְׁפָּט שְׁמֹר
וְקַוֵּה אֶל־אֱלֹהֶיךָ תָּמִיד׃ יג כְּנַעַן בְּיָדוֹ מֹאזְנֵי מִרְמָה לָעָשֹׁק
אָהֵב׃ יד וַיֹּאמֶר אֶפְרַיִם אַךְ עָשַׁרְתִּי מָצָאתִי אוֹן לִי כָּל־
יְגִיעַי לֹא יִמְצְאוּ־לִי עָוֹן אֲשֶׁר־חֵטְא׃ טו וְאָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם עוֹד אוֹשִׁיבְךָ בָּאֳהָלִים כִּימֵי מוֹעֵד׃ טז וְדִבַּרְתִּי
עַל־הַנְּבִיאִים וְאָנֹכִי חָזוֹן הִרְבֵּיתִי וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה׃
יז אִם־גִּלְעָד אָוֶן אַךְ־שָׁוְא הָיוּ בַּגִּלְגָּל שְׁוָרִים זִבְּחוּ גַּם מִזְבְּחוֹתָם
כְּגַלִּים עַל תַּלְמֵי שָׂדָי׃

כ"ה דעת הלבוש ורמ"ז ועד לזה נ"כ בסי' תרפ"ד נכי הפטרת שבת ח' של חנוכה, וכ"מ מרדכ"י כ"י.

הפטרת וישלח בתרי עשר. בעובדיה סימן א':

א חֲזוֹן עֹבַדְיָה כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לֶאֱדוֹם שְׁמוּעָה שָׁמַעְנוּ
מֵאֵת יְהוָה וְצִיר בַּגּוֹיִם שֻׁלָּח קוּמוּ וְנָקוּמָה עָלֶיהָ
לַמִּלְחָמָה׃ ב הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ בַגּוֹיִם בָּזוּי אַתָּה מְאֹד׃ ג זְדוֹן
לִבְּךָ הִשִּׁיאֶךָ שֹׁכְנִי בְחַגְוֵי־סֶלַע מְרוֹם שִׁבְתּוֹ אֹמֵר בְּלִבּוֹ מִי
יוֹרִידֵנִי אָרֶץ׃ ד אִם־תַּגְבִּיהַ כַּנֶּשֶׁר וְאִם־בֵּין כּוֹכָבִים שִׂים קִנֶּךָ
מִשָּׁם אוֹרִידְךָ נְאֻם־יְהוָה׃ ה אִם־גַּנָּבִים בָּאוּ־לָךְ אִם־שׁדְדֵי
לַיְלָה אֵיךְ נִדְמֵיתָה הֲלוֹא יִגְנְבוּ דַיָּם אִם־בֹּצְרִים בָּאוּ לָךְ הֲלוֹא
יַשְׁאִירוּ עֹלְלוֹת׃ ו אֵיךְ נֶחְפְּשׂוּ עֵשָׂו נִבְעוּ מַצְפֻּנָיו׃ ז עַד־הַגְּבוּל
שִׁלְּחוּךָ כָּל אַנְשֵׁי בְרִיתֶךָ הִשִּׁיאוּךָ יָכְלוּ לְךָ אַנְשֵׁי שְׁלֹמֶךָ
לַחְמְךָ יָשִׂימוּ מָזוֹר תַּחְתֶּיךָ אֵין תְּבוּנָה בּוֹ׃ ח הֲלוֹא בַיּוֹם הַהוּא
נְאֻם־יְהוָה וְהַאֲבַדְתִּי חֲכָמִים מֵאֱדוֹם וּתְבוּנָה מֵהַר עֵשָׂו׃
ט וְחַתּוּ גִבּוֹרֶיךָ תֵּימָן לְמַעַן יִכָּרֵת־אִישׁ מֵהַר עֵשָׂו מִקָּטֶל׃
י מֵחֲמַס אָחִיךָ יַעֲקֹב תְּכַסְּךָ בוּשָׁה וְנִכְרַתָּ לְעוֹלָם׃ יא בְּיוֹם
עָמְדְךָ מִנֶּגֶד בְּיוֹם שְׁבוֹת זָרִים חֵילוֹ וְנֵכָרִים בָּאוּ שְׁעָרוֹ וְעַל־
יְרוּשָׁלַם יַדּוּ גוֹרָל גַּם־אַתָּה כְּאַחַד מֵהֶם׃ יב וְאַל־תֵּרֶא בְיוֹם־

*) קמץ בז"ק *) שעריו קרי

אָחִיךָ בְּיוֹם נָכְרוֹ וְאַל־תִּשְׂמַח לִבְנֵי־יְהוּדָה בְּיוֹם אָבְדָם וְאַל־
תַּגְדֵּל פִּיךָ בְּיוֹם צָרָה׃ יג אַל־תָּבוֹא בְשַׁעַר־עַמִּי בְּיוֹם אֵידָם
אַל־תֵּרֶא גַם־אַתָּה בְרָעָתוֹ בְּיוֹם אֵידוֹ וְאַל־תִּשְׁלַחְנָה בְחֵילוֹ
בְּיוֹם אֵידוֹ׃ יד וְאַל־תַּעֲמֹד עַל־הַפֶּרֶק לְהַכְרִית אֶת־פְּלִיטָיו
וְאַל־תַּסְגֵּר שְׂרִידָיו בְּיוֹם צָרָה׃ טו כִּי־קָרוֹב יוֹם־יְהוָה עַל־כָּל־
הַגּוֹיִם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ יֵעָשֶׂה לָךְ גְּמֻלְךָ יָשׁוּב בְּרֹאשֶׁךָ׃ טז כִּי
כַּאֲשֶׁר שְׁתִיתֶם עַל־הַר קָדְשִׁי יִשְׁתּוּ כָל־הַגּוֹיִם תָּמִיד וְשָׁתוּ וְלָעוּ
וְהָיוּ כְּלוֹא הָיוּ׃ יז וּבְהַר צִיּוֹן תִּהְיֶה פְלֵיטָה וְהָיָה קֹדֶשׁ וְיָרְשׁוּ
בֵּית יַעֲקֹב אֶת מוֹרָשֵׁיהֶם׃ יח וְהָיָה בֵית־יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף
לֶהָבָה וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ וְדָלְקוּ בָהֶם וַאֲכָלוּם וְלֹא־יִהְיֶה שָׂרִיד
לְבֵית עֵשָׂו כִּי יְהוָה דִּבֵּר׃ יט וְיָרְשׁוּ הַנֶּגֶב אֶת־הַר עֵשָׂו
וְהַשְּׁפֵלָה אֶת־פְּלִשְׁתִּים וְיָרְשׁוּ אֶת־שְׂדֵה אֶפְרַיִם וְאֶת שְׂדֵה
שֹׁמְרוֹן וּבִנְיָמִן אֶת־הַגִּלְעָד׃ כ וְגֹלַת הַחֵל־הַזֶּה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר־כְּנַעֲנִים עַד־צָרְפַת וְגֹלַת יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּסְפָרַד יִרְשׁוּ
אֶת עָרֵי הַנֶּגֶב׃ כא וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת־הַר
עֵשָׂו וְהָיְתָה לַיהוָה הַמְּלוּכָה׃

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה ומזמור ה׳
מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה׳ מלך יצל״ח דכרו משנה
והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת חיום׃

משנה מקואות פרק ח׳

אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל טְהוֹרָה וּמַקְוָאוֹתֶיהָ טְהוֹרִים. מַקְוָאוֹת הָעַמִּים שֶׁבְּחוּצָה
לָאָרֶץ כְּשֵׁרִים לְבַעֲלֵי קְרָיִן אֲפִילּוּ נִתְמַלְּאוּ בְּקִילּוֹן שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
שָׁחוּץ לַמִּפְתָּחַ כְּשֵׁרִים אַף לְנִדּוֹת. שֶׁלְּפָנִים מִן הַמִּפְתָּחַ כְּשֵׁרִים לְבַעֲלֵי

קריין

ברטנורא

פרק ח א ארץ ישראל טהורה. ומפני עיירות של כותים שבתוכה שלא נזרו טומאה
שלא על תרק העו״נ כתו״ל: ומקוואותיה טהורים. ולא מהזקינן להו כשתוכים
דמשתמש כהכשר נעמו: לבעלי קריין. להתירן בד״ת דכשל קרי לשון טיטבול
וכי טביל לפני כמקוה שכל מימיו שתוכי מיתר: אפי׳ נתמלאו בקילון. שמלאו מים
כבתף ושפכו לתוך נומת ומתוחו נומת ים דרך שהילכין המים למקוה: שחוץ למפתח. חוץ
לשתם המדינה: כשרים. אף לנדות להתירן לבעליהן ותנ״ג דלויכח לישור כרת לא חייבינן
שמת

קְרֵיין וּפְסוּלִים לְכָל הַטְּמֵאִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַקְּרוּבִים לָעִיר וְלַדֶּרֶךְ טְמֵאִים מִפְּנֵי הַבְּהֵמָה. וְהָרְחוֹקִים מְהוֹרִים: ב אֵלּוּ בַּעֲלֵי קְרֵיין שֶׁהֵם צְרִיכִים טְבִילָה. רָאָה מַיִם חֲלוּקִים אוֹ עֲכוּרִים בַּתְּחִלָּה טָהוֹר. בָּאֶמְצַע וּבַסּוֹף טָמֵא. מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף טָהוֹר. לְבָנִים וְנִמְשָׁכִים טָמֵא. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר לְבָנִים בַּעֲכוּרִים: ג הַמַּטִּיל טִפִּין עֲבוֹת מִתּוֹךְ הָאַמָּה טָמֵא. דִּבְרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר (בֶּן) חִסְמָא הַמְהָרהֵר בַּיְלָה וְעָמַד וּמָצָא בְשָׂרוֹ חָם טָמֵא. הַפּוֹלֶטֶת (שְׁכָבַת) זֶרַע בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי מְהוֹרָה. דִּבְרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר פְּעָמִים שֶׁהֵם אַרְבַּע עוֹנוֹת. פְּעָמִים שֶׁהֵם חָמֵשׁ. פְּעָמִים שֶׁהֵם שֵׁשׁ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר לְעוֹלָם חָמֵשׁ: ד נְכְרִית שֶׁפָּלְטָה שְׁכְבַת זֶרַע מִיִּשְׂרָאֵל טְמֵאָה. בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁפָּלְטָה שְׁכְבַת זֶרַע מִנָּכְרִי מְהוֹרָה. הָאִשָּׁה שֶׁשִּׁמְּשָׁה אֶת בִּיתָהּ וְיָרְדָה וְטָבְלָה. וְלֹא כִבְּדָה אֶת הַבַּיִת. כְּאִלּוּ לֹא טָבְלָה. בַּעַל קֶרִי שֶׁטָּבַל וְלֹא הִטִּיל אֶת הַמַּיִם. כְּשֶׁהִטִּיל אֶת הַמַּיִם טְמֵאִים. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר בַּחוֹלָה וּבַזָּקֵן טָמֵא. בַּיֶּלֶד וּבַבְּרִיא טָהוֹר: ה נָדָה שֶׁנָּתְנָה פָּעוֹת בְּפִיהָ וְיָרְדָה וְטָבְלָה טְהוֹרָה מִשּׁוּם אַתְּ. אֲבָל טְמֵאָה הִיא

ברטנורא על

שמח חסרים היו ונפלו עליהן מים שחוכים ואתמלאו דחוק לפתח המדינה אין רגלי בני חלם מגויים שם: לפנים מן המפתח. לפניס מפתח המדינה: ופסולים לכל הטמאים. שכני חלם מגויים שם הרבה ומתלחים בכתף מים ומותנים שם לכבס ולרחוץ: מפני הכביסה. שים ליתר חסרים היו ונפלו מן הכליס שמכנסים שם: והרחוקים טהורים. שאין מכנסים כהם וליכא למיחש להכי ואין הלכה כר' אליעזר: ב חלוקים. שמעיך טפים חלוקים כמין שלשלת: בתחלה. כתחלת השלת מי רגליס: טהור. דלאו מין קרי הוא אלא מעבירת השהן הוא כח: באמצע ובסוף. של השלת מי רגליס: טמא. דמין קרי הוא: נמשכים. מי רגליס מדוכקים: טמא. דמין קרי הוא: לבנים בעבורים. בתחלה טהור בחמלא וכסוף טמא ואין הלכה כר"י: ג המהרהר בלילה. ורואה שכח של החמה וכשיעור מטחתו: מצא בשרו חם. ולא אלא טיפת קרי: טמא. דודאי רחה קרי אלא שנאכד כמשיעו בכנד: הפולטת ש"ז ביום השלישי טהורה. כגון שטמאה ה' בשבת ופלטה בשבת לא שמא שטמאה בתחלת ליל ה' דאתהני הורע כמעיה ד' עונות שלימות ליל ה' ויום ה' ליל שני ויום ל"ש טמאה חמישי סם חשיכה אלא אתהני אלא מקלת חמישי וליל שישי ושיעי אלא אילא אלא שתי עונות שלימות שהעונה היא חו יום חו לילה: רבי ישמעאל אומר. כח לחלוק ואומר דפולטת בשלישי לטמאה טמאה אבל פולטת ברביעי טהורה מיהו הוא דמקלת היום ככולו אלא הקפידה תורה אלא כמין הימים ולא כמין העונות. ופעמים שהן ד' עונות שלימות כגון שם טמאה בליל ה' עם חשיכה פליטתה טמאה עד תחלת ליל שבת. ופעמים שהן ה' עונות כגון שם טמאה בתחלת יום ד' בעלות השחר פליטתה טמאה עד ליל שבת. ופעמים שהן ו' כגון שטמאה בתחלת ליל ד' והיא טמאה עד תחלת ליל שבת נמלאו שם עונות שלימות: רע"א לעולם ח'. עונות ואם יגלה מקלת עונה רחשונה נותנים לה מקלת עונה שנית להשלים ה' עונות דכל הפולטת כתוך ה' עונות שלימות טמאה והלכה כרבי אליעזר כן עזריה: ד טמאה. הטיפה של שכבת זרע שפלטה: טהורה. ואפי' טמאה דרכען ליכא: ולא כבדה את הבית. לא קנחה את עלמה עד שלא יפחר כה לחלוחית של ש"ז: כאלו לא טבלה. דחיישינן שמא חפלוט שפת שכבת זרע שנשחר לה בחוחו מקום: לכשיטיל מים טמא. שמא נשחייר מן הקרי בתוך החמה ויצא עם השתן: בילד ובבריא טהור. שיצא בכח ואין משחייר ועד כמה קרוי ילד כל שעומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו ומעלו ומפילו כן ס' שנה והלכה כרבי יוסי: ה טהורה

ויושלח ליום ששי

עַל גַּב רוֹקָה. נָתְנָה שְׁעָרָהּ בְּפִיהָ. קִפְּצָה יָדָהּ. קָרְצָה שִׁפְתוֹתֶיהָ כְּאִילּוּ לֹא טָבְלָה. הָאוֹחֵז בָּאָדָם וּבַכֵּלִים וּמַטְבִּילָן טְמֵאִים. וְאִם הִדִּיחַ אֶת יָדוֹ בַּמַּיִם טְהוֹרִים רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר יָרְפָּה כְּדֵי שֶׁיָּבְאוּ בָהֶם מַיִם. בֵּית הַסְּתָרִים. בֵּית הַקְּמָטִים. אֵינָן צְרִיכִים שֶׁיָּבְאוּ בָהֶם מַיִם:

ברטנורא

מטומאתה. מטומאת נדה ומותרת לבעלה: אבל טמאה על גב רוקה. שנתלש על המעות קודם טבילה ועמאה מתירת מגע דרוקה מטמאה במגע ובמשא: נתנה שערה בפיה. ולא כת המים בשערה: קרצה שפתותיה. דחקה שפתותיה כייתר זו כזו: כאלו לא טבלה. ומסורה לבעלה כמו שהיתה: האוחז באדם ובכלים ומטבילן טמאים. דבמקוס מחיוחו לא כמו מים: ואם הדיח ידיו במים טהורים. לפי שהמשקה שעל ידו מתחבר למי המקוה ונוב מין כמין הגילה: רש"א ירפה כו'. ומין הלבה כר"ם: בית הסתרים. כגון תוך החוון ותוך המיוסד ותוך הפה: בית הקמטין. של שתי ושל ערוה ג"ע קמטין של זקן וזקנה שכשרס נקמט: א"צ שיבואו בהן מים. דכתיב וכל מאר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים וכי בשפיפת ידים נעשה הזב והלא טבילת כל הגוף במים חייס הוא לריך שלא לומר לך מה ידיו בגרמה אף כל כשר בגרמה פרט לבית הסתרים ותע"ש כן תמרו חכמים לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא מגמה מדיקה קמטיה בשעת טבילה דכהי דתין לריכין לבא בהן מים מקום הרמוי לביאת מים בעינן:

גמרא נדה דף י"ג ע"ב

תָּנוּ רַבָּנָן כֵּהֶן שׁוֹטֶה מַטְבִּילִין אוֹתוֹ וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ תְּרוּמָה לָעֶרֶב וּמְשַׁמְּרִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִישַׁן יָשַׁן טָמֵאלֹא יָשַׁן טָהוֹר. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר עוֹשִׂין לוֹ כִּים שֶׁל עוֹר אָמְרוּ לוֹ כָּל שֶׁכֵּן שֶׁמַּבִיא לִידֵי חִימּוּם אָמַר לָהֶם לְדִבְרֵיכֶם שׁוֹטֶה אֵין לוֹ תַּקָּנָה אָמְרוּ לוֹ לְדִבְרֵינוּ יָשַׁן טָמֵא לֹא יָשַׁן טָהוֹר לְדָבָרְיךָ שֶׁמָּא יִרְאֶה טִפָּה כִּחַרְדָּל וְתִבָּלַע בַּכִּים. תָּנָא מֹשִׁים רַבִּי אֶלְעָזָר אָמְרוּ עוֹשִׂין לוֹ כִּים שֶׁל מַתֶּכֶת:

רש"י

שלא יישן. כדי שלא יתחמס וירחה קרי: כים של עור. וכשירצו להאכילו יבדקו בכים: ותבלע בכים. וקאכיל תרומה בטומאת הגוף ושוי במיסה דכתיב ומקו בו כי יטלנוהו:

זוהר בשלח דף מ"ז ע"א

ה' יִלָּחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּן. רַבִּי אַבָּא פָּתַח אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצְךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי. זַכָּאִין אינון יִשְׂרָאֵל דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְרְעֵי בְּהוֹן לְאִתְדַּבְּקָא בְּהוּ מִכָּל שְׁאָר עַמִּין דְּעָלְמָא. וּמִגּוֹ רַחִימוּתָא דִּלְהוֹן קָרִיב לוֹן לְגַבֵּיהּ וְיָהַב לוֹן אוֹרַיְיתָא וְיָהַב לוֹן שַׁבָּת דְּאִיהוּ קַדִּישָׁא מִכָּל שְׁאָר יוֹמִין וַעֲיָיתָא מִכֹּלָּא וְחֶדְוָה דְּכֹלָּא וְשָׁקִיל שַׁבָּת לָקְבֵל אוֹרַיְיתָא כֻּלָּא. וּמַאן דְּנָטִיר שַׁבָּת כְּאִלּוּ נָטִיר אוֹרַיְיתָא כֻּלָּא וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג עִנּוּגָא דְּכֹלָּא עִנּוּגָא דְּנַפְשָׁא וְנוּפָא עִנּוּגָא דְּעָלְמִין וְתַתָּאִין:

יוסף לחק

הלכה פסוקה
הר"ם ה' שבת פ"ג

מוסר
מספר צידה לדרך דף ר"ו ע"א

הַבְשִׁיל חַי שֶׁלֹּא בִּשֵּׁל כְּלָל אוֹ שֶׁבִּשֵּׁל כָּל צָרְכּוֹ וּמְצַמֵּק וְרַע לוֹ מְתֻּר לְהַשְׁהוֹתוֹ עַל גַּבֵּי הָאֵשׁ בֵּין בְּכִירָה וְכוּפַּח בֵּין בְּתַנּוּר וְכֵן כָּל הַבְשִׁיל שֶׁבִּשֵּׁל וְלֹא בִּשֵּׁל כָּל צָרְכּוֹ אוֹ בִּשֵּׁל כָּל צָרְכּוֹ וּמְצַמֵּק וְיָפֶה לוֹ אִם הִשְׁהָהוּ תְּחִלָּה אֲבָל אִם מָתוֹק לְגַמְרֵי הַשְׁהָאוֹת נֶעֱשֶׂה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָרַף וְלֹא כָּמַהּ מִפְּנֵי שֶׁכְּבָר הִסְרִיחַ רֻבּוֹ וְאֵינוֹ בָּא לַחְתּוֹת בְּנֶחָלִים: ג כָּל הַבְשִׁיל שֶׁאָסוּר לְהַשְׁהוֹתוֹ אִם עָבַר וְשָׁהָה אוֹתוֹ אָסוּר לֶאֱכֹל עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת וַיְמַתִּין בְּכְדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה. וְאִם שְׁכָחוּ אִם תַּבְשִׁיל שֶׁלֹּא בִּשֵּׁל כָּל צָרְכּוֹ הוּא אָסוּר עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת וְאִם הַבְשִׁיל שֶׁבִּשֵּׁל כָּל צָרְכּוֹ הוּא וּמְצַמֵּק וְיָפֶה לוֹ מְתֻּר לֶאֱכֹל מִיָּד בְּשַׁבָּת: ד כָּל שֶׁמְּתֻּר לְהַשְׁהוֹתוֹ עַל גַּבֵּי הָאֵשׁ כְּשֶׁנִּטְּלִים אוֹתוֹ בְּשַׁבָּת אָסוּר לְהַחֲזִירוֹ לִמְקוֹמוֹ וְאֵין מַחֲזִירִים לְעוֹלָם אֶלָּא עַל גַּבֵּי כִּירָה גְּרוּפָה אוֹ מְכוּסָה אוֹ בְּכִירָה וְכוּפַּח שֶׁהוּסְקוּ בְּקַשׁ וּבְגֶבֶא וְהוּא שֶׁלֹּא הִנִּיחַ הַתַּקְדָּרָה עַל גַּבֵּי הַקַּרְקַע אֲבָל מֻשָּׁהֲנִיחָה עַל גַּבֵּי הַקַּרְקַע אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ וַאֲפִילּוּ עַל גַּבֵּי כִּירָה גְּרוּפָה אוֹ מְכוּסָה וְאֵין מַחֲזִירִין כִּירָה גְּרוּפָה אוֹ מְכוּסָה עַל גַּבֵּי כִּירָה שֶׁהוּסְקוּ רֹגֶת אוֹ בָּזִיצִים אַף עַל פִּי שֶׁגָּרַף אוֹ כִּסָּה מְבֻּגֶּה שֶׁהַכֹּל הֵם בְּיוֹתֵר וְכָל שֶׁאֵין מַחֲזִירִין עָלָיו אֵין מְמַכְּנִין לוֹ בְּשַׁבָּת:

מִי שֶׁרְצוֹנוֹ לְקַבֵּל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִבָּדֵל מִכָּל מִנְיָנֵי אָדָם, וְאָמְרוּ אֵין רְפוּאָה מֵהַחֲנִיָּה וְאֵין מַמְתִּין כְּמַמְתִּין הַחֲכָמָה. וְאֵין מָתִין כְּמַמְתִּין הַדַּעַת. וְאֵין רַע כְּרַע הַתְּפִשְׁטוּת. וְאֵין יְחוּס כְּיִחוּס הַנַּאֲתָן. וְאֵין מְנוּחָה כְּעִנְבּוֹן הַהַתָּאָה. וְאֵין מַעֲשֶׂה מְעוּלֶה מַפְחֶשֶׁבָה זַכָּה. וְאֵין צְדָקָה גְּדוֹלָה מֵאַהֲבַת יְסוּרִין. וְאֵין חֲסִידוּת גְּדוֹלָה מֵהַהַתָּאָה. וְלֹא חוֹלִי מִן הַדָּאָגָה וְלֹא עֲבוֹדָה זַכָּה מֵאַהֲבָה. וְלֹא פְּרִישׁוּת טוֹב מֵהַסְפּוּק. וְלֹא שְׁמִירָה חֲזָקָה מֵהַשְׁתִּיקָה וְלֹא עֲנִיוּת גָּדוֹל מֵהַחָכְמָה. וְלֹא חַיִּים עֲרֵבִים מֵהַשְׁמֵם בְּחֶלְקוֹ. אָמַר אֶחָד הַבּוֹשֶׁת סָבָה לְכָל יוֹשֶׁר. אָמְרוּ כִּי הוֹלְכֵי דֶּרֶךְ טָעוּ בְּדַרְכָּם רָאוּ לְפָרוּשׁ אֶחָד מִמֶּנְּדָל אָמְרוּ לוֹ הוֹרֵנוּ דֶּרֶךְ זוֹ גִּלַּךְ וְהָרָאָה בְּיָדוֹ לַשָּׁמַיִם אָמְרוּ לוֹ וְאַיֵּה. אָמַר לָהֶם בַּכִּינוּ צְדָה לְפָנֵי דַּרְכְּכֶם וּלְפִי שִׁיעוּר עָמְדַתְּכֶם לְעוֹלָם הַבָּא. וְרָאוּ לְבָחוּר כְּדָרָה נְרוּפָה אוֹ מְכוּסָה אוֹ בְּכִירָה וְכוּפַּח שֶׁהוּסְקוּ בְּקַשׁ וּבְגֶבֶא וְהוּא שֶׁלֹּא הִנִּיחַ הַתַּקְדָּרָה עַל גַּבֵּי הַקַּרְקַע אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ וַאֲפִילּוּ עַל גַּבֵּי כִּירָה גְּרוּפָה אוֹ מְכוּסָה וְאֵין מַחֲזִירִין כִּירָה גְּרוּפָה אוֹ מְכוּסָה עַל גַּבֵּי כִּירָה שֶׁהוּסְקוּ רֹגֶת אוֹ בָּזִיצִים אַף עַל פִּי שֶׁגָּרַף אוֹ כִּסָּה מְבֻּגֶּה שֶׁהַכֹּל הֵם בְּיוֹתֵר וְכָל שֶׁאֵין מַחֲזִירִין עָלָיו אֵין מְמַכְּנִין לוֹ בְּשַׁבָּת: תּוֹאֲרוֹ תּוֹאַר וְכִחוּשׁ הַבָּשָׂר. שָׁאֲלוּהוּ עַל בַּחַשׁ בְּשָׂרוֹ. עָנָה מַעֲשֵׂה יְהֹוָה הָעוֹלָם וּמְעֻשִּׂיתִי מַר בַּלַּעֲנָה וּוְהָבוֹ וְכַסְפּוֹ בַּאֲבָנָיו וַאֲנִי מַבִּיט לְשָׁמַי מְרוֹמוֹת וְרוֹאֶה אֲנָשִׁים יוֹלִיכוּם לְגַן עֵדֶן. וַאֲחֵרִים לְגֵיהִנֹּם וְיָרֵאתִי מֵאֵשׁ הַשּׁוֹרֵף:

מצות וישלח השם

מצות לא תעשה א'

חולין פ"ו. סהי"ד הל' מאכלות אסורות פ"ה. סה"מ ל"ת קפ"ג. סמ"ג לאוין קל"ט. יו"ד סי' ס"ח סמ"ק סי' ר"ג:

ג (א) מצות לא תעשה שלא לאכול גיד הנשה שנאמר על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה. ומוסג בכמה ומיס הטהורין ומוסג בטלול ובמוקדמין בירך ימין ובירך שמאל, ומני גידין הן הפנימי הסמוך לעצם שעל הכף אסור מן התורה ולוקין עליו אם אכל כזית ממנו או אם אכלו כולו אע"פ שאין בו כזית (עיין כלל י"ח) ושאר הגיד הפנימי מה שאינו על הכף והגיד העליון כולו והחלב שעליהן ושעל גיד הנשה ושאר גידין וקרומין אסור מד"ס: אכל גיד הנשה מבושל או טריפה לוקה שתים (עיין כלל י"ב), עוף שיריו כיוצא בהמה שיש לו כף עגול ובהמה שכף יוצא חרוך כשל עוף גיד הנשה שלהן אסורין ואין לוקין עליהן, גיד מותר בהנאה מדברי הקבלה (עיין כלל י"ג) ומוסג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות:

וישב יום ראשון תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ו״ן דמילוי י״ן ד׳ דשם ב״ן להשאיר בו הארה
מתוספת נשמה של שבת שעברה:

ל״ז א וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃
וַיְהִי יַעֲקֹב בְּאַרְעָא תּוֹתָבוּת אֲבוּהִי בְּאַרְעָא דִּכְנָעַן׃
ב אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן־שְׁבַע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה
הָיָה רֹעֶה אֶת־אֶחָיו בַּצֹּאן וְהוּא נַעַר אֶת־בְּנֵי בִלְהָה
וְאֶת־בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אָבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־דִּבָּתָם רָעָה
אל

רש״י

(א) וישב יעקב וגו׳. לאחר שכתב לך יעמוד עשו ותולדותיו בדרך קללה שלא
היו ספונים ומסודים לפרש היאך נתייעצו וסדר מלחמותיהם איך
הוריגו את החורי פירש לך יעמוד יעקב ותולדותיו בדרך תרוכה כל גלגולי שכתם
לפי שהם חסודים לפני המקום להתריך בהם. וכן אתה מוצא בעשרה דורות
שמאדם ועד נח פלוני הוליד פלוני וכשבא לנח התריך בו וכן בעשרה דורות
שמנח ועד אברהם קלר בהם ומהגיע הגל לאברהם התריך בו משל למרגלית
שנפלה בין החול אדם ממשש בחול וכוברה בכברה עד שמוצא את המרגלית
ויש אומרים הוא משליך את הצרורות מידו ומוצא המרגלית (ד״ח ויעב יעקב
הפשתני הזה נכנסו גמליו טעונים פשתן הפחמי תמה אתה יכנס כל הפשתן הזה
היה סיקח אחד משיב לו ניעון אחד יוצא ממפוח שלך שעורף את כולו כך יעקב
רואה כל התולופים הכתובים למעלה תמה ואומר מי יכול לכבוש את כולן מה
כתיב למטה אלה תולדות יעקב יוסף וכתיב והיה בית יעקב אש ובית יוסף
להבה ובית עשו לקש ניעון יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם. בראשית יח׳ן׳:
(ב) אלה תולדות יעקב. ואלה אל תולדות יעקב אלה יעוביהם וגלגוליהם
עד שבאו לכלל ייעוב סבה ראשונה יוסף בן שבע עשרה וגו׳ ע״י זה נתגלגלו
וירדו למצרים. זהו לאחר יעוב פשוטו של מקרא להיות דבר דבור על אופניו.
ומ״ח דורש אלה הכתוב תולדות יעקב ביוסף מפני כמה דברים אחת שכל עלמו
של יעקב לא עבד אלא לבן אלא ברחל ובאים זו איקונין של יוסף דומה לו וכל
מה שאירע ליעקב אירע ליוסף זה נעטם וזה נעטם זה אחיו מבקש להרגו וזה
אחיו מבקשים להרגו וכן הרבה בב״ר. ועוד נדרש בו ויעב ביקש יעקב לישב
בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף לדיקים מבקשים ליעב בשלוה אומר הקב״ה לא
דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעוה״ב אלא שמבקשים ליעב בשלוה בעוה״ז:
והוא נער. שהיה עושה מעשה נערות מתקן בשערו וממשמש בעיניו כדי שיהיה
נראה יפה: את בני בלהה. כלומר רגיל אצל בני בלהה לפי שהיו אחיו מבזין
אותן והוא מקרבן: את דבתם רעה. כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה
מגיד לאביו שהיו אוכלין אבר מן החי ומזלזלין בבני השפחות לקרותן עבדים
ושפחות על העריות ובשלמן לקח על אבר מן החי ויאחמו שעיר עזים במכירתו
ולא

אֶל־אֲבִיהֶם׃ אֵלּוּ תּוֹלְדֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים (בד) הָיָה
רָעֶה עִם אֶחָיו בַּצֹּאן וְהוּא נַעַר אֶת בְּנֵי בִלְהָה וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אָבִיו
וַאֲיתֵי יוֹסֵף יָת דִּבְּהוֹן בִּישָׁא לְוָת אֲבוּהוֹן׃ ג וְיִשְׂרָאֵל אָהַב אֶת־
יוֹסֵף מִכָּל־בָּנָיו כִּי־בֶן־זְקֻנִים הוּא לוֹ וְעָשָׂה לוֹ כְּתֹנֶת
פַּסִּים׃ וְיִשְׂרָאֵל רְחֵים יָת יוֹסֵף מִכָּל בְּנוֹהִי אֲרֵי בַר חַכִּים הוּא לֵהּ וַעֲבַד
לֵהּ כְּתוֹנָא דְּפַסֵּי׃ ד וַיִּרְאוּ אֶחָיו כִּי־אֹתוֹ אָהַב אֲבִיהֶם
מִכָּל־אֶחָיו וַיִּשְׂנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַּבְּרוֹ לְשָׁלֹם׃
וַחֲזוֹ אֲחוֹהִי אֲרֵי יָתֵהּ רְחֵים אֲבוּהוֹן מִכָּל אֲחוֹהִי וּסְנוֹ יָתֵהּ וְלָא יָכְלִין לְמַלָּא
עִמֵּהּ לְשָׁלֵם׃ ה וַיַּחֲלֹם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיַּגֶּד לְאֶחָיו וַיּוֹסִפוּ
עוֹד שְׂנֹא אֹתוֹ׃ וְחַלֵּם יוֹסֵף חֶלְמָא וְחַוִי לַאֲחוֹהִי וְאוֹסִיפוּ עוֹד סְנוֹ
יָתֵהּ׃ ו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שִׁמְעוּ־נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר
חָלָמְתִּי׃ וַאֲמַר לְהוֹן שְׁמָעוּ כְּעַן חֶלְמָא דֵּין דִּי חֲלֵמִית׃

רש"י

וגם מכלומו מי כדי שילקה בשחיטה ועל דבה שספר עליהם שקורין לאחיהם עבדים לעבד נמכר יוסף. ועל הטריות שספר עליהם ותבא תעת תדויו וגו׳: דבתם. כל לשון דבה פרלי"ן בלעז (ריידערייא). בטריידטן) כל מה שהיה יכול לדבר בהם רעה היה מספר: דבה. לשון (שיר ז׳) דובב שפתי ישנים: (ג) בן זקנים. שגולד לו לעת זקנתו ותונקלוס תרגם בר מביש הוא ליה כל מה שלמד משם ועבר מסר לו. ד"א שהיה זיו מיקרין שלו דומה לו: פסים. (שבת י׳) לשון כלי מלת כמו כרפס ותכלת וכמו כתונת הפסים דתמר ותמנון. ומ"מ על שם גרויו שנמכר לפוטיפר ולסוחרים וליסמעלים ולמדיניים: (ד) ולא יכלו דברו לשלום. מתוך גנותם למדנו שבחם שלא דברו אחת בפה ואחת בלב: דברו. לשון עמו:

נביאים עמוס סימן ב׳

א כֹּה אָמַר יְהוָה עַל־שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל־אַרְבָּעָה לֹא
אֲשִׁיבֶנּוּ עַל־מִכְרָם בַּכֶּסֶף צַדִּיק וְאֶבְיוֹן בַּעֲבוּר נַעֲלָיִם׃

כדנן

רש"י

(א) על שלשה פשעי ישראל. סלחתי ועל הרביעית לא אסלח: על מכרם. הדיינים מוכרים בכסף צדיק שזיכו את הלדיק שזכות דין: בעבור נעלים. מטין משפט האביון שים לו שדה בין שדותיו כדי שילמדך למכור לו

את

וישב ליום שני

כְּדַנָּן אָמַר יְיָ עַל תַּלְתָּא חוֹבֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבְּעָא לָא אֲשָׁבּוֹק לְהוֹן עַל
דְּזַבִּינוּ בְּבַסְפָּא זַכָּאִין וְחַשִׁיכָא בְּדִיל דְּיַחְסְנוּן: ג הַשָּׁאֲפִים עַל־עֲפַר־
אֶרֶץ בְּרֹאשׁ דַּלִּים וְדֶרֶךְ עֲנָוִים יַטּוּ וְאִישׁ וְאָבִיו יֵלְכוּ אֶל־
הַנַּעֲרָה לְמַעַן חַלֵּל אֶת־שֵׁם קָדְשִׁי: דְּשַׁיְיטִין בְּעַפְרָא דְאַרְעָא דְּרִישׁ
מִסְכֵּנַיָּא וְדִין חָשִׁיבַיָּא מַסְתָּן וּגְבַר וַאֲבוּהִי אָזְלִין עַל עוּלְמְתָא בְּדִיל
לְאַחֲלָא יַת שְׁמָא דְקוּדְשִׁי: ג וְעַל־בְּגָדִים חֲבֻלִים יַטּוּ אֵצֶל כָּל־מִזְבֵּחַ
וְיַיִן עֲנוּשִׁים יִשְׁתּוּ בֵּית אֱלֹהֵיהֶם: וְעַל שַׁוְיָן דְּמַשְׁכּוֹן מְסַחֲרִין
בְּסִטַּר כָּל אֵיגוֹרֵיהוֹן וַחֲמַר אוֹנְסָא שָׁתַן בֵּית מַצְלָוָתְהוֹן: ד וַאֲנֹכִי
הִשְׁמַדְתִּי אֶת־הָאֱמֹרִי מִפְּנֵיהֶם אֲשֶׁר כְּגֹבַהּ אֲרָזִים גָּבְהוֹ
וְחָסֹן הוּא כָּאַלּוֹנִים וָאַשְׁמִיד פִּרְיוֹ מִמַּעַל וְשָׁרְשָׁיו מִתָּחַת:
וַאֲנָא שֵׁיצֵיתִי יַת אֱמוֹרָאָה כְּן קֳדָמֵיהוֹן דְּכִרוּם אָרְזִין רוּמֵיהּ וְתָקִין הוּא
כְּבַלּוּטִין וְשֵׁיצֵיתִי אִבֵּיהּ מִלְּעֵילָּא וְשָׁרָשׁוֹהִי מִלְּרַע: ה וְאָנֹכִי הֶעֱלֵיתִי
אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וָאוֹלֵךְ אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה
לָרֶשֶׁת אֶת־אֶרֶץ הָאֱמֹרִי: וַאֲנָא אֶסְיִקִית יַתְכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם
וְדַבָּרִית יַתְכוֹן בְּמַדְבְּרָא אַרְבְּעִין שְׁנִין לְמֵירַת יַת אַרְעָא דֶאֱמוֹרָאָה:
ו וָאָקִים מִבְּנֵיכֶם לִנְבִיאִים וּמִבַּחוּרֵיכֶם לִנְזִרִים הֲאַף אֵין־
זֹאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה: וַאֲקִימִית מִבְּנֵיכוֹן לִנְבִיאִין וּמֵעוּלֲמְכוֹן
לְמַלְפִין הֲאַף לֵית דָּא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמַר יְיָ:

רש"י

אם שדהו והוא עושה כן כדי לגדור ולגעול כל שדותיו יחד: (ב) השואפים. המחכים ומתאוים על עפר הארץ שהולכים עליה: בראש דלים. לוין יגזלו ממש: אל הנערה. מאורסה: (ג) בגדים חבולים. שמשכנו ממי שלוה מהם: ויין ענושים. שעונשין לוה ממון ושותין בו יין: (ד) וחסון. חזק: כאלונים. מין אלן: פריו ממעל. שריש העליונים: ושרשיו מתחת. שריש התחתונים: (ו) לנזירים. ללומדים ולפרושים:

כתובים משלי סימן ח'

א קוֹל־אֻמָּת יֶהְגֶּה חִכִּי וְתוֹעֲבַת שְׂפָתַי רֶשַׁע: קָטוֹל דְּקוּשְׁטָא
רָגֵא פּוּמִי וְדִיחָקָא דְּשִׂפְוָתַי רִשְׁיעָא: ב בְּצֶדֶק כָּל־אִמְרֵי־פִי

אֵין בָּהֶם נִפְתָּל וְעִקֵּשׁ: וּבְצִדְקוֹתָא אינון כָּל מֵימְרֵי פּוּמִי וְלֵית
בְּהוֹן פִּיתוֹלָא וְעִיקּוּטָא: ג נְכֹחִים לַמֵּבִין וְיָשָׁרִים לְמַצְאֵי
דָעַת: וְכוּלָּן נַלְיָן לֶאֱנָשׁ דְּמִתְבָּנֵי וּתְרִיצִין לְאִלֵּין דְּצַבְיָן בִּידִיעָתָא:
ד קְחוּ־מוּסָרִי וְאַל־כֶּסֶף וְדַעַת מֵחָרוּץ נִבְחָר: קַבִּילוּ מַרְדוּתָא וְלָא
כַסְפָּא וּנְבוּ לְכוֹן יְדִיעָתָא מִן דַּהֲבָא סְנִינָא: ה כִּי־טוֹבָה חָכְמָה
מִפְּנִינִים וְכָל־חֲפָצִים לֹא יִשְׁוּוּ־בָהּ: מָטוּל דְּמָטָא חָכְמְתָא כֵּן כְּיָפֵי
מַטְבְּתָא וְכָל מְדַעַם לָא פָּחֵי לָהּ: ו אֲנִי חָכְמָה שָׁכַנְתִּי עָרְמָה וְדַעַת
מְזִמּוֹת אֶמְצָא: אֲנָא חָכְמְתָא דְּרִית עֲרִימוּתָא יְדִיעָתָא וְתַרְעִיתָא
מַשְׁכְּחָא אֲנָא:

רש"י

(ב) נפתל ועקש. עקמימות: (ג) נכוחים למבין. יסדיס לכל מבין:
(ה) מפנינים. מרגליות:

משנה ברכות פרק ט'

הָרוֹאֶה מָקוֹם שֶׁנַּעֲשׂוּ בּוֹ נִסִּים לְיִשְׂרָאֵל. אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ
בַּמָּקוֹם הַזֶּה. מָקוֹם שֶׁנַּעֲקְרָה מִמֶּנּוּ עֲבוֹדָה זָרָה אוֹמֵר בָּרוּךְ
שֶׁעָקַר עֲבוֹדָה זָרָה מֵאַרְצֵנוּ: ב עַל הַזִּיקִין וְעַל הַזְּוָעוֹת וְעַל הַבְּרָקִים וְעַל
הָרְעָמִים וְעַל הָרוּחוֹת אוֹמֵר בָּרוּךְ שְׁכֹחוֹ וּגְבוּרָתוֹ מָלֵא עוֹלָם. עַל הֶהָרִים
וְעַל הַגְּבָעוֹת וְעַל הַיַּמִּים וְעַל הַנְּהָרוֹת וְעַל הַמִּדְבָּרוֹת אוֹמֵר בָּרוּךְ עוֹשֵׂה
מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָרוֹאֶה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל אוֹמֵר בָּרוּךְ
שֶׁעָשָׂה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל. בִּזְמַן שֶׁרוֹאֶה אוֹתוֹ לַפְּרָקִים. עַל הַגְּשָׁמִים וְעַל
בְּשׂוֹרוֹת הַטּוֹבוֹת אוֹמֵר בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. וְעַל בְּשׂוֹרוֹת רָעוֹת אוֹמֵר

ברטנורא ברוך

פרק ט-א הרואה מקום שנעשו בו נסים. כגון מצערות יש סוף ונחלי ארנון ומצערות
הירדן וחכן סיחס עליה מסה ע"ה כשעשה מלחמה בסמלק ודומיהן וחנוסה
דרכי' כגון הני דאמרי' מחייבי כ"ע לברוכי אכל מינה דיחיד כגון הרואה מקום שנעשה לו כו
גם חיהו חייב לברוכי ברוך שעשה לי גם במקום הזה וכמו וכן כמו חייבים לברך ברוך שעשה
גם לאחותי במקום הזה וכל הני ברכות דמתני' נמי הזכרת הסס ומלכות דכל ברכה שאין בה
הזכרת הסס ומלכות אינה ברכה: **ב** זיקים. כוכב הנראה כמו שפותח הרקיע ויורה כאן
מקום למקוס ח"י כוכב שנראה שים לו זנב ארוך: זועות. שהארץ מזדעזעת ורועשת: רעמים.
קול הנשמע ברקיע מענינים שמופיעים מיס מזה לזה כמה דתימא לקול תתו המון מים בשמים:
ועל הרוחות. שבאים בשעה וזעף ואינם מצויים אלא לפרקים: ברוך שכוחו מלא עולם.
ואי נמי מברך ברוך עושה מעשה בראשית שכל אלו מעשה בראשית הם דכתיב ברקים למטר
עשה אכל על ההרים ועל הגבעות וכו' אומר עושה מעשה בראשית דוקא אלא מצי לברוכי עלייהו
שכחו מלא עולם שאין נראין ברוב העולם אלא כל אחד ואחד במקומו: הים הגדול. יס
מוקיינוס שמקיף העולם: ברוך שעשה הים הגדול. שאתיך נדלו והציציתו קוכע ברכה לעצמו:
לפרקים. משלשים יום לשלשים יום: על הגשמים וכו מברך הטוב והמטיב. והוא דאית

לית

וישב ליום ראשון

בָּרוּךְ דַּיָּן הָאֱמֶת: ג בָּנָה בַיִת חָדָשׁ וְקָנָה כֵּלִים חֲדָשִׁים אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁחֲיָּנוּ. מְבָרֵךְ עַל הָרָעָה מֵעֵין הַטּוֹבָה. וְעַל הַטּוֹבָה מֵעֵין הָרָעָה. הַצּוֹעֵק לְשָׁעָבַר הֲרֵי זוֹ תְּפִלַּת שָׁוְא. בְּיָצַד. הָיְתָה אִשְׁתּוֹ מְעֻבֶּרֶת וְאָמַר יְהִי רָצוֹן שֶׁתֵּלֵד אִשְׁתִּי זָכָר הֲרֵי זוֹ תְּפִלַּת שָׁוְא. הָיָה בָּא בַּדֶּרֶךְ וְשָׁמַע קוֹל צְוָחָה בָּעִיר וְאָמַר יְהִי רָצוֹן שֶׁלֹּא יִהְיוּ אֵלּוּ בְּנֵי בֵיתִי הֲרֵי זוֹ תְּפִלַּת שָׁוְא: ד הַנִּכְנָס לַכְּרָךְ כְּתַבְּפֵל שְׁתַּיִם. אַחַת בְּכְנִיסָתוֹ וְאַחַת בִּיצִיאָתוֹ. בֶּן עֲזַאי אוֹמֵר אַרְבַּע. שְׁתַּיִם בִּכְנִיסָתוֹ וּשְׁתַּיִם בִּיצִיאָתוֹ. וְנוֹתֵן הוֹדָאָה לְשָׁעָבַר וְצוֹעֵק לָעָתִיד לָבֹא: ה חַיָּב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה בְּשֵׁם שֶׁהוּא מְבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה שֶׁנֶּאֱמַר וְאָהַבְתָּ אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ. בְּכָל לְבָבְךָ בִּשְׁנֵי יִצְרֶיךָ בְּיֵצֶר טוֹב וּבְיֵצֶר רָע. וּבְכָל נַפְשְׁךָ אֲפִילּוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשֶׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ בְּכָל מָמוֹנֶךָ. דָּבָר אַחֵר בְּכָל מְאֹדֶךָ בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁהוּא מוֹדֶה לָךְ הֱוֵי מוֹדֶה לוֹ בְּמִדָּה מְרֻבָּה. לֹא יָקֵל אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ כְּנֶגֶד שַׁעַר הַמִּזְרָח שֶׁהוּא מְכֻוָּן כְּנֶגֶד בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים. לֹא יִכָּנֵס לְהַר הַבַּיִת לֹא בְמַקְלוֹ וְלֹא בְמַנְעָלוֹ וְלֹא בְּפוּנְדָתוֹ וְלֹא בְאָבָק שֶׁעַל רַגְלָיו וְלֹא יַעֲשֶׂנּוּ קַפַּנְדַּרְיָא. וּרְקִיקָה מַקֵּל וָחוֹמֶר. כָּל חוֹתְמֵי בְרָכוֹת שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ הָיוּ אוֹמְרִים מִן

ברטנורא

ליה מרעה כשותפות עם חבירו דהכי משמע הטוב והמטיב הטוב לדיליה והמטיב לחבריה מכל כי לית ליה מרעה כלל חומר מודים חנמו לך ה' אלהינו על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו וכו' ואם ים לו קרקע לכדו מכרך שהחיינו: ג בנה בית חדש וקנה כלים חדשים. כין שים לו כיוצא בהן כין אין לו כיוצא בהן מכרך שהחיינו: על הרעה מעין הטובה. מפרש בגמרא כגון שנפו מים של תרנו ושטפו תבואתו של חבירו או שא"פ שרוו המים פני האדמה ונעשה שדהו משובחת לשנים הבאות מיהו רעה היא ומכרך דיין האמת: ועל הטובה מעין הרעה. כגון דמסכת מציאה חע"ג דרעה היא דאי שמע בה מלבא חובתו במכות ויסורין ושקיל לה מיהו השתא מיהא טובה היא ומברך הטוב והמטיב: הצועק לשעבר. המתפלל על מה שכבר היה: הרי זו תפלת שוא. דמאי דהוה הוה: ד שתים בכניסתו ושתים ביציאתו. בכניסתו אומר שתכניסני לכרך זה לשלום. נכנס אומר מודה אני לפניך שהכנסתני לכרך זה לשלום ה"ז שתים בכניסתו. בקש לצאת אומר שתוציאני מכרך זה לשלום לאחר שיצא אומר מודה אני לפניך שהוצאתני מכרך זה לשלום וכ"כ למה מפני שצריך שיתן לבו תחלה לכורתו עלמה שעבר עליו מן הטוב ויתפלל על העתיד שתבא לו טובה: ה חייב אדם לברך על הרעה. כשמברך דיין האמת על הרעה חייב לברך כשמחה ובלב טוב כשם שמברך בשמחה הטוב והמטיב על הטובה: דבר אחר בכל מאדך. בכל מדת המדות לך כין מדה טובה כין מדת פורעניות: לא יקל אדם ראשו. לא יהגיס קלות ראש: כנגד שער המזרח. מכוון שכל השערים מכוונים זה כנגד זה שער המזרח שער עזרת נשים ושער עזרת ישראל ופתח האולם וההיכל ובית קה"ק כימי בית ראשון: באפונדתו. חגור חלול שנותנין בו מעות. פ"ח כנד שלוכש על בשרו לקבל הוצאה שלא לפנק שאר הכגדים ונראי לחדש לשון כאותו כגד לכדו: קפנדריא. ליכנס כפתח זה ולצאת כפתח שכנגדו כדי לקצר הלוכו דרך שם ולשון קפנדריא חדמקפיד דרי לשון כהן כלומר כעוד שאני לריך להקיף סורות של כתים לקצר מהלכי ואכנס דרך כאן: ורקיקה. חמור' כהר הבית: מק"ו. ממשל ומה משל שמיו דרך בזיון חמור רקיקה שהוא דרך בזיון לח כ"ש: כל חותמי ברכות שבטקדש. המברך לריך כשוף כל ברכה כרוך ה' אלהי ישראל מן העולם (ועד

הָעוֹלָם מְשַׁקְּלְקְלוּ הָאַפְּקוֹרוֹסִים וְאָמְרוּ אֵין עוֹלָם אֶלָּא אֶחָד הַתַּקִּינוּ שֶׁיְּהוּ אוֹמְרִים מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וְהַתַּקִּינוּ שֶׁיְּהֵא אָדָם שׁוֹאֵל אֶת שְׁלוֹם חֲבֵירוֹ בְּשֵׁם. שֶׁנֶּאֱמַר וְהִנֵּה בֹּעַז בָּא מִבֵּית לֶחֶם וַיֹּאמֶר לַקּוֹצְרִים יְיָ עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְבָרֶכְךָ יְיָ. וְאוֹמֵר יְיָ עִמְּךָ גִּבּוֹר הֶחָיִל וְאוֹמֵר אַל תָּבוֹז כִּי זָקְנָה אִמֶּךָ. וְאוֹמֵר עֵת לַעֲשׂוֹת לַיְיָ הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר הֵפֵרוּ תּוֹרָתְךָ כְּשׁוּם עֵת לַעֲשׂוֹת לַיְיָ:

ברטנורא

העולם) מיהן הדעת וכן כעולם והשוין מזמרים כריך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שתין פומין תמן אתר ברכה שכמקדם דכתיב קימו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם ואומר אלהי"ם ויברכו שם כבודך כלומר שפוגים כריך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ומתביעין מכח דכמקדם רשעין לא היו מזמרים אלא ברוך אלהי ישראל מן העולם ולא יותר ולא היו מזמרים ועד העולם: משקלקלו המינים. שתין מתמיהים בתחיית המתים: ואמרו אין עולם. אלא זה: התקינו. עזרא וכית דינו: שיהיו אומרים מן העולם ועד העולם. לומר שגם עולמות ים העולם הזה והעולם הבא להוציא מלב המינים שכופרים בתחיית המתים: שיהא אדם שואל בשלום חבירו בשם. כשמו של הקב"ה ולא יאמר' מזלזל הוא בכבודו של מקום כשיגיד כבוד הברייות להוציא שם שמים עליו ולמדו מכועז שאמר לקוריח ה' עמכם וכי תימא כועז מדעתיה דנפשיה קאמר ולא נאמרין מיניה ת"ש מן המלאך שאמר לגדעון ה' עמך גבור החיל וכי תימא לא שמע המלאך כשלים גדעון ולא כרכו אלא כשליחותו של מקום הודיעו שהשכינה עמו ולא נאמרין מיניה ת"ש ומאחר אל תכוז כי זקנה אמך אל תכוז את כועז לו' שמדעתיה עשה אלא למוד מזקני העדה כי יש לו על מי להסמך שנאמר את לעשות לה' הפרו תורתך: רבי נתן אומר הפרו תורתך. שמעמים שמבטלים דברי תורה כדי לעשות לה' לף זה המתכוין לעשות כשלים מכירו זכו רואו של מקום שנאמר בקש שלום ורדפהו מותר להפר תורה ולעשות דבר הגרוע ממנו:

גמרא ברכות דף נ"ד ע"א

מַנָּא הָנֵי מִילֵי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר קְרָא (שמות י"ח) וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ בָּרוּךְ ה' אֲשֶׁר הִצִּיל וְגוֹ' אֲנִיסָא דְּרַבִּים מְבָרְכִינָן אֲנִיסָא דְּיָחִיד לָא מְבָרְכִינָן וְהָא הַהוּא גַּבְרָא דַּהֲוָה קָאָזִיל בְּעֵבֶר יְמִינָא נָפַל עֲלֵיהּ אַרְיֵה אִתְעֲבִיד לֵיהּ נִיסָּא וְאִיתְצַל מִינֵיהּ אָתָא לָקֳמֵיהּ דְּרַבָּא וְאָמַר לֵיהּ כָּל אֵימַת דְּמָטֵית לְהָתָם בָּרִיךְ בָּרוּךְ שֶׁעָשָׂה לִי נֵס בַּמָּקוֹם הַזֶּה. וּמָר בְּרֵיהּ דְּרַבִינָא הֲוָה קָאָזִיל בְּפַקְתָא דַּעֲרָבוֹת וְצָדָא לְמַיָּא אִיתְעֲבִיד לֵיהּ נִיסָּא אִיבְּרִי לֵיהּ עֵינָא דְּמַיָּא וְאִישְׁתֵּי. וְתוּ זִמְנָא חָדָא הֲוָה קָאָזִיל בְּרִסְתָּקָא דְּמָחוֹזָא וְנָפַל עֲלֵיהּ גַּמְלָא פְּרִיצָא

רש"י אחפרק

הי"ג. מנלן דברכינן ניסא אמר ר' יוחנן דאמר קרא ויאמר יתרו וגו':

בעבר ימינא. שם מדינה כדרומו של פרת: בפקתא. בקטע: ערבות. שם מקום: וצדא למיא. למח למים: ברסתקא. בשוק: גמלא פריצא. גמל משונע

וישב ליום ראשון

אִתְפְּרַק לֵיהּ אֲשִׁיתָא עָאל לְגַוֵּה. כִּי מָטָא לַעֲרָבוֹת בָּרִיךְ בָּרוּךְ שֶׁעָשָׂה לִי נֵס בַּעֲרָבוֹת וּבְגַמָּל. כִּי מָטָא לִרְסִתָּקָא דְּמְחַוְּזָא בָּרִיךְ בָּרוּךְ שֶׁעָשָׂה לִי נֵס בְּגַמָּל וּבַעֲרָבוֹת. אֲמַרִי אֲנִיסָא דְּרַבִּים כּוּלֵי עַלְמָא מְחַיְּבֵי לְבָרוּכֵי. אֲנִיסָא דְּיָחִיד אִיהוּ חַיָּיב לְבָרוּכֵי:

רש"י

מסוגע שעסקיו רעים: אתפרקא ליה אשיתא. נפלה חומת בית שכיח סמוך לו וכנס לתוך הבית מפני הגמל:

זוהר וישב דף קע"ט ע"ב

רִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר תָּא חֲזֵי כְּתִיב טוֹב יֶלֶד מִסְכֵּן וְחָכָם מָאן יֶלֶד מִסְכֵּן הֲא אוּקְמוּהָ וְאִתְּמַר דְּאִיהוּ יֵצֶר הַטּוֹב (אֲבָל טוֹב יֶלֶד הָדָא הוּא דִּכְתִיב (תהלים ל"ז) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי וְדָא הוּא נַעַר דְּאִיהוּ יֶלֶד מִסְכֵּן דְּלֵית לֵיהּ מַגַּרְמֵיהּ כְּלוּם. וַאֲמַאי אִקְרֵי נַעַר בְּגִין דְּאִית לֵיהּ חַדְתּוּ דְּסִיהֲרָא דְּמִתְחַדְּשָׁא תָּדִיר וְתָדִיר אִיהוּ יֶלֶד מִסְכֵּן כְּמָה דְּאַמָּרָן. וְחָכָם בְּגִין דְּחָכְמָה שַׁרְיָא בֵּיהּ) כֵּיוָן דְּזָקֵן דָּא הוּא יֵצֶר הָרָע כְּמָה דְּאִתְּמַר דְּהָא כֵּן יוֹמָא דַּהֲוָה לָא נָפֵק מִמַּאֲכוּתֵיהּ לְעָלְמִין וְאִיהוּ כְּסִיל דְּכָל אָרְחוֹי אִינּוּן לְאַרַח בִּישָׁא וְאָזִיל וְסָטֵי לִבְנֵי נָשָׁא וְלָא יָדַע לְאַזְדָּהָרָא וְאִיהוּ אָתֵי עִם בְּנֵי נָשָׁא בְּתַסְקוּפִין בְּגִין לְאַסְטָאָה לוֹן מֵאַרַח טָבָא לְאַרַח בִּישָׁא תָּא חֲזֵי עַל דָּא אִקְרֵי עִם אַקְדִּים עִם בַּר נָשׁ בְּיוֹמָא דְּאִתְיְלִיד בְּגִין דְּיַאֲמִין לֵיהּ דְּהָא כַּד אָתֵי יֵצֶר הַטּוֹב לָא יָכִיל בַּר נָשׁ לְמֵהֵימְנָא לֵיהּ וְדָמֵי עֲלֵיהּ כְּמִטּוּלָא. כְּגַוְונָא דָּא תָּנִינָן מָאן הוּא רָשָׁע עִרּוּם דָּא הוּא מָאן דְּאַקְדִּים לְאַטְעָנָא טְלוּי לְקָמֵי דַּיְינָא עַד לָא יֵיתֵי חַבְרֵיהּ מָאֵרֵיהּ דְּדַיְינָא כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (משלי י"ח) צַדִּיק הָרִאשׁוֹן בְּרִיבוֹ וְגוֹמֵר כְּגַוְונָא דָּא הוּא (נ"א דְּאִי) רָשָׁע עִרּוּם כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (בראשית ג') וְהַנָּחָשׁ הָיָה עָרוּם וְהוּא אַקְדִּים וְשָׁרֵי עִמֵּיהּ דְּבַר נָשׁ עַד לָא יֵיתֵי חַבְרֵיהּ לְאַשְׁרָאָה עֲלֵיהּ. וּבְגִין דְּאִיהוּ אַקְדִּים וְהָא אַטְעִין טַעֲנָתֵיהּ עִמֵּיהּ כַּד אָתֵי חַבְרֵיהּ דְּאִיהוּ יֵצֶר הַטּוֹב אַבָּאִישׁ לֵיהּ לְבַר נָשׁ בַּהֲדֵיהּ וְלָא יָכִיל לְזַקָּפָא רֵישֵׁיהּ כְּאִילּוּ אַטְעִין עַל כְּתֵפֵיהּ כָּל טָטוֹלִין דְּעָלְמָא בְּגִין הַהוּא רָשָׁע עָרוּם דְּאַקְדִּים עִמֵּיהּ וְעַל דָּא אָמַר שְׁלֹמֹה (קהלת ט') וְחָכְמַת הַמִּסְכֵּן בְּזוּיָה וּדְבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים בְּגִין דְּהָא אַקְדִּים. וְעַל דָּא כָּל דַּיְינָא דְּקַבִּיל מִבַּר נָשׁ מִלָּה עַד לָא יֵיתֵי חַבְרֵיהּ כְּאִילּוּ מְקַבֵּל עֲלֵיהּ טַעֲנָא אַחֲרָא דְּמְהֵימְנוּתָא אָלָּא וּבָא וְעָהּ וְתָקְרוֹ וְדָא הוּא אֹרַח דְּבַר נָשׁ זַכָּאָה דְּהָא בַּר נָשׁ זַכָּאָה דָּא הוּא דְּלָא הֵימִין לְהַהוּא רָשָׁע עָרוּם דְּיֵצֶר הָרָע עַד

דְּיֵתֵי מַכְרִיזּ דְּאִיהוּ יֵצֶר טוֹב. וּכְגוֹן דָּא בְּנֵי נָשָׁא אִינּוּן בַּשְׁיִין לְעָלְמָא דְּאָתֵי. אֲבָל הַהוּא זַכָּאָה דְּאִיהוּ דָּחִיל לְמָארֵיהּ בַּמָּה בִּישִׁין סָכִיל בְּהַאי עָלְמָא בְּגִין דָּא הֵימִין וְלָא אִשְׁתַּמַּד בְּהַהוּא יֵצֶר הָרָע וְקִדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא שַׁזִּיב לֵיהּ מִכֻּלְּהוּ הָדָא הוּא דִּכְתִיב (תהלים ל״ד) רַבּוֹת רָעוֹת צַדִּיק וּמִכֻּלָּם יַצִּילֶנּוּ יְיָ. רַבּוֹת רָעוֹת לַצַּדִּיק לָא כְתִיב אֶלָּא צַדִּיק בְּגִין דְּקִדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְרְעֵי בֵּיהּ. וּבְגִין כָּךְ קִדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְרְעֵי בְּהַהוּא בַר נַשׁ וְשַׁזִּיב לֵיהּ מִכֻּלָּא בְּהַאי עָלְמָא וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי זַכָּאָה חוּלָקֵיהּ:

יוסף לחק

הלכה פסוקה — מיסר

הר״ם ה׳ תלמוד תורה פ״ח — ספר- צידה לדרך דף ר״ז ע״ב

חַיָּב לַעֲשׂוֹד מִפְּנֵי רַבּוֹ כְּשֶׁיִּרְאֶנּוּ מֻרְחָק מִלְּא עֵינָיו עַד שֶׁיִּתְּפַּשְׂה מִמֶּנּוּ וְלֹא יִרְאֶה קוֹמָתוֹ וְאַחַר כַּךְ יֵשֵׁב. וְחַיָּב אָדָם לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבּוֹ בְּבֶגֶל: ס אֵין חוֹלְקִין כָּבוֹד לְתַלְמִיד בְּפָנֵי רַבּוֹ אֶלָּא אִם כֵּן הָרָה רַבּוֹ לַחֲלוֹק לוֹ כָּבוֹד. וְכָל הַמְּלָאכוֹת שֶׁהָעֶבֶד עוֹשֶׂה לְרַבּוֹ תַּלְמִיד עוֹשֶׂה לְרַבּוֹ. וְאִם הָיָה בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ וְלֹא הָיוּ לוֹ תַּפְקִין וְחָשׁ שֶׁמָּא יֹאמְרוּ עֶבֶד הוּא אֵינוֹ טוֹעֵל לוֹ מַנְעָלוֹ וְאֵינוֹ חוֹלְצוֹ וְכָל הַמּוֹנֵעַ הַתַּלְמִידוֹ מְלַשְׁמְשׁוֹ מוֹנֵעַ מֶמֶנּוּ חֶסֶד וּפוֹרֵק מִמֶּנּוּ יִרְאַת שָׁמַיִם וְכָל תַּלְמִיד שֶׁפּוֹלֵחַ דָּבָר מִכָּל כָּבוֹד רַבּוֹ גּוֹרֵם לְשָׁכְנָה שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִיִּשְׂרָאֵל: ס רָאָה רַבּוֹ עוֹבֵר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה אוֹמֵר לוֹ לִמַּדְתָּנוּ בְּגִינוֹ בְּךָ וְכָךְ. וְכָל זְמַן שֶׁמְּזַכִּיר שְׁמוּעָה בְּפָנָיו אוֹמֵר לוֹ כַּךְ לִמַּדְתָּנוּ רַבִּינוּ. וְאַל יֹאמַר דָּבָר שֶׁלֹּא שָׁמַע מֵרַבּוֹ עַד שֶׁיְּזַכִּיר שֵׁם אוֹמְרוֹ. וּכְשֶׁיָּמוּת רַבּוֹ קוֹרֵעַ כָּל בְּגָדָיו עַד שֶׁהוּא מְגַלֶּה אֶת לִבּוֹ וְאֵינוֹ מְאַחֶה לְעוֹלָם. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּרַבּוֹ מוּבְהָק שֶׁלִּמֵּד מֶמֶנּוּ רוֹב חָכְמָתוֹ אֲבָל אִם לֹא לִמֵּד מֶמֶנּוּ רוֹב חָכְמָתוֹ הֲרֵי זֶה תַּלְמִיד חָבֵר וְאֵינוֹ חַיָּב בְּכִבּוּדוֹ כְּכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים. אֲבָל עוֹמֵד מִלְּזָנָיו וְקוֹרֵעַ עָלָיו פְּשִׁיטָא שֶׁהוּא קוֹרֵעַ עַל כָּל הַמֵּתִים שֶׁהוּא מִתְאַבֵּל עֲלֵיהֶם אֲפִילּוּ לֹא לִמֵּד מֶמֶנּוּ אֶלָּא דָּבָר אֶחָד בֵּין קָטָן בֵּין גָּדוֹל עַד שֶׁיִּמְּלְנָיו וְקוֹרֵעַ עָלָיו:

מַכְתֶּשׁ הוּא שֶׁיִּכְתֶּה בֶּאֱלֹהִים בְּמַטֶּה הָאֱלֹהִים בְּמֹשֶׁה וְיֵשׁ בּוֹ תּוֹעֶלֶת לַתּוֹרָה וְלָעוֹלָם וּמְנוּחַת הַנֶּפֶשׁ וְשִׂמְחַת הַגּוּף וְדַע כִּי הַבּוּטַחַ בְּזוּלַת הַשֵּׁם הוּא יָסִיר הַשִּׂמְחָה מֶמֶּנּוּ וְיִתְּנֶהוּ לָטְרָרִים וְהָיָה לָאֲכוֹל וּמְצָאוּהוּ צָרוֹת רַבּוֹת וְרָעוֹת כִּי נִיחָהוּ בְּיַד מִי שֶׁבּוֹטֵחַ בּוֹ. וְאִם יִבְטַח בְּחָכְמָתוֹ יְסַכֵּל וְיַשְׁחִיתֶהוּ בְּמַעֲט שִׁינּוּי מֻזָּג כְּמוֹ שֶׁנּוֹדַע בְּחָכְמַת הָרְפוּאָה. וְאִם בִּגְבוּרָתוֹ גֶּבֶר יֶחֱלָה וְיֵחָלֵשׁ וּבִגְרָעִין חֲרָדִל שֶׁיָּבוֹא בְּאֶחָד מֵרַגְלָיו יֵשֵׁב בָּדָד וְיִדּוֹם. וְאִם יִבְטַח בְּעָשְׁרוֹ עָשֹׂה יַעֲשֶׂה לוֹ כְּנָפַיִם הַתָּעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאֵינֶנּוּ וְלֹא עִמִּים עוֹשֶׂר שָׁמִיר לִכְעָלָיו כָּרָעָתוֹ. אֲבָל הַבּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרֵךְ לֹא יִפָּחֵד דְּבָר וְלֹא יִרְאַג דָּבָר חוּץ מִדִּבְרֵי. וְלֹא יַעֲבוֹד אַחֵר זוּלָתוֹ. וְלֹא יַקְנֶה בִּלְעָדָיו. וְלֹא יֵחֵל בִּלְתּוֹ. וְלֹא יַחֲנִיף לְיֵצִיר כַּמּוֹתוֹ. וְלֹא יִסָּפֶה עִם בְּנֵי אָדָם בִּלְתִּי עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא. וְלֹא יַפְחִידֵהוּ פַּחְדָם. וְלֹא יְכַהֵילוּהוּ בַּהֲלוּתָם. וְלֹא יִרְא מִמַּחֲרָקוֹתָם. וְאִם יוֹכִיחֵם לֹא יִירָא מֵחֶרְפַּת אֲנָשׁ וּמִגְּדוּפוֹתָם. וְאִם יַכְלִימֵם לֹא יֵבוֹשׁ מֵהֶם וְלֹא יִפָּה לָהֶם הַשֶּׁקֶר. וְהַבּוֹטֵחַ הַשָּׁלֵם יִבְיאֵהוּ בְּמַחֲנוֹנוֹ קָפְנוֹת לִבּוֹ מֻהֲכָנִי הָעוֹלָם וּמִתְהַפּוּכוֹתָיו יִוָּחֵד לִבּוֹ לַתּוֹרָה וְלַעֲבוֹדָה:

וישב יום שני תורה

יכוין בקריאת ארבעה פסוקים אלו שהם בגימ' דמילוי יו"ד דשם כ"ן לחשאיר בו
תוספת הרוח משבת שעברה:

ז וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ מְאַלְּמִים אֲלֻמִּים בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה וְהִנֵּה
קָמָה אֲלֻמָּתִי וְגַם־נִצָּבָה וְהִנֵּה תְּסֻבֶּינָה
אֲלֻמֹּתֵיכֶם וַתִּשְׁתַּחֲוֶיןָ לַאֲלֻמָּתִי: וְהָא אֲנַחְנָא מְאַסְּרִין
אֱסָרִין בְּגוֹ חַקְלָא וְהָא קָמַת אֱסָרְתִי וְאַף אִזְדְּקַפַת וְהָא מְסַתַּרְנֵי אֱסָרְתְכוֹן
וְסָגְדָן לֶאֱסָרְתִי: ח וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֶחָיו הֲמָלֹךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ
אִם־מָשׁוֹל תִּמְשֹׁל בָּנוּ וַיּוֹסִפוּ עוֹד שְׂנֹא אֹתוֹ עַל־
חֲלֹמֹתָיו וְעַל־דְּבָרָיו: וַאֲמָרוּ לֵיהּ אֲחוֹהִי הֲמַלָּכוּ אַתְּ מְרַמֵּי לְמִתְמְלַךְ
עֲלָנָא אוֹ שׁוּלְטָן אַתְּ סְבִיר לְמִשְׁלַט בָּנָא וְאוֹסִיפוּ עוֹד סָנוֹ יָתֵהּ עַל
חֶלְמוֹהִי וְעַל פִּתְגָמוֹהִי: ט וַיַּחֲלֹם עוֹד חֲלוֹם אַחֵר וַיְסַפֵּר אֹתוֹ
לְאֶחָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה חָלַמְתִּי חֲלוֹם עוֹד וְהִנֵּה הַשֶּׁמֶשׁ
וְהַיָּרֵחַ וְאַחַד עָשָׂר כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִים לִי: וַחֲלַם עוֹד
חֶלְמָא אָחֳרָנָא וְאִשְׁתְּעִי יָתֵהּ לַאֲחוֹהִי וַאֲמַר הָא חֶלְמִית חֶלְמָא עוֹד וְהָא
שִׁמְשָׁא וְסַהֲרָא וְחַד עֲשַׂר כּוֹכְבַיָּא סָגְדָן לִי: י וַיְסַפֵּר אֶל־אָבִיו
וְאֶל־אֶחָיו וַיִּגְעַר־בּוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר לוֹ מָה הַחֲלוֹם
הַזֶּה אֲשֶׁר חָלָמְתָּ הֲבוֹא נָבוֹא אֲנִי וְאִמְּךָ וְאַחֶיךָ
לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְךָ אָרְצָה: וְאִשְׁתְּעִי לַאֲבוּהִי וְלַאֲחוֹהִי וּנְזַף בֵּהּ
אבוהי

רש"י

(ז) מאלמים אלמים. כתרגומו מאסרין אסרין עמרין וכן (תהלים קכ"ו)
נושא אלומותיו וכמוהו בלשון משנה והאלומות נוטל ומכריז:
קמה אלומתי. נזקפה: ונם נצבה. לעמוד על עמדה בזקיפה: (ח) ועל דבריו.
על דבמס רמה סהיס מביא לאביהס: (י) ויספר אל אביו ואל אחיו. לאחר
שספר לאחיו חזר וספרו לאביו בפניהס: ויגער בו. לפי שהיה ממיל
שנאה עליו: הבוא נבוא. והלא לאך כבר מתה (ב"ר) והוא לא היה יודע
שהדברים מניעין לבלהה שגדלהו כאמו. (ב"ר) ורבותינו למדו מכאן שאין חלוס
בלא דברים בטלים ויעקב נתכוון לסולית הדבר מלב בניו שלא יקנאוהו לכך
אמר לו הבוא נבוא וגו' כשם שח"ל בחמך כך השאר הוא בטל (ב"ר):

ותבקו

אֲבוּהִי וַאֲמַר לֵהּ מָה חֶלְמָא הָדֵין דִּי חֲלֵמְתָּא הֵמִיתָא נֵיתֵי אֲנָא וְאִמֵּךְ
וַאֲחָיִךְ לְמִסְגַּד לָךְ עַל אַרְעָא׃

נביאים עמוס סימן ב׳

א וַתַּשְׁקוּ אֶת־הַנְּזִירִים יָיִן וְעַל הַנְּבִיאִים צִוִּיתֶם לֵאמֹר לָא
תִנָּבְאוּ׃ וַאֲמַטְעִיתוּן יַת מַלְפִיכוּן בְּחֵמְרָא וְעַל נְבִיֵּיא פַּקְּדְתּוּן
לְמֵמַר לָא תְתַנְבּוּן נְבוּאָה׃ ב הִנֵּה אָנֹכִי מֵעִיק תַּחְתֵּיכֶם כַּאֲשֶׁר
תָּעִיק הָעֶגְלָה הַמְלֵאָה לָהּ עָמִיר׃ הָא אֲנָא מַיְתֵי עֲלֵיכוֹן עָקָא
וּמֵעִיק לְכוֹן בְּאַתְרֵיכוֹן כְּמָא דְּמַעְיָקָא עֶגְלְתָא דְּמָלְיָא עֲמִירָא׃ ג וְאָבַד
מָנוֹס מִקַּל וְחָזָק לֹא־יְאַמֵּץ כֹּחוֹ וְגִבּוֹר לֹא־יְמַלֵּט נַפְשׁוֹ׃
וְיֵבַד בֵּית עִיזְקִי מְרַבְּיִל וְדַתַּקִּיף לָא יַחְסִין חֵילֵיהּ וְגִבָּר לָא יְשֵׁיזֵב
נַפְשֵׁיהּ׃ ד וְתֹפֵשׂ הַקָּשֶׁת לֹא יַעֲמֹד וְקַל בִּרְגְלָיו לֹא יְמַלֵּט
וְרֹכֵב הַסּוּס לֹא יְמַלֵּט נַפְשׁוֹ׃ וְאַחִיד קַשְׁתָּא לָא יְקוּם וְדַקִּיל
בִּרְגְלֵיהּ לָא יְשֵׁיזֵב וְרָכִיב סוּסְיָא לָא יְשֵׁיזֵב נַפְשֵׁיהּ׃

רש״י

(א) ותשקו את הנזירים יין. שלא יהיו מתכם שמשיכור מסור להורות׃
(ב) מעיק. מלין׃ תחתיכם. תחת מניתכם׃ תעיק העגלה. מכובד
מזה שעליה׃ המלאה לה עמיר. עומרים׃

כתובים משלי סימן ח׳

א יְרַאַת יְהוָה שְׂנֹאת רָע גֵּאָה וְגָאוֹן וְדֶרֶךְ רָע וּפִי תַהְפֻּכֹת
שָׂנֵאתִי׃ דַּחֲלְתָּא דַיְיָ סַנְיָא בִּישְׁתָּא גַּאוּתָא וְרָמוּתָא וְאָרְחָא
בִּישְׁתָּא וּפוּמָא הַפֵּיכָא סַנֵּיא אֲנָא׃ ב לִי־עֵצָה וְתוּשִׁיָּה אֲנִי בִינָה לִי
גְבוּרָה׃ דִּי לִי הִיא תַּרְעִיתָא וּמִילָּנָא וּבִיגְנָא וְגַבְרוּתָא׃ ג בִּי מְלָכִים
יִמְלֹכוּ וְרוֹזְנִים יְחֻקְקוּ צֶדֶק׃ מְטוּל אֲנָא מַלְכֵי מַלְכִין וְשַׁלִּיטֵי אֲנָא
מְשָׁחָא בְּצִדְקוּתָא׃ ד בִּי שָׂרִים יָשָׂרוּ וּנְדִיבִים כָּל־שֹׁפְטֵי צֶדֶק׃
מְטוּל אֲנָא רַבְרְבָנֵי מִתְרַבְרְבִין וְסַרְכֵי כְּוָחִין דַּיָּנֵי דְּתְרִיצוּתָא׃

רש״י

(ג) בי מלכים ימלוכו. שהדיוט והמשפטים חני מלמדם׃

ויושב ליום שני

משנה שבת פרק ט׳

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא. מִנַּיִן לָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁמִּצְמָאָה בְּמַשָּׂא בְּהֵמָה שֶׁנֶּאֱמַר תִּזְרֹם כְּמוֹ דָוֶה. צֵא תֹּאמַר לוֹ. מַה נְּדָנָה מִטַּמְּאָה בְּמַשָּׂא. אַף עֲבוֹדָה זָרָה מִטַּמְּאָה בְּמַשָּׂא: ב מִנַּיִן לַסַּפִּינָה שֶׁהִיא טְהוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר דֶּרֶךְ אֳנִיָּה בְּלֶב יָם. מִנַּיִן לַעֲרוּגָה שֶׁהִיא שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה טְפָחִים. שֶׁזּוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ חֲמִשָּׁה זְרָעוֹנִין. יַרְבָּעָה בְּאַרְבַּע רוּחוֹת הָעֲרוּגָה. וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. שֶׁנֶּאֱמַר כִּי כָאָרֶץ תּוֹצִיא צִמְחָהּ. וּכְגַנָּה זֹרוּעֶיהָ תַצְמִיחַ. זֶרַע לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא זֹרוּעֶיהָ: ג מִנַּיִן לַפּוֹלֶטֶת שֶׁכְּבַת זֶרַע בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁהִיא טְמֵאָה. שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיוּ נְכוֹנִים לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים. מִנַּיִן שֶׁמַּרְחִיצִין אֶת הַמִּילָה בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת. שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהְיוֹתָם כֹּאֲבִים. מִנַּיִן שֶׁקּוֹרְעִין בֶּגֶד לְמֵת וְהַבְּרִית בְּרֹאשׁ שָׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ. שֶׁנֶּאֱמַר אִם יְהוּ

ברטנורא — חטאיכם

פרק ט א אמר רבי עקיבא מנין לעבו״ם שמטמאה במשא. לפירוי דמייתי לעיל כתוכחתא נכי חרס נקט נמי להכי קרמי דתוכחתא וקרא דתזרם כמו דוה הוא סמוך לקרא דלא ימלא כמכיתתו חרס דלייתי לעיל ת״ל נמי משום דכתיב למתנת מנין שמרחיצין את המילה כו׳ תנא להכך מנין דתמו ליה: משטאה במשא. הטומא מותה יכבס בגדיו ויטבול אלא גגע בה בנין שהיתה בקיפה וכיוצא בה ואפילו רבנן עליה דר״ע ותמרי אינו מטמא אלא במגע כארץ והלכה כחכמים: תזרם כמו (אשה) דוה. כלומר יהיו בעיניך כזרים כמו דוה כאשה נדה כדכתיב והדוה בנדתה וכתכ״ם מטמאי קרא: **ב** שהיא טהורה. שפינה מקבלת טומאה: בלב ים. ופשיטא דאינה בלב ים היא אלא למשמעינן דספינה הרי היא כים מה ים שהור אף ספינה טהורי ואפי׳ היא של חרס ואפי׳ מעשר׳ כיוצא והורידוה ליס: שזורעים בה חמשה וערעים. ויש לה כדי להפרים ביניהן הפרש הרחוי ולא הוי ערבוב: ארבע בארבע רוחות העדוגה. ממלא את כל הרוחב עד שמוך לקרן וכשמגיע אחוי זורעה אלא גרעין אחד כדי שיהיה הגרעין שבאמצע רחוק ג״ט מן הזרוע שבכל רוח דשיעור יניקת כל זרע שפה ומחצה ואפ״פ שאלו הקרנות שברוחות הזרעים קרובים זה לזה ואין ביניהם הרחקה ג׳ טפחים ויונקים זה מזה אין כאן כית מיהום דאלמלי בלבד קפיד קרא דלא להוי ערבוב ולניקה לא חיישינן כדאמרן היה נדר בכתיים זה סומך לנדר מכאן וזה סומך לנדר מכאן ואע״ג דיניקי מתחתי וכאן יש היכר גדול שרוח זה זרוע לפנים ודרוס ורוח זה זרוע מזרח ומערב אבל בין זרע האמצעי לזרועי הרוחות אין היכר ואי מקרבי הוי ערבוב הילכך לריך הרחקה כדי יניקה: שנאמר כי כארץ תוציא צמחה. תיליף הד לאמה הד זרועים תרי תמיהי חד הרי האמה. ואמה טפחים ליכא למילף מקרא אלא קים להו לרבנן הד׳ זרועים באמה טפחים לא יונקי הרוחות מן האמצעי ולא האמצעי מן הרוחות דשעור יניקת כל זרע טפח ומחצה הילכך כי רמיז לקרא חמשה זרועים בערוגה את אמה טפחים קאמר ובמסכת כלאים פרשתי הלכות ערוגה ופרטיהם ודקדוקים וכאן קלרתי: **ג** שהיא טמאה. דיוס השלישי מכתי לא מסרח׳ שכבת זרע ורחוי לקלוט ולהיות ולד טוב ממנה וקרינן בה שכבת זרע הרחויה להוריע: לשלשה ימים. דהקשיד הכתוב על טמאי קרי בתתן תורה לכך הפרישן שלשה ימים ולא הם אם יפליטו אח״כ כיום רביעי להפרשה דמפרים ואינו רשוי להוריע. ופסק ההלכה הפולטת כיום השלישי טהורה ומתניתין מסכשת היא ותני מנין לפולטת ב״ו כיום השלישי שהיא טהורה שנאמר היו נכונים לשלשת ימים ושלשת ימים דאמר קרא השני ליום השלישי דכיום שלישי להפרשה נתנה תורה. ת״ל לא מסכשת היא אלא רבנן דרבי אלעזר בן עזריה היא דסכירא להו דפולטת ביום הג׳ טמאה ולית הלכתא כוותייהו: מנין שמרחיצין וכו׳. אפי׳ כהמין שהותנו בשבת דאף ביום הג׳ מסוכן[קוח וכ״ש רחמין ושני המים ממין מחזיקין לגוף התינוק ומבריאין אותו: לשון של זהורית. כמין לסון

חֲמִשִּׁיכֶם בַּשָּׁנִים בַּשֶּׁלֶג לַבִּינוֹ: ד מְנַיִן לִסִיכָה שֶׁהִיא בִּשְׁתִיָּה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר. זֶבֶר לַדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר וַתָּבֹא כַמַּיִם בְּקִרְבּוֹ וְכַשֶּׁמֶן בְּעַצְמוֹתָיו: ה הַמּוֹצִיא עֲצִים כְּדֵי לְבַשֵּׁל בֵּיצָה קַלָּה. תְּבָלִין כְּדֵי לְתַבֵּל בֵּיצָה קַלָּה. וּמְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה. קְלִיפֵי אֱגוֹזִים. קְלִיפֵי רִמּוֹנִים. אִסְטִים. וּפוּאָה. כְּדֵי לְצַבּוֹעַ בָּהֶן בֶּגֶד קָטָן בְּסִבְכָה. מֵי רַגְלַיִם. נֶתֶר. וּבוֹרִית. קְמוֹלִיָּא. וְאֶשְׁלָג. כְּדֵי לְכַבֵּס בָּהֶן בֶּגֶד קָטָן בְּסִבְכָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כְּדֵי לְהַעֲבִיר עַל הַכֶּתֶם: ו פְּלָפֶלֶת כָּל שֶׁהוּא. וְעִטָּרָן כָּל שֶׁהוּא. מִינֵי בְשָׂמִים וּמִינֵי מַתָּכוֹת כָּל שֶׁהֵן. מֵאבְנֵי הַמִּזְבֵּחַ וּמֵעֲפַר הַמִּזְבֵּחַ. מָקָק סְפָרִים. וּמָקָק מִטְפְּחוֹתֵיהֶם. כָּל שֶׁהוּא שֶׁמַּצְנִיעִים אוֹתָן לְגוֹנָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אַף הַמּוֹצִיא מִמַּשְׁמֵשׁ עֲבוֹדַת אֱלִילִים כָּל שֶׁהוּא. שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם: ז הַמּוֹצִיא קְפַּת הָרוֹכְלִין. אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מִינִין הַרְבֵּה. אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא חַטָּאת אַחַת. זֶרְעוֹנֵי גִנָּה פָּחוּת מִכִּגְרוֹגֶרֶת. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה אוֹמֵר חֲמִשָּׁה. זֶרַע קִישׁוּאִין שְׁנַיִם. זֶרַע דְּלוֹעִין שְׁנַיִם. זֶרַע פּוֹל הַמִּצְרִי שְׁנַיִם. חָגָב חַי (טָהוֹר) כָּל שֶׁהוּא מֵת כִּגְרוֹגֶרֶת. צִפּוֹרֶת כְּרָמִים בֵּין חַיָּה בֵּין מֵתָה. כָּל שֶׁהוּא שֶׁמַּצְנִיעִין אוֹתָהּ לִרְפוּאָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אַף הַמּוֹצִיא חָגָב חַי טָמֵא כָּל שֶׁהוּא שֶׁמַּצְנִיעִין אוֹתוֹ לְקָטָן לְשַׂחֵק בּוֹ:

ברטנורא

לאחר מדוש היו קוצרין תניו ברגם השעיר [illegible] ותניו בצוק וכשהיה דומה הם שיר למעשה היה הלבן הזה מלבין ויודעין שנתכפרו עוונותיהם: **ד** מנין לסיכה שהיא כשתיה. לא כשתיה ממש לחייבי לאוין ולא כרת אלא שהיא איסורה: **ה** ביצה קלה. בינית תרנגולת שהיא קלה לבשל יותר מכל שאר ביצים ולא כדי לבשל כולה אלא כגרוגרת ממנה ערופה ומתוכה נלמס: ומצטרפין. כל מיני תבלין וע"ז: אסטים. ני"ל כל' ערבי ונבטו דומה לתכלת: ופואה. צורם עשב שליכפין כהם חדוס ובערבי לילפו"ה: בסבכה. ברגם הסבכה שעושי כקליעה נותנים מעט בגד: נתר. מין חלמה היא ומזהיר וקורין לו בלו"ס בלע"ז: בורית. מין צמח שמנקה ומטהר: קמוליא. עשב שמנקים בשפרו את הידים להעביר את הזיהמה וכל' ג"ם קרוי בלוף דון ובערבי קורין לו חלקל"י: ואשלג. לא תתפרש לי מה הוא: על הכתם. הנמלא בכגד ואין יודע אם כם נדה הוא אם לאו מביאין עליו שבעה דברים לבדוק אותו כהם ומכלם תרבע סימנין הללו ואין הלכה כר"י: **ו** פלפלת כל שהוא. דחוק לריח הפה ואין זה פלפל המצוי בינינו: עטרן כל שהוא. מתרפיס בו מי שים לו כתב חני הרחם: מיני בשמים כל שהן. לריח טוב: מיני מתכות כל שהן. ברזלי לעשות מהן דרכן קטן: מקק. רקב הנופל מספרים או ממטפחת שבלו ל' המק בשרו: שמצניעין אותן לגונזן. שכל דבר קודש טעון גניזה: מאומה. חלמה מחשב' קרת לחסיריה ותקין גדול הוא עושה כשמוניה ע"ז מביאתו ואין הלכה כר"י: **ז** הרוכלין. מוכרי בשמים לקטופי נשים ויש להם קופות קטנות לגרורות הבשמים: אינו חייב אלא חטאת אחת. דכלן חדא הוגמה היא: פחות מכגרוגרת. חע"נ דכל המוכלין שעורן כגרוגרת הני כיון דלזריעה קיימי חפי' כפחות מכגרוגרת נמי חייב ואין הלכה כר"י כן בתירת שאומר חמשה: זרע קישואין. הכוב מאחר זרמוני ניכה וכן זרע דלועין וזרע פול המצרי והוא שקורין לו פאסל"י בלע"ז: חגב חי כל שהוא. שמצניעין אותו לקטן לשחוק בו: מת כגרוגרת. כדין שאר מוכלין: ציפורת כרמים. עוף שמצוי בין הדקלין הכחורים: בין חיה ובין מתה כל שהוא. שעושים ממנה רפואה לפקק ולהחכים: חגב חי טמא כל שהוא. ות"ק סבר שמא אין מצניעין אותו לתיוק דלמא מיית ואכיל ליה ואין הלכה כר"י:

וישב ליום שני

גמרא שבת דף פ"ט ע"ב

(ישעי א') כַּשְׁנִים כַּשָּׁנִי מִבָּעֲי לֵיהּ אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל אִם יִהְיוּ חַטָּאֵיכֶם כַּשְּׁנִים הַלָּלוּ שֶׁפְּרוּרוֹת וּבָאוֹת מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית וְעַד עַכְשָׁיו כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ. דָּרַשׁ רַבָּא מָאי דִּכְתִיב (שם) לְכוּ נָא וְנִוָּכְחָה יֹאמַר ה' לְכוּ נָא בּוֹאוּ נָא מִבָּעֲי לֵיהּ. יֹאמַר ה' אָמַר ה' מִבָּעֲי לֵיהּ. לֶעָתִיד לָבֹא יֹאמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל לְכוּ נָא אֵצֶל אֲבוֹתֵיכֶם וְיוֹכִיחוּ אֶתְכֶם וְיֹאמְרוּ לְפָנָיו רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אֵצֶל מִי נֵלֵךְ אֵצֶל אַבְרָהָם שֶׁאָמַרְתָּ לוֹ יָדוֹעַ תֵּדַע וְלֹא בִקֵּשׁ רַחֲמִים עָלֵינוּ. אֵצֶל יִצְחָק שֶׁבֵּירַךְ אֶת עֵשָׂו וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תָּרִיד וְלֹא בִּקֵּשׁ רַחֲמִים עָלֵינוּ. אֵצֶל יַעֲקֹב שֶׁאָמַרְתָּ לוֹ אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה וְגוֹ' וְלֹא בִקֵּשׁ רַחֲמִים עָלֵינוּ. אֵצֶל מִי נֵלֵךְ עַכְשָׁיו יֹאמַר ה' אָמַי לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹאִיל וּתְלִיתֶם עַצְמְכֶם בִּי אִם יִהְיוּ חַטָּאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן מָאי דִּכְתִיב (ישעי ס"ג) כִּי אַתָּה אָבִינוּ כִּי אַבְרָהָם לֹא יְדָעָנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יַכִּירֵנוּ אַתָּה ה' אָבִינוּ גּוֹאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ לֶעָתִיד לָבֹא אוֹמֵר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם בָּנֶיךָ חָטְאוּ לִי. אוֹמֵר לְפָנָיו רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם יִמָּחוּ עַל קִדּוּשַׁת שִׁמֶךָ. אוֹמֵר אִימָא לֵיהּ לְיַעֲקֹב דַּהֲוָה לֵיהּ צַעַר גִּידּוּל בָּנִים אֶפְשַׁר דְּבָעֵי רַחֲמֵי עֲלַיְיהוּ אוֹמֵר לוֹ בָּנֶיךָ חָטְאוּ אוֹמֵר לְפָנָיו רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם יִמָּחוּ עַל קִדּוּשַׁת שִׁמֶךָ, אָמַר לֹא בְּסָבֵי סַעְמָא וְלֹא בְּדַרְדְּקֵי עֲצָה אוֹמֵר לוֹ לְיִצְחָק בָּנֶיךָ חָטְאוּ לִי אוֹמֵר לְפָנָיו רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם בָּנַי וְלֹא בָּנֶיךָ בְּשָׁעָה

שהקדימו

רש"י

כשני מבעי ליה. דומיא דכשלג דלמ כתיב כשלגים: ארד עמך. להעלך גס עלה כאן רמז לרכבע גליות גס רבוי הוא: יאמר ה'. אתה תאמר המוכחם וכך אמו קולן: ימחו. הואיל שחטאו ויתקדם שמך בעולם כשתעשה דין בעובדין על דבריך: קראת להם בני בכורי ישראל. שהיה גלוי לפניך שהם עתידים לומר

שֶׁהִקְדִּימוּ לְפָנֶיךָ נַעֲשֶׂה נִשְׁמַע קְרָאתָ לָהֶם בְּנִי בְכוֹרִי עַכְשָׁיו בְּנַי וְלֹא בֶּנֶיךָ. וְעוֹד כַּמָּה חֲטָאוּ כַּמָּה שְׁנוֹתָיו שֶׁל אָדָם שִׁבְעִים שָׁנָה. דַּל עֶשְׂרִים דְּלָא עַנְשַׁת עֲלַיְיהוּ פְּשׁוּ לְהוּ חֲמִשִּׁין דַּל חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִין דְּלֵילְוָותָא פְּשׁוּ לְהוּ חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִין דַּל תַּרְתֵּי סָרֵי וּפַלְגָא דְצַלּוֹיֵי וּמֵיבַל וּדְבֵית הַכִּסָּא. פְּשׁוּ לְהוּ תַּרְתֵּי סָרֵי וּפַלְגָא אִם אַתָּה סוֹבֵל אֶת כֻּלָּם מוּטָב וְאִם לָאו פַּלְגָא עֲלַי וּפַלְגָא עָלָךְ. וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר כּוּלָּם עָלַי הָא קְרִיבִית נַפְשִׁי קָמָךְ פָּתְחוּ וְאָמְרוּ כִּי אַתָּה אָבִינוּ. אוֹמֵר לָהֶם יִצְחָק עַד שֶׁאַתֶּם מְקַדְּשִׁין לִי קָלְסוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמַחֲווּ לְהוּ יִצְחָק קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעֵינֵיהוּ. מִיָּד נוֹשְׂאִין עֵינֵיהֶם לַמָּרוֹם וְאוֹמְרִים אַתָּה ה׳ אָבִינוּ גּוֹאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ:

רש״י

לומר לפניך כסיני נעשה ונשמע לקבל עולך מחסכה כבניס: דל עשרים דלא עגשת להו. שכן מלינו בדור המדבר שלש עגם הקב״ס חלש מכ׳ שגה ומעלה דכתיב במדבר הזה יפלו פגריכם וגו׳ מעשריס שגה ומעלה חשר הלינותס עלי: כי אתה אבינו. כנגד יצחק אמרו והוא אומר להס כי אתה אבינו כנגד הקב״ס שהוא אביהס:

זוהר וישב דף קפ״ד ע״ב

וַיַּקְהֵלוּ וַיַּשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ הַבּוֹרָה (הבור רק אין בו מים) רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר (תהלים י״ט) תּוֹרַת יְיָ תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ (מָאן דְּבָטִיל מִילֵּי דְאוֹרַיְיתָא בְּאִילּוּ חָרִיב עָלְמָא שְׁלִים). בַּמָּה אִית לוֹן לִבְנֵי נְשָׁא לְאִשְׁתַּדְּלָא בְּאוֹרַיְיתָא דְּכָל מָאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא לֶעֱוֵי לֵיהּ חַיִּים בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי וְזַכֵּי בְּתַרֵּין עָלְמִין וַאֲפִילּוּ מָאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא וְלָא יִשְׁתַּדַּל בָּהּ לְשָׁמָהּ בְּרָקָא יָאוֹת זַכֵּי לְאָנָר טָב בְּעָלְמָא דֵּין וְלָא דַיְינִין לֵיהּ בְּהַהוּא עָלְמָא. וְתָא חֲזִי כְּתִיב (משלי ג׳) אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד. אֹרֶךְ יָמִים בְּהַהוּא דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא לְשָׁמָהּ דְּאִית לֵיהּ אֹרֶךְ יָמִים בְּהַהוּא עָלְמָא דְּכְתִיב אוֹרֶךְ דְּיוֹמִין וְאִינּוּן יוֹמִין אִינּוּן יוֹמִין דְּאִי. תַּמָּן אִיהוּ רְוִיחָא דְּקוּדְשָׁא דְּלָעֵילָּא דְּאִתְרְחִין כַּר נַשׁ בְּהַאי עָלְמָא לְאִשְׁתַּדְּלָא בְּאוֹרַיְיתָא לְאִתְתַּקָּפָא בְּהַהוּא עָלְמָא בִּשְׁמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד אָנָר טָב וְשַׁלְוָה אִית לֵיהּ בְּהַאי עָלְמָא וְכָל מָאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא לְשָׁמָהּ כַּד נָפִיק מֵהַאי עָלְמָא אוֹרַיְיתָא אָזְלָא קַמֵּיהּ וְאַגְנַת עֲלֵיהּ דְּלָא יְקַרְבוּן

בתריה

C / K~
C / K~
Vgl. Ber. 11a. Pes. 50b – K: ברכות
4 Vgl. Jn. B. 16b

וישב ליום שני

בַּהֲדֵיהּ מָאֲרֵיהוֹן דְּדִינָא כַּד שָׁכִיב גּוּפָא בְּקִבְרָא הֵיא נַטְרַת לֵיהּ כַּד נְשְׁמָתָא אַזְלָא לְאִסְתַּלָּקָא לְמֵיתַב לְאַתְרֵהּ אִיהִי אַזְלָא קַמֵּהּ דְּהַהִיא נְשְׁמָתָא וְכַמָּה תַּרְעִין אַתְבַּר מִקַּמֵּהּ דְּאוֹרַיְיתָא עַד דְּעָאלַת לְדוּכְתֵּהּ וְקַיְימָא עֲלֵיהּ דְּבַר נַשׁ עַד דְּיִתְעַר בְּזִמְנָא דְּיִקּוּמוּן מֵתַיָּא דְּאִיהִי (מַלְפָּא) סַגִּינוֹרָא עֲלֵיהּ הָדָא הוּא דִּכְתִיב (משלי ו׳) בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וְהָקִיצוֹתָ הִיא תְּשִׂיחֶךָ. בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ כְּמָה דְּאִתְמַר. בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ בְּשַׁעְתָּא דְּשָׁכִיב גּוּפָא בְּקִבְרָא דָּא כְּדֵין בְּהַהוּא זִמְנָא אִתְדַּן גּוּפָא בְּקִבְרָא וּכְדֵין אוֹרַיְיתָא אֲגִינַת עֲלֵיהּ וְהָקִיצוֹתָ הִיא תְּשִׂיחֶךָ כְּמָה דְּאִתְמַר בְּזִמְנָא דְּיִתְעָרוּן מֵתֵי עָלְמָא מִן עַפְרָא הִיא תְּשִׂיחֶךָ לְמֶהֱוֵי סַגִּינוֹרְיָיא עֲלָךְ:

יוסף לחק

הלכה פסוקה — הר״ם ה׳ ת״ת פ״ה

מוסר — ספר ור יים דף ס״ז ע״ב

כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁהַעוֹתָיו מְבָנוֹת אֵינוֹ מַרְבֶּה בְּפָנַי מִי שֶׁהוּא גָּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחָכְמָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא לָמַד מְמֶנּוּ כְּלוּם: ג רָב הַמּוּכְהָק שֶׁרָצָה לְמַחוֹל עַל כְּבוֹדוֹ בְּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ אוֹ בְּאֶחָד מֵהֶן לְכָל תַּלְמִידָיו אוֹ לְאֶחָד מֵהֶן הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ וְאַף עַל פִּי שֶׁמָּחַל חַיָּב הַתַּלְמִיד לְהַדְּרוֹ וְאַפִּילּוּ בְּשָׁעָה שֶׁמָּחַל: ד כֵּיצַד שֶׁהַתַּלְמִידִים חַיָּבִין בְּכָבוֹד רַב כָּךְ רַב צָרִיךְ לְכַבֵּד אֶת תַּלְמִידָיו וְקָרְבָּן כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמִים יְהִי כְבוֹד תַּלְמִידְךָ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ וְצָרִיךְ אָדָם לְהַזְהֵר בְּתַלְמִידָיו וְלֹא חָכָם שֶׁהֵם הַבָּנִים הַמְּהַנִּים לְעוֹלָם הַזֶּה וְלָעוֹלָם הַבָּא:

הַמְּאַבֵּן הַמֻּפָּךְ בְּבֵיתוֹ בְּמָה מְכַבֵּד הַבַּיִת וּמַרְבִּיצוֹ וְהוֹאִיל וְלִבּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם בֵּיתוֹ יִתְבָּרֵךְ רָאוּי לְכַבְּדָן מִכָּל אָדָם וְעָפָר הָרְהוּרֵי עֲבֵירוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת בְּטֵילוֹת וּכְהֶרְגֵּין בְּמַיִם טְהוֹרִים מַיִם שֶׁשָּׁנִים הֵם דִּמְעוֹת עֵינַיִם גַּם לָרָחָן כְּבֵדָה שָׁרוּתָן הַרְצָפָה רְפָנִי הַמְּלָכִים וְיִמְנַע רֶגֶל עָר מִטִּנּוּף הוּא יֵצֶר הָרָע. כִּדְאִיתָא בְּזוֹהַר דְּהַיְינוּ דִּכְתִיב (משלי כ״א) הוֹלֵךְ נָקִי הוּא הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁכְּנֶגְדּוֹ הוּא הַיֵּצֶר הָרַע הַמְּכֻנָּה הָאָרֶץ הַלָּזוּ רְצוֹנוֹ לוֹמַר הָאָדָם שֶׁהוּא מֵהָאֲדָמָה לְלוֹכְדָם רָעָה הַקָּרוּשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדִכְתִיב (משלי כ״ו) בַּעַל אָבִיךְ וְרֵע אָבִיךְ אַל תַּעֲזוֹב לָשׁוֹן חֶבְרָה שֶׁאֵינוֹ בּוֹחֵל מִפְּךְ בְּרֵעַ וְהָבֵר תָּסִיד לְךָ גַּם בְּשֵׁנָה מִתְנַהֵג עִמָּךְ כָּל מָקוֹם שֶׁמָּצִינוּ גְּדוּלָתוֹ שֶׁל הַקָּרוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצִינוּ עַנְוְתָנוּתוֹ וּכְכָל הַמָּמֵי הַגּוֹיִם מֵאַיִן בָּמוּךְ אֲבָל בְּחָכְמֵי יִשְׂרָאֵל מַגִּידִים בְּמַעֲשׂוֹת בְּמַעֲשֵׂהוּ כְּדִאִיתָא בְּזוֹהַר וְעוֹד רָאֲךָ לָשׁוֹן רָצוֹן וְרָאֲוָא שֶׁאוֹתְבֵהּ בְּחָבָה רַבָּה וְלָבֵן גַּם אַתָּה אַל תַּעֲזֹבֵהוּ וְתַקֵּר וְמַנַּע רֶגֶל שׁוֹנְאֲךָ הַמְרַגֵּל בְּךָ וּמְבַקֵּשׁ אֶת נַפְשֶׁךָ וּבְיַת רֵעֲךָ הֵינוּ לְךָ וְנַשְׁמָתֶךָ:

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה׳ דטילוי הה׳ ראשונה דשם ב״ן להשאיר
בו תוספת נפש משבת שעברה:

יא וַיַּקְנְאוּ־בוֹ אֶחָיו וְאָבִיו שָׁמַר אֶת־הַדָּבָר:
וַקְנִיאוּ בֵּהּ אֲחוֹהִי וַאֲבוּהִי נְטַר יַת פִּתְגָמָא: שני יב וַיִּלְכוּ
אֶחָיו לִרְעוֹת אֶת־צֹאן אֲבִיהֶם בִּשְׁכֶם: וָאֹזְלוּ אֲחוֹהִי
לְמַרְעֵי יַת עָנָא דַּאֲבוּהוֹן בִּשְׁכֶם: יג וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף
הֲלֹוא אַחֶיךָ רֹעִים בִּשְׁכֶם לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֲלֵיהֶם
וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּנִי: וַאֲמַר יִשְׂרָאֵל לְיוֹסֵף הֲלָא אַחָיךָ רָעָן בִּשְׁכֶם אֱתָא
וְאֶשְׁלְחִנָּךְ לְוָתְהוֹן וַאֲמַר לֵהּ הָא אֲנָא: יד וַיֹּאמֶר לוֹ קָד־נָא
רְאֵה אֶת־שְׁלוֹם אַחֶיךָ וְאֶת־שְׁלוֹם הַצֹּאן וַהֲשִׁבֵנִי
דָּבָר וַיִּשְׁלָחֵהוּ מֵעֵמֶק חֶבְרוֹן וַיָּבֹא שְׁכֶמָה: וַאֲמַר לֵהּ
אִיזִל כְּעַן חֲזֵי יַת שְׁלָמָא דְּאָחָיךָ וְיַת שְׁלָמָא דְּעָנָא וַאֲתֵיבְנִי פִּתְגָמָא וְשַׁלְחֵהּ
מֵמֵישַׁר חֶבְרוֹן וַאֲתָא לִשְׁכֶם: טו וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ וְהִנֵּה תֹעֶה
בַּשָּׂדֶה וַיִּשְׁאָלֵהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מַה־תְּבַקֵּשׁ:
וְאַשְׁכְּחֵהּ גַּבְרָא וְהָא טָעֵי בְּחַקְלָא וּשְׁאֲלֵנֵהּ גַּבְרָא לְמֵימַר מָה אַתְּ בָּעֵי:

*) נקוד על את רש״י

(יא) שמר את הדבר. סים ממתין ומספה מתי יבא וכן (ישעיה כ״ו) שומר
לחומיס וכן (חיוב י״ד) לא תשמור על חטאתי לא תמתין:
(יב) לרעות את צאן. נקוד על את שלא הלכו אלא לרעות את עצמן (כ״ר):
(יג) הנני. לשון עמוס וזריזות מזדרז למלות אביו ואע״פ שסיס יודע בחתיו שמוכין
לומו: (יד) מעמק חברון. ואלא חברון בהר שנאמר (במדבר י״ג) ויעלו
בנגב ובא עד חברון אלא (כ״ר) מעלה עמוקה של לומו לדיק שקבור בחברון
לקיים מה שנאמר לאברהם בין הבתרים (לעיל ט״ו) כי גר יהיה זרעך:
ויבא שכמה. (סוטה י״ג) מקום מוכן לפורעניות שם קלקלו השבטים שם פגו
את דינה שם נחלקה מלכות בית דוד שנאמר (מ״א י״ב) וילך רחבעם שכמה:
(טו) ויטצאהו איש. (תנחומא) זה גבריאל שנאמר (דניאל ט׳) והאיש גבריאל:

נביאים עמוס סימן ב׳ ג׳

א וַאֲמַיִּץ לִבּוֹ בַּגִּבּוֹרִים עָרוֹם יָנוּס בַּיּוֹם־הַהוּא נְאֻם־יְחוָֹה:
וּדְתַקִּיף לִבֵּיהּ בְּגִבָּרַיָּא עַרְטִילָאי דְּלָא זַיִן יֵעָרוֹק בְּיוֹמָא הַהוּא

וישב ליום שלישי

אָמַר יְהוָה׃ ב שִׁמְעוּ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה עֲלֵיכֶם
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל כָּל־הַמִּשְׁפָּחָה אֲשֶׁר הֶעֱלֵיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם
לֵאמֹר׃ רַק אֶתְכֶם יָדַעְתִּי מִכֹּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה עַל־כֵּן אֶפְקֹד עֲלֵיכֶם אֶת כָּל־עֲוֹנֹתֵיכֶם׃
ג הֲיֵלְכוּ שְׁנַיִם יַחְדָּו בִּלְתִּי אִם־נוֹעָדוּ׃ ד הֲיִשְׁאַג אַרְיֵה בַּיַּעַר וְטֶרֶף אֵין לוֹ הֲיִתֵּן כְּפִיר
קוֹלוֹ מִמְּעֹנָתוֹ בִּלְתִּי אִם־לָכָד׃ ה הֲיִנָּחוּם אַרְיָא בְּחוּרְשָׁא וְצִיָּדָא לֵית
לֵיהּ הֲיָרִים בַּר אַרְיָנָן קָלֵיהּ מִמַּרְבּוּעָתֵיהּ אֲלָהֵין אִם אֲחַד׃

רש״י

(ג) ידעתי. מאכפי ואסם פסעתם בי על כן וכו׳ : (ד) היכנו שנים וגו׳
אתם אומרים לנביאים שלא ינבאו כלום והם הינם מתנבאים מלבם
ולא״כ נלטוו : בלתי אם נועדו. קבעו מועד : (ה) הישאג אריה ביער. אם לא
טרף מה : או היתן כפיר קולו. בלתי אם לכד מה :

כתובים משלי סימן ח׳

א אֲנִי אֹהֲבַיהּ אֶהֱב וּמְשַׁחֲרַי יִמְצָאֻנְנִי׃ אֲנָא רַחֲמָא רַחֲמַי וְאִלֵּין
דְּמִקְדְּמִין לִי יַשְׁפְּחֻנְנִי׃ ב עֹשֶׁר־וְכָבוֹד אִתִּי הוֹן עָתֵק וּצְדָקָה׃
עֲתָרָא וְקָרָא דִּילִי מָמוֹנָא וּמְזָנָא וְצִדְקָתָא׃ ג טוֹב פִּרְיִי מֵחָרוּץ
וּמִפָּז וְתִבוּאָתִי מִכֶּסֶף נִבְחָר׃ טָבִין פֵּרְיַי מִן דַּהֲבָא סְגִיעָא וּמִן דַּהֲבָא
אוּבְרִיזִין וַעֲלָלְתִי מִן סַגִיעָא נַבְיָא׃ ד בְּאֹרַח צְדָקָה אֲהַלֵּךְ בְּתוֹךְ
נְתִיבוֹת מִשְׁפָּט׃ בְּאָרְחָתָא דְצִדְקָתָא מְהַלְּכָא אֲנָא בְּגוֹ שְׁבִילֵי דִּדְיָנָא׃
ה לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא׃ דְּאוֹרַית לְרַחֲמַי שַׁנָּיָא
סַגִּיאָתָא וְסִיָּמָתְהוֹן אֲמַלֵּא׃

*) אוהבי קרי

רש״י

(א) אוהבי. של תורה : (ה) להנחיל אוהבי יש. אתי נחלה רבה :

משנה יבמות פרק ט׳

יֵשׁ מְתָרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לִיבָמֵיהֶן. מְתָרוֹת לִיבָמֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן. מְתָרוֹת לְאֵלּוּ וְלְאֵלּוּ. וַאֲסוּרוֹת לְאֵלּוּ וְלְאֵלּוּ. וְאֵלּוּ מְתָרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לִיבָמֵיהֶן. כֹּהֵן הֶדְיוֹט שֶׁנָּשָׂא אֶת הָאַלְמָנָה וְיֵשׁ לוֹ אָח כֹּהֵן גָּדוֹל. חָלַץ שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה וְיֵשׁ לוֹ אָח פָּסוּל. יִשְׂרְאֵל שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרְאֵל. וְיֵשׁ לוֹ אָח מַמְזֵר. מַמְזֵר שֶׁנָּשָׂא מַמְזֶרֶת. וְיֵשׁ לוֹ אָח יִשְׂרְאֵל. מְתָרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לִיבָמֵיהֶן: ג וְאֵלּוּ מְתָרוֹת לִיבָמֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן. כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁקִּדֵּשׁ אֶת הָאַלְמָנָה. וְיֵשׁ לוֹ אָח כֹּהֵן הֶדְיוֹט. כָּשֵׁר שֶׁנָּשָׂא חֲלָלָה. וְיֵשׁ לוֹ אָח חָלָל. יִשְׂרְאֵל שֶׁנָּשָׂא מַמְזֶרֶת. וְיֵשׁ לוֹ אָח מַמְזֵר. מַמְזֵר שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרְאֵל וְיֵשׁ לוֹ אָח יִשְׂרְאֵל. מְתָרוֹת לִיבָמֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן. אֲסוּרוֹת לְאֵלּוּ וְלְאֵלּוּ. וּשְׁאָר כָּל הַנָּשִׁים מְתָרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וְלִיבָמֵיהֶן: ג שְׁנֵיּוֹת מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. שְׁנִיָּה בַּבַּעַל וְלֹא שְׁנִיָּה לַיָּבָם. אֲסוּרָה לַבַּעַל וּמֻתֶּרֶת לַיָּבָם. שְׁנִיָּה לַיָּבָם וְלֹא שְׁנִיָּה לַבַּעַל. אֲסוּרָה לַיָּבָם וּמֻתֶּרֶת לַבַּעַל. שְׁנִיָּה לָזֶה וְלָזֶה. אֲסִירָה לָזֶה וְלָזֶה. אֵין לָהּ לֹא כְתוּבָה וְלֹא פֵּירוֹת. וְלֹא מְזוֹנוֹת. וְלֹא בְלָאוֹת. וְהַיּוֹלֶדֶת כָּשֵׁר וְכוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא. אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל גְּרוּשָׁה

ברטנורא וחלוצה

פרק ט א יש מותרות. כהן הדיוט שנשא אלמנה. והוא הדין בתולה שהרי כשמת נשתי׳ תלמוד ונקט תלמוד מסוס דכשי למתני סיפא כהן גדול שנשא תלמוד:

ב כהן גדול שקדש את אלמנה. תכל נשא נתחלל כביאתו ואסורה לכעל וליכם:

ג שניה לבעל ולא שניה ליבם. פס ימו על כעל ולא על יבם כגון חמיס מן התב ולא מן פס: אין לה כתובה. מנה ומתחיס שהם עיקר כתובה הוא דלית לה לגביה תכל תוספת יש לה: ולא פירות. תין מתלם לה פירות נכסי מלוג שתכל מתלה ותף ע״ג דפירות תקימו רבנן תחת פרקון ווו תין חייב לסדותה דלא קרינן בה ותיתביך לי לתתו ולפיכך היה רבוי שיתלם לה מה שתכל מפירות נכסי מלוג שלה תפילו הכי קנסו רבנן דלא תנכ׳ מיני פירות שתכל בתתי כתובה כי היכי דקנסוה דלא תנכי מניה עיקר כתובה דתתי כתובה ככתובה דמי: ולא מזונות. ת״ל למר שתינו חייב לזון תותה כעובדה תתתיו דהא כעמוד והוזקן קתי תלא תפי׳ הלך למדינת הים ולוותה ותכלה לא מתלם דתלו בתשה כשרה תם לוותה ותכלה חייב הכעל לתלם שהתלו׳ תוכע תותה מה שהלוה לה והיא תוכע׳ לכעלה דדוקא כמי שפרנסה שלא כדרך הלותה תמרינן ככתובות הלכה כתתן דתמר מי שתלך למדינת הים ועמד ג׳ ופרנס את מתתו הגיח מעותיו על קרן הגבי דכיון שכשכיל כעלה פרנסה ולא הלוה לה כלום למתן קא תבע היא לא לוותה והכעל לא בקש ממנו שיפרנס׳ הילכך מלוה הוא דעביד תכל תם הלוה לה חייב הכעל לתלם תם היא כשרה ותם היא מן השניות תינו חייב לתלם: ולא בלאות. תם נשתתם הכעל כנכסי מלוג שלה תד שכלו תינו חייב לתלם דסד״א סוחיל ותין לה כתובה תם תכל הכעל נכסי מלוג שלה חייב לתלם מה שתכך וכלו מהם קמ״ל דקנסוה רבנן שלא יתלם הכעל הכלאות תבל מה שימנא מהן קיימים טפלתן: אלמנה לכהן גדול וכו׳. יש להן כתובה. ופירות דמתלם להן הכעל פירות שתכל מנכסי מלוג שלהן ומזון ת

וישב ליום שלישי

וְחַלּוֹצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט. מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרְאֵל. בַּת יִשְׂרְאֵל נָתִין וּלְמַמְזֵר. יֵשׁ בָּהֶן בְּחוּבָה: ד בַּת יִשְׂרְאֵל מְאוֹרֶסֶת לַכֹּהֵן. מְעֻבֶּרֶת מִכֹּהֵן. שׁוֹמֶרֶת יָבָם לַכֹּהֵן וְכֵן בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרְאֵל. לֹא תֹאכַל בִּתְרוּמָה. בַּת יִשְׂרְאֵל מְאוֹרֶסֶת לְלֵוִי. מְעֻבֶּרֶת מִלֵּוִי. שׁוֹמֶרֶת יָבָם לְלֵוִי וְכֵן בַּת לֵוִי לְיִשְׂרְאֵל. לֹא תֹאכַל בְּמַעֲשֵׂר. בַּת לֵוִי מְאוֹרֶסֶת לַכֹּהֵן. מְעֻבֶּרֶת מִכֹּהֵן. שׁוֹמֶרֶת יָבָם לַכֹּהֵן. וְכֵן בַּת כֹּהֵן לְלֵוִי לֹא תֹאכַל לֹא בִּתְרוּמָה וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר: ה בַּת יִשְׂרְאֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לַכֹּהֵן. תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. מֵת וְלָהּ הֵימֶנּוּ בֵּן. תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. נִשֵּׂאת לְלֵוִי. תֹּאכַל בְּמַעֲשֵׂר. מֵת וְלָהּ הֵימֶנּוּ בֵּן תֹּאכַל בְּמַעֲשֵׂר. נִשֵּׂאת לְיִשְׂרְאֵל. לֹא תֹאכַל לֹא בִּתְרוּמָה וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר. מֵת וְלָהּ הֵימֶנּוּ בֵּן. לֹא תֹאכַל לֹא בִּתְרוּמָה וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר. מֵת בְּנָהּ מִיִּשְׂרְאֵל. תֹּאכַל בְּמַעֲשֵׂר. מֵת בְּנָהּ מִלֵּוִי. תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. מֵת בְּנָהּ מִכֹּהֵן לֹא תֹאכַל לֹא בִּתְרוּמָה וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר: ו בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשֵּׂאת לְיִשְׂרְאֵל. לֹא תֹאכַל בִּתְרוּמָה. מֵת וְלָהּ הֵימֶנּוּ בֵּן לֹא תֹאכַל בִּתְרוּמָה. נִשֵּׂאת לְלֵוִי תֹּאכַל בְּמַעֲשֵׂר. מֵת וְלָהּ הֵימֶנּוּ בֵּן תֹּאכַל בְּמַעֲשֵׂר. נִשֵּׂאת לַכֹּהֵן תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. מֵת וְלָהּ הֵימֶנּוּ בֵּן תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. מֵת בְּנָהּ מִכֹּהֵן לֹא תֹאכַל בִּתְרוּמָה. מֵת בְּנָהּ מִלֵּוִי לֹא תֹאכַל בְּמַעֲשֵׂר. מֵת בְּנָהּ מִיִּשְׂרְאֵל הַחֲזֶרֶת לְבֵית אָבִיהָ. וְעַל זוֹ נֶאֱמַר וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכַל:

ברטנורא

יש להן שזונות מנכסיו ודוקא לאחר מיתה אבל בחייו אין כופין אותו לזונן דהא קיימא עליה בחיוב והוצרך ואם לויתה אחת מהן למזונותיה בחיי בעלה אין חייב הכעל לבעל למליה ובלאות נמי יש להן שחייב להחזיר מה שבלה ואבד מנכסי מלוג שלהן וה"מ בשהכיר בהן אבל לא הכיר בהן אין להן לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות אבל יש להן תוספות ובלאות דליתינהו בעיוייהו והאי דכניות אין להם כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ולמעמא לבהן גדול נרושה והלוקה לבהן הדיוט וכו' יש להן כתובה ופירות ומזונות ובלאות. לפי שהלוי מדברי סופרים ולריכים חזוק והלוי מדברי תורה ואין לריכים חזוק וכפ' אלו הן הלוקין מוכח דהלוקה לבהן גדול דאורייתא היא ואף ע"ג דהלוקה לבהן הדיוט היא מדברי סופרים עשאוס כמו תורה לדין זה: ד לא תאכל בתרומה. כדתנן בפ' בתרא דמכילתין ר"ע אומר משום ר' יהושע פסלין ולא מחללין: לא תאכל במעשר. כול' מתניתין ר"מ היא דאמר מעשר ראשון נאסר לזרים ואינה הלכה: בת כהן ללוי לא תאכל בתרומה ולא במעשר. ה"ק אין חולקין תרומה ולא מעשר בכית הגרנות לא לבת כהן ולא לבת לוי נזרוה משום נרושה בת ישראל שהיא פסולה לאכול במעשר ואם יחלקו לאחה מעשר בכית הגרנות יבואו לחלוק לבת ישראל אחר שנתגרשה מלוי אחין הכל יודעין שבעבול בעלה היו מהלקין לה לפיכך גזר ר"מ שלא תחלוק אחה בכית הגרנות אחי' לבת כהן ובת לוי ואח"ה לחכן בת לוי המאורסת לכהן וכו' לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר הוא הדין אחי' נשואה ומשום ריעה דאני בת ישראל הא ורעת לכהן דהאם דוקא מאורסת אחם היחה נשואה תאכל תנא נמי בפיפא נשי בת לוי מאורסת: ה מת ולה הימנו בן תאכל בתרומה. דכתיב ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו קרי ביה יאכילו, וכל זמן שבנה קיים מאכילה בתרומה: נשאת ללוי. אחר שילדה מבהן תוכלת במעשר ולא בתרומה ואע"ג דים לה בן מבהן להדרא הוי לה זרה: מת ולה במנו בן אוכלת במעשר. כשכיל בנה מלוי אבל לא בתרומה כשכיל בנה מבהן שהרי ים לה זרע מן הזר:

גמרא יבמות דף כ״א ע״א

אָמַר רָבָא רָמוּ לַשְׁנִיּוֹת מִן הַתּוֹרָה מְנַיִן שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא י״ח) כִּי אֶת כָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵל עָשׂוּ אַנְשֵׁי הָאָרֶץ. הָאֵל קָשׁוֹת מִכְּלַל דְּאִיכָּא רַכּוֹת וּמַאי נִינְהוּ שְׁנִיּוֹת וּמַאי מַשְׁמַע דְּהָאֵל לִישְׁנָא דְּקָשֶׁה הוּא דִּכְתִיב (יחזקאל י״ו) וְאֶת אֵילֵי הָאָרֶץ לָקָח. לֵימָא פְּלִיגָא דְּרַבִּי לֵוִי דְּאָמַר רַבִּי לֵוִי קָשֶׁה עוֹנָשָׁן שֶׁל מִדּוֹת יוֹתֵר מֵעוֹנָשָׁן שֶׁל עֲרָיוֹת. שֶׁזֶּה נֶאֱמַר בָּהֶן אֵל וְזֶה נֶאֱמַר בָּהֶן אֵלֶּה אֵל קָשֶׁה וְאֵלֶּה קָשֶׁה מֵאֵל. גַּבֵּי עֲרָיוֹת נַמִּי הָא כְּתִיב אֵלֶּה. הַהוּא לְמֵעוּטֵי מִדּוֹת מְפֹרָשׁ אֶלָּא מֵאי חוֹמְרַיְיהוּ הֲנֵי אֶפְשָׁר בִּתְשׁוּבָה וַהֲנֵי לֹא אֶפְשָׁר בִּתְשׁוּבָה. רַב יְהוּדָה אָמַר מֻחֲלָא (קהלת י״ב) וְאֶזֶן וְחֵקֶר תִּקֵּן מְשָׁלִים הַרְבֵּה. וְאָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר קוֹרֶם שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה הָיְתָה תּוֹרָה דּוֹמָה לַכִּפְיָפָה שֶׁאֵין לָהּ אָזְנַיִם עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה וְעָשָׂה לָהּ אָזְנַיִם. רַבִּי אוֹשַׁעְיָא אָמַר מֻחֲלָא (משלי ד׳) פְּרָעֶהוּ אַל תַּעֲבֹר בּוֹ שְׁמֹר מֵעָלָיו וַעֲבוֹר. אָמַר רַב אָשֵׁי מָשָׁל דְּרַבִּי אוֹשַׁעְיָא לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְאָדָם מְשַׁמֵּר פֵּרוֹת בְּשַׁמְּרוֹ מִבַּחוּץ בָּלוּ מִשְׁתַּמֵּר. מְשַׁמְּרוֹ מִבִּפְנִים שֶׁקְּפָנִיז מִשְׁתַּמֵּר שֶׁלְּאַחֲרָיו אֵין מִשְׁתַּמֵּר. וְהָא דְּרַב אָשֵׁי בְּדוֹתָא הִיא

הדס

רש״י

כי את כל התועבות האל. גבי עריות כתיב ומשמע התועבות הקשות: מכלל דאיכא רכות. וקלות מהן ואסורות: אלה. במדות כתיב כי תועבת הן אלהיך כל עושה אלה כל עושה עול ומדקאמר יותר משל עריות מכלל דהאל לאו קשה הוא: הכתיב אלה. מכל התועבות האלה וגכרינן: עריות. אפשר בתשובה כל זמן שלא הוליד ממזר יפרים ממנה ויתחרט אבל מדות גוזל את הרבים הוא ואינו יודע למי יחזיר ואע״ג דקיימא לן יתקן בהם לרבי רבים לאו תשובה מעלייתא היא: אזנים. לשון חוזים בית אחיזה כדאמרינן בעירובין לימד דעת את העם דאגמר׳ בשמעי טעמא ואסברה בדדמי גמר מלתא ממלתא והזהיר על דברי סופרים כדכתיב ויותר מהמה בני הזהר. הזהר בדברי סופרים יותר מד״ת וגזר על השניות: אזנים. של קופס לשמוז בהן הקופה ומשתמרת שלא תפול הכי נמי על ידי שניות מתרחקין מן העריות: פרעהו. הגדילהו לאיסור

והוסיף

וישב ליום שלישי

דְּתָם שְׁקָפְנִיו מִיָּא מִתַּמֵּר. הָכָא אִי לָאו שְׁנִיאוּת פָּגַע בְּעֶרְוָה גִּיפָּה. רַב בַּהֲנָא אָמַר מֵהָכָא (ויקרא י"ח) וְשָׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי עֲשׂוֹ מִשְׁמֶרֶת לְמִשְׁמַרְתִּי. אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף הָא דְּאוֹרַיְתָא הִיא. דְּאוֹרַיְתָא וּפִירְשׁוּהָ רַבָּנָן כָּל הַתּוֹרָה נָמֵי פֵּירְשׁוּהָ רַבָּנָן אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן וְקָרָא אַסְמַכְתָּא בְּעַלְמָא:

רש"י

והוסיף עליו כדי שלא תעבור כו כמו גדל פרע: ושמרתם את משמרתי. גזרו עריות כתיב:

זוהר וישב דף קפ"ז ע"א

תָּא חֲזֵי הַהוּא גּוּפָא מַה כְּתִיב (ישעיה נ"ג) וַיְ חָפֵץ דַּכְּאוֹ הֶחֱלִי (אִם תָּשִׂים אָשָׁם נַפְשׁוֹ יִרְאֶה זֶרַע יַאֲרִיךְ יָמִים וְחֵפֶץ יְ בְּיָדוֹ יִצְלָח. וַיְ חָפֵץ דַּכְּאוֹ) וְאִי קְרָא אִית לְאִסְתַּכְּלָא בֵּיהּ אֱמָאי חֵפֶץ בְּגִין דְּיִתְדַּכְיָא אִם תָּשִׂים אָשָׁם אִם יָשִׂים אָשָׁם כְּכֹעֵי לֵיהּ מַאי אִם תָּשִׂים אֶלָּא לְנִשְׁמָתָא אַחֲרָא מִלָּה אִי הַהִיא נִשְׁמָתָא בַּעְיָא לְאִתְתַּקָּנָא כְּדְקָא יָאוֹת יִרְאֶה זֶרַע בְּגִין דְּהַהִיא נִשְׁמָתָא אַזְלַת וְשָׁאטַת וְאִיהִי זְמִינָא לְאֶעְלָא בְּהַהוּא זֶרַע דְּאִתְעֲבַק בָּהּ בַּר נַשׁ בְּפִרְיָה וְרִבְיָה וּכְדֵין יַאֲרִיךְ יָמִים וְחֵפֶץ יְ דָּא אוֹרַיְתָא בִּידֵיהּ אַצְלַח. תָּא חֲזֵי אַף עַל גַּב דְּבַר נַשׁ אִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְתָא יָמָא וְלֵילְיָא וּמְקוֹרֵיהּ וּמַבּוּעֵיהּ קַיְימָא בֵּיהּ לְמַגְנָא לֵית לֵיהּ אַתַּר לְאֶעְלָא לְפַרְגּוֹדָא וְהָא אִתְמַר דְּבִירָא דְּמַיָּא אִי הַהוּא מְקוֹרָא וּמַבּוּעָא לָא עָאל בֵּיהּ לָאו אִיהוּ בְּאֵר דְּבִירָא וּמְקוֹרָא כַּחֲדָא אִינוּן וְרָזָא חֲדָא אִיהוּ וְאוֹקִימְנָא. כְּתִיב [תהלים קכ"ו] שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת (אוֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא. תָּא חֲזֵי כַּמָּה חֲבִיבִין אִינוּן מִלֵּי דְּאוֹרַיְתָא דְּכָל מִלָּה וּמִלָּה דְּאוֹרַיְתָא אִית בָּהּ רָזִין עִלָּאִין קַדִּישִׁין וְהָא אִתְּמַר דְּכַד יַהֲבֵ קְדוּשָׁא בְּרִיךְ הוּא אוֹרַיְתָא לְיִשְׂרָאֵל כָּל גְּנִיזִין עִלָּאִין קַדִּישִׁין כְּלָהוּ יָהֲבֵ לְהוּ וְכָלְּהוּ בְּאוֹרַיְתָא וְכָלְּהוּ אִתְיְהִיבוּ לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּשַׁעְתָּא דְּקַבִּילוּ אוֹרַיְתָא בְּסִינַי. תָּא חֲזֵי שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם אֵלּוּ אִינוּן יְחִידִים דְּאִשְׁתְּכָחוּ דְּלָאו אִינוּן דְּכַר וְנוּקְבָא כְּדְקָא יָאוֹת וְאִקְּדָמָן בְּצַפְרָא לְעַבְדְּתַיְיהוּ כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר [קהלת ד'] יֵשׁ אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי וְגוֹמֵר. וְאֵין קֵץ לְכָל עֲמָלוֹ. מֵאַחֲרֵי שֶׁבֶת מְאַחֲרִין נַיְיחָא כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר כִּי בוֹ שָׁבַת בְּגִין דְּאִתְתָּא לְגַבֵּי בַר נַשׁ אִיהִי נַיְיחָא לְגַבֵּיהּ וְדַאי. אוֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים מַאי לֶחֶם הָעֲצָבִים דְּכַד בַּר נַשׁ אִית לֵיהּ בְּגִין דַּהֲוָה נַהֲמָא דְּאָבִיל אָכִיל

לֵיהּ בְּחֵדְוָה וּבְרַעוּתָא דִּלְבָּא. וְהַהוּא דְּלֵית לֵיהּ בְּנִין הַהוּא נַהֲמָא דְּאָכִיל אִיהוּ נַהֲמָא דְּעָצִיבוּ. וְאֵין אִינּוּן אוֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצֵבִים (תהלים קכ"ז) כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא מַאי יִתֵּן לִידִידוֹ דָּא הוּא דְּמִקּוֹרֵיהּ מְבָרֵךְ דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יָהֵב לֵיהּ שֵׁנָא בְּהַהוּא עָלְמָא כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (משלי ג') וְשָׁכַבְתָּ וְעָרְבָה שְׁנָתֶךָ. בְּנִין דְּאִית לֵיהּ חוּלָקָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי בְּנִין דְּהַהוּא בַּר נַשׁ שְׁבִיב וְיִתְּהֵנֵי בְּהַהוּא עָלְמָא דְּאָתֵי כְּדְקָא יָאוֹת:

יוסף לחק

הלכה פסוקה — הר"ם ה' תלמוד תורה פ"ו

בָּל הַיָּמִיד הָבָם מִצְוָה לְהַדְרוֹ וְאַף עַל פִּי שֶׁאִינוֹ רַבּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא י"ט) מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן. זֶה שֶׁקָּנָה חָכְמָה וּמֵאֵימָתַי הַיְבִין לַעֲמוֹד מִפָּנָיו מִשֶּׁיִּקְרַב כְּמֶנּוּ כְּאַרְבַּע אַמּוֹת עַד שֶׁיַּעֲבוֹר מִבְּנֶגֶד פָּנָיו: ג אֵין עוֹמְדִין מִפָּנָיו לֹא בְּבֵית הַפָּרָחָץ וְלֹא בְּבֵית הַכִּסֵּא שֶׁנֶּאֱמַר תָּקוּם וְהָדַרְתָּ קְרִיעָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ הֲדוּר. וְאֵין בַּעֲלֵי אוּמָנִיוֹת הַיְכִין לַעֲמוֹד מִפְּנֵי הַרַבִּים בְּשָׁעָה שֶׁעוֹסְקִין בְּמְלַאכְתָּם שֶׁנֶּאֱמַר תָּקוּם וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן. קִיטָה הֲדוּר וְאֵין בַּעֲלֵי אוּמָנִיוֹת שֶׁאֵין בָּהּ הֲדוּר עַד שֶׁלֹּא יַעֲצִים הַיְכִין לַעֲמוֹד מִפְּנֵי הַרַבִּים בְּשָׁעָה שֶׁעוֹסְקִין בְּמְלַאכְתָּם שֶׁנֶּאֱמַר תָּקוּם וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן. קִיטָה הֲדוּר וְאֵין בָּהּ חָסְרוֹן כִּיס וּמְנַיַּן שֶׁלֹּא יַעֲצִים עֵינָיו מִן הָהֶבֶל כְּדֵי שֶׁלֹּא יְיַאֲשׁוּ עַד שֶׁלֹּא יַעֲמוֹד מִפָּנָיו שֶׁנֶּאֱמַר וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ הָא כָּל דָּבָר שֶׁהוּא מָסוּר לַלֵּב נֶאֱמַר בּוֹ וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ: ג אֵין רָאוּי לָהֶם שֶׁיַּטְרִיחַ אֶת הָעָם וְיִכָּוֵן עַצְמוֹ לָהֶן כְּדֵי שֶׁיַּעַמְדוּ מִפָּנָיו אֶלָּא הֲלָכָה קְצָרָה וּמְתֻבָּנֶת שֶׁלֹּא יִרְאוּ אוֹתוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְרְחוּ לַעֲמוֹד וְהַהֲכָמִים הָיוּ מַקִּיפִין וְהוֹלְכִין בְּהֲלָכָה הַהִיצוֹנָה שֶׁאֵין מַכִּירִיהֶן מְצוּיִן שָׁם כְּדֵי שֶׁלֹּא יַטְרִיחוּם:

מוסר

מספר חרדים דף ס"ו ב'

כְּשֶׁם שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְחַזֵּק לְקַבֵּל דִּינָהּ בְּאֶמֶת יִשְׂרָאֵל בַּי מַעֲלָה מַה צָּרִיךְ לְהִתְחַזֵּק לְקַבֵּל רוֹב יוֹמוֹ וְלֵילוֹ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וּבְבֵית הַמִּדְרָשׁ יִרְאֶה לוֹ מַרְגּוֹעַ וּמָנוֹחַ וְשִׂמְחָה פְּרָאמְרוּ הַחֲכָמִים בָּתֵּי כְנֵסִיוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת בַּרְזֵם הַצַּדִּיקִים וּמַאֲכַר הָרָשָׁעִים. רָאוּי לָבֵן לַהַמְעִים לְאָבִיו וְלִאִמּוֹ מַטְעַמִּים כַּאֲשֶׁר אָהֵבוּ בֶּקֶל וָחוֹמֶר לְאָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם שֶׁרָאוּי לָנוּ לְהַתְמִיד בְּתוֹרָתוֹ אֲשֶׁר הוֹרָנוּ וְלַעֲשׂוֹת בְּחִבָּה כָּל אֲשֶׁר חָפֵץ וְאָהֵב. וְהִנֵּה חוֹבֵב שֶׁקוֹם יְצִירוֹ חֲצוֹת לַיְלָה לְהִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ בְּרִבְקוּת לְשַׁנּוֹת מְתִנִינוּ לַעֲשׂוֹת בָּהּ וְיִהְיֶה מַרְגּוֹעַ לְנַפְשֵׁנוּ וְשִׂמְחָה רַבָּה. וְכֵן מִצְוַת הַצְּדָקָה וְכֵן כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִשִּׂמְחַת גַּן עֵדֶן כִּי מַה לָּנוּ מִן הַזְּמַן אִם לֹא רְצוֹנוֹ אֲשֶׁבִי הַמְּחַצֵּץ בְּאַהֲבָה וְרִיזוּת קְרָצוֹתוֹ. ע"כ בֶּן אָדָם כִּי יוֹם הַבָּא לְקָרְאתְךָ הוּא גַּפִּין הַדַּשׁ קָךְ שֶׁבְּךָ אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּכָל יוֹם יִתְחַדֵּשׁ יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם עָלָיו לָבֵן מִתְחַדֶּשֶׁת כְּנֶסֶת הַיּוֹם וְהַעֲרֶב קְרִיתוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ וְהִתְחַנֵּן לוֹ שֶׁיִּהְיֶה בְּעָזְרָךְ בְּצֵרַת נַפְשְׁךָ שֶׁלֹּא הַכְעִיסֵנוּ תִּכְנַס לְשָׁלוֹם. וְכֵן בְּתְחִלַּת הַשָּׁבוּעַ בְּמוֹ שֶׁמְּדַרְשׁוּ בַּהַבְרָכָה הַבָּאִים לְקָרְאתֵנוּ לְשָׁלוֹם חֲשׁוּכִים מִבֵּית הַמֶּא וְעָשָׂע וְכוּ' וְכֵן בְּתְחִלַּת הַחֹדֶשׁ וְכֵן בְּתְחִלַּת הַשָּׁנָה וְעַל זֶה נֶאֱמַר (משלי כ"א) אַשְׁרֵי אָדָם מְפַחֵד תָּמִיד:

וישב יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששת פסוקים אלו שהם כנגד ו׳ ספירות ו׳ דשם כ״ן לקנות האורת
נפש יתירה משבת הבאה: —

לז וַיֹּאמֶר אֶת־אַחַי אָנֹכִי מְבַקֵּשׁ הַגִּידָה־נָּא לִי אֵיפֹה
הֵם רֹעִים: וַאֲמַר יַת אַחַי אֲנָא בָּעֵי חַוִי כְּעַן לִי תֵּיבָא
אנון רָעָן: יז וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נָסְעוּ מִזֶּה כִּי שָׁמַעְתִּי
אֹמְרִים נֵלְכָה דֹתָיְנָה וַיֵּלֶךְ יוֹסֵף אַחַר אֶחָיו וַיִּמְצָאֵם
בְּדֹתָן: וַאֲמַר גַּבְרָא נָטָלוּ מִכָּא אֲרֵי שְׁמָעִית דַּאֲמְרִין נֵיזֵל לְדֹתָן וַאֲזַל
יוֹסֵף בָּתַר אֲחוֹהִי וְאַשְׁכְּחִנּוּן בְּדֹתָן: יח וַיִּרְאוּ אֹתוֹ מֵרָחֹק וּבְטֶרֶם
יִקְרַב אֲלֵיהֶם וַיִּתְנַכְּלוּ אֹתוֹ לַהֲמִיתוֹ: וַחֲזוֹ יָתֵהּ מֵרָחִיק
עַד לָא מְרִיב לְוָתְהוֹן וְחַשִּׁיבוּ עֲלוֹהִי לְמִקְטְלֵהּ: יט וַיֹּאמְרוּ אִישׁ
אֶל־אָחִיו הִנֵּה בַּעַל הַחֲלֹמוֹת הַלָּזֶה בָּא: וַאֲמָרוּ גְּבַר
לַאֲחוֹהִי הָא מָרֵי חֶלְמָיָא דֵּיכִי אָתָא: כ וְעַתָּה לְכוּ וְנַהַרְגֵהוּ
וְנַשְׁלִכֵהוּ בְּאַחַד הַב�ֹּרוֹת וְאָמַרְנוּ חַיָּה רָעָה אֲכָלַתְהוּ
וְנִרְאֶה מַה־יִּהְיוּ חֲלֹמֹתָיו: וּכְעַן אֲתוֹ וְנִקְטְלִנֵּהּ וְנִרְמִנֵּהּ בַּחֲדָא
מִן גֻּבַּיָּא וְנֵימַר חַיְתָא בִּישְׁתָא אֲכַלְתֵּהּ וְנֶחֱזֵי מָה יְהוֹן פְּסוֹק חֶלְמָתֵהּ:
כא וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּצִּלֵהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נַכֶּנּוּ נָפֶשׁ:
וּשְׁמַע רְאוּבֵן וְשֵׁזְבֵהּ מִידֵיהוֹן וַאֲמַר לָא נְקַטְלִנֵּהּ נַפְשָׁא:

רש״י

(יז) נסעו מזה. (תנחומא) הסיעו עליהן מן הקללה: נלכה דותינה. לנקב לך
גלגל דמות סימפון בהם: ולפי פשוטו שם מקום הוא ואין מקרא
יוצא מידי פשוטו: (יח) ויתנכלו. נתמלאו ככליס וערמומיות: אתו.
כמו תתו עמו כלומר אליו: (כ) תראה מה יהיו חלומותיו. ע״ל
ילחק מקרא זה לומר דרשני רוח הקודש לומרת כן הם לומרים ונסרגסו וכסתוב
מסיים ונראה מה יהיו חלומותיו נראה דבר מי יקום או שלכם או שלי. ואי״א
שיאמרו הם ונראה מה יהיו חלומותיו שמכיון שיסרגוסו בטלו חלומותיו:
(כא) לא נכנו נפש. מכת נפש זו היא מיתה:

נביאים שמות סימן ג׳

א הַתָּפוֹל צִפּוֹר עַל־פַּח הָאָרֶץ וּמוֹקֵשׁ אֵין לָהּ הֲיַעֲלֶה פַּח מִן־

הָאֲדָמָה וְלַכּוֹד לֹא יִכְבּוֹד׃ הֲתִפּוֹל צִיפּוֹר בְּקוֹלָא עַל אַרְעָא וְצַיִד
לֵית לָהּ הֲיִסַּק קוֹלָא מִן אַרְעָא וּמְחַד לָא אֲחַד׃ ב אִם־יִתָּקַע שׁוֹפָר
בְּעִיר וְעָם לֹא יֶחֱרָדוּ אִם־תִּהְיֶה רָעָה בְּעִיר וַיהוָה לֹא עָשָׂה׃
אִם יִתְקַע שׁוֹפָרָא בְּקִרְתָּא בְּלָא זְמָנֵיהּ וְעַמָּא דִי בָהּ לָא יְזוּעוּן אִם תֶּהֱוֵי
בִישְׁתָּא בְּקִרְתָּא וּמִן קֳדָם יְיָ לָא אִתְעֲבִדַת׃ ג כִּי לֹא יַעֲשֶׂה אֲדֹנָי
יֱהוִה דָּבָר כִּי אִם־גָּלָה סוֹדוֹ אֶל־עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים׃ אֲרֵי לָא כַשְׁרִין
פִּתְגָמִין דְּמִתְעַבְּדִין מִן קֳדָם יְיָ אֱלָהִין גְּלָא רָזֵיהּ לְעַבְדּוֹהִי נְבִיָּא׃
ד אַרְיֵה שָׁאַג מִי לֹא יִירָא אֲדֹנָי יֱהוִה דִּבֶּר מִי לֹא יִנָּבֵא׃
אַרְיֵה נָהִים טָן לָא יִדְחַל יְיָ אֱלָהִים מַלֵּיל טָן לָא יְקַבֶּל נְבוּאָתָא׃
ה הַשְׁמִיעוּ עַל־אַרְמְנוֹת בְּאַשְׁדּוֹד וְעַל־אַרְמְנוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם
וְאִמְרוּ הֵאָסְפוּ עַל־הָרֵי שֹׁמְרוֹן וּרְאוּ מְהוּמֹת רַבּוֹת בְּתוֹכָהּ
וְעֲשׁוּקִים בְּקִרְבָּהּ׃ בַּפְּרוּ עַל בִּרְנָיָת בְּאַשְׁדּוֹד וְעַל בִּרְנָיָת בַּאֲרָעָא
דְמִצְרַיִם וַאֲמָרוּ אִתְכַּנְּשׁוּ עַל טוּרֵי שֹׁמְרוֹן וַחֲזוֹ שְׁתוֹשְׁיָא סַגִּיאָן בְּגַוָּהּ
וַאֲנוּסִין בְּגַוָּהּ׃ ו וְלֹא־יָדְעוּ עֲשׂוֹת־נְכֹחָה נְאֻם־יְהוָה הָאֹצְרִים
חָמָס וָשֹׁד בְּאַרְמְנוֹתֵיהֶם׃ וְלָא יָדְעִין לְמֶעְבַּד אוֹרַיְתָא אָמַר יְיָ דִי
מָלָּן אוֹצָרַיהוֹן חֲטוּף וּבִיזָא בְּבִירְנַיָּתְהוֹן׃

רש״י

(ב) אם יתקע שופר וגו׳. כך היה לכם להיות מרדים על דברי הנביא׃

כתובים משלי סימן ח׳

א יְהוָה קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ קֶדֶם מִפְעָלָיו מֵאָז׃ אֱלָהָא בְּרָאנִי
בְּרִישׁ בִּרְיָתֵיהּ וּמִן קֳדָם עוֹבָדוֹי מִן רֵישׁ׃ ב מֵעוֹלָם נִסַּכְתִּי
מֵרֹאשׁ מִקַּדְמֵי־אָרֶץ׃ וּמִן קֳדָם עַלְמָא אִתְתַּקַּנִית מִן רֵישֵׁיהּ מִן קֳדָם
דְּהֲוֵי אַרְעָא׃ ג בְּאֵין־תְּהֹמוֹת חוֹלָלְתִּי בְּאֵין מַעְיָנוֹת נִכְבַּדֵי־
מָיִם׃ עַד לָא נְהִירוֹן תְּהוֹמֵי אִתְיְלִידַת וְעַד לָא נְהִירוֹן מַבְּוַעֵי מַיָּא דְמַיָּא׃
ד בְּטֶרֶם הָרִים הָטְבָּעוּ לִפְנֵי גְבָעוֹת חוֹלָלְתִּי׃ קְדָם עַד לָא נְטַבְּ

רש״י טורי

(א) ראשית דרכו. קודם בריאת עולם׃ (ב) נסכתי. סריתי׃ (ג) חוללתי. גברתני׃ (ד) בטרם הרים הטבעו. נעמדו במיס׃ (ה) ארץ ותולות

וישב ליום רביעי

טוּרִי וְקֶדֶם רָמָתָא אִתְבְּנִית׃ ה עַד־לָא עֲשָׂה אֶרֶץ וְחִיצוֹת
וְרֹאשׁ עַפְרוֹת תֵּבֵל׃ עַד לָא עֲבַד אַרְעָא וְנַחֲלֵי וְרֵישׁ עַפְרָא דְּתֵבֵל׃
ו בְּהֵכִינוֹ שָׁמַיִם שָׁם אֲנִי בְּחֹקוֹ חָג עַל־פְּנֵי תְהוֹם׃ כַּד אַתְקֵן
שְׁמַיָּא תַּמָּן חֵיוֵית וְעַד חַג חוּגָתָא עַל אַפֵּי תְהוֹמָא׃

רש"י

והוצות. מ"י ושתר תרעות׃ וראש עפרות תבל. מדש הרחטן׃ (ו) בחקו
חוג. כשרקע חוג הארץ על המים׃ חוג. לשון הקף׃

משנה בבא קמא פרק ט'

הַגּוֹזֵל עֵצִים וַעֲשָׂאָן כֵּלִים. צֶמֶר וַעֲשָׂאָן בְּגָדִים. מְשַׁלֵּם כְּשַׁעַת הַגְּזֵלָה.
גָּזַל פֵּרָה מְעֻבֶּרֶת וְיָלְדָה. רָחֵל מְטוּנָה וְגָזָזָה. מְשַׁלֵּם דְּמֵי פֵּרָה
הָעוֹמֶדֶת לְיַלֵּד. דְּמֵי רָחֵל הָעוֹמֶדֶת לְגָזֹז. גָּזַל פֵּרָה וְנִתְעַבְּרָה אֶצְלוֹ וְיָלְדָה.
רָחֵל וְנִטְעֲנָה אֶצְלוֹ וְגָזָזָה מְשַׁלֵּם כְּשַׁעַת הַגְּזֵלָה. זֶה הַכְּלָל כָּל הַגּוֹזָלִים.
מְשַׁלְּמִין כְּשַׁעַת הַגְּזֵלָה׃ ג גָּזַל בְּהֵמָה וְהִזְקִינָהּ. עֲבָדִים וְהִזְקִינוּ. מְשַׁלֵּם
כְּשַׁעַת הַגְּזֵלָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר בָּעֲבָדִים אוֹמֵר לוֹ הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ. גָּזַל
מְטַבֵּעַ וְנִתְּקַדֵּק. פֵּירוֹת וְהִרְקִיבוּ. יַיִן וְהֶחְמִיץ. מְשַׁלֵּם כְּשַׁעַת הַגְּזֵלָה. מְטַבֵּעַ
וְנִפְסָל. תְּרוּמָה וְנִטְמֵאת. חִטִּין וְעָבַר עֲלֵיהֶן הַפֶּסַח. בְּהֵמָה וְנֶעֱבְדָה בָּהּ עֲבֵירָה.
אוֹ שֶׁנִּפְסְלָה מֵעַל גַּבֵּי הַמּוֹבֵחַ. אוֹ שֶׁהָיְתָה יוֹצֵאת לְפִקָּל. אוֹמֵר לוֹ הֲרֵי
שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ׃ ג נָתַן לְאוּמָנִים לְתַקֵּן וְקִלְקְלוּ. חַיָּבִים לְשַׁלֵּם. נָתַן לְחָרֵשׁ
שָׂדֶה תְּבֵלָה וּמְנָדֶל לְתַקֵּן. וְקִלְקֵל. חַיָּב לְשַׁלֵּם. הַבָּנְאִי שֶׁקִּבֵּל עָלָיו לְסַתּוֹר
אֶת הַכּוֹתֶל. וְשִׁבֵּר אֶת הָאֲבָנִים אוֹ שֶׁהִזִּיק. חַיָּב לְשַׁלֵּם. הָיָה סוֹתֵר מִצַּד זֶה
וְנָפַל מִצַּד אַחֵר. פָּטוּר. וְאִם מֵחֲמַת הַמַּכָּה חַיָּב׃ ד הַנּוֹתֵן צֶמֶר לְצַבָּע
וְהִקְדִּיחָתוֹ יוֹרָה. נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי צִמְרוֹ. צְבָעוֹ כָּאוּר. אִם הִשְׁבַּח יֶתֶר עַל הַיְצִיאָה.

ניתן

ברטנורא

פרק ט א הגוזל. משלם כשעת הגזילה. דמי עצים ועמר ואין חייב להחזיר לו כלים
דקני כשעה׃ דמי רחל העומדת ליגזז. והשתא משום יותר הולד והגיזה שלו
הוא דקנינהו כשעה׃ זה הכלל. לפתויי גנב שלה ונעשה חיל שלו ונעשה שור ונכתבו לו מכרו
שהוא פטור מתשלומי ד' וה' שכיון שנעשה כיוצא קנאו ושלו הוא שוכח ושלו הוא מוכר׃
ב בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך. דכקרקע דמי וברשותא דמרי קיימא והלכה כר"מ׃
כיטבע ונפסק. שעי הניכר הוא׃ פירות והרקיבו. כשהרקיבו מקצתן (אומר לו הרי שלך
לפניך) אבל הרקיבו כולם משלם כשעת הגזילה׃ טבעו ונפסל. שעיו מיכר בכותח מדיעת
אבל עוכר הוא כמדיעה אחרת׃ ונעבדה בה עבירה. שנרבעה או נעבדה לע"ז שהיא פסולה
לקרבן׃ שנפסלה. למזבח כמוס שעיו ניכר כגון בדוקין שבעין׃ ג נתן לאומנין לתקן.
נתן להם עצים לעשות כלי ולאחר שנעשה הכלי קלקלוה׃ חייבים לשלם. דמי הכלי ולא דמי
עצים בלבד׃ נתן לחרש. השתא דאמוסינן שלם נתן כלי עשוי לאומן כדי לתקנו וקלקלו חייב
לשלם דמי הכלי ותבע כיצד לגלויי ריעא דלא חימא ריעא מירי בכלי עשוי׃ שידה. שעלה
על עץ העשוי למרכב נפים׃ ד והקדיחתו יורה. שנרפיתו יורה שהרתיחו יותר מדאי׃

ניתן

נוֹתֵן לוֹ אֶת הַיְצִיאָה. וְאִם הַיְצִיאָה יְתֵירָה עַל הַשֶּׁבַח. נוֹתֵן לוֹ אֶת הַשֶּׁבַח. לְצִבּוּעַ
לוֹ אָדוֹם. וְצָבַע שָׁחוֹר. שָׁחוֹר וְצָבַע אָדוֹם. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי צִמְרוֹ.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם הַשֶּׁבַח יָתֵר עַל הַיְצִיאָה. נוֹתֵן לוֹ אֶת הַיְצִיאָה. וְאִם הַיְצִיאָה
יְתֵרָה עַל הַשֶּׁבַח נוֹתֵן לוֹ אֶת הַשֶּׁבַח: ה הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵירוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה
וְנִשְׁבַּע לוֹ. יוֹלִיכֶנּוּ אַחֲרָיו (אַפִּילּוּ) לְמָדַי. לֹא יִתֵּן לוֹ לְבָנוֹ וְלֹא לְשִׁלּוּחוֹ.
אֲבָל נוֹתֵן לְשֻׁלַּיחַ בֵּית דִּין. וְאִם מֵת יַחֲזִיר לְיוֹרְשָׁיו: ו נָתַן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא
נָתַן לוֹ אֶת הַחוֹמֶשׁ. מָחַל לוֹ עַל הַקֶּרֶן. וְלֹא מָחַל לוֹ עַל הַחוֹמֶשׁ. מָחַל לוֹ
עַל זֶה וְעַל זֶה. חוּץ מִפְּחוֹת מְשָׁוֶה פְּרוּטָה בְּקֶרֶן. אֵינוֹ צָרִיךְ לֵילֵךְ אַחֲרָיו.
נָתַן לוֹ אֶת הַחוֹמֶשׁ וְלֹא נָתַן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן. מָחַל לוֹ עַל הַחוֹמֶשׁ. וְלֹא מָחַל
לוֹ עַל הַקֶּרֶן. מָחַל לוֹ עַל זֶה וְעַל זֶה. חוּץ מְשָׁוֶה פְּרוּטָה בְּקֶרֶן. צָרִיךְ לֵילֵךְ
אַחֲרָיו: ז נָתַן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן. וְנִשְׁבַּע לוֹ עַל הַחוֹמֶשׁ. הֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם חוֹמֶשׁ עַל
הוֹמֶשׁ. עַד שֶׁיִּתְמַעֵט הַקֶּרֶן פְּחוֹת מְשָׁוֶה פְּרוּטָה. וְכֵן בְּפִקָּדוֹן אוֹ בְּתִשְׁמֶשֶׁת
יָד אוֹ בְּגָזֵל. אוֹ עָשַׂק אֶת עֲמִיתוֹ אוֹ מָצָא אֲבֵידָה וְכָחַשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע עָלֶיהָ
שֶׁקֶר. הֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ וְאָשָׁם. הֵיכָן בְּקִדּוּנִי. אָמַר לוֹ נֶאֱבַד.
מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי וְאָמַר אָמֵן. וְהָעֵדִים מְעִידִין אוֹתוֹ שֶׁאָבְלוֹ. מְשַׁלֵּם קֶרֶן. הוֹדָה
מֵעַצְמוֹ. מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ וְאָשָׁם: ח הֵיכָן פִּקְדוֹנִי. אָמַר לוֹ נִגְנַב. מַשְׁבִּיעֲךָ
אֲנִי וְאָמַר אָמֵן. וְהָעֵדִים מְעִידִין אוֹתוֹ שֶׁגְּנָבוֹ. מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶפֶל. הוֹדָה
מֵעַצְמוֹ מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ וְאָשָׁם: ט הַגּוֹזֵל אֶת אָבִיו וְנִשְׁבַּע לוֹ וּמֵת הֲרֵי זֶה

ברטנורא משלם

נותן לו דמי צמרו. והכא ליכא שבח כלל שהרי נשרף לגמרי וליכא למימר שם השבח יתר: צבעו כאור. כמו כשור שצבעו בפסולת של צבע ומזיק בכוונה לפיכך ידו על התחתונה לד"ה: ואם השבח. שהשכיח את הטמר: יתר על היציאה. של צבע: נותן לו. לצבע: את היציאה. ולא שכר שלם ומקבל צמרו. ודמי צמרו לא תמרינן דניחיה ליה דקני ליהו שכחו דטמר דהא בצבע שהתנה עמו לצבע וליכא שוי דקני: לצבוע לו אדום כו'. קנייה כשנוי לר"מ לא יהיב אלא דמי צמרו אף זה יתן שכרו משלם ויקח הטמר: רבי יהודה אומר כו'. דקנים ליה להאי דניחה להיות ידו על התחתונה ולא נתהני משכחת ואגרת נמי לא לקבול אלא יפיה: ואם יציאה יתירה על השבח יתן לו השבח. שהשכיח ואם ירצה לתת את שכרו משלם שכחם יותר על השכר יתן שכרו והלכה כרבי יהודה: ה ונשבע לו. על שקר והודה: יוליכנו אחריו אפי' למדי. דאין כפרה עד שיחזור לגזל עצמו דגבי נשבע על שקר כתיב לאחר הוא לו יתננו: לא יתן לא לבנו. של הגזל דלא הוי השבה עד דמטי לידיה: לשליח ב"ד. תקנה הוא דעביד רבנן מפני תקנת השבים שלא נתחייבנו לזה להוליך מנה בהולכת הדרך: ואם מת. הגזל: ו חוץ מפחות משוה פרוטה וכו'. ולא מיבעיא שמא יתייקר ויצוב על שוה פרוטה ואפי' הגזל כעין ג"כ להוליכו אחריו: ז ונשבע לו על החומש. שכיפה שניה שנתנו לו והודה שלא נתנו: ה"ז משלם חומש על חומש. הומשו של הומש דהומש דאתין נשבה קרן: עד שיתמעט וכו'. שאם חזר ונתן לו הומש ראשון ונשבע על השני והודה משלם הומשו והומשו של הומש שני וכן לעולם שנאמר והמישיתיו יוסף עליו החורה רבתה ממישית הרבה לקרן אחד: תשומת יד. הלוואה: עשק את עמיתו. שכר שכיר: משלם קרן. דאין הומש ואשם אלא אם כן הודה דכתיב בגזל הגר כפרשת נשא והתודה: ח תשלומי כפל. אם הודה מעצמו חיבו משלם כפל דכתיב אשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו: ט ה"ז משלם קרן וחומש לבניו או לאחיו. אם אין לו בניו ואע"ג דנפלה ירושה קמיה

דהיתך

וישב ליום רביעי

מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ לְבָנָיו אוֹ לְאָחָיו. וְאִם אֵינוֹ רוֹצֶה אוֹ שֶׁאֵין לוֹ. לָוֶה וּבַעֲלֵי
חַחוֹב בָּאִים וְנִפְרָעִים: י הָאוֹמֵר לְבָנוֹ קוֹמָם אִי אַתָּה נֶהֱנֶה מִשֶּׁלִּי. אִם מֵת יָרְשָׁנּוּ
בְּחַיָּיו וּבְמוֹתוֹ. אִם מֵת לֹא יָרְשָׁנּוּ. וְיָחֵז ר לְבָנָיו אוֹ לְאָחָיו. וְאִם אֵין לוֹ לָוֶה
וּבַעֲלֵי חַחוֹב בָּאִים וְנִפְרָעִים: יא הַגּוֹזֵל אֶת הַגֵּר. וְנִשְׁבַּע לוֹ וָמֵת. הֲרֵי זֶה
מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ לַכֹּהֲנִים. וְאָשָׁם לַמִּזְבֵּחַ. שֶׁנֶּאֱמַר וְאִם אֵין לָאִישׁ גּוֹאֵל
לְהָשִׁיב הָאָשָׁם אֵלָיו הָאָשָׁם הַמּוּשָׁב לַיְיָ לַכֹּהֵן וְגוֹמֵר. הָיָה מַעֲלֶה אֶת הַכֶּסֶף
וְאֶת הָאָשָׁם וּמֵת. הַכֶּסֶף יִנָּתֵן לְבָנָיו. וְהָאָשָׁם יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב וְיִמָּכֵר וְיִפְּלוּ
דָּמָיו לִנְדָבָה: יב נָתַן הַכֶּסֶף לְאַנְשֵׁי מִשְׁמָר וּמֵת. אֵין הַיּוֹרְשִׁין יְכוֹלִין לְהוֹצִיא
מִיָּדָם. שֶׁנֶּאֱמַר אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה. נָתַן הַכֶּסֶף לִיהוֹרָיִב וְאָשָׁם
לִיְדַעְיָה יָצָא. אָשָׁם לִיהוֹרָיִב וְכֶסֶף לִידַעְיָה אִם קָרַם הָאָשָׁם יַקְרִיבוּהוּ בְּנֵי
יְדַעְיָה. וְאִם לֹא יַחֲזִיר וְיָבִיא אָשָׁם אַחֵר. שֶׁהַמַּכְיִא גָּזְלוּ עַד שֶׁלֹּא הֵבִיא
אֲשָׁמוֹ יָצָא. הֵבִיא אֲשָׁמוֹ עַד שֶׁלֹּא הֵבִיא גָּזְלוּ לֹא יָצָא. נָתַן אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא
נָתַן לוֹ אֶת הַחוֹמֶשׁ. אֵין הַחוֹמֶשׁ מְעַכֵּב:

ברטנורא

דהיינו כשי למעבד הסכם ואין מעכב אגלי הפילו כשנד חלקו דכתיב והשיב את הגזילה אין לו תקנה עד שיוציא גזילה מתחת ידו וכאלב שתהא הגזילה בשין דלא קניה כשנוי: אין לו. נכסים כ"ב שיכול לוותר על חלקו: או שאינו רוצה. להפסיד חלקו: לוה. מלמדיב. ומחזיר את הגזל לאחיו לקיים מלות הסכת מכדה: ובעלי החובות. שלוה זה בגזלן מהם: באים ונפרעים. מן הגזילה הזאת החלק החלק שים לגזלן כה וחם אין יורם לאחיו אלא הוא ניתן הוא שלמו הגזילה לבעלי חוב כפרעון המוב ולריך להודיע ולומר לו זה גזל אבא או ניתן לו דרך זה לכתובת אשתו או לקיפת הלדקה וכיולן לריך שיודיע שזה גזל אביו: י ואם אין לו. מה יאכל: לוה. ואוכל: ובעלי חוב באים ונפרעים. מן הירושה את שלקו ולא הסיב' הגז' מה שפורע מיכו בחוקן משות. דהא תנן בגדרים (דף ל"ג) המודר הנאה מאביו שודע לו מיכו: יא שנאמר ואם אין לאיש גואל. ואין לך אדם ביסראל שאין לו גואלים למעלה עד יעקב אביהו שלא זה הגר שמת ואין לו יורשים: ומת. הגזלן: הכסף יתן לבניו. של גזלן שכבר זכה בהן מפיתת הגר שלא דהכא' כשי למיפעד כי היכי דתהוי ליה כפרה מהבועתי' והשתא הו ליכא כפרה כיון דמית ליה: והאשם ירעה. כדין אדם שמתו בעליו דקיימ"ל כל שבמזלות מתה בהסס רועה: עד שיסתאב. עד שיפול בו מום: ויפלו דמיו לנדבה. לקן המוכה לקמית מכס שלות: יב לאנשי משמר ומת. קודם שהביא קרבן: אין יורשי. הגזלן: יכולים להוציא. מיד הכהנים מאחר שזכו בהן כבר: ליהוריב. היא משמר' רחמוה על עשרים וארבע משמרות כהיות שבמקדש ועל ידיהם אחריה: נתן. הגזלן: את הכסף ליהוריב. כשמרתו ואח"כ נתן האדם לידעי' כשמרתו: יצא. כדמפרש ואזיל שהמביא גזילו עד שלא הביא קרבן אשמו יצא אף זה המשמר זכה בשלו וזה בשלו אבל אם נתן האדם ליהוריב שהביא אשמו אחילה ואח"כ הביא גזילו ונתן למשמר של אחריו: אם האשם קיים. שלא הקריבוהו בני יהוריב: יקרבוהו בני ידעיה. ויבא גזילו ואשמו לידעיה ואם אין האדם קיים לא יצא כאדם שנתן ליהוריב כיון שלא נתן גזילו ויחזיר ויביא האדם אחר: נתן הקרן. לכהנים: אין התומש מעכב. מלהקריב את האדם אם לא נתן מדיין ולכסיף נתן:

גמרא בבא קמא דף צ"ד ע"ב

תָּנוּ רַבָּנָן הַגּוֹזְלִים וּמַלְוֵי בְּרִבִּית שֶׁהֶחֱזִירוּ אֵין מַקְבִּלִין מֵהֶם

והמקבל

וְהַמְקַבֵּל מֵהֶן אֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימֶנּוּ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֵּימֵי רַבִּי נְשָׁנִית מִשְׁנָה זוּ דְּתַנְיָא מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁבִּקֵּשׁ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ רֵיקָה אִם אַתָּה עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה אֶפִּילוּ אַבְנֵט אֵינוֹ שֶׁלָּךְ וְנִמְנַע וְלֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמְרוּ הַזְּנָנִים וּמַלְוֵי בְּרִבִּית שֶׁהֶחֱזִירוּ אֵין מְקַבְּלִין מֵהֶן וְהַמְקַבֵּל מֵהֶן אֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימֶנּוּ מְתִיבִי הִנִּיחַ לָהֶם אֲבִיהֶם מָעוֹת שֶׁל רִבִּית אַף עַל פִּי שֶׁהֵן יוֹדְעִין שֶׁהֵן רִבִּית אֵין חַיָּבִין לְהַחֲזִיר אִינְהוּ הוּא דְּלָא הָא אֲבִיהֶם חַיָּב לְהַחֲזִיר בַּדִּין הוּא דַּאֲבִיהֶם נָמֵי אֵינוֹ חַיָּב לְהַחֲזִיר וְהָא דְּקָתָנֵי בִּדִידְהוּ מִשּׁוּם דְּקַבְּעִי לְמִתְנֵי סֵיפָא הִנִּיחַ לָהֶם אֲבִיהֶם פֵּרָה וְתַמְרָה וְכָל דָּבָר הַמְּסוּיָּם חַיָּבִין לְהַחֲזִיר מִפְּנֵי כְּבוֹד אֲבִיהֶם תָּנָא רֵישָׁא נָמֵי בִּדִידְהוּ. וּמִפְּנֵי כְּבוֹד אֲבִיהֶם חַיָּבִין לְהַחֲזִיר אִקְּרִי כָּאן (שמות כ״ג) וְנָשִׂיא בְעַמְּךָ לֹא תָאוֹר בְּעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה עַמָּךְ. כִּדְאָמַר רַב פִּינְחָס בְּשֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה הָכָא נָמֵי בְּשֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה אִי עָשָׂה תְּשׁוּבָה מַאי בָּעֵיא גַּבֵּיהּ. אַבָּעֵי לֵיהּ לְאַהֲדוּרֵי. שֶׁלֹּא הִסְפִּיק לַהֲחָזִיר: (א״ה ב״ל)

רש״י

אין רוח המקום נוחה הימנו. לפי רוח חכמה ומדות נקראו: אין חייבין להחזיר. דכתיב ומציב ממנו הגוזלה מאביו גזל והני לא גזיל מידי דקניהו בשעתו דקסבר רשות יורש כרשות לוקח דמי: המסויים. דבר הניכר לרבים זו היא שנגזל פלוני והכיר ליורשיו: בעושה מעשה עמך. וזה לא עשה מעשה עמו ולפי חייבין בכאותו: רב פנחס. בחומר בקדש:

זוהר וישב דף קפ״ט ע״א

וַיְהִי יְיָ אֶת יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מַצְלִיחַ וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו וְגוֹמֵר. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח (תהלים ל״ו) כִּי יְיָ אוֹהֵב מִשְׁפָּט וְלֹא יַעֲזוֹב אֶת חֲסִידָיו (לְעוֹלָם נִשְׁמְרוּ) הָאי קְרָא אִיקְמוֹהּ בְּאַבְרָהָם (אֶת חֲסִידָיו) חֲסִידוּ כְּתִיב וְהָא אִתְּמַר. תָּא חֲזֵי בְּכָל אֲתַר דְּצַדִּיקַיָּא אַזְלִי קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא נָטִיר לוֹן וְלָא שָׁבִיק לוֹן דְּוִד אָמַר (שם כ״ג) גַּם כִּי אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא אִירָא רָע (כִּי אַתָּה עִמָּדִי שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ הֵמָּה יְנַחֻמוּן) בְּכָל אֲתַר דְּצַדִּיקַיָּא אַזְלִי שְׁכִינְתָּא אַזְלָא עִמָּהוֹן

ולא

וישב ליום רביעי

וְלָא שָׁבִיק לוֹן. יוֹסֵף אָזַל בְּגִיא צַלְמָוֶת וְנָתְתוּ לֵיהּ לְמִצְרַיִם שְׁבִינְתָּא. חֲוּוֹת עִמֵּיהּ הֲדָא הוּא דִּכְתִיב וַיְהִי יְיָ אֶת יוֹסֵף וּבְנִין דַּהֲוֹות עִמֵּהּ בְּבַיְתָא דְּמִצְרָאֵי. וַיְהִי בְּבֵית הָאָדוֹן הַמִּצְרִי. שְׁבִינְתָּא בְּכָל מַה דַּהֲוָה עָבִיד הֲוָה מַצְלַח בִּידֵיהּ. דַּאֲפִילוּ מָאנֵי דַּהֲוָה בִּידֵיהּ וַהֲוָה תָּבַע לֵיהּ מָארֵיהּ בְּגוֹנָא אַחֲרָא הֲוָה מִתְחַפֵּף בִּידֵיהּ לְהַהוּא גּוֹנָא דְּרַעוּתָא דְּמָארֵיהּ (הַוָה רָעֵי) בֵּיהּ כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר וַיַּרְא אֲדֹנָיו כִּי יְיָ אִתּוֹ וְכֹל אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה יְיָ מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ. מַצְלִיחַ בִּידָוֹ וַהֲאי כִּי יְיָ אִתּוֹ. תָּא חֲזֵי וַיַּדַע אֲדֹנָיו כִּי יְיָ אִתּוֹ לָא כְתִיב אֶלָּא וַיַּרְא אֲדֹנָיו דְּהָא בְּעֵינוֹי הֲוָה חָמֵי עוֹבָדָא דְּנִסִּין בְּכָל יוֹמָא דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבִיד בִּידֵיהּ וְעַל דָּא וַיְבָרֶךְ יְיָ אֶת בֵּית הַמִּצְרִי (בִּגְלַל יוֹסֵף) קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נָטִיר לוֹן לְצַדִּיקַיָּא. וּבְגִינֵיהוֹן נָטַר לוֹן לִרְשִׁיעַיָּא דְּהָא רַשִּׁיעַיָּא מִתְבָּרְכִין בְּגִינֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּא. כְּגוֹנָא דָּא כְתִיב (שמואל ב' ו') וַיְבָרֶךְ יְיָ אֶת בֵּית עוֹבֵד אֱדוֹם הַגִּתִּי בַּעֲבוּר אֲרוֹן הָאֱלֹהִים. צַדִּיקַיָּא אַתְּרָנִין מִתְבָּרְכִין בְּגִינַיְיהוּ וְאִינּוּן לָא יָכְלִי לְאִתְזָנָא (פ"א לְאִשְׁתְּזָבָא) בְּזוּכוּתַיְיהוּ וְהָא אוּקְמוּהָ יוֹסֵף אִתְבָּרֵךְ מֵרִיהּ בְּגִינֵיהּ וְאִיהוּ לָא יָכִיל לְאִשְׁתְּזָבָא בְּזוּכוּתֵיהּ מִנֵּיהּ וּלְמַפְקָא לְחֵירוּ וּלְבָתַר אָעִיל לֵיהּ בְּבֵית הַסֹּהַר כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים ק"ה) עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ עַד דְּבָתַר קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַפִּיק לֵיהּ לְחֵירוּ וְשַׁלְּטֵיהּ עַל כָּל אַרְעָא דְּמִצְרַיִם וּבְנִין כָּךְ כְּתִיב וְלֹא יַעֲזוֹב אֶת חֲסִידָיו לְעוֹלָם נִשְׁמְרוּ חֲסִידוֹ כְּתִיב וְאִתְמַר . וְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (עֲלַיְיהוּ דְּצַדִּיקַיָּא בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי דִּכְתִיב (תהלים ה') וְיִשְׂמְחוּ כָּל חוֹסֵי בָהּ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ וְתָסֵךְ עֲלֵימוֹ וְיַעֲלְצוּ בְךָ אוֹהֲבֵי שְׁמֶהּ:

יוסף לחק

הלכה פסוקה — הר"ם ה' ת"ת פ"ו

מוסר — מצפר ורו"ם דף ס"ז א'

רוֹכֵב הֲרֵי הוּא כְּמַהֲלֵךְ וְשָׁם שָׁעוֹמְדִין מִפְּנֵי הָרוֹכֵב:

• שְׁלֹשָׁה שֶׁהֵן הוֹלְכִין בַּדֶּרֶךְ הָרַב בְּאֶמְצַע גָּדוֹל מִימִינוֹ וְקָטָן מִשְּׂמֹאלוֹ: ג הָרוֹאֶה חָכָם אֵינוֹ עוֹמֵד מִפָּנָיו עַד שֶׁיַּגִּיעַ לוֹ כְּאַרְבַּע אַמּוֹת וְכֵיוָן שֶׁעָבַר יוֹשֵׁב. רָאָה אָב בֵּית דִּין עוֹמֵד מִפָּנָיו מִשֶּׁיִּרְאֶנּוּ מֵרָחוֹק מִלֹּא עֵינָיו וְאֵינוֹ יוֹשֵׁב (עַד שֶׁיַּעֲבוֹר מֵאֲחָרָיו ד' אַמּוֹת. רָאָה אֶת הַנָּשִׂיא עוֹמֵד מִפָּנָיו מִלֹּא עֵינָיו וְאֵינוֹ יוֹשֵׁב) עַד שֶׁיֵּשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ אוֹ עַד שֶׁיִּתְכַּסֶּה מֵעֵינָיו וְהַנָּשִׂיא שֶׁמָּחַל עַל כְּבוֹדוֹ כְּבוֹדוֹ מָחוּל. הַשָּׁנָשִׂיא נִכְנָס בָּל הָעָם אַף עַל פִּי שֶׁצָּרִיךְ לְהַזְהִירָן וְלְהוֹצִיא מֻחְלָטִין וְרֹב יַעֲבוֹד אֲדוֹנָיו. בְּיוֹתֵר צָרִיךְ לְהַזְהִירָן לִהְיוֹת הוּא נָמֵס נַעֲשֶׂה נֶאֱמָן נֶחְמָד לַמְּרָאֶה כְּעֵינֵי ה' כְּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים אָז יִיטַב בְּעֵינֵי אֲדוֹן חֵן לְהוֹצִיא נְטִיעוֹת אֲחֵרוֹת כָּמוֹהוּ מִמֶּנּוּ יִהְיוּ וְלָזֶה אָמְרוּ עִקַּר תּוֹלְדוֹתֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים דִּכְתִיב (בראשית ו') אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק וְגוֹ' וְאַחַר כַּךְ וַיּוֹלֶד נֹחַ אֶת תְּרֵצָה לִהְיוֹת צַדִּיק טוֹב מֻרְכָּבָה לִיסוֹד שֶׁתִּתְקַיֶּמֶת צְרִיכָה לוֹמַר תָּמִיד גַּם זוּ לְטוֹבָה וְלָדוּן לְכַף זְכוּת. וּלְדַבֵּר טוֹב וְלִשְׁתּוֹק מִדַּבֵּר רָע בְּכָל

עוֹתָרִין וְאֵינָם יוֹשְׁבִין עַד שֶׁיֹּאמַר לָהֶם
שָׁבוּ: כְּשֶׁאָב בַּיִת דִּין נִכְנָס עוֹשִׂין לוֹ
שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְעוֹמְדִים מִבַּאן וּמִבָּאן עַד
שֶׁנִּכָּנֵס וְיוֹשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ. וְשָׁאַר הָעָם יוֹשְׁבִין
בְּמִקְוָן. חָכָם שֶׁנִּכְנָס כָּל שֶׁמַּגִּיעַ לוֹ בְּאַרְבַּע
אַמּוֹת עוֹמֵד מִקְּפָנָיו אֶחָד וְאֶחָד יוֹשֵׁב
עַד שֶׁנִּכָּנֵס וְיוֹשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ: ה בְּנֵי חֲכָמִים
וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים בְּזָמַן שֶׁהַדַּיָּנִים צְרִיכִין
לָהֶם מְקַפְּצִין עַל רָאשֵׁי הָעָם וְנִכְנָסִין
לִמְקוֹמָן וְאֵין שָׁם לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁיִּכָּנְסוּ
לַאֲחוֹרָה צָא לְצוֹרְךָ חוֹזֵר לִמְקוֹמוֹ. בְּנֵי
חֲכָמִים בְּזָמַן שֶׁיֵּשׁ בְּהֶן דַּעַת לְשָׁמוֹעַ הוֹכָחָה
פְּנֵיהֶם כְּפִנֵּי אֲבִיהֶן אֵין בָּהֶן דַּעַת לִשְׁמוֹעַ
הוֹכָחָה פְּנֵיהֶן כְּפְנֵי הָעָם:

וְאִם חָם וְשָׁלוֹם שְׁחַת וֶרַע בִּכְרִית הַמְּעוֹר
לֹא תוֹסִיף לְהַמְשִׁיחַ: יְיָ אֵל בְּכְרִית הַקָּשׁוּן
בְּקִלְלָה בַּר מְנָן אַרְרֵיהּ בָּרוּךְ וְלַמֵּד מְנִיגְוִרְיָא
לְכַפֵּר וְלַמֵּד יַלְּדֵי יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה וְיִרְאַת ה'
בְּרַחֲמִים הוּאִיל וְנַפֵּשׁ כָּל יִשְׂרָאֵל עֲצֻמָּה אֶחָד
כְּרָאמֵר שִׁבְעִים נָפֶשׁ בָּהַדִּיק אָדָם נַפְשׁוֹ בְּכָל
יִשְׂרָאֵל עֲשָׂהּ רוּשָׁם לָכֵן תְּעוֹרֵר נַפְשְׁךָ בְּבִנְיָנָהּ גְּדוֹלָה
לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה וּלְבִנְיָן שֶׁעָמְדָה יָשׁוּבוּ כָּל
זֶרַע יִשְׂרָאֵל וְהֵיוּ (תשע ״ד) שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל
בְּיָשׁוּן יָחִיד וְהָדַר בְּתִיב (שם) קְחוּ עִמָּכֶם
דְּבָרִים וְשׁוּבוּ בְּלָשׁוֹן רַבִּים וּלְבַד מִסַּיִם כִּי
שָׁב אַפִּי מִמֶּנּוּ וּפִירְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם
לִבְרָכָה אֲפִילּוּ בְּאֶחָד שֶׁיָּשׁוּב יָשׁוּב חָרוֹן

אַף ה' מִכְּלָם כֵּן הַמַּעַם הַנִּזְכָּר כִּי גּוֹרֵם שֶׁכְּלָן יֶחֱרָהֲרוּ בִּתְשׁוּבָה וְאֶפְשָׁר דְּהַיְנוּ דִּכְתִיב
(תהלים נ״א) אֲבַמְּדָה פּוֹשְׁעִים דְּרָכֶיךָ וְחַטָּאִים אֵלֶיךָ יָשׁוּבוּ נִמְצָא מַנִּיחָה אֲחֵרִים עִמּוֹ:

וישב יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה׳ דמילוי הה׳ אתרונה דשם ב״ן לק:ו ז

האמת רוח יתירת משבת הבאה:

כב וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רְאוּבֵן אַל־תִּשְׁפְּכוּ־דָם הַשְׁלִיכוּ
אֹתוֹ אֶל־הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בַּמִּדְבָּר וְיָד אַל־
תִּשְׁלְחוּ־בוֹ לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם לַהֲשִׁיבוֹ אֶל־
אָבִיו: וַאֲמַר לְהוֹן רְאוּבֵן לָא תוֹשְׁדוּן דְּמָא רְמוֹ יָתֵהּ לְגֻבָּא הָדֵין דִּי
בְּמַדְבְּרָא וְיָדָא לָא תוֹשְׁטוּן בֵּהּ בְּדִיל לְשֵׁזָבָא יָתֵהּ מִידֵיהוֹן לַאֲתָבוּתֵהּ
לְוָת אֲבוּהִי: שלישי כג וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־בָּא יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו
וַיַּפְשִׁיטוּ אֶת־יוֹסֵף אֶת־כָּתָּנְתּוֹ אֶת־כְּתֹנֶת הַפַּסִּים
אֲשֶׁר עָלָיו: וַהֲוָה כַּד עַל יוֹסֵף לְוָת אֲחוֹהִי וְאַשְׁלָחוּ יָת יוֹסֵף יָת

רש״י כתונה

(כב) למען הציל אותו. רוח הקדש מעידה על ראובן שלא אמר זאת אלא להציל אותו שיבא הוא ויעלנו משם אמר אני בכור וגדול שבכולן לא יהא הפרמון אלא בי: (כג) את כתנתו. זה לוקח: את כתנת הפסים. הוא שהוסיף

כְּתִיבָה אֶת פְּתִיגָא דְּפָקֵד דְּיָ עֲלוֹהִי: כד וַיִּקָּחֻהוּ וַיַּשְׁלִכוּ אֹתוֹ
הַבֹּרָה וְהַבּוֹר רֵק אֵין בּוֹ מָיִם: וְסַכְוּהִי וּרְמוֹ יָתֵהּ לְגָבָא וְגָבָא
רֵיקָא לֵית בֵּהּ מַיָּא: כה וַיֵּשְׁבוּ לֶאֱכָל־לֶחֶם וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם
וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה אֹרְחַת יִשְׁמְעֵאלִים בָּאָה מִגִּלְעָד וּגְמַלֵּיהֶם
נֹשְׂאִים נְכֹאת וּצְרִי וָלֹט הוֹלְכִים לְהוֹרִיד מִצְרָיְמָה:
וְאַסְחָרוּ לְמֵיכַל לַחְמָא וְזָקְפוּ עֵינֵיהוֹן וַחֲזוֹ וְהָא שְׁיָרַת עָרְבָאֵי אָתְיָא מִגִּלְעָד
וְגַמְלֵיהוֹן טָעְנִין שַׁעֲפָא וּקְסָטָא וּלְטוּם אָזְלִין לְאַחֲתָא לְמִצְרָיִם: כו וַיֹּאמֶר
יְהוּדָה אֶל־אֶחָיו מַה־בֶּצַע כִּי נַהֲרֹג אֶת־אָחִינוּ וְכִסִּינוּ
אֶת־דָּמוֹ: וַאֲמַר יְהוּדָה לַאֲחוֹהִי מָה מָמוֹן מְתַהֲנֵי לָנָא אֲרֵי נִקְטוֹל
יָת אָחוּנָא וּנְכַסֵּי עַל דְּמֵהּ:

רש"י

לו לאביו יותר על אחיו (ל"ר): (כד) והבור רק אין בו מים. מפסמע שנא' והבור רק ליכי יודע שאין בו מים מה ת"ל אין בו מים. מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו (כ"ר שבת כ"ב): (כה) ארחת. כתרגומו שיירת על שם הולכי ארח: וגמליהם נושאים וגו'. למה פרשם הכתוב את מהלם לגודל מקח שכרן של לדיקים שאין דרכן של ארמיים לשאת אלא נפט ופטרן שריפן רע ולזה נזדמנו בשמים שלא יוזק מריח רע: נכאת. כל כנוסי בשמים ארבע קרוי נכאת וכן (מ"ב כ') וירא את כל בית נכאתה מרקחת בשמיו. ולונקלוס תרגם לשון שעוה: וצרי. שרף הנופף מעלי הקטף והוא נקף הנמצא עם שמני הקטורת: ולט. לוטיאת שמו בלשון מצרי ורבותינו פירשו שרף עשב ושמו מסטרולוזי"ה במסכת גדה (דף ח'): (כו) מה בצע. מה ממון כתרגומו: וכסינו את דמו. ונעלים את מיתתו:

נביאים עתום סימן נ'

א לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה צַר וְסָבִיב הָאָרֶץ וְהוֹרִיד מִמֶּךָּ
עֻזֶּךָ וְנָבְזּוּ אַרְמְנוֹתָיִךְ: בְּכֵן כְּדֵנָן אֲמַר־יְיָ אֱלָהִים עָקָא תַּקִּיפָא
לְאַרְעָא וְיִבְּטֵל מֵינָךְ תּוּקְפִיךְ וְיִתְבְּזוּן בִּרְנְיָתָיִךְ: ב כֹּה אָמַר יְהוָה
כַּאֲשֶׁר יַצִּיל הָרֹעֶה מִפִּי הָאֲרִי שְׁתֵּי כְרָעַיִם אוֹ בְדַל־אָזֶן כֵּן

ינצלו

רש"י

(א) צר וסביב הארץ. הגר מוכן לבא וסביב לחרן הזאת יבא: (ב) כאשר יציל הרועה. דבר מועט: או בדל אזן. חסחום דאודנא הוא חטך החזן:

נפתח

יִנָּצְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַיּוֹשְׁבִים בְּשֹׁמְרוֹן בְּפָאַת מַטֶּה וּבְדַמֶּשֶׂק
עָרֶשׁ: כְּדָנָן אָמַר יְיָ כְּמָא דְמָשֵׁיזִיב רַעְיָא מִפּוּמָא דַאֲרְיָא תַּרְתֵּין כַּרְעִין
אוֹ חַסְחוּם דְּאוּדָן כֵּן יִשְׁתְּזִבוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּיַתְבִין בְּשֹׁמְרוֹן בְּתוּקְפּ שׁוּרְטָן
וְעַל דַּמֶּשֶׂק רְחִיצִין: ג שִׁמְעוּ וְהָעִידוּ בְּבֵית יַעֲקֹב נְאֻם־אֲדֹנָי יְהוִה
אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת: קַבִּילוּ וְאַסְהִידוּ בְּבֵית יַעֲקֹב אָמַר יְיָ אֱלָהִים אֱלָהֵי
צְבָאוֹת: ד כִּי בְיוֹם פָּקְדִי פִּשְׁעֵי־יִשְׂרָאֵל עָלָיו וּפָקַדְתִּי עַל־
מִזְבְּחוֹת בֵּית־אֵל וְנִגְדְּעוּ קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ וְנָפְלוּ לָאָרֶץ:
אֲרֵי בְּיוֹם אַסְעָרוּתִי חוֹבֵי יִשְׂרָאֵל עֲלוֹהִי וַאֲסַעַר עַל דַּבַּלְחִין לְאֵינוּרְיָא בְּבֵית
אֵל וְיִתְקְטְפָן קַרְנַת אִגּוֹרָא וְיִפְּלוּן לְאַרְעָא: ה וְהִכֵּיתִי בֵּית הַחֹרֶף עַל־
בֵּית הַקָּיִץ וְאָבְדוּ בָּתֵּי הַשֵּׁן וְסָפוּ בָּתִּים רַבִּים נְאֻם־יְהוָה:
וְאָמְחֵי בֵּית סְתָוָא עַל בֵּית קַיְטָא וְיֵבְדוּן בָּתִּין דְּמַכְבְּשִׁין כְּשֵׁן דְּפִיל וְיִסְפוּן
בָּתִּין סַגִּיאִין אָמַר יְיָ:

רש"י

בפאת ממה. הוא מקום החוזק שכשמה כך ימלטו כמוזקו של ירבעם ויכותחו שהושיעם מארם: ובדמשק ערש. עיקר מנוחתם ומבטחם יהיה על מלכי ארם שבדמשק: (ד) על. כמו עם: (ה) בתי השן. כמחופים כשן הוא שלפום הפיל:

כתובים משלי סימן ח'

א בְּאַמְצוֹ שְׁחָקִים מִמַּעַל בַּעֲזוֹז עֵינוֹת תְּהוֹם: וְכַד אַגְרִים עָנְנֵי
מִלְּעֵיל וְכַד אַתְּקִין מַעְיְנֵי תְּהוֹמָא: ב בְּשׂוּמוֹ לַיָּם | חֻקּוֹ
וּמַיִם לֹא יַעַבְרוּ־פִיו בְּחוּקוֹ מוֹסְדֵי אָרֶץ: וְכַד שָׂם לְיַמָּא תְּחוּמֵיהּ
וּמַיָּא לָא עָבְרִין יְהֵי שָׂם שִׂית אֲסָיָא דְאַרְעָא: ג וְאָהְיֶה אֶצְלוֹ אָמֹן
וְאָהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם | יוֹם מְשַׂחֶקֶת לְפָנָיו בְּכָל־עֵת:
וַהֲוֵית בְּצִדּוֹי מְהֵימַנְתָּא וַהֲוֵית בָּהּ יוֹמָא יוֹמָא וְחַדְיָא אֲנָא
קֳדָמוֹהִי בְּכָל זִמְנָא: ד מְשַׂחֶקֶת בְּתֵבֶל אַרְצוֹ וְשַׁעֲשָׁעַי אֶת־בְּנֵי

רש"י אדם

(א) בעזוז עינות תהום. כשהגביר מעיוניו: (ב) בשומו ליום חקו. גזר עליו כשברצותו להקרע לפני משה: בחוקו. לשון חקיקה: (ג) אמון. גדילה חגלו: יום יום. חלפים. שנה: (ד) משחקת בתבל ארצו. על דוכתא קרספיס שהיו

מחדש

וישב ליום חמישי

אָדָם: הַדְּיָא חַיִּת בְּחֵבֶל אַרְעֵיהּ וְשִׁפּוּחֵי בִּבְנֵי נָשָׁא, ה וְעַתָּה בָּנִים
שִׁמְעוּ־לִי וְאַשְׁרֵי דְּרָכַי יִשְׁמֹרוּ: וְהַשְׁתָּא בְּנַיָּא שְׁמָעוּן לִי וְטוּבוּ
לְמָן דְּנָטַר אוֹרָחָתַי:

רש"י

מאדם ועד נח ומנח ועד אברהם: ושעשועי. לציתי עד כח דור המדבר ויקבלוני:

משנה זבחים פרק ט'

הַמְּזַבֵּחַ מְקַדֵּשׁ אֶת הָרְאוּי לוֹ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר כָּל הָרְאוּי לְאִשִּׁים אִם
עָלָה לֹא יֵרֵד שֶׁנֶּאֱמַר הִיא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ. מָה
עוֹלָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לְאִשִּׁים אִם עָלְתָה לֹא תֵרֵד. אַף כָּל דָּבָר שֶׁהוּא רָאוּי
לְאִשִּׁים אִם עָלָה לֹא יֵרֵד. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כָּל הָרְאוּי לַמִּזְבֵּחַ. אִם עָלָה
לֹא יֵרֵד. שֶׁנֶּאֱמַר הִיא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ. מָה עוֹלָה שֶׁהִיא
רְאוּיָה לַמִּזְבֵּחַ אִם עָלְתָה לֹא תֵרֵד. אַף כָּל דָּבָר שֶׁהִיא רְאוּיָה לַמִּזְבֵּחַ.
אִם עָלָה לֹא יֵרֵד. אֵין בֵּין דִּבְרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְדִבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֶלָּא
הַדָּם וְהַנְּסָכִים. שֶׁרַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר לֹא יֵרְדוּ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר יֵרֵדוּ.
רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הַזֶּבַח כָּשֵׁר וְהַנְּסָכִים פְּסוּלִין. הַנְּסָכִים כְּשֵׁרִים וְהַזֶּבַח
פָּסוּל. אֲפִילּוּ זֶה וְזֶה פְּסוּלִין. הַזֶּבַח לֹא יֵרֵד וְהַנְּסָכִים יֵרֵדוּ: כ וְאֵלּוּ אִם
עָלוּ לֹא יֵרֵדוּ. הַלֶּחֶם וְהַטְּמֵא וְהַיּוֹצֵא וְהַנִּשְׁחָט חוּץ לִזְמַנּוֹ. וְהוּץ לִמְקוֹמוֹ.

ושקבלו

ברטנורא

פרק ט א המזבח מקדש את הראוי לו. ופליגי תנאי בסיפרא דמתני' מה ניהבי
ברתוי לו: רבי יהושע אומר כל הראוי לאישים. להברך על גבי
האש אשים עולה: אם עלה. למזבח קדשו המזבח ונעשה למחו ואפ עלה לא ירד. אבל
דבר שאינו ראוי לאש כגון בשר הסקים פסולים חפי' אם עלו ירדו: היא העולה על
מוקדה. דבר שהוא למוקד ועלה הרי הוא בהוייתו ולא ירד הוא משמע בהוייתו תהא' רבן
גמליאל אומר כל הראוי למזבח. ואפי' בשר וכסכים שנפסל אם עלו לא ירדו ואין לך
למשם אלא דבר שלא הוכשר להלקו על מזבח מעולם כגון קמיצת שלא קדשו בכלי אחר קמיצה
דאע"ג דהמנח' כולה קדשה בכלי אין זה אלא נבוה כדור שאין המנחה קריבה כולה ובקמיצה
אלא מתן כלי אין זה מכורר למזבח ואינו מתקדש אפי' עלה על גבי המזבח: אלא הדם
והנסכים. שהם ראויים למזבח ואינם ראויים לאישים: רש"א הזבח בשר והנסכים פסולים.
ר"ם ס"ל שנסכים של זבח כרבי יהושע וכדם ונסכים הבאים בפני עצמן כר"ג ולא ממוקד'
יליף אלא מקרא דכתיב כל הנוגע במזבח יקדש, וכתיב בתרי' וזה אשר תעשה על המזבח
כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עולה. אין המזבח מקדש אלא דומיא דעולה מה עולה
הבאה בגלל עצמה אף כל הבאים בגלל עצמן יצאו נסכים הבאים בגלל הזבח אלא כן שהזבח
כשר והנסכים פסולים כגון שיצאו או נטמאו כן שהזבח פסול והנסכים כשרים דהואיל והן
באים בגללו נפסלו' עמו וכעלה תורת האשם מהן: ואפילו זה חגה פסולים הזבח לא
ירד. שמזבח מקדשו: והנסכים ירדו. כיון שאין באים בגלל עצמן אין דומיא דעולה ואין מזבח
מקדשן. והלכה כר' יהושע: **ב** הלן. כין דם כין אמורים שלנו ליליה חוץ למזבח: רבי
יהודה

וְשָׁקְבְּרוּ פְּסוּלִים וְזָרְקוּ אֶת דָּמוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שֶׁנִּשְׁחֲטָה בְּלַיְלָה.
וְשֶׁנִּשְׁפַּךְ דָּמָהּ. וְשֶׁיָּצָא דָּמָהּ חוּץ לַקְּלָעִים אִם עָלְתָה תָּרַד. רַבִּי שִׁמְעוֹן
אוֹמֵר לֹא תֵּרַד. שֶׁהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כָּל שֶׁפִּסְּלוּ בְּקָדֶשׁ הַקָּדֶשׁ
מִקְבְּלוֹ לֹא הָיָה פְּסוּלוֹ בְּקָדֶשׁ. אֵין הַקָּדֶשׁ מְקַבְּלוֹ: ג אִלּוּ לֹא הָיָה פְּסוּלָן
בְּקָדֶשׁ. הָרוֹבֵעַ וְהַנִּרְבָּע וְהַמּוּקְצֶה וְהַנֶּעְבָּד. וְהָאֶתְנָן וְהַמְּחִיר וְהַכִּלְאַיִם
וְהַטְּרֵיפָה וְיוֹצֵא דּוֹפֶן וּבַעֲלֵי מוּמִין. רַבִּי עֲקִיבָא מַכְשִׁיר בְּבַעֲלֵי מוּמִין.
רַבִּי חֲנַנְיָא סְגַן הַכֹּהֲנִים אוֹמֵר דּוּחָה הָיָה אַבָּא אֶת בַּעֲלֵי מוּמִין מֵעַל גַּבֵּי
הַמִּזְבֵּחַ: ד כְּשֵׁם שֶׁאִם עָלוּ לֹא יֵרְדוּ. כָּךְ אִם יָרְדוּ לֹא יַעֲלוּ. וְכֵן שֶׁעָלוּ
חַיִּים לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ יֵרְדוּ. עוֹלָה שֶׁעָלְתָה חַיָּה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ תֵּרֵד. שְׁחָטָהּ
בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ יַפְשִׁיט וְיַנַּתֵּחַ בְּמָקוֹמָהּ: ה וְאִלּוּ אִם עָלוּ יֵרְדוּ. בְּשַׂר קָדְשֵׁי
קָדָשִׁים. וּבְשַׂר קָדָשִׁים קַלִּים. וּמוֹתַר הָעוֹמֶר. וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם. וְלֶחֶם הַפָּנִים
וְשִׁירֵי מְנָחוֹת. וְהַקְּטוֹרֶת. הַצֶּמֶר שֶׁבְּרֹאשֵׁי כְבָשִׂים. וְהַשַּׂעַר שֶׁבִּזְקַן תְּיָשִׁים
וְהָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים וְהַקְּרָנַיִם וְהַטְּלָפַיִם. בִּזְמַן שֶׁהֵן מְחֻבָּרִין יַעֲלוּ. שֶׁנֶּאֱמַר
וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל הַמִּזְבֵּחָה. פֵּרוּשׁ לֹא יַעֲלוּ. שֶׁנֶּאֱמַר וְעָשִׂית עוֹלֹתֶיךָ
הַבָּשָׂר וְהַדָּם: ו וְכֻלָּם שֶׁפָּקְעוּ מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ לֹא יַחֲזִיר. וְכֵן גַּחֶלֶת
שֶׁפָּקְעָה מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. אֲבָרִים שֶׁפָּקְעוּ מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. קוֹדֶם לַחֲצוֹת.

יחזיר

ברטנורא

יהודה אומר שנשחטה בלילה כו' אם עלתה תרד. דכתיב זאת תורת העולה היא העולה זאת היא העולה הרי כאן ג' מעוטים מיעוט נשחט' בלילה ונשפך דמה ויצא דמה חוץ לקלעים שאם עלתה תרד: רש"א לא תרד. דדרים זאת תורת העולה תורה אחת לכל העולים שאם עלו לא ירדו והלכה כר' יהודה: ג מכשיר בבעלי מומין. דאם עלו לא ירדו ודוקא בדוקין שבעין וביושב כאן מכשיר ר"ע ביחיל ואין כשרים להתחילה בעופות אבל בזמנין אבר דפסול בעופות לא: דוחה היה אבא את בעלי מומין. שאם עלו דוחה הי' מומן כלאחר יד ולא היה מורידן דרך כוונן בפרהסיא וכשהי פליג את"ק דאמר ירדו והל' כר' הניחא כאן מגטיגנוס: ד כשם שאם עלו לא ירדו. אבל הך פסולין דתנן כהו לא ירדו קאי: כך אם ירדו. לאחר שעלו: לא יעלו. פוד: וכולן שעלו חיים בראש המזבח. ר"ע קאמר לה דמכשיר בבעלי מומין ומוד' שאם עלו חיים כראוי המזבח ירדו שאין המזבח מקדש בעלי מומין חיים: עולה שעלתה חיה לראש המזבח תרד. בעולה כשירה מיירי ודכרי הכל ולא נקט לה אלא משום סיפא ללמדך שראוי המזבח מקיש ראוי להפשט ונתוס היכא דשכר ושחטה כראוי המזבח: ה ואלו אם עלו ירדו. ואפי' הן כשרים ופסידים משום דלא שייך כהו מזבח כלל: בשר קדשי קדשים כו'. דלאכילה קיימי ולא למזבח: והקטרת. לא ראוי' היא למזבח היינו: הצמר שבראשי כבשים. גרסי' וריבא דכבש אחריתא היא וכהדי עלמות ונידין קתני לה ומפשט אחד להם: הצמר שבראשי כבשים. כל עולה שהראש מינו בכלל הפשט וקרב אם פירו וכהי תמריון בשחיטת חולין מנין לרבות את הראש שכבר הותז בשחיטה. שאפ"ם שחיטו בכלל הפשט יצאו בכלל הקטרה ת"ל את הראש ויש למר בנוכח ראשו של כבש אצל ערפו וכן שאר שבזקן התיישים כזמן שהן מחוברים כולן עולים: ו וכולם. בין פסולים שעלו דתנן כהו לא ירדו בין עלמות ונידין שבעלן מחוברים ואכלתן הראש: ופקעו מעל המזבח. לאו דוקא אלא דתנן כהו לא ירדו בין עלמות ונידין שבעלן מחוברים ואכלתן הראש: ופקעו מעל המזבח. ת"ק להחזיר: אברים שפקעו וכו'. אי דאית ליה להחזיר: וכן גחלת שפקעה. ת"ק להחזיר: אברים שפקעו וכו'. אי דאית

וישב ליום חמישי

יַחֲזִיר וּמוֹעֲרִין בָּהֶן. לְאַחַר חֲצוֹת לֹא יַחֲזִיר. וְאֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן: כְּשֵׁם שֶׁהַמִּזְבֵּחַ מְקַדֵּשׁ אֶת הָרְאוּי לוֹ. כָּךְ הַכֶּבֶשׁ מְקַדֵּשׁ. כְּשֵׁם שֶׁהַמִּזְבֵּחַ וְהַכֶּבֶשׁ מְקַדְּשִׁין אֶת הָרְאוּי לָהֶן. כָּךְ הַכֵּלִים מְקַדְּשִׁין. כְּלֵי הַלַּח מְקַדְּשִׁין אֶת הַלַּח. וּמִדּוֹת הַיָּבֵשׁ מְקַדְּשׁוֹת אֶת הַיָּבֵשׁ. אֵין כְּלֵי הַלַּח מְקַדְּשִׁין אֶת הַיָּבֵשׁ. וְלֹא מִדּוֹת הַיָּבֵשׁ מְקַדְּשׁוֹת אֶת הַלַּח. כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּקְבוּ. אִם עוֹשִׂים הֵם מִשֶּׁיֵּעָשׂוּ עֲשׂוּיִם וְהֵן שֶׁלֹּא מִשֶּׁיֵּעָשׂוּ. וְאִם לָאו אֵין מְקַדְּשִׁים. וְכָלָּם אֵין מְקַדְּשִׁים אֶלָּא בַקֹּדֶשׁ:

ברטנורא

כהו ממש שכשרים ניכר לאחר חצות כמי שיחזור דלמ היו פיכול ותי דלית כהו ממש שכשרפו כולן ונשבו גחלת אפי' קודם חצות לא יחזיר חלמ הכא כמתי עסקי' כגון שנתקשו מחמת הקר שלשה בכולן ונשרפו ולא נשבו פחם. אבל כעצים יבשים הם מתוכם: קודם חצות ולאחר חצות. ילפינן מקרא דכתיב כל הלילה עד הבקר ממשמע שנאמר כל הלילה איני יודע שיהא הבקר חלת חן בקר לנקרו של לילה שאין נריכין להיות עוד על המוקד ואיזו בקר נוסף על בקרו של לילה שאין נריכין להיות עוד על המוקד זה הנאת הבקר של לילה הוא פמוד השחר: ומועלין בהן. לעכתי בני מוכח ניהו: ואין מועלין בהן. דכיון דהוו משוכלים הוו להו דכר שנפגמת מלוהו ואין מועלין בו: ז הכבש מקדש. דכתיב ומשחת את המזבח ועומר את לרבות את הכנס: הכלים מקדשים. דהכלים נמי כתיב כל המגע בהם יקדש כלי הלת. קפרות ומזרקות לדם ולין ולמתן: מדות היבש. שתי מדות של יבש הן שם עשרון והני מעמרון: שהיו עושין והן שלימים. שהיו פוחתין כשהן שלמים ומיהו כל כלי שרת שנקבו או נשכרו אין מתקנין אבריהן חלת עושים חוחם חדשים וכן סכין שנפגם אין מחזירין אותו להסיר הפגם וכנדי כהונה שנתלכלכו אין מכבסין אותן חלת עושי' חדשים ומניחין אלו לנירך פחילות של מנורה ומשחת בית השואבה וכ"ב למה לפי שאין מניות במקום מצוות. ומזבח שנפגם פסיל. וכל מניחה הפוסלת בסכין של שחיטה פיסלת במזבח. וכ"ש שמזבח פגום כל קדשים שנשחטין בעזרה כולם פסולים דכתיב וזכחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וח"ת לומר מקרא כמשמעו שהרי שחיטת קדשים בעזרה היא ולא על המזבח חלת עליו כלומר כ"ו שהוא שלם אתה זובח. ואין אתה זובח כשהוא פגום וכל קדשים הנשחטים בעזרה בשעה שהמזבח פגום חשפ"י שנשחטו בכשרות כולם פסולים ולפי' שירי מנחות אינם נאכלים. דכתיב והאכלוה מנות חלת המזבח. מפי השמועה למדו כומן שהמזבח שלם ולא כומן שהוא פגום:

גמרא זבחים דף פ"ה ע"ב

תָּנוּ רַבָּנָן (ויקרא י"ט) וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל הַמִּזְבֵּחָה לְרַבּוֹת הָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים וְהַקְּרָנַיִם וְהַטְּרָפִים יָכוֹל אֲפִילּוּ פֵּרְשׁוּ תַּלְמוּד לוֹמַר (דברים י"ב) וְעָשִׂיתָ עוֹלוֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם. אִי בָּשָׂר וְדָם יָכוֹל יַחֲלוֹץ גִּידִין וַעֲצָמוֹת וְיַעֲלֶה בָּשָׂר לְנַבֵּי מִזְבַּח תַּלְמוּד לוֹמַר וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל. הָא כֵּיצַד מְחַבְּרִים יַעֲלוּ פֵּרְשׁוּ אֲפִילּוּ הֵם בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ יֵרְדוּ. מָאן תַּנָּא דְּשַׁמְעַת

רש"י

יכול יחלוץ. ממה מוטלם עליו: מאן שמעת ליה וכו'. ומתניתין תליא' לחיבי כלפי

לַיְלָה דְּאָמַר פֵּרְשׁוּ יֵרְדוּ. רַבִּי הִיא דְּתַנְיָא וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל הַמּוּבְחָה לְרָבוֹת הָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִין וְהַקְּרָנַיִם וְהַטְּלָפַיִם אֶפִילוּ פֵּרְשׁוּ וְאֶלָּא מַה אֲנִי מְקַיֵּים וְעָשִׂיתָ עוֹלוֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם לוֹמַר לָךְ עִבּוּלֵי עוֹלָה אַתָּה מַחֲזִיר וְאִי אַתָּה מַחֲזִיר עִבּוּלֵי נִידִין וַעֲצָמוֹת. רַבִּי אוֹמֵר כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר וְעָשִׂיתָ עוֹלוֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם מִיעֵט. הָא כֵּיצַד מְחֻבָּרִים יַעֲלוּ. פֵּרְשׁוּ אֶפִילוּ הֵם בְּרֹאשׁ הַמּוּבְחַ יֵרְדוּ. פֵּרְשׁוּ לֹא יַעֲלוּ. אָמַר רַבִּי זֵירָא לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁפֵּרְשׁוּ כְּלַפֵּי מַטָּה. אֲבָל כְּלַפֵּי מַעְלָה קְרוֹבֵי הוּא דְּאַקְרִיבוּ לְעִבּוּר. וַאֲפִילוּ פֵּרְשׁוּ אָמַר רַבָּה הָכִי קָאָמַר לָא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁפֵּרְשׁוּ לְאַחַר זְרִיקָה אֲבָל פֵּרְשׁוּ קוֹדֶם זְרִיקָה אֲתָאי זְרִיקָה וְשָׁרְתִינְהוּ אֶפִילוּ לְמַעְבַּד מַנַּיְיהוּ קָתָא דַּסַּכִּינָא. סָבַר לָהּ כְּרַבִּי הָא דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל נֶאֱמַר לוֹ יִהְיֶה בְּעוֹלָה וְנֶאֱמַר לוֹ יִהְיֶה בְּאָשָׁם מַה אָשָׁם עַצְמוֹתָיו מְתָרִים אַף עוֹלָה עַצְמוֹתֶיהָ מְתָרִים:

רש"י

כלפי מטה. דרך ירידה ומתרחקין מן המערכה: כלפי מעלה. לגד המערכ' הן זו פריסות חלח קריבה חלל העכול של חם: ואפילו פרשו. גרחה בעיני שחסר מן הגי' ולמחי דגרים הכי פירושו ואפי' פרשו בתמי' והח מחוברים יעלו הוח דקחמר: לא שנו. דקחמר פרשו ירדו ומיהו לימנהו בכלל קדשים: אלא שפרשו לאחר זריקה. דכיון דכשעת זריקה מחוברי' הוו קובעת זריקה למזבח וכי פרשו הוו להו קדשים פסולין: אבל פרשו לפני זריקה. בשעת זריקה לחו בני מזבח הוו חלחי זריקה ושרתינהו להדיוט: למעבד סתא דסכינא. כי היכי דשריח בשר לגבי המזבח דלהכי קחי קחמר' גמי עלמות למחי דקיימי והיינו הנחת כהני' כרבי ישמעחל: לו יהיה בעולה. עור העולה חשר הקריב לכהן לו יהיה: ונאמר לו יהיה באשם. כחטחת כחשם תורה חחת להם לכהן לו יהיה: לו יהיה. יתירה הוח דמלי למכתב עור העולה חשר הקריב לכהן לו יהיה למה לי: מה אשם עצמותיו מותרים. שהרי חף בשרו מותר ולי מצוה נותר דכשריפה לח שייך נותר חלח במידי דכר חכילה כדכתיב והנותר מבשר הזבח וגו':

וישב ליום חמישי

זוהר וישב דף ק"ץ ע"ב

וַיָּבֹא הַבַּיְתָה בַּעֲשׂוֹת מַלְאַכְתּוֹ בְּגִין לְאִשְׁתַּדְּלָא בְּאוֹרַיְיתָא וּלְמֶעְבַּד פִּקּוּדֵי דְאוֹרַיְיתָא דְּאִיהוּ מַלְאַכְתּוֹ דְּבַר נָשׁ בְּהַאי עָלְמָא וְכֵיוָן דַּעֲבִידְתָּא דְּבַר נָשׁ בְּהַאי עָלְמָא הוּא עֲבִידְתָּא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעֵי לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְמֶהֱוֵי תַּקִּיפָא כַּאֲרָיָא בְּכָל מִטְרוֹי בְּגִין דְּלָא יִשְׁלוֹט עֲלוֹי מִטְרָא אַחֲרָא וְלָא יִכּוֹל לְמִפְתֵּי לֵיהּ. מַה כְּתִיב וְאִין אִישׁ לִית גְּבַר דְּיָקוּם לָקְבָלֵיהּ לְיַיצָר הָרָע וְנָפַח בֵּיהּ קָרְבָּא כְּדָקָא יָאוֹת מַאי אוֹרְחֵיהּ דְּיַיצָר הָרָע. בֵּיוָן דְּחָמֵי דְּלֵית בַּר נָשׁ קָאִים לָקְבָלֵיהּ וּלְאַנָּחָא בֵּיהּ קָרְבָּא מִיָּד וְתַתְּפֵשׁ חוּ בִּכְנָדוֹ לֵאמֹר שָׁכְבָה עִמִּי. וַתִּתְפְּשֵׂהוּ בִּכְנָדוֹ. בְּגִין דְּכַד שַׁפִּיט יַיצָר הָרָע עֲלֵיהּ דְּבַר נָשׁ אַתְקִין לֵיהּ וְקִשִּׁיט לֵיהּ לְבוּשׁוֹי מַמָּשׁ בְּשַׁעֲרֵיהּ הַהוּא דִּכְתִיב וַתִּתְפְּשֵׂהוּ בִּכְנָדוֹ לֵאמֹר שָׁכְבָה עִמִּי. אִתְדַּבַּק עִמֵּי. מַאן דְּאִיהוּ זַבָּאָה אִתְתַּקַּף לָקְבָלֵיהּ וְאַנַּח בֵּיהּ קָרְבָּא מַה כְּתִיב וַיַּעֲזֹב בִּגְדוֹ בְיָדָהּ וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה יְשִׁבּוֹק לֵיהּ וְיִתְתַּקַּף לָקְבָלֵיהּ (ס"א וְאַנַּח בֵּיהּ קָרְבָּא) וְיַעֲרוֹק מִנֵּיהּ בְּגִין לְאִשְׁתְּזָבָא מִנֵּיהּ וְלָא יִשְׁלוֹט עֲלוֹי. אָמַר רַבִּי יִצְחָק זְמִינִין אִינּוּן צַדַּיָּקַיָּא לְמִחְמֵי לְיַיצָר הָרָע כְּחַד טוּרָא רַבְרְבָא וְיִתְמְהוּן וְיֵימְרוּן אֵיךְ יְכִילָנָא לְאַכְפְיָא לֵיהּ לְטוּרָא רַבְרְבָא הָדֵין (עַלְאָה) וְטִינִין רַשִׁיעַיָּא לְמֶחֱמֵי לֵיהּ לְיַיצָר הָרָע דָּקִיק כְּחוּטָא דְּשַׂעֲרָא וְיִתְמְהוּן וְיֵימְרוּן הֵיךְ לָא יְכִילָנָא לְאַכְפְיָא לְחוּטָא דְּשַׂעֲרָא כְּדָא דַּקִּיק. אֶלָּא יִבְכּוּן וְיִצְטַעֲקוּן וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִבְעֵר לֵיהּ מֵעָלְמָא (וִיכוּם לֵיהּ) לְעֵינֵיהוֹן וְלָא יִשְׁלוֹט עוֹד בְּעָלְמָא וַיַּחְמוֹן צַדַּיָּקַיָּא וַחֲדוֹן כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר [תהלים ק"ז] אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ:

הלכה פסוקה — יומף לתק — מוסר

הל"מ ה' תלמוד תורה כ"י — כספי תירים דף ס"ו ע"ב

תָּמִיד שֶׁהוּא יוֹשֵׁב לְפָנַי רַבּוֹ תָּמִיד אֵינוֹ בָּשׁוּי לָעֲמוֹד טְפָנָיו אֶלָּא שַׁחֲרִית וְעַרְבִית בִּלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא כְּבוֹדוֹ מֻרְכָּה מִבְּכוֹד שָׁמַיִם: ג טַי שֶׁהוּא זָקֵן מוּפְלָג בְּזָקְנָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ חָכָם עֵיטְרִין לְפָנָיו וַאֲפִילוּ הֶחָכָם שֶׁהוּא נָבָר עוֹמֵד בִּפְנֵי הַזָּקֵן הַמּוּפְלָג בְּזָקְנָה וְאֵינוֹ חַיָּב לַעֲמוֹד מִלְּא קוֹמָתוֹ אֶלָּא בְּנֵי לְמַדְרֵגוֹ וַאֲפִילוּ זָקֵן גּוֹי הַהֲדִירֵן אוֹתוֹ בְּרָבָרִים וְנוֹתְנִים לוֹ יָד לְסוֹכְכוֹ שֶׁאָמַר (ויק' י"ט) מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם

אור פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים שִׂיחָה עַל רֹאשְׁךָ שְׁתוֹק מֵאֵיתָנוּ וְכִי תְדַבֵּר עִמּוֹ תְּרַבֵּר וְהַשְׁמַע יִשְׁמַע נִסְעֵאת תָּמִיד דָּבֵק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ וְתָמִיד הִתְבּוֹנֵשׁ מִמֶּנּוּ בְּמַחֲשָׁבָה בְּרִבּוּר וּבְמַעֲשֶׂה וְעַל פִּיו תֵּצֵא וְתִבָּא תִּיצֵן וְתִשְׁכֹּב וְתָעִיר וְכָל מַעֲשֶׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם חָשׁוּב כָּל עִסְקֵי הָעוֹלָם כְּאִלּוּ אַתָּה מְחֻשָּׁשׁ בְּחוֹר פְּשָׁתְּמָא סַרְגִּלִית תַּקְחָנָה הִיא עֲשֵׂרֶת רְצוֹן הַבּוֹרֵא וְהֵן אֶצֶר הַמְשׁוֹרֵר וּמָה לִי טוֹבוֹן אִם לֹא רְצוֹנְךָ וְאִם אֵינְךָ מָנֵי מָה

בָּל שֶׁבָּה בְּמַשְׁמַע: ׀ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אֵינָן
יוֹצְאִין בְּעַצְמָן לַעֲשׂוֹת עִם כָּל הַקָּהָל בְּבִנְיָן
וְהַפְּרָה שֶׁל מְדִינָה וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן כְּדֵי שֶׁלֹּא
יִתְבַּזּוּ בְּפָנֵי עַמֵּי הָאָרֶץ וְאֵין נוֹטְלִין מֵהֶן
לְבִנְיַן הַחוֹמָה וְתִקּוּן הַשְּׁעָרִים וּשְׂכַר
הַשּׁוֹמְרִים וְכֵיוֹצֵא בָהֶן וְלֹא לְתִשְׁרֹרֶת הַמַּלָּךְ
וְאֵין מְחַיְּבִין אוֹתָן לְהֵן הַמֶּס בֵּין מֶס שֶׁהוּא
קָצוּב עַל בְּנֵי הָעִיר בֵּין מֶס שֶׁהוּא קָצוּב עַל
כָּל אִישׁ וְאִישׁ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ח׳) גַּם כִּי יִתְּנוּ
בַגּוֹיִם עַתָּה אֲקַבְּצֵם וְיָחֵלּוּ מְעָט מִמַּשָּׂא מֶלֶךְ
שָׂרִים וְכֵן אִם הָיְתָה סְחוֹרָה מְתֻלְמֶדֶת הֲכָם
מַנִּיחִין אוֹתוֹ לְהָבִיא תְּחִלָּה וְאֵין מַנִּיחִין
אֶחָד מִבְּנֵי הַשּׁוּק לְהָבִיא עַד שֶׁיְּמַכֵּר הוּא
וְכֵן אִם הָיָה לוֹ דִּין וְהָיָה עוֹמֵד בְּכָלַל בַּעֲלֵי
דִינִין הֲרֵבֵּה מְקַדִּימִין אוֹתוֹ וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ:

מָנַתִּי. אַל יְהִי בְּעֵינֶיךָ כְּבִדְךָ וּקְלוֹנְךָ
וְעָשָׂךְ וְעָנְיְךָ לְמָאוֹמָה כִּי תִּמְצָא הַמַּרְגָּלִית
אָז תַּעֲלוּ כִּי זֶה הַמָּכוֹן וְיִשָּׁלֵם. וְיִהְיוּ רמ״ח
אֲבָרֶיךָ וְשס״ה גִּידֶיךָ צְבוּר בְּעֵינֶיךָ וְהַלֵּב
וְהַלָּשׁוֹן שְׁלֵמִים צְבוּר וּבְקוֹל נָדוֹל שֶׁיִּשָּׁמְעוּ
בְּלָנֵן תְּבָרֵךְ וְתִתְפַּלֵּל כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ צָרִיךְ
לְהַשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ אַךְ לֹא יִשָּׁמְעוּ תְּפִלַּת לַחַשׁ
אֲחֵרִים. אֵיךְ תִּכְעוֹס וּבְבַעְסְךָ תּוֹצִיא נִשְׁמָתָךְ
הַנָּקָרָה וְהַשְּׁבִין בְּמַקּוֹמָהּ רוֹסֵן רָעָה דוֹמָה
אַתָּה לְמִי שֶׁנּוֹעֵץ סַכִּין בְּבִטְנוֹ בִּלְבּוֹ וְאִם
נִלְבַּן פְּנֵי חֲבֵרוֹ חֲבֵרוֹ שָׁפַךְ דָּמִים. צַעַר
אֶלֶף פְּרָחִים מְבַטֵּל צַעַר חֲתִיבַת בֶּסֶף
קְטַנָּה בֵּן בְּיוֹתֵר צַעַר מְנִיעַת הָעֲבוֹדָה רְצַעַר
אֲבִידַת מָעוֹת וּשְׁאָר הַיְסוּרִין וְצַעַר הָעֲבוֹדָה
הֵן הֵן יְסוּרִין שֶׁל אַהֲבָה וְהַמְצָעֵר יוֹתֵר עַל
מָמוֹנוֹ וּכְבוֹדוֹ מוֹרֶה שְׁאוֹהֲבָם יוֹתֵר מִמֶּנּוּ

חֲלִילָה לָכֶן הִתְבַּיֵּשׁ וְשׁוּב לַאֲחוֹרֶיךָ וְשֹׁב בָּדָד וּבְכֵה לִפְנֵי אֲרֹנֶךָ בַּאֲשֶׁר רָאִיתָ עֲנִיתְבַּעְסְתָּ
וְנִצְטַעַרְתָּ עַל עִסְקֵי מָזוֹן אוֹ קָלוֹן כְּבוֹדָהּ:

ליל ששי

צירוף יְהוָה

כז לְכוּ וְנִמְכְּרֶנּוּ לַיִּשְׁמְעֵאלִים וְיָדֵנוּ אַל־תְּהִי־בוֹ כִּי־
אָחִינוּ בְשָׂרֵנוּ הוּא וַיִּשְׁמְעוּ אֶחָיו: אֵתוּ וְנַזְבִּנֵּהּ
לַעֲרָבָאֵי וְיָדָנָא לָא תֶהֵי בֵּהּ אֲרֵי אַחוּנָא בִסְרָנָא הוּא וְקַבִּילוּ מִנֵּהּ אֲחוֹהִי:
כח וַיַּעַבְרוּ אֲנָשִׁים מִדְיָנִים סֹחֲרִים וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ אֶת־
יוֹסֵף מִן־הַבּוֹר וַיִּמְכְּרוּ אֶת־יוֹסֵף לַיִּשְׁמְעֵאלִים
בְּעֶשְׂרִים כָּסֶף וַיָּבִיאוּ אֶת־יוֹסֵף מִצְרָיְמָה: וַעֲבְרוּ גַּבְרֵי
מדינאי

רש״י

(כז) וישמעו. וקבילו מיניה וכל שמיעה שהיא קבלת דברים כגון זה וכגון
וישמע יעקב אל אביו ועשה וגשמע מתרגם ואקבל וכל שהיא שמיעת
אזן כגון וישמעו את קול ה׳ מלהים מתהלך בגן ורבקה שומעת וישמע יעקב
שמעתי את תלונות כולן מתורגם ושמעו ושמעת ושמע שמיע קדמי: (כח)
ויעברו אנשים מדינים. זו היא שירת אחרת והודיעך הכתוב שנמכר פעמים
הרבה: וימשכו. בני יעקב את יוסף מן הבור וימכרוהו לישמעאלים והישמעאלי
למדינים

מְרָנָאי תַּגְרֵי וְנַגִּידוּ וַאֲפִיקוּ יָת יוֹסֵף מִן גֻּבָּא וְזַבִּינוּ יָת יוֹסֵף לַעֲרַבָּאי
בְּעֶסְרִין כְּסַף וַאֲיָתִיו יָת יוֹסֵף לְמִצְרָיִם׃ כט וַיָּשָׁב רְאוּבֵן אֶל־
הַבּוֹר וְהִנֵּה אֵין־יוֹסֵף בַּבּוֹר וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו׃
וְתָב רְאוּבֵן לְגֻבָּא וְהָא לֵית יוֹסֵף בְּגֻבָּא וּבְזַע יָת לְבוּשׁוֹהִי׃ ל וַיָּשָׁב
אֶל־אֶחָיו וַיֹּאמַר הַיֶּלֶד אֵינֶנּוּ וַאֲנִי אָנָה אֲנִי בָא׃
וְתָב לְוָת אֲחוֹהִי וַאֲמַר עוּלֵימָא לֵיתוֹהִי וַאֲנָא לְאָן אֲנָא אָתֵי׃ לא וַיִּקְחוּ
אֶת־כְּתֹנֶת יוֹסֵף וַיִּשְׁחֲטוּ שְׂעִיר עִזִּים וַיִּטְבְּלוּ אֶת־
הַכְּתֹנֶת בַּדָּם׃ וְנָסִיבוּ יָת כְּתוֹנָא דְיוֹסֵף וְנָכְסוּ צְפִיר בַּר עִזֵּי וְטָבָלוּ
יָת כְּתוֹנָא בְּדָמָא׃ לב וַיְשַׁלְּחוּ אֶת־כְּתֹנֶת הַפַּסִּים וַיָּבִיאוּ אֶל־
אֲבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ זֹאת מָצָאנוּ הַכֶּר־נָא הַכְּתֹנֶת בִּנְךָ
הִוא אִם־לֹא׃ וְשַׁלָּחוּ יָת כְּתוֹנָא דְפַסֵּי וַאֲיָתִיו לְוָת אֲבוּהוֹן וַאֲמָרוּ
דָּא אַשְׁכַּחְנָא אִשְׁתְּמוֹדַע כְּעַן הֲכִתּוֹנָא דִבְרָךְ הִיא אִם לָא׃
לג וַיַּכִּירָהּ וַיֹּאמֶר כְּתֹנֶת בְּנִי חַיָּה רָעָה אֲכָלָתְהוּ טָרֹף
טֹרַף יוֹסֵף׃ וְאִשְׁתְּמוֹדַע וַאֲמַר כְּתוֹנָא דִבְרִי חַיְתָא בִּישְׁתָּא אֲכָלַתְּהִ
מְקַטֵּל קְטִיל יוֹסֵף׃ לד וַיִּקְרַע יַעֲקֹב שִׂמְלֹתָיו וַיָּשֶׂם שַׂק
בְּמָתְנָיו וַיִּתְאַבֵּל עַל־בְּנוֹ יָמִים רַבִּים׃ וּבְזַע יַעֲקֹב לְבוּשׁוֹהִי

ואסר

רש"י

למדינים והמד ניס למצרים: (כט) וישב ראובן. וכמכירתו לא היה שם שהגיע יומו ליגלך ולשמם את הבור. ד"ח עסוק היה בשקו ובתעניתו על שבלבל יעוני הבית: (ל) אנה אני בא. הגה תברח מלפרו של חבח: (לא) שעיר עזים. דמו דומה לשל חדס: הבתנת. זה שמס וכשהיא דבוקה להבית אחרת כגון כתנת יוסף כתנת פסים כתנת בד נקוד כתנת: (לג) ויאמר כתנת בני. היא זו: חיה רעה אכלתהו. נגללה בו רוח הקדש (ב"ר) סופו שתגרה בו אחת פוטיפר ולמה לא גלה לו הקב"ה לפי שהחרימו וקללו את כל מי שיגלה ושתפו להקב"ה עמהם (תנחומא) אבל יעקב היה יודע שסוף מי אמר היאך אגלה והקב"ה אינו רוצה לגלות לו: (לד) ימים רבים. כ"ב שנה משפירש ממנו עד שירד יעקב למצרים שנאמר יוסף בן שבע עשרה שנה וגו' ובן שלשים שנה היה בעמדו לפני פרעה ושבע שני השובע ושנתים הרעב כשבא יעקב למצרים הרי כ"ב שנה כנגד כ"ב

וַאֲסַר שַׂקָּא בְּחַרְצֵהּ וְאִתְאֲבַל עַל בְּרֵהּ יוֹמִין סַגִּיאִין: לה וַיָּקֻמוּ כָּל־
בָּנָיו וְכָל־בְּנֹתָיו לְנַחֲמוֹ וַיְמָאֵן לְהִתְנַחֵם וַיֹּאמֶר
כִּי־אֵרֵד אֶל־בְּנִי אָבֵל שְׁאֹלָה וַיִּבְךְּ אֹתוֹ אָבִיו:
וְקָמוּ כָּל בְּנוֹהִי וְכָל בְּנָתֵהּ לְנַחֲמוּתֵהּ וְסָרֵיב לְקַבָּלָא תַּנְחוּמִין וַאֲמַר אֵרֵי
אֲחוֹת לְוָה (עַל) בְּרִי כַּד אֲבֵילָא לִשְׁאוֹל וּבְכָא יָתֵהּ אֲבוּהִי: לו וְהַמְּדָנִים
מָכְרוּ אֹתוֹ אֶל־מִצְרַיִם לְפוֹטִיפַר סְרִיס פַּרְעֹה שַׂר
הַטַּבָּחִים: פ וּמִדְיָנָאֵי זַבִּינוּ יָתֵהּ לְמִצְרַיִם לְפוֹטִיפַר רַבָּא דְּפַרְעֹה
רב קטולַיָא: רביעי לח א וַיְהִי בָּעֵת הַהִוא וַיֵּרֶד יְהוּדָה
מֵאֵת אֶחָיו וַיֵּט עַד־אִישׁ עֲדֻלָּמִי וּשְׁמוֹ חִירָה:
וַהֲוָה בְּעִדָּנָא הַהִיא וּנְחַת יְהוּדָה מִגַּוָת אֲחוֹהִי וְסָטָא עַד גַּבְרָא עֲדֻלָּמָאָה
וּשְׁמֵהּ חִירָה: ב וַיַּרְא־שָׁם יְהוּדָה בַּת־אִישׁ כְּנַעֲנִי וּשְׁמוֹ
שׁוּעַ וַיִּקָּחֶהָ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ: וַחֲזָא תַּמָּן יְהוּדָה בַּת גְּבַר תַּגְרָא

ושמה

רש"י

סגה שלח קיים יעקב כנוד שד ושם (מגילה ט"ז) כ' סגה שהיה בניה לבן וכ' סגה בדרך בשובו מבית לבן סגה ואלי בסוכות ושסה מדשים בניה שלם וזהו שאמר ללבן זה לי עשרים סגה בניתך לי הן שלי הן וסופי ללקות כנגדן: (לה) וכל בנתיו. רבי יהודה אומר לאחיות תאומות נולדו עם כל שבט ושבט וגשלום. רבי נחמיה אומר כנעניות היו שלא מהו וכל בנותיו כלותיו שאין לדס נמנע מלקרות לאחיהו בנו ולכלתו בתו: ויאמן להתנחם. (ב"ר) אין לדס מקבל תנחומין על האי וסבור שמת שעל המת נגזרה גזירה שישכח מן הלב ולא על האי: ארד אל בני. כמו על בני והרבה שלא משמשין בלשון על (ש"ב כ"ח) שלא שאול ולא בית הדמים (ש"א ד') שלא הלקח ארון האלהים ולא מות תמית ואיסה: אבל שאלה. כשאומו לשון קבר הוא בשבלי שקבר ולא שתגאם כל ימי. ומדרשו ניהנם סימן זה היה מסור בידי מפי הגבורה שם לא ימות אחד מבני בחיי מובטח שאיני רואה ניהנם: ויבך אותו אביו. יעקב היה בוכה מפני ברתו על יעקב שבל לא היה מתאבל שהיה יודע שהוא חי: (לו) המבחים. שומטי בהמות המלך: (א) ויהי בעת ההיא. למה נסמכה פרשה זו לכאן והפסיק בפרשתו של יוסף ללמד שהורידוהו אחיו מגדולתו כשראו בניה שהיה אומר שהם אמרת למכרו אלו אמרת להסיבו סיימו שומעי' לך: ויט. מאת אחיו: עד איש עדלמי. נסתתף עמו: (ב) כנעני. תגרא (ב"ר): (ה) והיה בכזיב.

פסחים

וּשְׁמֹה שׁוּעַ וַיִּקָּחֶהָ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ: ג וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֵּן וַיִּקְרָא אֶת־
שְׁמוֹ עֵר: וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אוֹנָן: ד וַתֹּסֶף עוֹד
וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אוֹנָן: ה וַתֹּסֶף עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־
שְׁמוֹ שֵׁלָה וְהָיָה בְכְזִיב בְּלִדְתָּהּ אֹתוֹ: ו וַיִּקַּח יְהוּדָה אִשָּׁה לְעֵר בְּכוֹרוֹ וּשְׁמָהּ תָּמָר: ז וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי
יְהוָה וַיְמִתֵהוּ יְהוָה: ח וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בֹּא אֶל־אֵשֶׁת אָחִיךָ
וַיַּבֵּם אֹתָהּ וְהָקֵם זֶרַע לְאָחִיךָ: ט וַיֵּדַע אוֹנָן כִּי לֹא
לוֹ יִהְיֶה הַזָּרַע וְהָיָה אִם־בָּא אֶל־אֵשֶׁת אָחִיו וְשִׁחֵת
אַרְצָה לְבִלְתִּי נְתָן־זֶרַע לְאָחִיו: וַיֵּרַע אוֹנָן אֵרִי לֹא עַל שְׁמֹה
מִתְקְרֵי זַרְעָא וַהֲוָה כַּד עָלִיל לְוַת אִתַּת אָחוּהִי וּמְחַבֵּל אַרְחֵהּ עַל אַרְעָא
בְּדִיל דְּלָא לְקַיָּמָא זַרְעָא לַאֲחוּהִי: י וַיֵּרַע בְּעֵינֵי יְהוָה אֲשֶׁר
עָשָׂה וַיָּמֶת גַּם־אֹתוֹ: וּבְאִישׁ קֳדָם יְיָ דִּי עֲבַד וְאֲמָת אַף יָתֵהּ:
יא וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְתָמָר כַּלָּתוֹ שְׁבִי אַלְמָנָה בֵּית־
אָבִיךְ עַד־יִגְדַּל שֵׁלָה בְנִי כִּי אָמַר פֶּן־יָמוּת גַּם־הוּא

*) הל' כדגש מ"ש רש"י כאחיו

(פסחים כ') (ב"ר) סס המקום ואומר אני ע"ס שפסקה מלדת נקרא כזיב ל' (ירמיה י"ח) היו תסיס לי כמו מכזב (ישעיה ל"ה) תאכר לא יכזבו מימיו דתל"ב מה בא להודיענו. ובב"ר ראיתי ותקרא שמו שלה וגו' פסקא: (ז) רע בעיני ה'. כרעתו של אונן משחית זרעו שלא בחונן ויתת גם אותו כמיתתו של ער מיתתו של אונן ולמה היה ער משחית זרעו כדי שלא תתעבר ויכחש יפיה: (ח) והקם זרע. הבן יקרא ע"ש המת: (ט) ושחת ארצה. דם מכפיס ושרה מכתן (ב"ר): (יא) כי אמר וגו'. כלומר דומה היה אותה בקם שלא היה נדשה

להסיתה

כְּאָחִיו וַתֵּלֶךְ תָּמָר וַתֵּשֶׁב בֵּית אָבִיהָ׃ וַאֲמַר יְהוּדָה לְתָמָר
כַּלָּתֵהּ תֵּיבִי אַרְמְלָא בֵּית אָבִיךְ עַד דְּרָבָא שֵׁלָה בְּרִי אֲרֵי אֲמַר דִּלְמָא
יְמוּת אַף הוּא כְּאָחֵהִי וַאֲזָלַת תָּמָר וִיתִבַת בֵּית אָבוּהָא׃ יב וְיִרְבּוּ
הַיָּמִים וַתָּמָת בַּת־שׁוּעַ אֵשֶׁת־יְהוּדָה וַיִּנָּחֶם יְהוּדָה
וַיַּעַל עַל־גֹּזְזֵי צֹאנוֹ הוּא וְחִירָה רֵעֵהוּ הָעֲדֻלָּמִי תִּמְנָתָה׃
יְסֵיאוּ יוֹמַיָּא וּמִיתַת בַּת שׁוּעַ אִתַּת יְהוּדָה וְאִתְנַחֵם יְהוּדָה וּכְלִיק עַל גּוֹזֵי
עָנֵהּ הוּא וְחִירָה רַחֲמֵהּ עֲדֻלָּמָאָה לְתִמְנָת׃ יג וַיֻּגַּד לְתָמָר לֵאמֹר
הִנֵּה חָמִיךְ עֹלֶה תִּמְנָתָה לָגֹז צֹאנוֹ׃ וְאִתְחַוָּא לְתָמָר לְמֵימַר
הָא חֲמִיךְ סָלֵק לְתִמְנָת לְמֵיזַּנ עָנֵהּ׃ יד וַתָּסַר בִּגְדֵי אַלְמְנוּתָהּ
מֵעָלֶיהָ וַתְּכַס בַּצָּעִיף וַתִּתְעַלָּף וַתֵּשֶׁב בְּפֶתַח עֵינַיִם
אֲשֶׁר עַל־דֶּרֶךְ תִּמְנָתָה כִּי רָאֲתָה כִּי־גָדַל שֵׁלָה
וְהוּא לֹא־נִתְּנָה לוֹ לְאִשָּׁה׃ וְאַעְדַּיַת לְבוּשֵׁי אַרְמְלוּתַהּ מִנַּהּ
וְאִתְכַּסְיַת בְּעִיפָא וְאִתְּקַנַּת וִיתִבַת בְּפָרְשִׁית עֵינִין דִּי עַל אָרַח תִּמְנָת אֲרֵי
חָזַת אֲרֵי רַבָּא שֵׁלָה וְהִיא לָא אִתְיְהִבַת לֵהּ לְאִנְתּוּ׃ טו וַיִּרְאָהּ
יְהוּדָה וַיַּחְשְׁבֶהָ לְזוֹנָה כִּי כִסְּתָה פָּנֶיהָ׃ וְחָזַאהּ יְהוּדָה
וְחַשְׁבַהּ כְּנַפְקַת בָּרָא אֲרֵי כַּסְיַת אַפָּהָא׃ טז וַיֵּט אֵלֶיהָ אֶל־הַדֶּרֶךְ׃
וַיֹּאמֶר הַבָּה־נָּא אָבוֹא אֵלַיִךְ כִּי לֹא יָדַע כִּי כַלָּתוֹ
רש"י הוא
להזיקה לו: כי אמר פן ימות. מוחזקת היא זו שימותו לחמיה (יבמות ל"ד):
(יב) ויעל על גוזזי צאנו. ויעל תמנתה לעמוד על גוזזי לאמו: (יג) שלה
תמנתה. וכשמשון הוא אומר (שופטים י"ג) וירד שמשון וגו' תמנתה בשפוע הסר
היתה יושבת שולין לה מכאן ויורדין לה מכאן: (יד) ותתעלף. כשהיה פניה
שלה יכיר בה: ותשב בפתח עינים. בפתיחת עינים בפרשת דרכים שעל דרך
תמנתה (סוטה י') ורבותינו דרשו בפתחו של אברהם תביני שכל עינים מלפנות
לרחוקו: כי ראתה כי גדל שלה וגו'. לפיכך הפקירה עצמה אצל יהודה
שהיתה מחחוה להעמיד ממנו בניס: (טו) ויחשבה לזונה. לפי שיושבת בפרשת
דרכים: כי כסתה פניה. ולא יכול לראותה ולהכירה. ומדעם רבותינו כי
כשהיה פניה כשהיה בבית חמיה היתה נוטעה לפיכך לא תשדה: (טז) ויט
אליה אל הדרך. מדרך שהיה בה נטה אל הדרך אשר היא בה וכלשון לפיי

ויושב ליום ששי

הוּא וַתֹּאמֶר מַה־תִּתֶּן־לִי כִּי תָבוֹא אֵלָי׃ וּסְטָא לָהַתָּה
לָאָרְחָא וַאֲמַר הָבִי כְעַן אִיעוֹל לָוָתִיךְ אֲרֵי לָא יָדַע אֲרֵי כַלָּתֵה הִיא וַאֲמֶרֶת
מַה תִּתֶּן לִי אֲרֵי תֵּיעוֹל לְוָתִי׃

ויושב יום ששי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחר תרגום הצגנו תשלום כל
הסדרה ותרגום והפטרה׃

יז וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֲשַׁלַּח גְּדִי־עִזִּים מִן־הַצֹּאן וַתֹּאמֶר
אִם־תִּתֵּן עֵרָבוֹן עַד שָׁלְחֵךְ׃ וַאֲמַר אֲנָא אֲשַׁלַּח
גְּדִי בַר עִזִּי מִן עָנָא וַאֲמֶרֶת אִם תִּתֵּן מַשְׁכּוֹנָא עַד דְּתִשְׁלַח׃ יח וַיֹּאמֶר
מָה הָעֵרָבוֹן אֲשֶׁר אֶתֶּן־לָךְ וַתֹּאמֶר חֹתָמְךָ וּפְתִילֶךָ
וּמַטְּךָ אֲשֶׁר בְּיָדֶךָ וַיִּתֶּן־לָהּ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וַתַּהַר לוֹ׃
וַאֲמַר מָה מַשְׁכּוֹנָא דִּי אֶתֶּן לָךְ וַאֲמֶרֶת עִזְקָתָךְ וְשׁוֹשַׁפָּךְ וְחוּטָרָךְ דִּי בִידָךְ
וְיַהַב לַהּ וְעַל לְוָתַהּ וְעַדְיַאת לַהּ׃ יט וַתָּקָם וַתֵּלֶךְ וַתָּסַר צְעִיפָהּ
מֵעָלֶיהָ וַתִּלְבַּשׁ בִּגְדֵי אַלְמְנוּתָהּ׃ וְקָמַת וַאֲזָלַת וַאַעְדְיַאת
עֵפַּהּ מִנַּהּ וּלְבֵישַׁת לְבוּשֵׁי אַרְמְלוּתַהּ׃ כ וַיִּשְׁלַח יְהוּדָה אֶת־
גְּדִי הָעִזִּים בְּיַד רֵעֵהוּ הָעֲדֻלָּמִי לָקַחַת הָעֵרָבוֹן מִיַּד
הָאִשָּׁה וְלֹא מְצָאָהּ׃ וְשַׁדַּר יְהוּדָה יָת גַּדְיָא בַר עִזִּי בִּידָא רַחֲמֵהּ
עֲדֻלָּמָאָה לְמִסַּב מַשְׁכּוֹנָא מִידָא דְאִתְּתָא וְלָא אַשְׁכְּחַהּ׃ כא וַיִּשְׁאַל
אֶת־אַנְשֵׁי מְקֹמָהּ לֵאמֹר אַיֵּה הַקְּדֵשָׁה הִוא בָּעֵינַיִם
עַל־הַדָּרֶךְ וַיֹּאמְרוּ לֹא־הָיְתָה בָזֶה קְדֵשָׁה׃ וּשְׁאִיל יָת

אנשי

רש"י

דסטורני"ר (אבלעטקען)׃ הבה נא. תכיני עצמך ודעתך לכך. כל לשון סב׃
לשון הזמנה הוא חוץ ממקום שים לתכנו בלשון נתינה ואף תוכן של הזמנה קרויים
ללשון נתינה הס׃ (יז) ערבון. משכון׃ (יח) חתמך ופתילך. עזקתך ושושיפך
טבעת שלתה חותם בה ושמלתך שלתה מתכסה בה׃ ותהר לו. גבורים כיולדת
בו לדיקים כיולדת בו׃ (כא) הקדשה. מקודשת ומזומנת לזנות. (בג) תקח לה.

יסיף

אֲנָשֵׁי אַתְרַהּ לְמֵימַר לָאו מַקְדְּשְׁתָּא הִיא בְּעֵינִין עַל אָרְחָא וַאֲמָרוּ לֵית
הָכָא מַקְדְּשְׁתָּא׃ כב וַיָּשָׁב אֶל־יְהוּדָה וַיֹּאמֶר לֹא מְצָאתִיהָ
וְגַם אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם אָמְרוּ לֹא־הָיְתָה בָזֶה קְדֵשָׁה׃
וְתָב לְוָת יְהוּדָה וַאֲמַר לָא אַשְׁכְּחִיתַהּ וְאַף אֲנָשֵׁי אַתְרָא אֲמָרוּ לֵית
הָכָא מַקְדְּשְׁתָּא׃ כג וַיֹּאמֶר יְהוּדָה תִּקַּח־לָהּ פֶּן נִהְיֶה לָבוּז
הִנֵּה שָׁלַחְתִּי הַגְּדִי הַזֶּה וְאַתָּה לֹא מְצָאתָהּ׃ וַאֲמַר
יְהוּדָה תִּסַּב לַהּ דִּילְמָא נְהֵי לְחוֹכְּךָ הָא שַׁדְרִית גַּדְיָא הָדֵין וְאַתְּ לָא אַשְׁכְּחַתַּהּ׃
כד וַיְהִי ׀ כִּמְשֻׁלָּשׁ חֳדָשִׁים וַיֻּגַּד לִיהוּדָה לֵאמֹר זָנְתָה
תָּמָר כַּלָּתֶךָ וְגַם הִנֵּה הָרָה לִזְנוּנִים וַיֹּאמֶר יְהוּדָה
הוֹצִיאוּהָ וְתִשָּׂרֵף׃ וַהֲוָה כְּתְלָתוּת יַרְחַיָּא וְאִתְחַוָּא לִיהוּדָה לְמֵימַר
זַנַּאת תָּמָר כַּלָּתָךְ וְאַף הָא מַעְדְּיָא לְזָנוּתָא וַאֲמַר יְהוּדָה אַפְּקוּהָ וְתִתּוֹקַד׃
כה הִוא מוּצֵאת וְהִיא שָׁלְחָה אֶל־חָמִיהָ לֵאמֹר לְאִישׁ
אֲשֶׁר־אֵלֶּה לּוֹ אָנֹכִי הָרָה וַתֹּאמֶר הַכֶּר־נָא לְמִי
הַחֹתֶמֶת וְהַפְּתִילִים וְהַמַּטֶּה הָאֵלֶּה׃ הִיא מְתַפְּקָא וְהִיא
שָׁלְחַת לַחֲטוֹהָא לְמֵימַר לְגַבַר דִּי אִלֵּין דִּילֵהּ מִנֵּהּ אֲנָא מַעְדְּיָא וַאֲמָרַת
אִשְׁתְּמוֹדַע כְּעַן לְמַן עִזְקָתָא וְשׁוּשְׁפָּא וְחוּטָרָא הָאִלֵּין׃ כו וַיַּכֶּר

רש"י יהודה

יהיה שלה מה שביד׳ : פן נהיה לבוז. אם תבקשנה עוד יתפרסם הדבר ויהיה
גנאי כי מה עלי לעשות עוד לאחת דכרי : הנה שלחתי הגדי הזה. לפי שרמה
יהודה את תמר כגדי עזים שהטביל כתנת יוסף בדמו רמוהו גם הוא בגדי עזים
(ב"ר) : (כד) כמשלש חדשים. (נדה מ"ג) רובו של רחמן ורובו של לחרון
ואמלעי שלם ולי כמשלם חדשים כשהלם החדשים כמו (לעיל ל') ומשלוח מנות
משלוח יד׳ וכן תרגם לוקלוס כתלתות ירחיא : הרה לזנונים. שם דבר
מעוברת כמו לשם הרה וכמו ברה בחמה : ותשרף. אמר לפניה מקשה
משום רבי מאיר בהו של שם היתה שהוא כהן לפיכך דמוה בשריפה :
(בה) היא מוצאת. להשרף : והיא שלחה אל חמיה. לא רצתה להלבין
פניו ולומר ממך הני מעוברת הלזו לאיש אשר אלה לו אמרה אם יודה מעצמו
יודה ואם לאו ישרפוני ואל הלבין פניו. מכאן אמרו טוב לו לאדם שיפילוהו לכבשן
האש ואל ילבין פני חביבו ברבים : הכר נא. אין נא הלזו לשון בקשה הכר נא
בורלך ואל תחבד שלם נפשות : (כו) צדקה. בדברים : ממני. היא מעוברת

יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צָדְקָה מִמֶּנִּי כִּי־עַל־כֵּן לֹא־נְתַתִּיהָ
לְשֵׁלָה בְנִי וְלֹא־יָסַף עוֹד לְדַעְתָּהּ׃ וְאִשְׁתְּמוֹדַע יְהוּדָה וַיֹּאמֶר
זָכְאָה מִנִּי מַעְדְּיָא אֲרֵי עַל כֵּן לָא יְהָבְתַּהּ לְשֵׁלָה בְּרִי וְלָא אוֹסִיף עוֹד
לְמִדְעַהּ׃ כז וַיְהִי בְּעֵת לִדְתָּהּ וְהִנֵּה תְאוֹמִים בְּבִטְנָהּ׃
נַחֲזָה בְּעִדָּן דְּמֵילַדָה וְהָא תְּיוֹמִין בְּמֵעָהָא׃ כח וַיְהִי בְלִדְתָּהּ וַיִּתֵּן
יָד וַתִּקַּח הַמְיַלֶּדֶת וַתִּקְשֹׁר עַל־יָדוֹ שָׁנִי לֵאמֹר זֶה
יָצָא רִאשֹׁנָה׃ וַהֲוָה כְּמֵילַדַה וְיַהֵב יָדָא וּנְסִיבַת חַיְטָא וּקְטָרַת עַל
יְדֵהּ זְהוֹרִיתָא לְמֵימַר דֵּין נָפַק קַדְמָאָה׃ כט וַיְהִי כְּמֵשִׁיב יָדוֹ
וְהִנֵּה יָצָא אָחִיו וַתֹּאמֶר מַה־פָּרַצְתָּ עָלֶיךָ פָּרֶץ וַיִּקְרָא
שְׁמוֹ פָּרֶץ׃ וַהֲוָה כַּד אֲתֵיב יְדֵהּ וְהָא נְפַק אֲחוּהִי וַאֲמֶרֶת מָה תְקוֹף
סְגִי עֲלָךְ לְמֶהֱוֵי תְקָא וּקְרָא שְׁמֵהּ פָּרֶץ׃ ל וְאַחַר יָצָא אָחִיו אֲשֶׁר
עַל־יָדוֹ הַשָּׁנִי וַיִּקְרָא שְׁמוֹ זָרַח׃ ס וּבָתַר דֵּין נָפַק אֲחוּהִי דִּי
עַל יְדֵהּ זְהוֹרִיתָא וּקְרָא שְׁמֵהּ זָרַח׃ חמישי לט א וְיוֹסֵף הוּרַד
מִצְרַיְמָה וַיִּקְנֵהוּ פּוֹטִיפַר סְרִיס פַּרְעֹה שַׂר הַטַּבָּחִים
אִישׁ מִצְרִי מִיַּד הַיִּשְׁמְעֵאלִים אֲשֶׁר הוֹרִדֻהוּ שָׁמָּה׃

רש"י ויוסף

ורז"ל דרשו סימלה בת קול ואמרה ממני ומאתי יצאו הדברים לפי שהיתה מעשה בנים חמיה גזרתי סימלו ממנה מלכים וסבט יהודה גזרתי להעמיד מלכים בישראל: כי על כן לא נתתיה. כי בדין. עשתה על אשר לא נתתיה לשלה בני: ולא יסף עוד. יש גורסים לא הוסיף ויש גורסים לא פסק (ותבילו בני אלדד ומידד ולא יספו ומתרגמינן ולא פסקו): (כז) בעת לדתה. וכרבקה הוא אומר וימלאו ימיה ללדת להלן למלאים וכאן לחסרים: והנה תאומים. מלא ולהלן חומים חסר לפי שהאחד רשע אבל אלו שניהם לדיקים: (כח) ויתן יד. הוליא האחד ידו לחוץ ולאחר שקשרה על ידו השני החזירה: (כט) פרצת. חזקת עליך חוזק: (ל) אשר על ידו השני. אלמד שהות כתובות כאן כנגד ארבע תרמיס שמעל עכן סימלו ממנו. ויש גורסים כנגד ד' דברים שלקח אדרת שנער ושני חתיכות כסף של מאתים שקלים ולשון זהב (כ"ר): ויקרא שמו זרח. ט"ס זריחת מרחית השני: (א) ויוסף הורד. חוזר לענין ראשון אלא שהפסיק בו כדי לכבוד יהודה של יהודה למכירתו של יוסף לומר לך שבשבילו הורידוהו

וְיוֹסֵף אִתְּחַת לְמִצְרַיִם וְזַבְּנֵהּ פּוֹטִיפַר רַבָּא דְּפַרְעֹה רַב קַטוֹלָיָא גְּבַר מִצְרָאָה
מִידָּא דְּעָרְבָאֵי דִּי אֶחְתּוֹהִי לְתַמָּן׃ ב וַיְהִי יְהוָה אֶת־יוֹסֵף וַיְהִי
אִישׁ מַצְלִיחַ וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרִי׃ וַהֲוָה מֵימְרָא דַּיְיָ
בְּסַעֲדֵהּ דְּיוֹסֵף וַהֲוָה גְּבַר מַצְלַח וַהֲוָה בְּבֵית רִבּוֹנֵהּ מִצְרָאָה׃ ג וַיַּרְא
אֲדֹנָיו כִּי יְהוָה אִתּוֹ וְכֹל אֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה יְהוָה
מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ׃ וַחֲזָא רִבּוֹנֵהּ אֲרֵי מֵימְרָא דַּיְיָ בְּסַעֲדֵהּ וְכֹל דִּי הוּא
עָבֵד יְיָ מַצְלַח בִּידֵהּ׃ ד וַיִּמְצָא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו וַיְשָׁרֶת אֹתוֹ
וַיַּפְקִדֵהוּ עַל־בֵּיתוֹ וְכָל־יֶשׁ־לוֹ נָתַן בְּיָדוֹ׃ וְאַשְׁכַּח יוֹסֵף
רַחֲמִין בְּעֵינוֹהִי וְשַׁמֵּשׁ יָתֵהּ וּמַנְיֵהּ עַל בֵּיתֵהּ וְכָל דִּי אִית לֵהּ מְסַר בִּידֵהּ׃
ה וַיְהִי מֵאָז הִפְקִיד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל כָּל־אֲשֶׁר יֶשׁ־
לוֹ וַיְבָרֶךְ יְהוָה אֶת־בֵּית הַמִּצְרִי בִּגְלַל יוֹסֵף וַיְהִי
בִּרְכַּת יְהוָה בְּכָל־אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ בַּבַּיִת וּבַשָּׂדֶה׃
וַהֲוָה מֵעֲבַד דְּמַנִּי יָתֵהּ בְּבֵיתֵהּ וְעַל כָּל דִּי אִית לֵהּ וּבָרִיךְ יְיָ יָת בֵּית מִצְרָאָה
בְּדִיל יוֹסֵף וַהֲוָה בִּרְכְתָא דַּיְיָ בְּכָל דִּי אִית לֵהּ בְּבֵיתָא וּבְחַקְלָא׃
ו וַיַּעֲזֹב כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ בְּיַד יוֹסֵף וְלֹא־יָדַע אִתּוֹ מְאוּמָה
כִּי אִם־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר־הוּא אוֹכֵל וַיְהִי יוֹסֵף יְפֵה־תֹאַר
וִיפֵה מַרְאֶה׃ וּשְׁבַק כָּל דִּי לֵהּ בִּידָא דְּיוֹסֵף וְלָא יְדַע עִמֵּהּ מִדַּעַם
אֶלָּהֵן לַחְמָא דִּי הוּא אָכֵל וַהֲוָה יוֹסֵף שַׁפִּיר בְּרִיוָא וְוַאי בְּחֶזְוָא׃ ששי
ז וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּשָּׂא אֵשֶׁת־אֲדֹנָיו

את רש"י

מגדולתו. ועוד כדי לסמוך מעשה חטתו של פיטיפר למעשה תמר לומר לך מה
זו לשם שמים לפ זו לש"ם שרחתה בהלטרולוגין שלה שעתידה להמשיך כניס
ממנו ומינה יודעת חס ממנה חס מכתה: (נ) כי ה' אתו. שם שמים שנור
בזיו (כ"ר): (ד) וכל יש לו. הרי לשון קלר חסר חבר: (ו) ולא ידע אתו
מאומה. שלא היה נותן לבו לכלום: כי אם הלחם. היא חשתו שדבר
בלשון נקיה: ויהי יוסף יפה תואר. כיון שרחה שלמו מוסל בהתיל תוכל ושותה
ומסלסל בשערו (כ"ר) תמר הקב"ה תכיך מהתכל ותתה מסלסל בשפרך תני
מגרה בך תת הדוב. מיד: (ז) ותשא אשת אדוניו וגו'. כל מקום שנאמר

תתר

אֶת־עֵינֶיהָ אֶל־יוֹסֵף וַתֹּאמֶר שִׁכְבָה עִמִּי׃ וַתְּהִי בְּתַר
פְּחַנְּטָיָא דָּאִלֵּין וְנָקְפַת אִתַּת רִבּוֹנַהּ_ית עֵינָהָא לְיוֹסֵף וַאֲמֶרֶת שְׁכוֹב עִמִּי׃
ח וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר אֶל־אֵשֶׁת אֲדֹנָיו הֵן אֲדֹנִי לֹא־יָדַע
אִתִּי מַה־בַּבָּיִת וְכֹל אֲשֶׁר־יֶשׁ־לוֹ נָתַן בְּיָדִי׃
וְסָרֵיב וַאֲמַר לָוַת אִתַּת רִבּוֹנֵהּ הָא רִבּוֹנִי לָא יָדַע עִמִּי מָה דִּבְבֵיתָא וְכֹל
דִּי אִית לֵהּ מְסַר בִּידִי׃ ט אֵינֶנּוּ גָדוֹל בַּבַּיִת הַזֶּה מִמֶּנִּי וְלֹא־
חָשַׂךְ מִמֶּנִּי מְאוּמָה כִּי אִם־אוֹתָךְ בַּאֲשֶׁר אַתְּ־אִשְׁתּוֹ
וְאֵיךְ אֶעֱשֶׂה הָרָעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחָטָאתִי לֵאלֹהִים׃
לֵיתוֹהִי רַב בְּבֵיתָא הָדֵין מִנִּי וְלָא מְנַע מִנִּי מִדַּעַם אֱלָהֵן יָתִיךְ בְּדִיל אַתְּ
אִתְּתֵהּ וְאֵכְדֵין אֶעְבֵּיד בִּישְׁתָּא רַבְּתָא הָדָא וְאֶחוֹב קֳדָם יְיָ׃ י וַיְהִי
כְּדַבְּרָהּ אֶל־יוֹסֵף יוֹם וְיוֹם וְלֹא־שָׁמַע אֵלֶיהָ לִשְׁכַּב
אֶצְלָהּ לִהְיוֹת עִמָּהּ׃ וַהֲוָה כַּד מַגַּיְלַת עִם יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְלָא קַבִּיל
עֲלַהּ לְמִשְׁכַּב לְוָתַהּ לְמֶהֱוֵי עִמַּהּ׃ יא וַיְהִי כְּהַיּוֹם הַזֶּה וַיָּבֹא
הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ וְאֵין אִישׁ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת
שָׁם בַּבָּיִת׃ וַהֲוָה בְּיוֹמָא הָדֵין וְעַל לְבֵיתָא לְמִפְרַשׁ פִּקְדֵי חֶשְׁבְּנֵהּ
וְלֵית אֱנָשׁ מֵאַנְשֵׁי בֵּיתָא תַּמָּן בְּגַוֵּיתָא׃ יב וַתִּתְפְּשֵׂהוּ בִּבְגָדוֹ
לֵאמֹר שִׁכְבָה עִמִּי וַיַּעֲזֹב בִּגְדוֹ בְּיָדָהּ וַיָּנָס וַיֵּצֵא
הַחוּצָה׃ וַאֲחַדַתֵּהּ בִּלְבוּשֵׁהּ לְמֵימַר שָׁכוֹב עִמִּי וְשָׁבַקָה לְלָבוּשֵׁהּ בִּידַהּ
וַעֲרַק וּנְפַק לְשׁוּקָא׃ יג וַיְהִי כִּרְאוֹתָהּ כִּי־עָזַב בִּגְדוֹ בְּיָדָהּ
וַיָּנָס הַחוּצָה׃ וַהֲוָה כַּד חָזַת אֲרֵי שָׁבָקָה לְלָבוּשֵׁהּ בִּידַהּ וַעֲרַק

לשוקא

לחר סמוך : (ט) וחטאתי לאלהים. כני נח נלטוו על העריות : (י) לשכב אצלה. לפילו בלא תשמים : להיות עמה. לעוס"ב : (יא) ויהי כהיום הזה. כלומר ויהי כאחר הניע יום מיוחד (תנחומא) יום לחוק יום לידּ שלהם שהלכו כולם לבית ע"ז אמרה אין לי יום הגון להזקק ליוסף כסיוס הזה אמרה להם חולה

לְשׁוֹנָקָא: יד וַתִּקְרָא לְאַנְשֵׁי בֵיתָהּ וַתֹּאמֶר לָהֶם לֵאמֹר
רְאוּ הֵבִיא לָנוּ אִישׁ עִבְרִי לְצַחֵק בָּנוּ בָּא אֵלַי לִשְׁכַּב
עִמִּי וָאֶקְרָא בְּקוֹל גָּדוֹל: וְקָרֵת לַאֲנָשֵׁי בֵיתַהּ וַאֲמָרַת לְהוֹן
לְמֵימָר חֲזוֹ אַיְתִי לָנָא גַּבְרָא עִבְרָאָה לְחַיָּכָא בָנָא עַל לָוָתִי לְמִשְׁכַּב עִמִּי
וְקָרֵית בְּקָלָא רַבָּא: טו וַיְהִי כְשָׁמְעוֹ כִּי־הֲרִימֹתִי קוֹלִי וָאֶקְרָא
וַיַּעֲזֹב בִּגְדוֹ אֶצְלִי וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה: וַהֲוָה כַּד שְׁמַע אֲרֵי
אֲרֵימִית קָלִי וְקָרֵית וְשָׁבְקֵהּ לְלְבוּשֵׁהּ לָוָתִי וַעֲרַק וּנְפַק לְשׁוֹנָקָא:
טז וַתַּנַּח בִּגְדוֹ אֶצְלָהּ עַד־בּוֹא אֲדֹנָיו אֶל־בֵּיתוֹ:
וַאֲהַתְּהַת לְכָבוּשֵׁהּ לְוָתַהּ עַד דַּעַל רִבּוֹנַהּ לְבֵיתַהּ: יז וַתְּדַבֵּר אֵלָיו
כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר בָּא אֵלַי הָעֶבֶד הָעִבְרִי אֲשֶׁר־
הֵבֵאתָ לָנוּ לְצַחֵק בִּי: וּמַלֶּלֶת עִמֵּהּ כְּפִתְגָּמַיָּא הָאֵלֵּין לְמֵימָר עַל
לָוָתִי עַבְדָּא עִבְרָאָה דִּי אַיְתֵיתָא לָנָא לְחַיָּכָא בִי: יח וַיְהִי כְּדַבֵּרִי
קוֹלִי וְאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב בִּגְדוֹ אֶצְלִי וַיָּנָס הַחוּצָה:
וַהֲוָה כַּד אֲרֵימִית קָלִי וְקָרֵית וְשָׁבְקֵהּ לְלְבוּשֵׁהּ לְוָתִי וַעֲרַק לְשׁוֹנָקָא:
יט וַיְהִי כְּשָׁמַע אֲדֹנָיו אֶת־דִּבְרֵי אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר דִּבְּרָה
אֵלָיו לֵאמֹר כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה עָשָׂה לִי עַבְדֶּךָ וַיִּחַר
אַפּוֹ: וַהֲוָה כַּד שְׁמַע רִבּוֹנַהּ יַת פִּתְגָּמֵי אִתְּתֵהּ דִּי מַלֶּלֶת עִמֵּהּ לְמֵימָר
כְּפִתְגָּמַיָּא הָאֵלֵּין עֲבַד לִי עַבְדָּךְ וּתְקֵף רָגְזֵהּ: כ וַיִּקַּח אֲדֹנֵי יוֹסֵף
אֹתוֹ וַיִּתְּנֵהוּ אֶל־בֵּית הַסֹּהַר מְקוֹם אֲשֶׁר־אֲסִירֵי
הַמֶּלֶךְ אֲסוּרִים וַיְהִי־שָׁם בְּבֵית הַסֹּהַר: וּנְסִיב רִבּוֹנַהּ דְּיוֹסֵף

*) אסירי קרי ורשי׳ יהה

מני ומיני יכולם לילך: לעשות מלאכתו. רכ ושמואל חד אמר מלאכתו ממש וה״ל לעשות נרכיו עמה אלא שגרמית לו דמות דיוקנו של אביו וכו׳ כדתי׳ בסס׳ סוטה (דף ל״ז): (יד) ראו הביא לנו. ס״ז לשון קללה הכיא לנו ולא פירש מי הכיאו ועל כעלה לומרת כן: עברי. (כ״ר) מעבר הנהר מגני מבר (ס״א מעבר הנהר): (טז) אדניו. של יוסף: (יז) בא אלי. לגחק כי העבד העברי אשר הכאת לנו: (יט) ויהי כשמוע אדניו וגו׳. בשעת תשמיש אמרה לו כן

ויהו

וישב ליום ששי

תָּוָה וּשְׁנָיָה לְבֵית אֲסִירֵי אֲתַר דִּי אֲסִירֵי מַלְכָּא אֲסִירִין וַהֲוָה תַּמָּן בְּבֵית
אֲסִירֵי: כא וַיְהִי יְהוָה אֶת־יוֹסֵף וַיֵּט אֵלָיו חֶסֶד וַיִּתֵּן
חִנּוֹ בְּעֵינֵי שַׂר בֵּית־הַסֹּהַר: וַהֲוָה מֵימְרָא דַיְיָ בְּסַעֲדֵהּ דְּיוֹסֵף
וְגַבֵּד לֵהּ חִסְדָּא וְיָהֲבֵהּ לְרַחֲמִין בְּעֵינֵי רַב בֵּית אֲסִירֵי: כב
בֵּית־הַסֹּהַר בְּיַד־יוֹסֵף אֶת כָּל־הָאֲסִירִם אֲשֶׁר בְּבֵית
הַסֹּהַר וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר עֹשִׂים שָׁם הוּא הָיָה עֹשֶׂה:
וּמַנִּי רַב בֵּית אֲסִירֵי בִּידָא דְיוֹסֵף יָת כָּל אֲסִירַיָּא דִּי בְּבֵית אֲסִירֵי וְיָת כָּל
דִּי עָבְדִין תַּמָּן עַל טֵימְרֵהּ הֲוָה מִתְעַבֵּד: כג אֵין רָאָה שַׂר בֵּית־הַסֹּהַר
אֵת־כָּל־מְאוּמָה בְּיָדוֹ בַּאֲשֶׁר יְהוָה אִתּוֹ
וַאֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה יְהוָה מַצְלִיחַ: פ לֵית רַב בֵּית אֲסִירֵי חָזֵי יָת
כָּל מָרְחָן בִּידֵהּ בְּרַם מֵימְרָא דַיְיָ בְּסַעֲדֵהּ וְדִי הוּא עָבֵד יְיָ מַצְלַח: שביעי
מ א וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָטְאוּ מַשְׁקֵה מֶלֶךְ־
מִצְרַיִם וְהָאֹפֶה לַאדֹנֵיהֶם לְמֶלֶךְ מִצְרָיִם: וַהֲוָה בָּתַר
פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין סָרְחוּ שָׁקְיָא דְמַלְכָּא דְמִצְרַיִם וְנַחְתּוֹמֵי לְרִבּוֹנֵיהוֹן לְמַלְכָּא
דְמִצְרָיִם: ב וַיִּקְצֹף פַּרְעֹה עַל שְׁנֵי סָרִיסָיו עַל שַׂר
הַמַּשְׁקִים וְעַל שַׂר הָאֹפִים: וּרְגַז פַּרְעֹה עַל תְּרֵין רַבְרְבָנוֹהִי
עַל רַב שָׁקֵי וְעַל רַב נַחְתּוֹמֵי: ג וַיִּתֵּן אֹתָם בְּמִשְׁמַר בֵּית שַׂר
הַטַּבָּחִים אֶל־בֵּית הַסֹּהַר מְקוֹם אֲשֶׁר יוֹסֵף אָסוּר
שָׁם: וְיָהַב יָתְהוֹן בְּמַטְרָא בֵּית רַב קָטוֹלַיָּא לְבֵית אֲסִירֵי אֲתַר דִּי יוֹסֵף

אסיר

רש"י

וזהו שאמרה כדברים האלה עשה לי עבדך ענייני תשמים כאלה: (כא) ויט
אליו חסד. שהיה מקובל לכל רואיו ל' כלה נאה וחסודה שבמשנה: (כב) הוא
היה עושה. כהרגיזו במימריה הוה מתעביד: (כג) באשר ה' אתו. כשביל
שם' אתו: (א) אחר הדברים האלה. לפי שהרגילה לותה תורה את הקדיק כפי
כולם לדבר בו לגנותו הביא להם הקב"ה סורחנם של אלו שיפגו אליהם ועל אליו
ועוד שתצוה הרווחה לקדיק על ידיהם: חטאו. זה נאמר זבוב בפיולי פועירין
שלו וזה נאמר לגור בגלוסקין שלו: והאופה. את פת המלך ואין לו תפייה אלא

בפת

אָסִיר פְּתַח׃ ד וַיִּפְקֹד שַׂר הַטַּבָּחִים אֶת־יוֹסֵף אִתָּם
וַיְשָׁרֵת אֹתָם וַיִּהְיוּ יָמִים בְּמִשְׁמָר׃ וּמָנֵי רַב קְטוֹלַיָּא יָת יוֹסֵף
עַמְּהוֹן וְשַׁמֵּשׁ יָתְהוֹן וַהֲווֹ יוֹמִין בְּבַטְּרָא׃ ה וַיַּחַלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם
אִישׁ חֲלֹמוֹ בְּלַיְלָה אֶחָד אִישׁ כְּפִתְרוֹן חֲלֹמוֹ הַמַּשְׁקֶה
וְהָאֹפֶה אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם אֲשֶׁר אֲסוּרִים בְּבֵית
הַסֹּהַר׃ וַחֲלָמוּ חֶלְמָא תַּרְוֵיהוֹן גְּבַר חֶלְמֵהּ בְּלֵילְיָא חַד גְּבַר כְּפוּשְׁרַן
חֶלְמֵהּ שָׁקְיָא וְנַחְתּוֹמֵי דִּי לְמַלְכָּא דְּמְצְרַיִם דִּי אֱסִירִין בְּבֵית אֲסִירֵי׃
ו וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יוֹסֵף בַּבֹּקֶר וַיַּרְא אֹתָם וְהִנָּם זֹעֲפִים׃
וַאֲתָא לָוָתְהוֹן יוֹסֵף בְּצַפְרָא וַחֲזָא יָתְהוֹן וְהָא אִנּוּן נְסִיסִין׃ ז וַיִּשְׁאַל
אֶת־סְרִיסֵי פַרְעֹה אֲשֶׁר אִתּוֹ בְּמִשְׁמַר בֵּית אֲדֹנָיו
לֵאמֹר מַדּוּעַ פְּנֵיכֶם רָעִים הַיּוֹם׃ וּשְׁאַל יָת רַבְרְבֵי פַרְעֹה
דִּי עִמֵּהּ בְּמַטְרָא בֵּית רְבוּתֵהּ לְמֵימָר מָא דֵּין אַפֵּיכוֹן בִּישִׁין יוֹמָא דֵּין׃
ח וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו חֲלוֹם חָלַמְנוּ וּפֹתֵר אֵין אֹתוֹ וַיֹּאמֶר
אֲלֵהֶם יוֹסֵף הֲלוֹא לֵאלֹהִים פִּתְרֹנִים סַפְּרוּ־נָא לִי׃
וַאֲמַרוּ לֵהּ חֶלְמָא חֲלֵמְנָא וּפָשַׁר לֵית לֵהּ וַאֲמַר לְהוֹן יוֹסֵף הֲלָא מִן קֳדָם
יְיָ פּוּשְׁרָן חֶלְמָיָא אִשְׁתְּעוֹ כְעַן לִי׃ ט וַיְסַפֵּר שַׂר־הַמַּשְׁקִים אֶת־
חֲלֹמוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ בַּחֲלוֹמִי וְהִנֵּה־גֶפֶן לְפָנָי׃
וְאִשְׁתְּעִי רַב שָׁקֵי יָת חֶלְמֵהּ לְיוֹסֵף וַאֲמַר לֵהּ בְּחֶלְמִי וְהָא גוּפְנָא קֳדָמָי׃
י וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִגִם וְהִוא כְּפָרְחָת עָלְתָה נִצָּהּ

הבשילו

רש"י

כפת ובלע"ז פיסטו"ר : (ד) ויפקד שר הטבחים וגו'. להיות אתם : ויהיו ימים במשמר. י"ג חדש : (ה) ויחלמו חלום שניהם. ויחלמו שניהם חלוס זה פשוטו. ומדרשו כ"א חלס חלוס שניהס שחלס את חלומו ופתרון חבירו. וזהו שנאמר וירא שר המשים כי טוב פתר : איש כפתרון חלומו. כל אחד חלס חלוס הדומה לפתרון העתיד לבא עליהס : (ו) זעפים. עלבים כמו (מ"א כ') סר וזעף (מיכה ז') זעף ס' יחש : (י) שריגם. זמורות תרוכות שקורין וידי"ן : והיא כפרחת. דומה לפורחת והיא כפורחת נדמה לי בחלומי כאלו היא פורחת

ואחר

הַבְשִׁילוּ אַשְׁבְּלֹתֶיהָ עֲנָבִים׃ וּבְגוּפָנָא תְּלָתָא שְׁבָשִׁין וְהִיא
בַּד אֲפָרַחַת אַפְקַת לַבְלְבִין וַאֲנִיצַת גֵּץ בַּשִׁילוּ אִתְכְּלָתָהָא עִנְּבִין׃
יא וְכוֹס פַּרְעֹה בְּיָדִי וָאֶקַּח אֶת־הָעֲנָבִים וָאֶשְׂחַט אֹתָם
אֶל־כּוֹס פַּרְעֹה וָאֶתֵּן אֶת־הַכּוֹס עַל־כַּף פַּרְעֹה׃
וְכַסָּא דְּפַרְעֹה בִּידִי וּנְסֵיבִית יָת עִנְּבַיָּא וַעֲצָרִית יַתְהוֹן לְכַסָּא דְּפַרְעֹה
וְיָהֲבִית יָת כַּסָּא עַל יְדָא דְּפַרְעֹה׃ יב וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹסֵף זֶה פִּתְרֹנוֹ
שְׁלֹשֶׁת הַשָּׂרִגִים שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם׃ וַאֲמַר לֵהּ יוֹסֵף דֵּין
פִּשְׁרַנֵּהּ תְּלָתָא שְׁבָשִׁין תְּלָתָא יוֹמִין אִנּוּן׃ יג בְּעוֹד ו שְׁלֹשֶׁת יָמִים
יִשָּׂא פַרְעֹה אֶת־רֹאשֶׁךָ וְהֵשִׁיבְךָ עַל־כַּנֶּךָ וְנָתַתָּ כוֹס־
פַּרְעֹה בְּיָדוֹ כַּמִּשְׁפָּט הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיִיתָ מַשְׁקֵהוּ׃
בְּסוֹף תְּלָתָא יוֹמִין יַדְכַּרְנָךְ פַּרְעֹה יָת רֵישָׁךְ וְיָתֵיבְנָךְ עַל שְׁמוּשָׁךְ וְתִתֵּן כַּסָּא
דְּפַרְעֹה בִּידֵהּ כְּהִלְכָתָא קַדְמָאָה דִּי הֲוֵיתָא מַשְׁקֵי לֵהּ׃ יד כִּי אִם־
זְכַרְתַּנִי אִתְּךָ כַּאֲשֶׁר יִיטַב לָךְ וְעָשִׂיתָ־נָּא עִמָּדִי חָסֶד
וְהִזְכַּרְתַּנִי אֶל־פַּרְעֹה וְהוֹצֵאתַנִי מִן־הַבַּיִת הַזֶּה׃
אֲבָל תִּדְכְּרִנַּנִי עִמָּךְ כַּד יֵיטַב לָךְ וְתַעֲבֵד כְּעַן עִמִּי טִיבוּ וְתִדְכַּר עֲלַי קֳדָם
פַּרְעֹה וְתַפְּקֵנַנִי מִן בֵּית אֲסִירָא הָדֵין׃ טו כִּי־גָנֹב גֻּנַּבְתִּי מֵאֶרֶץ
הָעִבְרִים וְגַם־פֹּה לֹא־עָשִׂיתִי מְאוּמָה כִּי־שָׂמוּ אֹתִי
בַּבּוֹר׃ אֲרֵי מְגַנָּב גְּנַבְנָא מֵאַרְעָא דְעִבְרָאֵי וְאַף הָכָא לָא עֲבָדִית

רש"י מדעם

וחבר הפרחעלהס נלס ונעטו סמדר חסמני"ר בלעז (חויפטהון לדעך חויפטליטסטן לייגער בלומן) ואחר כך הכשילו. והיו כד חפרחת חפיקת לבלבין ע"כ תרגום של פורחת גן גדול מפרח כדכתיב (יחזקאל י"ח) ובוסר גומל יסיס נלס וכתיב (במדבר י"ז) ויוצץ פרח והדר ויצן ליץ: (יא) ואשחט. כתרגומו ועצרית והרכה ים בלשון מסנה: (יב) שלשת ימים הם. סימן הס לך לשלשת ימים. וים מדרשי חגדה הרבה (חולין ל"ג): (יג) ישא פרעה את ראשך. לי חשבון כשיפקוד שחר עבדיו לשרת לפניו בשעודה ימנה חוחך עמהס: כנך. בסיס שלך ומושבך: (יד) כי אם זכרתני אתך. חשר חס וכרחני חתך מחחר שייטב לך כפתרוני: ועשית נא עמדי חסד. חין נא חלא לשון בקשה הרי חתה עושה עמי חסד:

מִדַּעַם אֲרֵי שַׁוְיָאוּ יָתִי בְּבֵית אֲסִירֵי׃ טז וַיַּרְא שַׂר־הָאֹפִים כִּי
טוֹב פָּתָר וַיֹּאמֶר אֶל־יוֹסֵף אַף־אֲנִי בַּחֲלוֹמִי וְהִנֵּה
שְׁלֹשָׁה סַלֵּי חֹרִי עַל־רֹאשִׁי׃ וַחֲזָא רַב נַחְתּוּמֵי אֲרֵי נָאוֹת
פָּשַׁר וַאֲמַר לְיוֹסֵף אַף אֲנָא בְּחֶלְמִי וְהָא תְּלָתָא סַלִּין דְּחִירוּ עַל רֵישִׁי׃
יז וּבַסַּל הָעֶלְיוֹן מִכֹּל מַאֲכַל פַּרְעֹה מַעֲשֵׂה אֹפֶה
וְהָעוֹף אֹכֵל אֹתָם מִן־הַסַּל מֵעַל רֹאשִׁי׃ וּבְכַלָּא עִלָּאָה
מִכֹּל מֵיכַל פַּרְעֹה עוֹבַד נַחְתּוֹם וְעוֹפָא אָכֵל יָתְהוֹן מִן סַגָּא מֵעִלָּוֵי רֵישִׁי׃
יח וַיַּעַן יוֹסֵף וַיֹּאמֶר זֶה פִּתְרֹנוֹ שְׁלֹשֶׁת הַסַּלִּים שְׁלֹשֶׁת
יָמִים הֵם׃ וַאֲתַב יוֹסֵף וַאֲמַר דֵּין פִּשְׁרָנֵהּ תְּלָתָא סַלִּין תְּלָתָא יוֹמִין אִנּוּן׃
יט בְּעוֹד ׀ שְׁלֹשֶׁת יָמִים יִשָּׂא פַרְעֹה אֶת־רֹאשְׁךָ
מֵעָלֶיךָ וְתָלָה אוֹתְךָ עַל־עֵץ וְאָכַל הָעוֹף אֶת־בְּשָׂרְךָ
מֵעָלֶיךָ׃ בְּסוֹף תְּלָתָא יוֹמִין יַעְדִּי פַרְעֹה יָת רֵישָׁךְ מִנָּךְ וְיִצְלוֹב יָתָךְ עַל
צְלִיבָא וְיֵכוּל עוֹפָא יָת בִּסְרָךְ מִנָּךְ ׃ מפטיר כ וַיְהִי ׀ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
יוֹם הֻלֶּדֶת אֶת־פַּרְעֹה וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה לְכָל־עֲבָדָיו וַיִּשָּׂא
אֶת־רֹאשׁ ׀ שַׂר הַמַּשְׁקִים וְאֶת־רֹאשׁ שַׂר הָאֹפִים
בְּתוֹךְ עֲבָדָיו׃ וְהָוָה בְּיוֹמָא תְלִיתָאָה יוֹמָא בֵּית וַלָּדָא דְּפַרְעֹה
וַעֲבַד מִשְׁתְּיָא לְכָל עַבְדּוֹהִי וְאִדְכַּר יָת רֵישׁ רַב שָׁקֵי וְיָת רֵישׁ רַב נַחְתּוֹמֵי
בְּגוֹ עַבְדּוֹהִי׃ כא וַיָּשֶׁב אֶת־שַׂר הַמַּשְׁקִים עַל־מַשְׁקֵהוּ

ויתן

מז) סלי חורי. סלים של גרגיר קלופים מורין חורין וכמקומנו יש הרבה ודרך מוכרי פת כסנין שקורין חוכל"ש (היפפטן. קוטטן) לתתם בתוכן סלים:
(כ) יום הולדת את פרעה. יוסי לידתו וקורין לו יוס גיבורים ולשון הולדת לפי שתין הולד נולד חלוש על ידי לחריס שהחיס מילדת את האשה ועל כן החיס נקראת מילדת וכן (יחזקאל ט"ז) ומולדותיך ביום הולדת אותך וכן (ויקרא י"ג) לחרי טוכבם את הנגע שכיבוסו על ידי לחריס: וישא את ראש וגו'. מנשא עם שאר עבדיו שהיה מוגה המשקים שיקרבו לו בסעודתו וזכר את חלום כדוכם כמו

וַיִּתֵּן חֲכֹם עַל־חֲפַ פַּרְעֹה: וַאֲחֵיב יַת רַב שָׁקֵי עַל שַׁקְיוּתֵהּ וְיַהֲב
יַת בַּסָּא עַל יְדָא דְּפַרְעֹה: כב וְאֶת שַׁר הָאֹפִים תָּלָה כַּאֲשֶׁר
פָּתַר לָהֶם יוֹסֵף: וְיַת רַב נַחְתּוֹמֵי צְלָב כְּמָא דִּי פְּשַׁר לְהוֹן יוֹסֵף:
כג וְלֹא־זָכַר שַׂר־הַמַּשְׁקִים אֶת־יוֹסֵף וַיִּשְׁכָּחֵהוּ:
וְלָא דְכִיר רַב שָׁקֵי יַת יוֹסֵף וְאַנְשֵׁיהּ:

פ פ פ

קו"כ יכ"ק סימן. ומפטירין כתרי עשר בעמוס סימן כ' כה אמר ה':

רש"י

שלו של רחם ל' מנין: (כג) ולא זכר שר המשקים. בו ביום: וישכחהו. לשחר מכאן מפני שתלה בו יוסף לזכרו הוזקק להיות מסוד שתי בנים שנאמר (תהלים מ') חשרי הגבר משר שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים ולא בעת על מלניס הקדוש ברוך הוא: חפטרת וישב

חפטרת וישב בעמוס פ מן ב'

א כֹּה אָמַר יְהוָה עַל־שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל־אַרְבָּעָה לֹא
אֲשִׁיבֶנּוּ עַל־מְכָרָם בַּכֶּסֶף צַדִּיק וְאֶבְיוֹן בַּעֲבוּר נַעֲלָיִם:
ב הַשֹּׁאֲפִים עַל־עפַר־אֶרֶץ בְּרֹאשׁ דַּלִּים וְדֶרֶךְ עֲנָוִים יַטּוּ וְאִישׁ
וְאָבִיו יֵלְכוּ אֶל־הַנַּעֲרָה לְמַעַן חַלֵּל אֶת־שֵׁם קָדְשִׁי: ג וְעַל־בְּגָדִים
חֲבֻלִים יַטּוּ אֵצֶל כָּל־מִזְבֵּחַ וְיֵין עֲנוּשִׁים יִשְׁתּוּ בֵּית אֱלֹהֵיהֶם:
ד וְאָנֹכִי הִשְׁמַדְתִּי אֶת־הָאֱמֹרִי מִפְּנֵיהֶם אֲשֶׁר כְּגֹבַהּ אֲרָזִים גָּבְהּוֹ
וְחָסֹן הוּא כָּאַלוֹנִים וָאַשְׁמִיד פִּרְיוֹ מִמַּעַל וְשָׁרָשָׁיו מִתָּחַת:
ה וְאָנֹכִי הֶעֱלֵיתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וָאוֹלֵךְ אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר
אַרְבָּעִים שָׁנָה לָרֶשֶׁת אֶת־אֶרֶץ הָאֱמֹרִי: ו וָאָקִים מִבְּנֵיכֶם
לִנְבִיאִים וּמִבַּחוּרֵיכֶם לִנְזִרִים הַאַף אֵין־זֹאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם־
יְהוָה: ז וַתַּשְׁקוּ אֶת הַנְּזִרִים יָיִן וְעַל־הַנְּבִיאִים צִוִּיתֶם לֵאמֹר
לֹא תִנָּבְאוּ: ח הִנֵּה אָנֹכִי מֵעִיק תַּחְתֵּיכֶם כַּאֲשֶׁר תָּעִיק
הָעֲגָלָה חֲמֵלְאָה לָהּ עָמִיר: ט וְאָבַד מָנוֹס מִקַּל וְחָזָק לֹא־
יְאַמֵּץ כֹּחוֹ וְגִבּוֹר לֹא יְמַלֵּט נַפְשׁוֹ: י וְתֹפֵשׂ הַקֶּשֶׁת לֹא יַעֲמֹד

וְקַל בְּרַגְלָיו לֹא יְמַלֵּט וְרֹכֵב הַסּוּס לֹא יְמַלֵּט נַפְשׁוֹ׃ יא וְאַמִּיץ
לְבוּ בַּגִּבּוֹרִים עָרוֹם יָנוּס בַּיּוֹם־הַהוּא נְאֻם־יְהוָה׃ יב שִׁמְעוּ
אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה עֲלֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל כָּל־
הַמִּשְׁפָּחָה אֲשֶׁר הֶעֱלֵיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר׃ יג רַק אֶתְכֶם
יָדַעְתִּי מִכֹּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה עַל־כֵּן אֶפְקֹד עֲלֵיכֶם אֶת כָּל־
עֲוֹנֹתֵיכֶם׃ יד הֵיכָנוּ שְׁנַיִם יַחְדָּו בִּלְתִּי אִם־נוֹעָדוּ׃ טו הֵישְׁאַג
אַרְיֵה בַּיַּעַר וְטֶרֶף אֵין לוֹ הֵיתֵן כְּפִיר קוֹלוֹ מִמְּעֹנָתוֹ בִּלְתִּי אִם־
לָכָד׃ טז הֲתִפֹּל צִפּוֹר עַל־פַּח הָאָרֶץ וּמוֹקֵשׁ אֵין לָהּ הֲיֵעָלֶה־
פַּח מִן־הָאֲדָמָה וְלָכוֹד לֹא יִלְכּוֹד׃ יז אִם־יִתָּקַע שׁוֹפָר בְּעִיר
וְעָם לֹא יֶחֱרָדוּ אִם־תִּהְיֶה רָעָה בְּעִיר וַיהוָה לֹא עָשָׂה׃ יח כִּי
לֹא יַעֲשֶׂה אֲדֹנָי יְהוִה דָּבָר כִּי אִם־גָּלָה סוֹדוֹ אֶל־עֲבָדָיו
הַנְּבִיאִים׃ יט אַרְיֵה שָׁאַג מִי לֹא יִירָא אֲדֹנָי יְהוִה דִּבֶּר מִי
לֹא יִנָּבֵא׃

• קטן בלא אס"ף

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום:

משנה מקואות פרק ט'

אֵלּוּ חוֹצְצִין בָּאָדָם. חוּטֵי צֶמֶר וְחוּטֵי פִּשְׁתָּן וְהַרְצוּעוֹת שֶׁבְּרַאשֵׁי הַבָּנוֹת.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שֶׁל צֶמֶר וְשֶׁל שֵׂעָר אֵינָם חוֹצְצִין. מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם בָּאִין
בָּהֶם: ב קִלְקֵי הַלֵּב הַזָּקֵן וּבֵית הַסְּתָרִים בָּאִשָּׁה. לְפִלּוּחַ שֶׁחוּץ לָעַיִן. וְגֶלֶד
שֶׁחוּץ לַמַּכָּה. וְהָרְמִיָּה שֶׁעָלֶיהָ. וְשֶׁרֶף הַיֶּבֶשׁ. וְגִלְדֵי צוֹאָה שֶׁעַל בְּשָׂרוֹ.

ובצק

ברטנורא

פרק ט א אלו חוצצין חוטי צמר וחוטי פשתן והרצועות. שהכנות מקלעות כהן שער שבראשן והן מהודקות בשער שברגם ומוכנות המים מליכנס בשער: של צמר ושל שער אין חוצצין. ואין הלכה כר' יהודה בשל צמר מכל מקום שער של שער מודים לו חכמים לפי שהמים נכנסים בהן ודוקא חוטים שברגם חוצצין מכל מקום אין מניחין אותן חוטי צמר בראשן כדי שתקת את עצמה: **ב** קלקי הלב. שער שבחזה כנגד הלב שנסתבך ונעשה כעין ברטיות והן נמשכות מן הזיעה: ובית הסתרים באשה. מפני שהשער נתון ומסתבך בתוכו מקוס מחמת הזיעה והעטוף והלכלוך ודוקא כאשה שמקפדת על עצמה שלא תתגנה על בעלה אין כן בית הסתרים הוי מניעה לכל כפנויה לחוכה מקפדת לא הוי בית הסתרים הניעה: לפלוף. נוזלת העין: גליד. ריר היוצא מן המכה שמתייבש ונעשה גליד: ושרף היבש. שם היה על כשרים מן השרף הנוטף מהשילנות או הפירות ונתייבש שם: גלדי צואת שעל

וישב ליום ששי

וּבָצַק שֶׁתַּחַת הַצִּפּוֹרֶן. וְהַמַּלְמוֹלִין. וְטִיט הַיָּוֵן. וְטִיט הַיּוֹצְרִים. וְגֵץ יָתֵי. אֵיזֶהוּ טִיט הַיָּוֵן זֶה טִיט הַבּוֹרוֹת. שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שָׁאוֹן מִטִּיט הַיָּוֵן. טִיט הַיּוֹצְרִים כְּמַשְׁמָעוֹ. רַבִּי יוֹסֵי מְטַהֵר בְּשֶׁל יוֹצְרִין וּמְטַמֵּא בְּשֶׁל טָרָקָה. וְגֵץ יָתֵי אֵלּוּ יְתֵדוֹת דְּרָכִים. שֶׁאֵין מוֹכְלִין בָּהֶן וְלֹא מַטְבִּילִין אוֹתָן וְשֶׁאָר כָּל הַטִּיט מַטְבִּילִין בּוֹ בְּשֶׁהוּא לַח. וְלֹא יִטְבּוֹל בְּאָבָק שֶׁעַל גַּבָּיו. לֹא יִטְבּוֹל אֶת הַקּוֹמְקוֹם בַּפֶּחָמִין אֶלָּא אִם כֵּן שִׁפְשֵׁף: ג אֵלּוּ שֶׁאֵין חוֹצְצִין. קִלְקֵי הָרֹאשׁ. וּבֵית הַשָּׁחִי. וּבֵית הַסְּתָרִים בָּאִישׁ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה כָּל הַמַּקְפִּיד עָלָיו חוֹצֵץ. וְשֶׁאֵין מַקְפִּיד עָלָיו אֵינוֹ חוֹצֵץ: ד לְפִלּוּחַ שֶׁבָּעַיִן. וְגֶלֶד שֶׁעַל הַמַּכָּה. וְשֶׁרֶף הַחַּח. וְלִכְיוֹבֵי צוֹאָה שֶׁעַל בְּשָׂרוֹ. וְצוֹאָה שֶׁתַּחַת הַצִּפּוֹרֶן. וְצִפּוֹרֶן הַמְּדוֹלְדֶּלֶת. כְּשׁוּת שֶׁל קָטָן לֹא טָמֵא וְלֹא מְטַמֵּא. קְרוּם שֶׁעַל הַמַּכָּה טָמֵא וּמְטַמֵּא: ה אֵלּוּ חוֹצְצִין בְּכֵלִים. הַזֶּפֶת. וְהַמּוֹר בִּכְלֵי זְכוּכִית. בֵּין מְכֻפָּנִים בֵּין מְכֻסִּחִין. עַל הַשֻּׁלְחָן וְעַל הַטַּבְלָה וְעַל הַדַּרְגָּשׁ עַל הַנְּקִבִּים חוֹצְצִין. עַל הַבְּלוּסִין אֵינָן חוֹצְצִין. עַל טְפוֹת בַּעַל הַבַּיִת חוֹצֵץ. וְעַל שֶׁל עַבְדּוֹ אֵינוֹ חוֹצֵץ. עַל אִבּוּף

של

ברמנורא

שעל בשרו. שנתייבשה ונעשית גליד: והמלמולין. כשידיו של אדם מלוכלכות בטיט או בבצק או בזיפה ומולל ידו לחת על חברתה נעשה על ידו כמין גרגירים של שעורים: בשל מריקה. טיט הסרוי בלובן ביצה עשוי לתקן בו הכלים שנסדקו שאין המים ממחין תוכו. מריקה לשון תמרוקי נשים ימין הלכה כר' יוסי: יתדות דרכים. סיט שמחמשך ט"ו הלך בו אדם שמהלכים עליו וכשהוא לח נקרש גן יוכי וכשהוא יבש נקרע יחד הדרכים שנעשו להלך עליהן ונראה כמהלך ט"ג יתדות: שאין מובלין בהן. אם היה במקום טיט כזה: ולא מטבילין אותן. אם היה על כשרו ויש מפרשים ולא מטבילין אותן אם נטמאו מימי דלוח סלקא הספה במקום הטיט: הקימקים. כלי נחושת שמתחממים בו המים ומפחת הפנן והשלהבת שעולה על גבו נעשה סביביו פיחין: אא"ב שפשף. הפחמין שנ"ג: ג ובית הסתרים באיש. דחיים חינו מקפיד ואפי' אחה נתן מקפדת אלא נשיחה כדפרישית: שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ. והוא שלא יהיה על רוב נופו. ופסק ההלכה לענין חניחה רוכו ומקפיד עליו חוצץ דכר תורה מישומו כלומר אם הדבר החוצץ הוא בחישוב הניף אף על פי שמקפיד עליו חינו חוצץ מן התורה אבל חכמים גזרו על רובו אחינו מקפיד משום רובו המקפיד ועל משומו המקפיד נמי משום רובו המקפיד ולא גזרו על משומו שאינו מקפיד אפו משומו המקפיד להיות נופה נזירה ואפן ניקיס וגנזר נזירה לגזירה: ד לפלוח שבעין. בלח חיש חוצץ ביבש חוצץ ואחוץ לעין בלעיל בין בלח בין ביבש חוצץ ישנאמ' הוי דחוץ לעין אדם מקפיד בין בלח בין ביבש בחוך העין ביבש מקפיד בלח אינו מקפיד: בשות של קטן. כמין שער גולד בבשר הקטנים בעין השער שגולד בקטיתין שקורין פאקי"ם בערבי ואותן שער קרוי בלעז מסנה בשות על קיסות כך שער על קטן הדומה לו קרוי בשות על קטן והנשים קורחות לו שער שיפה: לא מטמא. אם נגע טומאה בחוחו שער לא נטמא הקטן: ולא מטמא. אם היה הקטן נטמא בחחת מאבות הטומאות ונגע אדם בחוחו שער ולא נגע בבשרו לא נטמא הנוגע דלא הסוב שער וה יד להכנים טומאה ולהוליא: ה' יהאיר. מוסקו בלע"ז וים ספרים גירסים ומחר: דרגש. מסה קטנה תרנוס ויושבת על מסה בבודה דרנזין: על הנקיים חוצצין. מפוש דקסדי עליהן: בלוסין. מלוכלכים ודומה לו בנמרא פ' כלל גדול (דף ו') עיסה בלוסה: אינן חוצצין. דלא קפדי עליהן והייגו טיחת המשיח בשל הבית ושני: אבוף.

שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת חוֹצֵץ. וְעַל שֶׁל זַקְקִין אֵינוֹ חוֹצֵץ. וְעַל הַמַּרְדֵּעַת חוֹצֵץ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר עַד כְּאִיסַּר הָאִיסַּלְקִי: ז עַל הַבְּגָדִים כְּמַצַּד אֶחָד אֵינוֹ חוֹצֵץ מִשְּׁנֵי צְדָדִים חוֹצֵץ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אַף מִמַּצַּד אֶחָד חוֹצֵץ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר שֶׁל בַּגָּאִים מִמַּצַּד אֶחָד וְשֶׁל בּוּר מִשְּׁנֵי צְדָדִין: ז מִטְפַּחַת שֶׁל זַפְתִּין וְשֶׁל יוֹצְרִין וְשֶׁל כְּפַפְּקֵי אִילָנוֹת אֵין חוֹצְצִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אַף שֶׁל בֵּית בַּיּוֹצֵא בָהֶן. זֶה הַכְּלָל כָּל הַמַּקְפִּיד עָלָיו חוֹצֵץ. וְשֶׁאֵינוֹ מַקְפִּיד עָלָיו אֵינוֹ חוֹצֵץ:

ברטנורא

כמי חוכף והוא של עור שמזיעי על החמור כמבואר במסכת: זקקים. גופתי הגמלות של עור לבן זיקא בין מלאה בין חסרה שריא במסכת ע"ז: אינו חוצץ. שתין מקפידין על הלכלוך: עד כאיסר האטלקי. שהוא רחב כד' גרגירי שעורה חוגן קטנה מבאן היו חוגן ות"ק לא יהיב כיה שיעורא הלא אפי' פחות מכאיסר חוגן והלכה כת"ק: ן משני צדדים. שעיבר מבני עכרי הנגר: של בנאים. ת"ה שעוסקים בבניני של עולם וקפדו על רבר שבבגדיהם דת"ר יוהבן כל ת"ח שממלא רבר על בגדיו חייב מיתה: ושל בור. גרוע מעט התרן ולא קפיד על לכלוך שבבגדיו תע"ב יולא מעבר לעבר ומרדעת דתמרן לעיל דחוגן היינו שעובר מבני לבדין דלא תהא מרדעת חסובה מבגדי של עם התרן והלכה כרבי יוסי: ז זפתין. זופת חביות ת"ב פוטי הוסף: מפסלי אילנות. שעוטלים הפסולת מן הסילנות פ"ח כותבי הסילנות לשון פסל לך שכותב השנפי' מן הסילן כדי שיתעבה וינדיל גופו של סילן: של קייצין. השיטחים להמה ליבש פירות של קיץ. פ"ח מלקטי קיצין וכל הני לא קפדי מלכלוך המטפחות שלהן ותין הלכה כר"י:

גמרא נדה דף י"ג ע"א

אָמַר אַבַּיֵי רוֹכְבֵי גְּמַלִּים אֲסוּרִין לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָה. תָּנֵיא נָמֵי הָכִי רוֹכְבֵי גְּמַלִּים כֻּלָּן רְשָׁעִים הַסַּפָּנִים כֻּלָּם צַדִּיקִים הַחַמָּרִים מֵהֶן רְשָׁעִים מֵהֶן צַדִּיקִים אִיבָּא דְּאָמְרֵי הָא דְּמַכֵּף הָא דְּלָא מַכֵּף וְאִיבָּא דְּאָמְרֵי הָא דְּמַטְרְטִין הָא דְּלָא מְטַרְטְרִין:

רש"י

רוכבי גמלים. לאכילת מתחממים בצבר הגמל ומוליכי זרע: כולם רשעים. כדאמרן: כולם צדיקים. שדרים בסכנה ולבם לאביהם שבשמים: דמכף. לו לוכף של חמור הם יש לו לוכף האבר היו מתחמם שהעין קשה הוא ואם אין לו לוכף מתחמם בצבר החמור לכל דרך גמלים לרכוב בלא לוכף הלא במרדעת ומתחמם: דמטרטרין. ירך מבאן וירך מבאן ומתחמים: דלא מטרטרין. רוכב כחשה: מטרטרין. לו מלזזים כדאמר במנחות ובי טורפני יכנים:

זוהר בשלח דף מ"ז ע"א

וְקָרֵאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג וְקָרֵאתָ לַשַּׁבָּת דְּיוֹמִין לֵיהּ כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר מִקְרָא קֹדֶשׁ בְּלוֹמַר זְמִינִין כְּמָה דְּמַזְמִין אוֹשְׁפִּיזָא לְבֵיתֵיהּ. וְעַל דָּא וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג

דיזמין

וישב ליום ששי

דְּיוֹמָן לֵיהּ כְּמָה דְּמַזְמִין אוֹשְׁפִּיזָא בְּפָתּוֹרָא מְתַקְּנָא בְּבֵיתָא מְתַקְּנָא כְּדָקָא יָאוֹת בְּמֵיכְלָא וּבְמִשְׁתְּיָא כְּדָקָא יָאוֹת יַתִּיר עַל שְׁאָר יוֹמִין וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת. מִבְּעוֹד יוֹם. לְקַדּוֹשׁ ה' מְכוּבָּד דָּא יוֹם כִּפּוּרִים תְּרֵי דְּאִינּוּן חַד. וְכַבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא. מִמְצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר וְהָא אִתְמַר בְּנִין דְּהַהִיא מִלָּה סַלָּקָא וְאִתְעַר מִלָּה דְּחוֹל לְעֵילָּא מָאן דְּמַזְמִין אוֹשְׁפִּיזָא בֵּיהּ בָּעֵי לְאִשְׁתַּדָּלָא וְלָא בְּאַחֲרָא:

יוסף לחק

הלכה פסוקה
הר"ם ה' שבת פ"ה

הַדָּלָקַת נֵר בְּשַׁבָּת אֵינָהּ רְשׁוּת אִם רָצָה מַדְלִיק וְאִם רָצָה אֵינוֹ מַדְלִיק וְלֹא מִצְוָה שֶׁאֵינוֹ חַיָּב לְרַדּוֹף אַחֲרֶיהָ עַד שֶׁיִּעְשָׂנֶּה כְּגוֹן עֲיִרּוּבֵי חֲצֵרוֹת אוֹ נְטִילַת יָדַיִם לַאֲכִילָה אֶלָּא זֶה חוֹבָה וְאֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים חַיָּבִין לְהָיוֹת בְּבָתֵּיהֶן נֵר דָּרוֹק בְּשַׁבָּת אֶפִּילּוּ אֵין לוֹ מַה יֹּאכַל שׁוֹאֵל עַל הַפַּתָּחִים וְלוֹקֵחַ שֶׁמֶן וּמַדְלִיק אֶת הַנֵּר שֶׁזֶּה בִּכְלַל עוֹנֶג שַׁבָּת. וְחַיָּב לְבָרֵךְ קוֹדֶם הַדְּלָקָה בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קodesh. וְאִם שָׁכַח וְלֹא בֵּרַךְ עַל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁהוּא חַיָּב בָּהֶם מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים: ג מִיתֵּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּנֵר שֶׁל שַׁבָּת וְהוּא שֶׁלֹּא יְהֵא הַדָּבָר צָרִיךְ עַיִן הַרְבֵּה אֲבָל דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ רִבּוּי בִּרְאִיתוֹ אָסוּר לְהַבְחִינוֹ לְאוֹר הַנֵּר גָּזְרָה שֶׁמָּא יַפֶּה: ג הַמַּדְלִיק צָרִיךְ לְהַדְלִיק מִבְּעוֹד יוֹם קוֹדֶם שְׁקִיעַת הַחַמָּה וְנָשִׁים מְצוּוֹת עַל דָּבָר זֶה יוֹתֵר מִן הָאֲנָשִׁים לְפִי שֶׁהֵן מְצוּיוֹת בְּבָתֵּיהֶם וְהֵן הֶעָסוּקוֹת בְּמָאכֶלֶת הַבַּיִת וְאַף עַל פִּי בֵּן צָרִיךְ הָאִישׁ לְהַזְהִירָן וְלִבְרוֹק אוֹתָן עַל כָּךְ וְלוֹמַר לָהֶן וְלַאֲנָשֵׁי בֵיתוֹ עֶרֶב שַׁבָּת קוֹדֶם שֶׁתַּחְשַׁךְ הַדְלִיקוּ אֶת הַנֵּר פֶּתַח רֶשִׁיבָה וְנִכְבֶּם הַשַּׁבָּת פֶּתַח לֹא נִכְבֶּם אֵין מַדְלִיקִין:

מוסר
מספר חרדים דף ס"ו ע"ב

בְּתִיב (תהלים קכ"ג) אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי וּכְתִיב (שם כ"ה) אֵלֶיךָ ה' נַפְשִׁי אֶשָּׂא וּכְתִיב (איכה ג') נִשָּׂא לְבָבֵנוּ אֶל כַּפָּיִם אֶל הָאֵל בַּשָּׁמַיִם וְיֵרוֹחַ הַמָּמוֹן יִתְיַחֵם אֶל הַכַּפַּיִם שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכ"ח) יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ בְּפִרְוֹס כַּפֶּיךָ אֶל ה' וְעֵינֶיךָ נְשׂוּאוֹת לוֹ וְנַפְשְׁךָ וּלְבָבְךָ וּמְמוֹנְךָ עַל כַּפֶּיךָ כְּמוֹ שֶׁטַּקְרִיב דּוּרוֹן לְמַלְכּוֹ. הֲרֵאִיתָ בֶּן מְבִישׁ מִמִּי שֶׁהָיָה אָבִיו נוֹשְׂאוֹ עַל בְּתֵפּוֹ וְהוּא פּוֹגֵעַ בַּאֲנָשִׁים וְשׁוֹאֵל לָהֶם הַרְאִיתֶם אֶת אָבִי וַהֲרֵי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ נוֹשֵׂא עוֹלָם וְאַתָּה בֶּן אָדָם מַה לְּךָ עִם הָעוֹלָם לֹא תִתְבַּהֵל בְּרִאוֹתְךָ כִּי לֹא יוֹעִילוּךָ וְלֹא יַזִּיקוּךָ אֶלָּא רְצוֹן בּוֹרְאֲךָ הַנּוֹשְׂאֲךָ וְכָרְהוּ לֹא תַפְרִידֵהוּ מִמַּחֲשַׁבְתְּךָ תָּמִיד. עִקַּר מְכוֹן הַשְּׁכִינָה בְּלֵב יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כ"ג) וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם וְבֵן פִּיֵּשׁ רַב רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי בְּפָסוּק (ויקרא כ"ג) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶיךָ קֶרֶב הוּא בַּלֵּב שֶׁהוּא בְּאֶמְצַע מַחֲנֵיךָ שֶׁהֵם רמ"ח אֲבָרֶיךָ וְסִפֵּיהּ דִּקְרָא וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֶרְוַת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ. הִרְבָּךְ כְּשֶׁלֹּא יָקְדֹּשׁ אֲבָרָיו אֲפִילּוּ בְּמֻתָּר לָהֶם בְּמַחֲשָׁבָה וְדִבּוּר וּמַעֲשֶׂה נִמְצָא מַחֲרִיב הַמִּקְדָּשׁ וְאוֹי מַחֲרִיב מִקְדָּשׁוֹ שֶׁל מָקוֹם בְּכָל יוֹם:

ימין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דסילוי ו"ך דשפ בין להשאיר בו תורה
בתוספת נשמה של שבת שעברה:

מא א **וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים וּפַרְעֹה חֹלֵם וְהִנֵּה**
עֹמֵד עַל־הַיְאֹר: וַהֲוָה מִסּוֹף תַּרְתֵּין שְׁנִין וּפַרְעֹה
חֵלֶם וְהָא קָאֵם עַל נַהֲרָא: ב **וְהִנֵּה מִן־הַיְאֹר עֹלֹת שֶׁבַע**
פָּרוֹת יְפוֹת מַרְאֶה וּבְרִיאוֹת בָּשָׂר וַתִּרְעֶינָה בָּאָחוּ:
וְהָא מִן נַהֲרָא סָלְקָן שְׁבַע תּוֹרָן שַׁפִּירָן לְמֶחֱזֵי וּפַטִּימָן בְּשַׂר וְרַעְיָן בַּאֲחָוָה:
ג **וְהִנֵּה שֶׁבַע פָּרוֹת אֲחֵרוֹת עֹלוֹת אַחֲרֵיהֶן מִן־**
הַיְאֹר רָעוֹת מַרְאֶה וְדַקּוֹת בָּשָׂר וַתַּעֲמֹדְנָה אֵצֶל
הַפָּרוֹת עַל־שְׂפַת הַיְאֹר: וְהָא שְׁבַע תּוֹרָן אָחֳרָנָן סָלְקָן
בַּתְרֵיהוֹן מִן נַהֲרָא כְּיָשָׁן לְמֶחֱזֵי וְחַסִּירָן בְּשַׂר וְקָמָן לָקְבֵיהוֹן דְּתוֹרָן עַל
בֵּיף נַהֲרָא: ד **וַתֹּאכַלְנָה הַפָּרוֹת רָעוֹת הַמַּרְאֶה וְדַקֹּת**
הַבָּשָׂר אֵת שֶׁבַע הַפָּרוֹת יְפֹת הַמַּרְאֶה וְהַבְּרִיאֹת
וַיִּיקַץ פַּרְעֹה: וַאֲכָלָן תּוֹרָתָא בִּישָׁן לְמֶחֱזֵי וַחַסִּירָן בְּשַׂר יָת שְׁבַע
תּוֹרָתָא שַׁפִּירָן לְמֶחֱזֵי וּפַטִּימָתָא וְאִתְעַר פַּרְעֹה: ה **וַיִּישָׁן וַיַּחֲלֹם**
שֵׁנִית וְהִנֵּה! שֶׁבַע שִׁבֳּלִים עֹלוֹת בְּקָנֶה אֶחָד בְּרִיאוֹת
וְטֹבוֹת: וּדְמוֹךְ וְחֵלֵם תִּנְיָנוּת וְהָא שְׁבַע שִׁבְּלַיָּא סָלְקָן בְּקָנְיָא חַד

רש"י

(א) ויהי מקץ. כתרגומו מסוף וכל ל' קץ סוף הוא: על היאור. כל שאר נהרות לועס קרוים יאורים חוץ מנילוס מפני שכל הארץ טעונין יאורים יאורים בידי אדם ונילוס עולה בתוכם ומשקה אותם לפי שאין גשמים יורדין במלרים תדיר כשאר ארלות: (ב) יפות מראה. סימן הוא לימי השובע שהבריות נראות יפות זו לזו שאין עין בריה לרה בחברתה: באחו. בלגם מריס"ק בלע"ז (זומפא) כמו ישגא אחו: (ג) ודקות בשר. טיגב"ם בלע"ז (גלרט דין) לשון דק: (ד) ותאכלנה. סימן שאחת השובע נשכחת בימי הרעב: (ה) בקנה אחד. טוחיד"ל בלע"ז: בריאות. סייג"ם בלע"ז:

מקץ ליום ראשון

פִּטְמָן וְטָבְעָן: ו וְהִנֵּה שֶׁבַע שִׁבֳּלִים דַּקּוֹת וּשְׁדוּפֹת קָדִים
צֹמְחוֹת אַחֲרֵיהֶן: וְהָא שְׁבַע שִׁבֳּלַיָּא דַּקִּין וּשְׁקִיפָן קְדוּם
צַמְחָן בַּתְרֵיהֶן:

רש"י

(ו) ושדופת. בלע"ז (חויסגעזלמגען) ושקיפן קדוס הכתוב ל' משקוף החכיר תמיד ע"י הדלת המכה עליו: קדים. רוח מזרחית שקורין בים"ל (רויכער ווינד):

נביאים מלכים א' סימן ג'

א וַיִּקַץ שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה חֲלוֹם וַיָּבֹא יְרוּשָׁלַ͏ִם וַיַּעֲמֹד ו לִפְנֵי | אֲרוֹן
בְּרִית־אֲדֹנָי וַיַּעַל עֹלוֹת וַיַּעַשׂ שְׁלָמִים וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה
לְכָל־עֲבָדָיו: וְאִתְעַר שְׁלֹמֹה וְהָא חֶלְמָא וַאֲתָא לִירוּשְׁלֶם וְקָם קֳדָם
אֲרוֹנָא קְיָמָא דְּיָיָ וְאַסֵּיק עֲלָוָן וּנְכֵס נִכְסַת קוּדְשִׁין וַעֲבַד מִשְׁתְּיָא לְכָל
עַבְדּוֹהִי: ב אָז תָּבֹאנָה שְׁתַּיִם נָשִׁים זֹנוֹת אֶל־הַמֶּלֶךְ וַתַּעֲמֹדְנָה
לְפָנָיו: בְּבֵן אָתָּה תַּרְתִּין נְשִׁין פּוּנְדָקִן לְמִדַּן דָּיְדָם מַלְכָּא וְקָמָא
קֳדָמוֹהִי: ג וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הָאַחַת בִּי אֲדֹנִי אֲנִי וְהָאִשָּׁה הַזֹּאת
יֹשֶׁבֶת בְּבַיִת אֶחָד וְאֶלֶד עִמָּהּ בַּבָּיִת: וַאֲמָרַת אִתְּתָא חֲדָא בְּבָעוּ
רִבּוֹנִי אֲנָא וְאִתְּתָא חֲדָא יַתְבָן בְּבֵיתָא חֲדָא וְיָלִידִת עִמָּהּ בְּבֵיתָא:
ד וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי לְלִדְתִּי וַתֵּלֶד גַּם־הָאִשָּׁה הַזֹּאת וַאֲנַחְנוּ
יַחְדָּו אֵין־זָר אִתָּנוּ בַּבַּיִת זוּלָתִי שְׁתֵּינוּ־אֲנַחְנוּ בַּבָּיִת: וַהֲוָה
בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה לְמֵלְדִי וְיָלִידַת אַף אִתְּתָא חֲדָא וַאֲנַחְנָא כַּחֲדָא זָכָאן
בֵּית נוּכְרָא עִמָּנָא בְּבֵיתָא אֶלָּהֵן תַּרְתִּין אֲנַחְנָא בְּבֵיתָא: ה וַתָּמָת בֶּן־
הָאִשָּׁה הַזֹּאת לַיְלָה אֲשֶׁר שָׁכְבָה עָלָיו: וּמִית בַּר אִתְּתָא חֲדָא
בְּלֵילְיָא דִּשְׁכִיבַת עֲלוֹהִי: ו וַתָּקָם בְּתוֹךְ הַלַּיְלָה וַתִּקַּח אֶת־בְּנִי
מֵאֶצְלִי וַאֲמָתְךָ יְשֵׁנָה וַתַּשְׁכִּיבֵהוּ בְּחֵיקָהּ וְאֶת־בְּנָהּ הַמֵּת

השכיבה

רש"י

(א) והנה חלום. והנה הכתוב שחלומותיו לחת שמומע עיק מלפלף ומכין לשומו. כלב נוכח ומבין לשומו:

הִשְׁכִּיבָה בְּחֵיקִי: וָקַמַת בְּגוֹ לֵילְיָא וּנְסִיבַת יַת בְּרִי מִלָּתִי וְאַטְמָתָךְ
דְּמָטָא וַאֲשְׁכִּיבְתִּיהּ לָוָתָהּ וְיַת בְּרָהּ מֵתָא אַשְׁכְּבַת לָוָתִי׃

כתובים משלי סימן ח׳ ט׳

א שִׁמְעוּ מוּסָר וְחַכְמוּ וְאַל־תִּפְרָעוּ׃ שְׁמָעוּ מַרְדוּתָא וְאִתְחַכְּמוּ
וְלָא תָרְשׁוּן׃ ב אַשְׁרֵי אָדָם שֹׁמֵעַ לִי לִשְׁקֹד עַל־דַּלְתֹתַי
יוֹם ו יוֹם לִשְׁמֹר מְזוּזוֹת פִּתְחִי׃ טוּבוּ לְבַר נָשָׁא דְּשָׁמֵעַ לִי וְנִשְׁקוֹד
עַל אִסְקֻפּוֹתַי בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא לְמִנַּטַר סְפֵּי דַּתְרָעַי׃ ג כִּי מֹצְאִי מָצְאוּ
חַיִּים וַיָּפֶק רָצוֹן מֵיְיָ׃ מְטוֹל מָאן דְּמַשְׁכַּח לִי מַשְׁכַּח חַיֵּי וְיֶהֱוֵי
לֵיהּ רְעוּתָא מִן קֳדָם יְיָ׃ ד וְחֹטְאִי חֹמֵס נַפְשׁוֹ כָּל־מְשַׂנְאַי
אָהֲבוּ מָוֶת׃ וּמָאן דְּחָטֵי עֲלַי מְחַבֵּל נַפְשֵׁיהּ וְכוֹלְהֵין שָׂנְאַי רָחֲמֵי לְמוֹתָא׃
ה חָכְמוֹת בָּנְתָה בֵּיתָהּ חָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה׃ חַכְמָתָא תְּתַבְּנִי
בַּיְתָהּ וַעֲתַדַת בֵּיהּ שַׁבְעָה עַמּוּדִין׃ ו טָבְחָה מַטְבְּחָהּ מָסְכָה יֵינָהּ
אַף עָרְכָה שֻׁלְחָנָהּ׃ וְנָכְסַת נִכְסָתָהּ וְמָזְגַת חֲמָרָהּ וְכַדְּרַת פָּתוֹרָתָהּ׃

* יתיר י׳ רש״י

(א) ואל תפרעו. ואל תכטלו מוסרי: (ב) לשקוד. לשמור. (ה) חכמות בנתה
ביתה. כחכמה ברח הקב״ה העולם: חצבה עמודיה שבעה. ז׳ ימ:
ברחשית: (ו) מסכה יינה. מוגה כמיס: ערכה שלחנה. כל יצירת לח ויבשי

משנה פאה פרק א׳

אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם שִׁעוּר. הַפֵּאָה וְהַבִּכּוּרִים וְהָרָאָיוֹן וּגְמִילוּת חֲסָדִים
וְתַלְמוּד תּוֹרָה. אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁאָדָם אוֹכֵל פֵּרוֹתֵיהֶן בָּעוֹלָם הַזֶּה
וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא. כִּבּוּד אָב וָאֵם וּגְמִילוּת חֲסָדִים וַהֲבָאַת
שָׁלוֹם

ברטנורא

פרק א אלו דברים שאין להם שיעור. מדאורייתא, אבל מדרבנן יש להם (עיד)
שיעור דהא תנן בסיפא אין פוחתין לפאה מששים: הפאה. סמדס מייב להניח
בסוף שדהו לעניים כדכתיב לא תכלה פאת שדך בקצרך: והבכורים. דכתיב ראשית בכורי
אדמתך תביא בית ה׳ אלהיך ולא נתנה תורה כמה שיעור: והראיון. שתייב אדם להראות
בשלש רגלים דכתיב שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך ושאת הרגיה אין לה שיעור.
דכל חיות דבעי שייל ומחזי ונפיק פירוש אחר עולות ראיה ושלמי חגיגה שתייב להביא
כדכתיב ולא יראו פני ריקם אין להם שיעור מדאורייתא דכתיב איש כמתנת ידו אלא שחכמים
נתנו בה שיעור השולה משה כסף וחגיגה שתי כסף: וגמילות חסדים. דכגופו כגון ביקור
חולים ולקבור מתים וכיוצא בהן וכל גמילות חסדים דכתמוה כגון פדיון שבויים ולהלנים עדומים
ולהחכיל

מסכת פאה

שָׁוִם בֵּין אָדָם לַחֲבֵירוֹ וְתַלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם: ג אֵין פּוֹחֲתִין לַפֵּאָה מִשִּׁשִּׁים וְאַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אֵין לַפֵּאָה שִׁיעוּר. הַכֹּל לְפִי גּוֹדֶל הַשָּׂדֶה וְלִפִי רוֹב הָעֲנִיִּים וְלִפִי רוֹב הָעֲנָוָה: ג נוֹתְנִין פֵּאָה מִתְּחִלַּת הַשָּׂדֶה וּמֵאֶמְצָעָהּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר וּבִלְבָד שֶׁיִּתֵּן בַּפּוֹף כְּשִׁיעוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם שַׁיֵּר בָּלַח אֶחָד סוֹמֵךְ לוֹ מִשִּׁשִּׁים פֵּאָה. וְאִם רָאוּ אֵינוֹ נוֹתֵן אֶלָּא מִשִּׁשִּׁים וְתֵאֵבֶר: ד כְּלָלָ אָמְרוּ בַּפֵּאָה כָּל שֶׁהוּא אוֹכֶל וְנִשְׁמָר וְגִדּוּלָיו מִן הָאָרֶץ וְלִקּוּטָתוֹ כְּאֶחָד וּמַכְנִיסוֹ לְקִיּוּם. חַיָּב בַּפֵּאָה. וְהַתְּבוּאָה וְהַקְּטָנִיּוֹת בַּכְּלָל הַזֶּה: ה (וְאֵילָן) הָאוֹג וְהַחֲרוֹבִין וְהָאֱגוֹזִים וְהַשִּׁקְדִים וְהַנְּפָנִים וְהָרִמּוֹנִים

והוית"ם

ברטנורא

ולהכיל את הרעבים וכיוצא בהן ים שיעור שיתן בכל פעם שתבא מגיה כזו לידו תמיהת מן הריוח שבעסקיו ותו לא מהייב דהכי תמרינן המבזבז אל יבזבז יותר מחומש הילכך מיבעי ליה לאיכם לאפרושי תמיהת הריוח בכל עת כדי שיהא מנוי כ"ו שי"ב' גמילות חסד לידו שזקיימו ובהכי נפיק ידי חובתו: ות"ת. אין לה שיעור דכתיב והגית בו יומם ולילה: ותלמוד תורה בנגד כולם. סקיל כנגד כולם: ב אין פוחתין לפאה .ששים. מדרבנן: אע"פ שאמרו אין לפאה שיעור. מדתורי' כדתמרן: הכל לפי גודל השדה וכו'. אם שדהו גדולה ועניים מועטים נותן ומיסף על פחות לפי גודל שדהו. ואם שדהו קטנה ועניים מרובים מוסיף על ששים לפי רוב העניים: ולפי רוב העניות. אית דגרסי עניה כו"ו כלומר לפי רוב עניותו יראה לעניים ל' ועשיר תרבני ורמב"ם פי' ל' עניים כלומר מה שתעניה התורן. ואית דגרסי עניה בכי"ת ופירושו גודל הגרגרים וקשין שאם היו הפחים של שדה במקום מ' מלאות ועוכות ובמקום אחר לעומות דקות לא יניח הפאה כולן מן הרעות אלא יעשר ששים לרע וליפה: ג מתחלת השדה ומאמצעה. ואין לריך להניח פאה בסוף שדה דכתיב לא תכלה פאת שדך לקוצר תמרה תורה תן פאה ואע"פ שיש לך עדיין קמה לקוצר: ובלבד שיתן בסוף כשיעור. לף על גב דרבי קרא בתחלה ובאמלע שיש תורת פאה למה שנתן מ"מ לא מפטר אלא ג"כ נותן בסוף השדה תשלום שיעור אחד מס' שם מה שנתן באמלע ובתחלה כן מוכח בירושלמי. ורמב"ם פירש ובלבד שיתן בסוף כשיעור פאה הצריכה לכל השדה שלריך שיניח בסוף השדה אחד מששים חון ממה שהניח בתחלה ובאמלע: אם שייר קלח אחד. בסוף השדה והניח אותו לפאה סיפך עליו וכל מה שהניח באמלע ובתחלה תורת פאה עליה: ואם לאו. אלא הניח אפי' קלח א' בסוף השדה לפאה הרי מה שהניח באמלע ובתחלה פיהא פאה אלא דאין הפקר יש לה ופליג אדרבי שמעון דאמר דאפי' מקיש היא השוכח פאה אלא מפטר בכל השדה כהבי והלכה כר' שמעון: ד כל דבר שהוא אוכל. למעוטי ספיחי ששים שאע"פ שהן אוכל ע"י הדחק לאו אוכל מקרי ואייבין בפאה דכתיב ובקוצרכם ואין קוצרה אלא בדבר הראוי לאכילה: ונשמר. למעוטי הפקר שזין לו שומרים שאינו חייב בפאה דכתיב לעני ולגר תעזוב אותם פרט להפקר שכבר נעזב: וגידוליו מן הארץ. למעוטי כמהין ופטריות שאין להם שורש בארץ ונדוליהם מן האויר שאין חייבין בפאה דכתיב קציר תקצור: ולקיטתו באחד. למעוטי חלוה וכיוצא בה מן הלילות שנלקטים הפירות שמתבלטים בהן רצון רחמן דכתיב קציר משמע דבר הנקצר הרבה כיחד: והכניסו לקיום. למעוטי ירק שאינו מתקיים אלא מתעפש מיד דכתיב פאת שדך בקוצרך ואין הירק נקצר: והתבואה והקטניות. תבואה מחמשת המינים חטה ושעורה וכוסמת שבולת שועל ושיפון. קטניות. פולין וחפונים ושדומים ודומיהם: בכלל הזה. להתחייב בפאה כשיעלתו בהם כל התנאים הללו: ה האוג. יש שהפרי שלו חלוש וקורין לו בלע"ז קורנ"י חול"ם ורמב"ם פירש שהוא שמעבדים בו העורות וקורין לו בערבי סימו"ק והאחבולות שלו רחויין לאכילה ולפי דוקא הלו שאינה התנת

תייבים

וְהַגִּזִּים וְהַתְּמָרִים חַיָּבִין בְּפֵאָה: ו לָעוֹלָם הוּא נוֹתֵן מִשּׁוּם פֵּאָה וּפָטוּר מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת עַד שֶׁיִּמָּרַח. וְנוֹתֵן מִשּׁוּם הֶפְקֵר וּפָטוּר מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת עַד שֶׁיִּמָּרַח. וּמַאֲכִיל לַבְּהֵמָה וְלַחַיָּה וְלָעוֹפוֹת וּפָטוּר מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת עַד שֶׁיִּמָּרַח. וְנוֹטֵל מִן הַגּוֹרֶן וְזוֹרֵעַ וּפָטוּר מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת עַד שֶׁיִּמָּרַח. דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. כֹּהֵן וְלֵוִי שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַגּוֹרֶן. הַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלָּהֶם עַד שֶׁיִּמָּרְחוּ. הַמַּקְדִּישׁ וּפוֹדֶה חַיָּב בַּמַּעֲשְׂרוֹת עַד שֶׁיִּמָּרַח הַגּוֹבֶר:

ברטנורא

חייבים בפאה ולא מיני חילוג אחרים חלא חלו ודומיהן קתמר: ן לעולם הוא נותן משום פאה. מי שלא הניח פאה כשדה כתוכר חייב להפרים מן התלוש והשאה ממפרים מן התלוש ונותן לעניים פטורה ממעשרות: עד שימרח. שיפשה כרי ונכוד של תבואה אבל אם בא להפרים פאה אחר המרוח צריך שיפרים התרומה והמעשרות תחלה ואח"כ יפריש השאה בתין פטור מן המעשרות חלא השאה הניטלה קודם המרוח: ונותן משום הפקר ופטור מן המעשרות. (משום הפקר) המפקיר תבואתו ובא אחד ונכה בה מין הנוכה בה חייב במעשרות דכתיב וכא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יהא הפקר ביוד וילו בתין אבל המפקיר תבואתו לאחר המרוח אין הפקר ההוא פוטר מן המעשר: ומאכיל לבהמה וכו'. ואפילו הוא עצמו מותר לאכול מכילת ערמי קודם מרוח אבל הבהמה אסורה לאכול מכילת קבע: ונוטל מן הגורן וזורע כו'. דמן התורה הזורע פטור מן המעשר אפילו לאחר מרוח דכתיב עשר תעשר ואכלת וזרע לא קרינן ביה ואכלת מיהו מדרבנן חייב שכירת ליה לרבי עקיבא דקודם מרוח פטור מן המעשר אפילו מדרבנן ואין הלכה כר"ע: שלקחו את הגורן. בקנו תבואה מן הגורן וקנסו חכמים שיהיו חייבים להפרים תרומות ומעשרות ולתת חיתם לכהנים ולויים אחרים כדי שלא יהיו קופצים לקנות תבואה אלו יין לנתוג ולגרסות. ואם קנו קודם מרוח שפיין לא הוקבעה תבואה זו למעשר המעשרות שלהן: המקדיש ופידה. המקדים נרטו ופדאו מיד הגוזר והוא גדים או קמה שלא הוקבע למעשר כשהיה ביד ההקדש: חייב. הפודה להוליא ממנו המעשרות אבל אם נתמרח הגורן ביד הגוזר הוחיל ובשעה שהיה רצוי שיקבע למעשר דהיינו בזמן המרוח היתה ביד ההקדש אין הפודה חייב להוליא ממנו מעשרות שהקדש פטור מן המעשרות:

גמרא ברכות דף ה' ע"א

אָמַר רַבִּי יִצְחָק כָּל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע עַל מִטָּתוֹ בְּאִלּוּ אוֹחֵז חֶרֶב שֶׁל שְׁתֵּי פִּיּוֹת בְּיָדוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמ"ט) רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם. מַאי מַשְׁמַע אָמַר מַר זוּטְרָא וְאִי תֵּימָא רַב אָשִׁי מֵרִישָׁא דְּעַנְיָנָא דִּכְתִיב (שם) יַעֲלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יְרַנְּנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם. וְכָתִיב בַּתְרֵיהּ רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק כָּל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע עַל מִטָּתוֹ מַזִּיקִין בְּדִילִין הֵימֶנּוּ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ה')

ובני

רש"י

כאלו אוחז חרב של שתי פיות בידו. להרוג את המזיקין: מאי משמע דק"ם

מקץ ליום ראשון

וּבְנֵי רֶשֶׁף יַגְבִּיהוּ עוּף וְאֵין עוּף אֶלָּא תּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כ"ג) הַתָּעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאֵינֶנּוּ. וְאֵין רֶשֶׁף אֶלָּא מַזִּיקִין שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ל"ב) מְזֵי רָעָב וּלְחוּמֵי רֶשֶׁף וְקֶטֶב מְרִירִי. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה יְסוּרִין בְּדִילִין הֵימֶנּוּ שֶׁנֶּאֱמַר וּבְנֵי רֶשֶׁף יַגְבִּיהוּ עוּף וְאֵין עוּף אֶלָּא תּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר הַתָּעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאֵינֶנּוּ. וְאֵין רֶשֶׁף אֶלָּא יְסוּרִין שֶׁנֶּאֱמַר מְזֵי רָעָב וּלְחוּמֵי רֶשֶׁף. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן הָא אֲפִילּוּ תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן יוֹדְעִין אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ט"ו) וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ וְהַיָּשָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהַאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל חֻקָּיו כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא אָשִׂים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רֹפְאֶךָ. אֶלָּא כָּל שֶׁאִפְשָׁר לוֹ לַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה וְאֵינוֹ עוֹסֵק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵבִיא עָלָיו יְסוּרִין מְכוּעָרִין וְעוֹכְרִין אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ל"ח) נָאֲלָחוּ נָמַקּוּ חַבּוּרֹתַי מִפְּנֵי אִוַּלְתִּי נְעְוֵיתִי שַׁחֹתִי כָּל הַיּוֹם קוֹדֵר הָלָכְתִּי וְאֵין טוֹב אֶלָּא תּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ד') כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אַל תַּעֲזֹבוּ. אָמַר רַבִּי זֵירָא וְאִי תֵּימָא רַבִּי חֲנִינָא בַּר פַּפָּא בָּא וְרָאָה שֶׁלֹּא כְּמִדַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדַּת בָּשָׂר וָדָם. מִדַּת בָּשָׂר וָדָם אָדָם מוֹכֵר חֻפָּין לַחֲבֵירוֹ מוֹכֵר עֵצֶב וְלוֹקֵחַ שָׂמֵחַ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵּן נָתַן לָהֶם תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל וְשָׂמֵחַ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אַל תַּעֲזֹבוּ:

רש"י

דק"ס: ובני רשף יגביהו עוף. הטוף מסתלקת ממך: התעיף עיניך בו. אם תכטל וסגרת עיניך בתורה היא מסתכחת ממך: ולחומי רשף. כתיב כאן רעב למזיקין נדרש לפניו ולאחריו יסורין ומזיקין: קטב מרירי. זה שד הלהריס במסכת פסחים: אפילו תינוקות של בית רבן יודעין. פתורה מניעה שלמדין מספר החומש אם שמוע תשמע כל המחלה אשר שמתי וגו' ואפי' הקטנים שלא הגיעו עדיין לספר ויוכ כבר למדו: החשיתי מטרוב. מן התורה: וכאבי נשבר מכה עכורה: המוכר עצב. שפירש הימנו דבר חשוב כזה ומסוף דחקו מכרו: ושמח שהרי הקב"ה מזהירה מלעזוב תורה ומשבח לפניהם שלקח טוב אחר פנתנה להם:

מקץ ליום ראשון

זוהר מקץ דף קצ"ד ע"ב

וַיִּשְׁלַח פַּרְעֹה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף וַיָּרִיצוּהוּ מִן הַבּוֹר. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר (תהלים קפ"ו) רוֹצֶה יְיָ אֶת יְרֵאָיו אֶת הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ. כַּמָּה קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְרָעֵי בְּהוּ בְּצַדִּיקַיָּא בְּגִין דְּצַדִּיקַיָּא אִינּוּן עַבְדִין (שֶׁלָּמָא וְעַבְדִי) שֶׁלָּמָא לְעֵילָּא וְעַבְדֵי שֶׁלָּמָא לְתַתָּא וְאַעְלִין כֻּלָּא וּבְגִין כָּךְ קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְרָעֵי בְּהוּ בְּאִינּוּן דְּמְיַחֲלִין לֵיהּ וְעַבְדִין רְעוּתֵיהּ. מְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ מָאן אִינּוּן מְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ הֲוֵי אֵימָא אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא בְּלֵילְיָא וְאִשְׁתַּתְּפוּ בַּחֲדֵי שְׁכִינְתָּא. וְכַד אָתֵי צַפְרָא אִינּוּן מְחַכְּאן לְחַסְדּוֹ וְהָא אוּקְמוּהָ. בְּזִמְנָא דְּבַר נַשׁ אִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא בְּלֵילְיָא חוּמְצָא דְּחֶסֶד אִתְמְשִׁךְ עֲלֵיהּ בִּימָמָא דִּכְתִיב (שם מ"ב) יוֹמָם יְצַוֶּה יְיָ חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי מָאי טַעְמָא יוֹמָם יְצַוֶּה יְיָ חַסְדּוֹ מִשּׁוּם דְּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי וּבְגִין כָּךְ רוֹצֶה יְיָ אֶת יְרֵאָיו כְּתִיב (ולא כתיב) כְּמָאן דְּרָעֵי בִּרְעוּתֵיהּ לְאַחֲרָא וְאִתְרָעֵי לֵיהּ לְאִתְפַּיְּסָא בַּחֲדֵיהּ) וּבְגִין כָּךְ רוֹצֶה יְיָ אֶת יְרֵאָיו וְלֹא בִּירֵאָיו גְּלוּנָא דָּא יוֹסֵף הָוָה עָצִיב בַּעֲצִיבוּ דְּרוּחָא בַּעֲצִיבוּ דְּלִבָּא דַּהֲוָה אָסִיר תַּמָּן בֵּין דְּשַׁדָּר פַּרְעֹה בְּגִינֵיהּ מַה כְּתִיב וַיָּרִיצוּהוּ אִתְפַּיְּסוּ לֵיהּ וַאֲהַדְּרוּ לֵיהּ מִלִּין דְּחָדְוָן מִלִּין לְמֶחֱדֵי לִבָּא בְּגִין דַּהֲוָה עָצִיב מִן בֵּירָא. תָּא חֲזֵי בְּקַדְמֵיתָא נָפִיל בְּבֵירָא בְּבֵירָא אִסְתַּפַּק לְבַתַּר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר עַד לָא אִיעֵיל לְיוֹסֵף הַהוּא עוֹבָדָא לָא אִקְרֵי צַדִּיק בֵּינוֹן דְּנָטַר הַהוּא בְּרִית לְיָמָּא אִקְרֵי צַדִּיק וְהַהוּא דְּרִגָּא דִּבְרִית קַדִּישָׁא אִתְעַטַּר בַּהֲדֵיהּ וּמַאן דַּהֲוָה (עביד) בְּבוֹר בְּקַדְמֵיתָא אִסְתַּפַּק בַּהֲדֵיהּ דִּכְתִיב וַיָּרִיצוּהוּ מִן הַבּוֹר אִסְתַּפַּק נִן דָּא וְאִתְעַטַּר בְּבֵאֵר מַיִם חַיִּים. (וַיִּשְׁלַח פַּרְעֹה) וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף לְיוֹסֵף מִבָּעֵי לֵיהּ אֶלָּא וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף דָּא קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דִּכְתִיב (ש"ם קי"ח) עַד עֵת בֹּא דְּבָרוֹ אִמְרַת יְיָ צְרָפָתְהוּ. עַד עֵת בֹּא דְּבָרוֹ הָדָא הוּא דִּכְתִיב וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף כְּתִיב הָכָא וַיִּקְרָא אֶת יוֹכֶף וּכְתִיב הָתָם וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה:

יוסף לחק

הלכה פסוקה

הר"ם ח' תלמוד תורה פ"ו

עֹון גָּדוֹל הוּא לְבַזּוֹת אֶת הַחֲכָמִים אוֹ לְשַׂנְאָתָן לֹא חֲרָבָה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא עַל שֶׁבִּזּוּ בָהּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁנֶּאֱמַר (יר"מ י"ג) וַיִּהְיוּ מַלְעִיבִים בְּמַלְאֲכֵי אֱלֹהִים וּבוֹזִים דְּבָרָיו וּמְתַעְתְּעִים בִּנְבִיאָיו פִּלְמֵד בּוֹזִים לְמַקְּרֵי דְּבָרַי וְכֵן הוּא שֶׁאָמְרָה תּוֹרָה אִם בְּחֻקֹּתַי תִּמְאָסוּ מְלַמְּדֵי חִקּוֹתַי תִּמְאָסוּ

מוסר

מפתר הרדים דף ס"ח ע"א

אוֹר ה' מֵאִיר פָּנֶיךָ וְאַתָּה חַי וְקָהָתִ"ו טַיָּר אָדָם נָגוּעַ וְאֵיךְ תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ מֵהֶבְיט אֵלָיו תְּדִיר בְּעוֹד הוּא מַבִּיט בָּךְ וּמַחֲזִיק אֵין שׁ פָּנִים נְדוֹל מָזֶה לָבֵן הִתְבַּיֵּשׁ מִפָּנָיו וְהַכְּנַע. יֵשׁ לָאָדָם לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדַת הַמַּלָּה שֶׁהִיא הַתְּפִלָּה בְּאַרְבַּע כְּלֵי זֶהֶב הַלָּשׁוֹן וְהַלֵּב וְהָאֵזֶן וְהָעַיִן דְּהָא אִיהִי אִיהִי דְּסָתוּם

מִכְנַן לְיוֹם רִאשׁוֹן

וְכָל הַמְּבָנֶה הַמַּקְמִיר חָכָם אֵין לוֹ חֵלֶק
לָעוֹלָם הַבָּא וַהֲרֵי הוּא בִּכְלָל בִּי דָבַר ה'
בָּזָה: פ אַף עַ"פ שֶׁהַמְּבָנֶה אֶת הַחֲכָמִים
אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא אִם בָּאוּ עֵרִים
שֶׁבָּזֶהוּ אֲפִילוּ בְּרָבָרִים חַיָּב נִדּוּי וּמְנַדִּין
אוֹתוֹ בֵּית דִּין בְּבָבִים וְקוֹנְסִין אוֹתוֹ לִימָרָא
זָהָב בְּכָל מָקוֹם וְנוֹתְנִין אוֹתָהּ לְחָכָם וְהַמְּבָנֶה
אֶת הֶחָכָם בִּדְבָרִים אֲפִילוּ לְאַחַר מִיתָה
מְנַדִּין אוֹתוֹ בֵּית דִּין וְהֵם מַתִּירִין אוֹתוֹ
בְּשֶׁיִּתְעַוֵּר בְּתְשׁוּבָה אֲבָל אִם הָיָה הֶחָכָם חַי
אֵין מַתִּירִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיֵּרֵצֶה זֶה שֶׁנִּדּוּהוּ
בִּשְׁבִילוֹ וְכֵן הֶחָכָם עַצְמוֹ מְנֻדֶּה לְכָבוֹדוֹ
לְעִם הָאָרֶץ שֶׁהִפְקִיר בּוֹ וְאֵין צָרִיךְ לֹא
עֵדִים וְלֹא הַתְרָאָה וְאֵין מַתִּירִין לוֹ עַד
שֶׁיְּרַצֶּה אֶת הֶחָכָם וְאִם מֵת הֶחָכָם בָּאֵין
שְׁלֹשָׁה וּמַתִּירִין לוֹ וְאִם רָצָה הֶחָכָם לְמָחוֹל
וְלֹא נָדָהוּ הָרִאשׁוֹת בִּידוֹ: י הָרַב שֶׁנִּדָּה
לְכְבוֹדוֹ בָּל תַּלְמִידָיו חַיָּבִין לְנַהוֹג נִדּוּי
בְּמִיתָה אֲבָל תַּלְמִיד שֶׁנִּדָּה לְכָבוֹד עַצְמוֹ
אֵין הָרַב חַיָּב לְנַהוֹג בּוֹ נִדּוּי אֲבָל בָּל
הָעָם חַיָּבִין לְנַהוֹג בּוֹ נִדּוּי. וְכֵן מְנוּדֶה
לְגַשִּׂיא מְנוּדֶה לְכָל יִשְׂרָאֵל. מְנוּדֶה לְכָל
יִשְׂרָאֵל אֵינוֹ מְנוּדֶה לְגַשִּׂיא. מְנוּדֶה לְעִירוֹ
מְנוּדֶה לְעִיר אַחֶרֶת. מְנוּדֶה לְעִיר אַחֶרֶת
אֵינוֹ מְנוּדֶה לְעִירוֹ: י בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים
בְּמִי שֶׁנִּדּוּהוּ עַל שֶׁבִּזָּה תַּלְמִיד חָכָם אֲבָל
מִי שֶׁנִּדּוּהוּ עַל שְׁאָר דְּבָרִים שֶׁחַיָּבִין עָלֶיהָן
נִדּוּי אֲפִילוּ נִדָּהוּ קָטָן שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל חַיָּב
הַנִּשְׂיא וְכָל יִשְׂרָאֵל לְנַהוֹג בּוֹ נִדּוּי עַד שֶׁיַּחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה מִכָּבָר שֶׁנִּדּוּהוּ בְּשִׁבִּילוֹ וַיַּתִּירוּ לוֹ:

עֵינָיו בְּתִפְלַת לַחַשׁ וְלַהַשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ אֲפִילוּ
בִּתְפִלָּה דְּבְלַחַשׁ לָבֵן יְהֵא שָׁלֵא יַחְסֵר וְלֹא
יְפַגֵּם אֶחָד מֵהֶן בְּכָל בְּשׁוּם זְמַן וְכָל שֶׁבֵּן
בְּשָׁעַת הָעֲבוֹדָה. אַף עַל פִּי שֶׁאָדָם עָצֵב
מְצַד עֲוֹנוֹתָיו צָרִיךְ לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּשָׁעַת
הָעֲבוֹדָה דִּכְתִיב (דברים כ"ח) תַּחַת אֲשֶׁר לֹא
עָבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב
וְזֶה בִּכְלַל כָּל עֲבוֹדַת ה' קַל וָחוֹמֶר בָּעֲבוֹדַת
הַתְּפִלָּה שֶׁנִּקְרֵאת עֲבוֹדָה שֶׁבְּלֵב. בָּזֶה
רָאוּי לְאָדָם לִהְיוֹת קָדוֹשׁ בִּרְמַ"ח אֵבָרָיו
וְלִבּוֹ וְנַפְשׁוֹ אַחֲרֵי שֶׁהוּא הַיּכֹל לַמֶּלֶךְ
הַקָּדוֹשׁ כְּדִכְתִיב (הושע י"א) בְּקִרְבְּךָ קָדוֹשׁ
כְּתִיב (ישעיה ו') הַיּכַל ה' הַמָּה וּכְתִיב (ויקרא י"ט)
קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי וְגוֹ' כְּלוֹמַר וַאֲנִי
שׁוֹכֵן בְּתוֹכְכֶם דִּכְתִיב (שם כ"ו) וְהִתְהַלַּכְתִּי
בְּתוֹכְכֶם. אָמְרוּ בְּמַסֶּכֶת בְּרָכוֹת כָּל הַקּוֹרֵא
קְרִיאַת שְׁמַע בְּלֹא תְּפִלִּין כְּאִלּוּ מַעִיד
עֵדוּת שֶׁקֶר בְּעַצְמוֹ דְּהָא כְּתִיב בָּהּ מִשְׁפּוֹת
מִכָּאן אָנוּ לְמֵדִין. בֵּיוָצֵא בָּזֶה כָּל הַקּוֹרֵא
קְרִיאַת שְׁמַע בְּלֹי בַּוָּנָה מַעִיד שֶׁקֶר דְּהָא
כְּתִיב בָּהּ בְּכָל לְבָבְךָ וְהוּא הַדִּין לְתְפִלָּה
וְאִם מְהַרְהֵר בְּקַנְיְנֵי הָעוֹלָם הוּא מְשַׁקֵּר.
וּבְכָל מְאֹדֶךָ שֶׁמַּחֲשִׁיב מָמוֹנוֹ מֻעֲבֶרֶת
בּוֹרְאוֹ וְכָל שֶׁבֵּן אִם אֵין תּוֹעֶרֶת בְּאוֹתוֹ
הָרְהוּר בַּעֲלִיָּה אִתְּמַר (ויקרא ב') אוֹתִי עָזְבוּ
מְקוֹר מַיִם חַיִּים לַחְצוֹב לָהֶם בֹּארוֹת
בֹּארוֹת נִשְׁבָּרִים:

מִכְנַן יוֹם שֵׁנִי תּוֹרָה

יכין בקריאת ארבעה פסוקים אלו שהם כנגד ד' המילוי ו"ק דשם ב"ן להאציר בו

הוספת הרוזו משבת שעברה:

ז וַתִּבְלַעְנָה הַשְּׁבָלִים הַדַּקּוֹת אֵת שֶׁבַע הַשִּׁבֳּלִים הַבְּרִיאוֹת וְהַמְּלֵאוֹת וַיִּיקַץ פַּרְעֹה וְהִנֵּה

(ז) הבריאות. ס"ת כלט"ו: והנה חלום. והנה כשלם חלוס שלם לפניו
חלום
ויולדך

חֲלֹום׃ וּבְלָעָא שִׁבְלַיָּא לַקֻּחָתָא יַת שְׁבַע שִׁבְלַיָּא פַּטִּימָתָא וּמָלְיָתָא
וְאִתְעַר פַּרְעֹה וְהָא חֶלְמָא׃ ח וַיְהִי בַבֹּקֶר וַתִּפָּעֶם רוּחֹו וַיִּשְׁלַח
וַיִּקְרָא אֶת־כָּל־חַרְטֻמֵּי מִצְרַיִם וְאֶת־כָּל־חֲכָמֶיהָ
וַיְסַפֵּר פַּרְעֹה לָהֶם אֶת־חֲלֹמֹו וְאֵין־פּוֹתֵר אוֹתָם
לְפַרְעֹה׃ וַהֲוָה בְצַפְרָא וּמְטַרְפָא רוּחֵהּ וּשְׁלַח וְקָרָא יַת כָּל חַרְשֵׁי
מִצְרַיִם וְיַת כָּל חַכִּימָהָא וְאִשְׁתָּעִי פַּרְעֹה לְהֹון יַת חֶלְמֵהּ וְלֵית דְּפָשַׁר יָתְהֹון
לְפַרְעֹה׃ ט וַיְדַבֵּר שַׂר הַמַּשְׁקִים אֶת־פַּרְעֹה לֵאמֹר אֶת־
חֲטָאַי אֲנִי מַזְכִּיר הַיֹּום׃ ומַלִּיל רַב שָׁקֵי (עם) לְפַרְעֹה לְמֵימָר
יַת סָרְחָנַי אֲנָא מַדְכַּר יוֹמָא דֵין׃ י פַּרְעֹה קָצַף עַל־עֲבָדָיו
וַיִּתֵּן אֹתִי בְּמִשְׁמַר בֵּית שַׂר הַטַּבָּחִים אֹתִי וְאֵת שַׂר
הָאֹפִים׃ פַּרְעֹה רְגַז עַל עַבְדֹּוהִי וִיהַב יָתִי בְּמַטְרַת בֵּית רַב קְטוֹלַיָּא
יָתִי וְיַת רַב נַחְתּוֹמֵי׃

רש״י

והולך לפותרים: (ח) ותפעם רוחו. ומטרפא רוחיה מקשקשת בהוכו כפעמון ובגבוכדנצר הוא אומר (דניאל ב׳) ותהפעם רוחו לפי שהיו שם שתי פעימות שכחת החלום והשלמת פתרונו (ב״ר): חרטמי. הגמרים בטימי מתים שעולים בעלמות (טימי הן עלמות בלשון חרמי ובמשנה בית שטוף מלא טמיא מלא עלמות): ואין פותר אותם לפרעה. פותרים היו אומרים אבל לא לפרעה שלא היה קולן נכנס בחזיונו ולא היה לו קורת רוח בפתרונם שהיו אומרים שבע פנות אתה מוליד שבע בנות אתה קובר (ב״ר):

נביאים מלכים א׳ פימן ג׳

א וְאַתָּם בַּבֹּקֶר לְהֵינִיק אֶת־בְּנִי וְהִנֵּה־מֵת וְאֶתְבּוֹנֵן אֵלָיו בַּבֹּקֶר
וְהִנֵּה לֹא־הָיָה בְנִי אֲשֶׁר יָלָדְתִּי׃ וַאֲקִימִית בְּצַפְרָא לְאֹנָקָא
יַת בְּרִי וְהָא מִית וְאִסְתַּכְלִית בֵּיהּ בְּצַפְרָא וְהָא לָא הֲוָה בְּרִי דְיָלִידִית׃
ג וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הָאַחֶרֶת לֹא כִי בְנִי הַחַי וּבִנֵךְ הַמֵּת וְזֹאת
אֹמֶרֶת לֹא כִי בִנֵךְ הַמֵּת וּבְנִי הֶחָי וַתְּדַבֵּרְנָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃

רש״י ואומרת

(א) ואתבונן אליו. נתתי לב להסתכל בו׃

מקץ ליום שני

וַאֲמַרַת אִתְּתָא אוֹחֲרַנְתָּא לָא בַּר חַיָּא וּבְרִיךְ מִיתָא וְדָא לְדָא אָמְרָה
לָא כֵּן בְּרִיךְ מִיתָא וּבְרִי חַיָּא וְדַיְנָנָא קָדָם מַלְכָּא: ג וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
זֹאת אֹמֶרֶת זֶה־בְּנִי הַחַי וּבִנֵךְ הַמֵּת וְזֹאת אֹמֶרֶת לֹא כִּי בִּנֵךְ
הַמֵּת וּבְנִי הֶחָי: וַאֲמַר מַלְכָּא דָּא אָמְרָה דֵּין בְּרִי חַיָּא וּבְרִיךְ מִיתָא
וְדָא אָמְרָה לָא כֵּן בְּרִיךְ מִיתָא וּבְרִי חַיָּא: ד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ קְחוּ לִי־
חֶרֶב וַיָּבִיאוּ הַחֶרֶב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: וַאֲמַר מַלְכָּא אַיְתוּ לִי חַרְבָּא
וְאַיְתִיאוּ חַרְבָּא קֳדָם מַלְכָּא:

כתובים משלי סימן ט׳

א שָׁלְחָה נַעֲרֹתֶיהָ תִּקְרָא עַל־גַּפֵּי מְרֹמֵי קָרֶת: וְשַׁדִּירַת טַלְיָתָהָא
דְּתִקְרַיִן עַל גֵּיב רָמָאתָא עַשְׁנָתָא דְנָצִירָן: ג מִי־פֶתִי יָסֹר
הֲנָה חֲסַר־לֵב אָמְרָה לּוֹ: מָאן דְּשָׁבַר נְאַתָא לְוָתִי וַחֲסִיר
רַעְיָנָא אָמְרַת לֵיהּ: ג לֵכוּ לַחֲמִי בְלַחְמִי וּשְׁתוּ בְּיַיִן מְסָכְתִּי:
אֲתוּ אֱכוֹלוּ לַחְמִי וְאִישְׁתוּ חַמְרָא דְמָזָגִית: ד עִזְבוּ פְתָאִים וְחִיוּ
וְאִשְׁרוּ בְּדֶרֶךְ בִּינָה: שְׁבוּקוּ מְנָכוֹן חֲסִירוּת רַעְיוֹנְכוֹן וְחִיוּ וְהַלִּיכוּ
בְּאָרְחָא דְבִיוְנָא:

רש״י

(א) שלחה נערותיה. מדש וחוס ד״ת מסה ומהרן: (ב) יסור הנה. ולמד
מומו ויסירס: (ד) עזבו פתאים. מת דרך הפתיות: ואשרו.
והדרכו:

משנה שבת פרק י׳

הַמַּצְנִיעַ לְזֶרַע. וּלְדוּגְמָא. וְלִרְפוּאָה. וְהוֹצִיאוֹ בְשַׁבָּת חַיָּב בְּכָל שֶׁהוּא.
וְכָל אָדָם אֵין חַיָּב עָלָיו אֶלָּא כְּשִׁיעוּרוֹ. חָזָר וְהִכְנִיסוֹ אֵינוֹ חַיָּב
אֶלָּא כְּשִׁיעוּרוֹ: ב הַמּוֹצִיא אוֹכְלִין וְנָתָנָן עַל הָאַסְקֻפָּה. בֵּין שֶׁחָזַר וְהוֹצִיאָן.
בין

ברטנורא

פרק י׳ א המצניע. קידס הסבת: לזרע ולדוגמא. להרפות סיס לו סממנים ויקמו ממנו:
ולרפואה. ומכח כשבת למה הלעיטו: והוציאו. סחס: חייב. עליו בכל
מכוח שעל דעת הרשבוכ סוליטו והל מהסביס: אלא כשיעורו. כל מחד שיעור המפורש
בו: חזר והכניסו. זה שהלעיטו פחות מכשיעור והוליטו חס נמלך בו שלא לזרעו וחזר והכניסו:
אינו חייב. כשכנסה זו שלא חס כן יש בו שיעור שלם דכיון דנמלך שלא לזרעו בטלה
מחשבתו והרי הוא ככל מדש: ב על האסקופה. סהיא כרמלית כגון שנכוזה מג׳ ושד
תשעה

בֵּין שֶׁהוֹצִיאָן אַחַר פָּטוּר. מִפְּנֵי שֶׁלֹּא עָשָׂה מְלַאכְתּוֹ בְּבַת אַחַת. קִפָּה שֶׁהָיָא מְלֵאָה פֵּירוֹת. וְנָתָנָהּ עַל אַסְקְפָּה הַחִיצוֹנָה. אַף עַל פִּי שֶׁרוֹב הַפֵּירוֹת מְבֹחוּץ. פָּטוּר עַד שֶׁיּוֹצִיא אֶת כָּל הַקִּפָּה: ג הַמּוֹצִיא בֵּין בִּימִינוֹ. בֵּין בִּשְׂמֹאלוֹ. בְּתוֹךְ חֵיקוֹ. אוֹ עַל כְּתֵפוֹ חַיָּיב. שֶׁכֵּן מַיְשִׂא בְּנֵי קְהָת. בְּלֹאתַר יָדוֹ. בְּרַגְלוֹ. בְּפִיו. וּבְמַרְפְּקוֹ. בְּאָזְנוֹ. וּבְשַׂעְרוֹ. וּבְפִונְדְּתוֹ וּפִיָּה לְמַטָּה. בֵּין פּוּנְדְּתוֹ לְחָלּוּקוֹ. וּבְשֶׁפַת חָלּוּקוֹ. בְּמַנְעָלוֹ. בְּסַנְדָּלוֹ. פָּטוּר. שֶׁלֹּא הוֹצִיא כְּדַרְכּוֹ הַמּוֹצִיאִין: ד הַמִּתְכַּוֵּין לְהוֹצִיא לְפָנָיו. וּבָא לוֹ לְאָחוֹרָיו פָּטוּר. לְאָחוֹרָיו. וּבָא לוֹ לְפָנָיו חַיָּיב. בְּאֶמְצַע אָמְרוּ. הָאִשָּׁה הַחוֹגֶרֶת בְּסִינָר. בֵּין מִלְּפָנֶיהָ וּבֵין מִלְּאַחֲרֶיהָ. חַיֶּבֶת. שֶׁכֵּן רָאוּי לִהְיוֹת הַזֵּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אַף מְקַבְּלֵי פְתָקִין: ה הַמּוֹצִיא כְּבָר לִרְשׁוּת הָרַבִּים חַיָּיב. הוֹצִיאוּהוּ שְׁנַיִם פְּטוּרִין. לֹא יָכוֹל אֶחָד לְהוֹצִיאוֹ. וְהוֹצִיאוּהוּ שְׁנַיִם חַיָּיבִין. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. הַמּוֹצִיא אוֹבְלִין פָּחוֹת מִכַּשִּׁיעוּר בַּכְּלִי. פָּטוּר אַף עַל הַכְּלִי. שֶׁהַכְּלִי מְפֻרָּק לוֹ. אֶת הַחַי בַּמִּטָּה. פָּטוּר אַף עַל הַמִּטָּה. שֶׁהַמִּטָּה מְפֻלָּה לוֹ. אֶת הַמֵּת בַּמִּטָּה חַיָּיב. וְכֵן בַּזַּיִת מִן הַמֵּת. וְכַזַּיִת מִן הַנְּבֵלָה. וְכָעֲדָשָׁה מִן הַשֶּׁרֶץ חַיָּיב. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר: ו הַנּוֹטֵל צְפָרְנָיו זוֹ בְזוֹ. אוֹ בְשִׁנָּיו.

יכין

ברטנורא

תשמה והכה ד': שלא עשה מלאכתו בבת אחת. לח עשה עקירה מרשות היחיד והנה כר"ה שהם מקום חיוב דכהכי הוי מלאכה גמורה חלח עקר ממקום חיוב והניח בכרמלית שהוח פטור כאותו הגתה והדר עקר לה מכרמלית שאינו מקום חיוב והניח ברשות הרבים וגמלח חלח נשבות עקירה ממקום חיוב והנחה במקום חיוב כשעה אחת: אסקופה החיצונה. מתניתא מלמדנו פתח הכתוב לומר ר"ה: עד שיוציא. כלומר חלח אם כן הוליח כראשונה כל הקופה ולח שנו חלח בקופה מלאה קטיפין ודילועין שהן מרוכזין ועדיין יש מהן לפנים מהכל מלאה הרבה שברי ים הרבה ממנו כולי מכאן נעשה כמי שהוליח חת כל הקופה והייב: ג שכן משא בני קהת. בכתף ימנו וימין ושמחל ומיק חורחת דתרעא: מרפקו. הפרק התמעי שבזרוע כלשון כך שמו מרפ"ק: באצינדתו. חזור חליו: ופיה למטה. לין דרך הולחה בכך היה למעלה דרך הולחה בכך פ"ח הפונדתו בנגד פיו שהוח סמיך לבשרו לקבל הזיעה ורגילין לעשות כן בעין כיכין וכשמהפכים חיתו מלרטה למעלה ומנח פי הכיס למטה: בשפת חלוקו. הספר התחתונה של הלוט: ד לפניו ובא לו לאחריו פטור. דהתכוין לסמירה משולה ועלתה בידו בסירה פחותה: לאחריו ובא לו לפניו חייב. דהתכוין לסמירה פחותה ועלתה בידו בסירה משולה: סינר. כעין מכנסים קטנים חוגרות חיהן לנקיות ואם תלתה בהן שיש דבר להוליח וכח לה לגד חחר חייבת: שכן ראוי להיות הזיר. דרכו להיות חיזר וסובב סביבותיה ומתחלה ידעה שסופו להתפרע: ר' יהודה אומר אף מקבלי פתקין. של מלך הרגיל העומדים לנגדו נותנים לתוכם בעלים חלולים כדמות קנים ותולים בלוחרם ודרך חותו קנה להיות חיזר וסיבב מלפניו ומחחריו סביב לנוחרו ויודע היה שסופו להתפרע ומין הלכה כר"י: ה הוציאוהו שנים פטורין. כדילפינן בשמועתה לחת מכל מלית ה' הפושה לת כולה ולח השיבה מקלחה: ור"ש פוטר. דסבר לפי' כשלין יחיד יכול לעשותה חם עשאוה שנים פטורים ומין הלכה כר"ם: את החי במטה. על החי לח מחייב בהולחתו חם חינו כפות לפי שהוח נוטה לת עלמו וה"מ לחדם חבל בהמה חיה ושוף לח דכמחן דכפותין דמו: וכן בזית מן המת. חייב חם הוליחו להיחיל ומשמע הולחה חמורה היח להגיל עלמו מן הטומחה: וכן בזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ. דכהכי הוי בשיור לטומחה: ור"ש פוטר. לפילו בחת שלם דהוי מלחכה בחינה נריכה לגופה דכל שחינו חלח לסלקו מפליו הוי מלחכה שחינה

נריכה

מקץ ליום שני

וְבֶן שָׁעָרוֹ וְבֶן שָׁפְמוֹ וְבֶן זְקָנוֹ. וְבֶן הַגְּוִדָּלֶת. וְבֶן הַכּוֹחֶלֶת. וְבֶן הַפּוֹקֶסֶת. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב וַחֲכָמִים אוֹסְרִין מִשּׁוּם שְׁבוּת. הַתּוֹלֵשׁ מֵעַצְיַן נָקוּב חַיָּיב. וְשֶׁאֵינוֹ נָקוּב פָּטוּר. וְרִבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר בָּזֶה וּבָזֶה:

ברטנורא

גריכה לגופה ולאו מלאכת היא ואין הלכה כר' שמעון: ן וכן שערו. התולש שער רחמו בידו: וכן הגודלת. שער רחמה וקולעת לתוכו תרנים עבות גדילות: הבוחל'. ניתוק כחול בעיניה: הפוקסת. מחלקת שער שבאמצע הרחם מכאן ומכאן אצל הלדדים: ר"א מחייב. חטאת. כולהו משום כותבת גדלת ופוקסת משום כיפה: וחכמים אוסרים משום שבות. דסבורי אין דרך כתיבה בכך ואין דרך בנין בכך והלכה כחכמים. ולוקח הניטל לפרניו ושערו בידו הוא דפטרו רבנן מהטאת ומסקילה אבל הניטל שערו או לפרניו בכלי מודים הכמים דחייב חטאת ואפי' נטל שתי שערות חייב והניטל שער רחם חבירו אפילו בידו חייב ולפיכך בפרסה רובה או שער שאחלם רובו ומצער אותו מותר ליטלה בידו לכתחלה: התולש מעצין נקוב חייב. דהוי כמחובר דיוצק מן הקדקד על ידי הנקב סמרים לחליחית הקרקע ואפי' הנקב בגדו ושיער הנקב כדי שרש קטן: ר"ש פוטר בזה ובזה. דלא תסיב ליה כמחובר לחייבו סקילה ואין הלכה כר"ש:

גמרא שבת דף צ"ה ע"א

רַב נַחְמָן בַּר גּוּרְיָא אִקְּלַע לִנְהַרְדְּעָא בָּעוּ מִינֵּיהּ חוֹלֵב מִשּׁוּם מַאי מְחַיֵּיב אָמַר לָהוּ מִשּׁוּם חוֹלֵב. מְחַבֵּץ מִשּׁוּם מַאי מְחַיֵּיב אָמַר לָהוּ מִשּׁוּם מְחַבֵּץ. מְגַבֵּן מִשּׁוּם מַאי מְחַיֵּיב אָמַר לָהוּ מִשּׁוּם מְגַבֵּן. אָמְרוּ לֵיהּ רַבָּךְ קָטִיל קָנֵי בְּאַגְמָא הֲוָה. אָתָא שָׁאִיל בֵּי מִדְרָשָׁא אָמְרוּ לֵיהּ חוֹלֵב חַיָּיב מִשּׁוּם מְפָרֵק. מְחַבֵּץ חַיָּיב מִשּׁוּם בּוֹרֵר. מְגַבֵּן חַיָּיב מִשּׁוּם בּוֹנֶה. הַמְכַבֵּד הַמְרַבֵּץ וְהָרוֹדֶה חַלּוֹת דָּבָשׁ שׁוֹגֵג בְּשַׁבָּת חַיָּיב חַטָּאת. הַזּוֹרֵד בְּיוֹם טוֹב לוֹקֶה אַרְבָּעִים דִּבְרֵי רִבִּי אֱלִיעֶזֶר. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר מַאי טַעְמָא דְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר הִכְתִּיב (ש"א י"ד) וַיִּטְבֹּל אוֹתָהּ בְּיַעֲרַת הַדְּבָשׁ. וְכִי מַה עִנְיַן יַעַר אֵצֶל דְּבַשׁ. אֶלָּא לוֹמַר לָךְ מַה יַּעַר הַתּוֹלֵשׁ מִמֶּנּוּ בְּשַׁבָּת חַיָּיב חַטָּאת. אַף חַלַּת דְּבַשׁ הָרוֹדֶה מִמֶּנּוּ בְּשַׁבָּת חַיָּיב חַטָּאת. אָמַר שְׁמוּאֵל זִילְחָא בְּמִחְזָא אָמַר טַעְמָא מַאי אָמוֹר רַבָּנַן דִּילְמָא

רש"י

קטיל קני באגמא. מוכך קנים מן האגם הוה לו ידע לפרס המצנה: מפרק. כמו מפרק משלו ספורק לוכל ממקום שנתכסו בו והוי הולדת דם וחיה דאמר הולדת דקולר ולא הוה ולאו מחובר הוא חלה פקיד ועקור וקאי בעטיני הדד כתבואה בקצה ול' מפרק נמי לא שייך למימר חלה לשון תולש: בורר. תוכל מתוך פסולת: זילחא. לרבן הבית ורלפת תבנים היתה בכל העיר: מהבלה

אָתֵי לְאַשְׁווּיֵי גּוּמּוֹת הָכָא לֵיכָּא גּוּמּוֹת. רָבָא תּוֹסְפָאָה אַשְׁכְּחֵיהּ לְרָבִינָא דְּקָא מְצַטָּעַר מֵהַבְלָא. וְאָמְרֵי לָהּ מַר קַשִּׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרָבָה אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַב אָשֵׁי דְּקָא מְצַטָּעַר מֵהַבְלָא אָמַר לֵיהּ לָא סָבַר לָהּ מַר לַהָא דְּתַנְיָא הָרוֹצֶה לְרַבֵּץ אֶת בֵּיתוֹ בְּשַׁבָּת מֵבִיא עֲרֵיבָה מְלֵאָה מַיִם וְרוֹחֵץ פָּנָיו בְּזָוִית זוּ יָדָיו בְּזָוִית זוּ וְרַגְלָיו בְּזָוִית זוּ וְנִמְצָא הַבַּיִת מְתֻרְבָּץ מֵאֵלָיו. אָמַר לֵיהּ לָאו אַדַּעְתָּאי. תָּנָא אִשָּׁה חֲכָמָה מְרַבֶּצֶת בֵּיתָהּ בְּשַׁבָּת וְהָאִידָּנָא דְּסַבִּירָא לָן כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁרֵי אֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה:

רש"י

מהבלא. שפי' מלכך טולה ומרכה הכל: לאו אדעתאי. לא סיימי וכור וכבומי פי' לא סבירא לי: אשה חכמה. מצמ ת"ח לו כמ ת"ח שמעמה מלכים: מרבצת ביתה. כולמל קימוניות בזויות זו וכוסות בזויות זו: כרבי שמעון הדבר שלימו מלכוין מופר והמרכן לימו מלכוין להדליק עפר בגומא ולהשוות הכית מלא שלא יעלה מלכך:

זוהר נוקב דף קצ"ו ע"ב

פָּתַח וְאָמַר (קהלת ט') רְאֵה חַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ וְגוֹ' תָּא חֲזֵי הָאי קְרָא בְּרָזָא עִלָּאָה אִיהוּ (וְאוֹקְמוּהָ.) רְאֵה חַיִּים אִלֵּין חַיִּין דְּעָלְמָא דְּאָתֵי דְּזַכְאָה הוּא בַּר נָשׁ דְּזָכֵי בְּהוּ בְּדָקָא יָאוֹת. עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. בְּגִין דְּהָהּ כְּתִיב אֲהָבָהּ דְּכְתִיב (ירמיה ל"א) וְאַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךְ (אִיתָּתִי בְּשַׁעְתָּא דְּסִטְרָא דִּימִינָא אָחִיד בָּהּ דִּכְתִיב עַל כֵּן מְשַׁכְתִּיךְ חָסֶד. כָּל יְמֵי חַיֵּי הֶבְלֶךָ בְּגִין דְּאִיהִי אִתְקְשָׁרַת בְּחַיִּים וְאִיהִי עוֹלָם דְּחַיִּין שַׁרְיָין בָּהּ דְּהָא עָלְמָא דָּא לָא שַׁרְיָין בֵּיהּ חַיִּים בְּגִין דְּאִינּוּן תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ וְלָא מָטָאן הָכָא אִינּוּן נְהוֹרִין דְּהַהוּא שִׁמְשָׁא וְאִסְתַּלָּקוּ מֵעָלְמָא מִיּוֹמָא דְּאִתְחֲרִיב בֵּי מַקְדְּשָׁא דִּכְתִיב (ישעיה י"ג) חָשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ בְּצֵאתוֹ וְגוֹמֵר מַאי חָשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ דְּסָלִיק נְהוֹרֵיהּ וְלָא נָהִיר כְּמָה דְּאִתְּ אָמַר (שם נ"ו) הַצַּדִּיק אָבַד וְגוֹמֵר. כִּי הוּא חֶלְקְךָ בַּחַיִּים דָּא הוּא שִׁמְשָׁא בְּסִיהֲרָא וּבָעֵינָן לְמֵיעַל סִיהֲרָא בְּשִׁמְשָׁא וְשִׁמְשָׁא בְּסִיהֲרָא דְּלָא לְאַפְרְשָׁא לוֹן. וְדָא הוּא חוּלָקָא דְּבַר נָשׁ לְמֵיעַל בְּהוּ לְעָלְמָא דְּאָתֵי מַה כְּתִיב בַּתְרֵיהּ (קהלת ט') כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ עֲשֵׂה כִּי אֵין מַעֲשֶׂה וְחֶשְׁבּוֹן וְדַעַת וְחָכְמָה בִּשְׁאוֹל אֲשֶׁר אַתָּה הוֹלֵךְ שָׁמָּה. הָאי קְרָא אִית לְאִסְתַּפְּלָא בֵּיהּ כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת וְכִי הָתָם רְצוּעָה וְסָעֲבַד בַּר נָשׁ כָּל

מה

מכון ליום שני

מַה דִּכְיוֹל אֶלָּא רַעֲשׁוֹת בִּכְלָלָהּ כְּתִיב מַאי בִּכְלָלָהּ דָּא נְשְׁמָתִיהּ דְּבַר נָשׁ דְּאִיהוּ חַיָּא דְּבַר נָשׁ לְמִזְכֵּי בָּהּ לְעָלְמָא דֵּין וּלְעָלְמָא דְּאָתֵי. דָּבָר אַחֵר בִּכְלָלָהּ דָּא הִיא אִשָּׁה דְּקָאמְרָן דְּאִיהִי חַיָּא לְאִתְתַּקָּפָא בָּהּ בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי וּבָעֵי בַּר נָשׁ לְמִזְכֵּי בָּהּ בְּהָאי עָלְמָא (בְּהָאי חַיָּא) בְּגִין דְּיִתְתַּקַּף בָּהּ בְּהַהוּא עָלְמָא מַאי טַעְמָא בְּגִין דְּלָבָתַר דְּיִפּוֹק בַּר נָשׁ מֵהָאי עָלְמָא לֵית בֵּיהּ חַיָּא לְמֶעְבַּד מִידִי וְלוֹמַר הַשְׁתָּא מִכָּאן וּלְהַלְאָה אַעְבִּיד עוֹבָדִין טָבִין חָדָאי אֵין מַעֲשֶׂה וְחֶשְׁבּוֹן וְדַעַת וְחָכְמָה בִּשְׁאוֹל אֲשֶׁר וְגוֹמֵר. אִי לָא זָכֵי בַּר נָשׁ בְּהָאי עָלְמָא לָא יָזְכֵּי בֵּיהּ לְבָתַר בְּהַהוּא עָלְמָא וְאוּקְמוּהָ מָאן דְּלָא אַתְקִין זִוּוּדִין לְמֵיהַךְ מֵהָאי עָלְמָא לָא יָכִיל בְּהַהוּא עָלְמָא. וְאִית עוֹבָדִין טָבִין דְּעָבִיד בַּר נָשׁ בְּהָאי עָלְמָא דְּיָכִיל טַנְיֵיהוּ הָכָא וְכֻלָּא אִשְׁתְּאַר לְעָלְמָא דְּאָתֵי וְאַתְּגָא כְּנַיְיהוּ. תָּא חֲזֵי יוֹסֵף זַכָּה בְּהָאי עָלְמָא וְזָכָה בְּעָלְמָא דְּאָתֵי בְּגִין דְּבָעָא לְאִתְאַחֲדָא בְּאִשָּׁה יְרֵאַת יְיָ כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (בראשית ל"ט) וְחָטָאתִי לֵאלֹהִים. וּבְגִין כָּךְ זָכָה לְמִשְׁלַט בְּהָאי עָלְמָא וְזָכָה לוֹן לְיִשְׂרָאֵל מַה כְּתִיב (שם מ"ז) וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף אֶת כָּל הַכִּכָּר וְהָכִי אִתְחֲזִי דְּהָא הַהוּא נָהָר דְּנָגִיד וְנָפִיק אִיהוּ לָקִיט כֻּלָּא וְכָל עִיתְרָא בֵּיהּ קַיְימָא וְדָא הוּא רָזָא דִּכְתִיב (שם א) וַיִּתֵּן אוֹתָם אֱלֹהִים בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם. וְכֻלָּא אִיהוּ כְּדָקָא יָאוֹת דְּהַאי יוֹסֵף בָּעֵי לְמִשְׁלַט עַל מַלְכוּתָא. וְתָא חֲזֵי כְּתִיב וַיַּרְכֵּב אוֹתוֹ בְּמִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה מַאן מִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה קַדִּשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבִיד לֵיהּ לַצַּדִּיק שַׁלִּיטָא בְּגִין דְּהָא מְנִיהּ אִתְּזַן עָלְמָא וְאִצְטְרִיךְ לְאִתְּזָנָה וְקַדִּשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִית לֵיהּ רְתִיכָא עִלָּאָה (וְאִית לֵיהּ רְתִיכָא תַּתָּאָה. רְתִיכָא תַּתָּאָה) אִיהִי מִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה וְיוֹסֵף צַדִּיק אִקְרֵי וְלָא אִתְחֲזֵי לְמֶהֱוֵי רָכִיב עַל מִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה אֲשֶׁר לוֹ לְקַדִּשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכֻלָּא אִיהוּ בְּרָזָא עִלָּאָה לְמֶהֱוֵי כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא:

יוסף לחק

הלכה פסוקה
הר"ם ה' ע"ז פי"ב

אֵין מְנַלְחִין פְּאַת הָרֹאשׁ כְּמוֹ שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים הַנָּכְרִים וְכַיּוֹצֵא שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא י"ט) לֹא תַּקִּיפוּ פְּאַת רֹאשְׁכֶם וְחַיָּב עַל כָּל פֵּאָה וּפֵאָה לְפִיכָךְ הַמְנַלֵּחַ שְׁנֵי צְדָדָיו אֲפִילּוּ בְּבַת אַחַת וְהִתְרָאָה אַחַת לְנֶקָה שְׁתַּיִם. אֶחָד הַמְנַלֵּחַ בְּפֵאוֹת בִּרְבֵּי וּמֵנִיחַ שְׂעָר כָּל הָרֹאשׁ וְאֶחָד הַמְנַלֵּחַ כָּל הָרֹאשׁ כְּאֶחָד לְנֶקָה הוֹאִיל וְנָלַח כָּל הַפֵּאוֹת. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּאִישׁ הַמְנַלֵּחַ אֲבָל אִישׁ הַמִּתְנַלֵּחַ אֵינוֹ לוֹקֶה

מוסר
מספר חרדים דף ס"ח ע"א

כְּתִיב (תהלים י"ט) הַנֶּחְמָדִים מִזָּהָב וּמִפָּז רָב וְגוֹ' בָּא לְהַקִּישׁ לֵב הָעָם וָלֵב לָהֶם הַמְמַלְּאִים פָּתְיָהֶם בָּפֶף שֶׁבָּעוֹלָם הַבָּא מַטְבֵּעַ הַזָּהָב וְהַכֶּסֶף הַנִּשְׁמִי בְּמֶשֶׁל אֵינוֹ שָׁוֶה כְּלוּם לָכֵן יִדְרוֹשׁ לַזָּהָב וְלַכֶּסֶף אֲשֶׁר שָׁם יְהוֹלִיךְ בֵּיתָם וַחֲיֵינוּ דָּאְמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה צַדִּיקִים מְסַגְּלִים תּוֹרָה וּמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. וְכֵן הָאוֹהֲבִי תַּעֲנוּגִים יִתְאַהֵב לָכֶם לְבַפָּשׁ לָהֶם תַּעֲנוּג וְיִתְאַ

ומתוקים

לוֹקֵה אֶלָּא אִם כֵּן סִיֵּעַ בְּמַגָּלָתָם וְהַמְגַלֵּחַ אֶת
הַקָּטָן לוֹקֶה: ג הָאִשָּׁה שֶׁגִּלְּחָה פְּאַת רֹאשׁ
הָאִישׁ אוֹ שֶׁגִּלְּחַתּוּ פְּטוּרָה שֶׁנֶּאֱמַר לֹא
תַקִּיפוּ פְּאַת רֹאשְׁכֶם וְלֹא תַשְׁחִית אֶת פְּאַת
זְקָנֶךָ כָּל שֶׁיֵּשְׁנוֹ בְּבַל תַּשְׁחִית יֶשְׁנוֹ בְּבַל
תַּקִּיפוּ וְאִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ בְּבַל תַּשְׁחִית לְפִי שֶׁאֵין
לָהּ זָקָן אֵינָהּ בְּבַל תַּקִּיפוּ לְפִיכָךְ הָעֲבָרִים
הוֹאִיל וְיֵשׁ לָהֶם זָקָן אֲסוּרִים בְּהַקָּפָה:
ד כָּל מְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבַּתּוֹרָה אֶחָד
אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים חַיָּבִין חוּץ מִבַּל תַּשְׁחִית
וּבַל תַּקִּיף וּבַל יִטַּמֵּא כֹּהֵן לַמֵּתִים. וְכָל
מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהִיא מְזֻמָּן לִזְמַן וְאֵינָהּ תְּדִירָה
נָשִׁים פְּטוּרוֹת חוּץ מִקִּידּוּשׁ הַיּוֹם וַאֲכִילַת
מַצָּה בְּלֵילֵי הַפֶּסַח וַאֲכִילַת הַפֶּסַח וּשְׁחִיטָתוֹ
וְהַקְהֵל וְשִׂמְחָה שֶׁהַנָּשִׁים חַיָּבוֹת:

(תהלים שם) וּמְתוּקִים מִדְבַשׁ וְגוֹ' כְּתִיב (בראשית ו')
אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ נֹחַ הַיְינוּ שֶׁהָיָה
מְתְבּוֹדֵד עִם יוֹצְרוֹ וְאֵין לוֹ חֲבֵרָה עִם בְּנֵי
אָדָם אִי נָמֵי מֵרוֹב הָרְגְּלוּ בְּהִתְבּוֹדְדוּת אַף
שֶׁהָיָה בְּתוֹךְ בְּנֵי אָדָם לֹא הָיוּ מַטְרִידִין
דַּעְתּוֹ כִּי הָיוּ בְּאֹכֶל הַשְׁחִית לְפִי שֶׁאֵין
הַמְשׁוּנָּר בְּעָמְדֵי תּוֹךְ קְהָלָה צוּר לְרוֹמֵם
לָהּ אַבְרָע וְאֶכּוֹף רֹאשׁ וְקוֹמָה כְּלוֹמַר וְאֵין
חֲבֵרָתָם מַטְרֶדֶת אוֹתִי לְהִתְפַּרֵד מֵהֶם שֶׁבְּתִי
מִפְּךָ כִּי כָּל הָעוֹלָם עֲדֵרֵי צֹאן וְהוּא יִתְבָּרֵךְ
הָרוֹעֶה לְבַדּוֹ וּמַשְׂגִּיחַ עַל כָּל פְּרָטֵי וּפְרָטֵי
וְכָל פְּרָטֵי אֵין לוֹ לְהַשְׂגִּים אֶלָּא עַל הָרוֹעֶה
כִּי הַכֹּל שָׁוִין לְפָנָיו וְאֵין יִתְרוֹן לָזֶה מִזֶּה
וְהַיְינוּ דְּאָמַר דָּוִד הַמְּלֵךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם
(תהלים כ"ג) ה' רוֹעִי לֹא אֶחְסָר כִּי אֵינִי חָסֵר
כִּי כָּלָנוּ שָׁוִין וּכְמוֹ בֵּן הוּא רוֹעֶה אוֹתִי
בְּפַרְטוּת כְּמוֹ לְיִשְׂרָאֵל כְּרוֹאֵנוּ גַּם כִּי אַתָּה עִמָּדִי וְאֵין
מִי שֶׁיּוֹכַל לַהֲזִיקֵנִי בְּלֹא רְשׁוּתְךָ וּמִי שֶׁמַּכָּה הִיא רְצוּעָה וְשֶׁבֶט שֶׁהָרוֹעֶה מַכֶּה אוֹתִי בָּהּ
עַל הֶבֶל (משלי י') הוֹי אַשּׁוּר שֵׁבֶט אַפִּי וּכְתִיב (ש"ב ט"ו) ה' אָמַר לוֹ קַבֵּל אֶת דָּוִד וְאִם בֵּן
שִׁבְטְךָ וּמַשְׁעַנְתְּךָ הֵמָּה יְנַחֲמוּנִי:

מקץ יום שלישי תורה

יבוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה״א דמילוי הה״א ראשונה דשם ב״ן לחשאיר
בו תוספות נפש משבת שעברה:

א וַנַּחַלְמָה חֲלוֹם בְּלַיְלָה אֶחָד אֲנִי וָהוּא אִישׁ
כְּפִתְרוֹן חֲלֹמוֹ חָלָמְנוּ: וַתְּהִי־נָא חֹזֶה בְּלֵילְיָא
חַד אֲנָא וְהוּא גְּבַר כְּפִשְׁרַן חֶלְמֵה חֲזֵינָא: יב וְשָׁם אִתָּנוּ נַעַר
עִבְרִי עֶבֶד לְשַׂר הַטַּבָּחִים וַנְּסַפֶּר־לוֹ וַיִּפְתָּר־לָנוּ אֶת־
חֲלֹמֹתֵינוּ אִישׁ כַּחֲלֹמוֹ פָּתָר: וְתַמָּן עִמָּנָא עוּלֵם עִבְרָאָה

עברא

רש"י

(יא) איש כפתרון חלומו. חלוס הרחוי לפתרון שנפתר לנו ודומס לו: (יב) נער עברי עבד. תרוויס הרשעיס שתין טוכתס שלמה מזכירו בלשון בזיון: נער. שוטה ואין רחוי לגדולה: עברי. תפילו לשונו תינו מכיר: עבד. וכתיב כגימוסי מלריס שתין טבד מולך ולח לוחס כגדי שריס. (ס"ח שיריס וכן גרס
רח"ם

מקץ ליום שלישי

עַבְדָּא לְרַב קְטוֹלַיָּא וְאִשְׁתְּעִינָא לֵיהּ וּפְשַׁר לָנָא יַת חֶלְמָנָא גְּבַר כְּחֶלְמֵהּ
פְּשַׁר׃ יג וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּתַר־לָנוּ כֵּן הָיָה אֹתִי הֵשִׁיב עַל־
כַּנִּי וְאֹתוֹ תָּלָה׃ וַהֲוָה כְּמָא דִּי פְשַׁר לָנָא כֵּן הֲוָה יָתִי אֲתִיב עַל
שְׁמוּשִׁי וְיָתֵהּ צְלָב׃ יד וַיִּשְׁלַח פַּרְעֹה וַיִּקְרָא אֶת־יוֹסֵף
וַיְרִיצֻהוּ מִן־הַבּוֹר וַיְגַלַּח וַיְחַלֵּף שִׂמְלֹתָיו וַיָּבֹא אֶל־
פַּרְעֹה׃ וְשַׁלַּח פַּרְעֹה וּקְרָא יַת יוֹסֵף וְאַרְהִיטוּהִי מִן בֵּית אֲסִירֵי וְסַפַּר
וְשַׁנִּי כְסוּתֵהּ וְעַל לְוָת פַּרְעֹה׃ שני טו וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף
חֲלוֹם חָלַמְתִּי וּפֹתֵר אֵין אֹתוֹ וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי עָלֶיךָ
לֵאמֹר תִּשְׁמַע חֲלוֹם לִפְתֹּר אֹתוֹ׃ וַאֲמַר פַּרְעֹה לְיוֹסֵף חֶלְמָא
חֶלְמִית וּפְשַׁר לֵית לֵיהּ וַאֲנָא שְׁמִעִית עָלָךְ לְמֵימַר דְּאַתְּ שָׁמַע חֶלְמָא
לְמִפְשַׁר יָתֵהּ׃

רש"י

רמ"ס) : איש בחלומו. לפי החלום וקרוב לענייניו : (יג) השיב על כני. פרעה הנזכר למטלה כמו שאמר פרעה קלף על עבדיו הרי מקרא קלר לשון ולא פירש מי הסיב לפי שאין לריך לפרש מי הסיב מי שבידו להסיב והוא פרעה וכן דרך כל מקרותיו קלריס עב מי שעליו לעשות הס סותמים לא הדבר : (יד) מן הבור. מן בית הסוהר שהוא עשוי כמין גומא וכן כל בור שבמקרא ל' גומא ואף אס אין בו מים קרוי בור פוס"י בלע"ז (מייגע גרובע) : ויגלח. מפני כבוד המלכות (ב"ר) : (טו) תשמע חלום לפתור אותו. תלוין ומבין חלוס לפתור אותו : תשמע. לשון הבנה והלוזה כמו שומע יוסף אשר לא תשמע לשונו (נטוידר"ש בלע"ז (פערשטעהן) :

נביאים מלכים א׳ סימן ג׳

א וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גְּזְרוּ אֶת־הַיֶּלֶד הַחַי לִשְׁנָיִם וּתְנוּ אֶת־הַחֲצִי
לְאַחַת וְאֶת־הַחֲצִי לְאֶחָת׃ וַאֲמַר מַלְכָּא פְּסוֹקוּ יַת רַבְיָא
חַיָּא לְתַרְיֵי גְּזִרִין וְהָבוּ פַלְגָא לַחֲדָא וּפַלְגָא לְחֳרָנָא׃ ב וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה
אֲשֶׁר־בְּנָהּ הַחַי אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי־נִכְמְרוּ רַחֲמֶיהָ עַל־בְּנָהּ וַתֹּאמֶר
בִּי אֲדֹנִי תְּנוּ־לָהּ אֶת־הַיָּלוּד הַחַי וְהָמֵת אַל־תְּמִיתֻהוּ וְזֹאת
אֹמֶרֶת גַּם־לִי גַם־לָךְ לֹא יִהְיֶה גְּזֹרוּ׃ וַאֲמַרַת אִיתְּתָא דִּי בְרָהּ חַיָּא

לְמַלְכָּא אֲרֵי אִתְגְּלִי רַחֲמָא עַל בְּרָה וַאֲמַרַת בְּבָעוּ רְבוֹנִי הָבוּ לָהּ יַת רַבְיָא חַיָּא וּמְקַטְלָא לָא תְקַטְלוּנֵיהּ וְדָא אֲמָרָה אַף דִּילִי אַף דִּי לָהּ לָא יְהֵי פְּסוּקוּ׃ ג וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר תְּנוּ־לָהּ אֶת־הַיָּלוּד הַחַי וְהָמֵת לָא תְמִיתֻהוּ הִיא אִמּוֹ׃ וַאֲתִיב מַלְכָּא וַאֲמַר הָבוּ לָהּ יַת רַבְיָא חַיָּא וּמְקַטְלָא לָא תְקַטְלוּנֵיהּ הִיא אִמֵּיהּ׃ ד וַיִּשְׁמְעוּ כָל־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר שָׁפַט הַמֶּלֶךְ וַיִּרְאוּ מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי רָאוּ כִּי־חָכְמַת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט׃ וְשָׁמְעוּ כָל יִשְׂרָאֵל יַת דִּינָא דְּדָן מַלְכָּא וְדָחִילוּ מִן קֳדָם מַלְכָּא אֲרֵי חֲזוֹ אֲרֵי חָכְמְתָא מִן קֳדָם יְיָ בְּמֵעְבַּד דִּינָא׃ ה וַיְהִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל׃ וַהֲוָה מַלְכָּא שְׁלֹמֹה מַלְכָּא עַל כָּל יִשְׂרָאֵל׃

רש"י

(ג) היא אמו. כת קול סופיה ומתרה היא אמו׃

כתובים משלי סימן ב

א יִסְרוֹן לִקַּח לוֹ קָלוֹן וּמוֹכִיחַ רְשָׁעִים מוּמוֹ׃ דְּדַבִּי מַסְקְנָא וְנָסִיב לֵיהּ צַעֲרָא וּמַכְסְנוּתָא רְשִׁיעָא מוּמָא הוּא לֵיהּ׃ ב אַל־תּוֹכַח לֵץ פֶּן־יִשְׂנָאֶךָּ הוֹכַח לְחָכָם וְיֶאֱהָבֶךָּ׃ לָא תֵּיכוּם לְמַסְקְנָא דְּלָא נְסָנֵיךְ אֲבֵים לְחַבְיָא דְּנִרְחֲמָךְ׃ ג תֵּן לְחָכָם וְיֶחְכַּם־עוֹד הוֹדַע לְצַדִּיק וְיֹסֶף לֶקַח׃ אַף לְחַבְיָא וְיִתְחַכַּם תּוּב הוֹדַע לְצַדִּיקָא וְיוֹסֵף מַגְּדָּא׃ ד תְּחִלַּת חָכְמָה יִרְאַת יְהוָה וְדַעַת קְדוֹשִׁים בִּינָה׃ שָׁרוּ דְּחָכְמְתָא דְּחַלְתָּא דַּייָ וְיִדְעָתָא דְּקַדִּישֵׁי בְּיוּנָא׃ ה כִּי־בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים׃ מִטּוֹל דְּבָהּ נְסַגֵּן יוֹמָתָךְ וְיוֹסְפוּן לָךְ שְׁנַיָּא דְּחַיֵּי׃

רש"י

(א) ומוכיח לרשע מומו. מוס הוא למוכיח שזה יחרפו׃ (ג) תן לחכם. לתלמיד הגון׃ הודע לצדיק. חכמה׃ (ד) ודעת קדושים. עיקר הבינה׃ (ה) שנות חיים. של פרנסה ועושר׃

מכון ליום שלישי

משנה יבמות פרק י׳

הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם. וּבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ מֵת בַּעְלַיִךְ. וְנִשֵּׂאת וְאַחַר כָּךְ בָּא בַּעְלָהּ. תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה. וּצְרִיכָה גֵּט מִזֶּה וּמִזֶּה. וְאֵין לָהּ כְּתֻבָּה. וְלֹא פֵרוֹת. וְלֹא מְזוֹנוֹת. וְלֹא בְלָאוֹת לֹא עַל זֶה וְלֹא עַל זֶה. אִם נִטְּלָה מִזֶּה וּמִזֶּה תַּחֲזִיר. וְהַיֶּלֶד מַמְזֵר מִזֶּה וּמִזֶּה. וְלֹא זֶה וְזֶה מְטַמְּאִין לָהּ. וְלֹא זֶה וְזֶה זַכָּאי לֹא בְמַצִּיאָתָהּ. וְלֹא בְמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ. וְלֹא בַהֲפָרַת נְדָרֶיהָ. הָיְתָה בַת יִשְׂרָאֵל נִפְסָלָה מִן הַתְּרוּמָה וּבַת לֵוִי מִן הַמַּעֲשֵׂר. וּבַת כֹּהֵן מִן הַתְּרוּמָה. וְאֵין יוֹרְשִׁים שֶׁל זֶה וְיוֹרְשִׁים שֶׁל זֶה אֶת כְּתֻבָּתָהּ. וְאִם מֵתוּ. אָחִיו שֶׁל זֶה וְאָחִיו שֶׁל זֶה. חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כְּתֻבָּתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר הָרִאשׁוֹן זַכַּאי בְּמַצִּיאָתָהּ. וּבְמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ. וּבַהֲפָרַת נְדָרֶיהָ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ מֵאָחִיו שֶׁל רִאשׁוֹן. פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ. וְאֵין הַיֶּלֶד מְמַנּוּ מַמְזֵר. וְאִם נִשֵּׂאת שֶׁלֹּא בִרְשׁוּת מֻתֶּרֶת לַחֲזוֹר לוֹ: ג נִשֵּׂאת עַל פִּי בֵית דִּין תֵּצֵא. וּפְטוּרָה מִן הַקְּרָבָן. שֶׁלֹּא עַל פִּי בֵית דִּין תֵּצֵא וַחֲיֵבֶת בַּקְּרָבָן. יָפָה כֹּחַ בֵּית דִּין שֶׁפּוֹטֶרֶת מִן הַקְּרָבָן. הוֹרוּהָ בֵּית דִּין לַעֲשׂוֹת וְהָלְכָה וּקלקלה

ברמנורא

פרק י א האשה. ואמרו לה מת בעליך. שמר לה עד אחד מת בעליך וכשמת ע״פ עד אחד ולפיכך: תצא מזה ומזה. כדין שמת מיד שזינתה שמשירה לבעל ומשורש לבועל דלמו מנוסה היא ומע״ג דהימנוהו רבנן לעד אחד בשאה מכוס שנוגע בעשה מאי מכוס דהיא נופא דייקא ומנסבא והך דלמ דייקא קנסינן לה מכל נשאת ע״פ בני עדים שמרו לה מת בעליך הא אמרינן בסיפא נשאת שלא ע״פ ב״ד כלומר שלא היתה נריכה להיתר ב״ד כיון שהיו בני עדים מעידין בדבר. מיתרת לחזור לבעל הראשון דמנוסה היא דמאי היא לה למעבד וכגמ׳ מוכח דלית הלכתא הכי אלא לא שמת נשאת ע״פ ב״ד בעד אחד ול״ם שנשאת על פי בני עדים אם כח בשלה הראשון תלא מזה ומזה וכל הדרכים האלו כה: וצריכה גט מזה ומזה. משמע דבעיא גט מבני מפי שבשרוהם את הראשון כי שבורים שגרשה וט״ו כן נשאה בני ושמתו גמורה היא ואם מילאה בלא נשאת שמת חיים יוצאת בלא גט: ולא בלאות. שנשבדו מכל בלאותיה הקיימים לה הפסידה: והילד ממזר מזה ומזה. אם ילדה מן הבני ממזר גמור ואם הבזירה הראשון וילדה הוי ממזר מדבריהם: לא זה וזה זכאין במציאתה. דמשמע מפי אמר רבנן מציאת אשה לבעלה מפני תיכף הכא תהוי לה תיכף ומיכף: ולא במעשה ידיה. דמשמע מפי אמר רבנן מעשה ידיה לבעלה מפני מזוני והכא דמזוני ליה לה מעשה ידיה לפו דיליה: ולא בהפרת נדריה. דמשמע מפי בעל מפר נדרי אשתו כי היכי דלא תתענה על בעלה הכא תתענה ותתענה: נפסלה מן הבהונה. דוגמא היא: מן המעשר. קנסא הוא. דכת׳ [illegible] מזינתה לא נפסלה מן המעשר: מן התרומה. אפי׳ תרומה דרבנן: יורשים בתובתה. כתוכת בנין דכרין: חולצין ולא מיבמין. לחיו של ראשון חולץ מדאורייתא ורבנן גזרו דלמ ליבם ואחיו של בני חולץ מדרבנן כי היכי דבעיא גט מבני מדרבנן: באיתה אי חליצתה. מרישא פליג דקתני ולא מיבמין: ואין הולד ממנו ממזר. אם החזירה הראשון ולית הלכתא לא כר״י ולא כר״ש ולא כר״ם: נשאת שלא ברשות. ב״ד כגון שאמרו לה בני עדים מת בעליך מזינה נריכה להיתר ב״ד: ב ופטורה מן הקרבן. דיחיד שאנה בהורת ב״ד פטור מן הקרבן: שלא על פי ב״ד. אלא בני עדים: חייבת בקרבן. דשוגגת היא ונית הלכתא כי הא

וְקַלָּקְלָה חַיֶּבֶת בְּקָרְבָּן. שֶׁלֹּא הִתִּירוּהָ אֶלָּא לְנָשֵׂא: ג אֲשֶׁת אָחִיךָ בְּעָלָהּ וּבְנָהּ לְמָדִינַת הַיָּם וּבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ מֵת בַּעֲלִיךְ וְאַחַר כָּךְ מֵת בְּנֵךְ וְנָשֵׂאת. וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לָהּ חִזּוּף הָיוּ הַדְּבָרִים. תֵּצֵא וְהַוָּלָד רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן מֻתָּר. אָמְרוּ לָהּ מֵת בְּנֵךְ. וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעֲלִיךְ. וְנִתְיַבְּמָה. וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לָהּ חִלּוּף הָיוּ הַדְּבָרִים. תֵּצֵא וְהַוָּלָד רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן מֻתָּר. אָמְרוּ לָהּ מֵת בַּעֲלִיךְ וְנִשֵּׂאת וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לָהּ קַיָּם הָיָה וָמֵת. תֵּצֵא וְהַוָּלָד רִאשׁוֹן מֻתָּר. וְהָאַחֲרוֹן אֵינוֹ מֻתָּר. אָמְרוּ לָהּ מֵת בַּעֲלִיךְ וְנִתְקַדְּשָׁה וְאַחַר כָּךְ בָּא בַּעֲלָהּ. מֻתֶּרֶת לַחֲזוֹר לוֹ. אַף עַל פִּי שֶׁנָּתַן לָהּ אַחֲרוֹן גֵּט. לֹא פְסָלָהּ מִן הַתְּרוּמָה. אֶת זוֹ דָּרַשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן מַתְיָא וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ. וְלֹא מֵאִישׁ שֶׁאֵינוֹ אִישָׁהּ: ד מִי שֶׁהָלְכָה אִשְׁתּוֹ לְמְדִינַת הַיָּם. וּבָאוּ וְאָמְרוּ לוֹ מֵתָה אִשְׁתְּךָ. וְנָשָׂא אֶת אֲחוֹתָהּ. וְאַחַר כָּךְ בָּאת אִשְׁתּוֹ. מֻתֶּרֶת לַחֲזוֹר לוֹ. הוּא מֻתָּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁנִיָּה. וּשְׁנִיָּה מֻתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו. וְאִם מֵתָה רִאשׁוֹנָה מֻתָּר בַּשְּׁנִיָּה. אָמְרוּ לוֹ מֵתָה אִשְׁתְּךָ. וְנָשָׂא אֶת אֲחוֹתָהּ. וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לוֹ קַיֶּמֶת הָיְתָה וּמֵתָה. הַוָּלָד רִאשׁוֹן מַמְזֵר. וְהָאַחֲרוֹן אֵינוֹ מַמְזֵר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כָּל שֶׁפּוֹסֵל עַל יְדֵי אֲחֵרִים. פּוֹסֵל עַל יְדֵי עַצְמוֹ. וְכָל שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵל עַל יְדֵי אֲחֵרִים. אֵינוֹ פּוֹסֵל עַל יְדֵי עַצְמוֹ: ה אָמְרוּ לוֹ מֵתָה אִשְׁתְּךָ. וְנָשָׂא אֲחוֹתָהּ מֵאֵבֶיהָ. מֵתָה וְנָשָׂא אֲחוֹתָהּ מֵאִמָּהּ. מֵתָה וְנָשָׂא אֲחוֹתָהּ מֵאֵבֶיהָ. מֵתָה וְנָשָׂא אֲחוֹתָהּ מֵאִמָּהּ. וְנִמְצְאוּ בָּלָן קַיָּמוֹת. מֵתָה בָּרִאשׁוֹנָה

בשלישית

ברטנורא

מחי' תלת כין נסחת ט"פ כ"ד בעד ח' כין ט"פ בני עדים הייכין בקרבן היו וכעלה הבני: **ג** ואחר כך מת בנך. ולא הוזקק ליבום: ונשאת. לשוק: ראשון ואחרון. רחמן מלפני השמושה ואחרון מלאחר השמושה וכר"ע מתוקמא דאמר ים ממור מחייבי לאוין ומן הלכה: **ד** מותרת להזור לו. דקדושי שעיה אינן כלום וכזונות כת שליה ומחרינן בנמ' וכשכ הים מותה שכיבת מוסרת' ומן שכיבת מהותה מוסרתה: ומותר בקרובות שניה. ליסמ כתה דקי"ל ניסאים על התנום' ועל המפות': רבי יוסי אומר כל שפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו. ר' יוסי סמעי' לתנא קמא דקאמר ל"ם דאולי מצתו וניסו מהות מצת כעל מחית מצתו למדינת הים ול"ם דאולי מרוסצתו וניסו וכתו ואמרו לו מתה מצתך ומת גיסך וכצת את אחותה ואח"כ כתו מצתו וניסו מצת גיסו מסירה על גיסו ומצתו מותרת לו. ות"ל ר"י מרוסצתו וניסו דאיכא למימר תנאי הוו בקידושין והאי דנסיב לאחותה שפיר קנסיב ובעית נמ מינים דלא ליימרו מצת הים יוצאת כלא נמ דפסיל לה ע"י אחרים דהיינו ניסו דכיון דנפקא מינים בניס' מפסלה לה מכשלה פוסל נמי ע"י עצמו ומפסרה ליה מחתיה עליה דהויא מחית גרושתו מכל היכא דאולי מצתו וניסו למדינת הים וקנסיב לה לאחות' דל"ל תנאי הו"ל בנשואין ופשיר קנסיב לי' להאי כדאיכא למימר בחירוסין ולא בעית נמ מינה ולא קפסיל ע"י אחרים דמה לא פסלה (מצת) ניסו אנישו: אינו פוסל ע"י עצמו. ובריש ליה מחתי' בהרי חינה מחות גרושתו: **ה** אמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה מאביה. כלא מאמה וחזרו ואמרו לי: מתה. הבניה: ונשא אחותה. של הבניה: מאמה. ולא מאביה ומאלת זו הבליות נכרי' מכל הרחבות ואחרי ואמרו לו מתה זו הנ': ונשא אחותה. של בליות זו: מאביה. ולא מאמה כמאלת רבינת רחוקה מן הבניה וכל שכן מן הרחבות. וחזרו ואמרו לו מתה זאת הרבינת: **תשא אחותה מאמה.** והיא רחוקה מן הבליות. וכן מן הרחבות ומן הבניה. ואמר **ך**

מקץ ליום שלישי

בַּשְּׁלִישִׁית וּבַחֲמִשִּׁית וּפוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן. וְאָסוּר בַּשְּׁנִיָּה וּבָרְבִיעִית. וְאֵין בֵּיאַת אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ. וְאִם בָּא עַל הַשְּׁנִיָּה לְאַחַר מִיתַת הָרִאשׁוֹנָה מֻתָּר בַּשְּׁנִיָּה וּבָרְבִיעִית וּפוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן. וְאָסוּר בַּשְּׁלִישִׁית וּבַחֲמִשִּׁית. וְאֵין בֵּיאַת אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ: ו בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד. הוּא פּוֹסֵל עַל יְדֵי אֲחִין וְהָאֲחִים פּוֹסְלִים עַל יָדוֹ. אֲבָל שֶׁהוּא פּוֹסֵל תְּחִלָּה. וְהָאֲחִים פּוֹסְלִין תְּחִלָּה וְסוֹף. כֵּיצַד בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ פָּסַל עַל יְדֵי אֲחִים. בָּאוּ עָלֶיהָ אֲחִים וְעָשׂוּ בָהּ מַאֲמָר נָתְנוּ גֵּט אוֹ חָלְצוּ פָּסְלוּ עַל יָדוֹ: ז בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ. וְאַחַר כָּךְ בָּא עָלֶיהָ אָחִיו שֶׁהוּא בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד. פָּסַל עַל יָדוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר לֹא פָסַל: ח בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ וְאַחַר כָּךְ בָּא עַל צָרָתָהּ פָּסַל עַל יְדֵי עַצְמוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר לֹא פָסַל. בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ וּמֵת חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. נָשָׂא אִשָּׁה וּמֵת הֲרֵי זוֹ פְּטוּרָה: ט בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ. וּמְשֻׁהְגְדִּיל נָשָׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת וּמֵת אִם לֹא יָדַע אֶת הָרִאשׁוֹנָה

ברטנורא — משהגדיל

חמרו לו כילן קיימות: **מותר בראשונה ובשלישית ובחמישית.** שאין קרובו, זו לא ותע"פ שהשלישי, לחות השני, שריית דקדושי שני, לא תפסי לחות השה היא לרשונה שלקח מקודם והויא לה כאנוסה ומשותה ותניא חכם אחד מותר ליבם אחד דלא אסר, תורה אלא לחות אחד שלכל והיכא דלא תפסי קדושין לאו לחות אחד היא וכן החמישית שתע"פ שהיא לחות הד' מותרת דהוחיל ותפסי קדושין בג' נמלא כיאת ד' שהיא לחות שלישית כיאת זנות ולא אסרה החמישית עליו: **ופוטרות צרותיהן.** אם מת וכא יבם ויבם לחת מהן פוטרות צרתה: **ואסור בשניה.** מפני הרחשונה: **ובד'.** מפני הג': **ואם בא על השניה לאחר מיתת הראשונה.** שחמת היו הדברים של רחשונה ושאר הדברים שקר היו: **אסור בג'.** מפני הכ': **ובה'.** מפני הד': **ן בן ט' שנים ויום א' פוסל.** את היבמה לאחין. אם בח עליה דביאתו כיאה או אם נתן נט או עשה כה מאמר אים לו נט ואים לו מאמר אבל אינו נט גמור ולא מאמר גמור: **אלא שהוא פוסל החלה.** בגמרא מפרש דכמאמר הוא פוסל תחלה ואם כסוף שאם אחיו הגדול עשה מאמר ואח"כ עשה מאמר זה שהוא בן ט' שנים ויום א', לא פסל' מאחיו אבל כביאה פוסל בן תשע שנים ויום אחד בין בתחלה בין בסוף ומתניתין הסדרי מחסרת והכי קתני אלא הוא פוסל תחלה והן פוסלין תחלה וסוף בד"א כמאמר אבל ביאה אפי' בסוף נמי פוסל כיצד בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו וכו': **ז פסל על ידו.** דה"ל כמאמר אחר מאמר דמניהם תופסין בה: **ר"ש אומר לא פסל.** דביאת בן ט' לר"ש ספק קיים לא קניא אי קניא קני לגמרי ולא מהני ביאת אחיו ואי לא קניא הוי ליה כאנו שלא כעל לא הוא ולא אחיו הלכך לא פסל ואין הלכה כר"ש: **ח בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתיבמת.** אים עליה זיקת שני יכמין שבביאתו של זה הקטן שהוא כמאמר כגדול לא יצאת מידי זיקת נפילת רחשונה וחלה עליה זיקת נפילה שניה ותנן בפרק ד' לחים אי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יכמין: **נשא אשה.** שאינה יבמתו: **ומת.** ולו לחים: **הרי זו פטורה.** דלמ ט"ג דביאתו ביאה אין קיומו קיום כלום עד שיבוא שתי שערות שבכל ביאה הוחיל וזקוקה לו עשו חות' רבנן כמאמר: **ם אם לא ידע הראשונה משהגדיל ראשונה חולצת ולא מתיבמת.** דזיקת שני יכמין עליה. הוחיל ולא ידעה משהגדיל לא יצאת ידי נפילה רחשונה: **ר"ש אומר מיבם לאיזו שירצה.** דלית לי' לר"ם זיקת כ' יכמין וה"ע. תמרינן בפרק ד' לחים: **וחילק לשניה.** דהא לאו שרית

מְשֶׁהִגְדִּיל הָרִאשׁוֹנָה חוֹלָצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. וְהַשְּׁנִיָּה אוֹ חוֹלָצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מְיַבֵּם לְאֵיזוֹ שֶׁיִּרְצֶה וְחוֹלֵץ לַשְּׁנִיָּה. אֶחָד שֶׁהוּא בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד. וְאֶחָד שֶׁהוּא בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת:

ברטנורא

ניהו למפסורי חדא ביכוס חברתה. ויכומי תרווייהו לא הוחיל והויא נרתה כמקלת מאמר דרבנן מחזי כבתי יבמות הבאות מבית אחד: אחד בן השע ואחד בן כ'. שניהם בויס לכל האמור למעלה דכל כמה דלא חייתי כ' שערות קטן הוא עד שיהיה בן י"ב שנה ויום א' וחם הגיע להמשה ושלשים שנה ולא הביא כ' שערות אף ע"פ שלא נראה בו סימני סריס המפורשים למעלה הרי זה סריס חמה:

גמרא יבמות דף מ"ז ע"א

תָּנוּ רַבָּנָן גֵּר שֶׁבָּא לְהִתְגַּיֵּר בִּזְמַן הַזֶּה אוֹמְרִים לוֹ מָה רָאִיתָ שֶׁבָּאתָ לְהִתְגַּיֵּר אִי אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁיִּשְׂרָאֵל בִּזְמַן הַזֶּה דְּחוּפִים סְחוּפִים וּמְטוּרְפִים וְיִסּוּרִין בָּאִין עֲלֵיהֶם. אִם אוֹמֵר יוֹדֵעַ אֲנִי וְאֵינִי כְדַאי מְקַבְּלִין אוֹתוֹ מִיָּד וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ מִקְצַת מִצְוֹת קַלּוֹת וּמִקְצַת מִצְוֹת חֲמוּרוֹת וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ עָוֹן לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה וּמַעֲשֵׂר עָנִי וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ עוֹנְשָׁן שֶׁל מִצְוֹת אוֹמְרִים לוֹ הֱוֵי יוֹדֵעַ שֶׁעַד שֶׁלֹּא בָאתָ לְמָדָּה זוֹ אָכַלְתָּ חֵלֶב אִי אַתָּה עָנוּשׁ כָּרֵת חִלַּלְתָּ שַׁבָּת אִי אַתָּה עָנוּשׁ סְקִילָה. וַעֲבָשָׁיו אָכַלְתָּ חֵלֶב עָנוּשׁ כָּרֵת חִלַּלְתָּ שַׁבָּת עָנוּשׁ סְקִילָה. וּכְשֶׁם שֶׁמּוֹדִיעִין אוֹתוֹ עָנְשָׁן שֶׁל מִצְוֹת כָּךְ מוֹדִיעִין אוֹתוֹ מַתַּן שְׂכָרָן. אוֹמְרִים לוֹ הֱוֵי יוֹדֵעַ שֶׁהָעוֹלָם הַבָּא אֵינוֹ עָשׂוּי אֶלָּא לַצַּדִּיקִים וְיִשְׂרָאֵל בִּזְמַן הַזֶּה אֵינָם יְכוֹלִים לְקַבֵּל לֹא רוֹב טוֹבָה וְלֹא רוֹב פּוּרְעָנוּת. וְאֵין מַרְבִּין עָלָיו וְאֵין מְדַקְדְּקִין עָלָיו קִבֵּל מָלִין אוֹתוֹ מִיָּד. נִשְׁתַּיְּרוּ בוֹ נָשִׁים הַמְעַכְּבִין אֶת הַמִּילָה חוֹזְרִין וּמָלִין אוֹתוֹ שֵׁנִית. נִתְרַפָּא מַטְבִּילִין אוֹתוֹ מִיָּד וּשְׁנֵי

רש"י תלמידי

סחופים. שפלים וכפויין כמו סחופי כסא כפיית הכלי: ואיני כדאי. ואיני ראוי להסתפק בדרכן ומי יתן ואזכה לכך: ומודיעים אותו. לקמן מפרש טעמא דכולה מהניתין: לא רוב טובה. לפי שילר הרע מחזר אחריהן כדאמרינן במסכת סוכה ומעט תזוח דעתן עליהן ויחטאו: ואין מרבין עליו. דכריס לחייס עליו שיפרוש:

מקץ ליום שלישי

תַּלְמִידֵי חֲכָמִים עוֹמְדִין עַל גַּבָּיו וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ מִקְצַת מִצְוֹת קַלּוֹת וּמִקְצַת מִצְוֹת חֲמוּרוֹת. טֶבֶל וְעָלָה חֲרֵי הוּא כְּיִשְׂרָאֵל לְכָל דְּבָרָיו. אִשָּׁה. נָשִׁים מוֹשִׁיבוֹת אוֹתָהּ בְּמַיִם עַד צַוָּארָהּ וּשְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים עוֹמְדִים לָהּ מִבַּחוּץ וּמוֹדִיעִין אוֹתָהּ מִקְצַת מִצְוֹת קַלּוֹת וּמִקְצַת מִצְוֹת חֲמוּרוֹת. אֶחָד גֵּר וְאֶחָד עֶבֶד מְשׁוּחְרָר. וּבְמָקוֹם שֶׁנָּהֲגָה טוּבְלֵת שָׁם גֵּר וְעֶבֶד מְשׁוּחְרָר טוֹבְלִין וְכָל דָּבָר שֶׁחוּצִין בַּטְּבִילָה חוּצִין בְּגֵר וְעֶבֶד מְשׁוּחְרָר וּבְנָדָה׃

רש"י

ציצין. תכיכות בשר שלא נפרע מילה כהלכתה: ומודיעין אותו מקצת מצות. דהכתם על ידי טבילה הוא נכנס לכלל גירות הלכך בשעת טבילה מלוה לריך לקבל עליו טול מלות: אחד גר ואחד עבד משוחרר. לקמן מפרש למאי הלכתא לקסיגמו: ובמקום שנהגה טובלת. בתרבעים סאה: שם גר ועבד משוחרר טובלין. ואף על פי שאין טבילתן מכוס טומאה ומהרה כשאר טבילות: חוצין בגר ובעבד משוחרר ובנדה. לבעלה ואף על פי שאין טבילתן לטעון מגע טהרות כשאר טבילות:

זוהר מקץ דף קצ"ח ע"א

וַיִּפֶּר יוֹסֵף אֶת אֲחָיו וְהֵם לֹא הִכִּירוּהוּ. רִבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח (תהלים פ"ט) לָמָּה אֵירָא בִּימֵי רָע עֲוֹן עֲקֵבַי יְסֹבֵנִי. (תָּא חֲזֵי תַּלְיָת אִינּוּן דְּדַחֲלִין וְלָא יַדְעִין מָמָּה דַּחֲלִין וְאוֹקְמוּהָ. אֲבָל) אִית מָאן דְּדָחִיל וְלָא יָדַע מָמָּה אִיהוּ דָּחִיל בְּגִין אִינּוּן חַטָּאֵי דְּלָא יָדַע דְּאִינּוּן חֲטָאִין וְלָא אַשְׁגַּח בְּהוּ וְאִיהוּ דָּחִיל מִמֵּי רָע. מָאן אִינּוּן מֵי רָע אִלֵּין אִינּוּן יוֹמִין דְּאִינּוּן אִזְדַּמְּנָן בְּהַהוּא רָע וּמָאן אִינּוּן (דְּא אִיהוּ) דָּא הוּא יֵצֶר הָרַע דְּאִיהוּ אִקְרֵי רָע וְאִית לֵיהּ יוֹמִין דְּאִתְיְהִיב לֵיהּ רְשׁוּ בָּעָלְמָא לְאַטְעָאָה לְכָל אִינּוּן דְּמִסְאָבִי אָרְחַיְיהוּ דְּמָאן דְּאָתֵי לְאִסְתָּאָבָא מְסָאֲבִי לֵיהּ וְאִלֵּין אִינּוּן אִקְרוּן מֵי רָע וְאִלֵּין מְסָאֲבִין עַל אִינּוּן חוֹבִין דְּדָשִׁין בְּהוּ בְּנֵי נָשָׁא בְּעָקְבֵיהוּ. תָּא חֲזֵי כָּל אִינּוּן דְּמִסְאָבִי אָרְחַיְיהוּ כַּמָּה חֲבִילֵי מְחִירִין אִזְדַּמְּנָן לְגַבַּיְיהוּ וּמְסָאֲבִי לְהוּ דְּבָארְחָא דְּבָעֵי בַּר נָשׁ לְמֵיהַךְ בְּהַהוּא אָרְחָא מְדַבְּרִין לֵיהּ מַמָּשׁ אָתֵי בַּר נָשׁ לְאִתְדַּבָּאָה בַּמָּה אִינּוּן דְּמַסַּיְיעִין לֵיהּ. תָּא תַּנְיָנָן דְּבַד בַּר נָשׁ קָם בְּצַפְרָא בָּעֵי לְאַסְחָאָה יְדוֹי מְגוֹ נַטְלָא דְּמַיָּא דְּאִיתוֹי מָאנָא לְיִטּוֹל מַיָּא מַיָּא מְגוֹ מָאן דְּאַסְחֵי יְדוֹי בְּקַדְמִיתָא בְּמָה דְּאוֹקְמוּהָ. (תָּא חֲזֵי בְּנֵי נַטְלָא

דָא אוֹקִימְנָא מִלָּה)וְתוּ דְּבָעֵי לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְנַטְלָא יָדָא יְמִינָא בִּשְׂמָאלָא
בְּגִין לְשַׁלְטָאָה יְמִינָא עַל שְׂמָאלָא וְיִתְסָחֵי יְמִינָא מִן שְׂמָאלָא וּבְגִין כָּךְ
אִיהוּ נְטִילָא. וְעַל דָּא מָאן דְּנָטִיל יָדוֹי יָטוֹל יְמִינָא בִּשְׂמָאלָא (לְשַׁלְטָאָה
יְמִינָא עַל שְׂמָאלָא)בְּגִין דְּלָא יָהִיב דּוּכְתָּא לְיֵצֶר הָרָע לְשַׁלְטָאָה כְּלָל וְהָא
אוֹקִימְנָא. תָּא חֲזֵי בְּשַׁעְתָּא דְּדִינָא בִּישָׁא שַׁלְטָא לָא אָתִיב יְדֵיהּ
מִכְּאַבָּאָשָׁא. וּבְשַׁעְתָּא דִּימְנָא שַׁלְטָא עַל עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה לְתַבְרָא
לוֹן חַיִּים קַדִּשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלַיְיהוּ וְלָא שָׁצֵי לוֹן. וּבְגִין כָּךְ כָּל מָאן דְּאִיהוּ
חָטֵי בְּאִינּוּן חֲמָאִין דְּדָשׁ בְּהוּ בְּרַגְלוֹי לָא יָדַע בְּהוּ וְדָחִיל תְּדִירָא. דָּוִד
מַלְכָּא הֲוָה אִסְתַּמַּר תְּדִיר מֵחוֹבִין אִלֵּין וְכַד הֲוָה נָפִיק לְקַרְבָּא הֲוָה
מְפַשְׁפֵּשׁ לוֹן וְעַל דָּא לָא דָחִיל לְאַנָּחָא עִמְּהוֹן קְרָבָא. (וְתָא חֲזֵי אַרְבַּע
מַיְכִין הֲווֹ מָאן דְּשָׁאִיל דָּא לָא שָׁאִיל דָּא. דָּוִד אָמַר (תהלים י"ח) אֶרְדּוֹף
אוֹיְבַי וְאַשִּׂיגֵם וְלֹא אָשׁוּב עַד כַּלּוֹתָם מָאי טַעְמָא בְּגִין דַּהֲוָה אִסְתַּמַּר
מֵאִלֵּין חוֹבִין וְלָא יָהִיב דּוּכְתָּא לְשַׁנְאוֹי לְשַׁלְטָאָה וְעַל דָּא בָּעֵי לְמִרְדַּף
אֲבַתְרַיְיהוּ תְּדִיר וְלָא יְהֵדְפּוּן אִינּוּן אֲבַתְרַיְיהוּ לְמִתְבַּע חוֹבוֹי וְיִפּוֹל בִּידֵיהוּ.
אֲמָא הֲוָה דָּחִיל יַתִּיר אַף עַל גַּב דַּהֲוָה מְפַשְׁפֵּשׁ בְּחֲטָאוֹי וְלָא כְּדָוִד מַלְכָּא
אִיהוּ בָּעֵי לְמִרְדַּף אֲבַתְרַיְיהוּ וְלָא יַגִּיחַ לוֹן וְיִקְטוֹל לוֹן קַדִּשָׁא בְּרִיךְ הוּא.
וְכָךְ הֲוָה דִּכְתִיב (ד"ה ב' י"ד) וַיִּרְדְּפֵם אָסָא וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ וְגוֹמֵר וּכְתִיב
וַיָּנוּסוּ הַכּוּשִׁים לִפְנֵי אָסָא וְלִפְנֵי יְהוּדָה וַיָּנוּסוּ הַכּוּשִׁים. דָּוִד מַה כְּתִיב
בֵּיהּ (שמואל א' ל') וַיַּכֵּם דָּוִד מֵהַנֶּשֶׁף וְעַד הָעֶרֶב לְמָחֳרָתָם אֲבָל אָסָא אִיהוּ
רָדַף וְקַדִּשָׁא בְּרִיךְ הוּא מָחֵי. יְהוֹשָׁפָט מַלְכָּא יְהוּדָה אוּף הָכִי נָמֵי הֲוָה
שָׁאִיל וְאָמַר לָא יְכִילְנָא לְמִרְדַּף וְלָא לְקַטְלָא אֶלָּא אֲנָא אֶזְמַר וְאַתְּ קָטִיל
לוֹן בְּגִין דְּלָא הֲוָה מְפַשְׁפֵּשׁ כָּל כָּךְ כְּאָסָא וְקַדִּשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבַד לֵיהּ
הָכִי דִּכְתִיב (ד"ה ב' כ') וּבְעֵת הֵחֵלּוּ בְּרִנָּה וּתְהִלָּה נָתַן יְיָ מְאֹרָבִים עַל בְּנֵי
עַמּוֹן מוֹאָב וְהַר שֵׂעִיר הַבָּאִים לִיהוּדָה וַיִּנָּגְפוּ. חִזְקִיָּה מַלְכָּא יְהוּדָה אוּף
הָכִי נָמֵי אָמַר אֲנָא לָא יְכִילְנָא לְזַמְּרָא וְלָא לְמִרְדַּף וְלָא לְאַנָּחָא קְרָבָא
בְּגִין דְּדָחִיל מֵאִלֵּין חוֹבִין דְּקָאמְרָן מַה כְּתִיב (מלכים ב' י"ט) וַיְהִי בַּלַּיְלָה
הַהוּא וַיֵּצֵא מַלְאַךְ יְיָ וַיַּךְ בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר מֵאָה שְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף וַיַּשְׁכִּימוּ
בַּבֹּקֶר וְהִנֵּה כֻלָּם פִּגְרִים מֵתִים. וְחִזְקִיָּה הֲוָה יָתִיב בְּבֵיתֵיהּ וְשָׁכִיב בְּעַרְסֵיהּ
וְקַדִּשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָטִיל לוֹן וּמַה צַדִּיקִים אִלֵּין הֲווֹ דַּחֲלִין מֵאִלֵּין חוֹבִין
שְׁאָר בְּנֵי עָלְמָא עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה)בְּגִין כָּךְ אִית לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְאִסְתַּמְּרָא
מֵאִלֵּין חוֹבִין(וְלִפַּשְׁפְּשָׁא בְּהוֹן כְּדְקָאמְרָן) בְּגִין דְּלָא יִשְׁלְטוּן עֲלֵיהוּ אִינּוּן
יְמֵי רָעָ דְּלָא מְרַחֲמֵי עֲלֵיהוּ(תָּא חֲזֵי וַיֹּסֶף אֶת אָחִיו בְּשַׁעְתָּא דְּנָפְקוּ
בִּידֵיהּ אִיהוּ רָחִים עֲלֵיהוּ בְּגִין דְּאִיהוּ שָׁלִים וְהֵם לֹא הִכִּירוּהוּ דְּאִינּוּן

מכון ליום שלישי

שְׁמָעוֹן וְלֵוִי אָחוּ מִסְּטָרָא דְּדִינָא סַשְׁיָא וְעַל דָּא לָא רְחִימוּ עֲלֵיהּ) דְּהָא כָּל אינון מָארֵיהוֹן דְּדִינָא כַּקְשְׁיָא לָא מְרַחֲמֵי עֲלַיְיהוּ דְּבַר נָשׁ בְּשַׁעְתָּא דְּנַפְלֵי בִּידַיְיהוּ(וּבְגִין כָּךְ אָמַר דָּוִד (תהלים ס״ג) לָמָּה אירא יָרֵאתִי לָא בְתִיב אֶלָּא אִירָא (אֶלָּא) דְּאִית (נ״א דְּיֵית) לִי לְמִדְחַל מֵאינוּן יְמֵי רָע כְּדְקַאֲמָרָן. עָוֹן עֲקֵבַי יְסִבֵּנִי. מָאן עֲקֵבַי אִלֵּין אינון בְּרָזָא דְּמַחֲיִמְנוּתָא דְּכְתִיב (בראשית כ״ה) וְיָדוֹ אוֹחֶזֶת בַּעְקֵב עֵשָׂו דָּא הוּא עָקֵב וְאינון עֲקִיבִין דְּמִסְתַּכְּלִין בְּהוּ תָּדִיר בְּהַהוּא חוֹבָא דְּדָשׁ בֵּיהּ בַּר נָשׁ תָּדִיר בַּעְקִבוֹי. תָּא חֲזֵי מַה כְּתִיב (ישעיה ה׳) הוֹי מוֹשְׁכֵי הֶעָוֹן בְּחַבְלֵי הַשָּׁוְא וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה חַטָּאָה. בְּחַבְלֵי הַשָּׁוְא דְּדָשׁ בֵּיהּ בַּעְקְבָא וְלָא חֵיישׁ עֲלֵיהּ וּלְבָתַר אִתְתַּקַּף וְאִתְעֲבִיד (בְּחַבְלֵי הַשָּׁוְא) כַּעֲבוֹת הָעֲגָלָה וְאִתְתַּקַּף הַהוּא חַטָּאָה וַאֲסָטֵי לֵיהּ בְּהַאי עָלְמָא וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי) וְכֵאן אינון צַדִּיקַיָּא דְּיַדְעִין לְאִסְתַּמְרָא מֵחוֹבֵיהוֹן וְאינון מְפַשְׁפְּשִׁין תָּדִיר בְּעוֹבָדַיְיהוּ בְּגִין דְּלָא יִשְׁתְּכַח עֲלַיְיהוּ מִלְּקַטְרָגָא בְּהַאי עָלְמָא וְלָא יִסְטוֹן עֲלַיְיהוּ לְעָלְמָא דְּאָתֵי דְּהָא אוֹרַיְיתָא מְתַקְּנָא לְהוּ אָרְחִין וּשְׁבִילִין לְמֵיהַךְ בְּהוּ דִּכְתִיב (משלי ג׳) דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם:

יוסף לחק

הלכה פסוקה	מוסר
הר״ם ה׳ ע״ו פי״ב	מספר חרדים דף ס״ח ב׳

טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוּס הֲרֵי הֵן סָפֵק נוֹתְנִין עֲלֵיהֶן חוּמְרֵי הָאִישׁ וְחוּמְרֵי הָאִשָּׁה בְּכָל מָקוֹם וְחַיָּבִין בְּכֹל וְאִם עָבְרוּ אֵינָן לוֹקִין: ג אַף עַל פִּי שֶׁהָאִשָּׁה מְתֻרֶּתֶת לְגַלֹּחַ פְּאַת רֹאשָׁהּ הֲרֵי הִיא אֲסוּרָה לְגַלֵּחַ פְּאַת רֹאשׁ הָאִישׁ וַאֲפִילּוּ קָטָן אָסוּר לָהּ לְגַלֵּחַ לוֹ פְּאָה: ג וּפְאָה שֶׁמִּנִּיחִין בְּצִדָּהּ לֹא נָתְנוּ בוֹ חֲכָמִים שִׁיעוּר וְשָׁמַעְנוּ מִמְּקוֹמוֹת שֶׁאֵינוּ מַנִּיחִים פָּחוֹת מֵאַרְבָּעִים שַׂעֲרוֹת וְאָמְרוּ לְהַקִּיט הַפֵּאוֹת בְּמִקְדָּשִׁים לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא הַשָּׁחָה בְּתַעַר:

צַדִּיק אָדָם בְּשׁוּמְעוֹ קוֹל הַקּוֹרֵא לְהַשְׂכִּים לַעֲבוֹדַת בָּלְבּוֹ שֶׁל עוֹלָם לְיִשָּׂא כַּל נָחוֹר מֶשֶׁגְלוֹן מֶלֶךְ מוֹאָב בְּשָׂאֲמֵי לוֹ אֲהִיוד (שופטים ג׳) דָּבָר אֱלֹהִים לִי אֵלֶיךָ מָרָד וַעֲשׂוֹד מֵעַל הַכִּסֵּא בָּבָה בַּעֲמוֹד אָדָם בְּאֶמָּה וְלֹא יִתְעַצֵּל. כְּתִיב (ויקרא ג׳) עַל כָּל קָרְבָּנְךָ תַּקְרִיב מֶלַח הַרְבֵּה דְּמָלַיִם הֲרֵי הוּא פְּרוֹתֵם הֵינוּ הַיסִירִין וְהַהַדָּאָה וְהַהַקְנָיָה דְּכְתִיב (תהלים נ״א) וְרוּחַ נְשָׂרָה וּבְשֵׂם שֶׁהַמֶּלַח מְקַנֵּחַ הַבָּשָׂר בַּךְ הַיסוּרִין כְּדִכְתִיב אַחַר הַקְּלָלוֹת אַתָּם נֶעֱנָשִׁים בְּלוֹמַר עַל יְדֵי אֵלּוּ הַיסוּרִין אַתֶּם קַיָּמִין

בְּדִכְתִיב (הושע ו׳) וַאֲנִי יִסַּרְתִּי חִזַּקְתִּי זְרוֹעוֹתָם וְהַדַּאֲגָה וְהַמַּרְדוּת בְּלִבּוֹ שֶׁל אָדָם מַכְנִיעַ לִבּוֹ יוֹתֵר מִקְּלָלוֹת כְּדַאִיתָא בְּמַסֶּכֶת בְּרָכוֹת בְּתִיב (מלאכי א׳) אִם אָב אָנִי אַיֵּה כְּבוֹדִי וְאִם אֲדוֹנִים אֲנִי אַיֵּה מוֹרָאִי שֶׁקָּרָאנוּ יִתְבָּרֵךְ בָּנִים כְּדִכְתִיב (ויקרא י״ח) בָּנִים אַתֶּם לַה׳ אֱלֹהֵיכֶם וְקָרָאנוּ עֲבָדִים לוֹ כְּדִכְתִיב (ויקרא כ״ה) כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים וְהָעֲבָד נִרְצָע מֵאֲדוֹנָיו וּבֵן יָכֹבֵד אָב וּבֵן אוֹהֵב לָבֵן צְרִיכִים לְכַבֵּד אֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם אֵיזֶהוּ כָּבוֹד עַל הֶרֶךְ שֶׁאָמְרוּ בְּאָבִיו דָּבָשׁ וָנֶדֶם מָאבִיל וּמַלָּיִשׁ וְאָמְרוּ זְכָרוֹנָם לִבְרָכָה יִשְׂרָאֵל בַּפָּבִיל מְפַרְנְסִים לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם וְהֵינוּ דִּכְתִיב (בשלח י״ח) אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי וְגוֹ הַכָּבוֹד מְקוֹמִים

בסריאת

בְּקְרִיאַת הַקְּרָבָנוֹת עַל הֶרֶךְ הוּשַׁע יִ"ר) וְנִשַׁלְּמָה פָּרִים שְׂפָתֵינוּ וְעַל יְדֵי הַשִּׁירָה שֶׁשָּׁרְנוּ עַל הַיָּם עָשֵׂנוּ לוֹ יִתְבָּרַךְ מַלְבּוּשׁ נָאֶה כְּרַכְתִּיב (שמות ט"ו) וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר וְכִשֶּׁחָבַב הַמְּקֻבָּשׁ בָּרְעוּ כְּדְכְתִיב (איכה ב') בִּצַּע אִמְרָתוֹ כִּדְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ וַלְקוּט בְּשִׁירַת בְּשַׁלַּח וּבְתִפְלָתֵנוּ אָנוּ עוֹשִׂים עֲטָרָה לוֹ כִּדְפָיְרֵשׁ בְּזוֹהַר בְּבַמָּה דוּכְתִי עַל פָּסוּק (משלי י') בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק וְהָעֲטָרָה בְּכָבֵל הַמַּלְבּוּשׁ לַמֶּלֶךְ גַּם הוּא יִתְבָּרַךְ מְתַקֵּן לָנוּ מַלְבּוּשִׁים נָגֵן עֲדֵן הַלּוֹקֵא דְּבָבָן וּמְעַטְּרֵנוּ:

מקץ יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ך דמילוי וו דשם ב"ן לקנות האורת נפש יתירה משבת תבאה:

טז וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת־פַּרְעֹה לֵאמֹר בִּלְעָדָי אֱלֹהִים יַעֲנֶה
אֶת־שְׁלוֹם פַּרְעֹה: וַאֲתִיב יוֹסֵף יַת פַּרְעֹה לְמֵימַר בַּר
מִן דָּכְמָתִי אֱלָהִין מִן קֳדָם יְיָ יְהַתֵּב יַת שְׁלָמָא דְּפַרְעֹה: יז וַיְדַבֵּר
פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף בַּחֲלֹמִי הִנְנִי עֹמֵד עַל־שְׂפַת הַיְאֹר:
וּמַלֵּיל פַּרְעֹה (עם) לְיוֹסֵף בְּחֶלְמִי הָא אֲנָא קָאֵם עַל כֵּיף נַהֲרָא:
יח וְהִנֵּה מִן־הַיְאֹר עֹלוֹת שֶׁבַע פָּרוֹת בְּרִיאוֹת בָּשָׂר
וִיפַת תֹּאַר וַתִּרְעֶינָה בָּאָחוּ: וְהָא מִן נַהֲרָא סָלְקָן שְׁבַע
תּוֹרְתָּא פַּטִּימָן בְּשַׂר וְשַׁפִּירָן לְמֶחֱזֵי וְרָעְיָן בְּאַחֲוָה: יט וְהִנֵּה שֶׁבַע־
פָּרוֹת אֲחֵרוֹת עֹלוֹת אַחֲרֵיהֶן דַּלּוֹת וָרָעוֹת תֹּאַר
מְאֹד וְרַקּוֹת בָּשָׂר לֹא־רָאִיתִי כָהֵנָּה בְּכָל־אֶרֶץ
מִצְרַיִם לָרָעָה: וְהָא שְׁבַע תּוֹרְתָּא אָחֳרָנָן סָלְקָן בַּתְרֵיהוֹן חֶסְיָן
וּבִישָׁן לְמֶחֱזֵי לַחֲדָא וַחְסִירָן בְּשַׂר לָא חֶזְתִי כְוָתְהֶן בְּכָל אַרְעָא דְּמִצְרַיִם
לְבִישׁוּ: כ וַתֹּאכַלְנָה הַפָּרוֹת הָרַקּוֹת וְהָרָעוֹת אֵת שֶׁבַע
הַפָּרוֹת הָרִאשֹׁנוֹת הַבְּרִיאֹת: וַאֲכָלָן תּוֹרְתָּא חֶסְיָתָא וּבִישָׁתָא

ית

רש"י

(טז) בלעדי. מין המכמה משלי חלה חלמים יענה כפי לשלום פרעה:
(יט) דלות. כחושות כמו (ש"ב י"ג) מדוע אתה ככה דל דתמגון: ורקות בשר. כל לשון רקות שבמקרא חסרי בשר וכלעז בלוש"ם (נאהרט שווינד):

מקץ ליום רביעי

יַת שְׁבַע תּוּרְתָּא קַדְמָתָא פַּטִּימָתָא׃ כא וְתִבְאַנָּה אֶל־כְּרֵבְּנָה
וְלָא נוֹדַע כִּי־בָאוּ אֶל־כְּרֵבְּנָה וּמַרְאֵיהֶן רַע כְּאֶשֶׁר
בַּתְּחִלָּה וְאִיקָּנִין׃ וַעֲלָא לְמֵיעֵהֶן וְלָא אִתְיְדַע אֲרֵי עֲלוּ לְמֵיעֵהֶן
וּמֵחֲזֵיהֶן בִּישׁ בַּד בְּקַדְמִיתָא וְאִתְעֲרִית׃

נביאים מלכים א׳ סימן ד׳

א וְאֵלֶּה הַשָּׂרִים אֲשֶׁר־לוֹ עֲזַרְיָהוּ בֶן־צָדוֹק הַכֹּהֵן׃ וְאֵלִיחֹרֶף
דִּי לֵיהּ עֲזַרְיָהוּ בַּר צָדוֹק כָּהֲנָא׃ ב אֵלִיחֹרֶף וַאֲחִיָּה בְּנֵי
שִׁישָׁא סֹפְרִים יְהוֹשָׁפָט בֶּן־אֲחִילוּד הַמַּזְכִּיר׃ אֵלִיחֹרֶף וַאֲחִיָּה
בְּנֵי שִׁישָׁא סַפְרַיָּא יְהוֹשָׁפָט בַּר אֲחִילוּד מַמְלְלָא עַל דָּכְרָנַיָּא׃ ג וּבְנָיָהוּ
בֶּן־יְהוֹיָדָע עַל־הַצָּבָא וְצָדוֹק וְאֶבְיָתָר כֹּהֲנִים׃ וּבְנָיָהוּ בַּר יְהוֹיָדָע
מְמַנָּא עַל חֵילָא וְצָדוֹק וְאֶבְיָתָר כַּהֲנַיָּא׃ ד וַעֲזַרְיָהוּ בֶּן־נָתָן עַל־
הַנִּצָּבִים וְזָבוּד בֶּן־נָתָן כֹּהֵן רֵעֶה הַמֶּלֶךְ׃ וַעֲזַרְיָהוּ בַּר נָתָן מְמַנָּא
עַל אֶסְטַרְטִגַיָּא וְזָבוּד בַּר נָתָן רַבָּא שׁוֹשְׁבִינָא דְּמַלְכָּא׃ ה וַאֲחִישָׁר עַל־
הַבָּיִת וַאֲדֹנִירָם בֶּן־עַבְדָּא עַל־הַמַּס׃ וַאֲחִישָׁר מְמַנָּא עַל בֵּיתָא
וַאֲדֹנִירָם בַּר עַבְדָּא מְמַנָּא עַל מַסֶּקֵי מִסִּין׃ ו וְלִשְׁלֹמֹה שְׁנֵים־עָשָׂר
נְצָבִים עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וְכִלְכְּלוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וְאֶת־בֵּיתוֹ חֹדֶשׁ
בַּשָּׁנָה יִהְיֶה עַל־*אֶחָד לְכַלְכֵּל׃ וְלִשְׁלֹמֹה תְּרֵי עֲשַׂר אֶסְטַרְטִגַיָּא
מְמַנָּן עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וּמְסוֹבְרִין יַת מֵיכָא וְיַת אֵנַשׁ בֵּיתֵיהּ־יַרְחָא בְּשַׁתָּא
מַטֵּי לְחוֹד לְסוֹבָרָא׃

*) האחד קרי

רש"י

(ב) סופרים. לכתוב דברי הימים: המזכיר. ליזה מספט בת לפניו רחמן שיפסקו רחמן: (ד) הנצבים. סרים ממוגים: וכלכלו את המלך. כל סעודתו ומלכל הסוסי' ושאר לרכיו:

כתובים משלי סימן ט׳

א אִם־חָכַמְתָּ חָכַמְתָּ לָךְ וְלַצְתָּ לְבַדְּךָ תִּשָּׂא׃ אִין חַכִּימְתָּא לְנַפְשָׁךְ
חַכִּימְתָּ וְאִם תְּהֵי מְמִיק בְּלְחוֹדָךְ תִּטְעָן׃ ב אֱשֶׁת כְּסִילוּת

חוֹמִיָּה פִּתְיוֹת וּבַל־יְדַעְהִּ־מָה: אִתְּתָא סַכְלְתָא וּפְרִידְתָּא שַׁבְרָתָה
וְלָא יְדָעָה מַבְּתָא: ג וְיָשְׁבָה לְפִתַח בֵּיתָהּ עַל־כִּסֵּא מְרָמֵי קָרֶת:
וְיָתְבָא עַל תְּרַע בֵּיתָהּ עַל כּוּרְסְיָא רָמָא וַעֲשִׁינָא: ד לִקְרֹא לְעֹבְרֵי־
דֶרֶךְ הַמְיַשְּׁרִים אָרְחוֹתָם: וַקְרָיָא לְעַבְרֵי אָרְחָא דְּתָרְיֵי אָרְחָתְהוֹן:
ה מִי־פֶתִי יָסַר הֵנָּה וַחֲסַר־לֵב וְאָמְרָה לוֹ: מְטוּל מַן דְּשַׁבַּר
נַאתָא לְוָתָהּ וַחְסִיר רַעְיָנָא וְאָמְרָה לֵיהּ: ו מַיִם־גְּנוּבִים יִמְתָּקוּ וְלֶחֶם
סְתָרִים יִנְעָם: מַיָּא גְנוּבַיָּא הַלָּזֵן וְלַחְמָא דְּטִימוּרָא בַּסִּימָא:

רש"י

(ו) מים גנובים ימתקו. לזן טעם בזיית פנויה כטעם בזית לחת לזם:

משנה בבא קמא פרק י'

הַגּוֹזֵל וּמַאֲכִיל אֶת בָּנָיו וְהֵנִיחַ לִפְנֵיהֶם פְּטוּרִין מִלְּשַׁלֵּם. וְאִם הָיָה דָּבָר
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַחֲרָיוּת חַיָּבִין לְשַׁלֵּם. אֵין פּוֹרְטִין לֹא מִתְּיבַת הַמּוֹכְסִין.
וְלֹא מִכִּיס שֶׁל גַּבָּאִין. וְאֵין נוֹטְלִין מֵהֶם צְדָקָה אֲבָל נוֹטֵל הוּא מִתּוֹךְ
בֵּיתוֹ אוֹ מִן הַשּׁוּק: ב נָטְלוּ מוֹכְסִין אֶת חֲמוֹרוֹ וְנָתְנוּ לוֹ חֲמוֹר אַחֵר.
גָּזְלוּ לִסְטִים אֶת כְּסוּתוֹ וְנָתְנוּ לוֹ כְּסוּת אַחֶרֶת הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ מִפְּנֵי שֶׁהַבְּעָלִים

מתיאשין

ברטנורא

פרק י א הגוזל ומאכיל והניח לפניהם. לו שהניח לפניהם הגזילה קיימת: פטורים מלשלם. שם שלוה אחר מיתת אביהם וליתא בעיגא פטורים מלשלם דהא ליכא לא גזל מידי ומעלמי לא משעבדי לבעל חוב שם לא שלוה והיא בעיגא חייב: אם היה דבר שיש בו אחריות. כלומר ואם הניח להם שביהם דבר שיש בו אחריות שהם קרקעות: חייבים לשלם. תע"ק שאלוה כבר הכי מתרלה מתני' בגמ' ולעיל פסק הלכה הגוזל ומאכיל את בניו בין שאכלו לפני יאום בין שאכלו לאחר יאום חייבים לשלם ממקום שהניח להם שביהם בין מוכסים שיש להם אחריות בין מוכסים שאין להם אחריות דהחידוא מעלמי משעבדי לב"ח ואם לא הניח הגזלן כלום אם אכלו הבניו הגזילה לפני יאום חייבים לשלם משלהם ואם לאחר היאום שאכלו אין חייבים לשלם משלהם תע"ק הניח להם שביהם: אין פורטין. אין מחליפין סלעים בפרוטות: מתיבת המוכסין. לעול פרוטות מתיבתן שנותנים שם מעות המכס: ולא מכים של גבאין. גבאי המלך שגובה כסף גלגול' ותרגומו לפי שהן של גזל ודוקא במוכס כותי או מוכס ישראל שאין לו קבלה שלוקח כמו שהוא רוצה אבל מוכס ישראל שהעמידו אפי' מלך עכו"ם ולוקח דבר קבוע בחוק המלכות הינו בחזקת הגזלן ופורטין מתיבתו ולא עוד אלא שאסור להכריח מן המכס שלו דדינא דמלכותא דינא: מתוך ביתו. של מוכס שהוא בחזקת גזלן: או מן השוק. אם יש לו מעות בביתו או בשוק שאינם בתיבת המכס ואם חייב אדם פרוטות למוכס בחלי דינר ואין לו פרוטות נותן לו דינר כסף ומקבל ממנו פרוטות כשוה חלי ותע"פ שנותן לו מתיבת המכס מפני שהוא כמגיל מידו: **ב** הרי אלו שלו. דמסתמא נתייאשו הבעלים מיד וקנאהו הלוקח ביאום ושנוי רשות: אם נתייאשו הבעלים. דמשעיכהו לחייאום דאמר ווי לחסרון כיס אבל סתמא לא ורימא דנטלו לסטים

מקץ ליום רביעי

מִתְאַשְּׁין מֵהֶן. הַמַּצִּיל מִן הַנָּהָר. אוֹ מִן הַגַּיָּם. אוֹ מִן הַטְּבָחִים. אִם נִתְאַשְּׁשׁוּ הַבְּעָלִים הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וְכֵן נָחִיל שֶׁל דְּבוֹרִים אִם נִתְאַשְּׁשׁוּ הַבְּעָלִים הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא נֶאֱמֶנֶת אִשָּׁה אוֹ קָטָן לוֹמַר מִבָּאן יָצָא נָחִיל זֶה. וּמְהַלֵּךְ בְּתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵרוֹ. לְהַצִּיל אֶת נְחִילוֹ. וְאִם הִזִּיק כְּשֵׁם שֶׁהִזִּיק. אֲבָל לֹא יְקוֹץ אֶת סוּכּוֹ עַל מְנַת לִתֵּן אֶת הַדָּמִים. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר אַף קוֹצֵץ וְנוֹתֵן אֶת הַדָּמִים: ג הַמַּכִּיר כֵּלָיו וְסְפָרָיו בְּיַד אַחֵר. וְיָצָא לוֹ שֵׁם גְּנֵבָה בָּעִיר. יִשָּׁבַע לוֹ לוֹקֵחַ בַּמֶּה הוֹצִיא וְיִטּוֹל. וְאִם רָאוּ לֹא בָל הַיְּמָנוּ. שֶׁאֲנִי אוֹמֵר מִכָּרָן לְאַחֵר וּלְקָחָן זֶה הַיְּמָנוּ: ד זֶה בָּא בַּחֲבִיתוֹ שֶׁל יַיִן. וְזֶה בָּא בְּכַדּוֹ שֶׁל דְּבַשׁ. נִסְדְּקָה חֲבִית שֶׁל דְּבַשׁ וְשָׁפַךְ זֶה אֶת יֵינוֹ וְהִצִּיל אֶת הַדְּבַשׁ לְתוֹכָהּ אֵין לוֹ אֶלָּא שְׂכָרוֹ. וְאִם אָמַר אַצִּיל אֶת שֶׁלָּךְ וְאַתָּה נוֹתֵן לִי דְּמֵי שֶׁלִּי. חַיָּב לִתֵּן לוֹ. שָׁמַךְ נָהָר חֲמוֹרוֹ וַחֲמוֹר חֲבֵרוֹ. שֶׁלּוֹ יָפָה מֵאָה וְשֶׁל חֲבֵרוֹ מָאתַיִם. הִנִּיחַ זֶה אֶת שֶׁלּוֹ וְהִצִּיל אֶת שֶׁל חֲבֵרוֹ. אֵין לוֹ אֶלָּא שְׂכָרוֹ. וְאִם אָמַר לוֹ אֲנִי אַצִּיל אֶת שֶׁלָּךְ וְאַתָּה נוֹתֵן לִי דְּמֵי שֶׁלִּי חַיָּב לִתֵּן לוֹ: ה הַגּוֹזֵל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ וְנִטְּלוּהוּ מִסִּיקִין. אִם מִכַּת מְדִינָה הִיא אוֹמֵר לוֹ הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ. וְאִם מֵחֲמַת הַגַּזְלָן חַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ שָׂדֶה אַחֵר. שְׁטָפָהּ נָהָר אוֹמֵר לוֹ הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ: ו הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ אוֹ שָׂדָה הַיְמָנוּ. אוֹ שֶׁהִפְקִיד לוֹ בַּיִּשּׁוּב לֹא יַחֲזִיר לוֹ בַּמִּדְבָּר. עַל מְנַת לָצֵאת בַּמִּדְבָּר. יַחֲזִיר לוֹ בַּמִּדְבָּר: ז הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ גְּזַלְתִּיךָ. הִלְוִיתָנִי. הִפְקַדְתָּ אֶצְלִי. וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם הֶחֱזַרְתִּי לְךָ. אִם לֹא הֶחֱזַרְתִּי לְךָ חַיָּב לְשַׁלֵּם. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ אֲנִי יוֹדֵעַ אִם גְּזַלְתִּיךָ. אִם הִלְוִיתָנִי. אִם הִפְקַדְתָּ אֶצְלִי. פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם:

ברטנורא — הגונב

את כסותו דמשמע דמסתמא מתייחדים מיירי בלסטים ישראל דכוין דדיוני ישראל חמרי הכא עדיס הכא רחיס מכי נעלו לו לסטים מייחם וסיפא בלסטים עכו"ס שדיוני עכו"ס דניס כחומדן דעת בלא עדיס ולא רחיס והנגזל מהם לא מייחם ומ"ה מי שמעינהו דמייחם מין מכל מסתמא לא: נחיל של דבורים. קנין שנקבעים עם המלך בלסם: לא יקוץ את שובו. נתייעצו דבורים על שוכת מכרו וירח ליעלן אחד אחד בלא יכרמו לא יקוץ את השוכה כולה ופפילו ע"מ ליתן את הדמים: רבי ישמעאל וכו'. ותין הלכה כרבי ישמעאל: ג המביר כליו וספריו וכו'. מתני' בשדם שחיגו עשוי למכור כליו דכיון דיצא לו שם גניבה בעיר ואיכא שהדי שאלו הכליס והספרים שלו היו לא חייבי' למשת חיכו זכאיכו: ישבע לוקח כמה נתן ויטול. ויחזיר לו כליו ולפני יאום קמיירי: ד אין לו אלא שברו. שכר כלי ושכר פשילה: שטף נהר חמורו. גריכא למתני תרי בכא דמתני' דתי תכא ריבא הוה אמיכא התם הוא דכי פריש יהיב ליה דמי כולה משום דכידים קא פסיד שפשך את יינו כידים כשכילי אבל סיפא דממילא אימא אין לו אלא שכרו ואי אמסתני' סיפא הכא הוה דכסתמא אין לו אלא שכרו משום דממילא אבל התם דכידים אימא אפי' בסתמא יהיב ליה דמי כולה גריכא: ה ונטלוה מסיקין. תוספס גזלוה מן הגזלן תרגום גלגל סקלא שהתרכה גזלן הוא שאוכל בשדות אחרים: אם מכת מדינה היא. שאנסו קרקע של אחרים עם זו: ו ע"מ לצאת בטדבר. לא שיאמר לו בפי' ע"מ שתצא במדבר ותפרעני דהא מילתא דפשיטא היא

ח הַגּוֹנֵב טָלֶה מִן הָעֵדֶר וְהֶחֱזִירוֹ וּמֵת אוֹ נִגְנַב חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתוֹ. לֹא יָדְעוּ בְעָלִים לֹא בִגְנֵיבָתוֹ וְלֹא בַּחֲזִירָתוֹ. וּמָנוּ אֶת הַצֹּאן וְהָיָא שְׁלֵימָה פָּטוּר (טְלֵישַׁלֵם) : ט אֵין לוֹקְחִין מִן הָרוֹעִים צֶמֶר וְחָלָב וּגְדָיִים. וְלֹא מְשׁוֹמְרֵי פֵּרוֹת עֲצִים וּפֵרוֹת. אֲבָל לוֹקְחִים מִן הַנָּשִׁים כְּלֵי צֶמֶר בִּיהוּדָה. וּכְלֵי פִשְׁתָּן בַּגְּלִיל. וַעֲנָלִים בַּשָּׁרוֹן. וְכֻלָּן שֶׁאָמְרוּ לְהַטְמִין אָסוּר. וְלוֹקְחִין בֵּיצִים וְתַרְנְגוֹלִים מִכָּל מָקוֹם : י מוֹכְרִין שֶׁהַכּוֹבֵשׁ מוֹצִיא הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וְשֶׁהַסּוֹרֵק מוֹצִיא הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. הַכּוֹבֵשׁ נוֹטֵל שְׁלֹשָׁה הוּטִין וְהֵן שֶׁלּוֹ. יָתֵר מִכֵּן הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. אִם הָיָה הַשָּׁחוֹר עַל גַּבֵּי הַלָּבָן נוֹטֵל אֶת הַכֹּל וְהֵן שֶׁלּוֹ. הַחָיט שֶׁשִּׁיר (כֵּן) הַחוּט בְּדֵי לְתָפּוֹר בּוֹ. וּמַטְלִית שֶׁהִיא שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. מַה שֶּׁהֶחָרֵשׁ מוֹצִיא בַּמַּעֲצָד הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וּבַכֶּשֶׁל שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. וְאִם הָיָה עוֹשֶׂה אֶצֶל בַּעַל הַבַּיִת. אַף הַנְּסוֹרֶת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת :

ברטנורא

חלה כגון שהמר לו תברו להני הרי פקדון גבך דהמת למדבר נפיקנא ואמר ליה חידך ואמת נמי למדבר נשיגא למיפך והשתא מי כעי להדדיניהו כמדבר מהדר ליה : ז האומר לחבירו גזלתיך וכו'. כגון שהכרו טוענו כרי גזלתיו והוא חומר אמת גזלתיך אבל חיני יודע אם המזרתי לך חייב לשלם אבל אם תכירו טוען אמת גזלתיו או הלויתיך והוא חומר אמת גזלתיך או הלויתיו ואיני יודע אם החזרתי לך פטור מדיני אדם ואם כח לנפשו ידי שמים יצאם לו : אינו יודע אם גזלתיך וכו' פטור משלשם. מיהו יצבע שחינו יודע שחייב לו דלמא מדיק שמא מכרי דהמ מי נמי היה עשין ליה חין לך בידי כלום הוה מצניעים ליה שבועת היסת : ח חייב באחריותו. דמכי נגבה קם ליה כרשותיה והשבה דעביד לאו השבה היא : אם לא ידעו בו וכו'. מתני' הכי מתרלה חייב באחריותו בין מנו בין לא מנו חימתי בזמן שלא ידעו כי הבעלים בגניבתו ובחזרתו אבל ידעו הבעלים בגניבתו ומנו את הנתן והיא שלימה פטור מלשלם והכי פירושה מת או נגנב הטלה לאח' שהחזירו הנגב חיי' באחריותן בין שמנו הבעלים הנתן והיא שלימה בין שלא מנו הנתן חימתי בזמן שלא ידעו הבעלים בגניבת שכל נתן שהיא רגילה לנתת חוץ לריך ליזהר בה ביותר וזו הוחיל ולא ידעו הבעלים בגניבת' ובחיי' למודה לנתת ולא נזהרו בה חייב הנגב לשלם שבגרמתו נאבדה הנתן אבל אם ידעו הבעלים בגניבת הטלה ואח"כ מנו הנתן ונמלא' שלימ' שהחזיר הטלה הגנוב ג"כ ככר ידעו שם נתן אמת שלמוד' לנתת חוץ והיה להם ליזהר בה ואם לא נזהרו חינהו דאפסיד ופטור הנגב משלם : ט אין לוקחין מן הרועים. דחיכת למימר שמא גנבו מנאנו של בעל הבית המסור להם : צמר ביהודה ופשתן בגליל. מלחת הנסים היא והן שנתן עושות ומוכרות ולדעת בעליהם היא : ועגלים. הרועים : בשרון. שם מקום שמגדלים בו שגלים ושלהן הן : י מוכרין שהכובס מוציא. מלכן הלמר מוליח מן הלמר דבר מועט ע"י שעיסה : הרי אלו שלו. שהן בעל הבית מקפיד ואם הקפיד לא היו קפידא : ושהסורק מוציא. הסורק את הלמר והמנפנו מה שמוליח הוי דבר חשוב ורגילין להקפיד : הכובס נוטל ג' חוטין. דרך בגדי למר להיות בסוף תריסתן שלשה חוטין ממין אחר והכובס נוטלן ומשוה הבגד ומיפהו ואם חוטין שחורים הם תרוגין בבגד לבן רשחי הכובס ליטול הכל לפי שהשחור בלבן מגנה חוחו ביותר : החייט ששייר מן החוט כדי לתפור בו. שהוח כמלח חורך המחט : ומטלית שהיא שלש על שלש. גרסינן חייב שהשוה חת תפירתו וקילע ממנו מטלית קטנה שלש חלכסונות של שלש חלכסונות חייב להחזיר לבעל הבגד : מעצד. כלי שמחליק בו הבגד חת פני הלוח ושפיץ שהוח מוליח דקין הן : כשיל. קרדום ומטיל שפיץ בסין : אצל בעל הבית. כשכיר יום : אף הנסורת. דק דק היולח מתחת המקדח שהם דקים מאוד של כשה"ב :

מקץ ליום רביעי

גמרא בבא קמא דף קי"ט ע"א

רַב חַסְדָּא הָוָה לֵיהּ הַהוּא אָרְיְסָא דַּהֲוָה תָּקִיל וְיָהִיב תָּקִיל וְשָׁקִיל סַלְקֵיהּ קְרָא אֲנַפְשֵׁיהּ (משלי י"ג) צָפוּן לַצַּדִּיק חַיִל חוֹטֵא. (איוב כ"ז) כִּי מַה תִּקְוַת חָנֵף כִּי יִבְצַע כִּי יֵשֶׁל אֱלוֹהַּ נַפְשׁוֹ רַב חוּנָא וְרַב חַסְדָּא חַד אָמַר נַפְשׁוֹ דְּנָגְזָל וְחַד אָמַר נַפְשׁוֹ שֶׁל גַּזְלָן. מָאן דְּאָמַר נַפְשׁוֹ שֶׁל נִגְזָל דִּכְתִיב (משלי א') כֵּן אָרְחוֹת כָּל בּוֹצֵעַ בֶּצַע אֶת נֶפֶשׁ בְּעָלָיו יִקָּח. מָאן דְּאָמַר נַפְשׁוֹ שֶׁל גַּזְלָן דִּכְתִיב (שם כ"ב) אַל תִּגְזָל דָּל כִּי דַל הוּא וְאַל תְּדַכֵּא עָנִי בַּשָּׁעַר כִּי ה' יָרִיב רִיבָם וְקָבַע אֶת קוֹבְעֵיהֶם נָפֶשׁ. וְאִידָךְ נָמֵי הָכְתִיב נֶפֶשׁ בְּעָלָיו יִקָּח מַאי בְּעָלָיו בְּעָלָיו דְּהַשְׁתָּא. וְאִידָךְ נָמֵי הָכְתִיב וְקָבַע אֶת קוֹבְעֵיהֶם נָפֶשׁ מַה טַּעַם קָאָמַר. מַה טַּעַם וְקָבַע אֶת קוֹבְעֵיהֶם מִשּׁוּם דְּקָבְעִי נָפֶשׁ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כָּל הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵירוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה כְּאִלּוּ נוֹטֵל נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ שֶׁנֶּאֱמַר כֵּן אָרְחוֹת כָּל בּוֹצֵעַ בֶּצַע אֶת נֶפֶשׁ בְּעָלָיו יִקָּח. וְאוֹמֵר (ירמי' ה') וְאָבַל קְצִירְךָ וְלַחְמֶךָ יֹאכְלוּ בָּנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ וְאוֹמֵר (יואל ד') מֵחֲמַס בְּנֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר שָׁפְכוּ דָם נָקִי בְּאַרְצָם. וְאוֹמֵר (ש"ב כ"א) אֶל שָׁאוּל וְאֶל בֵּית הַדָּמִים עַל אֲשֶׁר הֵמִית אֶת הַגִּבְעוֹנִים מַאי וְאוֹמֵר וְכִי תֵּימָא נֶפֶשׁ דִּידֵיהּ אֶבֶל נֶפֶשׁ

בניו

רש"י

תקיל ויהיב. לרב חסדא: תקיל ושקיל. לנפשיה מדקדק בחלוק' ואינו מוותר מחלקו כלום. לשון אחר מחלה לו' נוטל ודרך אחר התריסין ליטול שלים: קרא אנפשיה. רב חסדא לדיק והתריס חוטא ונלמן חילו לרב חסדא דסלקי' ונטל חלקו: כי ישל אלוה נפשו. משלין הקב"ה נשמתו ומחבד ממנו נשמה אחת: אל תגזול דל כי דל הוא. לע"פ שדל הוא ואין לו מה לגוזלו: אל תדכא עני בשער. מעבר עני ולקנ שבחה ופלה המתחלקין בשעריך אל תדכאהו שם: וקבע את קובעיהם נפש. גוזל נפש גוזליהם. בעלים דהשתא. גזלן שעשה עכשיו בעלים לאותו ממון: ואבל קצירך ולחמך. ודומה לך כאוכל בניך וכנותיך לפי שאין לך שוב כמה לפרנסם: מחמס בני יהודה. מגזל שעשו מעלה אני עליהם כאלו שפכו דם נקי: המית הגבעונים. כדמפרש לקמיה

שהמית

בָּנָיו וּבְנוֹתָיו לֹא. תָּא שְׁמַע בִּשֵּׂר בָּנָיו וּבְנוֹתָיו. וְכִי תֵּימָא הָנֵי מִילֵי הֵיכָא דְּלָא יָהִיב דָּמֵי אֲבָל הֵיכָא דְּיָהִיב דָּמֵי לָא, תָּא שְׁמַע מֵחָמֵס בְּנֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר שָׁפְכוּ דָם נָקִי בְּאַרְצָם. וְכִי תֵּימָא הָנֵי מִילֵי הֵיכָא דְּקָא עָבִיד בְּיָדַיִם אֲבָל גְּרָמָא לָא, תָּא שְׁמַע אֶל שָׁאוּל וְאֶל בֵּית הַדָּמִים אֲשֶׁר הֵמִית אֶת הַגִּבְעוֹנִים וְכִי הֵיכָן מָצִינוּ שֶׁהָרַג שָׁאוּל אֶת הַגִּבְעוֹנִים אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁהָרַג נוֹב עִיר הַכֹּהֲנִים שֶׁהָיוּ מַסְפִּיקִין לָהֶם מַיִם וּמָזוֹן מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ הָרָגָן:

רש"י

שמית כהני נוב שהיו מספיקין מים ומזון לגבעונים שהגבעונים היו מתפרנסין ממזבח חוטבי עצים ושואבי מים ומעלה עליו כאלו המית הגבעונים: אבל נפש בניו ובנותיו לא. הא מלת נפש בעליו יקח לו נפקא לן אלא נפש הגוזל אכל בניו ובנותיו לו נעשם גזלן תנפש בני הגנזל: דלא יהיב דמי. תמסן יהיב דמי אלא שזה לו היה רוצה למכור:

זוהר מקץ דף קצ"ט ע"א

וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלוֹמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וְגוֹמֵר. רִבִּי חִיָּא פָּתַח וְאָמַר (משלי כ"ד) בְּנָפוֹל אוֹיִבְךָ אַל תִּשְׂמַח וּבְכָּשְׁלוֹ אַל יָגֵל לִבֶּךָ. תָּא חֲזֵי קָרְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבֵד לֵיהּ לְבַר נָשׁ דְּיִזְכֵּי לְיָקָרָא דִּילֵיהּ וּלְשַׁמְשָׁא קָמֵיהּ תַּדִּירָא וּלְאִשְׁתַּדְּלָא בְּאוֹרַיְיתָא יָמָמָא וְלֵילְיָא בְּגִין דְּקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְרְעֵי בָּהּ בְּאוֹרַיְיתָא תָּדִיר. וְכֵיוָן דְּבָרָא קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאָדָם יָהַב קָמֵיהּ אוֹרַיְיתָא וְאוֹלִיף לֵיהּ בָּהּ לְמִנְדַּע אָרְחָתָא. מָנָלַן דִּכְתִיב (איוב כ"ח) אָז רָאָה וַיְסַפְּרֶהָ הֱכִינָהּ וְגַם חֲקָרָהּ וַיֹּאמֶר לָאָדָם הֵן יִרְאַת יְיָ הִיא חָכְמָה וְסוּר מֵרָע בִּינָה. כֵּיוָן דְּאִסְתַּכַּל בָּהּ וְלָא נָטִיר לָהּ עָבַר עַל פִּקּוּדָא דְּמָרֵיהּ וְאִתְפַּס בְּחוֹבֵיהּ וְכָל אִינּוּן דְּעָבְרוּ עַל מִלָּה חֲדָא דְּאוֹרַיְיתָא אִתְפְּסוּ בָּהּ שְׁלֵמָה מַלְּבָּא דְּאִתְחַכַּם עַד כָּל בְּנֵי עָלְמָא עָבַר עַל מִלָּה חֲדָא דְּאוֹרַיְיתָא וְגָרִים לֵיהּ לְאִתְעַבְּרָא מַלְכוּתֵיהּ מִנֵּיהּ וּלְאִתְפַּלְגָא מַלְכוּתָא מִן בְּנוֹי מָאן דְּאַעְבַר עַל אוֹרַיְיתָא עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. וְיוֹסֵף דַּהֲוָה יָדַע אוֹרַיְיתָא וַאֲחוֹי נָפְלוּ בִּידֵיהּ אֲמַאי גְּלְגֵּל עֲלַיְיהוּ כָּךְ גַּלְגּוֹלָא דָּא וְהָא אִיהוּ יָדַע אוֹרַיְיתָא דְּאוֹלִיף לֵיהּ אֲבוּי. אֶלָּא הָם וְשִׁכְחוּם דְּיוֹסֵף גְּרֵגֶל עֲבִירוּ גַּלְגּוֹלִין לְנַקְמָא מִנַּיְיהוּ אֶלָּא כָּל דָּא לָא עָבַד אֶלָּא לְאַיְיתָאָה לְאַחְוָאָה בִּנְיָמִין לְנַבֵּיהּ דְּתִיאוּבְתֵּיהּ הֲוָה לְנַבֵּיהּ וְאִיתוֹ לָא שָׁבַק לַאֲחוֹי לְמִנְפַּל דְּהָא כְּתִיב

מקץ ליום רביעי

וַיִּצַּו יוֹסֵף וַיְמַלְּאוּ אֶת כְּלֵיהֶם בָּר וְגוֹ׳ (וְכָל דָּא בִּגִין דְּלָא יִנְפְּרוּן) תּוּ פָּתַח וְאָמַר (קְרָא אֲחֲרִיתָא)(משלי י״ח) אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת דָּא הוּא בַּר נָשׁ דְּמְהֵימְנוּתָא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בֵּיהּ כְּגוֹן רַבִּי יֵיסָא סָבָא דְאַף עַל גַּב דַּהֲוָה לֵיהּ מֵיכְלָא דְּהַהוּא יוֹמָא לְמֵיכַל לָא הֲוָה מַתְקִין לֵיהּ עַד דְּשָׁאֵיל מְזוֹנֵיהּ קַמֵּי מַלְכָּא דִּדֵין הֲוָה מַתְקִין וַהֲוָה אָמַר תָּדִיר לָא נַתְקִין עַד דְּנָתְנִין לָן כִּבֵּי מַלְכָּא׃

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מוסר

הר״ם ח׳ ע״ז פי״ב — מספר תרדים דף ס״ח ע״א

הֲרֵי כְּהֲנֵי עַבּוּ״ם הָיָה לְהַשְׁחִית וְלַקְנֹם לְפִיכָךְ אָסְרָה תּוֹרָה לְהַשְׁחִית הַקָּן. וְחָמֵשׁ פֵּיאוֹת יֵשׁ בּוֹ לָחִי הָעֶלְיוֹן וְלָחִי הַתַּחְתּוֹן מִימִין וְכֵן מִשְּׂמֹאל וְשִׂבְעֹלֶת הַקֵּן וְלוּנְקָה עַל כָּל פֵּאָה וּפֵאָה וְאִם נָטְלָן כֻּלָּן בְּאַחַת לוּנְקָה חָמֵשׁ וְאֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיְּגוֹלְחֵנּוּ כְּתַעַר שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא י״ט) וְלֹא תַשְׁחִית אֶת פְּאַת זָקָנֶךָ גִּילּוּחַ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַשְׁחָתָה לְפִיכָךְ אִם גִּלַּח זָקְנוֹ בְּמִסְפָּרַיִם פָּטוּר. וְאֵין הַמִּתְגַּלַּח לוּנָקָה עַד שֶׁיְּסַיְּעֵנּוּ וְאִשָּׁה מֻתֶּרֶת לְהַשְׁחִית זְקָנָהּ אִם יֵשׁ לָהּ שֵׂעָר בָּזָקֶן וְאִם הִשְׁחִיתָה (בפרט׳ ו׳) וְקָן הָאִישׁ כְּטוּרָה׃ ג הַשָּׂפָה מֻתֶּרֶת לְגַלְּחוֹ בְּתַעַר וְהוּא הַשֵּׂעָר שֶׁעַל גַּב הַשָּׂפָה הָעֶלְיוֹנָה וְכֵן הַשֵּׂעָר הַמְּדוֹלְדָּל מִן הַשָּׂפָה הַתַּחְתּוֹנָה וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא מֻתָּר לֹא נָהֲגוּ יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁחִיתוֹ אֶלָּא יְגַלְּחֵם קְצָתוֹ עַד שֶׁלֹּא יַעֲבֹר אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה׃ ד הָעֲבֶרֶת הַשֵּׂעָר מִשָּׂעָר הַגּוֹף בֵּית הַשָּׁחִי וּבֵית הָעֶרְוָה אֵינוֹ אָסוּר מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וְהַמַּעֲבִירוֹ מִבֵּין אוֹתוֹ מִבֵּית מַרְדּוּת בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַעֲבִירִין אוֹתוֹ אֶלָּא נָשִׁים כְּבֵי שֶׁלֹּא יִתְקַן עִצְמוֹ תִּיקּוּן נָשִׁים. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁמַּעֲבִירִין הַשֵּׂעָר הַנָּשִׁים וַאֲנָשִׁים אִם הָעֲבִיר אֵין מַפְסִין אוֹתוֹ. וּמֻתָּר לְהַעֲבִיר שֵׂעָר שֶׁל שְׂעָרָה אֲבָרִים בְּמִסְפָּרַיִם בְּכָל מָקוֹם׃

בַּנִּקְרֵאת יְרֵאַת ה׳ ה״א אַתְרוֹג שֶׁבְּשֵׁם וְנִקְרֵאת עֵת רָצוֹן רָגָשׁוֹן סוֹפָן בְּתַחְלָתָן וַהֲרֵי זֶה לְדָבֵק בְּיוֹצְרוֹ בְּעָשָׂר בְּפֵרוּשָׁיו וְתִקְרָא קָדוֹשׁ לְמַקְנֶה הַבָּתוּב (ויקרא י״ט) קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ׃

כְּתִיב (תהלים ק״ט) שִׁוִּיתִי ה׳ לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל אֶמּוֹט. וְכָתוּב אַחֵר (שם ט״ז) תָּמִיד לְעוֹלָם חַיּוֹת וְקִיּוּם מֵהַשְׁקָפַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲלֵיהֶם שֶׁאִם רָגַע אֶחָד יַפְסִיק יֹאבְדוּ וְהָיוּ כְּלֹא הָיוּ הִיְתָכֵן לְהַקְבִּיל הַחַיּוֹת שֶׁיִּתְעַלֵּם מִלְּהַשְׁקִיף מִלְּרוֹשׁ אָת ה׳ וְזֶהוּ (שם ל״ג) ה׳ מִשָּׁמַיִם הִשְׁקִיף עַל בְּנֵי אָדָם לִרְאוֹת הֵיֵשׁ מַשְׂכִּיל וְהַלְכָּנָה כְּשֶׁהִיא גָּדֵר הַשֶּׁמֶשׁ תְּקַבֵּל הָאוֹר מִן רָאשֵׁי לְאָדָם וְעַל זֶה נֶאֱמַר (משלי כ״ז) בָּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים וְלָבֶן צָרִיךְ שֶׁרֶגַע לֹא יָסִיר עֵינָיו שִׁכְלוֹ מִלְּפָנָיו אוֹ יָאַר לוֹ פָּנִים דִּכְתִיב (בפרט׳ ו׳) וַאֲר ה׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ. אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ מָלֵא עוֹלָם הוּא הַמַּחֲיֶה אֶת כֻּלָּם כָּל רֶגַע וְרֶגַע וְאִם אֵינוֹ נִרְאֶה בּוּשׁ מִפָּנָיו וּשְׁתוֹק בְּשַׁחוּת עֵינַיִם וְכוֹבֶד רֹאשׁ וְדַע כִּי בְּאַבְדָּנָה ה׳ הַנִּבְרָד וְשָׁמוֹ בְּאַשֶׁר יֶאֱהַב אִישׁ אֶת בְּנוֹ תִּהְיֶה מֻרְכָּבָה לְחֶסֶד הַנִּקְרֵאת אַהֲבַת חֶסֶד נֶגֶד הוי״ד. וּכְשֶׁתִּהְיֶה תָּמִיד דָּן לְכַף זְכוּת תִּהְיֶה מֻרְכָּבָה לה״א נֶגֶד הַנִּכְרָה שֶׁנִּרְתָּק שֶׁלָּה הוּא הֵיכָל הַזְּכוּת וּכְשֶׁתְּדַבֵּר לָשׁוֹן טוֹב הֶפֶךְ לָשׁוֹן הָרָע וְתִהְיֶה עֲנִיָּה בְּהִלֵּל הַקֵּן תִּהְיֶה מֻרְכָּבָה לְמִדַּת הת״ת וְהָאִישׁ דְּמַקְנֵי לָשׁוֹן הַטּוֹב וּכְתִיב (שם ל״ג) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָיו מְאֹד נֶגֶד הוי״ו וּכְשֶׁתִּהְיֶה בְּכוֹבֶד רֹאשׁ עָרֵב וְזוֹהֵל תָּמִיד מֵאוֹר נוֹגֵעַ מָלֵא עוֹלָם וְתַרְבֵּר תָּמִיד לַבְּרִיוֹת בְּנַחַת וּפְיוֹם תִּהְיֶה מֻרְכָּבָה לְמִדַּת הַמַּלְכוּת

יכין בקריאת ושמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' רמיזי הה' אחרונה דשם ב"ן
לעניית האמת רוזו יתירה משכת הבאה:

כב וָאֵרֶא בַּחֲלֹמִי וְהִנֵּה שִׁבֳּלִים עֹלֹת בְּקָנֶה
אֶחָד מְלֵאוֹת וְטֹבוֹת: וַחֲזוֹת בְּחֶלְמִי וְהָא שִׁבְלַיָּא
סָלְקָן בְּקַנְיָא חַד מְמַלְיָן וְטָבָן: כג וְהִנֵּה שִׁבֳּלִים צֲנֻמוֹת
דַּקּוֹת שְׁדֻפוֹת קָדִים צְמָחוֹת אַחֲרֵיהֶם: וְהָא שִׁבְלַיָּא
נָצָן לָקְטָן שְׁקִיפָן קָדִים צָמְחָן בַּתְרֵיהֹן: כד וַתִּבְלַעְנָה הַשִּׁבֳּלִים
הַדַּקּוֹת אֵת שֶׁבַע הַשִּׁבֳּלִים הַטֹּבוֹת וָאֹמַר אֶל־
הַחַרְטֻמִּים וְאֵין מַגִּיד לִי: וּבְלָעָן שִׁבְלַיָּא לָקְטָא יָת שִׁבְעָ
שִׁבְלַיָּא טָבָתָא וַאֲמָרִית לַחַרְשַׁיָּא וְלֵית דִּי מְחַוִּי לִי: כה וַיֹּאמֶר יוֹסֵף
אֶל־פַּרְעֹה חֲלוֹם פַּרְעֹה אֶחָד הוּא אֵת אֲשֶׁר
הָאֱלֹהִים עֹשֶׂה הִגִּיד לְפַרְעֹה: וַאֲמַר יוֹסֵף לְפַרְעֹה חֶלְמָא
פַּרְעֹה חַד הוּא יָת דִּי יְיָ עָתִיד לְמֶעְבַּד חַוִּי לְפַרְעֹה: כו שֶׁבַע פָּרֹת
הַטֹבֹת שֶׁבַע שָׁנִים הֵנָּה וְשֶׁבַע הַשִּׁבֳּלִים הַטֹבֹת
שֶׁבַע שָׁנִים הֵנָּה חֲלוֹם אֶחָד הוּא: שִׁבְעָ תּוֹרָתָא טָבָתָא
שִׁבְעָ שְׁנִין אִנִּין וְשִׁבְעָ שִׁבְלַיָּא טָבָתָא שִׁבְעָ שְׁנִין אִנּוּן חֶלְמָא חַד הוּא:

רש"י

(כג) צנמות. גומא כל' חרמי סלע הרי הן כעין כלי לחלות וקטות כסלע ותרגומו
גלן לקין גלן חין בהן חלת הרן לפי שנתרוקנו מן הזרע: (כו) שבע
שנים ושבע שנים. כלן לינן חלת שבע ואשר נשנה החלום פעמים לפי שהדבר
מזומן כתו ספירם לו בסוף ועל השנות החלום וגו'. בשבע שניס הטובות נאמר
הגיד לפרעה לפי שניס טמוך. ובשבע שני רעב נאמר הראה את פרעה לפי
שניס הדבר מופלג ורחוק נופל בו לשון מראה:

נביאים מלכים א' פיטן ד'

א וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם בֶּן־חוּר בְּהַר אֶפְרָיִם: וְאִלֵּין שְׁמָהָתְהוֹן בַּר חוּר
בְּטוּרָא דְּבֵית אֶפְרָיִם: ב בֶּן־דֶּקֶר בְּמָקַץ וּבְשַׁעַלְבִּים וּבֵית
שֶׁמֶשׁ וְאֵילוֹן בֵּית־חָנָן: בַּר דֶּקֶר בְּמָקַץ וּבְשַׁעַלְבִּים וּבֵית שֶׁמֶשׁ
וְאֵילוֹן דְּמִבֵּית חָנָן: ג בֶּן־חֶסֶד בָּאַרְבּוֹת־לוֹ שׂכֹה וְכָל־אֶרֶץ חֵפֶר:

מכון ליום חמישי

בַּר חֵסֶד בָּאֲרָבוֹת דִּילֵיהּ סוֹכוֹ וְכָל אֶרַע תֶּפֶר: ד בֶּן־אֲבִינָדָב כָּל־
נָפַת דֹּאר טָפַת בַּת־שְׁלֹמֹה הָיְתָה לוֹ לְאִשָּׁה: בַּר אֲבִינָדָב כָּל
פִּלְכֵי דֹּאר טָפַת בַּת שְׁלֹמֹה דַּוַת לֵיהּ לְאָנְתּוּ: ה בַּעֲנָא בֶּן־אֲחִילוּד
תַּעֲנָךְ וּמְגִדּוֹ וְכָל־בֵּית שְׁאָן אֲשֶׁר אֵצֶל צָרְתָנָה מִתַּחַת
לְיִזְרְעֶאל מִבֵּית שְׁאָן עַד אָבֵל מְחוֹלָה עַד מֵעֵבֶר לְיָקְמְעָם:
בַּעֲנָא בַּר אֲחִילוּד תַּעֲנָךְ וּמְגִדּוֹ וְכָל בֵּית שְׁאָן דִּי בְסַמַר צָרְתָנָא מְגַרַע
לְיִזְרְעֶאל מִבֵּית שְׁאָן עַד מֵישַׁר מְחוֹלָה עַד מֵעִבַּר לְיָקְמְעָם:

רש"י

(ד) נפת דאר פלכי דמר:

כתובים משלי סימן ט' י'

א וְלֹא יָדַע כִּי־רְפָאִים שָׁם בְּעֶמְקֵי שְׁאוֹל קְרָאֶיהָ: וְלָא יְדַע
דְּגוּבְרֵי אַפַּיִת תַּמָּן וּבְעֶמְקֵי דִּשְׁוֹל כָּל דְּמָזְמְנִין לָהּ: ב מְשָׁלֵי
שְׁלֹמֹה בֵּן חָכָם וְיַשְׂמַח־אָב וּבֶן כְּסִיל תּוּגַת אִמּוֹ: מַתְלוֹי דִּשְׁלֹמֹה
בַּר חַכִּימָא נְחֵדֵי אֲבוּי וּבְרָא סַכְלָא מַחֲמֵין לְאִמֵּיהּ: ג לֹא־יוֹעִילוּ
אוֹצְרוֹת רֶשַׁע וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת: לָא מְוַתְּרִין אוֹצְרֵי דְרַשִׁיעָא
וְצִדְקָתָא מְפַצְיָא מִן מוֹתָא בִּישָׁא: ד לֹא־יַרְעִיב יְהוָה נֶפֶשׁ צַדִּיק
וְהַוַּת רְשָׁעִים יֶהְדֹּף: לָא מַכְפִּין אֱלָהָא נַפְשֵׁיהּ דְּצַדִּיקָא וְקִנְיָנָא דְרַשִׁיעֵי
נְסָחוֹף: ה רָאשׁ עָשָׂה בְּקֵיץ רְמָיָה וְיָד חֲרוּצִים תַּעֲשִׁיר: מְסַכְּנוּתָא
מְמַכְּנָא לְנַכְרָא רַמָּיָא וִידָא דְכָיְרָא מְעַתְּרָא לָהֵן:

משנה זבחים פרק י'

כָּל הַתָּדִיר מֻחְבָּרוֹ קוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ. הַתְּמִידִין קוֹדְמִין לְמוּסָפִין. מוּסְפֵי שַׁבָּת
קוֹדְמִין לְמוּסְפֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ. מוּסְפֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ קוֹדְמִין לְמוּסְפֵי רֹאשׁ
הַשָּׁנָה. (שֶׁנֶּאֱמַר מִלְּבַד עוֹלַת הַבֹּקֶר אֲשֶׁר לְעוֹלַת הַתָּמִיד תַּעֲשׂוּ אֶת אֵלֶּה):
ב וְכֹל הַמְּקֻדָּשׁ מֻחְבָּרוֹ קוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ. דַּם חַטַּאת קוֹדֵם לְדַם עוֹלָה. מִפְּנֵי

ברטנורא שהוא

פרק י א כל התדיר מחברו קודם את חברו. דכתיב מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד
מכדי כתיב מלבד עולת הבקר השמיה ככר מצמע מינה שמע' דתמידין קודמין
למוספין הם לעולת התמיד למה לי פשיטא דעולת הבקר עולת התמיד היא אלא לך מפס
הקדמתה כתדירות כדי שתלמוד לעשר תדירין שיקדמו דמשום היא גופה צ"ל הוה צריך לפרושי:
ב דם חטאת קודם לדם עולה. אם שניהם שחוטין ושומדין ליזרק: שהיא מרצה. מכפר
על

שֶׁהוּא מְרֻצֶּה. אֵיבְרֵי עוֹלָה קוֹדְמִין לְאֵמוּרֵי חַטָּאת מִפְּנֵי שֶׁהֵן כָּלִיל לָאִשִּׁים. חַטָּאת קוֹדֶמֶת לְאָשָׁם מִפְּנֵי שֶׁדָּמָהּ נִתָּן עַל אַרְבַּע קְרָנוֹת וְעַל הַיְסוֹד. אָשָׁם קוֹדֵם לַתּוֹדָה וְלְאֵיל נָזִיר. מִפְּנֵי שֶׁהוּא קָדְשֵׁי קָדָשִׁים. הַתּוֹדָה וְאֵיל נָזִיר קוֹדְמִין לַשְּׁלָמִים. מִפְּנֵי שֶׁהֵן נֶאֱכָלִים לְיוֹם אֶחָד וּמְעוּנִים לְחֹם. שְׁלָמִים קוֹדְמִים לַבְּכוֹר מִפְּנֵי שֶׁהֵן טְעוּנִים סְמִיכָה אַרְבַּע. וְסְמִיכָה וְנָסָכִים וּתְנוּפַת חָזֶה וָשׁוֹק: ג הַבְּכוֹר קוֹדֵם לַמַּעֲשֵׂר. מִפְּנֵי שֶׁקְּדוּשָׁתוֹ מֵרֶחֶם. וְנֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים. הַמַּעֲשֵׂר קוֹדֵם לָעוֹפוֹת. מִפְּנֵי שֶׁהוּא זֶבַח וְיֵשׁ בּוֹ קָדְשֵׁי קָדָשִׁים דָּמוֹ וְאִמּוּרָיו: ד הָעוֹפוֹת קוֹדְמִין לַמִּנָחוֹת. מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִינֵי דָמִים. מִנְחַת חוֹטֵא קוֹדֶמֶת לְמִנְחַת נְדָבָה. מִפְּנֵי שֶׁהִיא בָּאָה עַל חֵטְא. חַטַּאת הָעוֹף קוֹדֶמֶת לְעוֹלַת הָעוֹף וְכֵן בְּהֶקְדֵּשָׁה: ה כָּל הַחַטָּאוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה קוֹדְמוֹת לָאֲשָׁמוֹת. חוּץ מֵאָשָׁם מְצוֹרָע. מִפְּנֵי שֶׁהוּא בָּא לְהָכְשֵׁר. כָּל הָאֲשָׁמוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה בָּאִין בְּנֵי שְׁתַּיִם. וּבָאִין בְּכֶסֶף שְׁקָלִים. חוּץ מֵאָשָׁם נָזִיר. וְאָשָׁם מְצוֹרָע שֶׁהֵן בָּאִין בְּנֵי שְׁנָתָן. וְאֵינָם בָּאִין בְּכֶסֶף שְׁקָלִים: ו כֻּלָּם שֶׁהֵן קוֹדְמִין בַּהַקְרָבָתָן. כֵּן הֵן קוֹדְמִין בַּאֲכִילָתָן. שְׁלָמִים שֶׁל אֶמֶשׁ וּשְׁלָמִים שֶׁל הַיּוֹם. שֶׁל אֶמֶשׁ קוֹדְמִין. שְׁלָמִים שֶׁל אֶמֶשׁ וְחַטָּאת וְאָשָׁם שֶׁל הַיּוֹם שְׁלָמִים שֶׁל אֶמֶשׁ קוֹדְמִין. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים הַחַטָּאת קוֹדֶמֶת מִפְּנֵי

ברטנורא שהיא

על חייבי כריתות שנריכים רגלי גדול: אברי עול' קודמין. בהקטרתן: לאימורי חטאת. אם נזרקו דמי שניהם: מפני שהן כליל. ולד רבוי הוא זה למזבח: על ד' קרנות. ואשם כ' מתנות שהן ד' ולא על הקרנות: ועל היסוד. שפיכת שיריים ובאשם לא מצינו שנאמר בו: מתן ארבע. שתי מתנות שהן תרבץ ובכור ואינו טעון תלת מתנה אחת ואינו טעון סמיכה ונסכים ולא תנופת חזה ושוק: ג ונאכל לכהנים. והמעשר אין לכהנים חלק בו אלא כולו נאכל לבעלים: מפני שהוא מין זבח. זביחת שניהן ושוף במליקה ובאחים: ויש בו קדשי קדשים. ואע"ג דקרבן שוף כולו קדשי קדשים אי חטאת או עולה. זבחים יש להן להלק גבוה שני דבריה דמו ואימוריו משא"כ לחטאת השוף שאין למזבח אלא דמה וכיון דקדמה לחטאת העוף כ"ש לעולת העוף דהא חטאת העוף קודמת לעולת העוף כדמפרש ואזיל: ד שהן מיני דמים. ומיני דמים כפרתן מרובה: חטאת העוף קודמת לעולת העוף. דכתיב והקריב את אחר לחטאת ואשמה זה בנה בנין אב לכל החטאות שקודמת לעולה בין בבהמה בין בעוף: וכן להקדשה. כשהוא מפרים קנים דהיינו שתי תורים או שני יונה קורא שם לחטאת תחלה: ה קודמות לאשמות. אם היה מחוייב החטאת ואשם והכיחן. החטאת קודמת כדתנן שלמה ניתן על ד' קרנות ועל היסוד: מפני שהוא בא להכשיר. את המצורע לקדשים ולכיאת מקדש הלכך חביבות הוא לגביה שהטהרה תלויה בו: ובאים בכסף שקלים. דכתיב בערכך כסף שקלים בשם שקלים משילות ואחי אשם תלוי ואשם גזילות נב"מ בערכך בערכך ואשם שפחה חרופה נמר בשקל חול: חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע. דכתיב כהו בכם בן שנתו ומדקאל בן שתי שנים כב' סלעים בכם בן שנה לאו בשתי סלעים הוא: ו כך הן קודמין לאכילה. מלכלו דבני מלילה קאי בגון חטאת לאשם ואשם לתודה ותודה לשלמים: שלמים. של קרבן אחד: וחכמים אומרים וכו'. והלכה כחכמים ותדיר ומקודם כגון דם עולת תמיד ודם חטאת עומדים זה תדיר וזה מקודם ממנו דהא אמרו דם חטאת קודם לדם עולה מפני שהוא מרפא הא מלתא מבעיא בגמ' ולא אפשיטא ונראה לתדיר קודם: ז ובבולין בכל הנאכלים: ראשים הבהנים לשנות באבילתן. כגון לאכלן צלויין מבושלים ושלוקין דבמתנות כתיב כאן נתתיה למשחה לגדולה

מקץ ליום חמישי

שָׁהִיא קָדְשֵׁי קָדָשִׁים: וּבְבֶלֶם הַפְּחָתִים רַשָּׁאִין לְשָׁנוֹת בַּאֲכִילָתָן לְאָכְלָן זָרִים שְׁלֹקִין וּמְבוּשָׁלִין. וְלֹא תְּתוֹכָן תְּבָלִין חוּלִין וּתְבָלֵי תְרוּמָה דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר לֹא יִתֵּן לְתוֹכָן תְּבָלֵי תְרוּמָה. שֶׁלֹּא יָבִיא אֶת הַתְּרוּמָה לִידֵי פְּסוּל: ח אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אִם רָאִיתָ שֶׁמָּן שֶׁהוּא מִתְחַלֵּק בָּעֲזָרָה. אֵין אַתָּה צָרִיךְ לְשָׁאוֹל מַה הוּא אֶלָּא מוֹתָר רַקִּיקֵי מְנָחוֹת יִשְׂרָאֵל וְלוֹג שֶׁמֶן שֶׁל מְצוֹרָע. אִם רָאִיתָ שֶׁמָּן שֶׁהוּא נָתוּן עַל גַּבֵּי הָאֵשִׁים. אֵין אַתָּה צָרִיךְ לְשָׁאוֹל מַה הוּא אֶלָּא מוֹתָר רַקִּיקֵי מְנָחוֹת כֹּהֲנִים. וּמִנְחַת כֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ שֶׁאֵין מִתְנַדְּבִים שֶׁמֶן רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר מִתְנַדְּבִים עָשָׂה:

ברטנורא

לגדולה כדרך שהמלכים מוכלים גלי סלוק ומניחל כמעשים ותכלין: שלא יביא את התרומה לידי פסול. לפי שהתכלין שבלעי טעם הקדשים שם יבואו לידי נותר הרי הן כמוהרה מטוס עשה הקדשים שבלוע בהן: ח שהוא מתחלק. לשמלת כהנים: מותר רקיקי מנחות ישראל. מנחת מאפה שבאה הלות ורקיקין חלות כולהן ורקיקין מוכחן ושרים כמס' מנחות דף ע"ה מוכחן כמין כ"י ובאר השמן נאכל לכהנים: מותר רקיקי מנחה בהנים. דמנחת כהנים כולה כליל השמן בלף על גבה ומיתר בחינו נאכלא בה בורפיס חות' כפני עלמו: ומיתר מנחת בהן המשיח. לפי שעמה מרובה שלשה לוגין לפשרון ומתוך שהיא לפויה תהלה אין שמנה. ונשלא כפתיתיה ונריך להקטיר המיתר כפני עלמו: שאין מתנדבים שמן. לפיכך לא יעלה על דעתך שיהא השמן המתחלק אל הנקטר נדבה: רבי טרפון אומר מתנדבים שמן בפני עצמו. ואין מהנדבים פחות מלוג ונפרף כפני עלמו והלכה כרבי טרפון. וכן הלכה במתנדבים יין כפני עלמו ואין מתנדבים פחות מג' לוגין וחורקין חותו ע"ג המיטים ונפרף שם ותע"ג דהוה מכבה אם האשכ' ורהמנע אמר לא תכבה הוחיל ואינו מתכוין לכבות ברי דכר' בשמעין ק"ל דהכר בחינו מתכוין מותר ולא הוי פכיק ריעיה דאפשר שתהיה האש גדולה וחזקה ותגיע את היין' ולא יכבנה:

גמרא זבחים דף פ"ח ע"א

אָמַר רַבִּי עָנָנִי בַּר שָׁשׁוֹן לָמָּה נִסְמְכָה פָּרָשַׁת קָרְבָּנוֹת לְפָרָשַׁת בִּגְדֵי כְהוּנָּה לוֹמַר לָךְ מַה קָּרְבָּנוֹת מְכַפְּרִים אַף בִּגְדֵי כְהוּנָּה מְכַפְּרִים. כְּתוֹנֶת מְכַפֶּרֶת עַל שְׁפִיכוּת דָּמִים שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ל"ז) וַיִּשְׁחֲטוּ שְׂעִיר עִזִּים וַיִּטְבְּלוּ אֶת הַכְּתֹנֶת בַּדָּם. מְכַנָּסַיִם מְכַפְּרִים עַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ"ח) וְעָשָׂה לָהֶם מִכְנְסֵי בָד לְכַסּוֹת בְּשַׂר עֶרְוָה. מְצָנֶפֶת מְכַפֶּרֶת עַל גַּסֵּי הָרוּחַ מִנַּיִן אָמַר

רבי

רש"י

למה נסמכה. בגו את אהרן ואת בניו את הפלה ואת תורת האשם כו' והדר קח את אהרן ואת הבגדים: ויטבלו את הכתונת. רמז הוא למעיד שבפרת שפיכות דמים בכתונת. מבילה היינו כפרה: לכפות בישר ערוה. לחפו' על גילוי עריות: היכא דאיתיה. שהיו חוגרין כנגד מגילי יהיין דהיינו

כנגד

רַבִּי חֲנִינָא יָבֹא דָּבָר שֶׁבְּגוֹבַהּ וִיכַפֵּר עַל גּוֹבַהּ. אַבְנֵט מְכַפֵּר עַל הָרֶהוּר הַלֵּב הֵיכָא דְּאִיתֵיהּ. חֹשֶׁן מְכַפֵּר עַל הַדִּינִין שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְעָשִׂיתָ חֹשֶׁן מִשְׁפָּט. אֵפוֹד מְכַפֵּר עַל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ג׳) אֵין אֵפוֹד וּתְרָפִים. מְעִיל מְכַפֵּר עַל לָשׁוֹן הָרָע. מִנַּיִן אָמַר רַבִּי חֲנִינָא יָבֹא דָּבָר שֶׁבַּקּוֹל וִיכַפֵּר עַל קוֹל הָרָע. וְצִיץ מְכַפֵּר עַל עַזּוּת פָּנִים כְּתִיב צִיץ כְּתִיב (שמות כ״ח) וְהָיָה עַל מֵצַח אַהֲרֹן וּבְעַזּוּת פָּנִים כְּתִיב (ירמי׳ ג׳) וּמֵצַח אִשָּׁה זוֹנָה הָיָה לָךְ. אֲנִי וְהוּא אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי שְׁנֵי דְבָרִים לֹא מָצִינוּ לָהֶם כַּפָּרָה בְּקָרְבָּנוֹת וּמָצִינוּ לָהֶם כַּפָּרָה בְּמָקוֹם אַחֵר וְאֵלּוּ הֵן שְׁפִיכוּת דָּמִים וְלָשׁוֹן הָרָע. שְׁפִיכוּת דָּמִים מְעֻגְלָה עֲרוּפָה וְלָשׁוֹן הָרָע מִקְּטוֹרֶת דְּתָנֵי רַב חֲנַנְיָה מִנַּיִן לִקְטוֹרֶת שֶׁמְּכַפֶּרֶת שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר י״ז) וַיִּתֵּן אֶת הַקְּטֹרֶת וַיְכַפֵּר עַל הָעָם. וְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל עַל מַה קְטוֹרֶת מְכַפֶּרֶת עַל לָשׁוֹן הָרָע יָבֹא דָּבָר שֶׁבַּחֲשַׁאי וִיכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂה חֲשַׁאי. קְשָׁיָא לָשׁוֹן הָרָע אַלָּשׁוֹן הָרָע קַשְׁיָא שְׁפִיכוּת דָּמִים אַשְׁפִיכוּת דָּמִים. שְׁפִיכוּת דָּמִים אַשְׁפִיכוּת דָּמִים לָא קַשְׁיָא הָא דְּיָדַיע מָאן קַטְלֵיהּ. הָא דְּלָא יָדַיע מָאן קַטְלֵיהּ. אִי דְּיָדַיע מָאן קַטְלֵיהּ בַּר קְטָלָא הוּא בְּמֵזִיד זְלָא אַתְרוּ בֵיהּ. וְלָשׁוֹן הָרָע אַלָּשׁוֹן הָרָע נָמֵי לָא קַשְׁיָא הָא בְּצִנְעָא הָא בְּפַרְהֶסְיָא:

רש״י

כנגד הלב כדילפינן בפ״ב מולח יחגרו ביזע: אין אפוד. נגלה עון מרפיס הא ים לאפוד לון מרפיס כך שמעתי במסכת ערכין: דבר שבקול. פעמונים שבו מכפר: ויכפר על העם. במחלוקת קרח שהיא לה״ר שנאמר לחם המיתם וגו׳: דבר שבחשאי. שהיה לבדו שם כדתנן פורשין מבין האולם ולמזבח בשע׳ הקרב והקטרה וכ״ש מן ההיכל שנאמר וכל אדם לא יהיה וגו׳ בפרשת יומא: ידיע מאן קטליה. כתוכת מכפר׳ על הגבור שלא יעשנו: בר קטלא הוא. וכל כמה דלא קטלים מיטעם דכתיב ולארץ לא יכופר וגו׳ ומבני במזיד ולא לתרבו ביה דלמו בר קטלא הוא הלכך לבור מהכפרי בכתובת. והוא שנעטים בחים עליו כדשמר בערכין: בצנעה. דהוה דבר שבחשאי קטרת מכפרת שהיא מעם׳ תשתי: בפרהסיי. שהוא דבר שבקול קול פעמונים מכפר עליו:

רבי

מקץ ליום חמישי

זוהר מקץ דף ר"א ע"ב

רַבִּי אַבָּא חָוָה יָתִיב אַתְרָעָא דְאַבָּבָא דִּלּוּד חָמָא חַד בַּר נָשׁ דַּהֲוָה אָתֵי
וְיָתִיב בְּחַד קוֹלְטָא דְּתַלְיָא דְּאַרְעָא וַהֲוָה לָאֵי מֵאַרְחָא וְיָתִיב וְנָאִים
תַּמָּן אַדְהָכִי חָמָא חַד חִוְיָא דַּהֲוָה אָתֵי לְנַבְּיהּ נָפַק קוּסְטָבָא דְּגוּרְדָּנָא
וְקָטִיל לֵיהּ לְחִוְיָא. כַּד אִתְעַר הַהוּא בַּר נָשׁ חָמָא הַהוּא חִוְיָא לְקָבְלֵיהּ
דַּהֲוָה מֵית אָזְדָּקַף הַהוּא בַּר נָשׁ וְנָפַל הַהוּא קוּרְטָא לְעוּמְקָא דְּתְחוֹתוֹי
וְאִשְׁתְּזִיב. אָתָא רַבִּי אַבָּא לְנַבְּיהּ אֲמַר לֵיהּ אִימָא לִי מַאן עוֹבָדָךְ דְּהָא
קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא רָחִישׁ לָךְ אִלֵּין תְּרֵין נִסִּין לָאו אִינּוּן לְמִנְיָנָא אֲמַר לֵיהּ
הַהוּא בַּר נָשׁ כָּל יוֹמָאי לָא אַשְׁלִים לִי בַּר נָשׁ בִּישָׁא בְּעָלְמָא דְּלָא
אִתְפַּיְסְנָא בְּהַדֵּיהּ וּמְחִילְנָא לֵיהּ. וְתוּ אִי לָא יְכִילְנָא לְאִתְפַּיְסָא בְּהַדֵּיהּ
לָא סָלִיקְנָא לְעַרְסִי עַד דְּמָחִילְנָא לֵיהּ וְלָכָל אִינּוּן דְּמְצָעֲרוּ לִי וְלָא חַיִּשְׁנָא
כָּל יוֹמָא לְהַהוּא בִּישָׁא דְּאַשְׁלִים לִי וְלָאו הַיְינוּ לִי(דָּא) אֶלָּא דְּמַהַהוּא יוֹמָא
וּלְהַלְאָה אִשְׁתַּדְּלְנָא לְמֶעְבַּד עִמְּהוֹן טָבָא. בְּגִין רַבִּי אַבָּא וְאָמַר יַתִּיר
עוֹבְדוֹי דְּדֵין מִיּוֹמָךְ דְּיוֹסֵף חָוֹוּ אָחֵי וַדַּאי וַהֲוָה לֵיהּ לְרַחֲמָא עֲלַיְיהוּ אֲבָל
מַה דְּעָבִיד דָּא יַתִּיר(הוּא) מִיּוֹסֵף יָאוֹת הוּא דְּקַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא יַרְחִישׁ לֵיהּ
נִסָּא עַל נִסָּא. פָּתַח וְאָמַר (משלי י) הוֹלֵךְ בַּתֹּם יֵלֵךְ בֶּטַח וּמְעַקֵּשׁ דְּרָכָיו
יִוָּדֵעַ. הוֹלֵךְ בַּתֹּם דָּא הַהוּא בַּר נָשׁ דְּאָזִיל בְּאָרְחִין דְּאוֹרַיְיתָא יֵלֵךְ בֶּטַח
דְּלָא יַכְלִי גַּוְונֵי דְּעָלְמָא לְאַבְאָשָׁא לֵיהּ. וּמְעַקֵּשׁ דְּרָכָיו יִוָּדֵעַ(מַאן יִוָּדַע דָּא
הוּא מָאן דְּאִסְתַּי מֵאָרְחָא דְּקוּשׁוֹט וּבְעֵי נְבִיֵּי דְּחַכְּרִיהּ יִוָּדֵעַ) כַּמָּה
יִוָּדֵעַ יִשְׁתְּמוֹדַע אִיהוּ בְּעֵינֵיהוֹן דְּכָל מָארֵי דְּדִינָא דְּלָא יִתְאֲבִיד מִנַּיְיהוּ
דְּיוֹקְנָא דַּהַהוּא בַּר נָשׁ בְּגִין לְאַיְיתָאָה לֵיהּ לְאַתְרָא דְּיַנְקִמוּן מִנֵּיהּ וּבְגִין
כָּךְ יִוָּדֵעַ. וְתָא חֲזִי הַהוּא דְּאָזִיל בְּאָרַח קְשׁוֹט קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא חָפֵי
עֲלֵיהּ בְּגִין דְּלָא יִתְיַדַּע וְלָא יִשְׁתְּמוֹדַע לְנַבְּיֵי מָארֵיהוֹן דְּדִינָא אֲבָל מְעַקֵּשׁ
דְּרָכָיו יִוָּדֵעַ וְיִשְׁתְּמוֹדַע לְנַבְּיֵיהוּ. וְכֵן אִינּוּן בְּנֵי נָשָׁא דְּאָזְלִי בְּאָרַח קְשׁוֹט
וְאָזְלִי לְרוּחֲצָן עַל עָלְמָא דְּלָא דַּחֲלִי אִינּוּן בְּעָלְמָא דֵּין וְלָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי:

יוסף לחק

הלכה פסוקה — מוסר

הר"מ ה' ע"ז פי"ב — מספר חרדים דף ס"ח ע"ב

* לֹא תַעֲשֶׂה אִשָּׁה עֲרִי הָאִישׁ בְּגִין שֶׁהָאִישׁ — בְּרִאשָׁה מְצֻנָּעָה או פּוֹגֵעַ או שֶׁתִּלְבַּשׁ — שְׂרִיוֹן וְיוֹצֵא בּוֹ או שֶׁתִּגְלַח רֹאשָׁהּ כְּאִישׁ — וְלֹא יַעֲשֶׂה אִישׁ עֲרִי אִשָּׁה בְּגִין שֶׁיִּלְבַּשׁ — בְּגָדֵי צְבָשִׁנִּים וְתָלִי וְהָב בְּמָקוֹם שֶׁאֵין — לְבִישִׁין אוֹתָם הַנָּשִׁים וְלֹא מְשַׁמְּשִׁין אוֹתוֹ

בַּע בִּי אִם שָׁם וְשָׁלוֹם אַתָּה שׁוֹנֵא אִישׁ
יִשְׂרָאֵל תִּהְיֶה מְרֻבָּבָה לְמוֹטָאָה וְנֶעֱשֶׂר
קְלִיפִּין מְקַבְּלִין בַּנְּקֵבִים אִבָּה וּכְהִיתָךְ
דָּן לְכַף חוֹבָה תִּהְיֶה מְרֻבָּבָה לְקִרְיַת
הַטּוּמְאָה בַּנְּקֵבָה חוֹנָה. וּבְסִפְרָךְ רָשׁוּם
סָרָע תִּהְיֶה מְרֻבָּבָה לְקִרְיַת טְמֵאָה בַּנְּקֵבָה

לשון

הֵחָרֵי אֶלָּא נָשִׁים הַכֹּל בְּמִנְהַג הַמְּדִינָה.
אִישׁ שָׂעָדָה עֲרִי אִשָּׁה וְאִשָּׁה שָׂעָדָתָה עֲרִי
אִישׁ לוֹקִין. הַמְּבַקֵּשׁ שְׁעָרוֹת לְבָנוֹת מִתּוֹךְ
הַשְּׁחוֹרוֹת מֵרֹאשׁוֹ אוֹ מִזְּקָנוֹ מְשַׁוְּלְקִין
שַׂעֲרָה אַחַת לוֹקֶה מִפְּנֵי שָׂעָדָה עֲרִי אִשָּׁה.
וְכֵן צָבַע שְׂעָרוֹ שָׁחוֹר מְשַׁיְּצְבַע שָׂעָר
לְבָנָה אַחַת לוֹקֶה. טו מְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוּס
אֵינוֹ עוֹשֶׂה בְּאִשָּׁה וְלֹא מְנַשֶּׂה רֹאשׁוֹ בְּאִישׁ
וְאִם עָשָׂה בֵּין אֵינוֹ לוֹקֶה: ז בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים
הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה הוּא שֶׁיִּשְׁרֹט עַל בְּשָׂרוֹ
וְיַמְלֵא מְקוֹם הַשְּׂרִיטָה בְּחוֹל אוֹ דְיוֹ אוֹ
שֶׁאַר צְבָעוֹנִין הָרוֹשְׁמִין וְזֶה הָיָה מִנְהַג הַגּוֹיִם
שֶׁרוֹשְׁמִין עַצְמָם לַעֲבוֹדָה זָרָה כְּלוֹמַר שֶׁהוּא
עֶבֶד מָכוּר לָהּ וּמוּרְשָׁם לַעֲבוֹדָתָהּ וּמֵעֵת
שֶׁיִּרְשׁוֹם בְּאֶחָד מִדְּבָרִים הָרוֹשְׁמִים אַחַר
שֶׁנִּשְׁרוֹט בְּאֵיזֶה מָקוֹם מִן הַגּוּף בֵּין אִישׁ
בֵּין אִשָּׁה לוֹקֶה. בַּהַב וְלֹא רָשַׁם בְּצָבַע אוֹ
שֶׁרָשַׁם בְּצָבַע וְלֹא בָּהַב בְּשָׂרִיטָה פָּטוּר עַד
שֶׁיַּכְתּוֹב וְיַקַּעְקֵעַ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא י"ט) וּכְתֹבֶת קַעֲקַע בָּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּכוֹתֵב אֲבָל זֶה
שֶׁהָפַךְ בִּבְשָׂרוֹ וְקִעְקְעוֹ בּוֹ אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אִם כֵּן סִיֵּם כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה אֲבָל אִם לֹא
עָשָׂה כְּלוּם אֵינוֹ לוֹקֶה: ז הַשּׁוֹרֵט שְׂרִיטָה אַחַת עַל הַמֵּת לוֹקֶה שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְשֶׂרֶט לָנֶפֶשׁ
לֹא תִתְּנוּ בִּבְשַׂרְכֶם אֶחָד כְּהֵן וְאֶחָד יִשְׂרָאֵל. שָׂרַט שְׂרִיטָה אַחַת עַל ה' מֵתִים אוֹ חָמֵשׁ
שְׂרִיטוֹת עַל מֵת א' לוֹקֶה חָמֵשׁ וְהוּא שֶׁהָיוּ בוֹ עַל אַחַת וְאַחַת:

ליל ששי

ציווי יְהוָה

כז וְשֶׁבַע הַפְּרוֹת הָרַקּוֹת וְהָרָעֹת הָעֹלֹת אַחֲרֵיהֶן
שֶׁבַע שָׁנִים הֵנָּה וְשֶׁבַע הַשִּׁבֳּלִים הָרֵקוֹת
שְׁדֻפוֹת הַקָּדִים יִהְיוּ שֶׁבַע שְׁנֵי רָעָב: ושבע תורתא
חַסְיָתָא וּבִישְׁתָּא דְּסָלְקָן בַּתְרֵיהוֹן שְׁבַע (נ"י שַׁבְעָא) שְׁנִין אִנּוּן וּשְׁבַע
שְׁבִיָּא לָקוּתָא דִּשְׁקִיפָן קֳדוֹם יְהֹוָה שֶׁבַע שְׁנֵי כַפְנָא: כח הוּא
הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־פַּרְעֹה אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עֹשֶׂה
הֶרְאָה אֶת־פַּרְעֹה: הוּא פִּתְגָמָא דִּי מַלֵּילִית עִם פַּרְעֹה דִּי יְיָ

עתיד למעבד אחזי לפרעה. כט הִנֵּה שֶׁבַע שָׁנִים בָּאוֹת
שָׂבָע גָּדוֹל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם: הָא שִׁבְעָ שְׁנִין אָתַן סִבְעָא
(נ״י שַׂבְעָא) רַבָּא בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרָיִם: ל וְקָמוּ שֶׁבַע שְׁנֵי רָעָב
אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁכַּח כָּל־הַשָּׂבָע בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וְכִלָּה
הָרָעָב אֶת־הָאָרֶץ: וְיקוּמוּן שִׁבְעָ שְׁנֵי בַפְנָא בַּתְרֵיהוֹן וְיִתְנְשֵׁי כָּל
סִבְעָא (נ״י שַׂבְעָא) בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם וּשְׁיֵצֵי בַפְנָא יָת (עַמָּא דְ)אַרְעָא:
לא וְלֹא־יִוָּדַע הַשָּׂבָע בָּאָרֶץ מִפְּנֵי הָרָעָב הַהוּא אַחֲרֵי־
כֵן כִּי־כָבֵד הוּא מְאֹד: וְלָא יִתְיְדַע שׂוּבְעָא (נ״י שִׂבְעָא) בְּאַרְעָא
מִן קֳדָם בַּפְנָא הַהוּא דְּיהֵי בָּתַר כֵּן אֲרֵי תַקִּיף הוּא לַחֲדָא: לב וְעַל
הִשָּׁנוֹת הַחֲלוֹם אֶל־פַּרְעֹה פַּעֲמָיִם כִּי־נָכוֹן הַדָּבָר
מֵעִם הָאֱלֹהִים וּמְמַהֵר הָאֱלֹהִים לַעֲשׂתוֹ: וְעַל דְּאִתְנְיַת
חֶלְמָא לְפַרְעֹה תַּרְתֵּין זִמְנִין אֲרֵי תַקִּין פִּתְגָמָא מִן קֳדָם יְיָ וְאוֹחֵי יְיָ
לְמֶעְבְּדֵהּ: לג וְעַתָּה יֵרֶא פַּרְעֹה אִישׁ נָבוֹן וְחָכָם
וְיָשִׁיתֵהוּ עַל־אֶרֶץ מִצְרָיִם: וּכְעַן יֶחֱזֵי פַּרְעֹה גְּבַר סוֹכְלְתָן
וְחַכִּים וּמַנֵּיהּ עַל אַרְעָא דְמִצְרָיִם: לד יַעֲשֶׂה פַרְעֹה וְיַפְקֵד
פְּקִדִים עַל־הָאָרֶץ וְחִמֵּשׁ אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשֶׁבַע
שְׁנֵי הַשָּׂבָע: יַעְבֵּד פַּרְעֹה וְיַמֵּנֵי טַחֲוִימִין עַל אַרְעָא וְיִזְדַּן יָת אַרְעָא
דְמִצְרַיִם בְּשִׁבְעָ שְׁנֵי שׂוּבְעָא (נ״י שִׂבְעָא): לה וְיִקְבְּצוּ אֶת־כָּל־
אֹכֶל הַשָּׁנִים הַטֹּבוֹת הַבָּאוֹת הָאֵלֶּה וְיִצְבְּרוּ־בָר תַּחַת

יד

רש״י

(ל) ונשכח כל השבע. הוא פתרון הכלישה: (לא) ולא יודע השבע. הוא פתרון ולא נודע כי כאן על הקרבנה: (לב) נכון. מזומן:
(לד) וחמש. כתרגומו ויזרז וכן וחמושים: (לה) את בל אבל. שם דבר הוא לפיכך מעמו בחל״ף ונקוד בפתח קטן ואוכל שהוא פועל כגון כי כל אוכל הלב מעמו למטה בכ׳ ונקוד קמץ קטן: תחת יד פרעה. ברשותו ובאולרוסין:

יַד־פַּרְעֹה אֹכֶל בֶּעָרִים וְשָׁמְרוּ׃ וְיִכְנְשׁוּן יָת כָּל עִיבּוּר
שְׁנַיָּא טָבָן דְּאָתְיָן הָאִלֵּין וְיִצְרוּן עִיבּוּרָא תְּחוֹת יְדָא דְּפַרְעֹה עִיבּוּר
בְּקִרְוַיָּא וְיִטְרוּן׃ לו וְהָיָה הָאֹכֶל לְפִקָּדוֹן לָאָרֶץ לְשֶׁבַע
שְׁנֵי הָרָעָב אֲשֶׁר תִּהְיֶיןָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְלֹא־תִכָּרֵת
הָאָרֶץ בָּרָעָב׃ וַיְהִי עִיבּוּרָא גְנִיז (וַעֲמָא דְ) לְאַרְעָא לְשָׁבַע שְׁנֵי
כַּפְנָא דִּי תִּהֵוְיָן בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם וְלָא תִשְׁתֵּיצֵי עַמָּא דְּאַרְעָא בְּכַפְנָא׃
לז וַיִּיטַב הַדָּבָר בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי כָּל־עֲבָדָיו׃
וְשַׁפַּר פִּתְגָמָא בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי כָּל עַבְדּוֹהִי׃ לח וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה
אֶל־עֲבָדָיו הֲנִמְצָא כָזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ׃
וַאֲמַר פַּרְעֹה לְעַבְדּוֹהִי הֵישְׁתַּכַּח גְּבַר דִּי רוּחַ נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ
בֵּהּ׃ שלישי לט וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹדִיעַ
אֱלֹהִים אוֹתְךָ אֶת־כָּל־זֹאת אֵין־נָבוֹן וְחָכָם כָּמוֹךָ׃
וַאֲמַר פַּרְעֹה לְיוֹסֵף בָּתַר דְּאוֹדַע יְיָ יָתָךְ יָת כָּל דָּא לֵית סָכְלְתָן וְחַכִּים
כְּוָתָךְ׃ מ אַתָּה תִּהְיֶה עַל־בֵּיתִי וְעַל־פִּיךָ יִשַּׁק כָּל־
עַמִּי רַק הַכִּסֵּא אֶגְדַּל מִמֶּךָּ׃ אַתְּ תְּהֵי מְמַנָּא עַל בֵּיתִי וְעַל
מֵימְרָךְ יִתַּן כָּל עַמִּי לְחוֹד כָּרְסִי מַלְכוּתָא הָדֵין אֶהֵי יַקִּיר מִנָּךְ׃
מא וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף רְאֵה נְתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל־

רש"י

(לו) והיה האכל. הנכור כאשר פקדון הנמוז לקיום הארץ: (לח) הנמצא כזה. הנסכח כדין אם נלך ונבקשנו הנמלא כמוהו. הנמלא לשון תמיסה וכן כל כ"א המשמשת בראש היכה ונקודה בחטף פתח: (לט) אין נבון וחכם כמוך. לנקף אים נבון וחכם שאמרת לא נמלא כמוך: (מ) ישק. יתזן יתפרנס כל נרכי עמי יהיו נעשים על ידך כמו (לעיל ט"ו) ובן מסק ביתי. וכמו (תהלים ג') נשקו בר נרניסו"ן בלעז (פערזארגען. פערזעהן): רק הכסא. סיסיו קורין לי מלך: בסא. לשון של המלוכה כמו (מלכים א' י') ויגדל את כסאו מכסא אדוני המלך: (מא) נתתי אתך. מניתי יתך ותעפ"כ ל' נסיכה הוא כמו ולתתך עליון בין לגדולה בין לשפלות נופל ל' נסיכה עליו כמו (מלאכי ב') ונתתי אתכם נבזים

אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ וַאֲמַר פַּרְעֹה לְיוֹסֵף חֲזוֹ מַנִּיתִי יָתָךְ עַל כָּל אַרְעָא
דְּמִצְרָיִם׃ מב וַיָּסַר פַּרְעֹה אֶת־טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתֵּן
אֹתָהּ עַל־יַד יוֹסֵף וַיַּלְבֵּשׁ אֹתוֹ בִּגְדֵי־שֵׁשׁ וַיָּשֶׂם
רְבִד הַזָּהָב עַל־צַוָּארוֹ׃ וְאַעְדִּי פַּרְעֹה יָת עִזְקְתֵהּ מֵעַל יְדֵהּ
וְיָהַב יָתָהּ עַל יְדָא דְיוֹסֵף וְאַלְבִּישׁ יָתֵהּ לְבוּשִׁין דְּבוּץ וְשַׁוִּי מָנִיכָא דְדַהֲבָא
עַל צַוָּארֵהּ׃ מג וַיַּרְכֶּב אֹתוֹ בְּמִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה אֲשֶׁר־לוֹ
וַיִּקְרְאוּ לְפָנָיו אַבְרֵךְ וְנָתוֹן אֹתוֹ עַל כָּל־אֶרֶץ
מִצְרָיִם׃ וַאַרְכִּיב יָתֵהּ בְּרַתְבָּא תִנְיָתָא (נ״י תִּנְיָנָא) דִּי לֵהּ וַאֲכְרִיזוּ
קֳדָמוֹהִי דֵּין אַבְּא לְמַלְּפָא וּמַנִּי יָתֵהּ עַל כָּל אַרְעָא דְמִצְרָיִם׃
מד וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף אֲנִי פַרְעֹה וּבִלְעָדֶיךָ
לֹא־יָרִים אִישׁ אֶת־יָדוֹ וְאֶת־רַגְלוֹ בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃
וַאֲמַר פַּרְעֹה לְיוֹסֵף אֲנָא פַרְעֹה וּבַר מִימְרָךְ לָא יָרִים גְּבַר יָת יְדֵהּ לְמֵיחַד
זִין וְיָת רַגְלֵהּ לְמִרְכַּב עַל סוּסְיָא בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרָיִם׃ מה וַיִּקְרָא
פַּרְעֹה שֵׁם־יוֹסֵף צָפְנַת פַּעְנֵחַ וַיִּתֶּן־לוֹ אֶת־אָסְנַת
בַּת־פּוֹטִי פֶרַע כֹּהֵן אֹן לְאִשָּׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל־אֶרֶץ

מצרים
רש״י

וספליס׃ (מב) ויסר פרעה את טבעתו. נתינת טבעת המלך היא לומר למי שנותנה לו להיות שני לו לגדולה׃ בגדי שש. דבר חשיבות הוא במלכים׃ רביד. עגק ועל שהוא רוקח בטבעות קרוי רביד. וכן (משלי ז׳) רבדתי ערשי רבצתי ערשי מרבדים. בלשון משנה מוקף רובדין של אבן על הכותל שבעזרה והוא רבפה׃ (מג) במרכבת המשנה. השניה למרכבתו המהלכת אחר שלו׃ אברך. כתרגומו דין אבא למלכא רך בלשון חרמי מלך (בהשותפין דף ד׳) לח ריכא ולא כר ריכא. ובדברי אגדה (ספרי פרשת דברים) דרש ר׳ יהודה אברך זה יוסף שהוא אב בחכמה וכך בשניס אמר לו בן דורמסקית עד מתי אתה מעוות עליו את הכתובים אין אברך אלא לשון ברכים שהכל היו נכנסין לפניו ויוצאין תחת ידו כעניין שנאמר ונתון חותו וגו׳׃ (מד) אני פרעה. שים יכולת בידי לגזור גזירה על מלכותי ואני גוזר שלא יריס איש את ידו׃ ובלעדיך. שלא ברשותך. ר״א אני פרעה אני אהיה מלך ובלעדיך וגו׳ וזהו דוגמת רק הכסא. אלא שהולך לפרשה בשעת נתינת הטבעת׃ את ידו ואת רגלו. כתרגומו׃ (מה) צפנת פענח. מפרש הלפועות ואין לפענח דמיון במקרא׃ פוטי פרע. הוא פוטיפר

ונקרא

מִצְרָיִם׃ וְקָרָא פַּרְעֹה שֵׁם יוֹסֵף גַּבְרָא דְמִסְתַּמָּךְ גְּלָן לֵיהּ וְיַהֲב לֵיהּ
אֵת אָסְנַת בַּת פּוֹטִי פֶּרַע רַבָּא דְאוֹן לְאִתְּתָא וְנָפַק יוֹסֵף (שַׁלִּיט) עַל
אַרְעָא דְמִצְרָיִם׃ מו וְיוֹסֵף בֶּן־שְׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּעָמְדוֹ לִפְנֵי
פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרָיִם וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלִּפְנֵי פַּרְעֹה וַיַּעֲבֹר
בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ וְיוֹסֵף בַּר תְּלָתִין שְׁנִין בַּד קָם קֳדָם פַּרְעֹה
מַלְכָּא דְמִצְרָיִם וּנְפַק יוֹסֵף מִן קֳדָם פַּרְעֹה וַעֲבַר (שַׁלִּיט) בְּכָל אַרְעָא
דְמִצְרָיִם׃ מז וַתַּעַשׂ הָאָרֶץ בְּשִׁבַּע שְׁנֵי הַשָּׂבָע לְקֻמָצִים׃
וּכְנָשׁוּ דְּיֵרֵי אַרְעָא בְּשִׁבַּע שְׁנֵי שׂוּבְעָא (נ״י שִׂבְעָא) עִיבּוּרָא לְאוֹצָרִין׃
מח וַיִּקְבֹּץ אֶת־כָּל־אֹכֶל ו שֶׁבַע הַשָּׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם וַיִּתֵּן־אֹכֶל בֶּעָרִים אֹכֶל שְׂדֵה־הָעִיר אֲשֶׁר
סְבִיבֹתֶיהָ נָתַן בְּתוֹכָהּ׃ וּכְנַשׁ יָת כָּל עִיבּוּר שִׁבְעָ שְׁנִין דִּי
הֲווֹ בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם וְיַהֲב עִיבּוּר בְּקִרְוַיָּא עִיבּוּר חֲקַל־קַרְתָּא דִּי בְסַחֲרָנָהָא
יְהַב בְּגַוֵּהּ׃ מט וַיִּצְבֹּר יוֹסֵף בָּר כְּחוֹל הַיָּם הַרְבֵּה מְאֹד
עַד כִּי־חָדַל לִסְפֹּר כִּי־אֵין מִסְפָּר׃ וּכְנַשׁ יוֹסֵף עִיבּוּרָא כְּחַקָּא
דְיַמָּא סַגִּי לַחֲדָא עַד דִּי פְסַק לְמִמְנֵי אֲרֵי לֵית מְנָן׃ נ וְלִיוֹסֵף יֻלַּד
שְׁנֵי בָנִים בְּטֶרֶם תָּבוֹא שְׁנַת הָרָעָב אֲשֶׁר יָלְדָה־
לּוֹ אָסְנַת בַּת־פּוֹטִי פֶרַע כֹּהֵן אֹן׃ וְלִיוֹסֵף אִתְיְלִיד תַּרְתֵּין
בְּנִין עַד לָא שַׁתָּא שַׁתָּא דְכַפְנָא דִילִידַת לֵיהּ אָסְנַת בַּת פּוֹטִי פֶּרַע רַבָּא
דְאוֹן

רש״י

וקרא פוטי פרע על שמחמד את יוסף למשכב זכור (סוטה י״ג) : (מז) ותעש הארץ. כתרגומו ואין הלשון נעקר מלשון עשייה : לקמצים. קומץ על קומץ יד על יד היו חולקים : (מח) אכל שדה העיר אשר סביבותיה נתן בתוכה. שכל ארץ וארץ מעמדת פירותיה ונותנין בתבואה מעבר המקום ומעמיד את התבואה מלירקב (כ״ל שהוא דעת רבי נחמיה ות״ל כלל להגיה ברש״י כאשר עלה בדעת קלחס) : (מט) עד כי חדל לספור. עד כי חדל לו הספור לספור וס״ו מקרח קלר : כי אין מספר. לפי שאין מספר וסרי כי משמש בל׳ דהח : (נ) בטרם תבוא שנת הרעב. (תענית י״ח) מכאן שאסור לאדם

לשמח

מקץ ליל ששי

דאון : נא וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת־שֵׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה כִּי־נַשַּׁנִי
אֱלֹהִים אֶת־כָּל־עֲמָלִי וְאֵת כָּל־בֵּית אָבִי: וְקָרָא יוֹסֵף אֶת
שׁוּם בּוּכְרָא מְנַשֶּׁה אֲרֵי אַנְשַׁנַנִי יְיָ יָת כָּל עַמְלִי וְיָת כָּל בֵּית אַבָּא :
נב וְאֶת שֵׁם הַשֵּׁנִי קָרָא אֶפְרַיִם כִּי־הִפְרַנִי אֱלֹהִים
בְּאֶרֶץ עָנְיִי: וְיָת שׁוּם תִּנְיָנָא קְרָא אֶפְרַיִם אֲרֵי אַפְשַׁנַנִי יְיָ בְּאַרַע
שַׁעְבּוּדִי : רביעי

מקץ יום ששי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מק״א ואחד תרגום הצענו תשלים כל
הסדרה ותרגום והפטרה :

נג וַתִּכְלֶינָה שֶׁבַע שְׁנֵי הַשָּׂבָע אֲשֶׁר הָיָה בְּאֶרֶץ
מִצְרָיִם: וּשְׁלִימַת שְׁבַע שְׁנֵי שׂוּבְעָא (נ״י שִׂבְעָא)
דִּי הֲוָה בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם : נד וַתְּחִלֶּינָה שֶׁבַע שְׁנֵי הָרָעָב
לָבוֹא כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיְהִי רָעָב בְּכָל־הָאֲרָצוֹת
וּבְכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לָחֶם: וּשְׁרִיאַת שְׁבַע שְׁנֵי בַפְנָא
לְמֵיעַל כְּמָא דִי אֲמַר יוֹסֵף וַהֲוָה כַפְנָא בְּכָל אַרְעָתָא וּבְכָל אַרְעָא
דְמִצְרַיִם הֲוָה לַחְמָא : נה וַתִּרְעַב כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּצְעַק
הָעָם אֶל־פַּרְעֹה לַלָּחֶם וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה לְכָל־מִצְרַיִם
לְכוּ אֶל־יוֹסֵף אֲשֶׁר־יֹאמַר לָכֶם תַּעֲשׂוּ : וּכְפָנַת כָּל אַרְעָא
דְמִצְרַיִם וְצַוַח עַמָּא קֳדָם (קְדָם) לְפַרְעֹה (עַל) לַלַּחְמָא וַאֲמַר פַּרְעֹה לְכָל
מִצְרָאֵי אִיזִילוּ לָוָת יוֹסֵף דִּי יֵימַר לְכוֹן תַּעְבְּדוּן : נו וְהָרָעָב הָיָה

רש״י

לשמם מטעו בשני רעבון : (נה) ותרעב כל ארץ מצרים. (ב״ר) שהרקיבה שבולתם שלגרו מן משל יוסף : אשר יאמר וכו׳. לפי שהיה יוסף חומר להם שימולו וכשבאו אצל פרעה ואומרים כך הוא אומר להם ח״ל למה לא נברתם בר והלא הכריז לכם שמני פרעה בתים אמרו לו משמו הרבה והרקיבה אמר להם ח״כ כל אשר יאמר לכם תעשו הרי גזר של סתומות והרקיבה מה תהי יגזור

עַל כָּל־פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בָּהֶם
וַיִּשְׁבֹּר לְמִצְרַיִם וַיֶּחֱזַק הָרָעָב בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃

וַבְּפָנָא הֲוָה עַל כָּל אַפֵּי אַרְעָא וּפְתַח יוֹסֵף יַת כָּל (אוֹצָרַיָּא) דִּי בְהוֹן
עִיבוּרָא וְזַבִּין לְמִצְרָיֵם וּתְקִיף כַּפְנָא בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם׃ נז וְכָל־
הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיְמָה לִשְׁבֹּר אֶל־יוֹסֵף כִּי־חָזַק הָרָעָב
בְּכָל־הָאָרֶץ׃

וְכָל דָּיְרֵי אַרְעָא עַלוּ לְמִצְרַיִם לְמִזְבַּן עִיבוּרָא מִן יוֹסֵף
אֲרֵי תְקִיף כַּפְנָא בְּכָל אַרְעָא׃ מב א וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֶשׁ־שֶׁבֶר
בְּמִצְרָיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִתְרָאוּ׃ וַחֲזָא
יַעֲקֹב אֲרֵי אִית עִיבוּרָא מְזַדַּבַּן בְּמִצְרָיִם וַאֲמַר יַעֲקֹב לִבְנוֹהִי לָמָּא
תִתְחָזוֹן׃ ב וַיֹּאמֶר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי יֶשׁ־שֶׁבֶר בְּמִצְרָיִם
רְדוּ־שָׁמָּה וְשִׁבְרוּ־לָנוּ מִשָּׁם וְנִחְיֶה וְלֹא נָמוּת׃

וַאֲמַר הָא שְׁמָעִית אֲמִרִין אֲרֵי אִית עִיבוּרָא מְזַדַּבַּן בְּמִצְרָיִם חוּתוּ
לְתַמָּן וְזַבְּנוּ לָנָא מִתַּמָּן וְנֶחֱי וְלָא נְמוּת׃ ג וַיֵּרְדוּ אֲחֵי־יוֹסֵף

עשרה

רש"י

עליו וגמות: (נו) על כל פני הארץ. מי הם פני הארץ אלו העשירים (ב"ר): את כל אשר בהם. כתרגומו די בהון עיבורא: וישבר למצרים. שבר לשון מכר ולשון קנין הוא כאן משמש לשון מכר. שכרו לנו מעט אוכל לשון קנין. ואל תאמר אינו כי אם בתבואה שאף ביין וחלב מצינו (יבמות כ"ה) ולכו שכרו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב: (נז) וכל הארץ באו מצרימה. אל יוסף לשבור ואם תדרשהו כסדרו הוא לריך לכתוב לשבור מן יוסף: (א) וירא יעקב כי יש שבר במצרים. ומהיכן ראה ולא ראה אלא שמע שנאמר הנה שמעתי וגו' ומהו וירא ראה בהסתכלרית של קדם שעדיין ים לו שבר במלרים ולא היתה נבואה ממש להודיעו בפירוש זאת יוסף: למה תתראו. למה תראו עלמכם בפני בני ישמעאל ובני עשו כאלו אתם שבעים כי בחותה שעה עדיין היה להם תבואה (תענית י'). (ול"ע פשוטו למה תתרחו למה יהיו הכל מסתכלין בכם ומתמיהים בכם שאין אתם מבקשים לכם אוכל בטרם שיכלה מה שבידכם). ומפי אחרים שמעתי שהוא לשון כחושה למה תהיו כחושים ברעב. ודומה לו (משלי י"ח) ומרוח נכה תיבש: (ב) רדו שמה. ולא אמר לכו רמז למאתים ועשר שנים שנשתעבדו למלרים כמנין רד"ו: (ג) וירדו אחי יוסף ולא כתב בני יעקב מלמד שהיו מתחרטים במכירתו ונתנו לבם להתנהג עמו

בחמור

עֶשְׂרֵה לִשְׁבֹּר בָּר מִמִּצְרָיִם׃ וְנִחְתּוּ אֲחֵי יוֹסֵף עֲשָׂרָה לְהִשְׁתַּבֵּר
עִיבּוּרָא מִמִּצְרָיִם׃ ד וְאֶת־בִּנְיָמִין אֲחִי יוֹסֵף לֹא־שָׁלַח יַעֲקֹב
אֶת־אֶחָיו כִּי אָמַר פֶּן־יִקְרָאֶנּוּ אָסוֹן׃ וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לִשְׁבֹּר בְּתוֹךְ הַבָּאִים כִּי־הָיָה
דְיוֹסֵף לָא שְׁלַח יַעֲקֹב עִם אֲחוֹהִי אֲרֵי אֲמַר דִּלְמָא יְעַרְעִנֵּהּ מוֹתָא׃
ה וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לִשְׁבֹּר בְּתוֹךְ הַבָּאִים כִּי־הָיָה
הָרָעָב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ וְיוֹסֵף הוּא הַשַּׁלִּיט עַל־
אֲרֵי הֲוָה כַּפְנָא בְּאַרְעָא דִכְנָעַן׃ ו וְיוֹסֵף הוּא הַשַּׁלִּיט עַל־
הָאָרֶץ הוּא הַמַּשְׁבִּיר לְכָל־עַם הָאָרֶץ וַיָּבֹאוּ אֲחֵי יוֹסֵף
וַיִּשְׁתַּחֲווּ־לוֹ אַפַּיִם אָרְצָה׃ וַיּוֹסֵף הוּא דְשַׁלִּיט עַל אַרְעָא הוּא
דְזָבִין עִיבּוּרָא לְכָל עַמָּא דְאַרְעָא וְאָתוֹ אֲחֵי יוֹסֵף וּסְגִידוּ לֵהּ עַל אַפַּיָּא
עַל אַרְעָא׃ ז וַיַּרְא יוֹסֵף אֶת־אֶחָיו וַיַּכִּרֵם וַיִּתְנַכֵּר אֲלֵיהֶם
וַיְדַבֵּר אִתָּם קָשׁוֹת וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֵאַיִן בָּאתֶם
וַיֹּאמְרוּ מֵאֶרֶץ כְּנַעַן לִשְׁבָּר־אֹכֶל׃ וַחֲזָא יוֹסֵף יָת אֲחוֹהִי
וְאִשְׁתְּמוֹדְעִנּוּן וְחַשִּׁיב מָה דְמַלֵּיל לְהוֹן וּמַלֵּיל עִמְּהוֹן קַשְׁיָא וַאֲמַר לְהוֹן
מָנָן אַתְיתוּן וַאֲמָרוּ מֵאַרְעָא דִכְנָעַן לְמִזְבַּן עִיבּוּרָא׃ ח וַיַּכֵּר יוֹסֵף
אֶת־אֶחָיו וְהֵם לֹא הִכָּרֻהוּ׃ וְאִשְׁתְּמוֹדַע יוֹסֵף יָת אֲחוֹהִי וְאִנּוּן

רש"י לא

בלחום ולפדותו בכל ממון שיפסקו עליהם: עשרה. מה ת"ל והלא כתיב ואת בנימין אחי יוסף לפי שלא נאמר לעיל מחלוקין היו חולקין לעשרה שלא היתה אהבת כולם ושנאת כולם שוה לו אבל לענין לשבור בר כולם לב אחד להם (בב"ר): (ד) פן יקראנו אסון. ובבית לא יקראנו אסון אר"ש בן יעקב מכאן שהשטן מקטרג בשעת הסכנה (ב"ר): (ה) בתוך הבאים. מטמינין עצמן שלא יכירוש לפי שהוא להם אהיהם שלא יתרחו כולם בפתח א' חלק שיכנס כ"א בפתחו כדי שלא תשלוט בהם עין הרע שכולם נראים וכולם גבוריש: כי היה הרעב. מוסב על הבאים כי היה הרעב בארץ כנען והיו באים הרבה שיבות משם: (ו) וישתחוו לו אפים. נשתטחו לו על פניהם וכן כל השתחוה פשוט ידים ורגלים הוא (שבועות ט"ז): (ז) ויתנכר אליהם. (בראשית רבה) נעשה להם כנכרי בדברים לדבר קשות (ב"ר): (ח) ויכר יוסף וגו'. לפי שהניחם תמוהי זקן (ב"מ ל"ט כתובות כ"ז): והם לא הכרהו. שלא מלגלס בלא תתימת זקן ועכשיו מלחוהו בתתימת זקן.

לָא אִשְׁתְּמוֹדְעֵהּ׃ ט וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֹמוֹת אֲשֶׁר חָלַם
לָהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מְרַגְּלִים אַתֶּם לִרְאוֹת אֶת־עֶרְוַת
הָאָרֶץ בָּאתֶם׃ וּדְכִיר יוֹסֵף יָת חֶלְמָיָא דִּי חֶלֶם לְהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן
מָאלָּיִן אַתּוּן לְמֶחֱזֵי יָת בִּדְקָא דְאַרְעָא אֲתֵיתוּן׃ י וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לֹא
אֲדֹנִי וַעֲבָדֶיךָ בָּאוּ לִשְׁבָּר־אֹכֶל׃ וַאֲמָרוּ לֵהּ לָא רִבּוֹנִי
וְעַבְדָּךְ עַיְּלוּ לְמִזְבַּן עִיבוּרָא׃ יא כֻּלָּנוּ בְּנֵי אִישׁ־אֶחָד נָחְנוּ
כֵּנִים אֲנַחְנוּ לֹא־הָיוּ עֲבָדֶיךָ מְרַגְּלִים׃ כֻּלָּנָא בְּנֵי גַבְרָא חַד
נָחְנָא כֵּיוָנֵי אֲנַחְנָא לָא הֲווֹ עַבְדָּךְ אַפֵּילֵי׃ יב וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לֹא
כִּי־עֶרְוַת הָאָרֶץ בָּאתֶם לִרְאוֹת׃ וַאֲמַר לְהוֹן לָא אֱרֵי בִּדְקָא
דְאַרְעָא אֲתֵיתוּן לְמֶחֱזֵי׃ יג וַיֹּאמְרוּ שְׁנֵים עָשָׂר עֲבָדֶיךָ
אַחִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ־אֶחָד בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הַקָּטֹן
אֶת־אָבִינוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינֶנּוּ׃ וַאֲמָרוּ תְּרֵין עֲסַר עַבְדָּךְ אַחִין
אֲנַחְנָא בְּנֵי גַבְרָא חַד בְּאַרְעָא דְכְנָעַן וְהָא זְעֵירָא עִם אֲבוּנָא יוֹמָא דֵין
וְחַד לֵיתוֹהִי׃ יד וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי

אלכם

רש"י

ומ"ש ויכר יוסף לת אחיו כשנמסרו בידו הכיר שהם אחיו וריחם עליהם והם לא הכירוהו כשנפל בידם לגהוג בו אחוה: (ט) אשר חלם להם. עליהם וידע שנתקיימו שהרי השתחוו לו: ערות הארץ. גלוי הארץ מהיכן היא נותה ליכנס. כמו (ויקרא כ') את מקורה הערה כמו (יחזקאל י"ז) ערוס ועריה. וכן כל ערוה שבמקרא לשון גילוי. (ומ"ש בדקת דארעא כמו בדק הבית רשוע הבית אבל לא דקדק לפרשו אחר ל' המקרא): (י) לא אדני. לא תאמר כן שהרי עבדיך באו לשבר אוכל: (יא) כלנו בני איש אחד נחנו. נגללה בהם רוח הקודש וכללוהו עמהם שלא הוא בן לביהם: כנים: אמתיים כמו (שמות י') כן דברת (במדבר כ"ג) כן נאות ללפחד דוברות. (יסעיה ט"ז) ועברתו לא כן בדיו: (יב) כי ערות הארץ באתם לראות. (כ"ר) שהרי נכנסתם בעשרה שהרי העיד למה לא נכנסתם בשער א': (יג) ויאמרו שנים עשר עבדיך וגו'. וכשכיל אותו א' שהיינו מתפזרנו בעיר לבקשו: (יד) הוא אשר דברתי. הדבר אשר דברתי שאתם מרגלים הוא האמת והנכון זהו לפי פשוטו. ומדרשו ז"ל ואלו מלאתם אותו ויפשקו עליכם ממון הרבה תפדוהו. אמרו לו הן. ז"ל ואם יאמרו לכם שלא יחזירוהו

בשוס

אֲלֵכֶם לֵאמֹר מְרַגְּלִים אַתֶּם׃ וַאֲמַר לְהוֹן יוֹסֵף הוּא דִּי
מַלִּילִת עִמְּכוֹן לְמֵימַר מְאַלֵּילֵי אַתּוּן׃ טו בְּזֹאת תִּבָּחֲנוּ חַי
פַּרְעֹה אִם־תֵּצְאוּ מִזֶּה כִּי אִם־בְּבוֹא אֲחִיכֶם הַקָּטֹן
הֵנָּה׃ בְּדָא תִּתְבַּחֲנוּן חֵי פַּרְעֹה אִם תִּפְּקוּן מִכָּא אֶלָּהֵן בְּמִיתֵי
אֲחִיכוֹן זְעֵירָא הָכָא׃ טז שִׁלְחוּ מִכֶּם אֶחָד וְיִקַּח אֶת־
אֲחִיכֶם וְאַתֶּם הֵאָסְרוּ וְיִבָּחֲנוּ דִּבְרֵיכֶם הֲאֶמֶת אִתְּכֶם
וְאִם־לֹא חֵי פַּרְעֹה כִּי מְרַגְּלִים אַתֶּם׃ שְׁלָחוּ מִנְּכוֹן חַד
וְיַדַּבֵּר יַת אֲחוּכוֹן וְאַתּוּן תִּתְאַסְּרוּן וְיִתְבַּחֲנוּן פִּתְגָמֵיכוֹן הֲקִשׁוֹט אַתּוּן
אָמְרִין וְאִם לָא חֵי פַּרְעֹה אֲרֵי מְאַלֵּילֵי אַתּוּן׃ יז וַיֶּאֱסֹף אֹתָם אֶל־
מִשְׁמָר שְׁלֹשֶׁת יָמִים׃ וּכְנַשׁ יָתְהוֹן (לְבֵית) לְמַטְרָא תְּלָתָא יוֹמִין׃
יח וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי זֹאת עֲשׂוּ וִחְיוּ
אֶת־הָאֱלֹהִים אֲנִי יָרֵא׃ וַאֲמַר לְהוֹן יוֹסֵף בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה דָּא
עִבִידוּ וְקַיְימוּ מִן קֳדָם יְיָ אֲנָא דָחֵל׃ חמישי יט אִם־כֵּנִים אַתֶּם
אֲחִיכֶם אֶחָד יֵאָסֵר בְּבֵית מִשְׁמַרְכֶם וְאַתֶּם לְכוּ
הָבִיאוּ שֶׁבֶר רַעֲבוֹן בָּתֵּיכֶם׃ אִם כֵּינָנֵי אַתּוּן אֲחוּכוֹן חַד
יִתְאַסַּר בְּבֵית כַּטַרְתָּכוֹן וְאַתּוּן אִיזִלוּ אוֹבִילוּ עִבוּרָא דְּחַסִּיר בָּתֵּיכוֹן׃
כ וְאֶת־אֲחִיכֶם הַקָּטֹן תָּבִיאוּ אֵלַי וְיֵאָמְנוּ דִבְרֵיכֶם

ולא

בשוס ממון מה תעשו לכך בחנו להרוג או ליהרג. לשון להס הוא לשון דברתי עליכם להרוג בני העיר בחתם מנחש לני בגניע שלי שגנים מכס התריבו כרך גדול של שכם : (טו) חי פרעה. לס יהיה פרעה. כשהיה נשבע לשקר היה נשבע בחיי פרעה : אם תצאו מזה. מן המקום הזה : (טז) האמת אתכם. לס לשת לתכס. לפיכך ס"ל נקוד פתח שהוא כמו בלשון תימה ומס לא תביאוהו חי פרעה כי מרגלים אתם : (יז) משמר. בית האסורים : (יט) בבית משמרכם. שאתם אסורים בו עכשיו : ואתם לכו הביאו. אל בית האסורים : שבר רעבון בתיכם. מה שקניתם לרעבון לגשי בתיכם : (כ) ויאמנו דבריכם. יתאמתו ויתקיימו כמו (במדבר ה') ותמן ותמן וכמו (מ"ש ח') יתמן כח

וְלֹא תָמוּתוּ וַיַּעֲשׂוּ־כֵן׃ וַיֹּאמֶר אֲחִיכֶן זְעֵירָא תַּיְתוּן וְהֵימְנוּן
פְּתְגָמֵיכוֹן וְלָא תְמוּתוּן וַעֲבָדוּ כֵן׃ כא וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו
אֲבָל אֲשֵׁמִים | אֲנַחְנוּ עַל־אָחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת
נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְנוֹ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמָעְנוּ עַל־כֵּן בָּאָה
אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת׃ וַאֲמַרוּ גְּבַר לַאֲחוֹהִי בְּקוּשְׁטָא חַיָּבִין אֲנַחְנָא
עַל אָחוֹנָא דִּי חֲזֵינָא עָקַת נַפְשֵׁהּ כַּד חֲוָה מִתְחַנֵּן לָנָא וְלָא קַבֶּלְנָא
נְגַהּ עַל כֵּן אַתָא יָתָנָא עַקְתָא הָדָא׃ כב וַיַּעַן רְאוּבֵן אֹתָם
לֵאמֹר הֲלוֹא אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם | לֵאמֹר אַל־תֶּחֱטְאוּ
בַיֶּלֶד וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וְגַם־דָּמוֹ הִנֵּה נִדְרָשׁ׃ וַאֲתִיב
רְאוּבֵן יָתְהוֹן לְמֵימַר דְּלָא אֲמָרִית לְוָתְכוֹן לְמֵימַר לָא תְחוֹבוּן (נ״י
תֶּחֱטָאוּן) בְּעוּבֵיטָא וְלָא קַבֶּלְתּוּן וְאַף דְּמֵהּ הָא מִתְבְּעֵי׃ כג וְהֵם לֹא
יָדְעוּ כִּי שֹׁמֵעַ יוֹסֵף כִּי הַמֵּלִיץ בֵּינֹתָם׃ וְאִינוּן לָא יְדִעִין
אֲרֵי שָׁמִיעַ יוֹסֵף אֲרֵי מְתַרְגְּמָן הֲוָה בֵּינֵיהוֹן׃ כד וַיִּסֹּב מֵעֲלֵיהֶם
וַיֵּבְךְּ וַיָּשָׁב אֲלֵהֶם וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם וַיִּקַּח מֵאִתָּם אֶת־
שִׁמְעוֹן וַיֶּאְסֹר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם׃ וְאִסְתַּחַר מֵעִלְוֵיהוֹן וּבְכָא וְתָב
לְוָתְהוֹן וּמַלֵּיל עִמְּהוֹן וּדְבַר מִלְוָתְהוֹן־ית שִׁמְעוֹן וַאֲסַר יָתֵהּ לְעֵינֵיהוֹן׃
כה וַיְצַו יוֹסֵף וַיְמַלְּאוּ אֶת־כֵּלֵיהֶם בָּר וְלַהֲשִׁיב

כספיהם

רש״י

דכריך׃ (כא) אבל. כתרגומו בקושטא. ורחיתי בב״ר ליפנא דרומאה (לשון בני הנגב) הוא לכל ברס׃ באה אלינו. טעמו בבי״ת לפי שהוא בלשון עבר שכבר באה ותרגומו אתת לנא׃ (כב) וגם דמו. אתין וגמין רבוין דמו וגם דם הזקן׃ (כג) והם לא ידעו כי שמע יוסף. מבין לשונם ובפניו היו מדברים כן׃ כי המליץ בינותם. כי כשהיו מדברים עמו היה המלין ביניהם היודע לשון עברי ולשון מלרי והיה מלין דבריהם ליוסף ודברי יוסף להם לכך היו סבורים שאין יוסף מכיר בלשון עברי׃ המליץ. זה מגשם בנו׃ (כד) ויסב מעליהם. נתרחק מעליהם שלא ירחמו בוכה׃ ויבך. לפי שמע שהיו מתחרטין׃ את שמעון. (ב״ר) הוא הסליקו לבור הוא שחמר ללוי הגה בעל החלומות הלזה בא. ד״א נתכוין יוסף להפרידו מלוי שמא יתיעצו שניהם להרוג לוהו׃ ויאסור

לוהו

כַּסְפֵּיהֶם אִישׁ אֶל־שַׂקּוֹ וְלָתֵת לָהֶם צֵדָה לַדָּרֶךְ
וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן׃ וּפַקִּיד יוֹסֵף וּמָלוּ אֵת מָאנֵיהֶן עִבּוּרָא וַאֲתָבָא
בַּסְפֵּיהֶן גְּבַר לְסַקֵּהּ וּמְמַן לְהוֹן זְדִין לְאַרְחָא וַעֲבַד לְהוֹן כֵּן׃
כּוַיִּשְׂאוּ אֶת־שִׁבְרָם עַל־חֲמֹרֵיהֶם וַיֵּלְכוּ מִשָּׁם׃
וּנְטָלוּ אֵת עִבּוּרֵהוֹן עַל חֲמָרֵיהוֹן וַאֲזָלוּ מִתַּמָּן׃ כּזוַיִּפְתַּח הָאֶחָד
אֶת־שַׂקּוֹ לָתֵת מִסְפּוֹא לַחֲמֹרוֹ בַּמָּלוֹן וַיַּרְא אֶת־
כַּסְפּוֹ וְהִנֵּה־הוּא בְּפִי אַמְתַּחְתּוֹ׃ וּפְתַח חַד אֵת סַקֵּהּ לְמִתַּן
פִּסְתָּא לְחֲמָרֵהּ בְּבֵית מָבָתָא וַחֲזָא אֵת כַּסְפֵּהּ וְהָא הוּא בְּפוּם טוֹעֲנֵהּ׃
כחוַיֹּאמֶר אֶל־אֶחָיו הוּשַׁב כַּסְפִּי וְגַם הִנֵּה בְאַמְתַּחְתִּי
וַיֵּצֵא לִבָּם וַיֶּחֶרְדוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו לֵאמֹר מַה־זֹּאת
עָשָׂה אֱלֹהִים לָנוּ׃ וַאֲמַר לַאֲחוֹהִי אִתּוּתַב כַּסְפִּי וְאַף הָא בְּטוֹעֲנִי
וּנְפַק מַדָּע לִבְהוֹן וּתְוָהוּ גְּבַר לַאֲחוֹהִי לְמֵימַר מָה דָּא עֲבַד יְיָ לָנָא׃
כטוַיָּבֹאוּ אֶל־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אַרְצָה כְּנָעַן וַיַּגִּדוּ לוֹ
אֵת כָּל־הַקֹּרֹת אֹתָם לֵאמֹר׃ וַאֲתוֹ לְוָת יַעֲקֹב אֲבוּהוֹן אַרְעָא
דְּכְנָעַן וְחַוְיוּ (נ״י וְחַוְיוּ) לֵהּ יָת כָּל דְּעָרְעָן יָתְהוֹן לְמֵימָר׃ ל דַּבֶּר
הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ אִתָּנוּ קָשׁוֹת וַיִּתֵּן אֹתָנוּ כְּמְרַגְּלִים
אֶת־הָאָרֶץ׃ מַלֵּיל גַּבְרָא רְבוֹנָא דְאַרְעָא עִמָּנָא בְּקָשָׁן (נ״י קָשָׁן)
וְיָהַב יָתָנָא כְּמְאַבְּלֵי יָת אַרְעָא׃ לא וַנֹּאמֶר אֵלָיו כֵּנִים אֲנָחְנוּ
לֹא הָיִינוּ מְרַגְּלִים׃ וַאֲמַרְנָא לֵהּ כֵּיָנֵי אֱנָחְנָא לָא הֲוֵינָא מְאַבְּלֵי׃
לב שְׁנֵים־עָשָׂר אֲנַחְנוּ אַחִים בְּנֵי אָבִינוּ הָאֶחָד אֵינֶנּוּ
וְהַקָּטֹן הַיּוֹם אֶת־אָבִינוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ תְּרֵין עֲסַר אֲנָחְנָא

אחין
רש״י
אותו לעיניהם. לא חסרו אלא לעיניהם וכיון שילאו הוליאו והתכילו והסקרו
(ב״ר) : (כז) ויפתח האחד. הוא לוי שנשלה יחיד משמעון כן זונו :
במלון. במקום שלנו בלילה : אמתחתו. הוא שק : (כח) וגם הנה באמתחתי.
גס הכסף בו עם התבואה : מה זאת עשה אלהים לנו. להביאני לידי עלילה

אַחִין בְּנֵי אָבוּנָא חַד לֵיתוּהִי וְזֵעִירָא יוֹמָא דֵּין עִם אָבוּנָא בְּאַרְעָא דְּכְנָעַן׃
לג וַיֹּאמֶר אֵלֵינוּ הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ בְּזֹאת אֵדַע כִּי
כֵנִים אַתֶּם אֲחֵיכֶם הָאֶחָד הַנִּיחוּ אִתִּי וְאֶת־רַעֲבוֹן
בָּתֵּיכֶם קְחוּ וָלֵכוּ׃ וַאֲמַר לָנָא גַּבְרָא רַבּוֹנָא דְּאַרְעָא בְּדָא אֵדַע
אֲרֵי כֵּינָנֵי אַתּוּן אֲחוּכוֹן חַד שְׁבוּקוּ לְוָתִי וְיַת עִבּוּרָא דְּמַסְּיִר בְּבָתֵּיכוֹן
סְבוּ וַאֲזִילוּ׃ לד וְהָבִיאוּ אֶת־אֲחִיכֶם הַקָּטֹן אֵלַי וְאֵדְעָה
כִּי לֹא מְרַגְּלִים אַתֶּם כִּי כֵנִים אַתֶּם אֶת־אֲחִיכֶם
אֶתֵּן לָכֶם וְאֶת־הָאָרֶץ תִּסְחָרוּ׃ וַאֲיְתִיאוּ יַת אֲחוּכוֹן
זְעֵירָא לְוָתִי וְאֵדַע אֲרֵי לָא מְאַלֵּילֵי אַתּוּן אֲרֵי כֵּינָנֵי אַתּוּן יַת אֲחוּכוֹן אֶתֵּן
לְכוֹן וְיַת אַרְעָא תַּעְבְּדוּן בַּהּ סְחוֹרְתָּא׃ לה וַיְהִי הֵם מְרִיקִים
שַׂקֵּיהֶם וְהִנֵּה־אִישׁ צְרוֹר־כַּסְפּוֹ בְּשַׂקּוֹ וַיִּרְאוּ אֶת־
צְרֹרוֹת כַּסְפֵּיהֶם הֵמָּה וַאֲבִיהֶם וַיִּירָאוּ׃ וַהֲוָה אִנּוּן מְרִיקִין
סַקֵּיהוֹן וְהָא גְּבַר צְרִיר כַּסְפֵּהּ בְּסַקֵּהּ וַחֲזוֹ יַת צְרָרֵי כַסְפֵּיהוֹן אִנּוּן
וַאֲבוּהוֹן וּדְחִילוּ׃ לו וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֹתִי
שִׁכַּלְתֶּם יוֹסֵף אֵינֶנּוּ וְשִׁמְעוֹן אֵינֶנּוּ וְאֶת־בִּנְיָמִן
תִּקָּחוּ עָלַי הָיוּ כֻלָּנָה׃ וַאֲמַר לְהוֹן יַעֲקֹב אֲבוּהוֹן יָתִי אַתְכֻּלְתּוּן
יוֹסֵף לֵיתוֹהִי וְשִׁמְעוֹן לָא הֲוָה הָכָא (לֵיתוֹהִי) וְיַת בִּנְיָמִן תְּדַבְּרוּן עֲלַי
הֲווֹ כֻּלְּהוֹן׃ לז וַיֹּאמֶר רְאוּבֵן אֶל־אָבִיו לֵאמֹר אֶת־
שְׁנֵי בָנַי תָּמִית אִם־לֹא אֲבִיאֶנּוּ אֵלֶיךָ תְּנָה אֹתוֹ עַל־
יָדִי וַאֲנִי אֲשִׁיבֶנּוּ אֵלֶיךָ׃ וַאֲמַר רְאוּבֵן לְוָת אֲבוּהִי לְמֵימַר יַת
תְּרֵין בְּנַי תְּמִית אִם לָא אַיְתְנֵהּ לְוָתָךְ הַב יָתֵהּ עַל יְדִי וַאֲנָא אֲתֵיבְנֵהּ לָךְ׃
לח וַיֹּאמֶר לֹא־יֵרֵד בְּנִי עִמָּכֶם כִּי־אָחִיו מֵת וְהוּא

רש"י
(לד) ואת הארץ תסחרו. תסובבו. וכל לשון סוחרים וסחורה על שם שמחזרים וסובבים לאחר פרקמטיא׃ (לה) צרור בסתו. קשר כספו׃ (לו) אתי שכלתם. מלמד שחסרן שמא הרגוהו או מכרוהו ביוסף׃ שכלתם. כל מי שבניו אבודים קרוי שכול׃ (לח) לא ירד בני עמכם.

לְבַדְּכֶם נִשְׁאָר וְקִרְאָתוֹ אָסוֹן בַּהֲרֵךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ־בָהּ
וְהוֹרַדְתֶּם אֶת־שֵׂיבָתִי בְּיָגוֹן שְׁאוֹלָה: וַאֲמַרְנָא יְחוֹת בְּרִי
עִמְּכוֹן אֲרֵי אֲחוּהִי מִית וְהוּא בְּלַחוֹדוֹהִי אִשְׁתְּאַר וַיַּרְעִנֵּהּ מוֹתָא בְּאָרְחָא
דִּי תֵהָכוּן בַּהּ וְתַחֲתוּן יַת שֵׂיבָתִי בְּדָוּנָא לִשְׁאוֹל: מג א וְהָרָעָב
כָּבֵד בָּאָרֶץ: וְכַפְנָא תַּקִּיף בְּאַרְעָא: ב וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלּוּ
לֶאֱכֹל אֶת־הַשֶּׁבֶר אֲשֶׁר הֵבִיאוּ מִמִּצְרַיִם וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם אֲבִיהֶם שֻׁבוּ שִׁבְרוּ־לָנוּ מְעַט־אֹכֶל:
וַהֲוָה כַּד סַפִּיקוּ (עיין רש"י) לְמֵיכַל יַת עִיבוּרָא דְּאַיְתִיאוּ מִמִּצְרַיִם וַאֲמַר
לְהוֹן אֲבוּהוֹן תּוּבוּ זְבוֹנוּ לָנָא זְעִיר עִיבוּרָא: ג וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוּדָה
לֵאמֹר הָעֵד הֵעִד בָּנוּ הָאִישׁ לֵאמֹר לֹא־תִרְאוּ פָנַי
בִּלְתִּי אֲחִיכֶם אִתְּכֶם: וַאֲמַר לֵהּ יְהוּדָה לְמֵימָר אַסְהֶדָא אַסְהֵד
בְּנָא נַבְרָא לְמֵימַר לָא תֶחֱזוֹן אַפַּי אֱלָהֵין בַּד אֲחוּכוֹן עִמְּכוֹן: ד אִם־
יֶשְׁךָ מְשַׁלֵּחַ אֶת־אָחִינוּ אִתָּנוּ נֵרְדָה וְנִשְׁבְּרָה לְךָ
אֹכֶל: אִם אִיתָךְ מְשַׁלַּח יַת אֲחוּנָא עִמָּנָא נֵיחוֹת וְנִזְבֹּן לָךְ עִיבוּרָא:
ה וְאִם־אֵינְךָ מְשַׁלֵּחַ לֹא נֵרֵד כִּי־הָאִישׁ אָמַר אֵלֵינוּ
לֹא־תִרְאוּ פָנַי בִּלְתִּי אֲחִיכֶם אִתְּכֶם: וְאִם לֵיתָךְ מְשַׁלַּח
לָא נֵיחוֹת אֲרֵי גַבְרָא אֲמַר לָנָא לָא תֶחֱזוֹן אַפַּי אֱלָהֵין בַּד אֲחוּכוֹן

רש"י

לא קבל דבריו של רחמן חמר בכור שוטה הוא זה. הוא חומר להמית בניו וכי בניו הם ולא בני (ב"ר): (ב) באשר כלו לאכל. יהודה חמר להם המתינו לזקן עד שתכלה פת מן הבית (ב"ר): באשר כלו. כד שלמו (והמתנם כד ספיקו טועה כאשר כלו הגמלים לשתות מתורגם כד ספיקו כשעתו די ספוקס הוא גמר שתייתם. לפל זה כאשר כלו לאכול כאשר הם האוכל הוא ומתרגמינן כד שלמו): (ג) העד העד. לשון התראה שסתם התראה מקרם בו בפני עדים. וכן (דברים ל"ח) העידותי בכם (שמות י"ט) רד סמד בעם: לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם. לא תרחוני בלא אחיכם אתכם ותורגלם תרגם אלהין כד אחוכון עמכון ויפה הדבר על לשוני ולא דקדק לתרגם אחר לשון המקרא:

עִמָּכֶן: ו וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לָמָּה הֲרֵעֹתֶם לִי לְהַגִּיד לָאִישׁ
הַעוֹד לָכֶם אָח: וַאֲמַר יִשְׂרָאֵל לְמָה אַבְאֶשְׁתּוּן לִי לְאַחֲוָאָה לַגַּבְרָא
הַעַד כְּעַן לְכוֹן אָחָא: ז וַיֹּאמְרוּ שָׁאוֹל שָׁאַל־הָאִישׁ לָנוּ
וּלְמוֹלַדְתֵּנוּ לֵאמֹר הַעוֹד אֲבִיכֶם חַי הֲיֵשׁ לָכֶם אָח
וַנַּגֶּד־לוֹ עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הֲיָדוֹעַ נֵדַע כִּי יֹאמַר
הוֹרִידוּ אֶת־אֲחִיכֶם: וַאֲמָרוּ מִשְׁאַל שָׁאַל גַּבְרָא לָנָא וּלְיַלֵּדוּתָנָא
לְמֵימַר הַעַד כְּעַן אֲבוּכוֹן קַיָּם הַאִית לְכוֹן אָחָא וְחַוֵּינָא לֵיהּ עַל מֵימַר
פֻּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין הֵמְדַּע הַוֵּינָא אֲרֵי יֵימַר אוֹרִידוּ יָת אֲחוּכוֹן:
ח וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל־יִשְׂרָאֵל אָבִיו שִׁלְחָה הַנַּעַר אִתִּי
וְנָקוּמָה וְנֵלֵכָה וְנִחְיֶה וְלֹא נָמוּת גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אַתָּה
גַּם־טַפֵּנוּ: וַאֲמַר יְהוּדָה לְיִשְׂרָאֵל אֲבוּהִי שְׁלַח עוּלֵימָא עִמִּי וְנָקוּם
וְנֵזֵיל וְנֵיחֵי וְלָא נְמוּת אַף אֲנַחְנָא אַף אַתְּ אַף טַפְלָנָא: ט אָנֹכִי
אֶעֱרְבֶנּוּ מִיָּדִי תְּבַקְשֶׁנּוּ אִם־לֹא הֲבִיאֹתִיו אֵלֶיךָ
וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחָטָאתִי לְךָ כָּל־הַיָּמִים: אֲנָא מְעָרְבְנָא
בֵּהּ מִן יְדִי תְּבַעֲנֵהּ אִם לָא אֵיתֵינֵהּ לָךְ וַאֲקִימְנֵהּ קֳדָמָךְ וְאֶהֱי חָטֵי לָךְ
כָּל יוֹמַיָּא: י כִּי לוּלֵא הִתְמַהְמָהְנוּ כִּי־עַתָּה שַׁבְנוּ זֶה
פַּעֲמָיִם: אֲרֵי אִלּוּלָפוֹן בְּדָא אִתְעַכָּבְנָא אֲרֵי כְּעַן תַּבְנָא דֵּנָן תַּרְתֵּין

זמנין

רש"י

(ז) לנו ולמולדתנו. למשפחותינו. ומדרשו לפילו עניני (כ"ח עני) (י"מ ל' עלה שמדברים ביחידות וזהו עני) ערימותינו גלה לנו: ונגד לו. שים לנו לב ואח: על פי הדברים האלה. ע"פ שאלותיו חשב שהוא מוקמנו להגיד: כי יאמר. חשב יאמר כי משמע כל' אם ואם משמע כל' חשב ס"ו שימוש אחד מד' לשונות שמשמע כי והוא לי שהרי כי זה כמו אם עד אם דברתי דברי: (ח) ונחיה. נגלה בו רוה"ק ע"י הליכה זו תחי רוחך שנאמר ותחי רוח יעקב לחיים: ולא נמות. ברעב (ב"ר) בימין שפק יתפס שפק לא יתפס ואנו כלנו מתים ברעב אם לא נלך מוטב שתניח את הספק ותתפוס את הודאי: (ט) והצגתיו לפניך. שלא תחייבני לגיך מת כי אם חי: וחטאתי לך כל הימים לעוה"ב: (י) לולא התמהמהנו. על ידך כבר היינו שניים עם שמעון ולא נלטערת כל

זְמָנִין׃ יא וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אִם־כֵּן וֹאת עֲשׂוּ קְחוּ מִזִּמְרַת הָאָרֶץ בִּכְלֵיכֶם וְהוֹרִידוּ
לָאִישׁ מִנְחָה מְעַט צֳרִי וּמְעַט דְּבַשׁ נְכֹאת וָלֹט
בָּטְנִים וּשְׁקֵדִים׃ וַאֲמַר לְהֹן יִשְׂרָאֵל אֲבוּהֹן אִם כֵּן דָּכָא דָּא
עִיבִידוּ סִיבוּ מְהֵימְשַׁבַּח בְּאַרְעָא בְּמָנֵיכוֹן וְאוֹחִיתוּ לְגַבְרָא תְּקָרְבְּתָא זְעִיר
קֻטַּף וּזְעִיר דְּבַשׁ שַׁעֲף וּלְטוֹם בָּטְנִין וְשִׁגְדִּין׃ יב וְכֶסֶף מִשְׁנֶה קְחוּ
בְיָדְכֶם וְאֶת־הַכֶּסֶף הַמּוּשָׁב בְּפִי אַמְתְּחֹתֵיכֶם תָּשִׁיבוּ
בְיֶדְכֶם אוּלַי מִשְׁגֶּה הוּא׃ וְכַסְפָּא עַל חַד תְּרֵין סִיבוּ בְיֶדְכוֹן
וְיָת כַּסְפָּא דְּאִתּוּתַב בְּפוּם טוּעֲנֵיכוֹן תְּתִיבוּן בְּיֶדְכוֹן מָאִים שָׁלוּ הוּא׃
יג וְאֶת־אֲחִיכֶם קָחוּ וְקוּמוּ שׁוּבוּ אֶל־הָאִישׁ׃
וְיָת אֲחוּכוֹן דְּבָרוּ וְקוּמוּ תּוּבוּ לְוָת גַּבְרָא׃ יד וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָכֶם
רַחֲמִים לִפְנֵי הָאִישׁ וְשִׁלַּח לָכֶם אֶת־אֲחִיכֶם אַחֵר
וְאֶת־בִּנְיָמִין וַאֲנִי כַּאֲשֶׁר שָׁכֹלְתִּי שָׁכָלְתִּי׃ וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן
לְכוֹן רַחֲמִין קֳדָם גַּבְרָא וְיִפְטַר לְכוֹן יָת אֲחוּכוֹן דְּאִתְרְנָא וְיָת בִּנְיָמִין וַאֲנָא

כמא

רש"י

הימים הללו׃ (יא) אפוא. כל לשון חפוש לשון יתר הוא לתקן המלה בלשון עברי ר"כ חזדקק לעשות שאלתנו עמכם לריך אני לחזור ולבקש ליה פה תקנה ועלה להסיחכם ואומר אני זאת עשו׃ מזמרת הארץ. מתורגם מדמשבח בארעא שהכל מזמרים עליו כשהוא בא לעולם׃ נכאת. שעוה. ב"ר׃ בטנים. לא ידעתי מה הם ובפ' ח' ב' אל ר' מכיר רחיתי פומבדיט"ם ודומה לי שהם פפרסקון (שפירזוכט)׃ (יב) וכסף משנה. פי שניס כראשון׃ קחו בידכם. לשבור תוכל שמא הוקר השער׃ אולי משגה הוא. שמא הממונה על הבית שכחו שונג׃ (יד) ואל שדי. מעתה ליכם חסרים כלום אלא תפלה הריני מתפלל עליכם׃ ואל שדי. שדי בעתיק רחמיו וכדי היכולת בידו להן. יתן לכם רחמים זהו פשוטו ומדרשו מי שאמר לעולם די יאמר די לצרותי שלא שקטתי מגעורי ארת לבן ארת עשו ארת רחל ארת דינה ארת יוסף ארת שמעון ארת בנימין׃ ושלח לכם. ויפטר לכן כתרגומו יפטרנו מלשוניו ל' לחפצי ישלחנו ואינו נופל בתרגום ל' ויאלת שהרי לשם הם הולכים אלו׃ את אחיכם. זה שמעון׃ אחר. רו"ק מזדקק הוא לדבות יוסף (ב"ר)׃ ואני. עד שובכם תהיה שכול מספק׃ כאשר

שכלתי

בְּמָא דְּאִתְּכְּתִיב תְּכֵלִית׃ טו וַיִּקְחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־הַמִּנְחָה
הַזֹּאת וּמִשְׁנֶה־כֶּסֶף לָקְחוּ בְיָדָם וְאֶת־בִּנְיָמִן וַיָּקֻמוּ
וַיֵּרְדוּ מִצְרַיִם וַיַּעַמְדוּ לִפְנֵי יוֹסֵף׃ וּנְסִיבוּ גְּבַרַיָּא תְּקָרְבָתָא
הָדָא וְעַל חַד תְּרִין כַּסְפָּא נְסִיבוּ בִּידֵיהוֹן וּדְבָרוּ יָת בִּנְיָמִין וְקָמוּ וּנְחָתוּ
לְמִצְרַיִם וְקָמוּ קֳדָם יוֹסֵף׃ ששי טז וַיַּרְא יוֹסֵף אִתָּם אֶת־
בִּנְיָמִין וַיֹּאמֶר לַאֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ הָבֵא אֶת־הָאֲנָשִׁים
הַבָּיְתָה וּטְבֹחַ טֶבַח וְהָכֵן כִּי אִתִּי יֹאכְלוּ הָאֲנָשִׁים
בַּצָּהֳרָיִם׃ וַחֲזָא יוֹסֵף עִמְּהוֹן יָת בִּנְיָמִן וַאֲמַר לְדִי מְמַנָּא עַל בֵּיתֵהּ
אָעֵיל יָת גְּבַרַיָּא לְבֵיתָא וּנְכוֹם נִכְסָתָא וַאֲתַקֵּן אֲרֵי עִמִּי יֵיכְלוּן גְּבַרַיָּא
בְּשֵׁירוּתָא׃ יז וַיַּעַשׂ הָאִישׁ כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיָּבֵא הָאִישׁ
אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף׃ וְעָבַד גַּבְרָא כְּמָא דִּי אֲמַר יוֹסֵף
וְאָעֵיל גַּבְרָא יָת גְּבַרַיָּא לְבֵית יוֹסֵף׃ יח וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי
הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף וַיֹּאמְרוּ עַל־דְּבַר הַכֶּסֶף הַשָּׁב
בְּאַמְתְּחֹתֵינוּ בַּתְּחִלָּה אֲנַחְנוּ מוּבָאִים לְהִתְגֹּלֵל עָלֵינוּ

ולהתנפל

רש"י

שכלתי. מיוסף וכמעט: שבלתי. מבנימין: (טו) ואת בניימין. מתרגמינן ודבר ית בנימין לפי שאין לקיחת הכסף ולקיחת המנחה שוה בלשון תרמי בדבר הנקח ביד מתרגמינן ונסיב ודבר הנקח בהנהגת דברים מתרגמינן ודבר: (טז) ושבוח טבח והכן. כמו ולטבוח טבח והכן ואין טבוח לשון צווי שהיה לו לומר וטבח: בצהרים. זה מתורגם בסירוסין שהוא לשון סעודה לשמונה בלשון תרמי ובלעז דיזנ"ר ויש הרבה בגמרא שהוא לכלבא סירוסיא בלע חכולא סירוסיא (דרכות ל"ב) אבל כל תרגום של צהריים טיהרא: (יח) ויראו האנשים. כתוב הוא בשני יודי"ן ותרגומו ודחילו: כי הובאו בית יוסף. ואין דרך שאר הבתים לשבור בר ללון בבית יוסף כי אם בפונדקאות שבעיר. וייראו שאין זה אלא לאספם אל משמר: אנחנו מובאים. אלא תוך הבית הזה: להתגולל. להיות מתגלגלת עלינו עלילת הכסף ולהיותה נופלת עלינו. ותונקלוס שתרגם ולאסתקפא עלנא הוא ל' להתעולל כדמתרגמינן עלילות דברים תסקופי מילין. ולא תרגומו אחר לשון המקרא ולהתגולל שתרגם לאתכרכא הוא לשון (קהלת י"ב) גלת הזהב

וְהִתְנַפֵּל עָלֵינוּ וְלָקַחַת אֹתָנוּ לַעֲבָדִים וְאֶת־חֲמֹרֵינוּ׃
וְדִלְמָא גְּבַרְיָא אֲרֵי אִתְעָרוּ לְבֵית יוֹסֵף וַאֲמָרוּ עַל עִסְקָא דְּאִתְיַהֵב
בְּטוּעֲנָנָא בְּקַדְמֵיתָא אֲנַחְנָא מִתְעָרִין לְאִתְרַבְרָבָא עֲלָנָא וּלְאִסְתַּקְפָּא עֲלָנָא
וְכָמְקֵנֵי יָתָנָא לְעַבְדִין וּלְמִדְבַּר יָת חֲמָרָנָא׃ יט וַיִּגְּשׁוּ אֶל־הָאִישׁ
אֲשֶׁר עַל־בֵּית יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו פֶּתַח הַבָּיִת׃
וְקָרִיבוּ לָוַת גַּבְרָא דִּי מְמַנָּא עַל בֵּית יוֹסֵף וּמַלִּילוּ עִמֵּהּ בְּתָרַע בַּיְתָא׃
כ וַיֹּאמְרוּ בִּי אֲדֹנִי יָרֹד יָרַדְנוּ בַּתְּחִלָּה לִשְׁבָּר־אֹכֶל׃
וַאֲמָרוּ בָּעֵי רִבּוֹנִי מֵיחַת נְחֵתְנָא בְּקַדְמֵיתָא לְמִזְבַּן עִיבּוּרָא׃ כא וַיְהִי
כִּי־בָאנוּ אֶל־הַמָּלוֹן וַנִּפְתְּחָה אֶת־אַמְתְּחֹתֵינוּ וְהִנֵּה
כֶסֶף־אִישׁ בְּפִי אַמְתַּחְתּוֹ כַּסְפֵּנוּ בִּמְשָׁקְלוֹ וַנָּשֶׁב
אֹתוֹ בְיָדֵנוּ׃ וְהָוָה כַּד אֲתֵינָא לְבֵית מְבָתָא וּפְתַחְנָא יָת טוּעֲנָנָא
וְהָא כְסַף גְּבַר בְּפוּם טוּעֲנֵהּ כַּסְפָּנָא בְּמַתְקָלֵהּ וַאֲתֵיבְנָא יָתֵהּ בִּידָנָא׃
כב וְכֶסֶף אַחֵר הוֹרַדְנוּ בְיָדֵנוּ לִשְׁבָּר־אֹכֶל לֹא יָדַעְנוּ
מִי־שָׂם כַּסְפֵּנוּ בְּאַמְתְּחֹתֵינוּ׃ וְכַסְפָּא אָחֳרָנָא אוֹחִיתְנָא בִּידָנָא
לְמִזְבַּן עִיבּוּרָא לָא יְדַעְנָא מַן שַׁוִּי כַסְפָּנָא בְּטוּעֲנָנָא׃ כג וַיֹּאמֶר
שָׁלוֹם לָכֶם אַל־תִּירָאוּ אֱלֹהֵיכֶם וֵאלֹהֵי אֲבִיכֶם
נָתַן לָכֶם מַטְמוֹן בְּאַמְתְּחֹתֵיכֶם כַּסְפְּכֶם בָּא אֵלָי
וַיּוֹצֵא אֲלֵהֶם אֶת־שִׁמְעוֹן׃ וַאֲמַר שְׁלָם לְכוֹן לָא תְדַחֲלוּן אֱלָהֲכוֹן
וֵאלָהָא דַּאֲבוּכוֹן יְהַב לְכוֹן סְיָא בְּטוּעֲנֵיכוֹן כַּסְפְּכוֹן אֲתָא לְוָתִי וְאַפֵּיק
לְוָתְהוֹן יָת שִׁמְעוֹן׃ כד וַיָּבֵא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה
יוֹסֵף וַיִּתֵּן־מַיִם וַיִּרְחֲצוּ רַגְלֵיהֶם וַיִּתֵּן מִסְפּוֹא לַחֲמֹרֵיהֶם׃

ואעיל
רש"י
(נחום ג') והנה גלתה העלתה סהות ל' מלכות: בי אדוני. (יבמות ל"ז סנהדרין ס"ד) ל' נעים ותחנונים הוא בלשון תרמי ביית ביית: ירד ירדנו. יכידה הוא לנו (ב"ר) רגילים היינו לפרנס תחרים שכשיו תמו ניכיסים לך: (כג) אלהיכם. (תנחומא) בזכותכם ולא תלן זכותכם כדאי ותלמי תביכם בזכות תביכם ינתן לכם מטמון: (כד) ויבא האיש. הכתה תחר הכתה לפי שהיו
דוחפים

וַאֲעַיֵּר גַּבְרָא יַת גִּבְרַיָּא לְבֵית יוֹסֵף וְיַהַב מַיָּא וְאַסְחוּ רַגְלֵיהוֹן וְיַהַב כְּסָתָא
לַחֲמָרֵיהוֹן: כה וַיָּכִינוּ אֶת־הַמִּנְחָה עַד־בּוֹא יוֹסֵף בַּצָּהֳרָיִם
כִּי־שָׁמְעוּ כִּי־שָׁם יֹאכְלוּ לָחֶם: וְאִתְקִינוּ יַת תְּקָרְבְּתָא עַד
דְּעַל יוֹסֵף בְּשֵׁרוּתָא אֲרֵי שְׁמָעוּ אֲרֵי תַּמָּן יֵיכְלוּן לַחְמָא: כו וַיָּבֹא
יוֹסֵף הַבַּיְתָה וַיָּבִיאוּ לוֹ אֶת־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר־בְּיָדָם
הַבַּיְתָה וַיִּשְׁתַּחֲווּ־לוֹ אַרְצָה: וְעַל יוֹסֵף לְבֵיתָא וְאַיְתִיאוּ לֵהּ
יַת תְּקָרְבְּתָא דִּי בִידֵיהוֹן לְבֵיתָא וּסְגִידוּ לֵהּ לְאַרְעָא: כז וַיִּשְׁאַל
לָהֶם לְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר הֲשָׁלוֹם אֲבִיכֶם הַזָּקֵן אֲשֶׁר
אֲמַרְתֶּם הַעוֹדֶנּוּ חָי: וּשְׁאִיל לְהוֹן לְשָׁלֵם וַאֲמַר הַשְׁלָם אֲבוּכוֹן
סָבָא דִּי אֲמַרְתּוּן הַעַד כְּעַן קַיָּם: כח וַיֹּאמְרוּ שָׁלוֹם לְעַבְדְּךָ
לְאָבִינוּ עוֹדֶנּוּ חָי וַיִּקְּדוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ: וַאֲמָרוּ שְׁלָם לְעַבְדָּךְ
לְאָבוּנָא עַד כְּעַן קַיָּם וּכְרָעוּ וּסְגִידוּ: כט וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־
בִּנְיָמִין אָחִיו בֶּן־אִמּוֹ וַיֹּאמֶר הֲזֶה אֲחִיכֶם הַקָּטֹן אֲשֶׁר
אֲמַרְתֶּם אֵלָי וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יָחְנְךָ בְּנִי: וּזְקַף עֵינוֹהִי וַחֲזָא
יַת בִּנְיָמִין אָחוּהִי בַּר אִמֵּהּ וַאֲמַר הָדֵין אֲחוּכוֹן זְעִירָא דִּי אֲמַרְתּוּן לִי וַאֲמַר
מִן קֳדָם יְיָ יְתְרַחֵם עֲלָךְ בְּרִי: שביעי ל וַיְמַהֵר יוֹסֵף כִּי־נִכְמְרוּ

*) האל"ף דגושה *) וישתחוו קרי רחמיו

רש"י

דוחפים לומו מון עד שדברו אליו פתח הבית משלמר להם שלום לכם ומאכו ובאו לאחריו: (כה) ויכינו. הזמינו בעדותו בכליס נאים: (כו) הביתה. מפרוזדור לטרקלין: (גרשה דיוקו דרמ"י מהבייתם בתרתם ויביאו לו את המנחה אשר בידם הבייתה דק"ל הלא כבר הובאו ביתו של יוסף אלא ע"כ ל"ל מפרוזדור לטרקלין ודוק) (כח) ויקדו וישתחוו. על שאלת שלום. קידה כפיפת קדקוד והשתחואה משתטח לארץ: (כט) אלהים יחנך בני. בשאר בבטים שמעו חניכה אשר חנן אלהים את עבדך וכינתן עדיין לא נולד לכך קרכו יוסף בחניכה: (ל) כי נכמרו רחמיו. שאלו יש לך את מאם אמר לו את היה לי ואיני יודע היכן הוא יש לך בניס ח"ל יש לי עשרה ח"ל ומה שמס אמר לו בלע ובכר וגו' אמר לו מה טיבן של שמות הללו ח"ל כולס על שם אחי והלרות אשר מלאוהו בלע שנבלע בין החומות. בכר שהיה בכור לאמי. אשבל שנשבעו אל. גרא שנתגייר באכסניא

רָחֲצוּ אֶל־אֲחִיו וַיִּבַּקֵּשׁ לִבְכּוֹת וַיָּבֹא הַחַדְרָה וַיִּבְךְּ
שָׁמָּה: וַאוֹחִי יוֹסֵף אֲרֵי אִתְגְּוֹלִלוּ רַחֲמוֹהִי עַל אֲחוּהִי וּבָעָא לְמִבְכֵּי
וְעַד לְאַדְרוֹן בֵּית מִשְׁכְּבָא וּבְכָא תַּמָּן: לא וַיִּרְחַץ פָּנָיו וַיֵּצֵא
וַיִּתְאַפַּק וַיֹּאמֶר שִׂימוּ לָחֶם: וְאַסְתִּי אַפּוֹהִי וּנְפַק וְאִתְחַסַּן
וַאֲמַר שַׁוְיוּ לַחְמָא: לב וַיָּשִׂימוּ לוֹ לְבַדּוֹ וְלָהֶם לְבַדָּם
וְלַמִּצְרִים הָאֹכְלִים אִתּוֹ לְבַדָּם כִּי לֹא יוּכְלוּן
הַמִּצְרִים לֶאֱכֹל אֶת־הָעִבְרִים לֶחֶם כִּי־תוֹעֵבָה הוּא
לְמִצְרָיִם: וְשַׁוְיוּ יְיָ בָּלְחוֹדוֹהִי וּלְהוֹן בְּלְחוֹדֵיהוֹן וּלְמִצְרָאֵי דְּאָכְלִין
עִמֵּהּ בְּלְחוֹדֵיהוֹן אֲרֵי לָא יָכְלִין מִצְרָאֵי לְמֵיכַל עִם עִבְרָאֵי לַחְמָא אֲרֵי
בְּעָרָא דְּמִצְרָאֵי דָּחֲלִין יְיָ עִבְרָאֵי אָכְלִין: לג וַיֵּשְׁבוּ לְפָנָיו הַבְּכֹר
כִּבְכֹרָתוֹ וְהַצָּעִיר כִּצְעִרְתּוֹ וַיִּתְמְהוּ הָאֲנָשִׁים אִישׁ
אֶל־רֵעֵהוּ: וְאִסְתָּרוּ קֳדָמוֹהִי רַבָּא כְּרַבְיוּתֵהּ וְזֵעֲרָא כְּזֵעֲרוּתֵהּ וְתָמְהוּ
גֻּבְרַיָּא גְּבַר לְחַבְרֵהּ: לד וַיִּשָּׂא מַשְׂאֹת מֵאֵת פָּנָיו אֲלֵהֶם
וַתֵּרֶב מַשְׂאַת בִּנְיָמִן מִמַּשְׂאֹת כָּלָם חָמֵשׁ יָדוֹת

בלכסניא. וגעמן שהיה נעים ביותר. לחי ורחם. לחי היא. ורחמי היא. מפיס מפי לחני למד. ומפיס שלח רחם חופתי ולח רחיתי לחי חופתו. ואחד שירד לבין החומות כדחיתת במס' סוטה מיד נכמרו רחמיו: נבמרו. נתחממו וכל' משנה (ב"מ עד) על הכומר על זיתים וכל' תרמי (פסחים ל"ח) מכוס מכמר בשרץ וכמקרח עורכו כתנור נכמרו נתחממו ונקמטו קמטים קמטים מפני זלעפות רעב כן דרך כל עור כשמחממין חותו ונקמט ונתכווץ: (לא) ויתאפק. נתאמן והוחל' (חיוב י"ב) ומזה תפיקים רפה וכן (שם מ"ח) תפיקי מנגיח חוזק: (לב) כי תועבה הוא. דבר שנאוי הוא למצרים לאכול את העברים ותקלוס נתן טעם לדבר: לג) הבכור בבכורתו. מכה בגביע וקורא רחובן שמעון לוי יהודה יששכר וזבולון בני תת הסבו כסדר הזה שהוא סדר תולדותיכם וכן כולם כיון שהגיע לבנימין תמר זה אין לו תת ואני אין לי תת יוסף אני: (לד) משאת. מנות: חמש ידות. חלקו עם לחיו ומשאת יוסף ומשאת ומנשה ואפרים: וישכרו עמו. (ב"ר) ומיום שמכרוהו לא שתו יין ולא הוה שתה יין ואותו היום שתו: (ב) גביע. כוס תרוך

וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ׃ וּנְטַל חֲלָקִין מִן קֳדָמוֹהִי לְדָמֵיהוֹן וּסְנִי
חֲלָקָא דְּבִנְיָמִין מֵחֲלָקֵי דְּכָהֵן חַמְשָׁא חֲדָקִין וּשְׁתִיאוּ וְרַוִיאוּ עִמֵּהּ׃
מד א וַיְצַו אֶת־אֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ לֵאמֹר מַלֵּא אֶת־
אַמְתְּחֹת הָאֲנָשִׁים אֹכֶל כַּאֲשֶׁר יוּכְלוּן שְׂאֵת וְשֵׂם
כֶּסֶף־אִישׁ בְּפִי אַמְתַּחְתּוֹ׃ וּפַקִּיד יַת דִּי מְטַנָּא עַל בֵּיתֵהּ לְמֵימַר
מְלֵי יַת טוֹעֲנֵי גַּבְרַיָּא עִיבוּרָא כְּמָה דִּי יָכְלִין לְמַטְלֵי וְשַׁוִּי כְּסַף גְּבַר בְּפוּם
טוֹעֲנֵהּ׃ ב וְאֶת־גְּבִיעִי גְּבִיעַ הַכֶּסֶף תָּשִׂים בְּפִי אַמְתַּחַת
הַקָּטֹן וְאֵת כֶּסֶף שִׁבְרוֹ וַיַּעַשׂ כִּדְבַר יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֵּר׃
וְיַת קְנִיתִי־קְנִידָא דְכַסְפָּא תְּשַׁוִּי בְּפוּם טוֹעֲנָא דְזְעִירָא וְיַת כְּסַף זְבִינוֹהִי
וַעֲבַד כְּפִתְגָמָא דְיוֹסֵף דִּי מַלִּיל׃ ג הַבֹּקֶר אוֹר וְהָאֲנָשִׁים
שֻׁלְּחוּ הֵמָּה וַחֲמֹרֵיהֶם׃ צַפְרָא נְהַר וְגַבְרַיָּא אִתְפַּטָּרוּ אִנּוּן
וַחֲמָרֵיהוֹן׃ ד הֵם יָצְאוּ אֶת־הָעִיר לֹא הִרְחִיקוּ וְיוֹסֵף אָמַר
לַאֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ קוּם רְדֹף אַחֲרֵי הָאֲנָשִׁים וְהִשַּׂגְתָּם
וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לָמָּה שִׁלַּמְתֶּם רָעָה תַּחַת טוֹבָה׃
אִנּוּן נְפָקוּ מִן קַרְתָּא לָא אַרְחִיקוּ וְיוֹסֵף אֲמַר לְדִי מְמַנָּא עַל בֵּיתֵהּ קוּם
רְדֹף בָּתַר גַּבְרַיָּא וְתַדְבְּקִנּוּן וְתֵימַר לְהוֹן לְמָה אַשְׁלֵמְתּוּן בִּישָׁא חֲלָף טָבְתָא׃
ה הֲלוֹא זֶה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה אֲדֹנִי בּוֹ וְהוֹא נַחֵשׁ יְנַחֵשׁ
בּוֹ דְּרַעְתֶּם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם׃ הֲלָא דֵין דְּשָׁתֵי רִבּוֹנִי בֵּהּ וְהוּא בְּדָקָא
מְבָרֵךְ בֵּהּ אַבְאֶשְׁתּוּן דִּי עֲבַדְתּוּן׃ ו וַיַּשִּׂגֵם וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ וְאַדְבִּיקִנּוּן וּמַלִּיל עִמְּהוֹן יַת פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין׃
ז וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לָמָּה יְדַבֵּר אֲדֹנִי כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה
חָלִילָה לַעֲבָדֶיךָ מֵעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הַזֶּה׃ וַאֲמָרוּ לֵהּ לְמָה יְמַלֵּל
רבוני

רש"י

וקורין לו מדרי"ם (רעמר): (ז) חלילה לעבדיך. חולין הוא לנו לשון גנאי
ותרגום חס לעבדיך חס מלת הקב"ה יהי עלינו מעשות זאת והרבה ים בגמ' חס
ושלום

דרבוני בפתגמיא האילין חס לעבדיך מלמעבד בפתגמא הדין: ח הֵן
כֶּסֶף אֲשֶׁר מָצָאנוּ בְּפִי אַמְתְּחֹתֵינוּ הֲשִׁיבְנוּ אֵלֶיךָ
מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְאֵיךְ נִגְנֹב מִבֵּית אֲדֹנֶיךָ כֶּסֶף אוֹ זָהָב:
הא כספא די אשכחנא בפום טוענא אתיבנוהי לך מארעא דכנען
ואיכדין ננגוב מבית רבונך כספא או דהבא (מנין דכספא או מנין דדהב):
ט אֲשֶׁר יִמָּצֵא אִתּוֹ מֵעֲבָדֶיךָ וָמֵת וְגַם־אֲנַחְנוּ נִהְיֶה
לַאדֹנִי לַעֲבָדִים: די ישתכח עמה מעבדיך ומית ואף אנחנא נהי
לרבוני לעבדין: י וַיֹּאמֶר גַּם־עַתָּה כִּדְבָרֵיכֶם כֵּן־הוּא
אֲשֶׁר יִמָּצֵא אִתּוֹ יִהְיֶה־לִּי עָבֶד וְאַתֶּם תִּהְיוּ נְקִיִּם:
ואמר אף כען כפתגמיכון כן הוא די ישתכח עמה יהי לי עבדא ואתון
תהון זכאין: יא וַיְמַהֲרוּ וַיּוֹרִדוּ אִישׁ אֶת־אַמְתַּחְתּוֹ אַרְצָה
וַיִּפְתְּחוּ אִישׁ אַמְתַּחְתּוֹ: ואוחיאו וגחתא גבר ית טוענה
לארעא ופתחו גבר טוענה: יב וַיְחַפֵּשׂ בַּגָּדוֹל הֵחֵל וּבַקָּטֹן
כִּלָּה וַיִּמָּצֵא הַגָּבִיעַ בְּאַמְתַּחַת בִּנְיָמִן: ובלש ברבא שרי
ובזעירא שצי ואשתכח קלידא בטוענא דבנימין: יג וַיִּקְרְעוּ שִׂמְלֹתָם
וַיַּעֲמֹס אִישׁ עַל־חֲמֹרוֹ וַיָּשֻׁבוּ הָעִירָה: ובזעו לבושיהון ורמו
גבר על חמרה ותבו לקרתא: יד וַיָּבֹא יְהוּדָה וְאֶחָיו בֵּיתָה
יוֹסֵף וְהוּא עוֹדֶנּוּ שָׁם וַיִּפְּלוּ לְפָנָיו אָרְצָה: ועל יהודה
ואחוהי לבית יוסף והוא עד כען תמן ונפלו קדמוהי לארעא: מפטיר

רש"י ויאמר

ובלוס: (ח) הן כספ וגו'. זה לתד מעברה ק"ו הלמורים בתורס וכולן
מנוין בג"ר: (י) גם עתה כדבריכם. לף זו מן הדין לתת כדבריכס כן הוא
שכולכס חייבים בדבר עשרה בגמלתת נגיבה ביד לתד מהס כולס נתפשים.
לכל לתי תעשה לכס לפנים מעורת הדין לתשר ימלא לתו יהיה לי עבד:
(יב) בגדול החל. שלא ירגישו שהיה יודע סיכן הוא: (יג) ויעמס איש על
חמורו. כעלי זרוע היו ולא הולרכו לסייע זה לת זה לשתן: וישובו העירה.
ממרפולין-היתה ויוא לומר העירה העיר כל שהו שלא שלא היתה תשובה
בעיניהס לגלא כשיר ביוגיות של עשרה בני לדם לעמן כמלתמה: (יד) שודנו שם.
בהיס

טו וַיֹּאמֶר לָהֶם יוֹסֵף מַה־הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם
הֲלוֹא יְדַעְתֶּם כִּי־נַחֵשׁ יְנַחֵשׁ אִישׁ אֲשֶׁר כָּמֹנִי׃

וַאֲמַר לְהֹן יוֹסֵף מָה עוֹבָדָא הָדֵין דִּי עֲבַדְתּוּן הֲלָא יְדַעְתּוּן אֲרֵי בָדָקָא
יְבַדֵּק גַּבְרָא דִּי כְוָתִי׃ טז וַיֹּאמֶר יְהוּדָה מַה־נֹּאמַר לַאדֹנִי
מַה־נְּדַבֵּר וּמַה־נִּצְטַדָּק הָאֱלֹהִים מָצָא אֶת־עֲוֹן
עֲבָדֶיךָ הִנֶּנּוּ עֲבָדִים לַאדֹנִי גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם אֲשֶׁר־
נִמְצָא הַגָּבִיעַ בְּיָדוֹ׃ וַאֲמַר יְהוּדָה מָה נֵימַר לְרִבּוֹנִי מַה נְּמַלֵּל
וּמָה נִזְכֵּי מִן קֳדָם יְיָ אִשְׁתְּכַח יַת חוֹבָא בְּעַבָדָךְ הָא אֲנַחְנָא עַבָדִין
לְרִבּוֹנִי אַף אֲנַחְנָא אַף דְּאִשְׁתְּכַח קַלִידָא בִּידֵהּ׃ יז וַיֹּאמֶר חָלִילָה
לִי מֵעֲשׂוֹת זֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַגָּבִיעַ בְּיָדוֹ
הוּא יִהְיֶה־לִּי עָבֶד וְאַתֶּם עֲלוּ לְשָׁלוֹם אֶל־אֲבִיכֶם׃

וַאֲמַר חַס לִי מִלְמֶעְבַּד דָּא גַּבְרָא דִּי יִשְׁתְּכַח קַלִידָא בִּידֵהּ הוּא יֶהֵא לִי
עַבְדָּא וְאַתּוּן סָקוּ לְשַׁלָּם לָוַת אֲבוּכוֹן׃

*) קמץ בז"ק ם ם ם

קמ"ו יחזקיהו ממליה. יהיה לי עבד סי'. ותיבית מלפים כ"ה:

רש"י

מתיב ממתין לכסף: (טו) הלא ידעתם כי נחש ינחש וגו'. הלא ידעתם כי לית
חמוד כמוני יודע לנחש ולדעת מדעת ומסברת ובינה כי אתם גנבתם
הגביע: (טז) האלהים מצא. יודעים הוו שלא סרחנו לכל מלת המקום
נהיתה להכיח להם זאת מלת בעל תוב מקום לגנבות שמר חובו:
ומה נצטדק. לשון לדק וכן כל תיבה שתחלת יסודה לד"י והיא באה לדבר בלי
מפעל או נתפעל מקן טי"ת במקום תי"ו ואינה נתנת לפני חות רחשונה
על יסוד התיבה שלא בחמלע חותיות העיקר כגון גלטדק מגזרת לדק וילטבע
מגזרת לבע וילטירו מגזרת לי"ר למוניס הלעיידמו מגזרת לדה לדרך.
ותיבה שתחילתה סמ"ך או ני"ן כשהיא מתפעלת התי"ו מפרדת את
חותיות העיקר כגון (קהלת י"ב) ויסתבל התגב מגזרת סבל. (דניאל ז')
מסתבל הוית בקרניא מגזרת סבל. (מיכה ו') ואסתמר תקות עמרי מגזרת שמר.
(ישעיה כ"ט) וסר מרע מסתולל מגזרת (חיוב י"ז) מולך יועלים שולל (שמות ט')
מסתולל בעמי מגזרת (ירמיה י"ח) דרך לא סלולה: חסלת פרשת מקץ

ויקן

הפטרת מקץ

במלכים א׳ סימן ג׳

א וַיִּקַץ שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה חֲלוֹם וַיָּבֹא יְרוּשָׁלַ͏ִם וַיַּעֲמֹד | לִפְנֵי | אֲרוֹן
בְּרִית־אֲדֹנָי וַיַּעַל עֹלוֹת וַיַּעַשׂ שְׁלָמִים וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה לְכָל־
עֲבָדָיו: ב אָז תָּבֹאנָה שְׁתַּיִם נָשִׁים זֹנוֹת אֶל־הַמֶּלֶךְ וַתַּעֲמֹדְנָה
לְפָנָיו: ג וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הָאַחַת בִּי אֲדֹנִי אֲנִי וְהָאִשָּׁה הַזֹּאת
יֹשֶׁבֶת בְּבַיִת אֶחָד וְאֵלֵד עִמָּהּ בַּבָּיִת: ד וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
לְלִדְתִּי וַתֵּלֶד גַּם־הָאִשָּׁה הַזֹּאת וַאֲנַחְנוּ יַחְדָּו אֵין־זָר אִתָּנוּ בַּבַּיִת
זוּלָתִי שְׁתַּיִם־אֲנַחְנוּ בַּבָּיִת: ה וַיָּמָת בֶּן־הָאִשָּׁה הַזֹּאת לָיְלָה
אֲשֶׁר שָׁכְבָה עָלָיו: ו וַתָּקָם בְּתוֹךְ הַלַּיְלָה וַתִּקַּח אֶת־בְּנִי
מֵאֶצְלִי וַאֲמָתְךָ יְשֵׁנָה וַתְּשִׁכִּבֵהוּ בְּחֵיקָהּ וְאֶת בְּנָהּ־הַמֵּת
הִשְׁכִּיבָה בְחֵיקִי: ז וָאָקָם בַּבֹּקֶר לְהֵינִיק אֶת־בְּנִי וְהִנֵּה־מֵת
וָאֶתְבּוֹנֵן אֵלָיו בַּבֹּקֶר וְהִנֵּה לֹא־הָיָה בְנִי אֲשֶׁר יָלָדְתִּי: ח וַתֹּאמֶר
הָאִשָּׁה הָאַחֶרֶת לֹא כִי בְנִי הַחַי וּבִנֵךְ הַמֵּת וְזֹאת אֹמֶרֶת לֹא
כִי בִנֵךְ הַמֵּת וּבְנִי הֶחָי וַתְּדַבֵּרְנָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: ט וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ זֹאת אֹמֶרֶת זֶה־בְּנִי הַחַי וּבִנֵךְ הַמֵּת וְזֹאת אֹמֶרֶת לֹא
כִי בִנֵךְ הַמֵּת וּבְנִי הֶחָי: י וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ קְחוּ־לִי חָרֶב וַיָּבִאוּ
הַחֶרֶב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: יא וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גִּזְרוּ אֶת־הַיֶּלֶד הַחַי
לִשְׁנַיִם וּתְנוּ אֶת־הַחֲצִי לְאַחַת וְאֶת־הַחֲצִי לְאֶחָת: יב וַתֹּאמֶר
הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־בְּנָהּ הַחַי אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי־נִכְמְרוּ רַחֲמֶיהָ עַל־בְּנָהּ
וַתֹּאמֶר | בִּי אֲדֹנִי תְּנוּ־לָהּ אֶת־הַיָּלוּד הַחַי וְהָמֵת אַל־תְּמִיתֻהוּ
וְזֹאת אֹמֶרֶת גַּם־לִי גַּם־לָךְ לֹא יִהְיֶה גִּזְרוּ: יג וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר
תְּנוּ־לָהּ אֶת־הַיָּלוּד הַחַי וְהָמֵת לֹא תְמִיתֻהוּ הִיא אִמּוֹ: יד וַיִּשְׁמְעוּ
כָל־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר שָׁפַט הַמֶּלֶךְ וַיִּרְאוּ מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ
כִּי רָאוּ כִּי־חָכְמַת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט: טו וַיְהִי
הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֹלֵךְ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה ומזמור ח׳
מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה׳ מלך יצלית דברו משנה
והלכה מסדר שהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום:

מקץ ליום ששי

משנה מקואות פרק י׳

כָּל יְדוֹת הַכֵּלִים שֶׁהִכְנִיסָן שֶׁלֹּא כְדַרְכָּן אוֹ שֶׁהִכְנִיסָן כְּדַרְכָּן וְלֹא מֵרָקָן. אוֹ שֶׁמֵּרָקָן וְנִשְׁבְּרוּ. הֲרֵי אֵלּוּ חוֹצְצִין. כְּלֵי שֶׁהִטְבִּילוּ דֶּרֶךְ פִּיו. כְּאִלּוּ לֹא טָבַל. הִטְבִּילוּ כְדַרְכּוֹ בְּלֹא זְבוּרִית. עַד שֶׁיַּטְּנוּ עַל צָדּוֹ. כְּלֵי שֶׁהוּא צָר מִכָּאן וּמִכָּאן וְרָחָב מִן הָאֶמְצַע אֵינוֹ טָהוֹר. עַד שֶׁיַּטְּנוּ עַל צָדּוֹ. צְלוֹחִית שֶׁפִּיהָ שׁוֹקַעַ אֵינָהּ טְהוֹרָה. עַד שֶׁיְּנַקְּבֶנָּה מִצִּדָּהּ. קַלְמָרִין הֲדְיוֹטוֹת אֵינָן טְהוֹרָה. עַד שֶׁיְּנַקְּבֶנָּה מִצִּדָּהּ. וְקַלְמָרִין שֶׁל יוֹסֵף כֹּהֵן הָיְתָה נְקוּבָה בְצִדָּהּ: ב הַכָּר וְהַכֶּסֶת שֶׁל עוֹר הֲרֵי אֵלּוּ צְרִיכִין שֶׁיָּבְאוּ בָהֶם הַמַּיִם. כֶּסֶת עֲגוּלָה. וְהַכָּדוּר. וְהָאֲמוּם. וְהַקְּמִיעַ. וְהַתַּפְלָה אֵינָן צְרִיכִין שֶׁיָּבְאוּ בָהֶם הַמַּיִם. זֶה הַכְּלָל כָּל שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא. טוּבְלִין סְתוּמִים: ג אֵלּוּ שֶׁאֵינָן צְרִיכִים שֶׁיָּבְאוּ בָהֶם הַמַּיִם. קִשְׁרֵי הֶעָנִי וְהַנִּמְחָ. וְחֻבַּט שֶׁל סַנְדָּל. וּתְפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ. בִּזְמַן שֶׁהִיא חוֹצָה. וְשֶׁל זְרוֹעַ בִּזְמַן שֶׁאֵינָהּ עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת. וְאָזְנֵי הַחֻמֶּת. וְאָזְנֵי הַתַּרְמִיל: ד אֵלּוּ שֶׁהֵם צְרִיכִים שֶׁיָּבְאוּ בָהֶן הַמַּיִם הַקֶּשֶׁר שֶׁבַּפְּרָקְסִים שֶׁבַּבָּתֵּף. וְשֶׁפָּה שֶׁל סָדִין צָרִיךְ לְמַתֵּחַ. וּתְפִלָּה

של

ברטנורא

פרק י א כל ידות הכלים. כגון יד הקרדום וכיוצא בזה שהכניסו כנהוג אלא כדרכה בעקום: ולא מרקן. לא גמר הכנסתן ל׳ ומירק אחר שחיצה על ידו כמסכת יומא: או שמרקן. בגמר הכנסתן ונשברו: כלי שהטבילו דרך פיו כאילו לא טבל. דכל כלי שבתחלת הכנסתו במים כופהו על פיו תחן המים נכנסין לתוכו לעולם תחלי׳ מכניסו כולו עד שיטנו: בלא הזבורית. אלא הטבילו בית ידו או דבר נוסף עים בכלי בתחת מקוותיו ולהכי קרי ליה זיבורית שתיטו שקרו של כלי ותחן המים בתוכו תון עד שיטנו על צדו וכל הני דמתניתין כלהו טעמא שיבאו המים בכלן: קלמרין. כלי שמניחין בו את הדיו וכן קורין לותו בלעז רומי קלמר״ו ויש מהן שפיהן סוקע לתוכן כדי שלא יפסך הדיו תחלי׳ תם יהפך על פיו ונמצא הטבילו כדרכו תחן המים נכנסים בחלל השקיעה שסביב פיו מבפנים לפיכך צריך לנקוב מן הלד: ב הכר. הוא שמיכה עליו: הכסת. הוא שמיכה תחת מרפשותיו: שיבואו בהם המים. לתוכו שדרך כך וכסת של עור להכניס ולהוציא מה שבתוכו: כסת עגולה. וקטנה שעושים הסריג תחת מרפשותיהן: הכדור. פליט״ח: והאמום. לפים שעושים עליו תת המצעול והוא עשוי מעור וממלאים לותו כשער או במוכין: והקמיע. של כתב או של עקרין מחופה עור: והתפלה. של יד או של ראש: אינן צריכין שיבאו בהן המים. לפי שתין דרך להכניס ולהוציא מה שבתוכן: ג קשרי העני. בגדיו של עני שנקרעו וקשרן. הקשר ההוא תינו עשוי להתיר לעולם הלכך מ״ל להתירו בשעת טבילה כדי שיגועו עליו מים: והנימין. נימין ופתילין שתולין על שפת הסדין לנוי ועושים בהן קסריס ותינן עשוין להתיר לעולם: וחבט של סנדל. חוזים שים לרצועות של סנדל מ״ל להתיר קשר שלהן, בשעת טבילה שתין לותו קשר עשוי להתיר: בזמן שהיא חוצה. שהקשר חוגלת שתין המים נכנסין לתוכה ותימתי יהיה זה כשהקשר מהודק יפה ותו תינו עשוי להתיר ולפי שהוא עשוי להתקיים מ״ל להתירו בשעת טבילה: של זרוע. קשר של תפלה של יד: בזמן שאינה עולה ויורדת. דמהדק הקשר הרבה ותין הרצועה עולה ויורדת כו׳: ואזני החמת. חוזי הנוד יש בהם קסריס מהודקין: תרמיל. כיס גדולה של שור שעושתין הרועים וכלטון מקרא קרוי ילקוט: ד פרקסין. לכוס התחתון שעל הכתף והוא פתוח בכתפיים וכשלבשו קושרו על הכתף ובשעת הפשט מתירו: ושפה של סדין צריך למתח. הקטען שים בשפתו העליונה כדי שיכנסו המים בין לותן הקטען: למתח. לפשטן ולמשכן

מקץ ליום ששי

שֶׁל רֹאשׁ בְּזָמָן שֶׁאֵינָהּ חוֹצָה. וְשֶׁל זְרוֹעַ בְּזָמָן שֶׁהִיא עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת. וְשֶׁנִּיץ שֶׁל סַנְדָּל. וּבְגָדִים שֶׁהֵטְבִּילָן מְכוּבָּסִין עַד שֶׁיַּבְעֲבְעוּ. הֵטְבִּילָן נְגוּבִין עַד שֶׁיַּבְעֲבְעוּ וְיָנִיחוּ מַבְעֲבוּעָן: ה כָּל יְרוּת הַפֶּלֶס שֶׁהֵם אֲרוּבִּין וְעֶתִּיד לְקוֹצְץ. כַּמַּטְבִּילָן עַד מְקוֹם הַמִּדָּה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד שֶׁיַּטְבִּיל אֶת כֻּלָּן שֶׁלֹּא שָׁלְטָה דְּלִי גָּדוֹל אֲרָבָּעָה טְפָחִים. וְשֶׁל קָטָן עֲשָׂרָה. כַּמַּטְבִּילָן עַד מְקוֹם הַמִּדָּה. רַבִּי מַתְיָה אוֹמֵר עַד שֶׁיַּטְבִּיל אֶת כָּל הַמַּבּוּעָה. הַחֵבֶל שֶׁהוּא קָשׁוּר בְּקוּפָּה אֵינוֹ חִבּוּר אֶלָּא אִם כֵּן תָּפַר: ו בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אֵין מַטְבִּילִין חֲמִין בְּצוֹנֵן וְלֹא צוֹנֵן בְּחַמִּין. וְלֹא יָפִים בָּרָעִים. וְלֹא רָעִים בְּיָפִים. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים מַטְבִּילִין. בֶּלִי שֶׁהוּא מַלֵּא מַשְׁקִין וְהִטְבִּילוֹ בְּאֵלּוּ לֹא טָבַל. מָלֵא מֵי רַגְלַיִם. רוֹאִים אוֹתָם כְּאִלּוּ חֵם מַיִם. מָלֵא מֵי חַטָּאת עַד שֶׁיִּרְבּוּ מֵי הַמַּיִם עַל מֵי חַטָּאת. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אֲפִילּוּ כֶּלִי מַחֲזִיק בּוֹר. וְאֵין בּוֹ אֶלָּא רְבִיעִית כְּאִלּוּ לֹא טָבַל: ז כָּל הָאוֹכְלִין מִצְטָרְפִין לִפְסוֹל אֶת הַגְּוִיָּה כְּבַחֲצִי פְרָס.

כל

ברטנורא

זלמטבח כמו וימחסם כלהל לשכת: ושניצן של סנדל. רלוזות מקופרו כהם: שיבעבע. כשמטבילו תדם נגד במים טולים כמין מבעבועות כמים וכשהן מכובסים ומשקה טופה טליהן מבהתהילו המים לבעבע. פרוש לפי שמוקו המים הסלוסים בו למי המקוה מאל לבעמו בתין המים בתין כבולו עד שיוהו מבעבועין בבשתדם מבטיל סדין ואין יכול לבעמו בתין המקוה רהב כ"ל תוהבו במים. כשהוא מקוסל ומתוך כך מבעבועי' המים וכשאהן מבעבועין בידוע שבאו המים בבולו: חן מטבילין עד מקום המדה. יהשאר מ"ש מעולה דכל העומד לישתך כיהוך דמי ולא הוי מלוקה למקוה החתך עלמו דבית הספרים דכלים אין מעון ביאת המים כמו בתדם ויהרים בית הספרים דכלים על בית הספרים דתדם דאלו בית הספרים דתדם נהי דאין מעונן ביאת מים בעונן רחוי לביאת מים וכית הספרים דכלים אפי' רחוי לביאת מים לא גריכי דאין תדם מקפיד בהם: רבי יהודה אומר כו'. ואין הלכה כרבי יהודה: מטבילין עד מקום המדה. כד ד' לגדול ופד י' לקטן וכשאר מהור ות"ש מעולה ואפילו כלתה מדה לחלי מבעת שבשלשת מ"ש להשטיל אלא עד חלי בבעת: רבי מרפון אומר עד שישבול את כל השבעת. שבלתה המדה לחלוי ואין הלכה כר"ש: ן אין מטבילין חמין בצונן. דאוכלים ומשקין אין להם מרירה במקום אלא המים שנשמלו בלבד משאם השקה ואהור ואין השקה מיטלת אלא כמין שם מינו המין בהמין ויפים ביפים ומרים במרים אבל מין בשאינו מינו אין השקה מיטלת בהן ולא נשהרו המים: מלא משקין. כגון יין וכמן ומי פירות וכן מבקון הוא ממים: באלו לא טבל. משום דהויל ודוקא אלא נשהרו מרשיהן אלא נתבטלו במים: מלא מי רגלים רואין איהן כאלו הן מים. דמי רגלים אין מים הן וכשהשיקו עליהן מי מקוה נשבו הבור לגן ולא הויל ונשאר שלשי"ם בעורסין רואין אותן כאילו הן יין ואם היו משהים מרשיהן ואוזרים למרשה מים מהבטלים במים ונשאר הכלי וכעורם: זו מוכח בהוספתא: מלא מי חטאת. מים שנתקדשו בשפר פרה ומשם מוים על טמאי מהים: עד שירבו המים על מי חטאת. ביהיה רוב הכלי פנוי כדי בירבו מ' מקוה הנכנסים בו על מי חטאת שהיו בתוכו ואם לאו עדיין הוא בטומאתו והרי הן כשאר מבקון שנפלו בין הכלי ובין מי המקוה: בור. ל' שלון: ואין בו אלא רביעית. מי חטאת אי בשאר מבקון: כאלו לא טבל. דס"ל לר"י רביעית מבקון לו רביעית מי חטאת בשהוך הכלי פוסלין בטבילה ומוקלין אפי' בתוך כלי גדול עד שיסיר הרביעית של מבקון או של מי חטאת ויהזור ויטבילן רוקן ואין הלכה כר"י: ז כל האוכלין מצטרפין. אבל מוכלים שאינם מאכל אדם אין מצטרפין לפסול נוייתו

כָּל הַמַּשְׁקִין מְצָטָרְפִין לְפְסוֹל אֶת הַגְּוִיָּה בָּרְבִיעִית. זֶה חוֹמֶר בְּשׁוֹתֶה מַשְׁקִין טְמֵאִים מִבַּמְּקוָה. שֶׁעָשׂוּ בּוֹ שְׁאָר הַמַּשְׁקִין כַּמַּיִם: ח אֲבָל אוֹכָלִים טְמֵאִים. וְשָׁתָה מַשְׁקִין טְמֵאִים. טָבַל וְהֶקִיאָן טְמֵאִים. מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן טְהוֹרִים בַּגּוּף. שָׁתָה מַיִם טְמֵאִין טָבַל וְהֶקִיאָם טְהוֹרִים. מִפְּנֵי שֶׁהֵם טְהוֹרִים בַּגּוּף. בָּלַע טַבַּעַת טְהוֹרָה. נִכְנָס לְאוֹהֶל הַמֵּת. הוֹזֶה וְשָׁנָה וְטָבַל וְהֶקִיאָהּ. הֲרֵי הִיא כְּמוֹת שֶׁהָיְתָה. בָּלַע טַבַּעַת טְמֵאָה טוֹבֵל וְאוֹכֵל בִּתְרוּמָה. הֶקִיאָהּ טְמֵאָה וְטִמְּאָתוּ. חֵן שֶׁהוּא תָּחוּב בָּאָדָם. בְּזְמַן שֶׁהוּא נִרְאֶה חוֹצֵץ. וְאִם אֵינוֹ נִרְאֶה טוֹבֵל וְאוֹכֵל בִּתְרוּמָתוֹ:

ברטנורא

מלאכול בתרומה וכן שתה מכמה מינים של טבעה מקוה שהם מים יין שמן דכתיב הלא כי של שלגי כלכד נקראין משקין כלן מלטרפין זה עם זה לפסול את הגוי' ברביעית הלוג דכתיב מכל האוכל אשר יאכל וכל משק' אשר יבחה ליאמר על האוכלין שכלן מלטרפין ושל משקין שכלן מלטרפין: שעשו בו שאר משקין. לפסול את הגוויה: כמים. ואין שאר משקים פוסלין את המקוה כנ' לוגין כמים ח"נ אין שאר משקין מצטיינין שיעור מקוה לת' סאה כמים דכתיב מקוה מים ולא מקוה של שאר משקין: ח שתה משקין טמאין. שאר משקין חוץ ממים: שאינן מהורים בגוף. לא עלתה להם טבילה כטבילת הגוף ומשקין חוץ ממים אין להם טהרה במקוה: אבל שתה מים טמאין וטבל וכו' מהורים בגוף. שם להן טהרה במקוה ע"י המקוה: הרי היא כמו שהיתה. טהירה כמות שהיתה שהוא מגיל עליה כשיד' כלועה שלא תיטמא: טובל ואוכל בתרומה. דטימא' כלוע' חיל' מטמא' אחרים: בזמן שהוא נראה. על גופו מכאן: טובל ואוכל בתרומה. לא שנא חן שמא ולא שנא חן טהור אינו חוצץ כטבילה כ"ז שאינו נראה:

גמרא נדה דף י"ד ע"א

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי לַיְיט אַמַּאן דְּגָנֵי אַפַּרְקִיד אֵינִי וְהָא אָמַר רַב יוֹסֵף פַּרְקְדָן לֹא יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע קְרִיאַת שְׁמַע הוּא דְּלֹא יִקְרָא הָא מִגְנָא שַׁפִּיר דָּמֵי לְעִנְיַן מִגְנָא כִּי מַצְלֵי שַׁפִּיר דָּמֵי לְעִנְיַן קְרִיאַת שְׁמַע כִּי מַצְלֵי אָסוּר וְהָא רַבִּי יוֹחָנָן מַצְלֵי וְקָרֵי קְרִיאַת שְׁמַע שַׁאֲנִי רַבִּי יוֹחָנָן דְּבַעַל בָּשָׂר הָוָה:

רש"י

אפרקיד. פניו למעלה וגופו הוא שפעמים שיהקשה תכרו תוך שיגתו ויתגנה וטוד שידיו מוכחות לו על תכרו ומתחמם: מצלי. מוטה מעט על לדו: כי מצלי נמי אסור. תע"כ יוסב הו שוכב כלו על לדו:

זוהר בשלח דף מ"ז ע"ב

תָּא חֲזֵי הַהוּא מָרָה דְּנָפִיק מִפּוּטֵיהּ דְּבַר נַשׁ סַלְקָא וְאִתְעַר אִתְעָרוּתָא לְעֵילָּא אִי לְטַב אִי לְבִישׁ. וּמַאן דְּיָתִיב בְּעִנּוּגָא דְּשַׁבַּתָּא אָסִיר לֵיהּ לְאִתְעָרָא מָרָה דְּחוֹלְ דְּהָא פָּגִים פְּגִימוּ בְּיוֹמָא קַדִּישָׁא. מַאן דְּיָתִיב

כהלולא

מקץ ליום ששי

בְּהַלּוּלָא דְּמַלְכָּא לָא יְתְחֲזֵי לְמִשְׁבַּק לְמַלְכָּא וַיִּתְעַסֵּק בְּאַתְרָא. וּבְכָל יוֹמָא בָּעֵי לְאַחֲזָאָה עוֹבָדָא וּלְאִתְעָרָא אִתְעָרוּתָא מִמַּה דְּאִצְטְרִיךְ. וּבְשַׁבָּת בְּמֵילֵי דְּשַׁמַּיָּא וּבְקִדּוּשָׁה דְּיוֹמָא בָּעֵי לְאִתְעָרָא וְלָא בְּמִלָּה אָחֳרָא ׃

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מוסר

הר״ם ה׳ שבת פ״ה — ספר תרדים דף ס״ט כ׳

(א) מֻשְׁתָּשְׁקַע הַחַמָּה עַד שֶׁיִּרְאוּ ג׳ כּוֹכָבִים בֵּינוֹנִים הוּא הַזְּמַן הַנִּקְרָא בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת כְּבָר מָקוֹם וְהוּא סָפֵק מִן הַיּוֹם סָפֵק מִן הַלַּיְלָה וְדַיָּן בּוֹ לְהַחְמִיר בְּכָל מָקוֹם וּכְפִי כָּךְ אֵין מַרְלִיקִין בּוֹ וְהָעוֹשֶׂה מְלָאכָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת בְּשׁוֹגֵג חַיָּב חַטָּאת בְּכָל מָקוֹם וְכוֹכָבִים אֵלּוּ לֹא גְּדוֹלִים הַנִּרְאִים בַּיּוֹם וְלֹא קְטַנִּים שֶׁאֵין נִרְאִין אֶלָּא בַּלַּיְלָה אֶלָּא בֵּינוֹנִים וּמֻשְׁוָרִאוּ שִׁכְשָׁה פּוֹכָבִים אֵלּוּ הַבֵּינוֹנִים הֲרֵי זֶה כַּיָּלָה וְדַאי ׃ פְּתִילָה שֶׁמַּרְלִיקִין בָּהּ לְשַׁבָּת אֵין עוֹשִׂין אוֹתָהּ מִדָּבָר שֶׁהָאוּר מְסַכְּסֶכֶת בּוֹ כְּגוֹן צֶמֶר וְשֵׂעָר וּמִשְׁי וְצֶמֶר הָאֲרֵי וּפִשְׁתָּן שֶׁלֹּא גָּפַן וְסִיב שֶׁל בֶּקֶל וּמִינֵי דֶּשֶׁא הָרַכִּים וְיוֹצֵא בָּהֶן. אֲבָל מִדָּבָר שֶׁהָאוּר נִתְלֶית בּוֹ כְּגוֹן פִּשְׁתָּן גָּפוּי וּבִגְדֵי שֵׁשׁ וְצֶמֶר גָּפֵן וְיוֹצֵא בָּהֶן וְהַמַּדְלִיק בָּרוּךְ שֶׁיִּדְלִיק בְּרוֹב הַיּוֹצֵא מִן הַפְּתִילָה ׃ הַכּוֹתֵב כָּל שֶׁאֵין מַדְלִיקִין בּוֹ אִם לְעִבּוּת הַפְּתִילָה כְּדֵי לְהוֹצִיא אוֹרָה אָסוּר וְאִם לְהַקְשׁוֹת הַפְּתִילָה כְּדֵי שֶׁתְּהֵא עוֹמֶדֶת וְלֹא תְּשַׁהְרֵשׁ רַמַּטָּה מוּתָּר ׃

(ישעי׳ י״ז) הָפוֹן לִקְרַאת אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל כִּי נִשְׁמָתְךָ כְּפֶא לוֹ וְלִכְבֹד שָׁבָתְךָ הָדוּם רַגְלָיו דַּכְתִּיב (ישעי׳ ס״ו) הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדוֹם רַגְלָי וּפֵירְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה נִקְרָא אֶל הַשָּׁמַיִם מֵעָל וְאֶל הָאָרֶץ לְדִין עִמּוֹ הַשָּׁמַיִם חֲיֵינוּ נִשְׁמָה וְהָאָרֶץ זֶה הַגּוּף אֵיזֶה בַּיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי זוּ הַנְּשָׁמָה דְּפָרֵישׁ בְּזוֹהַר (משלי ג״ו) הַנֵּר בְּגָלְךָ מְבִית בְּעֶשְׂךָ מוֹצֵא הָרַע הַמְּבַלֵּל בְּךָ הָרָמִיד מִן שִׁין מִן הַנְּשָׁמָה דְּהִיא בֵּית בְּעֶשְׂךָ שֶׁהוּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דַּכְתִּיב (משלי ג״ו) בְּעֶשְׂךָ וְרַע אָבְיךָ אַל תַּעֲזוֹב וְאֵיזֶה מָקוֹם מְנוּחָתִי זֶה הַלֵּב דַּאֲמְרוּ הַחֲכָמִים ה׳ נִמְצָא בְּג׳ כ אוֹהֲבָיו. בֵּן אָדָם כָּמָה לֹא הַשְׁבִּיב בְּמוֹתָאוֹת שֶׁאַתָּה נִמְצָא פּוֹתֵאוֹם פְּקַח עֵינֶיךָ רַחֵץ וְטַהֵר מַעֲשֶׂיךָ מִכָּל מוֹמָאָה לְהַבָּא בַּע לָךְ כִּי פִיךְ אָבִי אֲבוֹת הַטּוּמְאָה וְטַמֵּא רמ״ח אֲבָרֶיךָ וְנַפְשְׁךָ וּמֵיר שְׁבוּעָה מִסְתַּלֶּקֶת מֵעָלֶיךָ וְלֹא תֵּדַע וְלֹא תַרְגִּישׁ הֲרֵי אָמְרוּ קְווֹרֵר כִּי עַל יְדֵי הַפֶּשַׁע נִטְמֵאתָ כָּאָמוּר יְכִי יַלְדוּ רָשָׁעַ הָרָע וּשְׁתִיתָן עִיקָּרָן בְּפֶה. גַּם אָמְרוּ כִּי בְּהוֹצֵאַת לֵב קְבָטָלָה נִטְמָא נִמְי וְנִרְאֶה דְּהוּא הַדִּין כְּמוֹ שֶׁבְּבְרִית הַמְּעוֹר וְרֵע לְבָטָלָה מְטַמֵּא בֵּן בִּבְרִית הַלָּשׁוֹן הַדְּבָרִים בְּמַלִּים מְטַמְּאִין וְגִבְלוּת הַפֶּה מְטַמֵּא כְּמוֹ הֲוָנוּת וּכְתָרְיָא כְּתִיב [ויקרא י״ט] וְלֹא יִרָאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ הֲרֵי אַרְבַּע מוֹמָאוֹת וְנִרְאֶה דְּהוּא הַדִּין שְׁאַר הַתּוֹעֵבוֹת הַתְּלוּיוֹת בְּפֶה נִמְי מְטַמְּאוֹת בֵּן דָּבָר שֶׁקֶר מְרָחָה חֲנוּפָה גַּאֲוָה לֵיצָנוּת שִׂחָקָה לְצוֹרֶךְ מְצִיאָה כְּדַכְתִיב (תהלים י״ט) גְּאֶלְמֵתִי רוּמָיָה. הַשֵּׁם יַצִּילֵנוּ מִהֱיוֹת מִהֵרֵי הַמְּאוֹם וְנִקְרְבֵנוּ לַעֲבוֹדָתוֹ ׃

יכוין בקריאת ששה ספוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי יו"ד רשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת
נשמה של שבת כלכורה:

יח וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנִי יְדַבֶּר־נָא עַבְדְּךָ
דָבָר בְּאָזְנֵי אֲדֹנִי וְאַל־יִחַר אַפְּךָ בְּעַבְדֶּךָ כִּי
כָמוֹךָ כְּפַרְעֹה: וְקֹרֵב לְוָתֹה יְהוּדָה וַאֲמַר בְּבָעוּ רִבּוֹנִי יְמַלֵּל כְּעַן
עַבְדָּךְ פִּתְגָמָא קֳדָם רִבּוֹנִי וְלָא יִתֱקַף רוּגְזָךְ בְּעַבְדָּךְ אֲרֵי כְּפַרְעֹה בֶּן אָתְּ:
יט אֲדֹנִי שָׁאַל אֶת־עֲבָדָיו לֵאמֹר הֲיֵשׁ־לָכֶם אָב אוֹ־
אָח: רִבּוֹנִי שְׁאִיל יָת עַבְדּוֹהִי לְמֵימַר הַאִית לָכוֹן אַבָּא אוֹ אָחָא:
כ וַנֹּאמֶר אֶל־אֲדֹנִי יֶשׁ־לָנוּ אָב זָקֵן וְיֶלֶד זְקֻנִים קָטָן
וְאָחִיו מֵת וַיִּוָּתֵר הוּא לְבַדּוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אֲהֵבוֹ:
וַאֲמַרְנָא לְרִבּוֹנִי אִית לָנָא אַבָּא סָבָא וּבַר סִבְתִין זְעִיר וְאָחוּהִי מִית
וְאִשְׁתָּאַר הוּא בִּלְחוֹדוֹהִי לְאִמֵּהּ וַאֲבוּהִי רְחִים לֵהּ: כא וַתֹּאמֶר אֶל־
עֲבָדֶיךָ הוֹרִדֻהוּ אֵלָי וְאָשִׂימָה עֵינִי עָלָיו: וַאֲמַרְתָּ לְעַבְדָּךְ
אֲחִיתוּהִי לְוָתִי וַאֲשַׁוֵּי עֵינִי עֲלוֹהִי: כב וַנֹּאמֶר אֶל־אֲדֹנִי לֹא־יוּכַל
הַנַּעַר לַעֲזֹב אֶת־אָבִיו וְעָזַב אֶת־אָבִיו וָמֵת: וַאֲמַרְנָא
לְרִבּוֹנִי לָא יְכִיל עוּלֵימָא לְמִשְׁבַּק יָת אֲבוּהִי וְאִם יִשְׁבּוֹק יָת אֲבוּהִי וּמִית:
כג וַתֹּאמֶר אֶל־עֲבָדֶיךָ אִם־לֹא יֵרֵד אֲחִיכֶם הַקָּטֹן אִתְּכֶם

רש"י לא

(יח) ויגש אליו. דבר באזני אדני. (ב"ר) יכנסו דברי באזניך: ואל יחר
אפך. מכאן אתה למד שדבר אליו קשות: כי כמוך כפרעה. חשוב
אתה בעיני כמלך זהו פשוטו. ומדרשו סופך לנקות עליו בלשון כמו שנקה פרעה
ע"י זקניו שרש על לילה אחת שעכבה (ב"ר). ד"א מה פרעה גוזר ואינו מקיים
מכ"ח ואינו עושה אף אתה כן. וכי זו היא שימת עין שאמרת לשוס עיך עליו.
ד"א כי כמוך כפרעה אם תקניטני אהרוג אותך ואת אחזוך (ב"ר): (יט) אדני
שאל את עבדיו. (ב"ר) מתחלה בעלילה בחת עליו כמה היה לך לשאול כל
אלה בתך ע"י מבקשים או אחותנו אתה מבקש ואעפ"כ ונאמר אל אדוני לא
כחדנו ממך דבר: (כב) ואחיו מת. מפני היראה היה מולין דבר שקר מפיו
אמר אם אומר לו שהוא קיים יאמר הביאוהו אלי: לבדו לאמו. מלאוהו כאם
אין לו שוד אח: (כג) ועזב את אביו ומת. אם יעזוב את אביו הולניס אח
שמע ימות בדרך שהרי אמו בדרך מפה:

וסיו

ויגש ליום ראשון

לֹא תִסָּפוֹן לִרְאוֹת פָּנָי: וַאֲמַרְתָּ לְעַבְדֶּךָ אִם לָא יֵחוֹת אֲחוּכוֹן
וְיֵדַע עִמְּכוֹן לָא תוֹסָפוֹן לְמֶחֱזֵי אַפָּי:

נביאים יחזקאל ל"ז

א וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: וְהָוָה פִּתְגָם נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ. עִמִּי
לְמֵימָר: ג וְאַתָּה בֶן־אָדָם קַח־לְךָ עֵץ אֶחָד וּכְתוֹב עָלָיו
לִיהוּדָה וְלִבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָו וּקְחָ עֵץ אֶחָד וּכְתֹב עָלָיו לְיוֹסֵף
עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָו: וְצַת בַּר אָדָם סַב לָךְ לוּחָא
חָדָא וּכְתוֹב עֲלוֹהִי לְשִׁבְטָא דִיהוּדָה וְלִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲחֵיהוֹן וְסַב לוּחָא
חָדָא וּכְתוֹב עֲלוֹהִי שִׁבְטָא דְיוֹסֵף דִי הוּא שִׁבְטָא דְאֶפְרַיִם וְכָל בֵּית
יִשְׂרָאֵל אֲחֵיהוֹן: ג וְקָרֵב אֹתָם אֶחָד אֶל־אֶחָד לְךָ לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ
לַאֲחָדִים בְּיָדֶךָ: וְתִקְרַב יַתְהוֹן חַד לְוָת חַד לָךְ לְלוּחָא חַד וְיהוֹן לְחוֹד
בִּידָךְ: ד וְכַאֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ בְּנֵי עַמְּךָ לֵאמֹר הֲלוֹא־תַגִּיד לָנוּ
מָה־אֵלֶּה לָךְ: וְכַד יֵימְרוּן לָךְ בְּנֵי עַמָּךְ לְמֵימַר הֲלָא תְחַוֵי לָנָא מָה
אִלֵּין לָךְ: ה דַּבֵּר אֲלֵהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ
אֶת־עֵץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד־אֶפְרַיִם וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָו
וְנָתַתִּי אוֹתָם עָלָיו אֶת־עֵץ יְהוּדָה וַעֲשִׂיתִם לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ
אֶחָד בְּיָדִי: אִתְנַבֵּי לְהוֹן כְּדֵנָן אֲמַר יְיָ אֱלָהִים הָא אֲנָא מְקָרֵיב יַת
שִׁבְטָא דְיוֹסֵף דִי הוּא שִׁבְטָא דְאֶפְרַיִם וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲחֵיהוֹן וַאֲחַבַּר
יַתְהוֹן עֲלוֹהִי יַת שִׁבְטָא דִיהוּדָה וַאֲעְבִּדִנוּן עַמָּא חַד וְיהוֹן חַד מַלְכָּא:
ו וְהָיוּ הָעֵצִים אֲשֶׁר תִּכְתֹּב עֲלֵיהֶם בְּיָדְךָ לְעֵינֵיהֶם: וְיהוֹן לוּחַיָּא
דִי תִכְתּוֹב עֲלֵיהוֹן בִּידָךְ לְעֵינֵיהוֹן:

חבריו קרי חבריו כתי רש"י

(ג) והיו לאחדים. לגי לחברס ליחס עץ לחד בידך: (ה) הנה אני לוקח וכו'. סלק יהיו עוד נחלקין לשתי ממלכות:

כתובים משלי י'

א אִגֵּר בַּקּוֹן בֶּן מַשְׁעִי נְרָדֵם לְאִתִּיאֵל בֶּן מְבוּשׁ: דְּפַלְיַח בְּקוּשְׁטָא
בְּרָא סְיִכְתָּנָא הוּא יְדִדְמִיךְ בְּחַצְרָא בְּרָא הוּא מְבַהֲתָנָא:

ב בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק וּפִי רְשָׁעִים יְכַסֶּה חָמָס: בְּרָכָתָא תֶּהֱוֵון
עַל רֵישֵׁי דְצַדַּיקַיָּא וּבְפוּמְהוֹן דְּרַשִּׁיעֵי נְכְסֵי חֲטוֹפָיָא: ג זֵכֶר צַדִּיק
לִבְרָכָה וְשֵׁם רְשָׁעִים יִרָקָב: דּוּכְרָנָא דְצַדַּיקֵי בִּרְכָתָא וּשְׁמָא דְרַשִּׁיעֵי
גְּדָף: ד חֲכַם־לֵב יִקַּח מִצוֹת וֶאֱוִיל שְׂפָתַיִם יִבָּטֵט: דְּחַכִּים לִבָּא
יְקַבֵּל פּוּקְדָנָא וְסַכְלָא בְּשִׂפְוָתֵיהּ מִתְאַחַד: ה הוֹלֵךְ בַּתֹּם יֵלֵךְ בֶּטַח
וּמְעַקֵּשׁ דְּרָכָיו יִוָּדֵעַ: דְּמְהַלֵּךְ בְּתֻמְּיוּתָא נַיְיחַ בְּסַעֲדָא וּדְכָעֵיךְ בִּן
אוֹרָחָתֵיהּ נְתִיבְדַע: ו רַבִּים עֵין יִתֶּן עֲצֶבֶת וֶאֱוִיל שְׂפָתַיִם יִבָּטֵט:
דְּרַחְמֵי בְּעֵינוֹהִי יָהֵיב כְּאֵבָא וְסַכְלָא בְּשִׂפְוָתֵיהּ מִתְאַחַד:

רש"י

(א) אוגר בקיץ וגו'. הלומד תורה בעתותו: (ב) ופי רשעים וגו'. החמס יכסה על פיהם ויסרגם: (ג) זכר צדיק. המזכיר לדיק מברכו: ושם רשעים ירקב. רקבון עולה בשמם שאין לדם חפץ להזכירו: (ד) חכם לב. זה מקבל רבינו: יבבט. לשון יגיעה: (ה) יודע. יכבד ויהיבר: (ו) קורץ עין. המסית לדם בקרוצותיו לרעה: יתן עצבת. גורם עלבות:

משנה פאה פרק ב'

וְאֵלּוּ מַפְסִיקִין לַפֵּאָה. הַנַּחַל וְהַשְּׁלוּלִית וְדֶרֶךְ הַיָּחִיד וְדֶרֶךְ הָרַבִּים וּשְׁבִיל
הָרַבִּים וּשְׁבִיל הַיָּחִיד הַקְּבוּעַ בִּימוֹת הַחַמָּה וּבִימוֹת הַגְּשָׁמִים וְהַבּוּר
וְהַגַּיְא וְזֶרַע אַחֵר וְהַקּוֹצֵר לְשַׁחַת מַפְסִיק דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים
אֵינוֹ מַפְסִיק אֶלָּא אִם כֵּן חָרַשׁ: ב אַמַּת הַמַּיִם שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהַקְצֵר כְּאֶחָת
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מַפְסֶקֶת. וְכֹל הֶהָרִים אֲשֶׁר בַּמַּעְדֵּר יֵעָדֵרוּן אַף עַל פִּי

ברטנורא שאין

פרק ב ואלו מפסיקין. כין שדה לשדה ויהיו נחשבים כשתי שדות לענין שלא מניח פאה בשתיהן מהן על חברתה לא עלתה לו לפאה דכתיב פאת שדך לא יניח פאה משדה לחברתה: הנחל. נהר: והשלולית. אמת המים שמחלקת שלו לשנים שתמות ואחרות של מים שותות ממנה: ודרך היחיד. תרגם אונקלוס: ודרך הרבים. ט"ו אמה ומשום סיפא נקיט לה דכשי למתני סיפא שכל שלו אין מפסיקין בינון וקמשמע לן דאפי' דרך הרבים שהיא רחבה ט"ו אמה אינה מפסקת בינון: שביל הרבים ושביל היחיד. שביל שוכר טובא דשקיל כרעא ומנח כרעא ואשמועינן דאפילו שביל הרבים שהוא קבוע לימות החמה ולימ"ג כלומר שמהלכין בו אפילו בזמן שהשדות זרועות בימות הגשמים מפסיק בין השדות הזרועות ואי לא לא מפסיק: הבור. שדה שאינה זרועה ואפילמה לא תשב מתרגמינן ואדעא לא תבור: והגיא. תרגומה כמו גירו לכם גיר: וזרע אחר. כגון שנשתי השדות זרועים חטים וביניהם קרקע זרוע מין אחר. ובישור רוחב הבור והגיא וזרע אחר כדי שלשה תלמים של מעבית המהריטה: והקוצר לשחת מפסיק. דקשבר כל לשחת לאו קצירה הוא דלא חשבינן לה לאתחלת דקצירה. שחת תבואה שלא הגיעה שלים וקוצרים אותו להאכיל לבהמות ואין הלבה כר"מ: ב אמת המים שאינה יכולה להקצר באחת. שהיא רחבה כ"כ עד שהעומד בשמע אינו יכול לקצור מכאן ומכאן: רבי יהודה אומר מפסקת. ופליג אתנא קמא דאמר לעיל על בולית דהיינו אמת המים דשכל ענין

ויגש ליום ראשון

שֶׁאֵין הַבַּקָּר יָכוֹל לַעֲבוֹר בְּכָל־לָיו הוּא נוֹתֵן פֵּאָה לַכֹּל: ג הַכֹּל מַפְסִיק לָזָרִים וְאֵינוֹ מַפְסִיק לָאִילָן אֶלָּא גָּדֵר. וְאִם הָיָה שָׁעָר כּוֹתֵשׁ אֵינוֹ מַפְסִיק אֶלָּא נוֹתֵן פֵּאָה לַכֹּל: ד וְלַחֲרוּבִין כָּל הָרוֹאִין זֶה אֶת זֶה. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל נוֹתְנִין בֵּית אַבָּא שָׁהוּא נוֹתְנִין פֵּאָה אַחַת לַזֵּיתִים שָׁהֵן לָהֶם בְּכָל רוּחַ. וְלַחֲרוּבִין כָּל הָרוֹאִין זֶה אֶת זֶה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר מִשְׁמוֹ. אַף לַחֲרוּבִין שֶׁהֵן לָהֶם בְּכָל הָעִיר: ה הַזּוֹרֵעַ אֶת שָׂדֵהוּ מִין אֶחָד. אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹשֶׂהוּ שְׁתֵּי גָּרְנוֹת נוֹתֵן פֵּאָה אַחַת. וְרָעָה שֶׁנִּי מִינִין אַף עַל פִּי שֶׁעָשָׂאן גּוֹרֶן אַחַת נוֹתֵן שְׁתֵּי פֵּאוֹת. הַזּוֹרֵעַ אֶת שָׂדֵהוּ שְׁנֵי מִינֵי חִטִּין עָשָׂאן גּוֹרֶן אַחַת נוֹתֵן פֵּאָה אַחַת. שְׁתֵּי גָּרְנוֹת נוֹתֵן שְׁתֵּי פֵּאוֹת: ו מַעֲשֶׂה שֶׁזָּרַע רַבִּי שִׁמְעוֹן אִישׁ הַמִּצְפָּה (יָבָא) לִפְנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְעָלוּ לְלִשְׁכַּת הַגָּזִית וְשָׁאֲלוּ. אָמַר נָחוּם הַמַּכְלָר מֻקְבָּל אֲנִי מֵרַבִּי מֵאָשָׁא שֶׁמְּקַבֵּל מֵאַבָּא שֶׁמְּקַבֵּל מִן הַזּוּגוֹת. שֶׁמְּקַבְּלִין מִן הַנָּבִיאִים הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי בְּזוֹרֵעַ אֶת שָׂדֵהוּ שְׁנֵי מִינֵי חִטִּין. אִם עָשָׂאן גּוֹרֶן אַחַת נוֹתֵן פֵּאָה אַחַת. שְׁתֵּי גָּרְנוֹת נוֹתֵן שְׁתֵּי פֵּאוֹת: ז שָׂדֶה שֶׁקְּצָרוּהָ גוֹיִם קְצִירָהּ לְסָמִים קִרְמְטִיהָ גְּמָלִים שִׁבְרָתָהּ חָרוּחַ אוֹ בְּהֵמָה פְּטוּרָה. קָצַר חֶצְיָהּ וְקִצְרוּ לְסָמִים חֶצְיָהּ פְּטוּרָה. שֶׁחוֹבַת הַפֵּאָה בְּקָמָה: ח קָצְרוּ לְסָמִים חֶצְיָהּ וְקָצַר הוּא חֶצְיָהּ נוֹתֵן פֵּאָה מִמָּה שֶׁקָּצַר. קָצַר חֶצְיָהּ

ברטנורא ומכר

עיין מפסיק ורבי יהודה סבר דאם יכולם להקיף כאחת אינה מפסקת והלכה כרבי יהודה: וכל הדברים אשר במערה יעדרון. הר שכודו זקוף ואין נקר בכליו יכולין לעבור שם ומפסיק בין שתי השדות: הוא נותן פאה לכל. כלומר נותן פאה אחת לכל שתי השדות ולא תביא הפסק הוואיל ואם נעדריס במעדר כלומר שבני אדם הופריס אותו הר בכלי שחופריס בו את סקרקע אין זה הפסק שהרואה יאמר אין זה קרקע כור אלא למחר חופריס אותו במעדר ווורעים אותו ושתי השדות הם אחת: ג הכל מפסיק לזרעים. מפרש בגמ' בירושלמי דהכל לאתויי שלש שהיה עובר ע"פ כל השדה, אם אדיך הוא לעקור את המהריסה מלד זה כדי לתת אותה ללד זה מפסיק: אלא גדר. נמוה מצרה מפסיק: שער כותש. מנפי הילון קרויין בשר ופירוש שער כותש שהעופיס של הילוות מתערבין זה עם זה למעלה מן הגדר כשלי זה התקוע במכתש: ד כל הרואים זה את זה. כ"ו שהשומד אלל אחד מבתילות יכול לראות בילון האחר אע"פ שיש ביניהן גדר הינו מפסיק ולוקח פאה מילון אחד על הכירו: לזיתים שהיו להם בכל הרוח. פאה אחת סיו מתנים על כל סזיתים שהיו להם לצד מזרחה של עיר ופאה אחרת על כל הזיתי ם שהיו להם לצד מערבה וכן לארבע רוחות: שהיו להם בכל העיר. אין מתנים כי אם פאה אחתלכולן אע"פ שאין רואין זה את זה ואין הלכה כר"ש כרבי לדוק שאמר מפשו אבל הלכה כר"ג: ח שני מיני חטין. כגון סמחית ולבנה: ו הלבלר. הסופר: הזוגות. הם כל אותן שנים שנים המוכרים בפרק קמא דמסכת תכות שקבלו שנים מפי שנים עד מפי משה בסיני הלדיה: ז שדה שקצרוה עכו"ם. נעשתן ולא שקנוה פיסלי שכ"ש ביכרגל לאו סיו בלנו קנוסו יכרתו: קרסמות גמלים. דרך הגמלה להתוך קנה הסגולת מלמטה ולזה קורים קרסוס לשון יכרסמנה חזיר מיער: פטורת. דכתיב נבי פאה וקצרכם עד בתיכון אתם מקוצרים: שחובת הפאה בקמה. כלומר תוכת הפאה על זה הניתה בקמה וכתי דאם כלה שדה תורה פאה לעומרים ותויב להפרים פאה מן העומרים ה"מ סיכא דכלה הוא אבל הכא הוא לא כלה: ח הלוקח נותן פאה לבל. מחוכת הפאה ממה שקצר נשאר בזה התני שקנה פלוקה והוי כאלו לא מכר לו אלא מה שנשאר בשדה אחר ביולית ממנה הפאה ברשות להוליך מלותה שדה. וכן: הפודה מיד הגוזר. מוליא מן אתני שהיו בשדה הפאה ברשות להוליך לשדה כולה:

וְכָבֵד חָצֵיהּ הַלּוֹחֵם נוֹתֵן פְּאֵה לַכֹּל. קַצֵּר חָצֵיהּ וְהִקְדִּישׁ חָצֵיהּ הַפּוֹדֶה מַיִם הַגָּזָבָר הוּא נוֹתֵן לַכֹּל:

גמרא ברכות דף ד' ע"א

תַּנְיָא אַבָּא בִּנְיָמִין אוֹמֵר עַל שְׁנֵי דְּבָרִים הָיִיתִי מִצְטַעֵר כָּל יָמַי עַל תְּפִלָּתִי שֶׁתְּהֵא לִפְנֵי מִטָּתִי וְעַל מִטָּתִי שֶׁתְּהֵא נְתוּנָה בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם. עַל תְּפִלָּתִי שֶׁתְּהֵא לִפְנֵי מִטָּתִי. מַאי לִפְנֵי מִטָּתִי אִילֵימָא לִפְנֵי מִטָּתִי מַמָּשׁ וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב וְאִי תֵּיטָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כְּנַיִן לְמִתְפַּלֵּל שֶׁלֹּא יְהֵא דָּבָר חוֹצֵץ בֵּינוֹ לְבֵין הַקִּיר שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי' ל"ח) וַיַּסֵּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל לֹא תֵּימָא לִפְנֵי מִטָּתִי אֶלָּא אֵימָא סָמוּךְ לְמִטָּתִי. וְעַל מִטָּתִי שֶׁתְּהֵא נְתוּנָה בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם דְּאָמַר רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא אָמַר רַבִּי יִצְחָק כָּל הַנּוֹתֵן מִטָּתוֹ בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם דַּיָּן לֵיהּ בָּנִים זְכָרִים שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים י"ז) וּצְפוּנְךָ תְּמַלֵּא בִטְנָם יִשְׂבְּעוּ בָנִים. רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר אַף אֵין אִשְׁתּוֹ מַפֶּלֶת נְפָלִים כְּתִיב הָכָא וּצְפוּנְךָ תְּמַלֵּא בִטְנָם. וּכְתִיב הָתָם וַיִּמָּלְאוּ יְמֵיהָ לָלֶדֶת וְהִנֵּה תוֹמִים בְּבִטְנָהּ. תַּנְיָא אַבָּא בִּנְיָמִין אוֹמֵר שְׁנַיִם שֶׁנִּכְנְסוּ לְהִתְפַּלֵּל וְקָדַם אֶחָד מֵהֶם לְהִתְפַּלֵּל וְלֹא הִמְתִּין אֶת חֲבֵירוֹ וְיָצָא טוֹרְפִין לוֹ תְּפִלָּתוֹ בְּפָנָיו. שֶׁנֶּאֱמַר (איוב י"ח) טוֹרֵף נַפְשׁוֹ בְּאַפּוֹ הַלְמַעַנְךָ תֵּעָזֵב אֶרֶץ. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁגּוֹרֵם לִשְׁכִינָה שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְיַעְתֵּק צוּר מִמְּקוֹמוֹ וְאֵין צוּר אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ל"ב) צוּר יְלָדְךָ תֶּשִׁי. וְאִם הִמְתִּין לוֹ מַה שְׂכָרוֹ אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא זוֹכֶה

רש"י לברכות

סָמוּךְ לְמִטָּתִי. כְּלוֹמַר סָמוּךְ לְמִטָּתִי שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה וְלֹא לַעֲסוֹק בְּתוֹרָה כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל מְמֻצְעָתִי שֶׁל שְׁתֵּי קְרִיוֹת שֶׁמַע וְתִפְלָּה: צָפוֹן לְדָרוֹם. רֹחַב הַבַּיִת וּמַרְגְּלוֹתָיו זֶה לְצָפוֹן וְזֶה לְדָרוֹם. וְנִרְאֶה בְּעֵינַי שֶׁהַסְּכִינָה בְּמִזְרָח הוּא כְּמַעֲרָב לְפִיכָךְ נָכוֹן לְהַסֵּב דֶּרֶךְ תֵּימָנִים לִרְוֹמוֹת תְּחִלּוֹת: וּצְפוּנְךָ. לְשׁוֹן לְפוֹן וְסִיפִיס דְּקָרֵי יִשְׂבְּעוּ בָנִים: תְּמַלֵּא בִטְנָם. תְּמַלֵּא יְמֵי הֲרָיוֹנָהּ: טוֹרֵף נַפְשׁוֹ בְּאַפּוֹ. לְךָ לוֹמַר תַּחַר גַּרְמֵת

ויגש ליום ראשון

לְבָרְכוֹת הַגֶּבֶר שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי' מ"ח) לוּא הִקְשַׁבְתָּ לְמִצְוֹתָי. וַיְהִי כַּנָּהָר שְׁלוֹמֶךָ וְצִדְקָתְךָ כְּגַלֵּי הַיָּם. וַיְהִי כַחוֹל זַרְעֶךָ וְצֶאֱצָאֵי מֵעֶיךָ וְגוֹ':

ר"ש"י

לך לטרוף את נפשך כפניך ומה היא הנפש זו תפלה כמו שנ' ותכסיף את נפשי לפני ה': הלמענך תעזב ארץ. וכי סדור היית שכשלך ע"ז את הסתלק השכינה ויעזוב את מכיריך המתפלל לפניו: לוא הקשבת. לשון המחנה הוא: למצותי.

כשכיל מלותי לשכך נייתי לגמול חכד:

ויגש

זוהר ואתחנן דף רס"ב ע"ב

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי אִשְׁתָּעוּ בְּכַפַּר חָנָן עַד דַּהֲווֹ יָתְבִי בֵּי אוּשְׁפִּיזַיְיהוּ אָתָא חַד בַּר נָשׁ וְחַד מָטוֹלָא דְחַמְרָא קָמֵיהּ וְעָאל בְּבֵיתָא. אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסֵי הָא תָּנֵינָן דְּדָוִד מַלְכָּא הֲוָה מְתַנְמֵנִם בְּסִפּוּם וְשִׁנְתֵּיהּ זְעִיר. הֵיךְ הֲוָה קָם בְּפַלְגוּת לֵילְיָא הַאי שִׁיעוּרָא זְעִיר אִיהוּ וְלָא הֲוָה אִתְעַר אֶפִּילּוּ בְּתַרְתּוּת לֵילְיָא. אֲמַר לֵיהּ בְּשַׁעְתָּא דְעָאל לֵילְיָא הֲוָה יָתִיב עִם כָּל רַבְרְבֵי בֵּיתֵיהּ וְדָאִין דִּינָא וְעָסִיק בְּמִלֵּי דְאוֹרַיְיתָא וּלְבָתַר הֲוָה נָאִים שְׁנָתֵיהּ עַד פַּלְגוּת לֵילְיָא וְקָם בְּפַלְגוּת לֵילְיָא וְאִתְעַר וְאִשְׁתַּדַּל בְּפוּלְחָנָא דְמָארֵיהּ בְּשִׁירִין וְתוּשְׁבְּחָן. אַדְהָכִי אָמַר הַהוּא בַּר נַשׁ וְכִי הַאי מִדָּה דַּקְאָמַרְתְּ הָכִי הוּא רָוָא דְמִלָּה הָכָא דְּדָוִד מַלְכָּא חַי וְקַיָּם לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמִין וְדָוִד מַלְכָּא הָוָה נָטִיר כָּל יוֹמוֹי דְּלָא יְטַעֵם טַעַם מִיתָה בְּגִין דְּשִׁוְּנָתָא חָד מִשִּׁיתִין בַּמִּטָּה אִיהוּ וְדָוִד בְּגִין דְּזָכֵי דְּאִיהוּ חַי לָא הָוָה נָאִים אֶלָּא שִׁיתִין נְשָׁמִי דְעַד שִׁיתִין נִשְׁמִי חַסַר חַד אִיהוּ חַד מִתָּמָן וּלְהָלְאָה מָעִים בַּר נָשׁ טַעֲמָא דְמִלְּתָא וְשָׁלִיט (ס"א וְלָא שָׁלִיט) בֵּיהּ מִטְרָא דְּרוּחַ מְכָאֲבָא וְדָא הָוָה נָטִיר דָּוִד מַלְכָּא דְּלָא יְטַעֵם טַעֲמָא דְמוֹתָא וְלָא יִשְׁלוֹט בֵּיהּ מִטְרָא דְּרוּחָא אָחֳרָא. (בְּגִין דְּשִׁיתִין נִשְׁמִי חַסַר חַד אִיהוּ רָוָא דְחַיִּים דְּלְעֵילָּא עַד שִׁיתִין נִשְׁמִי דְּאִינּוּן שִׁיתִין (ד"א ל"ג חַסַר חַד אִינְהוּ) נִשְׁמִי עִלָּאִין וְאִלֵּין רָוָא דְּיִלְהֹון דְּתַלְיָין בְּחֹון חַיֵּי וּמְכָאן וּלְהַלְאָה רָוָא דְמוֹתָא הוּא.) וְעַל דָּא דָּוִד מַלְכָּא הָוָה מְשַׁעֵר שְׁעִירָא דְּלֵילְיָא בְּגִין דִּיתְקַיְּים בַּחַיִּים דְּלָא יִשְׁלוֹט בֵּיהּ טַעֲמָא דְמוֹתָא. וְכַד אִתְפַּלְגִּין לֵילְיָא הָוָה מִתְקַיֵּים בְּאַתְרֵיהּ בְּגִין דְּכַד אִתְעַר פַּלְגוּ לֵילְיָא וְכִתְרָא קַדִּישָׁא אִתְעַר בָּעָא דְּלָא לְאַשְׁבָּחָא לֵיהּ לְדָוִד מִתְקַשַּׁר בַּאֲתַר אַחֲרָא בַּאֲתַר דְּמוֹתָא בְּגִין דְּכַד אִתְפְּלִיג לֵילְיָא וּקְדוּשָׁה עִלָּאָה אִתְעַר וּבַר נָשׁ דְּנָאִים בְּעַרְסֵיהּ לָא אִתְעַר לְאַשְׁגָּחָא בִּיקָרָא דְמָרֵיהּ הָא אִיהוּ אִתְקַשַּׁר בְּרָזָא דְמוֹתָא וּמִתְדַּבַּק בַּאֲתַר אַחֲרָא. וְעַל דָּא דָּוִד מַלְכָּא הָוָה קָאִים לְאַשְׁגָּחָא בִּיקָרָא דְמָרֵיהּ תָּדִיר חַי לָעַבִי חַי וְלָא נָאִים בְּשִׁנְתָּא דְמַטְעֲמָא טַעֲמָא דְמִלָּה. וּבְגִין כַּךְ הָוָה מִתְנַמְנֵם בְּסִפּוּם שִׁיתִין נִשְׁמִי וְלָא

בשלים

בְּשִׁבְעִימוֹ. אֶתּוּ רִבְּי יְהוּדָה וְרִבְּי יוֹסֵי וְנִשְׁקוּהוּ אָמְרוּ לֵיהּ מַה שְׁמָךְ וְאָמַר לְהוֹן חִזְקָיָהוּ אַמְרוּ לֵיהּ יְתַיְשַׁר חֵילָךְ וְיִתְתַּקַּף אוֹרַיְתָךְ׃

הלכה פסוקה · יוסף לחק · משר

הרמב"ם הלכות תשובה פרק א׳ · מספר חרדים דף ס"ט ע"ב

כָּל מִצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה בֵּין עֲשֵׂה וּבֵין לֹא תַּעֲשֶׂה אִם עָבַר אָדָם עַל אַחַת מֵהֶן בֵּין בְּזָדוֹן בֵּין בִּשְׁגָגָה כְּשֶׁיַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְיָשׁוּב מֵחֶטְאוֹ חַיָּיב לְהִתְוַדּוֹת לְפָנֵי הָאֵל בָּרוּךְ הוּא שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה׳) אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ וְגוֹ׳ וְהִתְוַדּוּ אֶת חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ זֶה וִדּוּי דְּבָרִים. וִדּוּי זֶה מִצְוַת עֲשֵׂה: כֵּיצַד מִתְוַדִּין אוֹמַר אָנָּא ה׳ חָטָאתִי עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ וְעָשִׂיתִי כָּךְ וְכָךְ וַהֲרֵי נִתַּמְתִּי וּבוֹשְׁתִּי מִמַּעֲשַׂי וְיִרְעוֹלָם אֵינִי חוֹזֵר לְדָבָר זֶה וְזֶהוּ עִיקָּרוֹ שֶׁל וִדּוּי וְכָל הַמַּרְבֶּה לְהִתְוַדּוֹת וּמַאֲרִיךְ בְּעִנְיָן זֶה הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח: גָּבֵן בַּעֲלֵי חַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת בְּעֵת שֶׁמְּבִיאִין קָרְבְּנוֹתֵיהֶן עַל שִׁגְגָתָן אוֹ עַל זְדוֹנָן אֵין מְתַכַּפֵּר לָהֶן בְּקָרְבָּנָם עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה וְיִתְוַדּוּ וִדּוּי דְּבָרִים שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה׳) וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ. וְכֵן כָּל מְחוּיָבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין וּמְחוּיָבֵי מַלְקוֹת אֵין מְתַכַּפֵּר לָהֶן בְּמִיתָתָן אוֹ בְּלִקְיָתָן עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה וְיִתְוַדּוּ. וְכֵן הַחוֹבֵל בְּחֲבֵירוֹ וַהֲמַזִּיק מָמוֹנוֹ אַף עַל פִּי שֶׁשִּׁלַּם לוֹ מַה שֶּׁהוּא חַיָּב לוֹ אֵינוֹ מִתְכַּפֵּר עַד שֶׁיְּבַקְּשֶׁנּוּ וְיִשּׁוּב מִמַּעֲשׂוֹת בָּזֶה לְעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה׳) מָכָל חַטֹּאת הָאָדָם:

רָאוּי לְשָׁרֵת הַמֶּלֶךְ בִּכְלִי חֲמָדָה כְּלִי כֶּסֶף וּכְלִי זָהָב וַהֲרֵי הַזָּב עִיקַּר הָאָדָם כְּלִי חֲמָדָה שֶׁבְּרַמ"ח אֵבָרִים וּכְתִיב (משלי י׳) פֶּתַח נָבוֹן חָכְמָה שֶׁכְּשֶׁיַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְיָשׁוּב מֵחֶטְאוֹ חַיָּב לְהִתְוַדּוֹת לְפָנֵי הָאֵל בָּרוּךְ הוּא שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה׳) אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ וְגוֹ׳ וְהִתְוַדּוּ אֶת חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ זֶה וִדּוּי דְּבָרִים. וִדּוּי זֶה מִצְוַת עֲשֵׂה: כֵּיצַד מִתְוַדִּין אוֹמַר אָנָּא ה׳ חָטָאתִי עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ וְעָשִׂיתִי כָּךְ וְכָךְ וַהֲרֵי נִתַּמְתִּי וּבוֹשְׁתִּי מִמַּעֲשַׂי וְיִרְעוֹלָם אֵינִי חוֹזֵר לְדָבָר זֶה וְזֶהוּ עִיקָּרוֹ שֶׁל וִדּוּי וְכָל הַמַּרְבֶּה לְהִתְוַדּוֹת וּמַאֲרִיךְ בְּעִנְיָן זֶה הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח: גָּבֵן בַּעֲלֵי חַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת בְּעֵת שֶׁמְּבִיאִין קָרְבְּנוֹתֵיהֶן עַל שִׁגְגָתָן אוֹ עַל זְדוֹנָן אֵין מְתַכַּפֵּר לָהֶן בְּקָרְבָּנָם עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה וְיִתְוַדּוּ וִדּוּי דְּבָרִים שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה׳) וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ. וְכֵן כָּל מְחוּיָבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין וּמְחוּיָבֵי מַלְקוֹת אֵין מְתַכַּפֵּר לָהֶן בְּמִיתָתָן אוֹ בִּלְקִיָּתָן עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה וְיִתְוַדּוּ. וְכֵן הַחוֹבֵל בְּחֲבֵירוֹ וְהַמַּזִּיק מָמוֹנוֹ אַף עַל פִּי שֶׁשִּׁלַּם לוֹ מַה שֶּׁהוּא חַיָּב לוֹ אֵינוֹ מִתְכַּפֵּר עַד שֶׁיְּבַקְּשֶׁנּוּ וְיִשּׁוּב מִמַּעֲשׂוֹת בָּזֶה לְעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה׳) מִכָּל חַטֹּאת הָאָדָם:

וּבְרִי וָהָב וַהֲרֵי הַזָּב עִיקַּר הָאָדָם כְּלִי חֲמָדָה שֶׁבְּרַמ"ח אֵבָרִים וּכְתִיב (משלי י׳) פֶּתַח נָבוֹן חָכְמָה שֶׁכְּשֶׁיַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְיָשׁוּב מֵחֶטְאוֹ חַיָּב לְהִתְוַדּוֹת לְפָנֵי הָאֵל בָּרוּךְ הוּא שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה׳) אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ וְגוֹ׳ וְהִתְוַדּוּ אֶת חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ זֶה וִדּוּי דְּבָרִים. וִדּוּי זֶה מִצְוַת עֲשֵׂה: כֵּיצַד מִתְוַדִּין אוֹמַר אָנָּא ה׳ חָטָאתִי עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ וְעָשִׂיתִי כָּךְ וְכָךְ וַהֲרֵי נִתַּמְתִּי וּבוֹשְׁתִּי מִמַּעֲשַׂי וְיִרְעוֹלָם אֵינִי חוֹזֵר לְדָבָר זֶה וְזֶהוּ עִיקָּרוֹ שֶׁל וִדּוּי וְכָל הַמַּרְבֶּה לְהִתְוַדּוֹת וּמַאֲרִיךְ בְּעִנְיָן זֶה הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח: גָּבֵן בַּעֲלֵי חַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת בְּעֵת שֶׁמְּבִיאִין קָרְבְּנוֹתֵיהֶן עַל שִׁגְגָתָן אוֹ עַל זְדוֹנָן אֵין מְתַכַּפֵּר לָהֶן בְּקָרְבָּנָם עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה וְיִתְוַדּוּ וִדּוּי דְּבָרִים שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה׳) וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ. וְכֵן כָּל מְחוּיָבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין וּמְחוּיָבֵי מַלְקוֹת אֵין מְתַכַּפֵּר לָהֶן בְּמִיתָתָן אוֹ בִּלְקִיָּתָן עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה וְיִתְוַדּוּ. וְכֵן הַחוֹבֵל בְּחֲבֵירוֹ וְהַמַּזִּיק מָמוֹנוֹ אַף עַל פִּי שֶׁשִּׁלַּם לוֹ מַה שֶּׁהוּא חַיָּב לוֹ אֵינוֹ מִתְכַּפֵּר עַד שֶׁיְּבַקְּשֶׁנּוּ וְיִשּׁוּב מִמַּעֲשׂוֹת בָּזֶה לְעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה׳) מִכָּל חַטֹּאת הָאָדָם:

חֲמִשָּׁה יִתְבָּרְכוּ וְאֵיךְ לֹא יִבּוֹשׁ בְּשַׁאֲלָתָךְ בְּתִפְלָתָךְ כַּמָּה שַׁאֲלוֹת וְטוֹבוֹת מֵאִתּוֹ יִתְבָּרְךְ אִם לֹא הָיְתָה תְּפִלָּתְךָ תַּחֲנוּנִים וְדְמָעוֹת:

יכוין

יכון כקריאה ארבעה פסוקים אלו שהם כנגד ד׳ דמילוי יו״ד דשם ב״ן להשאיר בו תוספת הרוח משבת שעברה:

כד וַיְהִי כִּי עָלִינוּ אֶל־עַבְדְּךָ אָבִי וַנַּגֶּד־לוֹ אֶת דִּבְרֵי
אֲדֹנִי: כה וַיהוָה כַּד סְכִיקְנָא לְעַבְדָּךְ אַבָּא וְחַוִינָא לֵיהּ יָת פִּתְגָמֵי רְבוֹנִי:
כו וַיֹּאמֶר אָבִינוּ שֻׁבוּ שִׁבְרוּ־לָנוּ מְעַט־אֹכֶל: כז וַנֹּאמֶר
אֲכִינָא תּוּבוּ זְבוֹנוּ לָנָא וְעִיר עֵיבוּרָא: כח וַנֹּאמֶר לֹא נוּכַל לָרֶדֶת
אִם־יֵשׁ אָחִינוּ הַקָּטֹן אִתָּנוּ וְיָרַדְנוּ כִּי־לֹא נוּכַל לִרְאוֹת
פְּנֵי הָאִישׁ וְאָחִינוּ הַקָּטֹן אֵינֶנּוּ אִתָּנוּ: וַאֲמַרְנָא לָא נְכוּל
לְמֵיחַת אִם אִית אָחוּנָא זְעִירָא עִמָּנָא וְנֵחוֹת אֲרֵי לָא נְכוּל לְמֶחֱזֵי אַפֵּי גַבְרָא
וְאָחוּנָא זְעִירָא לֵיתוֹהִי עִמָּנָא: כט וַיֹּאמֶר עַבְדְּךָ אָבִי אֵלֵינוּ
אַתֶּם יְדַעְתֶּם כִּי שְׁנַיִם יָלְדָה־לִּי אִשְׁתִּי: ל וַאֲמַר עַבְדָּךְ
אַבָּא לָנָא אַתּוּן יְדַעְתּוּן אֲרֵי תְּרֵין יְלָדַת לִי אִתְּתִי:

נביאים יחזקאל סימן ל״ז

א וְדַבֶּר אֵלַיִךְ בֶּן־אָדָם אֲדֹנָי יֱהוִה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל מִבֵּין הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הָלְכוּ־שָׁם וְקִבַּצְתִּי
אֹתָם מִסָּבִיב וְהֵבֵאתִי אוֹתָם אֶל־אַדְמָתָם: ב וְאִתְנַבִּי לָהוֹן כִּדְנַן
אֲמַר יְיָ אֱלָהִים הָא אֲנָא מָקְרֵב יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֵּינֵי עַמְמַיָּא דְאִתְגְּלִיאוּ
לְתַמָּן וְאֶכְנוֹשׁ יָתְהוֹן מִסְּחוֹר סְחוֹר וְאָעֵיל יָתְהוֹן לְאַרְעָתְהוֹן: ג וְאֶעֱשֵׂיתִי
אוֹתָם לְגוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ בְּהָרֵי יִשְׂרָאֵל וּמֶלֶךְ אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם
לְמֶלֶךְ וְלֹא יִהְיוּ־עוֹד לִשְׁנֵי גוֹיִם וְלֹא יֵחָצוּ עוֹד לִשְׁתֵּי מַמְלָכוֹת
עוֹד: ד וְאִתְגְּבִיד יָתְהוֹן לְעַמָּא חַד בְּאַרְעָא בְּטוּר קוּדְשָׁא דְיִשְׂרָאֵל וּמַלְכָּא
חַד יְהֵי לְכוּלְהוֹן לְמַהֲוֵי מַרְכָּא וְלָא יְהוֹן עוֹד לְתַרִין עַמְמִין וְלָא יִתְפַּלְגוּן
עוֹד לְתַרְתֵּין מַלְכְוָן עוֹד: ה וְלָא יִסְתָּאֲבוּן עוֹד בְּגִלּוּלֵיהֶם וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם
וּבְכֹל פִּשְׁעֵיהֶם וְהוֹשַׁעְתִּי אוֹתָם מִכֹּל מוֹשְׁבֹתֵיהֶם אֲשֶׁר חָטְאוּ
בָהֶם וְטִהַרְתָּי אוֹתָם וְהָיוּ־לִי לְעָם וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים:
וְלָא יִסְתָּאֲבוּן עוֹד בְּמַשְׁעַתְהוֹן וּבְשִׁקּוּצֵיהוֹן וּבְכָל מֵרְדֵיהוֹן וְאֶפְרוֹק

יַהֲוֹן מִכָּל מוֹתָבָנֵיהוֹן דְּחָבוּ קֳדָמַי בְּהוֹן וְאֶדְכֵּי יַתְהוֹן וִיהוֹן לִי לְעַם
וַאֲנָא אֶהֱוֵי לְהוֹן לֵאלָהָא: ד וְעַבְדִּי דָוִד מַלְכָּא עֲלֵיהֶם וְרוֹעֵה אֶחָד
יְהֵיה לְכֻלְּהֶם וּבְמִשְׁפָּטַי יֵלְכוּ וְחִקּוֹתַי יִשְׁמְרוּ וְיַעְבְּדוּן אוֹתָם:
וְעַבְדִּי דָוִד מַלְכָּא עֲלֵיהוֹן וּפְרִנְסָא חַד יְהֵי לְכוּלְּהוֹן וּבְדִינַי יְהָכְנוּן וּקְיָמַי
יִטְּרוּן וְיַעְבְּדוּן יַתְהוֹן:

כתובים משלי י

א מְקוֹר חַיִּים פִּי צַדִּיק וּפִי רְשָׁעִים יְכַסֶּה חָמָס: מַבּוּעָא דְחַיֵּי
פּוּמָא דְצַדִּיקַי וּפּוּמְהוֹן דְּרִשְׁעֵי נְכַסֵּי חֲטוֹפָא: ב שִׂנְאָה
תְּעוֹרֵר מְדָנִים וְעַל כָּל־פְּשָׁעִים תְּכַסֶּה אַהֲבָה: סְנוּאָתָא תְּגָרֵי תִּגְרֵי
וְעַל כּוּלְּהוֹן סִירְחָנֵי כְּנַפָּא רַחֲמוּתָא: ג בִּשְׂפָתַי נָבוֹן תִּמָּצֵא חָכְמָה
וְשֵׁבֶט לְגֵו חַסַר־לֵב: בְּשִׂפְוָתוֹהִי דְסִיכְלְתָנָא תִּשְׁתַּכַּח חָכְמְתָא וְשׁוּפְטָא
לְפַגְרֵי דַחְסַר רַעְיָנָא: ד חֲכָמִים יִצְפְּנוּ־דָעַת וּפִי אֱוִיל מְחִתָּה
קְרֵבָה: חַכִּימֵי נַטְשׁוּן יְדִיעָתָא וּפוּמֵיהּ דְּשַׁטְיָא שַׁצְיָא קָרִיב:

רש"י

(א) ופי רשעים וגו'. פיהם יכסה החמס שבלבם: (ב) שנאה תעורר מדנים. לפי' עבירה שביניהם לשכחה מזכרת על ידי שלוה ושל מרבית טובות: תכסה אהבה. כשמתיבים מעזיבים: (ג) בשפתי נבון וכו'. כשחדש מוכיח לנבון מודה לו מעלתו: ושבט וכו'. לפי הכסיל לימו שומע עד שילקה בשבט: (ד) חכמים יצפנו. שלא יפלחנו:

משנה שבת פרק י״א

הַזּוֹרֵק מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הָרַבִּים. מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לִרְשׁוּת הַיָּחִיד חַיָּב.
מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הַיָּחִיד. וּרְשׁוּת הָרַבִּים בְּאֶמְצַע רִבִּי עֲקִיבָא

ברטנורא מחייב

פרק יא **הזורק** מרשות היחיד לרשות הרבים. רשות היחיד הוא מקום שהוקף ד' מחיצות גבוהות עשרה טפחים וכיוצאין ד' טפחים על ד' טפחים או יותר על כן אפילו
יש בו כמה מילין אם הוקף לדירה כגון מדינה שמוקפת חומה ולתותיהן שעולות בלילה ומבוחות שיש להן ג' כותלות ולחי ברוח רביעית וכן תל גבוה עשרה ורהב ד' או חרין שהוא עמוק עשרה ורוחב ד' ואפילו כליס כגון ספינה ומגדל של עץ וכיוצא בהם אם יש בהם ד' על ד' בגובה עשרה כל אלו רשות היחיד הן ואויר רשות היחיד כרשות היחיד עד לרקיע ועובי הכתלים של רשות היחיד נדון כרשות היחיד. ורה"ר הוא כגון השווקים והרחובות המלבדות והדרכים המפולשים להם והוא שיהיה רוחב הדרך ט"ז אמה ולא יהיה עליו תקרה ואיכא למאן דאמר שלריך שיהיו בו בקבוצים בהם שלשה רבוא בכל יום כדגלי מדבר ואויר ר"ה אינו כר"ה אלא עד עשרה טפחים. ולמעלה מי'

ויגש ליום שני

חַיָּיב. וַהֲכָמִים פּוֹטְרִין: ב בֵּיצַד. שְׁתֵּי גְּוִוזְטְרָאוֹת זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ בְּרֹאשׁוֹת
הָרַבִּים. הַמּוּשִׁיט וְהַזּוֹרֵק מִזּוֹ לָזוֹ פָּטוּר. הָיוּ שְׁתֵּיהֶן בִּרְיוּטָא אַחַת. הַמּוּשִׁיט
הַיָּב וְהַזּוֹרֵק פָּטוּר. שֶׁכָּךְ הָיְתָה עֲבוֹדַת הַלְּוִיִּם. שְׁתֵּי עֲגָלוֹת זוֹ אַחַר זוֹ
בְּרֹאשׁוֹת הָרַבִּים מוֹשִׁיטִין הַקְּרָשִׁים מִזּוֹ לָזוֹ. אֲבָל לֹא זוֹרְקִין. חוֹלַת הַבּוֹר
וְהַסֶּרַע שֶׁהֵן גְּבוֹהִים עֲשָׂרָה וְרָחְבָּן אַרְבָּעָה. הַנּוֹטֵל מֵהֶן וְהַנּוֹתֵן עַל גַּבָּן הַיָּב
פָּחוֹת מִכֵּן פָּטוּר: ג הַזּוֹרֵק אַרְבַּע אַמּוֹת בַּכּוֹתֶל לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים
בְּזוֹרֵק בָּאֲוִיר. לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים בְּזוֹרֵק בָּאָרֶץ. הַזּוֹרֵק בָּאָרֶץ אַרְבַּע
אַמּוֹת חַיָּב. זָרַק לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת וְנִתְגַּלְגֵּל חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת פָּטוּר. חוּץ
לְאַרְבַּע אַמּוֹת וְנִתְגַּלְגֵּל לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת חַיָּב: ד הַזּוֹרֵק בַּיָּם אַרְבַּע

ברטנורא אמות

בר"ה מקום פטור הוא ומקום פטור הוא ד' על ד' וגבוה מג' טפחים ולמעלה הוא מקום פטור אפי' קוצים וכרקינן וגללין כר"ה גבוהים מעשרה ולמעלה ואין בהם ד' על ד' הרי הן מקום פטור וכן מקום המוקף מחיצות ואין בו ד' על ד' או חדין אין בו ד' על ד' ועמקו מעשרה ועד התהום ר"ו מקום פטור ומקום שהוקף ד' מחיצות נוכחן מג' ועד עשרה ויש בו ד' על ד' או יותר הו תל שיש בו ד' על ד' או יותר גבוה מג' ועד י' או חדין שיש בו ד' על ד' עמוק מג' ועד עשרה ומבוי שהוא מג' רוחותיו אין לו לחי או קורה גרוע רביעית ויש והנקעה כל הלו כרמלית הן ופי' כרמלית כארמלית כלומר כמו מלמעה אינה בתולה ולא נכותה לבעל כך רשות זו אינה לא רשות היחיד ולא ר"ה ואויר כרמלית ככרמלית עד עשרה ומעשרה ולמעלה ככרמלית הוי מקום פטור והמוליא מרה"י לרה"ר או המכניס מר"ה לרשות היחיד חייב הועלת מר"ה לכרמלית או מרה"י לכרמלית ומכרמלית לחהיכן פטור לכל לאסור. מרה"י או מר"ה למקום פטור או ממקום פטור לחהיכן מותר לכתהלה ומל"ל מכרמלית למקום פטור או ממקום פטור לכרמלית שהוא מותר והמעביר מתחלת ד"ת לסוף ד"ת בר"ה חייב חטאת. בכרמלית פטור לכל לאסור. ברה"י ובמקום פטור מותר לכתהלה לעלטל להטעיר בכל הרשות כולו ואפי' הוא כמה מילין: ר"ע מחייב. דס"ל מכי טבר החפן כאויר ר"ה בתוך עשרה הרי הוא כאלו נח ורבנן סברי קלוטס בתוך י' כאויר ר"ה לאו כמי שהונחה דמיא לכל למעלה מי' שהוא מקום פטור כולי עלמא לית להו פליגי דפטור והלכה כהכמים: ב ביצד. רבנן קלמרי ליה: שתי גוזטראות. והן נסריס יוצאים מכותל העלי' ולחוץ של ר"ה והגוזטרות עלמן הן רה"ר היחיד ובהכן זו כנגד זו בסני לדי ר"ה: המושיט והזורק מזו לזו פטור. אלא מציאו זריקה והו"ה כמלאכת המשכן מרה"י לרה"ר היחיד ורוחב ר"ה מפסיק ביניהן: היו שתיהן ברויטא אחת. כלומר כעלית ד' כאורך ר"ה ויש הפסק ר"ה ביניהן: הזורק פטור. הואיל ולמעלה מי' הוא ולא מציאו זריקה מרה"י לרה"י דרך ר"ה במשכן. והמושיט חייב. ואע"פ שמושיט למעלה מי' מציאו הושטה כיוצא בה במשכן מרה"י לרה"י ואורך ר"ה מפסיק ביניהן שכן היתה עבודת הלוים מושיטים מזה לזה למעלה מי' ואורך ר"ה כאלא כיוצ: שתי עגלות זו אחר זו בר"ה. ופירקי המשכן היו מושיטין לאותן שעל העגלות שאינן הן סמוכות וקרובות והן מושיטין לאלו שלפניהם וכל מ' מהעגלות רשות היחיד הן: אבל לא זורקין. שאין הקרשים נזרקין מפני כובדן: חולית הבור. עפר שמוליאין מהפירת הבור רגילין ליתן סביבות פי הבור כמין חומה להקף ואמושיטין דבור וחוליותו מלטרפים לי' ואינו נור לעמקו ואינו שוב לנובהו: הנוטל מהן. ומניח בר"ה או הנוטל מר"ה ונותן על גבן חייב: ג הזורק ד' אמות בכותל. מתחלת ד' לסוף ד' ונח בכותל כסמוך לר"ה: למעלה מעשרה טפחים. כגון שהיתה דבילה שמנה ואתדנקה נכותל למעלה מעשרה כאויר ר"ה פטור דכל למעלה מעשרה בר"ה מקום פטור הוא: למטה מעשרה בזורק בארץ. מתחלת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים חייב אע"פ שאין ממקום פקירת החפן לכותל אלא ד"ת אלומאו' לא אמרי' דעובי הדבילה ממעט בד"ת ואין כאן מתחלת ד' לסוף ד' לכאן שאינו מכטל את הדבילה כנותל אין עביה ממעט כלום: ונתגלגל חוץ לר"א פטור. שהרי לא נראין לזריקה של היום: ונתגלגל לתוך ד"א חייב. ומוא דנח מהמו חוץ לד"ת קודם שהתגלגל לפנים:

הזורק

אַמּוֹת פָּטוּר. אִם הָיָה רַקָּק מַיִם וּרְשׁוּת הָרַבִּים מְהַלֶּכֶת בּוֹ. הַזּוֹרֵק רְתוּכוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת חַיָּב. וְכַמָּה הוּא רַקָּק מַיִם. פָּחוֹת מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים. רַקָּק מַיִם וּרְשׁוּת הָרַבִּים מְהַלֶּכֶת בּוֹ. הַזּוֹרֵק בְּתוֹכוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת חַיָּב: ה הַזּוֹרֵק מָן הַיָּם לַיַּבָּשָׁה. וּמִן הַיַּבָּשָׁה לַיָּם. וּמִן הַיָּם לַסְּפִינָה. וּמִן הַסְּפִינָה לַיָּם. וּמִן הַסְּפִינָה לַחֲבֶרְתָּהּ פָּטוּר. סְפִינוֹת קְשׁוּרוֹת זוֹ בָּזוֹ. מְטַלְטְלִין מִזּוֹ לְזוֹ אִם אֵינָן קְשׁוּרוֹת. אַף עַל פִּי שֶׁמַּקִּפּוֹת אֵין מְטַלְטְלִין מִזּוֹ לְזוֹ: ו הַזּוֹרֵק וְנִזְכַּר לְאַחַר שֶׁיָּצְתָה מִידוֹ. קְלָטָהּ אַחֵר. קְלָטָהּ בֶּגֶד. אוֹ שֶׁנִּשְׂרְפָה. פָּטוּר. זָרַק לַעֲשׂוֹת חַבּוּרָה בֵּין בָּאָדָם וּבֵין בַּבְּהֵמָה. וְנִזְכַּר עַד שֶׁלֹּא נַעֲשֵׂית חַבּוּרָה פָּטוּר. זֶה הַכְּלָל כָּל חַיָּבֵי חַטָּאוֹת אֵינָן חַיָּבִין. עַד שֶׁתְּהֵא תְּחִלָּתָן וְסוֹפָן שְׁגָגָה. תְּהִלָּתָן שְׁגָגָה וְסוֹפָן זָדוֹן. תְּחִלָּתָן זָדוֹן וְסוֹפָן שְׁגָגָה פְּטוּרִין. עַד שֶׁתְּהֵא תְּחִלָּתָן וְסוֹפָן שְׁגָגָה:

ברטנורא

ד הזורק בים. מתחלת ד' לסוף ד': פטור. דכרמלית הוא: רקק מים. שיעור גבוהים מן הארץ וים כהס רפט ושיט נקרוים רקק: ור"ה מהלכת בו. ערניס מהלכים בו: וכמה הוא רקק כמה הוא שיעורו לגימ' לכתי ר"ה היא ולא נעשה כרמלית: רקק מים ור"ה מהלכת בו. הא דכפליה תנא למלתיה לגמטעינן דאפי' רקק רחב ארבעה טוחל והוא פחות משערה גדול כרה"ל וכפל נמי ורשות הרבים מהלכת בו לגמטעינן דאף על גב דאין מהלכים בו רגיל אלא על ידי הדחק הלוך על ידי דהחק שמיה הלוך: ה מן הים ליבשה. מכרמלית לר"ה: מן הים לספינה. מכרמלית לרה"י: מטלטלין מזו לזו. אם הן על שני כתי אחד מטלטלין ע"י עירוב דהוו להו כב' חצירות: מוקפות. סמוכות זו לזו כמו אין מקיפין בכועי: אין מטלטלין מזו לזו. דכי מפרצי מהדדי כרמלית מפסקת ביניהן ובטל העירוב: ן הזורק. בשבת בשוגג: ונזכר. שהוא שבת: לאחר שיצאה. האבן מתחת ידו קודם שתגוע אפי' לא קלטה אחר אלא שנתה כדרכה פטור דהכי הגן לקמן עד שתהא תחלתן וסופן בשגגה והאי תחלתו בשגגה וסופו כמזיד הואיל ונזכר שהוא שבת קודם שתגוע ומהני' הכי מפרשה הזורק ונזכר לאחר שיצאת מתחת ידו אי נמי לא נזכר אלא שקלטה אחר וכו' פטור דסוף סוף ערנים שעשאוה פטורי' הא נתה חייב חטאת בד"א בשחזר ושכח לא חזר ושכח פטור שכל חייבי וכו': זה הכלל. לאחויי נמי מעביר חפץ ממקום למקום שאם עקר בשגגה ונזכר שהוא שבת קודם שיניח פטור:

גמרא שבת דף קי"ג ע"ב

אָמַר רַבִּי אַחָא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִנַּיִן לְשִׁנּוּי בְּגָדִים מִן הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ו) וּפָשַׁט אֶת בְּגָדָיו וְלָבַשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל לְמֵדְךָ תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ בְּגָדִים שֶׁבִּשְׁבִיל בָּהֶם לְדֶרֶךְ לְרַבּוֹ אַל יְמַזּוֹג בָּהֶם כּוֹס לְרַבּוֹ. אָמַר רַבִּי

רש"י חייא

מנין לשנוי בגדים. שהוא דרך כבוד לפני המקום: ולבש בגדים אחרים. והוציא לה הדען הזקיקו הכתוב ללבוש בגדים פחותים בשעת הולאת הדען שהיא עבודה חשובה כדי שלא ימאסו בגדיו החשובים שעובד בהן עבודת תכילה ושתיה כגון קיטור וניסוך: ותנא דבי רבי ישמעאל. בדרשא דהאי קרא: בגדים

ויגש ליום שני

חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן גְּנַאי הוּא לְתַלְמִיד חָכָם שֶׁיְּהֵא
בְּמַגְעָלִין הַמְטָאִין לַשּׁוּק. וְהָא רַבִּי אַחָא בַּר חֲנִינָא נָפִיק. אָמַר
רַבִּי אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָן בְּטָלָאי עַל גַּבֵּי טָלָאי. וְאָמַר רַבִּי
חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁנִּמְצָא רַבָּב עַל
בֻּגְדוֹ חַיָּיב מִיתָה שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ח׳) כָּל מְשַׂנְאַי אָהֲבוּ מָוֶת אַל
תִּקְרֵי מְשַׂנְאַי אֶלָּא מְשֻׁנְיָאי. רְבִינָא אָמַר רָבַד אִתְמַר וְלָא פְּלִיגִי
הָא בִּגְלִימָא דְּלָא בְּלִבּוּשָׁא. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אֵיזֶהוּ תַּלְמִיד חָכָם
שֶׁמְּמַנִּין אוֹתוֹ פַּרְנָס עַל הַצִּבּוּר זֶה שֶׁשּׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ דְּבַר הֲלָכָה
בְּכָל מָקוֹם וְאוֹמֵר וַאֲפִילּוּ בְּמַסֶּכֶת כַּלָּה. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אֵיזֶהוּ
תַּלְמִיד חָכָם שֶׁבְּנֵי עִירוֹ מְצוּיִם לַעֲשׂוֹת לוֹ מְלַאכְתּוֹ זֶה שֶׁמַּנִּיחַ
חֻפָּצָיו וְעוֹסֵק בְּחֻפְּצֵי שָׁמַיִם. וְהַנֵּי מִילֵּי לְמִטְרַח בִּרְפְתֵּיהּ. וְאָמַר
רַבִּי יוֹחָנָן אֵיזֶהוּ תַּלְמִיד חָכָם כָּל שֶׁשּׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ הֲלָכָה בְּכָל
מָקוֹם וְאוֹמֵרָהּ לְמַאי נַפְקָא מִינָּהּ לְמִנּוּיֵיהּ פַּרְנָס עַל הַצִּבּוּר אִי
בְּחָדָא מַסֶּכְתָּא בְּאַתְרֵיהּ וְאִי בְּכוּלֵּיהּ תַּנּוּיָא בְּרֵישׁ מְתִיבְתָּא:

רש״י

בגדים שבישל בהם קדרה לרבו. דומיא דהולכת הדגן: אל ימזוג בהן כוס לרבו. לפיכך הוזקק ללבוש בגדים פחותים: רבב. צואן וחלב: חייב מיתה. שלריך להיות חשוב והגון לכבוד תורתו: משניאי. שממאסין עלמן בעיני הבריות והבריות אומרים אוי להם לומדי התורה שהם מחוסרים ומגוסים כמלא זה מסגיא לה התורה: רבד אתמר. שכבת זרע ל׳ מרבדים רבדתי ערשי רפדתיו וקשטתיו בשמים מיני המכניסים תאוה ותזקק לי: בגלימא. שהוא עליון לפילו רבב: בלבושא. שהוא תחתון רבד אין רבב לא: בכל מקום. בכל הש״ס לפי׳ במסכת כלה דלא רגילי בה ליכתי וזה נתן לבו וגרסה. מסכת כלה ברייתא היא כלה בלא ברכה לפסורה לבעלה כנדה: תלמיד חכם. שבני עירו מלווין לעשות מלאכתו. כדאמר בפרק ז׳ דיומא וכו׳: למטרח ברפתיה. דבר שאינו יכול לטרוח בו ומיו תלויין בו: ואי בחדא. אם יודע להשיב במסכת שהוא עוסק בה ממנין אותו פרנס באתריה: ואם בכוליה תנויא. דקאי בהא מסכת ומהדר במס׳ אחריתי:

זוהר ויגש דף ר״ו ע״ב

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר (תהלים פ״ט) יְיָ אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתִי יוֹם צָעַקְתִּי בַּלַּיְלָה
נֶגְדֶּךָ תָּא חֲזֵי דָּוִד מַלְכָּא הֲוָה קָם בְּפַלְגוּת לֵילְיָא וְאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא

בְּשִׁירִין וְתוּשְׁבְּחָן לְהַדָּוָה דְּמַלְּכָא וּמַטְרוֹנִיתָא וְלָא הַוָּה חֲדָוָה דְּמֵהֵימְנוּתָא
בְּאַרְעָא בְּגִין דְּהַאי אִיהוּ שְׁבָחָא דְּמֵהֵימְנוּתָא דְּאִתְחֲזִי(בְּאַרְעָא.)דְּהָא לְעֵילָּא
פַּתְחֵי בְּחֶדְוָה שְׁרָתָא כַּמָּה מַלְאָכִין עִילָּאִין בְּבַתָּה זִינִין דְּקָא מְשַׁבְּחָן בְּלֵילְיָא
בְּכָל סִטְרִין וְכִי הָאי גַּוְונָא יְתַתָּא בְּאַרְעָא מָאן דְּמְשַׁבַּח לֵיהּ לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא בְּאַרְעָא בְּלֵילְיָא(דְּעֵי בֵּיהּ וּפְעֵי)דְּהָשְׁתָּא בְּרִיךְ הוּא וְכָל אִינּוּן מַלְאָכִין
קַדִּישִׁין דְּקָא מְשַׁבְּחָן לֵיהּ לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כֻּלְּהוּ צַיְּתִין לְהַהוּא דְּקָא
מְשַׁבַּח לֵיהּ בְּלֵילְיָא בְּאַרְעָא. דְּהַאי תּוּשְׁבַּחְתָּא אִיהוּ בִּשְׁלִימוּ לְסַלָּקָא יְקָרֵיהּ
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְתַתָּא וּרְזַמְרָא דָּוִד מְתָא. תָּא חֲזֵי דָּוִד מַלְכָּא
כַּתַּב(יְ אֱלֹהַי יְשׁוּעָתִי וְגוֹמֵר) יְ אֱלֹהַי יְשׁוּעָתִי אֵימָתַי אִיהוּ יְשׁוּעָתִי בְּהַהוּא
יוֹמָא דְּאַקְדְּמִית תּוּשְׁבַּחְתָּא בְּלֵילְיָא לְנַגְּדָּךְ בְּדִין אִיהוּ יְשׁוּעָתִי בִּימָמָא. וְתָא
חֲזֵי דְּהָא בְּלֵילְיָא מָאן דְּמְשַׁבַּח לְמָארֵיהּ בְּתוּשְׁבַּחְתָּא דְּאוֹרַיְיתָא כְּדִין
אִתְתַּקַּף בְּתַקִּיפוּ בִּימָמָא בְּסִטְרָא דִּימִינָא דְּהָא חוּטָא חַד נַפְקָא מִסִּטְרָא
דִּימִינָא וּכְדֵין אִתְמְשָׁךְ עֲלֵיהּ וְאִתְתַּקַּף בֵּיהּ וְעַל דָּא אָמַר יְ אֱלֹהַי יְשׁוּעָתִי
יוֹם צָעַקְתִּי וְגוֹמֵר. וּכְגִין כַּךְ אָמַר (שם קטז) לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יָהּ לֹא הַמֵּתִים
בְּגִין דְּאִצְטְרִיךְ לְשַׁבְּחָא חַי לְחַי וּמֵת לְחַי לָאו הָכִי דִּכְתִיב לֹא הַמֵּתִים
יְהַלְלוּ יָהּ. וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ דְּהָא אֲנָן חַיִּין וְלֵית לָן חוּלָקָא בְּסִטְרָא דְּמוֹתָא
כְּלָל. הִזְהִירוּ אָמַר (ישעיה ל״ח) חַי חַי הוּא יוֹדֶךָ כָּמוֹנִי בְּגִין דְּחַי אִתְקְרֵב לְחַי
דָּוִד מַלְּכָא אִיהוּ חַי וְקַיְּרָא דְּלֵיהּ לְחַי הָעוֹלָמִים. וּמָאן דְּאִתְקְרִיב לְגַבֵּיהּ
אִיהוּ חַי דִּכְתִיב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיְ אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם
וּכְתִיב (שמואל ב׳ כ״ג) וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ חַי(רַב פְּעָלִים מִקַּבְצְאֵל :)

יוסף לחק

הלכה פסוקה — מוסר

הרמב״ם הלכות תשובה פרק א׳ — מספר חרדים דף ס״ם ע״ב

שָׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ לְפִי שֶׁהוּא כַּפָּרָה עַל כָּל — בֶּן אָדָם הַלֹּא יָבַעְתָּ כִּי ה׳ מוֹדֵד מַדָּה כְּנֶגֶד
יִשְׂרָאֵל כֵּהֵן גָּדוֹל מְתַוֶּדֶה עָלָיו עַל — מַדָּה. הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ כְּשֶׁתִּתְקָאֲהוּ בְּצָרָה
כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמְנַחֵם אוֹתוֹ וְאוֹמֵר לוֹ — שֶׁיִּפְגְּעוּ לְךָ מִמְּךָ בְּכָךְ וְגַם אַתָּה כְּשֶׁתִּתְפַּלֵּל
עַל יְדֵי שָׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ מְכֻפָּר לָהֶם — תְּפִלָּתָם לְפָנֶיךָ מֵעֲתֶרֶת וְהַיְינוּ קָרוֹב ה׳ לְכָל
וְעַל כָּל עֲבֵרוֹת הַתּוֹרָה הַחֲמוּרוֹת — קוֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאוּהוּ בֶּאֱמֶת עַל דֶּרֶךְ
בֵּין שֶׁעָבַר בְּזָדוֹן בֵּין שֶׁעָבַר בִּשְׁגָגָה בֵּין — (שופטים י״א) וּמְרוֹעַ בָּאתֶם אֵלַי עַתָּה בַּאֲשֶׁר
שֶׁהוֹדַע לוֹ בֵּין שֶׁלֹּא הוֹדַע לוֹ הַכֹּל מְחֻכָּפֶר — צַר לָכֶם אוֹקִיר לַאֲסָיָא עַד לֹא תִצְטָרִיךְ לֵיהּ.
בְּשָׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ וְהוּא שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה. אֲבָל — בֶּן אָדָם בְּרֹחַ מֵהָעוֹלָם כִּי יָרַעְתָּ כִּי פְּתָאוֹם
אִם לֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה אֵין הַשָּׂעִיר מְכַפֵּר — אָדָם יַעֲבֹר וְאַשָּׁה לֹא תִשְׁמוֹר אַהֲבַת אַדְּוִךְ
לוֹ אֶלָּא עַל הַקָּלוֹת. וּמַה הֵן הַקָּלוֹת וּמַה הֵן — נְעוּרִים הֶבֶל רָאֵה הָעוֹלָם הַכְּזָבִים וְהַבֶּן לוֹ
הַחֲמוּרוֹת. הַחֲמוּרוֹת הֵן שֶׁחַיָּבִין עֲלֵיהֶם — בֶּן אָדָם כַּמָּה בְּנֵי אָדָם רוֹקְפֵי כָבוֹד גַּם אַתָּה

מיתת — תרדוף

ויגש ליום שני

הלכה פסוקה

מִיתַת בֵּית דִּין א׳ בָּרִית וּשְׁבוּעַת שָׁוְא וְשֶׁקֶר אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶם כָּרֵת הֲרֵי הֵן מִן הַחֲמוּרוֹת. וּשְׁאָר מִצְוֹת לֹא תֵעָשֶׂה וּמִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁאֵין בָּהֶם כָּרֵת הֵם הַנִּקָּלוֹת: ג בְּזַמַּן הַזֶּה שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם וְאֵין לָנוּ מִזְבֵּחַ כַּפָּרָה אֵין שָׁם אֶלָּא תְּשׁוּבָה. הַתְּשׁוּבָה מְכַפֶּרֶת עַל כָּל הָעֲבֵירוֹת אֲפִילּוּ רָשָׁע כָּל יָמָיו וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה בְּאַחֲרוֹנָה אֵין מַזְכִּירִין לוֹ כְּלוּם דָּבָר מֵרִשְׁעוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל י״ח) וְרִשְׁעַת הָרָשָׁע לֹא יִכָּשֶׁל בָּהּ בְּיוֹם שׁוּבוֹ מֵרִשְׁעוֹ עֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ט״ז) כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:

מוסר

תִּרְדּוֹף כָּבוֹד כִּי מָקוֹר יוֹשִׁיבוּךָ בֵּין נְקֻבֵּי אֶרֶץ זֶה תָּשִׁיב לְיוֹצְרְךָ בְּרוּרְפוֹ הַכָּבוֹד וְכֵן בְּרוּרְפוֹ הָעוֹשֶׂר תֹּאמַר לוֹ כִּי הַעֲנָקָה הַיָּוָה בְּרָכִית רַבּוּרָא כִּי הוּא נָתַן רִשׁוּת שֶׁנֶּאֱמַר [משלי יח] מְנִיָּה ה׳ חִנְגַן דָּל וְגוֹ׳ וּלְפִי הָאֱמֶת הַכֹּל לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּם לְיוֹצְרְךָ יִתְבָּרַךְ. הַעֲרוּנִי (שם כו) מִצֶּרֶף לַכֶּסֶף וְכוּר לַזָּהָב וְאִישׁ לְפִי מַהֲלָלוֹ בְּלוֹמַר לְפִי בַּעֲנָתוֹ בְּתִפְלָתוֹ דְּהַיְינוּ מַהֲלָלוֹ שֶׁאִם בָּאִים לוֹ מַחֲשָׁבוֹת מֵהָעוֹלָם נִרְאֶה כִּי הוּא כֶּסֶף מָלֵא סְיָגִים לֹא יִטְהַר לְבָבוֹ וָרְחוֹק הוּא לָבֶן יִשְׁתַּבֵּל בְּאוֹתָן הַהִתְרַחֵק מִן הַקְּלִיפּוֹת וְלְהִטָּהֵר וּלְהִתְדַּבֵּק בְּיוֹצְרוֹ יִתְבָּרַךְ:

ויגש יום שלישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה״ א דמילוי הה״ ראשונה דשם ב״ן להשאיר בו תוספת נפש משבת שעברה:

כח וַיֵּצֵא הָאֶחָד מֵאִתִּי וָאֹמַר אַךְ טָרֹף טֹרַף וְלֹא רְאִיתִיו עַד־הֵנָּה: וּנְפַק חַד מִלְּוָתִי וַאֲמָרִית בְּרַם מִסְתַּכַּל קְטֹל וְלָא חֲזֵתֵה עַד כְּעַן: כט וּלְכַחְתֶּם גַּם־אֶת־זֶה מֵעִם פָּנַי וְקָרָהוּ אָסוֹן וְהוֹרַדְתֶּם אֶת־שֵׂיבָתִי בְּרָעָה שְׁאֹלָה: וְתַדְבְּרוּן אַף־יַת־דֵּין מִן קֳדָמַי וְיַעַרְעִנֵּה מוֹתָא וְתַחֲתוּן יַת שֵׂיבָתִי בְּבִישְׁתָּא לִשְׁאוֹל: ל וְעַתָּה כְּבֹאִי אֶל־עַבְדְּךָ אָבִי וְהַנַּעַר אֵינֶנּוּ אִתָּנוּ וְנַפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ: וּכְעַן כְּמֵיתִי לְוָת עַבְדָּךְ אַבָּא וְעוּלֵימָא לֵיתוֹהִי עִמָּנָא וְנַפְשֵׁהּ חֲבִיבָא לֵהּ כְּנַפְשֵׁהּ: שני לא וְהָיָה כִּרְאוֹתוֹ כִּי־אֵין הַנַּעַר וָמֵת וְהוֹרִידוּ עֲבָדֶיךָ אֶת־שֵׂיבַת

עבדך רש״י

(כט) וקרהו אסון. (ב״ר) שהטען מקטרג בשעת הסכנה: והורדתם את שיבתי וגו׳. עכשיו כשהוא חולי הוא מתנחם בו על לחמו ועל לחיו ואם ימות זה דומה עלי שהלחמן מתו ביום לחמך: (לא) והיה כראות וכי

עַבְדְּךָ אָבִינוּ בְּיָגוֹן שְׁאֹלָה: וַיְחִי כַּד יָחֲזֵי אֲרִי לֵית עוֹלֵמָא
וּמִית וַיָּחֹתוּן עַבְדָּיִךְ יַת שֵׂיבַת עַבְדָּךְ אָבוּנָא בְּדָוּנָא לִשְׁאוֹל: לב כִּי
עַבְדְּךָ עָרַב אֶת־הַנַּעַר מֵעִם אָבִי לֵאמֹר אִם־לֹא
אֲבִיאֶנּוּ אֵלֶיךָ וְחָטָאתִי לְאָבִי כָּל־הַיָּמִים: אֲרֵי עַבְדָּךְ
מְעָרַב בְּעוֹלֵמָא מִן קֳדָם אֲבָא דְּאִם לָא אַיְתֵינֵיהּ לְוָתָךְ וַאֲהֵי חָטֵי לַאֲבָא
כָּל יוֹמַיָּא:

רש"י

אין הנער ומת. תכיו מגרתו: (לב) כי עבדך ערב את הנער. ולא"ת למה לי נכנס להגר יותר משאר לחמי. הס כולס מבחין ולחי נתקבלתי בקצר חזק להיות מנודה כב' עולמות:

נביאים יחזקאל ל"ז

א וַיְשָׁבוּ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדִּי לְיַעֲקֹב אֲשֶׁר יָשְׁבוּ־בָהּ
אֲבוֹתֵיכֶם וְיָשְׁבוּ עָלֶיהָ הֵמָּה וּבְנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם עַד־
עוֹלָם וְדָוִד עַבְדִּי נָשִׂיא לָהֶם לְעוֹלָם: וְיִתִּיבוּן עַל אַרְעָא דִּי יְהָבִית
לְעַבְדִּי לְיַעֲקֹב דְּיִתִּיבוּ בָהּ אֲבָהָתְכוֹן וְיִתְּבוּן עֲלָהּ אִינוּן וּבְנֵיהוֹן וּבְנֵי בְנֵיהוֹן
עַד עָלְמָא וְדָוִד עַבְדִּי מַלְכָּא לְהוֹן לָעָלַם: ב וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית שָׁלוֹם
בְּרִית עוֹלָם יִהְיֶה אוֹתָם וּנְתַתִּים וְהִרְבֵּיתִי אוֹתָם וְנָתַתִּי אֶת־
מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם: וְאֶנָּר לְהוֹן קְיָם שְׁלָם קְיָם עָלַם יְהֵי עִמְּהוֹן
וְאֵבָרְכִנּוּן וַאַסְגֵּי יָתְהוֹן וְאֶתֵּן יַת מַקְדְּשִׁי בֵּינֵיהוֹן לָעָלַם: וְהָיָה מִשְׁכָּנִי
עֲלֵיהֶם וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ־לִי לְעָם: וְאַשְׁרֵי שְׁכִינָתִי
בֵּינֵיהוֹן וְאֶהֱוֵי לְהוֹן לֶאֱלָהָא וְאִינוּן יְהוֹן קֳדָמַי לְעַם: ד וְיָדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי
אֲנִי יְהוָה מְקַדֵּשׁ אֶת־יִשְׂרָאֵל בִּהְיוֹת מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם:
וְיִדְּעוּן עַמְמַיָּא אֲרֵי אֲנָא יְיָ מְקַדֵּשׁ יַת יִשְׂרָאֵל בְּמֶהֱוֵי מַקְדְּשִׁי בֵּינֵיהוֹן
לָעָלַם: ח וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: וְהָוָה פִּתְגָם נְבוּאָה מִן
קֳדָם יְיָ עִמִּי לְמֵימָר:

רש"י

הון

(א) אשר נתתי לעבדי ליעקב. כתיב בלמתיה ליעקב נחלה בלי מלרים:

הון

ויגש ליום שלישי

כתובים משלי י׳

א חַן עָשִׁיר קְרִית עֻזּוֹ מְחִתַּת דַּלִּים רֵישָׁם׃ קִנְיָנָא דְּעַתִּירָא
כְּרַבָּא דְּעוּשְׁנֵהּ וְשַׁצְיָא דְּמִסְכֵּינָא צְרִיכוּתְחוֹן׃ ב פְּעֻלַּת־צַדִּיק
לְחַיִּים תְּבוּאַת רָשָׁע לְחַטָּאת׃ עִיבְדֵי דְּצַדִּיקָא לְחַיֵּי עֲלַלְתֵּיהּ
דְּרַשִׁיעָא לַחֲמוּתָא׃ ג אֹרַח לְחַיִּים שׁוֹמֵר מוּסָר וְעֹזֵב תּוֹכַחַת
מַתְעֶה׃ אוֹרַח דְּחַיֵּי נָטְרֵי מַרְדּוּתָא וְדָשְׁבִיק מַכְסְנוּתָא תָּעֵי׃
ד מְכַסֶּה שִׂנְאָה שִׂפְתֵי־שָׁקֶר וּמוֹצִיא דִבָּה הוּא כְּסִיל׃ בְּמַכְסֵי
בְּעֵיל דְּבָבָא סִיפְוָתָא דְּשִׁקְרָא וּמַפֵּיק מֵיבָא הוּא סִכְלָא׃ ה בְּרֹב דְּבָרִים
לֹא יֶחְדַּל־פָּשַׁע וְחוֹשֵׂךְ שְׂפָתָיו מַשְׂכִּיל׃ בְּסִגְיָאָה דְּמִלֵּי לָא פָּסִיק
חוֹבָא וּדְמַשְׁדֵּךְ שִׂפְוָתֵיהּ שׁוּכְלְתָנָא׃

רש״י

(א) הון עשיר. בתורה: קרית עוז. סימ לו: מחתת דלים רישם. מגיומס שלא עסקו בתורה סימ מחיתם׳: (ג) אורח לחיים. השומר מוסר סימ הדרך למיים: ועזוב תוכחת מתעה. את עלמו ואת אחריס: (ד)מכסה שנאה. מחפה שפתיו שקר ומכסה שנאה בלבו: ומוציא דבה. לשון על מביאו: (ה) ברב דברים. המרבה דבריס מביא חטא׃

משנה יבמות פרק י״א

נוֹשֵׂאין עַל הָאֲנוּסָה וְעַל הַמְפוּתָּה. הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה עַל הַנִּשּׂוּאָה חַיָּב. נוֹשֵׂא
אָדָם אֲנוּסַת אָבִיו וּמְפוּתַת אָבִיו. אֲנוּסַת בְּנוֹ וּמְפוּתַת בְּנוֹ. רַבִּי
יְהוּדָה אוֹסֵר בַּאֲנוּסַת אָבִיו וּמְפוּתַת אָבִיו. ב הַגִּיּוֹרֶת שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ בְּנֶיהָ עִמָּהּ.
לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין. אֲפִילּוּ הוֹרָתוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן שֶׁאֵינָהּ בִּקְדוּשָּׁה. וְיַלְדָתוֹ
בִּקְדוּשָּׁה. וְהַשֵּׁנִי הוֹרָתוֹ וְיַלְדָתוֹ בְּקְדוּשָּׁה. וְכֵן שִׁפְחָה שֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ בָּנֶיהָ
עִמָּהּ: ג חָמֵשׁ נָשִׁים שֶׁנִּתְעָרְבוּ וַלְדוֹתֵיהֶן. הִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוּבוֹת וְנָשְׂאוּ נָשִׁים
וּמֵתוּ. אַרְבָּעָה חוֹלְצִין לְאֶחָת. וְאֶחָד מְיַבֵּם אוֹתָהּ. הוּא וּשְׁלֹשָׁה חוֹלְצִין

ברטנורא לאחרת

פרק יא א נושאין על האנוסה. לאחר שנתנו לו פתח לכמה מותר ליכא בתה לו למה לו מחותה דכתוב ואיש לכי יקח את לכה ואת למה נכלן נאמר׳ שכיכס וכלן נאמר׳ לקיחה לומר לך דרך לקיחה לכרה תורה: רבי יהודה אוסר. דכתיב לא יקח איש את לכת אביו ולא יגלה כנף אביו כנף אביו לא יגלה ואין כלכה כרבי יהודה אבל הכמים אסרו לנטען מן הלכה ליכא בתה לו למה לו אחת מקרובותי׳ מפני שהיא לגלה תמיד ואתי לידי הרגל עבירה ואם עבר ונשא אחת מקרובות לנישתו ומשותתו לו מקרובות לכת שנאסד עליה אין מניחין אותה מידו ומתני׳ דקתני נושאין על פנוסה דמכמש לפני לכתחלה מיירי לאחר מיתת הפנוסה ומפותה דהכתם ליכא למיחש שמא לאחר ביכא בתה יוצא עם הראשונה:

ב לא חולצין. דאחוה מן האב כשיון וגריס אין להם שלר מן האב: **ג** שנתערבו ולדותיהן. ויי

לָאַחֶרֶת. וְאֶחָד מִמֶּנָּם. נִמְצְאוּ אַרְבַּע חֲלִיצוֹת וְיִבּוּם לְכָל אַחַת וְאַחַת:
ד הָאִשָּׁה שֶׁנִּתְעָרֵב וַלָּדָה בְּנֵלֶד בְּדָתָה. הִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוּבוֹת וְנָשְׂאוּ נָשִׁים
וּמֵתוּ. בְּנֵי הַכַּלָּה חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין שֶׁהוּא סָפֵק אֵשֶׁת אָחִיו. וְסָפֵק אֵשֶׁת
אֲחִי אָבִיו. וּבְנֵי חֲזָקָה אוֹ חוֹלְצִין אוֹ מְיַבְּמִין. שֶׁהוּא סָפֵק אֵשֶׁת אָחִיו וְאֵשֶׁת
בֶּן אָחִיו. מֵתוּ הַכְּשֵׁרִים בְּנֵי הַתַּעֲרוּבוֹת לִבְנֵי הַחֲזָקָה חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין.
שֶׁהוּא סָפֵק אֵשֶׁת אָחִיו וְאֵשֶׁת אָחִי אָבִיו וּבְנֵי הַכַּלָּה אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַבֵּם:
ה כֹּהֶנֶת שֶׁנִּתְעָרֵב וַלָּדָה בֶּן לֵוִי שִׁפְחָתָה חֵרֵשׁ אִלֵּם אוֹכְלִים בִּתְרוּמָה. וְחוֹלְקִים
חֵלֶק אֶחָד בַּגּוֹרֶן. וְאֵינָן מְטַמְּאִין לַמֵּתִים. וְאֵין נוֹשְׂאִין נָשִׁים בֵּין בְּשֵׁרוֹת בֵּין
פְּסוּלוֹת. הִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוּבוֹת וְשָׁחֲרוּ זֶה אֶת זֶה. נוֹשְׂאִין נָשִׁים רְאוּיוֹת
לַכְּהוּנָּה. וְאֵינָן מְטַמְּאִין לַמֵּתִים. וְאִם נִטְמְאוּ אֵין סוֹפְגִין אֶת הָאַרְבָּעִים.
וְאֵינָן אוֹכְלִים בִּתְרוּמָה. וְאִם אָכְלוּ אֵינָן מְשַׁלְּמִים קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ. וְאֵינָן חוֹלְקִים
עַל הַגּוֹרֶן וּמוֹכְרִין אֶת הַתְּרוּמָה וְהַדָּמִים שֶׁלָּהֶם. וְאֵינָן חוֹלְקִים בְּקֹדֶשׁ
הַמִּקְדָּשׁ. וְאֵין נוֹתְנִין לָהֶם קָדָשִׁים. וְאֵין מוֹצִיאִין שֶׁלָּהֶם מִיָּדָם. וּפְטוּרִין
מִן הַדְּרוֹעַ וּמִן הַלְּחָיַיִם וּמִן הַקֵּבָה. וּבְכוֹרָן יָמוּת רוֹעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב. וְנוֹתְנִין
עֲלֵיהֶם חוֹמְרֵי כֹּהֲנִים וְחוֹמְרֵי יִשְׂרְאֵלִים: ו מִי שֶׁלֹּא שָׁהָתָה אַחַר בַּעְלָהּ

ברטנורא שלשה

לכל אחת מהם כן ודמי אלא נתערב: ד' חולצין לאחת. כן ודמי על כל אחד מן הארבע חולץ
לאחת מכן דכל אחת מספק לה לאשת אח וכן החמיסית ישתנה ממה נפשך אם אשת אחיו היא
הרי מיבם לה ואם לאו הרי חלץ לה יכמה: הוא ושלשה. זה מיבם חולץ לאחרת ושלשה עמו
והחמיסי מיבם ממה נפשך וחוזרין השמיס הללו וחולצין לשליסית ושניס שמהם והחמיסי מיבם וכן
כלם: ארבעה חליצות. תחלה לפי שאין ג' מהן רשאי ליבם עד שיחלצו לה הארבע' כי היכי דלא
לפגע ביבמה לשוק וה"ם דמצו הארבע' למיחלן לכלהו והג' כולם את כולן אלא דהכי שפיר טפי
דילמא לכל חד וחד מתרמי דילים ומתקיימי מצות יבום: ד' ומתו הכשרים. הודיעין: אחד
חולץ. תחלה והדר מיבם מידך ממה נפשך אי הוי דחלץ הוא בן הכלה וחלץ לאשת אחיו הא אמרי
לה בבר חליצה ושפיר נסיב לה מידך שהוא בן הזקנה דאשת בן אחיו מותרת לו ואי הוי דחלץ הוא
בן הזקנה ואשת בן אחיו חלץ הויא לה כאולמת מן הכשרי וכן הכלה כי מיבם לה שפיר קמיבם:
ה אוכלי ם בתרומה. דאחד כהן ואחד עבד כהן חולקין בתרומה: וחולקים חלק אחד. מפרש
בגמ' דה"ק וחולקים חלק כאחד אם כאו שניהם על הגורן כאחת נותנים להם אבל זה בלוש זה אין
חולקים להם דקסבר רבי חנין חולקין תרומה לעבד אלא אם כן רבו עמו: בין כשרות בין
פסולות. דכל אחד מהן ספק כהן ספק עבד כשרות אסורות לעבד ופסולות אסורות לכהן וספק אסורה
לחומרא: אין סופגין את החמ'. דכל חד אמר אינא לאו כהן אנא: אין משלמין דכל חד אמר
כהן אנא ולא מפקי ממונא מספיקא: ומוכרין התרומה. תרומת תבואתן אין נותנים אותה לכהן
כשמפריסין אותם דכל חד אמר לייתי רשיה דלאו כהן אנא ומ"מ א"א להן לחלק אלא מוכרין
אותה לכהן והדמים שלהם: ואין חולקים בקדשי המקדש. כגון עורות קדשים דכל חד
מיניהו אמרי לייתי רשיה דכהן את ונקול: ואין נותנים להם קדשים. להקריב: ואין מוציאין
שלהם. כגון אם מולד להם בכור אין מוציאין אותו מידן וירעה עד שיסתאב: חומרי ישראל
וחומרי כהנים. מפרש בגמרא שמחתן נקמנת כאחת ישראל וקרבה כפני עצמו ואין שריה נאכלין
כאחת ישראל אלא נשרפת כאחת כהנים שהיא כולה: ך הן חולצין ולא מיבמין. לאשתו של
ספק ו' מכני הרשבון חולץ שמא בן לביהן היה ולא מיבמין שמא בן האחרון הוא והרי הוא אחיהן
מן האם ולא מן האב ואשתו עליהן בכרת וכן כני האחרון וכן הוא חולץ לנשותיהן ולא מיבם: היו

לו

ויגש ליום שג ישי

שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים. וְנִשְּׁאת וַיֵּרָדָה. וְאֵין יָדוּעַ אִם בֶּן תִּשְׁעָה לָרִאשׁוֹן אִם בֶּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן. הָיוּ לָהּ בָּנִים מִן הָרִאשׁוֹן וּבָנִים מִן הַשֵּׁנִי. חוֹרִצִין וְלֹא מְיַבְּמִין. וְכֵן הוּא לָהֶם חוֹלֵץ וְלֹא מְיַבֵּם. הָיוּ לוֹ אַחִים מִן הָרִאשׁוֹן וְאַחִים מִן הַשֵּׁנִי שֶׁלֹּא מֵאוֹתָהּ הָאֵם. הוּא חוֹלֵץ וּמְיַבֵּם וְהֵם אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַבֵּם: ז הָיָה אֶחָד יִשְׂרְאֵל וְאֶחָד כֹּהֵן נוֹשֵׂא אִשָּׁה רְאוּיָה לַכֹּהֵן וְאֵינוֹ מְטַמֵּא לַמֵּתִים. וְאִם נִטְמָא אֵינוֹ סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. וְאֵינוֹ אוֹכֵל בִּתְרוּמָה. וְאִם אָכַל אֵינוֹ מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ. וְאֵינוֹ חוֹלֵק עַל הַגּוֹרֶן וּמוֹכֵר (הַתְּרוּמָה) וְהַדָּמִים שֶׁלּוֹ. וְאֵינוֹ חוֹלֵק בְּקָדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ. וְאֵין נוֹתְנִים לוֹ (אֶת) הַקְּדָשִׁים וְאֵין מוֹצִיאִים אֶת שֶׁלּוֹ מִיָּדוֹ. וּפָטוּר מִן הַזֵּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה. וּבְכוֹרוֹ יֵהָא רוֹעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב. וְנוֹתְנִין עָלָיו חוֹמְרֵי כֹהֲנִים וְחוֹמְרֵי יִשְׂרְאֵלִים. הָיוּ שְׁנֵיהֶם כֹּהֲנִים. הוּא אוֹנֵן עֲלֵיהֶם. וְהֵם אוֹנְנִים עָלָיו. הוּא אֵינוֹ מְטַמֵּא לָהֶם. וְהֵם אֵינָם מְטַמְּאִין לוֹ. הוּא אֵינוֹ יוֹרֵשׁ אוֹתָן. אֲבָל הֵם יוֹרְשִׁין אוֹתוֹ. וּפָטוּר עַל מַכַּת וְעַל קְלָלָתוֹ שֶׁל זֶה וְשֶׁל זֶה. וְעוֹלֶה בְּמִשְׁמָרוֹ שֶׁל זֶה וְשֶׁל זֶה. וְאֵינוֹ חוֹלֵק. אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם בְּמִשְׁמָר אֶחָד נוֹטְלִין חֵלֶק אֶחָד:

ברטנורא

לו אחים מן הראשון ומן האחרון. כלל מצות היבום: הוא או חולץ או מיבם. לפעמים יש האחרון הוא הגדול ואם לאו נכרית היא לגללי וכנען שפחה אם אין הוא לגלל לכפופי כיבמה לסוק וכן לפעמים הוא האחרון: והם אחד חולץ ואחד מיבם. או כן הראשון או כן האחרון הולץ לה וחביריו מיבם אם יבמתו היא הגדולה ואם לאו נכרית היא ומשום יבמה לסוק ליכא למיחש שגרי חלץ לה יבמה: ז הי' א' ישראל. אחד מן הכשלים ישראל ואחד כהן: ה א אונן עליהם. שמא זה חניו וכיוס מיתתו מצוי לאחל בקדשים: והם אוננים עליו. וביום מותו מצוים שניהם בקדשים ומשכחת לה דרואה במיתת שניהם וכהן כשר הוא דהא ליכא למיטמא להן כגון שנתקדשה קדושי טעות על הכלי ולא נתקיים דנפקא מיניה כלל גיטא ונשאת תוך שלשה וכהני גווני משכחת לה דרואה במיתת שניהם וכהן כשר הוא לפיכך ליכא למיטמא להן: הוא לא יורש אותן. דיוכשים מלחין אותו אלו אלו אלו: והן יורשין אותו. דמי מעשב על ידן והולקין כל מין בין שניהן: ועולה במשמרו. לעבוד ואין כני משמר מעכבין עליו אבל ליכא הולק דכל כני משמר דמו ליה גבי חבריה:

גמרא יבמות דף ס"ג ע"א

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר עֲתִידִין כָּל בַּעֲלֵי אוּמָנִיּוֹת שֶׁיַּעַמְדוּ עַל הַקַּרְקַע שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל כז) וְיָרְדוּ מֵאֳנִיֹּתֵיהֶם כֹּל תֹּפְשֵׂי מָשׁוֹט מַלָּחִים כֹּל חוֹבְלֵי הַיָּם עַל הָאָרֶץ יַעֲמֹדוּ. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אֵין לָךְ אוּמָנוּת פְּחוּתָה מִן הַקַּרְקַע שֶׁנֶּאֱמַר וְיָרְדוּ. רַבִּי אֶלְעָזָר חֲזָא

רש"י

שיעמדו על הקרקע. ויעזבו אומנותם לעסוק בחרים ובקליר: וירדו וגו' על הארץ יעמדו. וילכו לסון ירידת ענוה: דשדי בה כרבא. זרע כרוב כ"ש

לְהַהִיא אַרְעָא דְשַׁדִי בֵיהּ כְּרַבָּא לְפוּתְיָא אֲמַר לָהּ אִי תְּשַׁדְיֵיהּ לְאוּרְכֵיךְ הֲפוּכִי בְּעִיסְקָא טַב מִינָךְ. רַב עָל לְבִינִי שַׁבְּקִי חַזָּנְהוּ דְּקָא נַיְיפָן אֲמַר לְהוּ אִי נַיְיפַת אִתְנוּפִי הֲפוּכִי בְּעִסְקָא טַב מִינָךְ. אֲמַר רָבָא מַאָה זוּזֵי בְּעִסְקָא כָּל יוֹמָא בְּשַׁרָא וְחַמְרָא. מַאָה זוּזֵי בְּאַרְעָא מִילְחָא וַחֲפוּרָה וְלָא עוֹד אֶלָּא מְגַנְיָא לֵיהּ אַאַרְעָא וּמְרַמְיָא לֵיהּ תִּיגְרֵי. אֲמַר רַב פַּפָּא זְרַע וְלָא תְּזַבִּין אַף עַל גַּב דְּכִי הֲדָדֵי נִינְהוּ הָנֵי מִבָּרְכָן. זְבִין וְלָא תִּיזוֹל הָנֵי מִילֵי בְּיִסְתַּרְכִי אֲבָל גְּלִימָא לָא מִיתַּרְמְיָא לֵיהּ. טוּם וְלָא תַּשְׁפִּין שְׁפִין וְלָא תִּיבְנִי שֶׁכֶל הָעוֹסֵק בְּבִנְיָן מִתְמַסְכֵּן. קְפוֹץ וְבִין אַרְעָא מְתוֹן נְסִיב אִתְּתָא. נְחִית דַּרְגָּא נְסִיב אִתְּתָא. סַק דַּרְגָּא בְּחַר שׁוֹשְׁבִינָא:

רש"י

כרבא. חריסה כמו כרוב ותני כמה דמסיק תעלת מבי כרבא: לפותיא. לרוחב הערוגה: אי תשדיית לאורכך. כלומר לפילו תחזיר ותחריסנה לא יועיל כלום לפי עסקא: דהפוכי בעסקא טב. להרויח יותר: דקא נייפן. הרוח מנכבת כזו: אתנופי. כמה שתרלו תנופפו ין תועלת בהן לפי פרקמטיא תניפו לי הניפו לי במנופ': וחפירה. שתא שכרה מועט ואכול עשבים וחזיר במלת. חפירה יפק מן התבואה עד שלש הניחה שלים: מגניא ליה אארעא. משכב' לותו על הארץ לשמרו כל הלילה: מרמיא ליה תיגרא. בשבילה התקוטט עם בני חדס: זרע. תבואה לאכילת ביתך: ורא תזבין. לא תקנה תבואה מן השוק: אע"ג דכי הדדי נינהו. לפילו חטין בזול וקרקעך לינו חשוב ואין לך שכר לפי השעה לפי' הכי הני מתברכין ברכה המלויה בדבר שאין לוקח בדמי' ואין כלה מהר: מברכן. פליטון בלע"ז: זבין ולא תזול. מכור כלי תשמיש והשתמש בדמי' בפרקמטיא קודם שתבא לידי ענית: ביסתרכי. כלי הבית טיפי"ם בלע"ז: אבל גלימא. שהוא להתכבד בלבישתה לא ימכור דילמא כי הדר בעי לה לא תתרמיא ליה הגונה כמותה: טום. תרגום של סתום כמו סתמוס פלסתים טמיטון פלסתאי. טוס ולא תעשין חס ים לך חור קטן בכותל רשות שתוס לותו מיד ולא תרחיב בנקב לשפן בו טיט ולבנים הרבה ליפותו: שפין. פלסט"ר בלע"ז וחס בעל נפש אתה להנאות בניך הרחב הנקב ושפילהו להיות יפה: ולא תבני. לא תפיל את כל הכותל ותבנהו: מתון נסיב אתתא. המתן עד שתבדוק מעשיה שלא תהא רשה וקנטרנית: נחות דרגא נסיב אתתא. לא תקח אשה חשובה ממך שמא לא תתקבל עליה: שושבינא. לוהב טוב בחר לך לדם חשוב להדבק לחברין:

ולא

ויגש ליום שלישי

זוהר ויגש דף ר"ח ע"א

וְלֹא יָכוֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק (לְכָל הַנִּצָּבִים עָלָיו וְגוֹמֵר) רַבִּי חִיָּא פָּתַח וְאָמַר (תהלים קי"ב) פִּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים צִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד (קַרְנוֹ תָּרוּם בְּכָבוֹד.)
תָּא חֲזֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּרָא עַלְמָא וְאַשְׁלִיט עֲלֵיהּ לָאָדָם דְּיֵהָא מַלְכָּא עַל כֹּלָּא וְהַאי בַּר נָשׁ מִתְפָּרְשָׁן מִנֵּיהּ בְּעַלְמָא כַּמָּה זִינִין מְנַהְגִין צַדַּיקָיָא וּמְנַהְגִין רַשִּׁיעַיָּא מְנַהְגִין טִפְּשִׁין וּמְנַהְגִין חַכִּימִין וְכֻלְּהוּ אִתְקַיְּימוּ בְּעַלְמָא עִתִּירִין וּמִסְכְּנִין וְכֻלְּהוּ בְּגִין לְמִזְכֵּי אִלֵּין בְּאִלֵּין לְמִזְכֵּי צַדַּיקָיָא עִם רַשִּׁיעַיָּא לְמִזְכֵּי חַכִּימִין עִם טִפְּשִׁין לְמִזְכֵּי עֲתִירִין עִם מִסְכְּנִין. דְּהָא בְּגִין דָּךְ זָכֵי בַּר נָשׁ לְחַיֵּי עָלְמָא וְאִתְקְשַׁר בְּאִילָנָא דְחַיֵּי וְלָא עוֹד אֶלָּא דְּהָא צְדָקָה דְּאִיהוּ עָבִיד קָאִים לְעָלְמִין דִּכְתִיב וְצִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד. פִּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר כַּד בָּרָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַרְמָא קָאִים לֵיהּ עַל סַמְכָא חַד וְצַדִּיק שְׁמֵיהּ וְהַאי צַדִּיק אִיהוּ קְיוּמָא דְּעַרְמָא וְדָא אִיהוּ דְּאִשְׁקֵי נָזֵן לְכֹלָּא דִּכְתִיב (בראשית ג') וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים. וּמִשָּׁם יִפָּרֵד מַהוּ יִפָּרֵד אֶלָּא הַהוּא מְזוֹנָא וּמַשְׁקְיָא דְּהַהוּא נָהָר נָטִיל גְּוָנָא כֻּלָּא וּלְבָתַר אִתְפְּרַשׁ הַהוּא מַשְׁקְיָא לְאַרְבַּע סִטְרִין דְּעַרְמָא וְכַמָּה אִינוּן דְּמִצְפָּאן לְאִתְשַׁקְיָא וּלְאִתְזָנָא מְהֵימָן כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים קמ"ה) עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ. וּבְגִין כָּךְ פִּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים דָּא צְדָקָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דִּבְגִין כָּךְ אִיהִי קַיְּימָא בְּרָזָא דִּשְׁלֵם בְּקִיּוּמָא שְׁלִים רָשָׁע יִרְאֶה וְכָעַס דָּא מַלְכוּת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה. תָּא חֲזֵי מַלְכוּת שָׁמַיִם אִיהִי בְּי מַקְדְּשָׁא לְקַיְּימָא כָּל מִסְכְּנֵי בְנוֹ צְלָא דְּשִׁרוּתָא דִּשְׁכִינְתָּא. וְצַדִּיק דָּא אִיהוּ אִקְרֵי גַּבָּאי צְדָקָה לְמִיתַן וּלְמֵיזַן לְכֹלָּא דִּכְתִיב פִּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים בְּגִין כָּךְ גַּבָּאי צְדָקָה נַטְלֵי אַגְרָא לְקַבֵּיל כּוּלְּהוּ דְּיַהֲבֵי צְדָקָה. (תָּא חֲזֵי וְלֹא יָכוֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנִּצָּבִים אִין אִינוּן כָּל דְּקַיְּימֵי לְאִתְזָנָא וּלְאִתְשַׁקְיָא מִנֵּיהּ. וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל אֶחָיו. אִתּוֹדַאכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אֶחָיו אִלֵּין שְׁאָר דְּתִיכִין חַיָּלִין דִּכְתִיב בְּהוּ לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי. דָּבָר אַחֵר וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּזִמְנָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָתֵי לְאִזְדַּוְּוגָא בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל אֶחָיו בְּזִמְנָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הֲוָה מִתְחַבַּר בְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל. בְּגִין דְּאִינוּן נַטְלֵי בִּלְחוֹדַיְיהוּ בְּלָא חִבּוּרָא דְּעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה בַּהֲדַיְיהוּ בְּגִין כָּךְ (במדבר כ"ט) בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם דְּהָא בְּזִמְנָא דָּא אִיהוּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּלְחוֹדוֹי בְּחִבּוּרָא חָדָא עִם יִשְׂרָאֵל דִּכְתִיב בְּהוּ אַחַי וְרֵעַי כְּמָה דְּאוּקְמֵיהּ.) רַבִּי יִסָּא פָּתַר קְרָא בְּזִמְנָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יוֹקִים לָהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מֵעַפְרָא וְיַבְּשֵׁי לְאַנְמָא נְקָטָא מֵעַמְמַיָּא עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה כְּדֵין כְּתִיב (ישעיה ס"ג) וּמֵעַמִּים אֵין אִישׁ אִתִּי

וּכְתִיב הָכָא וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל אֶחָיו. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (שם) וַיְנַטְּלֵם וַיְנַשְּׁאֵם כָּל יְמֵי עוֹלָם:

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מוסר

הרמב"ם הלכות תשובה פרק א׳

מספר חרדים דף ע"א ע"א

א אַף עַל פִּי שֶׁהַתְּשׁוּבָה מְכַפֶּרֶת עַל הַכֹּל וְעִנְיוֹ שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר יֵשׁ עֲבֵירוֹת שֶׁהֵן מִתְכַּפְּרִין בְּשַׁעְתָּן וְיֵשׁ עֲבֵירוֹת שֶׁאֵין מִתְכַּפְּרִין אֶלָּא לְאַחַר זְמָן. כֵּיצַד עָבַר אָדָם עַל מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁאֵין בָּהּ כָּרֵת וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה אֵינוֹ נָזוּז מִשָּׁם עַד שֶׁמּוֹחֲלִין לוֹ וּכְאִלּוּ נֶאֱמַר (ירמ' ג') שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפָּא מְשׁוּבוֹתֵיכֶם וגו': ב עָבַר עַל מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁאֵין בָּהּ כָּרֵת וְלֹא מִיתַת בֵּית דִּין עָשָׂה תְּשׁוּבָה תּוֹלֶה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר וּכְאִלּוּ נֶאֱמַר (ויקרא טז) כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם עָבַר עַל כָּרֵיתוֹת וּמִיתַת בֵּית דִּין וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה תְּשׁוּבָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים תּוֹלִין וְיִסּוּרִין הַבָּאִים עָלָיו גּוֹמְרִין לוֹ הַכַּפָּרָה וְיֵעוֹלָם אֵין מִתְכַּפֵּר לוֹ כַּפָּרָה גְּמוּרָה עַד שֶׁיָּבֹאוּ עָלָיו יִסּוּרִין וּכְאִלּוּ נֶאֱמַר (תהלים פט) וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם: ג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁלֹּא חָגַל אֶת הַשֵּׁם בְּשָׁעָה שֶׁעָבַר אֲבָל הַמְחַלֵּל אֶת הַשֵּׁם אַף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה וְהִגִּיעוֹ לוֹ הַכִּפּוּרִים וְהוּא עוֹמֵד בְּתְשׁוּבָתוֹ וּכְאִלּוּ עָלָיו יִסּוּרִין אֵינוֹ מִתְכַּפֵּר לוֹ כַּפָּרָה גְּמוּרָה עַד שֶׁיָּמוּת אֶלָּא תְּשׁוּבָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים וְיִסּוּרִין שֶׁל שְׁתָּן תּוֹלִין וּמִיתָה מְכַפֶּרֶת שֶׁנֶּאֱמַר (ישע' כב) וְנִגְלָה בְאָזְנָי ה' צְבָאוֹת אִם יְכֻפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם וגו':

אָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּעֵת הַחְפֵּלָה לֹא יְהֵא דָּבָר הוֹצֵץ בֵּינוֹ לְבֵין הַקִּיר וְהָרָמָז לַשְּׁכִינָה שֶׁכָּל כָּל מַחֲשָׁבָה רָעָה או אֲפִילוּ כִּרְהִי רָעָה טָלְבָבוֹ וְלֹא יָבִין אֶלָּא לְפָרוּשׁ מַה שֶּׁמּוֹצִיא בְשָׂפָתָיו. יַדְמֶה הָאָדָם זֶה הָעוֹלָם לַיָּיִן וַאֲהָרִי מָוֶת לְחוֹרֵף קָשֶׁה וְאִם לֹא יָבִין בְּקוֹץ יָמוּת בַּחֹרֶף יְהֵינוּ דִּכְתִיב (משלי ו) לֵךְ אֶל נְמָלָה עָצֵל וגו' עוֹר יֵשׁ לְפָרֵשׁ לֹא יְהֵא דָּבָר חוֹצֵץ הֵינוּ בֵּגוּף אֶלָּא כְּאִלּוּ אֵינֶנּוּ בָּעוֹלָם וְיִדְבַּק נַפְשׁוֹ בְּנַפְשׁוֹ כְּאֶבֶן שׁוֹאֶבֶת בְּבַרְזֶל. בְּצַדִּיק הַיּוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ וְשָׂרָאֵל מְיַחֵד הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנִּבְרָא בְיוֹ״ד וּמְהָאָרֶץ עַד לָרָקִיעַ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה שֶׁהוּא רָמָז לַה״א רִאשׁוֹנָה שֶׁל שֵׁם. הָאָדָם שֶׁבָּאָרֶץ עוֹמֵד עַל רַגְלָיו רָמַז לְוי״ו הָאָרֶץ אֲשֶׁר יוֹשֵׁב עָרֶיהָ רָמַז לַה״א אַחֲרוֹנָה שֶׁבְּשֵׁם וּבְצֵאתוֹ חוּץ לָאָרֶץ מַפְרִיד. וְהָאֲבוֹת לֹא נֶאֱמְרוּ אֶלָּא עַל פִּי הַדִּבּוּר. עוֹד כֵּיוָן שֶׁגּוֹלֶה הָאָדָם מִן הָאָרֶץ גּוֹרֵם גָּלוּת לַשְּׁכִינָה עִמּוֹ וְאִם אָדָם בְּצָרָה בָּאָרֶץ דַּיּוֹ לָעֵבֶר לִהְיוֹת כְּרֵבוֹ עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה. הַמּוּבְחָר שֶׁבָּאָדָם הוּא הַגֵּב רְצוֹנוֹ לוֹסֵר כַּשֵּׂכֶל וְבֵן אָמְרוּ דַּעַת הַמַּרְתָּ מַה קָּנִיתָ מַה הַמַּרְתָּ וְהַטְּבָעִים לְיוֹצְרוֹ בְּמִבְחַר הַטּוֹבוֹת שֶׁהִטִּיבוֹ כַּמָּה עָנְשׁוֹ:

ויגש יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ך רמ"ילוי וך רשם ב"ן לקנות הארת נפש יתירה

משבת הבאה:

לג וְעַתָּה יִשְׁבְּ־נָא עַבְדְּךָ תַּחַת הַנַּעַר עֶבֶד לַאדֹנִי
וְהַנַּעַר יַעַל עִם־אֶחָיו: וּכְעֵן יֵתֵב כְּעַן עַבְדָּךְ תְּחוֹת

ויגש ליום רביעי

עוֹלֵמָא עַבְדָּא לְרִבּוֹנִי וְעוֹלֵימָא יַסֵּק עִם אֲחוֹהִי׃ לד כִּי־אִישׁ אֶעֱלֶה
אֶל־אָבִי וְהַנַּעַר אֵינֶנּוּ אִתִּי פֶּן אֶרְאֶה בָּרָע אֲשֶׁר
יִמְצָא אֶת־אָבִי׃ אֲרֵי אֶכְדִּין אֶסַּק לָוַת אַבָּא וְעוֹלֵימָא לֵיתוֹהִי עִמִּי
דִּלְמָא אֶחֱזֵי בְּבִישׁוּ דִּי יִשְׁתְּכַח עַל אַבָּא׃ מה א וְלֹא־יָכֹל יוֹסֵף
לְהִתְאַפֵּק לְכֹל הַנִּצָּבִים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל־
אִישׁ מֵעָלָי וְלֹא־עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל־
אֶחָיו׃ וְלָא יְכִיל יוֹסֵף לְאִתְחַפָּיָא לְכֹל דְּקָיְמִין עֲלוֹהִי וּקְרָא אַפְּקוּ כָל
אֱנָשׁ מֵעָלָי וְלָא קָם אֱנָשׁ עִמֵּהּ כַּד אִתְיְדַע יוֹסֵף לָוַת אֲחוֹהִי׃ ב וַיִּתֵּן
אֶת־קֹלוֹ בִּבְכִי וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם וַיִּשְׁמַע בֵּית פַּרְעֹה׃
וִיהַב יַת קָלֵהּ בִּבְכִיתָא וּשְׁמָעוּ מִצְרָיִם וּשְׁמַע אֱנָשׁ בֵּית פַּרְעֹה׃
ג וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו אֲנִי יוֹסֵף הַעוֹד אָבִי חָי וְלֹא־
יָכְלוּ אֶחָיו לַעֲנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהֲלוּ מִפָּנָיו׃ וַאֲמַר יוֹסֵף
לַאֲחוֹהִי אֲנָא יוֹסֵף הַעַד כְּעַן אַבָּא קַיָּם וְלָא יָכִילוּ אֲחוֹהִי לְאָתָבָא יָתֵהּ
פִּתְגָם אֲרֵי אִתְבְּהִילוּ מִן קֳדָמוֹהִי׃ ד וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו גְּשׁוּ־
נָא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם אֲשֶׁר־מְכַרְתֶּם
אֹתִי מִצְרָיְמָה׃ וַאֲמַר יוֹסֵף לַאֲחוֹהִי קָרִיבוּ כְעַן לְוָתִי וְקָרִיבוּ וַאֲמַר
אֲנָא יוֹסֵף אֲחוּכוֹן דִּי זַבֶּנְתּוּן יָתִי לְמִצְרָיִם׃

רש"י

(לג) ישב נא עבדך וגו'. (ב"ר) לכל דבר אני מעולה ממנו לגבורה ולמלחמה ולשמש: (א) ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים. לפי היה יכול לסבול שיהיו מלריס נלבים עליו ושומעין שחחיו מתבייחין בהודעה להם: (ב) וישמע בית פרעה. בית של פרעה כלומר עבדיו ובני ביתו. ואין זה לשון בית ממש אלא כמו בית ישראל. בית יהודה מיסגד"ה בלע"ז. (ג) נבהלו מפניו. מפני הבושה: נגשו נא אלי. רחה חותם נסוגים לאחור ממה שבשיו אחי נלמיד קרא להם בלשון רכה ותחנונים והרחה להם שהוא מהול (ב"ר);

נביאים יחזקאל ל"ו

א בֶּן־אָדָם שִׂים פָּנֶיךָ אֶל־גּוֹג אֶרֶץ הַמָּגוֹג נְשִׂיא רֹאשׁ מֶשֶׁךְ

וְתוּבָל וְהַנְּבָא עָלָיו׃ בֶּן אָדָם שִׂים פָּנֶיךָ אֶל גּוֹג אֶרֶץ הַמָּגוֹג
נְשִׂיא רֹאשׁ מֶשֶׁךְ וְתוּבָל וְאִתְנַבֵּא עָלָיו׃ ג וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
הִנְנִי אֵלֶיךָ גּוֹג נְשִׂיא רֹאשׁ מֶשֶׁךְ וְתוּבָל׃ וְהִסַּעְתִּיךָ וְנָתַתִּי חַחִים
אֶל לְחָיֶיךָ וְהוֹצֵאתִי אוֹתְךָ וְאֶת כָּל חֵילֶךָ סוּסִים
וּפָרָשִׁים לְבֻשֵׁי מִכְלוֹל כֻּלָּם קָהָל רָב צִנָּה וּמָגֵן תֹּפְשֵׂי חֲרָבוֹת
כֻּלָּם׃ פָּרַס כּוּשׁ וּפוּט אִתָּם כֻּלָּם מָגֵן
וְכוֹבָע׃ גֹּמֶר וְכָל אֲגַפֶּיהָ בֵּית תּוֹגַרְמָה יַרְכְּתֵי צָפוֹן וְאֶת כָּל אֲגַפָּיו
עַמִּים רַבִּים אִתָּךְ׃ ה הָכֵן וְהָכֵן לְךָ אַתָּה
וְכָל קְהָלֶךָ הַנִּסְהָלִים עָלֶיךָ וְהָיִיתָ לָהֶם לְמִשְׁמָר׃ ו מֵרֹב
יָמִים תִּפָּקֵד לְךָ אַתָּה וְכָל מַשְׁרְיָתֶךָ וְאִתְּכָנִישׁוּ עָלָךְ וְתֶהֱוֹא לְהוֹן לְמַטְרָא׃

רש"י

(א) גוג שם המלך: המגוג. שם המקום: (ב) ושובבתיך תעשה מוסך שובב: חחים. מצעות ברזל: לבושי מכלול. מיני תכשיטין: (ד) מגן וכובע. של ברזל: (ה) וכל אגפיה. כל סביביה: (ו) הכון והכן. הכן מוסך והכן לך חיל לאחריו: והיית להם למשמר. דרך המלך לתת לב על חיילותיו לשמרם מיד יגלו ויבואו:

כתובים משלי י׳

א מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב וּבֶן כְּסִיל תּוּגַת אִמּוֹ׃ ב לֹא
יוֹעִילוּ אֹצְרוֹת רֶשַׁע וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת׃ ג לֹא יַרְעִיב יְהוָה נֶפֶשׁ צַדִּיק
וְהַוַּת רְשָׁעִים יֶהְדֹּף׃ ד רָאשׁ עֹשֶׂה כַּף רְמִיָּה וְיַד חָרוּצִים תַּעֲשִׁיר׃

בחסידות

(א) לשון צדיק. שיודע להוכיח: כמעט. שלימו שומע לתוכחות לדיק: (ב) ירעו רבים וכו'. שרבים תוכלים בזכותו ובתפלתו: ולא יוסיף עצב עמה

ויגש ליום רביעי

בַּחֲסִירוּת רַעֲיָנָא יְמוּתוּן׃ ג בִּרְכַּת יְהוָה הִיא תַּעֲשִׁיר וְלָא יוֹסִף
עֶצֶב עִמָּהּ׃ בִּרְכָתָא דְּאַלָּהָא הִיא מְעַתְּרָא וְלָא נוֹסִיף כְּיָבָא עִמָּהּ׃
ד כְּשַׂחוֹק לִכְסִיל עֲשׂוֹת זִמָּה וְחָכְמָה לְאִישׁ תְּבוּנָה׃ בַּד נָחִיךְ
סַכְלָא עֲבִיד עֲבִידְתָּא וְחָכְמְתָא לְגַבְרָא דְּמִתְבַּיִן׃ ה מְגוֹרַת רָשָׁע הִיא
תְּבוֹאֶנּוּ וְתַאֲוַת צַדִּיקִים יִתֵּן׃ חֲרִיצוּתָא דְּרַשִׁיעָא הִיא אַתְיָא לֵיהּ
וְרִינְגָּתָא דְּצַדַּיָּא תִּתְיְהַב לְהוֹן׃ ו כַּעֲבוֹר סוּפָה וְאֵין רָשָׁע וְצַדִּיק
יְסוֹד עוֹלָם׃ חֵיךְ דְּיַעֲבַר עַלְעוֹלָא הֵיכְנָא נְעַבַּר רַשִׁיעָא וְצַדַּיָּקָא שְׁתַאנָן
בְּעַרְמָא׃

רש"י

עמה. אין לריך להתיגע להשכיר כו׃ (ד) עשות זמה. מעלים׃ וחכמה. כשחוק׃ לאיש תבונה. כלומר קלה כעיניו לעשות׃ (ה) מגורת רשע ונומר. מה שהוא ירא יבוא לו׃ ותאות צדיקים יתן. מי שבידו ליתן׃ (ו) כעבור סופה. פתאום יבא עליו רוח סערה ונכרית הרשע ממקומו׃

משנה שבת פרק י״א

שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּטַלִּית. זֶה אוֹמֵר אֲנִי מְצָאתִיהָ. וְזֶה אוֹמֵר אֲנִי מְצָאתִיהָ. זֶה
אוֹמֵר כֻּלָּהּ שֶׁלִּי. וְזֶה אוֹמֵר כֻּלָּהּ שֶׁלִּי. זֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מֶחֱצָיָהּ.
וְזֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מֶחֱצָיָהּ. וְיֶחְלְקוּ. זֶה אוֹמֵר כֻּלָּהּ שֶׁלִּי. וְזֶה
אוֹמֵר חֶצְיָהּ שֶׁלִּי. הָאוֹמֵר כֻּלָּהּ שֶׁלִּי. יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מִשִּׁשָּׁה
חֲלָקִים. וְהָאוֹמֵר חֶצְיָהּ שֶׁלִּי. יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מֶרֶבַע. זֶה נוֹטֵל

ברטנורא שלשה

פרק א שנים אוחזין בטלית. בגמרא מוקי למתניתין כגון שאחד מהן תופס בחוטין שבשפת הבגד מלד זה והאחד תופס בחוטין שבשפת הבגד מלד זה לכל
שם הם נדוקים בבגד עלמו זה נוטל עד מקום שידו מגעת וזה נוטל עד מקום שידו מגעת והשאר חולקים בשוה ובשבועה: זה אומר כולה שלי. לגי קנייתיה ולי מכרה המוכר ולא לך והמוכר מכר לאחד מהשני ולקח המעות משניהם מאחד מדעתו ומאחד בעל כרחו ואינו יודע מפי מדעתו ומהי בעל כרחו דלמו יבא ויהיה חומר לזה מכרתי היה כאן עד אחד והיה שכנגדו מייב שבוע' דאוריית' להשניים העד עבניו שאינו יודע שניהם נשבעי' שבועה היסת' כמתני' וכדין הוא שיהיו חולקים בלא שבועה אלא שתקנו חכמים שלא יטול שום אחד מהם אלא בשבועה כדי שלא יהא כל אחד הולך ותוקף בטליתו של חבירו ואומר שלי היא ואינעריך תנא לאשמועינן זה חומר הני מילתא דאיכא למיגרס כמיגרסה וזה חומר כולה שלי דאיכא מקח וממכר דאי תנא מיגרסה הוה אמינא הוה דרמו רבנן שבועה עליה משום דמורי התירא לאחוי כה שלא כדין דאמר חברתי לאו מידי הסר כה אינזל ואתפלג בהדיה אבל מקח וממכר דאי לא הוה צריך לה לא הוה מהדר אחתריה למזכה וזה שבא לחלוק עמו ולימא הני דמיה שלא כדין מחסרו ולימא לאימר דמורה התירא אימא לא רמו רבנן שבועה עליה ואי אשמעי' במקח וממכר הוה אמינא מקח וממכר הוא דרמו רבנן שבועה עליה משום דמורי התירא ואמר חברתי דמי קא יהיב ואנא דמי קא יהיבנא השתא דלריכנא לדידי אפקליה אנא וחברתי לטרח ואינזל ונזבין אחריתי אבל מגיגה דלריכא למימר הכי אימא לא צריכא: ישבע שאין לו בה
פחות

שְׁלֹשָׁה חֲלָקִים. וְזֶה נוֹטֵל רְבִיעַ: ב הָיוּ שְׁנַיִם רוֹכְבִין עַל גַּבֵּי בְהֵמָה. אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד רוֹכֵב וְאֶחָד מַנְהִיג. זֶה אוֹמֵר כְּלָּה שֶׁלִּי. וְזֶה אוֹמֵר כְּלָּה שֶׁלִּי. זֶה יִשְׁבַּע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מֶחְצָיָהּ. וְזֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מֶחְצָיָהּ וַיֶּחֱלוֹקוּ. בְּזְמַן שֶׁהֵן מוֹדִים. אוֹ שֶׁיֵּשׁ עֵדִים. חוֹלְקִים בְּלֹא שְׁבוּעָה: ג הָיָה רוֹכֵב עַל גַּבֵּי בְהֵמָה. וְרָאָה אֶת הַמְּצִיאָה וְאָמַר לַחֲבֵירוֹ תְּנָה לִי. נְטָלָהּ וְאָמַר אֲנִי זָכִיתִי בָהּ. זָכָה בָהּ. אִם מְשַׁנָּתָהּ לוֹ. אָמַר אֲנִי זָכִיתִי בָהּ תְּחִלָּה. לֹא אָמַר כְּלוּם: ד רָאָה אֶת הַמְּצִיאָה וְנָפַל לוֹ עָלֶיהָ. וּבָא אַחֵר וְהֶחֱזִיק בָּהּ. זֶה שֶׁהֶחֱזִיק בָּהּ זָכָה בָהּ. רָאָה אוֹתָן רָצִין אַחַר מְצִיאָה. אַחַר צְבִי שָׁבוּר. אַחַר גּוֹזָלוֹת שֶׁלֹּא פָּרְחוּ. וְאָמַר זָכְתָה לִי שָׂדִי. זָכְתָה לוֹ. הָיָה צְבִי רָץ כְּדַרְכּוֹ. אוֹ שֶׁהָיוּ גוֹזָלוֹת מַפְרִיחִין. וְאָמַר זָכְתָה לִי שָׂדִי. לֹא אָמַר כְּלוּם: ה מְצִיאַת בְּנוֹ וּבִתּוֹ. הַקְּטַנִּים. מְצִיאַת עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים. מְצִיאַת אִשְׁתּוֹ. הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. מְצִיאַת בְּנוֹ וּבִתּוֹ הַגְּדוֹלִים. מְצִיאַת עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִים. מְצִיאַת אִשְׁתּוֹ שֶׁגֵּרְשָׁהּ. אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן כְּתוּבָּתָהּ. הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלָּהֶן: ו מָצָא שְׁטָרֵי חוֹב. אִם יֵשׁ בָּהֶן אַחֲרָיוּת נְכָסִים לֹא יַחֲזִיר שִׁבְּית דִּין נִפְרָעִין מֵהֶן. אֵין בָּהֶן אַחֲרָיוּת נְכָסִים יַחֲזִיר שֶׁאֵין בֵּית דִּין נִפְרָעִין מֵהֶן. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לֹא יַחֲזִיר. מִפְּנֵי

ברטנורא שבית

פחות מחציה. ופירוש נכנע שכולה שלו כדקתני לעיל מעיקרא דהא לית ליה כולה ואי משתבע שחציה שלו כדקתני יהיב ליה הוה מרע ליה לדכוריה קמ"ל דאמר כולה שלי הלכך יכנע שלישי לו כה פחות מהניה דמשמע הכי כולה שלי כדקתני לעיל מעיקרא ולדכריכם שלישי אחת מלמיעלי לי ככולה שכועה שים לי כה ואין לי כה פחות מחציה: ב היו שנים רוכבין על גבי בהמה. כך קמשמע לן דרוכב קני ואף ע"פ שאינו מנהיג שלא זזה הבהמה ממקומה: או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג. בזמן שרוכב מנכנע ברגליו כי היכי דתיזיל הבהמה מחמתיה הוי למיוס רוכב ומנהיג ואם לא היה לא רוכב בלבד מנהיג קנה רוכב לא קנה: ואם הודו או באו עדים. לפי' לאחר שנפסק הדין עליהם שיחלוקו בשבועה חולקים שלא בשבועה: ג אמר לחבירו תנה לי וכו'. אבל אמר זכה לי בה קנה הרוכב ואין המנהיג יכול לומר תני זכיתי בה: לא אמר כלום. שקולה זה כמי שלא אמר כלום ולא אמר זכה בה: ד זה שהחזיק בה זכה בה. ודוקא שהיה המציאה בר"ה שאין ד' אמות של אדם קונות לו בר"ה שלפיכך המחזיק בה זכה בה אבל בשאר שהיה שביל יחיד או בשדי רה"ר שאין רבים דוחקים שם ד"א של אדם קונות לו כל מציאה וכל הפקר שמוך לו בד"א ואין אחר רשאי לתפסו ותקוני ליה רבנן כי היכי דלא ליתי לאנצויי: אחר צבי שבור. שהיו יכול לרוץ ומשתמר בתוך השדה אם לא יעלוהו אחרים הוי כמציאה: זכתה לו. שדהו והוא שעומד בלד שדהו וכגון שיוכל לרוץ אחריהם ומגיעו קודם שיגלו משדהו: ה הקטנים. כל שסומך על שלחן אביו אפילו הוא גדול קרי ליה קטן ומציאתו לאביו משום חיכה והכא כיון קטנה כיון נערה מציאתה לאביה דהתורה זכתה כל שכן נשואין לאביה: עבדו ושפחתו הכנענים. שהרי גופן קנוי לו כדכתיב והתנחלתם אותם: מציאת אשתו. רבנן תקינו ליה משום חיבה: ו אחריות נכסים. שעבוד קרקעות שיגבה מהם: לא יחזיר. דמיסיון לפרעון ולקוניא שמא שטר פרוע הוא ומן הלוה נפל והא דקא מודה לא פרעתי עלה של רמאות הוא ביו יכם לטרוף את הלקוחות שלקחו ממנו קרקע שלא כאחריות ויחלקו ביניהם: בין כך ובין כך לא יחזיר. דשטר שאין בו אחריות ממשעבדי ומי גבי דאחריות טעות סופר הוא ומיסיון לפרעון ולקוניא והלכה כחכמים ודוקא בשטר שאין מזכר בו אחריות אמרו חכמים דטעות סופר הוא וגבי ממשעבדי כלומר היה

ויגש ליום רביעי

שְׁבִית דִּין נִפְרָעִין מֵהֶן: ז מָצָא גִּטֵּי נָשִׁים. וְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים. דַּיְתִיקִי מַתָּנָה. וְשׁוֹבָרִים. הֲרֵי זֶה לֹא יַחֲזִיר. שֶׁאֲנִי אוֹמֵר כְּתוּבִים הָיוּ. וְנִמְלַךְ עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא לַתִּתָּם: ח מָצָא אִגְּרוֹת שׁוּם. וְאִגְּרוֹת מָזוֹן. שִׁטְרֵי חֲלִיצָה וּמִיאוּנִין. וְשִׁטְרֵי בֵירוּרִין. וְכָל מַעֲשֵׂה בֵית דִּין. הֲרֵי זֶה יַחֲזִיר. מָצָא בַּחֲפִיסָה. אוֹ בִּדְלוֹסְקָמָא הַכְרִיךְ שֶׁל שְׁטָרוֹת. אוֹ אֲגוּדָה שֶׁל שְׁטָרוֹת. הֲרֵי זֶה יַחֲזִיר. וְכַמָּה הִיא אֲגוּדָה שֶׁל שְׁטָרוֹת. שְׁלֹשָׁה קְשׁוּרִין זֶה בָּזֶה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אֶחָד הַלָּוָה מִשְּׁלֹשָׁה יַחֲזִיר הַלָּוָה. שְׁלֹשָׁה הַלְוִין מֵאֶחָד יַחֲזִיר הַמַּלְוֶה. מָצָא שִׁטַּר בֵּין שְׁטָרוֹתָיו וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה טִּיבוֹ. יֶהֱא מוּנָּח עַד שֶׁיָּבֹא אֵלְיָהוּ. אִם יֵשׁ עִמָּהֶן סִמְפּוֹנוֹת. יַעֲשֶׂה מַה שֶּׁבִּסְמְפּוֹנוֹת:

ברטנורא

היה המחריות כתוב בו מבל אם פירש בשטר שיהיו רוצה לקבל עליו מחריות מודיע מכמיס ליחזיר דהשתא ליכא למיחש לקנוניא: ז דייתיקי. לוועת שכיב מרע דא תהא למיקם ולהיות: ושוברים. שעושה מלוה ללוה שנפרע ממנו שטר מוכו: ה אגרות שום. שמנו כ"ד נכסי לוה למלוה בחוכו: ואגרות מזון. שקבל עליו לזון את בת פתנו פירוש אחר שימכרו מקרקע הבעל למזון האשה והכתם: ומיאונין. שכותבים בשטר בפניהם מיאנה פלוני בפלוני בעלה ובקשנה שבשיהוה אחה ואחיה שיהא ירוכה גט: שטרי ברורין. זה כורר לו מ' וזה כורר לו מ' שידוע לבם: מצא. בשטרות: בחפיסה. חמת של עור קטנה: ודלוסקמא. כלי עור שהזקנים מניחים בה כלי תשמישם שלא יעשכו לחפש אחריהם: ותכריך של שטרות. שלשם שטרות או יותר כרוכין זב"ז: אגודה. מוככים זה על זה ארכו של זה על ארכו של זה: ה"ז יחזיר. דדבר שיש בו סימן הוא שהכלי סי' כשיאמרו הבעלים בכלי פלוני מלאת אותם וכן תכריך ואגודה סימן הוא: אחד הלוה. מנ', אם ג' שטרות של לוה אחד כן שלוה מנ' בני אדם: יחזירם. המוצית: ללוה. דודאי מידו נפלו שאם מידם נפלו מי קבשם למקום מ' ודוקא שהשטרות מקויימים כב"ד שכל אם חיכם מקויימים חייבין למחר לקיימינהו הוליכום שלשה המלוים אצל סופר הדיינים ונפלו מיד הסופר ואין להם שמץ למחר שקיימו אותם נפלו מיד הסופר דלא משכי אינם קיומים כידע דספרא. ואם ג' לוים הם שלוו מאדם מ': יחזיר. המוצית: למלוה. שהדבר ידוע שממנו נפלו. ואם היו שלשתן כתובת סופר מ' חייבין שמא מיד הסופר נפלו ולא לוה משולם ולפיכך לא יחזיר: מצא שטר בין שטרותיו ואינו יודע מה טיבו. אפילו אם כלוה הפקידו אצלו או שמא מקחתו פרוע ומסרוהו לו להיות שלים כיוצאין: יהא מונח. כידו ולא יחזיר לא לזה ולא לזה: ואם יש עמהן סמפונות. המוצית בין שטרותיו שוכר שנכתב על מ' משטרותיו: יעשה מה שבסמפון. והשטר בחזקת פרוע ועט"פ שהוה רשוי לשוכר הזה להיות מונה כיד הלוה ולא כיד שלוה אחריכן כשמיכו הלוה למלוה ואמר למחר תנהו לי ושכח והוא שמלא המלוה השטר הזה שנכתב עליו השוכר בין השטרות קרועים עט"פ שלא נקרע:

גמרא בבא מציעא דף כ"ט ע"ב

תָּנוּ רַבָּנָן הַשּׁוֹאֵל סֵפֶר תּוֹרָה מֵחֲבֵרוֹ הֲרֵי זֶה לֹא יִשְׁאֵלֶנּוּ לְאַחֵר פּוֹתְחוֹ וְקוֹרֵא בּוֹ וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִלְמוֹד בּוֹ בַּתְּחִלָּה וְלֹא יִקְרָא אַחֵר עִמּוֹ. וְכֵן הַמַּפְקִיד סֵפֶר תּוֹרָה אֵצֶל חֲבֵרוֹ גּוֹלְלוֹ

כל רש"י

גוללו. בכל שניס עשר חדש פעם אחת: אם בשבילו פתחו. כולם מפרש לקמיה

כָּל שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ פּוֹתְחוֹ וְקוֹרֵא בּוֹ אִם בִּשְׁבִילוֹ פְּתָחוֹ אָסוּר. סוּמְכוֹס אוֹמֵר בַּחֹדֶשׁ שִׁלְשִׁים יוֹם בְּיָשָׁן שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. אָמַר מָר הַשּׁוֹאֵל סֵפֶר תּוֹרָה מֵחֲבֵרוֹ חֵרֵי זֶה לֹא יִשְׁאִילֶנּוּ לְאַחֵר מַאי אַרְיָא סֵפֶר תּוֹרָה אֲפִילּוּ כָּל מִילֵּי נָמֵי דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ כָּאן שָׁנָה רַבִּי אֵין הַשּׁוֹאֵל רַשַּׁאי לְהַשְׁאִיל וְאֵין הַשּׁוֹכֵר רַשַּׁאי לְהַשְׁכִּיר. סֵפֶר תּוֹרָה אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ מַהוּ דְּתֵימָא נֵיחָא לֵיהּ לְאִינִישׁ דְּתַעֲבִיד מִצְוָה בְּמָטוֹנֵיהּ קָא מַשְׁמַע לָן. פּוֹתְחוֹ וְקוֹרֵא בּוֹ פְּשִׁיטָא וְאֶלָּא לְמַאי שַׁיְילוּהּ מִינֵּיהּ סֵיפָא אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ וּבְלָבַד שֶׁלֹּא יִלְמוֹד בּוֹ בַּתְּחִלָּה. וְכֵן הַמַּפְקִיד סֵפֶר תּוֹרָה אֵצֶל חֲבֵירוֹ גּוֹלְלוֹ כָּל שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ פּוֹתְחוֹ וְקוֹרֵא בּוֹ מַאי עֲבִידְתֵּיהּ גַּבָּהּ. וְתוּ אִם בִּשְׁבִילוֹ פּוֹתְחוֹ אָסוּר חָא אָמַרְתְּ פּוֹתְחוֹ וְקוֹרֵא בּוֹ. הָכִי קָאָמַר אִם כְּשֶׁהוּא גּוֹלְלוֹ פּוֹתְחוֹ וְקוֹרֵא בּוֹ מוּתָּר וְאִם בִּשְׁבִילוֹ פְּתָחוֹ אָסוּר. סוּמְכוֹס אוֹמֵר בַּחֹדֶשׁ שְׁלֹשִׁים יוֹם בְּיָשָׁן שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הֵיינוּ תַּנָּא דְּמָא אֲתָא אֲמָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה שְׁלֹשִׁים יוֹם אֲבָל לֹא יִלְמוֹד בּוֹ בַּתְּחִלָּה וְלֹא יִקְרָא אַחֵר עִמּוֹ וְרַמִּינְהִי לֹא יִקְרָא פָּרָשָׁה וְיִשְׁנָה וְלֹא יִקְרָא בּוֹ

פרשה רש"י

לקמיה: מאי אריא ספר. סמוך נוח להתקלקל בטסטוס וקריע: כאן שנה רבי. במס' גיטין תנן המולח גט בחרן ישכילל הרי זה שלמו לחר ולח לחר ולח לחר לו טול חפץ פלוני הימנה לח ישלחנו ביד לחר שלין רלונו שיהח פקדונו ביד לחר ולחר ר"ל טלה כלן שנה רבי במשנה זו למדנו רבי שסתם המשניות לין השולל רשלי וכו' דכולהו שייך למימר לין רלונו שיהח פקדונו ביד לחר: מא' עבידתיה גבה. קס"ד לטורכו קלמר ולח לטורך ספר תורה דהח לטורך ס"ת תנח ליה גולגו כל שנים עשר חדש להכי פרכינן מלי עבידתי' דהלי גבי ספר תורה לקרות בו לטורך עלמו: אם כשהוא גולגלו. להגלה ספר תורה פתחו וקרח בו מותר: בחדש שלשים יום. החדש ממהר להחטפם מן היסן: אימא אחד זה ואחד זה שלשים יום. מתניתין נמי דקתני קורח בהן לחת לשלשים יום ולח מפליג בין

יסן

ויגש ליום רביעי

פָּרָשָׁה וְיִתְרַגֵּם וְלֹא יִפְתַּח בּוֹ יוֹתֵר מִשְּׁלֹשָׁה פְּסָקִים וְלֹא יִקְרְאוּ
בּוֹ שְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם בְּכֶרֶךְ אֶחָד הָא שְׁנַיִם מוּרִין אָמַר אַבַּיֵי לֹא
קַשְׁיָא כַּאן בְּעִנְיָן אֶחָד כַּאן בִּשְׁנֵי עִנְיָנִים:

רש"י

יסן לחדם רבי אליעזר בן יעקב היא: בענין אחד. בפרשה אחת אין קורין:
בשני ענינים. זה בדף זה וזה בדף זה אין קורין דלא אתי לסמוכי מהדדי:

ויגש דף ר"ח ע"ב

תָּא חֲזִי אֱלִיָּהוּ אָמַר הֲנָם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אֲנִי מְתְגּוֹרֵר עָמָּה(בְּגִין) (מלכים א יז)
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר לֵיהּ לְאֵלִיָּהוּ חֲנָה צִוִּיתִי שָׁם אִשָּׁה אַלְמָנָה
לְכַלְכְּלֶךָּ. וְכָל מָאן דְּזָן וּמְפַרְנֵס לְמָאן דְּאִצְטְרִיךְ לֵיהּ וְכָל שֶׁכֵּן בְּיוֹמֵי
דְּכַפְנָא הָא אִתְּאַחִיד בְּאִילָנָא דְּחַיֵּי וְגָרִים לֵיהּ חַיִּים וְלִבְנוֹי וְהָא אוֹקִימְנָא.
— וְהַשְׁתָּא אֱלִיָּהוּ אָמַר כָּל מָאן דְּקָיִים נַפְשָׁא בְּעָלְמָא זָכֵי לֵיהּ חַיִּים וְזָכֵי
לְאִתְּאַחֲדָא בְּאִילָנָא דְּחַיֵּי וְהַשְׁתָּא שָׁלְטָא אִילָנָא דְּמִיתָא מִטְרָא דְּרָע עַל
הָאַרְמָנָה דַּאֲנָתְּ פַּקֶדֶת לְמֵיזָן לִי בְּגִין כָּךְ הֵרָעוֹתָ (ג"א לָמָּה הָרַעוֹתָ). וְאִי
תֵּימָא דְּרָע לָא אִתְעֲבִיד לְבַר נָשׁ מֵעִם קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. תָּא חֲזִי בְּזִמְנָא
דְּבַר נָשׁ אָזִיל לִימִינָא נְטִירוּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא תָּדִיר לְגַבֵּיהּ וְלָא יָכִיל
סִטְרָא אַחֲרָא לְשַׁלְטָאָה עֲלֵיהּ וְהַאי רָע אִתְכַּפְיָא סָמֵיהּ וְלָא יָכִיל
לְשַׁלְטָאָה. וְכֵיוָן דִּנְטִירוּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְעַבְּרָא מִנֵּיהּ בְּגִין דְּאִיהוּ
אִתְדַּבַּק בְּרָע כְּדֵין הַהִיא רָע כֵּיוָן דְּחָמֵי דְּלָאו עִמֵּיהּ נְטִירוּ כְּדֵין שָׁרִים
עָלֵיהּ וְאָתֵי לְשֵׁיצָאָה לֵיהּ וּכְדֵין אִתְיְהִיב לֵיהּ רְשׁוּ וְנָטִיל נְשָׁמָתֵיהּ. מִשֶּׁה
אָמַר לָמָּה הֲרֵעוֹתָ דְּאִתְיְהִיב לֵיהּ רְשׁוּ לְסִטְרָא דְּרָע לְמִשְׁלַט עֲלַיְיהוּ
דְּיִשְׂרָאֵל לְמֶהֱוֵי בְּשַׁעְבּוּדָא דִּילֵיהּ. דָּבָר אַחֵר לָמָּה הֲרֵעוֹתָ דְּחָמָא כַּמָּה
מְנַהוֹן דַּהֲווֹ מְתִין וְאִתְטְמָרוּ בְּסִטְרָא דְּרָע. תָּא חֲזִי בְּשַׁעְתָּא דְּטוֹב אִתְעָר
דְּאִיהוּ יְמִינָא כָּל חִידּוּ וְכָל טִיבוּ וְכָל בִּרְכָאן מִשְׁתַּכְחָן וְכֹלָּא בַּהֲשָׁאי
אִיהוּ כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ דַּאֲמַרְיָנָן בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד (תהלים קמה א)
בַּהֲשָׁאי וְרָזָא דָּא בְּגִין דְּאִיהוּ כְּדֵין יְחוּדָא כַּדְקָא חָזֵי:

הלכה פסוקה — יומף לחכן — מוסר

חרמב"ם הלכות תשובה פ"ב — מספר חרדים דף ע"א ע"א

אֵיזוֹ הִיא תְּשׁוּבָה גְּמוּרָה זֶה שֶׁבָּא לִידֵי דָּבָר בְּגִנְאָה בְּתִיב (משלי כ"ו) תּוֹעֲבַת ה' כָּל גְּבַהּ
שֶׁעָבַר בּוֹ וְאֶפְשָׁר בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ וְפִיבֵשׁ לֵב וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה
וְלֹא עָשָׂה מִפְּנֵי הַתְּשׁוּבָה לֹא מִיָּרְאָה וְלֹא בְּשַׁמְתָּא מָאן דְּאִית בֵּיהּ נְפוּת קָרוּחַ קְרֵי
מִכְּשָׁלוֹן כֹּחַ בִּיצֵר הָרֵי שֶׁבָּא עַל אִשָּׁה הוּא מְנוּדֶה מִן הַשָּׁמַיִם וּמִפִּי הַמַּלְאָכִים
בְּעֲבֵירָה וּלְאַחַר זְמַן נִתְיַחֵד עִמָּהּ וְהוּא בְּכַעַס כְּתִיב (שמות ל"ו) אֲנִי ה' מַכֶּכָּה פֹּא
עוֹמֵד תעשה

הלכה פסוקה

עוֹמֵד בְּאַהֲבָתוֹ בָּהּ וּבְכֻלָּם גּוּפוֹ וּבְמַדְיָנָהּ שֶׁעָבַר בָּהּ וּפָרַשׁ וְלֹא עָבַר זֶה בַּעַל תְּשׁוּבָה גְּמוּרָה הוּא שֶׁשָּׁלְמוֹ אָמַר (קהלת י"ב) וּזְכוֹר אֶת בּוֹרְאֶךָ בִּימֵי בְחוּרוֹתֶיךָ: ג וְאִם לֹא שָׁב אֶלָּא בִּימֵי זְקֻנּוֹתוֹ וּבָעֵת שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לוֹ לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁהָיָה עוֹשֶׂה אַף עַל פִּי שֶׁאָנָה תְּשׁוּבָה מְעוּלָּה מַעֲלֶת הִיא לוֹ וּבַעַל תְּשׁוּבָה הוּא. אֲפִילּוּ עָבַר כָּל יָמָיו וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה בְּיוֹם מִיתָתוֹ וּמֵת בְּתוֹךְ תְּשׁוּבָתוֹ כָּל עֲוֹנוֹתָיו נִמְחָלִים שֶׁנֶּאֱמַר (שם) עַד אֲשֶׁר לֹא תֶחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ וְהָאוֹר וְהַיָּרֵחַ וְהַכּוֹכָבִים וְשָׁבוּ הָעָבִים אַחַר הַגָּשֶׁם שֶׁהוּא יוֹם הַמִּיתָה מִכְּלַל שֶׁאִם זָכַר בּוֹרְאוֹ וְשָׁב קוֹדֶם שֶׁיָּמוּת נִכְלַל לוֹ: ד וּמַה הִיא תְּשׁוּבָה הוּא שֶׁיַּעֲזוֹב הַחוֹטֵא חֶמְאוֹ וְיָסִיר נוֹ מַחְשַׁבְתּוֹ וְיִגְמוֹר בְּלִבּוֹ שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה עוֹד שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי' נ"ה) יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וגו' וְכֵן יֹאמַר שֶׁלֹּא בִּי אַתָּה שׁוֹבֵב נַחְמָתִי וְיָעִיד עָלָיו יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת שֶׁלֹּא יָשׁוּב לְזֶה הַחֵטְא לְעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר (הושע י"ד) וְלֹא נֹאמַר עוֹד אֱלֹהֵינוּ לְמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ וגו' וְצָרִיךְ לְהִתְוַדּוֹת בִּשְׂפָתָיו וְלוֹמַר עִנְיָנִים אֵלּוּ שֶׁגָּמַר בְּלִבּוֹ:

מוסר

הַמַּעֲשֶׂה לָךְ דַּהֲבוּעַם בְּעוֹבֵר עֲבוֹדָה זָרָה וְכָל מִינֵי גִּיהֲנָם שׁוֹרְטִים בּוֹ, וְאָסִיר לְהִתְחַבֵּר עִם הַפַּעֲנָן וְנִטְמְאוּ כָּל רמ"ח אֵיבָרָיו וּפָרְחָה נַפְשׁוֹ. וְנִכְנְסָה טוּמְאָה בְּמִקְוֶה כְּהָאִי דְּתָנֵי בְּזוֹהַר רֵישׁ פָּרָשַׁת תְּצַוֶּה (ויקרא י"ג) לֹא תַשְׁגֶּה אֶת אָחִיךָ בְּלִבָּבֶךָ וְהוּא שׁוֹרֶשׁ כָּל הָרָעוֹת. רְאֵה מַה שֶּׁגָּרְמָה שְׁנָאַת יוֹסֵף לְאֶחָיו וְעַל שְׁנָאַת חִנָּם אֵנוּ בְּגָלוּת הָאֲרוּרָה חָזָה מִכָּל הַגָּלְיוֹת שֶׁהָיוּ בְּסָבַת עֲבוֹדָה זָרָה גְּלוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים בְּבֵית רִאשׁוֹן וּכְשֵׁם שֶׁאַהֲבָתָהּ לְהַעֲדָּךְ כָּמוֹךְ כּוֹלֶלֶת קִיּוּם כָּל הַתּוֹרָה כֵּן הַשְׂנְאָה לְהֶפֶךְ לַעֲבוֹר עַל כָּל הַתּוֹרָה. (משלי ח) לִי חוֹרֵשׁ מַחְשָׁבוֹת אָוֶן שָׁאוּי. מה' בְּרָכָתִיב (שם) שֵׁשׁ הֵנָּה שָׂנֵא ה' וגו' וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה חָרְווּרֵי עֵבִירָה קָשִׁים מֵעֲבִירָה וְכָתַב רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן עֶזְרָא דְּמִטְּמָא הַנְּשָׁמָה הַטְּהוֹרָה וְהִיא הַבָּנָה אֶל הָעֲבֵירָה בַּחֲרִישָׁה אֶל הַזְּרִיעָה וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יַחְשׁוֹב לַעֲשׂוֹת הַמַּחֲשָׁבָה וְהַהֶרְהוּר שֶׁבְּלִבּוֹ שֶׁל צִיּוּר וְהַהֶרְהוּר וּמְצִיאוּת עֲבֵירָה פּוֹגֵם וּמַרְחִיק הָאָדָם מִבּוֹרְאוֹ וְעַל זֶה הַזְּהִיר (במדבר פ"ט) וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם וַהֲרֵי הַמַּהֲרָהֵר רוֹמֶה לְמִי שֶׁנִּכְנַס בְּמָקוֹם מְטוּנָּף וּמִטְּנַף כָּל פָּנָיו הָלֹא יָבוֹשׁ לִיכָּנֵס לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְעַל זֶה נֶאֱמַר (ישעי' א') רַחֲצוּ הִזַּכּוּ הָסִירוּ וגו' וְטַהֲרֵנוּ וְיַזְּכֵנוּ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ:

ויגש יום חמישי תורה

יכוין בקריאת המשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתירה משבת הבאה:

ה וְעַתָּה | אַל־תֵּעָצְבוּ וְאַל־יִחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי־מְכַרְתֶּם אֹתִי הֵנָּה כִּי לְמִחְיָה שְׁלָחַנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם:

וּכְעַן לָא תִתְנַסוֹן וְלָא יְתָקֵף בְּעֵינֵיכוֹן אֲרֵי זַבְּנְתּוֹן יָתִי הָכָא אֲרֵי לְקַיָּמָא

שלחני יי קדמיכון: ו כי־זֶה שְׁנָתַיִם הָרָעָב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ
וְעוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין־חָרִישׁ וְקָצִיר: אֲרֵי דְנָן
תַּרְתֵּין שְׁנִין בַּפְנָא בְּגוֹ אַרְעָא וְעוֹד חֲמֵשׁ שְׁנִין דִּי לֵית זְרוֹעָא וַחֲצָדָא:
ז וַיְשַׁלְּחֵנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם לָשׂוּם לָכֶם שְׁאֵרִית בָּאָרֶץ
וּלְהַחֲיוֹת לָכֶם לִפְלֵיטָה גְּדֹלָה: וְשַׁלַּחְנִי יי קֳדָמֵיכוֹן לְשַׂוָּאָה
לְכוֹן שְׁאָרָא בְּאַרְעָא וּלְקַיָּמָא לְכוֹן לְשֵׁיזָבָא רַבָּא: שלישי ח וְעַתָּה לֹא־
אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הֵנָּה כִּי הָאֱלֹהִים וַיְשִׂימֵנִי לְאָב
לְפַרְעֹה וּלְאָדוֹן לְכָל־בֵּיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם:
וּכְעַן לָא אַתּוּן שַׁלַּחְתּוּן יָתִי הָכָא אֱלָהִין מִן קֳדָם יי וְשַׁוַּנִי לַאֲבָא לְפַרְעֹה
וּרְבוֹן לְכָל אֱנָשׁ בֵּיתֵהּ וְשַׁלִּיט בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרָיִם: מַהֲרוּ וַעֲלוּ
אֶל־אָבִי וַאֲמַרְתֶּם אֵלָיו כֹּה אָמַר בִּנְךָ יוֹסֵף שָׂמַנִי
אֱלֹהִים לְאָדוֹן לְכָל־מִצְרָיִם רְדָה אֵלַי אַל־תַּעֲמֹד:
אוחוּ וּסְקוֹ לְוָת אַבָּא וְתֵימְרוּן לֵהּ כְּדֵין אֲמַר בְּרָךְ יוֹסֵף שַׁוַּנִי יי לְרִבּוֹן
לְכָל מִצְרַיִם חוּת לְוָתִי לָא תִתְעַכַּב:

רש"י

(ה) למחיה. להיות לכם למחיה: (ו) כי זה שנתים הרעב. עכשו מעני הרעב:
(ח) לאב. לחכר ולפטרון (לוס בעסיצער. פאטראן): ועלו על
אבי. מרן ישראל גדוש מכל הלרוים:

נביאים יחזקאל ליח

א מְיָמַיִם רַבִּים תִּפָּקֵד בְּאַחֲרִית הַשָּׁנִים תָּבוֹא | אֶל־אֶרֶץ
מְשׁוֹבֶבֶת מֵחֶרֶב מְקֻבֶּצֶת מֵעַמִּים רַבִּים עַל הָרֵי
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־הָיוּ לְחָרְבָּה תָּמִיד וְהִיא מֵעַמִּים הוּצָאָה וְיָשְׁבוּ
לָבֶטַח כֻּלָּם: מִיוֹמִין סַגִּיאִין תִּתְבַּע מִשְׁרְיָתָךְ בְּסוֹף שְׁנָא תֵּיתֵךְ עַל אַרְעָא
דְתָבוּ עַלָּהּ מָקְטָלֵי חַרְבָּא דְאִתְכַּנְשׁוּ מֵעַמְמַיָּא סַגִּיאִין עַל טוּרֵי אַרְעָא
דְיִשְׂרָאֵל דַּהֲווֹ לְחוּרְבָּא תְּדִירָא וְאִינוּן מְגַיְּרֵי עַמְמַיָּא אִתְגְּלִיאוּ וְיָתְבוּ

רש"י לרוחצן

(א) מימים רבים. שחשוב לי: תפקד. יעתה: משובבת מחרב. של מרן
ישראל

לְרוּחָצָן בְּיַרְדְּנָא׃ ג וְעָלַיְתָּ בִּשְׁוָאָה תֵּבוֹא בְּעַנָּן לְכַפּוֹת הָאָרֶץ
תִּהְיֶה אַתָּה וְכָל־אֲגַפֶּיךָ וְעַמִּים רַבִּים אוֹתָךְ׃ וְתִסַּק בְּאַתְרְנוּשָׁתָא
תֵּיתֵי בַּעֲנָנָא דְּסַלֵּיק וְתָפֵי יַת אַרְעָא תְּהֵי אַתְּ וְכָל מַשְׁרְיָתָךְ וַעֲמָמִין סַגִּיאִין
דִּי עִמָּךְ׃ ג כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה וְהָיָה | בַּיּוֹם הַהוּא יַעֲלוּ דְבָרִים
עַל־לִבֶּךָ וְחָשַׁבְתָּ מַחֲשֶׁבֶת רָעָה׃ כִּדְנָן אֲמַר יְיָ אֱלָהִים וִיהֵי בְּעִדָּנָא
הַהִיא יְפִקוּן הַרְהוּרִין עַל לִבָּךְ וְתַחְשֵׁב מַחְשָׁבָן בִּישָׁן׃ ד וְאָמַרְתָּ אֶעֱלֶה
עַל־אֶרֶץ פְּרָזוֹת אָבוֹא הַשַּׁקְטִים יִשְׁבֵי לָבֶטַח כֻּלָּם יֹשְׁבִים בְּאֵין
חוֹמָה וּבְרִיחַ וּדְלָתַיִם אֵין לָהֶם׃ וְתֵיסַר אֶפֵּק עַל אַרְעָא דְּיָתְבִין שְׁלֵיוָא
בְּמַרְוֵי פְּצָחָיָא אֵיהַךְ עַל עַמָּא דְּשַׁקְטַיָּא וּשְׁרָן רְוָחָצָן כֻּלְּהוֹן יָתְבִין בְּלָא
שׁוּרָא וְעָבְרִין וְדָשִׁין לֵית לְהוֹן׃ ה לִשְׁלֹל שָׁלָל וְלָבֹז בַּז לְהָשִׁיב יָדְךָ
עַל־חֳרָבוֹת נוֹשָׁבוֹת וְאֶל־עַם מְאֻסָּף מִגּוֹיִם עֹשֶׂה מִקְנֶה וְקִנְיָן
יֹשְׁבֵי עַל־טַבּוּר הָאָרֶץ׃ לְמֵיבַז בִּיזָא וּלְמַעְדֵי עֲדָאָה לְכַנָּשֵׁי מַשְׁרְיָתָךְ
עַל חָרָבָתָא דְּאִתְיַתְּבָא וְעַל עַמָּא דְּאִתְכַּנָּשׁוּ מִבְּנֵי עַמְמַיָּא דְּאַצְלָחוּ
בְּנִכְסִין וְקִנְיָנִין יָתְבִין עַל תּוּקְפָּא דְּאַרְעָא׃

רש"י

ישראל שסבו יושביה מן הגולה׃ (ג) מחשבת רעה. להלחם כנגדי׃ (ד) ארץ פרזות. מלין חומה׃ אבוא אל השוקטים. ואראה מה הוא מבטחם׃ (ה) מאוסף מגוים. ועוסיס עתה מקנה וקנין׃ על טבור הארץ. על גובה וחוזק המלך׃

כתובים משלי י׳

א מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה | בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח־אָב וּבֶן כְּסִיל תּוּגַת אִמּוֹ׃ חֵיל חוֹמְצָא
לָשִׁינִי וְכִתְנָנָא לָעֵינֵי הֵיכְנָא שְׁלֵיחָא עַצְלָא לְמַשְׁלְחוֹי׃
ג יְרַאַת יְהוָה תּוֹסִיף יָמִים וּשְׁנוֹת רְשָׁעִים תִּקְצֹרְנָה׃ דַּחֲלַתְּיָה
דַּאֲלָהָא תּוֹסִיף יוֹמָתָא וּשְׁנֵי דְּרַשִׁיעֵי נִזְעָרִין׃ ג תּוֹחֶלֶת צַדִּיקִים שִׂמְחָה וְתִקְוַת רְשָׁעִים תֹּאבֵד׃ סִבְרֵיהוֹן דְּצַדִּיקֵי חֶדְוָתָא וְסִבְרָא
דְּרַשִׁיעֵי נֶאֱבַד׃ ד מָעֹז לַתֹּם דֶּרֶךְ יְהוָה וּמְחִתָּה לְפֹעֲלֵי אָוֶן׃

רש"י

(ג) תוחלת צדיקים שמחה. סופה מתקיימת ושמחים׃ (ד) ומחתה היא לפושעי

ויגש ליום חמישי

מַעֲשֶׂנָּא רְתָמֵי אוֹרְחֵיהּ דְּאָדָם וְשֵׁצָיָא נְהָווּ דְּאִלֵּין דְּעַבְדִין עַוְתָא׃
ה צַדִּיק לְעוֹלָם בַּל־יִמּוֹט וּרְשָׁעִים לֹא יִשְׁכְּנוּ־אָרֶץ׃ צַדִּיק לָעַם
לָא נְזוּעַ וְרַשִׁיעַיָא לָא יִתְעַדְּנוּן בְּאַרְעָא׃

רש"י

לפועלי און. שאין הולכין בה ונפרעת כהם׃ לעולם בל ימוט. כשהוא מט
חיזו מט לעולם׃

משנה זבחים פרק י"א

דָּם חַטָּאת שֶׁנִּתַּז עַל הַבֶּגֶד. הָרֵי זֶה טָעוּן כְּבוּס אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הַדָּבְרוּב
מְדַבֵּר אֶלָּא בַּגְּאֻלּוֹת. שֶׁנֶּאֱמַר בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ תֵּאָכֵל. אֶחָד הַגְּאֻלָּת
וְאֶחָד הַפְּנִימִית טְעוּנוֹת כְּבוּס. שֶׁנֶּאֱמַר תּוֹרַת הַחַטָּאת. תּוֹרָה אַחַת לְכָל
הַחַטָּאוֹת׃ ב חַטָּאת פְּסוּלָה אֵין דָּמָהּ טָעוּן כְּבוּס. בֵּין שֶׁהָיָה לָהּ שַׁעַת
הַכּוֹשֶׁר. בֵּין שֶׁלֹּא הָיָה לָהּ שַׁעַת הַכּוֹשֶׁר. אֵיזוֹ הִיא שֶׁהָיָה לָהּ שַׁעַת הַכּוֹשֶׁר.
שֶׁכָּנָה. וְשֶׁנִּטְמְאַת. וְשֶׁיָּצְתָה. וְאֵיזוֹ הִיא שֶׁלֹּא הָיָה לָהּ שַׁעַת הַכּוֹשֶׁר. שֶׁנִּשְׁחֲטָה
חוּץ לִזְמַנָּהּ וְחוּץ לִמְקוֹמָהּ. וְשֶׁקִּבְּלוּ פְּסוּלִין וְזָרְקוּ אֶת דָּמָהּ׃ ג נָתַן מִן
הַצַּיָּאר עַל הַבֶּגֶד אֵינוֹ טָעוּן כְּבוּס. מִן הַקָּרְקָן וּמִן הַיְסוֹד אֵינוֹ טָעוּן כְּבוּס.
נִשְׁפַּךְ עַל הָרִצְפָּה וְאַסָּפוֹ. אֵינוֹ טָעוּן כְּבוּס. אֶלָּא הַדָּם שֶׁנִּתְקַבֵּל בַּכֶּלִי. וְרָאוּי לְהַזָּיָה נִתַּן עַל הָעוֹר. עַד שֶׁלֹּא תִּיפָּשֵׁט אֵינוֹ טָעוּן

ברטנורא כבוס

פרק יא דם חטאת. טעון כבוס. כדכתיב ואכר יוה מדמה ונו' הככם כמקום קדוש׃
שנאמר במקום קדוש תאכל. כהוהו עניכת כתיב׃ וא' הפניטיוות.
שדמן טעון הויה כפני' שאינן נאכלות׃ שנאמר תורת החטאת. כריטה דהוהו עניכת כתיב׃ תורה
אחת לכל החטאו'. ודוקא חטאת כהמה אבל דם הטאת עוף אינו טעון כבוס. דכהוהו עניכת
חשחט החטאת כתיב. פרט לחטאת טעוף שאינה נשחטת׃ ב אין דמה טעון כבוס. דכתיב
אכר יוצ מדמה מדם כשרה ולא מדם פסולה׃ שעת הכושר. לזריקה׃ שלנה. שלן דמה׃ ושקבלו
פסולים. גרסינן. ול"ג ושזרקו. דהא אפי' הטאת כשרה שניתז מדמה על נגדי הכגד לאחר זריקת
דמה אינו טעון כבוס כדאמרינן אכר יוצ פרט לזה שכבר הוזה׃ ג ניתז מן הציאר. על
כהמה על הכגד׃ אינו טעון כבוס. דכתיב אכר יוה פרט לזה אמרתי אלא כראוי להזאה׃ מן הקרן.
על מזבח׃ ומן היסוד. מן הצירים הרחויס ליפכך על היסוד ואע"פ שלא נשפכו עדיין דמאחר
שניתן מתן דמה. אין צירים טעונים כבוס. דכתיב אכר יוה פרט לזו שכבר כווז מדמה׃ אלא
הדם שנתקבל בכלי. מה טעם קאמר מה טעם נשפך על הרצפה ואספו אין טעון כבוס לפי שאין טעון
כבוס אלא הדם שנתקבל בכלי וראוי להזאה למשוטי קבל פחות מכדי הזאה בכלי זה. ופחות מכדי
הזאה בכלי זה. ואע"ג שירכן ללא קדש ואין טעונין כבוס׃ **עד שלא הופשט אין טעון כבוס.**
דכתיב על הכגד מה בגד הראוי לקבל טומאה דאין לך בגד קטן שאמו בגד שניתו ראוי לקבל טומאה
אם חשב עליו לכלי כמות שהיא. אף כל הראוי לקבל טומאה ועד שלא הופשט אינו ראוי לקבל
טומאה אבל משהופשט הוי ראוי לקבל טומאה אם חשב עליו לעשות אותו מכסה למרכבה או לכסות
בו את המטה וא"ג קטוע׃ אף משהופשט. כיון שלא נתקן להיות כלי׃ אין טעון כבוס׃
דכעינן דכר המקבל טומאה שאין מחוסר תפילו מחשבה׃ אלא מקום הדם. ולא כל בגד׃ וראוי
לקבל טומאה. ואע"פ שמחוסר מחשבה. וכלבד שלא יהא מחוסר מלאכה ושתא כרבי יהודה וכן

כלכה

בְּבִיאִים. מְשֻׁהוּפְשַׁט טָעוּן כִּבּוּס דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר אוֹמֵר אַף מְשֻׁהוּפְשַׁט אֵינוֹ טָעוּן כִּבּוּס אֶלָּא מְקוֹם הַדָּם. וְדָבָר שֶׁהוּא רָאוּי לַקִּבֵּל טוּמְאָה. וְרָאוּי לַכִּבּוּס: ד אֶחָד הַבֶּגֶד. וְאֶחָד הַשָּׂק. וְאֶחָד הָעוֹר. טְעוּנִין כִּבּוּס בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ. וּשְׁבִירַת כְּלֵי חֶרֶס בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ. וּמְרִיקָה וּשְׁטִיפָה בִּכְלֵי נְחֹשֶׁת בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ. זֶה חוֹמֶר בַּחַטָּאת מִקָּדְשֵׁי קָדָשִׁים: ה בֶּגֶד שֶׁיָּצָא חוּץ לַקְּלָעִים. נִכְנָס וּמְכַבְּסוֹ בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ. נִטְמָא חוּץ לַקְּלָעִים. קוֹרְעוֹ וְנִכְנָס וּמְכַבְּסוֹ בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ. כְּלִי חֶרֶס שֶׁיָּצָא חוּץ לַקְּלָעִים. נִכְנָס וְשׁוֹבְרוֹ בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ. נִטְמָא חוּץ לַקְּלָעִים. נוֹקְבוֹ וְנִכְנָס וְשׁוֹבְרוֹ בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ: ו כְּלִי נְחֹשֶׁת שֶׁיָּצָא חוּץ לַקְּלָעִים נִכְנָס וּמוֹרְקוֹ וְשׁוֹטְפוֹ בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ. נִטְמָא חוּץ לַקְּלָעִים פּוֹחֲתוֹ. וְנִכְנָס וּמוֹרְקוֹ וְשׁוֹטְפוֹ בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ: ז אֶחָד שֶׁכִּבֵּשׁ בּוֹ. וְאֶחָד שֶׁעִירָה לְתוֹכוֹ רוֹתֵחַ. אֶחָד קָדְשֵׁי קָדָשִׁים. וְאֶחָד קָדָשִׁים קַלִּים. טְעוּנִין מְרִיקָה וּשְׁטִיפָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר קָדָשִׁים קַלִּים אֵינָן טְעוּנִין מְרִיקָה וּשְׁטִיפָה. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר אִם כִּבֵּשׁ בּוֹ מִתְּחִלַּת הֶרֶגֶל יְכַבֵּשׁ בּוֹ אֶת כָּל הֶרֶגֶל. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים עַד זְמַן אֲכִילָה. מְרִיקָה וּשְׁטִיפָה. מְרִיקָה כִּמְרִיקַת הַכּוֹס. וּשְׁטִיפָה כִּשְׁטִיפַת הַכּוֹס.

ברטנורא מריקה

הלכה: וראוי לכבוס. למעוטי כלי עץ. דלף על גב דמקבל טומאה הוא אינו ראוי לכבוס. דכר גרידא הוא ולאו כר כבוס: ד במקום קדוש. בעזרה: ושבירת כלי חרס במקום קדוש. דכתר דכתיב הכוכם במקום קדום כתיב וכלי חרס תאר תכוסל בו יסבר תתקם כלי חרס לכבוס מה כבוס במקום קדום אף שבירת כלי חרס במקום קדום: זה חומר. תכבוס קאי: ה בגד. שניתו עליו דם חטאת ויצא חוץ לקלעים: נטמא חוץ לקלעים. לאחר שיצא ות"ח להכניס טומאה לעזרה: קורעו. כרוכו ועסוק מטומאה: ונכנס ומכבסו במקום קדוש. ואף ע"ג דנגד שנטמא וקרעו ברובו עדיין הוא בטומאתו מדרבנן. עד שלא יסאר בחבורו כדי רוחב סודר הכא שרי להכניסו לעזרה. כדי לקיים בו מצות כבוס. כיון דמלאוריית כשנקרע רובו טהור: נוקבו. לאחרו מטומאתו ודוקא נקב קטן כשעור שורש קטן דכוס טהור מטומאתו ועדיין כלי הוא ומקיים בו מצות שבירה במקדש אבל יש ניקב נקב גדול דיצא מתורת כלי. שוב אינו נכנס ושוברו דרחמנא אמר וכלי חרס יאבר תכוסל בו יסבר בשעת שבירה יהיה כלי והאי בשעת שבירה לא הוי כלי: ך פוחתו. דכלי מתכות אינו טהור מטומאתו בנקב כל שהוא אלא בנקב גדול. ומיהו אחר שפחתו. מקיים עליו נקורים ומחברו כדי שיהזור שם כלי עליו דכשעת מריקה לריך שיהיה כלי: ז ואחד שעירה לתוכו רותח. מדכתיב וכלי חרס יאבר תכוסל בי יסבר דסמוך יסבר לגאל בו ולא כתיב ואם נכלי חרס תכוסל יסבר. למדרש אם נגלע בו מ"מ יסבר: קדשים קלים אינן טעונים מריקה ושטיפה. ומודה ר"ם דבשר הנעלה ברותחין שהרי הטעם הנלוע נעשה נותר ופוגלו לאחר זמן בהיתר אם לא יגעילנו ומתורת מריקה ושטיפה הוא דממעט ר"ם לקדשים קלים דמריקה ושטיפה לקדשים לריך שתהיה במים ולא בין ולא במזוג. ואם בשל במקלת כלי. טעון מריקה ושטיפה כל הכלי ומריקה מריקה בחמין ושטיפה בצונן. ולאו קדשים קלים לר' שמעון מנעילן אפי' בין ואפילו במזוג רותחים. דלא קפדינא אלא להנעיל ליסור הנבלע ואינ להנעיל אלא מקום הבשול בלבד ואחר ההגעלה א"צ שטיפה בצונן. דכל הנך גזירת הכתוב ניתנו בהעלת ובקדשי קדשים ולא בקדשים קלים ואין הלכה כר"ם דדוקא תרומה ממעטינן מכל הני דאמרן דכתיב יאכל אותה ותניא אותה פרט לתרומה שאין לה תורת מריקה ושטיפה בקדשים. אבל קדשים קלים שוין הן לקדשי קדשים לכל חורת מריקה ושטיפה. ובפי' מריקה ושטיפה נחלקו תנאים בברייתא ים מי שאומר מריקה

הגעלה

ויגש ליום חמישי

מְרִיקָה בְּחֻמִּין. וּשְׁטִיפָה בְּצוֹנֵן. וְהַשְׁפּוּד וְהָאַסְכָּלָה מַגְעִילָן בַּחֻמִּין:
ח בְּשֶׁל בּוֹ קָדָשִׁים וְחוּלִין. אוֹ קָדָשֵׁי קָדָשִׁים וְקָדָשִׁים קַלִּים. אִם יֵשׁ בָּהֶן
בְּנוֹתֵן טַעַם חֲרֵי הַפְּלִים נֶאֱכָרִים בַּחֲמוּרִים. וְאֵינָן טְעוּנִין מְרִיקָה וּשְׁטִיפָה.
וְאֵינָן פּוֹסְלִין בְּמַגָּע. רָקִיק שֶׁנָּגַע בְּרָקִיק. וַחֲתִיכָה בַּחֲתִיכָה. לֹא כָל הָרָקִיק
וְלֹא כָל הַחֲתִיכוֹת אֲסוּרִין. אֵינוֹ אָסִיר אֶלָּא מָקוֹם שֶׁבָּלַע:

ברטנורא

הגעלה בחמין ושטיפה בצונן. ויש מי שאומר מריקה ושטיפה שתיהן בצונן לבתר הגעלה. כדתנן לקמן בסמוך אלא שמריקה כמריקת הכוס ושטיפה כשטיפת הכוס. שזה מנחות וזה מנפנים כלומר שטיפה מבחוץ ומריקה מנפנים והלכה כדברי האומר מריקה בחמין ושטיפה בצונן: ובשל בו את כל הרגל. כלומר מריקה ושטיפה. ולכסוף ימרוק ויבטוף לפי שכל יום נעשה ניעול לחבירו דמתוך שהאלמים מרוטים כרגל אין בלוע שלהן נעשה גותר שהרי זמן אלמים לבני ימים וכי מבשל ביה אלמים הילכך והדר מבשל ביה אלמים למחר משלמים שנשהטו ביום המהרת פולט מה שבלע ואתמול ובולע מן האחרונות נמלא שאינו כל כך לידי גותר: וחב"א ער זמן אבילה. אלא יהא בין סוף הניסול לתחלת מריקה ושטיפה אלא זמן אכילה בלבד ולא יותר מזה דכתיב ומורק ושוטף וכתיב כל זכר בכהנים יאכל אותה ולמה סמכן הכתוב לומר לך שממתין זמן אכילה בלבד והדר עביד ליה מריקה ושטיפה כו ביום מיד והלכה כחכמים: האבבלא. גרתילי"ח בלע"ז והיא עשויה כעין שבכה וטולין עליו גלי: מנעיולן. בחמין: הן הני הקלים נאבלים בחמורים ואינן טעונין מריקה. מתניתין מסורי מהסרא והכי קתני אם יש בהן בנותן טעם הרי קלים נאכלים בחמורים לפנים מן הקלעים ליום ולילה וטעונים מריקה ושטיפה ופוסלין במגע. אין בהן בנו"ט אין הקלים נאכלים בחמורים ואין בהם מריקה ושטיפה ואין פוסלין במגע ומתניתין רבי שמעון היא דאמר קדשים קלים אין טעונים מריקה ושטיפה הלכך כשלא נתנו טעם קדשי קדשים בקדשים קלים אין טעונים מריקה ושטיפה: רקיק. פסול: שנגע ברקיק. כשר. וכלע הכשר מן הפסול:

גמרא זבחים דף קט"ו ע"ב

הַנָּיָא (שמות יט) וְגַם הַכֹּהֲנִים הַנִּגָּשִׁים אֶל ה' יִתְקַדָּשׁוּ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר זוּ פְּרִישׁוּת בְּכוֹרוֹת. רַבִּי אוֹמֵר זוּ פְּרִישׁוּת
נָדָב וַאֲבִיהוּא. בְּשִׁלְמָא לְמַאן דְּאָמַר זוּ פְּרִישׁוּת נָדָב וַאֲבִיהוּא
הַיְינוּ דִּכְתִיב (ויקרא י') הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' לֵאמֹר בִּקְרוֹבַי אֶקָּדֵשׁ.
אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר זוּ פְּרִישׁוּת בְּכוֹרוֹת. הֵיכָא רְמִיזָא דִּכְתִיב
(שמות כט) וְנוֹעַדְתִּי שָׁמָּה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בִּכְבוֹדִי אֵת תִּקְרֵי

רש"י בכבודי

זו פרישות בכורות. הזכיר את הכבודות להפרים מן הכר: זו פרישת נדב ואביהוא. כלומר לא נקראו בכורות כהנים אלא מי הן הכהנים הנגשים שהוזהרו כאן לפרוש מן הכר זה נדב ואביהוא שנעשו בסיני כהנים והן הכהנים הנגשים אל ה' להקריב קרבנות: היינו דכתיב. כשמתו נדב ואביהוא הוא אשר דבר וגו' כדקאמר בסיני פן יפרוץ בהם ה' וכיון שלא הוזהרו לפרוש מן הסיכל בהקמת המשכן פרץ בהם: אלא למאן דאמר זו פרישות בכורות. היכא רמיזא. מיתת

בִּכְבוֹדִי אֶלָּא בִּמְכוּבָּדַי. דָּבָר זֶה רָמַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה וְלֹא יָדַע עַד שֶׁמֵּתוּ בְּנֵי אַהֲרֹן. כֵּיוָן שֶׁמֵּתוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אָמַר לוֹ. אַהֲרֹן אָחִי לֹא מֵתוּ בָּנַיִךְ אֶלָּא לְהַקְדִּישׁ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כֵּיוָן שֶׁיָּדַע אַהֲרֹן שֶׁבָּנָיו יְדוּעֵי מָקוֹם חֵן עָתֵק וְקִבֵּל שָׂכָר שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא י) וַיִּדֹּם אַהֲרֹן וְכֵן בְּדָוִד הוּא אוֹמֵר (תהלים לז) דּוֹם לַה' וְהִתְחוֹלֵל לוֹ אַף עַל פִּי שֶׁמַּפִּיל לָךְ חֲלָלִים חֲלָלִים אַתָּה שׁוֹתֵק. וְכֵן בִּשְׁלֹמֹה הוּא אוֹמֵר (קהלת ג') עֵת לַחֲשׁוֹת וְעֵת לְדַבֵּר פְּעָמִים שֶׁשּׁוֹתֵק וּמְקַבֵּל שָׂכָר עַל הַשְּׁתִיקָה וּפְעָמִים שֶׁמְּדַבֵּר וּמְקַבֵּל שָׂכָר עַל הַדִּבּוּר וְהֵיינוּ דְּאָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מָאי דִּכְתִיב (תהלים סח) נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ אַל תִּקְרֵי מִמִּקְדָּשֶׁיךָ אֶלָּא מִמְּקוֹדָשֶׁיךָ בְּשָׁעָה שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דִּין בְּמַדּוֹשָׁיו מְתִירֵא וּמִתְעַיֶּפֶה וּמִתְהַלֵּל:

רש"י

גדב ומכיוון היכא רמזה למשה קודם לכן דקאמר הוא אשר דבר: ונקדש בכבודי. נאמרה לו למשה ביום שנצטווה על מלאכת המשכן ורמז לו שכיוס שיערה שכינתו על הבית יתקדש בכבודו ולא גרמז להבין מה הוא עד שמתו. הלא להתקדש כבוד של מקום עליהם להודיע שהוא מורה על ירחיו ומיודעיו וזהו אשר דבר אלי ביום שנצטויתי על המשכן ונקדש בכבודי בחיתם הנכבדים וקריבים לי לקדש: שנאמר וידום אהרן. הרי שפתק וקבל השכר מפ' בב"ר שמתוך כך זכה ונתייחד אליו הדיבור שנאמר לאחרי מותו ענין פ' שתויי יין ולא הוזכר באותו דיבור משה אלא אהרן: נורא אלהי' ממקדשיך. אלהים זו מדת הדין לימתי הוא מורא על ידי שהוא עושה דין במקודשיו:

זוהר ויגש דף רי"א ע"ב

תָּא חֲזֵי מַה כְּתִיב וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת פַּרְעֹה אָמַר רַבִּי יוֹסֵי פַּרְעֹה אַף עַל גַּב דְּאוּקְמוּהָ(בְּרָזָא אוֹחֲרָא סָמֵךְ דָּקָא סַמְכִינָן בְּעַלְמָא. אֲבָל תָּא חֲזֵי (שיר א') לְסוּסָתִי בְּרִכְבֵי פַּרְעֹה דְּמִיתֵיךְ רַעְיָתִי.) תָּא חֲזֵי אִית רְתִיכִין לְשָׂמְאלָא בְּרָזָא דְּסִטְרָא אַחֲרָא וְאִית רְתִיכִין לִימִינָא בְּרָזָא דְּלֵעֵילָּא דְּקֻדְשָׁה וְאִלֵּין לָקֳבֵל אִלֵּין אִלֵּין דְּרַחֲמֵי וְאִלֵּין דְּדִינָא. וְכַד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבַד דִּינָא בְּמִצְרָאֵי כָּל דִּינָא דְּעָבִיד בְּהַהוּא גַּוְונָא דְּאִינּוּן רְתִיכִין מַמָּשׁ וּכְגַוְונָא דִּילֵיהּ דְּהַהוּא סִטְרָא מַה הַהוּא סִטְרָא (מַמָּשׁ) קָטִיל וְאַפִּיק נַשְׁמָתִין אוֹף קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבִיד בְּהַהוּא גַּוְונָא מַמָּשׁ דִּכְתִיב (שמות י"ג)

ויגש ליום חמישי

וַיְהַרְגוּ יְיָ כָּל בְּכוֹר וֶבֶן כַּלָּא בְּמִצְרַיִם בְּהַהוּא גוֹוָנָא מַמָּשׁ וּבְנִין בָּךְ דְּמִיתִיךְ רַעְיָתִי כְנוֹוָנָא דִילָהּ מַמָּשׁ לַקְטָלָא דְּכְתִיב כִּי אֲנִי יְיָ אֲנִי הִיא וְלֹא אַחֵר. וּלְזִמְנָא דְאָתֵי מַה כְּתִיב (ישעיה פ״ג) מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה וְגוֹמֵר. תָּא חֲזֵי מַה כְּתִיב וְיָשַׁב יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ גֹּשֶׁן וְיֵאָחֲזוּ בָהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ אַחֲסָנַת עַלְמִין וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ דָּהָא לְהוֹן אִתְחֲזִי כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ (ז״ח ל״ג אמר רבי יוסי) וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד וְדַאי דְּהָא צַעֲרָא לָא שָׁרָאת בְּהוּ וְקַיְימִי בְּתַפְנוּקֵי עַלְמָא וּבְנִין בָּךְ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מוכר

הרמב״ם הלכות תשובה פרק ב׳

* כָּל הַמְּתֻוָּדֶה בִּדְבָרִים וְלֹא נָמַר בְּלִבּוֹ לַעֲזוֹב הֲרֵי הוּא דּוֹמֶה לְטוֹבֵל וְשֶׁרֶץ בְּיָדוֹ שֶׁאֵין הַטְּבִילָה מוֹעֶלֶת לוֹ עַד שֶׁיַּשְׁלִיךְ הַשֶּׁרֶץ וְכֵן הוּא אוֹמֵר (משלי כח) וּמוֹדֶה וְעוֹזֵב יְרוּחָם. וְצָרִיךְ לְפָרוֹט אֶת הַחַטָּא שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב) אָנָּא חָטָא הָעָם הַזֶּה חַטָּאָה גְדוֹלָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב: ג מְבָרְכֵי הַתְּשׁוּבָה לַיְהוֹת הַשֵּׁב צוֹעֵק תָּמִיד לְפָנֵי ה׳ בְּבֶכִי וּבְתַחֲנוּנִים וְעוֹשֶׂה צְדָקָה כְּפִי כֹּחוֹ וּמִתְרַחֵק הַרְבֵּה מִן הַדָּבָר שֶׁחָטָא בּוֹ וּמְשַׁנֶּה שְׁמוֹ כְּלוֹמַר אֲנִי אַחֵר וְאֵינִי אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁעָשָׂה אוֹתָן הַמַּעֲשִׂים. וּמְשַׁנֶּה מַעֲשָׂיו כֵּן לְטוֹבָה וְלֵהָרֵךְ יִשְׂרָה וְגוֹלֶה מַחֲשָׁבוֹתָיו שֶׁנִּלּוֹת מְבַשֶּׂרֶת עָוֹן מְפַגֵּי שֶׁגּוֹרֶמֶת לוֹ לְהַכָּנַע וְלִהְיוֹת עָנָיו וּשְׁפַל רוּחַ: ד וּשְׁכַח גָּדוֹל לְשָׁכֵב שֶׁיִּתְוַדֶּה בְּרַבִּים וְיוֹרֵעַ פְּשָׁעָיו לָהֶם וּמְנֻגָּד עֲבֵרוֹת שֶׁבְּיָדָיו לְבֵין חֲבֵירוֹ לַאֲחֵרִים וְאוֹמֵר לָהֶם אָמְנָם חָטָאתִי לַפְּלוֹנִי וְעָשִׂיתִי לוֹ כָּךְ וְכָךְ וַהֲרֵי הַיּוֹם שָׁב וּמִתְנַחֵם וְכָל הַמִּתְנָאֶה וְאֵינוֹ מוֹרֵיעַ אֶלָּא מְבַשֵּׁחַ פְּשָׁעָיו אֵין תְּשׁוּבָתוֹ גְּמוּרָה שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כח) מְכַסֶּה פְּשָׁעָיו לֹא יַצְלִיחַ:

מספר חרדים דף ע״א ע״א

לֵב חוֹשֵׁב בְּעִנְיָנֵי גִיפּוֹ בְּעֵת הַפְּקָדָה אוֹ חֲבֶרֶת שְׁלֹחֵי צְבוּר גָּדוֹל עֲוֹנוֹ מִנְּשׂוֹא וְעָלָיו נֶאֱמַר (שמואל א׳ ב׳) וּבְנֵי עֵלִי בְּנֵי בְלִיַּעַל לֹא יָדְעוּ אֶת יְיָ כְּדְאִיתָא בְּזוֹהַר שֶׁאִין לְךָ בְּזָיוֹן שֶׁמּוֹ גָּדוֹל מִזֶּה שֶׁהֲרֵי רַפְּנֵי מֶלֶךְ אַפִּילוּ לְפָנֵי אֶחָד מִשָּׂרָיו בְּרֵעַ וְעָשׂ וְעָבַד אָדָם עוֹמֵד וְהֵבִיא בֵּן יִלְבַּד בְּדָבָרָיו בְּי חֲמַת מֶלֶךְ מַלְאֲכֵי נָוֶת וְכָל שֶׁכֵּן חֲמַת מַלְכֵי מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאַפִּילוּ משֶׁה רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָיָה יָרֵא שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ט׳) כִּי יָגֹרְתִי מִפְּנֵי הָאַף וְהַחֵמָה יְעוֹד עֲוֹנוֹ גָּדוֹל שֶׁהֲרֵי הַעִיד עָלָיו שֶׁקֶר בְּעַצְמוֹ שֶׁאָמַר בְּקְרִיאַת שְׁמַע וְלַעֲבָדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם שֶׁהִיא הָעֲבוֹדָה שֶׁבַּלֵּב זוֹ הַתְּפִלָּה בַּהֲרֵי לְבָבוֹ פּוֹנֶה מֵעַם ה׳ לְהִתְעוֹתֵעַ מַחֲשָׁבוֹת יאמַר ה׳ עָלָיו (ירמ׳ ב׳) אוֹתִי עָזְבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים לַחֲצוֹב לָהֶם בארות בארות נִשְׁבָּרִים וְגוֹ׳ וּכְתִיב (שם י״ז) קָרוֹב אַתָּה בְּפִיהֶם וְרָחוֹק מִכִּלְיוֹתֵיהֶם וּכְתִיב (מלאכי א׳) בְּפִיו וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי וְלִבּוֹ רָחַק מִמֶּנִּי וּכְתִיב (ישע׳ כ״ט) וְאִם אָב אֲנִי אַיֵּה כְבוֹדִי וְאִם אֲדֹנִים אֲנִי אַיֵּה מוֹרָאִי שֶׁקָּרָאנוּ בְּרִיתָהּ אָב הָרַחֲמָן שְׁמַע קוֹלֵנוּ וּרְאֵה תְּפִלָּה ח׳ שְׁפָתַי תִּפְתָּח לְעָבְדוֹ כְּרַחֵימוּ כְּאָב וּבְרַחִימוּ כְּאָדוֹן:

י וְיָשַׁבְתָּ בְּאֶרֶץ־גֹּשֶׁן וְהָיִיתָ קָרוֹב אֵלַי אַתָּה וּבָנֶיךָ
וּבְנֵי בָנֶיךָ וְצֹאנְךָ וּבְקָרְךָ וְכָל־אֲשֶׁר־לָךְ׃

וְתֵתִיב בְּאַרְעָא דְגֹשֶׁן וּתְהֵי קָרִיב לִי אַתְּ וּבְנָיךְ וּבְנֵי בְנָיךְ וְעָנָךְ וְתוֹרָךְ
וְכָל דִי לָךְ׃ יא וְכַלְכַּלְתִּי אֹתְךָ שָׁם כִּי־עוֹד חָמֵשׁ שָׁנִים
רָעָב פֶּן־תִּוָּרֵשׁ אַתָּה וּבֵיתְךָ וְכָל־אֲשֶׁר־לָךְ׃ וְאִזּוֹן יָתָךְ
תַּמָּן אֲרֵי עוֹד חֲמֵשׁ שְׁנִין כַּפְנָא דִּילְמָא תִּתְמַסְכַּן אַתְּ וְאֵנָשׁ בֵּיתָךְ וְכָל
דִי לָךְ׃ יב וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רֹאוֹת וְעֵינֵי אָחִי בִנְיָמִן כִּי־
פִי הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם׃ וְהָא עֵינֵיכוֹן חָזָן וְעֵינֵי אָחִי בִנְיָמִן אֲרֵי
כְּרִישָׁנְבוֹן אֲנָא מְמַלֵּל עִמְּכוֹן׃ יג וְהִגַּדְתֶּם לְאָבִי אֶת־כָּל־כְּבוֹדִי
בְּמִצְרַיִם וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר רְאִיתֶם וּמְהַרְתֶּם וְהוֹרַדְתֶּם
אֶת־אָבִי הֵנָּה׃ וְתִחַוּוּן לַאֲבָא יָת כָּל יְקָרִי בְּמִצְרַיִם וְיָת כָּל דִי
חֲזֵיתוּן וְתוּתִּין וְתַחֲתוּן יָת אַבָּא הָכָא׃ יד וַיִּפֹּל עַל־צַוְּארֵי בִנְיָמִן־
אָחִיו וַיֵּבְךְּ וּבִנְיָמִן בָּכָה עַל־צַוָּארָיו׃ וּנְפַל עַל צַוְּארֵי בִנְיָמִן
אֲחוּהִי וּבְכָא וּבִנְיָמִן בְּכָא עַל צַוָּארֵהּ׃ טו וַיְנַשֵּׁק לְכָל־אֶחָיו
וַיֵּבְךְּ עֲלֵיהֶם וְאַחֲרֵי כֵן דִּבְּרוּ אֶחָיו אִתּוֹ׃ וּנְשַׁק לְכָל

רש"י אחוהי

(יא) פן תורש. דלמא מתמסכן לגין מוריס ומעשיר׃ (יב) והנה עיניכם ראות. כבבודי ושלמי מחיכם שלמי מהול ככסס. ועוד כי פי המדבר אליכם בלשון הקודש (בב"ר)׃ ועיני אחי בנימין.(מגילה יז) הסוס את כולם יחד לומר שכשם שלין לי שלשה על בנימין אחי שכרי לא היה כמכירתי כך אין בלבי שלשה עליכם׃ (יד) ויפל על צוארי בנימין אחיו ויבך. על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן ליחרב׃ ובנימין בכה על ציואריו. על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחרב׃ (ילט"ר דיוקו של רש"י דכיוסף כתיב ויפול ויבך תרתי משמע משני מקדשות ולכך עשה ב' פעולות ע"ז הרמז. משל"כ בנימין דלא כתיב רק ובנימין בכה פעולה אחת שלא רמז רק על מירכן אחד. ועיין בביאור ה"י שכשם הוא בדרך דרש)׃ וינשק. סופיק בנשיקה מנשק והולך דיבריים"ר בלשון (לערקישטען)׃ (טו) ואחרי כן. מאחר שרואתו בוכה ולבו

שלם

אַחוֹתִי וּבְנָא עֲלֵיהוֹן וּבָרֵר בֵּן מַלִּילוּ אַחוֹתִי עִמֵּה: טז **וְהַקֹּל נִשְׁמַע**
בֵּית פַּרְעֹה לֵאמֹר בָּאוּ אַחֵי יוֹסֵף וַיִּיטַב בְּעֵינֵי פַרְעֹה
וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו: וְקָלָא אִשְׁתְּמַע לְבֵית פַּרְעֹה לְמֵימַר עַלּוֹ אֲחֵי
יוֹסֵף וּשְׁפַר בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי עַבְדּוֹהִי: יז **וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־**
יוֹסֵף אֱמֹר אֶל־אַחֶיךָ זֹאת עֲשׂוּ טַעֲנוּ אֶת־בְּעִירְכֶם
וּלְכוּ־בֹאוּ אַרְצָה כְּנָעַן: וַאֲמַר פַּרְעֹה לְיוֹסֵף אֱמַר לַאֲחָיְךָ דָּא
עִבִּידוּ טָעִינוּ יָת בְּעִירְכוֹן וַאֲזִילוּ אוֹבִילוּ לְאַרְעָא דִּכְנָעַן: יח **וּקְחוּ אֶת־**
אֲבִיכֶם וְאֶת־בָּתֵּיכֶם וּבֹאוּ אֵלָי וְאֶתְּנָה לָכֶם אֶת־
טוּב אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִכְלוּ אֶת־חֵלֶב הָאָרֶץ: וּדְבָרוּ יָת
אֲבוּכוֹן וְיָת אֱנָשׁ בָּתֵּיכוֹן וְעוּלוּ לְוָתִי וְאֶתֵּן לְכוֹן יָת טוּב אַרְעָא דְּמִצְרַיִם
וְתֵיכְלוּן יָת טוּבָא דְּאַרְעָא: רביעי יט **וְאַתָּה צֻוֵּיתָה זֹּאת עֲשׂוּ**
קְחוּ־לָכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עֲגָלוֹת לְטַפְּכֶם וְלִנְשֵׁיכֶם
וְנָשָׂאתֶם אֶת־אֲבִיכֶם וּבָאתֶם: וְאַתְּ מְפַקְּדָא דָּא עִבִּידוּ סִיבוּ
לְכוֹן מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם עֶגְלָן לְטַפְלֵיכוֹן וְלִנְשֵׁיכוֹן וְתַטְּלוּן יָת אֲבוּכוֹן וְתֵיתוֹן:
וְעֵינְכֶם אַל־תָּח�s עַל־כְּלֵיכֶם כִּי־טוּב כָּל־אֶרֶץ
מִצְרַיִם לָכֶם הוּא: וְעֵינְכוֹן לָא תְחוּס עַל מָנֵכוֹן אֲרֵי טַב כָּל אַרְעָא
דְּמִצְרַיִם דִּילְכוֹן הוּא: כא **וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן לָהֶם**
יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל־פִּי פַרְעֹה וַיִּתֶּן לָהֶם צֵדָה לַדָּרֶךְ:
נַעֲבָדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיָהַב לְהוֹן יוֹסֵף עֶגְלָן עַל מֵימַר פַּרְעֹה וְיָהַב לְהוֹן
זָוָדִין לְאָרְחָא: כב **לְכֻלָּם נָתַן לָאִישׁ חֲלִפוֹת שְׂמָלֹת**

רש"י ולבנימין

סלס טמסס: דברו אחיו אתו. ממתלה הוו כוסיס ממנו: (טז) והקול נשמע בית פרעה. כמו בבית פרעה וזהו לשון בית ממש: (יז) טענו את בעירכם. תבואה: (יח) את טוב ארץ מצרים. תרגם גושן. ניבא ואינו יודע מה ניבא סופה לעשותה כמולה שתין כה דגיס: חלב הארץ. כל חלב ל' מיטב הוא: (יט) ואתה צויתה. מפי לומר לכם: זאת עשו. כך אמר להם שברשותי היא:

וּלְבִנְיָמִן נָתַן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְחָמֵשׁ חֲלִפֹת שְׂמָלֹת:
לְבָלְהָן יַהַב לְגַבַּר אֲצְטַלָּנָן דִּלְבוּשָׁא וְלִבְנְיָמִן יַהַב תְּלָת מְאָה סְלְעִין דְּכַסַף
וְחַמֵּשׁ אֲצְטַלָּנָן דִּלְבוּשִׁין: כג וּלְאָבִיו שָׁלַח כְּזֹאת עֲשָׂרָה
חֲמֹרִים נֹשְׂאִים מִטּוּב מִצְרָיִם וְעֶשֶׂר אֲתֹנֹת נֹשְׂאֹת
בָּר וְלֶחֶם וּמָזוֹן לְאָבִיו לַדָּרֶךְ: וּלַאֲבוּהִי שְׁלַח כִּדָא עַסְרָא
חֲמָרִין טָעְנִין מִטּוּבָא דְּמִצְרָיִם וַעֲסַר אַתָּנָן טָעְנָן עִיבּוּר וּלְחֶם וְזָוְדִין
לַאֲבוּהִי לְאָרְחָא: כד וַיְשַׁלַּח אֶת־אֶחָיו וַיֵּלֵכוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
אַל־תִּרְגְּזוּ בַּדָּרֶךְ: וְשַׁדַּר יָת אֲחוֹהִי וַאֲזָלוּ וַאֲמַר לְהוֹן לָא תִתְנַצְּיוּן
בְּאָרְחָא: כה וַיַּעֲלוּ מִמִּצְרָיִם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנַעַן אֶל־יַעֲקֹב
אֲבִיהֶם: וְסַלִּיקוּ מִמִּצְרָיִם וַאֲתוֹ לְאַרְעָא דִכְנַעַן לְוָת יַעֲקֹב אֲבוּהוֹן:
כו וַיַּגִּדוּ לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי־הוּא מֹשֵׁל בְּכָל־
אֶרֶץ מִצְרָיִם וַיָּפָג לִבּוֹ כִּי לֹא־הֶאֱמִין לָהֶם:
וְחַוִּיאוּ לֵהּ לְמֵימַר עוֹד כְּעַן יוֹסֵף קַיָּם וַאֲרֵי הוּא שַׁלִּיט בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרָיִם
וַהֲוָה מְלַיָּא פֻּיָּנָן עַל לִבֵּהּ אֲרֵי לָא הֵימִין לְהוֹן: כז וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו

רש"י את

(כג) שלח כזאת. כחשבון הזה ומהו החשבון עשרה חמורים וגו'. (רמזו שמלת כזאת המיוחדת ובכ"ף הדמיון מורה על כי מעולם לא שלח לו י' חמורים וי' לתוספת רק הכי קאמר קרא ולאביו שלח בעגלות כזאת וגו' כלומר כחשבון הזה שהוא משא י' חמורים וי' לתוספת והשתא תמי ספיר דלא מלינו נכתב אלא וירא לה העגלות זולת שוס חמורים ולתוספת וק"ל. (בשם הגאון מהרש"ל): מטוב מצרים. מלינו בגמרא שאלה לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו. ומ"ש גריסין של פול: בר ולחם (ומזון) כתרגומו: ומזון. ליפתן (כך גירסת רש"ס): (כד) אל תרגזו בדרך. אל תתעסקו בדבר הלכה שלא תרגז עליכם הדרך. ד"א אל תפסיעו פסיעה גסה ותכנסו בחמה לעיר. ולפי פשוטו של מקרא יש לומר לפי שהיו נכלמים היה דואג שמא יריבו בדרך על דבר מכירתו להתוכח זה עם זה ולומר על ידך נמכר תחת ספרת לה"ר עליו וגרמת לנו לשנאתו: (כו) וכי הוא מושל. ואשר הוא מושל: ויפג לבו. נחלף לבו והלך מלהאמין לא היה לבו פונה אל הדברים לשון מפיגין טעמן בלשון משנה. וכמו (חיכה ג) מלין הפוגות. (ירמיה מח) וריחו לא נמר מתרגמינן וריחיה לא פג: (כז) את כל דברי יוסף. סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו בפרשת עגלה ערופה זהו שנאמ' וירא את העגלות אשר

אֶת כָּל־דִּבְרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם וַיַּרְא אֶת־
הָעֲגָלוֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח יוֹסֵף לָשֵׂאת אֹתוֹ וַתְּחִי רוּחַ
יַעֲקֹב אֲבִיהֶם: וּמַלִּילוּ עֲמֵּהּ יָת כָּל פִּתְגָמֵי יוֹסֵף דִּי מַלִּיל עִמְּהוֹן
וַחֲזָא יָת עֲגָלָתָא דִּשְׁלַח יוֹסֵף לְמִטַּל יָתֵהּ וּשְׁרַת רוּחַ נְבוּאָה לְוָת יַעֲקֹב
אֲבוּהוֹן: המישי כח וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד־יוֹסֵף בְּנִי חַי
אֵלְכָה וְאֶרְאֶנּוּ בְּטֶרֶם אָמוּת: וַאֲמַר יִשְׂרָאֵל סַגִּי לִי חֶדְוָא עַד
כְּעַן יוֹסֵף בְּרִי קָיֵם אֱזֵל וְאֶחֱזִנֵּהּ עַד לָא אֲמוּת: מו א וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל
וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיָּבֹא בְּאֵרָה שָׁבַע וַיִּזְבַּח זְבָחִים
לֵאלֹהֵי אָבִיו יִצְחָק: וּנְטַל יִשְׂרָאֵל וְכָל דִּי לֵהּ וַאֲתָא לִבְאֵר שָׁבַע
וּדְבַח דִּבְחִין לֵאלָהֵהּ אֲבוּהִי יִצְחָק: ב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים | לְיִשְׂרָאֵל
בְּמַרְאֹת הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב | יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי:
וַאֲמַר יְיָ לְיִשְׂרָאֵל בְּחֶזְוֵי דְּלֵילְיָא וַאֲמַר יַעֲקֹב יַעֲקֹב וַאֲמַר הָא אֲנָא:
ג וַיֹּאמֶר אָנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אָבִיךָ אַל־תִּירָא מֵרְדָה
מִצְרַיְמָה כִּי־לְגוֹי גָּדוֹל אֲשִׂימְךָ שָׁם: וַאֲמַר אֲנָא אֵל
אֱלָהָא דְּאָבוּךְ לָא תִדְחַל מִלְּמֵיתַת לְמִצְרַיִם אֲרֵי לְעַם סַגִּי אֲשַׁוֵּנָּךְ תַּמָּן:
ד אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה וְאָנֹכִי אַעַלְךָ גַּם־עָלֹה
וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל־עֵינֶיךָ: אֲנָא אֵחוֹת עִמָּךְ לְמִצְרַיִם וַאֲנָא
אַסְּקִנָּךְ אַף אֲפָקָא וְיוֹסֵף יְשַׁוֵּי יְדוֹהִי עַל עֵינָיךְ: ה וַיָּקָם יַעֲקֹב
מִבְּאֵר שָׁבַע וַיִּשְׂאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם

רש"י ואת

שלח יוסף ולא נאמר חסר שלח פרשה: ותחי רוח יעקב. שרתה עליו שכינה שפירשה ממנו: (כח) רב עוד. רב לי טוד בימ' והדו' הוחיל ועוד יוסף בני חי: (א) בארה שבע. כמו לבאר שבע ה"ל בסוף תיבה במקום למ"ד בתחלתה: לאלהי אביו יצחק. חייב לחדש בכבוד לחביו יותר מבכבוד זקנו לפיכך תלה ביולחק ולא באברהם: (ב) יעקב יעקב. לשון חיבה: (ג) אל תירא מרדה מצרימה. לפי שהיה מיגר על שמקק לצאת לחוצה לארץ: (ד) ואנכי אעלך. הבטיחו לשוב

נקבר

וְאֶת־טַפָּם וְאֶת־נְשֵׁיהֶם בָּעֲגָלוֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח פַּרְעֹה
לָשֵׂאת אֹתוֹ׃ וְקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵרָא דְשָׁבַע וּנְטָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל יָת
יַעֲקֹב אֲבוּהוֹן וְיָת טַפְלְהוֹן וְיָת נְשֵׁיהוֹן בַּעֲגָלָתָא דִי שְׁלַח פַּרְעֹה לְמִטַּל יָתֵהּ׃
ו וַיִּקְחוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם וְאֶת־רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ
כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ מִצְרַיְמָה יַעֲקֹב וְכָל־זַרְעוֹ אִתּוֹ׃ וְדָבְרוּ יָת
גֵּיתֵיהוֹן וְיָת קִנְיָנֵהוֹן דִי קְנוֹ בְּאַרְעָא דְכְנַעַן וַאֲתוֹ לְמִצְרַיִם יַעֲקֹב וְכָל
בְּנוֹהִי עִמֵּהּ׃ ז בָּנָיו וּבְנֵי בָנָיו אִתּוֹ בְּנֹתָיו וּבְנוֹת בָּנָיו
וְכָל־זַרְעוֹ הֵבִיא אִתּוֹ מִצְרַיְמָה׃ בְּנוֹהִי וּבְנֵי בְנוֹהִי עִמֵּהּ
בְּנָתֵהּ וּבְנַת בְּנוֹהִי וְכָל זַרְעֵהּ אָעֵל עִמֵּהּ לְמִצְרָיִם׃

ויגש יום ששי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו השלום כל
הסדרה ותרגום והפטרה׃

ס ח וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיְמָה יַעֲקֹב
וּבָנָיו בְּכֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן׃ וְאִלֵּין שְׁמָהַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְעַלוּ
לְמִצְרַיִם יַעֲקֹב וּבְנוֹהִי בּוּכְרָא דְיַעֲקֹב רְאוּבֵן׃ ט וּבְנֵי רְאוּבֵן
חֲנוֹךְ וּפַלּוּא וְחֶצְרֹן וְכַרְמִי׃ וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוֹךְ וּפַלּוּא וְחֶצְרוֹן
וְכַרְמִי׃ י וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל וְיָמִין וְאֹהַד וְיָכִין וְצֹחַר
וְשָׁאוּל בֶּן־הַכְּנַעֲנִית׃ וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל וְיָמִין וְאֹהַד וְיָכִין
וְצֹחַר וְשָׁאוּל בַּר כְּנַעֲנָיְתָא׃ יא וּבְנֵי לֵוִי גֵּרְשׁוֹן קְהָת וּמְרָרִי׃

רש"י ובני

נקבר כתרן׃ (ו) אשר רכשו בארץ כנען. לפי מה שרכש בפדן ארם הכל נתן
לעשו כשכיל חלקו במערת המכפלה לפי נכסי חולה לארץ לינן כדאי לי וזהו
שאר כריתי לי העמיד לו לכורין של זהב וכסף כמין כרי ואמר לו טול את אלו׃
(ז) ובנות בניו. סרח בת אשר ויוכבד בת לוי׃ (ח) הבאים מצרימה. על
פי הפשט קורין להם הכתוב בחיים. ולפי לתמוה על אשר לא כתב אשר בהו׃
(י) בן הכנענית. בן דינה שנבעלה לכנעני. כשהרגו את שכם לא היתה דינה
רולה

וּבְנֵי שֵׁלָה גֵּרְשׁוֹן קְהָת וּמְרָרִי׃ יט וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשֵׁלָה
וָפֶרֶץ וָזָרַח וַיָּמָת עֵר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיִּהְיוּ בְּנֵי־
פֶרֶץ חֶצְרֹן וְחָמוּל׃ וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשֵׁלָה וָפֶרֶץ וָזָרַח
וּמֵת עֵר וְאוֹנָן בְּאַרְעָא דִכְנָעַן וַהֲוו בְּנֵי פֶּרֶץ חֶצְרוֹן וְהָמוּל׃
ג וּבְנֵי יִשָּׂשכָר תּוֹלָע וּפֻוָּה וְיוֹב וְשִׁמְרֹן׃ וּבְנֵי יִשָּׂשכָר
תּוֹלָע וּפֻוָּה וְיוֹב וְשִׁמְרוֹן׃ ד וּבְנֵי זְבֻלוּן סֶרֶד וְאֵלוֹן וְיַחְלְאֵל׃
וּבְנֵי זְבוּלוּן סֶרֶד וְאֵלוֹן וְיַחְלְאֵל׃ ה אֵלֶּה | בְּנֵי לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה
לְיַעֲקֹב בְּפַדַּן אָרָם וְאֶת דִּינָה בִתּוֹ כָּל־נֶפֶשׁ בָּנָיו
וּבְנוֹתָיו שְׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ׃ אִלֵּין בְּנֵי לֵאָה דְיָלְדַת לְיַעֲקֹב בְּפַדַּן
אֲרָם וְיָת דִּינָה בְרַתֵּהּ כָּל נַפְשָׁא בְּנוֹהִי וּבְנָתֵהּ תְּלָתִין וְתֵלָת׃ ז וּבְנֵי
גָּד צִפְיוֹן וְחַגִּי שׁוּנִי וְאֶצְבֹּן עֵרִי וַאֲרוֹדִי וְאַרְאֵלִי׃
וּבְנֵי גָד צִפְיוֹן וְחַגִּי שׁוּנִי וְאֶצְבוֹן עֵרִי וַאֲרוֹדִי וְאַרְאֵלִי׃ ז וּבְנֵי אָשֵׁר
יִמְנָה וְיִשְׁוָה וְיִשְׁוִי וּבְרִיעָה וְשֶׂרַח אֲחֹתָם וּבְנֵי בְרִיעָה
חֶבֶר וּמַלְכִּיאֵל׃ וּבְנֵי אָשֵׁר יִמְנָה וְיִשְׁוָה וְיִשְׁוִי וּבְרִיעָה וְשַׂרַח
אֲחָתְהוֹן וּבְנֵי בְרִיעָה חֶבֶר וּמַלְכִּיאֵל׃ ח אֵלֶּה בְּנֵי זִלְפָּה אֲשֶׁר־
נָתַן לָבָן לְלֵאָה בִתּוֹ וַתֵּלֶד אֶת־אֵלֶּה לְיַעֲקֹב שֵׁשׁ
עֶשְׂרֵה נָפֶשׁ׃ אִלֵּין בְּנֵי זִלְפָּה דִיהַב לָבָן לְלֵאָה בְרַתֵּהּ וְיָלְדַת
יָת אִלֵּין לְיַעֲקֹב שִׁית עֲשְׂרֵי נַפְשָׁא׃ ט בְּנֵי רָחֵל אֵשֶׁת יַעֲקֹב
יוֹסֵף וּבִנְיָמִן׃ בְּנֵי רָחֵל אִתַּת יַעֲקֹב יוֹסֵף וּבִנְיָמִן׃ כ וַיִּוָּלֵד לְיוֹסֵף
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יָלְדָה־לּוֹ אָסְנַת בַּת־פּוֹטִי פֶרַע

כהן

רש"י

רומה לנחת עד שנשבע לו שמעון שימחנה (כ"ר): (טו) אלה בני לאה ואת דינה בתו. הזכירם הלה בלהה וזלפה ביעקב ללמדך חסם מזרעת תחילה יולדת זכר ים מזריע תחילה יולדת נקבה: שלשים ושלש. ובפרקן מי חתה מולח חלח ל"ב חלח זו יוכבד שנולדה בין החומות בכניסתן למצר שנאמר חשר ילדה חותה ללוי במלרים לידתה במלרים ואין הורתה במלרים: (יח) בני רחל חסם

כֹּהֵן אֹן אֶת־מְנַשֶּׁה וְאֶת־אֶפְרָיִם׃ וְאֹתְיְדוּ לְיוֹסֵף בְּאַרְצָא
דְמִצְרַיִם דִּילִידַת לֵהּ אָסְנַת בַּת פּוֹטִי פֶּרַע רַבָּא דְאוֹן אֵת מְנַשֶּׁה וְאֵת
אֶפְרָיִם׃ כא וּבְנֵי בִנְיָמִן בֶּלַע וָבֶכֶר וַאֲשְׁבֵּל גֵּרָא וְנַעֲמָן
אֵחִי וְרֹאשׁ מֻפִּים וְחֻפִּים וָאָרְדּ׃ וּבְנֵי בִנְיָמִן בָּלַע וָבֶכֶר
וַאֲשְׁבֵּל גֵּרָא וְנַעֲמָן אֵחִי וָרֹאשׁ מֻפִּים וְחֻפִּים וָאָרְדּ׃ כב אֵלֶּה בְּנֵי
רָחֵל אֲשֶׁר יָלַד לְיַעֲקֹב כָּל־נֶפֶשׁ אַרְבָּעָה עָשָׂר׃
אִלֵּין בְּנֵי רָחֵל דְּאִתְיְלִידוּ לְיַעֲקֹב כָּל נַפְשָׁא אַרְבְּעָת עֲשַׂר׃
כג וּבְנֵי־דָן חֻשִׁים׃ וּבְנֵי דָן חֻשִׁים׃ כד וּבְנֵי נַפְתָּלִי יַחְצְאֵל
וְגוּנִי וְיֵצֶר וְשַׁלֻּם׃ וּבְנֵי נַפְתָּלִי יַחְצְאֵל וְגוּנִי וְיֵצֶר וְשַׁלֻּם׃ כה אֵלֶּה
בְּנֵי בִלְהָה אֲשֶׁר־נָתַן לָבָן לְרָחֵל בִּתּוֹ וַתֵּלֶד אֶת־אֵלֶּה
לְיַעֲקֹב כָּל־נֶפֶשׁ שִׁבְעָה׃ אִלֵּין בְּנֵי בִלְהָה דְיָהַב לָבָן לְרָחֵל
בְּרַתֵּהּ וִילִידַת יָת אִלֵּין לְיַעֲקֹב כָּל נַפְשָׁא שִׁבְעָא׃ כו כָּל־הַנֶּפֶשׁ
הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרַיְמָה יֹצְאֵי יְרֵכוֹ מִלְּבַד נְשֵׁי בְנֵי־
יַעֲקֹב כָּל־נֶפֶשׁ שִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ׃ כָּל נַפְשָׁא דְעָלָא
לְיַעֲקֹב לְמִצְרַיִם נָפְקֵי יַרְכֵּהּ בַּר מִנְּשֵׁי בְנֵי יַעֲקֹב כָּל נַפְשָׁתָא שִׁתִּין וְשִׁית׃
כז וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר־יֻלַּד־לוֹ בְּמִצְרַיִם נֶפֶשׁ שְׁנָיִם כָּל־
הַנֶּפֶשׁ לְבֵית־יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיְמָה שִׁבְעִים׃ ס

רש"י ובני

אשת יעקב. וכטולן לא נאמר כאן אשה אלא שהיתה טיקרו של בית: (כו) כל הנפש הבאה ליעקב. שילאו מתרן כשעת למלרים ואין הבאה זו לשון עבר אלא לשון הווה כמו (אסתר ב) בשרב היו בתה וכמו והנה רחל בתו בתה עם הלאן לפיכך טעמו למוטה בתל"ף לפי שכשילאו לבא מתרן כשעת לא היו אלא שבים ושש. והשני כל הנפש לבית יעקב הבאה מלרימה שבעים נפש היא לשון עבר לפיכך טעמו למעלה בבי"ת לפי שבאו אם היו שבעים שמלאו שם יוסף ושני בניו ותוספה להם יוכבד בין החומות. (ועיין בביאור לת"י ומשם תמלא לרווח למיוך כרש"י). ולדברי האומר תחומות נולדו עם השבעים לריכים אנו לומר שמתו לפני ירידתן למלרים שהרי לא נמנו כאן (מלאתי בויקרא רבה עשו שם נפשות היו לו והכתוב קורא אותן נפשות כיון שהיו לשון רבים לפי שהיו עתידין להולות הרבה. יעקב שבעים היו לו והכתוב קורא אותן נפש לפי שהיו עומדים לאל אחד):

להורת

וּבְנֵי יוֹסֵף דִּי אִתְיַלִּידוּ לֵהּ בְּמִצְרַיִם נַפְשָׁתָא תְּרֵין כָּל נַפְשָׁתָא לְבֵית יַעֲקֹב
דְּעַלוּ לְמִצְרַיִם שִׁבְעִין׃ ששי כח וְאֶת־יְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו
אֶל־יוֹסֵף לְהוֹרֹת לְפָנָיו גֹּשְׁנָה וַיָּבֹאוּ אַרְצָה גֹּשֶׁן׃
וְיָת יְהוּדָה שְׁלַח קֳדָמוֹהִי לְוָת יוֹסֵף לְפַנָּאָה קֳדָמוֹהִי לְגֹשֶׁן וַאֲתוֹ לְאַרְעָא
דְּגֹשֶׁן׃ כט וַיֶּאְסֹר יוֹסֵף מֶרְכַּבְתּוֹ וַיַּעַל לִקְרַאת־יִשְׂרָאֵל
אָבִיו גֹּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל־צַוָּארָיו וַיֵּבְךְּ עַל־
צַוָּארָיו עוֹד׃ וְסַמִּיךְ יוֹסֵף רְתִיכוֹהִי וּסְלִיק לְקֳדָמוּת יִשְׂרָאֵל אֲבוּהִי
לְגֹשֶׁן וְאִתְגְּלִי לֵהּ וּנְפַל עַל צַוְּרֵהּ וּבְכָא עַל צַוְּרֵהּ עוֹד׃ ל וַיֹּאמֶר
יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף אָמוּתָה הַפָּעַם אַחֲרֵי רְאוֹתִי אֶת־
פָּנֶיךָ כִּי עוֹדְךָ חָי׃ וַאֲמַר יִשְׂרָאֵל לְיוֹסֵף אִלּוּ אֲנָא מָית זִמְנָא הָדָא
מְנַחֵם אֲנָא בָּתַר דַּחֲזֵיתִי יָת אַפָּיךְ אֲרֵי עַד כְּעַן אַתְּ־קַיָּם׃ לא וַיֹּאמֶר
יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו וְאֶל־בֵּית אָבִיו אֶעֱלֶה וְאַגִּידָה לְפַרְעֹה
וְאֹמְרָה אֵלָיו אַחַי וּבֵית־אָבִי אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ־כְּנַעַן בָּאוּ
אֵלָי׃ וַאֲמַר יוֹסֵף לַאֲחוֹהִי וּלְבֵית אֲבוּהִי אֶסַּק וְאֲחַוֵּי לְפַרְעֹה וְאֵימַר
לֵהּ אַחַי וּבֵית אַבָּא דִּי בְאַרְעָא דִּכְנָעַן אֲתִיו לְוָתִי׃ לב וְהָאֲנָשִׁים
רֹעֵי צֹאן כִּי־אַנְשֵׁי מִקְנֶה הָיוּ וְצֹאנָם וּבְקָרָם
וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם הֵבִיאוּ׃ וְגֻבְרַיָּא רָעֵי עָנָא אֲרֵי גֻּבְרֵי

מרי רש"י

(כט) להורת לפניו. כתרגומו לפנות לו מקום ולהורות היכך יתיישב שם: לפניו. קודם שיגיע למצרים. ומ"ש להורות לפניו לתקן לו בית תלמוד שמשם תלמד הוראה: (כט) ויאסר יוסף מרכבתו. הוא עצמו מסר את הסוסים למרכבה להזדרז לכבוד חביו: וירא אליו. יוסף נראה אל חביו: ויבך על צואריו עוד. לשון הרבות בכיה וכן (חיוב לד) כי לא על מים ישים עוד לשון רבוי הוא ומיהו שם עליו ט"ו נוספות על חטאיו אף כאן הרבה ובוסיף בבכי יותר על הרגיל אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע: (ל) אמותה הפעם. פשוטו כתרגומו ומדרשו סבור הייתי למות שאי מיתום בעוה"ז ולעוה"ב שנסתלקה ממני שכינה והייתי חושב שיתבטלו הקב"ה מיסדך מכשיו שעודך חי לא לחמות אלא פעם אחת: (לא) ואמרה אליו אחי וגו'. ועוד לומר לו

והמגידים

מִקְנֵה גֹּיִם חָיוּ וְעָנָתוֹן וְתוֹרָתוֹן וְכָל דִּי לְהוֹן אַיְתִיאוּ׃ כג וַהֲיָה
כִּי־יִקְרָא לָכֶם פַּרְעֹה וְאָמַר מַה־מַּעֲשֵׂיכֶם׃
וִיהֵי אֲרֵי יִקְרֵי לָכוֹן פַּרְעֹה וְיֵימַר מָה עוֹבָדֵיכוֹן׃ כד וַאֲמַרְתֶּם אַנְשֵׁי
מִקְנֶה הָיוּ עֲבָדֶיךָ מִנְּעוּרֵינוּ וְעַד־עַתָּה גַּם־אֲנַחְנוּ
גַּם־אֲבֹתֵינוּ בַּעֲבוּר תֵּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן כִּי־תוֹעֲבַת
מִצְרַיִם כָּל־רֹעֵה צֹאן׃ וְתֵימְרוּן גֻּבְרֵי מָרֵי גַּיְתִי הֲווֹ עַבְדָּךְ
טְעוּמָנָא וְעַד כְּעַן אַף אֲנַחְנָא אַף אֲבָהָתָנָא בְּדִיל דִּי תֵיתְבוּן בְּאַרְעָא
דְּגֹשֶׁן אֲרֵי בְעִירָא דְמִצְרָאֵי דָּחֲלִין לֵהּ כָּל רָעֵי עָנָא׃ מז א וַיָּבֹא
יוֹסֵף וַיַּגֶּד לְפַרְעֹה וַיֹּאמֶר אָבִי וְאַחַי וְצֹאנָם וּבְקָרָם
וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם בָּאוּ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְהִנָּם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן׃
וַאֲתָא יוֹסֵף וְחַוִי לְפַרְעֹה וַאֲמַר אַבָּא וְאַחַי וְעָנְהוֹן וְתוֹרֵהוֹן וְכָל דִּי לְהוֹן
אֲתוֹ מֵאַרְעָא דִכְנָעַן וְהָא אִנּוּן בְּאַרְעָא דְגֹשֶׁן׃ ב וּמִקְצֵה אֶחָיו
לָקַח חֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים וַיַּצִּגֵם לִפְנֵי פַּרְעֹה׃ וּמִקְצַת מִן
אֲחוֹהִי דְּבַר חַמְשָׁא גְּבָרִין וְאַקְדִימִנּוּן קֳדָם פַּרְעֹה׃ ג וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה
אֶל־אֶחָיו מַה־מַּעֲשֵׂיכֶם וַיֹּאמְרוּ אֶל־פַּרְעֹה רֹעֵה צֹאן
עֲבָדֶיךָ גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אֲבוֹתֵינוּ׃ וַאֲמַר פַּרְעֹה לַאֲחוֹהִי מָה

רש"י עובדיכון

והאנשים רועי צאן וגו׳: (לד) בעבור תשבו בארץ גשן. והיו לריכה לכם שהיו ארץ מרעה וכשתאמרו לו שאין אתם בקיאין במלאכה אחרת ירחיקכם מעליו ויושיבכם שם: כי תועבת מצרים וגו׳ לפי שהם להם אלוהות: (ב) ומקצה אחיו. מן הפחותים שבהם לגבורה שאין נראים גבורים שאם ירצה לומר גבורים יעשה אותם אנשי מלחמתו. ואלה הם ראובן שמעון לוי יששכר ובנימין. אותם שלש כפל משה שמותם כשברכם. אבל שמות הגבורים כפל. ושלח ליהודה ויאמר שמע ה׳ קול יהודה. ולגד אמר ברוך מרחיב גד. ולנפתלי אמר נפתלי. ולדן אמר דן. וכן לזבולן וכן לאשר. זהו לשון ב״ר שהיו לגדת מ״י אבל בגמ׳ בבלית שלמו (ב״ק י״ב) מניו שאותם שבכפל משה שמותם הם המלשים ואותן הבית לפני פרעה ויהודה שהוכפל שמו לא הוכפל משום חלשות אלא טעם יש בדבר כדאיתא בב״ק. ובבריתא דספרי שניו בוראת הברכה כמו בגמ׳ שלמו:

עוֹבְדֵיכוֹן וַאֲמָרוּ לְפַרְעֹה רָעֵי עָנָא עַבְדָּךְ אַף אֲנַחְנָא אַף אֲבָהָתָנָא׃
ד וַיֹּאמְרוּ אֶל־פַּרְעֹה לָגוּר בָּאָרֶץ בָּאנוּ כִּי־אֵין מִרְעֶה
לַצֹּאן אֲשֶׁר לְעַבָדֶיךָ כִּי־כָבֵד הָרָעָב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
וְעַתָּה יֵשְׁבוּ־נָא עֲבָדֶיךָ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן׃ וַאֲמָרוּ לְוָת פַּרְעֹה
לְאִתוֹתָבָא בְּאַרְעָא אֲתֵינָא אֲרֵי לֵית רַעְיָא לְעָנָא דִּי לְעַבְדָּךְ אֲרֵי תַקִּיף
כַּפְנָא בְּאַרְעָא וּכְנָעַן וּכְעַן יִתְבוּן כְּעַן עַבְדָּךְ בְּאַרְעָא דְּגֹשֶׁן׃ ה וַיֹּאמֶר
פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיךָ וְאַחֶיךָ בָּאוּ אֵלֶיךָ׃
וַאֲמַר פַּרְעֹה לְיוֹסֵף מֵימָר אֲבוּךְ וַאֲחָךְ אֲתוֹ לְוָתָךְ׃ ו אֶרֶץ מִצְרַיִם
לְפָנֶיךָ הִוא בְּמֵיטַב הָאָרֶץ הוֹשֵׁב אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־
אַחֶיךָ יֵשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וְאִם־יָדַעְתָּ וְיֵשׁ־בָּם אַנְשֵׁי־
חַיִל וְשַׂמְתָּם שָׂרֵי מִקְנֶה עַל־אֲשֶׁר־לִי׃ אַרְעָא דְמִצְרַיִם
קֳדָמָךְ הִיא בְּדַשְׁפִּיר בְּאַרְעָא אוֹתֵיב יָת אֲבוּךְ וְיָת אַחָךְ יִתְבוּן בְּאַרְעָא
דְגֹשֶׁן וְאִם יָדַעְתְּ וְאִית בְּהוֹן גַּבְרִין דְּחַיָלָא וְתִמַנְּנוּן רַבָּנֵי גֵיתַי עַל דִּי לִי׃
ז וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־יַעֲקֹב אָבִיו וַיַּעֲמִדֵהוּ לִפְנֵי פַּרְעֹה
וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־פַּרְעֹה׃ וְאַיְתִי יוֹסֵף יָת יַעֲקֹב אֲבוּהִי וַאֲקִימֵנֵהּ
קֳדָם פַּרְעֹה וּבָרִיךְ יַעֲקֹב יָת פַּרְעֹה׃ ח וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יַעֲקֹב
כַּמָּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֶּיךָ׃ וַאֲמַר פַּרְעֹה לְיַעֲקֹב כַּמָּה יוֹמֵי שְׁנֵי חַיָּךְ׃
ט וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־פַּרְעֹה יְמֵי שְׁנֵי מְגוּרַי שְׁלֹשִׁים
וּמְאַת שָׁנָה מְעַט וְרָעִים הָיוּ יְמֵי שְׁנֵי חַיַּי וְלֹא הִשִּׂיגוּ
אֶת־יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבֹתַי בִּימֵי מְגוּרֵיהֶם׃ וַאֲמַר יַעֲקֹב
לְפַרְעֹה יוֹמֵי שְׁנֵי תוֹתָבוּתַי מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין זְעִירִין וּבִישִׁין הֲווֹ יוֹמֵי שְׁנֵי

חיי רש"י

(ו) אנשי חיל. בקיאין בחומטין לרעות נאן: על אשר לי. על נאן שלי: (ז) ויברך יעקב. סיח שלום כדרך כל הגרמים לפני המלכים לפרקים שלודי"ר בלעז (גרימסטן): (מ) שני מגורי. ימי גרותי כל ימי היותי גר בארץ ולא השיגו בימות אבותי: ויברך

חַיִּים וְלָא אַדְכִּיר יָת יוֹמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבָהָתַי בְּיוֹמֵי תּוּתָבוּתְהוֹן : י וַיְבָרֶךְ
יַעֲקֹב אֶת־פַּרְעֹה וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי פַּרְעֹה: וּבָרִיךְ יַעֲקֹב יָת
פַּרְעֹה וּנְפַק מִן קֳדָם פַּרְעֹה : שביעי יא וַיּוֹשֶׁב יוֹסֵף אֶת־אָבִיו
וְאֶת־אֶחָיו וַיִּתֵּן לָהֶם אֲחֻזָּה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמֵיטַב
הָאָרֶץ בְּאֶרֶץ רַעְמְסֵס כַּאֲשֶׁר צִוָּה פַּרְעֹה: וְאוֹתֵיב יוֹסֵף
יָת אֲבוּהִי וְיָת אַחְוָהִי וְיַהַב לְהוֹן אַחֲסָנָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם בְּדְשַׁפִּיר בְּאַרְעָא
בְּאַרְעָא דְרַעְמְסֵס כְּמָא דִי פַּקִּיד פַּרְעֹה: יב וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף אֶת־
אָבִיו וְאֶת־אֶחָיו וְאֵת כָּל־בֵּית אָבִיו לֶחֶם לְפִי הַטָּף:
וְזָן יוֹסֵף יָת אֲבוּהִי וְיָת אַחְוָהִי וְיָת כָּל בֵּית אֲבוּהִי לַחְמָא לְפוּם טַפְלָא :
יג וְלֶחֶם אֵין בְּכָל־הָאָרֶץ כִּי־כָבֵד הָרָעָב מְאֹד וַתֵּלַהּ
אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶרֶץ כְּנַעַן מִפְּנֵי הָרָעָב: וְלַחְמָא לֵית בְּכָל
אַרְעָא אֲרֵי תַקִּיף כַּפְנָא לַחֲדָא וְאִשְׁתַּהֵי עַמָּא דְאַרְעָא דְמִצְרַיִם וְעַמָּא
דְאַרְעָא דִכְנַעַן מִן קֳדָם כַּפְנָא: יד וַיְלַקֵּט יוֹסֵף אֶת־כָּל־
הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ כְּנַעַן בַּשֶּׁבֶר
אֲשֶׁר־הֵם שֹׁבְרִים וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־הַכֶּסֶף בֵּיתָה פַּרְעֹה:
וְלַקֵּיט יוֹסֵף יָת כָּל כַּסְפָּא דְאִשְׁתְּכַח בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם וּבְאַרְעָא דִכְנַעַן
בְּעִיבוּרָא דִי אִנּוּן זָבְנִין וְאַיְתִי יוֹסֵף יָת כַּסְפָּא לְבֵית פַּרְעֹה: טו וַיִּתֹּם
הַכֶּסֶף מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמֵאֶרֶץ כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ כָל־מִצְרַיִם
אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר הָבָה־לָנוּ לֶחֶם וְלָמָּה נָמוּת נֶגְדֶּךָ

רש"י כי

(י) ויברך יעקב. כדרך כל הנפטרים מלפני מלכים מברכים אותם ומוטלים רגוע ומה ברכה ברכו שיעלה נילוס לרגליו לפי שאין מלרים שותה מי גשמים אלא נילוס עולה ומשקה ומברכתו של יעקב ואילך היה פרעה בא אל נילוס והוא עולה לקראתו ומשקה את הארץ (תנחומא) : (יא) רעמסס. מארץ גושן היא (יב) לפי הטף. לפי הצריך לכל בני ביתם : (יג) ולחם אין בכל הארץ. חוזר לענין הראשון להחלת שני הרעב : ותלה. כמו ותלה לשון טייפות כתרגומו ודומה לו (מגלי כו) כמהלכה היולה זקים : (יד) בשבר אשר הם שוברים. נותנין

לו

כִּי אָפֵס כָּסֶף׃ וּשְׁלִים בַּסְּפָא מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם וּמֵאַרְעָא דִּכְנָעַן
וַאֲתוֹ כָּל מִצְרָאֵי לְוָת יוֹסֵף לְמֵימַר הַב לָנָא לַחְמָא וּלְמָה נְמוּת לָקְבָלָךְ אֲרֵי
שְׁלִים בַּסְּפָא׃ טז וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הָבוּ מִקְנֵיכֶם וְאֶתֵּנָה לָכֶם
בְּמִקְנֵיכֶם אִם־אָפֵס כָּסֶף׃ וַאֲמַר יוֹסֵף הָבוּ גֵּיתֵיכוֹן וְאֶתֵּן לָכוֹן
בְּגֵיתֵיכוֹן אִם שְׁלִים בַּסְּפָא׃ יז וַיָּבִיאוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם אֶל־יוֹסֵף
וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לֶחֶם בַּסּוּסִים וּבְמִקְנֵה הַצֹּאן וּבְמִקְנֵה
הַבָּקָר וּבַחֲמֹרִים וַיְנַהֲלֵם בַּלֶּחֶם בְּכָל־מִקְנֵיהֶם בַּשָּׁנָה
הַהִוא׃ וְאַיְתִיאוּ יָת גֵּיתֵיהוֹן לְוָת יוֹסֵף וִיהַב לְהוֹן יוֹסֵף לַחְמָא
בְּסוּסָוָתָא וּבְגֵיתֵי עָנָא וּבְגֵיתֵי תּוֹרִין וּבַחֲמָרִין וְזַנִּין בְּלַחְמָא בְּכָל גֵּיתֵיהוֹן
בְּשַׁתָּא הַהִיא׃ יח וַתִּתֹּם הַשָּׁנָה הַהִוא וַיָּבֹאוּ אֵלָיו בַּשָּׁנָה
הַשֵּׁנִית וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־נְכַחֵד מֵאֲדֹנִי כִּי אִם־תַּם
הַכֶּסֶף וּמִקְנֵה הַבְּהֵמָה אֶל־אֲדֹנִי לֹא נִשְׁאַר לִפְנֵי
אֲדֹנִי בִּלְתִּי אִם־גְּוִיָּתֵנוּ וְאַדְמָתֵנוּ׃ וּשְׁלֵימַת שַׁתָּא הַהִיא
נַאֲתוֹ לְוָתֵהּ בְּשַׁתָּא תִּנְיָתָא וַאֲמָרוּ לֵהּ לָא נְכַסֵּי מִן רִבּוֹנִי אֲלָהֵין שְׁלִים
בַּסְּפָא וְגֵיתֵי בְּעִירָא לְוָת רִבּוֹנִי לָא אִשְׁתָּאַר קֳדָם רִבּוֹנִי אֲלָהֵין גְּוִיָּתָנָא
וְאַרְעָנָא׃ יט לָמָּה נָמוּת לְעֵינֶיךָ גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אַדְמָתֵנוּ
קְנֵה־אֹתָנוּ וְאֶת־אַדְמָתֵנוּ בַּלָּחֶם וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ
וְאַדְמָתֵנוּ עֲבָדִים לְפַרְעֹה וְתֶן־זֶרַע וְנִחְיֶה וְלֹא נָמוּת
וְהָאֲדָמָה לֹא תֵשָׁם׃ לְמָה נְמוּת לְעֵינָיךְ אַף אֲנַחְנָא אַף אַרְעָתָנָא

קני

רש"י

לו את הכסף: (טו) אפס. כתרגומו סלים: (יז) וינהלם. כמו וינהג ודומה לו (ישעיה נח) ולן מנהל לה (תהלים כג) על מי מנוחות ינהלני: (יח) בשנה השנית. סניף לנגי הרעב: כי אם תם הכסף וגו' כי לאחר תם הכסף והמקנה ובא הכל אל יד אחזתו: בלתי אם גויתנו. כמו אם לא גויתנו. (ס"ג רא"ם וכן כדפיס יפן ועיין בנ"א מייסב גירסא סניף): (יט) ותן זרע. לזרוע התבואה ואע"פ שאמר יוסף ועוד תמם סניף לאחר לן מרים וקליר מכיון שבא יעקב לאלדים כאה ברכה לרגליו והתחילו לזרוע וכלה הרעב וכן סניני בפוספיתא דסוטה:

קְנִי יָתְנָא וְיַת אַרְעָתְנָא בְּלַחְמָא וְנֶהֵי אֲנַחְנָא וְאַרְעָתְנָא עַבְדִין לְפַרְעֹה וְהַב
בַּר זַרְעָא וְנֵיחֵי וְלָא נְמוּת וְאַרְעָא לָא תְבוּר: כ וַיִּקֶן יוֹסֵף אֶת־
כָּל־אַדְמַת מִצְרַיִם לְפַרְעֹה כִּי־מָכְרוּ מִצְרַיִם אִישׁ
שָׂדֵהוּ כִּי־חָזַק עֲלֵהֶם הָרָעָב וַתְּהִי הָאָרֶץ לְפַרְעֹה:
וְקָנָא יוֹסֵף יַת כָּל אַרְעָא דְמִצְרַיִם לְפַרְעֹה אֲרֵי זַבִּינוּ מִצְרָיִם גְּבַר חַקְלֵהּ
אֲרֵי תַקִּיף עֲלֵיהוֹן כַּפְנָא וַהֲוַת אַרְעָא לְפַרְעֹה: כא וְאֶת־הָעָם
הֶעֱבִיר אֹתוֹ לֶעָרִים מִקְצֵה גְבוּל־מִצְרַיִם וְעַד־קָצֵהוּ:
רַק אַדְמַת הַכֹּהֲנִים לֹא קָנָה כִּי חֹק לַכֹּהֲנִים
מֵאֵת פַּרְעֹה וְאָכְלוּ אֶת־חֻקָּם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פַּרְעֹה
עַל־כֵּן לֹא מָכְרוּ אֶת־אַדְמָתָם: רְחוֹד אַרְעָא דְכָהֲנַיָא לָא
זַבִּין אֲרֵי חֻלָּקָא לְכָהֲנַיָא מִלְּוַת פַּרְעֹה וְאָכְלִין יַת חֻלָּקְהוֹן דִּיהַב לְהוֹן
פַּרְעֹה עַל כֵּן לָא זַבִּינוּ יַת אַרְעֵהוֹן: כג וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־הָעָם
הֵן קָנִיתִי אֶתְכֶם הַיּוֹם וְאֶת־אַדְמַתְכֶם לְפַרְעֹה הֵא־
לָכֶם זֶרַע וּזְרַעְתֶּם אֶת־הָאֲדָמָה: וַאֲמַר יוֹסֵף לְעַמָּא הָא
זְבִינִית יַתְכוֹן יוֹמָא דֵין וְיַת אַרְעֲכוֹן לְפַרְעֹה הָא לְכוֹן בַּר זַרְעָא וְתִזְרְעוּן
יַת אַרְעָא: כד וְהָיָה בַּתְּבוּאֹת וּנְתַתֶּם חֲמִישִׁית לְפַרְעֹה
וְאַרְבַּע הַיָּדֹת יִהְיֶה לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וּלְאָכְלְכֶם

רש"י ולאשר

לא תשם. לא תהא שממה. לא תבור לשון סדה בור שאינו חרוש: (ב) ותהי הארץ לפרעה. קניוה לו: (כא) ואת העם העביר. יוסף מעיר לעיר לזכרון שאין לפס עוד חלק בארץ והוסיף על עיר זו בחברתה. ולא הולרך הכתוב לכתוב זאת אלא להודיעך שכאן על יוסף שנתכוון להסיר חרפה מעל אחיו שלא יהיו קורין אותם גוליס (חולין ס): מקצה גבול מצרים וגו'. כן עשה לכל הערים אשר במלכות מצרים מקלה גבולה ועד קלה גבולה: (כב) הכהנים. הכומריס כל לשון כהן מצרית לאלהות הוא חון מאיתן שהם לשון גדולה כמו כהן מדין כהן און: חוק לכהנים. תק כך וכך לחם ליום: (כג) הא. כמו הנה כמו (יחזקאל טז) וגם אני הא דרכך ברחם נתתי: (כד) לזרע השדה. שבכל שנה:

ולאשר

וְלַאֲשֶׁר בְּבָתֵּיכֶם וְלֶאֱכֹל לְטַפְּכֶם: וַיְהִי כַּאֲשֶׁר עֲלֵלְתָּא
וְתִתְּנוּן חַד מִן תַּמְשָׁא לְפַרְעֹה וְאַרְבַּע חֲלָקִין יְהֵא לָכוֹן לְבַר זַרְעַ חַקְלָא
וּלְמֵיכְלְכוֹן וְלֶאֱנַשׁ בָּתֵּיכוֹן וּלְמֵיכַל לְטַפְלְכוֹן: כִּמְמַר כֵּה וַיֹּאמְרוּ
חַיֵּינוּ נִמְצָא־חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנִי וְהָיֵינוּ עֲבָדִים לְפַרְעֹה:
וַאֲמָרוּ קַיְמִתָּנָא נַשְׁכַּח רַחֲמִין בְּעֵינֵי רִבּוֹנִי וְנְהֵי עַבְדִין לְפַרְעֹה:
כו וַיְשִׂמֵהוּ אֹתָהּ יוֹסֵף לְחֹק עַד־הַיּוֹם הַזֶּה עַל־אַדְמַת
מִצְרַיִם לְפַרְעֹה לַחֹמֶשׁ רַק אַדְמַת הַכֹּהֲנִים לְבַדָּם
לֹא הָיְתָה לְפַרְעֹה: וְשַׁוִּי יָתֵהּ יוֹסֵף לִגְזָרָא עַד יוֹמָא הָדֵין עַל
אַרְעָא דְמִצְרַיִם דַיְהוֹן יָהְבִין חַד מִן תַּמְשָׁא לְפַרְעֹה לְחוֹד אַרְעָא דְכָהֲנַיָא
בִּלְחוֹדֵיהוֹן לָא הֲוַת לְפַרְעֹה: וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד: וַיְחִי יַעֲקֹב

בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם בְּאַרְעָא דְגֹשֶׁן וְאַחֲסִנוּ בַהּ וּנְפִישׁוּ וְסַגִיאוּ לַחֲדָא:

רש"י

ולאשר בבתיכם. ולאכול העבדים והספוקם יהיה בבתיכם: טפכם. בניס קטנים:
(כה) נמצא חן. לעשות לנו זאת כמו שאמרת: והיינו עבדים לפרעה. להעלות
לו המס הזה ככל שנה לחק שלש ישבור: (כו) וישב ישראל בארץ מצרים.
סיכן כמקרן נוסן שהיו מקרן מלכיס: ויאחזו בה. לשון מחזה: חסלת פרשת ויגש

כס"ת אין כאן פיסקא כלל כי אם ריוח שית ו':

ק"ו פסוקים יהללא"ל סימן. ומפטירין ביחזקאל נפי' ל"ז ואתה בן אדם קח לך עץ:

הפטרת ויגש ביחזקאל סימן ל"ז פ' מ'

א וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ב וְאַתָּה בֶן־אָדָם קַח־לְךָ עֵץ
אֶחָד וּכְתֹב עָלָיו לִיהוּדָה וְלִבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָו וְלָקַח עֵץ
אֶחָד וּכְתֹב עָלָיו לְיוֹסֵף עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָו:
ג וְקָרֵב אֹתָם אֶחָד אֶל־אֶחָד לְךָ לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ לַאֲחָדִים בְּיָדֶךָ:
ד וְכַאֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ בְּנֵי עַמְּךָ לֵאמֹר הֲלוֹא־תַגִּיד לָנוּ מָה־
אֵלֶּה לָךְ: ה דַּבֵּר אֲלֵהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ
אֶת־עֵץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד־אֶפְרַיִם וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָו וְנָתַתִּי

* חבריו קרי * חבריו קרי * חבריו קרי

אותם

אוֹתָם עָלָיו אֶת־עֵץ יְהוּדָה וַעֲשִׂיתִם לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ אֶחָד בְּיָדִי׃
וְהָיוּ הָעֵצִים אֲשֶׁר תִּכְתֹּב עֲלֵיהֶם בְּיָדְךָ לְעֵינֵיהֶם׃ וְדַבֵּר
אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מִבֵּין הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הָלְכוּ־שָׁם וְקִבַּצְתִּי אֹתָם מִסָּבִיב וְהֵבֵאתִי
אוֹתָם אֶל־אַדְמָתָם׃ וְעָשִׂיתִי אוֹתָם לְגוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ בְּהָרֵי
יִשְׂרָאֵל וּמֶלֶךְ אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם לְמֶלֶךְ וְלֹא יִהְיוּ־עוֹד לִשְׁנֵי גוֹיִם
וְלֹא יֵחָצוּ עוֹד לִשְׁתֵּי מַמְלָכוֹת עוֹד׃ וְלֹא יִטַּמְּאוּ עוֹד בְּגִלּוּלֵיהֶם
וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם וּבְכֹל פִּשְׁעֵיהֶם וְהוֹשַׁעְתִּי אוֹתָם מִכֹּל מוֹשְׁבֹתֵיהֶם
אֲשֶׁר חָטְאוּ בָהֶם וְטִהַרְתִּי אוֹתָם וְהָיוּ־לִי לְעָם וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם
לֵאלֹהִים׃ וְעַבְדִּי דָוִד מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם וְרוֹעֶה אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם
וּבְמִשְׁפָּטַי יֵלֵכוּ וְחֻקֹּתַי יִשְׁמְרוּ וְעָשׂוּ אוֹתָם׃ וְיָשְׁבוּ עַל־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדִּי לְיַעֲקֹב אֲשֶׁר יָשְׁבוּ־בָהּ אֲבוֹתֵיכֶם וְיָשְׁבוּ
עָלֶיהָ הֵמָּה וּבְנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם עַד־עוֹלָם וְדָוִד עַבְדִּי נָשִׂיא
לָהֶם לְעוֹלָם׃ וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית שָׁלוֹם בְּרִית עוֹלָם יִהְיֶה
אוֹתָם וּנְתַתִּים וְהִרְבֵּיתִי אוֹתָם וְנָתַתִּי אֶת־מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם
לְעוֹלָם׃ וְהָיָה מִשְׁכָּנִי עֲלֵיהֶם וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהֵמָּה
יִהְיוּ־לִי לְעָם׃ וְיָדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדֵּשׁ אֶת־יִשְׂרָאֵל
בִּהְיוֹת מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם׃

* יהיו קרי

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום׃

משנה פרה פרק א׳

רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר עֶגְלָה בַת שְׁנָתָהּ. וּפָרָה בַת שְׁתַּיִם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים עֶגְלָה בַת שְׁתַּיִם. וּפָרָה בַת שָׁלֹשׁ. אוֹ בַת אַרְבַּע. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אַף בַּת חָמֵשׁ כְּשֵׁרָה הַזְּקֵנָה. אֲלָא שֶׁאֵין מַמְתִּינִין לָהּ שֶׁמָּא תַשְׁחִיר שֶׁהֹא תִפָּסֵל.

ברטנורא אמר

פרק א רבי אליעזר אומר עגלה בת שנתה. עגלה ערופה נריך שתהא בת שנתה ולא יותר: **ופרה.** לחומה: בת שתי שנים. דל' פרה משמע דקטיעא טפי מעגלה: **וחכמים אומרים עגלה.** ערופה כשרה לפי בת שתים וכ"ש בת שנתה ולא דלפי בת שתים עגלה

ויגש ליום ששי

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא שָׁמַעְתִּי אֶלָּא שְׁלָשִׁית. אָמְרוּ לוֹ מַה הַלָּשׁוֹן שְׁלָשִׁית אָמַר לָהֶם כָּךְ שָׁמַעְתִּי סָתָם. אָמַר בֶּן עֲזַאי אֲנִי אֶפְרֹשׁ. אִם אוֹמֵר אַתָּה שְׁלִישִׁית לָאַחֲרוֹת בַּמִּנְיָן. וּכְשֶׁאַתָּה אוֹמֵר שְׁלִשִׁית בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים. כֵּיוָצֵא בוֹ אָמְרוּ בֶּרֶם רְבָעִי. אָמְרוּ לוֹ מַה הַלָּשׁוֹן רְבָעִי. אָמַר לָהֶם כָּךְ שָׁמַעְתִּי סָתָם. אָמַר בֶּן עֲזַאי אֲנִי אֶפְרֹשׁ. אִם אוֹמֵר אַתָּה רְבִיעִי לָאַחֲרִים בְּמִנְיָן וּכְשֶׁאַתָּה אוֹמֵר רְבָעִי בֶּן אַרְבַּע שָׁנִים. כֵּיוָצֵא בוֹ אָמְרוּ הָאוֹכֵל בְּבֵית הַמְּנוֹגָע פְּרָס מִשָּׁרֹשׁ לַקֵּב אָמְרוּ לוֹ אֵימָר מִשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה לַמֵּאָה. אָמַר לָהֶם כָּךְ שָׁמַעְתִּי סָתָם. אָמַר בֶּן עֲזַאי אֲנִי אֶפְרֹשׁ. אִם אוֹמֵר אַתָּה מִשָּׁרֹשׁ לַקֵּב אֵין בּוֹ חַלָּה. וּכְשֶׁאַתָּה אוֹמֵר מִשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה לַמֵּאָה מֵיעֶמְתּוֹ חַלָּתוֹ:

ג רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר פָּרִים בְּנֵי שְׁתַּיִם. שְׁנַאֲמַר וּפַר שְׁנֵי בֶּן בָּקָר תִּקַּח חַטָּאת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים (אַף) בְּנֵי שָׁלֹשׁ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אַף בְּנֵי אַרְבַּע וּבְנֵי חָמֵשׁ כְּשֵׁרִים. אֶלָּא שֶׁאֵין מְבִיאִים זְקֵנִים מִפְּנֵי הַכָּבוֹד: ג כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה. וְאֵילִים בְּנֵי שְׁתַּיִם. וְכֻלָּם מִיּוֹם לְיוֹם. (בֶּן) שִׁשָּׁה עָשָׂר חֹדֶשׁ אֵינוֹ כָּשֵׁר לָאַיִל וְלֹא לַכֶּבֶשׂ. רַבִּי טַרְפוֹן קוֹרֵהוּ פַּרְגֹּם. בֶּן עֲזַאי קוֹרֵהוּ נוֹקֵד.

ברטנורא

רבי

עגלה סימ ומע"ג דקי"ל כ"מ שנאמר בעגל כן שנה הוא סברי רבנן שהוי עגלה פרופה דכתיב בה עגלת בקר ולא כתיב עגלה סתם: **שמא תשחיר** שלא תפסל. שהם יולדו בה כ' שערות שחורות פסולה דכתיב תמימה תהא תמימה כתמימות. והלכה דפרה תמימה בת שלש שנים או בת ארבע וזקנה כפרה הנא שהן ממתינין לה שמא תשחיר ותפסול: **לא שמעתי אלא שלישית.** כך שמעתי שהיו כפרה לפרה תמימה הנא בלשית: כך שמעתי סתם. ואין לי לפרש: **שלישית** משמע שלישית לאחרות במנין שנולדו שתי פרות אחרות לפניה ושתי שלישית להן: **שלישית.** משמע שהיא בת שלשה שנים: **רביעי לאחרים.** כשיש ארבע כרמים שיך לומר על האחרון שהוא רביעי לאחרים לכל רבעי משמע כרם בן ד' שנים: **האוכל בבית המנוגע פרס.** שהוא בבית המטגע כדי אכילת פרס משמע בגדיו שעליו ופרס הוא חצי כזית מג' ככרות לקב: א"ל **אמור מי"ח לפאה.** כלומר היה לך לומר מי"ח לפאה שהפאה שהם קבין וג' ככרות לקב הן י"ח לפאה: **כך שמעתי.** מרכותי ואין בידי לפרש למה לא אמרו סס מי"ח לפאה: **אני אפרש.** מה כ"מ בין זה לזה: משלשה לקב **אין בו חלה.** דתמצ רביעים קמח ועוד חיכין בחלה והלא קב בלבד אין מפרישים ממנה חלה הלכך כשאתה אומר מפלפה ככרות לקב משמע שלא הופרש מהן חלה: **וכשאתה אומר מי"ח לפאה.** נמצא שכל ככר הוא פחות מה שמעיטנו חלה שהלא פאה צריך להפרישם ממנה חלה: **ב ופר שני בן בקר תקח לחטאת.** בהרבה מלוים כתיב בפרשת כהעלותך והיו שני יתירה הוא דכתיב בתריה ועשה את האחד חטאת ואת כל' עולה ממילא ידענא הא דתרי ניכנו הנא כתוב אחד אני ללמד שהוא בן שתי שנים דכי היכי דלבת שלש קרי שלשית ה"נ לבן שתים קרי אחד: **וחכמים אומרים כו'.** והלכה כחכמים: **ג מיום ליום.** מולד כאחד בשלו הא שלמה לו שנה עד אחד באלול של שנה שניה דכתר שנתן אלול ולא כתר שנים של מנין השלם ואם נתעברה שנה נתעברה לו וכן באלים בני שתים: **אינו כשר לא לאיל.** דאינו נחשב אל עד שיכנים שלשים יום משנה שניה לו: **פלגם.** לשון פלג. כלומר ממוצע בין זה לזה יצא מכלל כבש ולכלל איל הוא: **נוקד.** לי אחר היה בנוקדי' שפירושו בשלי הגפן: **פרכדיגמא.** למפכח שנפסל קצין בן בלשון יווני אף זה נפסל מתורת איל ומתורת כבש: **מביא עליו נסכי איל.** שליתית ההין ונפקא לן מדכתיב גם לאיל תרכות את הפלגם לנסכי איל: **חטאת הצבור.** כגון שעירי ר"ח וכל מועדות ושלוחיהן כלהו בני שנה ניהו: **חטאת היחיד.** כשבכתו שעיר: **ואם הקריבום ביום השמיני כשרים.** דכתיב ומיום השמיני והלאה ירצה ונאמר בכבור וביום השמיני תתנו לי מם

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל קוֹרֵהוּ פַּרְפַּרְיוֹגְמָא. הִקְרִיבוּ מֵבִיא עָלָיו נִסְכֵּי אַיִל וְלֹא עָלָה לוֹ מִזְבְּחוֹ. בֶּן שִׁבְעָה עָשָׂר חֹדֶשׁ וְיוֹם אֶחָד הָרֵי זֶה אַיִל: ו חַטָּאת הַצִּבּוּר וְעוֹלוֹתֶיהָן. חַטָּאת הַיָּחִיד וַאֲשַׁם נָזִיר וַאֲשַׁם מְצוֹרָע. כְּשֵׁרִין מִיּוֹם שִׁשִּׁים וְהָלְאָה. וְאַף בְּיוֹם שִׁשִּׁים. וְאִם הִקְרִיבוּם בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי כְּשֵׁרִים. הַנְּדָרִים וְהַנְּדָבוֹת. הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר וְהַפֶּסַח. כְּשֵׁרִים מִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה. וְאַף בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי:

ברטנורא

בכור עשה יום השמיני כשמיני. והלאה אף בשאר קרבנות עשה יום שמיני כשמיני והלאה מיהו בשלמי דחובת מלוה מן המובחר להביא מיום שלשים ואילך: והפסח. ופ"ג דחובה הוא לא יקרו חכמים מעות דנסכי לפי נפשות שלא יבא לידי נותר כיון שאינו נאכל (שלא) לחבורה יחת:

גמרא נדה דף י"ד ע"ב

מִשְׁתַּבַּח לֵיהּ רַבִּי לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנָמָא בַּר בִּיסָא דְּאָדָם גָּדוֹל הוּא אָמַר לוֹ לְכִשֶּׁיָּבוֹא לְיָדְךָ הֲבִיאֵהוּ לְיָדִי בִּי אָתָא אָמַר לֵיהּ בְּעִי מִינָּאי מִילְתָא בָּעָא מִינֵּיהּ בָּדָקָה בָּעֵי שְׁאִינוֹ בָּדוֹק לָהּ וְהִנִּיחָתוֹ בְּקוּפְסָא וּלְמָחָר מָצָאָה עָלָיו דָּם מַהוּ אָמַר לוֹ כִּדְבָרֵי אַבָּא אִימָא כָּךְ אוֹ כִּדְבָרֵי רַבִּי אִמָּא לָךְ אָמַר לוֹ כִּדְבָרֵי רַבִּי אִימָא לִי. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל זֶהוּ שֶׁאוֹמְרִין עָלָיו דְּאָדָם גָּדוֹל הוּא הֵיאַךְ מַנִּיחִין דִּבְרֵי הָרַב וְשׁוֹמְעִים דִּבְרֵי הַתַּלְמִיד. וְרַבִּי חֲנָמָא בַּר בִּיסָא סָבַר רַבִּי רֵישׁ מָתִיבְתָּא הוּא וְשִׁכִּיחֵי רַבָּנָן קַמֵּיהּ וּמְחַדְּדֵי שְׁמַעְתְּתֵיהּ:

רש"י

אמר ליה. רבי ישמעאל לרבי חמא בעי מינאי מילתא: כדברי אבא. רבי יוסי הוא כדברי רבי ולקמן תני פלוגתייהו בסמטתין:

זוהר ויגש דף רי"א ע"ב

זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. רַבִּי יְצָחָק אָמַר כְּתִיב וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וּכְתִיב בַּמָּן שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקְטוּהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לֹא יִהְיֶה בּוֹ כֵּינָן דְּלָא מְשַׁתְּכַּחִי בֵּיהּ מְזוֹנֵי מַה בְּרָכְתָא אִשְׁתְּכַח בֵּיהּ. אֶלָּא הָכִי תָּאנָא כָּל בִּרְכָאן דִּלְעֵילָּא וְתַתָּא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה תַּלְיָין וְתָאנָא אָמַאי לָא אִשְׁתְּכַח כָּאן בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה מִשּׁוּם דְּהַהוּא יוֹמָא מִתְבָּרְכִין מִנֵּיהּ כָּל שִׁיתָּא יוֹמִין עִלָּאִין וְכָל חַד וְחַד וְהַיְב מְזוֹנֵיהּ לְתַתָּא כָּל חַד בְּיוֹמָא מֵהַהוּא בִּרְכָה דְּמִתְבָּרְכָאן בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה. וּבְגִינֵי כַךְ מָאן

ויגש ליום ששי

דְּאִיהוּ בְּדַרְגָּא דִּמְהֵימְנוּתָא בָּעֵי לְסַדָּרָא פִּתּוּרָא וּלְאַתְקָנָא סְעוּדָתָא בְּלֵילְיָא דְּשַׁבְּתָא בְּגִין דְּיִתְבָּרֵךְ פִּתּוּרֵיהּ כָּל אינון שִׁיתָּא יוֹמִין דְּהָא בְּהַהוּא זִמְנָא אִזְדַּמַּן בְּרָכָה לְאִתְבָּרְכָא כָּל שִׁיתָּא יוֹמִין דְּשַׁבְּתָא וּבְרָכָתָא לָא אִשְׁתְּכַח בְּפִתּוּרָא רֵיקָנְיָא וְעַל דָּךְ בָּעֵי לְסַדָּרָא פִּתּוּרָא בְּלֵילְיָא דְּשַׁבְּתָא בְּנַהֲמָא וּבְמִזוֹנֵי. רַבִּי יִצְחָק אָמַר אֲפִילּוּ בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא נָמֵי:

יוסף לחק

הלכה פסוקה
הרמב"ם הלכות שבת פרק י"ח

א נוֹתְנִין גַּרְגִּיר שֶׁל מֶלַח וְגֵרִים שֶׁל פּוּל עַל פִּי הַגֶּר בְּעֶרֶב שַׁבָּת שֶׁיִּהְיֶה דוֹלֵק בְּבֵית שַׁבָּת וְכָל הַפְּתִילוֹת שֶׁאֵין מַדְלִיקִין בָּהֶן בְּשַׁבָּת עוֹשִׂין מֵהֶן מְרוּבָּה בֵּין לְהִתְחַמֵּם בְּנֶגְדָּהּ בֵּין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ בֵּין עַל גַּבֵּי מְנוֹרָה בֵּין עַל גַּבֵּי קַרְקַע. וְלֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּעֶשְׂתָּן פְּתִילָה לְגַר בִּלְבָד: ב שֶׁמֶן שֶׁמַּדְלִיקִין בּוֹ לְשַׁבָּת צְרִיךְ שֶׁיְּהֵא נִמְשָׁךְ אַחַר הַפְּתִילָה אֲבָל שְׁמָנִים שֶׁאֵינוֹ נִמְשָׁכִין אַחַר הַפְּתִילָה כְּגוֹן וֶפֶת וְשַׁעֲוָה וְשֶׁמֶן קִיק וְאַלְיָה וְחֵלֶב אֵין מַדְלִיקִין בָּהֶן וּמִפְּנֵי מַה אֵין מַדְלִיקִין בִּפְתִילוֹת שֶׁאֵין הָאוֹר נִתְּכֶת בָּהֶן וְלֹא בִשְׁמָנִים שֶׁאֵין נִמְשָׁכִין אַחַר הַפְּתִילָה גְּזֵרָה שֶׁמָּא יְהֵא אוֹר הַגֶּר אֶפֶל וְיֵשֵׁב אוֹתָם בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ:

מוסר
מספר חרדים דף ס"ח ע"ב

בְּתִיב (תהלים כ) וּבְשֵׁם אֱלֹהֵינוּ נִדְגֹּל שָׁעֲרִיךְ שְׁיִשָּׂא דֶּגֶל ה' בִּימֵינוֹ וְשֵׁם הַשֵּׁם הָקוּק עָלָיו כִּי מִלְחֶמֶת הַיֵּצֶר הִיא מִלְחֶמֶת ה' וְהָרְשָׁעִים וְכִסִּילִים מְרֻמָּקִלִּין הֶגֶל הַמְּאָה הַחִיצוֹנִית וְאֵו גוֹרֵם לְשָׁלוֹשׁ הַבָּאִים לְכָטְרָא דִּילֵיהּ שֶׁהֵם הַגּוֹיִם. וְהַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים מְרִימִין דֶּגֶל יִתְבָּרַךְ בְּאוֹתוֹתָיו וְאֵו (שם) אֵלֶּה בָּרֶכֶב וְאֵלֶּה בַּסּוּסִים וַאֲנַחְנוּ בְּשֵׁם ה' אֱלֹהֵינוּ נַזְכִּיר הַמָּה כָּרְעוּ וְנָפָלוּ וַאֲנַחְנוּ קַמְנוּ וַנִּתְעוֹדָד ה' הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם קָרְאֵנוּ. אֶת מְלֻחֲמוֹתֵינוּ הוּא יַעֲנֵנוּ, בָּהֶם רַבּ רַבִּינוּ עִבְדָּהּ בְּרִישׁ מַסֶּכֶת פְּאָה דְּמָצִי אִינִישׁ לַאֲפְרוּשֵׁי חֲמִשִּׁית חֲמִשִּׁית רְצַדָּקָה וְכוּ' וְסִימָנָךְ (ויקרא כ"ו) וּנְתַתֶּם חֲמִשִּׁית לְפַרְעֹה לְפָרָעוֹן חוֹבוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. אִם יַרְגִּיל אָדָם לָרוּן לְבַף זְכוּת וּלְהַבֵּר תָּמִיד טוֹב וְאִם לָאו בָּרֵי יְהֵא כְּלִי וְצִנּוֹר אֶל הַקְּדוּשָׁה וְאִם לְהֶפֶךְ בַּר מִנָּן וְבֵן הָעֵין בְּרֵאוֹתוֹ חֲבֵירוֹ בְּטוֹב עַיִן הוּא יְבָרֵךְ וַיַּשְׁפִּיעַ טוֹב לַחֲבֵירוֹ וְגַם יְבוֹרָךְ וּלְהֶפֶךְ לְהֶפֶךְ בַּר מִינָן הַכְּתִיב (משלי כ"ב) טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרָךְ וּקְרִי יְבֹרָךְ וּכְתִיב (תה ג') עֵינֵיךְ בְּשָׂרָה וְגוֹ' כְּרֵאִיתָא בְּזֹהַר:

ויחי יום ראשון תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי יוד דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת נשמה של שבת שעברה:

כח וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיְהִי יְמֵי־יַעֲקֹב שְׁנֵי חַיָּיו שֶׁבַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים

רש"י

ומאה

(כח) ויחי יעקב. למה פרשה זו סתומה לפי שכיון שנפטר יעקב נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מלרת השיעבוד שהתחילו לשעבדם. ד"ח שכקש

וּמְאַת שָׁנָה: וַחֲיָא־יַעֲקֹב בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵי שְׁנִין וַהֲוָו יוֹמֵי
יַעֲקֹב שְׁנֵי חַיּוֹהִי מְאָה וְאַרְבְּעִין וּשְׁבַע שְׁנִין: כט וַיִּקְרְבוּ יְמֵי־יִשְׂרָאֵל
לָמוּת וַיִּקְרָא | לִבְנוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם־נָא מָצָאתִי
חֵן בְּעֵינֶיךָ שִׂים־נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי וְעָשִׂיתָ עִמָּדִי
חֶסֶד וֶאֱמֶת־אַל־נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם: וְקָרִיבוּ יוֹמֵי יִשְׂרָאֵל
לְמָמָת וּקְרָא לְבְרֵהּ לְיוֹסֵף וַאֲמַר לֵהּ אִם כְּעַן אַשְׁכַּחִית רַחֲמִין בְּעֵינָךְ שַׁוִּי
כְּעַן יָדָךְ תְּחוֹת יַרְכִּי וְתַעְבֵּד עִמִּי טִיבוּ וּקְשׁוֹט לָא כְעַן תְּקַבְּרַנַּנִי בְּמִצְרָיִם:
ל וְאֶשְׁכַּבְתִּי עִם־אֲבוֹתַי וּנְשָׂאתַנִי מִמִּצְרַיִם וּקְבַרְתַּנִי
בְּקִבְרָתָם וַיֹּאמַר אָנֹכִי אֶעֱשֶׂה כִּדְבָרֶךָ: וְאִשְׁבּוּב עִם
אֲבָהָתַי וְתִטְלְנַנִי מִמִּצְרַיִם וְתִקְבְּרִנַּנִי בִּקְבוּרְתְּהוֹן וַאֲמַר אֲנָא אֶעְבֵּד כְּפִתְגָמָךְ:
לא וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה לִּי וַיִּשָּׁבַע לוֹ וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל
עַל־רֹאשׁ הַמִּטָּה: וַאֲמַר קַיֵּם לִי וְקַיֶּם לֵהּ וּסְגִיד יִשְׂרָאֵל עַל רֵישׁ
עַרְסָא: פ מח א וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר

רש"י ליוסף

שנקט לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו בג"ר: (כט) ויקרבו ימי ישראל למות. (ג"ר) כל מי שנאמר בו קריבה למות לא הגיע לימי אבותיו (יצחק מי ק"פ ויעקב קמ"ז בדוד נאמר קריבה לבניו מי ע' שנים והוא מי ט'): ויקרא לבנו ליוסף. (ב"ר) למי שהיה יכולת בידו לעשות: שים נא ידך. והשבע: חסד ואמת. חסד שעושין עם המתים הוא חסד של אמת שאינו מלפה לתשלום גמול: אל נא תקברני במצרים. סופה להיות מפרה כניס (ומרחצין תחת גופי) ושלין מפי תולה לארץ חיים חלה בלעד גלגל מחילות ושלח יעשוני מלרים ע"ח (ב"ר): (ל) ושכבתי עם אבותי. ו"ו זו מחובר למעלה לתחילת המקרא שיש לו ידך תחת ירכי והשבע לי ואני סופי לשכב עם אבותי ואתה השאני ממלרים ואין לומר ושכבתי עם אבותי השכיבני עם אבותי במערה שהרי כתיב ונשאתני ממלרים וקברתני בקבורתם ועוד מניו בכ"מ ל' שכיבה עם אבותיו היא הניעה ולא הקבורה כמו (מ"ח ג) ויבא דוד עם אבותיו ואח"כ ויקבר בעיר דוד: וישתחו ישראל. תעלה בעולדיה סניד ליה: על ראש המטה. הפך עלמו לגד השכינה מכאן אמרו שהשכינה למעלה מרחשותיו של חולה (שבת י נדרים מ) ד"א על ראש המטה על שהיתה מטתו שלימה ולא היה בה רשע שהרי יוסף אלך הוא ועוד שנשבה לבין הגוים והרי הוא עומד בלדקו: (א) ויאמר ליוסף. אחד מן המגידים והרי זה מקרא קלר ו"ח אפרים היה רגיל לפני יעקב בתלמוד

וכשחלה

ויחי ליום ראשון

לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ חֹלֶה וַיִּקַּח אֶת־שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֶת־
מְנַשֶּׁה וְאֶת־אֶפְרָיִם: וַיֻּגַּד בְּתַר פְּתְגָמַיָּא דְּאִלֵּין וַאֲמַר לְיוֹסֵף
הָא אֲבוּךְ שְׁכִיב מְרַע וּדְבַר יָת תְּרֵין בְּנוֹהִי עִמֵּהּ יָת מְנַשֶּׁה וְיָת אֶפְרָיִם:
ב וַיַּגֶּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בִנְךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ
וַיִּתְחַזֵּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל־הַמִּטָּה: וַחֲוִי לְיַעֲקֹב וַאֲמַר הָא
בְּרָךְ יוֹסֵף אֲתָא לְוָתָךְ וְאִתְתַּקַּף יִשְׂרָאֵל וְיָתִיב עַל עַרְסָא:

רש"י

וכשחלה יעקב בארץ גושן הלך יוסף אצל אביו למצרים להגיד לו: ויקח את שני בניו עמו. כדי שיברכם יעקב לפני מותו: (ב) ויגד. המגיד ליעקב ולפי מי ומברכם מקרוב קרוי לשון: ויתחזק ישראל. אמר אע"פ שהוא בני מלך הוא אחלק לו כבוד מכאן שחולקין כבוד למלכות וכן משה חלק כבוד למלכות וירדו כל עבדיך הלה אלי (שמות י"ח) וכן אליהו ויענם מתניו וג (מ"ל י"ח):

נביאים יחזקאל ל"ז

א וַיְקָרְבוּ יְמֵי־דָוִד לָמוּת וַיְצַו אֶת־שְׁלֹמֹה בְּנוֹ לֵאמֹר: וּקְרִיבוּ
יוֹמֵי דָוִד לְמָמָת וּפַקֵּיד יָת שְׁלֹמֹה בְּרֵיהּ לְמֵימָר: ב אָנֹכִי
הֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ כָּל־הָאָרֶץ וְחָזַקְתָּ וְהָיִיתָ לְאִישׁ: אֲנָא אָזִיל בְּאוֹרַח
כָּל אַרְעָא וְתַתְקֵף וּתְהֵי לְגַבַר דָּחִיל חֲטָאִין: ג וְשָׁמַרְתָּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בִּדְרָכָיו לִשְׁמֹר חֻקֹּתָיו מִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו
וְעֵדְוֹתָיו כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה לְמַעַן תַּשְׂכִּיל אֵת כָּל־אֲשֶׁר
תַּעֲשֶׂה וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר תִּפְנֶה שָׁם: וְתֵפַר יָת מַטְרַת מֵימְרָא דְיְיָ
אֱלָהָךְ לְמֶהֱךְ בְּאוֹרַיְתָן דְּתַקְנָן קֳדָמוֹהִי לְמֵיסַר קְיָמוֹהִי פִּקּוּדוֹהִי וְדִינוֹהִי
וְשֻׁכְדוּתֵיהּ כְּמָא דִכְתִיב בְּאוֹרַיְתָא דְמֹשֶׁה בְּדִיל דְּתִצְלַח יָת כָּל דְּתַעֲבִיד
וְיָת כָּל אֲתַר דְּתִתְפְּנֵי לְתַמָּן: ד לְמַעַן יָקִים יְהוָה אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר
דִּבֶּר עָלַי לֵאמֹר אִם־יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ אֶת־דַּרְכָּם לָלֶכֶת לְפָנַי
בֶּאֱמֶת בְּכָל־לְבָבָם וּבְכָל־נַפְשָׁם לֵאמֹר לֹא־יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ
מֵעַל כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל: בְּדִיל דִּי יְקַיֵּים יְיָ יָת פִּתְגָמוֹהִי דִּי מַלֵּיל עֲלַי
לְמֵימַר אִם יִטְרוֹן בְּנָיךְ יָת אוֹרְחֵיהוֹן לְמֶהֱךְ קֳדָמַי בְּקִשׁוֹט בְּכָל לִבְּהוֹן

וּבְבָר נַפְשֵׁיהוֹן לְמֵימַר לָא יִפְסוֹק לָךְ גְּבַר מֵעַל כָּרְסִי מַלְכוּתָא דְיִשְׂרָאֵל׃
ה וְגַם אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה לִי יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה אֲשֶׁר
עָשָׂה לִשְׁנֵי־שָׂרֵי צִבְאוֹת יִשְׂרָאֵל לַאַבְנֵר בֶּן־נֵר וְלַעֲמָשָׂא בֶּן־
יֶתֶר וַיַּהַרְגֵם וַיָּשֶׂם דְּמֵי־מִלְחָמָה בְּשָׁלֹם וַיִּתֵּן דְּמֵי מִלְחָמָה
בַּחֲגֹרָתוֹ אֲשֶׁר בְּמָתְנָיו וּבְנַעֲלוֹ אֲשֶׁר בְּרַגְלָיו׃ וְאַף אַתְּ יְדַעַתְּ
יַת דְּעָבִיד לִי יוֹאָב בַּר צְרוּיָה דַּעֲבִיד לְתַרְין רַבְּנֵי חֵילָוָתָא דְיִשְׂרָאֵל
לַאַבְנֵר בַּר נֵר וְלַעֲמָשָׂא בַּר יֶתֶר דְּקַטִּילִינוּן בְּעַרְמוּתֵיהּ וּדְמֵי דִי יְתַחַשִׁיב
לֵהּ דְּמֵיהוֹן עֲלוֹהִי כְּדַם תְּבִירֵי קְרָבָא וְיִתֵּיב לְהוֹן כִּכְמָנַת שְׁלָמָא וַאֲשִׁיד
דְּמֵהוֹן בְּאַסְפָּנֵיקִי דִי בְחַרְצֵיהּ וְדָשׁ בְּטַלְרֵיתָא דִי בְרַגְלוֹהִי׃ ו וְעָשִׂיתָ
כְּחָכְמָתֶךָ וְלֹא־תוֹרֵד שֵׂיבָתוֹ בְּשָׁלֹם שְׁאוֹל׃ וְתַעֲבִיד כְּחוּכְמָתָךְ
וְלָא תֵחֵית מֵיבָתֵהּ בְּשַׁלְמָא לִשְׁאוֹל׃

רש"י

(ה) אשר עשה לי יואב. שהרגם בספר שמואל דוד ביד מוריס: דמי מלחמה בשלום. שהיו בשלום עמו ולא היו כזמרין ממנו: בחגורתו וכו'. שהיה חרבו מלומדת על מתניו: ובנעלו אשר ברגליו. לתכנר הרג בערמה שהלו גדמת החיך חולצת: (ו) בשלום שאול. אל תניחהו למות מיתת טבעו ויפול בגיהנם:

כתובים משלי י׳

א פִּי־צַדִּיק יָנוּב חָכְמָה וּלְשׁוֹן תַּהְפֻּכוֹת תִּכָּרֵת׃ פּוּמֵיהּ דְּצַדִּיקָ
מַוְעֵיהּ חָכְמְתָא וְלִישָׁנֵי הַפִּיכוּ נִתְפְּסִיק׃ ב שִׂפְתֵי צַדִּיק יֵדְעוּן
רָצוֹן וּפִי רְשָׁעִים תַּהְפֻּכוֹת׃ שְׂפָוָתֵיהּ דְּצַדִּיקָא יְדַעוּן צְבְיוֹנָא וּפוּמְהוֹן
דְּרַשִׁיעֵי מַהֲפַךְ׃ ג מְאֹזְנֵי מִרְמָה תּוֹעֲבַת יְהוָה וְאַבֶן שְׁלֵמָה
רְצוֹנוֹ׃ מְסַחֲתָא דְנִיכְלָא מְדַהֲקַתֵּהּ דְּאַלְהָא וּבְמַתְקְלָא תְּרִיצָא צְבְיוֹנֵיהּ׃
ד בָּא זָדוֹן וַיָּבֹא קָלוֹן וְאֶת־צְנוּעִים חָכְמָה׃ הֵיךְ דְּעָלָא זְדוּנְתָא עָלֵל
צַעֲרָא וְלִאֵין דִּצְנִיעִין חָכְמְתָא׃ ה תְּמַת יְשָׁרִים תַּנְחֵם וְסֶלֶף בּוֹגְדִים
וְשָׁדֵם׃ תְּמִימוּתָא דְתָרִיצֵי תַּדְבַּר אִינוּן וְנַטְלָמְלוּן בָּזוּזֵי נְדִכִינוּן׃ ו לֹא־

* ישדם קרי רש"י יועיל

(א) ינוב. ידבר׃ (ב) ידעון רצון. יודעים לרצות ולפייס את בוראו׃ (ד) ואת צנועים. תבא חכמה׃ (ה) תנחם. תנהלם׃ ישדם. יאבדם׃

ויחי ליום ראשון

יוֹעִיל חֹן בְּיוֹם עֶבְרָה וְצִדָּקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת: רָא מְהַנֵּי שִׁקְרָא
בְּיוֹמָא דְּרוּגְזָא וְצִדָּקְתָּא מְפַלְטָא מִן מוֹתָא בִּישָׁא:

משנה פרה פרק א׳

מַלְבְּנוֹת הַתְּבוּאָה שֶׁבֵּין הַזֵּיתִים בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים פֵּאָה מִכָּל אַחַת וְאַחַת.
וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מֵאַחַת עַל הַכֹּל. וּמוֹדִים שֶׁאִם הָיוּ רָאשֵׁי שׁוּרוֹת
מְעוּרָבִין שֶׁהוּא נוֹתֵן פֵּאָה מֵאַחַת עַל הַכֹּל: ב הַמְנַמֵּר אֶת שָׁדֵהוּ וְשִׁייֵר
קַלְחִים לַחִים רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר נוֹתֵן פֵּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים
מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי עֲקִיבָא בְּזוֹרֵעַ שֵׁבֶת אוֹ חַרְדָּל. בִּשְׁנַיִם
וּבִשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת שֶׁהוּא נוֹתֵן פֵּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד: ג הַמַּחֲלִיק בְּצָלִים לַחִים
לַשּׁוּק וּמְכַוֵּין בְּשִׁשִּׁים לַגּוֹרֶן. נוֹתֵן פֵּאָה לְאֵלּוּ לְעַצְמָן וּלְאֵלּוּ לְעַצְמָן. וְכֵן
בַּאֲפוּנִין וְכֵן בַּכְּרֵם. הַמַּדֵּל נוֹתֵן מִן הַמְשׁוּאָר עַל מַה שֶּׁשִּׁייֵר. וְהַמַּחֲלִיק מֵאַחַת
יָד נוֹתֵן מִן הַמְשׁוּאָר עַל הַכֹּל: ד הָאֻמְּחוֹת שֶׁל בְּצָלִים חַיָּבוֹת בַּפֵּאָה. וְרַבִּי
יוֹסֵי פּוֹטֵר. מַלְבְּנוֹת הַבְּצָלִים שֶׁבֵּין הַיָּרָק רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר פֵּאָה מִכָּל אַחַת

ברטנורא ואחת

פרק ג מלבנות. ערוגות מרובעות וכשכיל שעשויות כדפוסי הלבינות קרוין מלבנות: **שבין הזיתים.** וה״ה לכל שאר אילנות ונקט זיתים לשמועינן דאפי׳ זיתים שחייבים בפאה לית מפסיקי לב״ה וכ״ש שאר אילנות שאין חייבין בפאה דפשיטא דלית מפסקי: **ב״ש אומרים פאה מכל אחת ואחת:** מכל מלבן ומלבן הואיל ועומדות הערוגות פסקי פסקי ואין מתערבין זו עם זו קסברי כ״ש דמפסקי זיתי׳ אכל היכא דרחבי שורות מתערבים מזה לזה מודי׳ דלית מפסקי וכזמן שהאילנות מרוחקי׳ זה מזה עד שבקרקע בית סאה שבוע כ׳ אמה על כ׳ אין בו י׳ אילנות מודים כ״ש שנותן פאה לכל מלבן ומלבן דהואיל והאילנות מרוחקים ורחין הדברים אלא כשכיל האילנות נעשו המלבנות וכזמן שהאילנות רצופים ים עשר אילנות בפחות מבית סאה מודים בית שמאי שנותן פאה אחת על הכל לית נחלקו אלא כשים עשר אילנות בבית סאה: **ב המנמר.** מלקט שדהו מקומות מקומות דמחזי כמנומר לעין ועשר הכרכורותיו שקוצר התבואה שנתבטלה רחין כשדה: **ושייר קלחים לחים.** אותן שלא נתבשלו: **נותן פאה מכל אחד ואחד.** כשחוזר ללקט הקלחים לחים שייר דעשיר מפסיק ולאו אתהלת׳ דקצירה הסיבה: **בוורע שבת.** ירק שקורין לו תגט״ו בלע״ז: **שהוא נותן פאה לכל אחת ואחת.** מפני שאין דרכו לזריע מין שדה אחת לפיכך חשובין כל אותן ערוגות כאלו כל אחת מהן שדה אחת. ושבת והכדל חייבים בפאה אע״פ שאין נותנין פאה לירק משום דלזרע עבידי וכמיני זרעים הסיבי והלכה כהכמים:
ג המחליק בצלים. אית דמפרשי לי׳ ואוכי אים חלק על סס שכשנתלשו נשאר המקום חלק, ואית דמפרשי המחליק כמו המחלק שנוטל חלק מן הבצלים להים למכרן בשוק אחלק אחר מניח יבשים לגורן לקיוס: **נותן פאה לאלו לעצמן.** דכשני מיני היטים דמי: **וכן בכרם.** וכן המחליק בכרם דינו כמחליק בבצלים: **המדל נותן מן המשואר על מה ששייר.** כגון שהבצלים זרושים רצופים נוטל מהם אחת מכינתים כדי שהשארים יתגדלו בריוח ויעשו גסים וזהו הנקרא מדל שדולה ושולף אותם ממקומם ותכן ירוהו מדל נוטל אחד ומניח שנים ואותם שעוקר ליתן ריוח לשארים אינן חייבין בפאה לפי שתקנת השארים היא הילכך נותן פאה מן השאר לבד והשעקר פטור מכלום דלא הסיבה קצירה: **המחליק מאחת יד.** כלומר מעניו אחד או כולי לגורן או כולי לשוק ורמב״ם פירש מאחת יד ממקום אחד שהחלק שנוטל למכור בשוק אינו נוטל אותו מכאן ומכאן אלא כולו מצד אחד: **ד האמהות של בצלים.** בצלים גדולים שמניחים אותן לגדל זרע ומתוך שסוהין בארץ לית חזו לאכילה אלא ע״י הדחק ולכך פטר רבי יוסי ואין הלכה כמותו: **מלבנות הבצלים שבין הירק,**

וְאַחַת וְחֲכָמִים אוֹמְרִים מֵאַחַת עַל הַבֹּר: ה הָאַחַיִן שֶׁחָלְקוּ נוֹתְנִין שְׁתֵּי פֵּאוֹת.
חָזְרוּ וְנִשְׁתַּתְּפוּ נוֹתְנִין פֵּאָה אַחַת. שְׁנַיִם שֶׁלָּקְחוּ אֶת הָאִילָן. נוֹתְנִין פֵּאָה
אַחַת. לָקַח זֶה צִפּוֹנוֹ וְזֶה דְּרוֹמוֹ. זֶה נוֹתֵן פֵּאָה לְעַצְמוֹ וְזֶה נוֹתֵן פֵּאָה לְעַצְמוֹ
הַמּוֹכֵר תְּחֵי אִילָן בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ נוֹתֵן פֵּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. אָמַר רַבִּי
יְהוּדָה אֵימָתַי בִּזְמַן שֶׁהוּא שַׁיָּיר בַּעַל הַשָּׂדֶה. אֲבָל אִם שַׁיָּיר בַּעַל הַשָּׂדֶה
הוּא נוֹתֵן פֵּאָה לַכֹּל: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר קַרְקַע בֵּית רוֹבַע חַיָּב בְּפֵאָה.
רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר הָעוֹשֶׂה סָאתַיִם. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה
טְפָחִים. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר כְּדֵי לִמְצוֹר וְלִשְׁנוֹת וַהֲלָכָה כְּדִבְרָיו.
רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא חַיָּב בְּפֵאָה וּבִכְפוּרִים וְלִבְתּוֹב עָלָיו
פְּרוֹזְבּוֹל. וְלִקְנוֹת עִמּוֹ נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶם אַחֲרָיוּת בְּכֶסֶף וּבִשְׁטָר וּבַחֲזָקָה:
ז הַכּוֹתֵב נְכָסָיו (וְהוּא) שְׁכִיב מֵרַע שַׁיָּיר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא מַתָּנָתוֹ מַתָּנָה.
לֹא שַׁיָּיר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא אֵין מַתָּנָתוֹ מַתָּנָה. הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לְבָנָיו וְכָתַב
לְאִשְׁתּוֹ קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא אֲבֵדָה כְּתוּבָתָהּ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אִם קִבְּלָה עָלֶיהָ

ברטנורא אף

סכר רבי יוסי דירק כזרע אחר דמי שלין דרך כני אדם לבזות מכיס בגליס בין הירק ותבן לעיל בפרק ג' דזרע אחר מפסיק ואין הלכה כרבי יוסי: ה שלקחו את האילן. מהך לילוות דחסיב בפ"ק שחייבי בפאה: המוכר קרחי אילן. ברבי למחיב שחייבין בפאה ולא מכר לו הקרקע: נותן. הלוקח פאה מכל אחד ואחד: בזמן שלא שייר. כלומר אם לא התחיל בעל השדה לקצור או ללקט פירות אז הוא דחייב הלוקח ליתן פאה אבל אם התחיל בעל השדה לקצור שדהו קודם שמכר את האילן שפאה מן השדה שלא נקצר או שלא נלקט: בעל השדה הוא הנותן פאה על הכל. דמכי אתחיל בקצירה או בלקיטת הפירות מחייב בפאה אל כל השדה ורבי יהודה לפרושי מלתיה דת"ק אתא וכן הלכה: ך קרקע בית רובע. מקום שרגילין לזרוע בו רובע הקב ופירשו בו שהוא עשר אמות ומחצה על עשר אמות בקירוב: העושה סאתים. רבי יהושע לא חזיל בתר זריעה אלא קרקע המוכיחה סאתים שהם י"ב קבין: לקצור ולשנות. דרך הקוצרים חוזר אלא כפו מן הקמה וקוצר כדכתיב שלא אלא כפו קוצר ואם יש בקמה כדי למלאות כפו שני פעמים חייבת בפאה: קרקע כל שהוא חייבת בפאה. דסבירא ליה פאת שדך כל שהוא משמע ופשיט לכולהו: ובבכורים. דכתיב בהו אדמתך וה"מ בבכורי חטה ושעורה אבל בבכורים של אילן אימא חייב אלא אם כן יש לו קרקע שם עשרה אמות סביב לאילן שהוא שעור יניקתו: ולכתוב עליו פרוזבול. הלל תקן פרוזבול בשדה שהיו נמכרים מלהלוות לעניים מפני השביעית משמעת החוב תקן שיהא מוסר שטרותיו לב"ד וכותב מוסר אני לכם פלוני ופלוני הדיינים כל חוב שיש לי שבגבי כ"ו שאגרה ומשכתבו לו שטר זה שוב אין שביעית משמטת חובו ודוקא בשיש קרקע כל דהו ללוה דאז חשיב כאלו כל שטוב גבוי בשר ביד ב"ד ותו לא קריצ ליה לא יגוס וחשבינן לקרקע כל שהוא כאלו שוה כל החוב דאין חוגפא לקרקעות: ולקנות עמה נכסים שאין להם אחריות. דמטלטלין נקנין מגב קרקע בכסף בשטר ובחזקה כדתנן בפ"ק דקדושין ושם מפורש: ז שביב מרע. כשחוכב על מטתו מחמת חולי: שייר קרקע כל שהוא. כל הני שייר קרקע כל שהוא דתנן במתניתין מכאן ועד סוף פרקין לאו דוקא קרקע דה"ה מטלטלין כל שהוא אלא חיובי דתנא ריש"ג נכי פאה וכלורים ובפרוזבול קרקע כל שהוא תנא נכל הני נמי קרקע כל שהוא: מהנתו קיימת. אם קנו מידו על המתנה אע"פ שחמר מחליו חיזו יכול לחזור בו הואיל ושייר לעצמו כל שהוא גלי דעתיה דלאו מחמת מיתה כתב המתנה: לא שייר קרקע כל שהוא. לעצמו משתמת לא שביק חיובי נפשיה ערטילאי ואם לא שביה חוכב ודאי שימות לא היה נותן כל נכסיו הלכך אם שחר ואפי' קנו מידו: וכתב לאשתי קרקע כל שהוא אבדה כתיבת"ת. בשביב מרע מירי שמחלק נכסיו לבניו

וכתב

ויחי ליום ראשון

אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כָּתַב לָהּ אָבְדָה כְּתוּבָתָהּ: ח הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לְעַבְדּוֹ יָצָא בֶּן חוֹרִין. שְׁיֵיר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר לְעוֹלָם הוּא בֶּן חוֹרִין עַד שֶׁיֹּאמַר הֲרֵי כָּל נְכָסַי נְתוּנִין לְאִישׁ פְּלוֹנִי עַבְדִּי. חוּץ מֵאֶחָד מֵרְבּוֹא שֶׁבָּהֶן:

ברטנורא

וכתב לגאתו חלק בין הכנוס ומעשה היהי ובתקה ולא אמרה כתובתי תני נוסף או כיוצא בזה אבדה כתובתה: רבי יוסי אומר אם קבלה עליה. שהרי שותפות בין הבנים אפי' לא קנו מידם והוא לא נזוקו שיכתבו כך בפניה: אבדה כתובתה. ואוב אינה יכולה לחזור בה ואין הלכה כר"י: ח הכותב כל נכסיו לעבדו. שכתב כל נכסי נתונים לפלוני עבדי הרי העבד ככלל הנכסים וכאן לו את עצמו והא דקאמר עבדי היינו עבדי שהיה בכר: שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין. דכל היכא דנתנה לשורת אמרי' לדידיה נמי שייר וכי אמר כל נכסי לך אשלר נכסים קאמר ולהנופיה ליה קאתי ולא שחררים כיון דלא אמר ליה עצמך וכנסי ואפי' אין לו שום נכסים אלא העבד והקרקע שפייר מ"מ לא יצא לחירות דכיון דאין מתקיים דכור כל נכסי דהא אתא חוץ וכ"ל ליה דלא פלגינן דכורא והוי בטל לגמרי ולא קנה לא עצמו ולא נכסים: רש"א לעולם הוא בן חורין. כין אין לו נכסים אחרים אלא העבד והקרקע שפייר וכין יש לו נכסים אחרים לעולם הוא בן חורין ומוקמינן דיבור כל נכסי בעבד לכדו כשאין לו נכסים אחרים ולא אמרינן דכמה שאמר חוץ בטיל דבורו שאמר כל נכסי דפלגינן דבורא ומקיימינן ליה בעבד ויצא בן חורין: חוץ מאחד מרבוא. ולא פי' מה שפייר דהתם אמרינן דאחד מרבוא דקאמר ה"ינו עבד ואיכו לא חשיב ליה אלא כאחד מרבוא בנכסיו ומע"ג דשוה טפי ואין הלכה כר"ש:

גמרא ברכות דף ו' ע"א

תַּנְיָא אַבָּא בִּנְיָמִין אוֹמֵר אֵין תְּפִלָּתוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמַעַת אֶלָּא בְּבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁנֶּאֱמַר (מ"א ח') לִשְׁמוֹעַ אֶל הָרִנָּה וְאֶל הַתְּפִלָּה בַּמָּקוֹם רִנָּה שָׁם תְּהֵא תְּפִלָּה. אָמַר רָבִין בַּר רַב אַדָּא אָמַר רַבִּי יִצְחָק מִנַּיִן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָצוּי בְּבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פ"ב) אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל וּמִנַּיִן לָעֲשָׂרָה שֶׁמִּתְפַּלְּלִים שֶׁשְּׁכִינָה עִמָּהֶם שֶׁנֶּאֱמַר אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל. וּמִנַּיִן לִשְׁלֹשָׁה שֶׁיּוֹשְׁבִין בַּדִּין שֶׁשְּׁכִינָה עִמָּהֶם שֶׁנֶּאֱמַר (שם) בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפּוֹט. וּמִנַּיִן לִשְׁנַיִם שֶׁיּוֹשְׁבִין וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה שֶׁשְּׁכִינָה עִמָּהֶם שֶׁנֶּאֱמַר מלאכי ג') אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב ה' וְגוֹ' מַאי וְלִחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ אָמַר רַב אָשֵׁי חָשַׁב

רש"י אדם

במקום רנה בבית הכנסת שכך מוסיפים להבור שירות ותשבחות ובעימות קול ערב: בעדת אל. בבית מועד שלו: ומנין לעשרה וכו'. עדה קרוים י' שכתוב עד מתי לעדה הרעה הזאת ילמו יהושע וכלב: בקרב אלהים ישפוט. ואין בית דין קרוים אלהים אלא בשלשה בפ"ק דסנהדרין: ויקשב ה'.

ממתין

אָדָם לַעֲשׂוֹת מִצְוָה וְנֶאֱנַס וְלֹא עָשָׂה מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ עָשָׂה. וּמְנַיִן שֶׁאֲפִילּוּ אֶחָד שֶׁיּוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה שֶׁשְּׁכִינָה עִמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ') בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי וְגוֹ'. וְכִי מֵאַחַר דַּאֲפִילּוּ חַד תְּרֵי מִבָּעְיָא. תְּרֵי מִכְּתָבָן מַלֵּייהוּ בְּסֵפֶר הַזִּכְרוֹנוֹת. חַד לָא מִכְּתָבָן מַלֵּייהּ בְּסֵפֶר הַזִּכְרוֹנוֹת. וְכִי מֵאַחַר דַּאֲפִילּוּ תְּרֵי תְּלָתָא מִבָּעְיָא. מַהוּ דְּתֵימָא דִּינָא שְׁלָמָא בְּעָלְמָא הוּא וְלָא אַתְיָא שְׁכִינָה קָא מַשְׁמַע לָן דְּדִינָא נָמֵי הֲוֵינוּ תּוֹרָה. וְכִי מֵאַחַר דַּאֲפִילּוּ תְּלָתָא עֲשָׂרָה מִבָּעְיָא. עֲשָׂרָה מַזְמָה שְׁכִינָה וְאַתְיָא תְּלָתָא עַד דְּיַתְבֵי:

רש"י

ממתין להם שם: אשר אזכיר את שמי. אשר יזכור שמי על מלותי ודבריו: אבא אליך. ל' יחיד הוא: מכתבן מלייהו. כדכתיב ויכתב בספר זכרון לפניו קדמה שכינה ואתיא. קודם שיסיו כל העשרה. מלהיס נגד בעודת של מעיקרא משמע: עד דיתבו. כדכתיב ישפוט בשעת המשפט:

ויחי דף רט"ו ע"ב

וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אָמַאי פָּרָשְׁתָּא דָּא סְתִימָאָה. רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר בְּשַׁעְתָּא דְּמִית יַעֲקֹב אַסְתִּימוּ עֵינֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר דִּכְדֵין נַחְתִּי לְגָלוּתָא וְאִשְׁתַּעְבִּידוּ בְּהוֹן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר מַה כְּתִיב לְעֵילָּא וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד וּכְתִיב וַיְחִי יַעֲקֹב דְּלָא אִתְחֲזֵי לְאִפְרָשָׁא בֵּין דְּאָדָם מַה אִינּוּן קַיְימִי בְּתַפְנוּקִין דְּמַלְכִין וְקַבִּילוּ עִנּוּגָא וְכִפּוּפִין לְגַרְמַיְיהוּ אוֹף יַעֲקֹב נָמֵי קַיָּים בְּתַפְנוּקֵי מַלְכִין בְּעִנּוּגָא וְכִפּוּפָא לְגַרְמֵיהּ לָא אִתְפְּרַשׁ דָּא מִן דָּא וְהָכָא אִקְרֵי וַיְחִי דְּהָא כָּל יוֹמוֹי לָא אִקְרֵי וַיְחִי בְּגִין דְּכָל יוֹמוֹי בְּצַעֲרָא הֲוֹוּ בְּצַעֲרָא אִשְׁתָּכַח עֲלֵיהּ כְּתִיב (איוב ג) לֹא שָׁלַוְתִּי וְלֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא נָחְתִּי וַיָּבֹא רֹגֶז. אֲבָל בָּתַר דְּנָחַת לְמִצְרַיִם אִקְרֵי וַיְחִי חָמָא רְבְרְבֵיהּ מַלְכָּא חָמָא לְכָל בְּנוֹי זַבָּאִין צַדִּיקַיָּא וְכֻלְּהוּ בְּתַעֲנוּגֵי וְתַפְנוּקֵי עַלְמָא וְהוּא יָתִיב בֵּינֵיהוֹן כְּחָמָר טָב דְּיָתִיב עַל דּוּרְדְּיָיהּ כְּדֵין אִקְרֵי וַיְחִי יַעֲקֹב וְלָא פָּרִישׁ בֵּין וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד לְוַיְחִי יַעֲקֹב וְהָכִי אִתְחֲזֵי. שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. מָאי טַעְמָא שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. אֶלָּא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן כָּל יוֹמוֹי דְּיַעֲקֹב בְּצַעֲרָא הֲוֹוּ בְּצַעֲרָא אַעְבַּר לוֹן בְּקַדְמֵיתָא כִּיְון דְּחָמָא לְיוֹסֵף וַהֲוָה קָאִים קָמֵיהּ כַּד יַעֲקֹב מִסְתַּכֵּל בְּיוֹסֵף הֲוָה אַשְׁתְּכִים בְּנַפְשֵׁיהּ כְּאִלּוּ חָמָא לְאִמֵּיהּ דְּיוֹסֵף דְּשַׁפִּירוּ דְיוֹסֵף דָּמֵי

לשפירו

ויחי ליום ראשון

לְשַׁפְּרוּ דְּרָחֵל וְהָוָה דָּמֵי בִּנְרָמִיָּה כְּמָה דְּלָא אַעְבַּר עֲלֵיהּ צַעֲרָא בְּיוֹמוֹי וְכַד יוֹסֵף אִתְפְּרַשׁ מִנֵּיהּ כְּדֵין אִתְקָיֵם לֹא שָׁלַוְתִּי וְלֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא נָחָתִי וַיָּבֹא רֹגֶז דְּרָא קַשְׁיָא לֵיהּ לְיַעֲקֹב מִכָּל מַה דְּעָבַר וּבְזִמְנָא דְּאִתְפְּרַשׁ יוֹסֵף מִנֵּיהּ מַה כְּתִיב (בראשית ל״ז) יוֹסֵף בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רוֹעֶה וְנוֹמֶר וְכָל יוֹמִין דְּיַעֲקֹב לָא הֲוָה לֵיהּ צַעֲרָא כַּהֲאי וַהֲוָה בָּכֵי כָּל יוֹמָא לְאִינוּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה דְּיוֹסֵף מָאי כְּאַתְיִבוּ לֵיהּ (שם מ״ו) וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ הָא לָךְ שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה אַחֲרָנִין בְּעִנּוּגִין וְתַפְנוּקִין וְהַנָּאוֹת וְכַסּוּפִין הָדָא הוּא דִּכְתִיב וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְגוֹמֶר תָּאנָא כָּל אִינוּן שְׁנִין שְׁכִינְתָּא וְקָרָא דְקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִמֵּיהּ אִשְׁתַּבַּח וּבְגִין כַּךְ חַיִּים אִקָּרוֹן׃

יוסף לחק

הלכה פסוקה

הרמב״ם הלכות שבת פרק ב׳

(משלי כ״ח) מְכַסֶּה פְּשָׁעָיו לֹא יַצְלִיחַ) בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בַּעֲבֵירוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבִירוֹ אֲבָל בַּעֲבֵירוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַמָּקוֹם אֵינוֹ צָרִיךְ לְפָרְסֵם עַצְמוֹ וַעֲזוּת פָּנִים הִיא לוֹ אִם גָּמַר אֶלָּא שֶׁכ לַפְּנֵי הָאֵל בָּרוּךְ הוּא וּפוֹרֵט חֲטָאָיו לְפָנָיו וּמִתְוַדֶּה עֲלֵיהֶם לְפָנִי רַבִּים סָתָם וְטוֹבָה הִיא לוֹ שֶׁלֹּא נִתְגַּלָּה עֲוֹנוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ל״ב) אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה׃ פִּ שֶׁהַתְּשׁוּבָה עַל־פִּי הַוִּדּוּי וְהַצְּעָקָה בָּאָה לָעוֹלָם. בְּעֲשָׂרָה יָמִים שֶׁבֵּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים הִיא בָּאָה בְּיוֹתֵר וּמִתְקַבֶּלֶת הִיא מִיָּד שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נ״ה) דִּרְשׁוּ ה׳ בְּהִמָּצְאוֹ בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּיָחִיד אֲבָל צִבּוּר בָּל זְמַן שֶׁעוֹשִׂים תְּשׁוּבָה וְצוֹעֲקִין בָּגֶב שָׁלֵם הֵן נֶעֱנִין שֶׁנֶּאֱמַר [ויקרא י] בַּה׳ אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו׃ יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא זְמַן תְּשׁוּבָה לְכָל לְיָחִיד וְלָרַבִּים וְהוּא קֵץ מְחִיָּה וְסָלִיחָה לְיִשְׂרָאֵל לְפִיכָךְ הַיָּמִים הַלָּלוּ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וְהַתְחָדוּת בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים וּמָצְאוּ וידוי יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁיַּתְחִיל בְּעֶרֶב הַיּוֹם קוֹדֶם שֶׁיֵּאָבֵל שֶׁמָּא יִתָּקֵל בְּסְעוּדָה קוֹדֶם שֶׁיִּתְחַנֵּה וְאַף עַל פִּי שֶׁהִתְוַדָּה קוֹדֶם שֶׁיֵּאָבֵל חוֹזֵר וּמִתְוַדֶּה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים עַרְבִית וְחוֹזֵר וּמִתְוַדֶּה בְּשַׁחֲרִית וּבְמוּסָף וּבְמִנְחָה וּבְנְעִילָה

וְהֵיכָן מִתְוַדֶּה יָחִיד אַחַר תְּפִלָּתוֹ וְשִׁלִּים צִבּוּר בְּאֶמְצַע תְּפִלָּתוֹ בִּבְרָכָה רְבִיעִית׃

מוסר

מספר חרדים דף ע״א ע״ב

תָּקַע יָתֵד הַחֻקָּה אֶצֶל כּוֹתֶל מַעֲרָבִי וְיָהֵד כִּרְכָבְךָ אֲחוּזוֹת קְשׁוּרוֹת יָפָה כְּחָבָל קָלוֹנָ בְּשָׁלֹשׁ קְלִיעוֹת. אֶחָד, אַהֲבָתוֹ בְּרִי פָּרוּר (הושע י״א) בְּחַבְלֵי אָדָם אֶמְשָׁכֵם בַּעֲבוֹתוֹת אַהֲבָה. ב׳, פָּסוּק תֹּרָה הַמַּתִּיר אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ חַיָּב מִיתָה נִכְרֵי הַמֶּלֶךְ יְחַבְּרֵהוּ אֲסֵר הָעֶשׁוֹן בְּיֶתֶר חוֹמוֹת אַחַת שֶׁל עֵצִים וְאַחַת שֶׁל בָּשָׂר אֵיךְ לֹא תִּתְבּוֹנֵר עִמּוֹ יְחַבְּרֵהוּ וְהַגֵּה אֹהֶב רוֹב וְאַהֲבָתוֹ יָחִיד בְּבֶטֶן אִמּוֹ יָחִיד בְּעֵת תִּישָׁן הַגּוֹף יְחִידִי וְהַנְּשָׁמָה יְחִידָה הַגּוֹף בֶּקֶבֶר בָּדָד וְהַנְּשָׁמָה בֶּדֶד בְּגַן עֵדֶן כָּל צַדִּיק מָרוֹר לְפִי כְבוֹדוֹ וּבְגֵהִינָם וַאֲנִי בְּיָנוֹן דְּרָשָׁעִים בַּחֹשֶׁךְ נָדְמוּ נִמְצְאוּ לְבַדָּם לָבֵן שְׁמַע בְּקוֹלִי הֵהּ עַמִּי תָּמִיד וְלֹא תִפָּרֵד רֶגַע כִּי אִם תִּדְרְשֵׁנִי יִבָּרֵשׁ לָךְ לֹא יִפָּרוֹשׁ מִמְּךָ מַה נָּאֶה וְנָעִימָה לְנִיתוֹ יִתְבָּרֵךְ כִּי הוּא אָבִיךָ קָנְךָ הוּא עָשְׂךָ וַיְכוֹנְנֶךָ׃

יכוין בקריאת ארבעה פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם בי"ן להשאיר בו תוספת הרוח משכת שעברה:

ג וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־יוֹסֵף אֵל שַׁדַּי נִרְאָה־אֵלַי בְּלוּז
בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיְבָרֶךְ אֹתִי: וַאֲמַר יַעֲקֹב לְיוֹסֵף אֵל
שַׁדַּי אִתְגְּלִי לִי בְלוּז בְּאַרְעָא דְכְנָעַן וּבָרִיךְ יָתִי: ד וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנְנִי
מַפְרְךָ וְהִרְבִּיתִךָ וּנְתַתִּיךָ לִקְהַל עַמִּים וְנָתַתִּי אֶת־
הָאָרֶץ הַזֹּאת לְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֲחֻזַּת עוֹלָם: וַאֲמַר לִי הָא
אֲנָא מַפֵּישׁ לָךְ וַאסַגְּנָךְ וְאֶתְּנִנָּךְ לְכְנִשַׁת שִׁבְטִין וְאֶתֵּן יָת אַרְעָא הָדָא לִבְנָיךְ
בַּתְרָךְ אֲחָסָנַת עָלַם: ה וְעַתָּה שְׁנֵי־בָנֶיךָ הַנּוֹלָדִים לְךָ
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד־בֹּאִי אֵלֶיךָ מִצְרַיְמָה לִי־הֵם אֶפְרַיִם
וּמְנַשֶּׁה כִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ־לִי: וּכְעַן תְּרֵין בְּנָיךְ דְּאִתְיְלִידוּ
לָךְ בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם עַד מֵיתִי לְוָתָךְ לְמִצְרַיִם דִּילִי אִנּוּן אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה
כְּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יְהוֹן לָקֳדָמַי: ו וּמוֹלַדְתְּךָ אֲשֶׁר־הוֹלַדְתָּ
אַחֲרֵיהֶם לְךָ יִהְיוּ עַל שֵׁם אֲחֵיהֶם יִקָּרְאוּ בְנַחֲלָתָם:
וּבְנָיךְ דִּי תוֹלִיד בַּתְרֵיהוֹן דִּילָךְ יְהוֹן עַל שׁוּם אֲחֵיהוֹן יִתְקְרוֹן בַּאֲחֻסָנָתְהוֹן:

רש"י

(ד) ונתתיך לקהל עמים. בשרני שעתידים לעשות מזמי עוד קהל ועמים ולא"פ שאמר לי גוי וקהל גויים גוי אמר לי על בנימין קהל גויים הרי שניים לבד מבנימין ואוכ לא נולד לי בן למדני שעתיד אחד משבטי ליחלק ועתה תותם מתנה תני נותן לך: (ה) הנולדים לך עד באי אליך. לפני בואי אליך כלומר שנולדו משפרשת ממני עד שבאתי אליך: לי הם. בחשבון שאר בני הם ליטול חלק בארץ חים כבנדו: (ו) ומולדתך וגו'. אם תוליד עוד לא יהיו במנין בני אלא בתוך שבטי אפרים ומנשה יהיו נכללים ולא יהא להם שם בשבטים לענין הנחלה ולא"פ שנחלקה הארץ למנין גלגלותם כדכתיב לרב תרבו נחלתו וכל חים ואים נטל בשוה חוץ מן הכבורים מ"מ לא נקראו שבטים אלא אלו (להטיל גורל הארץ למנין שמות השבטים ונשיא לכל שבט ושבט ודגלים זה ולזה):

נביאים יחזקאל ל"ו

א וְלִבְנֵי בַרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי תַּעֲשֶׂה־חֶסֶד וְהָיוּ בְּאֹכְלֵי שֻׁלְחָנֶךָ כִּי־
כֵן קָרְבוּ אֵלַי בְּבָרְחִי מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם אָחִיךָ: וְלִבְנֵי בַרְזִלַּי

ויחי ליום שני

גְּעָדָה תַּעֲבִיד טִיבוּ וְיהוֹן בְּאִבְּלֵי פֻּתוֹרָךְ אֲרֵי אִינוּן סַפִּיקוּ צוֹרְכִי
בְּמַעֲרְקִי מִן קֳדָם אַבְשָׁלוֹם אָחוּךְ׃ ב וְהִנֵּה עִמְּךָ שִׁמְעִי בֶּן־גֵּרָא
בֶּן־הַיְמִינִי מִבַּחֲרִים וְהוּא מַלְּלַנִי מְלָלָה נִמְרֶצֶת בְּיוֹם לֶכְתִּי
מַחֲנַיִם וְהוּא־יָרַד לְקָרָאתִי הַיַּרְדֵּן וָאֶשָּׁבַע לוֹ בַּיהוָה לֵאמֹר
אִם־אֲמִיתְךָ בֶּחָרֶב׃ וְהָא עִמְּךָ שִׁמְעִי בַּר גֵּרָא בַּר מְשֻׁבֵּט בִּנְיָמִין
מֵעוּלֵימַת וְהוּא לְוָטָנִי לְוָטָן מָרִירָן בְּיוֹמָא דַּאֲזָלִית לְמַחֲנַיִם וְחָמָא נָחַת
לְקָדָמוּתִי לְיַרְדְּנָא וְקַיֵּימִית לֵיהּ בְּמֵימְרָא דַּיְיָ לְמֵימָר דְּלָא אֶקְטְלִינָךְ
בְּחַרְבָּא׃ ג וְעַתָּה אַל־תְּנַקֵּהוּ כִּי אִישׁ חָכָם אָתָּה וְיָדַעְתָּ אֵת
אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה־לּוֹ וְהוֹרַדְתָּ אֶת־שֵׂיבָתוֹ בְּדָם שְׁאוֹל׃ וּכְעַן לָא
תְזַכֵּנֵהּ אֲרֵי גְּבַר חַכִּים אַתְּ וְתִידַע יָת דְּתַעֲבֵד לֵיהּ וְתָחֵית יָת סֵיבָתֵיהּ
בְּקָטָלָא לִשְׁאוֹל׃ ד וַיִּשְׁכַּב דָּוִד עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּעִיר דָּוִד׃
וּשְׁכִיב דָּוִד עִם אֲבָהָתוֹהִי וְאִתְקְבַר בְּקִבְרְתָא דְּדָוִד׃

רש״י

(ב) נמרצת. מפורשת׃ (ג) איש־חכם אתה. למנוח לו טוב מות כשניל לזה רכה׃

כתובים משלי י׳

א צְדָקָת תָּמִים תְּיַשֵּׁר דַּרְכּוֹ וּבְרִשְׁעָתוֹ יִפֹּל רָשָׁע׃ צְדָקַת חִנּוּן
דְּתִמְיָמֵי תְּתָרִין אוֹרְחָתֵיהּ וּבְרִשְׁעֵיהּ נָפִיל רַשִּׁיעָא׃ ב צְדָקַת
יְשָׁרִים תַּצִּילֵם וּבְהַוַּת בֹּגְדִים יִלָּכֵדוּ׃ צְדָקָתָא דְּתָרִיצֵי תְּפַצֵּי אִינּוּן
וּבְווֹזֵי בִּשְׁלוֹמֵיהוֹן מְתַאֲחָדִין׃ ג בְּמָוֹת אָדָם רָשָׁע תֹּאבַד תִּקְוָה
וְתוֹחֶלֶת אוֹנִים אָבָדָה׃ כַּד מָאִית גַּבְרָא רַשִּׁיעָא יוֹבִיד סַבְרֵיהּ
וְסִבּוּרֵיהוֹן דְּאַיְּלִין דְּעָבְדִין עָאתָא יְבַד׃ ד צַדִּיק מִצָּרָה נֶחֱלָץ וַיָּבֹא
רָשָׁע תַּחְתָּיו׃ צַדִּיקָא מִן עַקְתָא אִשְׁתֵּזִיב וְעַל חֲלָפוֹי בִּישׁ תְּחוֹתוֹהִי׃

רש״י

(ב) והות. שמס עושים מצוגדים שס נלכדים׃ (ג) תאבד תקוה. כל המוממים בו׃ ותוחלת אונים. בניו שמס מוגו׃

משנה שבת פרק י"ב

הַבּוֹנֶה כַּמָּה יִבְנֶה וְיִהֶא חַיָּב. הַבּוֹנֶה כָּל שֶׁהוּא. וְהַמְסַתֵּת. וְהַמַּכֶּה בְּפַטִּישׁ וּבְמַעֲצָד. וְהַקּוֹדֵחַ כָּל שֶׁהוּא חַיָּב. זֶה הַכְּלָל. כָּל הָעוֹשֶׂה מְלָאכָה וּמַלַּאכְתּוֹ מִתְקַיֶּמֶת בְּשַׁבָּת חַיָּב. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אַף הַמַּכֶּה בְּקוֹרְנָס עַל הַסַּדָּן בְּשָׁעַת מְלָאכָה חַיָּב. מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמַתְקֵן מְלָאכָה: ג הַחוֹרֵשׁ כָּל שֶׁהוּא. הַמְנַכֵּשׁ. וְהַמְקָרְמֵם. וְהַמְזָרֵד כָּל שֶׁהוּא חַיָּב. הַמְרַקֵּט עֵצִים. אִם לְתַקֵּן כָּל שֶׁהוּ. אִם לְהַסִּיק כְּדֵי לְבַשֵּׁל בֵּיצָה קַלָּה. הַמְרַקֵּט עֲשָׂבִים אִם לְתַקֵּן כָּל שֶׁהוּא. אִם לַבְּהֵמָה כְּמָלֵא פִּי גְדִי: ג הַכּוֹתֵב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. בֵּין בִּימִינוֹ בֵּין בִּשְׂמֹאלוֹ. בֵּין מִשֵּׁם אֶחָד. בֵּין מִשְּׁתֵּי שְׁמוֹת. בֵּין מִשְּׁתֵּי סַמְמָנִיּוֹת בְּכָל לָשׁוֹן חַיָּב. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לֹא חִיְּבוּ שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֶלָּא מִשּׁוּם רוֹשֶׁם. שֶׁכָּךְ הָיוּ כּוֹתְבִין עַל קַרְקַעֵי הַמִּשְׁכָּן. לֵידַע אֵיזוֹ בֶּן זוּגוֹ. אָמַר רַבִּי (יְהוּדָה) מָצִינוּ שֵׁם קָטֹן מִשֵּׁם גָּדוֹל. שֵׁם מִשְׁמָעוֹן. וּשְׁמוּאֵל. נַחַ מְגֻחוֹר. דָּן מְדֻנִיאֵל. גָּד מְגֻדִּיאֵל: ד הַכּוֹתֵב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת בְּהֶעְלֵם אֶחָד חַיָּב. בְּתַב בְּרִיוֹ. בְּסַם. בְּסִיקְרָא. בְּקוֹמוֹם. וּבְקִנְמְנִתּוֹם.

ברטנורא ובכל

פרק יב הבונה. שלמדו בגמרא מלאכות. כמה יבנה ויהא חייב. כל שהוא: **מסתת.** מרבע את האבן או מהליקה ומתקנה הכל לפי מנהג המקום והיא תולדה דמכה בפטיש: **והמכה בפטיש.** היא גמר מלאכה של חוצבי אבן לאחר שהוציא האבן מן ההר סביב והכדילה מכה עליה בפטיש מכה גדולה והיא מחפרקת ונופלת וכל הגומר מלאכה בשבת חולד' דמכה בפטיש הוא: **מעצד.** קופין קטן: **והקודח.** הנוקב: כל שהוא. לחלטו קאי ממסתת ומכה בפטיש וכמעצד ומקודח. ומלאכתו מתקיימת. שלין צריך להוסיף עליה: קירנס. מרטי"ל: סדן. תנקיוני"ל בלע"ז: מפני שהוא כמחזק מלאכה. תע"פ שאינו מכה על המלאכה אלא על הסדן מתקן הוא שכן מרדדי טסי מסכן היו עושין מכין על הטס ג' הכאות ועל הסדן הכאה ג' להחליק הקורנס אלא יכקע הטס שהוא דק ואין הלכה כרשב"ג: **ב המנכש.** תולש עשבים רעים מתוך טובים. פ"א חופר סביב עקרי העשבים והיא מלאכה מעין חריסה: מקרסם. קוטן עשבים יבשים מן האילן לתקנו: **והמזרד.** זורדים לחיס חדשים של שנה זו ופשעמי' שהן מרובין ומתגדלים ומכחישים כח האילן וקוצצין אותן ממנו: **אם לתקן.** את האילן או את הקרקע וקוצצו מן המחובר: **ביצה קלה.** כגרוגרת מגיפה תרגולת שהיא קלה להתבשל יותר משאר ביצים: **ג בין בימינו בין בשמאלו.** בחדש שהוא שולט בשתי ידיו דאלו בשאר כל חדש כתיבת שמאל היפה כתיבה: **בין משם אחר.** שתיהן חלפין: **משני שמות.** חלף זית: **משני סממניות.** ת"ר כדיו וחלב נסקרא. ואית ספרים דגרסי משני סימניות כלומר משני סמנים כגון שכותבים ת' לשני' אחד וכ' לשני' שניה: בכל לשון. כלתב של כל אומה ואומה: **משום רושם.** סימן שהיו עושין בקרקעי המשכן מפני שמפרקים אותן ולזיקימותו לא יהליפו סדר הקרשים ואמת ר"י למימר דאפי' לא כתב אלא שרשם שני רשימות בשלמת לסימן חייב ואין הלכה כרבי יוסי: **מצינו שם קטן.** כלומר תע"פ שלא נגמר מלאכתו שמתכוין לכתוב תיבה גדולה וכתב מקצתה הוחיל ואותו מקצת היא תיבה ומתקיימת במקום אחר חייב וכן הלכה: **ד בסם.** תורפימ"ן בלע"ז: **בסקרא.** מין אבן שנותב אדום: **בקומום.** מין עפר ונותב אחור. פ"א שרף אילן גומ"א בלע"ז: **בקנקנתום.** זג"ג בערבי וכלע"ז ודרקיחול"י: **ובכל דבר שהוא רושם.** לאתויי מיס שנרו בהם עפרים נאלי"ם בלע"ז: שהוא רושם. שרשומו מתקיים: **על ב' כותלי זויות.** אחת במזרח ואחת בלפון שמוכות זו לזו במקלוע: על ב' לוחי פנקס. ספר שהחטוני כותב בו חשבונותיו ותע"ג דלאו על לוח אחד הן אם נהגין ונקרלין זה עם זה כגון שכתובין על שני ספתי הלוחין המסוכין זה לזה חייב: **הכותב על בשרו.** נדיו: **והמסרט**

ויחי ליום שני

וּבְכָל דָּבָר שֶׁהוּא רוֹשֶׁם. עַל שְׁנֵי כוֹתְלֵי זָוִיוֹת. וְעַל שְׁנֵי לוּחֵי פְּנֶקֶס. וְהֵן נֶהֱגִין זֶה עִם זֶה חַיָּיב. הַכּוֹתֵב עַל בְּשָׂרוֹ חַיָּיב. הַמְסָרֵט עַל בְּשָׂרוֹ. רִבִּי אֶלְיֶעֶזֶר מְחַיֵּיב חַטָּאת. וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר: ה כָּתַב בְּמַשְׁקִין. בְּמֵי פֵּירוֹת. בְּאַבָּק הַסּוֹפְרִים. בְּאַבָּק הַסּוֹפְרִים. וּבְכָל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּים פָּטוּר. לְאַחַר יָדוֹ. בְּרַגְלוֹ. בְּפִיו. וּבְמַרְפִּיקוֹ. כָּתַב אוֹת אַחַת סָמוּךְ לַכָּתָב. וּכְתָב עַל גַּבֵּי כְתָב. נִתְכַּוֵּון לִכְתּוֹב חֵי״ת. וְכָתַב שְׁנֵי זַיְינִ״ן. אַחַת בָּאָרֶץ וְאַחַת בַּקּוֹרָה. כָּתַב עַל שְׁתֵּי כוֹתְלֵי הַבַּיִת. עַל שְׁנֵי דָפֵי פְּנֶקֶס. וְאֵין נֶהֱגִין זֶה עִם זֶה פָּטוּר. כָּתַב אוֹת אַחַת נוֹטָרִיקוֹן. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן בְּתֵירָא מְחַיֵּיב. וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין: ו הַכּוֹתֵב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת בְּשִׁתֵּי הֶעְלֵמוֹת. אַחַת שֶׁחֲרִית וְאַחַת בֵּין הָעַרְבַּיִם. רַבָּן גַּמְלִיאֵל מְחַיֵּיב. וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין:

רש״י

על בשרו. כגרזל עושה צורת אותיות בבשרו: ורבי יהושע פיטר. ואפי׳ הוציא דם לפי שאין דרך כתיבה ככך והלכה כר״י: ה במשקין. שמשחירין כמו מי תותים וכיוצא בהן: במי פירות. על כל שאר פירות: באבק דרכים. כגון שסרט בתלבנו צורת אותיות על האול והתנק שבדרכים: באבק הסופרים. שפרורית של קסת הסופר: לאחר ידו. על גב ידו שאחז הקולמוס בתלבנותיו והפך ידו וכתב: ובמרפקו. הפרק האמצעי שבזרוע: אות אחת סמוך לכתב: אצל אות כתובה ויוצא לה אחת והשלימה לשתים: כתב על גבי כתב. העביר קולמוס על אותיות הכתובות כבר והדפיס; וכתב שני זייני״ן. שלא נראתה הנגע של חי״ת אלא שני הרגלים נראה כאלו הם שני זייני״ן: על שתי כותלי הבית. שאינן במקביל: על שני דפי פנקס. שעשוין עמודים עמודים וכתב אות אחת בעמוד זה ואות אחת בעמוד זה ואינו יכול לקרבן אל״ף יחתוך מה שמפסיק ביניהן ותצא בריוח כותלי הבית המרוחקים זה מזה והדר תצא דפי פנקס ולא זו אף זו קתני: אות אחת. על שם נוטריקון. בעושה סי׳ נקודה עליה ומציינים מאותה האות תיבה שלימה כגון קו״ף קרבן מ״ס מעשר תי״ו תרומה: ר׳ יהושע בן בתירא מחייב. כיון שהכל מציינים מאותה האות תיבה שלימה כאלו כתב אותיות של כל התיבה: וחכמים פוטרין. שהרי לא כתב שתי אותיות והלכה כחכמים: ו בשתי העלמות. לאחר שכתב אות אחת כשוגג נודע לו שעבר וחזר ועשלם ממנו ושגג וכתב אות שניה בגדה: אחת בשחרית ואחת בין הערבים. כגון דהוי ליה שהות בשתיים כדי לידע הוה ליה כשתי העלמות: רבן גמליאל מחייב. דסבר הין ידיעה להאי שעור לחלוק שלא יצטרף עמו האחר להחי׳: וחכמים פוטרין. דסברי הידיעה שבין שני חצאי שעור מחלקת ביניהם ולא נעשה כאלו היו שני חצאי שעור כהעלם אחת והלכה כחכמים:

גמרא שבת דף ק״ה ע״א

כָּתַב אוֹת אַחַת נוֹטָרִיקוֹן אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רִבִּי יוֹסֵי בֶּן זִמְרָא מְנִין לְלָשׁוֹן נוֹטָרִיקוֹן מִן הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית י״ז) כִּי אַב הֲמוֹן גּוֹיִם נְתַתִּיךָ. אַב נְתַתִּיךָ לְאוּמּוֹת. בְּחוֹר נְתַתִּיךָ בְּאוּמּוֹת. הֲמוֹן חֲבִיב נְתַתִּיךָ בְּאוּמּוֹת. מֶלֶךְ נְתַתִּיךָ לְאוּמּוֹת וְתִיק נְתַתִּיךָ

באומות

רש״י

מלך נתתיך. נשיא ולהים תהה: אנכי. מדלא אמר לי: אנא נפשי. לי בעלמי

בְּאוּמוּת נֶאֱמָן נַתְתִּיךְ לְאוּמוֹת. רַבִּי יוֹחָנָן הֵידֵיהּ אָמַר, אֲנִי נוֹטְרִיקוֹן אֲנָא נַפְשִׁי כְּתָבִית יְהָבִית. רַבָּנָן אָמְרֵי, אֲמִירָה נְעִימָה כְּתִיבָה יְהִיבָה. אִיכָּא דְּאָמְרֵי אֲנִכִי לְמַפְרֵעַ יְהִיבָה כְּתִיבָה נֶאֱמָנִים אֲמָרֶיהָ. דְּבֵי רַבִּי נָתָן אָמְרֵי (במדבר כ"ב) כִּי יָרַט הַדֶּרֶךְ לְנֶגְדִּי יְרָאָה רְאֵתָה נְטָתָה. דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא כַּרְמֶל כַּר מָלֵא. רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר (מ"א ב') וְהוּא קִלְּלֵנִי קְלָלָה נִמְרֶצֶת נוֹטְרִיקוֹן נוֹאֵף הִיא מוֹאָבִי הוּא רוֹצֵחַ הוּא צוֹרֵר הוּא תּוֹעֵבָה הוּא רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר (בראשית מ"ד) מַה נְּדַבֵּר וּמַה נִּצְטַדָּק נְכוֹנִים אֲנַחְנוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ טְהוֹרִים אֲנַחְנוּ דַּכִּים אֲנַחְנוּ מְרוּשִׁים אֲנַחְנוּ:

רש"י

נוטריקון: אמירה. סתימת נעימה: כרמל. גבי מנחת הטומר כתיב גרש כרמל ממביאת כשהיא לחה בשוד שהורע נפוח ומכר על קס מלא קימטו:

זוהר ויחי דף רט"ז ע"ב

וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבוֹתַי וְגוֹמֵר רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר (ישעיה מב) הַחֲרִשִׁים שִׁמְעוּ וְהָעִוְרִים הַבִּיטוּ לִרְאוֹת. הַחֲרִשִׁים שִׁמְעוּ אֵלֵּין בְּנֵי נָשָׁא דְּלָא צַיְיתִין לְכַלְּיוֹי אוֹרַיְיתָא וְלָא פַּקְחִין אוּדְנַיְיהוּ לְמִשְׁמַע, פִּקּוּדֵי דְּמָארֵיהוֹן. וְהָעִוְרִים דְּלָא מִסְתַּכְּלִין לְמִנְדַּע עַל מָה אִינּוּן קַיְימִין דְּהָא בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא כָּרוֹזָא נָפִיק וְקָרֵי וְלֵית מָאן דְּיִשְׁגַּח דְּתַנְיָא אִינּוּן יוֹמִין דְּבַר נָשׁ כַּד אִתְּבְרֵי בְּהַהוּא יוֹמָא דְּנָפַק לְעָלְמָא כָּלְּהוּ קַיְימִין בְּקִיּוּמַיְיהוּ וְאִזְלִין וְטָאסִין בְּעָלְמָא נַחְתִּין וְאַזְהָרָן לְבַר נָשׁ כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא בְּלְחוֹדוֹי וְכַד הַהוּא יוֹמָא אָתֵי וְאַזְהַר לֵיהּ וּבַר נָשׁ עָבִיד בְּהַהוּא יוֹמָא חוֹבָא קָמֵי מָרֵיהּ הַהוּא יוֹמָא סָלִיק בְּכִסּוּפָא וְאַסְהִיד סַהֲדוּתָא וְקָאִים בְּלְחוֹדוֹי לְבַד. וְתָאנָא בָּתַר דְּקָאִים בְּלְחוֹדוֹי יָתִיב עַד דְּבַר נָשׁ עָבִיד מְנִיהּ שְׁתּוּבָה זָכָה תָּב הַהוּא יוֹמָא לְאַתְרֵיהּ לָא זָכָה הַהוּא יוֹמָא נָחִית וְאִשְׁתַּתַּף בְּהַהוּא רוּחָא דְּלָבַד וְתָב לְבֵיתֵיהּ וְאִתְתַּקַּן בְּדִיוּקְנָא דְּהַהוּא בַּר נָשׁ מַמָּשׁ בְּגִין לְאַכְאָשָׁא לֵיהּ וְדָיֵיר עִמֵּיהּ בְּבֵיתָא. וְאִית דְּדִיוּרֵיהּ לָמָּה אִי הוּא זָכֵי וְאִי לָאו דִּיוּרֵיהּ עִמֵּיהּ לָבִישׁ. בֵּין כַּךְ וּבֵין כַּךְ אִתְפָּקְדָן אִינּוּן יוֹמִין וְחַסְרִין וְלָא עָאלִין בְּמִנְיָינָא דְּאִינּוּן דְּאִשְׁתָּאֲרוּ יַ לְהַהוּא בַּר נָשׁ דְּגָרַע יוֹמוֹי קָמֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא וְלָא שָׁבִיק לְעָלָא יוֹמִין דְּאִתְעַטְּרָא בְּהוּ בְּהַהוּא עָלְמָא

ויחי ליום שני

וּלְאִתְקְרָבָא בַּהֲדַיְיהוּ כָּמֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא. תָּא חֲזִי כַּד קְרִיבוּ אִינּוּן יוֹמִין כָּמֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא אִי הוּא זַכָּאָה הָאי בַּר נָשׁ דַּאֲפִיק מֵעַלְמָא סָלִיק וְעָאל בְּאִינּוּן יוֹמִין וְאִינּוּן לְבוּשֵׁי יָקָר דְּמִתַּלְבְּשָׁא בֵּיהּ נִשְׁמָתֵיהּ וְאִינּוּן יוֹמִין דְּוֹ דְּזָכָה בְּהוּ וְלָא חָב בְּהוּ. וַוי לְהַהוּא דְּנָרַע יוֹמוֹי לְעָלָא דְּבַד בָּעָאן לְאַלְבָּשָׁא לֵיהּ בְּיוֹמוֹי אִינּוּן יוֹמִין דְּפָגִים אִיהוּ בְּחוֹבוֹי חַסְרִין מֵהַהוּא לְבוּשָׁא וְאִתְבַּשׁ בְּמָנָא חַסְרָא כָּל שֶׁכֵּן אִי סַגִּיאִין אִינּוּן וְלָא לְיהֲוֵי לֵיהּ לְבַר נָשׁ כְּמָה לְאִתְלַבְּשָׁא בְּהַהוּא עָלְמָא כִּדֵין וַוי לֵיהּ וַוי לְנַפְשֵׁיהּ דְּהַיְינוּ לֵיהּ בְּגֵיהִנָּם עַל אִינּוּן יוֹמִין יוֹמִין עַל יוֹמִין עַל חָד תְּרִין. דְּכַד נָפִיק מֵהָאי עָלְמָא לָא אַשְׁכַּח יוֹמִין לְאִתְלַבְּשָׁא בְּהוּ וְלָא הֲוֵי לֵיהּ לְבוּשָׁא בְּמָה דְּאִתְכַּסֵּי בָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּא דְּיוֹמֵיהוֹן כְּיוֹמִין טְמִירִין אִינּוּן לְגַבֵּיהּ דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא וְאִתְעֲבִיד מְנַיְיהוּ לְבוּשֵׁי יָקָר לְאִתְלַבְּשָׁא בְּהוּ בְּעָלְמָא דְּאָתֵי:

יוסף רחק

הלכה פסוקה — הרמב"ם הלכות תשובה פ"ב

מוסר — מספר חרדים דף ע"א ע"א

א אֵין הַתְּשׁוּבָה וְלֹא יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפְּרִין אֶלָּא עַל עֲבֵירוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַמָּקוֹם כְּגוֹן מִי שֶׁאָכַל דָּבָר אָסוּר או בָּעַל בְּעִילָה אֲסוּרָה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן. אֲבָל עֲבֵירוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵירוֹ כְּגוֹן הַחוֹבֵל אֶת חֲבֵירוֹ או הַמְקַלֵּל לַחֲבֵירוֹ או גָּזַל וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן אֵינוֹ נִמְחָל לוֹ לְעוֹלָם עַד שֶׁיְּהֵן לַחֲבֵירוֹ מַה שֶּׁהוּא חַיָּב לוֹ וְיִרְצֵהוּ: ב אַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱזִיר לוֹ מָמוֹן שֶׁהוּא חַיָּיב לוֹ צָרִיךְ לְרַצּוֹתוֹ וְלִשְׁאוֹל לוֹ מְחִילָה. וַאֲפִילוּ לֹא הָקְנִיט אֶת חֲבֵירוֹ אֶלָּא בְּדְבָרִים צָרִיךְ לְפַיְּסוֹ וְלִפְנוֹעַ בּוֹ עַד שֶׁיִּמְחוֹל לוֹ לֹא רָצָה חֲבֵירוֹ לִמְחוֹל לוֹ מֵבִיא לוֹ שׁוּרָה שֶׁל שְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם מִרֵעָיו וּפוֹגְעִין בּוֹ וּמְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ לֹא נִתְרַצָּה לָהֶן מֵבִיא לוֹ שְׁנַיָּה וּשְׁלִישִׁית. לֹא רָצָה מַנִּיחוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ וְזֶה שֶׁלֹּא מָחַל הוּא הַחוֹטֵא וְאִם הָיָה בְּנוֹ הוֹלֵךְ וְבָא אֲפִילוּ אֶלֶף פְּעָמִים עַד שֶׁיִּמְחוֹל לוֹ:

כַּאֲבָלְךָ יוֹתֵר עַל שׁוֹבָעֲךָ הִפְסַדְתָּ וּבִטַּלְתָּ

וְזֶמֶן הָאֲכִילָה וּזְמַן הַיְצִיאָה וְאֵם זֵיק הָאֲצְטוּמְבָא וְתַהֲנֶה טָרוּד בְּצַעֲרָהּ חֲבֵרֵי שְׁלֹשָׁה וַמְנִים וְאֵם יְגָרוֹם חוֹלִי כְּמַאֲמַר רַבָּ"ם חֲבֵרֵי עֲבַרְתָּ עַל אַזְהָרַת יי"ש ד' וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשׁוֹתֵיכֶם וְאַפְשַׁר לְגָרוֹם מָוֶת עַל שׁוֹגֵאךָ וְרָמָה מַיָּרָךְ יוֹצֵרְךָ וּבְקֹשׁ וְבַל הַמְצוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁהֵיְיתָ עָתִיד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת תְּבַטֵּל בַּר מִינָן. גְּדוֹלָה יְגִיעָה וְאוֹתוֹ מוֹתָר אֲשֶׁר הָיִיתָ מוֹתִיר מִשּׁוֹבָעֲךָ אֵלּוּ הָאֲכָלְתִּיו לֶעָנִי וְכִיתָ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהַבָּא גַּם עָבַרְתָּ עַל בַּל תַּשְׁחִית. לָבֵן דִּבְרֵי רַבֵּינוּ מ"ם תָּשִׂים עֲטָרָה עַל רֹאשֶׁךָ שֶׁכָּתַב לֹא תֹאכַל אֶלָּא כְּשֶׁאַתָּה רָעֵב וְלֹא תִשְׂתֶּה אֶלָּא כְּשֶׁאַתָּה צָמֵא וְלֹא תֹאכַל עַד שֶׁתִּשְׁבַּע לְנַמְרֵי אֶלָּא פָּחוֹת שְׁלִישׁ וְלִדְבְרֵי הראב"ד כְּסַעֲנִית לְפָנֶיךָ יוֹצֵרְךָ וְחָשֵׁב לָךְ. לֹא תַעֲנֶה מַהֵר כִּי אִם בְּמָתוֹן רַב קָשֵׁב וּרְאֵה הֲנוֹכָךְ שֶׁיִּשְׁתָּבְךָ שֶׁכְּנֶגְדְּךָ וְאִם תִּקְגֹּר עֵינֶיךָ וְתִסָּלֵהּ כִּיוֹצְרֵךָ

מוסר

מַה תָּשִׂיב אוֹ אִם טוֹב לְשִׂחוֹק מַה טּוֹב חֶלְקֶךָ. אֲנִי וָהוּא הוֹשִׁיעָה נָּא רוֹצֶה לוֹמַר כִּי בְּשֶׁאֲנִי וָהוּא לְבַדֵּנוּ בְּהִתְבּוֹדֵד יֶעֱת מָצָא כְּרָכְתִיב בְּסֵפֶר חוֹבַת הַלְּבָבוֹת:

ויחי יום שלישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה׳ רמילוי הה ראשונה דשם ב״ן להשאיר בו הוספת נפש משבת שעברה:

ז וַאֲנִי | בְּבֹאִי מִפַּדָּן מֵתָה עָלַי רָחֵל בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בַּדֶּרֶךְ בְּעוֹד כִּבְרַת־אֶרֶץ לָבֹא אֶפְרָתָה וָאֶקְבְּרֶהָ שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרָת הִוא בֵּית לָחֶם: וַאֲנָא בְּמֵיתִי מִפַּדָּן מֵיתַת עֲלַי רָחֵל בְּאַרְעָא דִכְנַעַן בְּאָרְחָא בְּעוֹד פְּרוּבָא דְאַרְעָא לְמֵיעַל לְאֶפְרָת וְקָבָרַתַּהּ תַּמָּן בְּאוֹרַח אֶפְרָת הִיא בֵּית לָחֶם: ח וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי־אֵלֶּה: וַחֲזָא יִשְׂרָאֵל יָת בְּנֵי יוֹסֵף וַאֲמַר מַן אִלֵּין: ט וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָבִיו בָּנַי הֵם אֲשֶׁר־נָתַן־לִי אֱלֹהִים בָּזֶה וַיֹּאמֶר קָחֶם־נָא אֵלַי וַאֲבָרְכֵם:

רש״י ואמר

(ז) ואני בבאי מפדן וגו׳. ואע״פ שאני מטריח עליך להוליכני להקבר בארץ כנען ולא כך עשיתי לאמך שהרי מתה סמוך לבית לחם: כברת ארץ. מדת ארץ וכמה אלפים אמה כמדת תחום שבת כדברי ר׳ משה הדרשן ולא תאמר שטכסו עלי גסמים מלהוליכה ולקברה בחברון עת הגריד היה שהארץ חלולה ומוקפת כקברה: ואקברה שם. ולא הולכתיה אפילו לבית לחם להכניסה לארץ וידעתי שים בלבך עלי אחר דע לך שעל פי הדבור קברתיה שם שתהא לעזרה לבניה כשיגלה ממנה נבוזראדן והיו עוברים דרך שם ילמת על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים שנאמר (ירמיה לא) קול ברמה נשמע וגו׳ והקב״ה משיבה ים שכר לפעולתך נאם ה׳ וגו׳ ושבו בנים לגבולם. ואונקלוס תרגום כרוב ארעא כדי שיעור מריצת יום (ס״ח ארץ) ואומר אני שהיה להם קלב שהיו קורין לאותו כדי מחריצה אחת קוריאד״ו בלעז כדאמרינן כרוב ואני כמה דמסיק תעלת מבי כרבא: (ח) וירא ישראל את בני יוסף. בקש לברכם ונסתלקה שכינה ממנו לפי שעתיד ירבעם ואחאב לצאת מאפריים ויהוא ובניו ממנשה: ויאמר מי אלה. מהיכן יצאו אלו שאינן ראויין לברכה: (ט) בזה. הרמה לו שטר לירושין ושטר כתובה ובקש יוסף רחמים על הדבר ונחה עליו רוח הקודש: ויאמר קחם נא אלי ואברכם. זהו שאמר הכתוב (הושע יא) ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על

זרועותיו

ויחי ליום שלישי

וַאֲמַר יוֹסֵף לַאֲבוּהִי בְּנַי אִנּוּן דִּיהַב לִי יְיָ הָכָא וַאֲמַר קָרֵבְנוּן כְּוָתִי
וְאֲבָרְכִנּוּן: שני י וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזֹּקֶן לֹא יוּכַל
לִרְאוֹת וַיִּגַּשׁ אֹתָם אֵלָיו וַיִּשַּׁק לָהֶם וַיְחַבֵּק לָהֶם:
וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל יָקָרָן מִסְּבוּ לָא יְכוּל לְמֶחֱזֵי וְקָרִיב יָתְהוֹן לְוָתֵהּ וְנַשִּׁיק לָהוֹן
וְנַפֵּיף לְהוֹן: יא וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף רְאֹה פָנֶיךָ לֹא
פִלָּלְתִּי וְהִנֵּה הֶרְאָה אֹתִי אֱלֹהִים גַּם אֶת־זַרְעֶךָ:
וַאֲמַר יִשְׂרָאֵל לְיוֹסֵף לְמֶחֱזֵי אַפָּיךְ לָא סְבָרִית וְהָא אַחֲזַי יָתִי יְיָ אַף
יָת בְּנָךְ:

רש"י

זרועותיו הרגלתי רוחי ביעקב כשביל לפרים עד שלקחן על זרועותיו: (יא) לא פללתי. לא מלאני לבי לחשוב (נ"ח לחקור) מחשבה שאראה פניך עוד. פללתי לשון מחשבה כמו (ישעיה טו) הביתי עלה עמי פלילה:

נביאים מלכים א׳ סימן ב׳

א וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ דָּוִד עַל־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּחֶבְרוֹן
מָלַךְ שֶׁבַע שָׁנִים וּבִירוּשָׁלַם מָלַךְ שְׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ
שָׁנִים: וְיוֹמַיָּא דִּי מְלַךְ דָּוִד עַל יִשְׂרָאֵל אַרְבְּעִין שְׁנִין בְּחֶבְרוֹן מְלַךְ שֶׁבַע
שְׁנִין וּבִירוּשְׁלֶם מְלַךְ תְּלָתִין וְתַרְתֵּי שְׁנִין: ב וְשָׁלֹמֹה יָשַׁב עַל־כִּסֵּא
דָּוִד אָבִיו וַתִּכֹּן מַלְכוּתוֹ מְאֹד: וּשְׁלֹמֹה יָתִיב עַל כּוּרְסֵי מַלְכוּתָא
דְּדָוִד אֲבוּהִי וְאִתְתַּקִּינַת מַלְכוּתֵהּ לַחֲדָא: ג וַיֹּאמֶר אֲדֹנִיָּהוּ בֶּן־חַגִּית אֶל־
בַּת־שֶׁבַע אֵם־שְׁלֹמֹה וַתֹּאמֶר הַשָּׁלוֹם בּוֹאֶךָ וַיֹּאמֶר שָׁלוֹם:
וְאָתָא אֲדֹנִיָּהוּ בַּר חַגִּית לְוָת בַּת שֶׁבַע אִמֵּהּ דִּשְׁלֹמֹה וַאֲמַרַת הַשְׁלָם מֵיתָךְ
וַאֲמַר שְׁלָם: ד וַיֹּאמֶר דָּבָר לִי אֵלָיִךְ וַתֹּאמֶר דַּבֵּר: וַאֲמַר פִּתְגָם
אִית לִי לְמַלָּלָא עִמָּךְ וַאֲמַרַת מַלֵּיל: ה וַיֹּאמֶר אַתְּ יָדַעַתְּ כִּי־לִי הָיְתָה
הַמְּלוּכָה וְעָלַי שָׂמוּ כָל־יִשְׂרָאֵל פְּנֵיהֶם לִמְלֹךְ וַתִּסֹּב הַמְּלוּכָה
וַתְּהִי לְאָחִי כִּי מֵיְהוָה הָיְתָה לּוֹ: וַאֲמַר אַתְּ יְדַעַתְּ אֲרֵי דִילִי הֲוַת

רש"י

מלכותא

(ב) ותכון מלכותו מאד. לף על העליונים:

מַלְכוּתָא וְעַבְדֵי שַׁיְּיאוּ כָל יִשְׂרָאֵל אַפֵּיהֶן לְמֶהֱוֵי מַלְכָּא וְאִסְתַּחֲרַת מַלְכוּתָא
וַהֲוַת לְאָחֵי אֲרֵי מִן קֳדָם יְיָ הֲוַת לֵיהּ׃

כתובים משלי י״א

א בְּפִי חָנֵף יַשְׁחֵת רֵעֵהוּ וּבְדַעַת צַדִּיקִים יֵחָלֵצוּ׃ נְבָלָא בְּפוּמֵהּ
מַחְבֵּיל חַבְרֵיהּ וְצַדִּיקֵי בִּידִיעָתְהֶן מְשֵׁיזְבִין׃ ב בְּטוּב צַדִּיקִים תַּעֲלֹץ
קִרְיָה וּבַאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה׃ בְּטָבָתְהֶן דְּצַדִּיקֵי תִּרּוֹץ קִרְיָתְהֶן
וּבְיוּבְדָנָא דְּרַשִּׁיעֵי חֵדְוָתָא׃ ג בִּבְרָכַת יְשָׁרִים תָּרוּם קָרֶת וּבְפִי
רְשָׁעִים תֶּהֶרָס׃ בְּבִרְכָתְהֶן דְּצַדִּיקֵי תִּתְרוֹמַם מְדִינָתָא וּבְפוּמְהֶן
דְּרַשִּׁיעֵי תִּתְעַקַּר׃ ד בְּנֵי לְרֵעֵהוּ חַסַּר־לֵב וְאִישׁ תְּבוּנוֹת יַחֲרִישׁ׃
דְּשָׁט לְחַבְרֵיהּ חֲסִיר רַעְיָנָא הוּא וְגַבְרָא דְּמִתְבָּיִן שָׁתִיק׃ ה הוֹלֵךְ רָכִיל
מְגַלֶּה־סּוֹד וְנֶאֱמַן־רוּחַ מְכַסֵּה דָבָר׃ אָכִיל קְרָצָא גְּלֵי רָזָא וְדִמְהֵימַן
בְּרוּחֵיהּ מְכַסֵּי מִלְּתָא׃

רש״י

(א) בפה חנף. המסית חבירו בדבר רע׃ ובדעת וכו׳. והלדיק נחלן ממנו בדעת התורה׃ (ב) תעלוץ. תשמח׃ תרום קרת. תתקיים תקנ׳ הבית בגבהה מלפול׃ (ד) יחריש. כשמבזהו בחסר לב׃

משנה יבמות פרק י״ב

מְצוֹת חֲלִיצָה בִּשְׁלֹשָׁה דָּיָנִין. וַאֲפִילּוּ שְׁלִשְׁתָּן הֲדִיוֹטוֹת. חֲלָצָה בַּמַּנָּעַל
חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. בְּאַנְפִּלְיָא חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. בְּסַנְדָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָקֵב
כָּשֵׁר. וְשֶׁאֵין לוֹ עָקֵב פָּסוּל. מִן הָאַרְכּוּבָה וּלְמַטָּה חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. מִן
הָאַרְכּוּבָה וּלְמַעְלָה חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה׃ ג חָלְצָה בְּסַנְדָּל שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. אוֹ בְּסַנְדָּל
שֶׁל עֵץ. אוֹ בְּשֶׁל שְׂמֹאל בַּיָּמִין. חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. חָלְצָה בַּגָּדוֹל שֶׁהוּא יָכוֹל

ברטנורא להלוך

פרק יב מצות חלוצה. ואפי׳ שלשתן הדיוטות. והא דקתני להו דיוניס שנריך שיהיו יודעים להקרות הפסוקים כעין דיוניס ואף על גב דתנן מצות חליצה כשלשה נריכין לנרף עמהם שנים אחרי׳ שתהא חליצה כהמצה לפרסומי מילתא והכנים הללו שמוסיפין של השלשה אפי׳ אין יודעים להקרות׃ **מנעל.** של עור רך חלינתו כשרה אבל לכתחל׳ לא נזירה שמא יהנן כמנעל קרוע מלמעלה דאפי׳ כי קרוע מיתיב מכרעיה הויל והוא רך ואין מידי דמנין בעיון והא ליכא אבל סנדל שמא של עור קשה וכי קרוע לא מיתיב מכרעי׳ ליכא למגזר שמא יהלן בסנדל קרוע הלכך עיקר הלינה בסנדל היא׃ **באנפילאות.** כמין כתי רגליס של בגד׃ **חליצתה פסולה.** דמידי דמנין בעיון כתיב בכא נעלו וכתיב התס ונעלך תחם והוא עור׃ **מן הארכובה ולמעלה חליצתה פסולה.** שהיו רגועות המנעל קשורות למעלה מן הארכובה; **ב בסנדל של עץ כשרה.** והוא שיהיה מחופה עור׃ **בגדול.** שהיה הסנדל גדול ממדת רגלו שם יכול להלוך

ויחי ליום שלישי

חֲלוּקָה בּוֹ. אוֹ בְּקָטָן שֶׁהוּא חוֹפֶה אֶת רוֹב רַגְלוֹ. חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. חָלְצָה בְּלַיְלָה חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. וְרַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר פּוֹסֵל. בִּשְׁמֹאל חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. וְרַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר מַכְשִׁיר: ג חָלְצָה וְרָקְקָה אֲבָל לֹא קָרָאָה. חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. קָרְאָה וְרָקְקָה אֲבָל לֹא חָלְצָה. חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. חָלְצָה וְקָרְאָה אֲבָל לֹא רָקְקָה. רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר אוֹמֵר חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. אָמַר רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר כָּבָה יַעֲשֶׂה. כָּל דָּבָר שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה מְעַכֵּב. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא מִשָּׁם רְאָיָה. כָּבָה יַעֲשֶׂה לָאִישׁ כָּל דָּבָר שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה בָּאִישׁ: ד הַחֵרֵשׁ שֶׁנִּחֲלַץ וְהַחֵרֶשֶׁת שֶׁחָלְצָה, וְהַתּוֹלֶצֶת לָקָטָן. חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. קָטָנָה שֶׁחָלְצָה. תַּחֲלוּץ מִשֶּׁתַּגְדִּיל. וְאִם לֹא חָלְצָה. חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה: ה חָלְצָה בְּשָׁנִים אוֹ בִּשְׁלֹשָׁה וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל. חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר מַכְשִׁירִין. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁחָלַץ בֵּינוֹ לְבֵינָהּ בְּבֵית הָאֲסוּרִים. וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא וְהִכְשִׁיר: ו מְצוַת חֲלִיצָה. בָּא הוּא וְיִבְמְתּוֹ לְבֵית דִּין. וְהֵן מַשִּׁיאִין לוֹ עֵצָה הַהוֹגֶנֶת לוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר וְקָרְאוּ לוֹ זִקְנֵי עִירוֹ וְדִבְּרוּ אֵלָיו. וְהִיא אוֹמֶרֶת מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְמִי. וְהוּא אוֹמֵר לֹא חָפַצְתִּי לָקַחְתָּהּ. וּבְלָשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ הָיוּ אוֹמְרִים. וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ. וְיָרְקָה בְּפָנָיו רוֹק הַנִּרְאָה לַדַּיָּנִים. וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו. עַד כָּאן הָיוּ מַקְרִין. וּכְשֶׁהִקְרָה רַבִּי הוֹרְקָנוֹס תַּחַת הָאֵלָּה בְּכִפֶּר עִיטָם. וְגָמַר אֶת כָּל הַפָּרָשָׁה הוֹחֲזְקוּ לִהְיוֹת גּוֹמְרִין כָּל הַפָּרָשָׁה. וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל. מִצְוָה בַּדַּיָּנִין וְלֹא מִצְוָה בַּתַּלְמִידִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִצְוָה עַל כָּל הָעוֹמְדִים שָׁם לוֹמַר. חֲלוּץ הַנָּעַל חֲלוּץ הַנָּעַל חֲלוּץ הַנָּעַל:

ברטנורא

להלוך בו חליצתו כשרה: או בקטן. ממדת רגלו אם חופה את רוב רגלו חליצתו כשרה והלכה כר"ש כמה שפוסל חליצה בלילה ואין הלכה כמותו כמה שמכשיר חליצה בשמאל: ג חלצה ולא קראה חליצתה כשרה. דכי כ' רחמנא ככה דמשמע עיכובא למעשה הוא דכתיב ככה יעשה לאיש וקריאה דבור בעלמא הוא: דבר שהוא מעש' באיש. כגון חליצה שהאשה עושה מעשה בגופו של איש לאפוקי רקיקה דלאו מעשה בגופו של איש הוא: ד החרש שנחלץ חליצתו פסולה. שאינו שומע ואין לה אחר כשר: והחרשת שחלצה פסולה. שהיא עצמה אינה נשמרת בחליצתה ואין לה תקנה אלא ביכוס ואם רצה אח"כ להוציאה יוציאה בגט: והתולצת לקטן חליצתה פסולה. כל היכא דתניגן בפרקין חליצה פסולה אינה יכולה להתייבם אחר אותה חליצה ומריכס חליצה אחר' מעליית' להתירה לעלמא והאי תנא דקרי להליצת קטן חליצה פסולה דמשמע שפוסלה מלהתייבם ר"מ היא דאלו רבנן אמרו אין בחליצת קטן כלום ולא נפסלה מלהתייבם והלכה כחכמים: ה חלצה בשנים. כשרים: או בשלשה והיה אחד מהם קרוב או פסול. אלא נמצאו כי אם שנים כשרים: חליצתה פסולה. וכן הלכה שאין חליצה כשרה בפחות משלשה; ז עצה ההוגנת לו. אם הוא ילד והיא זקנה הוא זקן והיא ילדה תומרים לי מה לך אצל ילדה מה לך אצל זקנה כלך אצל שכמותך: קוראה מאן יבמי. וקורא לא חפצתי לקחתה חולצת ורוקקת וקורא ככה יעשה לאיש והלכה כר"י דאמר מצוה על כל העומדים שם לומר חלוץ הנעל חלוץ

גמרא יבמית דף ק"ה ע"א

אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן מְנַיִן לְגֵר דִּין שֵׁשׁ עַמּוֹ שִׁבּוּעָה שֶׁאֵינוֹ מִתְקָרֵעַ שֶׁנֶּאֱמַר (ש"א ג') לָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֵלִי אִם יִתְכַּפֵּר עֲוֹן בֵּית עֵלִי בְּזֶבַח וּבְמִנְחָה עַד עוֹלָם. אָמַר רַבָּה בְּזֶבַח וּבְמִנְחָה אֵינוֹ מִתְכַּפֵּר אֲבָל מִתְכַּפֵּר הוּא בְּדִבְרֵי תוֹרָה אַבַּיֵי אָמַר בְּזֶבַח וּבְמִנְחָה אֵינוֹ מִתְכַּפֵּר אֲבָל מִתְכַּפֵּר בִּגְמִילוּת חֲסָדִים. רַבָּה וְאַבַּיֵי מְדַבֵּית עֵלִי קָאָתוּ רַבָּה דְּעָסַק בַּתּוֹרָה חָיָה אַרְבָּעִין שָׁנִין. אַבַּיֵי דְּעָסַק בַּתּוֹרָה וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים חָיָה שִׁתִּין שָׁנִין. תָּנוּ רַבָּנָן מִשְׁפָּחָה אַחַת הָיְתָה בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁהָיוּ מֵתִים בְּנֵן שְׁמֹנָה עֶשְׂרֵה שָׁנָה. בָּאוּ וְהוֹדִיעוּ אֶת רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי אָמַר לָהֶם שְׁמָא מִמִּשְׁפַּחַת עֵלִי אַתֶּם שֶׁנֶּאֱמַר (שם ב') וְכָל מַרְבִּית בֵּיתְךָ יָמוּתוּ אֲנָשִׁים לָכוּ וְעִסְקוּ בַּתּוֹרָה וְתִחְיוּ הָלְכוּ וְעָסְקוּ בַּתּוֹרָה וְחָיוּ. וְהָיוּ מוֹרִין אוֹתָן מִשְׁפַּחַת יוֹחָנָן עַל שְׁמוֹ. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר אוּנְיָא אָמַר רַב מְנַיִן לְגֵר דִּין שֶׁל צִבּוּר שֶׁאֵינוֹ נֶחְתָּם. אֵינוֹ נֶחְתָּם וְהָכְתִיב (ירמי' ב') כִּי אִם תִּכְבְּסִי בְנֶתֶר וְתַרְבִּי לָךְ בּוֹרִית נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי. אֶלָּא מְנַיִן שֶׁאֲפִילּוּ נֶחְתָּם מִתְקָרֵעַ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ד') מִי כַּה' אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו. וְהָכְתִיב (ישעי' נ"ה) דִּרְשׁוּ ה' בְּהִמָּצְאוֹ. לֹא קַשְׁיָא הָא בְּיָחִיד הָא בְּצִבּוּר. יָחִיד אִיתֵּימָא אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אַבּוּהָ אֲפִילּוּ עֲשָׂרָה יָמִים שֶׁבֵּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכִּפּוּרִים:

רש"י

אמר רבא. גרסי' ולא גרסי' ואמר רבא: בהמצאו. מסמע שחיטו מלוי בכל עת:

זוהר ויחי דף רכ"ט ע"א

הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים וְגוֹמֵר. רַבִּי חִיָּא פָּתַח וְאָמַר (משלי י"ט) בַּיִת וָהוֹן נַחֲלַת אָבוֹת וְכִי נַחֲלַת אֲבוֹת אִינְהוּ וְהָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יָהִיב כְּפָא לְבַר נָשׁ אֲפָא בְּגִין דְּאַחֲסִין בֵּיתָא לְבַר נָשׁ

ויחי ליום שלישי

וּמָמוֹנָא לְזִמְנִין דְּיַתְסִין כְּפָא לְבְרִיהּ וְיֵהָא אַתְסְנָא דְאָבוֹת אֲבָל וּמַיָּ אִשָּׁה
מַשְׁבֶּלֶת בְּנִין דְּאִתְתָא כַּד אַתְסִין לָהּ בַּר נָשׁ מַעַם קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא אַתְסִין
לָהּ דְּהָא לָא יַתְסִין לָהּ קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא לְבַר נָשׁ אֶלָּא כַּד מַכְרִיזִין עֲלֵיהּ
בְּרַקִּיעָא דְּקְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא מְזַוֵּוג זִוּוּגִין עַד לָא יִתְּנִין לֵעֻלְּמָא. עַד זָכוּ
בְּנֵי נָשָׁא לְפוּם עוֹבָדֵיהוֹן הָכִי יָהֲבִין לוֹן אִתְּתָא וְכֻלָּא אִתְגַּלְיָין קָמֵיהּ
דְּקְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא וּלְפוּם עוֹבָדִין דְּזַכָּאן הָכִי מְזַוֵּוג זִוּוּגִין וּקְזְמִנִין דְּקָא
סְלִיקוּ בְּקְלִיטִין וַאֲסְטֵי הַהוּא בַּר נָשׁ אָרְחֵיהּ סָלִיק זְוּוּגֵיהּ לְאַחַר עַד דְּיִכְשַׁר
עוֹבָדוֹי וְכַד יִכְשַׁר עוֹבָדוֹי אוֹ דְּמַטֵּי זְמַנֵּיהּ אִתְדְּחֵי גְּבַר מִקָּמֵי גְּבַר וְאָתֵי
הָאי וְנָטִיל מַדַּיֵּיהּ וְדָא קְשִׁי קָמֵי קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא כִּכְלָא דְּדַחְיָא בַּר
נָשׁ מִקָּמֵי גַּבְרָא אַחֲרָא וּבְגִין כַּךְ קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא אִיהוּ יָהִיב אִתְּתָא לְבַר
נָשׁ וּמַנֵּיהּ אַתָּיָן זִוּוּגִין וְעַל דָּא וּמַיָּ אִשָּׁה מַשְׁבֶּלֶת בְּנִין כַּךְ קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא
יָהִיב כְּלָא לְבַר נָשׁ וְאִי תֵּימָא אִשָּׁה מַשְׁבֶּלֶת וְלָא אַחֲרָא תָּא חֲזִי אַף עַל גַּב
דְּקְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא אַזְמִין טָבָאן לְבַר נָשׁ לְמֵיהַב לֵיהּ וְהוּא אַסְטֵי אָרְחוֹי
מֵעִם קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא לְגַבֵּי סִטְרָא אַחֲרָא מֵהַהוּא סִטְרָא אַחֲרָא דְּאִתְדְּבַק
בֵּיהּ יֵתֵי לֵיהּ מָאן דְּיֵיתֵי כָּל קַטְרוּגִין וְכָל בִּישִׁין וְלָא אַתְיָן לֵיהּ מֵעִם קְדֻשָּׁא
בְּרִיךְ הוּא אֶלָּא מֵהַהוּא סִטְרָא בִּישָׁא דְּאִתְדְּבַק בֵּיהּ בְּאִינּוּן עוֹבָדִין דְּעָבַד
וְעַל דָּא אִתְּתָא דִּלְאוֹ אִיהִי מַשְׁבֶּלֶת קָרֵא עַל דָּא שְׁלֹמֹה (קהלת ז׳) וּמוֹצֵא
אֲנִי מַר מָמֶּנָּה אֶת הָאִשָּׁה בְּגִין דְּחוֹבוֹי דְּבַר נָשׁ הוּא מָשִׁיךְ עָלֵיהּ בְּאִינּוּן
עוֹבָדִין דְּעָבַד וְעַל דָּא כַּד קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְּרְעֵי בֵּיהּ בְּבַר נָשׁ בְּנִין
עוֹבָדוֹי דְּכַשְׁרָן אִיהוּ אַזְמִין לֵיהּ אִנְתּוּ דְּאִיהִי מַשְׁבֶּלֶת וּפָרִיק לֵיהּ בְּפוּרְקָן
מָגוֹ סִטְרָא אַחֲרָא וְעַל דָּא אָמַר יַעֲקֹב הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע מָאי
מִכָּל רָע דְּלָא אִזְדַּמְנַת לִי אִתְּתָא דְּאִיהִי מָגוֹ סִטְרָא אַחֲרָא וְלָא אֶעְרַע
פִּיסּוּל בְּזַרְעִי (ס״א בְּעַרְמִי) דְּכֻלְּהוֹ צַדִּיקִי וּשְׁלִימֵי בִּשְׁלִימוּ. בְּגִין דְּאִתְפְּרַק
מִכָּל רָע:

יוסף לחק

הלכה פסוקה
הרמב״ם הלכות תשובה פ״ב

מוסר
מספר דברים שבקדושה ס״א

״אָסוּר לָאָדָם לִהְיוֹת אַכְזָרִי וְשֶׁלֹּא יְתַפְּיֵּס אֶלָּא יְהֵא נוֹחַ לִרְצוֹת וְקָשֶׁה לִכְעוֹס וּבָשָׁעָה שֶׁמְּבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ הַחוֹטֵא לִמְחוֹל מוֹחֵל בְּרֵב שֶׁלֹּם וּבְנֶפֶשׁ חֲפֵצָה אֲפִילּוּ הִצַּר לוֹ וְחָטָא לוֹ הַרְבֵּה לֹא יָקוֹם וְלֹא יָטוֹר וְזֶהוּ דַּרְכָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְרֹאשָׁם הַנָּכוֹן. אֲבָל הַכּוֹתִים עוֹבְדֵי אֱלִילִים עַרְכֵי לֵב אֵינָן בֶּן אלא

נִצַּר הָרָע אֵינוֹ מָצוּי אֶלָּא מִתּוֹךְ מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה דְּמִתּוֹךְ מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה נִצַּר הָרָע מִתְגַּבֶּה בָּאָדָם: ״כָּל הָעוֹשֶׂה מְשֻׁכְּלָל הָאָדָם בָּעוֹלָם הַנְּשָׁמוֹת אֵינוֹ אֶלָּא בָּאֲבוּר פִּי שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ו) כָּל עֲמַל הָאָדָם לְפִיהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בְּמַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת וּבְלָשׁוֹן הָרָע וְנַפְלוֹת הַפֶּה וְכֵיוֹצֵא: ״אוֹי לָהֶם כֵּיוֹשְׁבִים

חבורית

הלכה פסוקה

אֶלָּא עֶבְרָתָן שְׁמוּרָה נֶצַח וְכֵן הוּא אוֹמֵר עַל הַגִּבְעוֹנִים לְפִי שֶׁלֹּא מָחֲלוּ וְלֹא נִתְפַּיְּסוּ וְהַגִּבְעוֹנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה: ג חַחוֹטֵא לַחֲבִירוֹ וּמֵת חֲבִירוֹ קוֹדֶם שֶׁיְּבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ מְחִילָה מֵבִיא עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם וּמַעֲמִידָן עַל קִבְרוֹ וְיֹאמַר בְּפְנֵיהֶם חָטָאתִי לַה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְקָפַלְתִּי זֶה שֶׁכֵּךְ עָשִׂיתִי לוֹ וְאִם הָיָה חַיָּב לוֹ מָמוֹן יַחֲזִירוֹ לְיוֹרְשִׁים לֹא הָיָה יוֹרֵשׁ לוֹ יוֹרְשִׁין נִנְחָנוּ בְּבֵית דִּין וְיִתְּנוּהָ:

מוסר

חֲבוּרוֹת חֲבוּרוֹת נֶאֱכוֹל וְנִשְׁתּוֹת וְאֵינָם נִרְאִים מֵה' וְהַשָּׂטָן מְרַקֵּד עִמָּהֶם וְשָׂמֵחַ. וְהַמִּשְׁתַּכְּרִים פּוֹרְתִים הַשָּׂפָע וְהַבְּרָכָה הַיּוֹרֶדֶת לְיִשְׂרָאֵל: ד הָאוֹכֵל עִם מַכְחִישֵׁי הַתּוֹרָה אִם תַּלְמִיד חָכָם הוּא מְזַלְזֵל תּוֹרָתוֹ וּמְבַזְּהּ מָמוֹנוֹ וּמַאֲבֵד בָּנָיו בַּחֻמָּא לְיִצְחָק וְעַל זֶה נֶאֱמַר (משלי כא) שׁוֹמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ שׁוֹמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ:

ויחי יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ך דמילוי וך דשם ב"ן לחשאיר הארת נפש יתירה משבת הבאה:

יג וַיִּקַּח יוֹסֵף אֶתְהֶם מֵעִם בִּרְכָּיו וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפָּיו
אָרְצָה: וַאֲפִיק יוֹסֵף יָתְהוֹן מִן תֻּדָּמוֹהִי וּסְגִיד עַל אַפּוֹהִי
עַל אַרְעָא: יד וַיִּקַּח יוֹסֵף אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶת־אֶפְרַיִם בִּימִינוֹ
מִשְׂמֹאל יִשְׂרָאֵל וְאֶת־מְנַשֶּׁה בִּשְׂמֹאלוֹ מִימִין יִשְׂרָאֵל
וַיַּגֵּשׁ אֵלָיו: וּדְבַר יוֹסֵף יָת תַּרְוֵיהוֹן יָת אֶפְרַיִם בִּימִינֵהּ מִסְּמָאלָא
דְּיִשְׂרָאֵל וְיָת מְנַשֶּׁה בִּסְמָאלֵהּ מִימִינָא דְּיִשְׂרָאֵל וְקָרִיב לְוָתֵהּ:
טו וַיְשַׁלַּח יִשְׂרָאֵל אֶת־יְמִינוֹ וַיָּשֶׁת עַל־רֹאשׁ אֶפְרַיִם
וְהוּא הַצָּעִיר וְאֶת־שְׂמֹאלוֹ עַל־רֹאשׁ מְנַשֶּׁה שִׂכֵּל
אֶת־יָדָיו כִּי מְנַשֶּׁה הַבְּכוֹר: וְאוֹשִׁיט יִשְׂרָאֵל יָת יְמִינֵהּ וְשַׁוִּי
עַל רֵישָׁא דְּאֶפְרַיִם וְהוּא זְעִירָא וְיָת סְמָאלֵהּ עַל רֵישָׁא דִּמְנַשֶּׁה אַחְכִּימִנּוּן
לִידוֹהִי אֲרֵי מְנַשֶּׁה בּוּכְרָא: טז וַיְבָרֶךְ אֶת־יוֹסֵף וַיֹּאמַר הָאֱלֹהִים

רש"י אשר

(יב) ויוצא יוסף אתם. לאחר שנשקם והיאם יוסף מעט ברכיו כדי ליפול זה לימין וזה לשמאל לסמוך ידיו עליהם ולברכם: וישתחו לאפיו. כשחזר לאחוריו מלפני אביו: (יג) את אפרים בימינו משמאל ישראל. הכא לקרקע אחיהו ימיני כנגד שמאל אחיהו וכיון שהוא הכבור מיומן לברכה: (יד) שכל את ידיו. כתרגומו אחכימון בהשכלו חכמה השכיל את ידיו לכך מדעת

ויחי ליום רביעי

אֲשֶׁר הִתְהַלְּכוּ אֲבֹתַי לְפָנָיו אַבְרָהָם וְיִצְחָק הָאֱלֹהִים
הָרֹעֶה אֹתִי מֵעוֹדִי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה: וְבָרֵךְ אֶת יוֹסֵף וַאֲמַר
יְיָ דִּי פָּלְחוּ אֲבָהָתַי קֳדָמוֹהִי אַבְרָהָם וְיִצְחָק יְיָ דְּזַן יָתִי מִדְּאִתְּנִי עַד יוֹמָא
הָדֵין: טז הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל־רָע יְבָרֵךְ אֶת־
הַנְּעָרִים וְיִקָּרֵא בָהֶם שְׁמִי וְשֵׁם אֲבֹתַי אַבְרָהָם וְיִצְחָק
וְיִדְגּוּ לָרֹב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: מַלְאָכָא דִּי פְרַק יָתִי מִכָּל בִּישָׁא
יְבָרֵךְ יָת עוּלֲמַיָּא וְיִתְקְרֵי בְהוֹן שְׁמִי וְשׁוּם אֲבָהָתַי אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיִכְנוּגֵי
סַגִּיא יְסַגְּנוּן בְּגוֹ בְנֵי אֲנָשָׁא עַל אַרְעָא: שלישי יז וַיַּרְא יוֹסֵף כִּי־יָשִׁית
אָבִיו יַד־יְמִינוֹ עַל־רֹאשׁ אֶפְרַיִם וַיֵּרַע בְּעֵינָיו וַיִּתְמֹךְ
יַד־אָבִיו לְהָסִיר אֹתָהּ מֵעַל רֹאשׁ־אֶפְרַיִם עַל־רֹאשׁ
מְנַשֶּׁה: וַחֲזָא יוֹסֵף אֲרֵי שַׁוִּי אֲבוּהִי יַד יְמִינֵהּ עַל רֵישָׁא דְּאֶפְרַיִם
וּבְאַישׁ בְּעֵינוֹהִי וּסְעִיד יְדָא דַּאֲבוּהִי לְאַעֲדָאָה יַתְּהּ מֵעַל רֵישָׁא דְּאֶפְרַיִם
לְאַנָּחוּתַהּ עַל רֵישָׁא דִּמְנַשֶּׁה:

רש"י

כי יודע היה כי מנשה הבכור ולעפ"כ לא שם ימינו עליו: (טז) המלאך הגואל אתי. מלאך הרגיל להשתלח אלי בלרתי כענין שנא' ויאמר אלי מלאך האלהי' בחלום יעקב וגו' תנכי האל בית אל: יברך את הנערים. מנשה ואפרים: וידגו. כדגים הללו שפריס ורבים ואין עין הרע שולטת בהם: (יז) ויתמך יד אויב. הרימה מעל ראשם כאן ותמכה בידו:

נביאים מלכים א' סימן ב'

א וְעַתָּה שְׁאֵרָה אַחַת אָנֹכִי שֹׁאֵל מֵאִתָּךְ אַל־תָּשֵׁבִי אֶת־פָּנָי
וַתֹּאמֶר אֵלָיו בַּת־שֶׁבַע: וּכְעַן שְׁאֵלָא חֲדָא אֲנָא שָׁאִיל מִנָּךְ לָא
תְתִיבִין יָת אַפָּי וַאֲמַרַת לֵהּ מַלֵּיל: ב וַיֹּאמֶר אֵמְרִי־נָא לִשְׁלֹמֹה
הַמֶּלֶךְ כִּי לֹא־יָשִׁיב אֶת־פָּנַיִךְ וְיִתֶּן־לִי אֶת־אֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית
לְאִשָּׁה: וַאֲמַר אִמְרִי כֵּן לִשְׁלֹמֹה מַלְכָּא אֲרֵי לָא יָתִיב יָת אַפָּיִךְ וְיַהַב
לִי יָת אֲבִישַׁג דְּמָן שׁוּנֶם לְאִתּוּ: ג וַתֹּאמֶר בַּת־שֶׁבַע טוֹב אָנֹכִי
אֲדַבֵּר עָלֶיךָ אֶל־הַמֶּלֶךְ: וַאֲמַרַת בַּת שֶׁבַע טַב אֲנָא אֲמַלֵּיל עָלָךְ

מָדָם מַלְכָּא: ד וַתָּבֵא בַת־שֶׁבַע אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לְדַבֵּר־לוֹ עַל־
אֲדֹנִיָּהוּ וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ לִקְרָאתָהּ וַיִּשְׁתַּחוּ לָהּ וַיֵּשֶׁב עַל־כִּסְאוֹ
וַיָּשֶׂם כִּסֵּא לְאֵם הַמֶּלֶךְ וַתֵּשֶׁב לִימִינוֹ: וְאָמַת בַּת שֶׁבַע לְמֶהֱוֵי מַלְכָּא
שְׁלֹמֹה לְבַלָּא עִמֵּהּ עַל אֲדוֹנִיָּהוּ וְקָם מַלְכָּא לְקַדְמוּתָהּ וּסְגִיד לָהּ וְיָתִיב
עַל כּוּרְסְיֵהּ וְשַׁוִּי כּוּרְסָא לְאִמָּא דְמַלְכָּא וְיָתִיבַת לִימִינֵהּ: ה וַתֹּאמֶר
שְׁאֵלָה אַחַת קְטַנָּה אָנֹכִי שֹׁאֶלֶת מֵאִתָּךְ אַל־תָּשֶׁב אֶת־פָּנָי
וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ שַׁאֲלִי אִמִּי כִּי לֹא־אָשִׁיב אֶת־פָּנָיִךְ: וַאֲמָרַת
שַׁאֲלָא חֲדָא זְעִירָא אֲנָא שָׁאֲלָא מִנָּךְ לָא תְתִיב יַת אַפַּי וַאֲמַר לָהּ מַלְכָּא
שְׁאֵילִי אִמִּי אֲרֵי לָא אָתִיב יַת אַפָּיִךְ: ו וַתֹּאמֶר יְתֵן אֶת־אֲבִישַׁג
הַשׁוּנַמִּית לַאֲדֹנִיָּהוּ אָחִיךָ לְאִשָּׁה: וַאֲמָרַת תִּתְיְהַב־לַת אֲבִישַׁג דְּמִן
שׁוּנֵם לַאֲדוֹנִיָּהוּ אָחִיךָ לְאִתּוּ:

רש"י

(ד) לאם המלך למה של מלכות היא רוצה:

כתובים משלי יא

א בְּאֵין תַּחְבֻּלוֹת יִפֹּל־עָם וּתְשׁוּעָה בְּרֹב יוֹעֵץ: בְּאַתְרָא דְלֵית
מַדְבְּרָא נָפִיל עַמָּא וּפוּרְקָנָא אִיתַי בְּסוּגְיָא דְמַלְּפָתְנוּתָא:
ג רַע יֵרוֹעַ כִּי־עָרַב זָר וְשׂוֹנֵא תְּקוֹעִים בּוֹטֵחַ: בִּישָׁא מְבָאֵשׁ
בְּצַדִּיקָא מְטוּל דְּהוּא עָרֵב חֵילוֹנַי וְסָנֵי לְאִלֵּין דְּסַיְּימִין סַבְרֵהוֹן בְּאַלָהָא:
ג אֵשֶׁת חַיִל תִּתְמַךְ כָּבוֹד וְעָרִיצִים יִתְמְכוּ־עֹשֶׁר: אִתְּתָא חֲסִידָתָא
פַּרְנָא אַיְקָרָא וַעֲשִׁינֵי רַחֲמִין בָּתַר עוּתְרָא: ד גֹּמֵל נַפְשׁוֹ אִישׁ חָסֶד
וְעֹכֵר שְׁאֵרוֹ אַכְזָרִי: פָּרִיעַ מַבְהָא לְנַפְשֵׁהּ גַּבְרָא חֲסִידָא וּדְמוֹבִיד
גּוּשְׁמֵיהּ וְכִזְרָיָא: ה צֶדֶק יַשֵּׁר דַּרְכּוֹ וּבְרִשְׁעָתוֹ יִפֹּל רָשָׁע: זְכוּתָא מְתַקֵּן
אוֹרְחָתֵהּ וּבְחוֹבֵהּ יִתְבַּר רְשִׁיעָא:

רש"י אמת

(א) באין תחבלות. כשאדם בוחה על עצמו ואין מוחנין לו לעשות תשובה יפול עם: (ב) רע ירוע. הרשע יתרועע ואין מוחנין לו לעשות תשובה ושונא תוקעים. תוקעי כף ללכת בעלית': (ג) תתמך בכבוד. כשהוא יתרחל תקרב תמיד לכבד להקב"ה ותורתו: (ד) גומל נפשו. גומל טובה לקרובי הים שהוא חסיד והאכזרי הוא שוכר את קרוביו: (ה) רשע עושה וגו'. פעולתו של רשע מסקפת לו שלא נתקיימו כראוי: וזורע צדקה. הוא פעולת אמת: שכר. לשון הסוכר

אמת

ויחי ליום רביעי

אֱמֶת: רַשְׁיָא עָבִיד עִבְדָּא דְּשִׁקְרָא וְדָזַרְע לְצַדִּיקָתָא קוּשְׁטָה הִיא אַגְרֵיהּ: וּ כֵּן־צְדָקָה לְחַיִּים וּמִרְדֹּף רָעָה לְמוֹתוֹ: חֵיכְנָא מַאן דְּעָבַד צְדָקָתָא לְחַיֵּי נָטִיר וְדָרְדִיף בִּישָׁתָא נָטִיר לְמוֹתָא:

רש"י

אמת כמיס: (ו) כן צדקה. תמתה על לדקה סופה למיס:

משנה גמ פרק ב

אֵלּוּ מְצִיאוֹת שֶׁיֵּשׁ. וְאֵלּוּ חַיָּב לְהַכְרִיז. אֵלּוּ מְצִיאוֹת שֶׁאֵין מְפוּזָּרוֹת מְעוֹת מְפוּזָּרוֹת. כְּרִיכוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְעִגּוּלֵי דְבֵילָה. פְּקָרוֹת שֶׁל נַחְתּוֹם. מַחֲרוּזוֹת שֶׁל דָּגִים. וַחֲתִיכוֹת שֶׁל בָּשָׂר. וְגוּבֵי צֶמֶר הַבָּאוֹת מִמְּדִינָתָן. וַאֲנִיצֵי פִּשְׁתָּן. וּלְשׁוֹנוֹת שֶׁל אַרְגָּמָן. הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. (דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר). רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שִׁנּוּי חַיָּב לְהַכְרִיז. כֵּיצַד מָצָא עִגּוּל וּבְתוֹכוֹ חֵרֶס. כְּבָר וּבְתוֹכוֹ מָעוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר כָּל כְּלֵי אַנְפִּירָיָא אֵינוֹ חַיָּב לְהַכְרִיז: ב וְאֵלּוּ חַיָּב לְהַכְרִיז. מָצָא פֵּירוֹת בַּכְּלִי. אוֹ כְּלִי כְּמוֹת שֶׁהוּא. מָעוֹת בַּכִּיס. אוֹ כִּיס כְּמוֹת שֶׁהוּא. צְבוּרֵי פֵּירוֹת. צְבוּרֵי מָעוֹת. שְׁלֹשָׁה מַטְבְּעוֹת זֶה עַל גַּב זֶה. כְּרִיכוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים. וְכַפָּרוֹת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. וְגוּבֵי צֶמֶר הַלְּקוּחוֹת מִבֵּית הָאוּמָּן. כַּדֵּי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן. הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּב לְהַכְרִיז: ג מָצָא אַחַר הַגַּפָּה. אוֹ אַחַר הַגָּדֵר. גּוֹזָלוֹת מְקֻשָּׁרִין. אוֹ בַּשְּׁבִילִין שֶׁבַּשָּׂדוֹת הֲרֵי זֶה לֹא יִגַּע בָּהֶן. מָצָא כְּלִי בְאַשְׁפָּה. אִם מְכוּסֶה לֹא יִגַּע בּוֹ. אִב מְנוּחָה נוֹטֵל וּמַכְרִיז. מָצָא בַגָּל. וּבַכּוֹתֵל יָשָׁן.

ברטנורא הרי

פרק ב אלו מציאות. מצא פירות מפוזרין ת. סתמן נתייאשו הבעלים והפקר הם: מעות מפוזרות. כיולל ואין להם סי' ניכר כגון חיתובי חיתום והפקר הן וכיוצ בשמע דכולהו: כריכות. שמריס קטניס: ברה"ר. שהכל דעתן עליהם ואפי' כי' בהן סי' ונפסד: של נחתום. אין בהם סי' דכולם בוים אבל בעל הבית יש להם סי': הבאות ממדינתן. לאפוקי הבאות מבית האומן כדקתני סיפא: ולשונות של ארגמן. לאו לכוע ארגמן ומכוך כאין לכון: מצא עגול. בל דכילה: אנפוריא. כלים חדשים בלא בצבתן הצין ואין לבעלים בהם מכיעת בין שפעמים שמחזירי' תניא' בעבישו' עיצ כגון לעורכי מרכבן דלא מצני בדבורים ואלו הכלים בידוע בלין לבעלוהן בהן בעבישות עין ליכו חייב להכריז והלכה כר"ש בן אלעזר ולימת' נזמן שאלין ת' ג' אבל מצלן כ' ג' חייב להכריז דמניעת הוי סי' והמוליך מליאם בסדעיא ובפלמיא גדולם בעיר שרובה עכו"ם אפי' דבר שיש לו לא להכריז ובעיר שרובה ישראל חייב להכריז: ב בכלי. וכלי יש בו סי': כמות שהוא. ריקן: צבורי פירות. סימנין מנין או מקום: שלשה מטבעות זה על גב זה. או יותר והמכריז מכריז מטבעות מלאתי וזה בא ואומר כך וכך היו מונחים זה על זה: ג אחר הגפה. סתימת כותל בל עץ או בל קנים: גדר. בל אבנים: גוזלות מקושרין. בשנפיהן דכולי עלמא הכי מקברין להו וקבר כזה לא הוי סי': לא יגע בהן. דשמרינן הכי שיבא אשעשוהו ולי אקול להו לית להו למריהו סימא בגוויהו שלבך לבשקינהו בך דאתי מריהו ואקול להו: מכוסה לא יגע בו. דאין זה אבידה ביחד מוחזר בלים בלא תוכל להתעלם דמתחזי כגזלן: מצא בגל ובכותל ישן הרי אלו שלו. מפני שיכול לומר לגבל הגל ולבעל הכותל בל

תמוריים

הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. מָצָא בְכוֹתֶל חָדָשׁ. מֵהֶצְיוֹ וְלַחוּץ שֶׁלּוֹ. מֵחֶצְיוֹ וְלִפְנִים שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. אִם הָיָה מַשְׁכִּירוֹ לָאֲחֵרִים. אֲפִילּוּ מָצָא בְּתוֹךְ הַבַּיִת. הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ: ד מָצָא בַּחֲנוּת הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. בֵּין הַתֵּיבָה וְלַחֲנָנִי. הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל חֲנָנִי. לִפְנֵי שׁוּלְחָנִי. הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. בֵּין הַכִּסֵּא וְלַשּׁוּלְחָנִי. הֲרֵי אֵלּוּ לַשּׁוּלְחָנִי. הַיּוֹקֵחַ פֵּרוֹת מֵחֲבֵירוֹ. אוֹ שֶׁשָּׁלַח לוֹ חֲבֵירוֹ פֵּרוֹת. וּמָצָא בָהֶן מָעוֹת. הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. אִם הָיוּ צְרוּרִין נוֹטֵל וּמַבְרִיז: ה אַף הַשִּׁמְלָה הָיְתָה בְּכְלַל כָּל אֵלֶּה. לָמָּה יָצְאתָה לְהָקִישׁ אֵלֶיהָ. לוֹמַר לְךָ מַה שִּׁמְלָה מְיוּחֶדֶת שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סְמָנִין. וְיֵשׁ לָהּ תּוֹבְעִים. אַף כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סְמָנִים וְיֵשׁ לוֹ תּוֹבְעִים חַיָּב לְהַבְרִיז: ו וְעַד מָתַי חַיָּב לְהַבְרִיז עַד כְּדֵי שֶׁיֵּדְעוּ בּוֹ שְׁכֵנָיו. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שָׁלֹשׁ רְגָלִים. וְאַחַר הָרֶגֶל הָאַחֲרוֹן שִׁבְעָה יָמִים. כְּדֵי שֶׁיֵּלֵךְ לְבֵיתוֹ שְׁרָשָׁה. וְיַחֲזוֹר שְׁרָשָׁה. וְיַבְרִיז יוֹם אֶחָד: ז אָמַר אֶת הָאֲבֵדָה. וְלֹא אָמַר אֶת סְמָנֶיהָ. לֹא יִתֵּן לוֹ. וְהָרַמַּאי אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר סְמָנֶיהָ לֹא יִתֵּן לוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר עַד דְּרוֹשׁ אָחִיךָ אוֹתוֹ. עַד שֶׁתִּדְרוֹשׁ אֶת אָחִיךָ. אִם רַמַּאי הוּא אִם אֵינוֹ רַמַּאי. כָּל דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה וְאוֹכֵל. יַעֲשֶׂה וְיֹאכַל. וְדָבָר שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה וְאוֹכֵל יְמַכֵּר. שֶׁנֶּאֱמַר וַהֲשֵׁבוֹתוֹ לוֹ. רְאֵה הֵאָיךְ תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ. מַה יֶּהֱא בַּהֲמִים רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר יְשַׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. לְפִיכָךְ אִם נֶאֱבָדוּ

ברטנורא חייב

תמוריים שהוריעו תבותיהו היה ובלבד שיהיה בו חלודה רבה שניכר שמזמן הרבה היה טמון שם: מחציו ולחוץ. כתחד מהורי כותל הסמוכים לר"ה אם מצא מחני עוביו של כותל ולהון: שלו. דתמרי ר' מכני רשות הרבים נתנו שם ושכך וחלודה שעליו מוכחת שמזמן הרבה היה שם ונודעתי נתייאשו הבעלים ודין זה דוקא בל' זהב ותחיכת כסף וכיוצא בזה אבל אם היה כלי ובתיכו מעות אם פי הכלי להון הרי אלו שלו ואם פי הכלי לפניכ הרי אלו של בעל הבית: אפי' בתוך הבית הרי אלו שלו. דלא ידע דמאן ניחו ובעליו נתייאשו: ד מצא בחנות הרי אלו שלו. בדבר שאין בו סי' מיוחד דאפל מיניה מייאש שהכל נכנסים לשם: בין התיבה. שהחנוני יושב לפניכ והתיר נוטל ממנה ונותן לפני מוכר ומעות שנותנין לו נותן בתוכה ולא נפל שום דבר אלא מיד חטני: לפני שולחני הרי אלו שלו. דתמרי מן הנאים להחליף מעות נפלו שהרי השולחן מפסיק בין שולחני למעות שנמצאו ואם מן השולחן הס היה להס להמלא בינו ולכסא שהשולחן מונח עליו: הלוקח פירות מחבירו וכו'. וכגון שחנירו זה תגר אלקח תבואה זו או פירות הללו מנכסיו הרבה ולא ידוע דמאן ניחו וכיון דלית בהן סימן נתייאשו הבעלים אבל אם זה שמכר את הפירות לקטן הוא עצמו מן הקרקע אלו שודאי המעות אלו הן חייב להחזיר: ואם היו צרורים. הקשר או המינן שלהם הוי סימן: ה בכלל כל אלה. בכלל כל אבדת תחיך: ולמה יצאת. וכן העשה לשמלתו: מה שמלה מיוחדת. שסתם שמלה יש בה סימן וכל שמלה יש לה בעלים תובעים אותה שעצמית בידי אדם ולא נתת מן ההפקר: אף כל שיש לו תובעים. למעוטי מידי דמייאש ויאוש הוא דמעטינן דאמר ויוצ ליה להכרון כים: ך שכינתי. שכיני מקום שנמצאת בו התבידה שמא שלהן היא: כדי שילך כל אחד לביתו בשלשה ימים. משמעת הכרזה וידע אם אבד לו כלום ואם ירצה אבדו: יחזור שלשה ויבריז יום אחד. לגי אבדתי ולא סימניה ובלבה כרבי יהודה ומשהרב בית המקדש התקינו שיהיו מכריזין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ומהרבו המנים דאמרי אבדתא למלכא התקינו שיהא מודיע לשכניו ולמיודעיו ידיו: ז כל דבר שיעשה ואובד. אם האבדה דבר שיכולים להאכילו את שכר מעשיו כגון צור והמור: יעשה ויאבד. ולא יאכור אותו המוצא שכל אדם נוח לו בהמתו שהכירה בו בכר ולמדה לרעות ולילו

חייב

ויחי ליום רביעי

חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. לְפִיכָךְ אִם נֶאֶבְדוּ אֵינוֹ חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן: ח מָצָא סְפָרִים. קוֹרֵא בָהֶן אֶחָד לְשִׁשִּׁים יוֹם. וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ לִקְרוֹת. גּוֹלְלָן אֲבָל לֹא יִלְמוֹד בָּהֶן בַּתְּחִלָּה. וְלֹא יִקְרָא אַחֵר עִמּוֹ. מָצָא כִּסּוּת. מַנִּיחָהּ אֶחָד לְשִׁשִּׁים יוֹם. וְשׁוֹטְחָהּ לְצָרְכָּהּ. אֲבָל לֹא לְכָבוֹדוֹ. כְּלֵי בֶסֶף וּכְלֵי נְחשֶׁת. מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן לְצָרְכָּן. אֲבָל לֹא לְשׁוּחָקָן. כְּלֵי זָהָב וּכְלֵי זְכוּכִית. לֹא יַנִּיחַ בָּהֶן עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ. מָצָא שַׂק אוֹ קוּפָּה. וְכָל דָּבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְטוֹל. הֲרֵי זֶה לֹא יִטּוֹל: ט אֵיזוֹ הִיא אֲבֵידָה. מָצָא חֲמוֹר אוֹ פָּרָה רוֹעִין בַּדֶּרֶךְ. אֵין זוֹ אֲבֵידָה. חֲמוֹר וְכֵלָיו הֲפוּכִין. פָּרָה רָצָה בֵּין הַכְּרָמִים. הֲרֵי זוֹ אֲבֵידָה. הֶחֱזִירָהּ וּבָרְחָה. הֶחֱזִירָהּ וּבָרְחָה. אֲפִילּוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים. חַיָּיב לְהַחֲזִירָהּ. שֶׁנֶּאֱמַר הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם. הָיָה בָּטֵל מְטַלֵּע. לֹא יֹאמַר לוֹ הֵן לִי סֶלַע. אֶלָּא נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ כְּפוֹעֵל (כְּבָטֵל) אִם יֵשׁ שָׁם בֵּית דִּין. מַתָּנָה כְּפָנֵי בֵית דִּין. אִם אֵין שָׁם בֵּית דִּין. כְּפָנֵי מִי יַתָּנָה. שָׁמְעוּ קוֹדֶם: י מְצָאָה בְרֶפֶת אֵין חַיָּיב בָּהּ. בִּרְשׁוּת הָרַבִּים חַיָּיב בָּהּ וְאִם הָיְתָה בֵּית הַקְּבָרוֹת לֹא יִטַּמֵּא לָהּ. אִם אָמַר לוֹ אָבִיו הִטַּמֵּא אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ אַל תַּחֲזִיר. לֹא יִשְׁמַע לוֹ. פָּרַק וְטָעַן. פָּרַק וְטָעַן. אֲפִילּוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים. חַיָּיב שֶׁנֶּאֱמַר עָזוֹב תַּעֲזֹב. הָלַךְ וְיָשַׁב וְאָמַר. לוֹ הוֹאִיל וְעָלַיִךְ מְצוָה. אִם רְצוֹנֵךְ

ברטנורא — לפרוק

חייב להטעין בה לעולם אלא תרגולת וכמה נסה מטעין בה י"ב חודש טעלים וסיימין על רע"י כלו' בתין מגדלי' חותם לפטום וכן גדיים וטלאי' מטעין בהם שלשה חדשים ומעלים על פטום מטעין בהם ל' יום וחוזרים ותרגולים וכרים הקטנים מטעין בהן ל' יום והגדולים שלושים הרבה מטעין בהן ג' ימים מכאן ואילך לוקה חותם כוח לעלמו בשומן כפי בוין או מוכרן לאחרים ומניח בדמים תגלו: **לפיכך אם אבדו חייב באחריותן.** כיון דאמרו ליה רבנן לאשתמושי בהו אע"ג דלא אשתמש בהו כמאן דאשתמש דמי וחייב באחריותן והלכה כר"ע בדמי אבדה שמכר אבל מעות מעלמן של אבדה כגון במלא משות בכיס או ג' מטבעות זו על גב זו לא ישתמש בהם כלל: **ח** אחת לשלשים יום. שמתעסקין בספרותן מלפתחן וכל ספריהן היו עשויין כעין גליון: גוללן. מתחלתן לסוכן שיכנס בהם האויר: **בתחלה.** מה שלא למד לעולם לפי שהוא להשמותן לפניו: **ולא יקרא אחר עמו.** לפי שזה מוכך הגלו וזה מוסך הגלו ונקרע: **שוטחה לצורכה.** לשלום שם אויר שלא תאכלנה עש: **לצרכן.** שמתעפשי בקרקע שהרי לתתן בקרקע זהו היה שמירתן ולפיכך משתמש בהם לפרקוס: **אבל לא לשחקן.** ולא ישתמש בהן זמן הרוך עד שישתקם: **לא יגע בהן.** זהב הוא מתעפש בקרן וכן זכוכית ושוד שהוא גם לכסבר: **שאין דרכו ליטול.** דבר שגלוי הוא לו והתורה אמרה והתעלמת מהם פעמים שאתה מתעלם כגון זקן ואינו לפי כבודו: **יא איזו היא אבדה.** שניכר בה שאין הבעלים יודעים שהוא שם: **אין זו אבדה.** ואינו חייב להחזיר שמדעת הניחוה שם: **רצה בין הכרמים.** שמתקלקלים רגליה: **השב תשיבם.** התורה רבתה השבות הרבה: **לא יאמר תן לי סלע.** שזה יאמר לו אם עשית מלאכתך היית מרבה עוקץ שכשיו לפי מה שברחת טול: **כפועל בטל.** כמה שדם רוצה ליטול ולפחות משכרו ליבטל ממלאכה זו כשדה שהוא עוסק בה ועשות מלאכה קלה כזו: **אם יש שם ב"ד.** אם אינו רוצה לבטל ממלאכתו משכירה מרובה. **מה יעשה.** אם יש שם ג' בני אדם: **מתנה.** בפניהם ואומר רצוי שאני משכיר כך וכך ואי אפשי ליטול שכר מועט אם תאמרו שיטול שכרו מטלם אשתמש בהשבת אבדה זו: **שלו קודם.** ומניח את האבידה: **י מצאה ברפת.** ע"פ שהיה מתעמרת בה כגון שהיה נשולה: **ואם היתה בבית הקברות.** והוא כהן: **לא יטמא**

לְפָרוֹק פְּרוֹק פָּטוּר. שֶׁנֶּאֱמַר עִמּוֹ. אִם הָיָה זָקֵן אוֹ חוֹלֶה חַיָּיב. מִצְוָה מִן
הַתּוֹרָה לְפָרוֹק אֲבָל לֹא לְטָעוֹן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אַף לְטָעוֹן. רַבִּי יוֹסֵי
הַגְּלִילִי אוֹמֵר אִם הָיָה עָלָיו יָתֵר עַל מַשָּׂאוֹ. אֵין זָקוּק לוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר תַּחַת
כַּשָּׂאוֹ. מַשָּׂאוֹ שֶׁהוּא יָכוֹל לַעֲמוֹד בּוֹ: יא אֲבֹדַת אָבִיו שֶׁלּוֹ קוֹדֶמֶת.
צֲבֹדַתּוֹ וַאֲבֹדַת רַבּוֹ. שֶׁלּוֹ קוֹדֶמֶת. אֲבֹדַת אָבִיו וַאֲבֹדַת רַבּוֹ. שֶׁל רַבּוֹ
קוֹדֶמֶת. שֶׁאָבִיו הֵבִיאוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה. וְרַבּוֹ שֶׁלִּמְּדוֹ חָכְמָה הֵבִיאוֹ לְחַיֵּי
הָעוֹלָם הַבָּא. וְאִם אָבִיו חָכָם. שֶׁל אָבִיו קוֹדֶמֶת. הָיָה אָבִיו וְרַבּוֹ נוֹשְׂאִין
מַשָּׂאוֹ. מַנִּיחַ אֶת שֶׁל רַבּוֹ. וְאַחַר כָּךְ מַנִּיחַ אֶת שֶׁל אָבִיו. הָיָה אָבִיו וְרַבּוֹ
בְּבֵית הַשְּׁבִי. פּוֹדֶה אֶת רַבּוֹ. וְאַחַר כָּךְ פּוֹדֶה אֶת אָבִיו. וְאִם (הָיָה) אָבִיו
חָכָם. פּוֹדֶה אֶת אָבִיו. וְאַחַר כָּךְ פּוֹדֶה אֶת רַבּוֹ:

ברטנורא

לה. שהמצות עשה הבא תגיעם לאחיך וכעומתת כהן עשה דקדושים יהיו ולא תעשה דלעבד לא יעמיד בעמיו ואין עשה דוחה לא תעשה ועבד: או שאמר לו אל תחזור. והמלבה במקום שמלוה להחזיר כרי זה: לא ישמע לו. דכתיב שים תשים עמו ואביו תירלו ואת שבתותי תשמורו שהם תליך לומר לך הלל את הסבת על תשמע לו וכן בשאר כל המצות: הלך וישב לו. בעל החמור: מצוה מן התורה לפרוק. בחגם: אבל לו לטעון. בחגם גלגל בשכר: ר' שמעון אומר אף לטעון. בחגם ואין הלכה כר"ש: ר' יוסי הגלילי אומר כו'. ואין הלכה כרבי יוסי: יא אבדתו קודמת. דת"ק אפשר כי לא יהיה נך תכיון הזהר שלא תהיה אתה תכיון: של רבו קודמת. והוא שיהיה רבו מוכתר שלמד רוב חכמתו ממנו וכן כל הנך רבו דלמרינן במתני' שקודמין לאביו תינן גלגל ברבו מוכתר:

גמרא בבא מציעא דף ל"ג ע"א

תָּנוּ רַבָּנָן הָעוֹסְקִים בְּמִקְרָא מִדָּה וְאֵינָהּ מִדָּה בְּמִשְׁנָה מִדָּה
וְנוֹטְלִין עָלֶיהָ שָׂכָר גְּמָרָא אֵין לָךְ מִדָּה גְּדוֹלָה מִזּוֹ וְלָעוֹלָם
תְּהֵא רָץ לְמִשְׁנָה יוֹתֵר מִן הַגְּמָרָא. הָא גּוּפָא קַשְׁיָא אֲמַרְתְּ
בְּגְמָרָא אֵין לָךְ מִדָּה גְּדוֹלָה מִזּוֹ וְתָדַר אֲמַרְתְּ וְלָעוֹלָם תְּהֵא רָץ
לְמִשְׁנָה יוֹתֵר מִן הַגְּמָרָא. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בִּימֵי רַבִּי נְשָׁנִית

רש"י משנה

מדה. היא קלת: ואינו מדה. שהמשנה וגמ' יפיס ממנה מפני שהלוי בגרסת ומשתכחין שבימיהם לא היה גמרא בכתב וגם לא ה' ניתן ליכתב הלא לפי מה שהתעטו הלבבו' התחילו דורותיו לכותבו: גמרא. כבר פירשתי למעלה שהוא לתת לב להבין סתימות טעמי המשנה מה הם וכשהיה סותרות זו את זו יבין למרן שיהיו שתיהן קיימו' או לדעת דברי התנאי' החלוקי' בדבר ונימא הא מני פלוני מכאן היא: בימי רבי נשנית משנה זו. הא דקתני גמרא אין לך מדה גדולה מזו לפי שהרבו תלמידי שמאי והלל שהיו לפניו שלשה דורות מחלוקת בתורה ונעשית כשתי תורות מתוך טול שעבוד גלות ינזירו' שהיו נוזרין עליהן ומתוך כך לא היו יכולים לתת לב לדברי דברי החולקים

ויחי ליום רביעי

מִשְׁנָה זוֹ שְׁבָקוּ כּוּלֵי עַלְמָא מַתְנִיתִין וַאֲזָלוּ בְּתַר גְּמָרָא. הֶדֵר דָּרַשׁ לְהוּ וּלְעוֹלָם הֲוֵי רָגִיל לְמִשְׁנָה יוֹתֵר מִן הַגְּמָרָא. מַאי דָּרוּשׁ כְּדְדָרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בַּר אִילְעַאי מַאי דִּכְתִיב (ישעי' נח) הַגֵּד לַעֲמִי פִּשְׁעָם וְלְבֵית יַעֲקֹב חַטֹּאתָם הַגֵּד לַעֲמִי פִּשְׁעָם אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁשְּׁגָגוֹת נַעֲשׂוֹת לָהֶם כְּזְדוֹנוֹת. וְלְבֵית יַעֲקֹב חַטֹּאתָם אֵלּוּ עַמֵּי הָאָרֶץ שֶׁזְּדוֹנוֹת נַעֲשׂוֹת לָהֶם כִּשְׁגָגוֹת. וְהֵיכִי דָּתְנַן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הֲוֵי זָהִיר בְּתַלְמוּד שֶׁשִּׁגְגַת תַּלְמוּד עֲוֹנָה זָדוֹן. הֶדֵר דָּרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בַּר אִילְעַאי מַאי דִּכְתִיב (שם ס) שִׁמְעוּ דְּבַר ה' הַחֲרֵדִים אֶל דְּבָרוֹ אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים. אֲחֵיכֶם אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִקְרָא. שׂוֹנְאֵיכֶם אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִשְׁנָה. מְנַדֵּיכֶם אֵלּוּ עַמֵּי

רש"י הארץ

עד ימיו של רבי שנתן הקב"ה לו חן בעיני הגמוניות מלך רומי כדאמרי' בע"ז ונחו מלרה ושלח וקנן כל תלמידי ח"י ועד ימיו לא היו מסכתות סדורות שלא כל תלמיד שמעת דבר מפי גדול חימנו גרסה ונתן סימני' על פ' ופ' שמעתי מפס פ' וכשנתקבלו אמר כ"ח מה שמעת ונתנו לב לדבר טעמי המחלוקת דברי מי רחוץ לקייס וסדרו המסכתות דברי מיקין לבדם ודברי יבמות לבדם ודברי קדשים לבדם וסתם נמי במסנה דברי יחידים שרואה ר' את דבריהם ושנאן סתם כדי לקבוע הלכה כמותם לפיכך אמרו בגמרא אין לך מדה גדולה מזו כדי שיהנו לב לטעמי המשנה: שבקו כולי עלמא מתני'. מלחזור על גרסת מסנתם: ואזלו בתר גמרא. לחשוב בסברת: הדר דרש להו הוי רגיל למשנ'. לפי שירא פן ישתכחו המשניות ויחליפו בשות החכמים ובמקום חיוב יחמרו פטור ובמקום איסור יאמרו מותר: מאי דרש. מתחלה כשדרש שגמרא גדול: לעמי פשעם. עמי דמיינו תלמידי חכמים את חטאתם אני קורא פשע שהיה להם להת לב למסנתם שיברכו להם הטיקר ולא יהו הלכה מפיך מסנה שלומה עיקר: ולבית יעקב. שאר העם: חטאתם. אפי' פשע שלהם אני קורא חטאת: הוי זהיר בתלמוד. בגמרא שהוא תירן טעמי המשניות או אם תשמע דבר מסנה מרבך הזהר לשלול טעמיו ומי שגלה: ששגגת תלמוד. אם שגיח בהוראה בשגגת תלמודך שלא ידעת טעם המשנה ונתתה בה טעם אחר ומתוך כך דמית לה דין או הוראה שגיאת ליך ולמדתו חימנה שלא כדת שלין הטעם כמו שהיית סבור שהילי ידעת טעם המשנה לא דימית לה מעשה הבא ליך: עיולה זדון. טעם אתה שלם כמויד שזדון הוא ביך שלא שלמת טעם מרבך: אלו ת"ח. שמשנו חכמים הרבה ללמדם טעמי משנתם זה בזו וזה בזו שלין הכל בקיאין בטעמן: שנאיכם אלו בעלי משנה. שסיגלין בעלי גמרא לפי שבעלי גמרא אומרים של בעלי משנה שהן מבלי עולם כדאמרינן במסכת סוטה התגלים מבלי עולם

סמורים

הָאָרֶץ. שְׁמָא תֹּאמַר פָּסַק סְבָרָם וּבָטֵל סִיכּוּיָם תַּלְמוּד לוֹמַר וְנִרְאָה בְשִׂמְחָתְכֶם שֶׁמָּא תֹּאמַר יִשְׂרָאֵל יְבוּשׁוּ תַּלְמוּד לוֹמַר וְהֵם יֵבוֹשׁוּ. אוּמוֹת הָעוֹלָם יֵבוֹשׁוּ וְיִשְׂרָאֵל יִשְׂמְחוּ:

רש"י

שמורים הלכה מפי משנתם: מנדיכם אלו עמי הארץ. שת"ח שנותן ומתוודים להן כנדה: שמא תאמר אבד סברם. שלו שהרי כתיב למטן שמי יכבד ה' דמשמע שהן ממרוס תכל ין הדבר כך: תלמוד לומר ונראה בשמחתכם. ולא נאמר ונראה בשמחתכם אלא כך הוא סגנון אני ואתיכם שנאיכם ומנדיכם כולנו נראה בשמחתכם: והם יבשו. לותם שהם כותים שאינם ממנו ואין נקראין על שם ישראל הם יבושו ויסתלו ישמחו:

זוהר ויחי דף רל"ט ע"ב

אִסְרֵי לַיְיָן מָאי גָּפֶן דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֲמַאי אִתְקְרָיָא גָּפֶן. אֶלָּא מַה גֶּפֶן לָא מְקַבְּלָא עֲלָה נְטִיעָה אַחֲרָא הָכִי נָמֵי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לָא מְקַבְּלָא עֲלָה אֶלָּא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּבְגִין כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִתְעַפְּיָין כָּמָה חִילִין אַחֲרָנִין וְלָא יָכְלִין לַאֲבָאשָׁא וּלְשַׁלְטָאָה בְּעָלְמָא וְעַל דָּא אָטִיל קְרָא שְׁמָא קַדִּישָׁא בֵּינַיְיהוּ בְּהַאי גִּיסָא וּבְהַאי גִּיסָא. בְּנֵי אֲתוֹנוֹ דְאִתְעָקַר בְּגִין דַּהֲוָה שׁוֹרֵק כְּמָה דְאַתְּ אָמַר וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךָ שׂוֹרֵק וְגוֹמֵר כְּגֶפֶן בַּיִן לְבִישׁוֹ וְגוֹמֵר. כְּגֶפֶן כּוּבֵּם מִבָּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא כְּגֶפֶן מִיּוֹמָא דְאִתְבְּרִי עַלְמָא וְעַד אִיהוּ דָּא מַרְכָּא מְשִׁיחָא לְתַתָּא בֵּין סְטָר שְׂמָאלָא. וּבְדָם עֲנָבִים סְטָר שְׂמָאלָא לְתַתָּא. וְזִמְנִין מַרְכָּא מְשִׁיחָא לְשַׁלְטָאָה לְעֵילָּא עַל כָּל חִילִין אַחֲרָנִין דְּעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה וּלְתַבְּרָא תּוֹקְפֵיהוֹן מֵעֵילָּא וּמִתַּתָּא. דָּבָר אַחֵר כְּגֶפֶן בֵּין לְבוּשׁוֹ כְּגוֹוָנָא דְּהַאי סַמְרָא אַחֲזֵי חִידוּ וְכוּלֵיהּ דִּינָא (לְעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה). דְּכִי נָמֵי מַלְכָּא מְשִׁיחָא יַחֲזֵי חִידוּ לְיִשְׂרָאֵל וְכוּלֵיהּ דִּינָא לְעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה כְּתִיב (בראשית א) וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם דָּא רוּחָא דְּמַלְכָּא מְשִׁיחָא וּמָן יוֹמָא דְאִתְבְּרִי עַלְמָא אַחֲסֵי לְבוּשִׁיהּ כְּסַמְרָא עִלָּאָה. חָמֵי מַה כְּתִיב בַּתְרֵיהּ חַכְלִילִי עֵינַיִם מִיָּיִן וּלְבֶן שִׁנַּיִם מֵחָלָב דָּא חַמְרָא עִלָּאָה דְּכַרְוֵי דְאוֹרַיְיתָא מַגֵּיהּ שָׁתֵי וּלְבֶן שִׁנַּיִם מֵחָלָב. דְּהָא אוֹרַיְיתָא יַיִן וְחָלָב תּוֹרָה שֶׁבְּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. כְּתִיב (תהלים ק"ד) וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ (ס"א אֲמַאי בְּגִין דְּמֵאָתָר דְּאִתְקְרֵי שְׁמָן. וְאָן הִיא סוֹפֵיהּ דִּקְרָא) לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן וַדַּאי מֵאָתָר דְּאִתְקְרֵי שְׁמָן. תָּא חֲזֵי שִׁירוּתָא דְּמַטְרָא חֲדָוָה הוּא אָתָר דְּכָל חִידוּ מְגִיהּ נַפְקָא וְסוֹפֵיהּ דִּינָא מַאי טַעְמָא וּבְגִין דְּסוֹפָא דִּילֵיהּ אָתָר כְּנִישׁוּ דְּכָלָּא דִּינָא הוּא וּבֵיהּ אִתְּדַן מַרְכָּא וְעַל דָּא שִׁירוּתָא חֲדָוָה וְסוֹפָא דִּינָא בְּגִינֵי כַךְ לְהַצְהִיל פָּנִים

ויחי ליום רביעי

כְּשֶׁבָּאוּ מֵאֲחַר דְּבַר חֲדָוָה מִנַּיִּה נַפְקָא. וְלֶחֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד. מָאן לֶחֶם. אָמַר לֶחֶם עַלְמָא סָעִיד (סָמִיךְ) וְאִי תֵּימָא דְּבֵיהּ תַּלְיָא סְעִידוּ דְעַלְמָא בְּיִחוּדוֹי מָאוֹ הָכִי דְּהָא לֵילְיָא בְּלָא יוֹמָא לָא אִשְׁתְּכַח וְלָא בָּעֵי לְאַפָּרָשָׁא לוֹן וּמָאן דְּאַפְרִישׁ לוֹן יִתְפָּרֵשׁ מֵהַיְינוּ דִכְתִיב (דברים ח) לְמַעַן הוֹדִיעֲךָ כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם בְּגִין דְּלָא בָּעֵי לְאִתְפָּרָשָׁא וְאִי תֵּימָא דָּוִד הֵיךְ קָאֲמַר וְלֶחֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד הוֹאִיל וְלָא תַּלְיָא בֵּיהּ בְּיִחוּדוֹי סָעִידוּ דְעַלְמָא אֶלָּא דַּיְיקָא דְּמִלָּה וְלֶחֶם וָאו אִתּוֹסָף כְּמוֹ וַיַּ וְעַל דָּא כְּלָא אִשְׁתְּכַח כַּחֲדָא. תָּא חֲזֵי מָאן דְּמָבָרֵךְ עַל מְזוֹנָא לָא יְבָרֵךְ עַל פָּתוֹרָא דְּיִקְנְיָא וּבְעֵי נָהֲמָא לְאִשְׁתַּכְּחָא עַל פָּתוֹרָא וְכַמָּא דְּחַמְרָא בִּימִינָא. מָאי טַעְמָא בְּגִין לְקַשְׁרָא שְׁמָאלָא בִּימִינָא וְנָהֲמָא דְּיִתְבָּרֵךְ בְּנַיְיהוּ וְלְאִתְקַשְׁרָא בְּהוּ וְלָמְהֵוֵי כֹּלָּא חַד קִשּׁוּרָא לְבָרְכָא שְׁמָא קַדִּישָׁא בַּדְקָא יָאוּת. דָּהָא לֶחֶם אִתְקְשַׁר בְּיַמִּינָא וְיַין בִּימִינָא וּכְדֵין בִּרְכָאן שַׁרְיָין בְּעַלְמָא וּפָתוֹרָא אִשְׁתְּלִים כַּדְקָא יָאוּת:

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מוסר

הרמב"ם הלכות תשובה פ"ב — מספר דברים שבקדושה ס"א

לֹא וְהָא אָדָם בְּלָעָן וְגַרְגָּרָן אֶלָּא כְּאוֹכֵל לְפָנֵי בַּעַל מְלֶאכָה מְלָכִים בְּקָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַנְהִיג בְּמִדַּת הַתֶּסֶר וְהַקְּדוּשָׁה וּבָעֶה תִּשְׁאֵר הַבְּרָכָה בְּמַעֲיו. בְּגִישָׁה פְּתִיב (בראשית יח) הֲיֵעָשֶׂה לָהּ דָּבָר מוֹעֵד וְגוֹ כִּי בַּנָּחָשׁ שָׁרוּי בְּתוֹךְ מֵעָיו וּכְתִיב (משלי ה) וְגֵם רָשָׁעִים תָּחְסֹר: ג אוֹתָם שֶׁאֲכָלָתַם יָשֵׁם שְׂמֵחִים וּמְבֻיָּנִים לְהַבְרוֹת גּוּפָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ גְּחֶשֶׁבֶת אֲכִילָתָם כְּמוֹ אֲכִילַת עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים וּמַשְׁלִין לוֹ שָׂכָר בָּעוֹלָם הַזֶּה מִצַּד הָעוֹלָם הַבָּא: ד בְּשֶׁאָדָם מְעַגֵּל הַשָּׁנָה בְּמַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה וּמְבָרֵךְ כְּרָאוּי כְּדִכְתִיב קֹדֶשׁ הִיא לָכֶם דָּרֹשׁ מֹה שֶׁהוּא לָכֶם לְהַנְאַתְכֶם יִהְיֶה קֹדֶשׁ מְתֻעֶלֶּה עַל יְדֵי מִלְּאֶךָ קָדוֹשׁ הַמְמוּנֶה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת עַל זֶה: ה אַל תַּלְחֵם אֶת לֶחֶם רַע עַיִן כִּי גוֹרֵם רָעָה לְעַצְמוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא:

לְפִי אֶחָד וְאֶחָד מִפִּגְנֵי הָאָדָם יֶשׁ לוֹ וְכִיוֹת וַעֲוֹנוֹת. מִי שֶׁזְּכִיוֹתָיו יְתֵרוֹת עַל עֲוֹנוֹתָיו צַדִּיק וּמִי שֶׁעֲוֹנוֹתָיו יְתֵרוֹת עַל זְכִיוֹתָיו רָשָׁע מֻחְזָה עַל מֻחְזֶה גִּינוֹנִי. וְכֵן הַמִּרְעָה אִם הָיוּ זְכִיוֹת כָּל יוֹשְׁבֶיהָ מְרוּבִּים עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶן חֲבֵרוֹ זוֹ צַדֶּקֶת וְאִם הָיוּ עֲוֹנוֹתֵיהֶן מְרוּבִּין חֲבֵרוֹ זוֹ רְשָׁעָה וְכֵן כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ: ב אָדָם שֶׁעֲוֹנוֹתָיו מְרוּבִּין עַל זְכִיוֹתָיו מֵת בְּרִשְׁעוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עַל רוֹב עֲוֹנְךָ. וְכֵן מְרִינָה שֶׁעֲוֹנוֹתֶיהָ מְרוּבִּין מֵיַּד הִיא אוֹבֶדֶת שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יח) וְעַתָּה סְרוֹם נַעֲמוֹרָה כִּי רָבָּה וְגוֹ' וְכֵן כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ אִם הָיוּ עֲוֹנוֹתֵיהֶם מְרוּבִּין מִזְּכִיוֹתֵיהֶן מֵיַּד הֵן נִשְׁחָתִין שֶׁנֶּאֱמַר (שם ו) וַיַּרְא ה' כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם: ג וְשָׁקוּל זֶה אִינוֹ לְפִי מִנְיַן הַזְּכִיוֹת וְהָעֲוֹנוֹת אֶלָּא לְפִי גְּדֶלֶם יֵשׁ זְכוּת שֶׁהוּא כְּנֶגֶד כַּמָּה עֲוֹנוֹת שֶׁנֶּאֱמַר (משלי י) עַל כָּל פְּשָׁעִים תְּכַסֶּה אַהֲבָה וְיֵשׁ עָוֹן שֶׁהוּא כְּנֶגֶד כַּמָּה זְכִיוֹת שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ט) וְחוֹטֶא אֶחָד יְאַבֵּד טוֹבָה הַרְבֵּה. וְאֵין שׁוֹקְלִין אֶלָּא כְּרַעְתִּי שֶׁל אֵל הָעוֹת וְהוּא הַיּוֹדֵעַ הֵיאַךְ עוֹרְכִין הַזְּכִיוֹת כְּנֶגֶד הָעֲוֹנוֹת:

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה׳ דמילוי הה׳ אהרונה רשם בין לקנות הארת רוח יתירה משבת הבאה:

ח וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָבִיו לֹא־כֵן אָבִי כִּי־זֶה הַבְּכֹר
שִׂים יְמִינְךָ עַל־רֹאשׁוֹ: וַאֲמַר יוֹסֵף לַאֲבוּהִי לָא כֵן
בַּרָא אֲרֵי דֵּין בּוּכְרָא שַׁוִּי יְמִינָךְ עַל רֵישֵׁה: ט וַיְמָאֵן אָבִיו וַיֹּאמֶר
יָדַעְתִּי בְנִי יָדַעְתִּי גַּם־הוּא יִהְיֶה־לְעָם וְגַם־הוּא יִגְדָּל
וְאוּלָם אָחִיו הַקָּטֹן יִגְדַּל מִמֶּנּוּ וְזַרְעוֹ יִהְיֶה מְלֹא־
הַגּוֹיִם: וְסָרִיב אֲבוּהִי וַאֲמַר יָדַעְנָא בְרִי יָדַעְנָא אַף הוּא יְהֵי לְעַמָּא
וְאַף הוּא יִסְגֵּי וּבְרַם אָחוּהִי זְעִירָא יִסְגֵּי מִנֵּהּ וּבְנוֹהִי יְהוֹן שַׁלִּיטִין בְּעַמְמַיָּא:
כ וַיְבָרְכֵם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל
לֵאמֹר יְשִׂמְךָ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכִמְנַשֶּׁה וַיָּשֶׂם אֶת־
אֶפְרַיִם לִפְנֵי מְנַשֶּׁה: וּבָרִיכִנּוּן בְּיוֹמָא הַהוּא לְמֵימַר בָּךְ יְבָרֵךְ
יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר יְשַׁוִּינָךְ יְיָ כְּאֶפְרַיִם וְכִמְנַשֶּׁה וְשַׁוִּי יָת אֶפְרַיִם קֳדָם מְנַשֶּׁה
כא וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף הִנֵּה אָנֹכִי מֵת וְהָיָה
אֱלֹהִים עִמָּכֶם וְהֵשִׁיב אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם:
וַאֲמַר יִשְׂרָאֵל לְיוֹסֵף הָא אֲנָא מָאֵית וְיֵהֵי מֵימְרָא דַיְיָ בְּסַעֲדְכוֹן וְיָתֵיב יָתְכוֹן
לְאַרְעָא דַּאֲבָהָתְכוֹן: כב וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׁכֶם אַחַד עַל־
אַחֶיךָ אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמֹרִי בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי: פ

רש״י ואנא

(יט ידעתי בני ידעתי. שהוא הגכור: גם הוא יהיה לעם וגו׳. שעתיד גדעון לצאת ממנו שהקב״ה עושה גס על ידו: ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו. שעתיד יהושע לצאת ממנו שיגחיל את הארץ וילמד תורה ליסראל: וזרעו יהיה מלא הגוים. כל העולם יתמלא בצאת שמעו ושמו כשיעמיד תמה בגבעון וירח בעמק אילון: (כ) בך יברך ישראל. הבא לברך את בניו יברכם בברכתם ויאמר שים אלהים כאפרים וכמנשה: וישם את אפרים. בברכתו לפני מנשה להקדימו בדגלים ובמחנות סנהדרין: (כב) ואני נתתי לך. לפי שאתה עורה להתעסק בקבורתי וגם אני נתתי לך בחלה שתקבר גם ואיזו זו שכם שנאמר (יהושע כד) ואת עצמות יוסף אשר העלו

ויחי ליום חמישי

רביעי וַאֲנָא יָהֲבִית לָךְ חוּלָק חַד יַתִּיר עַל אַחָיךְ דִּי נְסֵיבִית מִידָא דֶּאֱמוֹרָאָה בְּצִלּוֹתִי וּבְבָעוּתִי׃

רש"י

וגו' ממלריס קכרו בסכס: שכם אחד על אחיך. סכס ממס היל סהיס לך חלק לחד יתירה על לחיך: בחרבי ובקשתי. כשהרגו שמעון ולוי לח לגבי סכס נתכנסו כל סביבותיהם להזדווג להס ותגר יעקב כלי מלחמה כנגדן. ד"ח סכס לחד הול הכתוב סיטלו בניו סני חלקים וסכס ל' חלק הוא כשרטומו יהרכה יש לו דומיס במקרא (תהלים כח) כי הסיתמו סכס תסית שונאי לבני לחלקים (שם ס) לחלקה סכס (הושע ו) דרך ירלחו שכמה לים חלקו (לפניה ג) לעבדו שכס לחד: אשר לקחתי מיד האמרי. מיד עשו שעשה מעשה לחורי. ד"ח שהיה לך לחביו בלחרי פיו: בחרבי ובקשתי. היל חכמתו ותפלתו. (ועיין ברל"ם שכתב דח"ח לפרש על חרבם של שמעון ולוי דהח לח עשו מדעתו שהרי כעס עליהם ע"ז). ולעל"ד בלח"ה ח"ח לפרש עליהם דמה נתינת טעם יהיה על שנתנו ליוסף מפני שלקחוהו שמעון ולוי בחרבם ובקשתם והלח לחרבם מזה טעמא דלוי ביתן לשמעון ולוי ולח ליוסף ודו"ק):

נביאים מלכים א' סימן ב'

א וַיִּקְרְבוּ יְמֵי דָוִיד לָמוּת וַיְצַו אֶת־שְׁלֹמֹה בְּנוֹ לֵאמֹר׃
ב אָנֹכִי הֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ כָּל־הָאָרֶץ וְחָזַקְתָּ וְהָיִיתָ לְאִישׁ׃
ג וְשָׁמַרְתָּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בִּדְרָכָיו לִשְׁמֹר חֻקָּיו מִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְעֵדְוֹתָיו כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה לְמַעַן תַּשְׂכִּיל אֵת כָּל־אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה וְאֵת כֹּל אֲשֶׁר תִּפְנֶה שָׁמָּה׃
ד לְמַעַן יָקִים יְיָ אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלַי לֵאמֹר אִם־יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ אֶת־דַּרְכָּם לָלֶכֶת לְפָנַי בֶּאֱמֶת בְּכָל־לִבָּם וּבְכָל־נַפְשָׁם לֵאמֹר לֹא־יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ מֵעַל כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל׃
ה וְגַם אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לִי יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה אֲשֶׁר עָשָׂה לִשְׁנֵי שָׂרֵי צִבְאוֹת יִשְׂרָאֵל לְאַבְנֵר בֶּן־נֵר וּלְעֲמָשָׂא בֶּן־יֶתֶר וַיַּהַרְגֵם וַיָּשֶׂם דְּמֵי מִלְחָמָה בְּשָׁלוֹם וַיִּתֵּן דְּמֵי מִלְחָמָה בְּחֶגְרָתוֹ אֲשֶׁר בְּמָתְנָיו וּבְנַעֲלוֹ אֲשֶׁר בְּרַגְלָיו׃
ו וְעָשִׂיתָ כְּחָכְמָתֶךָ וְלֹא־תוֹרֵד שֵׂיבָתוֹ בְּשָׁלוֹם שְׁאוֹל׃
ז וְלִבְנֵי בַרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי תַּעֲשֶׂה חֶסֶד וְהָיוּ בְּאֹכְלֵי שֻׁלְחָנֶךָ כִּי־כֵן קָרְבוּ אֵלַי בְּבָרְחִי מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם אָחִיךָ׃
ח וְהִנֵּה עִמְּךָ שִׁמְעִי בֶן־גֵּרָא בֶּן־הַיְמִינִי מִבָּחֻרִים וְהוּא קִלַּל אֹתִי קְלָלָה נִמְרֶצֶת בְּיוֹם לֶכְתִּי מָחֳנָיִם וְהוּא יָרַד לִקְרָאתִי הַיַּרְדֵּן וָאֶשָּׁבַע לוֹ בַּיְיָ לֵאמֹר אִם־אֲמִיתְךָ בֶּחָרֶב׃
ט וְעַתָּה אַל־תְּנַקֵּהוּ כִּי אִישׁ חָכָם אָתָּה וְיָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה לּוֹ וְהוֹרַדְתָּ אֶת־שֵׂיבָתוֹ בְּדָם שְׁאוֹל׃
י וַיִּשְׁכַּב דָּוִיד עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּעִיר דָּוִיד׃
יא וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ דָּוִיד עַל־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּחֶבְרוֹן מָלַךְ שֶׁבַע שָׁנִים וּבִירוּשָׁלַיִם מָלַךְ שְׁלֹשִׁים וְשָׁלוֹשׁ שָׁנִים׃
יב וּשְׁלֹמֹה יָשַׁב עַל־כִּסֵּא דָּוִיד אָבִיו וַתִּכֹּן מַלְכוּתוֹ מְאֹד׃

* ויושיבני קרי רש"י המלך :

(א) ושאלי לו את המלוכה. מסוסמס בסרביטו של המלך הוא תחלת הסרכם טעם

הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּיַד בְּנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע וַיִּפְגַּע־בּוֹ וַיָּמֹת׃ וּשְׁמַח
מַיְבָּא שְׁלֹמֹה בְּיַד בְּנָיָהוּ בַּר יְהוֹיָדָע וְשַׁלִּיט בֵּיהּ וְקַטְלֵיהּ׃ ח וְלָאֲבִיָתָר
הַכֹּהֵן אָמַר הַמֶּלֶךְ עֲנָתֹת לֵךְ עַל־שָׂדֶיךָ כִּי אִישׁ מָוֶת אָתָּה
וּבַיּוֹם הַזֶּה לֹא אֲמִיתֶךָ כִּי־נָשָׂאתָ אֶת־אֲרוֹן אֲדֹנָי יְהוִה לְפָנֵי
דָּוִד אָבִי וְכִי הִתְעַנֵּיתָ בְּכֹל אֲשֶׁר־הִתְעַנָּה אָבִי׃ וּלְאֲבִיָתָר בַּהֲנָא
אֲמַר סַגְיָא כַּעֲנָתוֹת אֲזִיל לָךְ לְקִרְוָךְ אֲרֵי גְּבַר חַיָּב קְטוֹל אַתְּ וּבְיוֹמָא
הָדֵין לָא אֶקְטָלִנָּךְ אֲרֵי וַסַּלְתָּא יָת אֲרוֹנָא דַּיְיָ אֱלָהִים קֳדָם דָּוִד אַבָּא וַאֲרֵי
אִתְעַנֵּיתָא בְּכֹל דִּי אִתְעַנִּי אַבָּא׃

רש"י

(ג) עשה לי בית. בית המלוכה: (ה) ענתות לך. מגס היא: כי איש מות אתה. שמרת במלכות אבי. כשיוסף עם אדוניהו להמליכו שלח מדעתו: כי נשאת. כשרמו מסיו לאבשלום: וכי התענית. עמו בשעתו גרס:

כתובים משלי י״א

א תּוֹעֲבַת יְהוָה עִקְּשֵׁי־לֵב וְרֹצוֹנוֹ תְּמִימֵי דָרֶךְ׃ מְרַחֵק אֱדֹנָא
לָעִקְּמֵי לִבָּא וְצַבְּי בְּאֹרַח דְּתַמִּימִין׃ ב יָד לְיָד לָא־יִנָּקֶה זֵרַע וְזַרְעָ
צַדִּיקִים נְמַלָּטוּ׃ דְּמוֹשִׁיט אֲיָדָא עַל חֲבֵרֵיהּ לָא מְזַדְּנֵי מִן בִּישְׁתָּא וְזַרְעָא
דְּצַדִּיקֵי מִתְפְּרִיק׃ ג נֶזֶם זָהָב בְּאַף חֲזִיר אִשָּׁה יָפָה וְסָרַת טָעַם׃
קְדָשֵׁי דְּדַהֲבָא בְּנִחִירֵיהּ דַּחֲזִירְתָּא הֵיכְנָא אִתְּתָא דְּשַׁפִּירָא וְסָרֵי טַעֲמָא׃
ד תַּאֲוַת צַדִּיקִים אַךְ־טוֹב תִּקְוַת רְשָׁעִים עֶבְרָה׃ רְגָתָא דְּצַדִּיקֵי
בְּטָבְתָא וְסִיבְרָא דְּרִשְׁעֵי בְּרוּגְזָא׃ ח יֵשׁ מְפַזֵּר וְנוֹסָף עוֹד וְחוֹשֵׂךְ
מִיּשָׁר אַךְ־לְמַחְסוֹר׃ אִית דְּפָרִיד וּמוֹסִיף תּוּב וְחָשַׁךְ מִן תְּרִיצוּתָא
חוּסְרָנָא לֵיהּ׃

* ריש דגושה

רש"י

(ב) יד ליד. מיד הקב"ה לידו שכרו ולא יגעו לו מן הרעב שכר מצה: (ג) באף חזיר. שמלכלך לוחמי בחמפות. כן ת"ח הסר מן הדרך הטובה: וסרת טעם, פורש מן התורה: (ד) תקות רשעים. בטוחים ומקוים לעברה של גיהנם: (ח) יש מפזר. ממנו כגון לנדקס ונוסף עוד: וחשך. עלמו לך למחסור יסי' לו:

ויחי ליום חמישי

משנה זבחים פרק י"ב

טְבוּל יוֹם וּמְחוּסַר כִּפּוּרִים. אֵינָן חוֹלְקִים בַּקָּדָשִׁים לֶאֱכוֹל לָעֶרֶב. אוֹנֵן נוֹגֵעַ וְאֵינוֹ מַקְרִיב וְאֵינוֹ חוֹלֵק לֶאֱכוֹל לָעֶרֶב. בַּעֲלֵי מוּמִין בֵּין בַּעֲלֵי מוּמִין קְבוּעִין. בֵּין בַּעֲלֵי מוּמִין עוֹבְרִין. חוֹלְקִין וְאוֹכְלִין. אֲבָל לֹא מַקְרִיבִין וְכָל שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לַעֲבוֹדָה אֵינוֹ חוֹלֵק בַּבָּשָׂר. וְכָל שֶׁאֵין לוֹ בַּבָּשָׂר אֵין לוֹ בְּעוֹרוֹ. אֲפִילּוּ טָמֵא בְּשִׁעַת זְרִיקַת דָּמִים וְטָהוֹר בְּשִׁעַת הַקְטֶר חֲלָבִים. אֵינוֹ חוֹלֵק בַּבָּשָׂר. שֶׁנֶּאֱמַר הַמַּקְרִיב אֶת דַּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת הַחֵלֶב מִבְּנֵי אַהֲרֹן לוֹ תִּהְיֶה שׁוֹק הַיָּמִין לְמָנָה: ב כָּל שֶׁלֹּא זָכָה הַמִּזְבֵּחַ בִּבְשָׂרָהּ. לֹא זָכוּ הַכֹּהֲנִים בְּעוֹרָהּ. שֶׁנֶּאֱמַר עוֹלַת אִישׁ עוֹלָה שֶׁעָלְתָה לְאִישׁ. עוֹלָה שֶׁנִּשְׁחֲטָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ. אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָלְתָה לַבְּעָלִים. עוֹרָהּ לַכֹּהֲנִים. אֶחָד עוֹלַת הָאִישׁ. וְאֶחָד עוֹלַת הָאִשָּׁה. עוֹרוֹתֵיהֶן לַכֹּהֲנִים: ג עוֹרוֹת קָדָשִׁים קַלִּים רַבָּעִים וְעוֹרוֹת קָדָשֵׁי קָדָשִׁים לַכֹּהֲנִים קַל וָחוֹמֶר מָה אִם עוֹלָה שֶׁלֹּא זָכוּ בִּבְשָׂרָהּ זָכוּ בְּעוֹרָהּ. קָדְשֵׁי קָדָשִׁים שֶׁזָּכוּ בִּבְשָׂרָן. אֵינוֹ דִין שֶׁיִּזְכּוּ בְעוֹרָן. אֵין מִזְבֵּחַ יוֹכִיחַ. שֶׁאֵין לוֹ עוֹר מִכָּל מָקוֹם: ד כָּל הַקָּדָשִׁים שֶׁאֵירַע בָּהֶם פִּסּוּל קוֹדֶם לְהַפְשָׁטָן. אֵין עוֹרוֹתֵיהֶם לַכֹּהֲנִים. לְאַחַר הַפְשָׁטָן עוֹרוֹתֵיהֶם לַכֹּהֲנִים. אֲמַר רבי

ברטנורא

פרק יב טבול יום שטבל ועלה ולא העריב שמשו: **ומחוסר כפורים.** כגון זב ומצורע ויולדת שטבלו והעריב שמשן ולא הביאו כפרתן: **אינן חולקין בקדשים.** הואיל ואין רשאין לאכילה אין חולקים לאכול לערב כשיעברו דכתיב הכהן המחטא אותה יאכלנה כהן הרשאי לחטוי חולק שאינו רשאי לחטוי הינו חולק ואי אפשר לומר כהן שאינו רשאי להטוי בשעת הקרבה הינו חוכל דהא היכא קטן דאינו רשאי לחטוי ואוכל אלא ע"כ יאכלנה דלמר קרא לזיוק כה כדי לאכול ממנו קאמר ומדלפקי' קרא לחלוקה בלשון אכילה ש"מ דכהן הרשאי לאכילה חולק שאינו רשאי לאכילה הינו חולק הלכך בעלי מומין חולקין שאע"פ שאינן רשאין להטוי רשאין הן לאכילה כדכתיב ומן הקדשים יאכל: **אונן נוגע.** והוא שטבל ולא הסיח דעתו מן הטבילה כ"ז שהוא אונן שאם הסיח דעתו ונוגע הפי' ליהר שטבל פסול: **וכל שאינו ראוי לעבודה אינו חולק בבשר.** חון מבעלי מומין שאע"פ שאינן רשאין לעבוד חולקים בבשר דרבינהו קרא בהדיא דכתיב להם חלקיו מקדשי וכו' וכתוב כל זכר בכני אהרן יאכלנה לרבות בעלי מומין למחלוקת דאי לאכילה סרי ככר אמור ומן הקדשים יאכל: **ומהור בשעת הקטר חלבי'.** שהוא כל הלילה כגון שטבל וטהור בהערב שמש: **אינו חולק.** שאין הכהן חולק בקדשים עד שיהא טהור משעת זריקת דמים עד שעת הקטר חלבים ואם נטמא בין כך ובין כך אינו חולק: **ב כל שלא זכה המזבח בבשרה.** כגון שאירע בה פסול קודם זריקה דלא היתה לה שעת היתר למזבח: **עורה לכהנים.** הואיל וזכה המזבח בבשרה שהרי כשרה היא: **ואי' עילת אשה.** דכתיב והכהן המקריב את עולת איש אין לי אלא איש עולת נשים ועבדים מנין תלמוד לומר עור העולה ריבה ש"ב למה נאמר עולת איש פרט למתפיס עולתו לבדק הבית שהעור קדום: **ג עורות קדשים קלים לבעלים.** דכתיב עור העולה וגו' מה עולה קדשי קדשים אף כל קדשי קדשים: **עורות קדשי קדשים.** השתא ואקשות לכהנים כדמפרש טעמא ואזיל: **אין המזבח מוכיח.** כלומר אין לך לומר מזבח יוכיח שזכה בבשר העולה ולא זכה בעורה ואף אתה אל תתמה בקדשי קדשים שאע"פ שזכו בהנים בבשרן לא יזכו בעורן אין זו הוכחה: **שאין.** למזבח עור בש"מ אבל בהנים מינו שזכו בעור העולה וק"ו שיזכו בעורות קדשי קדשים: **ד אין עורותיהן לכהנים.** אלא נשרפין עם שורן: **לא ראיתי עור יוצא לבית השריפה.** לאחר שהפשט אם נמצאת טריפה אע"פ שפסול זה היה בו קודם הפשט הואיל ולא ניכר עד לאחר הפשט: **שהמפשיט את הבכור ומצא טרפה.** הא קמ"ל

רַבִּי חֲנִינָא סְגַן הַכֹּהֲנִים. מִימֵי לֹא רָאִיתִי עוֹר יוֹצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵיפָה. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא מִדְּבָרָיו לָמַדְנוּ. שֶׁהַמַּפְשִׁיט אֶת הַבְּכוֹר. וְנִמְצָא טְרֵפָה שֶׁיֹּאוֹתוּ הַכֹּהֲנִים בְּעוֹרוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵין לֹא רָאִינוּ רְאָיָה אֶלָּא יוֹצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵיפָה: ה פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים וּשְׂעִירִים הַנִּשְׂרָפִים. בְּזְמַן שֶׁהֵם נִשְׂרָפִין בְּמִצְוָתָן. נִשְׂרָפִין בְּבֵית הַדֶּשֶׁן. וּמְטַמְּאִין בְּגָדִים. וְאִם אֵינָן נִשְׂרָפִין בְּמִצְוָתָן. נִשְׂרָפִין בְּבֵית הַבְּיָרָה וְאֵינָם מְטַמְּאִין בְּגָדִים: ו הָיוּ סוֹבְלִים אוֹתָם בְּמוֹטוֹת. יָצְאוּ הָרִאשׁוֹנִים חוּץ לְחוֹמַת הָעֲזָרָה וְהָאַחֲרוֹנִים לֹא יָצְאוּ. הָרִאשׁוֹנִים מְטַמְּאִים בְּגָדִים. וְהָאַחֲרוֹנִים אֵינָם מְטַמְּאִים בְּגָדִים. עַד שֶׁיֵּצְאוּ. יָצְאוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ. אֵלּוּ וְאֵלּוּ מְטַמְּאִים בְּגָדִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵלּוּ וְאֵלּוּ אֵינָם מְטַמְּאִים בְּגָדִים. עַד שֶׁיֵּצֵאת הָאֵזוֹר בְּרֶבַע. נִתַּךְ הַבָּשָׂר. אֵין הַשְּׁתִירָה מְטַמֵּא בְּגָדִים:

ברטנורא

ר"ע דקאי בכור נעל מום הנפחט במדינה על מומו ולא התירו הכתוב אלא בקהיל' כדכתיב בשעריך תאכלנו אבל אם מת עורו אסור וטעון קבורה ואפשטין לרי עקיבא דהיכא דלא הוכר טרפתו עד לאחר הפשטו שריית שהיתתו והפשטו לעורו כליל נזרק דמו במקדש: שיאותו הכהנים בעורו. ותינו נמרף: אין לא ראינו ראיה. שמא לא הירע ביומו שימצא טריפה לאחר הפשט ואם הירע ונרפאתו הוא לא רצה: אלא יוצא לבית השריפה סותל וקודם הפשט כאה והלכה כר"ע בבכור נעל מום כשהתירו מומחה אבל לא התירו מומחה לא והלכה כחכמים בבכור תמים דכשר בקורבה והעור בשריפה: ה פרים הנשרפים. פר כהן משיח ופר העלם דבר של צבור ופר של יוה"כ: ושעירים הנשרפים: שעירי יום הכפורים ושעירי ע"ג: הנשרפים בבית הדשן. חוץ לג' מחנות ובבית עולמים חוץ לירושלים דכתיב בהו אל מחוץ למחנה כלומר חוץ לג' מחנות: מטמאים בגדים. לעוסקים בהם כדכתיב והשורף אותם יכבס בגדיו וכ"מ שנאמר יכבס בגדיו לא בלבד הבגדים שהוא לבוש טעונין כבוס אלא כל בגד שהוא מוגע כו בשולו מחובר לעמת טעמת וטעון כבוס: שלא כמצותן. כגון שנפסלו וטעונין שריפה בשאר פסולי המוקדשים: בבית הבירה. פעמים בעזרה ופעמים בהר הבית כיצד פירש בהן פסול אחר יציאתן מן העזרה בין קודם זריקה בין לאחר זריקה נשרפין בבית הדשן הגדול שבעזרה פירש בהן פסול אחר יציאתן מן העזרה נשרפין בבית הדשן שבהר הבית וחוץ בית המקדש: ו היו סובלים אותן. את הנשרפים כמצותן היו נותנים אותן במוטות לכוליהן מבית שריפתן: הראשונים. בני אדם הנותנין במוט אותן שנשרפו הרי יוצאים רחוקים והאחרונים שנשרפו הבני לא יצאו: נתך הבשר. בגמרא שריפתן אין המסייע שוב בהן מעמת בגדים אבל מקמי הכי כל המסייעין בשעת שריפה מטמאים בגדים דכתיב והשורף אותם יכבס בגדיו בשעת שריפה יכול המסייע לאחר שנעשו אפר מטמא בגדים תלמוד לומר אותם אותם מטמא בגדים נעשו אפר הינו מטמא בגדים ופריש הנשרפים ושעירים הנשרפים עלמן אין מטמאין אדם ובגדים שנוגעים בהם אלא המתעסק בשריפתן עמא מגזרת הכתוב לדברי רבנן ואין הלכה כרבי שמעון:

הסובלים במוטות ולדברי רבי שמעון מטיאת האור ברובן ואין הלכה כרבי שמעון:

גמרא זבחים דף קי"ח ע"א

קָדְשֵׁי קָדָשִׁים. מְנָא הָנֵי מִילֵּי אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא דְּאָמַר קְרָא (דברים יב) הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תַּעֲלֶה עוֹלוֹתֶיךָ בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה. בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה אִי אַתָּה מַעֲלֶה אֲבָל אַתָּה אוֹכֵל בְּכָל מָקוֹם שֶׁאַתָּה רוֹאֶה. אִימָא בְּכָל מָקוֹם שֶׁאַתָּה

ויחי ליום חמישי

רוֹאֶה אִי אַתָּה מַעֲלֶה אֲבָל אַתָּה זוֹכֶה בְּכָל מָקוֹם שֶׁתִּרְאֶה.
אָמַר רַבִּי יַנַּאי אָמַר קְרָא שָׁם תַּעֲלֶה עוֹלוֹתֶיךָ וְשָׁם תַּעֲשֶׂה. רַבִּי
אַבְדִּימִי בַּר חָמָא אָמַר אָמַר קְרָא (יהושע יט) וְלוֹ תַּאֲנַת שִׁילֹה
מָקוֹם שֶׁכָּל הָרוֹאֶה אוֹתוֹ מִתְאַוֶּה עָלָיו עַל אֲבִילַת קָדָשִׁים
שֶׁלּוֹ. רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר אָמַר קְרָא בֶּן פּוֹרָת יוֹסֵף בֶּן פּוֹרָת עָלַי
עָיִן. עַיִן שֶׁלֹּא רָצְתָה לְיוֹן וְלֵיהָנוֹת מִמֶּנּוּ שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ תְּוֹפֶה
וְתֹאכַל כְּמֹלֵא עֵינָיו. רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא אָמַר (דברים לג) וּרְצוֹן
שֹׁכְנִי סְנֶה עַיִן שֶׁלֹּא רָצְתָה לֵיהָנוֹת מִמֶּנּוּ שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ
תְּוֹפֶה וְתֹאכַל בֵּין הַשְּׁנוֹאִין. תָּנָא רוֹאֶה שֶׁאָמְרוּ רוֹאֶה כּוּלוֹ וְלֹא
הַמַּפְסִיק בֵּינוֹ לְבֵינוֹ. אָמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְיָקִים
לְרַבִּי אֶלְעָזָר אַסְבְּרָא לָךְ בְּגוֹן בֵּי כְנִישְׁתָּא דְּמָעוֹן. אָמַר רַב
פַּפָּא רוֹאֶה שֶׁאָמְרוּ לֹא רוֹאֶה כּוּלוֹ אֶלָּא רוֹאֶה מְקַצָּתוֹ. בָּעֵי רַב
פַּפָּא עוֹמֵד וְרוֹאֶה יוֹשֵׁב וְאֵינוֹ רוֹאֶה מַאי. בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה
עוֹמֵד עַל גַּבֵּי הַנַּחַל וְרוֹאֶה בְּתוֹךְ הַנַּחַל וְאֵינוֹ רוֹאֶה מַאי תֵּימוּ:

רש"י

השמר לך. משתבלו לל המנוחה קלי קרלן: ולו תאנת שילה. חפסתיו ולל
מלחתיו במקרל לחבל מלחתי ועבר מזרחה תלנת שילה (יהושע טו) לשון
תלניה ולניה שהיו מתלוננין ורולין שמשם היו זוכרין לחכילת קדשים שהיתה במקום
מרליהו: בין פורת יוסף. לשון פריה ורביה מקום לחכילת קדשים נתרבה לו
ע"י הטין ושילה בחלקו של יוסף היה כדכתיב וימלס בחבל יוסף וגו' ויטום משכן
שילה: שאינו שלו. משת לחדוניו: ורצון. של ידי רלון שלח רלה ליזון ממס
שליהו שלו: בין השנואים. שילה קדשיו נלכלין לף בנבולי שחר שבטים ששנחתו:
אסברא לך. לרלוך דוגמל לדבר: בי כנשתא דמעון. משם היו רולין לת
שילה ולל היה דבר מפסיק: לא רואה את בלו. לרלות משם לת שילה כולה
מלא מקלה:

זוהר ויחי דף רמ"ב ע"א

דָּבָר אַחֵר יְשַׁשכָר חֲמוֹר גָּרֶם רוֹבֵץ וְגוֹמֵר פָּתָה וָאֹמַר (תהלים ב"ז) לְדָוִד יְיָ
אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא יְיָ מָעוֹז חַיַּי מִמִּי אֶפְחָד כַּמָּה חֲבִיבִין אִינּוּן
מִלִּין דְּאוֹרַיְיתָא כַּמָּה חֲבִיבִין אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא קַמֵּי קֻדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא דְּכָל מַאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא לָא דָּחִיל מִפֻּרְעֲנוּתָא עַלְמָא נָטִיר

הוא לְעֵילָא נָטִיר הוּא לְתַתָּא. וְלָא עוֹד אֶלָּא דְּכָפִית לְכָל פְּנֵעֵי דְּעַלְמָא וְאָחִית לוֹן לְעוֹמְקֵי דְּתְהוֹמָא רַבָּא. תָּא חֲזֵי בְּשַׁעְתָּא דְּעָאל לֵילְיָא פְּתְחִין סְתִימִין וְכַלְבֵּי דְּתַרְעֵי שַׁרְיָין וְשָׁאטָן בְּעַלְמָא וְאִתְיְהִיבַת רְשׁוּ לְחַבָּלָא וְכָל בְּנֵי עָלְמָא נַיְימֵי בְּעַרְסֵיהוּ וְנִשְׁמָתְהוֹן דְּצַדִּיקַיָּא סַלְקִין לְאִתְעַנָּגָא לְעֵילָא כַּד אִתְעַר רוּחַ צָפוֹן וְאִתְפְּלִיג לֵילְיָא אִתְעֲרוּתָא קַדִּישָׁא אִתְעַר בְּעַלְמָא וְאִתְמַר בְּכַמָּה דּוּכְתֵי. וְזָכָאָה חוּלָקֵיהּ דְּהַהוּא בַר נָשׁ דְּאִיהוּ קָאֵיר בַּהֲהִיא שַׁעְתָּא וְיַשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא כְּיָון דְּאִיהוּ פָּתַח בְּאוֹרַיְיתָא כָּל אִינּוּן זִינִין בִּישִׁין אָעִיל לוֹן בְּנוּקְבֵי דְּתְהוֹמָא רַבָּא וְכָפִית לֵיהּ לַחֲמוֹר וְנָחִית לֵיהּ לַחֲמוֹר בְּמַפְסְרֵי דְּתְחוֹת עַפְרָא דְּזוּהֲמֵי קַקְרָא. בְּנִינִי כַּךְ יָשַׁשכָר דְּאִשְׁתַּדַּלוּתֵיהּ בְּאוֹרַיְיתָא כְּפִית לֵיהּ לַחֲמוֹר וְנָחִית לֵיהּ לַחֲמוֹר וְנָחִית לֵיהּ לַחֲמוֹר בְּמַפְסְרֵי דְּתְחוֹת עַפְרָא דְּזוּהֲמֵי קַקְרָא. בְּנִינִי כַּךְ יָשַׁשכָר דְּאִשְׁתַּדַּלוּתֵיהּ בְּאוֹרַיְיתָא כְּפִית לֵיהּ לַחֲמוֹר וְנָחִית לֵיהּ מֵהַהוּא גֵּרֶם הַמַּעֲלוֹת דְּאִיהוּ סָלִיק לְנַוְקָא עַרְמָא וְשַׁוִּי מָדוֹרֵיהּ בֵּין הַמִּשְׁפְּתַיִם בֵּין זוּהֲמֵי דְּמַפְסְרֵי דְּעַפְרָא. תָּא חֲזֵי מַה כְּתִיב. וַיַּרְא מְנוּחָה כִּי טוֹב וְאֶת הָאָרֶץ כִּי נָעְמָה וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבוֹל וַיְהִי לְמַס עוֹבֵד. וַיַּרְא מְנוּחָה כִּי טוֹב דָּא תּוֹרָה שֶׁכְּתָב. וְאֶת הָאָרֶץ כִּי נָעְמָה דָּא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבוֹל לְמַסְבַּל עוֹלָא דְּאוֹרַיְיתָא וּלְדַבְקָא בָּהּ יוֹמִי וְלֵילְיָי. וַיְהִי לְמַס עוֹבֵד לְמֶהֱוֵי פַּלַח קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּלְאִתְדַּבְקָא בֵּיהּ וּלְאַתְשָׁא גַּרְמֵיהּ בֵּיהּ:

יוסף לחק

הלכה פסוקה — מוסר

חרמב"ם הלכות תשובה פ"ג — מספר דברים שבקדושה סי' ב'

• בָּךְ מִי שֶׁגִּיחַם עַל הַמִּצְוֹת שֶׁעָשָׂה וְתוֹרָה

עַל הַנְּבוּאוֹת וְאָמַר בְּלִבּוֹ וּמַה הוֹעִילְתִּי

בְּעָשׂוֹתָן הֲלֹואי לֹא עָשִׂיתִי אוֹתָן הֲרֵי זֶה

אֹבֵד אֶת כּוּלָּן וְאֵין מַזְכִּירִין לוֹ שׁוּם זְכוּת

בָּעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל יח) צִדְקַת הַצַּדִּיק לֹא

תַּצִּילֶנּוּ בְּיוֹם רִשְׁעוֹ אֵין זֶה אֶלָּא בְּתוֹרָה

עַל הָרִאשׁוֹנוֹת: ג וְכֵשֵׁם שֶׁשּׁוֹכְלִין זְכִיּוֹת

אָדָם וַעֲוֹנוֹתָיו בְּשָׁעַת מִיתָתוֹ בָּהּ בְּבָל שָׁנָה

וְשָׁנָה שׁוֹקְלִין עֲוֹנוֹת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּאֵי

הָעוֹלָם עִם זְכִיּוֹתָיו בְּיוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ

הַשָּׁנָה מִי שֶׁנִּמְצָא צַדִּיק גָּמוּר לְחַיִּים מִי

שֶׁנִּמְצָאת עֲלָיו מִיתָה וְהַבִּינוֹנִי תּוֹלִין

אוֹתוֹ עַד יוֹם הַכִּפּוּרִים אִם עָשָׂה תְּשׁוּבָה

נֶחְתָּם לְחַיִּים וְאִם לָאו נֶחְתָּם לְמִיתָה:

• אַף עַל פִּי שֶׁהַקְּדוּשַׁת שׁוֹפָר בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה

גְּזֵרַת הַכָּתוּב רֶמֶז יֶשׁ בּוֹ כְּלוֹמַר עוּרוּ

יְשֵׁנִים מִשְּׁנַתְכֶם וְנִרְדָּמִין הָקִיצוּ

מתרדמתכם

א אָמַר רַב הוּנָא בָּבָא בְּתִיב (תהלים עח) לֶחֶם

אַבִּירִים אָכַל אִישׁ לֶחֶם שֶׁמַּלְאָכֵי

הַשָּׁרֵת אוֹכְלִים בְּקִדּוּשָׁה וּבְנָקִיּוּת אַף יִשְׂרָאֵל

אוֹכְלִים בֵּן בְּקִדּוּשָׁה וּבְנָקִיּוּת דִּכְתִיב

(ויקרא כ) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים אִיזוּ מַיִם רִאשׁוֹנִים

וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים אִיזוּ מַיִם אַחֲרוֹנִים אֲנִי ה'

אֱלֹהֵיכֶם זוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְכָל הָאוֹכֵל

בְּקִדּוּשָׁה וּנְקִיּוּת דּוֹמֶה לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת:

ב תַּכְלִית הַמִּצְוָה שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו

הַשָּׁלוֹם לָזוּן בְּשִׂרְשָׁה עִם בִּרְכַּת הַמָּזוֹן

שֶׁהוּא מִצְוָה רַבָּה מְקוֹרֶשֶׁת אֵצֶל הַמַּלְאָכִים

וְזֶהוּ (בראשית יח) כִּי עַל כֵּן עֲבַרְתֶּם עַל עַבְדְּכֶם

כִּי עַל כֵּן נְתַתֶּם לְסָעוֹר אֲצֵרִי: ג בִּרְכַּת

הַמָּזוֹן דְּאוֹרַיְיתָא הֶחֱמִירוּ לְאוֹתָהּ מִיָּשֵׁב

וְיָשִׁים אֶל לִבּוֹ שֶׁהוּא מְבָרֵךְ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא עַל שֶׁנָּתַן לוֹ לֶאֱכוֹל וּרְעָדָה יִלְבַּשׁ

לְבַוִּין בָּרְאוּ אִם בַּעַל נֶפֶשׁ הוּא:

ויחי ליום חמישי

הלכה פסוקה

סְתֵרַמַתְכֶם וְחִפְּשׂוּ בְּמַעֲשֵׂיכֶם וְחִזְרוּ בְתְשׁוּבָה וְנִכְרוּ בּוֹרַאֲכֶם אֵלּוּ הַשּׁוֹכְחִים אֶת הָאֱמֶת כְּהַבְלֵי הַזְּמַן וְשׁוֹנִים כָּל שְׁנָתָם לְהֶבֶל רֵיק אֲשֶׁר לֹא יוֹעִיל וְגֹא יַצִּיל הַבִּיטוּ לְנַפְשׁוֹתֵיכֶם וְהָטִיבוּ דַּרְכֵיכֶם וּמַעַלְלֵיכֶם וְעֲזֹוב כָּל אֶחָד מִכֶּם דַּרְכּוֹ הָרָעָה וּמַחֲשַׁבְתּוֹ אֲשֶׁר לֹא טוֹבָה׃

ויחי ליל ששי תורה

צירוף יְהוָה

מט א וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל־בָּנָיו וַיֹּאמֶר הֵאָסְפוּ וְאַגִּידָה
לָכֶם אֵת אֲשֶׁר־יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית
הַיָּמִים׃ וְקָרָא יַעֲקֹב לְבָנוֹהִי וַאֲמַר אִתְכַּנְּשׁוּ וַאֲחַוֵי לְכוֹן יַת דִּי יְעַרַע
יָתְכוֹן בְּסוֹף יוֹמַיָּא׃ ב הֵקָּבְצוּ וְשִׁמְעוּ בְּנֵי יַעֲקֹב וְשִׁמְעוּ
אֶל־יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם׃ אִתְכַּנְּשׁוּ וּשְׁמָעוּ בְּנֵי יַעֲקֹב וְקַבִּילוּ אוּלְפַן
מִן יִשְׂרָאֵל אֲבוּכוֹן׃ ג רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה כֹּחִי וְרֵאשִׁית
אוֹנִי יֶתֶר שְׂאֵת וְיֶתֶר עָז׃ רְאוּבֵן בּוּכְרִי אַתְּ חֵילִי וְרֵישׁ תָּקְפִּי
כָּךְ הֲוָה חֲזֵי לְמִסַּב תְּרֵתָא חוּדָנִין בְּכִירוּתָא כְּהֻנָּתָא וּמַלְכוּתָא׃ ד פַּחַז
כַּמַּיִם אַל־תּוֹתַר כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ אָז חִלַּלְתָּ
יְצוּעִי עָלָה׃ עַל־דַּאֲזַלְתָּ לָקֳבֵל אַפָּיךְ הָא כְמַיָּא בְּרַם לָא אַהֲנֵיתָא

רש"י חולק

(א) ואגידה לכם. (ב"ר) נקט לגלות להם הקץ ונסתלקה ממנו שכינה והתחיל לומר דברים אחרים: (ג) וראשית אוני. היה טפש רחמנה שלו שלח רחה קרי מימיו (ב"ר): אוני. בחי כמו (הושע יב) מלאתי חון לי (יעטיה מ) מרוב חוזים. ולפין חוזים: יתר שאת. רחוי היית להיות יתר על אחיך בכהונה למען נשיאות כפים: ויתר עז. במלכות כמו (ש"א ב) ויתן עז למלכו ומי גרם לך להפסיד כל הלה: (ד) פחז כמים. הפחז והבהלה אשר מסרת להרחות כעסך כמים הללו הממהרים למרוגתם. לכך: אל תותר. אל תרבה ליטול כל היתרונות הללו שהיו רחויות לך. ומהו הפחז אשר פחזת: כי עלית משכבי אביך אז הללת. אותו שם שעלה על יוטי והיה השכינה שהיה דרכה להיות טולה על יוטי: פחז. שם דבר הוא לפיכך טעמו למעלה וכולו נקוד פת"ח יאלו היה לשון עבר היה נקוד חלין קמ"ץ וחלין פת"ח וטעמו למטה:

חוֹלֵק בַּתִּיר לָא תִפַּב אֲרֵי סְרֵקְתָּא בֵּית מִשְׁבְּבֵי אָבוּךְ בְּכֵן אֲחַלְּתָא לִשְׁוּוֵי
בְּרִיסְרֵקְתָּא: פ ה שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אַחִים כְּלֵי חָמָס מְכֵרֹתֵיהֶם:
שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אַחִין גַּבְרִין גְּבָרִין בְּאַרַע תּוֹתְבִיתְהוֹן עֲבָדוּ גְבוּרָא:
ו בְּסֹדָם אַל־תָּבֹא נַפְשִׁי בִּקְהָלָם אַל־תֵּחַד כְּבוֹדִי כִּי
בְאַפָּם הָרְגוּ אִישׁ וּבְרִצֹנָם עִקְּרוּ־שׁוֹר: בְּרַזְהוֹן לָא הֲוַת
נַפְשִׁי בְּאִתְכַּנְּשֵׁהוֹן לְמֵיכַּךְ לָא נְחָתִית מִן נָכְרֵי אֲרֵי בָּרַנְזָהוֹן קְטָלוּ קְטוֹל
וּבְרַעוּתְהוֹן תַּרְעוּ שׁוּר סַנְאָה: ז אָרוּר אַפָּם כִּי עָז וְעֶבְרָתָם
רש"י כי

יצועי. ל' מסכב ע"ם שמציעים לוחו ע"י לבדין וכדיון והרבה דומים לו (תהלים סג) אם זכרתיך על יצועי (שם קלב) אם תעלה על ערש יצועי: (ה) שמעון ולוי אחים. בעלה אחת על שכם ועל יוסף ויאמרו הים אל אחיו וגו' ועתה לכו ונהרגהו מי שם ל"ת רחובן לו יהודה הרי לא הסכימו בהריגתו ל"ת בני השפחות הרי לא היתה שנאתן שלימה שנאמר והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה וגו' יעשכר וזבולן לא היו מדברים בפני אחיהם הגדולים מהם על כרחך שמעון ולוי הם שקראם אחיהם: כלי חמס. לומות זו של לשיחה חמס היא בידכם מברכת עשו היא זו לומות שלו היא ואתם המשתם לומה ימינו: מכרתיהם. לשון כלי זיין. הסייף בלשון יוני מכ"ך (תגחומת). ד"ח מכרתיהם (ב"ר) בחרב מגורתם נהגו עלמן בכלי חמס כמו (יחזקאל פ"ו) מכורותיך ומולדתיך וזה תרגום של אונקלוס: (ו) בסדם אל תבא נפשי. (ב"ר) זה מטעם זמרי כשנתקנאו שבטו של שמעון להכיח לת המדינית לפני משה ואמרו לו זו אסורה הו מותרת אם תאמר אסורה הת יתרו מי התירה לך אל יזכר שמי בדבר שנאמר זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני ולא כתב בן יעקב: בקהלם. כשיקיל קרא שהוא משבטו של לוי לת לת כל העדה על משה ועל אהרן: אל תחד בכודי. אם אל יחיחד עמהם אמי שנאמר בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ולא נאמר בן יעקב אבל בדברי הימים כשנתיחסו בני קרח על הדוכן נאמר (דה"א ו) בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי בן ישראל: אל תחד בכודי. כבוד ל' זכר הוא ועל כרחך אתה לריך לפרש כמדבר אל הכבוד ואומר אתה כבודי אל תחיחד עמהם כמו (יחזקאל יד) אל תחד אתם בקבורה: כי באפם הרגו איש. אלו תמוך ואגפי שכם ואילן השובין כולם אלא כאים אחד וכן הוא אומר בנדעון (שופטים ו) וככית את מדין כאיש אחד. וכן במלריס סוס ורוכבו רמה בים. זהו מדרשו. ופשוטו אנשים הרבה קורא אים כל אחד לעלמו בחפץ הרגו כל אים שכעבו עליו וכן (יחזקאל יט) וילמד לטרוף טרף אדם אכל: וברצונם עקרו שור. רלו לעקור את יוסף שנקרא שור שנאמר בכור שורו הדר לו. עקרו אסריסו"ר בלעז ל' (יהושע יח) את סוסיהם תעקר: (ז) ארור אפם כי עז. אפי' בשעת תוכחה לא קלל אלא את אפם והוא שאמר בלעם מה אקב לא קבה אל: אחלקם ביעקב. אפרידם

כִּי קָשָׁתָה אֲחַלְּקֵם בְּיַעֲקֹב וַאֲפִיצֵם בְּיִשְׂרָאֵל: פ
לֵיט רָגְזָהוֹן אֲרֵי תַקִּיף וְחֵמָתְהוֹן אֲרֵי קַשְׁיָא אֲפַלְּגִנּוּן בְּיַעֲקֹב וַאֲבַדְּרִנּוּן
בְּיִשְׂרָאֵל: ח יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַחֶיךָ יָדְךָ בְּעֹרֶף
אֹיְבֶיךָ יִשְׁתַּחֲווּ לְךָ בְּנֵי אָבִיךָ: יְהוּדָה אַתְּ אוֹדָיָתָא וְלָא
בְּהֵיתָא בָּךְ יוֹדוֹן אַחָיךְ יָדָךְ תְּתָקֵף עַל בַּעֲלֵי דָבָבָךְ יִתְבַּדְּרוּן בַּנָּאָךְ יְהוֹן
מְחַזְּרִין קֳדָמָךְ וְיהוֹן מְקַדָּמִין לְמִשְׁאַל בִּשְׁלָמָךְ בְּנֵי אֲבוּךְ: ט גּוּר
אַרְיֵה יְהוּדָה מִטֶּרֶף בְּנִי עָלִיתָ כָּרַע רָבַץ כְּאַרְיֵה
וּכְלָבִיא מִי יְקִימֶנּוּ: שַׁלְטוֹן יְהֵי בְּשַׁרְיָא וּבְסוֹפָא יִתְרַבֵּא מַלְכָּא
מִדְּבֵית יְהוּדָה אֲרֵי מִדִּין קְטָלָא בְּרִי נַפְשָׁךְ מָסַרְתָּא יְנוּחַ יְשָׁרֵי בְּתַקִּוף
כְּאַרְיָא וּכְלֵיתָא וְלֵית מַלְכוּ דְּתַזַּעְזְעֵנַּהּ: י לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה
וּמְחֹקֵק מִבֵּין רַגְלָיו עַד כִּי יָבֹא שִׁילֹה וְלוֹ יִקְּהַת
עַמִּים: לָא יַעְדֵי עָבֵד שָׁלְטַן מִדְּבֵית יְהוּדָא וְסַפְרָא מִבְּנֵי בְנוֹהִי עַד

* בראש עמוד בי"ה שט"ו סימן רש"י עלמא

זה משה שלא יהא לו במנין הסבטים והרי הם חלוקים. ד"ח אין לך עניים סופרים ומלמדי תינוקות חלא משמעון כדי שיהיו נפוצים. ושבטו של לוי עשאו מחזר על הגרנות לתרומות ולמעשרות נתן לו הפולמוס דרך כבוד: (ח) יהודה אתה יודוך אחיך. לפי שהוכיח את הראובנים בקנטורים התחיל יהודה לסוג לתחוריו (שלא יוכיחו על מעשה תמר) וקראו יעקב בדברי ריצוי יהודה לא תהה כמותם (ב"ר): ידך בערף אויביך. בימי דוד (ש"ב כב) ואויבי תתה לי עורף: בני אביך. ע"ש שהיו מנשים הרבה לא תמר בני תמך כדרך שתמר יהלק: (ט) גור אריה. על דוד נתנבא בתחלה גור (ש"ב ה) בהיות שאול מלך עליהם תהה המולידו והמביא את ישראל ולבסוף תריה כשהמליכוהו עליהם. וזהו שתרגם יונקלוס שלטון יהא בשריא בתחלתו: מטרף. ממה שחסדתיך במרוף טורף יוסף חיים רעה תכלתהו וזהו יהודה שנאמר לתריה: בני עירית. שלקת את עלמך ואמרת מה בלע וגו'. וכן בהריגת המר שהודה לדקה ממני לפיכך כרע רבץ וגו' בימי בלעם (מ"ח ה) חיים תחת גפנו וגו': (י) לא יסור שבט מיהודה. מדוד ואילך חלו רחמי גליות שנכבל שרוים את העם בשבט הממונים ע"פ המלכות (סנהדרין ה) ומחקק מבין רגליו. תלמידים חלו נסיתי ח"י: עד כי יבא שילה. מלך המשיח שהמלוכה שלו. וכן תרגם יונקלוס. ומ"ח שילו שי לו שנאמר (תהלים טו) יובילו שי למורא: ולו יקהת עמים. חסיפת העמים שהיו"ד טיקר היא ביסוד כמו יפתח ופעמים שנופלת ממנו וכמה לותיות משמשות בלשון זה והם נקראים טיקר נופל כנון מ"ן של נוגף ושל נוסך והל"ף

עָלְמָא עַד דַּייתֵי מְשִׁיחָא דְּדִילֵהּ הִיא מַלְכוּתָא וְהֵא יִשְׁתַּמְּעוּן עַמְמַיָּא׃

יא אֹסְרִי לַגֶּפֶן עִירֹה וְלַשֹּׂרֵקָה בְּנִי אֲתֹנוֹ כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבֻשׁוֹ וּבְדַם־עֲנָבִים סוּתֹה׃ יַסְחַר יִשְׂרָאֵל לְקַרְתֵּהּ עַמָּא יְבַנּוּן הֵיכְלֵהּ יְהוֹן צַדַּיקַיָּא סְחוֹר סְחוֹר לֵהּ וְעַבְדֵי אוֹרַיְתָא בְּאוּקְפַן עַמֵּהּ יְהֵי אַרְגְּוָן טַב לְבוּשׁוֹהִי כְּסוּתֵהּ מַיָּא חִוָּרִי וְצִבְעוֹנִין׃

יב חַכְלִילִי עֵינַיִם מִיָּיִן וּלְבֶן־שִׁנַּיִם מֵחָלָב׃ פ יְסַמְּקוּן סוּרוֹהִי בְּכַרְמוֹהִי וְטִיפּוּן נַעֲוֹהִי בְּחַמָּר יְחַיְּרָן בְּקָעָתֵהּ כְּעִיבּוּר וּבְעֶדְרֵי עָנָא׃

יג זְבוּלֻן לְחוֹף יַמִּים יִשְׁכֹּן וְהוּא לְחוֹף אֳנִיֹּת וְיַרְכָתוֹ עַל־צִידֹן׃ פ זְבוּלֻן עַל סְפַר יַמְמַיָּא יִשְׁרֵי וְהוּא יְכַבֵּשׁ מְחוֹזִין בְּסִפְּנַן

* עירו קרי * סותו קרי רש"י וטוב

(חיוב יג) שבאחוזתי בחזיכם (יחזקאל כח) ושבאחזת חרב (והוא ל' חרב ופי' ירושת חרב והוא לשון זיין) (מ"ב ד) ואסוך שמן. לפי זה יקשה עמים שפיעת עמים שנאמר (ישעיה יח) תליו גויים ידרוסו ודומה לו (משלי ל) עין תלעג לאב ותבוז ליקשת אם לקבוץ קמעים שבפיים מפני זקנתה ובגמ' דיתבי ומקרו לקהתת בשוקי דנהרדעא (דפומבדיתא) במב' (יבמות דף קי) ויכול היה לומר קהיית עמים: (יא) אסרי לגפן עירה. נתנבא על ארץ יהודה שתהא מושבת יין כמעיין הים יהודה יאסור לגפן עיר אחד ויטענו מגפן אחת ומשורק אחד בן אתון אחר: שרקה. זמורה תרוכה קורייר"ש בלעז: כבס ביין. כל זה לשון רבוי יין: סותה. לשון מין בגד הוא ואין לו דמיון במקרא: אסרי. כמו אוסר דוגמתו (תהלים קיג) מקימי מעפר דל (שם קכג) היושבי בשמים וכן בני אתונו כעין זה. ואונקלוס תרגם במלך המשיח. גפן הם ישראל. עירה זו ירושלם. שורקה אלו ישראל (ירמיה ב) ואנכי נטעתיך שורק: בני אתנו. יבנין סיכלים ל' שער האיתון בס' (יחזקאל מ). ועוד תרגמו בפיים אחריס. גפן אלו לדיקים. בני אתונו שבדי אוריייתא בהולפן על שם רוכבי אתונות אחורות. כבס ביין יהא תרגום טב לבושוי שליבושו דומה ליין ולבושין הוא ל' סותה שהאשה לובשתן ומסיתה בהן את הזכר ליתן עיניו בה. ואף רבותינו פירשו בגמ' ל' הסתת שכרות בס' כתובות (דף קיד) ועל היין שמא תאמר חיונו מרוח ת"ל סותה: (יב) חכלילי. ל' חודם כתרגומו וכן (משלי כג) למי חכלילות עינים שכן דרך שותי יין ניעשם מאדימין: מחלב. מרוב חלב שיהא בארצו מרעה טוב לעדרי צאן. וכן פי' המקרא חדום עינים יהא מרוב יין ולבן שנים יהא מרוב חלב ולפי תרגומו עינים לשון הריס שמשם טופים למרחוק ושוד תרגמו בפיים אחריס לשון מעיות וקילות היקבים נעשו יקבים שלו ול' תרמי הוא בס' ט"ו (דף עד) נעוה תרתחו. יחוורן בקטיפה תרגם שניס לשון שני הסלעים: (יג) זבולן לחוף ימים. על חוף ימים תהיה ארצו. חוף כתרגומו ספר מרק"ש בלעז (יבמות מח) והוא יהיה מלוי תדיר על חוף

ויחי לליל ששי

וְטוֹב יַמָּא יְכוֹל וְתַחוֹמֵהּ יְהֵי בָּטֵי עַל צִידוֹן׃ יד יִשָּׂשכָר חֲמוֹר
גָּרֶם רֹבֵץ בֵּין הַמִּשְׁפְּתָיִם׃ יְשָׁשכָר עַתִּיר בְּנִכְסִין וְאִתְחַסַּנְתֵּהּ
בֵּין תְּחוֹמָיָא׃ טו וַיַּרְא מְנֻחָה כִּי טוֹב וְאֶת־הָאָרֶץ כִּי
נָעֳמָה וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל וַיְהִי לְמַס־עֹבֵד׃ ס וַחֲזָא
חוּלָקָא אֲרֵי טָב וְיָת אַרְעָא אֲרֵי מְעַבְּדָא פֵּירִין וְיַכְפֵּשׁ מָחוֹזֵי עַמְמַיָּא
וְיִשְׁבֵּי יָת דְּיָרֵיהוֹן וּדְאִשְׁתַּאֲרוּן בְּחוּן יְהוֹן לֵהּ פָּלְחִין וּמַפְקֵי מַסְקָן׃
טז דָּן יָדִין עַמּוֹ כְּאַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃ מְדִבֵּית דָּן יְתָבְּחַר
וְיָקִים גַּבְרָא בְּיוֹמוֹהִי יְתַפְרֵק עַמֵּהּ וּבְשֻׁנְהֵי יְנוּחִין כַּחֲדָא שִׁבְטַיָּא
דְּיִשְׂרָאֵל׃ יז יְהִי־דָן נָחָשׁ עֲלֵי־דָּרֶךְ שְׁפִיפֹן עֲלֵי־אֹרַח
הַנֹּשֵׁךְ עִקְבֵי־סוּס וַיִּפֹּל רֹכְבוֹ אָחוֹר׃ יְהֵי גַּבְרָא דְּיִתְבְּחַר
וְיָקוּם מְדִבֵּית דָּן אִמְּתֵהּ תִּתְרְמֵי עַל עַמְמַיָּא וּמְחָתֵהּ תִּתְקַף בְּפָרְשָׁתָאֵי

רש"י

תניות במקום הגמל שתניות מביאות שם פרקמטיא שהי' זבולן עוסק בפרקמטיא וממליץ מזון לשבט יששכר (הגחומת) והם עוסקים בתורה הוא שאמר משה (דברים לג) שמח זבולן בצאתך ויששכר באהלך זבולן יוצא בפרקמטיא ויששכר עוסק בתורה בהאליס: וירכתו על צידון. סוף גבולו יהיה סמוך לצידון וירכתו סופו כמו וצירכתי המשכן: (יד) וישששכר חמור גרם. חמור בעל עצמות סובל עול תורה כחמור חזק שמטשטין לחומו משא כבד: רבץ בין המשפתים. כחמור המהלך ביום ובלילה ואין לו ליכה בבית וכשהוא רובץ הוא לנוח רובץ בין התחומין בתחומי העיירות שהולך שם פרקמטיא: (טו) וירא מנוחה כי טוב. ראה לחלקו ארץ מבורכת ומובה להוליך פירות: ויט שכמו לסבול. עול תורה: ויהי לכל לחיו יסרחל: למס עובד. לפסוק להם הוראות על תורה וסדרי עבורין שנאמר (דה"ח יב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל ראשיהם מלמדים תלמידי בתי מדרשות העמיד וכל תלמיהם על פיהם. ויט שכמו. השפיל שכמו כמו ויט שמים הטו חזיכם ושוקלם תרגם בפנים לתלמידים ויט שכמו לסבול מלמות ולכבוש מחוזות שהם יושבים על הספר ויהי' הלויב כבוש תחתיו למס עובד: (טז) דן ידין עמו. יקוים נקמת עמו מפלשתים כמו כי ידין ה' עמו: באחד שבטי ישראל. כל ישראל יהיו כאחד שבטו ואת כולם ידין ועל שמשון נבא נבואה זו. ועוד ים לפרש כאחד שבטי ישראל כמיוחד שבשבטים הוא דוד שבא מיהודה: (יז) שפיפן הוא נחש ואומר אני שקרוי כן על שם שהוא נוסף כמו (בראשית ג) ואתה תשופנו עקב: הנשך עקבי סוס. כך דרכו של נחש ודמהו לנחש הנשך עקבי סוס ויפול רכבו לאחור שלא יגיע בו ודוגמתו מליטו בשמשון (שופטים טז) וילפת וגו' את שני עמודי התיך

וגו'

פְּחִינֵי חִירָמָן יִשְׂרֵי עַל אַרְחָא וּכְפִתְנָא יְכִמּוֹן עַל שְׁבִילָא יַקְטֵל גַּבְרֵי
מַשְׁרַיָת פְּלִשְׁתָּאֵי פָּרָשִׁין עִם רַגְלָאִין יַעֲקֹר סוּסָוָן וּרְתִכִּין וִימַגֵּר רוֹכְבֵיהֶן
בַּאֲהוֹרָא: יח לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי יְהוָה: ס לְפִירָקָנָךְ סַבְּרִית יְיָ:
חמישי יט גָּד גְּדוּד יְגוּדֶנּוּ וְהוּא יָגֻד עָקֹב: ס מְדֻבֵּית גָּד
מַשְׁרַיָת מְזַיְנִין בַּד יַעַבְרוּן יַת יַרְדְּנָא הֵדֵם אֲחֵיהוֹן לֶקְרָבָא וּבְנָכְסִין סַגִּיאִין
יְתוּבוּן לְאַרְעֲהוֹן: כ מֵאָשֵׁר שְׁמֶנָה לַחְמוֹ וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי־
מֶלֶךְ: ס דְּאָשֵׁר טָבָא אַרְעֵהּ וְהִיא מְרַבְיָא בְּתַפְנוּקֵי מַלְכִין:
כא נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה הַנֹּתֵן אִמְרֵי־שָׁפֶר: ס

ר"י נפתלי

וגו' ופעל הגד מתו. ותונקלוס תרגם כחיוי חורמן סס מין נחש שחין רפואה לנשיכתו והוא לפעוני וקרוי חורמן על סס שטופה הכל חרס. וכפיתגם כמו פתן.
יכמון יתרוצ: (יח) לישועתך קויתי ה'. נתגדח סינקרו פלסתים לת עיניו וסופו לומר (שופטים טז) זכרני נא וחזקני נא לך הפעם: (יט) גד גדוד יגודנו. כולם ל' גדוד הס וכך תברו מנחם. ות"ת לין גדוד בלח ב' דלתי"ן י"ל גדוד סס דבר לריך שני דלתי"ן שכן דרך תיבה בת שתי חותיות להכפל בסופה ואין יסודה אלא שתי חותיות וכן לתר (משלי כו) כלפור לגוד מגזרת (ליוב ז) ושבעתי נדודים (שופטים ה) סס נפל שדוד מגזרת ישוד להריס לף יגוד יגודנו וגדוד מגזרה לחת הס וכשהוא מדבר בל' יפעל לינו כפול כמו יגוד יגוד ירוס ישוד ישוב יסוב וכשהוא מתפעל או מפעיל לחריס הוא כפול כמו יתגודד יתגודד יתרומס יתבולל יתעודד. ובל' מפעיל (תהלים קמו) יתום ולמנה יעודד (ישעיה מו) לעוכב יעקב אלינו (שם נח) מעוכב נתיבות. לף יגודנו הלמור כלן לין לעון שיפעילוהו לחריס אלא כמו יגוד סימנו כמו (ירמיה י) בני ילחוני ילאו ממני. גד גדוד יגודנו. גדודים יגודו סימנו שיעברו סירדן עס לחיסס למלחמה כל חלוץ עד שנכנסה הלרן: והוא יגד עקב. כל גדודיו ישובו על עקבס לנחלתס שלקחו בעבר סירדן ולא יפקד מהס איש: עקב. בדרכן ובמסילותס שהלכו ישובו כמו (תהלים עז) ועקבותיך לא נודעו וכן (שה"ש ה) בעקבי הלאן בל' לעז תרגי"ס: (כ) מאשר שמנה לחמו. מאכל הבא מחלקו של אדם יהא שמן שיהיו זיתים מרובים בחלקו והוא מוסך שמן כמעין. וכן ברכו משה ומובל בשמן רגלו כמו שבגימו במגחות (דף פה) פעם אחת הולרכו אנשי לודקיא לשמן וכו': (כא) אילה שלחה. זו בקעת גימוסר שהיא קלה לכשל פירותיה כאילה זו שהיא קלה לרוץ. אילה שלוחה אילה משולחת לרוץ: הנותן אמרי שפר. כתרגומו דבר אחר על מלחמת סיסרא נתגבא (שופטים ד) ולקחת עמך עשרת אלפים איש מבני נפתלי וגו' והלכו סס בזריזות וכן נאמר סס לשון שלוח בעמק שולח ברגליו. המותן אמרי שפר. על ידס שרו דבורה וברק שירה. ורבותינו דרשוהו על יוס קבורת

נַפְתָּלִי בְּאַרְצָא טָבָא יַתְרְמִי עַדְבֵהּ וְאַחֲסַנְתֵּהּ תְּהֵי מַעְבְּדָא פֵּירִין יָהוֹן מוּבָן
וּמְבָרְכִין עֲלֵיהוֹן: כב בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף בֵּן פֹּרָת עֲלֵי־עָיִן בָּנוֹת
צָעֲדָה עָלֵי־שׁוּר: בְּרִי דְיוֹסֵף יוֹסֵף בְּרִי דְיִתְבָּרַךְ בְּנָפֵּן דִּנְצֵב עַל
עֵינָא דְמַיָּא תְּרֵין שִׁבְטִין יְפִקוּן מִבְּנוֹהִי יַקְבִּילוּן חוּלָקָא וְאַחֲסַנְתָּא:
כג וַיְמָרְרֻהוּ וַיֹּרְבוּ וַיִּשְׂטְמֻהוּ בַּעֲלֵי חִצִּים: וְאִתְמָרִרוּ יָתֵהּ
וְנַקְמוּהִי וְאָעִיקוּ לֵהּ גְּבָרִין גִּבָּרִין בַּעֲלֵי פַּלְגוּתָא: כד וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן
קַשְׁתּוֹ וַיָּפֻזוּ זְרֹעֵי יָדָיו מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב מִשָּׁם רֹעֶה

רש"י אבן

יעקב כשערער עשו על המערה במסכת סוטה (דף יח) ותרגומו יתרמי עדביה יפול מכלו והוא יודה על חלקו למריס נחיס ושפח: (כב) בן פורת. בן חן והוא לשון תרמי תפריון נמטייה לרבי שמעון בסוף בבא מציעא (דף קיח): בן פרת עלי עין. חנו נטוי על העין הרואה לומו: בנות צעדה עלי שור. בנות מלריס היו ליועדות על המומה להסתכל ביופיו ובנות הרבה לעבדה כל אחת ואחת במקום שתוכל לרחותו משם (ד"ח כל"ל. כי לפירוש רשבון הוא שור חומה וק"ל): עלי שור. על רחייתו כמו (במדבר כד) אשורנו ולא קרוב ומ"ש ים רביט והם נוטה לייסוד המקרא: פרת. ת"ו שבו הוא תקון הלשון כמו (קהלת ג) על דברת בני האדם: שור. כמו לשור. ד"ח על שלי שור בשביל לשור ותרגום של לוקלוס בנות לעבדה שלי שור תרין שבטין יפקון מבנוהי וכו' וכתב בנות על שם בנות מנשה בנות ללפחד שנטלו חלק בשני עברי הירדן. ברי דיסבי יוסף פורת ל' פריה ורביה. ויש מ"ח בו המתיסדים על הלשון בשעה שבא עשו לקראת יעקב בכולן קדמו החמהות ללכת לפני בניהם להשתחוות וברחל כתיב בגם יוסף ורחל ויתחוו למר יוסף רשע הזה עינו רמה שמא יתן עיניו בחמי ילא לפניה ושרבב קומתו לכפותה והוא שברכו אחיו בן פורת הגדלת עלמך יוסף שלי עין של עשו לפיכך זכית לגדולה: בנות צעדה עלי שור. להסתכל בך בלשהך של מלריס ועוד דרשוהו לעניין שלא יפלוט בזרעו עין הרע ולא כשברך מנשה ואפרים ברכם כדגים שיין עין הרע שולטת בהם: (כג) ויממרהו ורבו. וימררוהו אחיו וימררוהו פוטיפר ואשתו לאסרו לשון וימררו את חייהם: ורבו. נעשו לו אחיו לנשי ריב ואין הלשון הזה לשון פעלו שע"כ היה לו ליעקד ורבו כמו המה מי מריבה אשר רבו וגו' ולא שם ל' רבייה חלים הוא כן היה לו ליעקד ואינו אלא לשון פועלו כמו שמו שמים (ירמיה ג) שהוא לשון הוספו וכן רמו מעט שהוא לשון הורמו אלא שלשון הורמו והוספו ט"י אחרים ולשון שמו רמו רבו מאליהם הם משוממים את עלמם נתרוממו מעלמם נעשו לנשי ריב וכן דומו יוסבי לי כמו נדמו וכן תרגם לונקלוס ונקמוהי: בעלי חצים. שלשון כחן ותרגומו מרי פלגותא לשון ותהי המחנה לותן שהיו רואים לחלוק עמו נחלה: (כד) ותשב באיתן קשתו. נתיישבה בחוזק קשתו תזקו: ויפזו זרועי ידיו. זו היא נתינת טבעת על ידו לשון זכר מופז

אֶבֶן יִשְׂרָאֵל׃ וְתַבַּת בְּהוֹן נְבִיאוּתֵהּ עַל דְּקַיְּמִם אוֹרַיְתָא
בְּסִתְרָא וְשַׁוִּי בְּתוּקְפָּא רוּחֲצָנֵהּ בְּבֵן יִתְרְמָא דְּהַב עַל דְּרָעוֹהִי וְאַחֲסַן
מַלְכוּתָא וְתֻקֵּף דָּא הַוַת לֵהּ מִן קֳדָם אֵל תַּקִּיפָא דְּיַעֲקֹב דִּי בְּמֵימְרֵהּ זַי
אָבָהָן וּבְנִין זַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל׃ כה מֵאֵל אָבִיךָ וְיַעְזְרֶךָּ וְאֵת שַׁדַּי
וִיבָרְכֶךָּ בִּרְכֹת שָׁמַיִם מֵעָל בִּרְכֹת תְּהוֹם רֹבֶצֶת
תָּחַת בִּרְכֹת שָׁדַיִם וָרָחַם׃ מֵימַר אֱלָהָא דְּאָבוּךְ יְהֵי בְּסַעֲדָךְ
תַּ שַׁדַּי וִיבָרְכִנָּךְ בִּרְכָן דְּנַתָּתָן מִטַּרָּא דִּשְׁמָיָא מִלְּעֵלָּא בִּרְכָן דְּנָנְדָן
מִמַּעֲמַקֵּי אַרְעָא מִלְּרַע בִּרְכָתָא דְּאָבוּךְ וְדְאִמָּךְ׃ כו בִּרְכֹת אָבִיךָ
גָּבְרוּ עַל־בִּרְכֹת הוֹרַי עַד־תַּאֲוַת גִּבְעֹת עוֹלָם
תִּהְיֶיןָ לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְקָדְקֹד נְזִיר אֶחָיו׃ פ ששי

רש"י ברכתא

לת היכה לו מידי הקב"ה שהוא לאביר יעקב ומסס עלה להיות רועה אבן ישראל טקרן של ישראל ל' אבן הרחצה לשון מלכות ואונקלוס לף הוא כך תרגמו ותסב ותבת בהון נביאותיה החלומות לשר חלס להם על דקיים אוריייתא בסתרא מוספת הוא ולא מל' עברי שבמקרא ושוי בתוקפא רוחלניה תרגוס של בתיקן קשתו וכך לשון התרגוס על העברי ותסב נבואתו בשביל שחיתמו של הקב"ה היתה לו לקשת ולמדנטת בכן יהרמת דהב על דרעוהי לכך ויפוזו זרועי ידיו לשון פז: אבן ישראל. ל' מוטריקין לד ובן אבהן ובניו יעקב ובניו: (כה) מאל אביך. היתה לך זאת והוא יעזרך: ואת שדי. ועם הקב"ה היה לבך כשלא שמעת לדברי אלהיך והוא יברכך: ברכת שדים ורחם. ברכתה דאבא ודאמא. כלומר יתברכו המולידים והיולדות שיהיו הזכרים מזריעין טיפה הראויה להריון והנקבות לא יפלו את רחם שלהן להפיל טובריהן: שדים. יש יולה מתרגמין לישתדאי ישתדי לף שדים כלן ט"ס שהורט יולה כחן: (כו) ברכות אביך גברו וגו'. הברכות שברכני הקב"ה גברו והלכו על הברכות שביוך את הורי: עד תאות גבעות עולם. לפי שהברכות שלי גברו עד סוף גבולי גבעות עולם שנתן לי ברכה פרולה כלי מלריס מגעת עד ד' קלות העולם שנת' ופרלת ימה וקדמ' וגו' מה שלא אמר לאברהם אביהו ולילחק לאברהם ח"ל שא עיניך וראה וגו' כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולא הרחיבו אלא ארץ ישראל בלבד. לילחק אמר לו כי לך ולזרעך אתן את כל הארלות האל והקימותי את השבועה וגו' ז"ס יעשיה (יעשיה נח) והאכלתיך נחלת יעקב אביך ולא אמר נחלת לאברהם: תאות. תשמול"ן כך חברו מנחם בן סרוק: הורי. ל' הריון שהורוני אמהי אמי כמו הורה גבר (חיוב ג): עד תאות. עד קלות כמו (במדבר לד) והתאויתם לכם לגבול קדמה (שם ח) תתאו לבא תמת: תהיין. כולם לרחם יוסף: נזיר אחיו. פרישת

דאחוהי

ויחי לליל ששי

בִּרְכְתָא דְאָבִיךְ יְתוֹסְפָן עַל בִּרְכָתָא דִילִי בָּרִיכוּ אֲבָהָתַי דַּחֲמִידוּ לְחֵן
רַבְרְבַיָּא דְמִן עָלְמָא יֶהֱוֵן כָּל אִלֵּין לֵרֵישָׁא דְיוֹסֵף וּלְגַבְרָא פָּרִישָׁא מֵאֲחוֹהִי:

ויחי יום ששי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה
והתרגום והפטרה:

כז בִּנְיָמִין זְאֵב יִטְרָף בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד וְלָעֶרֶב יְחַלֵּק
שָׁלָל: בִּנְיָמִין בְּאַרְעֵהּ תִּשְׁרֵי שְׁכִינְתָא וּבְאַחֲסָנָתֵהּ יִתְבְּנֵי
מַקְדָּשָׁא בְּצַפְרָא וּבְפַנְיָא יְהוֹן מְקָרְבִין קָרְבָּנָא וּבְעִדָּן רַמְשָׁא יְהוֹן
מְפַקְּנִין מְזוֹנָא חוּלָקְהוֹן מִשְׁאַר קָדְשַׁיָּא: כח כָּל־אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
שְׁנֵים עָשָׂר וְזֹאת אֲשֶׁר־דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיְבָרֶךְ
אוֹתָם אִישׁ אֲשֶׁר כְּבִרְכָתוֹ בֵּרַךְ אֹתָם: כָּל אִלֵּין שִׁבְטַיָּא
דְיִשְׂרָאֵל תְּרֵין עֲסַר וְדָא דְמַלֵּיל לְהוֹן אֲבוּהוֹן וּבָרִיךְ יָתְהוֹן גְּבַר כִּדְ בִּרְכְתֵהּ

רש"י ברך

דאחוהי שנאדל מאחיו כמו ויגזרו מקדמי בנ"י. גזורו אחור. ור"ל ותשב כמיכן קשתו על כביסת ילכו בחשת אדוניו וקורלו קשת ט"ם שהזרע יורה כאן: ויפוזו זרועי ידיו כמו ויפולו שילח הזרע מבין אלבעות ידיו: מידי אביר יעקב. שנראתה לו דמות דיוקנו של אביו וכו' כדאי' בסוטה (דף לו) ואונקלוס תרגם תמות טולם ל' תאוה וחמד' ונדבוה ל' מלוקי ארץ (והם הברכות) שחמדתו אמו והזקיקתו לקבלם: (כז) בניימין זאב יטרף. הוא זאב חשר יטרף נפש על סיהיו עתידין לסות חטפנין (סופטים כא) וחטפתם לכם חיש חשתו בפלגש בגבעה ונפש על שאול שהיה נולח בחויניו שביב שנאמר (ש"א יד) ושאול לכד המלוכה וילחם במואב ובאדום וגו' וכבל חשר יפנה ירשיע: בבקר יאכל עד. לשון ביזת שלל המתורגם עדאה ועוד יש לו דומה בלשון עברית (ישעיה לג) וז חולק עד שלל ועל שאול הוא חומר שעמד בתחלת בוקרן (ס"ח פריחתן) וזריחתן של ישראל: ולערב יחלק שלל. לאף משתקע שמשן של ישראל ע"י נבוכדנלר שיגלם לבבל: יחלק שלל. מרדכי ואסתר שהם מבניימין יחלקו את שלל המן שנאמר הנה בית המן נתתי לאסתר. ואונקלוס תרגם על שלל הכהנים בקדשי המקדש: (כח) וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם. והלא ים מהם שלא ברכם אלא קטנתן אלא כך פירושו וזאת אשר דבר להם לביהם מה שנאמר בטנין. יכול שלא ברך לראובן שמעון ולוי ת"ל ויברך אותם כולם כמשמע: איש אשר כברכתו. ברכה העתידה לבא על כל אחד ואחד: ברך אותם. לא היה לו לומר אלא ים אשר כברכתו ברך אותו מה ת"ל

ברך

בְּנֵי־חֵת׃ כט וַיְצַו אוֹתָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֲנִי נֶאֱסָף אֶל־
עַמִּי קִבְרוּ אֹתִי אֶל־אֲבֹתָי אֶל־הַמְּעָרָה אֲשֶׁר
בִּשְׂדֵה עֶפְרֹן הַחִתִּי׃ וּפַקֵּד יָתְהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן אֲנָא מְתַכְּנֵשׁ אֲנָא עִם־
קְבָרוּ יָתִי לְוָת אֲבָהָתִי בְּמַעַרְתָּא דִּי בַחֲקַל עֶפְרוֹן חִתָּאָה׃ ל בַּמְּעָרָה
אֲשֶׁר בִּשְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר־עַל־פְּנֵי מַמְרֵא בְּאֶרֶץ
כְּנָעַן אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם אֶת־הַשָּׂדֶה מֵאֵת עֶפְרֹן
הַחִתִּי לַאֲחֻזַּת־קָבֶר׃ בְּמַעַרְתָּא דִּי בַחֲקַל כָּפְלְתָּא דִּי עַל אַפֵּי
מַמְרֵא בְּאַרְעָא דִּכְנָעַן דִּי זְבַן אַבְרָהָם יָת חַקְלָא מִן עֶפְרוֹן חִתָּאָה לְאַחֲסָנַת
קְבוּרָא׃ לא שָׁמָּה קָבְרוּ אֶת־אַבְרָהָם וְאֵת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ
שָׁמָּה קָבְרוּ אֶת־יִצְחָק וְאֵת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ וְשָׁמָּה
קָבַרְתִּי אֶת־לֵאָה׃ תַּמָּן קְבָרוּ יָת אַבְרָהָם וְיָת שָׂרָה אִתְּתֵהּ תַּמָּן
קְבָרוּ יָת יִצְחָק וְיָת רִבְקָה אִתְּתֵהּ וְתַמָּן קְבָרִית יָת לֵאָה׃ לב מִקְנֵה
הַשָּׂדֶה וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר־בּוֹ מֵאֵת בְּנֵי־חֵת׃ זְבִינֵי חַקְלָא
וּמְעַרְתָּא דִּי בֵהּ מִן בְּנֵי חִתָּאָה׃ לג וַיְכַל יַעֲקֹב לְצַוֹּת אֶת־בָּנָיו
וַיֶּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל־הַמִּטָּה וַיִּגְוַע וַיֵּאָסֶף אֶל־עַמָּיו׃
וְשֵׁיצִי יַעֲקֹב לְפַקָּדָא יָת בְּנוֹהִי וְכַנַּשׁ רַגְלוֹהִי לְעַרְסָא וְאִתְנְגִיד וְאִתְכְּנִישׁ
לְעַמֵּהּ׃ נ א וַיִּפֹּל יוֹסֵף עַל־פְּנֵי אָבִיו וַיֵּבְךְּ עָלָיו וַיִּשַּׁק־
לוֹ׃ וּנְפַל יוֹסֵף עַל אַפֵּי אֲבוּהִי וּבְכָא עֲלוֹהִי וּנְשַׁק לֵהּ׃ ב וַיְצַו יוֹסֵף

רש"י את

כך חותם לפי סגנון ליהודה גבורת אריה ולבנימין חטיפתו של זאב ולנפתלי קלותו של איל יכול שלח כלאן כולם ככל הברכות ת"ל דרך חותם: (כט) נאספ אל עמי. על פס שמכניסין הנפשות אל מקום גניזתן שים חסיפה בלשון עברי שהיא לשון הכנסה כגון (שופטים יט) ואין איש מאסף אותם הביתה. (דברים ג) ואספתו אל תוך ביתך (ויקרא כג) באספכם את תבואת הארץ. הכנסתם לבית מפני הגשמים. באספכם את מעשיכם. וכל לשון חסיפה שהזכיר במיתה אף היא לשון הכנסה: אל אבתי. עם אבותי: (לג) ויאסוף רגליו. הכניס רגליו: ויגוע ויאסף. ומיתה לא נאמרה בפ בו ואמרו רז"ל יעקב אבינו לא מת (תענית ה): (ב) להנט את

אֶת־עֲבָדָיו אֶת־הָרֹפְאִים לַחֲנֹט אֶת־אָבִיו וַיַּחַנְטוּ
הָרֹפְאִים אֶת־יִשְׂרָאֵל: וּפַקִּיד יוֹסֵף עַת עַבְדּוֹתֵי עַת אַסְוָתָא
לְמָחֳנַט עַת אָבוּתִי וְחָנְטוּ אַסְוָתָא עַת יִשְׂרָאֵל: ג וַיְמַלְאוּ־לוֹ
אַרְבָּעִים יוֹם כִּי כֵן יִמְלְאוּ יְמֵי הַחֲנֻטִים וַיִּבְכּוּ אֹתוֹ
מִצְרַיִם שִׁבְעִים יוֹם: וּשְׁלִימוּ יַרְחָה אַרְבְּעִין יוֹמִין אֲרֵי כֵּן שְׁלִימוּ יוֹמֵי
דַּנַּטָיָא וּבְכוֹ יָתֵהּ מִצְרָאֵי שַׁבְעִין יוֹמִין: ד וַיַּעַבְרוּ יְמֵי בְכִיתוֹ וַיְדַבֵּר
יוֹסֵף אֶל־בֵּית פַּרְעֹה לֵאמֹר אִם־נָא מָצָאתִי חֵן
בְּעֵינֵיכֶם דַּבְּרוּ־נָא בְּאָזְנֵי פַּרְעֹה לֵאמֹר: וַעֲבָרוּ יוֹמֵי
בְכִיתֵהּ וּמַלֵּיל יוֹסֵף עִם בֵּית פַּרְעֹה לְמֵימַר אִם כְּעַן אַשְׁכַּחִית רַחֲמִין בְּעֵינֵיכוֹן
מַלִּילוּ כְעַן קֳדָם פַּרְעֹה לְמֵימַר: ה אָבִי הִשְׁבִּיעַנִי לֵאמֹר הִנֵּה
אָנֹכִי מֵת בְּקִבְרִי אֲשֶׁר כָּרִיתִי לִי בְּאֶרֶץ כְּנַעַן שָׁמָּה
תִּקְבְּרֵנִי וְעַתָּה אֶעֱלֶה־נָּא וְאֶקְבְּרָה אֶת־אָבִי
וְאָשׁוּבָה: אֲבָא קָיֵם עֲלַי לְמֵימַר הָא אֲנָא מָאֵית בְּקִבְרִי דְּאַתְקֵנִית לִי
בְּאַרְעָא דְכְנָעַן תַּמָּן תִּקְבְּרִנַּנִי וּכְעַן אֶסַּק כְּעַן וְאֶקְבַּר יָת אֲבָא וְאֵיתוּב
ו וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה עֲלֵה וּקְבֹר אֶת־אָבִיךָ כַּאֲשֶׁר
הִשְׁבִּיעֶךָ: וַאֲמַר פַּרְעֹה סַק וּקְבוֹר יָת אֲבוּךְ כְּמָא דְקָיֵם עָלָךְ:
ז וַיַּעַל יוֹסֵף לִקְבֹּר אֶת־אָבִיו וַיַּעֲלוּ אִתּוֹ כָּל־עַבְדֵי

את אביו. עניו מרקחת בשמים הוא: (ג) וימלאו לו. השלימו לו ימי תכונתו עד שמלאו לו ארבעים יום: ויבכו אותו וגו'. ארבעים לחנוטה וששים לבכיה לפי שאתה להם ברכה לגלגל שכלה הרעב והיו מי גילוס מתברכין: (ה) אשר כריתי לי. כפשוטו כמו (שמות כא) כי יכרה איש. ומדרשו עוד מתיישב על הלשון כמו חשר קניתי. תר"ע כשהלכתי לכרכי היס היו קורין למכירה כירה (כ"ר) ועוד מדרשו לי כרי דגור שנטל יעקב כל כסף וזהב שהביא מבית לבן ועשה לחותו כרי ואמר לעשו טול זה בשביל חלקך במערה: (ו) כאשר השביעך. ואם לא בשביל השבועה לא הייתי מניחך אבל ירא לומר עבור על השבועה שלא יאמר ח"ב תעבור על שבועה שנשבעתני לך שלא תגלה על ה"ק אחני מכיר עודף על שבועה לשון ואתה תיקך מכיר בו כדאיתא בשמ' סוטה (דף לג):

פַּרְעֹה וְזִקְנֵי בֵיתוֹ וְכֹל זִקְנֵי אֶרֶץ־מִצְרָיִם׃ וּסְלִיק יוֹסֵף
לְמִקְבַּר יָת אֲבוּהִי וּסְלִיקוּ עִמֵּהּ כָּל עַבְדֵי פַרְעֹה סָבֵי בֵיתֵהּ וְכֹל סָבֵי אַרְעָא
דְּמִצְרָיִם׃ ח וְכֹל בֵּית יוֹסֵף וְאֶחָיו וּבֵית אָבִיו רַק טַפָּם
וְצֹאנָם וּבְקָרָם עָזְבוּ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן׃ וְכֹל בֵּית יוֹסֵף וַאֲחוֹהִי
וּבֵית אֲבוּהִי לְחוֹד טַפְלְהוֹן וְעָנְהוֹן וְתוֹרֵיהוֹן שְׁבָקוּ בְּאַרְעָא דְגֹשֶׁן׃
ט וַיַּעַל עִמּוֹ גַּם־רֶכֶב גַּם־פָּרָשִׁים וַיְהִי הַמַּחֲנֶה כָּבֵד
מְאֹד׃ וּסְלִיקוּ עִמֵּהּ אַף רְתִכִּין אַף פָּרָשִׁין וַהֲוָה מַשְׁרִיתָא סַגִּיאָה לַחֲדָא׃
י וַיָּבֹאוּ עַד־גֹּרֶן הָאָטָד אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּסְפְּדוּ־
שָׁם מִסְפֵּד גָּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד וַיַּעַשׂ לְאָבִיו אֵבֶל
שִׁבְעַת יָמִים׃ וַאֲתוֹ עַד בֵּית אִדְרֵי דְאָטָד דִּי בְּעִבְרָא דְיַרְדְּנָא וּסְפָדוּ
תַּמָּן מְסֵפֶד רַב וְתַקִּיף לַחֲדָא וַעֲבַד לַאֲבוּהִי אֵבְלָא שַׁבְעָא יוֹמִין׃
יא וַיַּרְא יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֶת־הָאֵבֶל בְּגֹרֶן הָאָטָד
וַיֹּאמְרוּ אֵבֶל־כָּבֵד זֶה לְמִצְרָיִם עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ
אָבֵל מִצְרַיִם אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן׃ וַחֲזָא יָתֵב אַרְעָא כְּנַעֲנָאָה
יָת אֵבְלָא בְּבֵית אִדְרֵי דְאָטָד וַאֲמָרוּ אָבֵל תַּקִּיף דֵּין לְמִצְרָאֵי עַל־כֵּן קְרָא
שְׁמֵהּ אָבֵל מִצְרַיִם דִּי בְּעִבְרָא דְיַרְדְּנָא׃ יב וַיַּעֲשׂוּ בָנָיו לוֹ כֵּן
כַּאֲשֶׁר צִוָּם׃ וַעֲבָדוּ בְנוֹהִי לֵהּ כֵּן כְּמָא דִי פַקְדִנּוּן׃ יג וַיִּשְׂאוּ אֹתוֹ
בָּנָיו אַרְצָה כְּנַעַן וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בִּמְעָרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה
אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם אֶת־הַשָּׂדֶה לַאֲחֻזַּת־קֶבֶר מֵאֵת
עֶפְרֹן הַחִתִּי עַל־פְּנֵי מַמְרֵא׃ וּנְטָלוּ יָתֵהּ בְּנוֹהִי לְאַרְעָא
דכנען * עירו קרי * סותו קי רש"י

(י) גרן האטד. מוקף לטדין היה. ור"ד (סוטה יג) על סם המאורע שבאו כל מלכי כנען ונסיעי ישמעאל למלחמה וכיון שראו כתרו של יוסף תלוי בחרונו של יעקב עמדו כולן ותלו בו כתריהם והקיפוהו כתריס כגורן המוקף סיג של קוליס: (יב) כאשר צוום. מהו לשון צום: (יג) וישאו אתו בניו. ולא בני בניו שכך ציוס של יעשו מעשי לא לים מלרי ולא לחד מבניכס שסס מבטיח כנען (במ"ר) ולא לחסס וקבע להס מקום ג' למזרח וכן לד' רוחות וכסדרן למסע מחנה של
דגליס

דְּבְנַעַן וְקָבְרוּ יָתֵהּ בִּמְעָרַת חֲקַל חֲקַלָּתָא דִּי זְבַן אַבְרָהָם יָת חַקְלָא לַאֲחֻזַּת
קְבוּרָא מִן עֶפְרֹן חִתָּאָה עַל אַפֵּי מַמְרֵא: יד וַיָּשָׁב יוֹסֵף מִצְרַיְמָה
הוּא וְאֶחָיו וְכָל־הָעֹלִים אִתּוֹ לִקְבֹּר אֶת־אָבִיו אַחֲרֵי
קָבְרוֹ אֶת־אָבִיו: וַחֲב יוֹסֵף לְמִצְרַיִם הוּא וַאֲחוֹהִי וְכָל דְּסָלִיקוּ
עִמֵּהּ לְמִקְבַּר יָת אֲבוּהִי בָּתַר דְּקָבַר יָת אֲבוּהִי: טו וַיִּרְאוּ אֲחֵי־יוֹסֵף
כִּי־מֵת אֲבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לוּ יִשְׂטְמֵנוּ יוֹסֵף וְהָשֵׁב יָשִׁיב
לָנוּ אֵת כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר גָּמַלְנוּ אֹתוֹ: וְחָזוֹ אֲחֵי יוֹסֵף אֲרֵי
מִית אֲבוּהוֹן וַאֲמָרוּ דִּלְמָא יִסְטַר לַנָּא דְּבָבוּ יוֹסֵף וַאֲתָבָא יָתִיב לָנָא יָת כָּל
בִּישְׁתָּא דִּי גְמַלְנָא יָתֵהּ: טז וַיְצַוּוּ אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיךָ צִוָּה לִפְנֵי
מוֹתוֹ לֵאמֹר: וּפַקִּידוּ לָוָת יוֹסֵף לְמֵימַר אָבוּךְ קֳדָם מוֹתֵהּ לְמֵימַר:
יז כֹּה־תֹאמְרוּ לְיוֹסֵף אָנָּא שָׂא נָא פֶּשַׁע אַחֶיךָ
וְחַטָּאתָם כִּי־רָעָה גְמָלוּךָ וְעַתָּה שָׂא נָא לְפֶשַׁע עַבְדֵי

רש״י אלהי

דגליס נקבעו כאן. וי לא יסף אמות עתיד לגלות את האדון ויוסף לא יסף אמות
מלך. מנסם ופרים יהיו מתחיסם וחמו לים על דגלו בחותות בחות שמסר לסם
לאביסם ליסף מטתו: (יד) הוא ואחיו וכל העולים אתו. בחזקת כאן הקדים
לחתו למלרים הטולים לחתו וכהליכתן הקדים מלרים לאחיו שנאמר וישלו לחתו כל
עבדי פרעה וגו' ותח"כ כל בית יוסף ואחיו אלא לפי שרתו הכבוד שעשו מלכי
כנען אחלו כאביהם בארונו של יעקב נהגו בהם כבוד: (טו) ויראו אחי יוסף
כי מת אביהם. מהו וילחו הכירו במיתתו לגלי יוסף שהיו רגילים לשטוד על
שולחנו של יוסף והיה מקדמן בשביל כבוד לאביו ומשמת יעקב אלא קדמן (ב"ר):
לו ישטמנו. שמא ישממנו לו מתהלק לשעוגים הרבה ים לו משמם בלי בקשה
ולשון הלועזי כגון לו יהי כדברך לו שמעני ולו סולגני לו מתנו ים לו משמם בלי
חס ושלו כגון לו חכמו לו סקשבת למלותי ולו תגכי שוקל של כפי ים לו משמם
בלשון שמא לו ישממנו ואין לו טוד דומה במקרא ושוא ל' שלו כמו שלוי אלא לא תלך
השמה תחרי ל' שמא הוא. ים שלוי ל' בקשה כגון שלוי ירחם ה' בשביל שלוי יסיב ה'
שלותי הרי הוא כמו לו יהי כדברך. ים שלוי ל' חס שלוי ים המשוש גדיקים: (טז) ויצוו
אל יוסף. כמו וילוס של בני יעקב לוס למשה ולאהרן להיות שלומים של בני
ישראל לקח זה וימו של בליחה להיות שליח של יוסף לומר לו כן. ואת מי לוו את
בני בלשה שהיו רגילין אללו שנאמר והוא נשב את בני בלשה: אביך צוה. (ב"ר
ובמות סה) שיו בדבר מפני השלום כי לא לוה יעקב כן שלא נחשד יוסף בשיעור:
(יז) שא נא לפשע עבדי אלהי אביך. חס שאביך את שלהיו קיים והם עבדיו:

וילכו

אֱלֹהֵי אָבִיךָ וַיְבָרֶךְ וְיוֹסֵף בְּרַכְּרָם אֵלָיו: כְּדֵין תֵּימְרוּן לְיוֹסֵף
בְּבָעוּ שְׁבוֹק כְּעַן לְחוֹבָא דַּאֲחָךְ וַלְחֵטָאהֹן אֲרֵי בִישָׁתָא גְּמָלוּךְ וּכְעַן
שְׁבוֹק כְּעַן לְחוֹבָא עַבְדֵי אֱלָהָא דְּאָבוּךְ וּבְכָא יוֹסֵף בְּמַלָּלוּתְהוֹן עִמֵּה:
יח וַיֵּלְכוּ גַּם־אֶחָיו וַיִּפְּלוּ לְפָנָיו וַיֹּאמְרוּ הִנֶּנּוּ לְךָ
לַעֲבָדִים: וַאֲזָלוּ אַף אֲחוֹהִי וּנְפָלוּ קֳדָמוֹהִי וַאֲמָרוּ הָא אֲנַחְנָא לָךְ
לְעַבְדִין: יט וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף אַל־תִּירָאוּ כִּי הֲתַחַת
אֱלֹהִים אָנִי: וַאֲמַר לְהוֹן יוֹסֵף לָא תְּדַחֲלוּן אֲרֵי דְּחָלָא דַיְיָ אֲנָא:
כ וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה אֱלֹהִים חֲשָׁבָהּ לְטוֹבָה
לְמַעַן עֲשֹׂה כַּיּוֹם הַזֶּה לְהַחֲיוֹת עַם־רָב: וְאַתּוּן חֲשַׁבְתּוּן
עֲלַי בִּישָׁא מִן קֳדָם יְיָ אִתְחַשְּׁבַת לְטָבָא בְּדִיל לְמֶעְבַּד כְּיוֹמָא הָדֵין לְקַיָּמָא
עַם סַגִּי: שביעי כא וְעַתָּה אַל־תִּירָאוּ אָנֹכִי אֲכַלְכֵּל
אֶתְכֶם וְאֶת־טַפְּכֶם וַיְנַחֲם אוֹתָם וַיְדַבֵּר עַל־לִבָּם:
וּכְעַן לָא תְּדַחֲלוּן אֲנָא אֵזוֹן יָתְכוֹן וְיָת טַפְלְכוֹן וְנַיְחֵם יָתְהוֹן וּמַלֵּל הַנְחוּמִין
עַל לִבְּהוֹן: כב וַיֵּשֶׁב יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם הוּא וּבֵית אָבִיו
וַיְחִי יוֹסֵף מֵאָה וְעֶשֶׂר שָׁנִים: וִיתֵב יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם הוּא וּבֵית
אֲבוּהִי וַחֲיָא יוֹסֵף מְאָה וַעֲשַׂר שְׁנִין: מפטיר כג וַיַּרְא יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם
בְּנֵי שִׁלֵּשִׁים גַּם בְּנֵי מָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה יֻלְּדוּ עַל־בִּרְכֵּי
יוֹסֵף: וַחֲזָא יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם בְּנִין תְּלִיתָאִין אַף בְּנֵי מָכִיר בַּר מְנַשֶּׁה
אִתְיְלִידוּ וְרַבִּי יוֹסֵף: כד וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו אָנֹכִי מֵת

רש"י ואלהים

(יח) וילכו גם אחיו. מוסף על הבליות: (יט) כי התחת אלהים אני. בזמן שמקומו של אדם הוא יכול להרע לך אבל אין אני יכול ואין לך בידי כלום חשבתם עלי רעה והקדוש ברוך הוא חשבה לטובה והיאך אני יכול להרע לכם: (כא) וידבר על לבם. דבריס המתקבלים על הלב. עד שלא ירדתם לכאן היו מרננים עלי שאני עבד ועל ידיכם נודע שאני בן חורין ואני הורג אתכם ים לך את שהורג את אחיו. ד"א עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד וכו': (כג) על ברכי יוסף. כתרגומו נדלן בין ברכיו: חסלת פרשת ויחי

ויחי ליום ששי

וֵאלֹהִים פָּקֹד יִפְקֹד אֶתְכֶם וְהֶעֱלָה אֶתְכֶם מִן־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב׃ וַאֲמַר יוֹסֵף לַאֲחוֹהִי אֲנָא מָאִית וַיְ מְדַכַּר דְּכִיר יְתְכוֹן וְיַסֵּק
יְתְכוֹן מִן אַרְעָא הָדָא לְאַרְעָא דִּי קַיֵּים לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב׃
כה וַיַּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פָּקֹד יִפְקֹד
אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהַעֲלִתֶם אֶת־עַצְמֹתַי מִזֶּה׃ וְאוֹמִי יוֹסֵף
יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר מְדַכַּר דְּכִיר יְ יְתְכוֹן וְתַסְּקוּן יַת גַּרְמַי מִכָּא׃
כו וַיָּמָת יוֹסֵף בֶּן־מֵאָה וָעֶשֶׂר שָׁנִים וַיַּחַנְטוּ אֹתוֹ
וַיִּישֶׂם בָּאָרוֹן בְּמִצְרָיִם׃ וּמִית יוֹסֵף בַּר מְאָה וַעֲסַר שְׁנִין וְאִתְחַנְטוּ
יָתֵהּ וְשַׁוִּיוּ בְאָרוֹנָא בְּמִצְרָיִם׃

ח ז ק

פ״ה פסוקים פ״ה אל פה סימן. ומפטירין במלכים ג סימן כ׃

סכום פסוקי דספר כרמזית חלף ותקל״ד אך לד׳ סימן. והנה ועל מרכך תחיה ופרשיותיו י״ב ז״ח שמי לעולם סימן׃ וסדריו מ״ג ידידיה סימן ופרקיו נ י״ו הגמו לך קוינו סימן׃ מנין הפתוחות מ״ג. והסתימות מ״ה. הכל צ״א פרשיות צא יתה וכל העם יצבר כרגליך סימן׃

הפטרת ויחי במלכים א סימן ב פ״א

א וַיִּקְרְבוּ יְמֵי־דָוִד לָמוּת וַיְצַו אֶת־שְׁלֹמֹה בְנוֹ לֵאמֹר׃ ב אָנֹכִי
הֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ כָּל־הָאָרֶץ וְחָזַקְתָּ וְהָיִיתָ לְאִישׁ׃ ג וְשָׁמַרְתָּ
אֶת־מִשְׁמֶרֶת | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בִּדְרָכָיו לִשְׁמֹר חֻקֹּתָיו
מִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְעֵדְוֹתָיו כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה לְמַעַן תַּשְׂכִּיל
אֵת כָּל־אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר תִּפְנֶה שָׁם׃ ד לְמַעַן יָקִים
יְהוָה אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלַי לֵאמֹר אִם־יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ אֶת־
דַּרְכָּם לָלֶכֶת לְפָנַי בֶּאֱמֶת בְּכָל־לְבָבָם וּבְכָל־נַפְשָׁם לֵאמֹר לֹא־
יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ מֵעַל כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל׃ ה וְגַם אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר־
עָשָׂה לִי יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה אֲשֶׁר עָשָׂה לִשְׁנֵי־שָׂרֵי צִבְאוֹת יִשְׂרָאֵל
לְאַבְנֵר בֶּן־נֵר וְלַעֲמָשָׂא בֶן־יֶתֶר וַיַּהַרְגֵם וַיָּשֶׂם דְּמֵי־מִלְחָמָה

בְּשָׁלֹם וַיִּתֵּן דְּמֵי מִלְחֲמָה בַּחֲגֹרָתוֹ אֲשֶׁר בְּמָתְנָיו וּבְנַעֲלוֹ אֲשֶׁר
בְּרַגְלָיו: ו וְעָשִׂיתָ כְּחָכְמָתֶךָ וְלֹא־תוֹרֵד שֵׂיבָתוֹ בְּשָׁלוֹם שְׁאוֹל:
ז וְלִבְנֵי בַרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי תַּעֲשֶׂה־חֶסֶד וְהָיוּ בְּאֹכְלֵי שֻׁלְחָנֶךָ כִּי־
כֵן קָרְבוּ אֵלַי בְּבָרְחִי מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם אָחִיךָ: ח וְהִנֵּה עִמְּךָ
שִׁמְעִי בֶן־גֵּרָא בֶּן־הַיְמִינִי מִבַּחֻרִים וְהוּא קִלַּלַנִי קְלָלָה נִמְרֶצֶת
בְּיוֹם לֶכְתִּי מַחֲנָיִם וְהוּא־יָרַד לִקְרָאתִי הַיַּרְדֵּן וָאֶשָּׁבַע לוֹ בַיהוָה
לֵאמֹר אִם־אֲמִיתְךָ בֶּחָרֶב: ט וְעַתָּה אַל־תְּנַקֵּהוּ כִּי אִישׁ חָכָם
אָתָּה וְיָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה־לּוֹ וְהוֹרַדְתָּ אֶת־שֵׂיבָתוֹ בְּדָם
שְׁאוֹל: י וַיִּשְׁכַּב דָּוִד עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּעִיר דָּוִד: יא וְהַיָּמִים
אֲשֶׁר מָלַךְ דָּוִד עַל־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּחֶבְרוֹן מָלַךְ שֶׁבַע
שָׁנִים וּבִירוּשָׁלַם מָלַךְ שְׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים: יב וּשְׁלֹמֹה יָשַׁב
עַל־כִּסֵּא דָּוִד אָבִיו וַתִּכֹּן מַלְכוּתוֹ מְאֹד:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה ומזמור ח' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום:

משנה פרה פרק ב'

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר פָּרַת חַטָּאת הַמְעוּבֶּרֶת כְּשֵׁרָה. וַחֲכָמִים פּוֹסְלִים. רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֵינָהּ נִלְקַחַת מִן הַנְּכָרִים וַחֲכָמִים מַכְשִׁירִים. וְלֹא זוֹ
בִּלְבַד אֶלָּא כָּל קָרְבְּנוֹת הַצִּבּוּר וַחֲיָחִיד בָּאִין מֵהָאָרֶץ וּמֵחוּצָה לָאָרֶץ. מִן
הֶחָדָשׁ וּמִן הַיָּשָׁן חוּץ מִן הָעוֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם שֶׁאֵינָן בָּאִין אֶלָּא מִן הֶחָדָשׁ

ברטנורא ומן

פרק ב רבי אליעזר אומר פרה מעוברת כשרה. רבי אליעזר ורבנן דהכא קיימי בסיעת רבי יהודה דאמר לקמן בפרקין דעלה עליה זכר אינה פסולה אע"פ שלה עליה מדעת נעל הפרה ופליגי הכא במעוברת שעלה עליה זכר מעצמו בלא דעת שבעלים ור"ל דמכשיר שכר עובר ירך אמו היא והוי כגופה דפרה ורבנן דפסלי שכרי עובר ללו ירך אמו הוא ונפסלת מחמת מלאכה שנעשית את עוברה והלכה שהיא פסולה משעה שעלה עליה הזכר אפי' שלא מדעת בעלים ופליגי אינה מעוברת ודלא כר' יהודה: אינה נלקחת מן הכותים. שחשודים על הרביע, ומע"ג נרבע, כידם: וחכמים מכשירין. מפני שהנשמה נעשית עקרה כשרובעה שהכותי חס על בהמתו שלא תעקר: ולא זו בלבד. לא כפרת חטאת בלבד פליגי ר"א ורבנן אלא בכל קרבנות הצבור והיחיד פוסל רבי אליעזר אם נלקחו מן העכו"ם דחיים לרביע, וחכמים מכשירין ואין הלכה כר' אליעזר: באין מהארץ ומחוצה לארץ. כל הקרבנות כאין בין מן הארץ בין מן מחוצה לארץ בין מן החדש בין מן הישן: חוץ מן העומר ושתי הלחם. דאמר קרא כי תבואו אל הארץ וקצרתם את קצירה וכתיב את עומר ובשתי הלחם כתיב ממושבותיכם תביאו לחם ואין כאן אלא מן החדש דכתיב בהו מנחה חדשה: **ב** יגור. יתיישב כמו גודו גילנא: והנגסת. קמינה ביותר

ויחי ליום ששי

וּמִן הָאָרֶץ: ב פָּרָה שְׁקַרְנִיָּה וּטְלָפֶיהָ שְׁחוֹרִים יָפוֹד. גַּבַּל הָעֵין וְהַשִּׂנַּיִם וְהַלָּשׁוֹן. אֵינָם פּוֹסְקִין בַּפָּרָה. וְהַנַּנֶּסֶת כְּשֵׁרָה. הָיְתָה בָּהּ יַבֶּלֶת וַחֲתָכָהּ. רַבִּי יְהוּדָה פּוֹסֵל. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כָּל מָקוֹם שֶׁנִּטַּל וְלֹא הֶעֱלָה מְקוֹמוֹ שֵׁעָר אָדֹם פְּסוּלָה: ג יוֹצֵא דוֹפֶן. וְאֶתְנָן וּמְחִיר פְּסוּלָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַכְשִׁיר. שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תָבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר כֶּלֶב בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ. וְאֵין זוֹ בָאָה לַבַּיִת. כָּל הַמּוּמִים הַפּוֹסְלִים בַּמּוּקְדָּשִׁים פּוֹסְלִים בְּפָרָה. רָכַב עָלֶיהָ. נִשְׁעַן עָלֶיהָ. נִתְלָה בְּזָנָבָהּ. עָבַר בָּהּ אֶת הַנָּהָר. קִיפֵּל עָלֶיהָ. אֶת הַמּוֹסָרָה. נָתַן טָלִיתוֹ עָלֶיהָ פְּסוּלָה. אֲבָל קְשָׁרָהּ בַּמּוֹסָרָה. עָשָׂה לָהּ כַּנְדָּל בְּשְׁבִיל שֶׁלֹּא תַחֲרִיק. פֵּרַשׁ טָלִיתוֹ עָלֶיהָ מִפְּנֵי הַזְּבוּבִים כְּשֵׁרָה. זֶה הַכְּלָל כָּל שֶׁהוּא לְצָרְכָּהּ כְּשֵׁרָה צוֹרֶךְ אַחֵר פְּסוּלָה: ד שָׁכַן עָלֶיהָ עוֹף כְּשֵׁרָה. עָלָה עָלֶיהָ זָכָר פְּסוּלָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם הֶעֱלָהוּ הוּא פְּסוּלָה. וְאִם מֵעַצְמוֹ כְּשֵׁרָה: ה הָיוּ בָהּ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת שְׁחוֹרוֹת. אוֹ לְבָנוֹת בְּתוֹךְ גּוּמָּא אַחַת פְּסוּלָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר (אֲפִילוּ) בְּתוֹךְ כּוּס אֶחָד. הָיוּ בְתוֹךְ שְׁתֵּי כוֹסוֹת וְהֵן מוּכִיחוֹת זוֹ אֶת זוֹ פְּסוּלָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֲפִילוּ אַרְבַּע אֲפִילוּ חָמֵשׁ וְהֵן מְפוּזָּרוֹת יִתְלוֹשׁ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֲפִילוּ חֲמִשִּׁים. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן בְּתִירָא אוֹמֵר אֲפִילוּ אַתַּת בְּרֹאשָׁהּ וְאַחַת בְּזָנָבָהּ פְּסוּלָה. הָיוּ בָהּ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת עֲקָרָן מַשְׁחִיר וְרֹאשָׁן

ברטנורא — מאדים

בזה מוס בלחש ואינו מוס בכהמה: יבלת. וזרוע"ש בלע"ז: רבי יהודה פוסל. והלכה כרבי יהודה: ג יוצא דופן פסולה. כשאר קדשים דכתיב כי יולד פרט ליוצא דופן ולף על גב דפרה לאו קדשי מזבח היא אלא קדשי בדק הבית מכל מקום יוצא דופן פסולה דתנן קדשים קדייה רחמנא: רבי אליעזר מכשיר. כתתן ומחיר דוקא ואין הלכה כרבי אליעזר: כל המומין הפוסלין במוקדשים. כבכורות פרק על אלו מומין מפורשים המומין הפוסלים במוקדשים: פוסלין בפרה. דכתיב אשר אין בה מום: עבר בה את הנהר. אפי' כוזכה ונסתייע בה כשעבר את הנהר: קיפל עליה את המוסרה. האכל שקושר לותה בו קפלו ונתנו על גופה: נתן טליתו עליה פסולה. נלמד כפרה אשר לא עלה עליה עול ונלמד בעגלה ערופה אשר לא עובד בה אשר לא מצאה בעול מה עול האמור בעגלה עשה שאר עבודה פסולה כעול אף עול האמור בפרה עשה שאר עבודה פסולה כעול: בשביל שלא תחליק. שלא יחליקו רגליה ותפול: לצורך אחר פסולה. ואפי' לצורכו ולצרכה פסולה: ד עלה עליה זכר פסולה. אף על גב דלא ניחא ליה מצוה דמיה יקריה ומפסיד טובת ובעבודה דלא ניחא ליה לא מיפסלא דכתיב בעגלה ערופה אשר לא עבד בה כתיב עבד וקריינן עובד מה עבד דניחא ליה אף עובד דניחא ליה ולפיכך פרט חטאת מיכן מכל מקום הואיל וכשאר פרות הוה ניחא ליה מצינן לגבי פרת חטאת נמי ניחא ליה ועוד אם כאת להכשיר אם כן הוה ניחא ליה ומפ"ה פסולה: העלהו פסולה. לאו דוקא העלהו אלא אם עלה עליה לדעת הבעלים אפי' עלה מעצמו פסולה ואם אלא לדעת הבעלים כשרה ואין הלכה כרבי יהודה: ה היו בה שתי שערות שחורות פסולה. דכתיב תמימה תמימה אי במומין הרי כבר אמור אשר אין בה מום אלא שתהא תמימה בתמימות: רבי יהודה אומר בתוך כום אחר. גרסי' ול"ג אפי' וכמקום שהיה כוזה ת"ק גומא היה כוזה רבי יהודה כום. גומא וכום אחד הוא אלא שחייב לדם לומר כלשון רבו שרבו של רבי יהודה היה קורא לגומא כום הכי מוכח בתוספתא: מוכיחות. מכוונות ומכוכות זו נגד זו: רבי אליעזר אומר אפי' חמישים. כלומר אפי' טובת והן מפוזרות יתלוש והלכה כת"ק: אחר הנראה. היינו אחר רואין של שערות: אחר העיקר. ואם עיקרן מאדים ורואין משחיר ויש בעיקר מאדים כדי שיעשל כפי הזוג יגזוז רואין המשחיר

והיא

מַאֲדִים. עִקָּרָן מַאֲדִים וְרֹאשָׁן מַשְׁחִיר. הַפֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַגָּרְאָה דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אַחַר הָעִקָּר:

ברטנורה י

זהיר כשרה. אבל אם אין בעיקר המראים שעור שיוכלו להטיל בפי הזוג פסולה אפי' לדברי הכמים שעיטור שתי שערות השמורות בכל מקום הוא כדי שיהיו נעלות בפי הזוג וכן הלכה:

גמרא נדה דף ט"ו ע"א

וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי עֲקִיבָא בִּרְוֹאֶה בְּתָם. אָמַר רַב לְמַפְרֵעַ וְרַבִּי מֵאִיר הִיא וּשְׁמוּאֵל אָמַר מִכָּאן וּלְהַבָּא וְרַבָּנָן הִיא מִכָּאן וּלְהַבָּא פְּשִׁיטָא מַהוּ דְתֵימָא הוֹאִיל וּמֵעֵת לְעֵת דְּרַבָּנָן וּכְתָמִים דְּרַבָּנָן מַה מֵּעֵת לְעֵת לֹא מְטַמְּאָה אֶת בּוֹעֲלָהּ אַף כְּתָמִים לֹא מְטַמְּאָה אֶת בּוֹעֲלָהּ קָא מַשְׁמַע לָן וְאֵימָא הָכִי נָמֵי דְּתָם אֵין שׁוֹר שָׁחוּט לְפָנֶיךָ הָכָא יֵשׁ שׁוֹר שָׁחוּט לְפָנֶיךָ וְכֵן אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ לְמַפְרֵעַ וְרַבִּי מֵאִיר הִיא רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר מִכָּאן וּלְהַבָּא וְרַבָּנָן הִיא:

רש"י

ור"מ היא. דתמיר מכתמים כדתמרינן בפרק קמא ולקמן בפ' בא סי': פשיטא. מאי מודים הא בלמפרע פליגי לגבי מעת לעת ולא במכאן ולהבא: וכתמים דרבנן. אפי מכאן ולהבא: אין שור שחוט. דתמול לא חזאי אלא סיג בעלמא הוא: הבא הרי שור שחוט לפניך. דבלפור לא נתעסקה ושוק של טבחים לא עברה ודיוס שלבשתו היא בספק זה:

זוהר ויחי דף רל"ט ע"ב

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר בְּעֵי לְאִתְעַנָּגָא בְּהָאי יוֹמָא וּלְמֵיכַל תְּלַת סְעוּדָתֵי בְּשַׁבְּתָא בְּגִין דְּיִשְׁתַּכַּח שַׁבָּעָא וְעִנּוּגָא בְּהָאי יוֹמָא בְּעַרְמָא. רַבִּי אַבָּא אָמַר לְאִזְדַּוְּגָא בְּרָכָתָא דְּאִינּוּן יוֹמִין דִּלְעֵילָּא דְּמִתְבָּרְכָן מֵהָאי יוֹמָא. וְהָאי יוֹמָא מַלְיָא רֵישֵׁיהּ דְּזֵעִיר אַנְפִּין מְטַלָּא דְּנָחִית מֵעַתִּיקָא קַדִּישָׁא סְתִימָא דְּכֹלָּא וְאָטִיל לְחַקְלָא דְּתַפּוּחִין קַדִּישִׁין תְּלַת זְמַנִּי מִכַּד עָיֵיל שַׁבְּתָא בְּגִין דִּיתְבָּרְכִין כּוּלְהוּ כַּחֲדָא. וְעַל דָּא בָּעֵי בַּר נָשׁ לְאִתְעַנָּגָא תְּלַת זִמְנִין אִלֵּין דְּהָא בְּהָא תַּלְיָא מְהֵימְנוּתָא דִּלְעֵילָּא בְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא וּבְזֵעִיר אַנְפִּין וּבְחַקְלָא דְּתַפּוּחִין וּבָעֵי בַּר נָשׁ לְאִתְעַנָּגָא בְּהוּ וּלְמֶחֱדֵי בְּהוּ וּמָאן דְּגָרַע חַד סְעוּדָתָא מְנַיְּיהוּ אַחֲזֵי פְּגִימוּתָא לְעֵילָּא וְעוֹנְשֵׁיהּ דְּהַהוּא בַּר נַשׁ סַגִּי. בְּגִינֵי כָךְ בָּעֵי לְסַדָּרָא פָּתוֹרֵיהּ תְּלַת זְמַנִּי מִכַּד עָיֵיל שַׁבְּתָא וְלָא יִשְׁתְּכַח פָּתוֹרֵיהּ רֵיקָנְיָא וְתִשְׁרֵי

ויחי ליום ששי

בְּרָכְתָא עֲלֵיהּ כָּל שְׁאָר יוֹמֵי דְשַׁבְּתָא וּבְהַאי מִלָּה אַחֲזֵי וְתָלֵי מְהֵימְנוּתָא לְעֵילָּא:

הלכה פסוקה — יוסף לחק — מוסר

הרמב"ם הלכות שבת פ"ה — מספר דברים שבקדושה ס"ג

א חַיֵּב שֶׁהַיַּיִן וְקִרְבֵי דָגִים שֶׁנִּימּוּחוּ נוֹתֵן רְשׁוּת לְהַדְלִיק בָּהֶם אֲפִילּוּ עֶרֶב שַׁבָּת בְּשָׁעָה שֶׁאֵין מַדְלִיקִין אֶלָּא שֶׁאֵין מַדְלִיקִין בָּהֶם לֹא בְּעֵרֶב שַׁבָּת וְלֹא בְּיוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת וְאֵין מַדְלִיקִין בְּעֵרֶב יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת וְאֵין מַדְלִיקִין בְּשֶׁמֶן שֶׁרֵיחוֹ רַע שֶׁמָּא יִנָּטֶה וְיִכְבֶּה וְאֵין מַדְלִיקִין בְּשֶׁמֶן שֶׁרֵיחוֹ טוֹב לְאוֹר הַגֵּר וְלֹא בְּצִרֵי מִפְּנֵי שֶׁרֵיחוֹ מְבַטֵּל מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָשׂוּי לְרִפּוּי וְאֵין מַדְלִיקִין בְּחוֹל וְאֵין מַדְלִיקִין בְּנֵפְט לָבָן וַאֲפִילּוּ בְּחוֹל מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָף וְיָבֹא לִידֵי סַכָּנָה: (וְהָרָשׁוּן רַבֵּינוּ יְרוּחָם נְתִיב י"ב ח"ב אֵין מַדְלִיקִין בְּצִרֵי מִפְּנֵי שֶׁרֵיחוֹ טוֹב וְיָבֹא לְהִסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ וְגַם שֶׁהוּא עָף וְאוֹכֵי יְרַלֵּק הַבַּיִת)

א כָּל הָעֲרוֹת שֶׁבָּאוּ עַל יַעֲקֹב מְדִינָה וְיוֹסֵף וְכֵן כֻּלָּם הָיוּ מְמַשְׁמְשִׁים שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עַל מִצְוָה וְהָעֲנָשָׁה עַל עֲשָׂיָתָן אֲחָיוּ: ג אָמַר רַבִּי יְהוּדָה תַּקִּין בָּא בְּנֵסּוֹת הָרוּם וְהַבָּל בְּנָמִיכוּת רוּם הַכָּתוּב (תהלים יא) זְחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשֹׁבָרָה מַה כְּתִיב (בראשית ד) וַיַּשַׁע ה' אֶל הֶבֶל וְאֶל מִנְחָתוֹ וְאֶל קַיִן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה: ג וְנַעֲמָן הָיָה אִישׁ גָּדוֹל מֵהוּ גָּדוֹל שֶׁהָיָה רוּחוֹ נוֹשָׂה עָלָיו וְעַל יְרִידָן נִצְטָרַע: ג אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּדַּאי יוֹסֵף לֹא נִזְכַּר שְׁמוֹ בְּרַבָּנִים הַכָּתוּב (במדבר ג) דָּנָל מַחֲנֶה אֶפְרַיִם וְלֹא דָּגֵל מַחֲנֵה יוֹסֵף לְפִי שֶׁנִּתְנָאָה עַל אֶחָיו:

ד דָּלֶק הַבַּיִת וְכֵן אֵין מַדְלִיקִין בְּנֵפְט לָבָן בְּחוֹל וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּשַׁבָּת מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָף וְאוֹכֵי יְרַלֵּק הַבַּיִת):

בכדי לזכות הרבים שיוכלו לקיים מצות קביעת התורה בשבת קודם הוספתו סדר הלימוד להגות בו ביום שבת קודם והס לקוטי תנ"ך מסגה והלכה ואגדה וזוהר כפי שנתלמד כתוב בספר יום"ה:

וקרוות נפש המרדים לדבר ה' תוסיף הרב המובהק וכו' הר"מ פ"ש נר"ו מפ"ק (המחבר ס' תו"ת וחלף המגן וכו') ללקט חורות נחמדים טעימי שבת מספרי מוסר והלכה פסוקה מס"ע ום"פ ותחרונים דבריס בלשון נודעו לרבים והמה דבריס הסבירים והכל בלשון לח ונקי וקרוץ בשם הנחות להם

מנחת שבת:

קודש הלימוד ביום השבת קודש יאמר זה בכוונה:

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ליחד שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל. הריני לומד כדי שיבואני הלמוד לשמור שבת בהלכתה ואזכה להתערן באהבת ויראת השם יתברך ולזכות ליום שכולו שבת וקדושה וטניחה:

כתב התלי"י ז"ל ביום השבת יכוין בז' שמות אלו:

יוד הי ויו הי. יוד הי ואו הי. יוד הא ואו הא יוד הה וו הה (שם ד' מילוי אהי"ה)
אלף הי יוד הי. אלף הא יוד הא. אלף הה יוד הה (שם ג' מילוי אהי"ה) ושם יה

גנימטריה שבת:

תורה (ויקרא ב״ד)

א וְלָקַחְתָּ סֹלֶת וְאָפִיתָ אֹתָהּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה חַלּוֹת שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים
יִהְיֶה הַחַלָּה הָאֶחָת: ב וְשַׂמְתָּ אוֹתָם שְׁתַּיִם מַעֲרֻכוֹת
שֵׁשׁ הַמַּעֲרֶכֶת עַל הַשֻּׁלְחָן הַטָּהֹר לִפְנֵי יְהוָה: ג וְנָתַתָּ עַל־
הַמַּעֲרֶכֶת לְבֹנָה זַכָּה וְהָיְתָה לַלֶּחֶם לְאַזְכָּרָה אִשֶּׁה לַיהוָה:
ד בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יַעַרְכֶנּוּ לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד מֵאֵת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: ה וְהָיְתָה לְאַהֲרֹן וְלִבָנָיו וְאָכְלֻהוּ
בְּמָקוֹם קָדֹשׁ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לוֹ מֵאִשֵּׁי יְהוָה חָק־עוֹלָם:

רש״י

(ב) שש המערכת. שם תלוי המערכת התחת: השלחן הטהור. של זהב טהור.
ד״א על טהרו של שלחן שלא יהו הסניפין מגביהין את הלחם מעל גבי השלחן (מנחות ל״ו ת״כ): (ג) ונתת על המערכת. על כל לחת מהני המערכות היו שני בזיכי לבונה מלא קומץ לכל לחת: והיתה. הלבונה הזאת: ללחם לאזכרה. שאין מן הלחם לגבוה כלום אלא הלבונה נקטרת כשמסלקין אותו בכל שבת ושבת והיא לזכרון ללחם שעל ידה הוא נזכר למעלה בקומץ שהוא לאזכרה למנחה: והיתה. המנחה הזאת שכל דבר הבא מן התבואה בכלל מנחה הוא: (ה) ואכלוהו. מוסב על הלחם שהוא לשון זכר:

נביאים (ישעי׳ נ״ח)

א וְנָחֲךָ יְהוָה תָּמִיד וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ וְעַצְמוֹתֶיךָ יַחֲלִיץ
וְהָיִיתָ כְּגַן רָוֶה וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא־יְכַזְּבוּ מֵימָיו:
ב וּבָנוּ מִמְּךָ חָרְבוֹת עוֹלָם מוֹסְדֵי דוֹר־וָדוֹר תְּקוֹמֵם וְקָרָא לְךָ
גֹּדֵר פֶּרֶץ מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת לָשָׁבֶת: ג אִם־תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ
עֲשׂוֹת חֲפָצְךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְהוָה
מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר:
ד אָז תִּתְעַנַּג עַל־יְהוָה וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל־בָּמֳתֵי יתיר ו אָרֶץ
וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ כִּי פִי יְהוָה דִּבֵּר:

רש״י

(א) בצחצחות. בעת למחון וכורכה כך תירגם יונתן: יחליץ. יזיין כמו חלוצי לבא (במדבר לא): (ב) משובב נתיבות לשבת. תירגם יונתן מתיב רסיעיה לאורייתא. משובב כמו מסיב. לשבת לייסובו של עולם: (ד) נחלת יעקב אביך. נחלה בלא מלריס כמה שנאמר ופרלת ימה וקדמה וגו׳(בראשית כח) לא כאברהם שנאמר (שם יג) התהלך הארץ אשר אתה רואה ויעקב אמר את השבת שנאמר (שם לג) ויחן את פני העיר שקבע תחומין עם דמדומי חמה כך פירש רבי שמעון:

משנה שבת פרק ז׳

כְּלָל גָּדוֹל אָמְרוּ בְּשַׁבָּת. כָּל הַשׁוֹכֵחַ עִקַּר שַׁבָּת. וְעוֹשֶׂה מְלָאכוֹת הַרְבֵּה בְּשַׁבָּתוֹת הַרְבֵּה. אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא חַטָּאת אַחַת. הַיּוֹדֵעַ עִקַּר שַׁבָּת וְעוֹשֶׂה מְלָאכוֹת הַרְבֵּה בְּשַׁבָּתוֹת הַרְבֵּה. חַיָּב עַל כָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת. הַיּוֹדֵעַ שֶׁהוּא שַׁבָּת וְעוֹשֶׂה מְלָאכוֹת הַרְבֵּה בְּשַׁבָּתוֹת הַרְבֵּה. חַיָּב עַל כָּל מְלָאכָה וּמְלָאכָה. הָעוֹשֶׂה מְלָאכוֹת הַרְבֵּה מֵעֵין מְלָאכָה אַחַת. אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא חַטָּאת אֶחָת: ׃ אָבוֹת מְלָאכוֹת אַרְבָּעִים חָסֵר אַחַת. הַזּוֹרֵעַ וְהַחוֹרֵשׁ וְהַקּוֹצֵר וְהַמְעַמֵּר. הַדָּשׁ. וְהַזּוֹרֶה. הַבּוֹרֵר. הַטּוֹחֵן וְהַמְרַקֵּד וְהַלָּשׁ וְהָאוֹפֶה הַגּוֹזֵז אֶת הַצֶּמֶר הַמְלַבְּנוֹ וְהַמְנַפְּצוֹ וְהַצּוֹבְעוֹ וְהַטָּוֶה. וְהַמֵּסֵךְ. וְעוֹשֶׂה שְׁתֵּי בָתֵּי נִירִין. וְהָאוֹרֵג שְׁנֵי חוּטִין. וְהַפּוֹצֵעַ שְׁנֵי חוּטִין. הַקּוֹשֵׁר וְהַמַּתִּיר. וְהַתּוֹפֵר שְׁתֵּי תְפִירוֹת. הַקּוֹרֵעַ עַל מְנַת לִתְפּוֹר שְׁתֵּי תְפִירוֹת. הַצָּד צְבִי. הַשּׁוֹחֵט

ברטנורא

פרק ז כלל גדול. השוכח עיקר שבת. כסבור מן שבת בתורם ומע״ע דמעיקרא שמע ושכחו שכחו: **אין חייב אלא חטאת אחת.** על כל השבתות שחלל דכולם שגגה הלם היה לכתיב את שבתותי תשמורו ומשמע שמירה אחת לשבתות הרבה: **היודע עיקר שבת.** שיש שבת בתורם ונאמרו בו מלאכות: **ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה.** ע״י שגגת שבת שחילו יודע שבשבת היום: **חייב על כל שבת ושבת.** הפלת אחת ועל זה נאמר ושמרו בני ישראל את השבת למשמע שמירה לכל שבת ושבת כלומר שחייב חטאת על כל שבת ושבת ומע״פ שלא נודע לו בוודאי והעלם אחד הוא ממרין ימים שבוודאי חויין ידיעה שמ״ה שלא שמע בוודאי שאותו היום שבת היה שלא שלח מכר במלאכות שעשה בו הלכך כל שבת ושבת שגגה אחת היא: **היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה.** שלא ידע שמלאכות הללו אסורות ושמלן כמה פעמים בכמה שבתות: **חייב על כל אב מלאכה.** חטאת אחת ומע״פ אחד ושפלן בכמה שבתות על אב מן חדש שגגה היא דהא לא נודע לו בוודאי והא ליכא למימר ימים שבוודאי חויין ידיעה לחלק דמסוס ימים שבוודאי אין לו לדעת אימו מלאכה אסורה ואיזו מותרת שלא מ״כ יבא ועסק לפני הכמים בחלוקות שבת והוא הדין בחייב על שתי תולדות שב׳ שתי אבות חלוקות על כל אחת חטאת אחת אבל אי עניד אב ותולדה דידיה או שתי תולדות של אב אחד לא מחייב אלא חטאת אחת כדקתני סיפא העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת כגון שתי תולדות של אב אחד מסוס דהוי כעושה ואוזר ושוסף בהעלם אחת ואין חלוק העבות בהעלם אחת אלא בנוסי עבירות אחיין דומיא דו בחלוק שבתות לעניין שגגת שבת: **ב הזורע והחורש.** הא לגא תניא בהורם בריסא והדר חזרע כדרך כל הארץ לאמשינן שפם היה קרקע קשה וחרשו וזרעו ואח״כ חזר וחרשו מחייב אחריסה שנייה משום חורם: **הקוצר.** בזרעים והמלקט בחילות חייב משום קוצר: **המעמר** לוסף זרעים תלושים ונוגעים על מקום אחד: **והזורה.** בחת לרוח: **הבורר.** פסולת בידו או בכברה: **והמרקד.** בנפה ומע״ע דהני כלהו הדא גיטו דלהפרים פסולת מתוך האוכל נעשו שלשתן משום דשלהן הוו במקום אע״ע דדמי להדדי חשיב להו כל הדא בחנפי נפשה. ח״ע לפי שיין שגת אחת אלא אחד זה: **האופה.** לא היה במשכן דאין מפייס אלא בפת ופת לא חייבת במלאכת המשכן אלא תנא כדורש דפת נקט ומיהו מבשל שהוא מעין מלאכת אופה היה במשכן בשמעון על נבש תכלת והרגמן ותולעת שני. והעניס בקדרה והעוקן כשוי על גבי קדרה העומדת על האש חייב משום מבשל וכל הך קמא דחשיב במתניתין הזורע הקוצר הדש וכו׳ כלהו שוי בשמעון על נבש במלאכת המשכן: **הגוזז צמר.** וכל שאר מלאכותיה שייבי בגמר תכלת של מלאכת המשכן: **המלבנו.** מכבסו בנהר: **המנפצו.** תובטו בבגד או בעי סורקן במסרק: **הטווה.** ״פורדי״ר בלע״ז:

וַהֲמַפְשִׁיטוֹ הַמּוֹלְחוֹ וְהַמְעַבֵּד אֶת עוֹרוֹ וְהַמּוֹחֲקוֹ וְהַמְּחַתְּכוֹ. הַכּוֹתֵב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת וְהַמּוֹחֵק עַל מְנָת לִכְתּוֹב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. הַבּוֹנֶה וְהַסּוֹתֵר. הַמְכַבֶּה וְהַמַּבְעִיר. הַמַּכֶּה בְּפַטִּישׁ. הַמּוֹצִיא מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת הֲרֵי אֵלּוּ אָבוֹת מְלָאכוֹת אַרְבָּעִים חָסֵר אֶחָת: ג וְעוֹד כְּלָל אַחֵר אָמְרוּ. כָּל הַכָּשֵׁר לְהַצָּנִיעַ. וּמַצְנִיעִין בָּמוֹהוּ וְהוֹצִיאוֹ בְּשַׁבָּת. חַיָּב עָלָיו חַטָּאת. וְכָל שֶׁאֵינוֹ כָּשֵׁר לְהַצָּנִיעַ. וְאֵין מַצְנִיעִין בָּמוֹהוּ וְהוֹצִיאוֹ בְּשַׁבָּת אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא הַמַּצְנִיעוֹ: ד הַמּוֹצִיא חֶבֶן כְּמְלֹא פִי פָּרָה. עֵצָה כְּמְלֹא פִי נָמֵל. עָמִיר כְּמְלֹא פִי טָלֶה עֲשָׂבִים כְּמְלֹא פִי גְדִי. עֲלֵי שׁוּם וַעֲלֵי בְצָלִים לַחִים כַּגְּרוֹגֶרֶת. יְבֵשִׁים כְּמְלֹא פִי גְדִי. וְאֵין מְצָטָרְפִין זֶה עִם זֶה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא שָׁווּ בְּשִׁעוּרֵיהֶן. הַמּוֹצִיא אֲכָלִים כַּגְּרוֹגֶרֶת חַיָּב. וּמְצָטָרְפִין זֶה עִם זֶה מִפְּנֵי שֶׁשָּׁווּ בְּשִׁעוּרֵיהֶן. חוּץ מִקְלִיפֵּיהֶן וְגַרְעִינֵיהֶן וְעוּקְצֵיהֶן וְסָבָן וּמוֹרְסָנָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר חוּץ מִקְלִיפֵּי עֲדָשִׁים שֶׁמִּתְבַּשְּׁלוֹת עִמָּהֶן:

ברטנורא תנו

בתי נירין. שנותן שני חוטין בתוך הכית ניר: **הפוצע.** מסיר חוטי הערב מעל השתי או השתי מעל הערב לצורך לריגה: **והקושר והמתיר.** שכן ניידי חלוון שממנו עושין התכלת קושרין ומתירין שפעמים צריך ליטול חוטין מרשת זו להוסיף על זו ומתיר בכאן וקושר כאן ותופר וקורע כמי הוי כיריעות שכן יריעה שתכלה עם ונקבה בו נקב קטן ועגול צריך לקרוע למטה ולמעלה את הנקב שלא תהא התפירה עשויה קמטין קמטין: **והתופר שתי תפירות.** והוא שקשרן דתי לא קשרן קיימי ומחייב תרתי משום קושר ומשום תופר: **הצד צבי.** וכל מלאכת עורו מוהגות בתחשים בעורותיהן: **המולחו והמעבדו.** כ"ש מקשה היינו מולח היינו מעבד אלא לפיק חד מנייהו ועייל שרטוט במקומו שרטוט מלאכת מלאכות הוא: **המוחקו.** מגרד שערו: **מחתכו.** מקציעו ומחתכו לרצועות וסנדלים: **וכותב ומוחק.** הוי כמשכן שכן רושמים בקרסים ליודע ליזו בן זוגו וכותב אות כזה ואות כזה ופעמים שטעה ומוחק: **מכבה ומבעיר.** נתם שתחת דוד הסממנין: **מכה בפטיש.** הוא גמר מלאכה שכן תורגן מכה בסדן בגמר מלאכה ואין מכה בפטיש חייב אלא בגמר מלאכה ומניף דריצת דמכה תבות מלאכות מרכיבים חסר אחת אף על גב דסדר הזיב להו חדא חדא אתא לאשמועינן דאפילו עביד תיכף כל מלאכות שבשולם בשבת אחת בהעלם אחת אי אפשר שיתחייב יותר מארבעים חטאות דכלהו שאר מלאכות תולדות להנך תבות ואשתכח דעביד אב ותולדה דילים ולא מחייב אלא חדא: **ג כל הכשר להצניע.** שהוא דבר העשוי לצורך אדם: **ומצניעים כמוהו.** שים בו שיעור ברחוי להצניעו: **אינו חייב אלא המצניעו.** אם נעשה חשוב על אדם אחד ומצניעו חייב על הוצאתו אם הוציאו אבל אדם אחר הוא חייב עליו לגביה לאו מלאכה היא: **ד עצה.** תבן של מיני קטניות: **כמלא פי גמל.** שיעורו גדול ממלא פי פרה וכמלא פי פרה לא מחייב בעצה דהא לא חזי לפרה: **עמיר.** קטן של שבלין: **פי טלה.** נפים מפי גדי הילכך עמיר דלא חזי לגדי לא מחייב כמלא פי גדי עד דמיכח מלא פי טלה אבל עשבים הואיל וחזי לגדי ולטלה מחייב אפילו כמלא פי גדי: **לחין.** הרחוץ לאדם: **כגרוגרת.** דזה שיעור לכל מאכל אדם בשבת אבל כמלא פי גדי לא לחים לא חזו לגדי: **ה ומצטרפין.** כל אוכלי אדם זע"ז: **חוץ מקליפיהן.** שאין אוכל ואין מאכלים השיעור: **ועוקציהן.** זנב הפרי דהוא עץ בעלמא: **וסובן.** קליפת החטים הנופרת מחמת הכתישה: **ומורסנן.** הנשאר בנפה ורמב"ם פי' לישנא דמורסן הוא עכס וגרוע מסוכין: **חוץ מקליפי עדשין.** שמצטרפין: **שמתבשלות עמהן.** לאפוקי הקליפות החיצונות שהן נופרות כשעושה מהן נורן וקליפי הפול בזמן שהן לחין ומתבשלין עם קליפתן לרבי יהודה מצטרפין עם האוכלין לשעור גרוגרות אבל יבשים לא שאין מתבשלין בקליפתן לפי שהם נראים כזכוכין בקערה ואין הלכה כרבי יהודה:

גמרא שבת דף קי"ז

תָּנוּ רַבָּנָן כַּמָּה בְּעוּדוֹת חַיָּיב אָדָם לֶאֱכוֹל בְּשַׁבָּת שָׁלֹשׁ. רַבִּי חִדְקָא גָּמַר אַרְבַּע. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן וּשְׁנֵיהֶם מִקְרָא אֶחָד דָּרְשׁוּ. (שמות ט"ז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אִכְלֻהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם לַה' הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ בַּשָּׂדֶה. רַבִּי חִדְקָא סָבַר הַנֵּי תְּלָתָא הַיּוֹם לָבַר מֵאוֹרְתָּא. וְרַבָּנָן סָבְרִי בַּחֲדֵי דְּאוֹרְתָּא. תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ כָּל הַשּׁוֹנֶה הֲלָכוֹת בְּכָל יוֹם מְבֻטָּח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן עוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר הֲלִיכוֹת עוֹלָם לוֹ אַל תִּקְרֵי הֲלִיכוֹת אֶלָּא הֲלָכוֹת: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא. תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ. אַל תִּקְרֵי בָּנָיִךְ אֶלָּא בּוֹנָיִךְ. שָׁלוֹם רָב לְאֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ וְאֵין לָמוֹ מִכְשׁוֹל. יְהִי שָׁלוֹם בְּחֵילֵךְ שַׁלְוָה בְּאַרְמְנוֹתָיִךְ. לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם בָּךְ. לְמַעַן בֵּית ה' אֱלֹהֵינוּ אֲבַקְשָׁה טוֹב לָךְ. ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן ה' יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם:

רש"י

תלתא היום. למנין סגם סעודות כג:

זוהר יתרו דף פ"ח ע"ב

בְּיוֹמָא דְּשַׁבָּתָא בְּעוּדְתָא תִּנְיָינָא כְּתִיב (ישעיה נ"ח) אָז תִּתְעַנַּג עַל יְיָ. עַל יְיָ וַדַּאי דְּהַהִיא שַׁעְתָּא אִתְגְּלְיָא עַתִּיקָא קַדִּישָׁא וְכָלִיל שַׁלְמִין בְּחֶדְוָתָא וּשְׁלִימוּ וְחֶדְוָתָא דְּעַתִּיקָא עַבְדִּינָן וּכְעוּדְתָא דִּילֵיהּ הִיא וַדַּאי. בִּסְעוּדְתָא תְּלִיתָאָה דְּשַׁבְּתָא כְּתִיב וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ. דָּא הִיא סְעוּדְתָא דְּזֵעִיר אַנְפִּין דְּהֵי בִּשְׁלִימוּתָא וְכָלְהוּ שִׁיתָּא יוֹמִין מְדַדְּיָא שְׁלִימוּ מְתְבָּרְכָאן. וּבְעֵי בַּר נָשׁ לְמֶחֱדֵי בִּסְעוּדָתֵיהּ וּלְאַשְׁלָמָא אִלֵּין סְעוּדָתֵי דְּאִינּוּן סְעוּדָתֵי מְהֵימְנוּתָא שְׁלֵימָתָא דְּזַרְעָא קַדִּישָׁא דְּיִשְׂרָאֵל דִּי מְהֵימְנוּתָא עִלָּאָה דָּא דִּילְהוֹן הִיא וְלָא דְּעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה וּבְגִינֵי כָךְ אָמַר (שמות ל"א) בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. תָּא חֲזֵי בִּסְעוּדָתֵי אִלֵּין אִשְׁתְּמוֹדְעוּן יִשְׂרָאֵל דְּאִינּוּן בְּנֵי מַלְכָּא דְּאִינּוּן מְהֵימְנָא דְּמַלְכָּא דְּאִינּוּן בְּנֵי מְהֵימְנוּתָא. וּמַאן דָּפָיִים חָד סְעוּדָתָא מִנַּיְיהוּ אַחֲזֵי פְּגִימוּתָא לְעֵילָּא וְאַחֲזֵי נַרְמִיהּ דְּלָאו מִבְּנֵי מַלְכָּא עִלָּאָה הוּא דְּלָאו מִבְּנֵי הֵיכָלָא דְּמַלְכָּא הוּא דְּלָאו מְזַרְעָא קַדִּישָׁא דְּיִשְׂרָאֵל הוּא וְיָהֵבִין עֲלֵיהּ דִּינָא דְּתַלְיָין מִלִּין דִּינָא דְּגֵיהִנָּם וְנִסְתָּר. וְתָא חֲזֵי בְּכָלְהוּ שְׁאַר זְמָנִין וְכַמָּה בַּר נָשׁ לְמֶחֱדֵי וְלִמְחֲדֵי לְמִסְכְּנֵי. וְאִי הוּא חֲדֵי בִּלְחוֹדוֹי

וְלָא יָהִיב לְמַסְבָּנֵי עוֹנְשֵׁיהּ סַגִּי. דְּהָא בְּלָחוֹדוֹי חֲדֵי וְלָא יָהִיב חָדוּ לְאַחֲרָא. עָלֵיהּ כְּתִיב (מלאכי כ') וְזֵרִיתִי פֶּרֶשׁ עַל פְּנֵיכֶם פֶּרֶשׁ חַגֵּיכֶם. וְאִי אִיהוּ בְּשַׁבְּתָא חֲדֵי אַף עַל גַּב דְּלָא יָהִיב לְאַחֲרָא. לָא יַהֲבִין עָלֵיהּ עוֹנְשָׁא כְּשָׁאָר זִמְנִין וְחַגִּין. דִּכְתִיב פֶּרֶשׁ חַגֵּיכֶם פֶּרֶשׁ הַגֵּיכֶם קָאָמַר וְלֹא פֶּרֶשׁ שַׁבַּתְכֶם. וּכְתִיב (ישעיה א') חָדְשֵׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שָׂנְאָה נַפְשִׁי. וְאִלּוּ שַׁבָּת לָא קָאָמַר. וּבְגִינֵי כַּךְ כְּתִיב בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּמִשּׁוּם דְּכָל מְהֵימְנוּתָא אִשְׁתְּכַח בְּשַׁבְּתָא יַהֲבִין לֵיהּ לְכַבֵּר נְשִׁנְשְׁמָתָא אָחֳרָא נְשִׁמְתָא עִלָּאָה נְשִׁנְשְׁמָתָא דְּכָל שְׁלִימוּ בָּהּ בְּהַדּוּגְמָא דַּעִלָּמָא דְּאָתֵי. וּבְגִינֵי כַּךְ אִקְרֵי שַׁבָּת. מַהוּ שַׁבָּת. שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׁמָא דְּאִיהוּ שְׁלִים מִכָּל סִטְרוֹי. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי וַדַּאי כַּךְ הוּא. וַוי לֵיהּ לְבַר נָשׁ דְּלָא אַשְׁלִים חֲדְוָתָא דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא. וְעָאן חֲדְוָתֵיהּ. אִלֵּין תְּלַת סְעוּדָתֵי מְהֵימְנוּתָא. סְעוּדָתֵי דְּאַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב כְּלִילָן בְּהוּ וְכֻלְּהוּ חֲדוּ עַל חֲדוּ מְהֵימְנוּתָא שְׁלִימוּתָא מִכָּל סִטְרוֹי. תָּאנָא בַּהֲדֵין יוֹמָא מִתְעַטְּרָן אָבָהָן וְכָל בְּנִין יַנְקִין מַה דְּלָאו הָכִי בְּכָל שְׁאָר חַגִּין וְזִמְנִין. בַּהֲדֵין יוֹמָא חַיְבָא דְּגֵיהִנָּם נַיְחִין. בַּהֲדֵין יוֹמָא כָּל דִּינִין אִתְכַּפְיָין וְלָא מִתְעָרִין בְּעַלְמָא. בַּהֲדֵין יוֹמָא אִזְדַּיְינָא מִתְעַטְּרָא בְּעִטְּרִין שַׁלִּיטִין.

הלכה פסוקה מנחת שבת מוסר

הלכות שבת מלוקט מש"ע וגו"כ וגדולי אהרונים:

(א) זה לשון ספר יראים בעל התוס' ז"ל. צוה הקב"ה לתת אדם שמירת שבת על לבו שנ' ושמרתם את השבת וכתיב שמור את יום השבת לקדשו, ושמירת הוא בלב כמש"כ ואביו שמר את הדבר. וכשם שצוה הקב"ה לתת מורא למקדש כך ציה הקב"ה לתת מורא לשבת כו', ומהו מורא שבת שיחשוב אדם בלבו לכבד את השבת ולשמור אותו, ולהיות חרד על הדבר, (והיינו שיהיה זהיר וזריז שלא יחלל את השבת ח"ו, כי בקל יוכל ח"ו לחלל את השבת והוא בסקילה או בכרת ואם בשוגג כו') ולא מן השבת אתה ירא אלא ממי שהזהיר על השבת וכתוב בגו"א ז"ל וצריך להתפלל להשי"ת שיבא על האמת כי חשאת נעורים של האדם מסמין עיניו שלא יראה האמת ואף שיכזל לפלפל (בפשעטלי"ך) ולהגיד לאחרים דינים אבל הוא בעצמו שוכח ולא מקיימם באמת. (ובפרט דיני שבת אשר הם כחרוים התלוים בשערה) ולכן יתפלל להשי"ת שירחם עליו וידרכהו בדרך האמת שלא יבלה חיו חייו, ואז השי"ת ברחמיו וברוב חסדיו יאיר עיניו באור תורתו חקדושה ויבין וישכיל תיכן תדבר לעשותו ולקיימו כי השי"ת לא ימנע חטוב מהחולכים

עיני שבת פש"ם ומדרשים וזוה"ק והאר"י וספרי מוסר:

(ג) זה לשון מהר"ם פאפרוס בס' חור לדיקים יום טרם שבת קודם השוב בתשובה לתקן אשר פגם בכל השנה ימים בכדי שיוכל לקבל אור שבת כראוי, ומש אשר לו יתענה. ולכל הפחות לא יקבע בערב שבת סעודה מהנשף וכל שכן מבשר ויין: (ב) בספר מעש מגדים (פ' פנחס) בערב שבת לריך רב פעלים והכנה רבה לפנות מלבו כל עובדין דחול וביחוד הההורים ותלוות ומחשבות בלתי עובות כדי לכוין על עלמו השרית קדושת השבת וכמו שכ' בתיקוני זהר הק' לדרוהיכם לתרי בתי לבא ולפנות כל עיניו ולבר זה מלאכה רבה הוא והרי זה בתבירו בחשיכת מחשבות זרות ובלתי עובות הבלות מלד הקליפה. והלבר יותר יזהע ליודעים כי רוחה דחול אינו בקדושה כיומא השבת דלא דמהימנותא אתפרשת ולריך לאסתהאה נרמיה מלבושא דחול והלבוש עזיקים. הרי בעלול שקודם שבת לריך הכיח רבה לבערת כערת אחרת מקמי שטרת דקדושה עכ"ל יע"ש: (ג) ותוספות שבת קוץ מירתא שמע בנר שבת קודם וזה נעשה פתח לקבל

מהחולכים בחמים: (ב) מצוה על כל אדם שירחץ כל גופו בע"ש לכבוד שבת ואסור לרחוץ עם אביו וחמיו ובעל אמו ובעל אחותו וכן התלמיד לא ירחוץ עם רבו באין צריך לו שישמשנו ואם הוא במרחץ קודם לרבו מותר לו לחזות שם גם אחר אבל בהנ"ך דאסור משום הרהור אסור אפי' הוא כבר במרחץ, ובמקים שנהגו לכסות ערותן בבית המרחץ מותר. ש"ע ואחרונים: (ג) צריך שירחץ סמוך לערב (ויותר שלא יבא עי"ז לידי חילול שבת ח"ו) ויתבש מיד בגדי שבת ויהו כבוד שבת ויזהר שיהיה לו מלבושים מיוחדים מלבושי כבוד ללבוש לכבוד שבת, ואם אפשר לו יהיה לו ג' מנעלים מיוחדים לכבוד שבת, הפוסקים. ואפילו אבל רח"ל מותר לו ללבוש מלבושי שבת בשבת משום דהוי דבר שבפרהסיא שאין לך עני מישראל שלא יהיה לו מלבושים מיוחדים לשבת אחרונים: (ד) אם אי אפשר לו מפני איזה אונס לרחוץ בע"ש כ' באי"ר שירחוץ ביום ה', ועל כל פנים בע"ש סמוך לערב יחזור וירחוץ פניו וידיו, אחרונים. וכתב בשלחן עצי שטים דאם לא היה באפשר לו לרחוץ בחמין בע"ש אזי ירחוץ בשבת פניו ידיו ורגליו בחמין שהוחמו בע"ש (ויזהר שלא ירחוץ בהם רוב גופו) כמו שמבואר בהפוסקים: (ה) חייב כל אדם לקרות לעצמו בכל שבוע פ' אותו שבוע שנים מקרא ואי תרגום. ואי"צ דוקא לקרות בניגון השעמי' (פרמ"ג באשל סק"ט) ומ"מ היראים נוהגין לקרות בניגון הטעמים ואסור להפסיק בדיבור באמצע קריאת הפרשה. ונכון לנהוג שיקרא גם פי' רש"י. ומי שאינו מבין בפי' רש"י יש לו לקרות בפי' התורה בלשון המועתק (לעברי טייטש) או בספר צאנה וראנה כדי שיבין ענין הפרשה. הפוסקים. כתב השל"ה ואי"ר כשיקרא הפרשה ישים אל לבו ועיניו להתבונן בה הן במצוה מהמצות הן במוסר או במדות היוצאות מהפסוקים כדי שירץ לקיימם ע"ש: (ו) מצוה מן המובחר שיקרא אותה בעיר שבת אחר חצות. של"ה סג"א דה"ח. ויא"א שמצוה מן המובחר שישלים אותה קודם שיאכל בשבת שחרית. רש"ו. ועכ"פ חייב להשלימה אחר אכילה עד מנחה. ובדיעבד עד יום ד' בשבת. ובדיעבד יש לו תשלומין בעשרת ימי השיבה או בשמחת תורה. הפוסקים: (ז) יסדר שלחנו בע"ש ויציע המטות ויתקן כל ענייני הבית כדי שיצטרכו ערוך ומסודר בבואו מבהכ"נ. ויהיה שלחנו ערוך כל יום השבת. שם: (ח) ירבה לכבוד שבת בדגים ובשר ויין ובמגדנות כפי יכלתו. ובבד בעורה מהג'

שבת קודם כי ירחה הוא שער וכפי הירחה ים לאדם בכניסת שבת קודם נעשה מקום לשרות עליו אור קדושת שבת וכו', מידומי הרי"ס פר' תצוה: (ד) ערב שבת קודם הוא כמו ערב יום הכיפורים. אור לשמים בסם רגינו תלימלך בעל נועם תלימלך. וכתוב בס' הזכרונות יום שבת קודם אשר הקב"ה קודם עמו בני ישראל בו כו' על כן ימהר ויגיל בו ויכין עצמו בקדושה ובטהרה אחר שרחץ גופו עונות מערב שבת והתודה עליהם וכפי הכנתו בקדושה לקבל שפע תלהי כן תחול עליו, כי רוח תלהים ושפעתו לא בא תלא אחר התעדלות וזריזות יתירה, ושבת רמז לעולם הבא, והכנסת שבת נקנם להאי עלמא קדושת עולם שעליון, ומכאדי שבת טועמים ממנו וכמ"ש בזוה"ק, ואין אדם זוכה ליהנות מאור עולם הבא תלא אחר שירחץ נפשו מן טיטפי עונותיו כמו בדין עולם הבא תלא יזכה לעולם הבא רק אחר שיקבל דינו למרק עונותיו, ומתנאי קבלת שפע תלקי הוא התבודדות לחשוב בדרכי השם וחסדיו, (ותתנת סימנא "כד" קודם יבא, והכן) ולכן טוב מאוד לאדם להתבודד בערב שבת כמו שעה או שתים. גם יעיין בספרי התורה לסידורא דיומא ומסם יכיר נפלאות תמיד דעים, ויכין עצמו לכבוד שבת בכל מה דאפשר וכפי ידיעותיו בספרים הקדושים כן יכין את עצמו ואז הבא לטהר מסייעין אותו כי ה' לא ימנע הטוב מהסולכים בתמים כמ"ש בספה"ק מזה כאורך: (ה) כתבו המקובלים ז"ל שבת אותיות שניות בגימטריא כ"ו (כזה סי"ן בי"ת ת"ו) כמנין השם הוי"ה ב"ה לומר לך כי הפוגם בשבת כאלו פוגם בשם הוי"ה וע' בתיקוני זוהר (סוף דף ז') על הפסוק כן יהרסו אל ה' לראות וע' טוד שם בת"ז (בדף י"ג) בדברי אלי' הנוא בקורא לבוש המלך מעל המלך יע"ש ואוי לו לאדם שגורם כך במעשיו ועליו נאמר הפסוק כן כסיל תונת אמו בדפי' זוה"ק פ' בראשית דף כ"ג ע"ב יע"ש, וע' בס' תולדות היים שהאריך בענין זה: (ו) בכל יום השבת יהרהר מעניני קדושת שבת וגודל מעלתם ויתפלל להשי"ת שיזכהו לשמור השבת בכל פרטיו. וידמה בעיניו כאלו ים אחד עומד סמוך לו ומעורר אותו בקול רעש גדול ואל ירף ממנו השנתו שיזהר מאוד בענין קדושת שבת וכל יום השבת יודה להשם יתברך בפתן לנו את יום השבת שהוא מעין עולם הבא ואשר זוה הגדיל הסדו עמנו בני ישראל ועי"ז יוכל לבוא לתכלית השלימי. וכל

סעודות מצוה שיאכל דגים. ואפי' מי שצריך לאחרים אם יש לו מעט משלו צריך לזרז את עצמו בכל מה שהוא כדי לכבד את השבת ולא אמרו עשה שבחך חיל כו' אלא למי שהשעה דחוקה לו כיותר, אבל בכ"א זה צריך לצמצם בשאר ימים כדי לכבד השבת, ולא יפחית עכ"פ משני תבשילין ואפי' תבשיל של תרדין וכסא דהרסנא אם עשאו לכבוד שבת ה"ז קיים מצות עונג שבת ווחו כבוד שבת ולא די שלא נגרע מערכו רק אדרבה שברו בפול לפי שזה המעט עומד לו בקושי ובצער יותר מהוצאה גדולה שעושה העשיר ברווח, כללו של דברים כל חמרבה לכבד השבת כפי יכלתו הן בגופו הן בבגדיו הן באכילה ושתיה הרי זה משובח וישמח בביאת השבת כיוצא לקראת מלך ולקראת חתן וכלה וכל המרבה לשמוח בביאת השבת הרי זה משובח: (ט) כשצריך בשר לכבוד שבת ואין זמן קודם בי"ש שישהה במלח שיעור שעה ולבשלו אח"כ סגי שישהה כמ"ה שיעור מיל שהוא ח"י מינוטין. הפוסקים ביו"ד סי' ס"ט. וי"א כ"ב מינוטין, ע' בשו"ת חת"ס (או"ח סי' פ'): (י) אף כיפות החלי מי שהוא בעל תורה אינו אוכל מסירכא אפי' בכדרון ד"מה מחציין כמבואר בהפוס' מכל מקום לצורך שבת ויו"ט מותר אף לבעל תורה כדי שיאכל בשר לכבוד שבת ויו"ט (ע' בלבושי שרד סי' ל"ט ס"ק קמ"ט), ואם נתיתר מבשר זה לחול מותר ג"כ, וכן כל דבר שמתירין לצורך שבת ויו"ט אם נתותר לחול מותר ג"כ כיון דאשתרי אשתרי, (פרט"ג ביו"ד סי' ל"ט בשפתי דעת ס"ק י"ז, וע"ש בפרמ"ג סי' צ"ד במשבצות ס"ק ט'), וע' בשו"ת זרע יצחק (סי' כ') שב' דאף אם המורה יודע שישאר מזה לאחר שבת אין לח"ש, אבל קודם שבת אסור לאכול מזה, ופשוט דמותר עכ"פ לפעום התבשיל בע"ש אם צריך מלח ותבלין וביו"ב: (יא) מצוה להטמין המין בע"ש כדי שיאכל חמין בשבת כי זהו מכבוד ועונג שבת, אבל מי שהחמין מזיקין לו מותר לו לאכול צונן וכן ה"ה מי שאי אפשר לו להטמין ע"פ אופני היתר המבוארי' בפוס' ח"ו שיקל באיסור שבת כדי שיאכל חמין אבל מי שאינו מאמין בדברי חז"ל ואוסר אכילת חמין בשבת חוששין עליו שמא אפיקורס הוא סי' רנ"ז: (יב) חייב כל אדם להפריש את עצמו ממלאכה ולהרהיק את הנרות לכל הפחות חצי שעה קוד' צאת הכוכבים כדי שלא יכשל ח"ו בספק איסור כרת. חי"א וק' ש"ע ומ"ב, ובוב להניח את החלות מקודם דאל"כ אסור לטלטל כל השבת

יום השבת בעת שבות פנוי יהרהר בפסוקים המדברים מענייני שבת כמו הפסוק „זכור את יום השבת לקדשו" וכדומה מפסוקים אלו. ואם נופל במחשבתו מענייני חול ממו"מ וכדומה יאמר תיכף בפה מלא הפסוק זכור את יום השבת לקדשו והוא סגולה נפלאה להנצל ממחשבת חול כמו שמבואר כל זה בספרי מוסר בתורך: (ז) השבת מפיע פרנסה להג' ימים שלפניו ולהג' ימים שלאחריו כי השבת הוא כמו מלך בגדול. יום ג', וכ', וג', בתר שבתא, יום ד', וה', ו' קמי שבתא, והשבת הוא כחמצע, גם השבת הוא כמו הלב כחמצע הגוף, וכמו שהלב שולח מזון ומחיה לכל הגוף כך השבת מפיע לימות החול. ולכן המעט את השבת שהוא דוגמת הלב שבאדם גותנים לו מכהלות לבו מדה כנגד מדה ערכי כנויי, וכ' בזוה"ק ההוא גופא דלא תתענג מן הסט"ם בימות החול רק בשבתות ומועדים לית יכול סטרא אחרא למשלט עליה וכשרו יכבן לבעלה: (ח) היות שבאמרנו בלות הקודש שהשבת הוא קיום להשבה ימים. לכן ראוי להשפיע מקדושת יום השבת לכל יום ויום משבת ימי חול. וזה נרמז בפסוק „זכור את יום השבת לקדשו „את" לרבות כל שבת ימים. והייט שיספיע לכל יום ויום מקדושת שבת כל אחד כפי יכלתו. ועיקר הקדושה הוא שיהבטל מעט ממלאכתו ויתבודד לעסוק בתורה. ויפה מחשבתו מעסקי העולם כי אין ראוי לאדם לעסוק כל היום במלאכה כמו שאמרו רז"ל (אבות פרק ד') הוי ממעט בעסק ועוסק בתורה. ולאו דוקא בעסק התורה אלא בכל דבר מצוה וגמילות חסדים. גם בכלל עיקר הקדושה הוא שמחשבתו יהיה פנויה מכל דבר מכוער ויחשוב בגדלות האל ופעולותיו. כללו של דבר לא יכנס דבר בטל במחשבתו וכן לא יסמע שום שמע מנוה ולא יאזין אליהם כלל ולא יהיה קשבת אלא דברים טובים ויוצא מפיו טובה וברכה תמיד גם בעת שיעסק מלאכתו יעשה רק בהיברין הנגלים ומחשבתו ונפשו יהיה דבוק בהשי"ת. כי אין מרגוי לאדם שכל מחשבתו ונפשו יהיה מטועבד למלאכה. ועי' מזה בתורך בספר תומר דבורה פרק י' עצה כוללת היך שיתקשר האדם תמיד בקדושה העליונה ויתנהג בה. וע' ברחמים חכמה שער הקדושה פ"ד יע"ש. (ט) בשבת ישראל דומין למלאכי השרת מה מלאכי השרת קדושים ואין עסקיהם כי אם בהלל וזמרה ליוצרם כמו כן ישראל ביום השבת קודם. תולעת יעקב: (י) המקדש עצמו

השלחן שהדליקו המנורה עליה כדלקמן באות י"ב ואפילו לאחר שנטלו המנורה מהשלחן, וכן אסור לטלטל המנורה אף לאחר שנכבה הנרות אם לא עפ"י אופנים המבוארים לקמן באות י"ט יע"ש פרמותי': (יג) אשה שנתאחרה בעסקיה ובאה לביתה קרוב לחצי שעה קודם שבת שאם תרחוץ ותסרוק בגדי שבת תוכל לבוא לספק חילול שבת מצוה יותר שהדליק כמות שהיא ובמלבושי חול משתבוא ח"ו לידי ספק חילול שבת שהוא בברח רח"ל, ואם הבעל רואה שאשתו מתאחרת מצוה גדולה שחוא ידליק הנרות ולא ישגיח בקטטת אשתו, ומצוה גדולה יותר לישב בחשך מלחלל שבת ח"ו, ואם רואה שהוא קרוב לביה"ש ומכ"ש ספק בין השמשות מצוה גדולה שלא ידליק אלא יצוה לעכו"ם להדליק ואשרי השם דרכיו הכל לשם שמים: (יד) אסור ליתן מים אפילו מבעוד יום לתוך נקב המנורה שמכניסין שם את הגר (של חלב או של שעוה וסטרי"ן) כדי שיגיע האש לשם יתכבה, מג"א ושפ, וע"י עכו"ם מותר, המגי"ה בכה"ט בשם כמה גדולים, ולצורך גדול או לצורך מצוה יש להקל אף ע" ישראל אם נותן מבע"י, הפוסקים וע' ברש"ז ובחיי"א שיזהר ליתן המים בקנה קודם שידליק הגר יע"ש: (טו) ערב שבת ספק חשכה (הוא בין השמשות, ושיעורו הוא לעיך י"ג מינוטין וחצי קודם צאת ג' כוכבים בינונים) אסור מן התורה לעשות בו מלאכה כיון שהוא ספק לילה ואפי' דבר שאינו אסור רק מדרבנן מ"ם אסור, ואפי' אם נספק לו אם הוא בין השמשות מ"מ אסור ג"כ הפוסקים: (טז) וכן אסור להפריש חלה בביה"ש (בחוץ לארץ) שהרי יכול לאכול בלא הפרשה ולשייר מעט ולהפריש אחר השבת. שם. וכפי ברכ"י בשם ב"ד ובא"א סי' שכ"ב ובנתיב חיי' סי' רס"א מקילין להפריש בביה"ש בשכח להפריש מבע"י ואין לו לחם לבן אחר אך אם חל ע"פ בשבת ושכח להפריש חלה מבע"י מותר להפריש בביה"ש דהא אין לו תקנה לשייר תוס"ש. ואם שכח אז להפריש גם בביה"ש דעת האחרונים דיפריש בשבת ויתן לכהן קטן לאכול. ע' בשע"ת סימן תמ"ר ובנתיב החיים סי' תק"ו ובישוע"ק שם סק"ה ובהגהות מעשה רוקח שם סק"ח ובידי אפרים שם סק"ח ובחיי"א כלל קכ"ט מד"ז: (יז) המניח בערב שבת דבר מוקצה בכוונה על כלי שלו שטלאכתו להיתר נעשה הכלי בסיס לדבר האסור ודין הכלי כמוקצה גיפו, ואפילו נוכלה משם המוקצה ביום השבת מ"ם כיון שהיתה מונחת שם בין השמשות אסור לטלטלו גם אח"כ

בשבת מרגיש הקדושה בכל ימי השבוע, ועריך לקדש השבת במחשבה. ודיבור. במחשבה הוא בלא להרהר דברי חול. אף שהרהור מותר מכל מקום מידת חסידות היא כמזכר בשב"ם. בדיבור בלא לדבר דברי חול ודברים של מה בכך ולמעט בדיבור יותר הרבה מבחול. במעשה אין צריך לומר בלא להלל בהיזהו אל ותולדה ח"ו אלא לקדשו בתורה, ובתפלה, ובמלבושים נאים, ובמאכלים טובים, וריבוי נרות לכבוד שבת, גם בעת שיבא על שלחנו לאכול יהיה לבוש במלבוש נכבד ויבא בהימה ופחד כיובא לפני המלך, ולא יבטל בשום פעם שום סעודה מסג' סעודות וכל יום השבת יהיה בשמחה ואור פניו לא ישונא, וכל המשתכל בשם לא ימלא שלא שמחה וסבר פנים יפות, ויזהר מאד שלום שבה לא תטרדהו מזה כלל וכ' ברכת ד' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה. וכתוב בזוה"ק (פ' תלום) וזה לשונו בהתערותא דלתתא הכי מתערין עליו מלעילא אי מיהו בעלונא מתעוררין עליו דינין מלעילא ואי מיהו בנהירו דמנפין מתעוררין עליו חסדים מלעילא ע"כ, ועי' טוד מזה בספרי מוסר בהורף: (יח) וזה לשון מוהרר"י ניקטיליא ז"ל (בעל שערי אורה ובאר ספה"ק) הנלפע בסוף ספר מועד שלימלך בדפוס לבוב דע והאמן כי השבת הוא סוד כל האמונה וכל התורה והוא סוד חידוש העולם וקיום העבע והוא סוד קבר הגסים וגפלאות: (יט) ודע כי השבת היא שער שבו יבנם האדם לחיי עולם הבא הנקרא שבת הגדול, ואם לא קייס האדם השבת בעולם הזה אין לו שער שבו יבנם לעולם הבא כי השבת ועולם הבא שניהם נקראו שבת, וזה סוד ואת שבתותי תשמורו וכו' כלומר אם תשמרו השבת שבתתי לכם תזכו לשבת שהיא נעוזה למעלה עין לא ראתה כו'. (היא העולם הבא) וכן אמרו רז"ל מזמור שיר ליום השבת, ליום שכלו שבת, ולמה נקרא (עולם הבא) שמה שבת כי כמו שהאדם עורח בימי החול ועומד בעל מלאכתו בשבת, אוכל, ושותה, ומתפלל, וגיעו עוסק במלאכה אחרת, כן העולם הזה האדם עוסק תורה ומצות ועמל בהם אין לו שום עורה בעולה הזה אלא עומד ואוכל בעוה"ב שכר המצות שהרויח בעה"ז: (כ) כיצד יקיים האדם השבת כהלכתו יזכר בלבו י"ח דרכים. א) לקבל שבת מבע"י לפי שהשבת קודש וסגיבותיו יבבים קיצות של חול ולפיכך צריך האדם שלא יקדר גביל הקודש ולא יבנים בומאם בסיכל בלא יאמרו עליו אחרי

כל היום אפילו לצורך גופו ולצורך מקומו. ואפי' לטלטל הכלי כדי לנער ממנו המוקצה דהוי רק טלטול כלאחר יד אע"ה אסור שהרי הכלי גופו נעשה כאלו היא עצמה המוקצה. ש"ת ש"י שי"א: (יה) אם היה מונח שם קודם בין השמשות גם דבר ההיתר והיתר חשוב לו יותר מהאיסור אז נעשה הכלי בסיס לאיסור ולהיתר ומותר לטלטל הכלי. שם. ומנורה שהדליקו עליה נרות לשבת אע"י שהוא כלי כיון שהדליקו עליו ביה"ש נעשה כמוקצה גופו. ולכן אפי' אם הניח עליו בע"ש דבר המותר כדי שיהיה בסיס לאיסור ולהיתר לא מהני ידוע שהנר חשוב לו בלילה יותר מדבר שמונח על המנורה. ט"ז סי' שי"א: (יט) טוב להניח את החלות על השלחן קודם בה"ש כדי שיהיה השלחן בסיס להנרות ולהחלות ויהיו מותרין בטלטול כי החלות חשובין לו יותר מהמנורה. ואף שהמנורה שוה הרבה כגון שהוא של כסף וכדומה מ"מ אין נ"מ. כי אין האיסור מחמת המנורה רק דהמנורה הוה בסיס לשלהבת דהוא עיקר האיסור. (ע' במג"א סי' רע"ט סק"ה) אבל אם לא הניח קודם בין השמשות על השלחן או ש"ד היתר החשוב לו כמו יין וכדומה הרי נעשה השלחן בסיס להנרות ואסור לטלטל השלחן כל יום השבת אפי' לאחר שהוסרה המנורה מהשלחן כמו שנתבאר באות הקודם. אבל המפה מותר בטלטול אע"י שהמנורה עומדת עליה כי המפה לא נעשה בסיס להמנורה (ע' בפ' הי"א כלל ס"ו ס"ב) אבל אם מעמיד הנרות על מפה קטנה מיוחדת להמנורה או על סם של כסף או שאר מתכות אסורין בטלטול משום בסיס ואף כשהעכו"ם נטל המנורה מהמפה או מהסם בשבת כמו שנתבאר. פרמ"ג. ומ"מ במקום הפסד וצורך גדול יש להקל לטלטל השלחן אף שלא הונח קודם בה"ש דבר היתר החשוב לו. משום דדעת קצת גדולי פוסקים דלא נעשה בסיס אלא אם דעתו היה שתשאר שם המוקצה כל יום השבת והרי המנהג להסיר בשבת שחרית את המנורה על ידי עכו"ם ולכן בשעת הדחק סמכינן ע"ז להקל אבל שלא בשעת הדחק ח"ו להקל. הפוסקים ואחרונים: (כ) אסור למשוך הנר על ידי המפה כדי להאיר יותר במקום שיושב שם. ואף אם המפה אינה בסיס להנר מ"מ אין הילוק כי אסור לטלטל הכלי בשביל המוקצה להוד כמו שנתבאר בהפוסקים. שם: (כא) כל דבר שיש לחוש שיזיקו בו רבים או תינוקות אפילו מונח ברה"ר מותר לטלטלו פחות פחות מד' אמות וכן אם נשבר כלי זכוכית בבית וכי"ב במקום

מכיון נפול רעהו, מצוה ירחיב נפול לסכינה, ובהיותו מוסיף נשבת בכניסתו ובניאתו מחול על הקודם נמצא שהוא מוסיף ומרחיב נפול הקודם. ובזכות זה בהיותו קורא הסם נרה מרחיב לו ה' נפול הקודם ומקצר נפול הנרה וזוכה לנחלה נלי מצרים כו'. ג) לתקן הוא בעצמו מערב שבת כלים לכבוד שבת. לפי שהשבת כולל ע' מספקלרי' המאירות. וכשהאדם הוא מקבל שבת הוא מקבל השפיזיכא למעלה מ"ה הקב"ה. ולפיכך רצוי לתקן בעצמו מפני כבוד המלך. והאדם העושה כן מתמין בתמונת השבת תמונה שלימה ובתמונת הסידור פניות והוא מכבד את השי"ת ושליו נאמר כי מכבדי אכבד. נ) בקידום היום. וסוד הקידום בשבת כלומר מציונת מנפול החול הנמור מחנות החיצונים וכנגם בהיכל הקודם ושומר לפני השי"ת והרי נפשו מקודשת לשם. ולפיכך אין לו לעשות רק מעשה קודם ואם עושה מעשה חול ומחלל את השבת הרי הוא כאלו השה זונה שמשקרת תחת בעלה וחייב מיתה שהוא כמשקר בתמונת התורה לפי שמקודשת היא, כמו השבת המקודשת לבעלה שאם זנתה תחת בעלה מתגרשת או שותה מים המאררים ולכן נתנה שבת במרה. וכל המחלל שבת נאחר עיזד לעתות מים המאררים. ואם נגלוי חייב מיתה וכמה הלכות נלמדו נרמז שזה המפתח בלבם. ד) בעונג נמלכל ובמעתה. כי בהיות האדם מעונג שבת נג' סעודות הוא מיחד בזה סודות נדולות כו' יט"ם. ה) בגיל שבת עונת ת"ח. ולפי שהגשם יתירה נתוספת נאדם בגיל שבת אזי הוא קדושת החיבור ובניס הנויים לסריסים אשר ישמרו ונו': ו) בניטול כל מיני מלאכה וכו'. ובמבטל ממלאכה מודה ומתמין בתמונת יכלתו ובספך זולת זה. וזה סוד נדול מבוד בתמונה כו' יט"ם: ז) בניטול דיבור של חול, כי בדבור נברא העולם כמ"ש (תהלים לג) בדבר ה' שמים נעשו וכו' יט"ם. ח) בתפלה ותורה. לפי היות יום השבת קודם ואין להתעסק בו בדרך חול לפיכך צריך להיות מבלה כל השבת בתורה ותפלה ובחיות בשתי כוסות ובתי מדרשות בדברי תורה כולו בתופן זמן שבני אדם בטלים לא יוליאו הזמן בדבורי חול כי המדבר דברי חול כאלו מתעורר כח החיצונים ומכניס תוכם נסיבל המלך ועוד ממנו הנפל. ט) במנוחה. צריך האדם לנוח בשבת בדיבור ובמעשה והרסיר הנם בהרסור מותר לא הותר אלא לפי שהיו נרשותו של האדם אסור לאדם לעורר

מהשבותיו

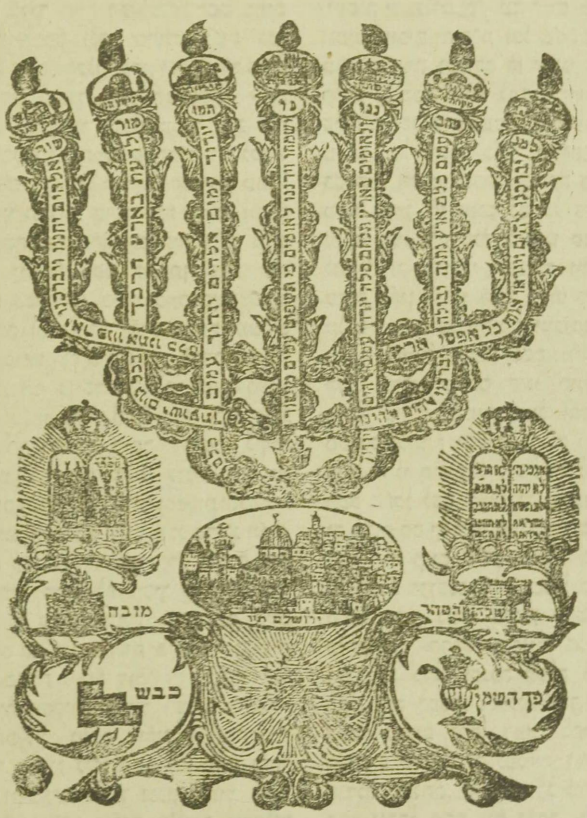
בסק"ם שיש לחוש שיוקו בהם בני אדם מותר לטלטלו להוציאו, שם: (כב) אסור לבטל כלי מהיכנו דהיינו שיקח כלי שמותר לטלטלו וליתנו תחת הסוקצה שיפיל בתוכו והטעם הוא כיון דאז יהיה אסור לטלטל כלי ההיתר דומה כאלו חברו בטיט, ולכן אסור ליתן בשבת כלי תחת התרנגולת שיפול הביצה לתוכה, ואפי' נותן כלי תחת המיקצה על מנת שישמע תיכף הכלי מתחתיו אסור דאפילו לפי שעה אסור לבטל כלי מהיכנו, ומכל מקום בסקים הפסד מרובה מותר אפילו לבטל לכל השבת, סימן רס"ו: (כג) חכמים גזרו מלעשות רפואה בשבת אפילו בדבר שאין בו משום מלאכה או שמוכנת מע"ש ולכן אסור לרחוץ בשבת את התינוק ביין ווזק תפל, (רזק תפל הוא כל שלא טעם כלום משניעור משנתו, והוא חזק ומרפא) אבל אם לא יוכל לפתוח עיניו יכול ללחלחן ברוק תפל דאינו רפואה אלא לפתוח עיניו, א"ר ואתרונים, אבל עין ששותת ממנו דמעות או דם מחמת החולי יש בו סכנה, וכל דבר שמתפק בחולה שמא יש בו סכנה מחללין עליו השבת דהוי סכנת נפשות כמבואר כ"ז באורך בהפוסקים: (כד) רטיה שנפלה מהמכה על גבי קרקע או שהסירה במזיד אסור להחזירה ע"ג המכה, אבל אם נפלה ע"ג כלי או שהוחלקה ממקומה יחזירנה דמיחלא דלא שכיחא הוא לא גזרו ביה, ומגלה מקצת רטיה ומקצת פי המכה והוזר ומגלה קצת השני ומקנחה ובלבד שלא יקנח הרטי' שהוא ממרח. ומכה שנתרפאה נותנים עליה רטיה שאינה רפואה אלא שמשמרה שלא יסרטו בבגדיו, וכן מותר להניח תחיכת בגד יבש חדש שאינו מרפא או אפילו ישנים שכבר היו על המכה, אבל בגד ישן ש"א היה על המכה מעולם אסור מפני שהוא מרפא סימן שכ"ח: (כה) אסור להשמיע קול של שיר בשבת בכלי וכיוצא בו, אפילו להכות באצבעו זה על זה, או על הלוח להשמיע קול, או לקשקש באגוז ובזוג לתינוק שלא יבכה, ולא משפחין יד על יד ולא מיקדין, כולם גזרה שמא יתקן כלי שיר, וכלאחר יד מותר לטפח, ומכל מקום אין מוחין ביד העושין כן לתינוק שלא יבכה (כמבואר השעם בהפוסקים) אבל מותר לרקד ולטפח לכבוד התורה, השי"ת יזכנו להיות ממכבדי התורה הקדושה ולוסדיה, אכית"ר, בילאו"א, יילאו"א:

מחשבותיו בהרהור חילוניס ואין זה מנוחה, ולפיכך אמרו שאין קורין בשטרי הדיוטות כדי שלא יצטערו וכו' יע"ש. י) במלכוס, בלבוסים הרחויס למלכות כי בגדי קודש הס כי העומד בהיכל המלך רחוי ללבוש בגדים הרחויס למלכות וזהו שאמרו רז"ל בגדים שביגל בהס קדרה לרבו לא ימזוג בהס כוס לרבו, וכו' וע"ש: יא) הבדלה, מגדולת שבת ותפארתה ההבדלה, שהרי נתקדשה הצפ בכניסתה והיא מיוחדת לשבת לעמדת הקודם כך ביציאת השבת נותנים לה גט זמן ועומדין לה על תגאי עד לשבת הבאה וכן הוא אומר המבדיל בין קודש לחול, וכין יום השביעי לימי המעשה וז"ס ויעפ, שכל שבתר דבריס הרי היסרגל מקודשים להשי"ת קנין עולס, ושבת סוד כל התורה וכו', כי סוד זה הסער לחיי עולם הבא, ועליו נאמר זה הסער לה' לדיקים יבואו בו ע"כ"ל: (יד) מאד מאד יזהר האדם בשבת ממשקה המשכר ום בימות החול צריך האדם ליזהר בזה כי זה חולי רע ומביא את האדם לשפלות גדול, וכמו שדרך הים לשנות את מויבו ומבקע רעתו כמו כן צריך לשנות משקה המשכר, ואם בימות החול אמרו כך על אחת כמה וכמה בשבת קודם שצריך ליזהר בזה והוא בחינת אם זרה, והוא מעלת יצר הרע כדי שיבטל מתורה ומירות ותשבחות להקב"ה הכוזב יהיה השבת יבהרהו ד'. המעט ביטול תורה של כל ימות השבוע רק ביום השבת מוסיפין עוד שבע של חשאתם הסס הטוב יכפר בעדנו. והנה בשבת ימי הול כל אחד טרוד בעניניו הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו כל אחד כפי ערכו על כל פנים בשבת קודם שפנוי מעסקיו יעשה מה שמוטל עליו כמו שמבואר כל זה בספרי מוסר בתורך: (טו) משה רבינו ע"ה ביקש מפרעה לתת ליסרגל יום מנוחה ואמר ליה שיברר להס יום ג' וכירר משה רבינו ע"ה את יום השבת וזס"ה יממה משה במתנת הלקו, ע' במ"ר שמות פ"ה: (טז) מגילות היו לתבותיו במערים מיעקב אבינו ע"ה שסיו קורין בהס יסרגל ומשתעשעין בהס בשבת קודש, שם פ"ה: (יז) מבואר בזוהר הקדש שיר השירים כי שבת היא בחינת תפילין דמארי עלמא ותפילין דמארי

עלמא

עלמא הם בחינ' התפארות שבת"ת מתפאר עם ישראל כמו שאמרו רז"ל, וע"כ מצוה בזוהר ויקהל שהשי"ת אומר על מי שמקבל קדושת שבת כראוי "ישראל אשר בך אתפאר" ע', מזה תאורך בספר קדושת שבת: (יח) אכילת שבת יקרה מאד כי על ידה זוכין לאחלה השמה בבחינת לדיק תאכל לשובע נפשו, וגם עושה בזה נחת רוח גדול ליוצרו וזה אחד מן הדברים שחיבה יתירה מודעת לנו שהתענג בדשן נפשו למעה תחשב ומוטל שכר ע"ז לשרירו מה טוב הלקנו והן אמת כי במצות כאלו צ"ם בהם עונג והבלית הנוף צריך הוזק רב לעשות לשם שמים בלשון לא מן הספה ולחזן ערוכה לשבות נתן ואומר "שבת היום" לאלו, שתו, ושכרו, לך בזאת יבחנו אם הוא לשבוד שבת אם בשאר ימים לא ילך אחר תעתועי והבלי עולם הזה בזה יהיה ניכר שבשבת התענג שמתענג הוא לשבוד שבת, וע' בשדר"ן בכל המקבל תענוגי עוה"ז מוגעים ממנו תענוגי עולם הבא יע"ש. ומובא בשר"ה שער התשובה שאף בשבתות וי"ט צריך לקיים שוב יום אי לפני מיתתך שאם היה יודע צימות בשבת או בי"ט כמה היה מבקש לקרות בתורה והיה ירא ופחד ובמה מעשים טובים היה עושה ולא ה"ה נמשך אחרי תענוגיו יע"ש בתורך, וע' בזוהר הק' שמי שפוגם בעונג שבת ומענג עצמו בימי החול הוא כמו הנגב וע' מזה בתורך בספרי מוסר ובספר לקוטי הלכות: (יט) בשמירת שבת נלמוד גם על שביתת הבנים והבנות והעבדים ושפחות והבהמות מה שלא מצינו כן בשום מצוה מכל תרי"ג מצות, חו"ם: (כ) אף שמצוה לעגן את השבת בכל מיני עונג מכל מקום לא ימשוך כל היום בזה חם ושלום, ולא כמו שאדמין המון עם ביום השבת הותרה הרצועה בתאות הזמן ברי הזוה"ק קורא ליום השבת יומא דנשמתין יע"ש אלא בשבת שחרית משכימין ללמוד ושח"כ מתפללין וקורין ומתפללין מוסף ואוכלין ומתענגין בלכילה, ומי שרגיל ליתן מעט יתן מעט ואחר כך הזורים וקובעים ללמוד ונכון ללמוד דיני שבת שבת ר"ת ש'בת כ'שבת ת'למוד, ופועלים ובעלי בתים שיגיע עוסקים בתורה בכל ימי השבוע מהויבים לעסוק יותר בתורה בשבת מתוך הלומדים כל השבוע, ואחר הלימוד מתפללין מנחה ואוכלין סעודה ג' והוזרין ללמודם או לתהלים ולא יבלה את השבת בטיולים כי אין עונג יותר מעונג הנשמה הקדושה ואם כי בכל השבוע היא שכולה וגלמודה ואין לו פנאי לעצמה ולדרוש שלומה ועצ"פ בשבת קודש ידרוש שלומה ויענגה כפי מה שייכל כי אם הוא לא ירחם עליה מי ירחם עליה על דרך אם אין אני לי מי לי, ועיקר הכל שכל רגע ורגע מיום השבת יהיה יקר לו מזהב ומפז ואת השי"ת לא ימנע הטוב מההולכים בתמים והנה לטהר מסייעין אותו, וכבר האריכו בזה כל ספרי מוסר באורך: (כא) בספר פלא יועץ כמה דברים יש שאדם מעיד על עצמו בגון אם יאמר האדם שנפשו עגומה על שהוא טרוד מאד בימות החול בפרנסה ואין לו פנאי ללמוד ולעסוק בעבודת ה', עדות יש ע"ז אם בשבתות וימים טובים וחוה"מ וכל שעה שהוא פנוי אם עוסק בתורה ועבודה אז יאמנו דבריו והקב"ה קובע לו שכר כאלו למד בימות החול וכמו שארז"ל חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכ' כאלו עשאה, אבל אם גם בשבתות וימים טובים וכדומה בזמן שהוא פנוי מבלה הזמן אז יעשה גם על ביטול תורה של ימות החול ואף שלא היה לו פנאי והיה צריך לזון משתו ובניו כי השבתות וימים טובים הם עדות שאין דבריו אמת כי אז היה לו פנאי ואף על פי כן ביטל מהתורה ועבודה, וכן המתענג בשבת ואומר שמכוון לשם מצוה לשבוד שבת קודש עדות יש אם אינו הולך אחר תענוגי והבלי עוה"ז בימות החול ואם מקיים מצוה סעודה שלישית וסעודת מלוה מלכה אף שהוא שבע ואינו תאב כלל לאכול זהו לעדות על השהוא רעב שאכל לשם מצוה וכן הרבה ענינים כאלו יש עדות אם זך ויאר פעלו. יע"ש: (כב) בשמירת שבת הוא קיום התרן וכמ', שבת אמר אביי לא הרבה ירושלם אלא בשביל שחללו השבת כי חילול שבת גורם חורבן ירושלים של מעלה ומתוך כך הרבה ירושלים של מטה. תלו"י: (כג) אם גדלה וגבהה מעלת המזכה הרבים בכל ימות השבוע ובפליגו מאד בזה בזוהר הק' בשבת המגיע למתן דמזכה לחבירו ע"ש (בדף קכ"ח ע"ב) ותראה נפלאות, ומכ"ש בשבת קודם שנדלה מעלתה, ואמרו רז"ל למה נאמר בפרשת שבת ויקהל משה ולא נאמר כן בכל התורה כולה אמר הקב"ה למשה רד ועשה לי קהילות גדולות בשבת כדי שילמדו הדורות הבאים אחריך להקהיל בכל שבת ללמוד תורה ברבים. ע"ש. ולכן ראוי לכל איש שראוי לכך שבשבת ילמוד להועיל לבני אדם וכל מה שיוכל להשפיע לאחרים מהכמתו שהקב"ה השפיע עליו ישפיע ולא תעריהו שום שבה כלל וכלל, וכתב המג"א

דהעיקר הוא מילמוד עמהם הלכות שבת, וכי בספה"ק כי כוה שדורשים בדברי תורה לרבים דוקא ושוסק עמהם לקרבם להשי"ת על ידי זה נתגדל בכיכול ההתפארות של השי"ת עם ישראל ועי' מאיר ביותר קדושת שבת, וכי בתדב"א וז"ל כל המלמד תורה ברבים לישראל נשם שמים המקום מרחם עליו ומותן לו הכמה ובינה ודעת והשכל ומותן הלקו עם שלשה צדיקים אברהם יצחק ויעקב יע"ם, והשי"ת יוכנו להיות ממוכי הרבים, אכיה"ר בילחו"ת, וילחו"ת:

הפטרת מחר חודש

הפטרת מחר חודש בשמואל א׳ סימן כ׳

וַיֹּאמֶר־לוֹ יְהוֹנָתָן מָחָר חֹדֶשׁ וְנִפָּקַדְתָּ כִּי יִפָּקֵד מוֹשָׁבֶךָ׃
וְשָׁלַשְׁתָּ תֵּרֵד מְאֹד וּבָאתָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־נִסְתַּרְתָּ שָׁם
בְּיוֹם הַמַּעֲשֶׂה וְיָשַׁבְתָּ אֵצֶל הָאֶבֶן הָאָזֶל׃ וַאֲנִי שְׁלֹשֶׁת הַחִצִּים
צִדָּה אוֹרֶה לְשַׁלַּח־לִי לְמַטָּרָה׃ וְהִנֵּה אֶשְׁלַח אֶת־הַנַּעַר לֵךְ
מְצָא אֶת־הַחִצִּים אִם־אָמֹר אֹמַר לַנַּעַר הִנֵּה הַחִצִּים | מִמְּךָ
וְהֶנָּה קָחֶנּוּ | וָבֹאָה כִּי־שָׁלוֹם לְךָ וְאֵין דָּבָר חַי־יְהוָה׃ וְאִם־כֹּה
אֹמַר לָעֶלֶם הַנַּעַר הַחִצִּים מִמְּךָ וָהָלְאָה לֵךְ כִּי שִׁלְּחֲךָ יְהוָה׃
וְהַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֲנִי וָאַתָּה הִנֵּה יְהוָה בֵּינִי וּבֵינְךָ עַד־עוֹלָם׃
וַיִּסָּתֵר דָּוִד בַּשָּׂדֶה וַיְהִי הַחֹדֶשׁ וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עֵל־אל ק׳ הַלֶּחֶם
לֶאֱכוֹל׃ וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל־מוֹשָׁבוֹ כְּפַעַם | בְּפַעַם אֶל־מוֹשַׁב
הַקִּיר וַיָּקָם יְהוֹנָתָן וַיֵּשֶׁב מִנֶּגֶד שָׁאוּל וַיִּפָּקֵד מְקוֹם
דָּוִד׃ וְלֹא־דִבֶּר שָׁאוּל מְאוּמָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר מִקְרֶה
הוּא בִּלְתִּי טָהוֹר הוּא כִּי־לֹא טָהֹר׃ וַיְהִי מִמָּחֳרָת חֹדֶשׁ
הַשֵּׁנִי וַיִּפָּקֵד מְקוֹם דָּוִד וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־יְהוֹנָתָן בְּנוֹ מַדּוּעַ
לֹא־בָא בֶן־יִשַׁי גַּם־תְּמוֹל גַּם־הַיּוֹם אֶל־הַלָּחֶם׃ וַיַּעַן יְהוֹנָתָן
אֶת־שָׁאוּל נִשְׁאֹל נִשְׁאַל דָּוִד מֵעִמָּדִי עַד־בֵּית לָחֶם׃ וַיֹּאמֶר
שַׁלֵּחֵנִי נָא כִּי זֶבַח מִשְׁפָּחָה לָנוּ בָּעִיר וְהוּא צִוָּה־לִי אָחִי וְעַתָּה
אִם־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אִמָּלְטָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־אַחָי עַל־כֵּן
לֹא־בָא אֶל־שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ׃ וַיִּחַר־אַף שָׁאוּל בִּיהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר
לוֹ בֶּן־נַעֲוַת הַמַּרְדּוּת הֲלוֹא יָדַעְתִּי כִּי־בְחֹר אַתָּה לְבֶן־יִשַׁי
לְבָשְׁתְּךָ וּלְבֹשֶׁת עֶרְוַת אִמֶּךָ׃ כִּי כָל־הַיָּמִים אֲשֶׁר בֶּן־יִשַׁי
חַי עַל־הָאֲדָמָה לֹא תִכּוֹן אַתָּה וּמַלְכוּתֶךָ וְעַתָּה שְׁלַח וְקַח אֹתוֹ
אֵלַי כִּי בֶן־מָוֶת הוּא׃ וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שָׁאוּל אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו
לָמָּה יוּמַת מֶה עָשָׂה׃ וַיָּטֶל שָׁאוּל אֶת־הַחֲנִית עָלָיו לְהַכֹּתוֹ
וַיֵּדַע יְהוֹנָתָן כִּי־כָלְתָה הִיא מֵעִם אָבִיו לְהָמִית אֶת־דָּוִד׃ וַיָּקָם

הפטרת מחר חדש

יְהוֹנָתָן מֵעִם הַשֻּׁלְחָן בְּחֲרִי־אָף וְלֹא־אָכַל בְּיוֹם־הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי
לֶחֶם כִּי נֶעְצַב אֶל־דָּוִד כִּי הִכְלִימוֹ אָבִיו: וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיֵּצֵא
יְהוֹנָתָן הַשָּׂדֶה לְמוֹעֵד דָּוִד וְנַעַר קָטֹן עִמּוֹ: וַיֹּאמֶר לְנַעֲרוֹ
רֻץ מְצָא־נָא אֶת־הַחִצִּים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מוֹרֶה הַנַּעַר רָץ וְהוּא־
יָרָה הַחִצִּי לְהַעֲבִרוֹ: וַיָּבֹא הַנַּעַר עַד־מְקוֹם הַחִצִּי אֲשֶׁר יָרָה
יְהוֹנָתָן וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנַּעַר וַיֹּאמֶר הֲלוֹא הַחִצִּי מִמְּךָ
וָהָלְאָה: וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנַּעַר מְהֵרָה חוּשָׁה אַל־תַּעֲמֹד
וַיְלַקֵּט נַעַר יְהוֹנָתָן אֶת־הַחִצִּי החצים קרי וַיָּבֹא אֶל־אֲדֹנָיו: וְהַנַּעַר
לֹא־יָדַע מְאוּמָה אַךְ יְהוֹנָתָן וְדָוִד יָדְעוּ אֶת־הַדָּבָר: וַיִּתֵּן יְהוֹנָתָן
אֶת־כֵּלָיו אֶל־הַנַּעַר אֲשֶׁר־לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ הָבִיא הָעִיר: הַנַּעַר
בָּא וְדָוִד קָם מֵאֵצֶל הַנֶּגֶב וַיִּפֹּל לְאַפָּיו אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁלֹשׁ
פְּעָמִים וַיִּשְׁקוּ | אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וַיִּבְכּוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ עַד־דָּוִד
הִגְדִּיל: וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵךְ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ
אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה יִהְיֶה | בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין זַרְעִי
וּבֵין זַרְעֲךָ עַד־עוֹלָם:

הפטרת שבת וראש חדש בישעיה סימן ס״ו

כֹּה אָמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי אֵי־זֶה בַיִת
אֲשֶׁר תִּבְנוּ־לִי וְאֵי־זֶה מָקוֹם מְנוּחָתִי: וְאֵת־כָּל־אֵלֶּה יָדִי
עָשְׂתָה וַיִּהְיוּ כָל־אֵלֶּה נְאֻם־יְהוָה וְאֶל־זֶה אַבִּיט אֶל־עָנִי וּנְכֵה־
רוּחַ וְחָרֵד עַל־דְּבָרִי: שֹׁחֵט הַשּׁוֹר מַכֵּה־אִישׁ זוֹבֵחַ הַשֶּׂה
עֹרֵף כֹּלֵב מַעֲלֵה מִנְחָה דַּם־חֲזִיר מַזְכִּיר לְבֹנָה מְבָרֵךְ אָוֶן גַּם־
הֵמָּה בָּחֲרוּ בִדְרָכֵיהֶם וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם נַפְשָׁם חָפָצָה: גַּם־אֲנִי
אֶבְחַר בְּתַעֲלוּלֵיהֶם וּמְגוּרֹתָם אָבִיא לָהֶם יַעַן קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה
דִּבַּרְתִּי וְלֹא שָׁמֵעוּ וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי וּבַאֲשֶׁר לֹא־חָפַצְתִּי בָּחָרוּ:
שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה הַחֲרֵדִים אֶל־דְּבָרוֹ אָמְרוּ אֲחֵיכֶם שֹׂנְאֵיכֶם

מִנַּדִּיכֶם כְּמַעַן שְׁמִי יִכְבַּד יְהוָה וְנִרְאֶה בְשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם יֵבֹשׁוּ׃
קוֹל שָׁאוֹן מֵעִיר קוֹל מֵהֵיכָל קוֹל יְהוָה מְשַׁלֵּם גְּמוּל לְאֹיְבָיו׃
בְּטֶרֶם תָּחִיל יָלְדָה בְּטֶרֶם יָבוֹא חֶבֶל לָהּ וְהִמְלִיטָה זָכָר׃ מִי־
שָׁמַע כָּזֹאת מִי רָאָה כָּאֵלֶּה הֶיְחִל אֶרֶץ בְּיוֹם אֶחָד אִם־יִוָּלֵד
גּוֹי פַּעַם אֶחָת כִּי־חָלָה גַם־יָלְדָה צִיּוֹן אֶת־בָּנֶיהָ׃ הַאֲנִי אַשְׁבִּיר
וְלֹא אוֹלִיד יֹאמַר יְהוָה אִם־אֲנִי הַמּוֹלִיד וְעָצַרְתִּי אָמַר אֱלֹהָיִךְ׃
שִׂמְחוּ אֶת־יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ כָּל־אֹהֲבֶיהָ שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ
כָּל־הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ׃ לְמַעַן תִּינְקוּ וְשִׂבַעְתֶּם מִשַּׁד תַּנְחֻמֶיהָ
לְמַעַן תָּמֻצּוּ וְהִתְעַנַּגְתֶּם מִזִּיז כְּבוֹדָהּ׃ כִּי־כֹה | אָמַר יְהוָה הִנְנִי
נוֹטֶה־אֵלֶיהָ כְּנָהָר שָׁלוֹם וּכְנַחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם וִינַקְתֶּם עַל־
צַד תִּנָּשֵׂאוּ וְעַל־בִּרְכַּיִם תְּשָׁעֲשָׁעוּ׃ כְּאִישׁ אֲשֶׁר אִמּוֹ תְנַחֲמֶנּוּ
כֵּן אָנֹכִי אֲנַחֲמְכֶם וּבִירוּשָׁלַם תְּנֻחָמוּ׃ וּרְאִיתֶם וְשָׂשׂ לִבְּכֶם
וַעֲצְמוֹתֵיכֶם כַּדֶּשֶׁא תִּפְרַחְנָה וְנוֹדְעָה יַד־יְהוָה אֶת־עֲבָדָיו וְזָעַם
אֶת־אֹיְבָיו׃ כִּי־הִנֵּה יְהוָה בָּאֵשׁ יָבוֹא וְכַסּוּפָה מַרְכְּבֹתָיו לְהָשִׁיב
בְּחֵמָה אַפּוֹ וְגַעֲרָתוֹ בְּלַהֲבֵי־אֵשׁ׃ כִּי בָאֵשׁ יְהוָה נִשְׁפָּט וּבְחַרְבּוֹ
אֶת־כָּל־בָּשָׂר וְרַבּוּ חַלְלֵי יְהוָה׃ הַמִּתְקַדְּשִׁים וְהַמְטַהֲרִים אֶל־
הַגַּנּוֹת אַחַר · אַחַד אחת קרי בַּתָּוֶךְ אֹכְלֵי בְּשַׂר הַחֲזִיר וְהַשֶּׁקֶץ
וְהָעַכְבָּר יַחְדָּו יָסֻפּוּ נְאֻם־יְהוָה׃ וְאָנֹכִי מַעֲשֵׂיהֶם וּמַחְשְׁבֹתֵיהֶם
בָּאָה לְקַבֵּץ אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְהַלְּשֹׁנוֹת וּבָאוּ וְרָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי׃
וְשַׂמְתִּי בָהֶם אוֹת וְשִׁלַּחְתִּי מֵהֶם | פְּלֵיטִים אֶל־הַגּוֹיִם תַּרְשִׁישׁ
פּוּל וְלוּד מֹשְׁכֵי מֶשֶׁת תּוּבַל וְיָוָן הָאִיִּים הָרְחֹקִים אֲשֶׁר לֹא־
שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעִי וְלֹא־רָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי וְהִגִּידוּ אֶת־כְּבוֹדִי בַּגּוֹיִם ׃
וְהֵבִיאוּ אֶת־כָּל־אֲחֵיכֶם | מִכָּל־הַגּוֹיִם | מִנְחָה | לַיהוָה בַּסּוּסִים
וּבָרֶכֶב וּבַצַּבִּים וּבַפְּרָדִים וּבַכִּרְכָּרוֹת עַל הַר קָדְשִׁי יְרוּשָׁלַם
אָמַר יְהוָה כַּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּנְחָה בִּכְלִי טָהוֹר
בֵּית יְהוָה׃ וְגַם־מֵהֶם אֶקַּח לַכֹּהֲנִים לַלְוִיִּם אָמַר יְהוָה׃ כִּי

הפטרת שבת ומחר חדש

כַּאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה
עֹמְדִים לְפָנַי נְאֻם־יְהוָה כֵּן יַעֲמֹד זַרְעֲכֶם וְשִׁמְכֶם: וְהָיָה מִדֵּי־
חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבוֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת
לְפָנַי אָמַר יְהוָה: וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי כִּי
תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ דְרָאוֹן לְכָל־בָּשָׂר:

והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני אמר יהוה:

מנהג ספרדים אם חל ר"ח ביום ש"ק וביום א' להוסיף פסוק ראשון ואחרון של הפטרת מח' ה'ד"ש:

הפטרה לשבת ראשון של חנוכה בזכריה סימן ב' פ' י"ד

א רָנִּי וְשִׂמְחִי בַּת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכֵךְ נְאֻם־יְהוָה:
ב וְנִלְווּ גוֹיִם רַבִּים אֶל־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעָם
וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכֵךְ וְיָדַעַתְּ כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלָחַנִי אֵלָיִךְ:
ג וְנָחַל יְהוָה אֶת־יְהוּדָה חֶלְקוֹ עַל אַדְמַת הַקֹּדֶשׁ וּבָחַר עוֹד
בִּירוּשָׁלִָם: ד הַס כָּל־בָּשָׂר מִפְּנֵי יְהוָה כִּי נֵעוֹר מִמְעוֹן קָדְשׁוֹ
ה וַיַּרְאֵנִי אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מַלְאַךְ יְהוָה
וְהַשָּׂטָן עֹמֵד עַל־יְמִינוֹ לְשִׂטְנוֹ: ו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׂטָן
יִגְעַר יְהוָה בְּךָ הַשָּׂטָן וְיִגְעַר יְהוָה בְּךָ הַבֹּחֵר בִּירוּשָׁלִַם הֲלוֹא
זֶה אוּד מֻצָּל מֵאֵשׁ: ז וִיהוֹשֻׁעַ הָיָה לָבוּשׁ בְּגָדִים צוֹאִים
וְעֹמֵד לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ: ח וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הָעֹמְדִים לְפָנָיו לֵאמֹר
הָסִירוּ הַבְּגָדִים הַצֹּאִים מֵעָלָיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו רְאֵה הֶעֱבַרְתִּי
מֵעָלֶיךָ עֲוֹנֶךָ וְהַלְבֵּשׁ אֹתְךָ מַחֲלָצוֹת: ט וְאֹמַר יָשִׂימוּ צָנִיף
טָהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיָּשִׂימוּ הַצָּנִיף הַטָּהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיַּלְבִּשֻׁהוּ
בְּגָדִים וּמַלְאַךְ יְהוָה עֹמֵד: י וַיָּעַד מַלְאַךְ יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ
לֵאמֹר: יא כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם־בִּדְרָכַי תֵּלֵךְ וְאִם אֶת־
מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם־אַתָּה תָּדִין אֶת־בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת־
חֲצֵרַי וְנָתַתִּי לְךָ מַהְלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה: יב שְׁמַע־נָא
יְהוֹשֻׁעַ | הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אַתָּה וְרֵעֶיךָ הַיֹּשְׁבִים לְפָנֶיךָ כִּי־אַנְשֵׁי
מוֹפֵת הֵמָּה כִּי־הִנְנִי מֵבִיא אֶת־עַבְדִּי צֶמַח: יג כִּי | הִנֵּה

הפטרה לשבת ראשון של חנוכה

הָאֶבֶן אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ עַל־אֶבֶן אַחַת שִׁבְעָה עֵינַיִם
הִנְנִי מְפַתֵּחַ פִּתֻּחָהּ נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וּמַשְׁתִּי אֶת־עֲוֹן הָאָרֶץ־
הַהִיא בְּיוֹם אֶחָד: יז בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת תִּקְרְאוּ
אִישׁ לְרֵעֵהוּ אֶל־תַּחַת גֶּפֶן וְאֶל־תְּחַת תְּאֵנָה: יט וַיָּשָׁב
הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיְעִירֵנִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר־יֵעוֹר מִשְּׁנָתוֹ:
יט וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר רָאִיתִי וְהִנֵּה־מְנוֹרַת
זָהָב כֻּלָּהּ וְגֻלָּהּ עַל־רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה
וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת לַנֵּרוֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁהּ: יא וּשְׁנַיִם זֵיתִים
עָלֶיהָ אֶחָד מִימִין הַגֻּלָּה וְאֶחָד עַל־שְׂמֹאלָהּ: יח וָאַעַן וָאֹמַר
אֶל־הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי לֵאמֹר מָה אֵלֶּה אֲדֹנִי: יט וַיַּעַן
הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא יָדַעְתָּ מָה־הֵמָּה אֵלֶּה
וָאֹמַר לֹא אֲדֹנִי: כ וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר־יְהוָה
אֶל־זְרֻבָּבֶל לֵאמֹר לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם־בְּרוּחִי אָמַר
יְהוָה צְבָאוֹת: כא מִי־אַתָּה הַר־הַגָּדוֹל לִפְנֵי זְרֻבָּבֶל
לְמִישֹׁר וְהוֹצִיא אֶת־הָאֶבֶן הָרֹאשָׁה תְּשֻׁאוֹת חֵן חֵן לָהּ:

הפטרה לשבת שניה של חנוכה במלכים א' סימן ז' פ' מ'

א וַיַּעַשׂ חִירוֹם אֶת־הַכִּיֹּרוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקוֹת וַיְכַל
חִירָם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה לַמֶּלֶךְ
שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה; ב עַמֻּדִים שְׁנַיִם וְגֻלֹּת הַכֹּתָרֹת אֲשֶׁר־עַל־
רֹאשׁ הָעַמּוּדִים שְׁתָּיִם וְהַשְּׂבָכוֹת שְׁתַּיִם לְכַסּוֹת אֶת־שְׁתֵּי
גֻּלּוֹת הַכֹּתָרֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים: ג וְאֶת־הָרִמֹּנִים
אַרְבַּע מֵאוֹת לִשְׁתֵּי הַשְּׂבָכוֹת שְׁנֵי־טוּרִים רִמֹּנִים לַשְּׂבָכָה
הָאֶחָת לְכַסּוֹת אֶת־שְׁתֵּי גֻּלּוֹת הַכֹּתָרֹת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
הָעַמּוּדִים: ד וְאֶת־הַמְּכֹנוֹת עָשָׂר וְאֶת־הַכִּיֹּרֹת עָשְׂרֵה עַל־
הַמְּכֹנוֹת: ה וְאֶת־הַיָּם הָאֶחָד וְאֶת־הַבָּקָר שְׁנֵים־עָשָׂר תַּחַת
הַיָּם: ו וְאֶת־הַסִּירוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקוֹת וְאֵת כָּל־
הַכֵּלִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עָשָׂה חִירָם לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה נְחֹשֶׁת

מִמַּרְט׃ ז בְּכִכַּר תַּיְרְהֵן יְצָקָם הַמֶּלֶךְ בְּמַעֲבֵה הָאֲדָמָה בֵּין
סְכּוֹת וּבֵין צָרְתָן׃ ח וַיַּנַּח שְׁלֹמֹה אֶת־כָּל־הַכֵּלִים מֵרֹב מְאֹד
מְאֹד לֹא נֶחְקַר מִשְׁקַל הַנְּחֹשֶׁת׃ ט וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֵת כָּל־הַכֵּלִים
אֲשֶׁר בֵּית יְהוָה אֵת מִזְבַּח הַזָּהָב וְאֶת־הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר עָלָיו לֶחֶם
הַפָּנִים זָהָב׃ י וְאֶת־הַמְּנֹרוֹת חָמֵשׁ מִיָּמִין וְחָמֵשׁ מִשְּׂמֹאל
לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוּר וְהַפֶּרַח וְהַנֵּרֹת וְהַמֶּלְקָחַיִם זָהָב׃
יא וְהַסִּפּוֹת וְהַמְזַמְּרוֹת וְהַמִּזְרָקוֹת וְהַכַּפּוֹת וְהַמַּחְתּוֹת זָהָב
סָגוּר וְהַפֹּתוֹת לְדַלְתוֹת בֵּית הַפְּנִימִי לְקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים לְדַלְתֵי
הַבַּיִת לַהֵיכָל זָהָב׃

ברכת התורה

ברכת התורה לפניה בָּרְכוּ אֶת־יְהוָה הַמְבֹרָךְ׃

והקהל עונין בָּרוּךְ יְהוָה הַמְבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד׃

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר־בָּנוּ מִכָּל־
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת־תּוֹרָתוֹ׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה נוֹתֵן הַתּוֹרָה׃

לחזר הקריאה מנרך׃

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת
וְחַיֵּי עוֹלָם נָטַע בְּתוֹכֵנוּ ׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה נוֹתֵן הַתּוֹרָה׃

ברכת הפטרה לפניה

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר
בִּנְבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים
בֶּאֱמֶת בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה
עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבִנְבִיאֵי הָאֱמֶת וָצֶדֶק׃ ומפטירין בנביא

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ד׳ ברכות אלו׃

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל
הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל
דְּבָרָיו אֱמֶת וָצֶדֶק׃
נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ, וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ
אָחוֹר לֹא יָשׁוּב רֵיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אָתָּה. בָּרוּךְ
אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו׃
רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נֶפֶשׁ תּוֹשִׁיעַ בִּמְהֵרָה
בְיָמֵינוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבָנֶיהָ׃
שַׂמְּחֵנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא עַבְדֶּךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד
מְשִׁיחֶךָ, בִּמְהֵרָה יָבֹא וְיָגֵל לִבֵּנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא
יִנְחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ, כִּי בְשֵׁם קָדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לּוֹ, שֶׁלֹּא יִכְבֶּה
נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מָגֵן דָּוִד׃
עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה,
שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִקְדֻשָּׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת׃
עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ, יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ
בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת׃

לוח המפתחות

למצוא בנקל כל מי שים לו יא"צ את פרקי משניות המתחילים באותיות משם הנפטר כלי חיפוש תנה ותנה היינו ע"י א"ב מהפרקים המלוקטים מהחק ליערגל זה הנרשם בלוח זה וגם היכן מקומם בחק זה ימצא המבקש כל הפרקים לפעמים בכל כרך ולפעמי' יצטר לו חיפוש פרק ימצא לותו בכרך אחר והכל בלי טוש טורח וחיפוש:

יום	פרשה	בחיוב כרך מהחק
אות א		
א	חיי שרה	א
ב	בא	ב
ג	תזריע	ג
ד	במדבר	ד
ה	דברים	ה
אות ב		
ב	נח	א
ג	יתרו	ב
ב	תזריע	ג
ד	קרח	ד
ב	ואתחנן	ה
אות ג		
א	וארא	ב
ד	קדושים	ג
ה	במדבר	ד
ו	תבוא	ה
אות ד		
ה	ויגש	א
ד	אמור	ג
אות ה		
א	וישב	א
ד	שמות	ב
ג	קדושים	ג
ג	במדבר	ד
ב	נצבים	ה
אות ו		
א	ויגש	א
א	תרומה	ב
ד	חקת	ד
ג	האזינו	ה
אות ז		
תמצא בסוף כרך חמישי מהחק ישראל		
אות ח		
ג	בראשית	א
ב	ויקהל	ב
ב	אמור	ג
א	דברים	ה
אות ט		
ה	ויחי	א
אות י		
ו	ויצא	א
ד	מצורע	ג
ו	במדבר	ד
ב	עקב	ה
אות כ		
א	תולדות	א
ה	תרומה	ב
ד	בהר	ג
ד	בלק	ד
ג	ראה	ה
אות ל		
ד	ויקהל	ב
ד	מטות	ד
ב	האזינו	ה
אות מ		
א	לך	א
ג	ויקהל	ב
ב	ויקרא	ג
ב	קרח	ד
ג	שופטים	ה
אות נ		
ג	ויגש	א
ב	תשא	ב
ו	ויקרא	ג
ד	בהעלותך	ד
אות ס		
ו	פנחס	ד
ב	תבוא	ה
אות ע		
ג	בחקותי	ג
א	במדבר	ד
ב	דברים	ה
אות פ		
ה	וארא	ב
ה	תבוא	ה
אות צ		
ו	תרומה	ב
אות ק		
ה	תולדות	א
א	מצורע	ג
ה	האזינו	ה
אות ר		
ג	חיי שרה	א
ב	תרומה	ב
ה	ויקרא	ג
ה	קרח	ד
ד	ואתחנן	ה
אות ש		
א	ויצא	א
ב	פקודי	ב
ג	אחרי	ג
א	חקת	ד
ד	נצבים	ה
אות ת		
א	וירא	א
ב	חקת	ד: